13
15 E
13

EX BIBLIOTHECA
S. MARIAE DE SCALA
L. 91. b.

13-22. 8. 15

C 62.6

Digitized by Google

[illegible]

[illegible] [illegible]

Digitized by Google

EXAMEN
EPISCOPORVM
ET EORVM QVI APPROBANDI SVNT

Ad adminiſtranda Sacramenta, vtile Examinandis, Examinatoribus,
Iudicibus Eccleſiaſticis, Aduocatis, & Procuratoribus.

CONTINENS

Omnes deciſiones Iuris Canonici, & materias Sacramentorum, Cenſurarum, & decreta
Sacri Concilij Tridentini mira claritate, & breuitate per Interrogationem,
& Reſponſionem ſummo labore digeſtum.

CAROLITANI SCALÆ S. MARIÆ DE SCALA

AVCTORE

Illuſtriſsimo, & Reuerendiſsimo Domino D. Hieronymo Venero, & Leyua, Archiepiſcopo, & Abbate Eccleſiæ Metropolitanæ Montis Regalis, & Domino temporali Ciuitatis, & totius ſtatus, & prius Abbate de la Sey, & Canonico S. Eccleſiæ Conquenſis, Conſiliario Sanctæ Inquiſitionis, Ordinario Siguntino, Regio Cappellano, habitus, & militiæ Sancti Iacobi de Spata, vtriuſque Iuris profeſſore.

DICATVM.

Dominò Noſtro Ieſu Chriſto, Deiparæ Virigini Mariæ, Sanctis Hieronymo, Franciſco,
Iuliano II. Eccleſiæ Conquenſis Epiſcopo ſub quorum protectione
Auctor hunc librum in lucem edidit.

Sanctæ Mariæ de Scala

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Quod quæris ... ſatis adeſt?

PANORMI, Apud Ioannem Baptiſtam Maringum. M. DC. XXVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

Cornelio Francescucci

Digitized by Google

SEMINARIVM CLERICORVM

CIVITATIS MONTIS REGALIS ILLVSTRISSIMO, & Reuerendiſsimo domino Hieronymo de Venero,& Leyua Archiepiſcopo,& Abbati, Domino temporali totius ſtatus benefactori optimo ſalutem plurimam dicit.

SI indicendi oratione,Illuſtriſs.Princeps,aliquid profeciſſem, in qua, non ſine laude,per aliquot annos verſatus ſum,aut ſi cognitione optimarum artium valerem,ad quam meam diligentiam diutius accuratiſſime contuli, oblata mihi erat occaſio,in qua fructus meorum laborum copioſiſſime perciperem;ſed cum ingenio,& eloquentia parum poſſim,& hic Illuſtriſs. Princeps eximia habeat à Natura, & induſtria adiumenta,cum innocentia Vitæ, generis Nobilitate,& alijs virtutibus copulata,pertimeſco ſane,ne frangar animo, & oneris pondere parum honeſte ſuccumbam; ſed me pertimeſcentem maxima conſolatio ſuſtentat, nempe, quod, res de quibus dicturus ſum,tam copioſe,tam illuſtres tam admirabiles ſunt; vt inopiam, & egeſtatem dicentis compenſet,vt vere poſſit dici,quod mihi ſuppetit materia, & modus dicendi deficit; ſed inhærendo ſummorum ſcriptorum præceptis, & eorum inſiſtendo veſtigijs, huius Illuſtriſſimi Principis, Patriam generis nobilitatem, litteras, ſuauiſſimos mores, ingenium, memoriam ſuauem,& accuratam gubernationem magnas eleemoſinas, inſignia ædificia, meo rudi ingenio commendabo.

Hic Illuſtr.Princeps in vtilitatem multorum natus fuit,in Ciuitate Valle ſoletana anno 1558. quæ Ciuitas eſt pulcherrima, & amæniſſima, & per mulros annos fuit ſedes Regũ Caſtellæ,duobus fluminibus circumdatur,in quibus præter molas frumẽtarias Ciuibus vtiliſſimas,ſunt riui,& canales, qui irrigant hortos, & agros; ornatur etiam pulchris, & magnificentiſſimis templis, Ædibus,ad venuſtatem,& elegantiam extructis,vijs ſpatioſis,& directis,& tanta eſt pulchritudo vt oculi teneantur ſuſpenſi. Platea inſignis quadra cum opere laborata,& rantę admirationis,vt raro,vel nullibi ſimile ædificium inueniatur in hac Vrbe Tribunal Sanſtiſſimæ Inquiſitionis ſedem habet. Regium Conſilium cum ſuo Præſide, & auditoribus, pro commoditate totius illius Prouinciæ habitant,habet epiſcopum cum canonicis, & Eccleſia Cathredali, & Prætorem, cum ſuis gubernatoribus,& Rectoribus, Tribunal diſtinctum ab alijs, vltimo, vt nihil huic Ciuitati deficeret habet publicum ſtudium, & vniuerſitatem, in qua omnes ſcientiæ doctiſſimè docentur, & habet inſigne Collegium Sanctæ Crucis, quod licet vltimo loco nominetur, primus locus, ei iure optimo debetur ipſum enim peperit tot Cardinales, Principes,Epiſcopos,Præſides, Gubernatores,Auditores,Regij Conſilij, vt numerari facile non poſſint, & inter alios peperit Patrem Noſtri Archiepiſcopi,& quotidie hoc Collegium nouam lucem Hiſpaniæ præbet. Præterea hæc Ciuitas habet Ciues qui ſemper Regiæ Coronæ fuerunt fideliſſimi,& tempore Caroli V. Imperatoris armis,reſiſterunt,rebellibus,qui Caſtella inuaſerant,& repræſſerunt audaciam, eorum, qui volebant ſibi vendicare Regiam auctoritatem ſub nomime libertatis.

Tandem hęc Ciuitas peperit,& quotidie parit filios doctiſſimos,prudentiſſimos,milites,& Duces in bello fortiſſimos,de quibus merito inter alias Vrbes gloriari poteſt.

Si à parentum nobilitate, & clara ſanguinis proſapia,& à rebus ab eis in bello, & in pace bene

geſtis, in augmentum Regiæ Coronæ Regum Hiſpaniarum voluerimus noſtrum Archiepiſcopum laudare, hæc difficultas magna, & ſuperat meas vires, & ingeninm, ſed vt meum officium cōpleam, aliqua dicam rudi ſtilo, & inſulſa minerua Patrem habuit D. Andream de Venero, & Leyua prolem Collegij Sanctæ Crucis, vbi in ſua adoleſcentia allitus fuit, & magna cum honeſtate, & prudentia vixit, Natus fuit in antiquiſſima domo de Venero, ſita in oppido de Caſtillo in Valle de Tranſiniera apud montanos, quæ domus deſcendit, ex antiquiſſima Gothorum progenie, & in tota illa prouincia habetur in magna veneratione, tanquam caput eorum, qui ſequuntur nomen, & inſignia Gilis bandum oppoſitum, Negretis; ex parte vero matris ſortitus eſt, nobiliſſimam familiam, de Leyua, in qua tot Duces, generales, in Terra, & Mari fuerunt inter quos non eſt obliuioni tradendus Antonius de Leyua ex cuius ſorore Pater dicti Archiepiſcopi legitime deſcendit ille, qui vicit inſigne prælium quod vocatur de Pauia, vbi captus fuit Rex Francorum Franciſcus Primus, & Rex Nauarræ, & totus ſtatus Mediolanenſis ſub obedientia Caroli V. vſque in præſentem diem quieuit, & ſi facinora prælia res in bello ab hac familia bene geſtis mea oratione cōplecti deberem plurimi libri ſcribendi eſſent. Et Pater dicti Archiepiſcopi poſtquam exiuit de domo Collegij Sanctæ Crucis cæpit aliqua officia Regia exercere, & breui tempore cognita eius virtute, prudentia, & fortitudine ad altiorem gradum aſcendit, nam à Philippo II. Prudentiſſimo Rege, factus eſt Gubernator Præſes, Dux Generalis, noui Regni Granatenſis, apud Indos maris Oceani, nominatus eſt, & miſſus magno comitatu, fuit enim ſecundus Gubernator, qui illam terram nondum ſubiectam gubernauit, in bello copijs collectis plura prælia cum inimicis, qui terram illam in magna parte poſſidebant vi ſuperauit vſque totum Regnum ſub obedientia Regis Philippi reduxit, his finitis, laborem, ſtudium curam, in gubernando in pace, & quiete conuertit, vias in toto Regno aperuit plurima, oppida, & Ciuitates de nouo fundauit, audiētiā, & Tribunal in Ciuitate de S. Fe, & Quito, ipſe fundauit leges municipales condidit ſanctiſſimas, diſtribuit terminos oppidis, & Ciuitatibus cū quibus hodie terra illa regitur, per decē, & octo annos totū Regnū noui Regni Granatenſis in politicum vſum, indos illos feros reduxit, & tanta pace, & quiete fertiliſſimas minas auri, & ſmaragdi, & flumen perlarum ipſe inuenit, & in laborem, & Communem vtilitatem ipſe reduxit vias in toto Regno ipſe aperuit, beſtias, & Iumenta ad generationem in Regnum introduxit ex Hiſpania exportauit, redditus Coronæ Regiæ in magnam multitudinem auxit Indos feroces, manſuetos, obedientes, & in politicum vſum reduxit, ita per decem, & octo annos illam terram gubernauit, vt vere Pater patriæ dici poſſit, & memoriam ſui animis hominum magna cum laude impreſſam reliquit.

Mater vero dicti Archiepiſcopi D. Maria Hōdegardo, & Zarate fuit ex parte maſculina filia Didaci Lopez, & Hōdegardo S. Inquiſitionis Granatēſis Receptoris Generalis, & ex parte femenina fuit filia D. Hieronymę de Zarate, & nepos Lupertij Diaz de Zarate, ſecretarij Regū Catholicorū, & S. Inquiſitionis Generalis, natus in Prouincia de Alaua ex clariſſima domo, & familia de Zarate ſita in illa Prouintia, habuit fratres viros eminētiſſimos in bello, & in pace ſcilicet Polum de Hōdegardo magiſtrū Generalē Cāpi, & exercitus in bello contra Pizzarrum, qui ſibi aſſumpſerat imperium totius Regni de Perù quem tribus in pugnis, & prœlijs vicit, cœpit, & tandem caput abſcindit cuius exercitus caput, & Generalis erat, licentiatus de la Gaſca Generalis inquiſitionis Conſiliarius, & vltimo Epiſcopus Seguntinus habuit etiam ſecundum fratrem Didacum de Zarate Ducem Infantariæ, & equitum iu regnis de Perù, qui ſtrenue ibi militauit habuit tertium fratrem D. Alphonſum Hondegardo cuius ingenium, & litterarum in iure Ciuili cognitio tanta fuit, & tam nota omnibus, vt facile æquaret maiores profeſſores ſui temporis fuit Archidiaconus Valleſoletanus, & Canonicus Doctoralis Sanctæ Eccleſiæ Toletanæ magna cum laude, & ſatisfactione Archiepiſcopi D. Gaſparis de Quiroga totius Capituli, & Ciuitatis. Quartum fratrem habuit Lupertium Diaz de Zarate Sanctæ Eccleſiæ Oxomenſis Canonicum Doctoralem, & Commiſſarium Sanctæ Inquiſitionis Vallæſoletanæ.

Iſti duo viri patres dicti Archiepiſcopi genuerunt quatuor filios, & tres filias qui veſtigijs ſuorum maiorum inhærendo; illos in officijs, & honoribus non ſolum coæquarunt ſed maiores ſortiti ſunt dignitates, cum communi Regum ſatisfactione, & vulgi applauſu. Genuerunt D. Carolum de Venero, & Leyua Doctorem in iure Canonico Regium Cappellanum Receptorem Cappellæ Regiæ temporis Regis Philippi II. deinde Canonicum Sanctæ Eccleſiæ Toletanæ, Capellanum maiorem Regum veterum, qui in Eccleſia Toletana requieſcunt, Adminiſtratorem, & Gubernatorem

torem

torem Collegij puellatum inſtituti a Cardinale Silicco;hic vir tantæ virtutis eſt,vt omnia ſua bona in diſtributiones pauperum eroget fecit ſuis ſumptibus Eccleſiam Sanctæ Mariæ, de S. Cebrian'in Ciuitate Toletana,& ad eam deſeruiendam cappellanos inſtituit, cum congrua ſuſtentatione,deinde,vt pius memoriam ſuorum maiorum ſuſcitauit conſtruendo cappellam, in Eccleſia Monaſterij Sancti Franciſci in Ciuitate Vallæ ſoletanæ, & numerum cappellanorum deſignauit cum congtua annonæ ſuſtentatione. Curam, & adminiſtrationem Eccleſiæ Maioris Canonicorum reliquit. Tandem tanta eſt huius viri honeſtas vitæ Caſtitas, Clementia in pauperes tantæque virtutes in eo eluceſcunt,vt illi nullum vitium poſſit apponi. Imo plurimæ virtutes elucent imitandæ.

Habuerunt filium D. Didacum de Venero, & Leyua qui ab ineunte ætate militiæ operam dedit, in quo tanta fuit bellica fortitudo,ingenij acumen,vt adeptus ſit honorem ducis, & Capitanei Infantariȩ Hiſpanicȩ, & tribus vicibus fuit Dux equitum, & militauit in bellis Flandriæ, Franciæ, Italiæ, & in bello Aſtenſi. Quatuor habuit ſub ſe cohortes equitum plura vulnera recepit in ſeruitium Regum. Tandem fuit Gubernator, Dux Generalis in Ciuitate de Melilla in Regno Aphricæ quod officium,tam prudenter,& fortirer geſſit,vt plures reportaret ex mauris illis Victorias. Fuit habitus,& Militiæ Sancti Iacobi de ſpata,& habuit Gubernationem Ciuitati de Llerena Ordinis Sancti Iacobi,nec non in Ciuitate Vallæ ſoletanæ fuit vnus,ex Rectoribus illius Ciuitatis,nec non,& Confrater Confraternitatis,ſeu Hoſpitalis de Peranzules, quȩ omnia officia magna cum laude exercuit.

Habuerunt etiam filium Fratrem Petrum de Veneto,& Leyua Ordinis Sancti Dominici Collegam Collegij Complutenſis eiuſdem Collegij duabus vicibus Rectorem. Priorem Lucrunij, & ibi Lectorem Theologiæ,Sanctæ Inquiſitionis Conſultorem,& Inquiſitorem ordinariũ. Deinde fuit Prior in Ciuitate Conchenſi, & Pampilonæ, in Curia Regia totius Prouintiæ Procurator Generalis. Poſtea Generalis Inquiſitionis Qualificator, Præſentatus, & Magiſter ordinis quæ officia tanta prudentia geſſit,vt omnes eum deſiderarent,& nullus eum odio habuerit.

Habuit filiam D. Ioannam de Veneto, & Leyua quæ nupſit cum Don Ioanne Velazquez de Velaſco, Domino Villarum de Villa Vaccherin,& ſinoua, Almendros, Iſuelo, Villa ſechito, fuit miles ordinis Sancti Iacobi, Commendator Commendæ de Penna Auxenda, militauit in Goletta eo tempore,quæ oppreſſa,& diructa fuit à Turcis deinde in prȩlio Naualis,& in prælio de Nauarino, ſtrenue, Dux Infanrariæ ſegeſſit fuit tempore Philippi II. ſpiarum, & intelligentiarum ſecretarum ſuper intendens Generalis Caſtellanus, & Generalis Dux Prouintiȩ Guipuzq;& Caſtelli de fuente Rabia. Vltimus qui hoc officium cum auctoritate Generalis Ducis geſſit in quo ſub ſuo dominio,& poteſtate habuit duas Copias Nauium in Mari, & vnum exercitum in terra, paratum pro ſedanda ſeditione Aragoniȩ orta.

Ex hoc matrimonio relicta fuit Proles non contemnenda, nam ortus fuit D. Andreas Velazquez de Valaſco,& Venero,huius viri ingenium,ſilentium,taciturnitas, cognitio linguȩ Latinȩ, Grȩcȩ,Gallicȩ,Anglicȩ,& Italicȩ,Arabicȩ non facile explicari poteſt nam in omnibus his linguis legebat,Scribebat,& loquebatur. Fuit Ordinis Militiȩ Sancti Iacobi de Spata Commendator de Mirabel, veſtigia maiorum ſuorum ſequutus militauit in triremibus Hiſpanicis ſub Duce D. Martino de Padilla maioris Hiſpaniæ Adelantato, ibi per plures vices omnes triremes ſub ſua cura habuit varias pugnas, ex Angli Olandentibus, reportauit, plura ſpolia vi abſtulit deinde in magna claſſe Nauium,quam miſit Rex Philippus II. Contra Reginam Angliæ Eliſabeetam ipſe non paucas copias militum ſub ſuo dominio habuit,qui poſtea cum Domino Ioanne Fernando de Velazquez Caſtellæ Conteſtabili Mediolanum ſe contulit,vbi per plures vices ob infirmitatem dicti Conteſtabilis totum ſtatum magna prudentia gubernauit,& fuit Conſiliarius Conſilij Secreti Mediolanenſis,reuerſus in Regiam Curiam fuit factus ſuperintendens generalis ſpiarum,& negotiorum ſecretorum,maiore auctoritate,quam pater habuit,& fuit Conſiliarius Conſilij Militiȩ in dicta Curia,quæ omnia officia tanta intelligentia geſſit, vt ſui memoriam poſteris reliquerit, & immatura ætate obijt magna populi triſtitia,nupſit cum Domina Ioſepha de Guzman, ex Nobiliſſima familia,& Domo de Toral,reliquit filium, Ludouicum Andream de Velazquez, & Guſman, qui hodie eſt in ætate duorum annorum.

Patres noſtri Archiepiſcopi habuerunt duas filias, Hieronymam de Zarate, & Marianam de Venero, & Leyua, moniales in oppido de Madriti in Monaſterio Regali Sancti Dominici vbi

vitam,

Digitized by Google

vitam magna cum Sanctitate,& exemplo degunt.

Vltimus numeratur noſter Archiepiſcopus licet fuerit natu primus, quia de eo fieri debet longior orario.

Primas litteras didicit,compluti, in domo Doctiſſimi viri magiſtri de Segura, & in rethorica tantum profecit, vt breui tempore eam publice interpretaret loco ſui magiſtri, applandentibus ſuis Condiſcipulis.

Deinde in eadem vniuerſitate Dialecticam didicit, & poſtquam eam perfecte audiuit ad ſtudia Iuris ciuilis Salmanticam ſe contulit,vbi perfectus,& doctiſſimus in vtroque Iure euaſit,deinde Romam ſe contulit vbi fuit Cubicularius ſecretus Gregorij. XIII. Pontificis Maximi, & ab eo plurimum honoratus,& dilectus,qui illi dedit Abatiam della Sey, dignitatem in Eccleſia Conchenſi à Sixto V.Summo Pontefice obtinuit canonicatum in eadem Eccleſia in qua vixit triginta,& Sex annos, & in ea lites plures ſuperauit, ad Reges miſſus maiora negotia Eccleſiæ tractauit ſemper cum ſelici ſucceſſu,& euentu in Hiſpaniam reuerſus, fuit conſultor Sanctæ Inquiſitionis,habuit habitu Sancti Iacobi de Spara in Legionenſi conuentu fecit profeſſionem ſolemnem fuit Regius Cappellanns,& electus Vicarius Prouinciæ Legionenſis à Philippo III. Hiſpaniarum Rege potentiſſimo electus,& nominatus Archiepiſcopus Montis Regalis Romam perſonaliter venit rigoroſum examen ſubijt in preſentia Pauli V. Pontificis Maximi in quo tantam ſui acquiſiuit gloriam,vt omnes Cardinales qui aderant mirarentur,& Summus Pontifex eum publice laudauit,magnoſque illi fauores fecit,conſecratus fuit ab Illuſtriſſimo Cardinale Mellino in Cappella Summi Pontificis Pauli III.ſita in Eccleſia Sanctę Mariæ maioris anno 1620.die xxiij. Menſis Februarij.

Tandem in hunc Archiepiſcopatum perſonaliter venit anno 1620. tertio die Menſis Aprilis eiuſdem anni magna cleri, & populi alacritate exceptus, in principio ſui regiminis miſit manum ad fortia, Synodum Diœceſanam congregauit, decreta ſacri Concilij Tridentini executioni mandauit, clerum reformauit, & per Eccleſias parrochiales diuiſit confeſſores prælibato examine viros doctos, & virtute præditos elegit, Eccleſiā Cathedralem Metropolitanam ornamentis,& paramentis pretioſis exornauit cantum figuratum in ea inſtituit,tecta, & campanas vetuſtate diructas refecit,viam quæ ad Panhormum ducit hominibus,& beſtijs difficilem curribus facilem reddidit,magno labore,& expenſis fontem ad portam Sancti Caſtrenſis de nouo fecit,toto populo vtiliſſimum, Monaſterium Sanctæ Mariæ della Rocca,ordinis eremitarū Sancti Auguſtini a fundamentis erexit Eccleſiam condens pulcherrimam,& monaſterium magnificum,patribuſque prædia circa monaſterium emit, vt in victu quotidio ſe adiuuarent. Monaſterium etiam monialium ſub diſciplina Sancti Benedicti, & ſubiectum Archiepiſcopo ceptum ab Illuſtriſſimo Cardinale de Cardona,ſed vetuſtate funditus euerſum à fundamentis erexit,tanta magna,pulchritudine,& commoditate, vbi habitant nonaginta ſorores cum exemplo ſanctitatis, & virtutis.

Seminarium Clericorum viſitauit,reformauit,redditibus auxit,Eccleſiam Sancti Cataldi ſubiectam Archiepiſcopo Montis Regalis cum ſuis redditibus ſeminario vniuit, & horrea prope ſeminarium in commoditatem ſeminarij emit,Hortum qui vocatur de Venero eis ad eorum recreationem dedit,ibi domum pulcherrimam extruxit,vndecim copioſiſſimas fontes ex aqua ab eo inuenta magna amænitate,incredibili pulcritudine extruxit opus tā rarū,& magnu,quod in tota Sicilia non ſit ei ſimile,& Ciuitas Pāhormitana in magna multitudine venit ad recreandos animos.

Et vt dictum Seminarium litteris maioribus augeretur Cathredam philoſophiæ inſtituit in Collegio Societatis Ieſu cum iuſſu,& mandato Præpoſiti Generalis totius ordinis, in qua multi iuuenes plurimum profecerunt viginti vntijs eam dotauit ſingulis annis ſoluendis à Prætore, & Iuratis huius Ciuitatis.

Cathreda ſacrarum legum inſtituit,& dotauit in medietate Zappæ Aquæ, quæ pro ſalario magiſtri ſingulis annis vendi debet,ad maiorem firmitatem bullam à Summo Pontifici Vrbano VIII. impetrauit eamque in Regno executoriauit anno 1626. Indictione 9. domum Ciuitatis in qua Conſilia fiunt vltimam ruinam minantem a fundamentis conſtruxit ibique gymnaſium pro iure ciuili ædificauit.

Vias,& Plateas Ciuitatis explanauit,ſontem apud monaſterium Carmelitarum fecit.

Tempore peſtis quæ infectauit Vrbem Panormitanam per duos annos incipiendo ab anno 1624. vſque ad annum.1626. quam ſedauit,& totaliter extinſit D. Antonius de Pimentel Mar-

chio

chio Taurræ, Prorex, & Generalis Capitaneus huius Regni Siciliæ, vir tantæ Prudentiç virtutis & intelligentiæ, vt ſimilis illi pauci inueniantur, & licet Ciuitas Montis Regalis diſtet à Panormo per quatuor milliaria commerciumque inter has Ciuitates ſit magnum tanta fuit diligentia induſtria magnificentia in pauperes, vt per ſeptem menſes, Ciuitatem à contagione liberauit, & poſtquam, peſtis ingreſſa fuit ipſe fecit lazaretum quod magna cura adminiſtrabatur, conſtituit annonam omnibus pauperibus, vt non exirent a ſua domo, Ciuitatem muris muniuit, portas Ciuitatis fecit, eiſque cuſtodes adhibuit, infirmis Sacramenta adminiſtrabantur, medicinæ erogabantur alimenta eis dabantur, & noſter Prælatus peſtem non fugit, neque officium boni paſtoris reliquit, ita quod intra tres menſes, & quatuordecim dies peſtem exterminauerit, adiutuſque proceſſionibus orationibus, & Auxilio Sanctiſſimi Crucifixi ſiti in Eccleſia Sanctiſſimi Saluatoris huius Ciuitatis imago magnæ deuotionis à die quo proceſſionaliter in publicum exiuit vſque ad præſentem diem hæc Ciuitas incolumis à Deo facta eſt.

Domum Archiepiſcopalem abſentia Prælatorum quaſſatam, portas, & feneſtras diructas, refecit, conductus aquæ fractos de nouo fecit, atrium conſtruxit, plures cameras, & cubicula de nouo adiecit, & in tanta pulcritudine, & perfectione omnia poſuit, vt hodie regium cenſeri debeat habitaculum.

Vltimo veniam ad illud quod omnia opera alia excedit, Clerici huius Ciuitatis erant quaſi oues diſperſi ſine eccleſia, ſine beneficio, Deus miſeratus hanc ſuam plebem, quæ per tot annos, patiebatur hoc detrimentum, miſit hunc paſtorem qui congregauit gregem diſperſum, & Eccleſiam collegiatam in Eccleſia Sancti Saluatoris inſtituit cum horis canonicis diuturnis, & nocturnis, eis aſſignauit pro diſtributionibus quotidianis, ex ſuis proprijs bonis, & non Archiepiſcopalibus treſcentum, & viginti vncias redditus ſingulis annis, & alias quinquaginta vntias, quæ ſingulis annis in nouos prouentus applicarentur in augmentum dictarum diſtributionum, prout in fundatione cautum eſt. Viginti quatuor Canonicos inſtituit in quibus eſt. Pœnitentiarius Doctoralis, & magiſtralis, & ita tanquam Canonici ſæculares Collegiatæ Eccleſiæ cum magna animi conſolatione, populi vtilitate, frequentia Sacramentorum quiete, & pacifice viuunt.

Et in his omnibus operibus ex ſuis proprijs bonis expendit, & erogauit triginta duo millia aurea, quaſi voluerit diuitias ſuas Cœlo condere vbi nec erugo, nec tinea demolitur.

Plures orphanas, & virgines quæ periculum patiebantur nupſit eas dotando. Infirmos adiuuauit elemoſinis opera charitatis exercendo, officium boni paſtoris nunquam reliquit, & hoc librum vocatum Examen Epiſcoporum magno ſtudio fecit, vt viris doctis, & in maioribus negotijs occupatis eſſet adiumentum, & viris nondum doctis, eſſet clara, & facilis diſcendi diſciplina, quia in eo continentur omnes difficultates iuris canonici ſumma claritate magna breuitate.

Tandem, vt vnde mea oratio cepit reuertatur, tu Illuſtriſſime Princeps omnes anteceſſores tuos in operibus, & beneficijs in hac Ciuitate factis Archiepiſcopos excediſti, ingenio, & litteris proprijs abundaſti, generis nobilitate fratrum, & maiorum tuorum ornatus es. Nobis reſtat Deum præcare vt tibi donet in hoc mundo longiſſimam vitam, & in aliam gloriam æternam.

AD LECTOREM.

SI te cura vigil florenti ornare corona,
Et iuuat æterno cingere flore comas,
Huc ades, hic flores æterno veris honore,
Hic ager Hieronymi ſpargit odore roſas;
Vndiq; collectos fructus, gratoſque liquores,
His Præſul condit dulcia mella fauis,
Huc ades, haud ſpernas Lector ſtudioſe libellum,
Noſcere, qui nexus ſoluere Iuris amas:
Quæq; prius fuerant cæca caligine merſa,
Singula deſcribit ſedulus arte liber,
Hic itidem gazas paruo ſub limine claudit
Immenſas, quantum poſſit ab arte peti;
Ordine perſpicuo ſinuoca volumina Iuris
Explicat hic Præſul, claudit, & hiſce libris;
Sternit iter, tritum redditque ad culmina Iuris,
Atque ornat ſtudijs, nocte, dieque ſuis;
Peruigili cura puris de fontibus haurit
Leges, quas vnà continet ora libri;
Omniaque Hyblæa mellis dulcedine tincta,
Iurares nati tu Iouis eſſe ſtylum;
Si fieri cupias in Iure peritus vtroque,
Alta petens Iuris, voluito Lector opus;
Cunctorum inſtar erit claudens tibi cuncta librorum;
Quique ſuis multas finibus ambit opes.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS EX ORDINE DISPOSITVS.

LIBRO I.

DE Sacram. in genere. C. 1. 1
De Sacram. non iterandis. Cap. 2. 4
De baptiſmo, & iuſtificatione. Cap. 3. 5
De presbytero non baptiz. miniſ. Cap. 4. 9
De apoſtatis, & reiterantibus bap. Cap. 5. 10
De confirmatione. Cap. 6. 10
De pęnitentia. Cap. 7. 12
De caſibus reſeruatis. Cap. 8. 16
De Euchariſtia. Cap. 9. 18
De ſacrificio Miſſæ. Cap. 10. 24
De extrema vnctione. Cap. 11. 30
De Ordine. Cap. 12. 31
De ſcrutinio in ordine faciendo. Cap. 13. 38
De temporibus ordinandorũ. C. 14. 42
De ætate, & qualitate ord. Cap. 15. 43
De dimiſſorijs. Cap. 16. 43
De patrimonio, & beneficio ad cuius tit. quis ordinatur. Cap. 17. 47
De interſtitijs. Cap. 18. 49
De ſeruis nõ ord. & eorum manumiſſ. Cap. 19. 51
De filijs presbyter. ordin. vel non. Cap. 20. 52
De obligatis ad ratiocinia ord. vel nõ. Cap. 21. 54
De corpore vitiatis ordinãdis, vel non. Cap. 22. 55
De clericis peregr. ord. vel nõ. C. 23. 55
De clerico non ordinato miniſtrante. Cap. 24. 56
De clerico excommunicato, vel depoſito miniſ. C. 25. 57
De eo, qui furtiue ordines ſuſcepit. Cap. 26. 58
De clerico per ſaltum promoto. Cap. 27. 59
De clerico male ordinato. C. 28. 60
De ſchiſmaticis, & ordinatis ab eis. Cap. 29. 60
De ordinatis ab Epiſcopo, qui reſignauit, ſeu renunciauit Ep̃atui. C. 30. 61
De diſpenſationibus in ordine. Cap. 31. 62
De ſponſalibus. Cap. 32 64
De diſpenſatione impuberũ. C. 33. 67
De ſponſa duorum. Cap. 34. 70
De conditionibus appoſitis in diſpẽſatione, & alijs contractib. C. 35. 71
De matrimonio. Cap. 36. 73
De matr. clandeſtino. Cap. 37. 75
De denuntiationibus in matrimonio. C. 38. 76
De parocho in matrim. Cap. 39. 78
De vagantibus in matr. Cap. 40 79
De contrahentibus matrim. C. 41. 79
De impedimentis dirimentib. matrim. Cap. 42. 80
De impedimento voti. Cap. 43. 81
De impedimento cognationis. Cap. 44. 82
De cognatione ſpirituali. Cap. 45. 83.
De cognatione legali. Cap. 46. 84
De crimine impediente matrimonium. Cap. 47. 85
De diſparitate cultus in matrim. Cap. 48. 86
De vi, vel metu imped. matr. C. 49. 87
De ordine imped. matr. Cap. 50. 87
De ligamine imped. matr. Cap. 51. 88
De impedimento publicæ honeſtatis.

S Cap.

INDEX.

Cap. 52. 88
De affinitate impediēte matr. C. 53. 89
De conſanguinitate, & affinitate. Cap. 54. 89
De impotentia in matr. Cap. 55. 91
De raptu in matrimonio. Cap. 56. 91
De diuerſis caſibus matrimonij. Cap. 57. 92
De ſecundis nuptijs. Cap. 58. 97
De eo, qui duxit in matrimonium quā polluerat per adult. Cap. 59. 100
De eo, qui cognoſcit conſanguineam vxoris ſuæ. Cap. 60. 101
Qui clerici, vel vouentes matr. contrahere poſſunt. Cap. 61. 102
De coniugio leproſorum. Cap. 62. 104
De coniugio ſeruorum. Cap. 63 104
De matrimonio contracto contra interdictum Eccleſiæ. 64. 105
De donationibus inter virum, & vxor. Cap. 65. 106
Qui matrimonium inuehi apud Iudices, vel contra illud teſtificari poſſunt. Cap. 66. 108
De conuerſione cōiugatorū. C. 67. 109
De diuortijs, ſeu ſeparatione tori. Cap. 68. 112
De diſpenſationibus in matrimonio. Cap. 69. 114
De adulterijs. Cap. 70. 115

LIBRO II.

De excommunicatione. C. 1. 119
De miniſtro excōication. C. 2. 122
De ſuſcipiēte excōicationem. C. 3. 128
De participantibus excōicat. C. 4. 128
De pœnis excōicationis. Cap. 5. 129
De rebus, quæ excōicatis facere non licet. Cap. 6. 130
De diuerſis caſibus excom. C. 7. 132
De appellatione ab excom. C. 8. 134
De abſolutione ab excom. Cap. 9. 134
De excommunicatione ad finem reuelationis. Cap. 10. 137
De abſolutione a iuramentō. C. 11. 141
De ſuſpenſione. Cap. 12. 141
De clericis ſuſpenſis. Cap. 13. 143
De ſuſpenſione circa ordines. C. 14. 144
De ſuſpēſione circa Epos. C. 15. 145
De ſuſpenſione circa Iudices. C. 16. 146
De ſuſpenſione circa Abbates, & religioſos. Cap. 17. 147
De diſpenſatione ſuſpēſionis. 18. 148
De interdicto. Cap. 19. 149
De ceſſatione à diuinis. Cap. 20. 151
De ſacrilegio. Cap. 21. 152
De degradatione. Cap. 22. 154
De irregularitate. Cap. 23. 156
De diſpēſatione irregularitatis. C. 24. 160
De bigamia. Cap. 25. 165
De homicidio voluntario, vel caſuali. Cap. 26. 167

LIBRO III.

De peccatis commiſſis contra decē præcepta decalogi. Cap. 1. 174
De reſtitutione. Cap. 2. 181
De reſtitutione honoris. Cap. 3. 189
De ieiunio. Cap. 4. 191
De voto. Cap. 5. 193
De irritatione voti. Cap. 6. 197
De commutatione voti. C. 7. 197
De abſolutione voti. Cap. 8. 198
De diſpenſatione voti. Cap. 9. 199
De Simonia. Cap. 10. 201
De vſuris. Cap. 11 204
De rebus Eccleſiæ non alienandis. Cap. 12. 212

DE

INDEX
LIBRO IV.

DE ſede vacante, & electione Vicarij. Cap. 1. 219
Ne ſede vacante aliquid innouetur. Cap. 2. 225
De poſtulatione prælatorũ. Cap. 3. 227
De electione, & electi poteſtate. Cap. 4. 229
De examine Epiſcopi. Cap. 5 251
De conſecratione Epiſcopi. C. 6. 256
De reſidentia Epiſcopi. Cap. 7. 257
De officio Epiſcopi. Cap. 8. 261
De officio Archiepiſcopi. Cap. 9. 267
De auctoritate, & vſu pallij. C. 10. 271
De tranſlatione Epiſcopi, vel electi. Cap. 11. 273
De familia Epiſcopi. Cap. 12. 275
De Vicario aſſeſſore, & fiſco Epiſcopi. Cap. 13. 278
De indulgentijs. Cap. 14. 281
De poteſtate Epiſcopi in cõmutatione vltimarum voluntatuum, & reductione Miſſarum, Cap. 15. 282
De Imaginibus. Cap. 16. 284
De priuilegijs Epiſcoporũ. C. 17. 285
De delictis Eporum, & pœnis. C. 18. 291
De ſupplenda negligentia prelatorum. Cap. 19. 293
Ne prælati vices ſuas, vel Eccleſiæ ſub annuo cenſu concedant. C. 20. 294
De iis, quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu cap. Cap. 21. 295
De ſynodo Prouinciali. Cap. 22. 297
De ſynodo Diœceſana. Cap. 23. 300
De iudicibus ſynodalibus. C. 24. 302
De examinatoribus ſynodalibus. Cap. 25. 303
De viſitatione Epiſcopi in ſua diœceſi. Cap. 26. 308
De viſitatione canonicorum, qui gaudẽt priuilegio adiunctorũ. C. 27. 314
De Eccleſia cathedrali capitulo, & dignitatibus. Cap. 28. 323
De Decano capituli. Cap. 29. 326
De ijs, quæ fiunt à maiori parte capituli. Cap. 30. 331
De magiſtris, & an aliquid exigatur, vt habeant docendi copiam, & facultatem. Cap. 31. 333
De lectione ſacræ ſcripturæ. C. 32. 334
De canonico concionatore, & doctorali. Cap. 33. 335
De lectore ſacræ ſcripturæ in cathedr. & colleg. Cap. 34. 337
De lectione ſacræ ſcripturæ in monaſt. & pub. ſtudijs. Cap. 35. 338
De lectore gramaticę. Cap. 36. 339
De canonico pœnitentiario. C. 37. 339
De canonicis Eccleſię cathedralis, vel collegiatæ. Cap. 38. 341
De ordine ſuſcipiendo a canonicis. Cap. 39. 342
De ſeruitio Epiſcopo præſtando. Cap. 40. 344
De reſidentia canonicorũ. C. 41. 345
De abſentia canonicorũ. Cap. 42. 348
De diſtributionibus quotidianis. Cap. 43. 350
De profeſſione fidei facienda canonicis. Cap. 44. 353
De examine, & prouiſione parochialis Eccleſiæ. Cap. 45. 354
De parochis, & de Eccleſijs parochialibus. Cap. 46. 358
De reſidentia parrochi. Cap. 47. 367
De clericis non reſident. in Eccleſia, vel præbenda. Cap. 48. 368
De clerico ægrotante, vel debilitato. Cap. 49. 371
De Vicarijs, & coadiutoribus parochorum. Cap. 50. 372

INDEX.

De beneficijs. Cap. 51. 374
De cappellanijs. Cap. 52. 377
De collationibus. Cap. 53. 377
De alternatiua. Cap. 54. 383
De permutationibus. Cap. 55. 384
De renuntiationibus. Cap. 56. 385
De reſignationibus. Cap. 57. 386
De publicationibus faciendis. Cap. 58 388.
De vnionibus. Cap. 59. 389
De prædicatoribus in Eccleſijs Cathedralibus, & Parochialibus tempore quadrageſimæ, & Aduētus. Cap. 60 391

LIBRO V.

De cauſis Eccleſiaſticis. Cap. 1. 393
De vita, & honeſtate clericorum Cap. 2. 396
De peculio Epiſcoporum, & clericorum, & quibus perſonis poſſint bona relinqui per teſtamētum. Cap. 3. 398.
De bonis clericorum. Cap. 4. 404
De veſtibus clericorum. Cap. 5. 405
De pęnis clericorum. Cap. 6. 406
De armis clericorum. Cap. 7. 408
De clericis pugnantibus in duello. Cap. 8. 408
De clerico homicida. Cap. 9. 411
De clerico ſimoniaco, vſurario, falſario, vel latrone. Cap. 10. 411
De cohabitatione clericorum, & mulierum ex lib. 3. decret. Cap. 11. 412
De clerico concubinario, vel fornicatore. Cap. 12. 413
De clerico libidinoſo. Cap. 13. 420
De clerico excommunicato celebrante. Cap. 14. 420
De clerico blaſphemo, & periuro. Cap. 15. 421
De clerico reuelante confeſſiones. Cap. 16. 421
De clerico ſollicitante in confeſſione. Cap. 17. 422
De clerico luſore. Cap. 18. 431
De clerico ebrio. Cap. 19. 432
De clerico, qui aſſiſtit publicis ſpectaculis. Cap. 20. 432
De clerico negotiatore. Cap. 21. 432
De clerico, qui comparet ante iudicē ſæcularem. Cap. 22. 433
De clerico aduocato tabellione, vel procuratore. Cap. 23. 434
De clerico auruſpice. Cap. 24. 436
De clerico venatore. Cap. 25. 436
De clerico vagante, vel peregrinante. Cap. 26 437
De clerico non recitante horas canonicas. Cap. 27. 437
De clerico frāgēte carcerē. C. 28. 438
De clerici domicilio. Cap. 29. 438
De clerico cuſtodiente Euchariſtiam, Chriſma, & veſtes ſacras. C. 30. 438
De clerico vagante, peregrinante, vel fugitiuo. Cap. 31. 439
De clericis græcis. Cap. 32. 440
De clericis coniugatis. Cap. 33. 441
De clerico, qui gaudet beneficio cap. Oduardus de ſolut. Cap. 34. 442

LIBRO VI.

De laicis. Cap. 1. 445
De confraternitatibus. Cap. 2. 447
De hoſpitalibus. Cap. 3. 448
De cappellis monachorū. Cap. 4. 449
De ſtatu monachorum, & canonicorū reg. & de capitulis eorū. Cap. 5. 450

De

INDEX.

De regularibus. Cap.6. 454
De electione ſuperiorum. Cap.7. 455
De iuriſdictione Epiſcopi in regulares, Cap.8. 455
De prædicatoribus, & confeſſoribus regul. Cap.9. 456
De modo ædificandi Eccleſias à reg. Cap.10. 458
De beneficijs regularibus vnitis. Cap.11. 461
De ſepultura mortuorum in Eccleſijs reg. Cap.12. 462
De bonis regularium. Cap.13. 465
De ordine à regul. ſuſcipiẽdo. Cap.14. 466
De profeſſione regulariũ. Cap.15. 471
De quæſtoribus eleemoſynarum in regular. Cap.16. 474
De Abbatibus exemptis. Cap.17. 475
De proceſſionibus corpor. Chriſti. Cap.18. 476
De conſeruatoribus. Cap.19. 478
De magnis Magiſtris. Cap.20. 481
De monialibus. Cap.21. 483
De clauſura monialium. Cap.22. 485
De dote monialium. Cap.23. 488
De reſignatione bonorum monialium. Cap.24. 489
De ſuſceptione habitus, & profeſſione monialium. Cap.25. 491
De confeſſore extraordinario monialium. Cap.26. 494
De beneficijs monialibus vnitis. Cap.27. 494
De electione Abbatiſſæ. Cap.28. 495
De educandis. Cap.29. 496
De ſeminario. Cap.30. 498
De reliquijs veneratione, & canonizatione ſanctorum. Cap.31. 503
De demoniacis, & oppreſſis à demone. Cap.32. 512
De maleficis ſortilegis, & incantationibus. Cap.33. 524
De pœna imponẽda magis, ſortilegis, chiromanticis, nichromanticis, ſuperſtitioſis per iudices Eccleſiaſticos. Cap.34. 529

LIBRO VII.

De ſumma trinitate, & fide Catholica. Cap.1. 535
De conſtitutionibus, & legibus. Cap.2. 536
De reſcriptis. Cap.3. 541
De conſuetudine. Cap.4. 548
De officio Archidiaconi. Cap.5. 549
De officio Archipresbyteri. C.6. 550
De officio Primicerij. Cap.7. 550
De officio ſacriſtæ. Cap.8. 551
De officio cuſtodis. Cap.9. 551
De officio Vicarij. Cap.10. 551
De officio iudicis delegati. Cap.11. 552
De officio legati. Cap.12. 556
De officio iudicis ordinarij. Cap.13. 558.
De officio iudicis. Cap.14. 560
De maioritate, & obedientia. Cap.15. 560
De tregua, & pace. Cap.16. 561
De pactis. Cap.17. 562
De tranſactionibus. Cap.18. 564
De poſtulando. Cap.19. 566
De procuratoribus. Cap.20. 566
De ſindico. Cap.21. 570
De ijs, quæ vi metus ve cauſa fiunt. Cap.22. 570
De in integrum reſtitutione. Cap.23. 572
De arbitris. Cap.24. 575

De

LIBRO VIII.

DE iuditijs, & iuriſdictione. Cap. 1. 579
De foro competenti. Cap. 2. 584
De priuilegio fori. Cap. 3. 591
De libelli oblatione. Cap. 4. 593
De mutuis petitionibus. Cap. 5. 595
De litis conteſtatione. Cap. 6. 595
Vt lite non conteſtata non procedatur ad teſtium receptionem. Cap. 7. 596
De iuramento calumniæ. Cap. 8. 597.
De dilationibus. Cap. 9. 601
De ferijs, &c. Cap. 10. 602
De ordine cognitionum. Cap. 11. 604
De pluribus petitionibus. Cap. 12. 604
De cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. Cap. 13. 605
De reſtitutione ſpoliatorum. Cap. 14. 608
De dolo, & contumatia, &c. Cap. 15. 610.
De eo, qui mittitur in poſſeſſioně cauſa rei ſeruandæ. Cap. 16. 614
Vt lite pendente nihil innouetur. Cap. 17. 615
De ſequeſtratione poſſeſſionis, & fructuum. Cap. 18 616
De confeſſis. Cap. 19. 617
De probationibus. Cap. 20. 622
De probationibus in delictis occultis, & difficillimæ probationis. Cap. 21. 627
De teſtibus, & atteſtationibus. Cap. 22. 638
De teſtibus cogendis. Cap. 23. 649
De fide inſtrumentorum. Cap. 24. 651
De præſumptionibus. Cap. 25. 656
De iureiurando. Cap. 26. 660
De exceptionibus. Cap. 27. 665
De præſcriptionibus. Cap. 28. 667
De ſententia, & re iudicata. Cap. 29. 673.
De appellationibus, &c. Cap. 30. 678
De cōfirmatione vtili, vel inutili. Cap. 31. 689
De recuſationibus. Cap. 32. 691

LIBRO IX.

DE præbendis, & dignitatibus. Cap. 1. 693
De inſtitutionibus. Cap. 2. 699
De conceſſione præbendæ. Cap. 3. 701
Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. Cap. 4. 703
De præcarijs. Cap. 5. 704
De commodato. Cap. 6. 705
De depoſito. Cap. 7. 707
De emptione, & venditione. Cap. 8. 708
De locato, & conducto. Cap. 9. 709
De rerum permutatione. Cap. 10. 711
De feudis. Cap. 11. 712
De pignoribus, & alijs cautionibus. Cap. 12. 714
De dote. Cap. 13. 717
De fideiuſſoribus. Cap. 14 723
De ſolutionibus. Cap. 15. 725
De donationibus. Cap. 16. 728

INDEX.

De reuocatione donationis. C. 17. 731
De teſtamentis, & vltimis volũtatibus Cap. 18. 732
De generibus teſtamentorum. Cap. 19. 734.
De ſolemnitatibus teſtamentorum. Cap. 20. 735
De teſtibus in teſtamento neceſſarijs. Cap. 21. 737
De tabellione, & executore teſtamenti. Cap. 22. 738
De ijs, qui non poſſunt condere teſtamentum. Cap. 23. 738
De inſtitutione, & ſubſtitutione hæredis. Cap. 24. 741
De teſtamento rupto. Cap. 25. 746
De cauſis exhæredationis. Cap. 26. 747.
De legatis pijs. Cap. 27. 748
De aliquibus dubijs in materia teſtamentorum. Cap. 28. 753
De ſucceſſionibus ab inteſtato. Cap. 29. 754
De ſepulturis. Cap. 30. 756
De decimis. Cap. 31. 759
De conuerſione infideliũ. Cap. 32. 761
De iure patronatus. Cap. 33. 761
De conſecratione Eccleſiæ, vel altaris. Cap. 34 773
De conſecratione Regis, Abbatibus, & Abbatiſſæ. Cap. 35. 776
De pollutione, & violatione Eccleſiæ. Cap. 36. 778
De immunitate Eccleſię. Cap. 37. 779
De purificatione poſt partuum. Cap. 38. 788
De Eccleſijs ædificandis. Cap. 39. 788

LIBRO X.

DE natis ex libero ventre. Cap. 1. 791.
De frigidis, & maleficiatis. Cap. 2. 792
Qui filii ſint legitimi. Cap. 3. 794
De patria poteſtate. Cap. 4. 797

LIBER XI.

DE accuſationibus, inquiſitionibus, & denuntiationibus. Cap. 1. 804
De calumniatoribus. Cap. 2 809
De Iudæis. Cap. 3. 810
De hæreticis. Cap. 4. 812
De Neophitis. Cap. 5. 818
De ijs, qui filios occiderunt. C. 6. 818
De infantibus, & languidis expoſitis. Cap 7. 820
De ſagittarijs. Cap. 8. 821
De raptoribus incendiarijs, & violatoribus Eccleſiæ. Cap. 9. 821
De furtis. Cap. 10. 824
De colluſione detegenda. Cap. 11. 826.
De delictis puerorum. Cap. 12. 827
De noui operis nuntiatione. Cap. 13. 828
De priuilegijs, & exceſſibus prælatorum. Cap. 14. 829
De purgatione canonica. C. 15. 833
De purgatione vulgari. Cap. 16. 834
De iniurijs, & damno dato. C. 17. 835
De verborum ſignificatione. C. 18 837
De regulis iuris. Cap. 19. 841

FINIS.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

ET RERVM NOTABILIVM, QVÆ IN HOC OPERE continentur ordine alphabetico digeſtus.

A

ABBATES exempti benedicti, & eorum iuriſdictio. 475.8
Abbates benedicti, quos poſsũt ordinare. 37.61
Abbates benedicti an poſſint dare dimiſſorias. 44.14
Abbatiſſæ electiò quomodo fiat. 495.1
Abſolutio à iuramento ad finem agendi à quo detur. 141.1
Abſolutio ab excõicatione à quo poſſit dari. 134.3
Abſolutio an poſſit dari ſub conditione. 13.20
Abſolutus ab vno crimine, an poſſit de eodẽ crimine iterũ accuſari. 807.40
Abſolutio voti quæ ſit. 198.1
Abuſio, quæ dicatur. 761.7
Abſentia Epiſcopi cum quibus cauſis eſt licita. 260.7
Abſentia canonicorũ regularium. 348.2
Acceptatio ſcripturæ, quid ſit. 655.38
Acceptilatio quotuplex. 726.9
Actor an admittatur ad petendum ſolo verbo. 594.13
Accuſator legitmus, vel illegitimus quis dicatur. 806.28
Adoratio, quæ eſt, & quotuplex. 174 5
Adulterium quid ſit. 115 1
Adiuncti quando eligendi, & eorum poteſtas. 318.38
Adoptio, quę ſit, quare permiſſa, & quomodo fiat. 800.13
Adiuncti ſi diſcordant cum Epiſcopo qd agendum 319.49
Ætas ordinandorum. 43.1
Ætas, quę requirit̃ ad matrimoniũ. 79.2
Ætas neceſſaria ad obtinẽda benef. 375.13
Affinitas quid ſit, & qũo probetur. 101.1
Affinitas impediens matrimonium. 89.1
Alarij quo priuilegio gaudeant. 276.16
Alienatio iudicij mutandi cauſa facta, quæ ſit. 578.1
Alienatio rei eccleſiaſticæ, quæ dicatur, & quomodo fiat. 212.1
Aliqua dubia in materia teſtamentorũ. 753.1
Alternatiua, quæ ſit, & quis ea gaudeat. 383.1
Alumni, qui educanrur in ſeminario an cogi debeant, vt ordinentur. 501.39
Amicitia, quæ repellit teſtem ad teſtificandum qualis ſit. 639.20
Amicitia quomodo probetur. 807.38
Angelus an poſſit eſſe miniſter baptiſmi. 6.14
Angeli boni quomodo appareant hominibus. 519.63
Animæ defunctorum an appareant aliquando hominibus. 522.85
Animal ſi percutiat aliud animal dñus ad quid tenebitur. 839.24
Animal inuentũ in horto alieno an poſſit capi à domino horti propria auctoritate. 837.25
Appellatio ab indebita incarceratione. 685.70
Appellatio à viſitatione Epiſcopi ad quẽ debeat fieri. 318.36
Appellatio in electione canonici quem effectum habet. 343 96
Appellatio ab excõicatione quomodo fiat. 134.1
Appellatio ad Metropolitanũ quas qualitates debet habere. 395.21
Appellatio intra quot dies debeat oppo ni poſt latam ſententiam. 674.21
Appellatio quotuplex ſit. 679.4
Appellatio qñ debeat eſſe in ſcriptis. 682.

Appellationem deſertam qs debeat iudicare. 686.76
Appellatio à quocunq; grauamine quid operetur. 682.50
Appellatio extraiudicialis quid proſit, 687.79
Appellatio an detur, à correctione, approbatione, vel inhabilitatione facta ab Epõ in viſitatione. 308.6.313.53
Appetere bona alicuius quando eſt peccatum. 181.57
Apoſtaſia, quæ ſit. 10.1
Apoſtoli reuerentiales quid ſint, & quomodo petantur. 681.38
Approbatus ad dignitates, vel curam, an debeat examinari ad ordines. 40.12
Ara quid ſignificet, & quando perdat benedictionem. 775.19
Arbitrium quid, & genera arbitriorum. 575.5
Arma clericorum, quæ ſint. 408.1
Ars maleficandi, & incantandi quando habuit principium. 524.6
Aſtrologia, quæ ſit. 533.27
Aſtrologi, qui dicantur. 524.4
Auctoritas, & vſus pallij, quæ ſit. 271.1

B

Baptiſmus quid ſit. 5.1
Benedictio Eccleſiæ, vel altaris. 774.10
Benedictio veſtimentorum. 5.6
Beneficium ad Titulum ordinis quem valorem debet habere. 47.10
Beneficiorum genera. 374.1
Beneficia quibus modis vacent. 376.24
Beneficia ruraria. 360.23
Beneficia vnita regularibus, ſiue ſit Eccleſia in ſua parochia, ſiue non, quomodo adminiſtrentur, & ſub cuius iuriſdictione ſint. 462.10
Beneficia vnita monialibus. 494.1
Beneficia vacantia, intra quot tempus debeant conferri. 702.10
Bigamus à quo diſpenſetur. 63.16
Bigamia, quæ dicatur, & quomodo contrahatur. 165.1
Bona clericorum in quos vſus debeant conuerti. 405.4
Bona regularium mobilia, ſeu immobilia vnita monaſteriis quomodo intelligantur. 465.1
Bona aduentitia, & profectitia, quæ dicantur. 719.21
Blaſphemia quid, & quotuplex. 175.10

C

Canonizatio Sanctorum. 504.1
Canonizari an poſsit pueri. 505.16
Canonici electio quõ fiat. 231.20
Canonici an poſſint inſtitui in capellis priuatis. 324.9
Canonici, Cõcionator, Doctoralis, & Pęnitentiarius quõ eligantur. 335.1
Canonici Eccleſię Cathedralis, vel collegiatę in qua ętate poſſunt eſſe electi. 341.1
Canonici quale ſeruitium debent præſtari Epiſcopo, & quot canonicos põt habere ſecum Epiſcopus. 344.
Canonicorum abſentia. 346.1.
Canonici an poſſint eſſe teſtes in cauſa ſui capituli. 647.118
Canonicus ſuper numerarius qd lucratur. 698.42
Canonici an veniant appellatione clerici. 836.10
Calũniator qs dicať, & eius pęna. 809.1
Cappellaniæ onus. 377.1
Cappellæ monachorum, quæ. 449.1
Capitulum ſede vacante an poſſit cõferre præbendas. 224.44
Capitulũ in rebus gratię, & iuſtitiæ quõ ſe debet gerere. 331.1
Capitulum ſede vacãte an poſſit dare dimiſſorias. 44.16
Cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, quæ dicatur. 605.1

Capitulum ex quo numero perſonarum conſtat. 327.5
Capitula monachorum quando debent fieri. 451.11
Cardinales an poſſint cõſecrare Eccleſias ſine licentia Epiſcopi. 268.5
Caſus reſeruatus quid ſit. 16.1
Caſus diuerſi in matrimonio. 92.1
Caſus in quo poteſt quis licite ſinere ſe occidi ab alijs. 178.39
Caſus fortuitus quid ſit. 611.17
Cauſę ciuiles Epõrum vbi tractent. 291.2
Cauſæ eccleſiaſticæ à quo determinãdæ, & intra quod tempus. 393.1
Cauſę exhæredationis, quæ ſint. 747.1
Campanę quomodo cõſecrentur, & benedicantur. 775.25
Cedere bonis, qui non cogantur. 444.11
Cæcus an poſſit eſſe teſtis. 631.17
Cenſura, quæ ſit. 119.1
Ceſſatio à diuinis, quæ ſit. 152.1
Character quid ſit. 3.23
Chyromantia, quæ ſit. 533.28
Citatio an ſufficiat in domo, & quid requiritur ad citationem. 612.21
Clericus vagans qũo põt celebrari. 28.62
Clerici pauperes quã ſcientiã debent habere, vt ordinentur. 40.21
Clericus non ordinatus miniſtrans quam pœnam incurrit. 56.2
Clericus excommunicatus celebrãs, quã pœnam incurrit. 57.5
Clericus an poſſit ſe ipſum percutere. 133.10
Clerici ſæculares inijciẽtes manus in monachũ qñ non ſunt excõicati. 127.4
Clerici duo ſe ad inuicẽ percutiẽtes quis eorũ remanet excõicatus. 133.20
Clericus irregularis an ipſo iure perdat benef. 158.14
Clerico quando ſe poteſt exponere euidenti periculo mortis. 170.17
Clericus pugnans in bello iuſto, an ſit irregularis. 172.25
Clericus quando poteſt comparere, ante Iudicem ſæcul. 12.30
Clericus poteſt locare ſuas operas ſpirituales: 295.7
Clericus ægrotans quid lucratur. 371.1
Clericus portans arma quam pęnam incurrit. 397.1
Clericus quid debeat dare famulo infirmo. 405.9
Clerici an debeãt defendere immunitatẽ eccleſiæ vſq; ad effuſionem ſanguinis. 786.40
Clericus ſimoniacus, vſurarius, falſarius, vel latro. 411.1
Clericus cõcubinarius occultus, vel notorius. 414.1
Clericus fornicarius, & eius pœna. 420.1
Clericus reuelans confeſſionem, & eius pœna. 421.1
Clericus ſolicitans in cõfeſſione, & eius pœna. 421.1
Clericus luſor, negotiator, venator, & eius pęna. 432.1
Clericus, qui non recitat horas canonicas, & eius pœna. 438.1
Clericus an poſſit audire ius canonicum vel ciuile. 436.16
Clerici græci. 440.1
Clerici cõiugati, & eorũ libertates. 441.1
Clerici, qui gaudent c. Oduardus, de ſolutionib. 442.1
Clericus ordinatus ſine patrimonio an incurrat ſuſpenſionem. 470.23
Clerici an compellendi ad proceſſionem Corporis Chriſti. 477.19
Clericus hæres alicuius laici, an in bonis hæreditatis gaudeat priuilegio fori. 599.62
Clericus, qui inuenitur nocte ſine habitu an gaudeat priuilegio fori. 592.15
Clericus, an teneatur dotare ſororẽ pauperem. 722.60

Clericus frāgens carceres qua pęna punitur. fol.438.7
Clerici in quo pretio teneantur vendere ſuum triticum,& vinum 784. 21
Clericus deprehenſus ſine habitu in maleficio an gaudeat priuilegio fori. 831.33
Coadiutores quando dentur. 472.1
Cognatio ſpiritualis quos tangat. 11.17
Cognatio impediens matrimoniū. 84.1
Cognatio legitimitatis ad quem Iudicē ſpectat. 795.9
Collatio,quæ ſit,& à quo detur. 377.1
Colores Eccleſiæ,quæ ſint. 28.45
Colluſio detegenda,quæ dicatur. 826.1
Compromiſſum quid ſit. 577.43
Communicare ſub vtraque ſpecie cuius iuris ſit. 23.40
Commodatum quotuplex ſit. 705.1
Commutatio voti, quæ ſit,& quomodo fiat. 197.1
Commutatio iuramenti. 662.28
Commutare vltimas voluntates an poſſit Epiſcopus. 282.1
Conceſſio quid. 701.1
Concilium Prouincialem quādo debeat fieri. 297.1
Concilium generale quam poteſtatem habet. 839.27
Conclaue quomodo fiat. 249.144
Concubinarij cognitio ad quem pertineat. 321.66
Concubinarij cur permiſſi erant tempore Romanorum. 800.11
Condemnatus ad mortem an poſſit condere teſtamentum. 740.11
Conditiones in matrimonio an debeant impleri. 711.4
Conditio turpis, vel impoſſibilis, quæ dicatur. 717
Conducti actio cui competat. 710.8
Confeſſio ſacramentalis. 13.11
Confeſſionem reuelare quando cōfeſſor poteſt. 16.55
Confeſſio quotuplex, & quam vim habeat. 616.2
Confeſſio minoris facta in tormētis,vel metu,quam vim habeat. 619.24
Confeſſio ſocij criminis an ſufficiat ad torturam. 620.27
Confeſſor extraordinarius quando datur monialibus. 494.1
Confirmatio vtilis, vel inutilis, quæ ſit. 689.1
Confirmatio, quæ ſit. 10.1
Cohabitatio clericorum,quæ ſit. 412.1
Coniugium ſeruorū, & leproſorū. 104.1
Coniugatus an poſſit promoueri ad Ordines. 111.21
Conſanguinitas,& affinitas. 89.1
Conſanguinei quando in criminalibus admittantur in teſtes. 808.61
Conſecratio Epī quomodo fiat. 256.1
Conſecratio eccleſiæ, vel altaris quomodo fiat. 773.1
Conſectare moniales qs poteſt, & quomodo fiat. 777.8
Conſeruatores regularium,qui dicantur & quam iuriſdictionē habeāt. 479.1
Conſpiratio quid ſit. 649.17
Conſuetudo, quæ ſit. 548.1
Conſuetudo, de qua non eſt memoria hominum. 840.37
Conteſtatio litis quid,& an poſſit fieri ſolo verbo. 595.1
Conteſtatio litis qn̄ dicatur. 836.14
Conſtitutio in iure quomodo appelletur. 535.6
Conſtitutiones,& leges quomodo ſe habeant. 536.1
Contumacia. 610.3
Contumax quis dicatur. 569.43
Contritio,& attritio quid ſint. 15.40
Conuerſio coniugatorum,quæ ſit. 109.1
Conuerſio infidelium,quæ ſit. 761.1
Copula, & iuramentum in matrimonio

quid

quid operantur. fol. 74.8
Conſuetudo quod clerici poſſint teſtari an valeat. 840.40
Corpore vitiatus an poſſit ordinari. 55.2
Creditor ſi petat corpus defuncti an debeatur illi dari. 758.21
Crimina in qua differentia ſint. 588.45
Crimen impediens matrimonium. 85.1
Crimen notorium quod dicatur. 807.50

D

Damnũ emergẽs quid ſit. 206.35
Debitum per quot tempus præſcribitur. 672.66
Decanus capituli quid ſit, & eius officium. 327.1
Decimæ nouales an ſoluendæ. 831.36
Decimarum ſpecies. 759.2
Degradatus an poſſit vti veſtibus ſacris. 5.4
Degradatio quid ſit. 154.1
Degradatio clerici in quibus caſibus fiat. 406.6.
Delegatus Papæ quis dicatur, & eius poteſtas. 556.2
Delegatus quomodo debeat procedere in reſcripto. 545.68
Delegatus an poſſit recuſari. 555.40
Delegatus an teneatur oſtendere Iudici ordinario ſuum reſcriptum. 554.24
Delictum quando puniatur à fiſco etiam nolente parte iniuriata. 836.14
Delictum commiſſum in vno loco mandatum in alio, vbi puniatur. 831.32
Delictum occultum quod dicatur. 161.11
Delicta, & cauſæ ſufficientes ad remittẽdum reſignationem. 387.6
Delicta Epiſcoporum, & pœnæ. 291.1
Delicta occulta, quæ ſint, & vbi committantur. 627.1.
Dæmon vnde dicatur, & quomodo crucietur. 512.1
Dæmon quibus remediis fugatur. 521.75
Dæmon quõ diuinat futura. 522.97
Denunciatio quid, & quotuplex ſit. 804.1
Denuntiationes in matrimonio. 76.1
Depoſitum quid ſit, & in quo differat à ſequeſtro. 707.8
Detractio famæ, & honoris, quæ ſit. 185.1
Diaconus carens ſcientia quando poteſt ordinari. 40.19
Dictiones negantes quomodo intelligãtur. 836.16
Differentia inter rumorem, & famam. 102.16.
Differentia inter ſuſpenſionem, & excõmunicationem. 143.19
Differentia inter degradatum verbalem, & actualem. 156.25
Differentia inter Miſſas relictas in fundatione beneficij, & relictas in teſtamento. 283.5
Differentia inter timorẽ vim, & metum. 473.28
Differentia inter concubinarium occultum, & notorium. 415.18
Differentia inter clericum concubinarium, & fornicarium. 419.47
Differentia inter metum cadentem in conſtantem virum, & formidoloſum. 571.8
Differentia inter groſſam, veſtuarium, & diſtributiones quotidianas. 695.14
Differentia inter obligationem factam re, verbis, & ſcriptura. 727.17
Differentia inter infamiam iuris, & facti. 806.26
Differẽtia inter ſchiſmaticum, & hæreticum. 814.28
Differentia inter homagium, & iuramentum. 842.14
Dignitas, quæ ſit, & eius officiũ. 696.21
Dignitates an gaudeant diſtributionibus quotidianis. 352.21

Degradatió clerici quibus ſolemnitatibus fiat. 840.36
Delicta puerorum,quæ. 827.1
Delictum manifeſtum quibus modis cõſtat. 839.33
Delicta,quæ in clerico petunt degradationem. 839.35
Derogationes generales dicentes, non obſtantibus priuilegijs, & conſuetudinibus quomodo intelligantur. 832.5.
Dilatio,quæ ſit. 601.1
Dimiſſoriæ,quæ ſint, & à quo petendę. 44.4
Dimiſſorię poſſunt dari ſubdito abſenti. 44. 8
Dimiſſoriæ ſpirant morte dantis. 46.29
Dimiſſoriæ clericis peregrinãtibus quomodo debeant dari. 439.7
Diminutio,quæ dicatur,& an poſſint beneficia cõferri cũ diminutione. 703.1
Diſparitas cultus in matrimonio. 86.1
Diſpenſatio interſtitiorum à quo, quomodo, & quando datur. 50.15
Diſpenſatio circa ordines, quæ ſit, & à quo detur. 62.1
Diſpenſare in interſtitijs quibus ex cauſis poſſit Epiſcopus. 62.9
Diſpenſare an poſſit Epiſcopus in publicationibus faciendis,in ordine tribus diebus feſtiuis. 62.4
Diſpenſare, vt clericus fiat laicus, & ſumat vxorem quis poteſt. 63.8
Diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum illegitimo, vel cum promoto per ſaltũ ad vnum beneficium, & ad minores ordines. 64.22
Diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum eo, qui illicite habuit coitum cum vna,& contrahit cum altera. 67.28
Diſpenſatio matrimonij,quæ ſit,& quomodo fiat. 114.1
Diſpenſatio ſuſpenſionis à quo detur. 148.1
Diſpenſatio irregularitatis. 160.1
Diſpenſatio ſimonię. 202.15
Diſpenſare an poſſit Epiſcopus cum illegitimo. 803.24
Diſpenſatio voti quomodo fiat. 199.1
Diſtributiones quotidianæ, quæ dicantur. 694.10
Diuortium qũo,& quando fiat. 112.2
Diues,qui pauperi non dat eleemoſinam in extrema neceſſitate. 184.21
Dos monialis, quæ. 488. 1
Dos quid ſit. 717. 1
Dos mulieris quando lucratur à viro,& quando non. 116. 20
Dos in qua quantitate debeat aſſignari Eccleſiæ de nouo conſtructa. 765.37
Donatio inter virum,& vxorem,quæ ſit. 106. 7
Donatio facta à nouitijs quando ſit valida,& quando non. 473.22
Donatio propter nuptias ſi excedat legitimã quantitatem an valeat. 722.57
Donatio quotuplex. 729.9
Donationes validæ inter patrem, & filium. 730.29
Donatiuum quod datur Regibus quando eſt iuſtum. 783.14
Dolus quotuplex ſit. 611.10
Doli capax quis dicatur. 611.12
Drodans quid ſit. 751.16
Duellum quid ſit, & pœna duelli. 409. 2
Dubia aliqua in materia teſtamentorum. 753. 1
Dubius in fide qñ eſt hæreticus. 814.26

E

Eccleſia Cathedralis quotuplex. 323. 1
Eccleſia per quot tempus præſcribitur. 668.14
Eccleſia qũo cõcedatur religioſis. 789. 7

Eccleſiæ bona quã poſſunt vendi. 716.31
Educandæ in monaſterio quibus conditionibus debeant ingredi. 496.3
Electio quid ſit. 229.1
Electio ſuperioris quomodo fiat. 456.1
Electio Imperatoris quõ fiat. 244.103
Electio Sũmi Pont. quõ fiat. 245.109
Electio quando deuoluitur ad ſuperiorẽ quid agendum. 241.86
Electio Abbatiſſæ. 495.1
Electus ante confirmationem, quæ poſſit exercere. 231.18
Electores quando diſcordant quid faciendum. 241.82
Emolumenta ſedis vacantis cui pertinebunt. 223.35
Emptio, quæ dicatur, & quis dicatur emptor bonæ, vel malæ fidei. 708.9
Epiſcopus poteſt ſuſpendere ſuos clericos etiã approbatos à ſuo anteceſſor. 408. & fol. 142. 15
Epiſcopus an poſſit percipere, vt ſacerdotes celebrent feſtiuis diebus. 26.22
Epiſcopus titularis, an poſſit conferre ordines. 33.28
Epiſcopus an poſſit ordinare ſuũ familiarem. 34.37
Ep̃us an debeat declarare intentionẽ ſuã antecedenter ad ordines. 36.56
Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum illegitimis. 54.28
Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum miniſtrante non ordinato. 56.4
Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum clerico depoſito. 57.7
Epiſcopus, qui renũtiauit Eccleſiam an poſſit ordinare. 61.1
Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum inceſtuoſo. 102.13
Epiſcopus põt tollere licentiã confitendi, & prædicandi, regularibus etiam ſi fuerint approbati. 457.12. 458.15
Epiſcopi quod poſſunt recipere in viſitatione ratione laboris. 313.55
Epiſcopus an poſſit diſpenſare cum clerico adultero. 114.23
Epiſcopus an poſſit diſpenſare in ſuſpenſionibus, & quando. 148.4
Epiſcopus an poſſit diſpenſare irregularitatem. 160.5
Ep̃us an poſſit imponere ieiuniũm. 191.8
Ep̃us in q̃bus votis põt diſpẽſare. 200.19
Ep̃us quas qualitates dẽt habere. 229.2
Epiſcopus intra quot tempus debet acceptare electionem. 230.12
Ep̃i electi beneficia quãdo vacãt. 230.15
Epiſcopus an teneaẽ de præcepto quotidie audire Miſſam. 287.15
Epiſcopus an poſſit dare licentiam, vt diebus feſtiuis fiant opera ſeruilia. 287.16.
Epiſcopus ſi regularis ſit, quã debet obſeruare regulam. 189.18
Epiſcoporum delicta. 291.1
Ep̃i poſſunt committere vices ſuas. 294.1
Epiſcopus poteſt vẽdere ſuã iuriſdictionem. 294.1
Ep̃orũ antiquitas vnde ſummaẽ. 299.21
Ep̃us poteſt intrare in capitulum. 319.27
Epiſcopus an poſſit cõferre plura beneficia. 323.23
Epiſcopus an poſſit ex vna parochia facere duas. 361.27
Epiſcopus quando põt cõferre Eccleſiã parochialem ſine concurſu. 357.37
Epiſcopus an poteſt concedere tempore peſtis, vt homines manducent carnẽ quocumque die. 366.35
Ep̃us ex reditibus eccleſiæ an poſſit ſubſtentare ſuos cõſanguineos. 401.18
Ep̃us, & clericus de quibus bonis debeãt ſe ſubſtentare. 402.33
Epiſcopus quid debeat facere tempore peſtis. 363.35
Ep̃us an poſſit dare proprietatem alicuius agri, ſuis parentibus, & relinquere ſibi

ſibi vſumfructum. 403.36
Epiſcopus an poſſit abſoluere in foro cõſcientiæ ſubditum hæreticum. 816.60
Epiſcopus quando poteſt ingredi monaſterium monialium. 485.1
Epiſcopi auctoritas in ſeminariũ. 503.48
Epiſcopus an poſſit celebrare tempore interdicti. 831.30
Epiſcopus an poſſit tranſigere ſine licentia capituli. 565.18
Epiſcopus titularis, quæ Pontificalia poteſt exercere. 260.10
Epiſcopus an teneatur ſubſtentare patrẽ carnalem, hæreticum, an Chriſtianum pauperem. 400.20
Epiſcopus, de quibus bonis poteſt condere teſtamentum. 74.19
Error iuris quotuplex. 620.32
Error quilibet an ſit hæreſis. 813.13
Error in homine proprio an vitiet hæręditatem. 745.34
Error in matrimonio. 81.2
Eſpoliatus quid debet probare, vt reſtituatur. 574.30
Euchariſtia, quæ ſit. 18.1
Euchariſtia qñ, & quomodo debet dari infirmis. 20.23
Euchariſtia eſt ne dãda dãnatis. 20.27
Euchariſtia tempore peſtis, & belli quomodo miniſtranda. 21.29
Euchariſtia an poſſit ſeruari ĩ capellis priuatis hęremitis, & hoſpital. 22.31
Examen Epiſcopi quomodo fiat. 251.1
Examinari ad ordines. 40.12
Examinatores ſinodales. 302.1
Examẽ beneficiorũ qũo dẽt fieri. 307.27
Examen Parrochorum qũo fiat. 355.10
Exemptio à iuriſdictione Epiſcopi quomodo probetur. 831.43
Excommunicatus an gaudeat immunitate eccleſiæ. 787.47
Excommunicatus per annũ quando dicatur ſuſpectus in fide. 816.61
Excõicatio an detur prò furtis. 825.19
Excõicatus inuitus põt abſolui. 121.31
Excõicatus, quę res nõ põt facere. 131.8
Excõicari an poſſit mortuus. 128.2
Excõicatus an lucret fructus. 130.11
Excõicatus quãdo debet abſolui. 839.31
Excommunicatus an poſſit hæres inſtitui. 131.9
Executio facta per debito ciuili contra officialem an extendatur ad inſtrumenta ſuæ artis. 444.12
Excommunicatio ad finem reuelationis quas perſonas non obligat. 140.20
Exorciſta quas qualitates debeat habere, & quæ remedia debeat adhibere. 521.81
Expenſę à quo taxentur. 612.30
Exhumãtes corpora defunctorum quam pęnam incurrunt. 759.29
Exhæreditare aliquem ex quibus cauſis ſit. 747.1
Expoſitus quis dicatur, & cui competat eum alere. 820.1

F

Familiares Epiſcopi quo titulo ordinantur. 34.40
Familiares Epiſcopi quales debent eſſe, & quo priuilegio gaudent. 276.11
Familia Epiſcopi an gaudeat priuilegio fori. 587.34
Familiaris, an poſſit habere ſine peccato. 521.96
Fama, quæ ſit. 628.3
Fama, quando reſtituenda, 189.2
Fama publica, quę ſit, & quid requiratur ad eam. 415.25
Fama mala quomodo probatur. 805.14
Femina an poſſit excommunicare. 122.3
Feria, quæ ſit, & ſpecies feriarũ. 603.1
Feudum vnde dicatur, & quid ſit feudatarius. 712.1
Fęudem antiquitus datum ſi reuertatur ad

ad Eccleſiam an poſſit Epiſcopus illud iterum dare. 713.18
Forum quid ſignificet. 837.4
Forum quid ſit. 584.1
Fides an amittat̃ ꝑ peccatũ mortale. 8.51
Fides inſtrumẽtorũ in quo cõſiſtit. 651.8
Fideiuſſor quis dicatur, & qui non poſſint fideiubere. 723.1
Fideiuſſor ſoluens ſi habet ſocios an poſſit contra eos procedere. 724.17
Filius clerici an poſſit ordinari. 52.10
Filius naturalis quis dicatur. 52.1
Filius naturalis quõo legitimetur. 798.6
Filius vſq; ad quod tp̃us debet ali à ſuo patre. 802.22
Filius Epi legitim' an poſſit admitti ad cõcurſum ĩ qua pater ei' eſt Ep̃us. 53.19
Filius, qui hẽt patrem pauperẽ an poſſit ingredere religionem. 177.33
Filius hæretici an poſſit obtinere beneficium. 382.45
Filius cõmuniter reputatus à patre pro ſuo filio ſi poſtea negatur à patre cui credendum eſt. 627.63
Filia ſi nubat abſq; voluntate patris an perdat dotem. 713.18
Filia meretrix an perdat dotem. 719.24
Fiſcus an poſſit denuntiare aliquem contra voluntatem partis læſę. 580.18
Fictio iuris, quę ſit. 657.17
Forma Sacramentorum. 4.37
Fornicatio quid, & ſpecies eius. 178.24
Fortuit. caſus qui ſint. 706.16
Furibus patientibus vltimum ſuppliciũ, quæ ſacramenta dantur. 826.25
Furtũ factũ in fundico, vel hoſpitio quis dẽt ſoluere, hoſpes, an viator. 826.22
Furans rem ſuam propriam an dicatur fur. 825.21
Furtum qd ſit, & quomodo fiat. 179.46
Furtum quandò nominatur inter caſus fortuitos. 706.14
Fugientes de carceribus quãdo nõ gaudẽt immunitate Eccleſiæ. 787.48
Fugientes ad Eccleſiam an poſſint in ea ferro ligari ne inde fugiant. 787.50
Frigidus, quis dicatur. 792.1
Frigiditas quando impedit matrimoniũ factum. 792.14

G

Gabella, & pedagia à quo imponuntur. 839.34
Genera teſtamentorum. 734.1
Groſſa maſſa in canonicos, quę ſit. 351.13
Groſſa præbenda, quæ dicatur, & in quo conſiſtat. 693.5
Grauamen quod non poteſt reparari per diffinitiuam quid ſit. 683.56
Græci à quo ordinẽtur, & an poſſint ordinari ab Epiſcopo latino. 35.52

H

Hæres intra quot tempus tenetur adimplere legata pia 742.20
Hæres quãdo tenetur extra vires hæreditarias. 743.24
Hęremita qſ dicat̃, & eorũ genere. 454.2
Hæreticus quis dicatur. 831.9
Hæreſis interior an inducat excommunicationem. 813.21
Hęreticorum bona à quo die confiſcantur. 814.28
Hæreticorum filij vſquè ad quem gradũ priuantur beneficijs. 815.42
Hęreticus an poſſit inſtitui hęres. 817.70
Homicidiũ q d ſit, & vnde dicat̃. 167.1
Homicidium voluntarium. 162.16
Homicidium caſuale. 167.19
Homicidium quotuplex ſit. 178.55
Homo liber an poſſit pignorari. 716.27
Homo cui debeat plus, patriæ an parentibus. 761.6
Homines, q ſunt tuti à maleficijs. 528.34
Homines, & mulieres, qui curant de hac infirmitate, an ſint permittẽdi. 532.19
Honor quid ſit, & quando reſtituendus. 189.3

Hoſpitales quid ſint, & quis poteſt eos viſitare. 448. 1
Hoſpitalia an gaudeant immunitate Eccleſiæ. 787.51
Hoſpitalia, quæ priuilegia habẽt. 832.47

I

Ieiunium quid & quotuplex ſit. 191. 1
Ieiunium an poſſit fieri cum carnibus. 192. 10
Ieiuniũ quot perſonas nõ obligat. 192.17
Ignorantia quid ſit. 108.8
Ignorantia craſſa, vel ſupina, quę dicatur 58.15
Ignorantia quando non excuſat ab excommunicatione. 216.34
Ignorantia quando excuſat à peccatis ſubditorum. 842.11
Illegitimus quis dicatur. 52. 1
Illegitimus an poſſit habere præbendã in Eccleſia in qua pater habuit. 52.13
Illegitimus an poſſit ſuccedere in ius patronatus. 772.112
Illegitimus an poſſit eſſe Papa. 803.25
Imagines quã virtutem habent. 284.1
Imperator coram quo debeat cõuenire. 626.57
Impedimentũ publicę honeſtatis an diſſoluatur ex defectu conſenſus. 69.14
Impotentia impediens matrimoniũ. 91.1
Impubes quis dicatur. 67.1
Impedimẽta dirimẽtia matrimoniũ. 80.1
Impedimentum voti. 81.1
Impedimentum cognationis. 82.1
Impedimẽtũ publicę honeſtatis. 88.1
Immunitas Eccleſiæ. 779.1
Infantes expoſiti, qui dicantur. 820.1
Iniuria, & damnum quid. 835. 1
Iniuria quotuplex, & actio cui dee. 835.1
Interſtitia, quæ ſint. 49. 3
Interſtitia regularium à quo diſpenſentur. 46.108
Interdictum quid. 149.1
Interdictũ Eccleſiæ quid ſit. 105.1
Interdictum vti poſſidetis pro quibus rebus detur. 606.17
Indulgentias quis põt cõcedere. 266.38
Indulgẽtia, quę ſit, & à quo detur. 281.1
Inimicitia capitalis, quæ dicatur. 807.39
Inhibitio quid debet continere, vt ſit iuſtificata. 394.11
Inuentariũ Epi quõ fieri debeat. 401.25
Inditia, quę ſint. 620.11
Inditia quando faciũt probationem plenam. 412.4
Incantatores, qui dicantur. 525.7
Infantes, & furioſi an teneantur ad pœnã damni. 836.20
Incorrigibilis quis dicantur. 410.17
Infidelis quis dicatur. 813.14
Incendiarius quis dicatur. 822.3
Incubus an poſſit generare. 525.13
Infamia, quę & quotuplex ſit. 805.19
Inſtrumentorũ genera, quę ſint. 651.9
Inſtrumentis quando datur maior fides quam teſtibus, & è contra. 652.13
Inſtrumentum perditum quõ probetur per teſtes, & quõ innouetur. 829.23.27
Inſcriptiones antiquæ in lapidibus quã fidem faciunt. 652.15
Inſinuatio ſcripturæ quid ſit. 655.37
Inquiſitio, quæ ſit, quomodo fiat, & quibus rebus. 894. 7
Inhabilitatio, & reprobatio, & correctio quando dicuntur. 680.23
Incarceratio iuſta, vel iniuſta, quæ dicatur. 680.59
Inſtitutio quotuplex ſit. 699.1
Inſtitutio, & ſubſtitutio hæredis, & eorum ſpecies. 740.1
Irregularitas qd, & quotuplex ſit. 156.2
Irritatio voti quid ſit. 197.1
Ius diuinum quotuplex ſit. 92.4
Ius quando fauet actori, & non reo. 678.68

Ius patronatus an poſſit eſſe in ſæculari. 702.17
Ius patronatus quotuplex, & eius ſpecies. 762.16
Ius patronatus quãdo amittaẽ. 765.33
Ius patronatus an deſcendat per capita, an per ſtirpem. 766.44
Ius patronatus an probaẽ p teſtes. 769.77
Iudæus viuens inter Chriſtianos, quę nõ poſſit facere. 810.1
Iudæorũ filij an ſint capaces beneficiorum poſt eorum conuerſionem. 811.12
Iudæorum filij an ſint baptizandi inuitis parentibus. 812.18
Iudex ſęcularis, qñ ſine pęna excõicationis põt cõprehendere clericũ. 124.31
Iudex ſæcularis vtens poteſtate ſui officij ſi inijciat manus in clericũ an debeat abſolui. 125.34
Iudex eccleſiaſticus, vel prælatus percutiẽs clericũ qñ nõ ſunt excõicati. 126.4
Iudex ſęcularis an teneatur ſtare proceſſui facto ab Epiſcopo contra clericũ degradatum. 156.26
Iudex, qui dedit ſententiam mortis iuſtã an ſit irregularis. 162.18
Iudex primę inſtãtiæ ſi recuſauerit dare acta parti appellãti q̃d agẽdũ. 270.20
Iudex aduocatus poteſt locare ſuã operam, vel ſalarium. 295.8
Iudex eccleſiaſticus quando poteſt procedere cõtra mulierẽ vxoratã. 415.16
Iudex poteſt relinquere ꝓbationẽ in iuramento denuntiatoris, vel accuſatoris. 810.8
Iudices ſinodales. 302.1
Iudex delegatus 552.1
Iudicis officium quod ſit. 560.1
Iudices, qui poſſunt eſſe, & q̃ non poſſunt eſſe. 584.58
Iudex ordinarius an poſſit petere auxilium brachio ſæculari. 559.14
Iudex eccleſiaſticus an debeat præſtari auxilio brachio ſæculari. 582.45
Iudex ſęcularis q̃uõ ſe debet habere cum clerico quem de nocte inuenit ſine habitu. 592.17
Iudex an poſſit prouidere aliquem ſolo verbo. 594.12
Iudex in quibus caſibus tenetur ſcribere rationes ſuæ ſententiæ. 675.32
Iudex eccleſiaſticus an poſſit dare licentiã, vt Iudex ſęcularis aſſumat corpus defũcti ad capiẽdas informationes. 759.1
Iurãs de vehemẽti, an ſit iterũ admittendus ad audiẽdas cõfeſſiones. 815.51
Iuramentũ quid, & quotuplex ſit. 175.13
Iuramentum de non petẽda vſura an ſit adimplendum. 211.79
Iuramentum calumnię quid ſit, & in q̃bus caſibus eo quis vtatur. 598.12
Iuramentum quod faciunt Epi corã Papa quid contineat. 661.23
Iuramẽtũ factum metu an valeat. 663.41
Iuriſdictio Epi in regulares. 558.1
Iuriſdictio delegati qñ ſpirat. 555.33
Iuriſdictio ordinaria, quæ, & quotuplex ſit. 558.1
Iudicium quid, & quotuplex ſit. 579.1
Iudicia præſumptionis quam probationem faciant. 417.25

L

LAicus ſi inijciat manus violentas in clericum quando non eſt excommunicatus. 125.37
Laicus an poſſit excommunicare. 122.4
Laici offendẽtes Iudices eccleſiaſticos à quo iudice iudicandi ſunt. 447.19
Laici an poſſint prædicare. 816.56
Laici quare poſſunt renuntiare ſuum forum, & clerici non. 447.22
Laicus an poſſit habere dignitatem, ſeũ beneficia. 697.35

Laici an ſint capaces decimarũ. 760.11
Laicus an poſſit eſſe miniſter pęnitentię. 14.26
Laicus an poſſit eſſe aſſeſſor iudicis ſpiritualis. 579.8
Latrones,& ſocij eorum an gaudeãt immunitate Eccleſię. 787.45
Legata pia,quæ. 748.1
Leges a quo interpretantur. 839.28
Leproſi an poſſint contrahere matrimonium. 104.1
Legitimare filios,quis poteſt. 796.17
Leſſio magna,vel parua quomodo cognoſcatur. 573.17
Leſſio normis qualè ſit. 214.20
Legatum pium quid. 748.1
Legatus,quæ res non põt facere. 557.13
Lectio ſacræ ſcripturæ an debeat inſtitui in monaſterijs Reg. 338.1
Lector grammaticæ. 339.1
Lex,quę ſit,& quotuplex. 537.10.11.20.29.32.33
Liber mercatorũ quã fidẽ facit. 654.24
Liberum arbitrium qũo operetur. 8.44
Liber,q̃bus modis fiat ſeruus. 791.3
Ligamen impediens matrimoniũ. 88.1
Litteræ monitoriales,vel ad finẽ reuelationis à quo deñ,& pro qua re. 137.5
Litteræ monitoriales quas perſonas nõ obligant. 140.20
Litteræ teſtimoniales præcedentis ordinis ſi perdantur ab aliquo quid faciendum. 469.16
Litigans quando non tenetur exhibere ſuas ſcripturas virtute literarum monitorialium. 138.9
Lite pendente an poſſit innouari aliq̃d. 615.5
Litis conteſtatio. 595.1
Litis non cõteſtara,an poſſint teſtes admitti,& quando. 596.1
Libellus quid ſit,& quotuplex. 593.1
Locatio,quæ dicatur. 709.1
Locutio monialium cum religioſo quomodo eſſe debeat. 697.35
Ludẽtes an teneantur reſtituere. 188.55
Lucrum ceſſans quid ſit. 206.34

M

Magiſtri magni ordinũ militariũ q̃ ſint,& eorũ poteſtas. 481.1
Maioritas, ſeu obedientia cui debetur. 56.13
Matrimonium quid ſit. 73.11
Matrimonium contractum cum Iudæo an ſit validum. 72.11
Matrimonium clandeſtinum. 75.1
Matrimoniũ cũ muliere, quã polluerat quis per adulterium an valeat. 100.3
Matrimonium cõtractum contra interdictum Eccleſiæ an valeat. 105.8
Matrimonium quis poſſit contrahere,& in eo teſtificare. 108.1
Materia baptiſmi. 5.8
Materia Euchariſtię. 19.7
Maritus quot tempus poteſt abeſſe ab vxore. 95.18
Maritus leproſus an ſeparetur ab vxore. 372.9
Maritus,Pater,& Dominus quam iuriſdictionem habent. 586.28
Marirus an teneatur dare fideiuſſionem pro dote. 717.7
Mater q̃ñ tenetur alere filios. 720.28
Martirium,& eius virtutes. 506.23
Maleficiorum genera. 526.23
Malefici,qui dicantur,& quid operẽtur. 524.1
Maleficiorum remedia pòſſita ab Eccleſia. 527.31
Maleficiatus quis dicatur. 792.1
Manumiſſio quomodo fiat. 51.4
Memorialia,& litteræ,quę dantur Principibus de criminibus occultis quam fidem faciunt. 809.69
Metus impediẽs matrimonium. 87.1
Metus quid,& quotuplex. 570.1

Meretrix an teneatur reſtituere pretium ſuæ turpitudinis. 183. 16
Merum,& iuſtum imperium quid ſit. 579. 5
Metropolitanus vnde dicatur,& eiusofficio. 269. 8
Miſſa in qua lingua celebretur. 25.11
Miſſæ ſtipendium à quibus recipi poteſt 25.17
Miſſa an poſſit dici ante diem. 27.31
Miſſa inchoata à quo debeat finiri. 28.41
Miſſa integra, quæ dicatur. 29.52
Miſſam audire quis non tenetur. 29.59
Miſſæ ſtipendium quale debeat eſſe. 284.13.
Miracula noua à quo debeant approbari. 285.6
Miraculum quid ſit, & quas qualitates debet habere. 507.33
Miracula an poſſint fieri à dęmone. 507. 45
Minores an obligentur in matrimonio. 68.10
Miniſter excõicationis quis ſit. 122.1
Miles qui pugnat in bello iuſto an ſit irregularis. 162.16
Modus ædificandi Eccleſias à Reg. 458
Moſtruum an ſit baptizandum. 9.71
Monachus an poſſit eſſe miniſter baptiſmi. 6.12
Monachi in crimine ſollicitationis cui ſubijciantur. 430.52
Monachus in quibus caſibus põt adminiſtrare ſacramenta. 449.4
Monachus an poſſit ſolus ambulare p pla teas,& à quo cõpelli poſſit. 450.7
Monachus vnde dicatur. 450.1
Monachi in quibus ſubiecti ſunt Epiſcopis. 451.18
Monachus, qui eijcitur à monaſterio an debeat portare bona, quę monaſterio donauit. 452. 21
Monachus an poſſit habere proprium. 452.26
Monachus ſi iurat ſine licentia ſui ſuperioris de calũnia, an valeat. 599.25
Moniales quam iuriſdictionem habent. 483.1
Moniales, quæ ſunt ĩ agro an poſſint mutari intra ciuitatẽ,& quando. 484.13
Monialium ſepta quis poſſit ingredi, & quis poteſt dare licentiam. 486.7
Monialiũ dos, quanta eſſe debeat. 488.1
Monialium, reſignatio bonorum quomodo fiat,& quando. 489. 1
Monialium clauſura. 485. 3
Mortuus excommunicatus an poſſit abſolui. 136.26
Monitio ſolẽnis qũo debeat fieri. 418.34
Mulier an poſſit cõcipere ante ętatẽ. 68.3
Mulier an teneatur ſequi maritum quocumq; ierit. 177.34
Mulier an poſſit eſſe ſodomita cum alia muliere. 179.46
Mulier quę vendit ſponte ſuam virginitatem an poſſit petere aliquid ante Iudicem. 183. 18
Mulier vxorata quãdo poſſit puniri ſine licentia mariti. 414.14
Mulieres nobiles cõiugatæ quãdo poſſunt ingredi monaſterio. 497.15
Mulier an poſſit condere teſtamentum ſine licentia mariti. 739.9
Mulier arcta, quæ dicatur, & an debeat conſentire, vt eius vas aperiaſ ferro. 792. 5
Mutus,& ſurd' an poſsĩt cõtrahere. 80.6
Mutua accuſatio an admittatur. 807.50
Mutuę petitiones, quæ. 525.1

N

Natus ex libero vẽtre qs dicaſ. 791.1
Neceſſitas an careat lege. 843.23
Neophitus quis dicatur. 818.1
Ne pręlati vices ſuas, vel eccleſię ſub anno cenſu concedant. 294. 1
Notarius qualis debęat eſſe. 651.1

 No-

Nouitios an poſſint facere donationẽ ſuorum bonorum,& in quo tempore 473.22
Notarius quando tenetur dare acta parti appellanti. 688.88
Nominatio,quæ dicatur. 762.6
Noui operis enuntiatio,quæ dicat. 828.2
Nouum quando dicatur. 831.35
Nouale quid appelletur. 838.13
Nuptiæ ſecundæ an benedicendę. 97.5

O

Obedientia quando poſſit negari prælato. 551.16
Oblatio quid ſignificet, & quare res data Eccleſiæ ſic dicatur. 837.8
Obligatio qbus modis cõtrahat. 726.13
Obligari ad ratiocinia an poſſint ordinari. 54.2
Occidere furem an liceat. 826.23
Odium quotuplex ſit. 639.17
Oduardus. 442.1
Officium Epiſcopi quale ſit. 260.1
Officium Archidiaconi. 549.3
Officium Archipresbyteri. 550.4
Officium Primicerij. 550.2
Officium Sacriſtæ cuſtodis. 551.2
Officium Vicarij. 551.1
Officia mechanica in qua differẽtia ſint. 433.8
Officiales mechanici quod priuilegium habent quando fit executio in eorum bonis pro debito ciuili. 444.12
Officium Iudicis delegati. 552.1
Officium legati. 556.1
Officium Iudicis ordinarij. 558.1
Officium Iudicis. 560.1
Ordo quid ſit. 32.1
Ordinis materia, & forma. 32.9
Ordinatus ſine approbatione, an remaneat ordinatus. 36.56
Ordinatus p vim, vel dormiẽs,vel puer ante vſum rationis an ſint vere ordinati. 37.66
Ordinis incapaces. 41.32
Ordinari quãdo poſſit, qui matrimoniũ contraxit. 42.34
Ordines duo maiores an poſſint conferri vno die. 43.4
Ordines minores an poſſint cõferri vno die. 50.8
Ordines furtiuæ ſuſcipere qs dicat. 58.1
Ordines ſuſcipere intra annum qs põt abſq; diſpenſatione. 63.17
Ordinis ſuſcipiendi à canonicis, 342.1
Ordo cognitionis quid ſit. 604.1
Ordinis à Regul. ſuſcipien. 466.1
Oratorium an gaudeat immunitate Eccleſiæ. 787.51
Oratoria, quæ priuilegia habent. 832.50

P

Pactum vnde dicatur,& quid ſignificet. 837.6
Papa an poſſint diſpenſare in gradibus prohibitis à lege. 74.13
Papa an poſſit diſpenſare pluralitatem vxorum. 93.3
Papa an poſſit excommunicare. 128.4
Papa an poſſit renuntiare Papatui. 385.4
Papa an poſſit errare in canonizat. ſanctorum. 504.11
Papa per quot teſtes poteſt conuinci de crimine. 626.56
Papa in temporalibus quam poteſtatem habet. 626.59
Papæ electi per ſimoniam. 249.141
Papa an poſſit concedere priuilegium de non ſoluendis decimis. 829.19
Pater an teneatur dotare filiam raptam à ſua domo. 823.13
Patres, qui dicantur, & quomodo ſunt à filijs adorandi. 177.29
Pater,vel mater, aut cõſanguinei quãdo admittuntur in teſtes pro filio,vel cõtra filium. 645.109
Patria poteſtas. 797.1
Patrimonium quam qualitatem debet ha-

habere. 47.3
Patrimonium, vel bona clericorum an gaudeant priuilegio fori. 589.62
Patriarcha,quæ dignitas ſit. 267.1
Pallium q̃d ſit,& qño concedat. 271. 1
Parochialis Eccleſia,quæ dicatur.354.1
Parochia, an poſſit habere duas diœceſes. 789. 9
Parochi officium. 358. 1
Parochialis Eccleſia an poſſit diuidi. 359. 10
Pauperes quærẽtes eleemoſinam abſq; licentia quam pęnam incurrũt.445. 6
Pactũ q̃d ſit,& genera pactorum. 562.1
Pactum implicitum,vel explicitum cum Dæmone. 530.8
Participans cum excommunicato quãdo non eſt excõmunicatus. 128. 1
Patronatus,& eius officia. 761. 1
Patronatus an poſſit ſeipſum præſentare. 766.47
Patroni ſæculares quam iuriſdictionem habeant. 831.33
Pœna reiterantibus baptiſmum. 10.9
Pœna ſacerdotis celebrantis in pane fermentato. 27.40
Pœna ordinatis ſine dimiſſoriæ. 44.8
Pęna clerici,qui ordinatur ſinę patrimonio,vel cum titulo falſo. 48.20
Pœna clerici depoſiti, vel excommunicati miniſtrante. 57. 1
Pœna clerici celebrantis in Eccleſia interdicta. 58.12
Pœna clerici ſuſcipientis ordines furtiuæ. 58. 2
Pœna clerici, male,vel ante ætatem, vel ſimoniacæ ordinati. 60.2
Peccata cõmiſſa contra decem pręcepta. 147. 1
Pœna ſchiſmatici. 61.7
Pœna ſtrupantis ſponſam. 67.32
Pœna cõtrahẽtis cũ duab. mulierib.70. 2
Pœna raptoris ſponſam. 92.4
Pœna Diaconi contrahentis. 102.16
Pœna adulteri. 115.3
Pœna percutientis clericum. 132.2
Pœna excõicati per annũ vnum. 130.8
Pœna clerici calumniantis Ep̃um.155.10
Pœna homicidij. 167.4
Pœna ſodomitæ. 179.45
Pœna ſimoniaci. 202.19
Pœna vſurarij. 210.64
Pęna clerici furantis. 412.5
Pœna clerici fornicatoris cum filia confeſſionis. 420.4
Pœna mulieris non denuntiantis clericũ qui eam ſollicitauit. 425.20
Pœna teſtiũ,qui nollunt deponere.649.6
Pęna ponenti libellum famoſum.658.26
Pœna ſepelientium excommunicatum, vel corpus Chriſtiani,occultę.759.28
Pœna exhumantium corpora defunctorum,vt eorum expolient. 759.29
Pœna mulieris ſolicitantis patrem ſpiritualem in confeſſione. 427.38
Pœna mulierum vendentes virgines, & facientes magicas artes. 446.10
Pęna ingredientium monaſterium monialium ſine licentia. 486.16
Pęna impedientis ingreſſum religionis. 493. 21
Pœna clerici falſificantes literas Apoſtólicas. 543.36
Pęna appellantis non ſequentis appellationem. 545.61
Pęna Epiſcopi,vel Viſitatoris recipiẽtis in viſitatione aliquid extra victum. 314.64
Pęna ponẽtis venenum in fluuio ad occidendos piſces. 836.16
Pęna percutientis alium. 835.9
Pęna iudicis ſæcularis carcerantis clericum. 587.31
Pęna nolentis iurare de calũnia.599.22
Pęna contumaciæ. 612.30
Pęna medici,qui aliquẽ occidit653.49

Pœna clerici,qui defraudat gabellas Regias. 585.22
Pœna non probătis accuſatioñe. 808.62
Pœna calumniatoris. 809. 65
Pœna parentum ſponte occidentium filium ſuum. 819. 7
Pęna,interpretatio mitior quomodo intelligatur. 819.12
Pœna patris exponentis filium negantis ei alimenta. 821.12
Pœna raptoris, incendiarii, violatoris, quæ. 822.11
Pœnitentia,quid ſit. 12.1
Peculium Epi, in quibus rebus debeat expendi. 400. 8
Peculium caſtrēſe,& paganicum in quo differunt. 801.16
Petitio quid & quotuplex ſit. 595.1
Percuſſio leuis,vel grauis,quę ſit. 136.32
Percutientē, vel interficientē qñ nō incidit in excōicationem. 132.8
Percipere fructus poſt mortem quibus ex cauſis detur. 840.42
Pertinatia,quæ ſit,& in qua potentia cōſiſtit. 813.17
Peſtis tempore, qui teneantur miniſtrare ſacramenta. 363.38
Peſtis tempore, & belli ad quid teneanť clerici. 780.4
Pignus quotuplex ſit. 714.4
Pignorari,& vendi res Eccleſiæ quando liceat. 716.31
Poſtulatio Prælatorū,quæ. 227.1
Poſtulatio, quę ſit,& quis poteſt poſtulare. 566.1
Poſſeſſio continuata qūo ꝓbeť. 832.53
Poſſeſſio quotuplex. 614 1
Pollutio Eccleſiæ quibus modis fiat. 778.1
Prima tonſura, & ordines minores cui conferri debeant. 38.8
Poteſtas Epi in commutatione vltimarū volunt. & reductione Miſſarū. 282.1
Presbyter nō baptizatus miniſtrans. 9.1
Presbyterat' an teneat ordo Epatus. 59.4
Præſumptio,quæ. 656.1
Procurator ad ſponſalia an poſſit ſubſtituere. 65. 9
Procurator matrimonij quam ętatē debet habere. 80.5
Præbendæ,& dignitates,quæ ſint. 693.1
Probatio in caſu adulterij. 115.6
Probatio contra ſolicitantem in confeſſione quibus teſtibus fiat. 426.28
Præcepta Decalogi quot ſunt. 174.1
Profeſſio fidei quomodo,& quando facienda. 352.1
Profeſſio facta per vim,& metum an valeat. 473.27
Profeſſio monialium. 491.4
Proceſſiones generales, quæ dicantur. 477.14
Priores ordinum militarium quam poteſtatem habeant. 482.16
Principes,& Reges an ſubijciantur legibus. 543.36
Priuilegium quid ſit,& ex quibus cauſis perdatur. 829.117
Priuilegia Epiſcoporum. 285
Procurator quas qualitates debet habere, & an poſſit reuocari. 566. 1
Procurator an poſſit eſſe filius familiæ. 568.21
Procuratio, quæ requiriť ad petendam reſtitutionem. 573.24
Priuilegiū de percipiēdis fructibus poſt mortem qūo intelligatur. 840.42
Priuilegium fori quale ſit, & quis eo gaudeat. 855. 2
Probatio in delictis occultis quomodo fiat. 627.63
Probatio in crimine hæreſis. 634.39
Probatio bonę,& malę famę quomodo, & quando fiat. 805.14
Præſumptio Iuris, vel de Iure quid ſit. 630.9

Præſumptionum genera. 656.4
Præſcriptio quotuplex ſit. 667.1
Præſcriptio qñ interrumpitur. 670.41
Præſcriptio cẽtum annorum quomodo probatur. 672.54
Præbenda quotuplex ſit. 693. 2
Puer ante vſum rationis an poſſit conſecrari in Epiſcopum. 37.70
Publica honeſtas impediens matrimonium. 88.1
Publicatio ſcripturæ quid ſit. 655.37
Publicatio facienda quid & a quo. 388.1
Purificatio poſt partum quid ſit. 788.1
Purgatio canonica quotuplex ſit,& eius forma. 833.1
Purgatio vulgaris,quæ ſit. 834. 1

Q

Quarta funeralis cui debeat.362.24
Quarta funeralis an pertineat ad parochũ,vel ad regulares.465.16
Quarta falcidia,quę ſit,& vnde dicatur. 750.15
Queſtores eleemoſinarum an permittantur. 267.50
Quæſtores eleemoſinarũ ĩ Reg.qui.474.1
Qui clerici, vel vouentes matr. contrahere poſſunt. 102. 1
Qui matrimoniũ inuehi apud Iudices, vel cõtra illud teſtificari poſsũt.108. 1
Qui filij ſint legitimi. 794.1

R

Raptus quid ſit,& quando impedit matrimonium. 91.1
Raptor quis dicatur,& eius pœna. 821.1
Raptor an poſſit cum rapta nubere ea conſentiente. 823.14
Recuſatio quid. 691.1
Regulares an teneãtur ſoluere decimas. 831.39
Regularis ordinatus ad titulum paupertatis relinquens religionem quid debet agere. 48.17
Regulares an poſſint ſeruire alicui Principi. 453.11
Regulares quo iure prohibeantur loqui moniales. 456.17
Regularis confeſſor à quo examinetur, & an Epiſcopus poſſit tollere ei licentiã datã à ſuo ſuperiore. 457.12
Regulares quibus cõditionibus poſsunt a loqui moniales. 487.21
Regulares an poſſint habere beneficia. 697.36
Religioſi poſſunt ne iurare. 662.23
Regulares an debeant ſoluere decimas. 760. 17
Regulares an poſſint accuſare ſuum ſuperiorem. 807.43
Regulæ Iuris,quę ſint. 841.1
Reges à quo conſecrentur,& cui ſubijciantur. 776.1
Reges an poſſint excommunicari. 128.5
Reges,& Principes an poſſint eſſe Iudices in ſua propria cauſa. 583.46
Res,quę excõicatis facere nõ licet. 130.1
Res Eccleſiæ an alienari debeãt. 212.1
Reliquiæ,canonizatio,& veneratio ſanctorum quid. 503. 1
Rerum permutatio,quæ. 71. 1
Reſtitutio quid ſit, & quando non obligat. 187.48
Reſtituere famam,vel honòrem quando quis non tenetur. 190.8
Reſtitutio ſpoliatorum,quæ. 604.1
Reſidentia,quæ ſit. 368.1
Reſidentia Epi vnde debet eſſe. 257.1
Renuntiatio,quæ ſit. 385.1
Reus quando tenetur in iudiciò dicere veritatem etiam cum periculo vitæ. 180. 55
Reſignatio, quæ ſit. 386.1
Reſignatio bonorum monialiũ quomodo,& quando fiat. 489.1

Recuſari an poſſit Epiſcopus in viſitatione. 309.15
Reconuentio an poſſit fieri coram Iudice arbitro. 577.42
Religioſi, qui habent cōceſſionem Apoſtolicam alicuius Eccleſiæ an poſſint ſua auctoritate apprehendere poſſeſſionem. 832.44
Religioſi tertiæ ordinis S. Franciſci, & commiſſi an gaudeant priuilegio clericali. 832.47
Religioſi an poſſint iurare de calumnia. 834.15
Reſidentia Epiſcopi, quæ. 257. 1
Reſidentia canonicorum, quæ. 345
Reſidentia parochi, quæ. 367. 1
Reuocatio donationis quando poſſit fieri. 731. 1

S

Sacramentum in genere. 1.1
Sacramenta non iteranda. 4.1.
Sacramentū extremæ vnctionis an poſſit fieri in Eccleſia interdicta. 31.13
Sacrificium Miſſæ. 24.1
Sacrilegium quid ſit. 152.1
Sagittarius quis dicatur. 821.1
Satisfactio quid ſit. 14.45
Scrutinium in ordine qūo fiat. 38.1
Schiſma quid ſit. 60.1
Sententia, & res iudi. quæ ſit. 673.1
Seruus an poſſit ordinari. 51.1
Seruus an poſſit contrahere matrimonium. 104.1
Seruientes Eccleſiam an gaudeant priuilegio fori. 587.34
Secretarius Epiſcopi quam mercedem debet habere pro ordinibus. 176.1
Secundæ nuptiæ quid ſint. 97.1
Seminarium quid. 498.1
Senex an poſſit contrahere. 95.17
Separatio matrimonij qūo fiat. 106.12
Separatio tori qūo, & à quo fiat. 113. 7
Separatio coactorum quomodo, & quādo facienda à Iudice, & cum quibus teſtibus. 792.6
Sæuitia nimia in viro, quæ dicat. 142.12
Sede vacanti an poſſit aliquid immutari. 225. 5
Seminarium clericorum. 499.1
Seminarium clericorum an gaudeat immunitate Eccleſiæ. 788.58
Sequeſtratio quotuplex, & qn̄ def. 616.1
Seruitium Epūm præſtandum. 344
Sepultura mortuorum in eccleſijs Reg. 461.1
Sepultura eccleſiaſtica, q careāt. 758.23
Sententia qn̄ iuſta, & qn̄ iniuſta. 673. 6
Simultanea, quæ ſit. 379.11
Simoniacę ordinatus quam pœnam incurrit. 144.12
Simonia quid ſit. 204. 1
Sinodus Prouincialis. 297. 1
Sinodus diœceſana. 300.1
Sindicus qs dicat, & eius officio. 570. 1
Singularitas teſtium quotuplex ſit. 631.19
Sponſalia quomodo contrahatur. 64.3
Sponſalia facta per procuratorem quando non tenent. 65.9
Sponſalia quibus modis ſoluantur. 66.28
Sponſalia de futuro in qua ætate poſſint contrahi. 65.16
Sponſus duarum quis dicatur. 70.1
Spoliatus an teneatur reſpondere ante reſtitutionem. 604.9
Spoliatus quis proprie dicatur, & contra quem poteſt petere. 609.16
Spadones quando poſſunt contrahere. 794.24
Spurius an poſſit ordinari. 51. 8
Status monachorū, & canonicorū Reg. & de eorum capitulis. 450. 1
Statutum Eccleſiarum, vt nemo ingrediatur deſcendens à Iudæis an debeat obſeruari. 41.31
Sollicitatio in confeſſione. 423. 4
Socius criminis quis dicatur. 426.36
Sortes quid ſint. 533.29

So-

Sodomia qbus modis cōmittaſ. 633.39
Solutio quid ſit. 725. 1
Schiſmatici, & ordinati ab eis. 60.1
Scrutinium in ordine faciendum. 38. 1
Solemnitas teſtamentorū, quæ ſit. 735.1
Succeſſio ab inteſtato quid ſit. 755.1
Succeſſor in beneficio an teneaſ ſoluere debitum ſui anteceſſoris. 713.19
Suſceptio habitus, & profeſſio monialiū. 491.1
Suſcipiens excommunicationem. 128.1
Suſpenſio quid ſit. 142.1
Suſpenſio à iure, quæ dicatur. 142.12
Suſpenſio circa ordines. 144.
Suſpēſio circa Epiſcopum, quæ ſit. 146.1
Suſpenſio circa Iudices. 147.1
Suſpeſio circa Abbates, & religioſ. 147.1
Sūma Trinitas, & Fides Catholica. 535.1
Summus Pontifex an poſſit diſpenſare, vt monachus, vel moniales profeſſi nubant. 453.32
Superſtitio, quæ ſit. 175.11
Supſtitio diuinatiua quotuplex. 534.30
Subſtitutus quis dicatur. 700.3

T

Tabellio teſtamenti qualis debeat eſſe. 738. 1
Tempora ordinandorum. 42. 1
Theſaurus inuentus in agro quanto ſpectat ad inuenteorm. 183. 12
Tēpus quod attēdiſ in reſcripto. 543.39
Teſtis idoneus quis dicatur. 631.16
Teſtes, & atteſtationes. 638.
Teſtes in cauſa affinitatis quomodo examinandi. 90.15
Teſtes contra Epūm quales debent eſſe. 292.9
Teſtes in canonizatione quales debent eſſe. 511.63
Teſtes an ſint cogendi. 649. 1
Teſtes teſtamentorum. 737.10
Teſtes ad pias cauſas, quo numero debēt eſſe. 750.14
Teſtes, qui deponunt eadē ſerie, & eiſdē verbis an ſint ſuſpecta. 841.47
Teſtamentorum genera 734.1
Teſtamentorum executio ad quē pertineat. 586.26
Teſtamentū vnde dicatur, & quis poſſit teſtare. 732.1
Teſtamentorum ſolemnitas. 735.1
Teſtamētū, qui nō poſſunt cōdere. 738.1
Teſtamentum Epiſcopi an poſſit fieri in fauorem ſuorum. 400.22
Teſtamentum ruptum. 746.1
Teſtamentum factum à parocho an valeat. 752.21
Teſtator, qui dedit ſuo cōfeſſario aurū, vel pecunias quid debet agere. 753.26
Teſtis qnando dēt torqueri. 841.8
Tortura quomodo dicatur, & quæ ſint conſideranda, & in qua ætate poſſit dari. 841.4
Torqueri, quando poſſunt laici à Iudice Eccleſiaſtico. 446.18
Tranſactio, quæ. 564.1
Tregua quid ſit. 561.1
Tranſumptis inſtrumentorū quādo danda eſt fides, & quando non. 653.21
Triennalis cohabitatio quomodo ſit facienda. 792.11
Tranſlatio Epiſcopi, quæ ſit. 273.1
Tranſlatio poterit interuenire in cauſis, quæ habent pœnam mortis. 827. 5

V

Vagantes. quomodo contrahant matrimonium. 79.1
Vagabundi, & peregrini quam parochiam habent. 445.5
Venditor ad quid teneatur. 708. 9
Vēditor an poſſit vendere pluſquam res valet. 709.13
Verba quomodo ſit interpretanda. 837.5
Veſtes ſacre à quo benedicantur. 776.26
Veſtes clericorum. 405.1

Vir-

Virtus Sacramentorum. 2.15
Virgo rapta ſi conſentiat, an poſſit contrahere cum raptore. 66.21
Virginitas qũo probetur. 625.43
Viduę an poſſint educari in monaſterio. 447.15
Vicarius Epiſcopi an debeat eſſe clericus. 582.39
Vicarius Epiſcopi ſi ſit Canonicus quem locum debere habere. 280.25
Vicarius ſede vacante quomodo eligatur. 222.9
Vicarius in reſidentia quando ponitur. 369.4
Vicarij, & Coadiutores Parochorum. 372.1
Vicariorum genera. 551.2
Violatores Eccleſiæ, qui 821.1
Viſitatio Epiſcopi intra Diœceſis. 309.1
Viſitatio Canonicorum, &c. 314.1
Vita, & honeſtas clericorum. 396.1
Vnio quid, & quotuplex. 389.1
Vnigenitus, & primo genitus quis dicatur. 839.23
Vſura quid, & quotuplex. 204.1
Vſura quomodo probatur. 715.8
Vſucapio circa quas res verſatur. 670.43
Votum impediens matrimonium. 81.1
Votum ſolemne explicitum, vel implicitum. 102.2
Votum quid. 193.1
Vt lite non conteſtata non procedat ad teſtium receptionem. 596.1
Vt lite pendente nihil innouetur. 615.
Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur. 703.1
Vxoratus an poſſit ingredi religionem. 110.12
Vxoratus an poſſit promoueri in Epiſcopum. 111.25
Vxor an poſſit vouere ieiunium ſine licentia mariti. 112.34

FINIS.

LIBER PRIMVS CONTINENS MATERIAM OMNIVM SACRAMENTORVM SECVNDVM DETERMINATIONES SANCTI CONCILII TRIDENTINI.

CAPVT I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

1 QVID eſt Sacramentum? ℞. Eſt ſignum ſenſibile, inuiſibilis gratię, viſibilis formę. S.Th.3.p.q.60

2 Sacramenta nouę legis, à quo ſunt inſtituta? ℞. A Chriſto Domino. Trid.ſynod. ſeſſ.7.Can.1.

3 Quot ſunt Sacramenta nouæ legis? ℞. Septem; Baptiſmus, Cõfirmatio, Pœnitentia, Communio, Eſtremavnctio, Ordo, & Matrimonium. Trid.ſyno.ſeſſ.7.can.1.

4 Sacramenta nouæ legis, in quo differunt, à Sacramentis veteris legis? ℞. In eo, quod Sacramenta nouę legis cõferunt gratiam ex opere operato; hoc eſt ex propria virtute cõmunicata ab humanitate Chriſti: inſtrumentaliter, ideſt, vt inſtrumẽto coniuncto diuinitatis: Sacramenta vero veteris legis ex opere operantis repræſentabant gratiam, quã Deus ad eorum præſentiam conferebat. Trid.ſyno.ſeſſ.7.Can.2.

5 Sacramenta nouæ legis ſunt ne ſuperflua? ℞. Non: ſed ita ad ſalutẽ neceſſaria, ut ſine eis in re, uel in uoto, quis ſaluari non poſſit. Trident.ſynod.ſeſſ. 7. can.4.

6 Fuerunt ne Sacramenra nouæ legis ad ſalutem humani generis neceſſaria? ℞. Neceſſarium eſt duplex: aliud in rigore ſimpliciter, ſine quo res fieri non poteſt, & hoc modo nõ fuerunt neceſſaria, quia potẽtia Dei non eſt alligata Sacramentis, poteſt enim Deus alijs medijs iuſtificare homines; aliud eſt neceſſarium ad melius, & conueniẽtius eſſe, & hoc modo fuerunt neceſſaria, quia ad prouidentiam Dei ſpectabat, homines, iuxta eorum naturã ſaluare, vt per corporalia eleuarentur, ad cognitionem ſpiritualium, & ſic per Sacramenta, quæ res corporales, & uiſibiles in ſe continent, prouidit Deus humani generis ſaluti, & iſto modo fuerunt neceſſaria neceſſitate

medij. Suarez in comment. S.Tho. 3.p. q.61.art.2.

7 Sacramenta fuerũt ne neceſſaria in ſtatu innocentię?

℟. Negatiue, quia Sacramenta ad duo ſunt neceſſaria, ad purgandam animam à peccato, & ad inſtruendum hominem in ſpiritualibus, & in ſtatu innocentiæ, homo peccatũ non habebat, & erat ſufficienter inſtructus. S.Tho.3.p. q.61.art.2. & in 4.diſt.1. q.1. art.2. q.2.

8 Hęc Sacramenta ſunt ne inſtituta propter ſolam fidem nutriendam?

℟. Nõ ſolũ ad hoc; ſed ẽt ad ſaluandos homines. Trid.ſyn.ſeſſ.7.can.5

9 Hæc Sacramenta nouæ legis continẽt in ſe gratiam, quam ſignificant?

℟. Affirmatiuè. Trident.ſynod.ſeſſ. 7. cano. 6.

10 Hæc Sacramẽta dant ne gratiam omnibus ea ritè ſuſcipientibus?

℟. Affirmatiuè quantum eſt ex parte Dei non ponentibus obicem. Trid.ſyn.ſeſſ.7.can.7.

11 Sufficit ne ſola fides, ad hanc gratiam conſequendam?

℟. Non ſufficere; ſed ſunt neceſſaria ſacramenta. Trid.ſyn.ſeſſ.7.can.8.

12 Hęc Sacramẽta quam gratiã conferũt?

℟. Gratiam iuſtificantem hominem. Trid.ſyn.ſeſſ.7.can.8.

13 Hæc gratia creatur de nouo?

℟. Gratia propriè non creatur, ſed educitur de potentia obedientiali animæ.

14 Sacramenta nouæ legis ſunt ne cauſa gratiæ?

℟. Duplex eſt cauſa: altera principalis, quę virtute propria producit effectum, & hoc modo ſolus Deus eſt cauſa gratiæ: altera inſtrumentalis, quę virtute cõmunicata ab alio producit effectum, & hoc modo ſacramẽta virtute communicata à Deo, ſunt cauſa gratiæ. S.Tho. 3.p.q.62. art.1. Trid.ſyno.ſeſſ.7.can.6.& 8.& ſeſſ. 6. c.7.

15 Quomodo continetur gratia in ſacramentis?

℟. Dupliciter: vno modo tanquã in ſigno: alio modo tanquam effectus in cauſa; ſicut calor in igne. S. Tho. q.62.art.3. p.3.

16 In Sacramentis eſt ne aliqua virtus, ad cauſandam iſtam gratiam?

℟. Affirmatiuè; quia omnis cauſa habet aliquam virtutem ad producendum ſuum effectum, & Sacramenta ſunt cauſa gratiæ. S.Tho. 3.p. q.62. art.4. in corpore.

17 Iſta virtus eſt ne principalis, an inſtrumentalis?

℟. Inſtrumentalis. S.Tho.3.p.q.49. art.1.& 4.

18 In quo cõſiſtit iſta virtus ſacramẽtorũ?

℟. In hoc, quod ſint inſtrumenta à Deo inſtituta ad iſtam gratiã producendam; illa vero motio diuina, eſt virtus ſacramentorũ. S.Th. vbi ſup.

19 A quo habent hanc virtutem?

℟. A Deo principaliter, mediãte paſſione Chriſt. S.Tho. 3.p.q.49. art. 1.& 4.

20 Sacramenta veteris legis cauſabant gratiam?

℟. Cauſabant, propria virtute, ſed Deus ad præſentiã illorũ cauſabat gratiã per fidẽ Paſſionis Chriſti venturi. S.Th. 3.p.q.62.art.6.ĩ fi.corp.

21 Circumciſio cauſabat gratiam?

℟. Non ex vi propria, ſed intuitu fidei paſſionis Chriſti, cuius erat ſignum circumciſio, Deus conferebat gratiam. S.Tho. vbi ſup.

22 Imprimiť ne character in omnibus ſacra-

cramentis?

℟. Non, ſed ſolũ in tribus, Baptiſmo, ſcilicet, Cõfirmatione, & Ordine, & iterari non poſſunt. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. can. 9. Tol. in ſum. c. 16. art. 8.

23 Quid eſt character?

℟. Eſt ſignum indelebile, principiũ alicuius actionis, vel receptionis, ad cultum diuinum. S. Tho. p. 3. q. 63. art. 4.

24 Character vbi imprimitur, in anima, aut in potentijs animæ?

℟. In potentijs animæ immediatè. S. Th. vbi ſup.

25 Cui potentiæ imprimitur character?

℟. Potentiæ cognoſcitiuæ; quia per characterem, fit quædam proteſtatio fidei perpetua, quæ pertinet ad intellectum. Suar. diſp. 21. ſect. 4. §. 4. ſent.

26 Character adhæret indelibiliter aĩæ?

℟. Maxime, quia character eſt quædã participatio Chriſti, quę eſt ęterna. S. Th. 3. p. q. 63. art. 5. in fi. corp.

27 Sacerdos mortuus, poſt plurimos annos reſurgens, debet ne iterum baptizari, cõfirmari, & ordinari? præcipuè ſi aliud aſſumat corpus?

℟. Minime, quia character ſacramẽtorum impreſſus eſt in illa anima. S. Th. in 4. diſt. 38. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 8. in fi.

28 Si maritus alicuius mulieris reſurgeret, deberet ne iterum ſecundum ritum eccleſiæ, illam ducere?

℟. Affirmatiuè, quia vinculum matrimonij ligat vſq; ad mortem, & cũ morte ſoluitur. Diuus Paulus in epiſtola 1. ad Corinth. c. 7.

29 Poſſunt ne omitti, ritus ab eccleſia cõſueti in celebratione Sacramẽtorũ?

℟. Non, abſque peccato mortali. Trid. ſyno. ſeſſ. 13. can. 13.

30 Quis habet poteſtatem diſpenſandi in ſacramentis, & mutandi, quæ magis expedire videbuntur?

℟. Sancta Romana Eccleſia, ſalua tamen ſemper ſacramentorum ſubſtantia. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 2.

31 Quid inuenitur in quolibet ſacramento?

℟. Res materiales, & verba. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 2.

32 Quæ requiruntur, in quolibet ſacramento?

℟. quinque; materia, forma, intentio miniſtri, intentio ſuſcipientis actualis, vel virtualis, & effectus. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 2.

33 Quæ eſt materia ſacramentorum?

℟. Sunt res viſibiles determinatæ.

34 Quæ eſt forma?

℟. Sunt verba determinata. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 2.

35 Quare materia ſacramentorum ſunt res determinatæ?

℟. Quia, ſicut homo per corporalia Deum reliquerat, amiſerat gratiã, & ſubiſecerat ſe Diabolo, ita congruè placuit altiſsimo, vt per eadẽ corporalia, gratiam recuperaret, & traderet ſe ſuo Creatori. Suarez diſput. 2. ſect. 21. §. 1.

36 Materia ſacramẽtorum poteſt ne mutari?

℟. Non, ſecũdum ſubſtantiam, quia inſtituta eſt à Chriſto Domino. S. Th. in 4. diſt. 38.

37 Forma ſacramẽtorũ poteſt ne variari?

℟. Variatio eſt duplex, prima quoad ſonũ vocis, alia quoad ſẽſum, primo modo poteſt variari forma, vt in græco, & latino, qui diuerſo idiomate, & diuerſa lingua conferunt ſacramenta, retento tamẽ vero ſenſu. Secundo modo non poteſt fieri variatio,

riatio, quia non eſt in poteſtate hominũ mutare, quæ ſunt iuris diuini. Toler. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 2. in fi. D. Th. 3. p. art. 8. q. 63. & Scot. in 4. diſtin. 3. q. 2.

38 Sacerdos, qui corruptè verba formæ profert, conficit ne Sacramentum?
℟. Si corruptio fuerit notabilis varians ſenſum, non conficit: ſi vero ſenſus remanet., & intendit facere quod facit Eccleſia, tunc conficit. Suarez. diſp. 2. ſect. 4. §. 7. verb. mutatio.

39 Quæ regula datur ad cognoſcendam veram formam?
℟. Quotieſcumque mutatur ſenſus vocis, & remanet intentio, & verus ſenſus, conficitur Sacramentum, & quotieſcumq; dubitatur, an ex prolatione vocis permanſerit verus ſenſus, reiteranda ſunt Sacramenta ſub conditione. S. Th. 3. p. art. 8. q. 63.

40 In formis Sacramẽtorum poteſt ne fieri aliqua additio, vel ſubtractio?
℟. Si talis additio non deſtruat ſubſtantiam formæ, & non inducat errorem, aut nouum ritum, non inualidat Sacramentum. Suarez. diſp. 2. ſect. 4. §. 5. verb. mutatio.

41 Tranſpoſitio verborum formæ, inualidat ne Sacramentum?
℟. Si non mutatur ſenſus, non inualidat. Suarez diſp. 2. ſect. 4. §. 3. verb. mutatio.

42 In adminiſtrandis Sacramẽtis ſunt ne omnes Chriſtiani Miniſtri æqualiter, & habẽt ne æqualem poteſtatẽ?
℟. Non, ſed in ſolo baptiſmo tempore neceſsitatis, ſeruato ordine ab Eccleſia dato; in alijs vero Epiſcopi, & Sacerdotes. Trid. ſyno. ſeſſ. 7. can. 10. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 2.

43 Miniſter in peccato mortali conficit ne Sacramentum?
℟. Affirmatiuè, ſed ipſe peccat, & malefacit. Trid. ſyno. ſeſſ. 7. can. 12.

44 In Miniſtro requiritur ne intentio?
℟. Affirmatiuè actualis, vel virtualis, faciẽdi quod facit Eccleſia. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. can. 7. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 16. art. 2.

45 Quotuplex eſt effectus Sacramentorũ nouæ legis?
℟. Triplex; confert gratiam omnibus, non ponentibus obicem, roborat in fide, & tria Sacramenta imprimunt characterem, Suarez. diſp. 2. ſect. 4. §. 3. verb. mutatio.

CAPVT. II.

DE SACRAMENTIS NON ITERANDIS.

1 QVAE ſunt Sacramenta, quæ non iterantur.
℟. Omnia illa quæ characterem imprimũt; ſcilicet, Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo.

2 Si quis in diaconatus Ordine non habeat manuum impoſitionem, debet ne iterari, Ordo?
℟. Nõ, ſed ſuppleri cautè quod negligẽter prætermiſſum fuit, c. 1. de ſacra. non iterandis.

3 Si quis vnctus fuit oleo in cõfirmatione, & non chriſmate, debet ne iterari Sacramenrum?
℟. Non, ſed ſuppleri quod prætermiſſum fuit, c. 1. eod.

4 Si quis degradatus auſu temerario celebret cum veſtibus ſacris in altari bene-

benedicto, debet ne altare iterum benedici, & veſtes cum quibus celebrauit?

℟. Non, quia ex hoc quod quis degradatus eis vtatur non perdunt benedictionem, neq; amittunt formā. c. à nobis. eo. tit. de Sacramentis nō iterandis.

5 Quam pœnam incurrit ſchiſmaticus?

℟. Si ſit incorrigibilis, degradari debet: ſi vero corrigibilis, aliā pœna punitur. Abb. c. 2. eod. tit.

6 Si Schiſmaticus cōſecret altare, vel exerceat ordines, debet ne tale altare iterum conſecrari, & tales ordinati iterum ordinari?

℟. Non, ſed tali altari non poteſt vllus vti abſq; diſpenſatione, neq; tales ordinati vti ordine abſq; diſpenſatione, quia tales perdūt executionem, ſed non ordinem. c. à nobis. eo. tit. de Sacramentis non iterādis.

CAPVT III.

DE BAPTISMO, ET IVSTIFICATIONE.

1 QVID eſt Baptiſmus?

℟. Eſt ablutio corporis exterior facta ſub præſcripta forma verborum. D. Tho. 3. p. q. 66. art. 1. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 18.

2 Quotuplex eſt Baptiſmus?

℟. Triplex; flaminis, ſanguinis, & aquæ. Tolet. vbi ſup. c. 2 1. c vnico. de præsbyt. non baptizato miniſtrante.

3 Poteſt ne quis ſine Baptiſmo ſaluari?

℟. Ex lege ordinaria, non: ex lege vero extraordinaria poterit cum fide Chriſti ſecundum illa verba (qui crediderit, & baptizatus fuerit ſaluabitur, qui vero non, condemnabitur) & non dixit (& non baptizatus fuerit) quia Baptiſmus eſt neceſſarius neceſsitate præcepti, & non medij. Trid. ſyno. ſeſſ. 7. can. 5.

4 In quo differunt Baptiſmus flaminis, ſanguinis, & aquæ?

℟. Primo in eo quod Baptiſmus flaminis, & ſanguinis non imprimunt charaſterem ſicut Baptiſmus aquæ, & ſic ſi reſuſcitaret aliquis mortuus cum Baptiſmo flaminis, iterū Baptizandus eſſet Baptiſmo aquæ. Secundo, quia in Baptiſmo aquæ ſuffīcit attritio; in Baptiſmo flaminis, cōtritio. Tertio, quia cum Baptiſmo aquę remittitur tota culpa, & pœna cū Baptiſmo flaminis, licet remittātur tota culpa, remittitur tamen tota pœna ſecundum proportionem doloris. Syluester. verb. Baptiſm. c. de differentia Baptiſmi. n. 3.

5 In Miniſtro, & ſuſcipiente requiritur ne intentio?

℟. Affirmatiuè actualis, vel virtualis faciendi quod facit Eccleſia. Syluest. verb. Baptiſmus.

6 Baptiſmus Ioannis habuit ne eandem vim cum Baptiſmo Chriſti?

℟. Non. Trid. ſyno. ſeſſ. 7. can. 1.

7 Quæ inueniuntur in hoc Sacramento?

℟. Quinque; Materia, Forma, Miniſter, Suſcipiens, & Effectus. Tol. in ſum. lib. 2. c. 18.

8 Quotuplex eſt materia huius Sacramenti?

℟. Duplex: remota, & proxima: remota

mota eſt aqua elementalis: proxima vero eſt ablutio ſimul cũ aqua; ita quod aqua non ſit roſacea, nec ſaliua, neque ſuccus. Trid. ſyno. ſeſſ. 7. can. 2.

9 Quæ eſt forma huius Sacramenti?

℟. Sunt verba, quæ ſimul cum ablutione proferuntur. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 19. n. 1.

10 Quotuplex eſt forma?

℟. Triplex: vna ſecundum Eccleſiã latinam, vt ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, alia ſecũdum græcam, videlicet, Petrus ſeruus Chriſti baptizetur in nõ mine Patris, &c. Tertia in dubio. ſi non es baptizatus ego te baptizo &c. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 19. nu. 1. & 2.

11 Quis eſt verus Miniſter baptiſmi?

℟. Epiſcopus, Parochus, & in tempore neceſſitatis propter nimiã neceſsitatem huius Sacramenti quilibet homo, ſiue mulier, ſiue ſit Chriſtianus, ſiue Maurus etiã nõ baptizatus, uel hęreticus dùm habeat intentionem faciendi, quod facit Eccleſia. Trid. ſyno. ſeſſ. 7. can. 4.

12 Monachus poteſt eſſe Miniſter Baptiſmi?

℟. Non. c. placuit. 16. q. 1. niſi in Eccleſijs ſibi vnitis vbi per Regulares Sacramenta adminiſtrantur, c. Agapitus 16. q. 1.

13 Monachus poteſt ne leuare infantem de fonte?

℟. Non: c. peruenit. 16. q. 1. ne habeat familiaritatem cum mulieribus matrinis.

14 Angelus, vel anima ſeparata poteſt eſſe Miniſter Baptiſmi?

℟. De lege ordinaria non, quia ſolus homo in carne eſt verus Miniſter. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 20. n. 4.

15 Eſt ne expectãda ætas Chriſti, vel vſus rationis ad aliquem baptizandum?

℟. Non. Trid. ſynó. ſeſſ. 7. can. 12.

16 In Adultis requiritur ne expreſſus conſenſus, vel alia diſpoſitio ad recipiendum Baptiſmum?

℟. Requiritur actualis, vel virtualis, & fides, & dolor de peccatis; ſed non æqualiter; nam ſi non habeat quis conſenſum non remanet baptizatus: Fides vero, & dolor requiruntur ad recipiendam gratiam: nam ſi quis accederet cum vera intentione, & haberet errorem in aliquo articulo fidei, & voluntatem perſeuerandi in aliquo peccato, reciperet characterem, & Baptiſmum nõ autem gratiam. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 21. nu. 5.

17 Amens, adultus, vel dormiens poſſunt ne baptizari?

℟. Non ſi antea non habuerint intentionem; ſi autẽ habuerint, poſſunt. Tolet. vbi ſup. n. 4.

18 Paruuli, ante vſum rationis ſunt ne baptizandi; & computandi inter fideles, etiam ſi non habeant propriam voluntatem?

℟. Affirmatiuè, quia ſufficit illis fides Eccleſiæ. Trident. ſyno. ſeſſ. 7. can. 13.

19 Quis ſupplet conſenſum paruulorum?

℟. Parẽs, Patrinus, & fides Eccleſię. Tol. vbi ſup. in ſum. lib. 2. c. 21.

20 Cum paruuli veniunt ad vſum rationis ſunt ne interrogandi, an uelint eſſe Chriſtiani, & hoc eſt ne relinquendum in ſua propria voluntate?

℟. Non, ſed cogendi ſunt. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. can. 14.

21 Filius Mauri, inuitis parentibus poteſt ne baptizari?

℟. Non

℟. Non dēt baptizari; ſed ſi baptizaretur, teneret baptiſmus, ſed ſi parētes nō ſunt ſui iuris, ſed ſunt ſub poteſtate Chriſtianorū, debēt eorum paruuli baptizari inuitis ipſis parētibus. Tol. vbi ſup. §. 2. lib. 2. c. 21.

22 Ante Baptiſmum oportet ne aliquam pœnitentiam pro peccatorum ſatiſfactione exhibere?

℟. Affirmatiuè in adultis. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 6.

23 Qui ſuſcipiūt Baptiſmū debent ne inchoare nouam uitam?

℟. Maximè, q̃a hæc eſt vera diſpoſitio baptiſmi. Trid. ſyno. ſeſſ. 6. c. 6.

24 Iuſtus tenetur ne ad præcepta Dei?

℟. Tenetur. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 11.

25 Præcepta Dei ſunt ne impoſſibilia?

℟. Negatiue; imò iugū ſuaue. Trid. ſyno. ubi ſup.

26 Homini ſufficit ne ſola fides?

℟. Negatiue, imò ſine operibus mortua eſt; ideo homo debet cū illa cooperari. Trid. ſy. ubi ſup. ſeſſ. 6. c. 11.

27 Poſt hanc diſpoſitionem, & præparationem quid conſequitur homo?

℟. Iuſtificationem, quæ non eſt ſola peccatorum remiſſio, ſed renouatio interior hominis per voluntariā gratiæ ſuſceptionem; & ſic ex inimico fit amicus Dei. Trid. ſyno. ſeſſ. 6. c. 7.

28 Poteſt homo libere recipere, & reijcere inſpirationem Spiritus Sancti?

℟. Poteſt. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 4.

29 Poteſt homo de ſe ipſo ſine gratia Dei ad iuſtificationem moueri?

℟. Non pōt. Trid. ſyno. ſeſſ. 6. c. 5.

30 Quando ergo diſponitur homo ad iuſtificationem?

℟. Quando excitatur diuina gratia, & adiutus à Deo concipit fidem ex auditu, & libere mouetur in Deum. Trid. ſyno. ſeſſ. 6. c. 5.

31 Quot ſunt cauſæ iuſtificationis?

℟. Quatuor, finalis, gloria Dei, & vita æterna; cauſa efficiens eſt miſericordia Dei, quæ gratuito abluit, & ſanctificat hominem; meritoria eſt paſſio Domini noſtri; inſtrumentalis eſt Sacramētum Baptiſmi. Trid. ſyno. ſeſs. 6. c. 7.

32 Poteſt quis ſine paſſione Chriſti iuſtificari?

℟. Negatiue. ſolū igitur cooperādo cū illa. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 7. can. 10.

33 Quid requiritur ad iuſtificationem?

℟. Fides, Spes, & Charitas. Trid. ſy. ubi ſup.

34 Poteſt iuſtus amplius iuſtificari?

℟. Affirmatiuè per bona opera, & obſeruantiam præceptorum Dei. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 10.

35 Poteſt ne quis habere certitudinem remiſſionis ſuorum peccatorum?

℟. Omnimodā certitudinē nō pōt; pōt tñ habere ſpē in paſſione Chriſti, eiuſq; meritis. Trid. ſy. ſeſſ. 6. c. 9.

36 Poteſt quis certo ſcire ſe eſſe prædeſtinatum?

℟. Non poteſt, niſi diuina reuelatio accedat. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 12.

37 Qui à gratia Dei labuntur poſſunt ne eam recuperare?

℟. Poſſunt per pœnitentiam. Trid. ſyn. ubi ſup. c. 13.

38 Quis eſt auctor bonorum operum?

℟. Deus. Trid. ubi ſup. c. 15. ſeſſ. 6.

39 Poteſt ne homo ex ſuis operibus, abſq; diuina gratia per ſolum liberum arbitrium iuſtificari?

℟. Negatiue. Trid. ſyno. vbi ſup. c. 16. & can. 1. & 2. ſeſſ. 6.

40 Quid reddit Deus ꝓ bonis operibus?

℟. Vitam æternam. Trid. ſyn. ſeſs. 6. can. 16.

Quid

41 Quid ergo requiritur ad iuſtificationem?
℟. Gratia præueniens, paſſio Chriſti, & cooperatio hominis. Trid. ſynod. ubi ſup. c. 11. ſeſſ. 6.

42 Quæ eſt gratia præueniens?
℟. Inſpiratio Spiritus Sancti. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 3.

43 Gratia iuſtificationis præueniens, datur ne ſolis prædeſtinatis?
℟. Non illis ſolis, ſed omnibus, qui illa uti uoluerint. Trid. ubi ſup. c. 17. ſeſſ. 6.

44 Liberum arbitrium quomodo operatur in iuſtificatione?
℟. Liberè aſſentiendo Deo uocãte, & excitante. Trid. ſyn. ſeſs. 6. can. 4.

45 Liberum arbitrium fuit ne extinctum poſt Adæ peccatum?
℟. Negatiuè. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. can. 5.

46 Eſt ne in poteſtate hominis bona, & mala opera facere?
℟. Affirmatiuè. Trident. ſynod. ſeſs. 6. can. 6.

47 Requiritur ne ad iuſtificationem neceſſario, ut quis certo ſciat, & credat peccata ſibi eſſe remiſſa à Deo?
℟. Non opus eſſe, ſed poteſt habere fiduciam, & ſpem in Deo. Trid. ſyn. ſeſſ 6. can. 3.

48 Eſt ne licita conuerſio per metum gehennæ ignis?
℟. Affirmatiuè. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 8.

49 Omnia opera, quæ fiunt ante iuſtificationem ſunt ne peccata?
℟. Negatiuè. Trid. ſy. ſeſſ. 6. can. 7.

50 In Euãgelio eſt ne ſola fides pręcepta?
℟. Negatiuè, ſed etiam ſunt cõmendata præcepta Decalogi. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. can. 19.

51 Ex quocunq; peccato mortali amittitur ne fides, & gratia?
℟. Gratia tantum. Trid. ſynod. ſeſſ. 6. cap. 15. & can. 28.

52 Iuſtus per bona opera quid debet ſpectare?
℟. Vitam æternam. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. can. 26.

53 Iuſtificatus poteſt ne perſeuerare, ſine ſpeciali auxilio Dei?
℟. Nõ põt. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. can. 22.

54 Iuſtificatus poteſt amplius peccare, & euitare venialia?
℟. Affirmatiuè, ſed non poteſt in tota vita ſua, euitare omnia venialia, niſi ſit munitus ſpeciali Dei priuilegio, vt de B. Virgine tenet Eccleſia. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. can. 23.

55 In baptiſmo, quæ peccata remittũtur?
℟. Peccatum originale, & omnia peccata actualia cuiuſcumq; generis commiſſa ante baptiſmum, ſed non commiſsa poſt baptiſmum, nec in ipſo baptiſmo. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 22. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. decr. de pec cato orig.

56 Chriſtus Dominus fuit ne ſolus Redemptor?
℟. Affirmatiuè, & etiam legiſlator. Trid. ſyno. ſeſſ. 6. can. 21.

57 Quid amiſit Adam, per peccatũ tranſgreſſionis?
℟. Sanctitatem, & iuſtitiam in qua creatus fuerat. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. decret. de peccat. orig.

58 Amiſit ne ſibi ſoli?
℟. Nõ ſolum ſibi, ſed etiã omnibus, ex eo deſcendentibus, in quos peccatum originale tranſfuſit. Trid. ſy. vbi ſup decreto de peccato orig.

59 Poſt baptiſmum remanet ne fomes, & concupiſcentia peccati originalis?
℟. Affirmatiuè. Trid. ſyno. vbi ſup. decreto de peccato orig.

60 Quid perdiderunt homines per peccatum

catum primi Parentis?
℞. Innocentiam, & facti ſunt filij irę, & poſiti ſub poteſtate Diaboli, & mortis. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 1.

61 A quo liberati ſunt?
℞. A Chriſto Dño p merita ſuę paſſionis. Trid. ſyn. vbi ſup. c. 2. ſeſs. 6.

62 Paſsio Chriſti profuit omnibus deſcendentibus ex Ada æqualiter?
℞. Quoad ſufficientiam profuit; ſed quoad effectũ ſolum ijs quibus meritum ſuæ paſsionis fuit efficaciter cõmunicatũ. Trid. ſyno. ſeſs. 6. c. 3.

63 Quid eſt iuſtificatio impij?
℞. Eſt quædam translatio à ſtatu in quo homo naſcitur filius irę, in ſtatũ gratiæ per adoptionẽ filiorũ Dei per Ieſũ Chriſtũ. Trid. ſyn. ſeſ. 6. c. 3

64 Quid requirit ad hũc ſtatũ cõſequẽdũ?
℞. Baptiſmus. Trid. ſyn. ſeſs. 6. c. 4.

65 Hęc iuſtificatio à quo ſumpſit exordiũ?
℞. A Deo per Chriſtum, gratia præueniente: hoc eſt à uocatione Dei, qui nullis eorum exiſtentibus meritis vocantur, & tales homines liberè aſſentiendo, & cooperãdo diſponuntur. Trid. ſyn. ſeſs. 6. c. 5.

66 Vota facta, & peccata commiſſa poſt baptiſmum remittuntur ne ſola fide, & recordatione baptiſmi?
℞. Nõ, ſed ſacris, & medijs ab Eccleſia ordinatis. Trid. ſyn. ſeſ. 7. can. 9. 10

67 Baptizatus ſemel poterit ne ſi velit amittere gratiam?
℞. Poterit, peccando mortaliter. Trid. ſyn. ſeſs. 7. can. 6.

68 Qui ſemel baptizatus negauit fidem, & poſtea conuerſus fuit, eſt ne iterum baptizandus?
℞. Non. Trid. ſyn. ſeſs. 7. can. 11.

69 Filij Iudæorum, & infidelium poſt ſuſceptum baptiſmum, amittunt ne ſucceſsionẽ bonorũ ſuorũ parentũ?
℞. Non, quia baptiſmus tollit peccata non iura, & ſic ſi aliquis infidelis habeat filios baptizatos, & infideles, omnes acquirunt hæreditatem ſui Patris pro rata. c. gaudemus de diuortijs. Bulla Pauli III. incipiens. (capientes Iudæos.)

70 Si quis mitteret puerum in puteum, vt ſuffocaret illũ, & diceret verba cum intentione baptizandi, teneret ne talis baptiſmus?
℞. Non, quia eſſet ſuffocatio, & nõ ablutio. Tolet. lib. 2. c. 18. n. 9.

71 Monſtrum eſt ne baptizandum?
℞. Si habeat animam rationalem affirmatiuè; ſecus autem ſi non habeat: ſi vero dubitetur occurrendum eſt ad peritos Medicos, & eorum ſententia eſt ſequenda: & ſi ipſi dubitent, ſub conditione baptizandum eſt. Nauar. c. 3. de Baptiſmo.

CAPVT. IIII.

DE PRESBYTERO NON BAPTIZATO MINISTRANTE.

1 SI quis non ſit baptizatus, & ordinetur, recipit ne characterẽ etiam ſi ipſe credat, ſe eſſe baptizatum?
℞. Non; quia ad omnia Eccleſiæ Sacramenta. Baptiſmus eſt ianua, & quod de iure non exiſtit, pro non facto habetur. cap. 1. de Presbyt. nõ baptiz. & c. fi. eod. tit.

2 Si quis credat, ſe eſſe baptizatum, & realiter non eſt baptizatus, & ſic diſcedat ex hac vita, ſaluabitur ne?
℞. Si diſcedat in ſtatu gratiæ, ſaluabitur; quia communis error facit ius in ijs, quæ ſunt iuriſdictionis, licet nõ faciat in ijs, quæ sũt ordinis, cum character realiter nõ imprimatur, niſi in homine baptizato. c.

ad Apoſtolicam eod. tit.

3 Epiſcopus, qui reputatur vt talis, & realiter non eſt Epiſcopus, poterit ne conferre ordines?

℞. Non, & ſi de facto cõtulerit, tales nõ remanent ordinati, quia cõis error, nõ facit ius Iijs, quę sũt ordinis. Abb. in c. ad Apoſtolicã. eo. tit. n. 2.

CAPVT. V.

DE APOSTATIS, ET REITERANTIBVS BAPTISMVM.

1 QVID eſt Apoſtaſia?

℞. Temerarius receſſus à fide Dei, vel religione, in qua prius ꝓfeſſus eſt. Hoſtieſ. in ſum. c. Apoſtaſiæ, c. tuę fraternitati. de Apoſtat.

2 Vnde dicitur Apoſtaſia?

℞. A verbo græco (apos) quod eſt retro ſtatus, ideſt retro ſtans, quia non eſt aptus regno Dei.

3 Qui dicitur Apoſtata propriè?

℞. Ille, qui deſerit fidem, habitum, vel religionẽ, qua profeſſus eſt, vel ille, qui recedit à via iuſta poſt Baptiſmum. Azor. in ſum.

4 Apoſtata qua pœna punitur?

℞. Si ſit Apoſtata à fide punitur, vt hæreticus: Abb. c. 1. de Apoſtat. n. 3.

5 Infamatus de Apoſtaſia poteſt cogi ad ſe purgandum?

℞. Affirmatiuè ſicut in alijs criminibus, c. tuę fraternitati. de Apoſt. & ibi Abb. n. 1.

6 Clericus in minoribus, quando dicitur apoſtatare ſi relinquat habitum?

℞. Si habeat beneficium, & ordines minores, ſecus autẽ ſi habeat tãtum ordines minores, & nõ beneficium. Abb. in c. tuæ fraternitati. de Apoſt.

7 Baptiſmus poteſt ne iterari?

℞. Non, quia hoc Sacramẽtum imprimit charactere. c. 2. de Apoſtat.

8 Baptiſmus reiteratus imprimit ne nouum characterem?

℞. Non. Abb. c. 2. n. 2. eod. tit.

9 Reiterãtes baptiſmũ qua pęna puniunt?

℞. Si ſcienter fecerint de iure puniuntur pœna capitali, & morte naturali, l. 2. C. ne Sanct. Baptiſm. iteretur. Et Miniſter, ſi non eſt ordinatus non promouetur: ſi vero eſt in ordinibus ſuſpẽditur. Abb. c. 2. n. 2. eod. tit. de Apoſtat.

10 Si quis baptizetur alicuius Sectæ veluti Turca, vel Maurus ad quid compellitur?

℞. Si propria voluntate ſuſcepit baptiſmum, compellitur ad ſeruandã fidem, & punitur, vt Chriſtianus; quia nemo debet duabus vijs ambulare. c. quidam. eod. tit. de Apoſtat.

CAPVT VI

DE CONFIRMATIONE.

1 QVID eſt confirmatio?

℞. Roborare milites Chriſti in fide.

2 Quæ inueniuntur in hoc ſacramento?

℞. Quinque; materia, forma, miniſter cum intentione, ſuſcipiens, & effectus. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 24.

3 Poteſt quis, ſine cõfirmatione ſaluari?

℞. Poteſt, ſed nõ dẽt eam negligẽter omittere. Tol. in ſum. lib. 2. c. 19.

4 Confirmatio eſt ne otioſa cerimonia?

℞. Nõ, imo vera, & ſecũdũ Eccleſiæ Sacrum. Trid. ſeſ. 7. can. 1. de confir.

5 Quæ eſt materia in confirmatione?

℞. Eſt Chriſma ab Epiſcopo conſecratum factum, ex oleo oliuarum, & balſamo. Tol. in ſum. lib. 2. c. 24.

6 Oleum, & balſamum ſunt ne de neceſſita-

ſitate ſacramenti?

℞. Oleũ ex oliuis eſt de neceſſitate ſacraméti; balſamũ vero de neceſſitate pręcepti, & nõ ſacraméti; & peccaret Epiſcopus, ſi illud nõ adderet. Couar. var. reſolut. lib. 1. c. 10. & Tol. vbi ſupr. tenet oppoſitũ népe quod balſamũ eſt de neceſſitate Sacraméti. & declarat c. paſtoralis. de Sacrament. non iterandis.

7 Oleũ nõ benedictum, oleo benedicto additũ, efficitur ne totũ benedictũ?

℞. Si ſit maior quátitas olei benedicti, quá olei nõ benedicti, totũ efficitur benedictũ; quia maior quátitas in ſe minoré conuertit; ſecus vero ſi oleũ benedictũ ſit minor quátitas, tunc enim totũ efficitur nõ benedictũ, ſicut ſi maior quátitas aquę mitteretur in Calice, quá vini, nõ conſecraretur, q̃a aqua nõ eſt materia cõſecrationis. Sylueſt. verb. aqua. n. 3.

8 Quæ eſt forma huius Sacramenti?

℞. Signo te ſigno Crucis, cõfirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sãcti. cerem. Roman. de confirmat.

9 Quis eſt Miniſter huius Sacramenti?

℞. Solus Epiſcopus. Trid. ſyn. ſeſ. 7. de confir. can. 3.

10 Poterit ne ſimplex Sacerdos eſſe Miniſter confirmationis?

℞. Poterit de priuilegio Apoſtolico. Tol. vbi ſup. lib. 2. c. 24.

11 Quid debet Epiſcopus ante confirmationem facere?

℞. Per ſe, vel per Parrochũ, vel Prędicatoré facere cócioné ad populum de excellétia hui⁹ Sacramenti, & aduertere cognationé ſpirituale, quæ in eo contrahitur ne errore, vel ignorátia Pater teneat filium, & admonere Patrinos teneri docere doctriná Chriſtianam ſuos filios.

12 Quis eſt effectus huius Sacramenti, & quam virtutem habet?

℞. Signare milité Chriſti, roborare, & cõfirmare, & imprimere characteré. Trid. ſyn. ſeſ. 7. can. 2. de cõfirm.

13 In qua ętate põt ſuſcipi hoc Sacrum?

℞. Ex cõſuetudine in ſeptimo anno, vel ſupra; & ſi antea ſuſcipiať tenet. Tol. vbi ſup. (matur?

14 Quã diſpoſitioné dét habere, qui cõfir

℞. De neceſsitate dét eſſe baptizatus, aliàs Sacramentum nõ teneret: de decentia dét eſſe cõfeſſus, & ieiunus, uel ſaltem cõtritus, non excõicatus, neq; interdictus. Tol. vb ſup.

15 Confirmatio debet ne præcedere ordinem Sacerdotalem?

℞. Affirmatiuè; ſed ſi ordineť ante cõfirmationé, tenet ordo. Tol. ubi ſup.

16 Si Patrinus nõ ſit cõfirmat⁹ cõtrahit ne cognationé ſpirituale cũ cõfirmato?

℞. Affirmatiuè, quia eſt diuerſa ratio, quá in baptiſmo, quia nõ baptizatus, non eſt capax effect⁹ alicuius Sacri. Nau. conſ. 2. & 3. de cogn. ſpir.

17 Cognatio ſpiritualis contrahitur ne ab omnibus, ſi plures duobus tetigerint eum, qui confirmatur?

℞. Non, niſi ab vno, vel duobus mare, & fœmina, qui principaliter confirmatũ tenét; q̃a Trid. ſyn. ſeſ. 24. c. 2. dicit, quod ſi alij vltra deſtinatos baptizatum tetigerint, nullo pacto contrahát; & idé eſt in confirmatione, non obſtátibus conſtitutionib⁹ in contrarium facientibus: vbi irritatur, c. quãuis. de cogn. ſpir. in 6.

18 Si Pater teneat in cõfirmatione filiũ cõtrahit ne cognationem ſpiritualem cũ eo, & cum ſua vxore, ita vt non poſſit ab ea petere debitum?

℞. Affirmatiuè, & non poteſt petere debitum, niſi cum diſpẽſatione Epiſcopi. Nauar. conſ. 5. de cogn. ſpirit.

19 Poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt duo, vel duæ ſint Patrini infantis?
℟. Non, neq; facere, vt vir ſuppleat officium mulieris, vel è contra; quia tãtum poſſunt eſſe vnus vir, vel vna mulier, vel ad ſumum Vir, & mulier ſicut in baptiſmo. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. cap. 2.

20 Procurator in confirmatione contrahit ne cognationem ſpiritualem cũ confirmato?
℟. Non, ſed qui mandatum dat; quia Procurator agit nomine alieno. Trid. ſyno. vbi ſup.

21 Monachus poteſt eſſe patrinus in confirmatione?
℟. Non ſicut neque in baptiſmo, c. peruenit 22. q. 1.

22 Qui tenet in brachijs infantem ſi non ſit Patrinus, contrahit ne cognationem ſpiritualem?
℟. Non [redacted]; quia perinde eſt, ac ſi non teneret, nam talis facit nudũ miniſterium. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2.

CAPVT. VII.
DE POENITENTIA.

1 QVID eſt pœnitentia, & confeſſio?
℟. Pœnitentia eſt ſecunda tabula, poſt naufragiũ, vel eſt dolor de peccatis cum propoſito amplius nõ peccãdi; cõfeſſio eſt actus hominis exterior manifeſtatiuus proprio rum peccatorũ cum ſui accuſatione ſecreto in foro ſpirituali. Tolet. in ſum. lib. 3. c. 4. Trid. ſyn. ſeſ. 14 can. 2.

2 A quo fuit inſtitutum hoc Sacramentum?
℟. A Chriſto Domino, poſt eius reſurrectionem, quando dixit (accipitè Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis) Trid ſyno. ſeſſ. 14. c. 1. & can. 3.

3 Ante Aduentũ Chriſti pœnitentia fuit ne Sacramentum?
℟. Non, ſed poſt reſurrectionẽ Chriſti, quando dixit accipite Spiritum Sanctum, &c. Trident. ſyn. vbi ſup. cano. 1.

4 Pœnitentia in quo differt à Baptiſmo?
℟. Primo, quia in pœnitentia Sacerdos habet ſe velut Iudex; in baptiſmo velut Miniſter. Secundo fructus baptiſmi eſt remittere omnia peccata, fructus vero pœnitentiæ eſt remittere peccata poſt baptiſmum commiſſa. Tertio baptiſmus non reiteratur; pœnitentia vero toties quoties. Quatuor baptiſmus eſt neceſſarius non regeneratis; pœnitentia vero poſt baptiſmũ lapſis. Trid. ſyn. ſeſs. 14. c. 2.

5 Quæ inueniuntur in hoc Sacramento?
℟. Quinque: materia, forma, miniſter, ſuſcipiens, & effectus. Tolet. in ſum. lib. 3. c. 1.

6 Quæ eſt materia huius Sacramenti?
℟. Materia eſt duplex: remota, & propinqua; remota ſunt peccata; propinqua ſunt contritio, cõfeſſio, & ſatisfactio. Tolet. vbi ſup. Trid. ſyno. ſeſs. 14. can. 4.

7 Quid eſt peccatum?
℟. Eſt dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei, vel eſt receſſus voluntarius à lege diuina. Tolet. vbi ſup.

8 Quotuplex eſt peccatum?

℟. Do-

℟. Duplex: mortale, & veniale. Tolet. vbi ſup. c. 2. Trid. ſynod. ſeſs. 14. cap. 5.

9 Eſt ne ſufficiens materia cõfitendi peccatum veniale?

℟. Affirmatiuè, & poteſt taceri, aliiſque remedijs expiari. Trid. vbi ſup. ſeſs. 14. c. 5.

10 Eſt ne neceſſarius ſingulorum peccatorum numerus?

℟. Non, ſi non recordetur facta diligentia, ſed ſufficit dicere tempus, conſuetudinem, vel ſtatum vitæ; videlicet quod ſit meretrix. Trid. ſyno. vbi ſup. ſeſs. 14. c. 5.

11 Eſt ne impoſſibilis confeſſio omnium peccatorum?

℟. Quam Eccleſia ſeruat, non. Trid. ſyn. ſeſs. 14. can. 8.

12 Quid eſt peccatum mortale?

℟. Eſt receſſus voluntarius à regula diuina. Tolet. in ſum. lib. 3. c. 1. §. 2.

13 Quid incurritur per peccatum mortale, & quæ eſt eius pœna?

℟. Per peccatum mortale priuatur homo gratia diuina, & habet reatũ ad pœnam æternam. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. can. 1. Tol. in ſum. lib. 3. c. 1. & 2.

14 Quotuplex eſt pœna peccati?

℟. Duplex: damni, vt non videre Deum, & ſenſus gehennæ ignis. Tolet. in ſum. lib. 3. c. 3.

15 Ex qua cauſa prouenit peccatum?

℟. Ex commiſsione, omiſsione, & cogitatione. Tol. vbi ſup. c. 2. lib. 3.

16 Quid eſt peccatum ex commiſsione?

℟. Quando quis agit aliquid contra præcepta Dei negatiua. Tolet. vbi ſup.

17 Quid eſt peccatum omiſsionis?

℟. Quando quis nõ operatur, quod præcipit Deus; & cum Deum non amamus, vel non reſpondemus eius inſpirationi. Tol. vt ſup. lib. 3. c. 2.

18 Quod eſt peccatum ex cogitatione?

℟. Quando quis deliberatè cogitat rem turpem, vel inhoneſtam. Tol. vbi ſup lib. 3. c. 2.

19 Quæ eſt forma huius Sacramenti?

℟. Ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis; præcationes vero non ſunt neceſſariæ, ſed ad bene eſſe, Tol. vbi ſup. & Trident. ſyno. ſeſs. 14. c. 3.

20 Abſolutio poteſt ne fieri ſub conditione?

℟. Abſolutio debet eſſe ſine conditione; ſed ſi quis abſolueret cum cõditione de præſenti, & de præterito teneret abſolutio; de futuro vero non. Tol. in ſum. lib. 3. c. 13.

21 Quis eſt Miniſter huius Sacramenti?

℟. Sacerdos, qui habet poteſtatem clauiũ; & habet ſe vel ut Iudex. Trident. ſyn. ſeſs. 14. c. 5. & 6. cano. 10. & & ſeſs. 23. c. 15.

22 Quotuplex eſt iuriſdictio ad abſoluendum?

℟. Triplex; ordinaria, quam habet Epiſcopus. Secũda delegata, quam habent aliqui Sacerdotes. Tertia à iure conceſſa, quam habent omnes Sacerdotes tempore neceſsitatis, & in articulo mortis. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 6.

23 Quid requiritur in Miniſtro?

℟. Quod ſit ordinatus, poteſtas, quæ datur in conſecratione Sacerdotis, proprietas ouium, ſcientia, & facultas. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 7. & Tol. in ſum. lib. 3. c. 13.

24 Papa, & Epiſcopi poſſunt ſibi reſeruare aliquos caſus?

℟. Poſſunt; ſed in articulo mortis nulla eſt reſeruatio; imo quilibet Sacerdos, etiam reprobatus, eſt ve-

rus

rus Miniſter tempore neceſſitatis. Trid.ſyno.ſeſſ.14.c.6.

25 Papa poteſt dare facultatem laico abſoluendi à peccatis?

℞. Non, quia eſt poteſtas data ſolũ Sacerdotibus. Abb.in c.fures.de fur tis nu.4.

26 Poteſt quis confiteri peccata laico tẽpore neceſſitatis?

℞. Laicus, non poteſt abſoluere, & ita talis confeſſio non debet fieri, niſi ex ea conſequatur maior peccatorum dolor, & talis confeſsio eſt quaſi actus mortificationis, & ſignum contritionis. Syluеſt. verb. confeſſio. & Abb. vbi ſup. c.paſtoralis. de offic. ordin. verb. propter quam.

27 Sacerdos in peccato mortali, poteſt ne abſoluere?

℞. Poteſt, licet quoad ſe, ſit extra Ecclesiam, quoad alios non, & ſic tenet eius abſolutio, & malefacit adminiſtrando Sacramentũ confeſſionis in peccato mortali. Abb. c.1. de ſchiſmaticis. Trid.ſyn.ſeſ.14. can.9.

28 Si aliquis clericus abiuret de vehementi, eſt ne iterum admittendus ad audiendas confeſſiones?

℞. Non, licet faciat pœnitentiam, ſecus vero ſi abiuret de leui. Nauarrus conſilio 16. de hæreticis.

29 Poteſt confeſsor ligare ſicut abſoluere?

℞. Poteſt. Trid.ſyn. vbi ſup.can.3. & 15.ſeſs. 14.

30 Parrochus poteſt abſoluere mulierem, cũ qua peccauit carnaliter, vel fuit ſocia alicuius furti?

℞. Poteſt; ſed melius eſt, vt ad alium confeſſorem eam remittat. Syluеſt. verb.confeſſor.1.q.14.

31 Quando tenet̃ quis confiteri peccata?

℞. In anno ſemel, in periculo mortis, & tempeſtatis, & ante celebrationem miſſæ. Tolet.in ſum.lib.3. c.20.& Triden.ſyn.ſeſſ.14. c.5.

32 Confeſſio publica eſt ne prohibita ab Eccleſia?

℞. Non, ſed ſecreta ſacramentalis eſt approbata. Trid.ſyno.ſeſs.14. cap. 5.

33 Qui labuntur à gratia baptiſmali poſſunt ne eam recuperare?

℞. Poſſunt per pœnitentiam, quæ vocatur ſecunda tabula poſt naufragium, & hæc ſaltem in voto eſt neceſſaria. Trid.ſyno. ſeſſ.6.c.14.

34 Quis eſt effectus Sacramenti pœnitentiæ?

℞. Reconciliare hominem cũ Deo, pax, ſerenitas conſcientiæ, & conſolatio ſpiritus. Trid. ſynod.ſeſs.14. capit.3.

35 Remittitur ne tota pœna cum culpa?

℞. Aliquando ſic, aliquando non, & ſic ſatisfactio, & pœnitentia à confeſſore impoſita, quæ ſecundum grauitatem criminis debet eſſe; eſt valde vtilis, & neceſſaria. Trid.ſyn.ſeſ. 14.c.9.

36 Poſſumus ne ſatisfacere cum noſtris bonis operibus, per Ieſum Chriſtũ?

℞. Poſſumus mediãte paſſione Chriſti. Trid.ſyn. vbi ſup.

37 Per peccatũ mortale amittitur ne gratia, & fides?

℞. Gratia tantum; fides vero non, niſi per peccatum ei oppoſitũ. Trid. ſyn.ſeſſ. 6. c.15.

38 Quæ ſunt partes confeſſionis, & pœnitentiæ?

℞. Oris confeſſio, cordis contritio, & operis ſatisfactio. Trident. ſyno. ſeſs. 14.can.4.

39 Quid eſt confeſſio?

℞. Actus

℟. Actus hominis exterior propriorum peccatorum cum ſui accuſatione in foro ſpirituali, & ſecreto. Tol. in ſum. lib. 3. c. 1.

40 Quid eſt contritio?

℟. Eſt deteſtatio voluntaria ſuper omnibus præteritis peccatis propter Deum ſumme dilectum, cum propoſito vitandi futura, & commiſſa confitendi. Trid. ſyno. ſeſs. 14. cap. 4.

41 Qualis debet eſſe dolor contritionis?

℟. Super omni deteſtabili, licet non ſit tam intenſus, & affectuoſus ſicut dolor pro morte Parentum. Tolet. in ſum. lib. 3. c. 3.

42 Quid eſt attritio?

℟. Eſt dolor de peccatis propter metum gehemnæ ignis, vel turpitudinis peccati, quæ ſimul cum confeſſione conſequitur veniam peccatorum, & gratiam. Trident. ſyno. ſeſſ. 14. c. 4.

43 In quo differunt attritio, & contritio?

℟. In eo quod contritio eſt dolor propter Deum ſumme dilectum, & ipſa ſola cum propoſito confitendi, ſufficit ad veniam peccatorum, & ad conſeruandam gratiam; attritio vero eſt dolor propter ignem, vel turpitudinem peccati. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. c. 4.

43 Eſt ne neceſſaria contritio, & confeſſio ſingulorum peccatorum?

℟. Non, ſed ſufficit deteſtatio generalis, & facta ſufficienti diligentia confiteri, quæ in memoriam veniũt cum circunſtantijs, quæ mutant ſpeciem. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 5.

45 Quid eſt ſatisfactio?

℟. Recompenſatio offenſæ præteritæ quoad pœnam. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. c. 3.

46 Peccatum punitum in hoc ſęculo punitur ne amplius in alia vita?

℟. Si peccatum fuit condignè punitum in hac vita, & pœnitentia patienter ſuſcepta, non punitur amplius in alia vita ratio eſt, quia ad diuinam iuſtitiam pertinet, vt de eodem peccato ne quis bis puniatur ſicut, qui integrè ſoluit debitum, iterum ſoluere nõ tenetur. tenet Abb. in c. ſuper eo de raptoribus, n. 5.

47 Eſt ne de neceſſitate ſacramenti ita quod ſine ſatisfactione non ſit Sacramentum?

℟. Non, quia poteſt quis in purgatorio ſatisfacere pro peccatis. Tol. in ſum. lib. 3. c. 4.

48 Quæ ſunt partes confeſſionis?

℟ Quatuor; integra, fidelis, diligẽs, & obediens. Tol. in ſum. lib. 5. c. 7.

49 Sufficit ne ſola fides in confeſſione?

℟. Non. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. can. 9.

50 Satisfactio, quæ pro peccatis debetur per quę opera datur?

℟. Per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia opera pia. Trid. ſyn. ſeſs. 6. c. 14.

51 Hæc ſatisfactio eſt ne pro pœna æterna?

℟. Non, ſed pro temporali; quia per Sacramentum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, pœna æterna remittitur. Trid. ſyn. vbi ſup.

52 Quando confeſſio non integra erit valida?

℟. In quinque caſibus. Primo, quãdo poſt ſufficientem diligentiam obliuiſcimur peccata. Secundo, in articulo mortis vbi ſigna ſufficiunt. Tertio, in muto, qui per ſigna poteſt confiteri. Quarto, quando quis habet peccatum reſeruatum poteſt omittere illud, & cætera confiteri.

confeſſorum de caſib. reſeruat.

5 De conſuetudine quot ſunt caſus Epiſcopo reſeruati?

℞. Quinque. Primo, homicidiũ voluntarium, vel realis membri aſciſſio. Secundo, peccatum falſarij. Tertio, violatio immunitatis Eccleſiæ. Quarto, omnē ſacrilegium. Quinto peccata retinendi certa aliena. Marcell. vbi ſup.

6 Quæ peccata debet Epiſcopus reſeruare?

℞. Pauca, & quæ contineant grauiſsimum peccatum mortale cum magna conſideratione, aduertendo quod talis reſeruatio vtilis ſit ſubditis ad hoc, vt non paſſim talia peccata committant. Quarant. in ſum. bull. verb. caſus reſeruatus. pag. 144

7 Quis poteſt caſus reſeruatos abſoluere?

℞. Qui eos reſeruauit, Succeſſor, & Superior, & quilibet Sacerdos tempore neceſsitatis. c. penul. de pœnit. lib. 6.

8 Epiſcopus poteſt ne abſoluere ſubditos ſuos à quibuſcunq; caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis?

℞. Poteſt in foro cõſcientiæ, ſolum gratis abſoluere per ſe ipſum, vel p̄ Vicarium ad id ſpecialiter deputatum; impoſita pœnitentia ſalutari. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 6.

9 Si quis in articulo mortis abſoluatur à caſibus reſeruatis per ſimplicem Sacerdotē, & poſtea viuat, tenebiturne adire Superiorem pro alia abſolutione?

℞. Non, quia peccatum quod ſemel legitimè confeſſum eſt, iterum quis confiteri nõ tenetur. Nauar. in man. cap. 26. n. 76.

10 Si quis tenetur neceſſario celebrare, & non poſſit adire Superiorem, poteritne abſolui de aliquo caſu reſeruato à ſimplici Sacerdote?

℞. Non, ſed talis debet habere contritionem ſicut ille, qui copiam cõfeſſoris non habet, & poterit celebrare, & poſtea cum potuerit debet adire Superiorem. Nauar. vbi ſup.

11 Confeſſores ordinarij approbati vigore Iubilei, poſſunt abſq; alia licentia abſoluere à caſibus reſeruatis Epiſcopo?

℞. Poſſunt; quia hæc facultas datur illis in Iubileo.

12 Confeſſores Ordinarij virtute priuilegiorum regularium, vel confraternitatum, poſſunt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis?

℞. Non, quia talia priuilegia ſunt derogata; quoad talem facultatem.

13 Licentia abſoluendi à reſeruatis debetne dari in ſcriptis?

℞. Debet; ſed ſufficit, vt detur ore tenus ex decret. congreg. Epiſc. & regul. dat. Romæ die 9. Ianuarij anno 1601.

14 Qui habent priuilegium abſoluendi à caſibus reſeruatis in quibus caſibus illo vti non poſſunt?

℞. Primo, ſi caſus ſit reſeruatus in bulla Cœnæ Domini. Secũdo, quãdo immunitas Eccleſiæ eſt violata. Tertio, quando clauſura moniali ũ eſt violata ad malum finem. Quarto, quando pugnatum eſt in duello. Quinto, quando inijciuntur manus violentæ in Clericos. Sexto, quando ſimonia realis ſcienter contracta eſt. Septimo, quando ſimonia confidentialis beneficiorum contracta eſt, c. eos. de ſent. excom lib. 6.

15 Si quis ante reſeruationem committit

aliquod peccatum reſeruatum tenebitur ne poſt reſeruationem confiteri reſeruanti.

℞. Non, ſed poteſt ordinarius confeſſarius illum abſoluere, quia conſtitutio intelligitur pro faciendis non pro factis, & facultas Parochi non eſt ſublata in præteritis peccatis, Couar. lib. 2. var. reſol. c. 6.

17 Si quis tranſiens per vnam ciuitatem committit homicidium, & in illa Diœceſi talis caſus non eſt reſeruatus, & poſtea reuertitur in ſuam Diœceſim, vbi eſt reſeruatus, poterit ne abſolui à quolibet confeſſario?

℞. Poterit, quia talis reſeruatio ſuæ Diœceſis non extenditur ad delicta commiſſa in aliena Diœceſi. Couar. lib. 2. var. reſol. c. 8.

18 Qui committit caſum reſeruatum in aliena Diœceſi, ſi in ſua ꝓpria Diœceſi talis caſus non ſit reſeruatus, & confiteatur peccata ſua in ſua propria Diœceſi, poterit ne abſolui à ſimplici Sacerdote?

℞. Non, quia forum interius obligat hominem in quacumq; Diœceſi in qua aſſiſtit, & committit delictũ. Abb. in c. omnis de pœnit. & remiſſ.

19 Archiepiſcopus poteſt abſoluere ſuffraganeos ſuos à quibuſcumq; delictis occultis, & irregularitatibus contentis in c. 6. ſeſſ. 24.

℞. Poterit abſoluere Epiſcopos ſuffraganeos, ſed nõ ſubditos eorum, cum ſibi non ſint ſubditi. Abb. in cap. paſtoralis de offic. & poteſta. Archiepiſc.

20 Quam pœnam incurrit Confeſſor, qui abſoluit aliquem à peccatis reſeruatis ſine licentia Epiſcopi?

℞. Abſolutio eſt nulla, & confeſſor ipſo facto, eſt excommunicatus, & priuatus officijs, & beneficijs. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 7.

21 Qualis Confeſſor liberatur ab ijs pœnis, etiam ſi abſoluat à caſibus reſeruatis?

℞. Primo, qui ignorat eſſe caſum reſeruatum. Secundo, qui abſoluit per obliuionem, aut inconſiderationẽ. Tertio, confeſſarius in vrbe Romana, Quarto, confeſſarius extra Italiam, quia tales pœnæ poſitæ ſunt in dicto decreto ſolum, Cõfeſſarijs intra Italiam, quæ merito extendi non debent ad alia regna. Quarant. in ſum. bull. verb. caſus reſeruati 5. pag. 144.

CAPVT IX.

DE EVCHARISTIA.

1 QVID eſt Euchariſtia.

℞. Sunt ſpecies ſenſibiles panis, & vini, corpus, & ſanguinem Chriſti ſignificantes, & realiter continentes, Tolet. in ſum. lib. 6. c. 12.

2 Quis inſtituit hoc Sacramentum?

℞. Chriſtus Dominus in cœna vltima quando dixit (hoc eſt corpus meum, &c.) Trident. ſynod. ſeſſ. 13. cap. 1.

3 Ad quid inſtituit Chriſtus hoc Sacrum?

℞. In ſui memoriam, & tanquam antidotum quo liberemur à culpis quoti-

quotidianis, & pſeruemur à mortalib⁹, tāquā cibū animarū, & pignus futuræ gloriæ. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 2.

4 Quo cultu adoratur hoc Sacramentū?
℟. Latriæ, quæ vero Deo debetur. Trid. ſyno. vbi ſup. c. 5.

5 Eſt ne dignius alijs Sacramentis?
℟. Affirmatiuè, qa eſt in eo ſanctitatis auctor. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. cap. 3.

6 Quę conſiderantur in hoc Sacramēto?
℟. Quinque: materia, forma, miniſter cum intentione, ſuſcipiens, & effectus. Trid. ſyn. vbi ſup. & Tol. in ſum. lib. 2. à c. 25. vſq; ad finem.

7 Quæ eſt materia huius Sacramenti?
℟. Eſt panis triticeus, & vinum ex vite cui ante conſecrationem admiſceri debet aqua pauciſſima.

8 Sicut ſunt duæ materiæ panis, & vini, ſunt ne duo Sacramenta an vnum?
℟. Eſt vnum, idemq; Sacramentū, tùm propter vnitatem totius corporis, & ſanguinis Chriſti vna cum anima, & diuinitate, quæ continetur ſub ſpecie panis, & vini: tùm quia hoc Sacramentum eſt inſtitutū per modum vnius conuiuij, in quo debet eſſe cibus, & potus, & vtrūq; eſt in illo; caro, quæ uerè eſt cibus, & sāguis, q uerè eſt potus; tū qa ſignificat unitatē effectus, una enim gratia cōicatur, in cōmunione vtriuſque ſpeciei, tū qa hēt unitatē finis, unionē nēpe Eccleſię; qui aūt ſumit hoſtiā ſolā, ſumit totū Chriſtū, & ſi quis ſumit ſanguinē ſimiliter ſumit totū Chriſtū. Tol. in ſum. lib. 2. c. 25

9 Materia debet ne eſſe præſens?
℟. Debet, qa pronomē, hoc, &, hic, petunt præſentiā, & aliter nō eſt uerum dicere hoc ęſt corpus meum, Tolet. ubi ſup.

10 Si qs habuit intētionē cōſecrādi decē formulas, & poſtea inuenit duodecim, quę earum erunt conſecratę?
℟. Nullam, ſed ſi quis habet intentionem conſecrandi omnes formulas ſibi præſentes, ēt ſi neſciat numerum, oēs cōſecrat; quia intentio eſt ad oēs, determinata. Tolet. ubi ſup.

11 Quæ eſt forma conſecrationis panis, quæ vè conſecrationis uini?
℟. Forma cōſecrationis panis eſt; hoc eſt. n. corpus meū; forma uero cōſecrationis uini eſt; hic eſt. n. Calix &c.

12 Omnia uerba utriuſq; formæ, tum conſecrationis hoſtiæ, tùm calicis, ſunt ne de neceſſitate Sacramenti?
℟. Oīa uerba cōſecrationis panis ſūt de neceſſitate Sacr̄i excepto (enim) quæ particula eſt de neceſſitate pcepti; de cōſecratione aūt calicis dico eſſe cōtrouerſiā inter DD. D. Th. 3. p. q. 78. art. 3. uoluit excepto enim, oīa uerba eſſe de neceſſitate Sacr̄i. Alij uero antiqores negāt eſſe de eſſētia, & neceſſitate Sacr̄i illa uerba, noui & æterni, &c. ſed tutior eſt prima opinio Conſule. Suarez in art. 3. S. Th. Tol. in ſum. lib. 2. c. 26.

13 Quare in forma ſanguinis, dicir̄ pro multis, & non pro omnibus?
℟. Quia, quoad ſufficiētiā, effuſio ſanguinis Chriſti Dn̄i fuit ꝓ oībus; quoad efficaciā uero ꝓ multis per hæc aūt uerba declaratur efficacia. Trid. ſynod. ſeſs. 13. can. 1. Palud. Richar. & alij vide Catechiſm. Pij V.

14 Sacerdos ſolus ſine miniſtro poteſt ne Miſſam celebrare?
℟. De iure requirunr̄ ad minus duo; de conſuetudine vero cū uno celebrare pōt, ſed non ſolus, qa qui miniſtrat celebrāti repręſētat totū populū. c. hoc quoq; de cōſecr. diſt. 1.

15 Quis eſt Miniſter huius Sacramenti?

℞. Sacerdos ritè ordinatus.

16 Si Sacerdos vrgenti neceſſitate copiã Confeſſoris non haberet, poterit ne celebrare?
℞. Affirmatiuè, ſi ad celebrandum ſit aſtrictus cum contritione, & propoſito, vt quam primũ confiteatur. Trid. ſyn. ſeſs. 13. c. 7.

17 Quotuplex eſt ſuſcipiens hoc Sacramentum?
℞. Duplex; Sacerdos, qui conſecrat, & ſuſcipit corpus, & ſanguinem, & fidelis, qui ſub ſpecie panis tantùm ſuſcipit Sacramentum.

18 Paruuli, vſu rationis carentes tenentur ne communicare?
℞. Non, quia per baptiſmum adepti ſunt gratiam, & in ea ætate eam amittere non poſſunt. Trid. ſynod. ſeſs. 21. c. 4.

19 Quo tempore debent Chriſti fideles ſuſcipere hoc Sacramentum?
℞. Cum ad annos diſcretionis peruenerint quotannis in paſchate Reſurrectionis ex præcepto, tenentur etiam in mortis articulo. Trid. ſynod. ſeſs. 13. can. 9. Tolet. lib. 6. cap. 18.

20 Quas ergo præparationes debet quis habere ad hoc Sacramentum dignè ſuſcipiendum?
℞. Primo, debet eſſe adultus. Secundo, habere vſum rationis. Tertio debet eſſe ieiunus. Quarto ritè confeſſus. Quinto, ſine peccato mortali; imò ſine veniali, quãquã hoc nõ impediat habitualem effectum Sacramenti. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 28. Trid. ſyno. ſeſſ. 3. c. 7.

21 Sufficit ne ſola fides ad ſuſcipiendum dignè hoc Sacramentum?
℞. Non, ſed neceſſaria eſt contritio, & confeſſio. Trident. ſyno. ſeſſ. 13. can. 11.

22 Quis eſt Miniſter proprius huius Sacramenti, vt illud adminiſtret ſanis, & infirmis.
℞. Epiſcopus, Parochus, in ſua parochia.

23 Quando debet dari infirmis, & à quo?
℞. Si detur per viaticum, debet dari infirmis, qui ſunt proximi ad mortem, vel illis, cuius vita, & ſpes vitæ eſt deſperata à medicis, & debet adminiſtrari à proprio Parocho, vel ab alio presbytero approbato de licentia Parochi; ratio eſt, quia cum adminiſtratur pro viatico eſt actus iuriſdictionalis, & petit proprium Paſtorem?

24 Poteſt hoc Sacramentum dari infirmis, qui non ſunt in periculo, ſed propter eorum deuotionem?
℞. Hæc regula eſt obſeruanda ſi infirmus poteſt ſurgere, ſine periculo de lecto, & perſonaliter ire ad Eccleſiam, debet ire, & ibi ſumere Sanctũ Sacramentum; ſi vero nõ poſſit hoc fieri, ſine damno ſalutis poteſt pro deuotione communicare in ſua domo: ratio eſt, quia ſi famulus poteſt ire ad domum Dei, iuſtum eſt, vt nõ permittat, quod Dominus oĩum vadat ad domũ ſuam, ſi vero non põt, Chriſtus dominus eſt ita miſericors, & pius quod vult ire ad domũ ſerui.

25 Si quis pro viatico ſuſcipiat Euchariſtiam, & non moriatur, ſed conualeſcat, & poſtea aggrauetur infirmitate intra quod tempus poteſt iterum ſumere viaticum?
℞. Hoc non eſt limitatum in iure, licet variȩ ſint opiniones; ſed relinquitur arbitrio prudẽtis cõfeſſoris.

26 In terris, & prouincijs vbi eſt conſuetudo, vt Sanctum Sacramẽtum defera-

feratur infirmis, qui non poſſunt illud ſumere, ſolum ad illud adorandum, hæc conſuetudo debet ne ſeruari?

℟. Si infirmus ex aliqua infirmitate, vel vomitu, non poteſt ſumere Euchariſtiam pro viatico, non debet Sanctum Sacramentum deferri ad domum, ſolum ad adorandum, ratio eſt, quia cauſa quare Eccleſia permittit, vt deferatur infirmis ad domos, eſt propter effectum, vtilitatem, & gratiam, quam confert digna ſuſceptio huius Sancti Sacramenti, & hæc eſt neceſſitas præciſa, & iſtæ fortiſſimæ cauſæ non apparent in ſola adoratione, ideo hæc cõſuetudo ſublata fuit à Pio V. & non eſt amplius ſeruanda.

27 Euchariſtia eſt ne danda damnatis ad mortem, & in quo loco, & quando?

℟. Sancta Euchariſtia danda eſt omnibus Chriſtianis, qui in fide, & gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ moriũtur, tàm infirmis, quàm condemnatis per iuſtitiam ad mortem, & hic Ordo eſt ſeruandus, notificata ſententia mortis; debẽt portari in cappellam, vbi celebratur Miſſa in carcere, & ibi communicari die anteriori, ante executionem mortis, ita vt ſit ſpatium viginti quatuor horarum: licet Nauar. de pœnitentijs, & remiſs. dicat quod in neceſſitate poterit dari Euchariſtia condemnatis, & poſt vnam horam ſuſpendi, ſed ſolemnitas ſupra poſita ſeruatur, vt communicent ieiuni, quia tunc ſani ſunt, & diſpenſationes non debent fieri, niſi quando neceſſitas poſtulat, vt in infirmis.

28 Euchariſtia in qua hora, cum quo ornatu, & cum qua veſtę, debet infirmis miniſtrari?

℟. In quacumque hora, ſiue die, ſiue nocte poteſt infirmis periclitantibus miniſtrari, ſiue ieiunis, ſiue non ieiunis: ratio eſt, quia neceſſitas caret lege, ſed mane, & veſpere horis competentibus, debent Parochi, communicare infirmos, quos habent in periculo; & Parochus cum apparatu, lumine, & baldachino, ſeu pallio. Veſtitus ſcilicet, ſuper pelliceo, & ſtola, veſte ſerica in modum mozetæ, tintinnabuloq; paruo præcedente, accenſis luminaribus, ſubtus baldachinũ, magno comitatu, recitans Pſalmus Dauid, cum alio Clerico, vel Sacriſta, alternantes verſus, & cum magna deuotione, oculis fixis in Sanctum Sacramentum, quod in manibus portat, coopertum velo ſerico; ſic debet ire vſq; ad domum infirmi; & in cubiculo infirmi debet eſſe altare paratum, cum imaginibus, & luminaribus, & ibi debet reponere Sanctiſſimum Sacramentum: & videre, an infirmus velit confiteri aliquod peccatum oblitum, & poſtea legere alta voce, quæ continentur in cęremoniali, & ſic miniſtrare Sanctum Sacramentum.

29 Tempore peſtis, vel belli, vel ſi ſit timor hæreticorum potentium, quomodo debet deferri Sanctiſſimum Sacramentum infirmis?

℟. Hoc relinquitur arbitrio Epiſcopi, an ſit deferendum occultè, vel publicè; an ſit melius facere altare in agro, vel in domo infirmi ad euadenda pericula; quæ poſſunt accidere ex multitudine comitantium Sanctum Sacramentum; penſato periculo, tempore, occaſione, debetq;

BIBLIOTECA ROMA

Epiſcopus prouidere, vt magis viderit in domino expedire.

30 In quibus Eccleſijs debet ſeruari Sancta Euchariſtia in Sacrario?

℟. Neceſſe debet aſſeruari in Eccleſijs cathredalibus, collegiatis, & Parochialibus, & in monaſterijs fratrũ regularium, & moniali ũ, vbi viget regularis obſeruantia, quia hoc eſt præceptum in Sacris Canonibus, & neceſſarium, ex antiqua conſuetudine in Eccleſia Dei.

31 In Capellis Eremiticis, vel in Sacellis priuatarum domorum poteſt ſeruari Euchariſtia?

℟. In iſto caſu ſolus Summus Pontifex poteſt dare hanc licẽtiam, quæ datur Regibus, & magnis Principibus, qui habent Sacella ampla, & ita ornata, & cum tãtis Capellanis ſicut Eccleſiæ cathredales: ſed in capellis Eremiticis ſi ibi ſit multitudo fidelium pro recollectione fructuum tempore Auguſti, vel Vindemiæ, & ſit periculum quod aliquis moriatur, ſine Euchariſtia, & terra, vel Eccleſia Parochialis ſit longe ab illo loco, poterit Epiſcopus ex facultate data à Concilio in hoc diſpenſare.

32 In Hoſpitalibus debet eſſe Sanctum Sacramentum, & cum qua licentia?

℟. In Hoſpitalibus eſt neceſſarium, vt ſit Sancta Euchariſtia recondita propter periculum infirmorum, nocte, & die, ſed debet poni cum licentia Epiſcopi in ſcriptis, & in Capella, & loco decente ornato, qui pateat omnibus, qui videre velint rem Sacram.

33 In Eccleſijs, quæ ſunt in ciuitate, & nõ ſunt Parochiales, ſed conſtructæ ab aliqua confraternitate, vel pio homine, poteſt poni Sanctiſſimum Sacramentum, & cum qua licentia?

℟. In iſtis Eccleſijs poteſt poni cum licentia Epiſcopi; & Epiſcopus debet cõſiderare quando confert hãc licentiam. Primo ſi talis Eccleſia eſt ſufficienter dotata. Secundo, ſi ſit magna, & bene ędificata. Tertio, ſi habet Capellanos, vel Capellanum, & Sacriſtam, cum congrua ſuſtentatione. Quarto, ſi talis Eccleſia habet fabricam. Quinto, ſi ſit ſufficienter ornata, & habet Calices, capſulas, palia, & ornamenta, ex omnibus coloribus quibus Eccleſia vtitur. Sexto, ſi ibi mortui ſepeliuntur. Septimo, ſi eſt Eccleſia benedicta, vel conſecrata. Octauo, ſi ibi quotidie celebretur Miſſa. Nono, ſi ibi concurrat multitudo populi, quia cęteræ Eccleſiæ diſtant. Decimo, ſi hęc Eccleſia eſt impedimento alicui Eccleſiæ Parochiali his omnibus conſideratis; Epiſcopus poterit dare licentiam, vt habeant Sanctum Sacramẽtum, ſemper cum lampade accenſa.

34 Quando debet renouari Sancta Euchariſtia, & à quo.

℟. Regula non eſt certa, ſed bene erit, vt bis in hebdomada renouetur à Parocho, vel ab alio Sacerdote de licentia Parochi, ne ſpecies corrumpantur?

35 Sacrarium vbi debet eſſe Sanctum Sacramentum quomodo debet fieri, & quid debet habere in ſe?

℟. Debet fieri in modum tabernaculi, & debet eſſe depictum, vel deauratum, vel legitimè ornatum clauſum claue, & intus debet eſſe pixis ſaltem argentea cooperta; & ſubtus debent eſſe corporalia munda, &

ſupra

ſupra pixidem debet eſſe velum ſericeum, & omnia cum pretioſo ornatu ſecūdum facultatē Eccleſię, quia ibi reconditur Dn̄us dominantium.

36 Quis eſt effectus huius Sacramenti?
℟. Dat gratiam, confortat, præſeruat, & alios mirabiles effectus facit.

37 Datur ne vna gratia ex ſumptione corporis Chriſti, & alia ex ſumptione ſanguinis?
℟. Non, ſed tantum vna eademq; gratia. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 28.

38 Quot ſunt modi recipiendi hoc Sacramentum?
℟. Quatuor: primo in figura ſicut Patres antiqui in Manna. Secundo, ſpiritualiter, per fidem, & ardēs deſiderium in contemplatione. Tertio, Sacramētaliter tantum cū quis ob peccatum mortale ponit obicē, & non accipit effectum. Quarto, quando recipit Sacramentum, & gratiam. Trident. ſynod. ſeſs. 13. can. 8. Tolet. in ſum. lib. 2. c. 28.

39 Cuius iuris eſt ſub vtraque ſpecie conſecrare?
℟. Diuerſa eſt DD. opinio; ſed verius eſt eſſe de iure diuino: conficere ſub vtraq; ſpecie, & vtrâque conſumare eos, qui conficiunt: vt aperte colligitur, ex Trid. ſyn. ſeſ. 21. c. 1. & ſeſs. 22. initio: & qui vero cōmunicat in ſola hoſtia ſumit integrum Sacramentum. Trident. ſyno. ſeſs. 13. can. 3.

40 Laici Clerici communicantes ſunt ne obligati præcepto Chriſti ad communicandum ſub vtraque ſpecie?
℟. Non immo ex ſacris litteris colligitur quod communio ſub ſola ſpecie panis ad ſalutem ſufficit. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 1.

41 Quis approbauit, & quaſi pro lege poſuit conſuetudinem communicandi ſub vna ſpecie?
℟. Sancta Romana Eccleſia, & declarauit in ea Chriſtum integrum verumque Sacramentum ſumi. Trident. ſynod. ſeſs. 21. cap. 3. & cano. 3.

42 Quomodo aſſiſtit Chriſtus integer in Sacramento, & in Cœlo?
℟. In Cœlo iuxta modum aſſiſtendi naturalem; in Sacramento vero ſacramentaliter totus in toto, & totus in qualibet particula hoſtiæ, aut vini conſecrati. Trident. ſyn. ſeſs. 13. cap. 1.

43 Poſt conſecrationem exiſtit Chriſtus ſub in ſpecie panis, & vini?
℟. Sub ſpecie panis exiſtit corpus Chriſti virtute verborum, & per cōcomitantiam exiſtit ſanguis, anima, diuinitas, & etiam tota Trinitas, & ſimiliter ſub ſpecie vini ſanguis venit ex vi verborum corpus vero, & reliquà per concomitantiam; itaque poſt conſecrationē exiſtit Chriſtus in Sacramento verus Deus, & homo realiter, & ſubſtantialiter. Trident. ſynod. ſeſſ. 13. cap. 1. & 3. & can. 3.

44 Si in illo triduo, in quo Chriſtus fuit in ſepulchro aliquis Apoſtolorum celebraſſet, & conſecraſſet panem, ſub ſpecie panis, ueniſſet ne ſanguis per concomitantiam, & ſub ſpecie uini, ueniſſet ne corpus per concomitantiam?
℟. Non, ſed in hoſtia eſſet corpus, & in Calice eſſet ſanguis; utrumque tamē diuinitati admirabili modo unitum. Tolet. in ſum. lib. 2. capit. 27.

45 Poſt conſecrationem manet ne ſubſtan-

ſtantia panis, & uini?

℟. Negatiuè, ſed ſolum accidentia; quia ſubſtantia panis, & uini tranſit in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti Domini. Trid. ſyno. ſeſſ. 13. c. 4.

46 Quæ ſunt hæc accidentia, & quomodo exiſtunt ſine ſubſtantia?

℟. Sunt quantitas, color, ſapor, & odor, &c. quæ vocantur accidētię, & non ſunt affixæ corpori Chriſti, ſed miraculosè exiſtunt ſine ſubiecto; & ſub illis corpus Chriſti exiſtit. Trident. ſynod. ſeſſ. 13. cap. 3. Suarez diſtinct. 61.

47 Si ſub ſpeciebus non eſt vlla ſubſtantia, præter ſubſtantiā corporis Chriſti cum quis manducaret hoc Sacramentum ſubſtentaretur ne?

℟. In iſto caſu fieri nutritionem, qa Deus ponit quamdam materiam præſentem qua nutritio fiat, de qua re, vide Suar. 3. p. quęſt. 77. a 8. diſt. 57.

48 Quare hoc Sacramentum ſeruatur in Sacrario?

℟. Vt detur viaticum infirmis. Trident. ſyn. ſeſs. 13. c. 6. & can. 7.

CAPVT. X.

DE SACRIFITIO MISSÆ.

1 QVIS inſtituit Miſſam?

℟. Chriſtus Dominus in Cœna nouiſsima. Trid. ſyno. c. 1. ſeſſ. 22.

2 Quis ordinauit Apoſtolos Sacerdotes?

℟. Chriſtus Dominus in Cœna vltima quando dixit, hæc quotieſcumque feceritis in mei memoriam facietis. Trid. ſyno. vbi ſup.

3 Sacrificium Miſſæ eſt ne propitiatorium?

℟. Eſt propitiatorium, ita vt ſi recta fide, cum metu, & reuerentia contriti, ac pœnitentes ad Deum accedamus miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno: vt docet Concilium Trid. ſeſſ. 22. c. 2.

4 Pro quibus offertur?

℟. Pro Viuis, & defunctis. Trid. ſyn. vbi ſupra.

5 Quibus prodeſt?

℟. Viuis, & defunctis nondum integrè purgatis. Trid. ſyn. vbi ſup.

6 Sacrificium Miſſæ poteſt ne offerri ſanctis?

℟. Negatiuè, ſed ſoli Deo, qui eos coronauit; rectè tamen in memoriā, & honorem eorum interdum Eccleſia celebrat. Trident. ſynod. ſeſſio. 22. c. 3.

7 Quis inſtituit ſacrum Canonem?

℟. Sancta Eccleſia ab omni quidem errore purum. Trid. ſynod. ſeſs. 22. cap. 4.

8 Quare Eccleſia inſtituit, vt in Miſſa quædam dicerentur ſubmiſſa voce, quædam vero clariori; item quare adhibet veſtes peculiares, ſacraſq; cęrimonias, & luminaria in hoc peragendo ſacrificio?

℟. Vt mentes hominū eleuet ad meditationem rerum diuinarum, & vt maieſtas tanti ſacrificij commendetur, quod ritè factum eſt ex apoſtolica

lica traditione. Trident. ſynod. ſeſs. cap. 5.

9 Miſſæ in quibus populus non communicat, ſed ſolum Sacerdos ſunt ne reprobandæ; & vt illicitæ damnandæ?

℟. Negatiuè; aioque commendandas eſſe, tùm quia fideles tunc communicant ſpiritualiter, tùm quia Sacerdos publicus Miniſter offert pro ſe, & pro populo, ac Miſſæ huiuſmodi verè cōmunes cenſeri debent. Trident. ſyn. ſeſs. 22. c. 6.

10 Quare miſcetur pauciſſima aqua cum vino?

℟. Hanc mixtionem fieri, tùm qnia creditur eam feciſſe Chriſtum Dominum, tùm quia per eam recolitur Sacramētum ſanguinis, & aquæ fluentium de latere Chriſti Domini, tū deniq; quia repræſentatur vnio populi fidelis cū ſuo capite Chriſto. Trid. ſyno. ſeſſ. 22. c. 7.

11 In qua lingua debet celebrari Miſsa?

℟. Seruandam eſſe conſuetudinem antiquam cuiuſque Eccleſiæ à Sancta Romana Eccleſia approbatam; ſed iuſtis de cauſis nō debet paſſim celebrari in lingua vulgari; & in medio Miſſæ prædicandum eſt Euangelium diebus feſtiuis. Trid. ſynod. ſeſs. 22. c. 8.

12 In Miſſa offertur ne Deo verum ſacrificium?

℟. Affirmatiuè. Trid. ſyno. ſeſſ. 22. cap. 1.

13 Quando Chriſtus dixit (hoc facite in meam commemorationem) quid præcepit?

℟. Inſtituiſſe Apoſtolos Sacerdotes, atq; ordinaſſe, vt illi, & alij Sacerdotes offerrēt corpus, & ſanguinem ſuum. Trident. ſynod. ſeſſ. 22. can. 2.

14 Sacrificium Miſſæ eſt ne laudis tantum?

℟. Eſſe non ſolum laudis, ſed etiam propitiatorium. Trid. ſyn. vbi ſupra can. 3.

15 Quando celebratur Miſſa in honorem Sanctorum quid intendit Eccleſia?

℟. Interceſſionem eorum obtinere apud Deum, Trident. ſyno. ſeſſ. 22. can. 5.

16 Poteſt ne aliquid pretij pro Miſſa dari?

℟. Negatiuè, quia eſt inæſtimabilis pretij. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. & decr. de euit. & obſeruan. in celebr. Miſſæ.

17 Quando datur ſtipendium celebrantibus Miſsā quo modo largitio illa pecuniæ &c. licitè ne fieri poteſt?

℟. Licitè fieri eā largitionē, quia tūc merces nō datur pro Miſſa, cū Miſſa ſit inæſtimabilis pretij; ſed datur ad cōgruā ſuſtentationē celebrātis naturali lege ipſi debitā; vnde nō excluditur pactio de ſtipendio pro Miſſa debito iuxta illud non alligabis os boui triturāti. hæc Doctr. ſumitur ex D. Auguſtino lib. de paſtoribus. c. 2. Dari vero ſecundùm conſuetudinē loci, & ſecundum taxas poſitas in Concilijs Prouincialibus.

18 Sacerdotes diuites; puta Canonici, & Dignitates Eccleſiarū Cathredaliū, poſſunt ne recipere eleemoſynas pro Miſſis dicendis, ſicut faciūt alij Clerici indigentes?

℟. Siue Sacerdos ſit diues, ſiue pauper poteſt recipere eleemoſynas pro Miſsis dicendis, ratio eſt, quia, dignus eſt operarius mercede ſua, quā Sacerdos acquirit ex eo quod celebrans pro alio ſibi ab illo natu-

rali lege debetur alimentum, vt dictum eſt; & diuitiæ, vel paupertas non tollunt hoc ius, quo debita eſt ſubſtentatio celebrantis; Verum cõſultius eſt, vt Sacerdos diues det illam eleemoſynam pauperibus, vt habeat duplex meritum ob celebrationem, & ob eleemoſynã. Illud autem eſt aduertendum quod Sacerdotes, qui ex obligatione ſui Beneficij, Capellaniæ, aut aliorum redituum Eccleſiaſticorum tenentur Miſſam pro aliquo dicere non poſſunt pro eadem dicenda ſtipendium ab alio accipere Conſule. Suar. in 3. p. q. 83. art. 4. diſp. 86 ſect. 3.

19 Laicus poterit dare rem temporalem Eccleſiæ, ſicut agrum &c. ea conditione, uel pacto, vt illi dicantur tot Miſſæ?

℟. Poterit licitè abſq; ſimonia, quia ipſe non emit rem ſpiritualem, ſed ſoluit alimentum, & ſuſtentationem alicuius celebrantis; iſq; poteſt licitè recipere, quia dignus eſt operarius mercede ſua; tenet Abb. in c. quoniam ne prælati vices ſuas, nume. 4.

20 Qui debent prohibere Epiſcopi in Eccleſia dum Miſſæ celebrantur, & horæ cantantur?

℟. Deambulationes, ſtrepitus, colloquia vana, vociferationes, & quod in muſica non miſceantur cãtus prophani. Nauar. in man. c. 21. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. de reformat.

21 Parochi inter Miſſarum ſolemnia quid debent agere?

℟. Explicare myſteria Miſſæ, & Euangelij. Trident. ſynod. ſeſſi. 22. cap. 8.

22 Poteſt Epiſcopus ſub cenſura præcipere, vt Sacerdos non impeditus celebret feſtiuis diebus?

℟. Non, ſed id debet facere monitionibus.

23 Quando tenetur Parochus celebrare?

℟. Parochum tàm frequẽter teneri, vt ſuo muneri ſatisfaciat. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 14. c. ſignificaſti. de præbend.

24 In Miſſis nouis presbyterorum, quid prohiberi debet ab Epiſcopis?

℟. Omnino prohibere debent cuiuſuis generis mercedum conditiones, pacta, & quicquid promiſſis nouis celebrandis datur, nec non importunas; atq; illiberales eleemoſynarum exactiones potius quampoſtulationes, aliaq; huiuſmodi, quæ à ſimoniaca labe, vel certè à turpi quæſtu non longè abſunt. Trident. ſynod. ſeſion. 22. de euitand. & obſeruan. in celebr. Miſs. Per hæc autem non prohibentur iuſta promiſſis ſtipendia.

25 Qui Miſſam nouam cantat quid debet agere?

℟. In medio altaris ſe vertere ad populum, eleemoſynas ſponte oblatas recipere, ſed non circuire Eccleſiam ad euitandum tumultum. Zerol. in prax. Epiſc. p. 2. verb. Miſſa. verſ. 3.

26 Conſuetudo, vt Sacerdos per Eccleſiã pacem det, & eleemoſynam quærat eſt ne ſeruanda?

℟. Negatiuè: imò tollenda. Zerol. in prax. Epiſcop. par. 2. verb. Miſſa. verſ. 3.

27 Poteſt ne Epiſcopus facultatem concedere, vt in domibus priuatis Miſſa celebretur?

℟. Negatiuè, ſed ſolũ Summus Pontifex

tifex. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. cap. de euitandis, & obſeruandis in celebratione Miſſæ.

28 Poteſt Epiſcopus dare licentiam celebrandi in Capellis Eremiticis, aut alijs, & cuiuſuis patentibus?

℟. Poteſt. Tridentina Synodus in eodem decreto.

29 Quando celebratur feſtum alicuius Sācti à populo, poſsūt ne poſt Miſſam conuiuia fieri?

℟. In hoc ſeruandam eſse conſuetudinem, dummodo fiant extra Eccleſiam. Piaceſius in prax. Epiſc. p. 2. c. 3. nu. 23.

30 In quo loco Miſſæ celebrandæ ſunt?

℟. In Eccleſijs, oratorijs, & Capellis Eremiticis. Nauarr. in manual. c. 21. c. ſicut. diſtinct. 1. Trident. ſyno. ſeſs. 22. decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſsæ.

31 Licet ne ante diem celebrare?

℟. Negatiuè, ſed in ortu auroræ, excepta nocte natiuitatis D. Ledeſma in ſum. tom. 1. c. 19. concl. 9. & Nuñez. 3. p. tom. 1. q. 25. art. 2.

32 Qui veſpertino tempore celebrat quā pœnam incurrit?

℟. Eſt perpetuo ſuſpenſus per bull. Pij V.

33 Quis tenetur audire Miſsam diebus feſtiuis, & dominicis?

℟. Quilibet Chriſtianus doli capax ceſsante legitimo impedimento. c. Miſsas, c. oīs fidelis. de cōſecr. diſt. 1.

34 Epiſcopus, Monacus, & Clericus tenentur ne ſub peccato diebus non feſtiuis, vel ieiunij intereſse ſacro?

℟. Negatiuè. Nauar. in man. c. 21. & Abb. c. 1. de vita, & honeſt. Cler. nu. 9. & 10.

35 Poteſt Epiſcopus dare licentiam, vt diebus feſtiuis opera ſeruilia fiant?

℟. Poteſt præſertim tempore vindimiæ, vel recollectionis tritici. Reginald. in prax. tom. 2. lib. 9. c. 3.

36 Tenenē ne Chriſtiani de præcepto audire vllas horas, vel plures Miſsas?

℟. Negatiuè, neq; in die natiuitatis Domini, in quo poſſunt dici tres Miſsæ. Nauar. in man. c. 21.

37 Quid eſt audire Miſsam?

℟. Eſt corpore adeſse, & mente attendere. Tolet. lib. 6. de inſtruct. Sacerd. c. 6.

38 Sacerdos celebrans quam præparationem debet habere?

℟. Debet eſſe ieiunus, confiteri peccata, & præparare ſe meditatione, & oratione ad tantum myſterium peragendum, c. Sacramenta. diſt. 1. c. liquido. diſt. 2. de conſecr. 1. ad Corinth. c. 11. vbi habetur: probet autē ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat.

39 Quoties licet in die celebrare?

℟. Semel tantum excepto die Natalis Domini, in quo tres Miſſæ celebrari poſſunt à quolibet Sacerdote continuato, vel diſtincto tempore, dummodo non purificet ante expletam tertiam Miſſam. c. conſuluiſti. de celebr. Miſſar.

40 Sacerdos ſi celebrat in pane fermentato, vel calice ligneo, vel ſine aqua qua pœna punitur?

℟. Si fecerit ex aperta malitia : officio, & beneficio perpetuo priuatur. c. fi. de celebr. Miſſ.

41 Sacerdos, qui reliquit Miſſam inceptam, qua pœna punitur?

℟. Excōmunicationis; niſi ex morbo neceſſario id fecerit, tunc enim ab alio Sacerdote eſt finienda. c. liquido. de conſecr. diſt. 2.

42 Sacerdos, qui celebrans ſumit corpus, &

& non ſanguinem qua pœna punitur?

℞. Debet priuari celebratione Miſſæ.cap.comperimus. de conſecr. diſtinct. 2.

43 Sacerdos celebrans, & non communicans, neque corpus, neque ſanguinem Domini, qua pœna punitur?

℞. Per annum priuatur celebratione Miſſæ, ſi id faciat ex obliuione; c. relatum de conſecratione diſt. 2. ſi id faciat, vt hæreticus punitur pęna hæreticorum.

44 Sacerdos celebrans quibus veſtibus debet eſſe indutus?

℞. Sacris veſtibus ab Eccleſia ordinatis; nempe amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola, ſeu Orario, & caſula, ſeu planeta, & habetur in rit. Roman. & numerantur in Concil. Rhem. cap. 4. apud Burch. lib. 2. capit. 50.

45 Qui ſunt colores quibus Eccleſia vtitur in ornamentis?

℞. Sumuntur ſecundum diuerſitatē Sāctorum, de quibus eſt ſolemnitas temporumq; varietatem, ſcilicet in feſto Sanctorum martyrum, vtitur colore rubeo, vt ſignificet ſanguinem, quem pro Chriſto effuderunt; in feſto Virginum, & Confeſſorum vtitur candido colore, vt ſignificet eorū vitam cādidā, & immaculatā; pro defunctis vtitur colore nigro, vt ſignificet triſtitiam: Tempore Aduentus vtitur colore violaceo: per annum vtitur viridi colore; & vltra hos colores Eccleſia alijs non vtitur. vt habetur in cęremon. Roman.

46 Quid ſignificat Sacerdos ſacris veſtibus indutus?

℞. Summum Sacerdotem repreſentat.

47 Si Sacerdos celebraret ſine ſacris veſtibus, & quis audiret eius Miſſam talis audiens ſatisfaceret ne præcepto Eccleſiæ?

℞. Affirmatiuè: ſed Sacerdos grauiter peccaret, ita Palud. Soto in 4. diſt. 13. Syluester verbo Miſſa .i. & alij apud Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 82. q. 83. ſect. 3.

48 Quæ dicitur notabilis pars Miſſæ?

℞. Adhuc non eſt in iure determinatum, ſed relictum arbtrio prudentis, ſed de conſuetudine à principio Euangelij auditur integra Miſſa. Nauar. in man. c. 21. n. 2.

49 Quam partem Miſſæ prætermittendo peccat?

℞. Notabilem partē Miſſæ. Nauar. vbi ſup.

50 Si quis eſt adeò diſtans, vt non poſſit audire Miſſam, vel claudit oculos in contemplatione, vel eſt ſurdus, vel cæcus ſatisfacit ne præcepto?

℞. Affirmatiuè, dum adſit corpore, & mente. Tol. lib. 6. c. 6. de inſtruct. Sacerd.

51 Si quis pingeret, ſcriberet, vel faceret affectatim aliquam rem per notabilem partem Miſſæ audiret ne Miſſam?

℞. Negatiuè; quia affectatim non adeſt mente.

52 Qui audit dimidiam Miſſam ab vno Sacerdote, & aliā dimidiam ab alio continuatim, vel diſiunctim ſatisfacit ne præcepto?

℞. Nauarr. & plurimi DD. tenent partem affirmatiuam. ſed Tolet. in inſtruct. Sacerd. tenet negatiuam. & dicit non eſſe vnam Miſſam, ſed partes duarum Miſsarum.

Si

53 Si aliquis ſpatio, quo aliqua pars notabilis Miſſæ peragitur cogitationibus abſtraheretur ſatisfaceret ne præcepto?

℟. Affirmatiuè, ſi id non faciat affectatim, & voluntariè dummodo adſit corpore,& intentione, Tol. lib.6 cap.6.

54 In Miſſa requiritur ne aliquis actus hominis, vt audire, videre, vel intelligere?

℟. Sufficere tantum corporè adeſſe,& mente attendere: uolens adimplere præceptum Eccleſiæ. Tol. ubi ſupr.

55 Quare dicitur, audire Miſsam, cũ nullus actus requiratur?

℟. Quia ſicut ad auditum, requiritur proportionata præſentia, ita & in Miſsa requiritur eadem præſentia, ut quis dicatur adeſse corpore, & mente.

56 Miniſter, qui ut ferat thus, uinum, uel prunas dimittit aliquam partem Miſsæ, tenetur ne audire aliam?

℟. Minimè, quia cum ſeruiat neceſſarijs rebus altaris habetur pro præſenti. Sanct. Antonin. 2.par. titul. nono, capit. 10. uerb. Miſsa. §. primo.

57 Qui pergit ad Eccleſiam animo uidendi mulierem, uel loquendi, ſatisfacit ne præcepto?

℟. Affirmatiuè: quia poteſt quis malo fine ad Eccleſiam pergere,& bene, ac rite Miſsam audire. Nauar. in man. c. 21.

58 Si quis audit Miſsam, & ſimul recitat horas ex obligatione, ſatisfacit ne præcepto?

℟. Cum diſtinctione: ſi ex recitatione non habet neceſsariam attentionem Miſſæ, non ſatisfacit: ſi verò habet neceſsariam attentionem vtrique rei, (licet hoc difficile ſit,) ſatisfacit. Ang. verb. Færiæ. §.42.

59 Qui non tenentur audire Miſsam diebus Dominicis,& feſtiuis?

℟. Qui impediti ſunt aliquo damno graui corporis, honoris, bonorum; ut infirmus, eius Miniſter, Nutrices, Iudices, Cuſtodes arcium, eorum Conſiliarij impediti graui negotio, pauperes non habentes veſtes, vt è domo honeſte egredi poſſint. Nauarr. in manual. capitul. 21.

60 Excommunicati peccant ne nouum peccatũ non audiendo Miſſam præcipuè, ſi diligentiam non faciant, ut abſoluantur?

℟. Minimè, quia iure prohibiti ſunt; licet peccent peccatum negligentię non faciendo debitam inſtantiam, ut abſoluantur. Nauarr. vbi ſup.

61 Viduæ, quæ iuxta Regionis conſuetudinem è domo non exeunt per annum integrum, vel per ſex menſes, tenentur ne audire Miſſam diebus Dominicis?

℟. Minimè, licet talis cõnſuetudo debeat ab Epiſcopo concionibus, & exhortationibus expelli. Tol. & Nauar. ubi ſup.

62 Clericus vagans debet ne admitti ad celebrandum?

℟. Negatiuè ſicuti, nec criminoſus notoriè. Tridènt. ſynod. ſeſſio. 22. decret. de obſeruan. & euitand. in celebr. Miſſæ.

63 In miſſis eſt ne licitum ob deuotionem alicuius nouos ritus, aut præces pias adhibere?

℟. Ne-

℞. Negatiuè, ſed ſolũ illas quas Eccleſia Catholica approbauit. Trid. ſyno. vbi ſup.

64 Certus numerus Miſſarum, & candelarum eſt ne permittendus?

℞. Si tales ritus redolent ſuperſtitionem abolendi omnino ſunt, vt docet Trid. ſyno. ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſę.

CAPVT. XI.

DE EXTREMA VNCTIONE.

1 QVID eſt extrema vnctio?

℞. Eſt confirmatio in via. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. de Extrema Vnctione.

2 Hoc Sacramentum à quonam fuit inſtitutum?

℞. A Chriſto Domino apud D. Marcum c. 6. infirmatur quis in vobis inducat presbyteros, orent pro eo, & vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum, & confortabit eum Dominus; & ſi in peccatis eſt, dimittentur ei. Trid ſynod. ſeſs. 14. c. 1.

3 Ad quid inſtitutum fuit hoc Sacramentum?

℞. Primario fuiſse inſtitutum ad cõfortandos iuuandoſque animos infirmorum contra Diaboli tentationes, & difficultates illis occurrentes in articulo mortis. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. de Extrema vnctione.

4 Quæ inueniuntur in hoc Sacramento?

℞. Inueniri materiam, formam, Miniſtrum cũ intentione, ſuſcipientem, & effectum. Tolet. in ſum. lib. 7. c. 1.

5 Quotuplex eſt materia?

℞. Duplicem eſſe; remotam, & proximam: remota eſt oleum oliuarũ ab Epiſcopo, in die Cœnæ Domini ſolemniter conſecratum: proxima vero eſt vnctio. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. cap. 1.

6 Quæ eſt forma?

℞. Hanc eſſe videlicet; per iſtam ſanctam Vnctionem, & per ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Deus, quidquid dereliquiſti per viſum, & auditum, &c. Trid. ſynod. vbi ſupr.

7 Poteſt hæc forma mutari ab Eccleſia?

℞. Nõ poſſe ſi mutetur ſenſus. Trid. ſynod. vbi ſupr. Tolet. in ſum. lib. 7. cap. 1.

8 Eſt ne de neceſſitate formę, (in nomine Patris &c.?

℞. Non eſſe, & quamuis non ſint de eſſentia formæ ſingula illa verba, tamen omitti non debẽt, nec poſſunt ſine peccato cum habeamus Eccleſiæ præceptum; & longiſſimam conſuetudinem, quam ſequendam eſſe in hoc negotio, docent Tolet. vbi ſup. & Bellar. lib. 1. c. 7. de Extrem. vnct.

9 Quare hæc forma eſt deprecatiua, cum reliquorum Sacramentorum ſit imperatiua?

℞. Quia ita oportuit, cum infirmus non reputetur de hoc mundo, ſed de alio, & ideo Sacerdos deprecatur, & non iubet. Nauarr. cap. 22. num. 15.

Quis

10 Quis eſt Miniſter huius Sacramenti?
℟. Eſſe Epiſcopum, Parochum, vel Sacerdotem de eius conſenſu, & nō ſeniores, neque Primates: ſed ſi non accederet conſenſus Parochi expreſſus, vel coniecturalis, Sacramentum teneret, ſed Sacerdos maneret excommunicatus. Trid. ſyno. 14. c. 4.

11 Chriſma, & oleum ſanctum, quo die, & à quo debent fieri?
℟. Fieri debere ſingulis annis, die Cœnæ Domini, ſeruatis ceremonijs conſuetis, & ab Epiſcopo; & antiqua comburi debent. c. quoniam, de ſent. excom. lib. 6.

12 Si Epiſcopus ſit infirmus, vel abſens; vel ſedes vacet, quid agendum?
℟. Neceſſe eſſe Epiſcopum proximiorem adire, & ab eo petere conſecrationem olei Sancti. cap. ſi Epiſcopus. de ſuppl. negligent. Prælator.

13 Poteſt ne fieri in Eccleſia interdicta?
℟. Poteſt. DD. in cap. quoniam. de ſent. excomm. lib. 6. & glo. in c. 1. de reliq. & venerat. Sanctor. verb. conſecratio.

14 Quibus datur?
℟. Adultis morti propinquis, videlicet morbo, partu, vel ſenectute, & non pueris perpetuo amentibus, & ſuſpendendis. Tolet. lib. 7. c. 3.

15 In quibus partibus vngitur infirmus?
℟. In uiſu, auribus, ore, naribus, palma, & corpore, ut indulgeat illi Deus, quidquid peccauit per quinque ſenſus: & Sacerdotibus non vnguntur palmæ, ſed aduerſus palmas, & in qualibet vnctione crematur ſtupa: & cæcis vnguntur oculi.

16 Vnctio datur ne ſub dubio?
℟. Dari ſi non eſt mortuus. Tolet. vbi ſup.

17 Si infirmus cōualeſcat, poteſt ne aliam recipere vnctionem?
℟. Poteſt. Trident. ſeſs. 14. cap. 3. Modo infirmitas interrumpatur per aliquam diuturnam moram, ita vt ſtatus illi egritudinis ſecundum cōmunē conſuetudinem diuerſi cenſeantur, ita Suar. diſput. 40. ſect. 4. §. 7. tom. de pœn.

18 Quis eſt effectus huius Sacramenti?
℟. Remittere peccata oblita, & quę non potuit confiteri, dat ſanitatem animæ, & confortat contra tentationes Diaboli in articulo mortis, & ad corporis ſanitatem plurimum confert. Trident. ſynod. ſeſsio. 14. can. 2.

CAPVT XII.
DE ORDINE.

1 QVID eſt Ordo?
℟. Eſt ſignaculum quoddā Eccleſiaſticum, quo ſpiritualis poteſtas ordinato conceditur. Fornar. in addition. Tolet. c. 1. de ord.

2 A quo fuit inſtitutum hoc Sacramentum?
℟. Fuiſſe à Chriſto Domino inſtitutum, & eſt uerè, & propriè Sacramentum, & data fuit poteſtas Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus conſecran-

ſecrandi Sacerdotes, qui habeant poteſtatem peccata remittendi, & retinendi. Trident. ſynod. ſeſs. 23. cap. 1.

3 Quis inſtituit ordines maiores, & minores?

℞. Inſtituiſſe Chriſtum Domino. Trid. ſynod. ſeſs. 23. can. 2.

4 Ad quid ſunt inſtituti ordines minores?

℞. Vt per eos ueluti per gradus aſcendatur ad Sacerdotiū. Trid. ſyn. ſeſsio. 23. can. 2. & 6.

6 Prima tonſura eſt ne Ordo?

℞. non eſſe ordinem, ſed diſpoſitionem ad ordines. Tolet. in ſum. ubi ſupra.

7 Quot ſunt Ordines?

℞. Secundum Theologos, ſeptem eſſe; ſecundum Canoniſtas, octo, quia faciunt Epiſcopatum ordinem diſtinctū; videlicet, Oſtiarium, Lectorem, Exorciſtam, Accolitum, Subdiaconum, Diaconum, Sacerdotem. Trid. ſyno. ſeſs. 23. c. 3. Tol. in ſum.

8 Quæ inueniuntur in hoc Sacramento?

℞. Materia, forma, miniſter, ſuſcipiens, & effectus. Tolet. in ſum.

9 Quæ eſt materia huius Sacramenti?

℞. Eſt traditio inſtrumentorum qui bus ſignificatur poteſtas, quæ in ſin gulis ordinibus datur. Tol. ubi ſup. Trid. ſyn. ſeſs. 23. c. 1.

10 Quæ eſt forma?

℞. Verba, quæ dicuntur cum traditione inſtrumentorum. Tolet. in ſum.

11 Quando traditur poteſtas, & imprimitur character ordinato?

℞. Quando tangit inſtrumētum ſui ordinis ſimul cum prolatione verborum: in Oſtiario, tangendo claues: in Lectore, librū: in Exorciſta, exorciſmū: in Accolito, ampullas, & candelabrum cum cereo: in Subdiacono, calicem, & patenam ſine hoſtia, & vino: in Diacono, Euangelia: in Presbytero; calicem cum uino, & patenam cum hoſtia: in Epiſcopo, quando imponitur ei manus ſuper caput ſimul cum libro. Bellarmin. de ord. c. 9. Sylueſt. uerb. Ordo. 2. n. 4.

12 Eſt ne neceſſarius tactus inſtrumentorum ad ordinem?

℞. Affirmatiuè ſimul cum prolatione uerborum. S. Tho. q. 34 art. 3. ad 5. quæ uerba proferenda ſunt ab Epiſcopo, & ab ordinato ſimul.

13 Quare quando traditur Subdiacono calix vacuus, & patena, Epiſcopus non profert aliqua verba?

℞. Quia ſolum datur illi vſus tangendi ſacta vaſa. Fornar. vbi ſup.

14 Imprimitur character in quolibet ordine maiori, & minori?

℞. Affirmatiuè, & de ordinibus maioribus aperte loqui. Trid. ſyn. ſeſs. 23. can. 4. tenent omnes: de minoribus vero fatetur communis opinio Valentia tom. 4. diſp. 9. q. 2. Henriq. lib. 10. c. 2. Syluest. de ord. §. 4. quæritur, maior diſt. 7. Palud. Alber. Tabiena Ordo §. 5. diſcrepat. Nauarr. c. 22. nu. 18. aitq; quatuor ordines minores, & primam tonſuram eſſe potius Sacramentalia. Fornar. loco citato.

15 Quando accipit Sacerdos poteſtatem abſoluendi, & quando poteſt illa uti?

℞. In ordine Presbyteratus, & non poteſt uti illa uſquequo Epiſcopus det illi facultatem poſt examen etiā

ſi ſit regularis. Trident. ſynod. ſeſs. 23. c. 15.

16 Ad Sacerdotium requiritur neceſſario Miſſa?

℟. Affirmatiuè. Sylueſt. verbo Ordo?

17 Sacra vnctio, & cęremoniæ, quæ fiunt ſunt ne contemnendæ?

℟. Non imò amplectendæ, & venerandæ. Trident. ſynod. ſeſsio. 23. can. 5.

28 Si aliquid prætermittatur in ordinatione, eſt ne iterandus Ordo?

℟. Si ſit de ſubſtantia ordinis iterari debet; ſi vero non ſit, ſuppleri debet ſicut ſi quis non vngatur, poterit poſtea vngi. Sylueſt. verb. Ordo. & Fornar. vbi ſup.

19 Quis eſt Miniſter Ordinis?

℟. Epiſcopus, qui per ſe ipſum ſi nō ſit ægritudine impeditus debet ordinare ſubditos ſuos, aliter debet eos mittere examinatos, & approbatos ad alium Epiſcopum ordinandos, Trident. ſynod. ſeſs. 23. c. 3. ſed de licentia Papę, ſimplex Sacerdos poteſt conferre ordines minores; maiores vero non, neq; Summus Pontifex poteſt diſpenſare. For vbi ſupra. & ibi quam plurimi DD.

20 Qui ſunt Superiores in Eccleſia?

℟. Papa, & Epiſcopi. Trid. ſyn. ſeſs. 23. can. 7.

21 Quam poteſtatem habent?

℟. Confirmandi, ordinandi, conſecrandi Eccleſias, & altaria, audiendi confeſſiones abſque conſenſu populi, vel poteſtate ſæculari. Trid. ſyno. ſeſs. 23. can. 7.

22 A quo debet quis ordinari?

℟. A proprio Epiſcopo. Triden. ſeſſ. 23. c. 8.

23 Quid requiritur, vt Epiſcopus ſit legitimus?

℟. Vt aſſumatur auctoritate Summi Pontificis, & ſit conſecratus. Trid. ſyno. ſeſs. 23. can. 8.

24 Si Epiſcopus reſignet dignitatem, & locum, quos ordines poteſt conferre?

℟. Minores. Sylueſt. verb. Ordo.

25 Si reſignaret tantum Epiſcopatum, & non dignitatem?

℟. Tunc maiores, & minores. Syl-ueſtr. verb. Ordo. ſed de licentia illius Epiſcopi, in cuius Diœceſi fiunt Ordines.

26 Ordo collatus ab Epiſcopo excommunicato ualet ne?

℟. Affirmatiuè, quia talis Epiſcopus nō perdidit poteſtatem per excommunicationē. Durand. q. 2. Enriq. lib. 10. c. 21.

27 Ordinatus ab Epiſcopo excommunicato quam pœnam incurrit?

℟. Si ad notitiam ordinati peruenit excommunicatio Epiſcopi, incurrit ſuſpenſionis pœnam, quo ad uſq; proprio Epiſcopo bene uiſum fuerit. Enriquez ubi ſupra. Tol. in add. ad ſum. c. 5. n. 3.

28 Epiſcopus titularis quem uocant de annullo, poteſt conferre ordines minores familiari ſuo ſine licentia proprij Epiſcopi?

℟. Non ſub pœna ſuſpēſionis. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 2.

29 Qui ordinaretur à Summo Pontifice de aliquo ordine poſſet ne à proprio Epiſcopo ordinari de Superiori Ordine?

℟. Non ſine licentia Papæ, quia ubi Sūmus Pontifex incipit, inferior nō debet finire. c. cum in diſtribuendis. de tēpor. ordin. Abb. in c. poſtulaſti. n. 10. de Cler. excom. celebr.

30 Quis diciturproprius Epiſcopus, & quibus modis quis efficitur ſubditus talis Epiſcopi?

℟. Tribus modis; ratione domicilij, beneficij ſimplicis, vel curati, & originis, dũmodo in tali ciuitate habitet mater eius. c. cum nullus. de tempor. ord. in 6.

31 In Diœceſi, in qua natus eſt pater, filius ratione originis poteſt ne ordinari?

℟. Poteſt, ſed non in Diœceſi, in qua natus eſt Auus; quia priuilegiũ originis non extenditur ad Auos. c. nullus de tempor. ordin. & ibi DD. & Quaranta in verb. Ordo. fol. 350.

32 Si filius alicuius ſit naturalis poterit ordinari in Diœceſi in qua natus eſt Pater?

℟. Non, ſed in Diœceſi in qua mater eius nata eſt, tunc enim à matre ſumit originem cum Pater eius non habeat tantam certitudinem. l. 1. & l. eius qui. ff. de municip.

33 Si quis naſcitur in mari, vel itinere à quo Epiſcopo debet ordinari?

℟. Ab Epiſcopo in cuius Diœceſi Pater eius natus eſt. DD. in c. Rodulphus. de reſcript.

34 Libertus à quo Epiſcopo debet ordinari?

℟. Ab Epiſcopo illius Diœceſis, in qua Dominus eius natus eſt; quia à Domino originem, & libertatis beneficium ſumit. l. aſſumptio. ff. eod.

35 Domicilium quoto tempore acquiritur?

℟. Statim cum quis transfert habitationem cum animo ibi perpetuo viuendi; itaque momento temporis domicilium contrahitur. l. ciues, C. de incol. lib. 10. c. in nullis. de tempor. ordin. Nauar. conſ. 2. eod. tit.

36 Si quis extra ſuam Diœceſim per decem annos in aliqua vrbe habitauerit; à quo Epiſcopo debet ordinari?

℟. Ab Epiſcopo in cuius Diœceſi per decẽ annos habitauit; quia per decennium factus eſt illi ſubditus. Conc. Trid. ſeſs. 23. c. 8.

37 Poteſt Epiſcopus ordinare ſeruum ſuũ ratione domicilij?

℟. Poteſt, niſi talis prius acceperit aliquos ordines ab Epiſcopo ſui originis, vel ab Epiſcopo in cuius Diœceſi habet beneficium, vel ſi ordinatus fuerit ad titulum patrimonij, tunc neceſſario requiritur expreſſa licentia illius Epiſcopi. Quarant. verb. Ordo. fol. 351.

38 Poteſt Epiſcopus ordinare familiarem ſuum non ſubditum?

℟. Poteſt ſi per triennium cum eo fuerit, & det illi ſtatim beneficium. Trid ſyno. ſeſſ. 23. c. 9.

39 Hoc triennium reputatur ante Epiſcopatum, vel poſt?

℟. Ante & poſt. (ri?

40 Talis familiaris quo titulo põt ordina

℟. Titulo patrimonij, penſionis, vel beneficij, & poteſt illi dare dimiſſorias, dummodo alicui Eccleſiæ adſcribatur. Fornar. de ſacr. ord. c. 5. n. 11. qui citat Nauar. Suar. & Enriq.

41 Qui habitat per trienniuni in Vrbe Romana in domo alicuius Cardinalis, vel Epiſcopi à quo debet ordinari?

℟. A Vicario Sanctiſſimi de licentia ſui Domini.

42 Si quis habeat beneficiũ in aliqua Diœceſi, & habeat domicilium, vel originem in alia, poterit ne ordinari in illa in qua habet beneficium?

℟. Poterit etiam ſi beneficiũ ſit ſimplex,

plex, curatum, vel præſtimoniale, vel præſtimonialis portio, dummodo beneficium congruum ſit ad ſuſtentationem, glo. in c. cum nullus. de tempor. ord.

43 Si tale beneficium ſolum habeat Subdiaconatum annexum poterit ne ſuſcipere reliquos ordines ab illo Epiſcopo in cuius Diœceſi habet beneficium an ab Epiſcopo ſuæ originis?

℞. Ab Epiſcopo in cuius Diœceſi habet beneficium cũ maiorem ſubiectionẽ, & reſidentiam habeat ratione beneficij, quam ratione originis. Quaranta verb. Ordo. f. 350.

44 Si quis habeat penſionem ſuper beneficio ſito in vna Diœceſi, & habeat originem in alia; poterit ne ordinari ab Epiſcopo, in cuius Diœceſi exiſtit talis penſio?

℞. Non; quia ratione penſionis non efficitur quis ſubditus cum vere nõ ſit titulus canonici, vel beneficium. Vgolin. lib. 2. de offic. & poteſt. c. 25. §. 3.

45 Si quis habeat patrimoniũ in vna Diœceſi, & in alia domicilium, vel originem, à quo Epiſcopo debet ordinari?

℞. Ab Epiſcopo originis, vel domicilij; quia ratione patrimonij, vel redituum quis non efficitur ſubditus. Vgolin. lib. 2. de offi. & poteſt. Epiſc. c. 25. §. 3.

46 Poteſt Epiſcopus ordinare alienum ſubditum?

℞. Negatiuè, quod ſi faciat, manet ſuſpenſus per annum, ordinatus autem ſuſpenditur quoad vſque ſuo proprio Epiſcopo videbitur. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 8.

47 Si aliquis Epiſcopus ordinet aliquem alterius Diœceſis in fide ſuorum parentũ, quia dixerunt, & affirmarunt illum natum eſſe in tali Diœceſi, incidit ne Epiſcopus in aliquam pœnam?

℞. Negatiuè. ita Bonacina. de ſacram. diſput. 8. quæſt. vnica. punct. 5. nu. 13.

48 Poteſt Epiſcopus in aliena Diœceſi cõferre ordines abſque licentia ordinarij loci?

℞. Negatiuè. Trid. ſynod. ſeſſ. 6. c. 5. de reform.

49 Poteſt Epiſcopus de licentia Ordinarij loci exẽpti celebrare ordinationes in loco exempto?

℞. Non ſine licentia Epiſcopi in cuius Diœceſi cõſiſtit talis locus exẽptus. Bonacin. de Sacrament. diſp. 8. quæſtio. vnica. puncto 4. numero 18.

50 Epiſcopus exercens pontificalia in aliena Diœceſi de licentia Ordinarij illius loci, poterit ne ordinare ſuos ſubditos, & familiares?

℞. Affirmatiuè, iam enim habet licentiam ordinandi. ita Trident. ſyn. ſeſſ. 6. c. 5. de reformatione.

51 Epiſcopus in aliena Diœceſi ordinationes faciens de licentia proprij Epiſcopi, poterit ne ordinare venientes ad ſe cum dimiſſorijs, ſine licentia expreſſa illius proprij Epiſcopi in cuius Diœceſi ordinationes facit?

℞. Poterit, quia nullum eſt inconueniens, & ſufficit generalis licentia, quæ data eſt illi exercendi ordines. Fornar. de ſacram. ordi. c. 5. nu. 5. & Bonacin. vbi ſup.

52 Græci poſſunt ne ordinari ab Epiſcopo latino, aut è contra?

℞. Non ſecundum regul. c. 2. de tẽp. ord. ſed græci ſubiecti Epiſcopo lati-

tino non poſſunt ordinari ab Epi-
ſcopo græco, ſine licentia proprij
Epiſcopi. c. quoad translationem.
de temp.ordin.

53 Presbyteri græci ſi ordinentur ante ma
trimonium, poſſunt ne poſt ordi-
nes ſumere vxorem?
℞. Negatiuè, ſi loquamur de Subdia
conatus, Diaconatus, & Presbytera
tus ordinibus; ſi vero loquamur de
ordinibus minoribus, nihil refert;
Vxoratus pōt ordinari, qđ ſi moriať
eius vxor, nō poterit trāſire ad ſecū-
das nuptias, nec mulier mortuo ma
rito. S.Th.in add.ad 3.p.q.52.ar.4.
Azor.p.1.inſt.moral.lib.13.c.14.Sy
no.S.Mart.Epiſc.Brac.Græci.n.29.

54 Quibus debet dari facultas, vt ordinē-
tur à quocumque Epiſcopo?
℞. Habentibus legitimā cauſam, ob
quā non poſſint ordinari à proprio,
& eam expreſſam in litteris. Trid.
ſynod.ſeſſ.7.c.11. de reform.

55 Si Epiſcopus dicat non accedat ad or-
dines, qui non eſt approbatus, & nō
declarat expreſſe ſe non habere in-
tentionem ordinandi illos, & nihilo
minus accederet aliquis ex non ap-
probatis, talis remaneret ne ordina-
tus?
℞. Affirmatiuè, quia Eccleſia præſu
mit Epiſcopū tanquam perſonā pu-
blicam habere intētionem ordinā-
di. In hac ſententia eſt Henriq.

56 Si Epiſcopus dicat publicè ante ordi-
nationem, non habeo intentionem
ordinādi reprobatos, nec non illos,
qui, dimiſſorias proprij Epiſcopi
non habent, & nihilominus haberet
intentionem actualem, vel habitua-
lē ordinandi oēs illos, quos de facto
ordinat, vt in cap.1. de eo qui furt.
ord.ſuſcep. & vnus, vel reprobatus,
vel non habens dimiſſorias proprij
Epiſcopi ſe intromittat cum alijs, &
cū alijs accipiat ordines, erit ne iſte
talis ordinatus?
℞. Affirmatiuè, quia vera intentio
Epiſcopi attendenda eſt.

57 Si faciente Epiſcopo ordinationes, qs
ſe intromittat inſcio ipſo Epiſcopo
nō habens dimiſſorias, vel non ap-
probatus, ipſe Epiſcopus ordinās il
lū, incidit ne in aliquam pœnam?
℞. Negatiue, quia ad pœnā aliquam
incurrendā requiritur voluntas, &
intentio operantis. Molfeſ.in ſum.
tom.1.tract.2.c.2.n.13.

58 Talis ordinatus quam pęnam incurrit?
℞. Suſpenſionis, ſi Epiſcopus nihil
declarauit. Quarant. in ſum. bullar.
verb.Ordo. & Auila de cenſur. p.3.
diſp.5.dub.7.

59 Quis dicitur proprius Diœceſanus re-
gularium?
℞. Epiſcopus proximior monaſte-
rio, non Diœceſi, & hoc, propter vti
litatem regularium; & hoc intelligi
tur in monaſterijs nullius Diœceſis,
ſed nō in monaſterijs ſitis intra Diç-
ceſim. Bull. Clem. VIII. dat. Romæ
die 15. Martij 1596.

60 Si quis eſt profeſſus in aliqua religio-
ne, & dimittat habitum à quo Epi-
ſcopo debet ordinari?
℞. Ab Epiſcopo ſui originis. Nauar.
conſ.104.de regul.

61 Abbates Benedicti poſſunt ne confer-
re ordines minores ſuis ſubditis?
℞. Poſſunt tātum ſuis ſubditis regu-
laribus, non autem ſæcularibus.
Trid. ſyno.ſeſſ.23.c.10.

62 Abbates, qui habent mitram, & bacu-
lum facientes ordines in ſua, vel in
aliena iuriſdictione de licentia Epi-
ſcopi, poſſunt ne conferre primā ton

ſuram

ſuram,& ordines minores ſæcularibus,dimiſſorias afferentibus?

℞.Poſſunt ſi in dimiſſorijs fiat ſingularis mentio,vt talis ordinetur à tali Abbate: itaq; non ſufficit habere dimiſſorias generales. Fornar.de ſacram.ord.c.5.nu.8.& Vaſquez 3.p. tom.3.diſp.243.n.33.

63 Dicti Abbates poſſunt conferre ordines minores religioſis alterius religionis?

℞. Poſſunt, ſi ferant dimiſſorias ſui Superioris, & habeant ſpecialem licentiam Epiſcopi illius loci, in quo ordines adminiſtrandi ſunt. Azor. p.2.lib.3.cap.48.q.15. & Quaranta verb.Ordo, §.Abbatibus.

64 In ſuſcipiente ordines, requiritur ne proprius conſenſus?

℞.Affirmatiuè, ſi ſit adultus. Trid. ſyno.ſeſſ.23.c.11.

65 Ordinatus per vim valet ne Ordo?

℞. Non valet, cum requiratur proprius conſenſus;ſed per metum non cadentem in conſtantem virum tenet, Soto diſt.25.q.1. art. 2.

66 Dormiens poteſt ne ordinari?

℞. Si antea habuit voluntatem ſuſcipiendi ordines, tenent itidemq; imprimitur character;ſi vero nõ habuit;contrarium aſſerendũ eſt, quia requiritur voluntas actualis,vel habitualis. Fornar.in addit.Tolet.c.3. de ord.Sylueſt.verb.Ordo.

67 Si puer ante vſum rationis ordinaret, teneret ne Ordo?

℞. Teneret.D.Tho.in addit.ad 3.p. q.3.ar.2.Fornar.in add.Tol.c.3.de ord.Valez.q.4.p.1.Sotus 4.diſt.25

68 Quare in infante nondum aucto, ante vſum rationis,non requiritur etiam actualis voluntas.

℞. Quia intentio Eccleſiæ in hac re ſufficit pro illo, ſicuti, & in Baptiſmo.Fornar.vbi ſup.c.3.

69 Talis puer ordinatus poſt vſum rationis obligareturne ad votum caſtitatis?

℞.Negatiuè,niſi poſt vſum rationis ratificet cognita voti obligatione, quia ad votum,voluntas deliberata requiritur.D.Th.in addit.ad 3.p.q. 3.Azor.lib.13.c.14.q.9.Henriq.lib. 10.c.14.§.3.Palud.4.ſent.diſt.25.q. 3.Sotus eadem diſt.q.1. art.2.

70 Si puer ante vſum rationis conſecraretur in Epiſcopum,eſſet ne Epiſcopus?

℞. Partem negatiuam,tenet D.Th. ſupr. quæſt. 39. artic. 2. Enriquez lib.10. de ordin. cap. 14. §. 3. quia Epiſcopus eſt ſponſus Eccleſiæ, & ad ſponſalia requiritur proprius conſenſus. ſed partem affirm.tenet Tolet. in ſumm. lib. primo. & ibi dicit eſſe communem opinion. fundatur in hoc, quia character Epiſcopatus non eſt diſtinctus, à charactere Sacerdotis. Sed extenditur in Epiſcopo per additionem nouæ poteſtatis.idem ſentit Reginald. cap.1. num. 5. & Coninik. dubio 2. in fin.

71 Qui metu ſuſcipit ordinem ſacrum tenetur ſeruare votum caſtitatis?

℞. Negando, quia votum ſolemne metu factum non obligat. Nauar. conſ.1. & 3. de ijs, quæ vi,metus vè cauſa fiunt.

72 Qui ſemel eſt Sacerdos poteſt ne rurſus fieri laicus, & nubere?

℞. Poteſt ex cauſa,cum diſpenſatione Papæ. Trident. ſynod. ſeſſion. 21. cap. ſecundo, & ſeſſion. 23. capit. 3. ſeſſ. 25. cap. vltim. de reformat.

Si

74 Si excommunicatus faciat ſe promoueri quid eſt agendum?

℞. Si ſciẽter fecerit, & ſit ſæcularis à ſuſceptis ordinibus eſt ſuſpẽdẽdus; ſi eſt religioſus, ab executione ordinis, & officij: ſi autem neſciebat ſe eſſe excõmunicatum, à ſuo Superiori abſoluitur. c. illorũ. de ſent. excõ.

75 Si quis exerceat ordinem, quem non habet, quam pœnam incurrit?

℞. Per bull. Clem. VIII. debet tradi Curiæ ſæculari; ſi ſit laicus, debet excommunicari, & nunquam eſt ordinandus; ſi Clericus, eſt deponẽdus, & ab ordine quem habet perpetuo ſuſpendendus. Sylueſtr. verb. Ordo. 5. n. 8.

76 Poteſt Epiſcopus excommunicare illũ, cui præcepit, vt celebraret dominicis, vel certis diebus?

℞. Negatiuè, ſed monitionibus, & exortationibus agere debet.

77 Si quis ſuſpẽditur à celebratione Miſſarum, quibus teſtibus vti debet ad ſuam liberationem?

℞. Teſtibus idoneis. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 13.

78 Qualis eſt effectus ordinis ſacri, & qd datur per ordinationem?

℞. Datur poteſtas conſecrandi, & abſoluendi, & datur Spiritus Sanctus, & imprimitur character. Trid. ſyn. ſeſsio. 23. can. 4.

79 Poteſt Epiſcopus, vel eius Secretarius pro titulo, vel pro ordine faciendo accipere aliquid.

℞. Negatiuè, Secretarius vero ſi nõ habeat ſalarium poterit accipere, decimam partem aurei. Trident. ſyn. ſeſs. 21. c. 9.

CAPVT XIII.

DE SCRVTINIO IN ORDINE FACIENDO.

1 QVANDO Clericus accedit ad maiores Ordines quam cognitionem debet habere Archidiaconus, vt tuta conſcientia poſſit reſpondere eſſe dignum?

℞. Sufficit, vt non habeat ſcientiam in contrarium, ex regul. generali quod quilibet præſumitur bonus, niſi in contrarium probetur malus. c. 1. de ſcrutin. in ordin. faciendo.

2 Epiſcopus ordinans aliquem ſubditum quid debet examinare?

℞. Primo, quod ſit de legitimo matrimonio. Secundo patrimonium, vel beneficium ad cuius titulũ quis ordinatur. Tertio, ſcientiam neceſſariam. Quarto temporũ interſtitia, tã in minoribus, quàm in maioribus ordinibus. Quinto virtutẽ, & bonam famã vitę. Sexto teſtimoniũ ſui Parochi, vel Magiſtri, fidẽ faciẽs quod in præcedenti ordine laudabiliter ſe geſſit. Septimo, quod non ſit excommunicatus, nec bigamus, nec obligatus ad ratiocinia. Octauo litteras teſtimoniales pręcedentiũ ordinũ, quę oĩa iubenť. in Trid. ſyn. ſeſs. 23. c. 4. 5. 6. 11. 12. 13. & 14. & DD. dec. 54. c. de Cler. peregrin. & Innoc. ibi. c. primatus. diſt. 71. c. legum. 2. q. 2.

3 Quando Epiſcopus vult ordines conferre quid agendum?

℞. Om-

℟. Omnes ordinandi debent accedere ad Epiſcopum, Fæ ria quarta ante ordinationem, quia adhibitis ſibi viris doctis eos examinet, approbet, vel reprobet. Trident. ſynod. ſeſſion. 23. capit. 7. de reformat.

4 Qui debent eligi, & ordinari?
℟. Qui iudicio ſui Epiſcopi fuerint vtiles, & neceſſarij Eccleſiæ. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 16.

5 Si aliquis ſit notoriè virtuoſus, & doctus poterit ſine examine promoueri ad ſacros ordines?
℟. Affirmatiuè, quia notorietas eſt ſufficiens examen, & teſtimonium. Abb. in c. Fraternitati. de cler. non reſident. n. 4.

9 Quæ qualitates requiruntur in ordinandis?
℟. Debent eſſe ex legitimo matrimonio, & habere teſtimonium baptiſmi, & confirmationis, ſcientiam, ætatem, beneficium, vel patrimonium, ſcire legere, & ſcribere, fidei rudimenta, teſtimonium à Magiſtro ſcholæ, vel Parocho de bona vita, & fama, & debet ſe exhibuiſſe vtilem Eccleſię, & verſatum in ſuo ordine per annum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 11. 4. & 5.

7 Ad primam tonſuram quid requiritur?
℟. Quod ſit confirmatus, & ſciat legere, & ſcribere, & ſit probabilis cō iectura quod non fugiat iudicium ſæculare, ſed quod velit Deo ſeruire. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. c. 4. & quod ſciat doctrinam Chriſtianam.

8 Cui debent conferri ordines minores?
℟. Pueris bonæ indolis, qui intelligunt linguam latinam, & in animo habeant ſeruiendi Eccleſiæ. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 11.

9 Vt quis promoueatur ad maiores ordines qnid requiritur?
℟. Vt ante menſem adeat Epiſcopo, qui committet cui voluerit, vt publicè in Eccleſia nomina ordinandorum, & deſideria publicentur, & diligenter inquiratur de natalibus, ætate, vita, & moribus, & litteras teſtimoniales ad eum reportent. Trident. ſyno. ſeſſ. 23. c. 5.

10 Si Epiſcopus ordinet Clericum non ſubditum, quid debet examinare?
℟. Cum ipſe eum non cognoſcat, debet examinare eius dimiſſorias, & ſequi earum tenorem: & ſi fuerit approbatus de ſcientia à ſuo Epiſcopo, non tenetur illum examinare; ſed ſi vult, poterit, & debet etiam cognoſcere litteras teſtimoniales præcedentium ordinum, ne quis promoueatur per ſaltum; namque litteris, non Clerico præſtanda eſſe fides; cætera vero requiſita pertinent ad proprium Epiſcopum, capit. 1. de Cleric. peregrinat. & Innocent. ibi. capit. nullum. capit. primatus. diſtinct. 71. cap. legum. 2. quæſt. 1.

11 Si dimiſſoriæ faciant fidem de ſcientia, & idoneitate, & reliquis requiſitis, tenetur ne Epiſcopus ordinans illos examinare?
℟. Negatiuè: poteſt tamen ſi velit dummodo ſint ſęculares: ſi vero regulares, tenentur illos examinare, quia Triden. ſyno. hoc expreſsè iubet. Quaranta in ſumm. bullar. verb. Ordo. & verb. obligatio Epiſcoporum.

12 Si aliquis habeat beneficium curatum indiget ne noua approbatione ad ordines?

℟. Negando cum Trident. ſeſſ. 23. cap. 15.

13 Qui approbatus eſt ad Dignitatem debet ne ad ſuſcipiendos ordines ſacros de nouo examinari?

℟. Debet niſi ſimul, & ſemel ſuſcipiat Ordinem, & Dignitatem: tũc enim vnũ examen ſufficit ad vtrumque.

14 Poteſt Epiſcopus prohibere habentem beneficium curatum, vt non ordinetur?

℟. Poteſt ex cauſa. Trid. ſyn. ſeſs. 22. c. 4. & ſeſs. 14. c. 3.

15 Poſt reprobarione examinatorum datur appellatio?

℟. Datur ad effectum tantum deuolutiuum.

16 Si quis habeat facultatem à Sede Apoſtolica, vt ordinetur à quocumque Antiſtite, debet ne examinari de moribus, ſcientia, & vita, & à quo?

℟. Affirmatiuè, & à proprio Epiſcopo, vel ab illo, à quo ſuſcipit ordines, niſi hæc omnia in reſcripto Sũmi Pont. ei ſuppleantur. Bonacin. de ſacram. diſp. 8. q. vnica. punct. 4. nu. 27.

17 Si talis per lõgum tempus abſuit à ſua Diœceſi, à quo debēt fieri approbationes?

℟. De ſcientia, à ſuo ordinario: de moribus, & vita, ab Epiſcopo in cuius Diœceſi per longum tempus commoratus eſt. Molfeſ. in ſum. tom. 1. tract. 2. c. 2. n. 20.

18 Poteſt Epiſcopus examinare promotos à ſuo Anteceſſore?

℟. Niſi noua cauſa interuenerit non poteſt. cap. accepimus. de ætate, & qualit. ord.

19 Diaconus, qui caret ſcientia, ſi eſt penuria Sacerdotũ in illa Prouincia, vel ciuitate, poteſt ne promoueri ad Sacerdotium?

℟. Nũquam ignarus promouendus eſt ad Sacerdotium, licet iam promoto poſſit conferri Parochialis Eccleſia, ſi magis peritus non poſſit inueniri.

20 Si Epiſcopus ordinat aliquem minus idoneum, quid agendum?

℟. Ipſe debet eum ſuſpendere.

21 Clerici pauperes, qui ſuo labore tenentur quærere victum, quam ſciẽtiam debent habere ad beneficium ſimplex?

℟. Sufficit ſcire, ſicut ſimplices laici, cum minor ſcientia requiratur, quã in alijs, qui non ſunt pauperes, vt tenet Innoc. in c. 1. de ſum. Trinit. & fid. Cathol.

22 Ordinatus, à quo tenetur recipere litteras ſuorum ordinum?

℟. Siue ordinetur de maioribus, ſiue de minoribus ordinibus, ab Epiſcopo ordinante in ſcriptis ſigillatas ſuo ſigillo, ſubſcriptas ſua manu, referendatas à ſuo Secretario in papyro. & eas ſeruare vſque ad mortem. in c. legum. 2. q. 1. & DD. ibi, & ratio eſt, quia ſententia, quæ ſine ſcriptis profertur non meretur nomen ſententię.

23 Si aliquis habeat litteras ordinis Diaconatus, & nõ habeat litteras aliorum ordinum, ſufficiunt ne vt promoueatur ad Sacerdotium?

℟. Siue talis ſit Clericus, ſiue Regularis, non poterit Epiſcopus, ſecura conſcientia eum ordinare. & in cęremon. Clem. VIII. dicitur; examinentur de ordine, in quo ſunt conſtituti, & id ſine teſtibus fieri nõ poteſt, quia talis præſumitur ordinatus per ſaltum; neque creditur ei aſſeren-

ferenti eſſe ordinatum, quia in decretal. lib. quinto, titu. 29. & 30. de Cleric. per ſalt. prom. & de eo, qui furt. ordin. ſuſcepit. Epiſcopo ordines celebranti iubetur ne hoc faciat; & ideo ad eum pertinet examinare litteras pręcedentium ordinum. capit. primo, de Cleric. peregrin. Innocent. ibi. cap. primatus. capit. nullum. diſtinct. 71. capit. legum. quæſt. 1. capit. primo, de cler. per ſalt. prom. DD. ibi. & Hoſtienſ. in ſumm. de cleric. peregrin. nume. quarto, de hac materia late dixi lib. 6. c. 14.

27 Si aliquis amittat litteras ordinis inferioris, vel caſu fortuito eas non habeat, vel ex ignorantia eas reliquit domi, quomodo debet facere, vt promoueatur?

℞. Per media Iuris in caſibus, in quibus res non apparet; nempe per teſtes, per publicam famam facto pro ceſſu, quem debet ſeruare cum ſua dimiſſoria, & titulo ordinis quem de præſenti ſuſcipit, vt ſeruiat loco prædictarum litterarum. Nauar. de præſentat. conſ. 4. & de ſucceſſionib. ab inteſt. conſ. 5. Boer. dec. 171 num. 23.

28 In iſto caſu ſufficit ne iuramentum ipſius, qui debet ordinari?

℞. Si talis Vir bonus ſit, & ſit publica fama, quod eſt ordinatus, & qđ miniſtrauit in illo ordine, ſufficiet eius iuramentum; quia in ijs in quibus non agitur de periudicio alterius, poteſt probari per iuramentum, & nihilominus tale iuramentum ſolemne in manibus Iudicis debet ſeruari loco litterarum prædictarum. Felyn. in cap. ſuper ijs. de accuſat. numero 18. Boerius deciſion. 171. nume. 23. Côuarruu. practicar. quæſtio. capit. 33. nume. tertio, Zerol. verb. bulla. ſed rarô & cum perſona graui, & nimis nota, & hoc remedio vtendum eſt propter magnum periculum ne per ſaltum ordinentur.

29 Si Epiſcopus ſciat per confeſſionem, vel aliâs occultum aliquod impedimentum, poteſt ne prohibere ne quis ordinetur?

℞. Non, ſed poteſt monere; quia crimina occulta vindictam exteriorem non habent. c. ex tenore. de tem por. ordin.

30 Quare in aliquibus Eccleſijs Cathedralibus obſeruatur, quod nemo recipiatur ex illis, qui deſcendunt à Iudæis, vel à parētibus de nouo con uerſis?

℞. Quia ex peculiari cauſa habent ſtatuta confirmata à Sede Apoſtolica, & antiquiſſimis conſuetudinibus, & ſic illud obſeruandum eſt.

31 Si quis ergo deſcendat ab origine Iudæorum, & eius parentes in gremio Eccleſiæ facta pœnitentia mor tui ſint, debet ne excludi ab ordinibus ſacris ſuſcipiendis?

℞. Negatiuè; præcipuè ſi talis omnia reqſita in Bulla Bonifacij VIII. contenta, habeat; quæ incipit (ſtatum:) licet ſtatuta Eccleſiarum confirmata à Summo Pontifice obſeruanda ſint.

32 Qui ſunt in capaces Ordinis?

℞. Non baptizatus, mulier, hermofrodita, niſi ſuperet ſexus virilis, minor, illegitimus, ignarus, excommunicatus, Iudæus, Hæreticus, Irregularis, Vſurarius, Peccator publicus, vxoratus; & licet in pluribus

iſtorũ Ordo de facto teneat, tamen admitti non debent. Sylueſtr. verb. Ordo, nu.4. Tol. lib.1. c.48. nu.4. c. 64. n.7.

33 Quę ſunt crimina impedientia, promotionem ad Superiores Ordines, ẽt poſt pœnitentiam factam?

℞. Solus homicida, qui remanet irregularis; quia adulteri, & periuri, & alij criminoſi, vt latrones poſt pęnitentiam factam poſſunt promoueri ad ſacros Ordines, & in ſuſceptis miniſtrare. cap. Miniſter. de tempor. ordin.

34 Quibus in caſibus poteſt ordinari, qui matrimonium duxit?

℞. Pluribus. Primo, ſi matrimoniũ non conſumauit, & caſtitatem in religione profiteatur, & tunc matrimonium eſt ſolutum Rebellius. ſect. 2. q.4. & Fornar. in addit. Tolet. lib. 7. c.9. eſtq; communis ſentẽtia fundata. c.1. c. ex publico. de conuerſ. coniugat. Secũdo, ſi conſumato matrimonio mulier aliquam religionẽ profiteatur de conſenſu Viri. Glo. in extrau. antiqua. de voto. Tertio, ſi vxor adulterium commiſerit in foro interno, & præterea in externo requiritur, vt adulteriũ ſit publicũ, vel declaratum per ſententiam iudicis. Nauar. conſ.40. de conuerſ. coniugator. Sanchez. lib.10. diſp.11. nu. 10. & 11.

35 Quam pœnam incurrit, qui poſt contractum matrimonium de præſenti, ante copulam fecit ſe ad ſacros Ordines promoueri abſq; ingreſſu religionis?

℞. Eſt ſuſpenſus, & mortua vxore non poterit ad alios promoueri, neque in ſuſceptis miniſtrare, neque obtinere beneficia. Sylueſtr. verb. Ordo. 5. n.7. ſed Sanchez. lib.7. diſt. 38. n.3. tenet tantum peccare mortaliter.

CAPVT XIIII.

DE TEMPORIBVS ORDINANDORVM.

1 Prima tonſura, quo tẽpore cõferri debet?

℞ Quacunque die, quacũq; hora, ſiue mane, ſiue veſpere, ſiue Epiſcopus ſit ieiunus, ſiue poſt prãdium, vt habetur in Ceremoniale Romano.

2 Prima tonſura poteſt ne conferri vno die ſimul cum quatuor minoribus ordinibus?

℞. Nõ eſt licitum id facere, vt tenet Sylueſt. verbo Ordo 2. quæſt. 7. ſ. 3. Enriquez lib.10. cap.11. in fine, & Toletus c.8. de ordine nu.3. verbo nota. Ratio eſt, quia cum non ſit Ordo, ſed diſpoſitio, ad ordines congruum eſt requiri tempus inter medium, vt cogitet de electione noui ſtatus, ſed in hoc Epiſcopus poteſt diſpenſare, nam Concil. Trident. ſeſſio.23. cap. 11. de reformation. id arbitrio Epiſcopi relinquit, verum per raro, & cum magna cauſa id eſt faciendum ab Epiſcopis, vt tenet Suarez diſput. 31. ſect.1. num.43.

Mi-

3 Minores ordines quo tempore conferri debent?

℞. Diebus Dominicis, & feſtiuis duplicibus, etiam ſi non ſint de præcepto in Miſſa, vel extra Miſſam, & Epiſcopus debet eſſe ieiunus, vt tenet c. de eo de temporibus Ordinandorum; & cęremoniale Rom.

4 Duo minores ordines poſſunt ne vna die ſimul conferri eidem perſonæ?

℞. Non poſſe ſine diſpenſatione Epiſcopi, quam debet concedere cum cauſa, conſiderando ætatem, ſcientiam, & perſonā, & id in Diœceſi vbi conſuetum fuerit. tenet Sā verbo Ordo n.17.

5 Maiores ordines quo tempore conferri debent?

℞. Solum in quatuor anni temporibus, & Sabbato ſancto, in Miſſa in Eccleſia Cathredale publice, pręſentibusq; Canonicis, & ſi Epiſcopus per ſuam Diœceſim vagetur, præſtare debet munus ſuum, in Eccleſia Parochiale, vel Monachorum, vel Monialium præſentibus Clericis, pontificio ornatu indutus, vt tenet c. de eo de temp. ordinandorum. Trident. ſyno. ſeſſ. 13. c. 8.

6 Si ordines conferantur poſt prandium tenent ne?

℞. Minores tenent, licet dari non debeant: de maioribus dubitat. Syl ueſtr. verbo Ordo 2. q. 6. quia ad maiores requiritur Miſſa.

CAPVT XV.

DE ÆTATE ET QVALITATE ORDINANDORVM.

1 PRima tonſura qua ætate poteſt concedi?

℞. In ſeptimo anno completo. c. in ſingulis. diſt. 77. c. nullus. de tempor. ordin. in 6. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. c. 11. licet videatur in his capitulis hoc relictum eſſe arbitrio Epiſcopi.

2 Ad minores ordines, quæ ætas requiritur?

℞. Septem annorum. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. c. 6.

3 Ad ſacros Ordines, quæ ætas requiritur?

℞. Ad Subdiaconatum, vigeſimus ſecundus annus; ad Diaconatum vigeſimus tertius; ad Presbyteratū vigeſimus quintus quod ſufficit ſolum attigiſſe. Trident. ſynod. ſeſſio. 23. cap. 12.

CAPVT XVI.

DE DIMISSORIIS.

1 SI quis ordinetur ab alieno Epiſcopo, ſine dimiſſorijs etiam vigore alicuius reſcripti, vel priuilegij, quam pœnam incurrit?

℞. Suſpēditur quoadvſque ſuo proprio Epiſcopo videbitur, & ſi cele-

brat manet irregularis, & Epiſcopus ordinans ſuſpẽſus eſt à collatione ordinum per annum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 8. de reform.

2 Epiſcopus quid præſtare debet antequam det dimiſſorias?

℟. Debet examinare ſubditum de vita, moribus, ſcientia, patrimonio, & ætate. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 3. de reform.

3 Litteræ dimiſſoriæ à quo peti poſſunt?

℟. Ab Epiſcopo Diœceſano, & ab Epiſcopo in cuius Diœceſi, quis habet beneficium. Reginald. in prax. tom. 2. lib. 30. tract. 1. c. 5. n. 23.

4 Epiſcopus, qui eſt in Italia poteſt ordinare Vltramontanum, Gallum, vel Hiſpanum, cum dimiſſorijs proprij Ordinarij?

℟. Neque primam tonſuram poſſe ſine licẽtia Sum. Pont. niſi in dimiſſorijs proprius Epiſcopus declaret talem venire in Italiam, aut eſſe ob talem cauſam, quia tunc tolleretur omnis ſcrupulus. c. 1. de temp. ord. lib. 6. & Gloſ. ibi.

5 Si Epiſcopus ordinet talem vltramontanũ ſine dictis dimiſſorijs qua pęna punitur?

℟. Clericus eſt ſuſpenſus, & debet abſolui à Summo Pontifice, vel à proprio Epiſcopo; Epiſcopus vero ordinans, punitur pęna condigna, ſed arbitraria. c. ſępe de tempor. ordin. in 6.

6 Poteſt Epiſcopus ordinare homines Regionis Hyllyricæ, ideſt Dalmatiæ, vel Sclauonię, qui ſunt Chriſtiani, licet neſciant linguam latinam?

℟. Poteſt ſi ſciant linguã Hyllyricã, vel Græcam, & habeant cætera requiſita, & more latino miniſtrent.

7 Epiſcopus dans dimiſſorias, quid debet in eis declarare?

℟. Se eſſe impeditum abſentia, ęgritudine, vel alia legitima cauſa. Zerol. in prax. Epiſc. p. 1. verb. dimiſſoriæ, n. 5.

8 Epiſcopus exiſtẽs in aliena Diœceſi poteſt ne dare dimiſſorias ſuo ſubdito?

℟. Poteſt exiſtendo in propria, & aliena Diœceſi.

9 Epiſcopus dans dimiſſorias ſuo ſubdito abſenti, poterit ne committere examen Epiſcopo ordinanti, vel alteri perſonæ?

℟. Poterit ſi propter diſtantiam itineris, talis ordinandus nõ poſſit cõmode adire ad ſubijciendum ſe examini ſui ordinarij. Reginald. in prax. tom. 2. lib. 3. tract. 1. cap. 5. num. 24.

10 Si dimiſſoriæ fidem faciant de ſcientia, & idoneitate, & reliquis requiſitis, Epiſcopus ordinans tenetur ne illos examinare?

℟. Negatiuè, ſi ſit ſæcularis: quod ſi velit, poterit: ſi vero ſit regularis, tenetur illos examinare; quia Trid. ſynod. hoc expreſſe iubet. Quarant. in ſum. bull. verb. Ordo. uerb. obligatio Epiſcopor.

11 Si quis ordinetur ſine dimiſſorijs, à quo poterit abſolui.

℟. Epiſcopus proprius, uel Superior ad quẽ pertinebat dare dimiſſorias, Molfeſ. in ſum. to. 1. tract. 2. c. 18. n. 18

12 Si Vicarius habeat generale mãdatum, & Epiſcopus ſit abſens, poterit ne dare dimiſſorias, & diſpẽſare interſtitia?

℟. Poterit. Menoch. lib. 2. de arbit. iudicib. caſ. 222. n. 9.

13 Dimiſſoriæ Epiſcopi Vltramontani q̃d debent continere?

℟. De-

℟. Debent dicere talem ſubditum eſſe in Italia ob talem cauſam, vt tollatur omnis ſuſpicio. c. 1. de temp. ordin. in 6.

14 Abbates etiam ſi ſint exempti poſſunt ne concedere dimiſſorias ſæcularibus?

℟. Non, niſi habeant priuilegium Apoſtolicum. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 6. & 10.

15 Priores ordinis Hieroſolymitani poſſunt ne dare dimiſſorias ſuis ſubditis ſæcularibus, & regularibus?

℟. Non ex decret. Concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 10. ſed ſolum profeſſis ſui ordinis.

16 Capitulum ſede vacante poteſt ne dare dimiſſorias ſuis ſubditis?

℟. Non niſi tranſacto anno à morte Epiſcopi. Trident. ſynod. ſeſſio. 7. c. 10.

17 Si Capitulum ante annum dederit litteras dimiſſorias quam pœnam incurrit?

℟. Remanet interdictum, & Vicarius, qui ſcripſit literas priuatur officio, & beneficio per annum: & ordinatus, ſi ſit in minoribus, perdit priuilegium clericale: ſi ſit in maioribus, ſuſpenditur. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. c. 10. & ſeſſ. 7. c. 10.

18 Si omnes Canonici Capituli, ſint diſperſi, vel hæretici, & vnus reſideat ſede vacante, quis debet dare dimiſſorias?

℟. In iſto caſu vnus facit totũ Capitulum, & poterit dare dimiſſorias.

19 Litteræ dimiſsorię datæ à Capitulo ſede vacante, vel à Vicario Epiſcopi ſpirant ne adueniente nouo Epiſcopo, vel nouo Vicario?

℟. Si Capitulum legitime eas conceſſit poſt finitum annum à morte Epiſcopi, non ſpirant; quia eadem militat ratio, cum ſint litteræ gratioſę datæ à facultatem habente; ſed ad euitandas fraudes, & ob debitam reuerentiam, Epiſcopus celebrans ordines non debet eas executioni mandare ſine ſciẽtia noui Epiſcopi; quia aliud eſt quod de iure iubetur, aliud quod vrbanitate debet fieri. Rebuffus. Salzedo, Ledeſma, & Gutierrez. qq. cano. lib. 2. c. 17. n. 2. tex. in c. 3. de tempor. ordin. in 6.

20 Si omnes Canonici ſint diſperſi, & Epiſcopus ſit hæreticus. Subditi poſsunt adire Metropolitanum pro dimiſsorijs?

℟. Non, ſed debent recurrere ad Summum Pontificem, quia nullibi data eſt hæc facultas Metropolitano?

21 Dimiſsoriæ datæ ab Epiſcopo ſuis ſubditis ſpirant ne morte mandantis?

℟. Negando ratio eſt, quia ſunt litteræ in fauorem, cum contineant licentiam ad promouendos tales ſubditos ad ordines, & ſic iſta gratia non ſpirat, in qua ſolum defuit executio, & vſus illius. Cardin. in Clement. fin. nu. 9. quæſt. 5. de electiõn. & ibi Imola num. 3. Rebuff. in prax. benefic. in form. litterar. dimiſſorial. nume. 43. Villa Diego tractat. delegat. quæſtio. 16. nume. 25. Nauarr. lib. 10. conſil. quinto, de reſcript. & cap. placuit. diſtinct. 6. de pœnit. Perez lib. 2. ordina. to. 2. Salzed. in addit. ad prax. Bernar. Diaz c. 20. Guttierez quæſt. practicar. lib. 2. quæſtio. 75. num. 3. Enriquez lib. 7. de indulg. c. 21. num. 6. & lib. 10. de Sacram. ordin. cap. 22.

Sua-

Suarez de pœnit. 27. ſect. 4. diſt. 3. n. 8. Emanuel Sà in ſum. verb. dimiſſoriæ, nu. 1. Ledeſma de ſacr. ord. c. 8. difficult. 1. colum. 6. concl. 4. Henriq. lib. 10. caſ. 22. in fine, & lib. 12. c. 3. n. 10.

22 Si quis habuit veras dimiſſorias, & eas in itinere perdidit, & alias falſas fecerit, erit ne ſuſpenſus.

℞. Non, quia iã habuit veras dimiſſorias, ſed habebit pœnam falſarij, idem dicendo de eo, qui fecit, vel falſificauit titulum ordinis, quem vere ſuſcepit. Nauar. de tempor. ordinandor.

23 Fratres Carthuſiani, & cæteri regulares, vt ordinentur ab alieno Epiſcopo tenentur ne habere dimiſſorias proprij Epiſcopi?

℞. Non, ſed ſufficit habere dimiſſorias ſuorum Superiorum, & Epiſcopus ordinans poterit diſpenſare eorum interſtitia. Vaſquez 3. p. tom. 3. diſp. 246. c. 6. n. 55.

24 Si Epiſcopus dans dimiſſorias, relinquit Epiſcopatum ob promotionẽ ad maiorem, vel illum renuntiando; dimiſſoriæ ab illo conceſſæ erũt ne validæ?

℞. Affirmatiuè, cum eodem modo pereat poteſtas per mortem, ac per renuntiationem: aduertendum tamẽ eſt ab Epiſcopo promouẽre ad ordines, quod ſi multũ tẽporis elapsũ fuerit, videlicet vnius, vel duorũ annorũ ſpatiũ, poſt quã tales dimiſſoriæ conceſſæ fuerint; uel ſi nouus Epiſcopus iam occupauit Epiſcopatum eas executioni non mandare, ſine noui Epiſcopi ſcientia, & approbatione, ne lateat anguis in herba; ſcilicet ne fortaſsis talis ordinandus factus ſit minus idoneus, uel contraxerit poſtea aliquod impedimentum, uel crimen, ob quod ordinari non debeat. Nauarr. lib. 1. conſ. 5. nu. unico. Enriq. lib. 10. de ſacr. ord. c. 22.

25 Dimiſſoriæ datę à Prouincialibus, Abbatibus, & alijs Superioribus habentibus talem facultatem ex priuilegio, ſpirant ne morte, depoſitione, uel finito officio dantis?

℞. Negatiuè, ſed illis uti poteſt abſq; noua licentia ſucceſſoris (hoc eſt de iure) de urbanitate uero, & maiori obedientia Superiorum, eſſet conueniens eas oſtendere nouo Superiori, uel eum certiorem facere. Sanchez tom. 3. lib. 8. diſp. 28. de diſpenſat.

26 Si Epiſcopus, uel Superior de nouo intrans reuocet omnes gratias, & dimiſſorias à capitulo, uel anteceſſore conceſſas, dimiſſoriæ erunt ne ualidæ, ſi ſuum effectum non ſint conſequutæ?

℞. Negatiuè, neq; obtinentibus licebit illis uti; & ſi poſt notitiam reuocationis, quis eis utatur, committit delictum, ac ſi ſine dimiſſorijs ordinaretur, & puniendus eſt; ratio eſt, quia reuocans habuit eandem facultatem quam ille, qui eas conceſſit. Abb. cap. fi. num. 9. de offic. legati. Card. clem. final. num. 9. q. 5. de elect. Imol. num. 2. Syluest. q. 5. diſt. 7. num. 16. Nauarr. in Leuitic. notabi. 31. num. 37.

CAPVT XVII.

DE PATRIMONIO, ET BENEFICIO AD CVIVS TITVL. QVIS ORDINATVR.

1 POteſt quis ordinari ſine aliquo titulo?

℞. Negatiuè; debet enim habere patrimonium, beneficium ſimplex, vel curatum ſufficiens ad honeſtæ vitæ ſuſtentationem. Reginald. in prax. for. pœnit. tom. 2. lib. 30. tracta. 1. c. 6. n. 34.

2 Eſt ne taxata quantitas patrimonij, vel beneficij?

℞. Negatiuè, ſed relicta arbitrio Epiſcopi, conſideratis locis, & Prouincijs, perſonis, & penuria rerum. Garcia. de benefic. tom. 1. par. 2. cap. 5. n. 112.

3 Patrimonium qualem qualitatem debet habere?

℞. Debet eſſe ſufficiens ad victum, habita ratione loci, & perſonæ, in re immobili ſituatum, vel in certis redditibus, & alienari non poteſt, antequam habeat vnde ſe ſubſtentare poſſit, & tunc ad alienationem requiritur neceſſario licentia Epiſcopi; & hæ ſolemnitates in ſcriptura non poſſunt remitti. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 2. de reform. Vgolin. de offic. & poteſtat. Epiſcop. fol. 19. §. 10. & 11.

4 Poteſt ne quis ordinari per ſufficientiam; præcipuè ſi ſit graduatus?

℞. Non niſi concurrentibus aliquibus requiſitis?

5 Si quis ſit Muſicus, Pictor, vel Scultor, vel habeat aliam nobilem artem, ita vt de ſuo labore poſſit commode ſuſtentari, poterit ne ad talem titulũ ordinari?

℞. Negatiuè, quia non eſt certa ſubſtentatio. Garcia de Benefic. to. 1. p. 2. c. 5. n. 125.

6 Ob titulum beneficij ſeminario adiuncti, poterit quis ordinari?

℞. Poterit, ſi beneficium ſit ſuffiiciẽs ad ſuſtentationem Clerici, & duret donec ſibi alia via prouideatur. Garcia. de benefic. tom. 1. par. 2. cap. 5. nu. 104.

7 Poteſt Epiſcopus ordinare aliquem ad titulum donationis bonorum immobilium factæ tali ordinando?

℞. Affirmatiuè, ſi tamen Epiſcopus conſideraueit tria. Primo donationem non eſſe fraudulentam. Secundo redditus eſſe ſufficientes ad ſubſtentationem. Tertio illum eſſe vtilem alicui Eccleſiæ. Molfeſ. in ſum. to. 1. tract. 2. c. 15. n. 5.

8 Ad ordines ſuſcipiendos ſufficit ne habere beneficium ſimplex in aliena Diœceſi?

℞. Sufficit dummodo ſit ſufficiens ad ſuſtentationem.

9 Si quis habeat patrimonium, vel beneficium tenue, & coniunctum cum ſtipẽdio, & eleemoſina Miſſæ ſit ſufficiens ſuſtentatio, poterit ne ordinari tali titulo?

℞. Negatiuè, quia eleemoſina pluribus ex cauſis poteſt deficere, videlicet ex infirmitate, vel ex penuria fideliũ. Quarant. in ſum. bullar. verb. Ordo. 2. extende.

10 Si quis habeat patrimonium tenue, vel bene-

beneficium, ſed iunctũ ſit ſufficiens ſuſtentatio, poterit ne hoc titulo ordinari?

℞. Poterit. Quarant. in ſum. bullar. verb. Ordo. verſ. 2.

11 Vt quis ordinetur ad titulum penſionis, quid requiritur?

℞. Primo, quod vere obtineat penſionem. Secundo, quod ſit ſufficiens ad eius ſubſtentationem. Tertio, quod eam non extinguat, neque redimat, donec habeat vnde aliunde viuere poſſit. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſc. fol. 20.

12 Poterit quis alienare patrimonium, vel beneficium ad cuius titulum eſt ordinatus?

℞. Non poſſe, niſi habeat aliunde vnde commode viuere poſſit. Reginald in prax. to. 2. lib. 3. tract. 1. c. 6. num. 34.

13 Si ordinarius acceptat reſignationem beneficij, ad cuius titulum quis ordinatus eſt, ad quid obligatur?

℞. Ad ſubſtentandum talem Clericum, & debet illi dare quod congruum, & ita vt Epiſcopo mortuo, poſſit ſubſtentari. Garcia de benef. to. 1. p. 2. c. 5.

14 Si Epiſcopus ſciat Clericum non habere beneficium, neq; patrimonium, & illum ordinet quam pœnam incurrit?

℞. Tenetur ex proprijs conferre illi beneficium, vel patrimonium neceſſarium, ita vt illo mortuo, talis Clericus poſſit ſubſtentari. c. 2. de præbend. vide Suar. diſp. 31. ſect. 1. num. 33.

15 Si Epiſcopus ſolemnitêr dicit, & facit obligationem ſe daturum alimenta alicui, poterit ne talis ordinari?

℞. Non poſſe, quia patrimonium debet eſſe in re certa, & fructifera, & non debet dependere à futuro euẽtu. Garcia vbi ſup.

16 Regulares ad cuius titulum ordinantur?

℞. Ad titulum paupertatis ex eorum priuilegio. ita Henriq. lib. 13. c. 33. & Suarez diſp. 31. ſect. 1. n. 35.

17 Si aliquis regularis ordinetur ad titulum paupertatis de Subdiacono, & poſtea relinquat religionem de iuſſu ſuorum Superiorum, poterit ne ad titulum eiuſdem paupertatis ſumere reliquos ordines?

℞. Non poſſe, ſed ad titulum patrimonij.

18 Si aliquis regularis ante profeſſionem ſuſcipiat ordines ad titulum paupertatis quam pœnam incurrit?

℞. Eſt ſuſpenſus, & ſi exerceat ordinem, efficitur irregularis. Bull. Pij V. quæ incipit. Romanus Pontifex. publicata anno 1568.

19 Qui non habet beneficium, vel patrimonium, & ordinatur quam pęnam incurrit?

℞. Si ipſe nihil dicat, neque faciat fraudem nullam pęnam incurrit, q̃a de iure adhuc talis pęna non eſt impoſita: at vero ſi dicat ſe habere patrimoniũ in ſcriptura, & faciat fraudem, amittit executionem ordinis. cap. 1. cap. final. diſtinct. 70. Nauar. conſil. 14. de tempor. ordinandor.

20 Quare Clericus ordinatus ſine patrimonio non incurrit pęnam, & regularis ordinatus ante profeſſionem eſt ſuſpenſus?

℞. Quia pęna Clerici imponitur Epiſcopo, qui illum ordinauit; & pœna regularis imponitur ipſi, vt arceatur à tali delicto, quia fallit Epiſcopum,

pum, & Superiorem ſuum.

21 Clericus, qui ordinatur cum pacto non petendi victum ab Epiſcopo, vel alimenta ab eo, qui ei patrimoniũ donauit, quam pœnam incurrit?

℞. Eſt ſuſpenſus, & à Papa abſolui debet, quia fecit fraudem, ex c. pen. de ſimon. Fornar. de ordine c. 8. in additionib. Toleti, & Nauar. in manuali c. 27.

22 Clerici Societatis Ieſu poſſunt ne ordinari ante profeſſionem ad titulũ paupertatis?

℞. Poſſunt, quia non ſunt comprehenſi in Bulla Pij V. imò habent priuilegiũ Gregor. XIII. vt notat Henriquez lib. ſupra citato, c. 37. §. 1. & Suarez loco itidem citato, n. 38.

CAPVT XVIII.

DE INTERSTITIIS.

1 Epiſcopus, qui non eſt Sacerdos poteſt conferre ordines?

℞. Non poteſt, quia eſt actus ordinis, quem qui non habet conferre non poteſt. ita Syluest. Ordo 2. §. 1. & Ordo 3. q. 1.

2 Debét ne reuocari ĩ Eccleſia functiones, & exercitia minorũ ordinũ ſicut olĩ?

℞. Affirmatiuè ſi commode fieri poteſt; & Epiſcopus in Cathedralibus, & Parochialibus vbi populus fuerit frequens, poterit aſſignare ſtipendia aliqua. Trid ſyno. ſeſſ. 23. c. 11.

3 Quę ſunt interſtitia?

℞. Tempus quod debet intercedere à ſuſceptione vnius ordinis, vſque ad ſuſceptionem alterius. iuxta Trident. ſynod. ſeſſio. 33. c. 6.

4 Quantum temporis aſſignari ſolet è ſuſceptione vnius ordinis, ad alterius ſuſceptionem, ſiue ſit Ordo maior, ſiue minor?

℞. Annus integer; & hoc conſtitutum fuit, vt quiſq; in illo ordine melius exerceretur, & magis peritus ad Superiorem ordinem faceret. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 11.

5 In cõputando tẽpore interſtitiorũ, eſt ne attẽdẽdus circulus integer, vnius anni ſolaris completi, vel ſolũm numerus quatuor interſtitiorum, qui ſolet eſſe minor?

℞. Solũ numerus quatuor interſtitiorũ. Molfeſ. in ſum. to. 1. tract. 2. c. 14. n. 8. & Fornar. de ſacram. ord. c. 3 n. 6. & Sixtus V. ex ſententia Congregationis declarauit.

6 Quanto tempore, debet quis exerceri in ordine ſuſcepto?

℞. Per annũ, & Ẽpus facilẽ ſe exhibere non dẽt in diſpenſando; oportet enim, vt quilibet in ordine, in quo eſt prius ritè inſtruatur, antequam aſcendat ad ſuperiorem ordinem. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 11.

7 Ex prima tonſura, vſq; ad hoſtiariatus ordinem, debent ne ſeruari interſtitia vnius anni?

℞. Nullibi poſita eſt hæc lex, neq; in Iure Can. neq; in Concil. Trid.

8 Quatuor minores ordines poſſunt ne vno die conferri?

℞. Affirmatiuè ſi ſit conſuetudo illius loci, quod nõ poteſt fieri in maioribus, licet interſtitia in vtroque caſu, poſſint diſpẽſari ab Epiſcopo. Gl. in c. cũ. H. lator pręſentiũ. de eo, qui furtiuè ord. ſuſcepit. & c. vlt. eo.

9 In minoribus ordinibus conferendis debent ne ſeruari ſolita interſtitia?

℞. Affirmatiuê niſi aliud Epiſcopo magis expedire videretur, vt eo accuratius quantum ſit huius diſciplinæ pondus, Clerici poſſint edoceri. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. c. 11. c. in ſingulis gradibus. diſt. 73. gloſſ. in c. vlt. de eo, qui furtiue ordin. ſuſcepit.

10 Duo minores ordines poſſunt ne ſimûl vno die conferri eidem perſonæ?

℞. Negatiue, niſi cum diſpẽſatione interſtitiorum, & in Diœceſi vbi ſit conſuetudo. Sà verb. Ordo. nu. 17.

11 Duo ordines maiores poſſunt ne vno die conferri?

℞. Negatiue; imò ſi Epiſcopus id fecerit, manet ſuſpenſus, c. litteras. de temp. ordin. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 13.

12 Quatuor minores ordines, & Subdiaconatus poſſunt ne vno die dari?

℞. Negando, quia prohibitum eſt p Cerem. Rom. Clem. VIII. in rubr. de ord. maior. ſed Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 11. ait non; niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad ſacros ordines promoueantur niſi neceſſitas, aut Eccleſię vtilitas iudicio Epiſcopi aliud expoſcat.

13 Poteſt Epiſcopus diſpẽſare, vt quatuor minores ordines, & Subdiaconatus eodem die conferantur eidem perſonæ, ſicut diſpenſat in interſtitijs?

℞. Negatiue, quia hoc à Sum. Pont. in cerem. eſt expreſsê prohibitũ: & Epiſcopus id nõ põt trãſgredi: licet Trid. ſyn. ſeſ. 23. c. 11. propter neceſſitatẽ, vel vtilitatem Eccleſię id concedat. vt ſupradictũ eſt, in interſtitijs verò ideo diſpenſat, quia per Trid. ſyn. eſt hoc illi commiſſum. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 13. & 14.

14 In interſtitijs maiorum ordinũ, debẽt ne facile diſpenſari?

℞. Negatiue, niſi cum euidenti Eccleſiæ vtilitate, vel neceſſitate: quia Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 13. & 14. maxime commendat, vt per annum integrum in quolibet ordine exerceantur, propter magnam Sacerdotij dignitatem.

15 Quibus ex cauſis debet Epiſcopus diſpenſare interſtitia ordinũ minorũ?

℞. Ex neceſſitate Eccleſiæ, vel ipſius ordinantis, & cũ Monachis facilius, quam cũ alijs. c. Monachus. diſt. 28.

16 Si aliquis habeat cauſas, unde recipere poſſit ordines intra annum, quis debet examinare an ſit ſufficiens, Epiſcopus ne proprius ordinati, an Epiſcopus, ad quem mittitur cum dimiſſorijs?

℞. Proprius Epiſcopus, quia eſt actus iuriſdictionis, & illum exercet in ſuum ſubditum.

17 Cum regularibus, quis debet diſpenſare interſtitia; Epiſcopus ordinãs, vel Epiſcopus Diœceſanus in cuius Diœceſi talis regularis commoratur?

℞. Epiſcopus ordinans, ſed regularis debet ſecum ferre litteras ſui Superioris, quibus talem diſpenſationẽ (exprimendo ẽt cauſas) ex poſtulare videatur, & tũc Epiſcopus liberê poterit diſpẽſare, ſi propoſitę cauſæ ſibi viſę fuerint ſufficiẽtes, & facilius eſt diſpenſandũ cũ regularibus, quam cum Clericis ſæcularibus.

18 Quis dicitur promotus per ſaltum?

℞. Qui omittens vnum ordinem minorem, aſcendit ad maiorem. Ricius in prax. Epiſcop. par. 1. capit. 1. num. 50.

C A-

CAPVT. XIX.
DE SERVIS NON ORDINANDIS, ET EORVM MANVMISSIONE.

1 SERVVS quando debet ordinari?

℞. Poſt plenam manumiſsionem, & non antea. c.1. de ſeru. non ordin.

2 Quid eſt manumiſſio.

℞. Eſt conceſſio libertatis. inſtit. de libertinis. l. adeo. ff. de acquir. rer. dominio. ſ cum quis.

3 Quare dicitur manumiſſio?

℞ Quia quando quis eſt ſeruus, eſt ſub manu, vel poteſtate alterius, & cum liberatur, quaſi à manu, & poteſtate eximitur. inſtit. de libertinis. ſ. manumiſſio.

4 Quomodo fit manumiſſio?

℞ De Iure ciuili pluribus modis. Primo, Dominus manu tenens ſeruum ante Prętorem, manumittit, & ſic eſt liber. Secundo per ſcripturã. Tertio per teſtamentum. Quarto ſi ſeruus liberet à morte corporali Dominum, cũ proprio periculo. l. adeo. ff. de acq. rer. domin.

5 Si Seruus ordinetur abſq; licentia Domini, quid agendum?

℞. Si Dominus contradicat, deponitur, & reſtituitur ipſi; ſi vero Dominus eſt ſciens, & tacens, remanet liber. Abb. in c. de ſeruorum. de Seruis non ordin.

6 Si Seruus ordine ſacro Sacerdotij initiatus ſit Domino contradicente, quid faciendum?

℞. Licet diuerſæ ſint opiniones, verior eſt quod Epiſcopus, qui eũ ordinauit det Domino alium ſeruum, vel pretium, & ordinatus remanet liber propter magnam dignitatem. Abb. vbi ſup.

7 Si Seruus ſit alicuius Eccleſiæ, & ordinetur, bona eius poſt ſuam mortem ad quem pertinent?

℞. Ad Eccleſiam; quia ſi dedit ei libertatem quod eſt maius, ipſi tenetur dare ei bona quod eſt minus. capit. de famulis Eccleſiæ. eodem titul.

8 Spurius poteſt ordinari?

℞. Negatiue, ſic tenet Tolet. lib. 1. cap. 58. Suar. diſput. 50. ſect. 3. Syluest. verbo illegitimus colligitur ex c. conſuluit. eod. tit.

9 Si Eccleſia manumittit ſeruum, vt ordinetur cum conditione, vt ei perpetuo ſeruiat, poteſt ne talis alteri Eccleſiæ ſeruire?

℞. Negatiue, quia conditio adimpleri debet: ſed ſi abſolutê fuit manumiſſus, poterit alteri deſeruire Eccleſiæ; quia liberalitas debet ampliari. c. eo libentius. eod tit.

10 Si quis naſcatur ex patre ſeruo, & matre libera, poterit ne promoueri?

℞. Affirmatiue, quia talis eſt liber, cum partus ſequatur ventrem. cap. dilectus filius. eod. tit.

CAPVT XX.

DE FILIIS PRESBYTERORVM ORDINANDIS, VEL NON.

1 QVI dicuntur naturales?
℞. Qui nati ſunt ex ſoluto, & ſoluta, & legitimantur per ſubſequens matrimonium.

2 Illegitimi, qui dicuntur?
℞. Qui non ſunt nati ex legitimo matrimonio.

3 Quis dicitur natus ex ſacrilego concubitu, vel inceſtuoſo?
℞. Qui natus eſt ex parentibus ordinem ſacrum habentibus, vel votũ caſtitatis, vel profeſſionem in aliqua religione: vel coniunctus in tertio gradu affinitatis, vel conſanguinitatis.

4 In probatione legitimitatis qualis teſtis eſt magis idoneus?
℞. Mater, etiam ſi ſit vxorata. l. neque profeſſio. C. de teſtib. c. per tuas de probat.

5 Si quis voluerit probare, aliquem eſſe filium Clerici, quando natus eſt ex vxorata, cuinam incũbit probatio?
℞. Opponenti, quia ipſe pro ſe habet præſumptionem Iuris, vel de Iure. Iaſon conſil. 125. vol. 4.

6 Filius natus ex vxorata, de qua probetur habuiſſe rem cum alio viro, erit ne reputandus, vt illegitimus?
℞. Negatiuè, ſed ſemper præſumitur legitimus. tex. in l. miles, l. ſi vicinis, C. de nupt. c. per tuas. de probationib.

7 Filius illegitimus poteſt ordinari?
℞. Negatiuè, ſi loquamur de iure communi. tollitur autem hoc impedimentum ob ingreſſum in religionem; ſed ad Prælaturas promoueri minime poterit. c. 1. de filijs presbyterorum.

8 Illegitimus poteſt habere dignitates?
℞. Negatiuè, ſi de Eccleſiaſticis ſit ſermo, ſi de ſæcularibus affirmatiue, ita Abb. in c. 1. eod. tit.

9 Illegitimus promotus per ignorantiã, recipit ne characterem?
℞. Affirmatiuè. Abb. vbi ſup.

10 Filij illegitimi Clericorum prohibentur ne habitare in eadem domo cũ Patribus?
℞. Negatiue, quia cum ſint patres naturales, tenentur eos alere, & bene educare. vt habetur. c. 1 & per totum titulum. de filijs Presbyter. ordi. vel non.

11 Pater, & filius illegitimus poſſunt ne in eadem Eccleſia celebrare Miſſã?
℞. Poſſunt pro ſua deuotione, & recipere eleemoſinam Miſſæ.

12 Reciprocæ reſignationes factæ à Clericis, in fauorem filiorũ illegitimorũ ſuorum beneficiorum diuerſarum Eccleſiarum, ſunt ne validæ?
℞. Negatiuè; imo collationes ſequutæ, ipſis non ſuffragantur. Trid. ſyn. ſeſs. 25. c. 15.

13 Filij illegitimi poſſunt ne habere beneficium in eadem Eccleſia in qua pater?
℞. Negatiuè. Trid. ſynod. vbi ſup.

14 Filius poteſt eſſe mediatè in Eccleſia in qua pater?
℞. Licet de Iure in c. cõſtitutus. eo. tit. poterat; tamen per Trid. ſynod.

ſeſſ.

Digitized by Google

ſeſſ. 25. c. 15. neque mediatê, neque immediatê.

15 In quo caſu filius illegitimus poterit obtinere beneficium Patris?

℞. Si ordinetur, & illi conferatur beneficium Patris defuncti, poterit licitê illud obtinere quadam diſpenſatione Iuris, donec ei prouideatur de alio beneficio. Abb. c. veniens. eod. tit. Io. Andr. dicto c.

16 In Eccleſia, quæ ſoror eſt alterius Eccleſiæ poterit filius illegitimus obtinere vnum beneficium ſi Pater in alia Eccleſia habeat Canonicatum?

℞. Negatiuè, quia illæ duæ Eccleſiæ pro vna reputantur, neq; in Eccleſia, quæ habet alternatiuam reſidentiam poterit filius obtinere vnum beneficium, & Pater alterum.

17 Si Pater fuerit Muſicus, Oeconomus, vel officialis alicuius Eccleſiæ filius eius illegitimus poterit ne in eadé Eccleſia eſſe Canonicus, vel obtinere beneficium?

℞. Negatiuè, quia Concil. Trident. dicit (quo quomodo miniſtrauerint) poterit tamen obtinere capellaniam habetur enim pro ſalario, nō autem pro beneficio. At vero in Eccleſia, quæ habet alternatiuam reſidentiam, nō poterit filius vnam obtinere, & Pater alteram.

18 Filij illegitimi poſſunt ne admitti ad concurſum beneficij quod obtinuit Pater?

℞. Immediate poſt Patrem, minime, vt tollatur ab Eccleſia hæreditaria ſucceſſio, ſed nepos poteſt admitti ad beneficium quod obtinuit Auus. c. ad extirpandas. de filijs Præsbyter. ord. vel non.

19 Filius legitimus Epiſcopi poteſt admitti ad concurſum in eadem Diœceſi in qua Pater eius eſt Epiſcopus?

℞. Poteſt. c. ad extirpandas. eod. tit.

20 Filius Epiſcopi legitimê natus poteſt promoueri?

℞. Poteſt; & in eadē Eccleſia ſimul cum Patre Canonicatum habere. c. ad hæc eod. At illud ipſum beneficium quod obtinuit Pater, habere non poteſt. Abb. c. 1 eod. n. 3.

21 Nepos legitimus ex filio legitimo poterit ne obtinere Canonicatum in Eccleſia in qua Auus eius obtinuit?

℞. Affirmatiuè.

22 Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 15. in quo limitauit, & correxit Ius commune in ordine ad filios Presbyterorum?

℞. Primo non ſolum ratione ſucceſſionis ſicut prohibitum erat de Iure communi, ſed etiam ob incontinentiæ memoriam inualuit hæc prohibitio. Secundo non ſolum prohibetur ſucceſſio in eodem beneficio, pro ut erat de Iure communi, ſed ēt diſſimile in eadem Eccleſia contra Ius commune. Abb. c. ad abolendā. eod. tit. Tertio prohibetur etiam miniſtrare in eadem Eccleſia quod de Iure communi Patri ſolum erat prohibitum. Abb. in c. cum decorē. eod. tit. Quartò prohibentur habere penſiones ſuper fructibus beneficiorū, quos Patres habuerunt, quod de Iure cōmuni non erat prohibitū.

23 Si vir, & vxor legitimo matrimonio cō iūcti vouerint caſtitatem; poſtea vero habeant filium, talis erit ne illegitimus?

℞. Pro tali (quoad ordines ſuſcipiēdos) reputatur. cap. litteras. vbi ſup.

24 Illegitimi nati ex inceſtuoſo, vel ſacrilego coitu, quorum parentes in tertio gradu conſanguinitatis coniuncti ſint, vel quorum alter parens caſtita-

ſtitatem vouit, poſſunt ne ingredi religionem?

℟. Negatiue etiam ſi ſint legitimati à principio. Bull. Sixti V. in nume.73.

25 Si talis de facto fecerit profeſſionem valebit ne?

℟. Negatiue, imò Superior excommunicatur excõmunicatione Summo Pontifici reſeruata. Bulla Sixti V. n.73.

26 Tales poſſunt ne eſſe ſerui in monaſterijs?

℟. Poſſunt, & habere habitum conuerſorum; & in eo habitu profeſſionem facere. Bull. ſupradicta.

27 Quis poteſt diſpenſare, vt filius ſuccedat in Eccleſijs Patris?

℟. Solus Papa. c. dilectus filius. eod. tit. c. nimis. eod. tit.

28 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimis?

℟. Poterit tantum quoad minores ordines, & vnum beneficium ſimplex, ſed ad curatum, dignitatem, & ordines ſacros ſolus Papa. Abb. cap. fin. eod. titu. Trident. ſynodus ſeſſ. 22. c. 1.

29 Si quis fuerit natus ex liberis parentibus, & poſtea legitimatus per ſubſequens matrimonium, poteſt ne ingredi religionem?

℟. Poteſt, quia non comprehenditur in bull. Sixti Quinti ſupradicta.

30 Quæ eſt cauſa propter quam poſſit diſpenſari cum illegitimis?

℟. Vtilitatis, vel neceſſitatis Eccleſię. Abb. vbi ſup.

31 Filius illegitimus ad obtinendam penſionem indiget ne diſpenſatione?

℟. Negatiue. Paliotus. de natis ſpur. q. 58.

32 Diſpenſatus ad ſacros ordines poteſt, abſq; alia diſpenſatione obtinere beneficium?

℟. Affirmatiue; quia ordinatus carere beneficio non debet. c. propoſuit. de filijs Presbyt.

CAPVT XXI.

DE OBLIGATIS AD RATIOCINIA ORDINANDIS, VEL NON.

1 QVID eſt ratiocinium, de quo hîc agitur?

℟. Eſt ratio, quam quis tenetur reddere de alienis bonis ſibi commiſſis.

2 Adminiſtrator alterius, & obligatus ad reddendam rationem debet ne ordinari?

℟. Negatiue, niſi depoſita adminiſtratione, & ratione reddita, quia talis reputatur, vt ſeruus alterius. c. vnico. eod. tit.

C A-

Digitized by Google

CAPVT XXII.

DE CORPORE VITIATIS ORDINANDIS, VEL NON.

1 QVIS dicitur vitiatus corpore?

℟. Ille, qui in ſuo corpore habet notabile vitium, vt quando ei deficit aliquod membrum, vel habet plura membra quam alij.

2 Si quis amiſſit digitũ in duello, & erat ordinatus, poterit ne celebrare?

℟. Negatiue, abſq; diſpenſatione ſui Epiſcopi. c. 1. eod. tit.

3 Quando impedit deformitas promotionem ad ordines?

℟. Quando eſt talis quod impediat exercitium ordinis illius, vel aliorũ oculis notabilem deformitatem præſeferat, quia ſicut Spõſa Chriſti debet eſſe ſine macula, & ruga, ſic Sacerdos, qui eam repræſentat debet eſſe abſque deformitate. Abb. in c. 1. eod. tit.

4 Eunuchus poteſt ordinari?

℟. Cum diſtinctione: ſi natus ſit Eunuchus, non repellitur; ſi vero ſit caſtratus à ſe ipſo, repellitur, & indiget diſpenſatione; quia ſibi illam deformitatem acquiſiuit ex ſua voluntate, vel vtilitate. Abb. in cap. ex parte. eo. tit.

5 Si quis ſit caſtratus ex infirmitate, vel voluntate, debet ne ſeruare virilia, vt ordinetur?

℟. Non eſt neceſſarium, quia hoc eſt figmentum ignorantium. Abb. vbi ſup. n. 6.

6 Si quis ex infirmitate fecit ſibi virilia amputari, vel caſu ei ſucceſſit, ſi ſit Sacerdos indiget ne diſpenſatione?

℟. Si iam erat Sacerdos, non eget; & cum ille in hoc caſu non habeat culpam, non debet habere pœnam. c. ex parte. eo. tit.

7 Carens vnguibus in pollice poteſt ne promoueri?

℟. Si ſit fortis in pollice, poteſt licitè abſque diſpenſatione, quia non eſt notabilis deformitas. cap. final. eod. tit.

CAPVT XXIII.

DE CLERICIS PEREGRINIS ORDINANDIS, VEL NON.

1 QVIS dicitur Peregrinus?

℟. In Italia, Hiſpanus: in Hiſpania, Italus; & tandem ille, qui in remota Prouincia eſt ortus.

2 Iſte talis, qui vltra mare ortus eſt quas litteras debet habere, vt poſſit ordinari?

℟. De Iure, authẽticas litteras quinque Epiſcoporum, & ſigillatas eorũdem

dem quinque ſigillis, ſed de conſuetudine, ſufficit, vt in litteris dimiſſorijs Epiſcopus proprius expoſcat cauſam, ob quam ille peregrinatur, vel det rationem, quare moratur in Italia cum ſit Hiſpanus, cap. 1. eod. titul.

3 Ad probandum, quod quis eſt ordinatus, ſufficit ne eius Iuramentum?

℞. Non ſufficere, ſed neceſſarium eſt, vt illud probet ex litteris Epiſcopi illum ordinantis, capit. inter quatuor. eodem titul. & Abb. ibi. num. 1.

4 Clericus Peregrinus poterit celebrare ſine licentia Diœceſani?

℞. Non poſſe, neque admittendus eſt niſi prius litteras dimiſſoriales oſtendat, cap. te nobis proponente eod. tit.

CAPVT XXIV.

DE CLERICO NON ORDINATO MINISTRANTE.

1 QVæ Sacramēta poſſunt exerceri ab ijs, qui non ſunt ordinati?

℞. Baptiſmus tantum, tempore neceſſitatis, c. 1. de Cler. non ordin. miniſtr.

2 Si aliquis Clericus non ordinatus miniſtret ordinem, quem non habet quam pœnam incurrit?

℞. Deponitur ab ordine ſuſcepto, & amplius non eſt ordinandus, & per Bull. Clem. VIII. ſi celebrat Miſſam vel audit confeſſiones, traditur curiæ ſæculari propter idolatriam, & magnum animarum periculum, ſed hæc bulla, licet fuerit recepta in Hiſpania, tamen poſt eius publicationem multi mitiùs puniti ſunt; ſcilicet ſolum apud triremes. c. 1. eod. tit. verum doctrina vniuerſalis eſt exercentem ordinem quem non habet eſſe irregularem, ex c. 1. de cler. nō ordin. miniſtran. intellige ſi exercent ſollemniter, vt Nauar. cap. 23. num. 242. Tolet. lib. 1. cap. 72. Suarez diſp. 42. ſect. 4. & 5. apud quem multos videre potes.

3 Si Diaconus celebret Miſſam, qua pœna punitur?

℞. Nunquam promouetur ad Sacerdotium, & à Diaconatus ordine ſuſpenditur ad tempus, cap. 2. eodem titul.

4 Cum Clerico non ordinato miniſtrante, poterit Epiſcopus diſpenſare?

℞. Peracta pœnitentia, poterit quo ad ordines ſuſceptos, & beneficium quod habebat; ſed quoad ordines ſuſcipiendos, non poteſt. Abb. in cap. ex litteris, num. 3. eod. titu. & Innocent. in capit. dilectus. de tempor. ordinandor.

CAPVT XXV.

DE CLERICO EXCOMMVNICATO, VEL DEPOSITO MINISTRANTE.

1 CLERICVS depoſitus celebrãs, quam pœnam incurrit?

℟. Excommunicatur, & incarceratur: & ſi perſiſtat, damnatur exilio, c.1.eod.tit.

2 Sacerdos depoſitus, & degradatus poteſt ne conſecrare?

℟. Negatiue, ſed ſi conſecrat, conficit Sacramentum: quia non ob id amittit caracterẽ. Abb.c.1. de Cler. excom.celebr.n.2.

3 Si aliquis Sacerdos damnetur ad comburendum, debet ne fieri degradatio tantum ab ordine ſacerdotali, an etiam ab alijs?

℟. Ab omnibus ordinibus maioribus, & minoribus, incipiendo à prima tõſura vſq; ad Sacerdotiũ, Abb. in cap. ſi quis Presbyter. eod. titul. num.1.

4 Sacerdos depoſitus, degradatus, ſuſpẽſus, vel excommunicatus tenetur ne recitare officium diuinum?

℟. Affirmatiue, aliâs mortalitêr peccaret. Abb. vbi ſup. n. 8.

5 Si Excommunicatus celebret, incurrit ne irregularitatem ante monitionẽ?

℟. Affirmatiuè, quia irregularitas eſt pęna Iuris, quę incurritur ipſo facto, & ſic non indiget monitione, cũ ſequatur peccatum celebrationis in excommunicato, ſicut vmbra ſequitur corpus. c. Clerici. eo.tit.

6 In irregularitate contracta ab excommunicato celebrante poteſt ne diſpenſari ab Epiſcopo?

℟. Licet aliquæ ſint opiniones DD. tenentes partem affirmatiuã, tutius eſt tenere quod ſolus Papa poſſit diſpenſare in hac irregularitate: vt habetur in c.1. de ſent. excom. in 6.

7 Clericus depoſitus ab Epiſcopo poterit ne ab eodem reſtitui poſtquam fuerit emendatus?

℟. Si depoſitus fuit ob contumaciã, & poſtea ſit obediens, poterit reſtitui: ſi vero depoſitus fuit ob crimẽ ſacrilegij, incendij, aſſeſinij, hæreſis, vel ſimilium, non niſi à ſolo Papa. glo.fi.in c.ſi quis Presbyter.7.q.1.c. contumaces.diſt.50.

8 Si quamplurimi Clerici ſint excommunicati, & omnes celebrent, ſunt ne deponendi omnes?

℟. Negatiue, quia multitudini parcendum eſt, ad euitandum ſcandalum; & tunc pœna erit arbitraria, & minor. c. latores. de Cler. excom. celebr.

9 Si excommunicatus, vel interdictus celebret, quid requiritur, vt deponatur?

℟. Si deponatur propter contumaciam requiritur neceſſario monitio, nam ſemper monitio præcedit vindictam: ſi vero deponatur propter delictum hæreſis: aſſeſinij, vel ſimilium, non requiritur monitio. Abb. in cap. Clerici. & in capit. latores, eod. tit.

10 Si aliquis per famam ſciat ſe eſſe excõmunicatum, & celebret, qua pœna punitur?

H ℟. Li-

℞. Licet illi non ſit intimata excommunicatio, debet ſe abſtinere per ſolam famam; ſi ſecus fecerit, de rigore Iuris poterit deponi, & puniri ſecundum qualitatem perſonæ. c. illud. eod. tit.

11 Si quis faciat collationem excommunicato quam pœnam incurrit?

℞. Si ſciat talem eſſe excommunicatum priuatur collatione, quia punitur in eo in quo peccauit, & excommunicatus perdit beneficium niſi diſpenſetur à Papa. c. poſtulaſtis. eo. titul.

12 Sacerdos ſi ſciēter celebrat in Eccleſia interdicta, quam pœnam incurrit?

℞. Priuatur beneficijs, fit irregularis, & per ſolum Papam diſpēſatur. Abb. c. poſtulaſtis, n. 1.

13 Si quis exiſtens in excommunicatione prouideatur de aliquo beneficio, & tempore collationis abſoluatur, valebit ne talis collatio?

℞. Affirmatiue, qa ex vna parte iſte cum abſoluitur fit capax, ex alia parte per collationem homo conſtituitur in iure talis beneficij: collatio enim dat verum ius. cap. propoſuit. eo. tit.

14 Si quis ſuſpēſus, vel excommunicatus ignoranter celebret, quam pœnam incurrit?

℞. Si ſit excommunicatus minori excommunicatione peccat mortaliter; ſi maiori, & ignorantia non fuit craſſa, & ſupina, non incurrit irregularitatem, neq; in ea indiget diſpenſatione. c. Apoſtolicæ. eod. tit.

15 Quæ eſt ignorantia craſſa, & ſupina, & quare dicitur ſupina?

℞. Quando aliquis ſcire ſe eſſe excōmunicatum facile potuiſſet, attamē negligenter ſe habuit. dicitur autem ſupina, ad ſimilitudinem hominis iacentis in terra ſupinus, quia facile poteſt videre, quæ ſunt iuxta pedes ſuos, & ea non videt. Abb in c. Apoſtolicæ, n. 3. eod. tit.

CAPVT XXVI.

DE EO, QVI FVRTIVE ORDINEM SVSCEPIT.

1 QVIS dicitur furtiuê ordines ſuſcipere?

℞. Ille, qui ſine licentia Superioris, examine, vel approbatione, ingerit ſe cum multitudine ordinandorum ignorante Epiſcopo ordinante. c. 1. de eo, qui furtiue ord. ſuſcep. & Abb. ibi.

2 Qui furtiuê ordinem ſuſcepit, qua pœna punitur?

℞. Cum diſtinctione: ſi ſuper hoc excommunicatio ſit lata; talis ſine Papę diſpenſatione, neq; poteſt miniſtrare in illo ordine, neque ad altiorem promoueri: ſi vero non ſit lata ſuper hoc, ad vtrumque ſufficit Epiſcopi diſpenſatio. cap. primo, eod. tit.

CAPVT. XXVII.
DE CLERICO PER SALTVM PROMOTO.

1 SI quis per ſaltum promoueatur de Subdiacono in Presbyterum, qua pœna punitur? ℞. Si ignoranter id fecerit poſt pœnitentiam factam, ordinatur in Diaconum, & poſtea diſpenſatur ad Sacerdotiū, c. 1. de Cler. per ſalt. prom. ſi vero id ſcienter fecerit ſuſpenſus eſt, etiam ſi omiſſis minoribus ordinetur, vt patet ex c. 1. de Cler. per ſaltum. pro. ita declarat Nauar. c. 27 n. 242. Tol. lib. 1. c. 71. n. 7. Hoſtieſ. Syluest. immo addit Nauarrus talē clericum, ordinem prætermiſſum ſuſcipere non poſſe ſine diſpenſatione adde, quod qui prima tonſura omiſſa ordinatur eſt etiam irregularis ex ſententia ſacræ Congregationis Cōcilij Trid. ſuper c. 14. de reform. in fine ſeſſ. 23. quamuis, & ſententia Theologorum dicentium primam tonſuram non eſſe ordinem, oppoſitum colligi debet. quod non ſit Ordo plurimi doctores docent in 4. diſtinct. 24. præterea. Syluestr. verbo Ordo 2. q. 4. ſ. 4. Henriq. lib. 10. cap. 9. Tabiena. Aſſen.

2 Quis dicitur per ſaltum promotus? ℞. Ille, qui prætermiſſo ordine inferiori, ſuſcipit ordinem maiorem, ſiue id ſciat, ſiue id ignoret. c. 1. de clerico per ſaltum promoto.

3 Si quis ſuſciperet ſacerdotium antequam minores ordines, teneret ne? ℞. Teneret; Primo, quia minores ordines non ſunt de neceſſitate maiorum, ſed de congruentia, & præcepto Eccleſiæ. Secundo, quia iam aliqui tenent minores ordines non eſſe ſacramenta, quæ dant gratiam, & characterem imprimant; inter quos eſt Sotus. Michael Medin. lib. 1. de ſacramentis, ſed ſolum diſpoſitiones, ideoq; Magiſter ab Eccleſia inſtitutos fuiſſe opinatus eſt. Tertio, quia poteſtates maiorum; & minorum ordinū non ſunt diſtinctæ. S. Th. in 4. ſent. q. 23. art. 5. Abb. in c. vnico. de Cler. per ſalt. prom. ſed nō ob id debet miniſtrare Sacerdotiū, niſi prius ſuſcipiat minores; ſententiam iſtam docent præter citatos Doctores Archi. Gloſſa, & Pan. cap. 1. de cler. per ſalt. prom. Bonauēt. 4. ſent. diſt. 24. quæſt. 3.

4 Si quis non ſit Sacerdos, & cōſecretur in Epiſcopum, tenebit ne Ordo Epiſcopatus? ℞. Secundum ſentētiam eorum, qui tenent Epiſcopatū non eſſe diſtinctum ordinem à Sacerdotio, putant non poſſe conferri nō ſacerdoti, nec infanti, qui non eſt capax, vt ſit paſtor habeatq; curam animarum, tenet S. Th. q. 39. art. 2. Syluest. Ordo 2. ſ. 1. Archid. Richard. Durād. Henriquez lib. 10. c. 14. Ego vero cum teneam Epiſcopatum eſſe diſtinctum ordinem ſequor ſentētiam oppoſitam cum Panor. in c. vnico de cler. per ſalt. prom. & probabilem aſſerit Tol. lib. 1. c. 71. tenet, & gloſ. in capite ſolicitudo diſt. 52. ratio eſt, quia præpoſteratio ordinis non vitiat ordinem ſuſceptū, licet impediat executionem donec reſumatur Ordo

præteritus. Abb. vbi ſup. nu. 5.

5 Si quis ignoret Diaconatus ordinem ſucceſſiue, qualiter debet ordinari?

℟. Sub conditione: vt ſi non es ordinatus ego te ordino, vt caueatur iteratio ordinum. Abb. vbi ſupra in capit. vnico de clerico per ſaltum promoto.

CAPVT XXVIII.

DE CLERICO MALE ORDINATO.

1 CLericus, qui ab alieno Epiſcopo ordines ſuſcipit, qua pœna punitur?

℟. Eſt ſuſpenſus, quoadvſque proprio Epiſcopo benê viſum fuerit. Clem. IIII. de tempor. ordin.

2 Clericus ſuſcipiens ordines ab Epiſcopo, quem credit eſſe ſimoniacũ, qua pœna punitur?

℟. Ab ordine ſuſcepto ſuſpenditur, & ad alios non poteſt promoueri. cap. per tuas. de ſimo. c. quibuſdam. 1. q. 1.

3 Clericus ordinatus ante legitimam ętatem, qua pęna punitur?

℟. Suſpenditur ab exercitio, vſq; ad legitimam ætatem. c. vel non eſt. de tempor. ordin.

4 Ordinatus ſimoniâce, qua pœna punitur?

℟. Eſt ſuſpenſus ab ordine. c. ſi quis Epiſcopus. 1. q. 1.

CAPVT. XXIX.

DE SCHISMATICIS, ET ORDINATIS AB EIS.

1 QVID eſt Schiſma?

℟. Eſt illicitus deceſſus ab vnitate Eccleſiæ. Goffred. in ſum.

2 Vnde dicitur Schiſma?

℟. A ſciſſura, qa per Schiſma, ſcindit̃ vnitas Eccleſiæ. c. ſciſſura. 24. q. 1.

3 In quo differt Schiſma ab hæreſi?

℟. Differunt ſicut genus, & ſpecies; nam omnis hæreticus, eſt ſchiſmaticus, ſed non è conuerſo, licet ſchiſma ab vnitate, & obedientiæ Papæ ſeparet homines, & ſit ſpecies hæreſis. c. hæreſis. 24. q. 3.

4 Facta per ſchiſmaticos quam validitatem habent?

℟. Nullam; imò collationes factæ, alienationes, & ordinationes irritę, & nullæ ſunt, & omnes ſuſpendũtur tanquam res factæ à non habēte poteſtatem. c. 1. de ſchiſmat.

5 In quibus caſibus geſta à Schiſmaticis valent?

℟. In ſacramentis, quæ conferunt communem effectum, gratiæ Sacramentalis, vt eſt Pœnitentia, Euchariſtia, & Baptiſmus; & licet iſti ſint ſuſpenſi quoad ſe, non vero quoad alios, vt in c. veſtra. de cohabit. Cler. & mulier. & Abb. c. 1. de ſchiſm. n. 4.

Si

Digitized by Google

6 Si Schiſmaticus conferat ordines, imprimitur character?
℟. Si ſit Epiſcopus, & ſeruata forma Eccleſiæ conferat ordines, imprimitur character, ſed talis manet ſuſpẽſus, & indiget diſpenſatione Apoſtolica. c. detrahit. 1. q. 1. & Abb. c. 1. n. 4. de Schiſmat.

7 Schiſmaticus quam pœnam incurrit?
℟. Excommunicationis, & ſuſpenſionis, & aliquando pœna capitali punitur. c. 1. eod. tit.

8 Ordinatus à Schiſmatico, quam pœnã incurrit?
℟. Si id ſciens fecit, eſt excommunicatus, & ſuſpenſus, & priuatur officio, & beneficio niſi cum illo diſpenſetur, c. 2. eod. tit.

9 Quis poterit diſpenſare, cum Schiſmaticis, & ordinatis ab eis?
℟. Solus Papa. Abb. cap. fin. nu. 7. eod. tit.

10 Si Epiſcopus dicat, ſe diſpenſare cum aliquo, creditur ne ei?
℟. Propter periculum, & rei grauitatem, debet moſtrare diſpenſationem. vt in glo. cap. ſi qui ſunt. diſt. 81. & Abb. tit. de Schiſmat. & ordinat. ab eis.

CAPVT. XXX.

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, QVI RESIGNAVIT, SEV RENVNCIAVIT EPISCOPATVI.

1 EPiſcopus, qui renunciauit Epiſcopatui, poteſt ne conferre Ordines?
℟. Si loco tãtum renunciauit, & nõ dignitati, rogatus ab Epiſcopo aliquo poteſt conferre maiores, & minores ordines, nec qui ſuſcipit eſt irregularis. ita Tolet. lib. 1. c. 71. patet ex c. 1. de ordinat. ab Epiſc. qui reſignat. epiſcop.

2 Epiſcopus, qui renunciauit dignitati, poteſt ne conferre ordines?
℟. Diſtinguendo: aut agitur de minoribus, & tunc poteſt: aut de maioribus, & tunc non poteſt. ita Tol. ibi. & ordinatus maiori ordine ſciẽter, irregularis eſt, nec miniſtrare in ſuſceptis, nec aſcendere ad ulteriores ante diſpenſationem poteſt; c. 1. de ordin. qui renunc. epiſc. ſi vero ignoranter, (niſi craſſa, & ſupina fuerit ignorantia) poterit cum illo diſpẽſare proprius Epiſcopus. c. 1. eo. tit. & Abb. ibi. l.

3 Epiſcopus in dubio renuncians Epiſcopatui, cenſetur ne renunciare loco tantum, aut dignitati, & loco?
℟. Loco tantum; quia qui renunciat dignitati, præſumitur hoc facere propter crimen. c. poſt translationẽ. de renunc. & Abb. c. 1. eod. tit.

4 Ordinatus ab Epiſcopo excommunicato recipit ne characterem?
℟. Recipit, ſed non executionem. Abb. cap. 2. de ordi. ab Epiſc. qui renũc. Epiſc. ſicuti validus eſt Ordo ſi collatus eſſet ab Epiſcopo interdicto, ſuſpẽſo, vel ſimoniaco, ratio eſt, quia talis poteſtatem ordinis non amittit; argumento c. non nocet. 1. q. 1.

Digitized by Google

q. 1. & c. Baptiſmus de conſecratione diſt. 4. ita S. Th. q. 38. art. 2. Sot. diſt. 25. q. 1. art. 1. Palud. q. 2. Durãd. q. 1. Henriq. lib. 10. c. 21. & alij communiter.

5 Quis diſpenſat in tali executione, vt iſte poſſit celebrare?
℟. Si ordinatus fuit ſcienter, ſolus Papa: ſi ignoranter, proprius Epiſcopus. cap. fin. eod. & Abb. ibi. n. 1.

6 Excommunicatus poteſt ne alium excommunicare?
℟. Negatiuè; quia cum ſit extra Eccleſiam, non poteſt alium extra eccleſiam mittere, cap. audiuimus, 24. quæſt. 1.

CAPVT. XXXI.

DE DISPENSATIONIBVS IN ORDINE.

1 QVID eſt diſpenſatio circa ordine?
℟. Vt quis poſſit legitimè ordinari, vel miniſtrare in ordine ſuſcepto.

2 Poteſt Epiſcopus diſpenſare circa ætatem ordinandorum, vel circa ætatẽ obtinendi beneficium, vel canonicatum?
℟. Negatiue, ſed Summus Pontifex. Sà verb. diſpenſatio. n. 18. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 1.

3 Ordinatus ante ętatem, ſi miniſtrat ante diſpenſationem, eſt ne irregularis?
℟. Negatiuè, ſed peccat mortaliter. Syluest. verb. irregularitas. num. 13. & 14.

4 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in publicationibus, & ſolemnitatibus cum aliquo?
℟. Poteſt, ſed hoc non debet facere. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 1.

5 Diſpenſationes in ordine ad ætatem, à quo debent examinari?
℟. Ab Epiſcopo tanquã Sedis Apoſtolicæ delegato. Trid. ſyno. ſeſſ. 23 cap. 24.

6 Quis poteſt diſpenſare, vt quis ſuſcipiat omnes ordines extra tempora, non obſeruatis interſtitijs, tribus Dominicis, vel feſtiuis diebus?
℟. Summus Pontifex de conſenſu ordinarij, propter eminentiam doctrinæ. Rodriguez. to. 3. qq. regular. q. 27. art. 5.

7 Poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt publicationes fiant diebus feriatis?
℟. Negatiue ſicuti etiam in matrimonio. Trid. ſyno. ſeſs. 24. c. 1. de refor.

8 Regulares debent ne facere publicationes, ſicut ſęculares?
℟. Negatiue, ſed debent teſtimoniũ ſuorum Superiorum afferre, & hoc cenſetur dictis publicationibus ſupplere, Miranda in man. Prælator. p. 1. q. 38. art. 7. & 8. & Molfeſ. tom. 1. tract. 2. c. 1. n. 56.

9 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in interſtitijs ordinum minorum?
℟. Poteſt. Trid. ſyno. ſeſſi. 23. c. 11.

10 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in interſtitijs ordinum maiorum?
℟. Poteſt ex legitima cauſa. Bonacin. de ſacram. ord. diſp. 8. q. vnica. punct. 5. n. 34. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. c. 14.

11 Quæ ſunt cauſæ expreſſæ in iure, quæ mouere poſſunt Epiſcopum diſpenſare in interſtitijs ordinum maiorũ?

℟. Vti-

℟. Vtilitas, & neceſſitas Eccleſiæ. Trid.ſyno.ſeſſ.23.c.14.

12 Quomodo intelligitur hæc vtilitas Eccleſiæ?
℟. Si quis ſit ita doctus, vel ſanctus, vel ita in muſica peritus, vt probabiliter intelligatur illum fore Eccleſię vtilem, in vniuerſali, vel particulari?

13 Quomodo intelligitur neceſſitas Eccleſię ſumpta, largo modo?
℟. Quia ſcilicet melius gubernatur Eccleſia pluribus Miniſtris, quam paucioribus.

14 Quis poteſt diſpenſare, cum regularibus venientibus ad ordines in interſtitijs, Epiſcopus ordinans, vel Epiſcopus proprius in cuius Diœceſi domicilium habet?
℟. Epiſcopus ordinans. Quaranta in ſum. bullar. verb. Ordo, verb. quęritur. & Vaſquez in 3.p.tom.3.diſp. 146.c.6.n.58.

15 Quomodo poterit Epiſcopus, cognoſcere cauſas vtilitatis, & neceſſitatis in Eccleſijs regularium?
℟. In hac re credere debet literis, & teſtimonijs ſuperiorum talis regularis, qui ordinatur. Bonacina. de ſacram. diſput. 8. q. vnica punct. 5.

16 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum bigamo, ad vnum beneficium ſimplex, & primam tonſuram?
℟. Negatiue, & ſi fecerit, manet ſuſpenſus à collatione ordinum, & promotus, ab executione, & amittit beneficium, fructuſq; perceptos non facit ſuos: ratio eſt, quia ſi in dicto c. Concil. Trid. prohibentur Bigami miniſtrari munera ordinum minorum, licet ante bigamiã ſuſceperint ordines, à fortiori attẽdẽdũ eſt, multo magis prohiberi poſt bigamiam, & hæc diſpenſatio à Sum. Pont. peti debet. Quaranta de ord. Valentia to.4. diſp. 7. q.19. punct. 3.& Nauar.in manual.c.27.n.197. c. vnico. de bigam. in 6. & lib. 2. c. 25.infr.de bigam.ibi.vide.

17 Qui poſsũt ſuſcipere ordines intra annum abſq; diſpenſatione?
℟. Canonici, & dignitates Eccleſiarũ, quib⁹ annexa ſunt onera dicendi Miſſas, Euangelium, & Epiſtolas, & habentes beneficia curata. Trid.ſyno ſeſſ.22. c.4.

18 Papa poteſt diſpẽſare, vt Clericus, qui ſuſcepit ordinẽ ſacrum, fiat laicus, & ducat vxorem?
℟. Poteſt de plenitudine poteſtatis verũ ex graui cauſa, ne ſcilicet amittatur ſucceſſio, & nomen alicuius inſignis, & præclari Viri. Secundo ad componendas; ſedandaſq; controuerſias inter magnos Principes. Tertio ſi in aliquo Regno, vel ſtatu Iure hæreditatis ſuccedere aliquis Sacerdos, Epiſcopus, vel Cardinalis, alijſq; ex cauſis huiuſmodi: & ratio eſt, quia poteſt diſpenſare in omnibus decretis. Concil. Trid. & in omnibus impedimentis matrimonij, & vnum ex illis eſt Ordo Sacerdotalis. Abb. in c. cum olim. de cler. coniugat. n.5. & Trid.ſyno. ſeſſ. 21. c.2.& ſeſſ.24.c.3.& ſeſſ.25.c.vlt.

19 Poteſt Epiſcopus diſpenſare, vt quis habeat duo beneficia?
℟. Poteſt ſi quodlibet per ſe non eſt ſufficiens ad ſuſtentationem talis Clerici; verum iſti redditus ſunt menſurandi iuxta miniſtri qualitatem. ita Tol. lib. 5. c.81.

20 Inueſtigare defectum ſcientię cui committitur, & quando poteſt in eo diſpenſari?

℟. So-

℞. Soli Epiſcopo : tunc vero quando eſt penuria aliorum Sacerdotū, neq; eſt ſpes inueniendi ſapientiores, tunc poterit diſpenſari in defectu ſcientiæ: ſed debet curare, & maximopere eniti, vt promoti diſcant; neceſſitas enim lege non clauditur, quæ tunc maxime cenſeri debet qñ Eccleſia eſt prouidēda de miniſtro.

21 Quis poteſt diſpenſare cum illegitimo ad ordines ?

℞. Ad minores, & vnum beneficium non curatum, Epiſcopus : ad cætera vero Summus Pontifex, & debet declarare diſpēſationem Epiſcopi, ſi maiorē petat. c. 1. de filijs Presbyterorum.

22 Quis poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum?

℞. Epiſcopus ex legitima cauſa. Trident. ſynod. ſeſſio. 13. cap. 14.

CAPVT. XXXII.
DE SPONSALIBVS.

1 QVID ſunt ſponſalia? ℞. Eſt mutua promiſſio futuri matrimonij. Tolet. in ſum. lib. 7. c. 5.

2 In ſponſalitijs mutauit ne aliquid Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de refor.

℞. Non mutauit, ſed reliquit ea in terminis iuris communis.

3 Quomodo contrahuntur ſponſalia?

℞. Verbis, re, literis, conſenſu, & ſigno. Sanchez. lib. 1. de ſponſalib.

4 Quomodo contrahuntur ſponſalia verbis?

℞. Per verba prolata ab ipſis contrahentibus, dicentibus : ego recipiam te in vxorem, tali tempore, & reſpōdēte muliere, ego recipiam te in virum eodem tempore. tenet Sanchez lib. 1. de ſponſalibus.

5 Sponſalia quomodo contrahuntur re?

℞. Per anuli miſſionē, factam mulieri à viro, & è contra; vel per traditionem alicuius rei, ſecundum cōſuetudinē prouinciæ inſignum deſponſationis futuræ. tenet Abb. in c. finali de impuberū deſponſatione.

6 Quomodo contrahuntur ſponſalia ſigno?

℞. Si mulier vbi interrogatur, an velit deſponſari tali viro, inclinet caput, vel faciat aliquod aliud ſignū in conteſtationem conſenſus interioris. Tunc enim illud ſignū æquiualet verbis, & conſenſui exteriori. tenet Abb. loco citato.

7 Sponſalia quomodo contrahuntur literis?

℞. Dando mandatum ſpeciale, vt, quis cōtrahat pro illo cum tali perſona, vel mittendo nuntium cum dicto mandato ſpeciali, c. fi. de ſponſalibus.

8 Quæ ætas requirit, vt procurator poſſit contrahere ſponſalia de præſenti, vel de futuro, cum aliqua muliere, nomine alterius?

℞. Sufficit, vt procurator habeat vſum rationis, & ſpeciale mandatū, ratio eſt, quia ætas, & omnia requiſita ad verū matrimoniū, nō requiruntur in procuratore, ſed in dante mandatum, quippe qui ipſe eſt contra-

trahẽs,& ipſe ſe obligat.c.fi.de ſpõ-ſalibus.

9 Procurator ad contrahenda ſponſalia poteſt ne alium ſuſtituere?

℟.Negatiue,ſi ſpectetur virtus clauſulæ generalis poſita in ſpeciali mandato; ſi vero ſpecialiter appoſitum fuerit in mandato,quod poſſit ſuſtituere,Titium verbi gratia,Reſpondendum eſt affirmatiue. & ratio eſt, quia in materia ſacramenti Matrimonij non ſufficiunt verba generalia, ſed neceſſario apponenda ſunt verba ſpecialia, necnon & particulares perſonæ. Abb.in c.fi.de ſponſalibus.

10 Si quis poſtea quam miſit nuntium ad ſponſalia contrahenda de præſenti pœniteat ſe, & reuocet mandatum ante quam puella conſentiat, erunt ne ſponſalia,vel matrimonium?

℟.Si mandans, mandatum reuocet coram Notario, & teſtibus, antea quam puella conſentiat, licet non notificetur talis reuocatio nuntio, non erit matrimonium, neq; ſponſalia tenebunt, licet procurator contrahat cum puella cum effectu, & ad hoc eſt attendenda data reuocationis, & dies deſponſationis, ratio eſt, quia matrimonium pendet ex libero conſenſu,& voluntate contrahentis,& non attendiť voluntas futura,ſed præſens,& nemo poteſt obligari, vt ſemper retineat eandem voluntatem, cum etiam in ipſo actu matrimonij, poteſt quis diſſentire,& nolle,illud quod prius voluit.tenet Hoſtienſis in ſum.de ſponſalibus, §.qualiter,& omnes DD.in hoc articulo conſentiunt.c.procurator de procuratoribus in 6. hoc expreſſe decidit.

11 Sponſalia de præſenti facta per legitimum procuratorem debent ne iterum ratificari proprio ore per ſponſum, & ſponſam cum perſonaliter coniunguntur?

℟.Negatiue,ſed ſolum recipere Eccleſiæ benedictiones;ratio eſt, quia illa ſponſalia habẽt eãdem vim, quã habet matrimonium per verba de præſenti inter ſponſum,& ſponſam. c.fi.de ſponſalibus.

12 Pater poteſt cõtrahere de præſenti,vel de futuro pro filio?

℟. Pro filio impubere poterit contrahere de futuro,nõ autem pro pubere,ſine eius expreſſo mandato. at vero pro filio impubere de præſenti non poterit. cap. 1. de impub. deſponſat.

13 Cum puer peruenerit ad annos diſcretionis,tenebitur ne adimplere ſponſalia à Patre promiſſa?

℟. Negatiue: & pater poterit perſuadere filium non autem cogere.c. 1. de impub. deſponſat.

14 Qui dicuntur impuberes?

℟. Qui generare,vel concipere non poſſunt; licet ſecurius ſit ſpectare ætatem poſitam à Concil. Trid.

15 Si vnus pubes, & alter impubes ſit,poteſt Iudex dare licentiam,vt cohabitent ſimul?

℟.Poteſt aliquãdo pro bono pacis. c.2. eod.tit.

16 Quæ ætas requiritur de Iure ad ſponſalia de futuro, vt ſint valida?

℟. Aetas ſeptẽ annorũ, & ſpõſalia antea contracta nulla ſunt,niſi poſt ſeptẽnium conſenſu conualeſcant. c.literas.eod.tit.

17 Si malitia ſuperat ætatem ſponſalia erunt ne valida?

℟. Erũt,quia in matrimonio,& ſpõ-

ſalitijs attenditur potentia, & conſenſus. c. tuæ nobis. eod. tit.

18 Si impuberes contraxerint per verba de præſenti, erunt ne ſponſalia, aut matrimonium,

℞. Erunt ſponſalia. c. 1. de ſponſ. §. idem quoque.

19 Si impuberes contraxerint ſponſalia, poſſunt ne ſtatim diſſolui per mutuum conſenſum?

℞. Eſt expectanda pubertas, c. de il lis. de ſponſalib.

20 Si adſit iuramentum in ſponſalitijs de futuro, quid agendum?

℞. Sunt compellendi donec videatur ſi perſiſtant animo indurato, qa tunc ſunt diſſoluendi. c. præterea. de ſponſal.

21 Si Virgo rapta conſentiat ſponſalibus cum raptore valent ne talia ſponſalia dum eſt in ſua poteſtate?

℞. Negatiue, quia ſponſalia debent fieri libero conſenſu. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 6. de reform.

22 Si mulier impubes nupta alicui de futuro petat licentiam contrahendi cum alio de præſenti, & iam habeat legitimam ætatem, & Vir eius iuret eam in pubertate cognouiſſe, quid agendum?

℞. Talis mulier non auditur, quia in fauorem matrimonij plus creditur Viro. cap. continebatur. de ſponſalib.

23 Sponſalia de futuro per realem copulam, tranſeunt ne in matrimonium?

℞. Si loquamur in iure antiquo vt colligitur ex c. adoleſcẽs. de ſponſalib. tranſibat in matrimonium, quia copula habebatur loco cõſenſus de præſenti, vt optime Tolet. lib. 7. c. 21. noſtra vero tempeſtate poſt Concilium Tridentinum (vt loquor cum Paludano, & Toleto ibid.) eſt hoc annullatum, ab eodem Cõcilio ſeſſ. 24. c. 1. & ratio eſt, quia ad rationem matrimonij pertinent etiam teſtes, & Parochus, alioquin eſſet clãdeſtinum, & ſic duo poſſent ſponſalia clandeſtina contrahere, & ſtatim copulam conſumare, & tunc deberet eſſe validum matrimonium clandeſtinum, quod tamen eſt contra concilium.

24 Si ſponſalibus contractis appoſita ſit pœna, poterit ne exigi?

℞. Negatiue, quia in matrimonio requirit ſumma libertas, & pœna dicit metum. c. gemma. eod. tit.

25 Si loco pœnæ fiat aliqua donatio Eccleſiæ, non impleta conditione erit ne valida?

℞. Affirmatiuè. c. verum. de conditionib. appoſit.

26 In ſponſalitijs ſufficit ne dubius conſenſus?

℞. Negatiue, ſed clara approbatio. c. per tuas. eod. tit.

27 Poteſt ne quis dare pignus mulieri, promittendo illam ducere in vxorem, ita tamen vt ſi eam non ducat amittat pignus?

℞. Negatiue, quia tale pignus eſt quaſi pœna.

28 Quibus modis diſſoluuntur ſponſalia de futuro?

℞. Per matrimonium de præſenti cũ altera, ita Nauar. c. 22. n. 25. Tolet. lib. 7. c. 21. ſed puniendus eſt. c. ex literis. de matri. c. præterea. de ſponſ. Secundo per votum caſtitatis ſolẽne. Tertio per maioris ordinis ſuſceptionẽ. Tol. vbi ſup. & Gonink diſp. 25. dubio 3. Quarto cum alter ingredi. Religionẽ, vt habetur c. ex publico de conuerſ. coniug. & Syl-

uest.

ueſt. verbo ſponſalia quęſt. t 2. dicit quod ſtatim ſoluuntur per ingreſsū ante profeſſionem. Quod non ſufficit ad ſolutionem matrimonij rati. Quinto, cum vnus illorum incidit in fornicationē, ſi alter ſit frigidus. ConinK lib. 7. loco cit. Sexto, ſi poſt ſpōſalia alter illorum ſit hæreticus, aut infidelis. can. non ſolum 28. q. 1. Septimo, ſi ſuperuenit inimicitia notabilis, tunc poteſt vnus, petere ſolutionem, ſecundum Hoſtiēſ. in ſumma verbo ſpōſalia. ſ. ſi. & demū per lepram, per morbū Gallicū ſuperueniētem, vel deformitatē notabilē, per dotem promiſſam nō ſolutā, per amiſſionem membrorum. Hoſtiēſ. in ſumm. de ſponſa. §. qualiter diſſoluuntur.

27 Illicitus coitus ſoluit ne ſponſalia de futuro?

℟. Affirmatiue. Enriq. lib. 2. cap. 14. n. 6. & Couar. in epiſt. de ſponſal. 2. p. 1. c. 5. n. 2.

28 Poteſt Epiſcopus diſpēſare, vt qui habuit illicitum coitum cum vna contrahat cum alia?

℟. Poteſt.

29 Sponſalia de præſenti, ante ætatem vnius, ſequta carnali copula tranſeunt ne in matrimonium?

℟. Negatiue, cum Sanchez. tom. 1. lib. 3. de matrimo. diſp. 40. n. 3. Reginald. in prax. to. 2. lib. 31. cap. 23. num. 182.

30 Sponſalia per verba de futuro contracta, ſi ſoluātur mutuo cōſenſu, vel per matrimonium per verba de præſenti, inducunt ne aliquod impedimentum?

℟. Seſe habere, quaſi facta non fuiſſent. Sà. verb. matrimonium. nu. 12. Rebellus par. 2. lib. 3. quæſtio. 14. nu. 2.

31 Matrimonium, & ſponſalia per verba de præſenti, poſſunt ne celebrari temporibus, quibus ab Eccleſia clauduntur nuptiæ?

℟. Quocumque tempore poteſt matrimoniū celebrari coram Parocho, & teſtibus, quia per Cōc. Trid. prohibētur ſolūm nuptiarum ſolēnitates, conuiuia, traductio ad domū, & carnalis copula. Poſſeuinus. de offi. Curati. c. 10. n. 25.

32 Sponſus ſtuprans ſponſam, qua pœna punitur?

℟. Pœna graui arbitraria, quia poſt Conc. Trid. ſponſalia de futuro copula ſubſequta non trāſeunt in matrimonium. Ledeſma in ſum. tom. 1. tract. de matrim. c. 6. concl. 8.

CAPVT XXXIII.

DE DESPONSATIONE IMPVBERVM.

1 QVIS dicitur impubes?

℟. Ille, qui ex habitu corporis ſui, in pubertate oſtendit quod neque generare, neque concipere poteſt, neque ad id habet naturalem potētiam, & vim. inſtit. quibus modis tutela finitur. in principio.

2 In qua ætate dicitur quis eſſe pubes?

℟. Vir in ætate 14. annorum, mulier in ætate 12. completorum: in

minori ætate ex regula medicorum ius iudicat communiter mulierem non poſſe concipere, neque Virum generare. inſtit. quib. mod. tutel. fin.

3 Poteſt ne aliqua mulier concipere in minori ætate?

℞. Poteſt, natura anticipante, ſi forſan dederit maiorem virtutem alicui ante illud tempus, ſed leges ponunt regulam generalem ſecundum quam quotidie contingit.

4 Si quis poſſet generare ante prædictã ætatẽ, poteſt ne matrimonium contrahere?

℞. Affirmatiue, quod idem dicendũ eſt de muliere; quia vera pubertas non conſiſtit in annis, ſed in potentia generandi. capit. puberes. de deſponſ. impub. Abb. in c. continebatur. eod. tit. n. 3.

5 Si quis habeat ætatem 14. annorum, & non habeat potentiam coeundi, poterit ne licite contrahere?

℞. Licite poteſt contrahere eſt enim ætas à lege conſtituta; poſſe autem generare, vel non poſſe experientia tantum comprobatur. licet melius faceret, ſi expectaret talem potentiam. ex ſent. Abb. in capit. pubes. num. 4. de deſponſ. impub. capit. laudabilem. de frigid. & maleficiat.

6 Per quæ ſigna cognoſci poteſt pubertas, vt Iudex poſſit determinare, an aliquis ante ætatem poſſit contrahere matrimonium?

℞. Per ſigna exteriora inſpiciendo perſonam, membra robuſta, agilitatem, & formam. Bart. in l. de ætate. ff. de minorib. Abb. c. puberes. nu. 4. de deſponſ. impub.

7 In qua ætate poterit quis contrahere ſpõſalia de futuro?

℞. Poſt ſeptennium completum, & non antea. Abb. c. literas. eod. tit. nu. 3.

8 Si maiores ſeptẽnio cõtrahunt ſponſalia poſſunt ne reſilire?

℞. Non ante pubertatem: & ſi aliquis eorum primum fuit pubes, debet alterum ſpectare. c. de illis. eod. titul.

9 Si vnus factus pubes, & alter in ſeptennio ſe deſponſauerint, cum ille peruenerit ad ætatem pubertatis, quis eorum poterit reſilire?

℞. Ille, qui erat in ſeptennio, non autem pubes, & ratio eſt, quia tempore deſponſationis iam habebat iudicium requiſitum ad contrahendum. capit. de illis. eodem titul.

10 Minores obligantur in matrimonio?

℞. Affirmatiuè, niſi tempore contractus fuerit illis facta violentia. capit. de illis. capit. ex literis eodem titul.

11 Ad matrimonium requiritur ne potentia coeundi, & proximitas ætatis ſimul, vel ſeparatim?

℞. Neceſſario requiritur potentia coeundi; quia in ea conſiſtit validitas matrimonij: at vero proximitas ætatis ſine potentia nihil valet. Abb. cap. de illis. num. 4. eod. titul.

12 Si quis nitatur habere carnalem copulam etiam intra vas ſi illam non habeat conſumat ne matrimoniũ?

℞. Negatiue, quia non tactu, ſed reali copula conſumatur matrimonium. cap. atteſtationes. eod. tit. lege Sanchez. de matrim.

13 Si quis deſponſetur de futuro, & poſtea habeat rem illicitam cum ſorore,

re, vel matre ſuæ ſponſæ, diſſoluuntur ne per hoc ſponſalia?

℞. Affirmatiuè. capit. literis eodem titul.

14 Si quis deſponſetur de futuro, abſque conſenſu, & ſponſalia ex defectu conſenſus diſſoluantur; oritur ex hoc impedimentum publicę honeſtatis?

℞. Negatiuè, quia ex defectu conſenſus nunquam fuerunt ſponſalia: ſi verò ſoluantur ex alia iuſta cauſa ſemper oritur impedimentum publicæ honeſtatis. capit. acceſſit. eod. titul.

15 Si aliqua mulier impubes deſponſata poſtquam peruenit ad pubertatem petat licentiam nubendi alij viro, debet ne ei dari?

℞. Si Vir eius iuret carnaliter eam cognouiſſe etiam proximam pubertati, neganda eſt talis licentia. c. continebatur. eod. tit.

16 In cauſa matrimoniali, cui creditur, Viro an mulieri?

℞. Diſtinguendo; Viro, ſi iuret in fauorem matrimonij; ſi vero iuret ad diſſoluendum matrimonium, vel ſponſalia, creditur mulieri iuranti in fauorem matrimonij. c. continebatur. eod.

17 Si aliqua puella poſt ſeptennium fuit apta ad concipiẽdum, & fuit cognita à Viro carnaliter, conſumatur ne matrimonium?

℞. Cum diſtinctiòne: ſi puella cognita fuit ante ſeptennium, non fuit conſumatum matrimonium: ſi vero cognita fuit poſt ſeptennium, conſumatur; præcipue ſi erat proxima pubertati, videlicet circa annum decimum, & tunc cognoſcenda res erit, ab obſtetricibus, & peritis mulieribus: & ſi dixerint cum iuramento potuiſſe concipere, erit conſumatum. Abb. in cap. continebatur. eodem tit. nu. 6. capit. ſi quis vxorem. 23. quæſtio. prima, capit. fi. de eo, qui cogno. conſang. Vxor. ſuæ.

18 Poteſt ne aliqua puella deflorari à Viro, & non concipere, neque eſſe apta ad concipiendum?

℞. Poteſt. Abb. vbi ſup.

19 Si quis contrahat per verba de præſenti cum puella ante pubertatem, videlicet in vndecimo anno, erit ne validum matrimonium?

℞. Si in puella malitia non ſupplet ætatem, erunt ſponſalia de futuro, & non matrimonium, licet Vir eam ſubarrhauerit, dando anulum: ratio eſt, quia ad matrimonium requiritur in vtroque conſenſus verus, quem non præſumitur habere puellam, ante duodecimum annum, niſi malitia ſuppleat ætatem, & cognoſcat id quod facit. Ledeſma q. 45. Couar. Nauar. c. fin. eod. tit.

CA-

Digitized by Google

CAPVT. XXXIV.

DE SPONSA DVORVM.

1 QVIS dicitur ſponſus duarum mulierum?

℟. Ille, qui contraxit cum duabus, ſiue contraxerit cum prima per verba de præſenti, & cum ſecunda per verba de futuro: ſiue è contra. c. 1. de ſponſa duor.

2 Quam pœnam incurrit, qui contrahit cum duabus mulieribus, vel mulier cum duobus uiris?

℟. Eſt infamis, & à S. Inquiſitione punitur, vt ſuſpectus in fide, quia nõ bene ſentit de Sacramẽto matrimonij. l. 1. ff. de his, qui notãtur infamia.

3 Quibus modis contrahuntur ſponſalia de futuro?

℟. Quatuor modis: Primo, per verba de futuro. vt c. pen. eod. Secundo, per uerba de præſenti, quando uterq; vel alter eſt impubes; tunc enim ex interpretatione iuris conuertunt in ſponſalia de futuro. ut c. fin. de deſponſ. impub. & c. unico. eo. lib. 6. Tertio, per traditionẽ arrharum ſi præceſſerũt uerba, uel ſigna. l. arrhis. C. de ſponſal. Quarto, per ſubtrahationem anuli à digito ſi etiam præceſſerunt uerba, uel ſigna. cap. ſi quis deſponſauerit. 27. quæſt. 1.

4 Ad quem Iudicem ſpectat punitio Viri, uel mulieris, qui per uerba de præſenti contrahũt cum duabus mulieribus.

℟. Ad Tribunal S. Inquiſitionis, ſolent præterea Iudex ſæcularis, uel Eccleſiaſticus cognoſcere hoc delictũ, & ille Iudex, qui præuenit cauſam alijs ante fertur, debet tamen ſententiam ultimate definire.

5 Si quis contrahat ſponſalia per uerba de præſenti, & poſtea celebrèt matrimonium cum alia de præſenti, & conſumet, diſſoluuntur ne prima ſponſalia?

℟. Negatiue, ratio eſt, quia fides poſterior data, in præiudicium prioris fidei irrita eſt. ſic Nauar. ſumma latina cap. 22. n. 26. Bart. à Ledes. de matrimonio dub. 13. Ludou. Lopez 2. p. inſtructorij de matrimonio c. 38. Henriq. lib. 11. de matrim. c. 13. adde quod ſecũdum matrimonium ſtãte primo nõ fuit matrimonium, & copula nõ dedit firmitatem, ſed addidit pęnam tali delicto. c. licet. de ſponſa duor.

6 Carnalis copula, & iuramentum addunt ne maius vinculum in matrimonio?

℟. Reſpectu eſſentiæ matrimonij iuramentum non addit aliquid intrinſecè pertinẽs ad illud, ſed ex alio titulo magis obligat, carnalis copula efficit indiſſolubile matrimonium, quia non ſoluitur per ingreſſum religionis, ſicut ſoluebatur quũ erat ſolum ratũ. vide Sanch. & Abb. in c. licet. num. 4. eod. tit. & c. duas. eod. tit.

7 Si quis contraxit cum vna per verba de futuro, & poſtea cum alia per verba de præſenti, cui debet adhærere?

℟. Illi cum qua contraxit per uerba de præſenti, tunc enim factum fuit ma-

matrimonium. Abb. c. 5. eod. tit.

8 Qui non ſeruat ſponſalia quam pęnam incurrit?

℞. Peccat mortalitêr licet non ſint iurata, & obligatur per Iudices ad obſeruandam fidem. Abb. c. 1. eod. nu. 2.

9 Quam pęnam incurrit, qui ſponſam alterius duxit in vxorem?

℞. Si illa per verba de præſenti fuit nupta primò viro, tunc ſecundus nunquam poteſt eam ducere in vxorem, & punitur pœna poſita in Trident. ſynod. ſeſſ. 24. c. 1. c. accepiſti. eod. tit.

10 Si ſit lis de aliquo matrimonio, Iudex quid debet præcipere litigantibus?

℞. Debet ponere pœnam ne lite pendente cum alio contrahant, & ſi contraxerint de facto, debet eos ſeparare, & punire. capit. tua. eodem tit.

CAPVT. XXXV.

DE CONDITIONIBVS APPOSITIS IN DESPONSATIONE, ET ALIIS CONTRACTIBVS.

1 Matrimonium ſpirituale, vt electio alicuius in ordine ad aliquam Eccleſiam, poteſt fieri ſub conditione: vt eligo Petrum tali conditione, vt ſit doctus?

℞. Negatiue, quia electio debet eſſe determinata, & certa, & ſuffragium purum. cap. 2. de elect. lib. 6.

2 Contrahens matrimonium ſub conditione licita, & non reprobata: tenetur ne (non impleta conditione) conſumare matrimonium?

℞. Negatiue. c. ſuper. de condit. appoſit.

3 Matrimonium de præſenti ſub conditione honeſta contractum, habet ne effectũ de præſenti, vel de futuro?

℞. Si conditio honeſta eſt de pręterito, vel de præſenti, vt contraho tecũ ſi es diues, tunc ſtãte conditione eſt matrimonium; nõ ſtante nõ eſt matrimonium. At vero ſi conditio eſt de futuro, vt tecum contraho ſi tua mater dederit mihi centum aureos, tunc per durãte volũtate coniugũ, quãdo implebitur conditio, tũc fiet matrimonium, lege Toletum lib. 7. c. 17. & Abb. c. ſuper. eod. tit.

4 Si aliquis ſub conditione contrahat matrimonium, & ante tempus in quo debet impleri cõditio, cognoſcat carnaliter vxorem, poterit ne (ſi ſuo tempore conditio non adimpleatur) recedere à matrimonio?

℞. Non poſſe, quia per copulam intelligit̃ recedere à cõditione, & purecõtrahere, & ſic ſtatim obligatur adeoq; ob honorem matrimonii, illam tenetur ducere in vxorem. c. per tuas. eod. tit.

5 Si qs deſpõſetur ſub cõditione ad certũ tempus, & trãſacto iſto tempore, & conditione nõ adimpleta, quis habeat copulam, tenebitur ne ratione copulæ ad matrimonium?

℞. Negatiue, quia tranſacto tempore, & nõ adimpleta cõditione, ſpõſalia cõditionalia euanuerunt; verũ in hoc caſu talis homo, debet probare

bare habuiſſe copulam poſt illud tẽporis quãdo conditio debuiſſet iam eſſe adimpleta, & de facto non fuit, vnde talis copula non poteſt velamine talis matrimonij eſſe facta. Abb. capit. per tuas. num. 3. eodem titul.

6 Si quis iurauit recipere vxorem ea conditione, vt prius donentur illi centum aurei, tenetur abſq; receptione aureorum eam recipere?

℞. Negatiue, quia conditio fuit iuſta, & debet prius adimpleri. c. illis. eod. tit. & ſupra etiam tetigi.

7 Conditio turpis poſita in matrimonio, vitiat ne tale matrimonium?

℞. Si conditio non ſit contra ſubſtantiam, & bonum matrimonij (qđ ad triplex genus reduci poteſt, ad fidem, prolem, & indiſſolubilitatẽ) quantumcumq; turpis ſit, nõ vitiat matrimonium: ſicut ſi quis dicat, ſumo te in vxorem per verba de prę ſenti ea conditione, vt fureris, vel interficias tuum patrem, in iſto caſu conditio non debet adimpleri, & matrimonium tenet. capit. 1. eodem tit.

8 Conditio turpis contra ſubſtantiam matrimonij, ſcilicet, duco te vxorẽ ea conditione, vt ſumas potiones ad hoc vt ſterilis euadas: & ſi forte cõceperis, vt ſumas potum ad abortum faciendum, vitiat ne matrimonium?

℞. Vitiat, & illud redit nullum, quia eſt contra bonum matrimonij nempe prolem hoc enim videtur verbis, & non opere contrahere cum ſit cõtra ſubſtantiam, & finem matrimonij. c. fi. eod. tit.

9 Si ponatur in matrimonio conditio impoſſibilis, vt nubo tecum ſi tetigeris cœlum manu, vel volaueris, talis conditio vitiat ne matrimonium?

℞. Negatiue, quia talis conditio habetur pro non appoſita. cap. final. eod. tit.

10 Si ponatur cõditio in matrimonio, quę nõ pendet ex voluntate adimplẽtis, ex hoc vitiatur ne matrimonium: vt ſi quis dicat nubo tecum ſi hodie coram Rege ſermonem habebis?

℞. Facta ex ſua parte ſufficiente diligentia, matrimonium tenet etiam non impleta conditione. c. fin. eod. tit lege Tolet. lib. 7. c. 17. §. tertia conditio.

11 Matrimonium cõtractum cum Iudęo, vel Pagano, erit ne validum?

℞. Siue ſciat, ſiue neſciat eſſe Iudęũ, vel Paganum, matrimonium nõ erit validum, quia ad firmitatem matrimonij oportet, vt ſit eiuſdem fidei; ita Franciſc. à Vittoria de matrimonio n. 294. citatq. Concilium Tolet. 4. c. 62. & Agatenſe 67. c. caue, & cap. non oportet. 28. quæſt. 1. idem dicendum eſt, ſi alter cõiugũ ſit cathecumenus, & fidem habeat. lege Tolet. lib. 7. c. 11.

12 Matrimonium contractum cum Hæretico tenet ne?

℞. Communitêr tenent DD. validum eſſe matrimonium, quia Hæreticus eſt baptizatus, & de gremio Eccleſię. Abb. c. fi. eod. tit. n. 5. & 6. & ita Gloſſa communiter recepta, c. non oport. 28. q. 1. lege Couar. n. 4. Nauar. n. 49. Sanch. diſp. 72.

13 Si aliquis donet Eccleſiæ agrum cum conditione quod ſingulis diebus dicanẽ pro eo, duæ Miſſæ, uel aliquod ſuffragiũ; nõ impleta cõditione, poterit donatarius reuocare talẽ donationem?

℞. Ne-

℟. Negatiue, niſi in ea expreſsê fuerit poſita clauſula quod non impleta conditione poſſit reuocari talis donatio, hoc deciditur in fauorem Eccleſiæ, ſed poterit talis donatarius, vel eius hæres petere, vt cõditio adimpleatur. c. verum. eo. tit.

14 Quando quis donat Eccleſiæ ſub conditione, præſumitur ne quod cauſa finalis conditionis fuit conditionalis, vel non?

℟. Negatiue, niſi id exprimatur; quia maior perfectio eſt quod quis donet purê, quam quod donet ſub conditione. Abb. cap. verum. eod. titu.

15 Conditio poſita in cõſecratione Eccleſiæ, nempe quod non ſit ſubiecta Epiſcopo, valebit ne?

℟. Negatiue, & Eccleſia remanet conſecrata. Abb. c. fi. eod. tit. num. 8.

CAPVT. XXXVI.

DE MATRIMONIO.

1 QVID eſt matrimonium?

℟. Eſt mutuus cõſenſus Viri, & mulieris conſuetudinem indiuiduam vitæ promittentium. Armil. in ſum. c. 5. n. 1. de matrim. cap. cum locum. de ſponſalib. Abb. in cap. fin. de conuerſ. infidel. nu. 2.

2 Vnde dicitur matrimonium?

℟. A matre, & munio: quia propriũ eſt matris parere filiam, educare, & alere: ſimiliter patrimonium dicitur à patre, & munio quaſi propriũ munus, & officium Patris ſit, quærere bona filio, vt ſubſtentetur. Tolet. in ſum. c. 27. q. 1. de matrim. & extr. de conuerſ. coniug. c. ex literis. eod. titu.

3 Quando inſtitutum fuit matrimoniũ?

℟. Si habeatur reſpectus ad prolem, ante lapſum Adæ tunc enim quando Deus dixit: Creſcite, & multiplicamini. At vero tempore legis naturę fuit inſtitutum in remedium contra vulnus peccati. Quod vero pertinet ad certas, & determinatas perſonas habuit matrimonium ex noua lege, ſecundum quam rationem eſt verum Sacramẽtum. 32. quæſt. 2. c. 15. de diuor. c. gaudemus. eod. titu. D. Thom. lib. 4. ſentent. diſtinct. 26.

4 Quis inſtituit matrimonium?

℟. Chriſtus dominus quãdo dixit, quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 1. de reform.

5 Quotuplex eſt fides in matrimonio?

℟. Duplex: pactionis, & conſenſus: pactionis eſt, quando quis promittit de futuro cum aliqua pure, vel ſub conditione: conſenſus, quando duo mutuo conſenſu ad inuicem de pręſenti ſe ſuſcipiunt in vxorem, & virum. cap. duobus. de ſponſ. duor.

6 In quo conſiſtit validitas, & vis matrimonij?

℟. In ſolo conſenſu verbis expreſſo, & ſi mutuus fuerit, ſufficit ſignis. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. capit. decimo.

Digitized by Google

CAPVT. XXXVII.

DE MATRIMONIO CLANDESTINO.

1 Matrimonium clandeſtinum ante Conc. Trid. erat ne verum Sacramentum?

℞. Erat. poſt Concil. Trid. vero tale matrimonium irritum fuit; vnde qui alitêr cõtraxerint ad ſic contrahendum Sancta ſynod. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. inhabiles reddidit.

2 Quomodo intelligũtur talia verba (ad ſic contrahendum Sancta ſynodus inhabiles reddit?)

℞. Quod inhabiles reddit ad ſic cõtrahẽdum, ſcilicet clandeſtine, quia hos contractus nullos, atq; irritos eſſe decernit, ſed non redduntur inhabiles iſti tales ad contrahendum poſtea, ſeruata forma Concilij Tridentini; cum licentia Iudicis Eccleſiaſtici.

3 Si aliquis contraxerit clandeſtine, & poſtea velint contrahere ſeruata forma Concilij Triden. indigent ne diſpenſatione?

℞. Negatiue, ſed ſolûm debent petere facultatẽ à Iudice ordinario Eccleſiaſtico?

4 Qui contraxerunt clandeſtinê, ſi iterũ velint contrahere ſeruata forma Sãcti Concil. Trid. quid debent agere?

℞. Poſt ſententiam Iudicis declarantis nullitatem matrimonij clandeſtini, facultatẽ petere debent ab ipſo Iudice, & contrahere coram Parocho, & teſtibus, & ſi alitêr faciant, iterum grauiter punientur. Bonacin. de matrimo. quæſt. 3. num. 18. Sanch. lib. 6. diſput. 70. num. 13. & lib. 1, diſp. 20. n. 13.

5 Contrahentes clãdeſtine, adiuuan..., conſentientes, Notarij, & Teſtes qua pœna puniuntur?

℞. Pęna graui arbitraria, & pecuniaria ſecundum qualitatem, & quantitatem perſonarũ, & fere ſemper eſt pœna pecuniaria, vel aliqua recluſio, vel pœnitentia publica. Sanchez de matrimon. tom. 1. lib. 3. diſp. 46. num. 8.

6 Inter hæreticos matrimonium clandeſtinum, eſt ne verum?

℞. Si in Diœceſi, uel Prouincia eorum publicatum, & acceptatũ fuit Concilium, non ualet tale matrimonium, quando conuerterentur ad fidem, poterũt Vir cum ipſa, uel alia ſeruata forma Concilij, iterũ cõtrahere. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 1. de refor.

7 Sacrum matrimonij poteſt ne mutari?

℞. Non poſſe in ijs, quæ de eſſentia talis Sacramenti ſunt, quia ſunt de Iure diuino. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de refor. quod ſi Conciliũ Trident. inualidũ eſſe matrimoniũ clandeſtinũ declarauit, cũ tñ prius fuerit validũ, non mutauit materiã, q̃a materia Sacramẽti matrimonij sẽper fuit eadẽ, nẽpe cõtractus humanus validus, qui pôt recipere hãc uariationẽ, ex pſcripto Cõcilij, ut fiat cũ his, uel illis ſolẽnitatibus, nã hẽt ius poteſtas humana in cõtractũ humanũ, ut hoc, uel illo modo fiat, ut ſit contract⁹ ualidus: affirmo tñ ualida eſſe ſponſalia clãdeſtina. c. cũ iniuitio. de clãdeſt. ſponſ. & Trid. ſyn ſeſ. 24. c. 2. Sãch. lib. 3. de cõſen. clãd. diſp. 4

K 2 po-

8 Poteſt ne Eccleſia diſpenſare in ius diuinum?

℟. Negatiue. Trident. ſyno. ſeſſ. 24. cap. 1.

9 Matrimonium clãdeſtinum ſine Parocho, conuertitur ne in ſponſalia de futuro, ita vt poſtea aliquis eorum, poſſit cogi ad promiſſionem ſeruandam, præcipuè ſi interuenit copula propter honorem Virginis?

℟. In negatiuam partem inclino, ratio eſt, quia tale matrimonium, eſt cõtractus omnino nullus, & irritus per Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de reform.

10 Virgo, quæ amiſſit virginitatem, ſub prætextu matrimonij, & fortaſſis ignorans quod tale matrimonium ſit clãdeſtinnm, quam actionem poteſt intentare contra eum, qui eam deflorauit?

℟. Non actionem matrimonij, ſed fraudis, damni, & amiſſæ virginitatis, & forſan uiolentiæ; quia matrimonium fuit irritum.

11 Iudex Eccleſiaſticus in ſua ſententia debet ne uti uerbis quibus uideatur, irritare matrimonium?

℟. Negatiue, ſed declarare tale matrimonium fuiſſe clandeſtinum inter Petrum, & Mariam, & irritum eſſe, quia Concil. Trident. illud irritauit. ſeſſio. 24. cap. primo, de reform.

12 Prohibitio nuptiarum ſolemnium eſt ne licita certis temporibus?

℟. Eſt, quam Eccleſia iuſtis de cauſis inſtituit. Triden. ſynod. 24. cano. 11.

13 Matrimoninm, & ſponſalia, quo tempore, & qua hora poſſunt contrahi?

℟. Quocumque tempore, vel hora, ſiue diei, ſiue noctis: quia per Concil. Triden. ſolùm prohibentur certis temporibus conuiuia, traductiò ad domum, carnalis copula, ſolemnitates nuptiarum, non autem Sacramentùm. Molfeſ. in ſum. tom. 1. tract. 4. cap. 8. num. 64. & Poſeuin. de offic. Curati. cap. 10. nume. 25.

CAPVT XXXVIII.

DE DENVNTIATIONIBVS IN MATRIMONIO.

1 QVAE ſolemnitates requiruntur ad verum matrimonium contrahendum?

℟. Tres denũciationes factę à ꝓprio Parocho trib⁹ dieb⁹ feſtiuis, vel dominicis in Miſſis maioribus, & præſentia ipſius Parochi, vel alterius Sacerdotis, de licentia ipſius Parochi, vel Ordinarij, & duorũ, vel triũ teſtium, & cum mutuo cõſenſu libere contrahentium. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 1. de refor.

2 Quis poteſt diſpenſare in denũciationibus, & eas in totum, vel in partem remittere?

℟. Epiſcopus ex rationabili cauſa, & curet, vt ante conſumationem fiant. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 1. de refor.

Quæ

3 Quæ ſunt cauſæ, ob quas Epiſcopus poteſt remittere denunciationes in matrimonio?

℞. Plures. prima periculum impediendi matrimonium. Secunda inæqualitas contrahentium, vt ſi nobilis ducat ignobilem, diues pauperem. Tertia periculum mortis. Quarta timor parentum ne impediatur matrimonium. Quinta quādo Virgo eſt ſub tutela iniqui Tutoris, & dubitatur ne eam tradat Viro ignobili. Sexta quando Vir fæminam deflorauit, & reparat damnum amiſſæ Virginitatis, & eſt periculum in mora. Septima, quādo nuptiæ ſunt prohibitæ, & adeſt periculum Virginitatis. Paludan. in 4. diſt. 28. q. 2. art. 3. Nauar. in man. c. 22. n. 70.

4 Cum remittanť denunciationes quid debet facere Epiſcopus?

℞. Sumere iuramētū partis, & duorum teſtiū deponētium nullum eſſe impedimentum

5 Poteſt Epiſcopus diſpēſare, vt diebus feriatis denunciationes fiant?

℞. Negatiue, quia cum Cōcil. Trid. dicat (dieb' dominicis,) Epiſcopus nō poteſt diſpenſare in expreſsis à Cōcilio. Segura in director. Iudic. p. 2. c. 16. nu. 17. & Riccius in prax. for. Eccleſ. p. 1. reſol. 2 24. n. 3. & Vgolin. de offic. & poteſ. Epiſc. c. 15. §. 11. n. 4. Sanch. de matr. diſp. 7. lib. 2. num. 6.

6 Si omittanť denunciationes, erit ne irritum matrimonium?

℞. Negatiue, quia ſunt de ſolemnitate, non autem de neceſſitate. Nauarr. cap. 22. num. ſeptimo, Conink. de Sacramen. diſp. 27. dub. 5. nu. 49.

7 Qua pœna puniendi ſunt, qui ante denūtiationes, matrimonium conſumunt?

℞. Pœna ſtupri, quæ in aliquibus locis eſt taxata in aliqua pœna pecuniaria. Ricc. in prax. for. Eccleſ. par. prima, reſolut. 224. numero ſecundo.

8 Factis denunciationibus quot menſes debent tranſire ad matrimonium contrahēdum; ita vt illis tranſactis iterum debeant fieri denunciationes?

℞. Quatuor. Poſſeuin. de offic. Curati. cap. 10. nu. 13. & Rebell. de oblig. iuſt. p. 2. lib. 4. ſect. 2. num. 8. in addit.

9 Si duo contrahāt ex diuerſis Parochijs, vel ciuitatibus debent ne in ambabus Parochijs fieri denunciationes?

℞. Negatiue, ſed ſufficit, vt fiant in Parochia vbi habitant contrahentes: licet Iudex (ſi commode fieri poteſt) curet, vt in ambabus Parochijs fiant. c. Bonacin. de matr. quæſtio. 2. punct. 6. num. 11. & ConinK. de Sacram. diſput. 27. dub. quinto, num. 50.

10 Quis eſt Miniſter huius Sacramenti?

℞. Ipſi contrahentes ad inuicem; Parochus vero habet ſe velut teſtis neceſſarius. Triden. ſynod. ſeſſio. 24. capit. 1. de reform.

CA:

CAPVT. XXXIX.

DE PAROCHO IN MATRIMONIO.

1 QVID requiritur in Parocho ad ſeruandam formam Concil. Trid. in matrimonio?

℟. Solum præſentia, & intelligentia, & quod ſit proprius Parochus Viri, aut mulieris. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. §. Parochus.

2 Sunt ne de neceſſitate matrimonij aliqua verba, vel conſenſus Parochi?

℟. Negatiue. Reginal. l. d. to. 2. c. 23. num. 175.

3 Si Parochus repugnet, & ſit ligatus, & claudat aures, valet ne matrimonium?

℟. Valet, quia ſolum requiritur præſentia, & intelligentia non autem actio.

4 Si Parochus dormiat, valet ne matrimonium?

℟. Negatiue, quia dormiens non eſt præſens intellectu, ſed corpore, veluti ſi eſſet mortuus.

5 Si quis in præſentia Parochi occultè contrahat, & Parochus nihil intelligat, quia dixerunt verba ſecrete, vel adeo longe, vt intelligere nõ poſſet, valet ne matrimonium?

℟. Negatiue, quia requiritur præſentia Parochi cum intelligẽtia rei.

6 Parochus, vt aſſiſtat matrimonio debet ne eſſe Sacerdos?

℟. Affirmatiuè, vnde ſi quis contraheret coram Vicario Epiſcopi non Sacerdote, vel Parocho, item non Sacerdote nullũ eſſet matrimoniũ. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. Nauar. conſ. 6. de cland. matrimonio.

7 Matrimonium coram ſubſtituto Parochi in adminiſtrandis Sacramentis contractum, valet ne?

℟. Affirmatiuè.

8 Sufficit ne ut licẽtia Parochi erga ſubſtitutum ſit tacita?

℟. Negatiue, ſed debet eſſe expreſſa, & in ſcriptis ad adminiſtrãda omnia Sacramenta.

9 Parochus debet eſſe proprius Viri, aut mulieris?

℟. Sufficit, ut ſit Viri, aut mulieris. Sanch. de matrimonio.

10 Si Parochi Viri, & mulieris inter ſe diſputent, quis eorum debet benedicere contrahentes; quid agendum?

℟. Si Vir accedat ad domum mulieris ad contrahendum, proprius Parochus erit mulieris, uel è contra.

11 Si Parochus det licentiam alicui Sacerdoti, ut aſſiſtat matrimonio; quomodo debet dari talis licentia?

℟. In ſcriptis, præcipuè, ſi nõ ſit eius ſubſtitutus, qui cum licentia generali adminiſtrat omnia Sacramẽta.

12 Quam pœnam incurrit Parochus aſſiſtens matrimonio eorum, qui non ſunt de ſua Parochia?

℟. Eſt ſuſpẽſus arbitrio Epiſcopi illius Parochiæ, ad cuius iuriſdictionẽ pertinebant contrahentes. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 1. de reform.

13 Quis debet habere librum contrahentium?

℟. Quilibet Parochus tenetur ſcribere nomina, & cognomina cõiugũ, teſtiũ, diẽ, & locũ contracti matrimonij. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 1. de refor.

Si

14 Si conſuetudo ſit, vt contrahẽtes dent aliquid Epiſcopo, eſt ne licita talis conſuetudo?

℞. Affirmatiuè, quia non datur ratione benedictionis, ſed ad ſubſtentationem dignitatis.

15 Conſuetudo introducta, quod detur aliquid Parocho libera voluntate, quando nupti benedicuntur, debet ne obſeruari?

℞. Debet, dummodo nihil accipiatur, etiam ſi libere offeratur ante factam benedictionẽ, nec ratione benedictionis, ſed ſubſtentationis.

CAPVT XXXX.

DE VAGANTIBVS IN MATRIMONIO.

1 VAgantes non habentes proprium Parochum ſi velint nubere; quis erit talis Parochus.

℞. Quilibet ſicuti, & Confeſſarius, ſed debet iſte Parochus curare, vt de expreſſa licentia Epiſcopi eos coniungat. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 7.

2 Per quot tempus dicitur, quis non eſſe vagans?

℞. Si per octo annos in aliqua Ciuitate habitauerit.

3 Si duo, vel alter ex contrahentibus ſit alienigena, & ad breue tempus habitauerit in aliqua Parochia, quis erit proprius Parochus?

℞. Ille in cuius Parochia alter contrahẽtium habitauerit, ſed ſi nullus eorum habuerit fixam habitationẽ proprius Parochus erit ille, qui diligentias fecerit de cognitione, vita, & moribus contrahentium, & receperit teſtes, & in eius Parochia debent contrahere, vel Parochus cui Epiſcopus hanc examinationem, & matrimonium commiſſerit. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 7. & ibi Doctores.

CAPVT XXXXI.

DE CONTRAHENTIBVS MATRIMONIVM.

1 QVID debent facere coniuges ante conſumationem matrimonij?

℞. De conſilio confiteri ſua peccata, & communicare, non autem de præcepto. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 1.

2 Quæ ætas requiritur in Viro ad contrahendum matrimonium?

℞. Quatuordecim annorum, & in fœmina duodecim annorum completorum ſuppono in vtriſq; potentiam coeundi, vt aliàs dicam. Suarez lib. 6. diſp. 28. n. 2. Sà verb. matrimonium. n. 7.

3 Matrimoniũ, & ſponſalia poſſunt contrahi per Procuratorem?

℞. Poſ-

℞. Poſſunt. Sà verb. matrimonium. n. 12. Fornar. in addit. Tolet. lib. 7. c. 5. ConinK. diſp. 24. de matrimo. dub. 9.

4 Procurator contrahit ſibi cognationẽ, an mandanti?

℞. Mandanti. Sà ubi ſup.

5 Quam ætatem debet habere Procurator ad matrimonium contrahendum?

℞. Sufficit habere uſum rationis, & ſpeciale mandatum, cum expreſſione nominis, & cognominis mulieris. Sà uerb. matrimonium.

6 Mutus, & ſurdus poſſunt contrahere matrimonium?

℞. Poſſunt; quia matrimonium conſiſtit in cõſenſu, ſiue ſit per verba, ſiue per alia ſigna externa, expreſſa. c. cum apud ſedem. de ſpõſ. & matr.

7 Furioſus poteſt contrahere matrimonium?

℞. Non poſſe, dum eſt in furore; ex defectu conſenſus requiſiti. c. dilectus. de ſponſ. & matri.

8 Si ſolo cõſenſu contrahitur matrimonium, ad quid requiruntur verba exteriora, vel æquiualentia?

℞. Quia ad rationem Sacramẽti requiritur ſenſibilitas, quæ habetur per illa ſigna exteriora; vnde mutus, per ſigna exteriora, eius internũ cõſenſum exprimentia, optime cõtrahit matrimoniũ: Puer vero ante ætatem requiſitam nõ cenſetur habere conſenſum. atq; adeò nec contrahere. c. tua. eod. tit.

9 Si duo Catholici ſint in loco hæreticorum, vbi non eſt Parochus, & contraxerint ſine pręſentia Parochi, erit ne matrimonium?

℞. Mihi videri inſtabile, quod contrahant, dummodo habeant voluntatem exequendi totum id quod circa hoc iubet Eccleſia quãdo commoditas præſetulerit. & ratio eſt, quia Trident. ſyno. in caſu impoſſibili non obligat. ſeſſio. 24. capit. primo.

10 Puella, quę clãdeſtine contraxit, & conſumauit, poterit ne religionẽ ingredi, & profiteri?

℞. Poterit, ſed cenſeo virum expectare debere, quouſq; illa, in religione profeſſionem edat, vt Iudex declaret illum liberê, cum alia poſſe contrahere.

11 Quis eſt effectus huius Sacramenti?

℞. Dat gratiam, facit licitam cohabitationem, & prolem legitimam. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. capit. 1. & 2.

12 Quis eſt perfectior ſtatùs cœlibatus, an coniugatus?

℞. Cœlibatus, & virginitatis. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. canò. 10.

CAPVT XXXXII.

DE IMPEDIMENTIS DIRIMENTIBVS MATRIMONIVM.

1 QVAE ſunt impedimenta dirimentia matrimonium?

℞. His verſibus continentur.

Er-

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas
Si ſis affinis, ſi forte cohire nequibis
Si ſponſam rapis, ſi clandeſtinus inibis;
Hæc celebranda vetant, & connubia facta retractant.
Tol. in ſum. lib. 7. c. 7. nu. 1.

DE ERRORE, ET CONDITIONE.

Quotuplex eſt error in matrimonio?

℟. Duplex: primus in ſubſtantia perſonæ, & hic diſſoluit matrimonium, vt ſi promittatur Maria, & detur Ioanna: ſecũdus error in qualitate perſonæ, & hic non diſſoluit, vt ſi promittatur Virgo, diues, formoſa, & nobilis, & non ſit. lege Toletum in ſumma lib. 7. c. 7. n. 3. Nauar. c. 22. n. 35. Ledeſma addit. 3. p. q. 50. Couar. in c. 3. §. 7. ConinK. diſp. 31.

Si ſeruus nubat ſerua putans eſſe liberam tenet ne matrimonium?

℟. Tenere, quia non fit deterior conditio errantis eſt ſententia cõmunis. cum S. Th. 4. diſt. 36. lege Tol. lib. 7. c. 7. §. ſecũda propoſitio. idem dicendũ ſi ſerua nubat ſeruo, putans eſſe liberum.

Si ſeruus ducit liberam putans eſſe ſeruam, vel è contra tenet ne matrimonium?

℟. Tenere propter oppoſitã rationẽ quia non fit deterior conditio errãtis imò melioratur. c. ſi quis liber. 29. q. 2. & idem docet S. Th. 4. diſt. 36. ar. 1. & Nauar. c. 22. n. 33.

5 Si liber ducit ſeruam, putans eſſe liberam, aut econtra, eſt matrimonium?

℟. Non eſſe, ducor ab oppoſita ratione, quia fit deterior conditio errantis habetur c. proponitur. & c. ad noſtram de coniug. ſeruor. d. q. 2. ſed limitant iſtam propoſitionem Richard. 4. diſt. 39. q. 1. art. 1. & Nauar. c. 22. n. 33. niſi qui contrahat eſt paratus illam ducere cognitã conditione.

6 Si liber ſciat impedimẽtum conditionis poſt contractum, adhuc tamen vult poſtea contrahere, eſt ne validum matrimonium?

℟. Non valere, niſi accedat vtriuſque coniugis nouus conſenſus, ita Nauar. c. 22. n. 33. Tolet. lib. 7. c. 7.

CAPVT XXXXIII.

DE IMPEDIMENTO VOTI.

Quotuplex eſt votum?

℟. Duplex: ſimplex, & ſolemne. c. meminimus. qui Cler. vel vou. matr. cõtrah. poſſũt.

Quod eſt votum ſimplex?

℟. Quod caret ſolemnitate, & tale votum impedit matrimonium contrahendum, ſed non contractum c. meminimus. eod. tit. c. inſinuante. eod. tit. quia matrimonium fortius

vinculum eſt, voto ſimplici.

3 Quod eſt votum ſolemne?

℟. Votum emiſſum in aliqua religione approbata, in manibus Superioris, qui habeat poteſtatem, & tale votum dirimit matrimonium; cōtrahens vero eſt excommunicatus. clem.1. de conſang. & affinit. Tolet. in ſum. lib.7. c.8. n.1. & 2. aſſerit nō ſolum dirimere, votum ſolemne expreſſum, ſed etiam tacitum, quod fit in religione poſt annum probationis, quando quis actum profeſſi facit, ac ſe, vt profeſſum gerit.

CAPVT XXXXIV.

DE IMPEDIMENTO COGNATIONIS.

1 QVotuplex eſt cognatio?

℟. Triplex: ſpiritualis, legalis, & naturalis. Tolet. in ſum. lib.7 c.8. n.3.4.5. & 6.

2 Quæ eſt cognatio ſpiritualis?

℟. Quæ contrahitur in baptiſmo, & confirmatione ſolum, inter baptizatum, & baptizantem, & inter parentes eius, & Patrinum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. capit.2. de re form. ſtatuit tria. Primo abſtulit cognationes confraternitatis ſpiritualis. Secūdo, ſi ſint plures patrini, voluit, vt contrahatur hęc cognatio, ſolûm cum vna, & vno, qui aſcribuntur in libro. Tertio, cum vxoribus Patrinorum noluit vt contrahatur cognatio ſpiritualis. Tol. lib.7. c.8. n.3.

3 Quæ eſt cognatio legalis?

℟. Quando quis adoptat, & recipit alienum filium in ſuum; tunc enim eſt cognatio inter adoptatum, & adoptantem, & filios, & nepotes adoptati, & adoptātis, & inter vxores adoptati, & adoptantis: ſed filij cûm non ſunt ſub patria poteſtate, ſed extra, non habent hoc impedimentum. c.1. de cognat. legali. Franciſc. à Vottoria de matrimonio nume. 301.

4 Quæ eſt cognatio naturalis?

℟. Eſt vinculum, ab vna ſtirpe, & ſanguine per gradus deſcendentium. Tol. in ſum. lib.7. c.9. n.1.

5 Quotuplex eſt cognatio naturalis?

℟. Duplex: altera procedit ex linea recta; altera vero ex tranſuerſali. Tolet. vbi ſupra n.4. & 5.

6 Hæc cognatio vſq; ad quem gradum impedit, & dirimit matrimonium?

℟. Vſq; ad quartum gradum incluſiue. Tol. vbi ſup. n.6.

7 Si Puer fuerit baptizatus domi, & poſtea ductus ad Eccleſiam, vt Chriſma ei imponatur, & ſolemnitates fiant; Patrini, qui his ſolemnitatibus, aſſiſtunt, contrahunt ne aliquam cognationem?

℟. Non contrahere, quia cognatio non contrahitur ex chriſmate, & ſolemnitatibus, ſed ex baptiſmo: & ſic contraxerunt cognationem ſolûm illi Patrini, qui aſtiterunt quando talis puer domi fuit baptizatus, ſiue ſit baptizatus à laico, ſiue à muliere, ſiue à Sacerdote.

8 Si plures ſuſcipiāt vnū de fonte, nullo deſignato, neq; ſcripto in libro à Parocho, contrahūt ne oēs, qui cō fuſe, & ſine electione eum teuuerunt?

℟. Con-

℞. Contrahunt, quia non fuit facta electio quis eorum cōtraxit. Nauar. in man. c. 22. n. 24. c. quamuis de cognat. ſpirit. in 6.

9 Poteſt Epiſcopus concedere licentiā, ut duo Viri, uel mulieres aliquem baptizatum de baptiſmo ſuſcipiāt?
℞. Eſſe prohibitum per Trident. ſyno. ſeſſ. 24. c. 1.

10 Cognatio ſpiritualis contracta in baptiſmo, ad quos gradus extenditur, vt impediat matrimonium?
℞. Solum inter baptizatum, & baptizantem, & unum, uel unā ſuſcipientem de fonte, & inter Patrem, & matrem baptizati, & ideo Parochus diligenter interrogare debet, quisnā ſuſcepturus erit baptizatum de fonte, eiuſq; nomen in libro adnotare; cæterorum uero Patrinorum nomina non adnotabit, unde hi non contrahunt cognationem aliquam, ſed ſolum ſunt Patrini ad ſolemnitatem.

11 In confirmatione, quæ cognatio contrahitur impediens matrimonium?
℞. Solum inter confirmatum, & cōfirmantem, & Patrem, & matrem cōfirmati, & vnum Patrinum tenētem confirmatum. Trident. ſynod. vbi ſupra.

12 Cognatio publicæ honeſtatis, vſque ad quem gradum impedit matrimonium?
℞. Non excedit primum gradum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3.

13 Impedimentum affinitatis quod prouenit ex copula carnali, vſq; ad quē gradum dirimit matrimonium?
℞. Vſque ad primum, & ſecundum gradum. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 4.

CAPVT XXXXV.

DE COGNATIONE SPIRITVALI.

1 QVID eſt cognatio Spiritualis?
℞. Eſt propinquitas, quæ prouenit ex Sacramēti datione, vel ex atteſtatione, vel retentione in ſacro recipiēdo ſicut patrinus, qui tenet aliquem ad fontem baptiſmalē, vel confirmationem. 30. q. 3. per totum.

2 Parentes carnales debent ne ſuſcipere filios de ſacro fonte?
℞. Negatiuè, ne oriatur cognatio inter ipſos. Abb. c. 1. de cognat. ſpirit. n. 2.

3 Quæ propinquitates naſcuntur ex cognatione ſpirituali, quæ contrahitur in baptiſmo?
℞. Prima, filiatio inter baptizatum, & baptizantem. Secunda, compaternitas inter Sacerdotem, & patrē baptizati. Tertia, commaternitas inter Sacerdotem, & matrem baptizati. Quarta, inter filios Sacerdotis, & baptizati. Quinta, filiatio inter baptizatum, & ſuſcipientem. Sexta, filiatio inter baptizatum, & vxorem ſuſcipientis. Septima, fraternitas inter baptizatum, & filios ſuſcipientis. Octaua, compaternitas inter ſuſcipiētem, & patrem baptizati. Nona, commaternitas inter ſuſcipientem, & matrem baptizati. 30. q. 1. c. homines. 30. q. 3. per totū. 2. q. 3. c. ita diligere. ſed per Concil.

Trid.ſy.ſeſ.24.c.2. de refor. ſunt, vt vnus, vel vna tantum teneant baptizatum; & inter eos ſolos, & inter baptizatum, & baptizantem, & Patrem, & matrem baptizati cognatio ſpiritualis oriatur, neq; extendatur ad alios gradus iuſtis de cauſis, & ita totus titulus de cognat. ſpirit. regulari debet per d.c.2.ſeſſ. 24. Conc. Trid.

4 Si quis teneat filium ſuum in fonte baptiſmatis, debet ne ſeparari à ſua ꝓpria vxore ratione cognationis ſpiritualis?

℟. Negatiuè: ſi id ignoranter fecerit, quia ignorantia illos excuſat: ſi vero ſcienter fecerit non debet reportare commodum ex ſua malitia. c.ſi vir, vel mulier. de cognat. ſpirit.

5 Si pater, vel mater tenuerunt propriũ filium in fonte, per talem cognationem diſſoluitur ne matrimonium inter ipſos?

℟. Negatiue, & vterque poteſt petere, & reddere; quia non eſt de impedimentis à iure expreſſis. Abb. in c.2.de cogna. ſpirit. n.5.

6 Si Ioannes in fonte baptiſmi tenuit fiſilium Petri, Petrus poterit ne tenere filium Ioannis?

℟. Poterit, quia non eſt prohibitum in iure. c.ſuper eo. de cogna. ſpirit. & Abb.ibi.n.2.

7 Si pater alicuius baptizati cognoſcat vxorem illius, qui in baptiſmo ſuſcepit filium ſuum, non ſuſcipiente ſimul, & illa ſi deinde mortuo ſuſcipiente vxor eius vidua nubat patre baptizati, erit ne validum tale matrimonium?

℟. Eſſe validum ratio eſt, quia illa non contraxit cognationem ſpiritualem, nam cognatio ſpiritualis, per Trid. contrahitur ſolum inter ſuſcipientes baptizatum, ac ipſum baptizatum iſtiuſq; patrem & matrem; rurſus inter baptizantem, & baptizatum huiuſq; parentes; cum igitur illa non ſuſceperit, impedimentum nõ habet. Conc. Trid.ſeſſ. 24.c.2.de reform.

8 Inter Patrem baptizati, & tenentem in fonte, quæ cognatio contrahitur?

℟. Cognatio ſufficiens ad dirimendum matrimonium contractum. c. veniens. eod. tit.

9 Compaternitas contracta per Cathechiſmum dirimit ne matrimonium contractum?

℟. Negatiuè, ſed impedit contrahendum. cap. contract. de cognat. ſpirit.

CAPVT. XXXXVI.

DE COGNATIONE LEGALI.

1 QVid eſt cognatio legalis?

℟. Quando adoptat, & recipit alienum filium in ſuũ. c.1. de cognat. legali.

2 Quis eſt adoptio?

℟. Eſt gratuita quædam electio, qua quis aliquem ſibi eligit in filium, & talis dicit adoptiuus. inſt. de adopt. in princ. lege Sot. diſt. 42.q.2.art.1. Ledeſma q.57. Rebell.q.7.

3 Qui debet eſſe maior, adoptatus, vel adoptans?

℟. Ado-

℞. Adoptans debet præcedere adoptatũ in plena pubertate, alias adoptio nulla erit. inſt. de adopt. §. minorem.

4 Caſtratus, vel ſpado poteſt adoptare?

℞. Negatiue, quia adoptio imitatur cognationem naturalem, & quia nõ poſſunt generare, ideo non poſſunt adoptare, quia eſt actus viri potẽtis inſtit. de adopt. §. illud.

5 Sacerdos poteſt ne adoptare?

℞. Affirmatiuè: quia eſt actus charitatis; & ſicut poteſt generare, ſic poteſt adoptare. Abb. in c. vnico. de cognat. leg. n.4. l. ſi Pater. ff. de adoptionibus.

6 Senex poterit ne adoptare in nimia ſenectute?

℞. Poterit; licet probabiliter ob ſenectutem non poſſit generare, vt habeat ſolatium in ſua infirmitate. l. ſi Pater. ff. eod. tit.

7 Quam cognationem contrahunt adoptatus, & filij adoptantis?

℞. Confraternitatis: ad hoc, vt matrimonium non poſſit contrahi inter ipſos durante adoptione, & dirimatur contractum. capit. vnico. de cognat. legal & Abb. ibi. nu. 6.

8 Illegitimus poteſt contrahere cum filia ſpirituali Patris ſui?

℞. Negatiue. Abb. vbi ſupra n. 7.

CAPVT. XXXXVII.

DE CRIMINE IMPEDIENTE MATRIMONIVM.

1 QVOD eſt crimen dirimens matrimonium?

℞. Homicidij, & adulterij: videlicet cũ quis propria vxore uiuente, habet copulã carnalẽ cũ alia, & promittit quod mortua propria uxore ducet illam, uel occidat uxorẽ ad contrahendũ cũ alia: hæc duo crimina dirimunt matrimonium contractum. Tol. in ſum. lib. 7. c. 10.

2 Adulter, q̃ viuẽte ꝓpria vxore, cognoſcit aliã carnalitẽr, mortua propria Vxore, poterit ne cũ alia cõtrahere?

℞. Poterit; niſi uiuente propria ſponderit cum ea contrahere. c. ueniens. de eo, qui duxit in matri.

3 Matrimoniũ dirimitur, ne propter ſolum adulterium alterius coniugis?

℞. Non. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. can. 7.

4 Si quis uiuẽte uxore, per uerba de pręſenti cõtrahat cũ Maria, & eã neq; poſt, neq, antea cognoſcat, ſed ſolũ ꝓmittat per verba de pręſẽti; prima vxore mortua, poterit ne cũ dicta Maria contrahere?

℞. Poterit. dãdo nouũ cõſenſum, q̃a cõtractus nõ facit impedimẽtũ, ſed copula, adulteriũ, & homicidiũ. c. ſi quis. de eo, qui dux. in matr. &c.

5 Si q̃s viuẽte vxore ipſa inſcia nubat cũ Maria, & Maria neſciat illũ eſſe vxoratũ, & eã cognoſcat, mortua prima vxore tale matrimoniũ erit validũ?

℞. Ad petitionẽ Viri non eſſe, quia nõ dẽt res in cõmodũ ponentis fraudẽ cedere; bene tamen ad petitionẽ mulieris. cap. propoſitum. de eo, qui dux. in matri. &c.

6 Qui dimiſit adulterã tenẽ ne, facta pęnitẽtia illã iterũ recipere ĩ ſuã domũ?

℞. Ne-

℟. Negatiue, bene tamen tenetur alere.

7 Si alter coniugum infidelium venerit ad fidem, poterit ſibi ſumere vxorem fidelem?

℟. Poterit habitare cum infideli ſi infidelis voluerit; ſi vero voluerit recedere à fideli, vel habitare cum contumelia Dei, & eſt periculum animæ, poterit ab ea ſaparari, & ducere vxorem fidelem. Nauar. c. 2. nu. 49. in man. Sà verb. matrimonium, nu. 8.

8 Per hæreſim alterius coniugis diſſoluitur ne matrimonium?

℟. Negatiuè. Trident. ſyno. ſeſſ. 24. cano. 5.

9 Matrimonium ratum, & non conſumatum dirimitur ne per profeſſionem religionis?

℟. Dirimitur. Trident. ſyno. ſeſſ. 24. cano. 6.

CAPVT XXXXVIII.

DE DISPARITATE CVLTVS IN MATRIMONIO.

1 QVID eſt diſparitas cultus? ℟. Quando baptizatus nubit cum non baptizata, talis diſparitas dirimit matrimonium, quia baptiſmus eſt ianua omnium Sacramentorum. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 2. c. non oportet. 28. quæſtio. 1. & ibi. gloſſ. Tolet. in ſumm. lib. 7. cano. 11.

2 Si duo coniuges Mauri ſint, & vnus conuertatur, & baptizetur, & alter non, poterunt ne manere in tali matrimonio?

℟. Poterit baptizatus manere, ſi non ſit periculum animæ. Tolet. in ſumm. lib. ſeptimo, cap. 11. num. 3. & tunc erit in baptizato Sacramentum.

3 Filij nati ex non baptizato, & baptizata, quam conditionem ſequuntur?

℟. Conditionem Patris: ſi vero ambo ſint Iudæi, & fœmina conuertatur, ſequuntur conditionem matris: idem de mancipijs Chriſtianorum. Tol. in ſum. lib. 7. cap. 11. num. 4.

4 Natus ex matrimonio clandeſtino, vel nullo, erit ne legitimus ſi poſtea matrimonium validum fiat?

℟. Affirmatiuè, quia legitimatur per ſubſequens matrimonium, capitul. quod nobis. de clandeſt. deſponſ.

5 Si quis in gradu prohibito ſciens, vel ignorans contrahxerit, filius natus erit ne legitimus?

℟. Negatiuè, quia ignorantia, vel bona fides in matrimonio non excuſat. cap. cum inhibitio. §. ſi quis vero. eodem titul.

CA-

CAPVT· XXXXIX.

DE VI, VEL METV IMPEDIENTE MATRIMONIVM.

QVotuplex eſt vis, vel metus in matrimonio?

℞. Duplex: primus eſt metus reuerentialis, & ordinarius non amittendi, ſcilicet amicitiam, vel fauorem alicuius: Secundus eſt metus cadẽs in conſtantem virum; hoc eſt quãdo graue aliquod malum timetur in matrimonio, nempe metus mortis propriæ, filiorum, verberum, famæ, honoris, carceris perpetui, & aliorum ſimilium; lege Nauar. conſ. 10. de iis, quæ vi, &c. Gloſſam in c. præſens clericus 20. q. 3. Val. q. 3. p. 2. Couar. ſ. 6. n. 3. Tol. lib. 7. c. 12.

Qualis metus dirimit matrimonium contractum?

℞. Metus cadens in conſtantem virum: ſed aduerte quod ſi poſt metũ aliquando conſenſerit, tale matrimoniũ non poſſe diſſolui. c. veniens. de ſponſal.

3 Si aliqua mulier per vim contrahat matrimonium, & poſtea ſponte cohabitet cum Viro, quid agendum?

℞. Licet à principio tale matrimonium nõ fuerit validum, poſtea uero taciturnitate, & cohabitatione fit uerum. c. ad id. de ſponſal.

4 Pœna poſita Magiſtratibus, Primatibus, qui per vim inducunt mulieres diuites ad matrimonium contrahendum; extenditur ne ad priuatos homines.

℞. Negatiue, ſed ſolum comprehendit Magiſtratus, & Primates, qui habent aliquam poteſtatem, & iuriſdictionem, cum qua faciunt, ut dictæ mulieres nubant, & ea abutuntur in damnum, libertatis matrimonij.

CAPVT· L.

DE ORDINE IMPEDIENTE MATRIMONIVM.

QVis Ordo dirimit matrimonium?

℞. Ordo ſacer, & maior. Tolet. in ſum. lib. 7. c. 12. n. 3.

Quis poteſt diſpenſare, ut clericus in ſacris nubat?

℞. Dixi. lib. 1. c. 31. n. 18.

Eſt ne idem in Græcis uxorem habentibus?

℞. Affirmatiue; Græci enim ob hãc cauſam prius uxorẽ ducunt; ac proinde nec poſſunt tranſire ad ſecundas nuptias.

4 Si Diaconus de facto ordinetur, & contraxerit matrimonium quis poterit cum eo diſpenſare eumque promouere?

℞. Epiſcopus; facta pœnitentia. c. ex lite-

literis. qui Cler. uel vou.

5 Clerici in ſacris, & regulares, qui emiſerunt uotū ſolemne caſtitatis, poſſunt ne contrahere matrimonium?
℞. Negatiue; & ſi contraxerint, non erit validum. Trident. ſyno. ſeſſ. 24. cano. 9.

6 Per ingreſſum religionis, dirimitur ne matrimonium contractum de præſenti ratum, & non conſumatum?
℞. Affirmatiuè, ſequuta pfeſſione; attamen poſt emiſſam profeſſionē, tunc enim etiam inuito altero coniuge ſolutum eſt matrimonium. c. promiſſum de ſponſalibus, quod ſi vero fuerit ſequuta copula carnalis. Reſp. Negatiue, quia matrimonium ratum, & conſumatum ſola morte alterius diſſoluitur. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. cano. 6.

7 Per matrimonium amittūtur ne beneficia, & penſiones?
℞. Affirmatiue; etiam ſi matrimonium non fuerit conſumatum. etiā ſi vxor ingrediatur religionem. Sà verb. matrimonium. n. 31.

8 Poteſt ne vxoratus aſſumi ad ſacros ordines, ſi eius vxor ingrediatur religionem?
℞. Poteſt, ſi voueat domino continentiam. c. coniugatus. de conuerſ. coniugator.

CAPVT LI.

DE LIGAMINE IMPEDIENTE MATRIMONIVM.

1 QVod eſt ligamen impediens, & dirimens matrimonium?
℞. Quando quis contraxit per verba de præſenti cum Maria, & non conſumauit; eſt ligatus, ut non poſſit contrahere cum alia: ſed ſi de facto contraxerit, & conſumauerit, debet primam ſumere. Tol. in ſum. lib. 7. c. 13. nu. 1. c. tuas. de ſponſal. c. inter virum. eod. tit.

CAPVT LII.

DE IMPEDIMENTO PVBLICÆ HONESTATIS.

1 QVando inſurgit hoc impedimentum publicæ honeſtatis?
℞. Quando aliquis cum aliqua ſpopondit, non poteſt cum conſanguinea ipſius, ſiue ipſa mortua, ſiue viuente: nec ipſa mulier cum conſanguineis ſponſi uſq; ad quartum gradum, ut aſſerit Panor. in c. ſponſ. de ſponſalib. inſurgit hoc impedimentum, tum ex ſponſalibus, tum ex matrimonio rato, etiam ſi nulla copula carnalis interceſſerit. Ledeſma art. 1. concl. 3. dub. 2. Rebell. q. 14. Couar.

uar. §. 7. n. 3. Sanch. lib. 7. de matri. diſp. 70.

2 Concilium Tridentinum, vſq; ad quẽ gradum voluit, induci hoc impedimentum in ſponſalibus?

℞. Ne excederent primum gradum. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. capit. tertio.

CAPVT LIII.

DE AFFINITATE IMPEDIENTE MATRIMONIVM.

1 Quod eſt impedimentum affinitatis?

℞. Eſt quædam cognatio, quæ oritur ex copula carnali, ex qua procedit impedimentum, vt quis non poſſit contrahere cum conſanguinea talis mulieris. Tolet. in ſum. lib. 7. c. 15. n. 1.

2 Vſque ad quem gradum extenditur tale impedimentum?

℞. Poſt Conc. Trid. non excedit primum, & ſecundum gradum. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 4.

3 Sufficit ne ad hoc impedimentum, vt quis conetur coire cum muliere, etiam ſi non poſſit emittere ſemen, vel ſi effundat, emittat illud extra vas naturale?

℞. Nõ quia tale impedimẽtũ oritur ex commixtione ſeminis viri, & mulieris intra vas naturale. Tolet. in ſum. lib. 7. c. 15. nu. 1. & 2. cap. is qui. c. adoleſcens. de ſponſ. & matrim. & cap. extraordinarium 35. quæſt. 3. lege Sanchez diſput. 64. nu. 8. Rebel. quæſt. 15. num. 2. Sotus diſtin. 41. artic. 2. Nauarr. num. 43. capit. 22.

CAPVT LIV.

DE CONSANGVINITATE ET AFFINITATE.

1 QVID eſt affinitas?

℞. Eſt propinquitas perſonarum proueniens, ſiue ex coitu licito, ſiue illicito. Goffred. in ſum. cap. quod ſuper de conſang. & affinit.

2 Quare dicuntur affines?

℞. Quaſi ad alterius fines accedẽtes; quia duæ cognationes, quæ inter ſe diuerſæ ſunt, propter coitum coniunguntur.

3 Quibus modis contrahitur affinitas?

℞. Primo, per matrimonium conſummatum. Secundo per coitum illicitum cum libera, vel vxorata. Tertio per inceſtum. Quarto, per ſacrilegum coitum cum monacha. c. inceſto. 33. q. 3. c. diſcretioni. c. tuæ. de eo, qui cognouit conſanguin. vxor. ſuæ; c. neq; eam. 35. q. 2.

Digitized by Google

4 Vſq; ad quem gradum impedit affinitas, matrimonium contrahendum, & dirimit contractum?

℟. Vſque ad quartum gradum videlicet ſi vidua nubat alicui, qui eſt in quarto gradu cum ſuo primo marito, tale matrimoniũ non tenet abſque diſpenſatione Apoſtolica. c. 1. de conſang. & affinit.

5 Diſtans ſtipite in quarto gradu, poteſt ne ſine diſpenſatione Apoſtolica cõtrahere cum diſtante, ab eodem ſtipite in quinto gradu?

℟. Poteſt, quia computatio fit in fauorem matrimonij à gradu remotiori: & cum vnus ſit in quinto gradu, iam eſt conſtitutus vltra fines diſpenſationis. c. fi. eod. tit.

6 Quot ſunt gradus?

℟. Tot quot ſunt perſonæ aſcendẽtes, ita vt quælibet perſona faciat ſuum gradum Abb. in c. fin. de conſang. & affin. n. 4.

7 In lineis tranſuerſalibus, & collateralibus, quomodo fit computatio?

℟. A remotiori gradu, & quælibet perſona conſtituit vnum gradum aſcendendo vſq; ad Patrem commu nem, vbi iunguntur illæ duæ lineæ: vt ſi fiat computatio linearum duorum fratrum aſcenditur vſq; ad Patrem, & matrem illorum duorum, vbi lineæ coniunguntur, & ex illa deriuantur tanquam ex vno fonte. Abb. vbi ſup. n. 3.

8 Quid ſunt ſponſalia de futuro?

℟. Futurarum nuptiarum expreſſo conſenſu certa promiſſio. Abb. c. ſuper eo. eod. tit. n. 4.

9 Affinitas ſuperueniens ſoluit ne ſponſalia de futuro?

℟. Affirmatiue, etiam ſi probetur ſolum per famam. c. ſuper eo. eod. tit.

10 Conſanguineus mariti poteſt contrahere cum conſanguinea Vxoris ſuę licitê, vel indigent diſpenſatione?

℟. Poteſt licitê abſq; diſpenſatione, quia lineæ ſunt diuerſæ, & nulla oritur affinitas inter conſanguineos vxoris, & mariti. Abb. in c. quod ſuper. eod. tit. n. 2. 3. & 4.

11 Infideles coniuncti in gradu prohibito, poſt baptiſmum debent ne ſeparari?

℟. Si gradus prohibitus illius generi ſit in quo ſolet Eccleſia diſpenſare, non debent ſeparari. Abb. in c. de infidelib. eod. tit.

12 Eſt ne matrimonium apud Iudæos?

℟. Eſt, quia omnes in ſuo ritu habẽt matrimonium, ſed ſolus Chriſtianus baptizatus celebrat verum Eccleſiæ Sacramentum. Abb. vbi ſupra nu. 4.

13 Quis diſpenſat in gradibus prohibitis?

℟. Solus Papa. Abb. in c. cum dilectio. eod. tit. n. 5.

14 Diſpenſatio data à Summo Pontifice, valet ne ſi eſt cum cauſa falſa conceſſa?

℟. Negatiue, pręſumitur enim Papã dediſſe talem diſpenſationem reſpectu illius cauſæ, quam vtiq; non dediſſet niſi interpoſita eſſet talis cauſa. Abb. in c. quia circa. eo. tit.

15 Teſtes in cauſa conſanguitatis, quomodo ſunt examinandi?

℟. Debent interrogari ab ipſa ſtirpe, vt clarius appareat affinitas de gradu, in gradum. c. tua nos. eo. tit. & in hoc caſu maxima eſt adhibenda cura.

CAPVT. LV.

DE IMPOTENTIA IN MATRIMONIO.

1 QVOD eſt impedimentum oriens ex impotentia?

℞. Quando quis non poteſt emittere ſemen, vel quando mulier habet vas ita arctatum, vt non poſſit recipere ſemen, vel quãdo quis habet virilia abſciſſa ex infirmitate, vel alia ex cauſa, tunc tale impedimentum dirimit matrimonium. Tolet. in ſum. lib. 7. capit. 16. num. primo. Rebell. lib. 3 quæſt. 16. Egidius de ConincK. quæſtio. 31. dub. ſeptimo, Nauarr. numero 59.

2 Si tale impedimentum eſt ex aliqua infirmitate, poſt matrimonium contractum, quid agendum?

℞. Non dirimit tunc matrimonium. Tolet. in ſumm. lib. ſeptimo, cap. 16.

3 Si ambo contrahentes ſciant eſſe tale impedimentum, & poſtea contrahant, valebit ne matrimonium?

℞. Licet diuerſæ ſint opiniones: ſecurior tamen eſt quod dirimitur matrimonium, cum iſta impedimenta ſint contra prolem, ſubſtantiam, & fidem matrimonij. capit. conſulta. de ſponſ. Ita Panorm. Hoſtienſ. Nauar. n. 60.

4 Eunuchus emittens ſemen, ſed non ita calidum, & temperatum, vt poſſit generare, poterit ne nubere ſciente, & conſentiente coniuge?

℞. Licet olim Eunuchi habuerint vxores in facie Eccleſiæ: Sixtus Quintus per ſuam bullam vetuit, vt talem amplius nubant, ea ductus ratione, quia tale matrimonium non videtur eſſe ad prolem, ſed ad delectationem, & ſocietatem. vide Rebell. lib. tertio, ſectio. tertia.

CAPVT LVI

DE RAPTV IN MATRIMONIO.

1 QVOD eſt impedimentum ex raptu proueniens, & quid eſt raptus?

℞. Quando quis rapit fœminam non conſentientem, vel contradicentem à domo parentum, vel inuitis iis ſub quorum cura ipſa eſt; tũc enim talis raptus, eſt impedimentum dirimens matrimonium. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 6.

Digitized by Google

2 Si fœmina ſua voluntate, & abſq; conſenſu Viri fugiat ad domum Iudicis, & ibi nubat Viro, erit ne tale impedimentum dirimens matrimonium?

℞. Negatiue, quia pœna rapti imponitur rapienti, per Concil. Trident. & non mulieri fugienti, & pœna extēdi non debet. Tolet. in ſum. lib. ſeptimo, capitul. 17. numero quarto, Rebell. quæſtion. 11. numero ſeptimo, Egidius de Conink. diſputat. 31. de matrimonio, dubio quarto.

3 Quando quis rapit mulierem, quid agendum?

℞. Iudex debet eam ponere in loco tuto, & libero, & ſi ibi conſenſerit, poterit de nouo contrahere. Tolet. in ſumm. lib. ſeptimo, capitulo 17.

4 Qua pœna puniuntur raptores, & eorum adiutores?

℞. Raptores etiam ſi non nubant, tenentur dotare mulierem, ipſi; adiutores vero ſunt excommunicati ipſo iure, infames, incapaces dignitatum, ſi clerici, ſunt irregulares, & Conſiliarij eadem pœna puniuntur. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. c. 6. Tolet. in ſum. lib. 7. cap. 17. nu. 4.

5 Hæc pœna raptorum, quantum durat?

℞. Quantum durat raptus, & infamia fœminæ: ſed poſtea ſi contraxit cum illa, infamia extinguitur, & opponi amplius non poteſt. Tolet. vbi ſupra.

6 Excommunicatio Concil. Triden. poſita in capit. ſexto, ſeſſion. 24. raptoribus fœminarum comprehendit ne eos, qui rapiunt fœminas non animo nubendi, ſed animo conuerſandi cum eis?

℞. Negatiue, ratio eſt, quia iſta lex pœnalis, poſita eſt in honorem, & fauorem matrimonij, contra raptorem fœminarum animo nubendi, & ideo extendi non debet ad eos, quia appetitu libidinis rapiunt fœminas, non animo nubendi, neque celebrandi matrimonium, ſed ſolum animo cum eis in honeſtè conuerſandi, quod eſt diſtinctum genus peccati: ſic tenent Doctores ſupra, dictum capit. Concil. Trident.

7 Si quis contrahat cum rapta, eſt ne validum matrimonium?

℞. Negatiue, ſed tunc erit validum quando ipſa erit in ſua libertate, & illum liberè eligat. Trid. ſyn. ſeſſio. cap. 6.

CAPVT LVII.

DE DIVERSIS CASIBVS MATRIMONII.

1 HABERE ſolum vnam vxorem eſt de iure diuino, vel de iure naturali, vel de iure poſitiuo?

℞. Quod ius diuinum eſt duplex alterum naturale quod nobis ſuadet, ra-

ratio, & natura; alterum quod vocatur diuinum poſitiuum, hoc eſt quando aperit Deus nobis ſuam voluntatem, ſiue per opera, ſiue per dicta ad dirigendam rationem noſtram, & vitam. vt notat Abulenſ. tom. quinto, in cap. 19. ſuper Matth. quæſt. 31. his præmiſſis dico habere ſolum unam vxorem in lege Euangelica, eſt de Iure diuino poſitiuo. 1. quia Deus dixit Adæ relinquit homo Patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & D. P. prima ad Corinth. 7. præcipio non ego, ſed Dominus his, qui matrimonio iuncti ſunt vxorem à viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit, præcipio manere inuptam, aut viro ſuo reconciliari. Trident. ſyno. ſeſſ. 24. cano. 2. Dicit, ſi quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege eſſe prohibitum anathema ſit.

2 Quare ergo in vetere lege Sancti Patres, Abraham Iacob, & Dauid habuerunt plures vxores, & plures cõcubinas abſq; peccato?

℞. Hoc fuit illis à Deo permiſſum propter prolem propagandam, & non ad delectationem carnis. tenet Aguſtinus lib. 16. de ciuitate Dei, cap. 38.

3 Summus Pontifex, & Eccleſia poteſt diſpenſare in pluralitate vxorum?

℞. Bellarminius controuerſia 3. de matrim. lib. primo, cap. 11. tenet partem negatiuam; ſcilicet quod neque generaliter; neque ſpecialiter Eccleſia poteſt diſpenſare, circa pluralitatem vxorum, niſi reuelatione diuina hoc conceſſum fuerit, colligitur ab Alexandro 6. c. gaudemus de diuortijs, & ibi gloſ.

4 Gradus aſcendentium, & deſcendentiũ per lineam rectam ſunt ne perpetuo prohibiti?

℞. Tutior, & verior eſt pars affirmatiua, quod ſint perpetuo prohibiti; ita quod ſi Adam hodie viueret nullam poſſet ducere vxorem. tenet Couarr. ſecunda p. cap. 6. §. 10. Palud. in 4. diſtinct. 40. quæſt. 1. artic. 3. gloſſ. in arbore conſanguinitatis, & ibi præpoſitus Abb. cap. non debet de conſanguinitate, & affinitate.

5 Matrimonium, & ſponſalia poſſunt ne fieri ſub conditione?

℞. Poſſunt ſi conditio ſit iuſta, vt contraho tecum ſi Pater tuus dederit mihi centum aureos, & matrimonium tunc non valebit, niſi impleta conditione; niſi forte eam cognoſcat. c. duobus modis. de ſponſ. duor.

6 Quot ſunt conditiones?

℞. Multæ, impoſſibilis, turpis, iniuſta, indifferens, iuſta, & rationabilis in conſenſu, vel prole contra ſubſtantiam matrimonij; in quibus omnibus hæc regula eſt ſeruanda: ſi conditio ſit cõtra ſubſtantiã matrimonij, vt duco te dummodo uites prolem, vel ſi te tradideris adulterandam, vel donec inueniam ditiorem te, tũc matrimonium vitiatur: reliquę vero conditiones, vt duco te ſi fureris, vel uolaueris, habentur pro non appoſitis. c. ſi conditiones. de condit. appoſ. conditiones uero iuſtæ poſſunt apponi.

7 Si quis coram Parocho, & teſtibus contrahat ſub cõditione cũ Maria, uerbis de præſenti, dicens (ſi placuerit fratribus meis) & non impleta conditione, habeat copulam carnalem

affe-

affectu maritali, erit ne verum matrimonium?

℟. Erit, neque requiritur, vt iterum contrahant. de conditionibus dixi lib. primo, capit. 35. latiſſime per totum.

8 Cauſæ matrimoniales poſſunt ne tractari coram Decano, & Archidiacono viſitante?

℟. Negatiue, quia ſunt maiores, ſed ſolum coram Epiſcopo, vel eius Vicario. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. capit. 2.

9 Si in cauſa matrimoniali pars probat paupertatem, tenebitur ne in ſecunda, vel tertia inſtátia extra prouinciam litigare?

℟. Negatiue, niſi altera pars expenſas litis velit miniſtrare.

10 Si quis iurauerit contrahere, cum aliqua muliere, poterit ne poſtea ingredi religionem?

℟. Primum debet contrahere, & ante copulam ſtãte matrimonio rato poterit ingredi religionem, quia iuramentum ſemper eſt ſeruandum, dummodo ſine peccato, & periculo animæ fieri valeat. c. commiſſum. de ſponſ.

11 Si quis contrahat cum Maria per verba de futuro, abſque iuramento poſtea vero contrahat cum Anaſtaſia per verba de futuro, firmetque hunc ſecundum contractum iuramento, quæ ſponſalia erunt valida?

℟. Priora, ratio eſt, quia iuramentum fuit in præiudicium tertij, quo caſu nullo modo obligat. Sanchez lib. primo, de ſponſal diſp. 10. nu. 2. Enriquez lib. 11. de matrimonio. c. 3. n. 3.

12 Si quis contrahat cum Maria per verba de futuro, & conſumauit, & non iurauit, poſtea vero contraxit cum Catharina per verba de futuro, & iurauit, ac conſumauit, quæ ſponſalia erunt valida?

℟. Priora, quia iuramentum fuit de re iniqua, & cum iniuria tertij, immo vero priora erunt valida, etiam non ſequuta copula, quamuis in poſteriori caſu, ſequuta fuerit. Sanch. lib. ſecundo, de ſponſal. diſp. 49. Vaſq lib. 11. de matrimonio c. 13. n. 3.

13 Si quis contraxit cum Maria per verba de futuro, & iurauit, ac conſumauit; & poſtea contraxit cum Ioanna per verba de præſenti, & non iurauit, neque conſumauit, quale matrimonium valebit?

℟. Poſterius, quia conſenſus de præſenti diſſoluit priora ſponſalia de futuro; tamen aduerte, virum eſſe obligatum ſi Virginem uiolauit, uel uiduam bonæ famæ cognouit diſſoluto primo matrimonio illam ducere, ſi ipſa uoluerit, quia illam fefellit ſpe futuri matrimonij, capit. ſi inter. de ſponſal. Sanchez lib. primo, eo diſput. 48. numero primo, Vaſquez lib. ſecundo; de matrimonio, capit. 13. numero 3. reſponſ. ad cap. ueniens. de ſponſal.

14 Si infidelis Turca conuertatur, & ſuſcipiat baptiſmum, & habeat plures uxores, quam poterit retinere?

℟. Primam, cum qua in infidelitate contraxit, quia matrimonium etiam eſt uinculum naturale. c. gaudemus. de diuort.

15 Si prima cum eo non voluerit permanere poterit ne ſumere ſecundam, uel aliam?

℟. Ne-

℞. Negatiue, niſi talis conuertatur, & cum ea de nouo contrahat ſecundum ritum Chriſtianorum; quia cum reliquis Vxoribus (excepta prima) non contraxit vinculũ naturale. c. gaudemus de diuortijs, & c. non oportet 28. q. 1.

15 In articulo mortis poteſt quis contrahere matrimonium?

℞. Dum habet animam in corpore poterit contrahere matrimonium, ratio eſt, quia eſt Sacramentum Eccleſiæ, & digne ſuſceptum confert gratiam. Secundo, quia nemo dum habet animam in corpore eſt ita deſperatus, quod non poſſit viuere, cum Deus ſit dominus vitæ, & mortis, & hoc Sacramentum eſt viuorũ. Abb. in c. 2. de coniugio Leproſorum. n. 5.

7 Senex nimia ſenectute confectus poterit ne contrahere matrimonium, per verba de præſenti?

℞. In quacunq; ætate, & ſenectute homo poteſt contrahere matrimonium, ſed aduertẽdum eſt, quod ſi talis ſenex tempore, in quo contraxit matrimonium erat impotens ad emittendum ſemen, ſiue hæc impotentia prouenerit ex infirmitate, ſiue ex ſenectute. Tunc enim tale matrimonium erit irritum, non quidem ratione ætatis, ſed ratione impotentię, enim eſt vnum ex impedimentis dirimens matrimonium contractum, vt dixi c. 53. & tenet Tol. in ſum. lib. 7. c. 15.

8 Maritus poteſt ne abeſſe ab vxore?

℞. Poterit, dummodo diutius, non ſit abſens. tenet Abb. in c. perueniẽs de coniugio leproſorum.

9 Eſt ne determinatum tempus, in quo licite maritus ſine vllo conſcientiæ ſcrupulo abeſſe poſſet ab vxore?

℞. Hæc regula ſemper eſt obſeruanda, nempę illa dicitur diuturna abſentia mariti, vel vxoris quando alter eorum conqueritur de abſentia, ſiue abſentia ſit per menſes, vel per annos, ratio eſt, quia effectus Sacramenti matrimonij eſt habere prolem, & conſortium vitæ. Cum per Sacramentnm fiant uir, & mulier una caro, & conſequi non poteſt, abſentia longi temporis. tenet Abb. in c. perueniens de coniugio leproſorum.

20 Si uir abſit à muliere in principio cum uolũtate mulieris, veluti ſi quis ex Hiſpania pergat, Italia, & poſt aliquos menſes, mulier conqueratur de abſentia, eumq; vocet. Tenetur ne talis uir ſi ſit infirmus, vel periculo uitæ, uel paupertate magna, iter facere, ad habitandum cum ſua uxore?

℞. Talis uir cum periculo uitæ ex infirmitate, uel ex mari, uel ex bello non tenebitur facere iter in Hiſpania, ad habitandum cum ſua uxore, ratio eſt, quia quod à principio fuit voluntarium, poſt factum ex cauſa accidentali interueniente fit neceſſarium. Secundo, quia ex impedimento legitimo excuſatur à culpa, quando quidem cum periculo vitę, vel cum infirmitate, quis non tenetur iter facere commorandi cauſa cum uxore, tenetur tamen ſi mediocrem habet commoditatem: hæc autem commoditas arbitrio prudentis, & docti Confeſſarij iudicanda eſt. tenet Abb. & DD. in c perueniens de coniugio leproſorum.

21 Si mulier, & maritus conueniant inter ſe, ut unus habitet in Hiſpania, alter

ter in Italia ratione mercantiæ, uel militiæ, vel alia ex cauſa: per quot annos poteſt licitè vnus ab eſſe ab alio?

℞. Vſquedum durat pactum, & concordia, dummodo in vno, vel in altero, non ſit periculum in continentiæ, & adulterij, quia tunc quilibet eorum debet alteri ſuccurrere ex præcepto Sacramenti matrimonij, ratio eſt, quia ſicut maritus, & vxor poſſunt habitando in vna domo ſeruare continentiam, immo poſſunt eam vouere ex volũtate vtriuſque, ſic ambo poſſunt cõſentire, vt vnus habitet in vna Regione, & alter in altera; præcipue ſi ſit aliqua cauſa vtilitatis. tenent DD. in d. cap. perueniens.

22 Ad quem ſpectat prouidere, ne maritus, & vxor ſeparatim viuant, ſed potius vitam ducant maritalem?

℞. Iudex Eccleſiaſticus; poteſt enim ille ob periculum adulterij vti cenſuris, & compellere virum, vt cohabitet cum ſua vxore; & ratio eſt, qa laicus per matrimonium ſubijcitur Eccleſiaſticæ poteſtati; Iudex etiam laicus poteſt punire virum, non habitantem cum ſua uxore, propter ſcandalum reipublicæ; & Confeſſores tenentur in foro pœnitentiali non abſoluere uiros, qui non habitant cum ſuis uxoribus; cum ſit magnum peccatum. tenent DD. ſupra loco allegato.

23 Si duo contrahant cum intẽtione nũquam coeundi, ſed cum intentione ſeruandi perpetuò caſtitatem ualebit ne tale matrimonium?

℞. Si contrahant rite, per uerba de præſenti tale matrimoniũ amplius diſſolui non poteſt, licet habeant intentionem, non conſequendi finem, ad quod inuentum fuit matrimonium; nempe ad generationem filiorum; ratio eſt, quia ius, & ſubſtantia matrimonij conſiſtit in mutuo conſenſu; nõ in fine generationis, vt in c. ſufficit. c. Beata Maria 27. q. 2. l. nuptias, ff. de regulis iuris.

24 Si quis liber contrahat cum ſerua, erit ne tale matrimonium ualidum?

℞. Licet de iure ciuili. l. cum ancillis. C. de inceſtis nuptijs. prohibitũ ſit matrimonium inter liberum, & ancillam, tamen de iure Canonico ſi liber ſciat eſſe ancillam, ualet matrimonium, cap. 1. c. 2. de coniugio ſeruorum.

25 Si infidelis habeat uxorem conſanguineam in gradu prohibito, poterit ne poſt baptiſmum eam retinere?

℞. Cum diſtinctione: aut gradus eſt prohibitus iure diuino, ueluti inter aſcendentes, & deſcendentes, & tunc eam non poterit retinere, quia tale matrimonium nunquam fuit ualidum: aut gradus eſt prohibitus lege poſitiua, & tunc eam poterit retinere, quia ante baptiſmum non erat obligatus ad mandata Pontificia. c. gaudemus. de diuort. l. nemo. de Iudæis.

26 Si quis fornicatus fuerit cum aliqua muliere, & ſororem eius ducat in Vxorem abſq; diſpenſatione, ualet ne tale matrimonium?

℞. Non ualere ſi contrahatur ante diſpenſationem. lege Tolet. lib. 7. cap. 15. §. primum eſt. Adde quod filij nati ante talem diſpenſationem erunt illegitimi, & ad eos legitimandos requiritur expreſſa mentio in diſpenſatione.

Qui

27 Qui ante diſpẽſationem cognouit carnalitêr mulierem, tenetur ne, id exprimere Summo Pontifici?

℞. Tenetur, vnde ſi non expreſſerit, nulla erit diſpenſatio.

28 Iudæi cõtrahũt ne legitimas nuptias?

℞. Affirmatiuè, & ideo habent filios ſub poteſtate ſua, & gaudent hoc priuilegio, quia ſunt ſub poteſtate Imperatoris Romani. cap. gaudemus. de diuort. & Abb. c. fi. de conuerſ. infidel. num. 3.

CAPVT LVIII.

DE SECVNDIS NVPTIIS.

1 QVID ſunt ſecũdæ nuptiæ? ℞. Quando quis habuit vxorem primã, & illa mortua duxit aliam c. 1. de ſecund. nuptijs.

2 Quare matrimonium mortua vxore, iterari poteſt, & non poteſt iterari baptiſmus?

℞. Quia licet, vtrunque ſit Sacramentum Eccleſiæ: baptiſmus imprimit characterem, ac matrimoniũ non eſt ex illo genere Sacramentorum characterem imprimẽtium, ſed tantum conſiſtit in mutuo conſenſu contrahentium, & ſoluitur morte vnius. ex D. Paulo mortua eſt mulier, ſolutus eſt ab vxore, & nubat cum qua vult.

3 Quomodo ſoluitur matrimonium, vt poſſit ſecundo contrahere?

℞. Matrimonium ratum, & conſumatum ſola morte ſoluitur, & non captiuitate, carcere, vel abſentia, Abb. in c. dominus eod. tit.

4 Mulier, vel vir ſi intra annum nubant in cürrunt ne aliquam pœnam?

℞. Licet dedecet nubere tamen ſi intra annum nubat, nullam incurrit pęnam, quia à momento obitus, libera eſt à poteſtate viri, etiã ſi miraculoſe reſurgeret. Abb. in c. ſuper illa eod. tit. n. 2.

5 In ſecundis nuptijs debent ne fieri benedictiones?

℞. Negatiue, & Clericus, qui benedixerit ſecundo nubentes, ſuſpenditur ab officio, & beneficio, ex tex. in c. 5. & 2. de ſecundis nuptijs, hoc vero tẽpore, pœna arbitrio Epiſcopi eſt imponenda, quia caſus illius texti fuit ſpecialis, Abb. in d. cap. 1. nu. 5.

6 Quare ſecundæ nuptiæ non benedicuntur?

℞. Quia in primis nuptijs fuerunt factæ benedictiones, quæ licet non ſint Sacramentum, ſunt tamen ſollemnitates requiſitæ, quæ ex conſuetudine Eccleſiæ non iterantur: ſufficit igitur, vt matrimonium primum hac ſollemnitate celebretur, cum in eo non cõtrahatur bigamia, ſicut in ſecundo, Abb. vbi ſup. n. 6.

7 Si adoleſcens nubat cũ vidua, vel è contra ſunt benedicendi?

℞. Bigamus dicitur non ſolum vir, ſed vxor; & ſic licet nubat cum Virgine in ſecundis nuptijs nullus eorum eſt benedicendus, quia benedictio iterari non debet. c. cũ autem, eodem titulo, & Abb. ibi n. 3.

8 Dubitans de morte coniugis poteſt ne contrahere?

℞. Negatiue, niſi prius certus om-

nino ſit de eius morte. c. Dominus, eodem titulo.

9 Si quis dubitans de morte coniugis, & non adhuc certus contrahat, debet ne ſtatim dimittere vxorem?

℟. Debet eam retinere, ſed non petere debitum, donec ſciat aliam viuere; tunc enim ſtatim debet eam dimittere, alias incurrit adulterij crimen capit. Dominus eodem titulo.

10 Quomodo probatur mors primi mariti, vt quis ſecurè tranſire poſſit ad ſecundas nuptias?

℟. Pluribus modis. Primo modo per euidentiam, & notorietatem facti. Secundo, per teſtamentum. Tertio per librum mortuorum. Quarto, per duos teſtes, licet vnus tantum fuerit oculatus. Quinto, per literas tempore belli prolatas, ex quibus exploratũ habemus quam plurimos occubuiſſe, inter quos inſtabile cenſeatur illum extitiſſe, cum in acie dimicauerit. Sexto, per diuturnam abſentiam, ſcilicet decem annorum, alijs circunſtantijs adiũctis, nempe quod erat ſenex, vel infirmus. Septimo, ſi nauigauit, & nauis per longum tempus non apparuit, nec de illa aliqua notitia habeatur. Octauo, per famam cum vno teſte licet aliqui DD. velint ſolam famã ſufficere. vt Abb. in c. in præſentia. de ſponſ. nu. 6. & in c. Dominus. de ſecund. nuptijs. & Bona Gloſs. in c. quoniam. §. ſin autem. vt lite non conteſt. verb. præſumitur. vbi ponũtur tres modi probandi mortẽ. Glo. in l. ſi quidem. C. ſolut. matrim. vult per ſolam famam mortem. probari poſſe.

11 Quare in probanda morte primi mariti, requiritur tam leuis probatio cũ in l. fi. C. de ſacroſanct. eccl. & Abb. in c. in præſentia de ſponſal. nu. 4. & Gloſſ. 1. in fine dicatur, quod quilibet præſumitur poſſe viuere centum annos?

℟. Primo, quia loquitur Gloſſ. de potentia, quę ſecund. Philoſophum eſt res ampla: ſed de facto in lib. Iob. cap. 14. dicitur, homo natus de muliere, breui viuens tempore repletur multis miſerijs, qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra. Secundo, quia cum ex vna parte, quod abſens moriatur ſit caſus difficillimæ probationis ex alia vero vrgeat periculum humanæ incontinẽtię, de qua Paulus dicit melius eſt nubere quam vri, ideo non requiritur, tam grauis difficiliſque probatio ad ſecundas nuptias.

12 Si aliqua mulier credat ſuum primum Virum mortuum eſſe, & nulla certitudine habita neque diligentijs neceſſarijs coram Iudice Eccleſiaſtico adhibitis contrahat cum ſecundo, debet ne ab eo ſeparari?

℟. Non debere propter conſcientiã dubiã donec ſciatur, an primus maritus viuat. Glo. in verb. nullatenus. & Abb. in c. Dominus. eod. tit. n. 1.

13 In dicto caſu, quod mulier ſit dubia de morte primi Viri, & ſecũdo nubat, quis tenetur reddere, & non petere debitum?

℟. Ille, qui habet dubium.

14 Quænam dici debet propriè dubia in caſu prædicto?

℟. Illa, quæ pro comperto non habet ſuum virum mortuum eſſe, aut viuere, ſed credit mortuum eſſe, eo quod per longum tempus non apparuerit.

Digitized by Google

5 Si aliqua mulier iuſta de cauſa ſit dubia de morte ſui primi Viri, & nubat ſecundo, hæc dubitatio debet interpretari in fauorem primi matrimonij, ad hoc vt ſeparetur ſtatim à ſecundo Viro, vel in fauorem ſecundi, vt cohabitare queat cum ſecundo, donec certô ſciat de vita primi?

℞. In fauorem ſecundi. Primo propter incontinentiam amborum. Secundo propter periculum ne ſecundus Vir eam derelinquat. Tertio, quia in dubijs interpretandum eſt pro re minus dubia, & magis fauorabili reo. vt habetur. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. & text. in c. dominus. de ſecund. nuptijs, vbi Papa nō iudicauit illos, qui dubij erant, ſeparandos, ſed quod durante dubio cohabitarent ſimul, & redderent, ſed non peterent. Gloſ. in d. c. dominus. & c. iuuenes. de ſponſal. & cap. 1. de matr. cōtracto contra interdict. Eccl. l. in ambiguis. ff. de iure dotium. c. ſi Virgo. 34. q. 1. & expreſsè dicit quod ſi Virgo nupſerit neſciens, nūquam ex hoc erit adultera; ſi vero ſciat, erit.

6 Quot modis, quis dici poteſt abſens?

℞. Primo ille, qui præſens non eſt eo in loco vbi petitur. l. abſentem, ff. de verb. ſignif. Secundo, qui aliū audire, vel intelligere nō poteſt. inſtit. de inutili ſtipulat. §. item verborum. Tertio, qui abeſt cum teſtes producuntur. l. ſi quando. C. de teſtib. Quarto ille, qui non eſt in domo, l. de pupillo. §. ſi quis. ff. de noui oper. nunciat. Quinto ille, qui eſt extra prouinciam, vel de quo nulla habetur notitia an ſit mortuus, vel viuus. l. final. ſ. vltim. C. de bonis auctor. iudic. poſſidend.

17 Quantum temporis ad illam abſentiā requiritur, quæ iuſtum dubium parere poſſit ad hoc vt verè ad ſecundas nuptias trāſiens dicatur dubius, & poſſit perſeuerare in matrimonio abſque periculo adulterij, vt habetur. in cap. Dominus. de ſecund. nuptijs?

℞. Quando quis tempore decem annorum eſt abſens, & de illo nulla notitia habetur per literas, vel famam: iſte enim magis reputatur morttuus, quam viuus; quia longa, & diuturna abſentia pro morte reputatur. vt in l. final. ſ. vltim. vt ſupra.

18 Hæc abſentia longiſſimi temporis, iūcta cum illa ignorantia, an fuerit viuus vir, ſufficiet ne ad probationē, vt quis poſſit tranſire ad ſecundas nuptias?

℞. Sola abſentia non eſt ſufficiens probatio, vt quis tranſeat ad ſecundas nuptias; ſed eſt ſufficiens, vt ſi quis ad eas tranſiuit, non ſeparetur à marito donec certo ſciat, primum maritum viuere; quia talis magis poteſt reputari mortuus, quam viuus; & de hac dubitatione agit. text. in cap. Dominus. de ſecund. nupt. & in cap. ſi Virgo. 34. quæſt. 1.

CAPVT LIX.

DE EO, QVI DVXIT IN MATRIMONIVM QVAM POLLVERAT PER ADVLTERIVM.

1 SI quis viuente propria vxore, conſcius de vita eiuſdem, ducat aliam, & habeat copulam, mortua prima poterit cõtrahere cũ ſecunda; poſito quod vterq; coniux ſit conſcius criminis, ſcilicet, quod alter erat coniugatus?

℟. Non poſſe; quia ſecundum non tenuit, & adulterium fecit eum inhabilem ad contrahendum cum ſecunda. c. ideo. de eo, qui duxit in matrim. &c. & c. propoſitum, & c. veniens de eo, qui duxit quam polluerat per adulterium.

2 Si quis viuente prima vxore contrahit cum ſecunda, inſcia quod talis vir ſit vxoratus, ſi prima moriatur, & vir declaret ſuum delictum, & petat ſeparari, quid debet determinare Iudex eccleſiaſticus?

℟. Ad petitionem viri non debet facere ſeparationem; bene tamen ad petitionem mulieris; ne quis ex ſua fraude, atq; delicto commodum ferat; immo debet virum pœnis coercere eũq; compellere, vt nouum cõſenſum ferat. c. 1. eod. & c. veniens. eod. tit. ibi.

3 Si quis viuente prima vxore contraxit cum ſecunda, & commiſit adulterium, mortua prima poterit cõtrahere cum ſecunda?

℟. Si commiſit adulterium conſcia ſecunda, non poterit: ſi vero inſcia, ipſa volente compelletur contrahere, ne defraudetur. Abb. in c. propoſitum. eod. tit. num. 1. & 2.

4 Si quis viuente propria vxore contraxit cum alia, & non conſumauit; mortua prima poterit cum ſecunda contrahere?

℟. Poterit; quia duo requiruntur ſimul adhoc; vt non poſſit contrahere; adulterium, ſcilicet, & matrimonium ſecundum. Abb. in c. propoſitum. n. 2. eod.

5 Si quis viuente propria vxore fornicatur cum aliqua muliere, & non contrahit matrimonium; mortua prima poterit ne cum ea contrahere?

℟. Affirmatiue: quia ad impedimẽtum non ſufficit adulterium, ſed adulterium, & matrimoniũ. Abb. vbi ſupra. c. ſuper. & c. cũ haberet. eod.

6 Si quis viuente prima vxore dat fidem alteri de futuro dicens mortua mea vxore nubam tecum; poterit ne poſtea contrahere matrimonium cum tali muliere?

℟. Poterit, & nullum eſt impedimentum in iure. Abb. vbi ſupra. c. ſignificaſti. eod. tit.

7 Si mulier machinetur mortem Viri, ut nubat cum alio; ſequuta morte mariti poterit ne illi nubere?

℟. Non, ne detur occaſio ad tantum facinus. Abb. ubi ſup. n. 3.

8 Si aliqua mulier propter adulterium ſit ſeparata auctoritate Iudicis à ſuo Viro, & ingrediatur religionem: poterit ne eius Vir aliam ducere vxorem?

℟. Non dum uiuit prima: quod ſi de facto duxerit debet ſeparari et in-

interueniente morte primæ uxoris. & ratio eſt, q. i uiuente prima uxore, cũ ſecunda commiſit adulteriũ: benetamẽ poterit mortua prima, aliã extraneam ducere: ratio eſt, quia crimen adulterij nõ dirimit matrimonium contractum, licet habeat pœnam capitalem. tex. in c. ex literarũ. de eo, qui duxit in matrimon. quam polluerat per adulter.

CAPVT. LX.

DE EO, QVI COGNOVIT CONSANGVINEAM VXORIS SVAE.

1 QVID eſt affinitas?
℞. Eſt propinquitas ex nuptijs proueniens. Abb. in c. diſcretionem. n. 10. de eo, qui cogn. conſang. uxor. ſuæ.

2 Affinitas ſuperueniens ex illicito coitu quid operatur?
℞. Diſſoluit ſponſalia de futuro, & facultatem tollit contrahendi. c. ex literis, & c. ueniens. eod. tit.

3 Affinitas ſuperueniens ſoluit ne ſponſalia de præſenti?
℞. Si ſint de præſenti cum impubere, ſoluit; quia ex interpretatione Iuris, talia ſponſalia non dicuntur matrimoniũ, ſed ſpõſalia de futuro: ſi uero ſponſalia de præſenti ſint cũ pubere, & adulto, non ſoluuntur. Abb. in c. ex literis. n. 3. eod. tit.

4 Ex dicto unius deponẽtis affinitatem, ſeparatur ne matrimonium contractum?
℞. Negatiue; quia iam eſt Sacramẽtum celebratum, & ſunt in poſſeſſione: & ut tollatur requiritur maior probatio. c. de illo. eod. tit.

5 Si quis cognouit carnaliter conſanguineam Vxoris ſuæ, uel ſponſæ; ex hoc diſoluitur ne matrimonium contractum?
℞. Non; quia Sacramentum ante illam copulam iam erat conſumatũ: ſed talis eſt inceſtuoſus, & punitur graui pœna; & non poteſt petere, bene tamen reddere, indiget enim diſpenſatione. c. 1. eod. tit.

6 Si quis habeat copulam cum ſorore uxoris ſuæ, uel affine in gradu prohibito, & ignoret affinitatem, qua pœna punitur?
℞. Nulla; quia ignorantia excuſat eum, & poteſt petere, & reddere debitum. Abb. in c. 1. n. 3. eo. tit.

7 Inceſtus impedit ne matrimoniũ contrahendum?
℞. Impedit. Abb. ubi ſup.

8 Si inceſtuoſus de facto cõtrahat, tenet matrimonium?
℞. Tenet, ſed peccat, & punitur, & non poteſt petere debitum, bene tamen reddere. c. tranſmiſſæ. eod. tit.

9 Inceſtuoſus ſi de facto contrahat matrimonium, erit ne ualidum?
℞. Si ſit inceſtuoſus cum extraneis, erit ualidum: ſi uero ſit cum propinquis propter affinitatem cum matre, uel filia, nõ tenet. c. ex tranſmiſſa. & cap. ex literis. eod. tit. & Abb. ibi. n. 3.

10 Si mulier contrahat ſponſalia de præſenti, & nõdũ cognita à Viro ſuo, cognoſcat alienũ q̃d crimen cõmittit?

℞. Adul-

℟. Adulterij; quia frangit fidem uiro proprio. Abb. in c. diſcretionem. n. 5. eod. tit.

11 Si quis carnaliter cognoſcat puellam ſeptem annorum, & eam deflorer, & poſtea contrahat cum ſorore prędictæ puellæ tale matrimonium erit ne ualidum?

℟. Non; immo dirimẽdũ; quia prius per coitum etiam illicitum factus eſt una caro cum ſorore ſuæ ſponſæ, c. fraternitati. eod. tit.

12 Affinitas ſuperueniens ſoluit ſponſalia de præſenti?

℟. Non. c. diſcretioni. eo. tit.

13 Quibus in caſibus poteſt Epiſcopus diſpenſare cũ inceſtuoſo, ut poſſit contrahere; & ſi contraxit, ut poſſit petere debitum, & reddere?

℟. In duobus. Primo, ſi non cognouit affinem, ſed conſanguineam uxoris ſuæ; tũc enim propriẽ non eſt inceſtus. Secundo, propter iuuentutem, & ignorantiam. c. ſuper eo in fin. 35. q. 6. c. 2. eod. tit. & Abb. ibi. & c. 1. n. 4.

14 Poterit Epiſcopus diſpenſare cum eo, qui cognouit conſanguineam uxoris ſuæ, ut petat debitum?

℟. A fortiori poterit exiſtente cauſa iuuentutis, uel ignorantiæ; nam ſi poteſt diſpenſare ad contrahendum multo magis poterit ad perendum debitum. Abb. in c. tranſmiſſa. n. 5. eod. tit.

15 Si coniuges cõfiteantur affinitatem, & ſimul ſit rumor uicinorum, debet ne Iudex eos ſeparare?

℟. Non; benẽ tamen debent ſeparari ſi ſit fama, uel aliquæ rationes probabiles. c. ſuper eo. eod. tit.

16 Quęnam eſt differẽtia inter rumorem, & famam?

℟. Rumor eſt quãdo aliqua pars uicinorum de aliqua re loquitur cum dubio, & ſub nebula, & abſq; probabili fundamenro: fama vero eſt quãdo tota ciuitas, uel maior pars aliq̃d aſſerunt, ut certum. c. inquiſitiones. de accuſat. Abb. in c. ſuper eo. ubi ſupra. nu. 3.

17 Fornicatio cum eſt notoria poterit Iudex ſententiam ferre ſuper illa ſine teſtibus?

℟. Poterit. Abb. in c. de illo. num. 2. eod. tit.

18 Vir coniugatus ſi cognoſcat ſolutam quod crimen cõmmittit?

℟. Adulterij. licet non puniatur pœna mortis ſicut in uxorata. ff. ad legem Iuliam de adulter. & Abb. in c. tranſmiſſa. n. 5. eo. tit.

CAPVT LXI.

QVI CLERICI, VEL VOVENTES MATRIMONIVM CONTRAHERE POSSVNT.

1 Diaconi, & Subdiaconi poſſunt ne contrahere matrimonium?

℟. Non: & ſi contraxerint, fiunt irregulares, & ſeparantur ab vxoribus. c. 1. & 2. eod. tit.

2 Votum ſolemne implicitum, vel explicitum emiſſum in religione dirimit matrimonium?

℟. Dirimit; ſi vero ſit ſimplex, impedit

dit contrahendum. c. meminimus. eod. tit.

3 Votum ſimplex impedit ſponſalia de futuro?

℞. Affirmatiue. c. rurſus. eo. tit.

4 Votum caſtitatis eſt ne ſimplex an ſolemne?

℞. Si non interueniat aliqua ſolemnitas, videlicet quod ſit emiſſum in manu Epiſcopi, vel Superioris, eſt votum ſimplex quod tamen erit ſeruandum, licet nõ dirimat matrimonium contractum. Abb. in c. rurſus. eod. tit. n. 2.

5 Quis poteſt diſpenſare, vt clericus in ſacris, fiat laicus, & nubat?

℞. Dixi. lib. 1. c. 31. n. 18.

6 Quod votum obligat magis, ſimplex an ſolemne?

℞. Aequaliter obligant apud Deum in genere, quia eadem eſt promiſſio; ſed ex quãtitate pœnæ, & reatus differunt in tranſgreſſione; quia tranſgrediens ſolemne grauius peccat. c. Virginibus. 27. q. 1. Differunt tamẽ in hoc, quod ex conſtitutione Eccleſiæ, votum ſolẽne dirimit matrimonium contractum, ſimplex vero ſolùm impedit contrahendum. Abb. in c. rurſus. n. 6. & c. fi. eo. tit.

7 Quam pœnam incurrit Clericus, qui in ſacris conſtitutus contrahit matrimonium?

℞. Irregularitatis, & non poteſt amplius ad ſuperiores ordines aſcendere neq; in ſuſceptis miniſtrare. Abb. in c. 1. n. 2. eod. tit.

8 Quis poteſt diſpenſare cum tali Clerico in ſacris conſtituto?

℞. Epiſcopus de licẽtia Papæ. Abb. ubi ſup. n. 7.

9 Votum ingrediẽdi religionem dirimit ne matrimonium contractum?

℞. Non; ſed impedit contrahendũ. cap. meminimus. & Abb. ibi. nu. 2. eod. tit.

10 Quare uotum ingrediendi religionem non dirimit matrimoniũ contractũ?

℞. Quia tale uotum eſt ſimplex. Ab. ubi ſup. n. 3.

11 Si quis uoueat ingredi religionem, & poſtea ſuſcipiat habitum, poterit ne contrahere?

℞. Per ſolam ſuſceptionem habitus non ſolemnizatur uotum, & ſic erit impedimentum ad contrahendum: ſed ſi de facto contrahat, non dirimitur. Abb. in c. meminimus. & c. conſuluit. n. 4. eo. tit.

12 Si quis de licentia uxoris ingrediatur religionẽ, & poſtea reuocetur à religione per uxorem, ad quid tenebitur?

℞. Ad ſeruandam continentiã quantum in ſe erit, ut ſit imitator religionis, quam ſuſcepit. Abb. in c. conſuluit. n. 4. eo. tit.

13 Quam pęnam incurrit, qui poſt uotum ſimplex caſtitatis matrimoniũ contrahit?

℞. Peccat mortaliter, quia facit contra promiſſionem Deo factam, ſed matrimonium contractũ tenet propter periculum incontinentiæ, & propter maius uinculum. Abb. in c. ueniens n. 1. eod. tit.

14 Sponſalia iurata poſt uotum ſimplex ualent ne?

℞. Negat. Abb. in cap. rurſus. num. 3. eod. tit.

CA-

CAPVT LXII.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

1 Leproſi poſſunt cõtrahere matrimonium?

℟. Poſſunt duo leproſi, & leproſus cum ſana, nec propter lepram ante actã, uel ſuperuenientem ſunt ſeparandi, quia ubi ius nõ prohibet, neq; excipit, neq; nos excipere debemus. c. 2. de coniug. lepros.

2 Lepra ſuperueniens impedit ne matrimonium?

℟. impedit, ſed non dirimit contractum. c. 1. eo. tit.

3 Matrimonium de præſenti non conſumatum ſoluitur ne per lepram ſuperuenientem?

℟. Non ſolui. Abb. in c. fin. eod. tit. num. 2.

4 Si lepra ſuperueniat utrique, uel uni eorum, alter poterit relinquere leproſum, & contrahere de nouo?

℟. Non, ſed debere potius ſeruare, vel vouere caſtitatem. c. 1. eo. tit.

5 Sponſalia de futuro ſoluuntur ne ſuperueniente lepra?

℟. Affirmatiue; quia cum vinculum matrimonij non ſit contractum, nemo debet compelli, vt contrahat cum leproſa. c. fi. eod. tit.

CAPVT LXIII.

DE CONIVGIO SERVORVM.

1 Seruus poteſt cõtrahere matrimonium contradicente domino?

℟. Poteſt, & matrimonium erit validum, quia nullus fidelis debet excludi à Sacramentis Eccleſię. c. 1. de coniug. Seruor.

2 Si Seruus contrahat matrimonium cõtradicẽte Domino, efficit ne liber?

℟. Non, licet Chriſtianus benefaciat dando licentiã ſeruo ad contrahendum, & eum liberando ex ſua liberalitate. c. 1. cod. tit.

3 Si liber contraxit cum ſerua tenet matrimonium?

℟. Si ignorauit eſſe ancillam, non tenet, & poterit cum alia contrahere; ſed poſtquam ſciuit eſſe ancillã, eam carnaliter cognouit, matrimonium tenet tanquam ſi ſciens contrahat cũ ſerua. c. propoſuit. eo. tit.

4 Filij ſeruorum, quã fortunam ſequuntur Patris, vel matris?

℟. Siue ſint legitimi, aut illegitimi, fortunam matris, ita vt ſi mater ſit ſerua, filij ſint ſerui, etiam ſi Pater liber, & nobilis exiſtat. Abb. in cap. 1. eod. tit. n. 6. & inſtit. de iure perſon.

5 Si in aliquo loco ſit cõſuetudo, q̃d partus ſequatur Patrem; lex quod partus ſequatur vẽtrem obſtabit ne, vt natus de ſerua, & libero non remaneat liber?

℟. Non obſtare, ſed talis conſuetudo eſt ſeruanda in fauorem libertatis. c. licet. eod. tit.

6 Quis debet probare Virum ignorare eſſe ſeruum?

℟. Li-

Digitized by Google

℟. Licet in facto alieno ſemper præſumitur ignorantia, ſi res non ſit manifeſta; tamen in fauorem matrimonij vir debet probare, & iurare ſe neſciſſe eſſe ſeruam, neque audiuiſſe, & allegare iuſtam cauſam ignorantiæ; & mulier in hoc articulo eſt audienda. Abb. in c. fi. eod. tit. n. 6.

CAPVT. LXIV.

DE MATRIMONIO CONTRACTO CONTRA INTERDICTVM ECCLESIAE.

1 QVID eſt interdictum?
℟. Eſt quædam ſolemnitas verborum, qua Iudices fieri aliquid prohibent, & tranſgredi non poteſt ſine pœna inſtit. de interdict. & ff. eod. tit.

2 Vnde dicitur interdictum?
℟. Quaſi inter duos dictum, vt cum Iudex prohibet ne Maria contrahat cum Ioanne ob tale impedimẽtum, vſq; cauſa finiatur. inſtit. de interdict. §. exhibitoria.

3 Quotuplex eſt interdictum?
℟. Duplex: alterũ Eccleſiaſticum, quod Iudices Eccleſiaſtici promulgant: alterum ſæculare, quod faciũt Iudices ſæculares.

4 In quibus cauſis Iudices vtũtur interdictis?
℟. Aliquando in cauſa petitoria, & proprietatis: aliquando in poſſeſſoria: aliquando in mixta; ſed frequenter in cauſa matrimonij, & in cauſa poſſeſſoria. l. interdictorum. §. quidam. ff. de interdict. inſtit. eod. tit. §. ſequens diuiſio.

5 Quot ſunt membra interdicti poſſeſſorij?
℟. Tria: Primo pro recuperãda poſſeſſione ei, qui ſpoliatus fuit. Secũdo pro adipiſcẽda poſſeſſione, & datur ei, qui eam nunquam habuit. Tertio pro retinenda poſſeſſione, & datur ei, qui ſemper poſſedit.

6 Quando dicitur interdictum momentaneæ poſſeſſionis?
℟. Quando agitur de poſſeſſione retinenda; & dicitur momẽtaneæ poſſeſſionis, quia in momento adueniẽte ſententia proprietatis, poteſt à poſſeſſione cadere. l. 1. ff. vti poſſidetis.

7 Quando eſt interdictum ne aliquid fiat in loco ſacro?
℟. Quando prohibetur ne aliquid damni fiat in ędificijs, in loco ſacro, vel in materia ſacramentorum. l. 1. ff. de interdict.

8 Si matrimonium fiat contra interdictum Eccleſiæ, & Iudicis, dirimitur ne?
℟. Ex hoc ſolũm non dirimitur, licet grauiter puniantur contrahentes: ſi vero ſit clandeſtinum, tunc à ſacro Concilio fiunt inhabiles, ad ſic contrahendum. c. 1. & 2. eod. tit. & Abb. ibi. n. 2.

9 Si conſanguinei contrahant, contra interdictum Eccleſiæ, vel Iudicis, quo modo eſt procedendum?
℟. Debent ſeparari donec cauſa recognoſcatur, & puniri ob tranſgreſſionem. cap. fin. eod. tit.

10 Contrahentes in gradu prohibito,

O quam

qua m pœnam incurrunt?
℟. Sunt ipſo facto excommunicati ſi
ſcienter contraxerunt. Abb. in c. fi.
eod. tit. num. 3.

CAPVT LXV.

DE DONATIONIBVS INTER VIRVM, ET VXOREM.

1 QVID eſt donatio?
℟. Eſt rei licitæ nullo iure cogente, mera liberalitate facta collatio. Azor in ſum. de donat. §. 1. Hoſtienſ. in ſum. ꝗ. 1. eod. tit. l. donari. ff de donat.

2 Quare dicitur donatio?
℟. Quia eſt contracta datio gratis. l. ſenatus. ꝗ. donatio. ff. de donat. cau ſa mort.

3 Quot ſunt ſpecies donationis?
℟. Duæ: alia inter viuos, alia cauſa mortis. Azor in ſum. eod. tit. inſtit. eod. tit.

4 Quot ſunt donationes inter viuos?
℟. Prima eſt ob aliquam cauſam interpoſitam, vt gratitudinis, paupertatis, vel affinitatis. Secūda eſt ſimplex nulla cauſa mouēte, ſed ex mera liberalitate facta.

5 Quænam eſt donatio inter virum, & vxorem?
℟. Inter viuos aliquando cum cauſa, aliquando ſine cauſa, & poſtremę ſolent eſſe prohibitæ vt l. ſi C. de donat. ante nupt. aliquæ donationes ſunt inter virum, & vxorem iuſta de cauſa, & permittūtur à lege. l. ſi ſpōſus. ꝗ. cōceſſa. ff. de donat. inter vir. & vxo. vſq; ad. §. ſi maritus.

6 Quę eſt donatio ante nuptias, vel propter nuptias?
℟. Quæ fit à ſponſo, vel ab alio ob cauſā matrimonij. Azor. in ſum. eo.

7 Donatio inter virum, & vxorem facta, intentione, vt alter illorum locupletior fiat, tenet ne?
℟. Non. primo, quia præſumitur facta in fraudem creditorum.

8 Quibus in caſibus reuocatur donatio facta inter virum, & vxorem?
℟. In tribus, licet habeat quaſcunq; firmitates. Primo, ſi tacitē reuocetur. Secundo ſi expreſsē per ſcripturam reuocetur. Tertio, ſi donans ſuperuiuat ſuum donatarium recuperat ſuam donationem integram, ac ſi non fuiſſet facta: ratio eſt, quia vir & mulier vna caro reputantur, & præſumitur dolus in ſimili donatione. Abb. in c fi. de donat. inter vir. & vxor. n. 4.

9 Donatio facta concubinæ valet ne?
℟. Si fuerit facta, à Clerico, vel milite non valet: ſi uero à ſæculari valet. l. 2. C. de don. Abb. c. fi. eod tit. n. 4. verum hoc intellige quando donator delucet donationem ſuis legitimis hæredibus, uel creditoribus exhibere, & non exhibet, tunc enim in damnum alterius non valet.

10 Maritus poterit dotare mulierem?
℟. Poterit preſertim in Hiſpania vbi inualeſcit hic vſus. Abb. in c. & ſi neceſſe. n. 2. eod. tit.

11 In quo caſu tenetur quis dare cautionem, pro recipienda dote?
℟. In caſu in quo ante receptionem do-

dotis, vir in inopiam inciderit; tunc enim aut debet dare cautionem ſufficientem, de conſeruatione dotis, vel dos deponi debet: apud aliquẽ mercatorem, vt ex vſufructu viuāt, ne inopia in cauſa ſit, vt mulier adulterium committat. cap. per veſtras. eod. tit.

12 Si fiat licita matrimonij ſeparatio, dos vel donatio facta ſponſo, eſt ne reſtituenda?

℞. Affirmatiue, quia cum ſeparatione ceſſauit cauſa donationis, quæ licet facta fuerit viro, eſt tamen facta ex gratuita mulieris voluntate, quæ voluntas, intrinſecè, & eſſentialiter, iſtam conditionem includit ſtante matrimonio; vnde ſi fiet ſeiunctio cum deficiat conditio, deficiet pariter voluntas, atq; adeo cauſa donationis. capit. primo, eod. titul.

13 Matrimonio ſeparato, quoad torũ ſolum, eſt ne reſtituenda dos?

℞. Affirmatiue, quia eadem militat cauſa. Abb. capit. 1. eod. titul. num. 2.

14 In caſu in quo non poſſit eſſe matrimonium, donatio propter nuptias erit ne valida?

℞. Non, quia defuit cauſa, ob quam donatio facta fuit. cap. & ſi neceſſe. eod. tit.

15 Bona, quæ durante matrimonio vir, & vxor lucrati ſunt, ſoluto matrimonio ſunt diuidenda?

℞. Affirmatiuè, per æquales partes. c. ſignificauit. eod. tit.

16 Vnde debet ſuſtentari mulier, ſi dos illi non reſtituatur?

℞. Si non habeat vnde ſuſtentetur, debet alimentari ab hærede mariti, vſq; ad integram reſtitutionem dotis cum fructibus, in quibus computanda ſunt alimenta data. Abb. in cap. de prudentia. nume. 6. eod. titul.

17 Contrahentes contra impedimentum publicæ honeſtatis lucrãtur ne dotem?

℞. Non lucrari ſibi ſi ſcienter faciũt, ſed fiſco debetur. Abb. in c. & ſincere. n. 11. eod. tit.

18 Quis eſt Iudex competens ad petendã reſtitutionem dotis?

℞. Iudex Eccleſiaſticus, ſeparato tamen priùs matrimonio; quia dos reputatur, vt acceſſoriũ reſpectu matrimonij, & ſecundum regul. Iudex, qui cognoſcit de principali, cognoſcit de acceſſorio. Abb. in cap. ſignificabat. nume. ſecundo, eod. titul.

19 Si in reſcripto Iudicis delegati contineatur ſola commiſſio cognoſcendi matrimonium tantum, poterit ne quidquam pronunciare, vel ſtatuere de dote reſtituenda?

℞. Poterit tãquam de re acceſſoria, & coniuncta matrimonio. c. de prudentia. eod. tit.

20 Iudex ſæcularis eſt ne cõpetens in cauſa ſeparationis propter adulteriũ?

℞. Non eſſe, ſed Eccleſiaſticum. Abb. in cap. plerumque. nume. 3. eod. titul.

CAPVT LXVI.

QVI MATRIMONIVM INVEHI APVD IVDICES, VEL CONTRA ILLVD teſtificari poſſunt.

1 QVIS poterit matrimonium inuehi apud Iudices, quod non ſit contractum ſecundum leges Eccleſiæ, atq; adeò petere, vt diſſoluatur?

℞. Si crimen ſit adulterij, ſolus maritus poteſt illud præſtare: ſi vero crimen ſit affinitatis, vel conſanguinitatis, cum toto tamen, hoc matrimonium eſt contractum abſq; diſpẽſatione Apoſtolica; Vicarius, vel Fiſcalis, c. 2. Qui matrimonium accuſ. &c.

2 In cauſa matrimonij, abſente reo poſſunt recipi teſtes?

℞. Si agatur de fœdere matrimonij, & reus ſit contumax, poſſunt immo & cauſa ſententiari. c. 1. eod. tit.

3 Accuſatus in cauſa matrimonij, quomodo debet comparere?

℞. Perſonaliter, & non per literas, id namq; exigit grauitas negotij. c. 2. eod. tit.

4 Qui ſunt legitimi teſtes in cauſa matrimoniali?

℞. Si cauſa ſit de affinitate, & cõſanguinitate; pater, mater, & conſanguinei ſunt magis legitimi teſtes propter maiorem notitiam, quam de illa re habent continua communicatione. c. videtur. eod. tit.

5 Si aliqua puella contra ſuam voluntatẽ nubat alicui tale matrimonium valet ne?

℞. Si vis fuit cadens inconſtantem virum non valet, niſi forte poſtea ex ſua voluntate cognoſcatur à Viro ſuo, tunc enim nõ auditur, quia per volũtarium coitum, ſublata eſt vis, & remanet matrimonium abſq; aliquo impedimento. c. in ſuper. eo. tit.

6 Qui non poſſunt redarguere, vel impugnare matrimoniũ, neq; in eo quidpiam teſtificari?

℞. Primo, qui propter quæſtum redarguunt. Secundo, qui denunciationis tempore tacuerunt. Tertio, qui ſcientes impedimentum conſenſerunt conſiliumq; dederunt, vt fieret, niſi talis probauerit ſe ignoraſſe impedimentum, ac poſt matrimonium initum, ad ſuam notitiã perueniſſe. c. ſignificante. & c. vltimo. eod. tit.

5 Quomodo probatur, aliquem moueri propter quæſtum, & non ex zelo?

℞. Per mediatores, teſtes, vel coniecturas probabiles, ſimul cũ aliquo teſte. Abb. in c. ſignificante. nu. vlt. eod. tit.

8 Quando poterit quis allegare ignorantiam in re, quæ publica fuit?

℞. Primo ſi fuit extra ciuitatem tempore quo talis res fuit geſta. Secundo, ſi erat in minori ætate. Tertio, ſi erat infirmitate graui detentus. Quarto, ſi probat, quod erat excommunicatus tempore matrimonij, & ſic non poterit accuſare. Abb. in capit. fin. num. 4. eod. titul.

CA-

CAPVT LXVII.

DE CONVERSIONE CONIVGATORVM.

1 QVID eſt conuerſio?

℟. Eſt mutatio vnius ſtatus in alterum, uel unius religionis in alteram.

2 Quibus modis poteſt mulier dare licētiam marito, ut ingrediatur religionem?

℟. Tribus. Primo, ſi ipſa faciat uotū ſolemne caſtitatis. Secūdo, ſi faciat uotū ſimplex. Tertio, ſi dederit licētiam ingrediendi monaſteriū. Abb. in c. ſignificāte. de conuerſ. coniug. num. 2.

3 Vxor, quæ dedit uiro licentiam ingrediēdi religionem, quādo non compellitur ipſa ingredi religionem?

℟. Quando in ſæculo continēs eſt, atq; adeò integre caſteq; viuit: ſi uero id non faciat, compellitur ingredi religionem. c. ſignificauit. eo. tit.

4 Quādo mulier compellitur ingredi religionem, in caſu quando dedit marito licentiam introeundi monaſterium?

℟. Quando edidit uotum caſtitatis, & caſtè nō uiuit, compellitur adimplere uotum, & religionem ingredi, ut omnis tollatur ſuſpicio: ſi uero nullum fecit uotum, non poteſt cōpelli, ſed poterit reuocare maritum è monaſterio. Abb. in c. ſignificauit. eod. tit.

5 Mulier, quæ tali modo compellitur ingredi monaſterium, compellitur ne facere profeſſionem abſoluto iam anno?

℟. Non; quia ipſa non ſe obſtrinxit uoto religionis, ſed tantum tenetur ingredi monaſterium ob cuſtodiam continentiæ. Abb. vbi ſup. n. 2.

6 Si maritus fuit infidelis, poteſt ne repetere ſuam vxorem?

℟. Facto priùs fideli, & facta pœnitentia poteſt: ſed ſi mulier uelit monaſterium ingredi nō tenetur redire in poteſtatem ſui mariti; nam adulterium carnale, & ſpirituale in hoc æquiparantur; & quia maritus adulterauit in fide, ideo perdidit poteſtatem mulieris. c. fi. eod. tit.

7 Si quis nubat per uerba de præſenti, poterit ne inuita uxore ingredi religionem?

℟. Ante conſumationem matrimonij poterit, quia hoc eſt in fauorem religionis. c. uerum. eod. tit.

8 Si ſponſus per uim cognoſcat carnaliter ſponſam, poterit ne ipſa ingredi religionem inuito ſponſo?

℟. Poterit, quia ex eo quod quis per uim cognoſcat ſuam ſponſam non dicitur una caro. Abb. in c. uerum. eod. tit. n. 1.

9 Si uxor committat adulterium, poterit ne maritus ipſa inuita ingredi religionem?

℟. Poterit, quia liberatus eſt à poteſtate mulieris per adulterium, & mulier etiam ſi poſtea honeſtè uiuat, non poterit eum à religione reuocare. c. conſtitutus. eod. tit.

10 Sponſa ſi nō ſit cognita à ſuo ſponſo, poterit ne ingredi religionem inuito Sponſo?

℟. Poterit, ſed Iudex Eccleſiaſticus debet conſtituere certum tempus intra quod vel profiteatur, vel adhæreat ſuo ſponſo, & finito tēpore poterit

terit per vim eam compellere. c. ex publico. eod. tit.

11 Poſt ſentẽtiam diuortij, poterit ne maritus ingredi religionem, ſine licentia vxoris?

℞. Poterit, & ipſa non poterit eum reuocare à religione, neque contra; quia per diuortium ſublatum eſt tale impedimentũ. c. fi. eo. tit. & Abb. ibi. n. 5.

12 Poteſt vxoratus ingredi religionem, & profiteri relicta vxore in ſæculo?

℞. Non poteſt, niſi ipſa vxor faciat votum ſolemne caſtitatis, vel ingrediatur religionem. c. 1. eod. tit. cap. cum ſis. eod. tit.

13 Si quis obtinuit ab vxore ſua licentiã in ſcriptis poterit ne ingredi religionem, ipſa remanente in ſæculo?

℞. Si ipſa ſit ſuſpecta de incontinentia, Epiſcopus debet ei reſtituere virum, & compellere, vt exeat à religione, & cohabitet cum illa. cap. 1. eod. tit.

14 Si coniuges ad inuicem vouerunt continentiam ex mutuo cõſenſu, & alter eorum ingrediatur religionem, alter poterit talem ingrediẽtem reuocare à monaſterio, vt ſimul viuant?

℞. Non poteſt; ratio eſt, quia ambo ſimul renunciarunt vſui matrimonij, quoad copulam; prætetea non poteſt reuocari à monaſterio, cum profeſſio emiſſa, ſit ſtrictior obligatio & præferatur alijs cauſis. c. dudum. eod. tit.

15 Si mulier det licentiam marito, videtᷣ ne ex illo ſolo cõſenſu implicite vouere caſtitatem; cum neceſſario ex illo ſequatur alterutrum, vel quod edat votum ſolemne caſtitatis in ſęculo, vel quod debeat ingredi religionem, vt ſupra dictum eſt?

℞. Implicite vouere videtur ratio eſt; quia qui vult aliquid tacite, videtur velle id omne, quod eſt neceſſarium ad conſequẽdum illud quod cupit. c. qui uxorem. 33. q. 5. c. prudentiam. de offic. delegat. l. ad rem mobilẽ. l. ad legatũ, ff. de Procurat.

16 Si uxor, quę dedit licentiã marito ignoret quod dando talem licentiam uideatur ipſam tacitè uouere caſtitatẽ, tunc poterit repetere uirum à religione?

℞. Affirmatiue, quia hæc ignorantia iuris excuſat mulierem. Abb. in c. de conuerſione. n. 4. eo. tit.

17 Si mulier dolo, uel ignorantia dedit licentiam marito ingrediẽdi religionem, in quo caſu non poterit eum reuocare ad ſæculum, etiam probato dolo?

℞. Si mulier ſeruauit continentiam poterit probato dolo, uel ui, ſ reuocare maritum ad ſæculum: ſi uero ipſa poſt licẽtiam datam per dolum, non ſeruauit caſtitatem, ſed fornicata eſt cum alio, tunc non poterit reuocare maritum: eſt enim ſingularis caſus, in quo dolus non reſcindit actum per ſuperueniens delictũ. c. ueniens. eod. tit.

18 Si mulier per dolum det licentiam marito ingrediendi religionem, & maritus ante ingreſſum committat adulterium, poſt ingreſſum eius; poterit ne uxor repetere ſuum maritum à monaſterio?

℞. Poterit, licet maritus commiſerit adulterium, ſiue ante ingreſſum, ſiue poſt, Abb. in c. ueniens. eod. tit. nu. 7.

19 Si mulier det per uim, uel metum licentiam marito profitendi, poterit ne

poſt

poſt profeſſionem repetere illum à monaſterio ?

℟. Poterit, quia in hoc caſu ſufficit metus reuerentialis, vt mulier poſſit reuocare maritum à monaſterio, propter periculum incontinentiæ. c. accedens. eo. tit.

20 Si mulier dedit licentiam per metum, & tacuit per duos annos, poterit ne repetere ſuum maritum ?

℟. Poterit, quia conſenſus datus per metum, non præſumitur ratificatus lapſu temporis. Abb. in c. accedens. eod. tit. n. 6.

21 Coniugatus poteſt promoueri ad ſacros Ordines?

℟. Poteſt cum duobus requiſitis. Primo, quod habeat licentiam vxoris. Secundo, quod ipſa voueat cõtinentiam in ſæculo, vel in religione. Abb. in c. coniugatus. eo. tit.

22 Si maritus de facto recipit ſacros Ordines, debet ne compelli habitare cum uxore?

℟. Debet, quia prius erat uinculo matrimonij ligatus. Abb. in cap. uerum. eod. tit.

23 Quæ differentia eſt inter coniugatum, ordinatum in ſacris, & coniugatum, qui ingreſſus eſt religionem; ſi uterque id fecit de licentia uxoris?

℟. Quod coniugatus ordinatus tenetur alere uxorem: coniugatus uero religioſus non tenetur, quia uouit paupertatem. Abb. in c. coniugatus. eod. tit. n. 4.

24 Clericus coniugatus, poterit ne de fructibus beneficij alere uxorem?

℟. Affirmatiuè, & etiam filios, quãuis ſint illegitimi. Abb. ubi ſup. n. 5. quia charitas à ſe ipſo incipit. l. præſes, ubi Glo. C. de ſeruit.

25 Vxoratus de licẽtia uxoris ordinatus, poterit promoueri in Epiſcopum?

℟. Si uxor ſit in ſæculo non poteſt; ſi uero ſit ingreſſa religionem, & profeſſa, poterit. Abb. c. ſanè. eod. titu. num. 2.

26 Concubinarius poterit ne promoueri in Epiſcopum?

℟. poſt longam pœnitentiam, & continentiam, poterit. Abb. vbi ſup.

27 Si quis profeſſione facta reuocetur à religione ad inſtantiam ſuæ vxoris; mortua vxore tenebitur ne iterum religoſum ſtatum ſubire?

℟. Si noluerit, non tenetur, ſed poterit ducere aliam; c. quidam eo. tit.

28 Profeſſus vxore ſciente, illa mortua poterit redire in ſæculum ?

℟. Non poteſt, quia tenetur adimplere votum. c. conſuluit. eod. tit.

29 Si maritus voueat caſtitatem, poterit ne exigere debitum ?

℟. Non, ſed ſolum tenetur reddere. Abb. c. ſanè. eod. tit. n. 2.

30 Matrimonium ſoluitur ne per ingreſſum religionis?

℟. Si non ſit conſumatum, ſoluitur: quia vir, & vxor non fiunt vna caro ante conſumationem; ſi vero ſit cõſumatum, non ſoluitur. Abb. in c. uerum. n. 6. eo. tit.

31 Si maritus uiuente uxore uouit religionem, ipſa cõſentiente, uel non; mortua uxore tenebitur ne permanere?

℟. Tenebitur. Abb. c. ex parte. eo. tit. num. 22.

32 Si coniux uouit continentiam, poterit ne petere debitum?

℟. Non poteſt, ut diximus in ſimili, ſed ſolum tenetur reddere. c. ex parte. eod. tit.

33 Per propoſitum ſeruandæ caſtitatis in ſæculo, ſoluuntur ne ſponſalia de præſenti?

℟. Non

℞. Non ſoluũtur, ſed ſolûm per profeſſionem religionis; quia hoc priuilegium nõ eſt conceſſum illis, qui in ſæculo ſeruant caſtitatem: ſed ſolũ datum eſt in fauorem religionis. c. ex parte. eod. tit.

34 Vxor poteſt vouere ieiunium, vel caſtitatem, ſeruare, vel dare eleemoſynam, vel portare cilicium ſine conſenſu mariti?

℞. Non poteſt, quia cum non habeat poteſtatem corporis ſui, non debet illud, ineptum ad vſum matrimonij reddere. Abb. in c. 1. eod. tit. n. 5.

35 Si quis nolit habitare cum ſua vxore, quis debet hãc cauſam cognoſcere, ac de illa iudicare?

℞. Iudex Eccleſiaſticus; quia hoc expectat ad vſum matrimonij. Abb. vbi ſup. n. 4.

36 Si maritus, & vxor ſimul vouerunt continentiam, poſſunt communi conſenſu, non ſeruare tale votum?

℞. Non: immo debent compelli à Iudice Eccleſiaſtico ad eam obſeruandam: ratio eſt, quia votum fuit promiſſum Deo: nec ipſi coniuges poſſunt ſe communi conſenſu liberare, ab obligatione Deo facta. Abb. in c. chariſſimus. eod. tit. n. 6.

37 Si maritus, & vxor poſtquam vouerũt continentiam ſe coniungunt, filius natus ex hac cõiunctione erit ne legitimus?

℞. Non eſſe legitimum; quia poſt uotum emiſſum ampliùs non potuerunt ſe coniungere; immo filius dicitur natus ex ſacrilego coitu. Abb. ubi ſup. n. 8.

38 Papa poteſt diſſoluere matrimonium ratum, per uerba de præſenti, & non conſumatum?

℞. Ex iuſta cauſa poteſt; ſed non matrimonium ratum, & conſumatum. Abb. c. ex parte. eod. tit. n. 6.

39 Si ſponſa efficitur tertij Ordinis S. Franciſci, diſſoluuntur ne ſponſalia?

℞. Non diſſolui, ſiue ea de præſenti, ſiue de futuro ſint: quia qui ſub tertio hoc ordine ſunt non profitentur ſicut religioſi, qui uiuũt in clauſtro: tertia enim regula inſtituta eſt etiam pro ijs, qui uiuunt in ſeculo coniuncti matrimonio. Abb. ubi ſupra.

CAPVT LXVIII.

DE DIVORTIIS, SEV SEPARATIONE TORI.

1 POTEST Iudex Eccleſiaſticus quoad torum coniuges ſeiungere?

℞. Poteſt ob multas cauſas. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 8.

2 Quot ſunt cauſæ, ex quibus matrimonium ſeparatur quoad torum, & cohabitationem?

℞. Prima ſæuitia uiri non præterita, ſed præſens, uel timor futuræ. Secunda, ſi maritus inſidiatus eſt uitæ uxoris, uel tẽtauit eam ueneno occidere. Tertia ebrietas, quando tendit in periculum uxoris. Quarta hęreſis. Quinta uitium ſodomiæ. Sexta adulterium. Couar. 2. p. c. 1. §. 5. c. literas. de reſtit. ſpol. Tol. in ſum. lib. 7. c. 25. Sà uerb. matrimonium. n. 1. Panor. in c. quæſiuit de diuort. Innoc. c. maritus, de adult.

Si

3 Si poſt factam pœnitentiam propter adulterium, uir cognoſcat uxorem, quid agendum?

℟. Matrimoniũ reintegratur ex officio Iudicis. Abb. in c. literis. de diuort. Felyn. in c. ſi lator. de re iudic.

4 Poteſt maritus propria auctoritate ſeparari ab uxore adultera?

℟. Nõ poteſt, quia eſt neceſſaria declaratio Iudicis. Nau. in manual. c. 22. n. 21. Sanchez. lib. 10. de diuort. diſput. 12. num. 10. Sot. art. 3. Rich. q. 3. diſt. 35.

5 Quando fit ſeparatio in matrimonio, ob nimiam ſęuitiam uiri, quis debet alere uxorem præcipue ſi iſta uiro nullam exhibuit dotem?

℟. Vir, debet alere uxorem, ſeparatam à ſe congrue, & honeſtè; etiam ſi ipſa non exhibuerit, dotem; ratio eſt, quia ſeparatio non fit propter defectum mulieris, ſicut quando ſeparatur propter adulterium; ſed fit propter nimiam crudelitatem, & ſęuitiam eiuſdem uiri, unde in eius dã num res cedere debet: & licet uir habeat poteſtatem ſupra mulierem ad eam corrigendam, tamen hæc poteſtas in charitate Chriſti fundata eſſe debet, & non in tyrannidem declinare. tenet Abb. in c. trãſmiſſa de reſtitutione ſpoliator.

5 Quæ dicitur nimia ſęuitia in uiro?

℟. Non ſolum illa ſęuitia danda eſt, ex qua pertimeſcẽdũ eſſet de morte mulieris, ſed illa etiã, ex qua ſequeretur aliquod graue damnum, ſcilicet vulnus, vel carceratio, uel mutilatio, uel læſio aliqua in membris, uel negatio uictus, & ueſtitus neceſſarij, aut quid ſimile. tenet Abb. in cap. ex tranſmiſſa. nu. 4. de reſtit. ſpoliator.

7 Quando fit ſeparatio tori, quis Iudex debet taxare alimẽta neceſſaria prębenda, à marito pro ſuſtentatione mulieris?

℟. Iudex Eccleſiaſticus, tum cõſiderata qualitate viri, & mulieris, tum conſiderata viri opulentia, & diuitijs, præterea debet vir dare ſupellectilem neceſſariam mulieri ne illa viuat in neceſſitate, & mendicitate, at neq; cum illa opulentia, quam habebat in domo mariti.

8 Si poſt ſeparationem factam, vir poſtulet, vt ſibi reſtituatur uxor, quid debet probare?

℟. Primo matrimonium eſſe ratum, & conſumatum. Secundo ſpoliatio talis ſponſæ ſibi facta fuerit, vel ſaltem quod talis ſponſa detineatur, contra eius volũtatem, in domo patris eius, & tunc iuridicè reſtituitur ei ſponſa. c. ex tranſmiſſa de reſtitutione ſpoliatorum.

9 Si hæc probẽrur à viro, & tamen vxor probet magnam ſæuitiam viri, debet ne fieri reſtitutio?

℟. Non debet fieri, niſi vir det ſufficientem cautionẽ de non offendenda muliere, quia prius debet vitari periculum mulieris, quam complacentia viri. c. ex tranſmiſſa de reſtitutione ſpoliatorum.

10 Si vxor ꝓbet in iſto caſu, capitale odiũ viri ſui contra ſe, debet ne ei reſtitui ſub fideijuſſione?

℟. Non debet reſtitui, quia ad conſeruandam vitam, nulla fideijuſſio ſufficit, & nemo poteſt illam dare, ratio eſt, qa nemo eſt dominus mẽbrorum ſuorum, neq; ſuæ vitę, & ſicut nemo poteſt ſeipſum interficerẽ, ſic nemo pro alio poteſt vitã ſuã ſpondere apud Iudices pro delicto

alieno, vnde oritur, quod nemo poteſt fideijuſſionem facere, videlicet quod maritus non interfecturus ſit mulierem. l. liber homo, ff. de libero homine exhibendo. c. ex tranſmiſſa de reſtitutione ſpoliatorum.

11 Si poſt adulterium reconcilietur, & habeat copulam cum illa eſt ne locus ſeparationis?

℞. Non. Sa verb. diuortium. n. 2.

12 Poteſt maritus poſt ſeparationem ingredi religionem?

℞. Poteſt. cap. fin. de conuerſ. coniugat.

13 Poteſt ne fieri ſeparatio ad tempus, per Iudicem Eccleſiaſticum?

℞. Poteſt ſecundum qualitatem cauſæ. Sà verb. diuortium. n. 9.

14 Poſſunt ne coniuges mutuo conſenſu ſine licentia Iudicis ſeparari, & ingredi religionem?

℞. Poſſunt. Victoria de matrimon. concluſ. 256.

CAPVT. LXIX.

DE DISPENSATIONIBVS IN MATRIMONIO.

1 QVID eſt diſpenſatio matrimonij?

℞. Eſt tollere impedimenta, quæ faciunt matrimonium nullum, vel quæ impediunt eius vſum. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſcop. fol. 168.

2 Quis poteſt diſpẽſare in gradibus prohibitis?

℞. Summus Pontifex. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 5.

3 In ſecundo gradu, quis poteſt diſpenſare?

℞. Papa, & inter magnos Principes, & ob publicam cauſam. Trid. ſyno. vbi ſup.

4 Quis poteſt diſpenſare in impedimentis dirimentibus matrimonium?

℞. Papa. Tol. in ſum. lib. 7. c. 18. n. 3.

5 Qui impetrant diſpẽſationem à Papa, & ante præſentationem coram Ordinario, vel Delegato habent copulam carnalem, puniendi ne ſunt?

℞. Graui pœna eſſe puniendos.

6 Quis poteſt diſpenſare, vt clericus in ſacris, vel Monacus nubant?

℞. Dixi. lib. 1. c. 31. nu. 18.

7 Quæ ſũt legitimę cauſæ diſpẽſationis?

℞. Prima, quando adhibita diligentia inuenitur diſparitas cõditionis. Secunda, quando diues vult ducere pauperem. Tertia, quando ſedantur lites, vel inimicitiæ.

8 Quibus in caſibus poteſt Epiſcopus diſpenſare in impedimento dirimente matrimonium contractum?

℞. Quando matrimonium publicê eſt contractum, & impedimentum occultum, & ſeparatio fieri non poteſt ſine magno ſcandalo, nec facile Papam adire poteſt ob paupertatẽ, vel aliam cauſam. Sylueſt. uerb. diſpenſatio. q. 9. nu. 15. Nauar. in manual. c. 22. n. 85.

9 Hæc diſpenſatio eſt ne in foro interiori, vel exteriori?

℞. Solum in foro conſcientiæ, vnde ſi poſt dictam diſpẽſationem impedimen-

dimétum fiat publicum, fiſcalis poterit manus inijcere, & ille tenebitur petere diſpenſationem à Papa, & interim ſeparandus eſt, licet mitius ſit puniendus. Sanch. to. 3. lib. 8. diſp. 6. n. 15. Enriquez. de matrim. lib. 12. cap. 3. n. 2.

10 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in cognatione ſpirituali, orta poſt contractũ matrimonium?

℟. Affirmatiue. c. 1. de cogn. ſpir. lib. 6. Glo. in c. deſideras. 3. q. 1. Io. And. in c. ſi vir. eod. tit. Sylueſt. uerb. matrimonium. 8. q. 7.

11 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in impedimentis, quæ impediunt matrimonium contrahendũ, ſi non dirimunt contractum?

℟. Poteſt, ſed ſolus Papa in impedimentis dirimentibus matrimonium contractum. Paludan. lib. 4. diſp. 28. q. 2. Nauar. in manual. c. 22. n. 85.

CAPVT LXX.

DE ADVLTERIIS.

1 QVid eſt adulterium?

℟. Quaſi ad alterius torum acceſſus.

2 Quis dicitur adulterinus?

℟. Qui genitus eſt ex adulterio, ſicuti nummus dicitur adulterinus, qui habet ſigillum adulteratum.

3 Quam pœnam incurrit adultera?

℟. Primo ſeparationem à toro. Secundo pœnam detruſionis in monaſterium. Tertio ſciſſionem capillorum. Quarto excommunicationem, ſed de iure ciuili eſt pœna capitalis. l. cohæredem. ff. ad legem Iuliam de adulter.

4 Poteſt Epiſcopus excõmunicare adulterum, vel adulteram?

℟. Poteſt, ſed debet attendere quod ſit publicum, ne ipſe ſua excommunicatione faciat publicum quod eſt ſecretum. Abb. in c. intelleximus. de adulter. n. 5.

5 Quis poterit accuſare mulierem de adulterio?

℟. Si agatur de ſola ſeparatione tori, ſolus maritus; ſi vero agatur ad pœnam mortis legalem, quilibet idoneus. l. ſi maritus, ff. de adulter. c. maritus. eod. tit.

6 In cauſa adulterij, quę probatio requiritur?

℟. Solum præſumptio violenta, ſicut nudus cum nuda, in eodem leto iacentes. Abb. in c. maritus. n. 5. eo. tit. c. afferte de præſumpt. Abb. in c. tua fraternitas. n. 2. eo. tit.

7 Quibus modis palam fieri poterit adulterium, vt poſſit Epiſcopus ex ſuo officio procedere?

℟. Primo, ſi mulier adhæſit publicè alicui concubinario, vt cum eo dormiat, & viuat, ſicut ſi eſſent maritus, & vxor. Secundo, ſi habet filium ex alieno marito. Tertio, ſi palam admittit viros. Abb. in c. intelleximus. de adulter. n. 6.

8 Adulterium inducit ne ſeparationem matrimonij, quoad vinculum?

℟. Non, quia eſt indiſſolubile, ſed ſolum quoad torum. Abb. in c. gaudemus. de conuerſ. coniugator. nume. 2.

9 Si vir, & mulier ambo ſint adulteri, ſeparantur ne à matrimonio?

P 2 ℟. Non

℟. Non; quia cum paria pro vtraq; parte ſint delicta: delictum vnius, alterius delicto compenſatur. c. tua fraternitas. eod. tit.

10 Si matrimonium ſeparetur quoad Torum, quis tenetur alere filios?

℟. Pater, & lucratur dotem. Abb. in c. fin. de conuerſ. infidel. n. fin.

11 Maritus retinens coniugem adulterā, qua pœna punitur?

℟. Se ipſum reddit adulterum, qua propter publice fuſtibus eſt flagellandus, alijs pœnis afficiendus. c. ſi vir. de adulter.

12 Maritus poteſt ſua auctoritate, quoad torum ſeparationem facere propter adulterium vxoris?

℟. Si adulterium ſit publicum poteſt, ſed non poterit lucrari dotem, niſi poſt ſententiam; ſi vero non ſit publicum, non poteſt abſq; ſententia Iudicis, quia pœna non poteſt imponi niſi per iudicem. Abb. in c. tua fraternitas. de adulter. n. 6.

13 Si quis cognoſcat carnaliter mulierem poſt adulterium, poterit ne poſtea contra eam vlterius agere?

℟. Si ſciebat adulterium, non poterit; quia per coniunctionem carnalem ei pepercit. Abb. in c. tua. eo. tit. num. 8.

14 Si fiat matrimonij ſeparatio quoad torum, quis lucratur dotem?

℟. Si ſeparatio fiat propter delictū mulieris; Vir lucratur: ſi vero fiat propter delictum Viri, mulier. Abb. in c. tua. eod. tit. n. 3.

15 Maritus tenetur cum adultera habitare?

℟. Non: neque ei præſtare alimenta neceſſaria propter magnum delictū. Abb. in c. ſi Vir. eod. tit. n. 1.

16 Propter crimen ſodomiæ admittitur ſeparatio Tori?

℟. Affirmatiuè, ſi ſit cum propria muliere, vel cum alia, quia maior iniuria fit matrimonio per ſodomiā, quam per adulterium. Ioan. Andr. Anchar. & Archidiac. in c. maritus. eod. tit. c. idolatriæ. 23. q. 1. c. omnes accuſationes. 22. q. 7.

17 Si mulier dicat Sacerdotem cum ipſa commiſiſſe adulterium debet ne ei credi?

℟. Si non ſint aliæ præſumptiones, vel teſtes, non creditur ei, propter auctoritatem Sacerdotis. c. ſignificaſti. de adulter.

18 Clericus deflorans virginem, quam pœnam incurrit?

℟. Debet cogi ad ipſam dotandam, & vlteriùs corporaliter caſtigatur arbitrio Iudicis ſecundum qualitatem delicti, & perſonæ. Abb. in c. 2. eod. tit. nu. 2.

19 Quando quis deflorat virginem, quæ dos debet ei aſſignari à Iudice?

℟. Locupletior dos quam requirit qualitas ipſius perſonæ, propter iniuriam factam virgini. Abb. in c. 1. eod. tit. n. 4.

20 Si maritus dotet vxorem, quia eam violauit, & ſine filijs diſſoluatur matrimonium, dos illa ad quem pertinebit?

℟. Ad mulierem; quia eam iam acquiſiuit propter crimen à marito cō miſſum. Abb. capit. 1. eod. titul. num. 3.

21 Quando quis habuit coitum cum aliqua, & ipſa affirmat eſſe virginem, & vir contradicit, cui credendum eſt?

℟. Mulieri niſi vir probet contrariū. Abb. c. 1. de adult. n. 2.

22 Si tempore conceptionis mulier admit-

mittat alienos viros, & fiat ſcortũ; filius poſtea natus cuius præſumitur eſſe?

℞. Si vir non erat abſens, ſed illo tẽpore habitabat cũ vxore, filius præſumitur legitimus, tanta eſt vis matrimonij: vnde pro illo in fauorem infantis iudicandum eſt. Abb. in c. intelleximus. eod. tit. n. 7.

23 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum Clerico de adulterio ab eo commiſſo?

℞. Poteſt. Abb. c. at ſi Clerici. de iudicijs. n. 1.

24 Si mulier propter adulterium ſeparetur à viro, debet ne ei reſtitui dos?

℞. Non; quia propter magnum delictũ, perdidit dotem, & bona, quæ durante matrimonio lucrata eſt. tenet Abb. in capit. plerunque de donationibus inter virum & vxorem.

25 Mulier adultera, poteſt ne cogi, inuita, ingredi monaſterium?

℞. Poſtquam eius maritus eam pepercit, & fecit pœnitentiam poteſt cogi ingredi monaſterium, non vt faciat profeſſionem, quia tanto beneficio minime digna eſt, ſed vt faciat pœnitentiam, ſui adulterij. c. gaudemus de cõuerſ. coniugatorũ.

26 Vxor, quæ fuit adultera, ſi reconcilietur viro, vel vir eam cognoſcat carnaliter, perdidit ne dotem?

℞. Si maritus ſciat adulterium, & eam cognoſcat carnaliter, non perdidit dotem, neque quando vir relaxat, ſeu condonat delictum, ratio eſt, quia ſi vir indulget quod maius eſt, videtur indulgere quod minus eſt, vt tenet Abb. in c. plerunq; de donationibus inter virum, & vxorem, nu. 5.

27 Si uxor poſt ſeparationẽ factã, propter adulteriũ, probet affinitatem cum ſuo marito, & matrimonium iudicetur nullum fuiſſe, in iſto caſu, poterit mulier recuperare dotem?

℞. Nõ poterit recuperare dotẽ, pluribus rationibus. Primo, qa illa mulier quantum eſt ex ſe, commiſit verum adulteriũ, quia quando commiſit delictum vxorata, & nũ libera reputabatur, & ſic iuſte punitur in amiſſione dotis. Secũdo ne detur occaſio mulieribus, vt committant, tã nefarium crimen. Tertio, quia non licet violare matrimonium, neq; ſpẽ matrimonij. Quarto ut ſit in exemplum, ac monimentum cæteris mulieribus. l. ſi vxor ff. de adulterijs.

28 Si maritus inueniatur adulter in fide, committendo crimen hæreſis, & mulier ſit carnaliter adultera: compenſatur ne vnum adulterium cũ alio?

℞. Non, ratio eſt, quia in delictis diuerſi generis, nulla fit compenſatio, cum debeantur pęnæ diſtinctæ, & inæquales. tenet Abb. in c. fin. de conuerſione coniugatorum, n. 4.

29 Adultera de iure ciuili, quam pœnam incurrit?

℞. Perdit dotẽ, & vitam, ad diſpoſitionẽ mariti, quia maritus poterit eam reconciliare ſibi, atque illi parcere. tenet Abb. in c. ſolo, vt lite non conteſtata n. 3.

30 Marit9 poterit ne mulieri delictũ indulgere, & interficere virũ adulterum?

℞. Non poſſe, nã ſi indulget mulieri, uidetur, & uiro indulgere, & talis vir tunc liberatur per legẽ; ratio eſt, qa maiorem iniuriã fecit ei mulier adultera, quã vir, vnde ſi relaxat ei quod maius eſt, debet & relaxare quod minus eſt.

31 Quare lex pmiſit, vt vir ꝓpria manu interficiat mulierẽ adulterã, & virum Adulterum?

℞. Quia

℞. Quia offenſa adulterij, eſt magna, & maior omni alia offenſione, & ſic lex vult, vt ſua propria manu vindicetur.

51 Mulier poteſt accuſare virum de adulterio, ſicut vir poteſt accuſare mulierem?

℞. Non poſſe, quo ad pœnam capitalem, ſed ſolum quo ad ſeparationem tori, & tunc mulier iuſtè lucrabitur ſibi dotem, & donum datum, ei propter nuptias, nec non, & arras, tenet Abb. in cap. primo, vt lite non conteſtata, num. 2. & 3.

FINIS LIBRI PRIMI.

Digitized by Google

LIBER SECVNDVS CONTINENS MATERIAM CENSVRARVM.

CAPVT I.

DE EXCOMMVNICATIONE.

1 QVOT ſunt cenſurę? ℞. Tres; excõmunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. c. quærenti. de verb. ſignificatione.

2 Supra quas perſonas ferri poſſunt iſtæ cenſuræ?
℞. Excommunicari poteſt quilibet Chriſtianus viuus: ſuſpendi Clericus; interdici populus. Sot. in 4. diſtinct. 22. q. 3. art. 1.

3 Quid eſt excommunicatio?
℞. Eccleſiaſtica cenſura, qua Chriſtianus priuatur ingreſſu Eccleſiæ, communione, & oratione fidelium, & ſepultura Eccleſiaſtica. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 5.

4 Quotuplex eſt excommunicatio?
℞. Duplex: maior, & minor. c. ſi celebrat. de excomm.

5 Quænam eſt maior?
℞. Quę priuat tribus ſupradictis bonis actiuè, & paſſiuè. c. ſi celebrat. eod. tit. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 5.

6 Quænam minor?
℞. Quæ priuat ſolum paſſiuè, participatione Sacramentorum. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 5.

7 Quot ſunt excõmunicationis genera?
℞. Duo: vnum genus eſt à iure, & alterum ab homine. Tolet. vt ſup.

8 Quænam eſt à iure?
℞. Quę fulminatur à Papa, & à Concilijs Generalibus per canonum ſtatuta. Tolet. vbi ſup.

9 Quænam eſt ab homine?
℞. Quæ ab aliquo Iudice legitimo, ſeruatis Iuris ſolemnitatibus fertur Tol. vbi ſup. n. 2.

10 Quę ſunt ſpecies excõmunicationis?
℞. Vera, comminatoria, iuſta, iniuſta, valida, inualida, & nulla. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 1. n. 1.

11 Quæ eſt excommunicatio vera?
℞. Quæ incurritur, ipſo iure, aut ipſo facto, & ligat abſq; alia ſententiæ declaratione. Abb. in c. quibuſdam de pœnit. n. 6.

12 Quæ eſt comminatoria?
℞. Quæ non ligat ſtatim, ſed expectat Iudicis ſententiam, quia lata eſt ad terrorem. Abb. vbi ſup.

13 Quæ eſt excommunicatio iuſta?
℞. Quę fertur, cũ omnibus circumſtantijs. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 10.

℞. Quæ

14 Quæ eſt iniuſta?
℟. Quæ caret aliqua, ex dictis circũſtantijs, & fertur ex defectu cauſæ. Tol. in ſum. lib. 1. c. 10. n. 1.

15 Quæ eſt valida?
℟. Quę fertur cum legitima cauſa, & ſeruatis omnibus requiſitis. Tolet. vbi ſup.

16 Quæ eſt inualida?
℟. Quæ caret, his ſolemnitatibus. Tol. vbi ſup.

17 Quæ eſt excõmunicatio latę ſentẽtiæ?
℟. Quę ſtatim incurritur, ſiue prolata ſit à Iure, ſiue ab homine. Tol. in ſum. lib. 1. c. 5. n. 2.

18 Quæ eſt excommunicatio, quæ dicitur continere errorem intolerabilem?
℟. Quæ eſt lata, ob bonum opus, puta quod uoluit ædificare Eccleſiam, vel dare eleemoſynam. Tol. in ſum. lib. 1. c. 10. n. 4.

19 Quæ differentia eſt, inter excommunicationem à Iure, vel ab homine?
℟. Excommunicatio à Iure incurritur, abſq; alia ſententia, & non ſpirat morte latoris: excommunicatio vero ab homine incurritur, per ſententiam cum ſolemnitatibus latam, & ſpirat morte latoris. Tol. in ſum. lib. 1. c. 3. & 5.

20 Quando fit mentio de excommunicatione, de qua eſt intelligenda?
℟. De maiori, quia eſt medicina animæ. c. ſi quem. de ſent. excom.

21 Quæ ſunt ſeruanda, inferenda ſententia excommunicationis?
℟. Trina, monitio, quod feratur in ſcriptis, & contumacia, vel peccatũ mortale. c. ex aqua probante. eod. tit. Sylueſt. verb. excommunicatio. num. 12.

22 Sententia excommunicationis lata eſt, cum cęteris requiſitis, ſed nulla precedente monitione, valet ne?
℟. Negatiue. Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2.

23 Quam pœnam incurrit Iudex, excommunicans aliquem, abſq; iuſta cauſa, monitione, & ſcriptura?
℟. Suſpenſionis; & ſi eſt Epiſcopus, priuatur ingreſſu Eccleſiæ. cap. 1. de ſent. excom. in 6.

24 Si in ſententia excõmunicationis deſit aliqua ſolemnitas, excommunicatus, erit ne vitandus ab Eccleſia?
℟. Affirmatiuè, donec declaretur talis nullitas. Victoria. de excom. q. 2.

25 In ſententia excommunicationis lata, per ſtatutum, requiritur ne ſcriptura, vel monitio?
℟. Non, requiri, nec in caſu, quando nõ poteſt haberi copia Notarij, & eſt periculum in mora. Io. Andr. in c. Romana. de ſent. excom. in 6.

26 Cur in dubio, quando loquimur de excommunicatione, intelligẽdum eſt de maiori, & non de minori: & quãdo dubitamus, an ſit quis excommunicatus excommunicatione latę ſententiæ, vel comminatoria, intelligẽdum eſt de comminatoria?
℟. Quia, loquendo in communi; in primo caſu ſumus in Iure, & ſic intelligendum eſt, de maiori, cum ſit medicina animæ, & præſuponendũ eſt, Eccleſiam vti efficaciori medicina: in ſecundo vero caſu ſumus in facto, & ſic iudicandum eſt, in fauorẽ proximi, pro minori damno.

27 Quæ differentia eſt inter anathema, & excommunicationem?
℟. Nõ differre quoad vinculũ à maiori excommunicatione, differre tamen interdum in ſolemnitate. vide c. debent 11. q. 3. Couar. nu. 6. Sayr. lib. 1. c. 3. Abb. in c. cum ab Eccleſia-

rum

rum, n. 1. de offic. ordin. vnde qui eſt anathemate irretitus ſemper intelligitur excommunicatione maiori ligatus. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 5. n. j.

18 Quando excuſat ignorantia ab excõmunicatione?

℞. Quando neſcio, quod faciendo talem rem, excõmunicationem incurram; ratio eſt, quia in excommunicatione, requiritur conſenſus voluntarius, qui non cadit in ignorantem; verum ignorantia nunquam excuſat in facto, de ſua natura damnato, puta ſacrilegio, furto, vel adulterio. Abb. in c. à nobis. de ſent. excomm. Couar. in c. alma mater. eod. tit. in 6. n. 8.

19 Quæ eſt ignorantia craſſa, & quæ ſupina?

℞. Dixi. lib. 1. c. 25. n. 15.

o Excommunicationis ſententia, tranſit ne in rem iudicatam?

℞. Negatiue; imò abſolui põt poſt decem annos: & ſi excõmunicatus fiat deterior, inuitus debet abſolui à Iudice, quia excõmunicatio eſt medicina, & ſi non prodeſt, non eſt illa vtendum. Io. Andr. in c. 1. de ſent. excom. in 6.

1 Excõmunicat' põt ne abſolui inuitus?

℞. Si excommunicatione fiat deterior, inuitus poteſt abſolui à Iudice; quia excommunicatio eſt medicina animæ. vt dixi Io. Andr. vbi ſup. Ab. in c. clericus de cohabitatione clericornm, & mulierum, n. 5.

2 Excommunicatio poteſt ne ferri, ſub conditione?

℞. Poteſt. Armil. verb. excommunicatio. n. 2.

3 Excommunicatio in re difficillima, vel leuiſſima, eſt ne valida?

℞. Negatiue. Sà. verb. excommunicatio. num. 18.

34 Excommunicatio lata, contra facientes aliquam rem, comprehendit ne auxiliantes, & conſiliantes?

℞. Negatiue, quia eſt lex pœnalis, quæ extendi non debet, niſi exprimatur. Sà. verb. excommunicatio. num. 19.

35 Excõmunicatio pro quibus culpis ferri poteſt, & contra quos?

℞. Contra contumaces, & pro culpis præteritis, & futuris, præcedentibus monitionibus, & ſolemnitatibus à Iure requiſitis. Sot. in 4. diſt. 22. q. 1. art. 2.

36 Si excommunicatio fertur ab Epiſcopo in viſitatione contra reſiſtentes ei; requiruntur ne contumacia, trina monitio, & ſcriptura?

℞. Negatiue, quia ipſa perturbatio, reſiſtentia, & prohibitio viſitationis ſufficiũt ſine ijs ſolemnitatibus in hoc caſu; imò Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 10. dat Epiſcopis omnimodam poteſtatẽ, vt procedant, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegati. Syluestr. verb. excommunicatio. 2. n. 13.

37 Si excommunicatio fertur, vt omnes Clerici accedant ad proceſſionẽ ſub pœna excõmunicationis ipſo facto incurrenda talis excommunicatio erit ne valida?

℞. Erit, quia illa requiſita inſunt occultè in culpa futura. Couar. in c. alma materr §. 10. n. 1.

38 De culpa præterita, poteſt ferri excõmunicatio, ſine præcedenti canonica monitione?

℞. Negatiue, & ſi feratur erit nulla. Nauarr. in manual. cap. 27.

CAPVT II.

DE MINISTRO EXCOMMVNICATIONIS.

1 QVis poteſt ferre ſentẽtiam excommunicationis?

℟. Qui habet claues, & iuriſdictionẽ Eccleſiaſticam, ſicut Papa, Concilium Generale, Epiſcopi, & cæteri habentes iuriſdictionem. Tol. in ſum. lib. 1. c. 6. nu. 2.

2 Qui poſſunt proferre ſententiam excommunicationis?

℟. Solus Papa, & Concilium Generale, & etiam concilia prouincialia p ſtatuta particularia. Tol. ubi ſup.

3 Fœmina poteſt excommunicare, ſi habeat iuriſdictionem, vt habent aliquæ Abbatiſſæ?

℟. Negatiue; quia talis iuriſdictio, pertinet ad poteſtatẽ clauium, quã fœmina habere non poteſt. Tol. vbi ſup. c. ſecreto. de maiorit. & obed.

4 Laicus poteſt excommunicare?

℟. Poteſt, ex commiſſione Summi Pontificis, quia nõ eſt neceſſarium; vt hæc iuriſdictio xeerceatur, per presbyterum. Abb. in c. fi. de cleric. ægrot. vel debilit.

5 Simplex Sacerdos, vel Parochus habet ne poteſtatem excõmunicandi ſuos ſubditos?

℟. Si eam non habeãt ab Epiſcopo, non poſſunt; quia non habent iuriſdictionem iudicialẽ. Tol. vbi ſup.

6 Poteſt Epiſcopus excõmunicare ſuos ſubditos, pro delictis commiſſis in aliena diœceſi?

℟. Negatiue, ratio eſt, quia delicta, ſequuntur forum loci, quoad punitionem. Clement. 1. de foro.

7 Excommunicatus vna excommunicatione, poteſt de nouo excommunicari, alia excommunicatione, ob aliam cauſam?

℟. Poteſt, S. Thom. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 3.

8 Sentẽtia lata à Iudice excommunicato, tenet ne?

℟. Negatiue, ſi publicè ſit excommunicatus. c. ad probandũ. de ſent. & re iudic. ſed ſi ſit occultè, in fauorem aliorum valet. Abb. vbi ſup. in c. ad probandum.

9 Excõmunicatio lata à Iudice mortuo, vel ablata iuriſdictione ualet ne?

℟. Affirmatiuè, quo ad eos, qui ante mortem Iudicis, eam incurrerũt, ſed negatiuè, quo ad eos, qui poſt eius mortem, eam in currerũt; quia talis excommunicatio, ſpirat morte mandãtis. Molina uerb. excõicatio.

10 In edicto generali, comprehenditur ne ipſe Epiſcopus?

℟. Negatiue. c. quia periculoſum. de ſent. excom. in 6.

11 Poteſt Epiſcopus proferre ſentẽtiã excõmunicationis in ſubditũ ſuũ, exiſtentem extra ſuam diœceſim?

℟. Diſtinguendo, ſi talis deliquit in ſua diœceſi, & fugit in aliã poterit, & præuia citatione eũ fructibus, & ꝓuentibus priuare. c. fi. de foro cõp.

12 Epiſcopus excommunicatus, poteſt alium excommunicare?

℟. Sub diſtinctione, ut dixi in ſimili: ſi eſt occultè excommunicatus, poteſt; quia Eccleſia non priuat iuriſdictione occultè excõmunicatũ; ſi autem manifeſtè, non poteſt. Sot. in 4. diſt. 22. q. 2. art. 1.

13 Poteſt ne Epiſcopus cõprehendere abſen-

ſentes, ſi generaliter proferat ſentẽtiã excõicationis, per viam ſtatuti?

℞. Negatiue. c. vnanime. de conſtit.

14 Quando debet Iudex Eccleſiaſticus, uti excõmunicatione, & quomodo?

℞. Quando alia non proſunt remedia, & dẽt eſſe moderate, & in ſubſidium, & pręmiſſa ſaltem una monitione, ubi fuerit contumacia, Trid. ſyn. ſeſs. 25. c. 3.

15 In cauſis ciuilibus, quando poteſt fieri perſonalis, uel realis executio, dẽt ne iudex Eccleſiaſticus deuenire ad excommunicationem?

℞. Negatiue. Trid. ſyno. ubi ſup.

16 Poteſt Epiſcopus excommunicare aliquem, propter debitum ciuile?

℞. Negatiue, ſi nõ ſit cõtumacia, ſed debet potius procedere contra illius bona, eiuſq; perſonam.

17 Si quis dicat ſe uelle eſſe incarceratũ, & non eſſe excommunicatum, quid debet facere Iudex?

℞. Eum abſoluere, & incarcerare, q̃a excommunicatio fuit ſolum in ſubſidium, donec comprehẽderetur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 3.

18 Excommunicatus, ſi appareat, eſt ne ſtatim abſoluendus?

℞. Affirmatiuè, ſi pœniteat de ſua contumacia.

19 Quando pars ſit ita pauper, quod nulla ſit ſpes illũ poſſe ſatisfacere; dẽt ne talis excommunicari à Iudice?

℞. Negatiue; imò ſi eſt excõmunicatus, debet abſolui, quia talis medicina ei non prodeſt.

20 Mulctæ, & pęnæ, quæ dantur loco excõicationis, cui debent applicari?

℞. Pijs locis, ex determinatione Illuſtriſſimorum Cardinalium.

21 Contumacia, quomodo debet conſtare Iudici, vt poſſit diſcernere excommunicationem?

℞. Antequam Iudex diſcernat excommunicationem, debet apparere in actis Notarij per informationem iuridicam, vel ſaltem, per depoſitionem, cum iuramẽto Nuncij, vel Officialis Curiæ, quod H. eſt contumax, vel quod ſe abſcondit, & non apparet, vel quod realis executio non poteſt fieri, in bonis eius; quia abſcondit bona, & tunc in ſubſidium iuſtè diſcernitur ſententiam excommunicationis DD. ſuper c. 3. ſeſſ. 25. Concil. Trid.

22 Poteſt Epiſcopus excommunicare, recuſantem ſoluere decimas, abſq; eo quod fiat executio, in bonis?

℞. Poteſt, quia ſunt alimenta Clericorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 26. cap. 12. de reformat.

23 Poteſt ne pars aduerſa, ad cuius inſtantiam infertur excõmunicatio, poſtquam eſt ſatis facta remouere excõmunicationem?

℞. Negatiue, ſi iam incidit in excõmunicationem; quia pars, non hẽt poteſtatem ligandi, & abſoluendi, ſed poteſt ſolũm in abſolutionem conſentire.

24 Si talis excommunicatio, eſt iniuſta, poterit ab aliquo abſolui, abſque Iudicis autoritate?

℞. Non poteſt, ſed poterit recuperare damnum, quia ipſe non eſt iudex in ſua cauſa.

25 Valet ne ſentẽtia Delegati, ante oſtenſam commiſſionem?

℞. Negatiue. Sà. verb. excommunicatio nu. 10.

26 Si Epiſcopo committatur ab aliquo Principe aliqua cauſa, poteſt ne in illa vti ſentẽtia excõmunicationis?

℞. Non poteſt, quia agit perſonam

Digitized by Google

Principis ſæcularis, cui non eſt conceſſa poteſtas clauium. Ang. verb. excommunicatio.

27 Cognitio in materia excommunicationis, ad quem Iudicem ſpectat?

℟. Solùm ad Eccleſiaſticum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 3. de reform.

28 Iudex excommunicans, ſi in excommunicationem inciderit, poterit ne abſoluere excommunicatum a ſe?

℟. Non poteſt ſi eſt publicè excommunicatus, ſecus vero, ſi eſt occultè. Tol. in ſum. lib. 1. c. 16. n. 12

29 Declaratio excommunicationis, quomodo debet fieri?

℟. Parte citata, alias eſt nulla. Fely. in c. Rodulphus de reſcript.

30 Quis dicitur inijcere manus violētas, in clericum?

℟. Qui percutit, qui tenet clericum per veſtem, vel frenum equi, ita, vt abire non poſſit, aut occidit equū, cui clericus inſidet, aut aufert a clerico aliquid per violentiam, vel deturpat eius veſtem, qua indutus eſt, vel includit eum in aliquo loco, vel perſequitur clericum tanto furore, vt faciat illum præcipitem in flumen deijcere, vel pati aliquod periculum, aut diſcrimen. Innoc. in c. nuper. de ſent. excom.

31 Iudex ſæcularis, ſi inueniat clericum, ſine habitu, & corona, & immiſcens ſe rebus obſcenis, & profanis, poterit ne eum vi comprehendere, & incarcerare, abſq; metu incurrēdi excommunicationem illam latam per canonem, ſi quis ſuadente Diabolo?

℟. Poterit eum vi comprehendere, & incarcerare abſq; metu excōmunicationis dicti canonis: ratio eſt, qa per delictum, talis clericus perdidit priuilegium dicti canonis, non abſolutè, ſed tātum quoad incarcerationem, quia poſtea debet remitti ad ſuum iudicem Eccleſiaſticum, cum ſuo proceſſu. text. in c. 1. de apoſtatis, & reiterantibus baptiſmum. & Abb. ibi.

32 Si Iudex ſæcularis cognoſcat talē clericum, eſſe canonicum alicuius Eccleſiæ, vel beneficiatum, poterit ne vi illum comprehendere, & in carcerare, abſq; metu excōmunicationis dicti canonis?

℟. Talis Iudex melius faciet, ſi honorificè, ſine ſtrepitu, illum conducat, ad ſuum Epiſcopum, vel Iudicem Eccleſiaſticum, ſed ſi forſan ad euitandum aliquod damnum vi illum ducat in carcerem, nullam incurrit pœnam. ratio eſt, quia text. in c. 1. de apoſtatis, fuit neceſſarius, ad imponendam pœnā clericis relinquentibus habitum, & coronam, vt à tali delicto arceantur, ſed nullam pœnam imponit iudicibus, vt ex textu patet.

33 Si clericus noctu inueniatur a Iudice ſæculari, indutus lōgo pallio, vel veſtitu, & cum armis offenſiuis, vel defenſiuis, poterit ne illum incarcerare, abſq; metu excommunicationis canonis?

℟. Si talis iudex inueniat talem clericum in rebus obſcenis, & libidinoſis, aut dādo operam rei illicitæ, veluti ad furandum, ad faciēdū incendium, violandos domus, pugnando cum aliquo, poterit illum incarcerare, vel ad ſuum ſuperiorem traducere, ſed ſi illum non inueniat in his rebus prohibitis, ſed ſolum ambulando, per viam, non poterit in illū manus violentas inijcere; ſolum poterit mittere, ad ſuum ſuperiorem, quod

quod ſi clericus adire renuerit debet ſuperiorem certiorem facere. ratio eſt, quia clerico non eſt prohibitum, portare arma noctu in ſui defenſionem, & talis clericus virtute dicti capitul. 1. de apoſtatis, ſolum perdit priuilegium, cum inuenitur in rebus obſcęnis, & cum ſimus in odioſis, pœna extendi non debet, & ſic eſt intelligendus, ſecundum veriorem ſententiam. text. in d.c.1. de apoſtatis, & reiterantibus Baptiſmum.

34 Iudex ſæcularis inijciens manus violentas in clericum, quem cognoſcit, vtens ad hoc poteſtate ſui officij, à quo debet abſolui, & quam pœnam incurrit?

℞. Incurrit excommunicationem, poſitam in canone, ſi quis ſuadente diabolo, & debet abſolui, à Papa. Ratio eſt, ne prætextu, & colore ſui officij, ſumat iuriſdictionem in clericum, qui dignitate eum excellit, & vſurpet iuriſdictionem Eccleſiaſticã, quam neq; habet, neq; de iure poteſt habere. c. ſi vero. de ſent. excommunicationis. Clement. 1. de pœnis.

35 Si talis Iudex ſæcularis, qui iniecit manus in clericum, condemnatus, & declaratus ſit ab Epiſcopo, vt adeat pro abſolutione Summum Pontificem, ita infirmetur, vt conſtituatur in articulo mortis, a quo poteſt abſolui?

℞. A quocunq; Sacerdote, etiã ſimplici, q̃a extrema neceſſitas, tribuit hanc iuriſdictionem; licet talis Iudex teneatur cum primum conualuerit, ſe præſentare coram Papa: ita in clementina 1. de pœnis.

36 Si aliquis clericus cęperit prius pugnare cum iudice ſæculari, vel velit vi rem temporalem ab eo arripere, vel eum iniuriare, poterit ne Iudex ſæcularis, in illũ manus violentas inijcere, vt ſe defendat, vel vt maius malum euitet; abſq; metu excommunicationis dicti canonis?

℞. Poterit, quia vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatæ tutelæ, tàm in propria perſona, quàm in bonis; nam in hoc caſu clericus fuit primus, qui dedit occaſionem pugnæ, cum tamen priuilegium canonis, ſi quis ſuadente diabolo non datur, clerico agenti, ſed patienti, & non ſit in offenſionem iudicis laici, ſed in defenſionem clerici, vt tenet Abb. in c. olim de reſtitutione ſpoliatorum n.1. & 5. Innoc. in c. ſi vero. de ſent. excom.

37 Iudex laicus, qui leuiter percutit clericum, non dãtem operam rebus obſcęnis, ſed rebus licitis, à quo debet abſolui?

℞. Si ratione ſui officij, & vtens poteſtate propria id facit debet abſolui à Papa. c. ſi uero. de ſent. excommunicationis.

38 Iudex ſæcularis poteſt ſe immiſcere, & prohibere Eccleſiaſticum, vt non excommunicet ſæculares, in rebus, & caſibus, in quibus de iure ſunt ſibi ſubiecti, etiã prætextu, quod Eccleſiaſticus debet, & tenetur obſeruare decreta Concilij Tridentini, & quod in illo caſu Iudex Eccleſiaſticus illa non obſeruat?

℞. Negatiue, quia Iudex ſæcularis, ſuper iudicem Eccleſiaſticum nullã poteſtatẽ habet, nec poteſt cognoſcere de cauſis Eccleſiaſticis.

39 Cognitio in materia excommunicationis, ad quos iudices ſpectat?

℞. Solum ad Iudices Eccleſiaſticos,

&

Digitized by Google

& non ſæculares. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. cap. 3.

40 Si Iudex ſæcularis admittat excommunicatum, in actibus iudiciorum ſuorum, vel eum defendat, & faueat, vel occultet, poterit ne Iudex Eccleſiaſticus eum excommunicare?

℟. Præmiſſa monitione poterit eum excommunicare, & ita debet facere, vt defendat ſuam iuriſdictionẽ, vt habetur. in c. decernimus. de ſententia excommunicationis.

41 Iudex Eccleſiaſticus, Magiſter, Abbas, Prælatus, ſi faciat percutere clericum, etiam uſque ad effuſionem ſanguinis, indigent ne abſolutione?

℟. Si tales habeant in clericum miniſterium, magiſterinm, vel ſuperioritatem, & percutiant, emendationis cauſa, uel dando illi pœnitentiam, quæ non excedat iuris rigorem, ſed cum lenitate, animo illum emendandi a ſuis culpis, & uitijs non indigent abſolutione, neq; ipſi ſi propria manu faciãt, neque mandatarij, quia pœnitentia, & ſupplicium pro culpis, & delictis, non ſolum eſt licita in Eccleſia, imò neceſſaria. aduertendum tamen eſt, ut in tali ſupplicio modus non excedatur, &, ſit animo correctionis, & non uindictæ, ut tenent Doctores in c. ſi uero. de ſent. excommunicationis.

42 Iudex Eccleſiaſticus, Prælatus, Abbas, Superior, qui mandat laico inijcere manus uiolentas, in clericum, incidit ne in excommunicationem?

℟. Affirmatiuè, & etiam laicus inijciens manus, & debent à Papa abſolui, ſi id faciant animo iniuriandi, vel ſine neceſſitate. c. diuerſitas. eod. tit. de excommun.

43 Quomodo ergo in c. ex tenore literarum eod. tit. dicit Papa, quod ſi laicus inijciat manus violentas, in clericum, ſe defendendo, vel demandato ſuorum Snperiorum, non indiget abſolutione?

℟. Hæc difficultas, ſoluitur ex doctrina. tex. in cap. vt famę tuæ. eod. tit. in quo dicitur, quod ſi Abbas, uel Iudex, non poſſunt aliter corrigere clericum ſubditũ, vel incarcerare quam imperando laico, vt in eum manus inijciat, tunc neque Iudex, neque laicus, incurrunt excommunicationem, dummodo eorum violentia, immoderate non extendat, reſiſtentiam clerici, & in iſto caſu loquitur. tex. in c. ex tenore; ſi autem ſine hoc remedio violento, clerici corrigi poſſunt, & ipſi voluntariè ſe ſubijciunt, tunc mandantes incidunt in excommunicationem.

44 Declarare aliquem eſſe excommunicatum, vel incurriſſe in excommunicationem, ad quem Iudicem ſpectat?

℟. Solum ad Iudicem Eccleſiaſticũ, & parte citata, aliàs declaratio eſt nulla. vt tenet Felynus in c. Rodulphus. de reſcriptis.

45 Si aliquis clericus incipiat pugnare, cum aliquo, vel velit vi rem temporalem alicuius arripere, & laicus inijciat manus violentas in clericum, ea intentione, vt ſe defendat, uel ut illum à ſe abijciat, uel ut defendat bona, erit ne excommunicatus?

℟. Negatiuè, qa vim vi repellere licet, cum moderamine inculpatæ tutelæ, tàm in propria perſona, quàm in bonis, & qa in hoc caſu, clericus fuit primus aggreſſor, & dedit occaſionem pugnæ; tenet Abbas in c. olim

olim de reſtitutione ſpoliatorum,n. 1.& 3.Innoc.in c.ſi vero de ſentẽtia excommunic.

46 Si quis habeat priuilegium,vt non excommunicetur, ab Ordinario, & Ordinario ignorante, tale priuilegium,eum excommunicet, valebit talis excommunicatio?

℞. Negatiue; quia tale per priuilegium, eximitur à iuriſdictione Ordinarij; verum habens tale priuilegium,tenetur illud ſtatim præſentare,ne generet ſcandalum,non ſe abſtinendo ab excommunicatione,tenet Abb. c.audita. de reſtit. ſpoliat. nu. 14.

47 Quando in excommunicatione à iure, requiritur admonitio?

℞. Quando fertur,præcepto negatiuo,vt cum dicitur,qui non reſederit in Eccleſia, vel qui tali die non confiteatur ſua peccata excommunicetur; tunc enim requiritur admonitio, vt talis in foro exteriori pro excommunicato habeatur,ratio eſt, quia Eccleſia non iudicat de occultis, & nobis latet an talis habuerit iuſtã cauſam ,& quia poſt monitionem factam,patet eius contumacia, ideo tunc, euitatur ab Eccleſia ,pro excommunicato; in præceptis affirmatiuis,nõ requiritur monitio, ſed ſolum commiſſio delicti,ſicut in raptore rerum Eccleſiæ,vel in percuſſore Clerici,& hęc doctrina eſt multum neceſſaria. tenet Innoc.in cap. ſtirpandæ. ſ. qui vero, de præbendis, & Abb. in c. excommunicationis de raptoribus, num. 2.

48 Quando Iudex Eccleſiaſticus in excõmunicatione procedit ex præſumptionibus, quam ſententiam debet ferre?

℞. Moderatam,& raro,& debet iubere,vt talis abſoluatur, ob magnũ excommunicationis periculũ. Abb. in c. ſi quiſquam. de cohabit. cler. & mulier.

49 Clerici ſæculares poſſunt ne inijcere manus violentas in religioſos volentes, eos ſpoliare aliqua dignitate, præcedentia,vel loco,ſine pœna excommunicationis?

℞. Si res ſit corporalis,& religioſus eam occupet prius,& ſit aggreſſor, tunc Clericus laicus,poteſt ſine metu excommunicationis, eum vi, ab illo loco expellere: ſi vero res ſit ſpiritualis,veluti præcedentia,quæ poteſt defendi abſq; manus iniectione,per petitionem ante Iudicẽ,tunc non poterit abſq; metu excommunicationis,licet ſemper ab his occaſionibus abſtinendum ſit, quia maxime periculoſum eſt, & ne laicis detur ſcandalum,quibus per Eccleſiaſticos dari debet exemplum. Ab. in cap. olim. de reſtitut. ſpoliator. num. 22.

50 Probationes imperfectæ, ſufficiunt ne ad probandum aliquem incidiſſe in excommunicatione?

℞. Sufficiunt,propter magnum animæ periculum,quia excommunicatio eſt timenda, & ita ſufficit fama, cum alijs coniecturis, ad probationem. Dominicus,& Franciſcus in c. 1.de vſur.in 6.

CA-

CAPVT III.

DE SVSCIPIENTE EXCOMMVNICATIONEM.

1 Excommunicatus vna excommunicatione, poteſt de nouo ob aliam cauſam excommunicari?

℟. Poteſt. S. Thom. in 4. diſt. 18. q. 2. art. 3.

2 Mortuus, vel animal irrationale poteſt excommunicari?

℟. Negatiue; bene tamen poſſunt irrationalia abiurari præcibus, & aqua benedicta. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 6.

3 Excommunicatus in vna diœceſi, poterit ne citari in alia?

℟. Poterit. c. ſicut. de ſent. excom.

4 Papa poteſt excommunicari?

℟. Negatiue. Tol. in ſum. lib. 1. c. 7. n. 2. Hoſtienſ. in ſum. de excommunicat. §. quis valet.

5 Reges poſſunt excommunicari?

℟. A ſolo Papa, idque raro. Sà. verb. excommunicatio. n. 15.

6 Communitas poteſt ne excommunicari pro debito ciuili, vel alia de cauſa?

℟. Negatiue; ſed ſuſpendi. c. Romanus. §. in vniuerſitate. de ſent. ex-com. in 6.

7 Maurus, & Paganus non habentes baptiſmum, poſſunt excommunicari?

℟. Negatiue, quia non ſunt ſubditi Eccleſiæ. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 7. nu. 3.

CAPVT IV.

DE PARTICIPANTIBVS IN EXCOMMVNICATIONE.

1 Communicans cum excõmunicato, quã pœnam incurrit?

℟. Excommunicationis minoris. Nauar. c. 27. n. 25.

2 Communicans cum excommunicato in crimine, quam pœnam incurrit?

℟. Excommunicationis maioris. c. ſi concubina. de ſent. excom.

3 In quibus non licet communicare cũ excommunicatis?

℟. In contentis in hóc verſu.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur. Sà verb. excommunicatio. n. 38.

4 In quibus licet communicare cum excommunicato?

℟. In contentis in hoc verſu.

Vtile, lex, humile, res, ignorata, neceſſe. c. inter alia. c. ſi vero. de ſent. excom. Tol. in ſum. lib. 1. c. 11. n. 5.

5 Si quis daret eleemoſynam excommunicato, quam pœnam incurrit?

℟. Nullam; quia eſt actus charitatis, à Deo præceptus. c. quoniã. 11. q. 3.

6 Si quis ex cõtemptu communicat cũ excõmunicato, quã pœnã incurrit?

℟. Excommunicationis maioris. c. ſi quis autem. diſt. 10.

Me-

7 Metus excuſat aliquem,ſi communicat cum excommunicato?

℟. Negatiue. niſi ſit metus cadens in conſtantem virũ. c. eos. de conſecr. diſt. 4. c. quiſquis metus. 11. q. 3. c. de iudicio. diſt. 44.

8 Quis eſt metus cadens in conſtantem virum, & quomodo cognoſcitur?

℟. De hac materia, vide quæ dixi lib. 8. c. 22. de his, quæ vi, metu uè fiunt, n. 3. 4. 5. & 6.

9 Quando dicitur quis participare cum excommunicato in crimine?

℟. Quando dat conſilium, vel fauorem. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 3. n. 1.

10 Quæ requiruntur, vt Clericus participans cum excommunicato incidat in maiorem excommunicationem?

℟. Si participet cum excommunicato à Papa ſcienter, & ſponte. c. ſignificauit. de ſent. excom.

11 Poſſunt ne conciones haberi apud excommunicatos, & interdictos?

℟. Poſſunt. ad eorum conuerſionẽ. c. reſponſum. eo. tit.

12 Si quis non monet excommunicatum, imò cum eo communicat, poterit ne poſtea illum accuſare?

℟. Negatiue; quia ſua communione. & malitia perdidit actionem. c. in præſentia. eo. tit.

13 Celebrans ſcienter coram excommunicato, quam pœnam incurrit?

℟. Irregularitatis. c. is, qui. eod. tit. in 6.

14 Clerici tenẽtur ne vſq; ad ſanguinis effuſionem, eijcere excõmunicatum ab Eccleſia?

℟. Excludere tantum, niſi adſit contẽptus Eccleſiæ, vel fidei; tunc enim tenentur ad ſanguinis effuſionem. Victoria de excommunicatione q. 22.

CAPVT V.

DE POENIS EXCOMMVNICATIONIS.

1 Laici facientes ſtatutum contra Clericos, vel libertatem Eccleſiaſticam, imponentes ei grauamina, quam pœnam incurrunt?

℟. Sunt ipſo Iure excommunicati.

2 Collatio beneficij excommunicato facta valet ne?

℟. Negatiue. niſi ſit à Papa. Sà verb. excommunicatio. n. 28.

3 Quare collatio facta excõmunicato à Summo Pontifice, ſemper valet?

℟. Quia ſemper in literis Apoſtolicis ponitur clauſula abſolutionis à quibuſcumque cenſuris. Felin. in capit. ad Apoſtolicam. de exceptionibus.

4 Hæc clauſula comprehendit, & liberat inſurdeſcentes?

℟. Negatiue, propter ſuam duritiam. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 13. num. 2.

5 Excommunicatus minori excõicatione, ſi celebrat quam pœnã incurrit?

℟. Peccat. Sot. in 4. diſt. 2. art. 3.

6 Excommunicatus exercens ordinem ſacrum, quam pœnam incurrit?

℟. Irregularitatis: ſi vero minorem, non incurrit. D. Tho. in 4. diſt. 24. q. 2. art. 2. ad 4.

R Si

7 Si aliquis per tres annos, fuerit excommunicatus, ſed diebus Paſchatis cuiuſuis anni impetrauit abſolutionẽ; poterit ne procedi contra eum, tanquam contra hæreticum?
℟. Negatiue, quia talis pœna impoſita fuit illi, qui per integrum annũ in excommunicatione perſeuerauerit.

8 Si aliquis per annum perſeuerauit in excõmunicatione, qua pęna punitͬ?
℟. Proceditur contra eum, tãquam contra hęreticum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3. de refor.

9 Si Clericus per annum perſeuerat in excommunicatione qua pœna punitur?
℟. Priuari poteſt omnibus beneficijs. c. rerrorſus. 11. q. 3.

10 Si excommunicatus ignorans excommunicationem celebrat, fit ne irregularis?
℟. Negatiue; quia ignorantia excuſat, ſicut excuſat à peccato. c. Apoſtolicæ. de cler. excom. miniſtr. de ignorantia, quæ excuſat dixi. lib. 1. c. 25. n. 15.

11 Excommunicatus luctatur fructus beneficij?
℟. Negatiue; ſecus, ſi non eſt in mora petendi abſolutionem. ſum. Armil. verb. excommunicatio. §. 9.

12 Quam pœnam incurrit Iudex, qui excommunicat aliquem, abſque iuſta cauſa, monitione, & ſcriptura?
℟. Suſpenſionis; & ſi ſit Epiſcopus priuatur ingreſſu Eccleſiæ. cap. 1. de ſent. excõmunic. in 6. Gloſ. in c. medicinalis. eo. tit. & tenetur ad damna, & intereſſe. c. ſacro approbante. eo. tit.

13 Si duo ſint obligati in forma cameræ, & contra vnum, poteſt fieri executio realis; poterit ne contra alterum procedi excommunicatione, ſi non habeat, vnde alias ſoluere poſſit?
℟. Negatiue, quia ad impoſſibilia, nemo tenetur.

14 Si in excõmunicatione deſit aliqua ſolemnitas; excommunicatus debet ne vitari ab Eccleſia?
℟. Debet, donec declaretur talis nullitas. Victoria de excom. q. 2.

15 Quam pœnam incurrit, qui bona Eccleſiæ in proprios vſus vſurpat?
℟. Excommunicationis à Iure, & ſolum à Papa abſoluitur, pòſt reſtitutionem, & priuatur beneficijs obtẽtis, & inhabilitatur ad obtinenda; & ſi fuerit Patronus, priuatur Iure patronatus. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 11.

16 Clerici conſentientes, quam pœnam incurrunt?
℟. Eandem. Trid. ſyno. vbi ſup.

CAPVT VI.

DE REBVS, QVÆ EXCOMMVNICATIS FACERE NON LICET.

1 Excommunicatus poteſt contrahere, vel teſtare?
℟. Negatiue. ſed factum tenet Tolet. in ſumm. lib. 1. capit. 11. nume. 3.

2 Excommunicatus, poteſt ne inſtitui hęres, in teſtamento?
℟. Poteſt, quia eſt actus alienus, in fauorem eius factus, quamuis comparere non poſſit in iudicio, du-

durante excommunicatione. Tolet. vbi ſup. Auth. cum re. de appellat. cognita. §. generale.

3 Excõmunicatus poteſt ne eligi in Procuratorem?
℞. Negatiue; ſed poteſt eligere ad defendẽdum ſe. Abb. in c. veritatis. de dol. & contum. n. 35.

4 Excommunicatus poteſt ne eligere, vel eligi?
℞. Negatiue; ſi ſit maiori excommunicatione ligatus. Sà verb. excommunicatio. n. 28. & 29.

5 Si ſit in minori, poterit ne eligere, vel eligi?
℞. Poterit eligere, ſed non eligi. Sà vbi ſup. n. 33.

6 Quare excommunicatus, poteſt inſtitui hæres, & non poteſt eligi?
℞. Quia hæreditas pendet, ex ſola volũtate teſtatoris, & in ſua re, quilibet eſt moderator, & arbitrer, & ſic inſtitutio valet; ſed electio reſpicit plures eligendos, & electores tenentur inter ipſos eligere, magis idoneum, & ideo electio, non valet.

7 Excommunicatus poteſt emere, vendere, & locare?
℞. Poteſt, & alios contractus facere, quia hoc, non eſt illis prohibitum à Iure. Abb. in c. veritatis. de dolo, & contum. n. 35.

8 Excommunicatus, poteſt condere teſtamentum?
℞. Non. tenet gloſ. in c. decernimus. de ſent. excom. in 6. ſed credo, quod factum valet, quia hęc gloſſa eſt contra communem opinionem. Abb. in c. ad approbandum. de ſent. & re iudic. Sylueſt. verb. teſtamentum. n. 3. verſ. 9.

9 Excommunicatus, poteſt contrahere matrimonium?
℞. Poteſt. c. ſignificaſti. & ibi Gloſſ. de eo, qui duxit in matr. quam polluerat per adulter.

10 Excommunicatus, poteſt ne intentare litem, vel petere reſcriptum?
℞. Non poteſt; niſi in cauſa excommunicationis. c. 1. de reſcript. in 6.

11 Excommunicatus, poteſt intentare ſpolium?
℞. Poteſt. Innoc. in c. veritatis. de dolo, & contum. nu. 3. & Fauer. lib. 1. c. 13. n. 16.

12 Quare excõmunicatus, non poteſt petere reſcriptum, & poteſt intentare ſpolium?
℞. Quia ſpolium eſt res magni præiudicij, ſi multo tempore, quis fuiſſet ſpoliatus, & aliæ actiones, quæ de nouo intentarentur, poſſunt, quocumque tempore peti, ſine tanto damno.

13 Quando aliquis vult proponere in iudicio ſuum aduerſarium, eſſe excõmunicatum, quid debet agere?
℞. Debet proponere ſpeciem excõmunicationis. c. 1. de excep.

14 Exceptio excommunicationis, debet ne proponi in principio, vel in fine Iudicij?
℞. In qualibet parte. c. exceptione. eod. tit.

15 Si quis doloſè differt talem exceptionem, ad quid tenebitur?
℞. Ad expenſas. Abb. c. exceptione eo. tit.

16 Excommunicatus, poteſt ne aſſiſtere in iudicio?
℞. Non agendo, bene tamen ſe defendendo. c. intelleximus. de iudic. Ang. verb. excommunicatio. vltra num. 16.

17 Si actor excommunicatus, agat contra reum excommunicatũ, poterit reus obij-

obijcere actori exceptionem excõmunicationis?

℟. Poterit, quia ſe defendit. c. nobis. c. cum inter. de except.

18 Conceditur excommunicato, poteſtas renuntiationis?

℟. Negatiue, ſed cum renunciat, abſoluitur a Papa, ad illum effectum. c. cum inter. de except.

19 Excommunicatus abſens, poteſt petere abſolutionem?

℟. Poteſt. per Procuratorem. c. quid agendum. de procurat. in 6.

CAPVT VII.

DE DIVERSIS CASIBVS EXCOMMVNICATIONIS.

1 Percuſſores Clericorum, quam pœnam incurrunt?

℟. Sunt excommunicati. per extrauag. conſtantis. c. non dubiũ. de ſent. excom.

2 Dicenti ſe eſſe abſolutum, creditur ne?

℟. Non creditur in iudicio, niſi literas abſolutionis oſtenderit. c. ſicut nobis. de ſent. excom.

3 Si quis cogitauit percutere laicum, & percutit Clericum, erit ne excommunicatus?

℟. Erit, ſi Clericus deambulabat in habitu clericali. c. ſi. vero. 2. de ſent. excommun.

4 Percuſſor Clerici, eſt ne vitandus ab Eccleſia, antequam publicè excommunicetur?

℟. Affirmatiuè, ſi percuſſio ſit notoria. cap. perpendimus. eo. tit.

5 Si non ambulabat in habitu clericali, erit ne excommunicatus?

℟. Si percuſſor ignorauit probabiliter, non erit excõmunicatus. cap. cum nõ ab homine. eo. tit. & Ab. in c. ſi vero. eo. tit.

6 Si quis cogitauit percutere Clericum, & non percuſſit, erit ne excommunicatus?

℟. Negatiue, quia excommunicatio eſt pœna impoſita percutienti, vnde per factum incurritur, & non per cogitationem.

7 Qui incarcerat iniuſtè Clericum in loco, vbi ſine pudore eſſe non poteſt, eſt excommunicatus?

℟. Affirmatiuè. c. contingit. de ſent. excommunic.

8 Qui inuenit Clericum inhoneſtè cum vxore, matre, vel filia, & eum percutit, vel interficit, eſt ne excommunicatus?

℟. Negatiue; ſi ſtatim fiat talis percuſſio, propter motum primum, & ingentem dolorem. Abb. in c. ſi vero. eod. tit.

9 Quid ſi inueniat anplexantem, & oſculantem, uel in loco ſuſpecto?

℟. Non incurrit ſi ſtatim percuſſio fiat, propter vehementem dolorem, & propter iram, quę ſit primus motus; ſecus autem, ſi tempus tranſeat, & habeat ſecundam deliberationem. cap. ſi vero. de ſentent. excommunic.

10 Clericus iratus, ſe ipſum percutiens, ex aliqua ira, incidit ne in excommunicationem?

℟. In-

℟. Incidit, quia non eſt dominus membrorum ſuorum. Abb. in cap. contingit. 1. eo. tit.

11 Si Clericus, ſua culpa, patiatur percuti, eſt ne ipſo Iure excommunicatus?

℟. Negatiue. ſed erit excõmunicãdus. Abb. in c. contingit. 1. eod. titu. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 34. n. 10.

12 Si quis percutiat laicum, habẽtem clericalem habitum, & primam tonſuram, putans ſe percutere Clericum, eſt ne excommunicatus?

℟. Negatiue, quia quis non excommunicatur propter intẽtionem, ſed propter factum, quamuis grauius peccet, propter audaciam. c. ſi vero. eod. tit.

13 Si Clericus, ſua voluntate, ob aliquam ſatisfactionem, & ſuam vtilitatem ſubijciat ſe laico, vt percutiatur, vel verberetur, talis laicus percutiens, erit excommunicatus?

℟. Erit ipſe, & Clericus, quia Clericus non poteſt renũciare iuri, & priuilegio clericali, quod non eſt ſuum c. contingit. de ſent. excom.

14 Qui permittit percuti Clericum, & poteſt eum liberare, & non liberat, eſt ne excommunicatus?

℟. Affirmatiuè, quia agentes, & conſentientes eandem incurrunt pœnã. c. quanta. eod. tit. de ſent. excom.

15 Quare cogitans percutere Clericum, non eſt excommunicatus, & non liberans eũ à percuſſione eſt excommunicatus?

℟. Quia, ex cogitatione, non ſuccedit dammum percuſſionis; ex permiſſione vero, ſuccedit ipſa percuſſio.

16 Si quis mandat verberari Clericum, & ante verberationem reuocat mandatum, & mandatarius ignorans reuocationem, de facto verberat, mandans incurrit ne excommunicationem?

℟. Variæ ſunt opiniones DD. quæ notantur in c. mulieres. & in c. cum quis. de ſent. excomm. ſed probabilius exiſtimo, quod ſi non fecit magnam diligentiam, vt executio non fieret, erit excõmunicatus.

17 Per Clericum quis intelligitur, vt gaudeat hoc priuilegio?

℟. Qui tantum eſt in prima tonſura, dummodo geſtet habitum, & tonſuram. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 31. num. 1.

18 In cauſis criminalibus, antequam procedatur ad excommunicationem, debent ne præcedere monitiones?

℟. Debet, præcedere bina monitio, etiam per edictum, ſi qualitas delicti, id poſcat. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 3.

19 Clericus per iracundiam indiſcretè ſe cædens, incidit ne in excommunicationem?

℟. Incidit, quia eſt percuſſio iniurioſa. ſum. Armil. verb. excommunicatio. c. 1. n. 2.

20 Si duo Clerici ad inuicem, ſe percucutiunt, quis erit excommunicatus?

℟. Qui incępit, & prouocauit, niſi prouocatus modum in defendendo excedat. Felyn. c. ſignificaſti. de homicid. Abb. in c. olim. de reſtit. ſpoliator. nu. 19. Innoc. in c. ſi vero. de ſentent. excommun.

CA-

CAPVT VIII.

DE APPELLATIONE AB EXCOMMVNICATIONE.

1 AD quem effectũ, datur appellatio, ab excommunicatione?

℞. Fere ſemper ad effectum deuolutiuum tantum, ſicut à ſententia ſuſpenſionis, & interdicti; ſed aliquando, Iudex concedit illam, ad vtrumque effectum. Sà verb. appellatio.

2 A qua excommunicatione conceditur appellatio?

℞. Ferè ſemper à declaratoria, non autẽ ab executoria. Sà verb. excommunicatio. n. 3.

3 Per appellationem, ſuſpenditur excommunicatio?

℞. Si appellatio fuerit legitime interpoſita, & ante prolationem excõmunicationis, impedit executionẽ, & valdè vtilis eſt. Sà verb. excõmunicatio. n. 1. & 3. & habet effectum ſuſpẽſiuum. cap. per tuas literas. de ſent. excom. c. innotuit. de arbitr. c. per tuas. c. ſolet. c. venerabilibus. de ſent. excom. in 6.

4 Appellans poſt excommunicationem prolatam, poteſt ne denunciari?

℞. Negatiue, vſquequo cognoſcatur de appellatione. Sà verb. excommunicatio. n. 2.

5 Si quis appellauit ante prolationem ſententiæ excommunicationis, & voluerit probare, eſſe nullam, & cõtinere errorem intolerabilem, eſt ne vitandus?

℞. Negatiue; præcipuè ſi fuerit Iudex, & perſona docta; imò eſt admittendus, ad diuina officia, & ad iuriſdictionem exercendam; & ad probationẽ ſuæ defenſionis. c. per tuas literas. de ſent. excom.

CAPVT IX.

DE ABSOLVTIONE AB EXCOMMVNICATIONE.

1 QVid eſt abſolutio?

℞. Eſt ſoluere ligatum.

2 Abſolutio ab excommunicatione, eſt ne danda non petenti?

℞. Non eſt danda; niſi humiliter ſuplicanti, niſi ob publicam vtilitatẽ. Abb. in c. Apoſtolicæ. de except. n. 1.

3 Ab excõmunicatione quis poteſt abſoluere?

℞. Qui ligauit, vel quilibet Sacerdos de licentia Iudicis. c. nuper. de ſent. excommun.

4 Si Parochus non ſit Sacerdos, poteſt abſoluere excommunicatum?

℞. Negatiue. Nauar. conſ. 90. n. 4. de cland. deſponſ.

5 Capitulum poteſt abſoluere excõmunicatum à iure, vel ab homine, quẽ poſſet Epiſcopus abſoluere, ſi viueret?

℞. Po-

℞. Poteſt, quia in iudicialibus plenariam habet facultatem, ne populi damnum patiantur. Sà. verb. capitulum. n. 1.

6 Prælatus poteſt abſoluere ſubditum ab excommunicatione, quam incurrit in aliena diœceſi?

℞. Diſtinguendo in ijs, quæ requiruntur cauſæ cognitionem, vel ſunt ad inſtantiam alicuius partis, non poteſt niſi de licentia, ipſius Epiſcopi, qui excommunicauit: in ijs vero, quæ tantum reſpiciũt animam ſubditi, poteſt abſoluere, abſq; licentia alterius prælati. Abb. in c. adducit. de offic. deleg.

7 Ab excommunicatione lata ab homine, quis poteſt abſoluere?

℞. Qui excommunicauit, Superior, vel Succeſſor. Tol. in ſum. lib. 1. cap. 16. num. 1.

8 Delegatus Papæ, finito officio, poterit abſoluere, quos durante officio excommunicauit?

℞. Non poteſt. c. quærenti. de offic. deleg.

9 Iudex excõmunicatus maiori excommunicatione, poterit ne abſoluere excommunicatum à ſe?

℞. Non poteſt: neq; proferre aliam ſententiam, quia per excommunicationem ſublata eſt illi poteſtas iudicialis. Tol. vbi ſup.

10 Si vero Iudex ſit excommunicatus minori excommunicatione?

℞. Tunc, poterit, quia excommunicatio minor priuat tantum paſſiua receptione. Sot. in 4. diſt. 22. art. 3.

11 Communicans cum excõmunicato in crimine, à quo debet abſolui?

℞. Ab Epiſcopo, qui alterum excommunicauit. cap. nuper. de ſententent. excom.

12 Abſolutio ad certum tempus tenet ne?

℞. Tenet. Abb. in c. veniens. de teſtib. & atteſtat.

13 Ab excommunicatione Iuris, quis poteſt abſoluere?

℞. Epiſcopus ſi non eſt reſeruata; & ſi eſt reſeruata, ille cui eſt reſeruata, vel Superior. Molina in aphoriſm. verb. abſolutio.

14 Si quis excommunicatur per Can. ſi quis ſuadente diabolo, à quo debet abſolui?

℞. A Papa. cap. ea noſcitur. de ſent. excom.

15 In articulo mortis excommunicati per d. Can. à quo poſſunt abſolui?

℞. A quocumque Sacerdote, etiam ſimplici, quia in eo articulo ſupremam habet poteſtatem ob neceſſitatem ſalutis humanæ. c. non dubiũ eod. tit. de ſent. excom.

16 Qui excipiuntur à regula communi, vt ſi excommunicentur per d. Can. non debeant à Papa abſolui?

℞. Mulieres, infirmi, mutilati, qui non ſunt ſui Iuris, vt monachus, impubes, & ſeruus, qui omnes debent abſolui ab Epiſcopo. c. 1. c. ea noſcitur. de ſent. excom. Monachi, & Canonici regulares abſoluuntur à ſuis Abbatibus, & his deficientibus, ab Epiſcopo. c. 2. eod. tit. Fratres Hieroſolimitani, à ſuo Priore. c. canonica. eod. tit.

17 Excommunicatus occultè ob clerici percuſſionem, à quo abſoluitur?

℞. A Papa, ſolùm ob grauitatem delicti. c. porro. de ſent. excom.

18 Percutiens monachum in ſacris, à quo abſoluitur?

℞. A Papa. c. Parochian'. de ſent. exc.

19 Percutiẽs Clericũ, excõmunicatũ, vel irregularem, quam pœnam incurrit?

℞. Ex-

℞. Excõmunicationis,& abſoluitur à Papa. Tolet.in ſum. lib. 1. cap. 31. num. 5.

20 Quot ſunt caſus expreſſi à Iure,in quibus percuſſor Clerici, non indiget abſolutione,neque eſt excommunicatus?

℞. Quatuor. Primo defendendo ſe. Secundo, ſi faciat mandatum ſui Prælati ad incarcerationem,vel punitionem. Tertio, ſi habeat ſuper eum prælationem,miniſterium,vel magiſterium,& percutiat correctionis,vel emendationis cauſa. Quarto, ſi habeat eum, vt laicum, & ita putet, quia habet habitum laicalem.cap.ex tenore.& cap.ſi vero.de ſent.excom.

21 Legatus à latere,poteſt abſoluere percuſſores clericorum, ſine ſpeciali mandato?

℞. Poterit; propter eminentiam ſui officij,& ſic de Iure,hoc eſt illi conceſſum,c.ad eminentiã.de ſententia excommunicationis.

22 Qui leuiter percutit clericum, à quo poteſt abſolui?

℞. Ab Epiſcopo, ne pro re leui laici grauentur,eundo ad ſedem Apoſtolicam,nam,quia de minimis non curat prætor c.peruenit de ſententia excommunicationis.

23 Quis debet iudicare,quando eſt leuis, vel grauis percuſſio,vel iniuria,quę facta eſt clerico, vt petatur abſolutio,ab Epiſcopo, vel à Papa?

℞. Iudex Eccleſiaſticus debet hoc iudicare,conſiderata qualitate perſonæ percuſſæ, & percutientis, loco,ſcandalo, occaſione data ex tali percuſſione, & ex iſtis, & alijs circunſtantijs debet mittere percuſſorem ad ſedem Apoſtolicam, vel eũ abſoluere, ratio eſt, quia in Iure nõ eſt expreſſum,quando percuſſio,vel iniuria eſt leuis,vel grauis,& primũ iudicium ſuper hac re,debet eſſe coram iudice Eccleſieſtico illius diœceſis,cap,peruenit. de ſententia excommunicationis.

24 Laicus percutiens clericum,ſiue leuiter,ſiue grauiter, quando eſt abſoluendus?

℞. Poſt ſatisfactionem datam clerico de iniuria,vel damno, ſiue in pecunia,ſiue in pœna corporis,ſiue in pœna honoris, quã ſatisfactionem taxabit Iudex Eccleſiaſticus conſiderata qualitate perſonarum, grauitate iniuriæ,loco,& tempore,& occaſione,c.quod fieri 3. q. 3.

25 Officialis Regius leuiter percutiens clericũ,poteſt abſolui ab Epiſcopo?

℞. Si faciat hanc percuſſionem autoritate officij, neceſſario debet abſolui à Summo Pont. &, non ab Epiſcopo,ratio eſt,ne ratione poteſtatis,& officij ſæcularis ſumat aliquam iuriſdictionem ſupra clericũ, qui dignitate eſt illi ſuperior;at vero ſi faciat percuſſionem,non ratione officij, ſed,vt perſona particularis, abſoluetur ab Epiſcopo, ſicut quilibet alius particularis, vt late dixi lib.2.c.2.n.34.35.& 36.& eſt text.in c.ſi vero.de ſententia excommunicat.

26 Poteſt,quis abſoluere excommunicatum mortuum?

℞. Si conſtet tempore mortis eſſe contritum,petijſſe veniam, habuiſſe dolorem ſuorum delictorum, & petijſſe abſolutionem ab excommunicatione, tunc poterit eum abſoluere,qui eum excommunicauit,vel alius de eius licentia, & tunc debet hu-

humari in loco ſacro, & poſſunt Sacerdotes pro eo orare, & dicere officia, & hæres tenetur, & compellitur à Iudice ad ſatisfaciendum, pro re pro qua erat ille mortuus excommunicatus, ratio eſt, quia hæc abſolutio, non datur difuncto pro ſuis peccatis, ſed datur cadaueri in foro exteriori. c. à nobis. de ſentētia excommunicationis.

27 Poteſt laicus tempore mortis abſoluere excōmunicatum contritum, non habentem Sacerdotem?

℞. Poteſt, ſi talis laicus habeat iuriſdictionem, & talis abſolutio erit in foro exteriori, & non ſacramentali. Sylu. verb. abſolutio. nu. 8. Panor. c. à nobis. de ſent. excom.

28 Si quis ſepultus ſit extra Eccleſiam, & abſoluatur, debet ne exhumari, vt in corpore fiant ceremoniæ?

℞. Negatiue, ſufficit enim ſi ſepulturæ, credatur, & ſi eſt extra Eccleſiā, intra eam ſepeliatur. Syluest. verb. abſolutio. n. 8. Nauar. in manual. c. 26. n. 32. n. 271. & 272.

29 Si quis abſolutus ſit in foro conſcientiæ, debet ne à Iudice declarari excommunicatus in foro exteriori?

℞. Si non exiſtat pars, quę inſtet, nō debet Iudex eum declarare, quia Iudex Eccleſiaſticus debet eſſe in hoc caſu, vt Pater. Couar. c. alma mater. de ſent. excom.

CAPVT X.

DE EXCOMMVNICATIONE AD FINEM REVELATIONIS.

1 A Quo cōceduntur literæ monitoriales, vel excommunicationes latę, ad finem reuelationis, pro rebus perditis, ſeu teſtimonijs dicendis, & voluntate occulta aperienda, vel inueniendis ſcripturis?

℞. Ab Epiſcopo ſolū, & à Vicario, ſi habeat ſpeciale mandatum ad eas concedendas. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 3. de refor.

2 Abbates habentes iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſunt ne concedere eas, præcipue ſi nullius ſint diœceſis, & habeant conſuetudinem?

℞. Negatiue, niſi habeant ſpeciale priuilegium Apoſtolicum. Trident. ſynod. vbi ſup.

3 In locis immediate ſubiectis ſedi Apoſtolicæ, qui non ſunt ſub alicuius Epiſcopi iuriſdictione, poſſunt ne Prælati illorum locorum, propria auctoritate excommunicationē ferre, pro rebus perditis?

℞. Negatiue, ſed neceſſario recurrendum eſt ad ſedem Apoſtolicam; quia Epiſcopus vicinior eas non poteſt dare.

4 Quis tenetur reuelare, & quando?

℞. Quilibet, quotieſcumq; retinet rem, vel ſcripturam iniuſtè, vel ſcit alios iniuſtè retinere, nam cum lex ſit generalis, omnes obligat. l. Iulianus. ff ad exhibēdum. c. ſi Romanorum. diſt. 19. Vgol. tract. 2. de offic. & poteſt. Epiſc. fol. 89.

5 Pro qua re, debet concedi excommunicatio, ad finem reuelationis?

℟. Pro re graui, cōſiderata perſona, re, æſtimatione, & tempore. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 3. de reform.

6 Si concedatur pro re leui, quid erit?

℟. Tunc erit nulla talis excommunicatio ex intolerabili Iuris errore. c. per tuas. de ſent. excom.

7 Vicarius, ſede vacante, poteſt concedere excommunicationem, ad finem reuelationis?

℟. Poteſt, ad inſtantiam partis, licet aliquando concedatur, ex officio, Extrauag. vnica. de furtis.

8 Si monitorium, ſub pœna excommunicationis ſit publicatum, pro aliquibus ſcripturis exhibendis, & aliqua pars litigans eas habeat, tenetur ne ratione monitorij illas traddere ſuo aduerſario?

℟. Si litigat, & intelligit iuſtè litigare, vel ſit in dubio, an res ſit ſua, vel aduerſarij ſui, non; quia nemo tenetur arma aduerſario dare, in dubio pro poſſeſſore tenendum eſt, & ideo non obligatur cenſuris. c. ex literis. de probat. in dubio enim pro poſſeſſore eſt iudicandum.

9 Si quis litigat, pro domo, vel pecunia, quam certo ſcit ſuã eſſe, vel retinet rem Petri, quia Petrus dẽt illi ęqualem, vel maiorem quantitatem; tenebitur ne ratione monitorij, reuelare ſcripturas, vel reſtituere rem illam?

℟. Negatiue. neq; obligatur tali cenſura, quia nemo tenetur ſuam rem alij tradere, neq; rem quã iuſtè poſſidet. l. 1. l. qui accuſare. & ibi DD. C. de edendo. Felin. in c. duo. de appell. Nauar. in man. conſ. 5. n. 3.

10 Teſtes, ſciẽtes aliquem occultare rem, vel ſcripturam iuſte, quia ſua eſt, vel quia habet litem, & lis in dubio eſt; tenẽtur ne ratione monitorij dicere contra illum teſtimonium, & manifeſtare?

℟. Negatiue; q̃a hæc regula eſt obſeruanda nempe quod teſtis non tenetur dicere teſtimonium contra partem principalem, neque ligatur tali monitorio quotieſcumq; pars principalis nõ tenetur ex aliquibus rationib⁹ ſupradictis reſtituere ſcripturas, vel res; non enim plus obligatur teſtis, quam principalis. tenet Vgolin. tract. 2. de offic. & poteſt. Episc. tit. de monitorijs. §. 5. fol. 89.

11 Monitoria generalia cum excommunicatione, in quibus mandatur, vt detinentes bona, vel ſcripturas, reſtituant, & ſcientes reuelent, quomodo ſunt intelligenda?

℟. Solum ligare eos, qui indebitè detinent, vel ſciunt ea indebite detineri, vt furto, vſurpatione, vel alio iniuſto titulo. Nauar. tenet de communi ſententia DD. conſ. 35. n. 8. de ſent. excom. Petrus Ant. Lazarus. de monitorijs. ſect. 4. q. 1. n. 18

12 Si quis detinet domum, ob id, quod tãtum pecuniæ à domino rei debetur, vel quia res erat ſua, vel ab eo cõtra ſuam voluntatem ablata, vel alijs diſtributa, contra ipſiuſmet voluntatem, & in monitorio expreſsè caueatur, vt in compenſationem talis res, non detineatur, ſed pateſiat, obligabitur ne ad reuelandam talẽ rẽ, vel ſcripturã, virtute monitorij?

℟. Non tenetur reuelare rem, nec ſcripturam virtute dicti monitorij; ratio eſt, quia mãdatum iniuſtũ nõ obligat, quia talis res, vel ſcriptura eſt ipſius hominis, & nemo tenetur tradere rem propriam alteri, vt tenet Nauar. conſ. 25. n. 18. & conſ. 31. n. 8.

n.8. de ſent. excommunicationis, & in c. inter verba in Corolario. 66. n. 792. verbo familia, & Angelus verbo furtum, & tex. in c. Romano, ſ. fin. de ſent. excõmunicationis in 6. Angelus de clabas verbo furtum.

13 Detinentes aliquam rem ratione rei iudicatæ, vel ratione litis deciſiuè, vel tranſactionis, vel pacti cum parte, vel quia ipſe prius rem illam, vel domum alteri donauit ad certũ tẽpus, vel pro certis perſonis, vel cum certis conditionibus, & tranſacto tempore, vel mortuis perſonis, talis, qui accepit rem, non vult proprio domino reſtituere, nec ſeruare conditiones, ſed alteri extraneo donare, in fraudem eius, qui donauit, nũc qui ſpoliať à propria re, poterit ne eam recuperare occultãdo ſcripturas, & iura, an tenebitur eas reuelare ratione monitorij?

℞. Talis homo non tenetur reuelare tales ſcripturas ratione monitorij, immo tenetur recuperare rem propriam quocumque modo potuerit, ratio eſt, quia alius iniuſte poſſidet rem ſuam, & ipſe alteri nõ tollit aliquod ius. ita tenet Petrus Antonius Lazarus tractatu de monitorij ſeſſ. 4. q. 1. Vgol. tra. 2. de offi. & poteſtate Epiſcopi fol. 88.

14 Si aliquis in aliqua donatione, vel ſcriptura falſificauit aliquas conditiones, vel fecit ſcripturam falſam, vt ab aliquo tolleret aliquam domum, aliquem agrum, vel aliquod ius, dolo, & fraude, poterit ne ille à quo ſublata eſt res iſta falſificare aliam ſcripturam, & ſimili dolo recuperare rem ſuam propriam, abſq; obligatione reſtitutionis?

℞. Iſte talis poterit ſimili dolo, & fraude recuperare agrũ proprium, vel ius ſuũ proprium: ratio eſt, quia ſicut quis poteſt rem ſibi furto ablatam à latrone ſecreto, & furto recuperare, & non tenetur manifeſtare latroni tale furtum, igitur ſimiliter qui perdidit ſuum ius per ſcripturam falſam, poterit ſimiliter per aliam ſcripturam illud recuperare, & nõ tenetur ſe prodere ratione cuiuſcumque monitorij: ita tenẽt Petrus Antonius Lazarus, & Vgol. ſupra citatis.

15 Quando in Romana Curia dantur monitoria, vt quis non poſſit retinere rem in compenſationem, quomodo ſunt intelligenda?

℞. Sunt intelligenda, quando compenſatio eſt iniuſta, videlicet quando plus accipit, quam illi debetur, vel quando quis detinet certum pro incerto. non autem ligant, quando eſt iuſta compenſatio; uel quando res eſt propria, vel quando habet iuſtam cauſam retinendi; ratio eſt, quia diſpoſitio continens mandata generalia, uel particularia, debẽt ſemper iuſte intelligi, l. ſi iuſta. l. ſi procurator. ff. de conditionibus indebitis.

16 Si quis habet ſcripturas ſuas proprias, & in ipſis cõtineatur ius ſuũ, ſi poſſunt prodeſſe ſuo aduerſario, teneť ne eas tradere, ratione monitorij?

℞. Non, quia nemo contra ſe debet dare arma aduerſario. arg. l. 1. & l. q. accuſare. C. de edendo. Felin. c. duo. de appell.

17 Tenebitur ne quis ratione monitorij reuelare, quando reuelatio reſultaret ſibi magnum damnum, in fama, vel in perſona?

℞. Non. quia nemo tenetur ſe prodere

dere.c.quis aliquãdo.de pœnit.diſt. 1.c.officij.eod.tit.

18 Qui de Iure, non poſſunt compelli, ad teſtificandum in cauſa criminali, neq; ciuili, contra talem perſonam, teneñ ne reuelare rõne monitorij?
℞. Non, vt ſunt conſanguinei, ſerui familiares, & alij numerati.in l.Iulia. ff. de teſta. niſi quãdo compelli poſſunt, in aliorum defectum.glo.in c. quamquam.14.q.2.

19 Quando aliquis, ob paupertatem eſt impotens, ad ſoluendum, tenebitur ne reſtituere ratione monitorij, & ſe prodere?
℞. Non; ſi habet animum reſtituendi cum habeat facultatem. l.impoſſibilia.ff.de reg.iur. Abb.in c.ſignificaſti.de pignorib.n.3.

20 Si aliquis habuit aliquã ſcripturam, & ante monitoriũ eam ſcidit, vel igne cremauit, ita quod nõ põt illã reſtituere, tenebit ne ratione monitorij reuelare, ſe ſcidiſſe talem ſcripturã?
℞. Non. quia ad impoſſibile nemo obligatur: precipuè ſi infamia, iniuria, vel damnum, vel lis ex tali reuelatione oriretur. l. impoſſibilium. ff. de reg. iur.

21 Si quis audiuit rem contentam in monitorio, ſed ignorat à quo audiuit, tenetur ne id reuelare?
℞. Non: neque qui audiuit à perſona non fide digna. c. non ſolũ. 3.q.3.

22 Si quis tempore excommunicationis eſt abſens, & poſtea cum reuertitur ad domum veniat ad eius notitiam, tenebitur ne reuelare contenta in monitorio?
℞. Non, ſed opus eſt cum illo, noua excommunicatione vti; quia excommunicatio, nõ hẽt tractũ ſucceſſiuũ, ſed illico ſumit vires. c. null⁹. 11.q.3.

23 Si excommunicatio feratur per legẽ, vel ſtatutum, ligabit ne abſentes, poſtquam reuerſi fuerint, in illam prouinciam?
℞. Ligabit etiam non natos, quia lex cum ſit perpetua ſemper loquitur.l. Arriani. C. de hæretic. Abb. in c. nobis. de ſent. excom.

24 Illi quos pars, vel Iudex, non intẽdit includere in monitorio, tenẽtur ne reuelare?
℞. Non: ſicut non præſumitur, quod pater, velit comprehendere filium, maritus vxorem. Sot. de iuſt. & iur. lib.1.c.3.art.1.Nau.in manual.c.27

25 Qui generaliter, non obligantur monitorio?
℞. Primo ſciens in confeſſione. Secũdo abſens. Tertio ignorãs. Quarto furioſus, & mentecaptus. Quinto, non ſubditus eius, qui dat monitorium. Sexto exemptus à iuriſdictione illius, vt tenet frater. Anto. Caſſius. de monit. 2.q.17. l.iuris ignorantia.ff.de iuris, & facti ignorantia.l.fi.ff. de iuriſd.omn. iudic.

26 Quando quis non poteſt probare, tenetur denuntiare?
℞. Non: quia denuntiatio eſſet contra illum.

27 Si quis poteſt per fraternam correctionẽ corrigere, tenetur ne eius delictũ denuntiare virtute monitorij?
℞. Non, quia correctio eſt de iure diuino. c. ſi peruenit. 2.q.1.

28 Si quis reuelauit iudici oretenus, vel in cõfeſſione, ſatisfacit ne monitorio?
℞. Si talis tenetur ad reuelationem, nõ ſatisfacit, quia his cuius intereſt non poteſt, ſe adiuuare tali reuelatione. Nauar. conf. 5. de furtis.

29 Si virtute monitorij, aliquid reuelatũ fuerit illi, in cuius fauorem monito-

rium

rium conceſſum fuit; poterit Iudex experire ciuiliter, vel criminaliter cōtra eos, qui iudicio laborauerūt?
℞. Poterit;& finire negotium, vſque ad ſententiam diffinitiuam.

30 Iudex Eccleſiaſticus poterit procedere, contra eos, quos ex dictis literis, reos eſſe conſtiterit?
℞. Si ille, in cuius fauorem literæ cōceſſæ ſunt, noluit ciuiliter, neq; criminaliter aliquid petere, poterit de officio punire propter publicū exēplum. Sed ſi ille in cuius fauorem literæ relaxatæ ſunt, petat ciuiliter, vel criminaliter. Iudex non debet ſe plus intromittere.

CAPVT XI.

DE ABSOLVTIONE A IVRAMENTO.

1 Abſolutio iuramēti, à quo debet cōcedi, ab Epiſcopo iurantis, vel ab Epiſcopo, cui iuramentum præſtitum eſt.
℞. A quocumque eorum. Couar. lib. 1. variar. reſol. c. 4. nu. 5.

2 Abſolutio à iuramento poteſt ne concedi, ſine partis citatione?
℞. Poteſt. c. Oduardus. de ſolut.

3 Abſolutio à iuramento, poteſt ne impetrari abſq; licentia?
℞. Poteſt, quia eſt gratia, & poteſt concedi abſenti, & ignorāti, ſed debet poſtea ratificari, pro parte intra terminum. Felynus in c. innotuit. & c. ſi tibi de iureiurando.

4 Abſolutio à iuramento ad cautelam, in quibus cenſuris habet locum, in cenſuris à Iure latis, vel ab homine.
℞. Solum, in latis ab homine, quia poſſunt eſſe iniuſtæ, ſed non in latis à Iure, de quibus non eſt dubiū. Io. And. in c. 6. de ſent. excom. in 6.

5 Abſolutio à iuramento, quando non eſt concedenda?
℞. Quando non prodeſt, vt ſi iuramentum, non ligauit, quando petitur per calumniam, vel quando petitur poſt periurium incurſum. Iaſ. in l. 1. ff. de offi. aſſeſſ. c. afflictus. diſt. 31.

6 Poteſt Epiſcopus concedere abſolutionem periuro à iuramento, ad effectū agendi?
℞. Non: ſi eſt in præiudicium tertiæ perſonę, tunc debet peti à Summo Pōtifice, quia eſt Papę reſeruata abſolutio, & ſi concedatur non valet. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 23. n. 2.

7 Requiritur ne ſpecialis abſolutio in illo, qui iurauit, non petere abſolutionem à iuramento?
℞. Affirmatiue. Sà verb. iuramentū. num. 37.

8 Si quis vi abſolutionem extorſerit, erit ne abſolutus?
℞. Non: ſed in iteratam incidit excommunicationem. DD. in cap. penult. de ijs, quæ vi &c. c. iniuſtæ. 11. q. 5.

CAPVT XII.

DE SVSPENSIONE.

1 QVID eſt ſuſpenſio?
℞. Cēſura Eccleſiaſtica, priuans aliquem vſu officij, vel beneficij Eccleſiaſtici, in totū, vel in partē ob

ob ſuam culpam. Tol.lib.1.c.42.n.1.

2 Prohibitio totius officij, vel beneficij in perpetuum eſt ne ſuſpẽſio?
℟. Non; ſed potius degradatio, priuatio, vel depoſitio perpetua. Tol. vbi ſup.

3 In ſuſpenſione ferenda, datur ne certa forma; & quibus modis fit?
℟. Non eſt determinata à iure, ſed quibuſcumq; verbis id ſignificantibus poteſt fieri. verbo, & ſcriptura, & per ſententiam; ſed tutius eſt, vt feratur per ſententiã iudicis, & quãdo fertur verbo; etiam verbo tollitur. Tolet. ibi. n. 5. Hoſtienſ. in c. ad hæc. de appell.

4 Quotuplex eſt ſupenſio?
℟. Triplex. Prima officij, & beneficij ſimul. Secunda officij tantum. Tertia beneficij tantũ. Tol. vbi ſup.

5 Ob quam cauſam fertur ſuſpenſio, ob culpam propriam, vel alienam?
℟. Ob culpam propriã. Tol. vbi ſup.

6 Qualis debet eſſe culpa?
℟. Mortalis, vel ſaltim venialis, ſi leuis eſt ſuſpẽſio. Tol. lib. 1. c. 44. n. 3.

7 Quæ ſolemnitates ſeruãdæ ſunt, in ferenda ſententia ſuſpenſionis?
℟. Omnes, quæ ſeruantur in excommunicatione, & omnes citationes. Tolet. vbi ſup.

8 Prohibitio celebrandi, quæ imponitur à cõfeſſario eſt ne proprie ſuſpẽſio?
℟. Non, quia non eſt facta ab habẽte iuriſdictionẽ, & eſt quædam medicina animæ, & ita ſi quis celebrat cũ tali prohibitione, non eſt irregularis, neq; incurrit alias pœnas. Innoc. in c. ſi celebret. de ſent. exc. n. 3.

9 Si quis ſuſpendatur ob ſenectutem, & celebret: erit ne irregularis?
℟. Non, cum non ſit ſuſpenſus ob delictum, ſed peccat mortaliter. Tolet. lib. 1. cap. 45. nu. 1.

10 Quis poteſt ferre ſuſpenſionem?
℟. Iudex habens iuriſdictionem Eccleſiaſticam in Eccleſiaſticos tantũ. Tolet. lib. 1. c. 44. n. 1.

11 Fertur ne ab homine tantum?
℟. A Iure quoque; licet declaratio incurſionis ad hominem pertineat. Tolet. lib. 1. c. 42. n. 2.

12 Qui ſuſpenduntur à Iure?
℟. Adulteri, aſſaſſini, violatores Eccleſiarum, qui certant in duello; & aliqui habentur in glo. clem. cupientes. de pœnis. Nau. c. 27. n. 151.

13 Suſpenſio, poſt legitimam appellationem valet ne?
℟. Sicut in excommunicatione iudicatur. vide tit. de excom. Tolet. lib. 1. c. 44. n. 5.

14 Subſequens appellatio, ſuſpendit effectum ſuſpenſionis?
℟. Non: quoad effectum ſuſpenſiuũ, ſed quoad deuolutiuum. c paſtoralis. de appell.

15 Quæ eſt ſuſpenſio temporalis?
℟. Illa, quam facit Epiſcopus extraiudicialiter ſuſpendendo aliquẽ Clericum, pro certo tempore, vel pro ſua voluntate, & pro cauſis ſibi beneviſis.

16 Qualis eſt maior ſuſpenſio?
℟. Quæ fertur ſimpliciter, non limitando ab officio, vel beneficio; tunc enim ab omnibus ſuſpenditur. Sylu. uerb ſuſpenſio. ſ. 5.

17 Quot ſunt cauſæ ſuſpenſionis?
℟. Quatuor: efficiẽs, materialis, formalis, & finalis: efficiens, eſt miniſter: materialis, eſt peccatum, propter quod ſuſpenditur: formalis, eſt forma ſuſpenſionis: finalis eſt correptio, uel pœna ſuſpenſionis. Tol. in ſum. lib. 1. c. 44.

Su-

18 Suſpenſio in generali, uetat ne ſuſceptionem ſacramentorum, ſicut excōmunicatio?

℟. Non, niſi quando expreſſe eſt ſuſpenſus, à tali ſuſceptione. Tol. in ſum. lib. 1. c. 46.

19 In quo differunt ſuſpenſio, & excommunicatio?

℟. In eo, quod ſuſpenſus ad tempus abſque abſolutione poteſt miniſtrare; excommunicatus uero non. Secundo, ſuſpenſus poteſt percipere ſacramenta, ſi expreſſe ijs non ſit priuatus. Tertio, ſuſpenſus ſolum priuatur exercere actum ad quem eſt ſuſpenſus, excommunicatus vero, omnibus rebus priuatur. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 44.

CAPVT XIII.

DE CLERICIS SVSPENSIS.

1 Clericus presbyter, vel Diaconus notorie fornicator, eſt ne ſuſpenſus?

℟. Affirmatiue, dum non pœnitet. Tol. in ſum. lib. 1. c. 47. n. 4.

2 Clerici eligentes Epiſcopum illegitimum, vel non habentem legitimam ętatem, ſcientiam, vel bonos mores, ſunt ne ſuſpenſi?

℟. Affirmatiuè. Tol. lib. 1. c. 48. n. 8.

3 Clericus vſurpans bona Eccleſiæ vacantis, vt domus, & prædia, eſt ne ſuſpenſus?

℟. Affirmatiue, & à Iure. c. quia ſæpe. de elect. in 6. & clem. ſtatutum. eod. titu.

4 Clericus prouocās, vel acceptans duellum, qui cum effectu deſcendit in arenam, eſt ne ſuſpenſus ipſo Iure?

℟. Non: ſed uenit ſuſpendendus per ſententiam. c. 1. de cleric. pugnant. in duello. ſed per Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 19. ipſo facto excommunicantur.

5 Accipiens ſcienter excommunicatum ad diuina officia, uel ſacramenta ſuſcipienda, quam pœnam incurrit?

℟. Suſpenditur ab ingreſſu Eccleſię. c. Epiſcoporum. de priuileg. in 6.

6 Suſpenſus ab officio poteſt ne eligere, uel eligi in aliquo beneficio?

℟. Non, quia eſt incapax. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 45. ſ. 5.

7 Si ſuſpenſus ſit arctatus, ut ordinetur intra annum, cadit ne in pœnam poſitam in c. licet. de elect. in 6.?

℟. Non, quia non ſtat per illum ſuſceptio ordinum.

8 Suſpēſus à beneficio eſt ne ſuſpenſus ab officio?

℟. Non, neq; è contra, ſed poterit celebrare, abſoluere, & curam animarum gerere. Abb. in c. cum dilect. de conſuet. n. 24.

9 Suſpenſus ab officio poterit ne audire diuina officia?

℟. Poterit, dummodo ipſe nullum actum ordinis exerceat intra Eccleſiam, vel extra. Geminian. in cap. 1. de ſent. excom. §. ſi quis. autem. n. 3

10 Suſpenſus à paſſiua ſuſceptione ſacramentorum, ſi ſuſcipiat ſit ne irregularis, ſicut qui ſuſpenſus eſt ab actiua; & exerceat?

℟. Non, quia ſuſcipere non eſt actus ordinis. Sylu. verb. ſuſpenſio. §. 5.

11 Suſpenſus à collatione ſacramentorū, ſi baptizat, remanet ne irregularis?

℟. Si baptizat ſolemniter, remanet, ſi ve-

ſi vero priuatè, ideſt eo modo quo poteſt ſæcularis baptizare, tempore neceſſitatis, non remanet. Syluestr. verbi ſuſpenſio. ſ. 5.

12 Suſpenſus ab officio prædicandi, ſi prędicet eſt ne irregularis?

℞. Non, ſed peccat, & excommunicatur; quia pœna irregularitatis ſolum ponitur in adminiſtratione Sacramentorum. Calderin. in Clem. cupientes. de pœnis. & Angel. verb. ſuſpenſio. 3. ſ. 88. Nau. vero tenet in ſum. c. 27. n. 163. quòd ſi prædicet ſolemniter, & ex ſuo officio ſicut tenentur prædicare Epiſcopi, & Parochi quod erit irregularis.

13 Si Clericus ſuſpendatur, propter defectum corporalem, ſi talis non remoueatur, & celebrat, quam pœnam incurrit?

℞. Peccat mortaliter, ſed non efficitur irregularis; quia illa ſuſpenſio, quæ datur propter infirmitatẽ corporalem, non habet illam pœnam, quam habet ſuſpenſio, quæ datur propter delictum. Abb. in c. ſi celebrat. n. 12. de cler. excom. celebr.

14 Si quis habeat beneficium ſimplex, & ſuſpendatur, poterit ne percipere fructus?

℞. Poterit. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 44. num. 10.

15 Suſpẽſus à beneficio poteſt ne eligere?

℞. Poteſt, & etiam eligi; quia talis actus eſt officij, & non beneficij. Enriquez. Boerius in c. apoſt. num. 5. de except.

16 Suſpenſus ab officio poterit ne percipere fructus beneficij?

℞. Poterit; quia beneficium, nõ eſt acceſſorium officio, & ſunt res diſtinctæ. Calder. in clem. cupientes. de pœnis. & Tol. lib. 1. c. 45. n. 10.

17 Si quis eſt ſuſpẽſus, propter delictum, poterit ne percipere fructus ſui beneficij?

℞. Poterit, in quantitate neceſſaria ad ſui ſuſtentationem. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 13.

18 Si quis ſit ſuſpenſus, propter contumaciam, poterit ne percipere fructus ſui beneficij?

℞. Non, quia per ſe ipſum ſtat tollere ſuſpenſionem. Abb. in c. Apoſtolor. de except. n. 7. & ibi. Fely. nu. 9. Couar. var. reſol. lib. 3. c. 13.

19 Si Parochus, parochianos Parochiæ alienæ ſine proprij Parochi licentia, matrimonio coniũgat, aut benedicat; quam pœnam incurrit?

℞. Ipſo Iure tandiu eſt ſuſpenſus, quandiu placuerit Epiſcopo illius Parochiæ, quos coniunxit. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 1. de reform.

CAPVT XIIII.

DE SVSPENSIONE CIRCA ORDINES.

1 Ordinati in ſacris, extra tempora, vel ſine licentia Superiorum ſuorũ doloſè mentiẽtes in ætate, vel patrimonio, ſunt ne ipſo Iure ſuſpenſi?

℞. Affirmatiue. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 48. num. 4.

2 Clericus in ſacris, abſq; licentia Superioris vagãs per diuerſa loca, quam pœnam incurrit?

℞. Eſt ſuſpenſus per ſex menſes.

3 Si vero ſit in minoribus, quam pœnam in-

incurrit?

℟. Inhabilitatur, ad ſuperiores ſuſcipiendos, & ad beneficia per ſex menſes.

4 Ordinatus ſine patrimonio, vel cum pacto non petendi victum ab Epiſcopo, vel ab eo, qui ei patrimoniũ donauit, vel à capellania, in qua eſt præſentatus, ad cuius titulum ſe ordinauit; quam pœnam incurrit?

℟. Eſt ſuſpenſus, & à Papa abſolui debet. Nau. c. 27.

5 Suſpẽſus ab aliquo actu ordinis, eſt ne ſuſpenſus ab alijs actibus annexis illi actu?

℟. Non, quia ſi quis habens beneficium, ſuſpenſus fuit ab executione ordinis, quia ordinatus fuit ante vigeſimum quintum annum, nõ ob id perdidit fructum ſui beneficij. Tol. in ſum. lib. 1. c. 45. n. 10.

6 Suſpenſus exercens officium, vel ordinem à quo eſt ſuſpenſus, quam pœnam incurrit?

℟. Peccat mortaliter; & ſi celebrat, fit irregularis, ſi ſuſpenſus fuit ob aliquod delictum. Tolet. in ſum. lib. 1. c. 45. n. 10.

7 Qui eſt ſuſpenſus ab ordine ſimpliciter; eſt ne ſuſpenſus ab omnibus ordinibus?

℟. Affirmatiuè, & etiam à iuriſdictionibus ſpiritualibus, vt abſoluere. Abb. in c. cum dilectus. nu. 20. de cenſur. Sylueſt. verb. ſuſpenſio. n. 5.

8 Suſpenſus à maiori ordine expreſſe, & ab officio, eſt ne ſuſpẽſus à minori?

℟. Non: ſed poteſt licitè exercere minores ordines, & gaudere beneficijs, cum ſit pœna, quæ extendi non debet. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 45. nu. 10.

9 Quare ſuſpenſus à maiori, poteſt exercere minorem, & ſuſpenſus à minori poteſt exercere maiorem, cum valeat argumentũ à maiori ad minus?

℟. Quia quis, poteſt non eſſe ſufficiens, neque habere qualitates neceſſarias ad celebrandam Miſſam, & poteſt eſſe ſufficiens ad canendum Euangelium, & cũ ſimus in odioſis pœna non eſt extendenda. Hoſtienſ. in c. dilectus filius. de tempor. ordi.

10 Suſpenſus ab exercitio vnius ordinis, durante ſuſpenſione, poterit ne accipere maiorem ordinem?

℟. Non, quia diceretur promotus per ſaltum. Abb. in c. fi. n. 2. de Apoſt.

11 Qui donat, vel vendit patrimoniũ ad cuius titulum ordinatus eſt, ſine licentia Epiſcopi, eſt ne ſuſpenſus?

℟. Non, quia talis pœna non eſt poſita à Concilio, neq; extendi debet.

12 Qui Simoniacè ordinatus eſt, quam pœnam incurrit?

℟. Ordinatus, & ordinans ſunt ſuſpenſi perpetuo. Extrauag. Pauli 2. Quæ incipit, cum deteſtabili. Abb. & Fely. in c. per tuas. num. 7. de ſimon.

CAPVT XV.

DE SVSPENSIONE CIRCA EPISCOPOS.

1 Poteſt Epiſcopus incurrere ſuſpenſionem à Iure, vel excõmunicationem.

℟. Non põt, niſi de illo expreſſa fiat mẽtio; qa hoc eſt priuilegiũ ſpeciale à Iure. cap. quia periculoſum. de

ſent.excom. Tol.in ſum. lib.1. c.44. nu.2.c.46.n.5.

2 Poteſt Epiſcopus ſuſpendi?
℞. Non, ſed priuari ingreſſu Eccleſiæ, niſi de illo fiat expreſſa mentio propter ſummam eius dignitatem, c.quia periculoſum.de ſent.excom.

3 Epiſcopus faciẽs aliquid in damnum, vel præiudicium aliorum ſine priuilegio, vel conſuetudine præſcripta, quam pœnam incurrit?
℞. Priuatur per ſententiam, ingreſſu Eccleſiæ.

4 Epiſcopus priuatus ingreſſu Eccleſię, quid poteſt exercere abſque aliqua pœna?
℞. Poteſt orare in Eccleſia, exercere iuriſdictionem & recipere ſacramẽta. Tol.in ſum.lib.1.c.43.num.7. Sà verb.ſuſpenſio.n.7.

5 Epiſcopus ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi celebret domi, fit ne irregularis?
℞. Non, neq; ſi exerceat alias iuriſdictiones, dummodo Eccleſiam non ingrediatur, nec ſi audiat in Eccleſia officia diuina. Geminian.c.is qui de ſent. excom.

6 Epiſcopus, qui eſt ſuſpenſus à Pontificalibus tantum, poteſt exercere iuriſdictionem, cõferre beneficia, ſententiare, & excommunicare?
℞. Poteſt, quia ſolum eſt ſuſpenſus ab ijs, quæ ſunt ordinis, Geminian. in c.1.n.3. de offic. ordin. lib.6.

7 Epiſcopus, qui admonitus à Synodo è concubinatu, non ſe abſtinet, quam pœnam incurrit?
℞. Ipſo Iure eſt ſuſpenſus. Trid. ſynod. ſeſſ.25.c.14. de reform.

8 Epiſcopus ordinans religioſum, cum voto religionis temporali non perpetuo, abſq; alio titulo, quam pœnã incurrit?
℞. Suſpenſionis à Iure. Nauar.c.27. num.158.

9 Epiſcopus ſuſpenſus à Pontificalibus, ſi exerceat pontificalia eſt ne irregularis?
℞. Non, quia talis pœna non eſt impoſita à Iure. Couar. 4.p. Clem.furioſus.verſ.2.

10 Si Epiſcopus ſit ſuſpenſus à collatione maiorum ordinum, poteſt ne cõferre minorem?
℞. Poteſt, ſed non è contra, propter ſupradictam rationem. Ang.verb.ſuſpenſio. §.3.

11 Epiſcopus ſcienter ordinans alienum ſubditum, ſine licentia ſui Prælati, qua pœna punitur?
℞. Suſpenſionis ab exercitio ordinum, per annum. Tolet. in ſum.lib. 1. c.48. n.2.

12 In illo anno ſuſpẽſionis Epiſcopi, quid debent eius Clerici facere?
℞. Poſſunt recipere ordines à viciniori Epiſcopo, ſine licẽtia ſui proprij ordinarij, poſtquam ſuſpenſio ſui Epiſcopi fuerit manifeſtata.
Tolet. in ſum. lib.1. cap.48. num. 2.

CAPVT XVI.

DE SVSPENSIONE CIRCA IVDICES.

1 Excommunicans, ſine debita monitione, vel ſolemnitatibus requiſitis, quam pœnam incurrit?
℞. Pœnam ſuſpenſionis, ab ingreſſu Eccleſiæ per menſem. cap.ſecus. de ſent.

ſent. excom. in 6.

2 Iudex Eccleſiaſticus, qui nòn eſt Epiſcopus ſi iniuſtè quouis pretio, amore, timore, vel odio agrauat partem aliquam, quam pœnam incurrit?

℟. Suſpenſionis per annum ab officio. c. cum æterni. de ſentent. & re iudic. in 6.

3 Epiſcopus, vel eius Vicarius viſitans, ſi exigit pecuniam, vel munera, & vltra victum ſuum, & ſuorum, quam pœnam incurrit?

℟. Epiſcopus eſt ſuſpenſus ingreſſu Eccleſiæ; Vicarius vero ab officio, & beneficio quoaduſque reſtituat duplum. Sà verb. ſuſpenſio.

CAPVT XVII.

DE SVSPENSIONE CIRCA ABBATES, ET RELIGIOSOS.

1 Mendicantes admittẽtes aliquem ad profeſſionem, ante finitum annum probationis, vel ſine ſolemnitatibus à Iure poſitis, quam pęnam incurrũt?

℟. Suſpenſionis ab officijs, & exercitio ordinum. c. non ſolum. de regular. in 6.

2 Religioſus adminiſtrator, vel Procurator, ſi ad longum tempus alienat bona religionis, ſine facultate, ac neceſſitate, quam pœnam incurrunt?

℟. Suſpenſionis ab officio, & ordine. Clement. 1. de reb. Eccleſ. non alien.

3 Religioſus Procurator, qui ad breue tempus, ſine facultate alienat bona ſui monaſterij, quam pœnam incurrit?

℟. Non eſt ſuſpenſus, neque excommunicatus, ſed datur illi pœna mitior, arbitrio ſui Superioris. Molin. in aphoriſm. verb. ſuſpenſio. verſ. 17.

4 Religioſæ, & Abbatiſſæ admittentes fœminas, in domibus ſuis, ſine licentia, quam pœnam incurrunt?

℟. Suſpenſionis ab officijs. Sà verb. ſuſpenſio. n. 17.

5 Exempti admittentes excommunicatum ſciẽter, ad diuina officia, quam pœnam incurrunt?

℟. Suſpenſionis ab officijs, & ingreſsu Eccleſiæ. Sà verb. ſuſpenſio. nume. 18.

6 Capitula Cathedralium, Regularium, & Collegiatarum, quæ tempore vacationis Eccleſiæ, bona Eccleſię, ſeu Prælati futuri vſurpant, quam pœnam incurrunt?

℟. Suſpenſionis ab officio, ſeu beneficio, vſq; ad realem reſtitutionẽ. c. quia ſæpe. de elect. in 6. & Clem. ſtatutum. eod. tit.

7 Abbates exempti, dantes literas dimiſſoriales ſubditis ſuis ſæcularibus, quam pœnam incurrunt?

℟. Si non habeant ſpeciale priuilegium Papæ, ipſo Iure, per annũ ſunt ſuſpenſi ab officio, & beneficio. Trident. ſyn. ſeſſ. 23. c. 10.

8 Conſeruator Sedis Apoſtolicæ, cognoſcens ſcienter cauſas, quæ non ſunt ſuæ commiſſionis, quam pœnam incurrit?

℟. Suſpenſionis, per annum ab officio. cap. 1. de offic. iudic. deleg. in 6.

CAPVT XVIII.

DE DISPENSATIONE SVSPENSIONIS.

1 AD quem pertinet abſolurio ſuſpenſionis poſitæ ab homine?

℟. Ad eum, qui tulit ſententiam, & ad Succeſſorem, & Superiorem. Enriquez. Boerius in c. Clerici. de cler. excom. celebr. n. 6. Ang. verb. ſuſpenſio. 4. §. 1.

2 Si ſuſpēſio ſit à Iure, ad quem pertinet abſolutio?

℟. Ad conditorem, æqualem, vel Superiorem. Gloſs. in cap. cupientes. de elect.

3 Suſpēſio lata ad tempus, tollitur ne finito tempore, ipſo facto?

℟. Tollitur ipſo tempore, etiã abſq; noua iudicis ſententia, vel declaratione. tenet Tol. in ſum. lib. 1. c. 46. num. 1.

4 Si aliquis ſuſpenſus ab Epiſcopo iudicialiter, vel verbaliter, obtineat diſpenſationem à Papa, poterit ne illa vti, pro ſua voluntate?

℟. Non poterit illa vti, contra volũtatem Epiſcopi proprij; imò coram Epiſcopo debet illa, neceſſario præſentare, & petere ab eo licentiam; ratio eſt, quia ſi nullus in Diœceſi Epiſcopi, poteſt celebrare, ſine eius licentia, quanto magis, qui ſemel fuit condemnatus, qui ſemper remanet aliquantulum ſuſpectus. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 1.

5 Si Epiſcopus ſuſpendat aliquem verbaliter, tantum dicendo illi, no celebres iſte talis à quo debet diſpẽſari?

℟. Ipſe Epiſcopus poterit, etiam ſolo verbo, tollere iſtam ſuſpenſionem, ratio eſt, quia res per quaſcũque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur, & quia iſtę ſuſpenſiones ſemper fiunt ab Epiſcopis pro delictis minimis, & ad metum, & terrorem. text. in c. at ſi clerici de ſententia excommunicationis.

6 Suſpenſio lata in pœnam, à iudice per ſententiam diffinitiuam, poterit ne tolli ab Epiſcopo?

℟. Non põt; ſed à ſolo Papa, generaliter loquendo; ratio eſt, quia pœna ſuſpenſionis, impoſita, per ſententiam, ſemper ſunt pro delictis grauiſſimis, & ſunt pœnæ impoſitæ à Iure, & à legibus. in quibus ſolus Papa poterit diſpenſare, quia ipſe condidit leges, & ſic ipſe poteſt diſpenſare, tum legibus, tum in pœnis poſitis à legibus. tenet Ab. in c. ſi quorundam de ſolutionibus, & Ang. verbo ſuſpenſio n. 1.

7 In quibus ſuſpenſionibus latis, per ſententiam à iudice, poterit Epiſcopus diſpenſare?

℟. Si ſuſpenſio lata ſit ab Epiſcopo ob contumaciam, vel propter adulterium, vel propter crimina minora adulterio, ut propter ſimplicem fornicationem, vel concubinatum, tunc Epiſcopus, vel eius Vicarius poſſunt diſpenſare, poſt emendationem talis clerici; ratio eſt, quia iſta crimina, fragilitatem naturæ humanæ indicant, & fere ſemper, non habent partem læſam, & ſi aliquando habent, ratio poſtulat, vt facta ſatisfactione, & emendatione, diſpenſentur à iudice, qui tulit ſententiam; præcipuè cum leges Canonicæ

cæ magis reſpiciant emendationem vitæ, quam afflictionem corporis. tenet Abb. in c. ſi quorundam de ſolutionibus, & Angel. verbo ſuſpenſio 4. num. 1.

8 Depoſitus, vel ſuſpenſus, propter homicidium volūtarium, à quo poteſt diſpenſari poſt ſententiam?

℞. Quo ad recuperandum, vel obtinendum beneficium diſpenſatur, ab Epiſcopo; at vero quo ad exercitium ordinum, vel ad ſuſcipiendos ordines, quos non habet, diſpenſatur à ſolo Papa; ratio eſt, quia recuperare beneficium, pertinet ad alimenta neceſſaria ad vitam; ne clerici ignominiosè mendicent. at vero; ſuſcipere nouos ordines, eſt res altioris naturæ, cum ſit miniſterium maximū in Eccleſia, ideo illud quod minus eſt diſpenſatur ab Epiſcopo, & hoc quod maius diſpenſatur à Papa. tenet Abb. in c. ſuper eo de raptoribus. n. 3. ſed ſeruādum eſt Concilium Tridentinum, de quo dicimus lib. 2. c. 24. num. 17.

CAPVT XIX.

DE INTERDICTO.

1 QVid eſt interdictum?

℞. Eſt Eccleſiaſtica cenſura de ſua natura prohibēs, ſacramentorum vſum, diuina officia, & ſepulturam Eccleſiaſticam, Syluest. verb. interdictum. n. 9.

2 In quo diſcrepat ab excommunicatione?

℞. In eo, quod interdictum, non fertur verbo, ſed in ſcriptis cum cauſa expreſſa, & dēt præcedere, pceſſus & ſæpius ponit ob timorē, & contumaciā iudicum ſæcularium; ſed aduerte quod præcedēs appellatio effectum interdicti ſuſpendit ſicut in excommunicatione. cap. petenti. de ſent. excom. in 6.

3 In quo conuenit cum excommunicatione?

℞. In eo, quod fertur in ſcriptis, cū cauſa expreſſa. & præcedens appellatio ſuſpendit effectū, ſed non ſubſequens appellatio, ſicut in excommunicatione. c. petenti. de ſent. excom. in 6.

4 In interdicto debet ne præcedere admonitio?

℞. Debet quando fertur in pœnam: quando vero fertur ob contumaciam, & inobedientiam, ipſa contumacia, eſt vera admonitio. Sot. in 4. diſtinct. 22. quæſtio. 3. artic. 5.

5 Quotuplex eſt interdictum?

℞. Triplex; locale, perſonale, & mixtum. cap. alma mater. de ſent. excom.

6 Quod eſt interdictum locale?

℞. Cum locus ſolum interdicitur, vt nemo in illo ſepeliatur, neque officia diuina dicantur. Sylu. verb. interdictum. 1. n. 6.

7 Quod eſt perſonale?

℞. Cum perſona interdicitur, vt nō ſepeliatur, nec audiat diuina officia. Tolet. in ſum. lib. 1. capit. 51. num. 3.

8 Quod eſt mixtum?

℞. Quod componitur ex vtroque; ideſt interdicitur locus, & perſona.

na. Tolet. vbi ſupr.

9 Rurſus interdictum quotuplex eſt?
℞. Generale, particulare, & mixtum. ſum. Armil. 3. par. cap. 2. nu. 26. c. cum in partibus. de verbor. ſignificatione.

10 Quod eſt interdictum generale?
℞. Quando interdicitur ciuitas, vel Prouincia. capit. cum in partibus. eod. tit. de verb. ſignific.

11 Quod eſt particulare?
℞. Quando interdicitur vna perſona, vel vna Eccleſia. ſumm. Armill. verb. interdictum. c. 2.

12 Quod eſt mixtum?
℞. Quod componitur ex vtroque, & interdicitur locus, & perſona. ſum. Armil. vbi ſup.

13 Interdictum generale loci, concludit, ne populum, & ciues illius loci?
℞. Solum locum; ſed non ciues, neque populum. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 51. nu. 3.

14 Interdicto Clero interdicitur ne Eccleſia, vel locus?
℞. Negatiue. c. ſi ſententia. de ſent. excom. in 6.

15 Interdicto Clero interdicuntur ne religioſi?
℞. Affirmatiuè, quia religioſi, & moniales debent ſeruare quod ſeruat Cathedralis Eccleſia. c. ſi ſententia. eod. titul. de ſententia excommunicationis in 6. Sà verb. interdictum. n. 13.

16 Interdicto populo, comprehenduntur ne Clerici?
℞. Negatiue, quia ſunt diuerſi generis, & altioris dignitatis, & præeminentiæ. Tolet. in ſum. lib. 1. cap. 51. num. 6.

17 Interdicta ciuitate, interdicũtur ne ſuburbani, illius ciuitatis?
℞. Hoc eſt ad arbitrium iudicis, cũ ſuburbani ſint extra mœnia ciuitatis, & ſic à iudice declarari debet. Nauar. c. 27. n. 167.

18 Interdicta Eccleſia, interdicuntur ne, & cœmeteria illius Eccleſiæ?
℞. Affirmatiuè; quia Eccleſia, & cœmeteria eadem immunitate gaudent. c. ſi ciuitas. de ſentent. excommun. in 6.

19 A quo fertur ſententia interdicti?
℞. A Iure per ſtatuta, & leges poſitas à Concilijs, & Summis Pontificibus; & fertur ab homine, per Iudicem habentem poteſtatem. Tol. in ſum. lib. 1. c. 51. n. 6.

20 Ob quam cauſam fertur interdictum; ob culpam propriam, ſeu ob alienã?
℞. Aliquando ob culpam propriã; aliquando ob alienam, vt cum propter culpam Prætoris interdicitur populus, ad maiorem terrorem. Nau. c. 27. nu. 168.

21 Cum fertur ob culpam alienam; qui nõ habet culpam, pôterit ne celebrare, ſepelire, & ſepeliri?
℞. Poterit ſecreto, vt non veniat ſcandalum, quia cum ſecreto fiant non defraudatur intentum iudicis Eccleſiaſtici. c. quod inter. de pœnit. & remiſſionib.

22 In Eccleſia interdicta poteſt ne celebrari, ad renouandum ſacramentum, & ad dandum viaticum?
℞. Poteſt, ſed occultè ſine ſolemnitate duobus diebus hæbdomadis, & cum neceſſitas poſtulat. cap. permittimus. de ſententia excom. in 6. & Abb. in c. fi. de cohabit. Cleric. & mulier. n. 5.

23 In interdicto generali, quæ ſacramenta excipiuntur à Iure, etiam ſi de illis nulla fiat mentio?

Tria;

℟. Tria; Baptiſmus paruulorũ, Pœnitentia morientium, & Confirmatio.c.reſpõſo noſtro.de ſent.excom.

24 Interdictum eſt ne ſeruandum, ab illo, qui poſuit illud?

℟. Si ſit generale eſt, niſi ſecum diſpenſetur. Sà verb.interdictum. n.1.

25 Ceſſat ne interdictum, finito tempore, ipſo facto, vel requiritur iudicis declaratio?

℟. Ceſſat, ipſo facto, abſq; alia declaratione. Abb. in c.non eſt vobis.de ſponſal.

26 Quibus temporibus neceſſario debet auferri interdictnm?

℟. Tempore Paſchatis, Natiuitatis; Pentecoſtes, corporis Chriſti cum Octaua, Aſſumptionis, & Conceptionis B.Mariæ Virginis. Sà verb.interdictum.n.28.

27 Cum quis abſoluitur ab interdicto debet ne iurare?

℟. Debet. Sylueſt. verb. interdictũ, & Sà. verb. interdictum.

28 Si his diebus, Iudex non auferat tale interdictum; erit ne obſeruandum à populo?

℟. Iudex male faciet, niſi delictũ fuerit cum contumacia adeò graui, vt requiratur talis medicina, ſed ſeruãdum erit à populo, ad quem nõ pertinet iudicare officium Iudicis. Syluest. verb. interdictum.

29 Sublato interdicto, corpora ſepulta extra Eccleſiam, debent ne humari in Eccleſia?

℟. Debent, & ſolemniter. Sà verb.interdictum, n.22.

30 Celebrans in Eccleſia interdicta, quam pœnam incurrunt?

℟. Si ſcienter faciant, ſunt irregulares. Sà verb.interdictum.

31 Epiſcopus in interdicto generali, põt ne celebrare?

℟. Poteſt occulte.cap.quod nullus. de priuileg. & exceſſib. priuilegiat. cap.fin.de ſentent. excom. in 6.

CAPVT XX.

DE CESSATIONE A DIVINIS.

1 QVid eſt ceſſatio à diuinis?

℟. Eſt quædam omiſſio, & ablatio diuinorum officiorum. & executionis ſacrorum. Tol. in ſum.lib.1.c.56.de inſtruct.ſacerd.

2 Quotuplex eſt ceſſatio?

℟. Duplex: generalis, & ſpecialis, ſicut interdictum: generalis eſt, quæ comprehendit vnam prouinciam, vel ciuitatem: ſpecialis vero, quæ comprehendit vnam Eccleſiam. Tolet.in ſum.lib.1.cap.56.de inſtruct. Sacerdot.

Ceſſatio à diuinis eſt ne cenſura?

℟. Non eſt: ſed quædam pœna impoſita ab Eccleſia, propter contemptum eorum, qui non timent cenſuras. Tol. vbi ſup.

4 Ceſſatio imponiť ne aliquando à Iure?

℟. Negatiue: ſed ſemper ab homine. c.refragabilis.c.ſi Canonici. c.quãuis.de offic. Ordin.in 6.

5 Quis põt ponere ceſſationẽ à diuinis?

℟. Epiſcopus, & eius Vicarius, & capitulum ſede vacãte, & debet maior pars Canonicorum conuenire, ſicut ad electionem, DD. in c.quamuis.de offic. Ordin.

Quan-

6 Quando Iudex ponit ceſſationẽ, quid debet agere?
℞. Intra menſem monere Summum Pōtificem, de tali ceſſatione, & pars ad cuius inſtantiam ponitur, debet intra menſem proficiſci ad Summũ Pontificem, alias finito menſe, ceſſatio nulla eſt. Tolet. vbi ſup. lib. 1. c. 56. in ſumma.

7 Si partes conueniant, quid debet Epiſcopus facere?
℞. Tollere ceſſationem. Tolet. vbi ſup. c. 56.

8 Quid debet Iudex conſiderare, antequam ponat ceſſationem?
℞. Primo atrocitatem delicti. Secundo qualitatem perſonæ, contra quam illa eſt dirigenda. Tertio dãnum, & expenſas. Quarto vtilitatẽ, quę ex ceſſatione poteſt euenire. Tolet. vbi ſup.

9 Pro quibus criminibus debet poni ceſſatio?
℞. Pro grauibus, veluti contumacia, contra Eccleſiam, vel eius libertatem, vt ſi à Iudice ſæculari detineatur in carcere Clericus, aut ſi impediatur exhibitio redituum Eccleſiæ, aut ſi extrahatur aliquis ab Eccleſia violenter, & velit ſuſpendere illum, vel quid ſimile. Tolet. vbi ſupr. c. 56.

10 Quis debet ſoluere damnum, & diſtributiones Canonicorum, eleemoſynas, & ſuffragia pro defunctis, quæ tempore ceſſationis amittuntur à Clericis?
℞. Si ceſſatio iuſte fuit poſita, ille in cuius contumacia impoſita fuit; ſi vero iniuſtè, Iudex imponens. c. ſi Canonici. de offic. Ordin. in 6.

11 Quis debet iudicare an iuſta fuerit pœna ceſſationis?
℞. Iudex Eccleſiaſticus Superior. Tolet. c. 56.

12 Tempore ceſſationis, licet ne adminiſtrare pœnitentiam infirmis?
℞. Licet, & non ſolum infirmis, verum etiam ſanis. Enriquez. lib. 3. de excom. verb. interdictum. c. 53.

13 Tempore ceſſationis, licet ne adminiſtrare Eucharistiam?
℞. Licet, ſolum infirmis per modũ viatici. Enriq. vbi ſup. c. 53. Caſtr. diſp. 5. dub. 9.

14 Tempore ceſſationis, licet ne adminiſtrari Extrema vnctio?
℞. Negatiue, neque Sacerdotibus, cum hoc ſacramentum non ſit adeò neceſſarium, vt ſunt alia. Enriquez. vbi ſup. c. 53.

15 Tempore ceſſationis, mortui ſepeliuntur in Eccleſia?
℞. Negatiue. Tolet. & Henriquez, vbi ſup.

16 Si quis celebrat tempore ceſſationis, fit ne irregularis, ſicut qui violat interdictum?
℞. Negatiue, quia ceſſatio non eſt cenſura. Innocent. in c. ſi refragabilis. de offic. Ordin. num. 4.

CAPVT XXI
DE SACRILEGIO.

1 QVid eſt ſacrilegium?
℞. crimen Eccleſiaſticum, adeoq; Iudex Eccleſiaſticus, poteſt de eo imponere pœnã temporalem. Abb.

Abb. in c. ad aures. nu. 1. de pœnis. fol. 202. 17. 9. & 4. c. quiſque.

2 Quando committitur ſacrilegium?
℞. Quando bona Eccleſiæ occupantur, vel quando Eccleſia ſanguine violatur. Abb. in c. conquæſtus. de for. comp. n. 2. fol. 104.

3 Sacrilegium eſt ne crimen pertinẽs tãtum ad forum Eccleſiaſticum?
℞. Negatiue, ſed mixti fori. c. vt inqſitioni. §. ꝓhibemus. de hæret. in 6.

4 Quare ſacrilegium eſt crimen mixtũ?
℞. Quia de eo, tàm ſæcularis, quàm Eccleſiaſticus cognoſcere poteſt. c. ſunt quædam. 23. q. 5. c. de Epiſc. & Cleric. l. placet. l. ſi quis in hoc genus. & c. fi. de pœn. in 6.

5 Quando cognoſcitur ſacrilegium, per Iudicem Eccleſiaſticum?
℞. Quando vindicat ſibi iuriſdictionẽ, contra grauantes Eccleſiam, ſeu perſonas Eccleſiaſticas. arg. c. cum ſit generale. de for. compet.

6 Delictum commiſſum in Eccleſia à laico, per quem debet puniri?
℞. Per Iudicem ſæcularem. Bart. in l. ſicut. ff. de actionib.

7 Quando quis committit ſacrilegium mixti fori, à quo Iudice poteſt cognoſci?
℞. Ab vtroque Iudice. c. cum ſit generale. de for. compet. & text. cum. Gloſ. c. de Benedicto. 32. q. 1.

8 Si quis violauerit immunitatem Eccleſiæ, & ſanguinis effuſione eam polluerit, per quẽ Iudicem dẽt puniri?
℞. Per Eccleſiaſticum. c. cum per eã. de ſent. excom. c. ſi quis domum facit. 17. q. 4. c. cũ ſit generale. de for. cõp. c. q̃ſqs. 17. q. 4. & quod notatur in dicto c. cum per eam.

9 Iſte talis à quo debet abſolui?
℞. A Iudice Eccleſiaſtico. eod. c.

10 Detinentes bona Eccleſiæ, ſine violentia tamen, contra eius voluntatem, quam pœnam incurrunt?
℞. Sacrilegij. c. ſi quis. 16. q. 7.

11 Iſti ſacrilegi, ſunt ne ipſo Iure excommunicati?
℞. Negatiue; ſed excommunicandi, per ſententiam donec ſatisfecerint. c. fi. de reſtit. ſpoliat.

12 Si ſacrilegium committitur in perſonã Eccleſiaſticam, ſacrilegus, eſt ne ipſo Iure excommunicatus?
℞. Affirmatiuè. cap. ſi quis ſuadente. 17. quæſt. 4.

13 Frangens fores Eccleſiæ, quam pœnam incurrit?
℞. Sacrilegij, & eſt excommunicandus. c. cum per eam. de ſent. excom. & c. conquæſtum eod. tit.

14 Accipiens rem Eccleſiaſticam, de manu laici, contra voluntatem Eccleſiæ, quam pœnam incurrit?
℞. Sacrilegij, quia talis titulus non excuſat. c. Daibertum. 1. q. 7. Abb. in c. dudum. n. 7. de decim. fol. 193.

15 Committens ſubtrahationem redituũ Eccleſiæ, incurrit, ne pœnam furti, an ſacrilegij?
℞. Sacrilegij. capit qui oblationes. 13. quæſt. 2.

16 Qui inuadunt res Eccleſiaſticas, bona, & patrimonia Clericorum, quam pęnam incurrunt?
℞. Sacrilegij. l. 1. ff. de interdict. c. nuper. de ſent. excom.

17 Si quis de foro Eccleſiaſtico fit laicus, quam pœnam incurrit?
℞. Sacrilegij. Abb. in c. relatum. n. 3. de iur. patronat.

18 Prælatus de redditibus Eccleſiæ vſurpans ſibi, vel conſanguineis, ſi modum excedit, quam pęnam incurrit?
℞. Sacrilegij, ſed non ob hoc non

intelligitur, non poſſe conferre ſuis ſufficiens ſubſidium, de rebus Eccleſiæ; imò potiùs tenetur ſuis, & amicis, quam alienis conferre; neceſſaria vitæ, quia charitas à ſe ipſo incipit. cap. non ſatis. 86. diſt. & cap. 1. de cohabit. Cleric.

19 Dubitans de poteſtate Summi Pontificis, quam pœnam incurrit?

℟. Sacrilegii. Hieronymus Gonzalez. gloſſ. 9. §. 2. num. 70.

CAPVT XXII.

DE DEGRADATIONE.

1 QVid eſt degradatio?

℟. Suſcepti ordinis perpetua depoſitio, Hoſtienſ. & Innoc. c. qualiter. 2. n. 5. de accuſat.

2 Poteſt Eccleſia degradare aliquem, & auferre characterem ordinum?

℟. Poteſt auferre vſum ordinum in perpetuum, & hoc eſt clericum degradare, ſed non characterem, quia character imprimitur indelebiliter in anima. Tolet. in ſumm. lib. 1. c. 50. nu. 1. Abb. in c. non poteſt. de ſent. & re iudic.

3 Quot ſunt ſpecies degradationis?

℟. Duæ: verbalis, & actualis; verbalis eſt illa, quę fit verbo tantum, cuius hæc eſt, forma; auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & noſtra, auferimus tibi clericalem habitum, deponimus, & degradamus, & expoliamus te ordine, beneficio, & priuilegio clericali; quæ verba ab Epiſcopo dicenda ſũt. c. degradatio. de pęnis in 6. actualis eſt, quando actualiter auferũtur ordines, ab ordinato, omnes veſtes, inſignia, honores, & poteſtates, quę prius datæ ſunt illi. c. degradatio. de pœn. in 6.

4 Poteſt Sacerdos degradatus conſecrare, & Ep̃us degradatus ordinare?

℟. Poteſt, licet peccet grauiſſimè. Archidiac. in c. quod ſit in fi. de pœnis in 6. Abb. in c. nõ poteſt. de ſent. & re iudic.

5 Degradatus tenetur ne horas canonicas recitare?

℟. Tenetur. Sylueſt. verb. degradatio. & probatur ex cap. dolentes. de celebr. Miſſar.

6 Degradatus actualiter, perdidit ne priuilegium clericale?

℟. Perdidit, & fit ſubditus ſæculari, & qui eum percutit, non incurrit excommunicationem latam contra percuſſores Clericorum. Sylu. verb. degradatio.

7 Degradatus verbaliter, perdidit ne priuilegium clericale?

℟. Negatiue, reſpectu fori, & Canonis. Abb. c. tuæ. de pœnis. & c. Ioannes. de cler. coniug. & c. ad abolendam. n. 10. de Hæretic. & ibi Ioan. de Anan. & Archidiac. c. degradatio. de pœnis in 6. & Diaz in prax. crimin. c. 17. in fi.

8 Clericus hæreticus pertinax, qua pœna punitur?

℟. Degradationis verbaliter, vel actualiter, & traditur curiæ ſæculari comburendus. cap. ad abolendam. de hæretic.

9 Clericus falſarius literarum Apoſtolicarum, qua pęna punitur?

℟. De-

℞. Degradationis verbaliter, & traditur Curiæ ſæculari ſuſpẽdendus. c. ad falſariorum. de crimin. falſo.

10 Clericus parans calumniam ſuo Epiſcopo, obijciens ei falſum, aut inferens contumeliam, qua pęna punit?
℞. Degradatur verbaliter, & traditur Curiæ ſæculari ſuſpendendus. c. ſi quis Sacerdotem. 11. q. 1. Tol. lib. 1. c. 50. n. 5. de degrat. c. ad abolendam in gloſ. de hæreticis.

11 Clericus parricida, & aſſaſſinus, qua pęna punitur?
℞. Degradatur verbaliter, & traditur Curiæ ſæculari ſuſpendendus. Syluest. verb. degradatio. n. 4. Abb. in c. cum nõ ab homine. de iudicijs.

12 Clericus homicida, qua pœna punit?
℞. Si homicidium ſit ſimplex, graui pęna, ſed non degradatur: ſi vero cũ homicidio ſimul ſit incorrigibilis, tunc degradatur, & traditur Curiæ ſæculari. Anton. tractat. de ſuſpenſ. num. 4. Diaz in prax. crimin. de degrad. Abb. in c. cum non ab homine. de iudicijs.

13 Clericus inobediẽs ſuo Epiſcopo, qua pœna punitur?
℞. Si ſit in re graui, & ſimul incorrigibilis, poteſt verbaliter degradari. Sylu. verb. degradatio. n. 6.

14 Quæ differentia eſt inter degradationem uerbalem, & actualem?
℞. Primo actualiter degradatus, perdit priuilegium clericale, ſcilicet non incidit in excommunicationẽ, qui eũ percutit; uerbaliter vero non ita Abb. in c. tuæ diſcretioni. de pœnis. Secundo degradatus actualiter tradẽdus eſt Curiæ ſæculari, at vero nõ verbaliter: niſi ſit incorrigibilis. Boet. in c. ad abolẽdã. n. 21. de hæret. Tertio degradatio uerbalis fit cõtra abſentẽ cõtumacẽ; actualis uero requirit præſentiam. cap. nouimus. de uerb. ſignific. Geminian. c. degradatio. nu. 3. Quarto vbicumque in ſententijs fit mentio degradationis ſimpliciter, intelligitur de verbali, non de actuali. Abb. in c. at ſi Clerici. de iudicijs. Fely. in c. qualitas. 2. in fin. de accuſat. Quinto degradatum verbaliter poteſt Epiſcopus, qui eũ degradauit, reſtituere; actualiter vero ſolus Papa. Can. ne ideo 2. q. 7. ibi Gloſ. verſ. à reſtitutionibus. Abb. c. at ſi Clerici. de iudicijs. ſ. de adulterijs. nu. 14.

15 Quæ ſolemnitates requiruntur ad degradationem faciendam?
℞. Citatio, & accuſatio, & ſine his nullus eſt degradandus. Hoſtienſ. in ſum. de accuſat. ſ. qui ſit.

16 Qui poſſunt degradari?
℞. Omnes, qui aliquem ordinem receperũt, videlicet Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, & Clerici, qui habent minores Ordines. Can. ſi Epiſcopus. 11. q. 3. c. degradatio. de pœnis in 6.

17 Ad degradationem Epiſcopi, quid requiritur?
℞. Quod committat crimen, cuius pœna in Iure ſit degradatio, & quod conueniant duodecim Epiſcopi, & maior pars in ſententia degradationis conſentiat. Can. ſi Epiſcopus. 11. q. 3. c. degradatio. de pœnis in 6.

18 Quomodo fit degradatio, quando aliquis tradendus eſt Curiæ ſæculari?
℞. Seruatis Eccleſiæ cęremonijs, præſente Iudice ſęculari. c. nouimus de verb. ſign. in fi. Abb. in c. cum ab homine. de iudicijs. n. 2.

19 Propter quæ delicta dẽt, qs degradari?
℞. Propter delicta in Iure expreſſa

quorum pœna eſt mors naturalis. c. degratio. de pœnis in 6. Abb. in c. 1. de cleric. pugnant. in duello.

20 A quo fit degradatio actualis?
℟. Ab Epiſcopo, cum aliorum interuentu.

21 Ad degradationem Presbyteri, quot Epiſcopi debent interuenire?
℟. Septem, & in eis debet eſſe eius Ordinarius. c. fœlix. 15. q. 5.

22 Ad degradationem Diaconi, vel Subdiaconi, quot Epiſcopi requirunt?
℟. Quatuor, & in eis debet eſſe eius Ordinarius. c. fœlix. 15. q. 5.

23 Ad degradationem Clerici in minoribus, quot Epiſcopi debēt cōueniri?
℟. Sufficit proprius Epiſcopus, cū ſuo capitulo. Gloſſ. cap. degradatio. 15. quæſt. 3.

24 Quid mutauit Concil. Trid. in materia degrationis?
℟. Quod propter penuriam Epiſcoporum, ſufficiant totidem Abbates habentes vſum mitræ, & baculi, & ſi inueniri commode nō poſſint, ſufficient totidem perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ. Trid. ſyno. ſeſſ. 13. c. 4.

25 Quomodo fit degradatio actualis?
℟. Epiſcopo pōtificalibus induto, pſentibus dictis Epiſcopis, vel dignitatibus in Eccleſia publica, vel capella priuata degradandus aſſiſtit indutus omnibus veſtimētis, à quo paulatim auferuntur per Epiſcopū, cum certis verbis in cęremoniali poſitis, vltimo aufertur planeta, dicendo auferimus tibi veſtem Sacerdotalem, & honore Sacerdotali priuamus; & vltimo raditur ei caput, ita vt nullum coronæ remaneat veſtigium, & digiti, & manus (vbi poſitum fuit Chriſma) raduntur, & indutus veſte ſæculari, traditur Curiæ ſæculari, vt morti damnetur. c. degradatio. de pęnis in 6. & cęremon. Rom. c. degradatio.

26 Si clericus traditur Curiæ ſæculari degradandus, Iudex ſæcularis tenetur ne ſtare proceſſui per Iudicem Eccleſiaſticum facto?
℟. Negatiue, cum ſit diſtincta iuriſdictio, & ſi vult, poteſt facere alium proceſſum, vel ratificare factum, ſolūm in caſu hæreſis, Iudices ſæculares debent acquieſcere proceſſis factis ab Inquiſitoribus, eumque ſententiare iuxta modum, ac ſtatum in quo Inquiſitores illum poſuerūt, & non detinere executionem ſententiæ, & hoc in fauorem fidei. Abb. in cap. final. de ſtatu Monachor. num. 3.

27 Suſcipientes ordinem ab Epiſcopo degradato, quam pęnam incurrunt?
℟. Suſpenſionis. argum. tex. in c. 1. de Ordinat. ab Epiſcop. qui renuntia. Epiſcop.

CAPVT XXIII.

DE IRREGVLARITATE.

1 QVid eſt irregularitas?
℟. Eſt impedimentum Canonicum ordinis ſuſcipiendi, aut in ſuſceptis miniſtrandi, à ſo lo iure proueniens: Sà verb. irregularitas. nu. 1.

2 Vnde prouenit irregularitas?
℟. A vitijs animæ, ſeu corporis, vel

ex.

ex aliquo delicto. Vgol. de offic. & poteſt Epiſc. fol. 151.

3 Irregularitas eſt ne cenſura?
℞. Negatiue; ſed pęna, & aliquando quodã impedimentum, poſitum ab Eccleſia, ſine culpa patientis. Molin. in Aphoriſm. verb. irregularitas. num. 1.

4 Quot ſunt ſpecies irregularitatis?
℞. In generali duæ: nempe, quę prouenit ex defectu corporis, alia ex delicto: in ſpeciali ſunt octo; naralium, originis, debitæ ætatis, honeſtæ famæ, corporis, animæ, vt in Dæmoniaco, ex defectu ſacramenti. Molin. vbi ſupra.

5 Quando irregularitas prouenit ex defectu corporis, ſublato tali defectu tollitur ne talis irregularitas?
℞. Affirmatiuè: ſi vero ex delicto, ſemper manet donec diſpenſetur. Tol. lib. 1. c. 57. n. 6.

6 Quando irregularitas prouenit ex delicto, requiritur ne ad eam incurrendam intentio, & culpa, vel non, vt ſi quis occidat hominem putans occidere feram?
℞. Diſtinguẽdum: ſi adhibuit ſufficientem diligentiam, non erit irregularis: ſi vero non adhibuit diligentiam, vt ſi occidat in foro, vel in ciuitate, vbi non eſt locus venandi proculdubio irregularis erit, non ratione intentionis, ſed ratione negligentiæ. Ang. verb. homicidium. 2. n. 5.

7 Quæ ætas requiritur, ad incurrendam irregularitatem prouenientem ex delicto?
℞. Vt ſit doli capax; & communiter ante decem annos, non incurritur. Sot. diſt. 5. q. 1. art. 9. colum. 5. Clemẽtina de homicidio voluntario. c. Ioannes de homicidio voluntario.

8 Quando contrahitur irregularitas vitio corporis?
℞. Quando deficit aliquod principale membrum, quod impediat celebrationem, vt ſi careat viſu ſiniſtri oculi, vel ſit nimis deformis, vel ſi ſit illegitimus, uel non habeat legitimam ætatem, uel habeat lepram, uel ſit Dæmoniacus. Sà uerb. irregularitas.

9 Quę ſunt membra, quę non inducunt irregularitatem, quamuis deſint?
℞. Digitus, ſi non ſit ex tribus primis, quibus accipitur hoſtia, dens, cartilago, auris, mamilla, naſus, teſticuli; ſecus de membro genitali. Sà verb. irregularitas. n. 3.

10 Quæ eſt irregularitas ex defectu aĩæ?
℞. Illiteratus, hæreticus, neophitus Dæmoniacus, bigamus, lunaticus inſanus, & infidelis. Tolet. lib. 1. c. 54. num. 1.

11 Irregularis ſi de facto ſuſcipiat ordinem, remanebit ſuſpenſus?
℞. Affirmatiue, ſed Ordo tenet. Tolet. lib. 1. c. 57.

12 Iterari peccatum, per quod incurritur irregularitas, facit nouam irregularitatem, ut ſi ſint uiginti occiſiones, debeant eſſe uiginti diſpẽſationes?
℞. Negatiue: ſed ſufficit, una diſpenſatio. Nauar. conſil. 27. n. 194. ſi uero ſint diuerſæ ſpecies irregularitatis, debent omnes exprimi in dicta diſpenſatione, aliàs erit in diſpenſatus; ratio eſt, quia peccatũ ſępe repetitũ, nõ facit nouã ſpeciem irregularitatis, ſed noua ſpecies irregularitatis petit nouam diſpenſationem, quia poteſt eſſe maioris, uel minoris grauitatis, & ſic facilius, uel difficilius diſpenſatur à Summo Pont.

13 Irregularis eſt ne capax beneficij Eccle-

ſia-

ſiaſtici?

℞. Negatiue; neq; penſionis datæ in titulum beneficij, ratio eſt, quia beneficium datur, tanquam alimentũ, vt quis in aliquo ordine ſeruiat Eccleſiæ, & ſi quis eſt incapax ordinis, ex conſequenti erit incapax beneficij, ſeu ſtipendij. tenet Tol. lib. 1. cap. 57.

14 Si quis habeat beneficium, vel penſionem, & incurrat aliquam irregularitatem, priuatur ne ipſo Iure beneficijs obtentis?

℞. Non priuatur beneficijs obtentis; ratio eſt, quia licet irregularitas, faciat aliquem incapacem ordinis, vel beneficij obtinendi; non ideò facit incapacem beneficij iam obtenti, cum ſint plurimę irregularitates, quæ contrahuntur, abſq; aliquo peccato, & culpa, & diuerſa res eſt tollere, quod habes, vel non dare de nouo, quod nondum habes. Tolet. loco alleg.

15 Quare dicitur quod per irregularitatem, quis non priuaſ beneficijs obtentis, cum hæreticus, & homicida voluntarius, ipſo Iure fiant irregulares, & priuantur beneficijs?

℞. Quia in hæretico, & homicida, priuatio beneficiorum, non venit ratione irregularitatis, ſed ratione delicti, & iſtæ ſunt duo pœnę inter ſe diſtinctæ; vna eſt irregularitas, alia eſt priuatio beneficij. tenet Tolet. vbi ſup.

16 Confeſſor monens, vt quis confiteatur delictum, ex quo neceſſario condẽnatur ad mortẽ, fit ne irregularis?

℞. Negatiue, ſicut prædicator, qui monet Iudices, vt faciant iuſtitiam, ratio eſt, quia iſti exercent munus ſuum, & faciunt actum charitatis, cum intentio illorum, non ſit occidere hominum, ſed extirpare vitia. tenet Sà verbo irregularitas, n. 10.

17 Ex homicidio voluntario, incurritur ne irregularitas?

℞. Incurritur. vt late dixi lib. 2. cap. 26. de homicidio voluntario, vel caſuali. c. 1. de homicidio voluntario in 6.

18 Ad veram rationẽ irregularitatis, ſufficit ne ſolum homicidium, & voluntas occidendi?

℞. Ad veram rationem irregularitatis, non ſolum requiritur homicidium, ſed voluntas occidendi, vel culpa occiſoris, ut dixi iſto libro c. 26. num. 20.

19 Si Iudex Eccleſiaſticus det licentiã Iudici ſęculari, ad exhumandum corpus, & ex tali exhumatione prouenit mors alicuius, quia delictum pbatur, eſt ne irregularis talis Iudex Eccleſiaſticus?

℞. Non eſt, quia actus, qui requiritur ad incurrendam irregularitatem ex defectu lenitatis, debet eſſe proximus, & directus in mortẽ, vel mutilationem; ſed iſte actus eſt *cauſa* remota, & ad bonum finem factus. Sot. de iuſt. & iure. lib. 5. q. 1. art. 7. Nau. in manual. c. 22. n. 211.

20 Tradere Inquiſitoribus hæreticum cõburendum, exhortare milites in bello, non abſoluere Iudicem, non facientem iuſtitiam, eſt ne cauſa irregularitatis?

℞. Non eſt, quia irregularitas non inducitur, ex eo quod quis impleat licite munus ſuum. Sà verb. irregularitas. nu. 4.

21 Si quis occidit hominem defendendo ſe defenſione naturali, eſt ne irregularis?

℞. Ne-

℟. Negatiue; ſed ſolum, qui occidit voluntarie, vel mandat, vel poteſt euitare occiſionem, & negligenter non euitat. Nau. c. 27. n. 211.

22 Quot ſunt irregularitates, quæ oriri poſſunt ratione ordinis?

℟. Sex. Prima eſt, excommunicatorum exercentium ordines. Secunda eorum, qui ſuſcipiunt duos ordines ſacros, vno die. Tertia eius, qui ordinatur ab Epiſcopo excõmunicato, vel ſuſpenſo. Quarta, qui exercet ordines, quos non habet. Quinta, qui ſcienter aliquem rebaptizat, vel reconfirmat, vel ſcienter aſſiſtit, vt Parochus eorum. Sexta, qui celebrat in loco interdicto. Sà verb. irregularitas.

23 Quando dubitatur, an quis ſit irregularis, qui debet hanc cauſam cognoſcere, & iudicare?

℟. Epiſcopus, & non Iudex ſæcularis. Nau. conſ. 27. n. 193.

24 Clericus poteſt agere in cauſa criminali, pro iniuria ſibi facta, coram Iudice ſæculari, ſi certo ſciat ſequuturam mortem tali homini, abſque labe irregularitatis?

℟. Poteſt cum proteſtatione circa pœnam ſanguinis, mortis, vel mutilationis membri, etiã ſi certo ſciat ſequuturam mortem tali homini, & poteſt agere pro iniuria facta Eccleſiæ. c. Prælatus. de homicid. in 6. Bartol. in l. lex Cornelia de raptu Virgin. notab. 1. Bartolomeus Vgolinus de offic. & poteſtate Epiſcopi.

25 Si Clericus agens cum dicta proteſtatione, habeat in animo quod homo ille moriatur, vel membrum illi mutiletur, & illud deſideret, remanebit ne irregularis?

℟. Sequta morte, vel mutilatione membri remanebit; quia iam in iſto caſu concurrit voluntas, accuſatio exterior, & proteſtatio mendax. Ioan. Andr. cap. Prælatus. de homicid. in 6. Nauar. in manual. cap. 7. num. 26.

26 Quæ ſunt irregularitates, quæ tolluntur per baptiſmum, abſque alia diſpenſatione?

℟. Illæ, quæ incurruntur ex peccato, vel homicidio, vel quæ contrahuntur ſine peccato, vt Iudex, & miles; hæc tolluntur, per baptiſmum, qa in baptiſmo renaſcitur homo, & fit, vt infans. Sà verb. irregularitas, num. 9.

27 Cæteræ irregularitates prouenientes ex defectu corporis, vel ex bigamia, vel ex defectu natalium, vel membri principalis, vel ex nimia deformitate, vel ex lepra, tolluntur ne per baptiſmum?

℟. Non tolluntur; ratio differentiæ eſt, quia iſta impedimenta, & deformitates ſunt in corpore, & ſequuntur hominem baptizatum; aliæ vero irregularitates ſupra poſitæ ſunt deformitates animæ, ideo tolluntur aqua baptiſmi. Couar. in clem. ſi furioſus. 2. p. §. 3. n. 4.

28 In irregularitate proueniente ex illigitimitate, quis poteſt diſpenſare?

℟. Ad maiores ordines ſolus Papa, ſed ad vnum beneficium ſimplex, & minores Epiſcopus, de Iure antiquo. Sà verb. irregularitas.

CA-

CAPVT XXIIII.

DE DISPENSATIONE IRREGVLARITATIS.

1 Qvid eſt diſpenſatio?

℟. Eſt relaxatio communis iuris facta cum cauſa, & cognitione ab eo, qui ius diſpenſandi habet. Gloſ. in c. requiſitis. §. niſi vigor. 1. q. 7. Mandoſ. de ſignat. grat. tit. de diſp. Couar. de ſponſalib. c. 6. p. 2. nu. 9.

2 Vnde dicitur diſpenſatio?

℟. A verbo penſo, quia antequam fiat ab Epiſcopo, multa conſideranda ſunt. l. digna vox. C. de legib.

3 Quibus ex cauſis, debet fieri diſpenſatio irregularitatis?

℟. Quando vtilitas, vel neceſſitas publica Eccleſiæ, id poſtulat. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 11. de reform. ſeſſ. 24. c. 6. ſeſſ. 14. c. 7.

4 Quæ eſt forma diſpenſationis?

℟. Ego. N. diſpenſo tecum, in irregularitate contracta, ex tali defectu, vt poſſis ſuſcipere ordines, aliàs tibi prohibitos. Mandoſ. c. diſpenſationes. de diſpenſat.

5 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate ſolum ipſo facto: verbi gratia, ſcit Petrum eſſe illegitimum, & illum ordinat?

℟. Negatiue, quia hæc poteſtas ſolùm eſt Romani Pontificis, cuius volūtas, pro cauſa habetur in his, quæ ſunt Iuris poſitiui; inſtituta de Iure natur. gentium, & ciuili, §. ſed quod Principi placuit.

6 Quis pōt diſpenſare, in irregularitate?

℟. Cum variæ ſint irregularitates, vt late diximus c. 23. de irregularitate. & c. 26. de homic. volunt. Papa poteſt diſpenſare in omnibus irregularitatibus, cum ſit ſupremus Dominus, & Epiſcopus poterit diſpenſare in aliquibus irregularitatibus, ſiue à Iure, & à Conc. Trid. conceſſis Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 6.

7 Capitulum, ſede vacante, poterit diſpenſare in omnibus irregularitatibus, in quibus Epiſcopus, poteſt diſpenſare, & præcipue in facultate tradita Epiſcopo à Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6.

℟. Poterit; ratio eſt; quia capitulum ſede vacant. in rebus ſpectantibus ad iuriſdictionem habet plenariam facultatem ſicut Epiſcopus, ne Eccleſia in gubernatione detrimētum patiatur. tenet Abb. in c. cum olim de maior. & obed.

8 Archiepiſcopus poterit diſpenſare, & abſoluere ſubditos Epiſcoporum ſuffraganeorum ſuorum, à quibuſcunque delictis occultis, & ab irregularitate, proueniente ex dictis delictis?

℟. Archiepiſcopus poterit diſpenſare circa Epiſcopos ſuos ſuffraganeos ab irregularitate proueniente ex delictis occultis, ſed non poterit circa ſubditos, ſiue Eccleſiaſticos, ſiue ſæculares Epiſcoporum ſuffraganeorum; ratio eſt, quia Epiſcopi ſunt ſubditi Archiepiſcopo, ſed ſubditi Epiſcoporum, non ſubijciuntur Archiepiſcopo, & cum Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. det facultatem ſolum Epiſcopis, ad diſpenſandum cū ſuis ſubditis, ideo non poterit diſpenſare cum ſubditis alienis, ne Ordo gubernationis peruertatur. tenet Abb.

in

in cap. paſtoralis de offic.& poteſt. Archiepiſcopi.

9 Epiſcopus poteſt delegare facultatem ſibi traditam à Conc. Trid. ſeſſ.24. cap.6. diſpenſandi in irregularitate proueniente ex delicto occulto?

℞. Poteſt eam delegare, ſuo Vicario, per ſpeciale mandatũ, vel cuilibet; ratio eſt, quia iſtæ facultates diſpenſandi, non pertinent ad miniſterium, & ordinem, ſed ad iuriſdictionem, quæ exerceri poſſunt à quolibet habẽte iuriſdictionem delegatam. tenet Felynus c.fin. de offi. Iudicis deleg.

10 Cum quibus perſonis poterit Epiſcopus diſpẽſare, in irregularitate, proueniente ex delicto occulto?

℞. Poterit diſpenſare, cum omnibus ſubditis ſuis, ſed non cum ſubditis alienis; & ratio eſt, quia diſpenſatio eſt actus exterior iuriſdictionis, & ideo hæc facultas data eſt ſoli paſtori. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c.6.

11 Quod eſt delictum occultum?

℞. Illud delictum, quod non patet per iudicis ſententiam, neque per confeſſionem factam à reo in iudicio, neque eſt notum, neque manifeſtum pluribus, per euidentiam facti. Abb. in c. veſtra de cohabitatione Clericorum, & mulier.

12 Quibus modis, dicit̃ delictũ occultũ?

℞. Duobus modis. Primo, quando delictũ eſt omnino occultũ, quod à nemine ſcitur. Secũdo, quãdo eſt pene occultũ, quod ſcitur à paucis, ſcilicet à quinq; perſonis, & in his delictis poteſt Epiſcopus diſpenſare. tenet Nauar. in man. c.27. n.121.

13 Si delictũ eſt delatũ ad forũ contentioſum, ſed vel non eſt probatũ, vel forſan eſt probatũ falſis teſtibus, poterit ne Epus cũ reo in his caſibus diſpenſare, tanquã in delicto occulto?

℞. In iſtis caſibus Epiſcopus poterit circa iſtum hominem diſpenſare, & abſoluere, ratio eſt, qa quãdo Cõc. Trid. ſyn. d. c. 6. dicit, liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus, & ſuſpẽſionibus ex delicto occulto ꝓuenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio volũtario, & exceptis alijs deductis ad forum contentioſum diſpenſare; intelligẽda ſunt illa verba (ad forum cõtentioſum) cum veritate, & effectu, vnde nõ ſufficit, quod talia delicta deducta ſint ad forum contentioſum quomodocunq; ſed quod ſint deducta, & vere probata, neq; enim eſt congruũ, ut ex ſola obiectione delicti, aut falſa probatione, qs remaneat irregularis, præcipue cũ ſępe contingat, quod aliqs deductus, ad forũ cõtentioſum à tali delicto liberet̃, innocẽſq; reperiat̃. vt tenet Iaſ. in l.1. ꝟ. hæc verba. ff. qđ quiſq; iuris, & Nau. cõſ. 2. de re iud.

14 Si qs habeat cauſam irregularitatis manifeſtã, nempe excõicationẽ, & delictũ occultũ, puta quia occulte celebret, vel cõtra, poterit Epiſcopus cum eo diſpenſare?

℞. Poterit. ratio eſt, quia ad hoc, vt delictũ dicat̃ manifeſtũ, in quo Epiſcopus, nõ poſſit diſpẽſare, vtrũq; requiritur, & qđ cauſa, ſcilicet excõicatio, & effectu, nẽpe delictum, ſint manifeſta. tenent DD. in c. fin. de cohabit. cler. & mulier.

15 Si ſocius alicuius delicti in iudicio condẽnatus ſit ad mortẽ, poterit ne Epiſcopus diſpẽſare cũ altero ſocio, qui eſt negatiuus, & nõ eſt cõdẽnatus?

℞. Poterit diſpẽſare; ratio eſt, qa res inter alios acta per iudiciũ alteri fa-

cere nequit, & contingit ſæpe, vt in vno, eodéq; delicto, vnus ſit negatiuus, & liberẽ, & alter cõfiteãr, ſiue vere, ſiue falſe, & ſuſpẽdãr l. 1. C. res inter alios acta. Nau. de irreg. cõſ. 2.

16 Quod dicitur homicidium voluntarium, in cuius irregularitate, Epiſcopus nõ poteſt diſpenſare etiam ſi ſit occultum?

℟. Quando homicidium eſt factum cum mera voluntate occidentis, ſiue ſit per inſidias, ſiue per aſſaſſinum, ſiue per ſemetipſum, dummodo ſit in iuſtè factum, & volitum ab occidente, & etiam ſi non ſit volitum, ſed caſuale, dummodo occidens habeat culpam notabilem, veluti, quia dabat operam rei illicitę, vel indifferenti, & nullam adhibuit diligentiam, vel ſi dabat operam rei licitæ, non adhibuit ſufficientem diligentiam; in omnibus his caſibus irregularitas, quę cõtrahitur ex iſtis homicidijs non poteſt diſpenſari ab Epiſcopo, cum illi ſit prohibitum per Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7.

17 Si quis dabat operam rei licitę, & nullam adhibuit diligentiam; ſicut, cum quis ſonat campanam, quæ præceps ruẽs occidit hominem; vel dabat operam rei illicitæ, ſicut venationi, & maximam adhibuit diligentiam, & nihilominus, non ex culpa ſua occidit hominẽ, cum iſtis poterit ne Epiſcopus diſpenſare in irregularitate?

℟. Poterit, Epiſcopus diſpenſare, tum quia contrariorum eadem eſt diſciplina, tum quia ad hoc, ut Epiſcopus, non poſſit diſpenſare in irregularitate proueniente ex homicidio uoluntario tria requiruntur, voluntas occidentis, vel iniuſtitia, vel culpa, uel negligentia occiſoris, & hæc omnia deficiunt in iſto caſu, ſicut colligitur ex verbis Conc. quando dixit, qui per induſtriam occiderit, & per inſidias perpetrauerit; in caſu propoſito deſunt hæc tria voluntas, iniuſtitia, & culpa; hoc intellige ſi iſta homicidia non ſint deducta in iudicium. tenet Barthol. Vgol. de offic. & poteſtate Epiſcopi fol. 153. & habetur in c. electus. c. ex literis. c. lator præſentium de homic. volũtar. vel caſuali. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. c. 6. & ſeſſ. 14. c. 7.

18 Cum Iudice, qui per ſententiam iuſtam, hominem damnat, uel cum milite, qui in bello iuſto occidit inimicum fidei, poterit ne Epiſcopus diſpenſare in irregularitate, ab ipſis contracta?

℟. Non poteſt; ratio eſt, quia dicta homicidia, non cauſantur ex delicto occulto, ſed ex mera voluntate occidentis, & hoc non eſt conceſſum Epiſcopis, ſed ſolum Summo Pontifice, quia Iudex, & miles, cum hoc grauamine talia munera ſubeunt. Trident. ſynod. ſeſſio. 14. cap. 7.

19 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate, proueniente ex membri mutilatione?

℟. Poterit, quia mutilatio membri, non eſt occiſio, & hoc eſt conceſſum Epiſcopi per clement. de homicid. voluntar. vt tenent ibi omnes DD. & per Concilium, non eſt illis prohibitum.

20 Omnes diſpenſationes factę ab Epiſcopo, de delictis occultis, facultate data à Concil. Trident. in quo foro habent vim?

℟. Ia

℟. In foro interiori, & conſcientiæ, quia in foro exteriori cenſentur quaſi non factæ, quia alias concilium, non diceret de delictis occultis, ſed diceret de delictis notorijs. tenet Nauar. conſ. 11. nu. 2. de priuilegijs.

21 Quę ſunt irregularitates prouenientes ex homicidijs notorijs, in quibus Epiſcopus poterit diſpenſare?

℟. Quinque. Primo, ſi aliquis mittat percutere aliquem, cum baculo citra mortem, & per accidens inde ſequatur mors. Secundo, ſi quis iubeat occidere Titium, & errore occidatur Sempronius, quia in iſtis deficit voluntas occidendi. Tertio, ſi aliquis defendendo ſe, occidat aliquem, ſine moderamine inculpatæ tutelæ, quia potuit fugere, & noluit. Quarto, cum medico, & chirurgo, qui ex ſua imperitia, occidunt infirmum. Quinto cum illo, qui mutilat membrum; iſti omnes ſunt irregulares; ſed poſſunt ab Epiſcopo diſpēſari; vt tenet Nauar. in manual. & Enriquez de irregularitate c. 19. & de his omnibus irregularitatibus, late diximus iſto libro cap. 26. de homicid. volunt. vel caſuali.

22 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illo, qui promotus per ſaltum celebrauit, vel ſine dimiſſorijs, vel furtiuè ordines ſuſcepit, & celebrauit, vel exercet ordinem, quem non habet, vel excommunicatus celebrauit?

℟. Si talia delicta ſint occulta poterit in foro interiori diſpenſari, non vero in foro exteriori; & diſpēſatio in foro exteriori valebit, tàm ad ordines ſuſceptos exercendos, quàm ad nouos ſuſcipiendos. tenet Bartol. Vgol. de offic. & poteſt. Epiſcopi fol. 151.

23 Si quis tantum ordine Subdiaconatus inſignitus, cantet Euangelium, ſine licentia, poterit ne Epiſcopus, cum eo diſpenſare?

℟. Poterit ad ordines ſuſceptos, & ad vnum beneficium, vt non mendicet, ſed non ad alios ordines ſuſcipiendos, niſi delictum ſit occultum, vt habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. & c. 2. de clerico non ordinato miniſtrante.

24 Si homicidiū erit occultum, perpetratum per inſidias, vel per induſtriam, licet non ſit publicum, neque deductū in iudicium, neque probatum ordine iudiciario; à quo poterit diſpenſari in foro interiori iſta irregularitas?

℟. Talis homicida, etiam occultus, dum habuit voluntatem occidendi, & ad id poſuit induſtriam, vel inſidias caret omni ordine beneficio, & officio Eccleſiaſtico perpetuo, & ſit irregularis, & in foro interiori, & exteriori debet à Summo Pont. diſpenſari, etiam ſi tale homicidium, non ſit deductum in iudicium, ſed mere occultum. Trident. ſynod. ſeſſio. 14. cap. 7. ſolum poteſt ab Epiſcopo, vel alio Sacerdote in foro ſacramentali abſolui à tali peccato.

25 Si quis Epiſcopus dicat in ordinatione, vt nullus ſub pœna excommunicationis, ſuſcipiat ordines furtiuè; & aliquis poſtquam commiſit hoc delictum, habitum religionis ſuſcipit, à quo poterit diſpenſare?

℟. Poſt quam iſte talis, per aliquod tempus in religione laudabiliter perſeuerauerit, poterit Epi-

ſcopus cum eo diſpenſare in fauorem religionis; quæ multos defectus ſuplet, vt habetur in c. 1. de eo, qui furtiuè ordines ſuſcepit.

26 Quis dicit furtiuè ordines ſuſcipere?

℞. Ille, qui ſine voluntate ordinandi, vel ſine dimiſſorijs, vel cum dimiſſorijs falſis, vel ſine examine, vel ſine patrimonio, vel beneficio, vel cum patrimonio falſo, vel ficto, vel mutato nomine, ſe ingerit in multitudine ordinandorum. tenet Abb. cap. 1. de Cler. non ordinato miniſtrante.

27 Cum Neophyto, poteſt Epiſcopus diſpenſare, in irregularitate. cum irregularitas ſit ſine delicto, & in Iure valeat argumentum à maiore, ad minus?

℞. Non poteſt Epiſcopus diſpenſare; ratio eſt, quia in diſpenſationibus diſceditur à Iure, & ſic poteſtas eſt odioſa, & reſtringi debet, cũ præſertim in odioſis, non valeat argumentum a maiore, ad minus. tenet Mandoſius de ſignatura gratiæ. verbo diſpenſatio.

28 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in irregularitate proueniente, ex defectu corporis?

℞. Non poteſt: ſed ſolus Papa; ratio eſt, quia defectus, & vitium corporis eſt publicum, atq; adeò apparens in altare. tenet Tol. in ſum. lib. 1. c. 63. & Sà verb. irregul. ex vitio corporis.

29 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo?

℞. Epiſcopus poteſt diſpenſare, cũ illegitimo ad ordines minores, & vnum beneficium, vt commode ſuſtentetur, ad ordines maiores debet à Summo Põtifice diſpenſari. Trid. ſyno. ſeſſ. 22. c. 1. & Abb. c. finali de filijs Presbyterorum.

30 In irregularitate proueniente, ex defectu requiſitæ ætatis, quis poteſt diſpenſare?

℞. De Iure antiquo ad minores ordines, & vnum beneficium poterat Epiſcopus diſpenſare, & ad maiores ordines ſolus Papa, vt tenet Sà verbo irregularitas n. 5. Verum hodie minores ordines, dandæ non ſunt, ante ſepteniũ completũ. Trid. ſyno. ſeſſ. 23. c. 6.

31 Poteſt Epiſcopus diſpenſare, cum non ſubditis ſuis in irregularitate, proueniente ex eo, quod quis furtiuè ordines ſuſcipiat, etiam ſi apud ipſum ordinatus contraxerit, hanc irregularitatem?

℞. Non poteſt; ſed hæc diſpẽſatio à ꝓprio Epiſcopo, expoſtulari debet; ratio eſt, quia Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 7. expreſsè dicit, vt Epiſcopus diſpenſet in quoſcunq; ſibi ſubditos, & limitata cauſa, limitatos, producit effectus. l. in agris. ff. de acquirendo rerum dominio.

32 Epiſcopus poteſt dare facultatem ſuo confeſſori, vt diſpẽſet, cum ipſo Epiſcopo in irregularitate, proueniente ex delictis occultis?

℞. Poterit, quia in hoc caſu, Epiſcopus eſt delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, & ipſe non debet excludi à communi priuilegio. cap. fin. de offic. ordinarij.

CA-

CAPVT XXV.
DE BIGAMIA.

1 QVare Bigamus eſt irregularis, cum bigamia poſſit eſſe ſine peccato?

℞. Propter ſimilitudinem, quia Chriſtus ſumpſit ſibi vnam ſponſam, virginem, caſtam; nempe Eccleſiam.

2 Quotuplex eſt bigamia?

℞. Triplex: vera, interpretatiua, & ſimilitudinaria. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſc. fol. 155. Tolet. lib. 1. c. 65. Sot. 4. diſt. 27. q. 3. ar. 1. Suarez tom. 1. Auila diſput. 8. Sayr. lib. 6. à cap. 3.

3 Quæ eſt bigamia vera?

℞. Quæ contrahitur, ex duobus matrimonijs validis, & conſumatis. Sà verb. bigamia.

4 Si quis ſit dupliciter bigamus, quia habuit duas vxores, & vna ſimiliter erat vidua, poterit Epiſcopus diſpēſare, cū eo, quoad ordines minores?

℞. DD. qui tenent poſſe Epiſcopū diſpenſare, quoad ordines minores, ſimiliter tenent, poſſe in triplici bigamia, quia nullus, textus fecit mentionem trigamiæ. Sanchez. lib. 7. diſp. 86. num. 24. cum alijs: licet diſpenſatus teneatur exprimere, in ſuo memoriali, bigamiam veram, & interpretatiuam, & ſpecies bigamiæ, quas contraxit, non vero numerum.

5 Pōt Epiſcopus diſpēſare in bigamia vera, cum bigamo, ad ordines minores, & ad vnum beneficiū ſimplex, vel ad primam tonſuram, ſicut poteſt diſpenſare, cum illegitimo?

℞. Non poteſt; & ſi fecerit, manet ſuſpenſus à collatione ordinum, & promotus, ab executione, & amittit beneficiū, nec fructus facit ſuos: ratio eſt, quia ſi in Conc. Trid. prohibentur bigami miniſtrare munera ordinum minorum, quos ante bigamiam ſuſceperunt, à fortiori, poſt bigamiam prohibentur eos ſuſcipere; & hæc diſpenſatio a Summo Pontifice peti debet. Stephan. Quaranta verb. Ordo. Valentia tom. 4. diſp. 7. q. 19. punct. 3. Nauar. in manual. c. 27. n. 197. c. vnico. de bigam. in 6. licet Sanchez lib. 7. de matrim. diſp. 86. n. 10. teneat, Epiſcopum poſſe diſpenſare, quoad minores ordines, non vero quoad maiores.

6 Quæ eſt bigamia interpretatiua?

℞. Quæ contrahitur ex vno matrimonio contracto, cum vidua, vel virgine ab alio corrupta, & poſtea à ꝓprio marito cognita, vel ex duobus matrimoniijs inualidis conſumatis, vel ex duobus matrimonijs conſumatis, quorum vnum fuit validum aliud inualidum. tenet Sà & Syluef. verb. bigamia. Nauar. conſ. 1. de bigam. Vgol. de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. fol. 155. c. nuper, de bigam. & c. vnico. in 6. eod. tit.

7 Poteſt Epiſcopus diſpenſare in bigamia interpretatiua, quoad ordines minores ſuſcipiēdos, vel quoad maiores ſuſceptos exercendos?

℞. Variæ ſunt DD. opiniones. Ancharanus, Francus in c. vnico de bigam. in 6. Abb. in c. 2. eo. tit. Suarez de cenſur. diſp. 48. tenent, Epiſcopū non poſſe diſpenſare, cum bigamia interpretatiua, quoad uſum mino-

rum

rum ordinũ ſuſceptorum, neq; quoad minores de nouo ſuſcipiendos. Nauar. uero c. 27. n. 197. & Couar. uar. c. de irregularitate. p. 1. §. 2. n. 4. tenent poſſe Epiſcopum diſpenſare cum bigamo interpretatiuo, ſi maxima ſubſit diſpenſandi cauſa, ad minores ordines ſuſcipiendos, ſed nõ ad exercendos minores ante bigamiam ſuſceptos, reddentes rationẽ quia in c. 1. de bigamia in 6. talis bigamus, qui poſt ſuſceptos ordines minores factus fuit bigamus, amiſit priuilegium clericale ipſo Iure, & ideo difficilius cum hoc diſpenſatur. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſcopi. p. 2. fol. 155. n. 1. tenet Epiſcopum poſſe diſpenſare in minoribus ordinibus ſuſcipiendis, & in maioribus ſuſceptis exercendis in bigamia interpretatiua.

8 Quot ſunt ſpecies bigamię ſimilitudinariæ, quę inducunt irregularitatẽ?

℞. Plures. Prima ducere duas uxores Virgines, ſiue contrahere duo matrimonia, & illa conſumare, ſiue unum ſit ualidum, & alterum inualidum, ſiue utrunque inualidum. Secunda ducere corruptam ab altero, uel Viduam. Tertia cognoſcere ꝓpriam uxorẽ poſtquam ſcit eſt adulteram. Quarta, ſi quis profeſſus, uel in ſacris, uel habens uotum, ſolemne caſtitatis ducat uxorem, & conſumit matrimonium. Sà uerbo irregularitas ex bigamis. n. 1.

9 Quæ eſt bigamia ſimilitudinaria?

℞. Quę contrahitur ab homine, qui ſolemni uoto obligatus, uel profeſſus in aliqua religione matrimoniũ contraxit, & uxorem cognouit, uel ab eo, qui poſt ſuſceptos ſacroſordines uxorem duxit, & eam cognouit. Sylueſt. uerb. bigamia. Bartolomeus Vgolinus de offic. Epiſcopi fol. 154.

10 In bigamia ſimilitudinaria poteſt Epiſcopus diſpenſare?

℞. Poteſt, tàm quoad ordines maiores, quàm quoad minores: ratio eſt, quia iſti tales non contrahunt uerũ matrimonium; quia impedimẽtum ordinis, uel uoti ſolemnis, eos fecit incapaces; ſed puniuntur pœna bigamiæ, & in his magis punitur intentio, & affectus, quàm effectus cũ de Iure iſti non ſint vere bigami. c. nuper. de bigam. c. 1. & 2. qui cler. vel vou. & Abb. ibi. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. f. 155.

11 Ad bigamiam veram requirĩ ne ſolũm quod quis contrahat duo matrimonia, per verba de pręſenti, vel neceſſario requirĩ quod conſumet dicta duo matrimonia?

℞. Neceſſario requirĩ quod conſumet duo dicta matrimonia per copulam carnalem, aliàs talis non erit verus bigamus, ſi ſolum vnum matrimonium cõſumauerit, & relinquat aliud ratum; nam de neceſſitate bigamiæ eſt copula in vtroque matrimonio. Couar. uar. c. de irregularitate. ſ. 2. n. 4.

12 Homicidium contractum ante baptiſmum facit ne aliquem irregularem, vel indiget diſpenſatione?

℞. Negatiue; quia irregularitas eſt ex lege pontificia, & ad eã non tenetur, qui non eſt baptizatus. c. ſi quis uiduam. diſt. 50.

13 Si ante baptiſmũ quis ducat duas uxores, & eas carnaliter cognoſcat, & poſtea baptizetur, erit ne irregularis, & indigebit diſpenſatione, tanquam bigamus?

℞. Non

℞. Non indigebit ulla diſpenſatione, ad ſuſcipiendos ordines, quia nõ tenetur lege pontificia, niſi poſt baptiſmum, licet ſi ante baptiſmum fuerit corpore vitiatus, & velit poſt baptiſmum ordinari, indiget diſpenſatione, quia baptiſmus ſanat, & delet vitia animæ, non difformitatem corporis. Couar. var. c. de irregularitate. §. 2. num. 5.

CAPVT XXVI.

DE HOMICIDIO VOLVNTARIO VEL CASVALI.

1 HOmicidium quid eſt, & vnde dicitur?

℞. Dicitur ab occiſione hominis, homicidium, & eſt iniuſta hominis occiſio, S. Thom. 2. 2. quæſt. 64. art. 15.

2 Homicidium quotuplex eſt?

℞. Triplex. Voluntarium, in voluntarium, & caſuale. Couar. clement. ſi furioſus p. 2.

3 Quibus modis occiſio hominis contingere poteſt?

℞. Quinq; modis. Primo, facto proprio. Secundo, mandato. Tertio, conſilio. Quarto, permiſſione. Quinto, adiuuando occidentem, armis, pugione, enſe, vel illum aſſociando. tenet Sylueſtr. verbo homicidium, & in omnibus iſtis caſibus, quiſq; habet pœnam homicidij. Syluestr. uerbo homicida, c. ſicut dignum de homicidio uoluntario, vel caſuali.

4 Pœna homicidij, qualis eſt?

℞. De iure ciuili habet pœnam mortis, de Iure uero Canonico, ſi aliquis clericus ſit incorrigibilis, etiã traditur Curiæ ſæculari; ſi uero non ſit incorrigibilis, ſed caſu ſemel aliquem occidat, priuatur officio, beneficio, & detruditur in monaſteriũ l. ſi quis. l. ſi mulierem, ff. ad legem Iuliam, Corneliam de ſicarijs. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 7. c. ſicut de homicidio uoluntario. Clem. ſi furioſus iſto tit. Iulius Clarus, §. homicidium cum omnibus DD. in dicta Clem.

5 In imponenda pęna in delicto homicidij; quid eſt cõſiderandũ à Iudicib⁹?

℞. Quantitas, qualitas delicti, ætas, ſcientia, ſexus, conditio delinquentis, locus, tẽpus, in quo delictũ committitᷣ, dignitas, perſonarũ, tum occiſæ, tum occidẽtis, & præcipue, attendendũ eſt, an aliquis occiſus fuerit ex induſtria, p aſſaſſinũ, uel p inſidias, an & poſt multã cogitationẽ, quod apud DD. & vulgo dicitur (caſo appoſtato) prætereà maxime cõſiderandum eſt, quis cępit pugnare, vel dedit cauſam pugnæ, quia ille, q non dedit cauſam pugnæ, ét ſi occidat aggreſſorem, rarò, uel nunquã, debet habere pœnam ordinariã, ſed mitiorem. c. ſicut dignũ c. 1. iſto tit. c. pro humani de homicidio voluntario in 6. Clem. ſi furioſus iſto tit.

6 In uoluntario homicidio agentes, cõſentientes, adiuuãtes, perſuadẽtes, conſiliãtes, qua pœna puniuntur, ét ſi non committant homicidium?

℞. Si iſti ſint cauſæ totales occidendi, ita ut ſine ipſis occiſio, nõ fieret, æquali pœna puniuntur cum occiſore, c. ſicut dignum de homicidio vo-

voluntario. Clem. ſi furioſus eodem tit. & ibi Couar.

7 Voluntas interficiendi, quādo punitur pœna mortis licet factū nō ſequaẽ?

℞. Quotieſcūq; fit coniuratio, cōtra Papā, Imperatorē, Reges, Cardinales, Epiſcopos, Principes, Conſiliarios Regis, & cōtra perſonas iuriſdictionē exercentes; tunc cōdemnantur pęna mortis mādantes, adiuuantes, conſiliātes, ſcientes, & nō manifeſtātes, occultantes, tales homines recipientes in domib⁹ ſuis; ratio eſt, quia harū perſonarum dignitas; maxime attendenda eſt; nā ad regimen vniuerſi mūdi pertinet, vt qui adminiſtrant iuſtitiā, & gubernant rēpublicam, liberi, immunes, & tuti ſint ab omni periculo, qa non ſuā, ſed totius reipub. cauſā agunt c. ſicut dignum. de homic. volun. & clem. ſi furioſus, & Cou. vbi ſup. cū oīb⁹ DD.

8 Clericus in ſacris, qui altercando propria voluntate, occidit aliquem hominem, qua pœna punitur?

℞. Licet clericus ſit aggreſſor, & tātum ſemel interficiat hominē, ſi poſtea pœniteat, nō punitur pœna mortis; ſed ſolum priuationis officij, vel beneficij, & incurrit irregularitatē, tam quoad ordines ſuſceptos, quàm quoad ſuſcipiendos, abſoluendam à ſolo Summo Pont. ratio petitur ex magna dignitate clerici, nam non eſt æquiparandus in pœna cum laicis, vnde priuatio beneficiorum, pœna irregularitatis, ac detruſio in monaſterium, ſatis ſuperq; habetur pro pęna mortis tēporali. Trid. ſy. ſeſſ. 14 c. 7. & clem. ſi furioſus ſup. allegata.

9 Clericus homicida qñ tradendus eſt, curię ſeculari, vt naturaliter moriatur?

℞. In duobus caſibus. Primo, ſi clericus homicida fuerit incorrigibilis; q tūc dicitur qñ vnus, duo, vel tres, occidit homines, & admonitus, non reſipiſcit videtur enim hoc modo in mortem apud ipſum cōſuetudinēq; abijſſe occiſionem; & ſic iuſte morti traditur, ut talis peſtis tollatur à republica. Secundo traditur curiæ ſeculari, ille clericus, q per induſtriā, vel per inſidias, aut proditionem, ſemel occidit vnum hominem. c. 1. de homicidio voluntario, & c. pro humani eod. tit. in 6. & clem. ſi furioſus ſupra allegata.

10 Si qs habens verba contumelioſa, cum alio rixeẽ, vel ab alio accipiat aliquā iniuriam, deinde abeat, ſiue pacificè, ſiue non, ſed poſtea reuertatur, & occidat hominem, qui cum iniuria affecerat; quod tēpus, dēt tranſire adhoc, ut iſta occiſio, nō dicaẽ ex īduſtria (& vt dicit caſo appoſtato?)

℞. In hoc certa regula, dari non poteſt, qa ſunt variæ DD. opiniones; aliqui dicunt, quod ſi qs, per ſpatiū octo horarū, reuertaẽ, & occidat inimicū, à quo iniuriatus fuerat, nō dicetur de induſtria occidere, qa infamia, & furor adhuc, nō eſt ſublatus à mente, & ſic iudicatur, ac ſi in pcedenti pugna, eū occidiſſet; alij dicūt qđ intra ſpatiū vigintiquatuor horarum; alij quod intra tres dies; ſed certum omnino eſt, quod ſi infamia, ſit magna, & homo nobilis; & in tēpore illo, quo durat iracūdia ſi facie ad faciem occidat iniuriantem, non dicetur ex induſtria occidere; verū ſi in amicitiā rediens, promiſit ſe, vel non occiſurum, vel remiſſurum iniuriam, tunc an ſit occiſio ex induſtria, aut non, in dubio cadere videtur, qa pro vtraq; parte extant DD.

opi-

opiniones vide Iulium Clarum, ſ. apoſtatis :

11 Si aliquis clericus aggrediatur à ſuo inimico, vel à latrone, eſiq; interficiat non cum moderamine inculpatę tutelæ, quam pœnam incurrit?

℟. Si clericus probabiliter credat, quod aliter ſe nõ põt liberare, & vere, & realiter, non poſſit fugere, ad locum tutum, vel ſi vertat terga, timeat ne occidatur; tunc licitè, liberè, & abſq; aliqua pœna, & abſq; incurſione irregularitatis, poterit occidere inimicum, aut latronem, quia vim, vi repellere licet, & quilibet tenetur ſuam vitam conſeruare, magis, quam vitam alterius; cum ſit inter bona corporis primum, & ſupremum bonum. tenet Abb. c. olim de reſtitutione ſpoliatorum. Innocent. c. ſi vero de ſententia excommunicationis. c. ſi quis nõ iratus 15. q. 1. c. 2. iſto tit. & clement. ſi furioſus.

12 Si aliquis interficiat hominem, volentẽ interficere ſuum patrem, ſuũ filium, vel perſonam ſibi coniunctã, vel ſuũ dominũ, vel Epiſcopum ita tñ, vt ſi ipſe nõ interficiat illam perſonam, ſuus pater, vel ſua vxor; probabiliter interficietur; iſte talis, quam pœnam incurrit ?

℟. De Iure ciuili, & Can. nullã pęnã mortis, & ſi ſit clericus non excõicatur, ſolũ ſit irregularis; nã aliquæ irregularitates incurri poſſunt ſine peccato, ſicuti eſt iſta, & ratio eſt, q̃a naturale illud principiũ, ſcilicet (q̃d uim ui repellere licet,) quãuis intelligendum ſit, rigoroſe quãdo malũ uergeret in propriã perſonã, tñ quia pater, filius, uxor, Dominus, Epiſcopus habent̃ pro ꝓpria perſona; ideo talis occiſor, nõ incurrit pœnã mortis, quia uidet̃ ſe ipſum defendere. tenet Innoc. in clem. ſi furioſus iſto tit.

13 Moderamen inculpatæ tutelę pro quo poteſt quis abſq; pœna irregularitatis, occidere inimicum ſuũ, & abſq; pœna mortis occidere inimicum, ſui patris in caſibus, ſupra dictis, quomodo largo, uel ſtricto modo ſumendum eſt ?

℟. Largo modo in fauorẽm occidentis, ſtricto modo in fauorẽ occiſi, aut vulnerati illud diligenter aduertendũ quod nũquã occiſor dẽt eſſe aggreſſor: ratio eſt, quia moderamen inculpatæ tutelæ, depẽdet à futuro, & inopinato euentu, unde hæc regula obſeruanda eſt; quod quotieſcunque, quis non aggreditur latronem, uel inimicum, ſed tantũ ſemper hẽt animum, ſe defendendi, & nõ interficiendi; licet illum, furore ſubactus interficiat, ſuppoſito quod fugere non poſuerit, nullã pœnã incurrit, ut tenent DD. in locis ſupracit.

14 Quando in aliquo caſu dubitat̃, an q̃s habuerit intentionem occidẽdi, aut ſe defendendi, uel an potuiſſet fugẽre, nec ne; quæ probatio requiritur?

℟. Si agatur ſolum, de pœna irregularitatis, & deficit probatio alicuiꝰ teſtis, qui rem uidit, ſufficit iuramẽtum occidentis, ratio eſt, quia quotieſcunque quæritur, de animo, & conſcientia alicuius, & non cedit in incommodum alicuius partis, ſtandũ eſt illius iuramento; præcipue, ſi clericus ſit bonæ famæ: at uero ſi ſit ad euitandam pęnam legalem mortis: tunc requiritur aliqua probatio, uel aliquæ coniecturæ, & præſumptiones, quæ ex facto oriuntur. tenet gloſſa in cap. ſignificaſti. cap. ſi uero de ſententia excommun.

Y cap.

cap. paſtor. eodem titu. & c. præſentium de teſtibus.

15 Quando quis poreſt occidere licitè ſuũ patrem, ſine aliqua pœna?

℟. Quando eius parer eſt bannitus à Republica, quia tũc dicitur hoſtis patriæ; vel quando pater, vel frarer in bello pugnat, contra ſuam patriã; tunc enim filius poterit, abſq; aliqua pęna, ſuum parrem interficere, licet maneat irregularis. ratio eſt, qa homo plus debet parrię, quã parentribus: nã communis vrilitas præferẽda eſt, parriculari vtilitati; ſed ſi filius ſit aduocatus, & pater eius habeat litẽ, cõrra ſuã ciuitatem magis tenetur facere ſuo patri, quã ſuę patrię. tenet Abb. in c. 1. de conuerſione Infidelium nu. 9.

16 Quibus in caſibus, poteſt quis ſe exponere euidenri periculo viræ, vel ſinere, ſe occidi, abſq; aliquo peccato?

℟. In pluribus caſibus. Primo, pro propria ſalure, poteſt conſentire, vt illi abſcindarur aliquod membrum. Secundo in defenſionem fidei, pro qua oẽs Chriſtiani renemur mori. Tertio, in vtilitatẽ Reipublicæ, ut ſi ciuitas, ſit obſeſſa poreſt quis ſe tradere morti, vel euidẽti periculo mortis, vt ciuitas liberetur. Quarto pro ſuo amico, & ꝓximo. Quinro in bello iuſto, miles, & Dux, tenentur pugnare, & exponere ſe in euidẽti periculo, & vincere, vel mori, quia ad hunc finem ad officium militare admittuntur. Sexto, ſi quis condemnatus fuit ad mortem à iudice, poterit patienter ferre, & ſinere ſe occidere, & in iſto actu meretur veniã peccatorum. tenet Tolet. in ſumm. lib. 5. cap. 6.

17 Si aliquis clericus inueniat per uiam latronem, & poſſit illi relinquere ſua bona, & fugere, & id non faciat, ſed pugnando occidat latronem, vt defendat ſua bona, qua pęna punitẽ?

℟. Remanet irregularis; ratio eſt, quia potius debet dimittere, & perdere res temporales, quam occidere hominem. tenet gloſſ. in cap. ſuſcepimus de homicidio voluntario.

18 Quando proprie dicitur homicidium caſuale, & quotuplex eſt?

℟. Quando aliquis, dans operam rei licitæ, vel rei illicitæ, abſque vlla intentione, & voluntate ipſius occidit hominem. Hoc autem eſt duplex. Aliud enim incurritur ſine vlla culpa, neque pœna, neque irregularitate occidenris: aliud vero cum culpa, & ratio eſt, quia non fecit ſufficientem diligentiam. c. cõtinebatur c. lator præſentium iſto titulo, & c. recurrat 22. q. 2.

19 Quod eſt homicidium caſuale, quod committitur, ſine aliquo peccato, neque irregularitate?

℟. Quando aliquis, dat operam rei licitæ, vel rei indifferenti, & nulla voluntate, ex parre ſua, neque culpa, neque cauſa præcedenti, neque animo nocendi, ſuccedit homicidium, tunc nõ incurritur aliqua irregularitas, neque aliqua pęna, ut ſi Monachus pulſet campanam, & eo inſcio ex illo motu, campanarium corruat, & occidat hominem: ſi quis clericus ædificet domum, & domus corruat, & interficiat aliquos: ſi quis currat equum, quem exiſtimar parere freno, & furioſus non pareat, & occidat aliquem; iſti omnes, & alij ſimiles, neque habent pœnam, neque irregularitatem; ratio eſt, quia neque actu, neque cauſa

ſa proxima,& ordinata,ad homicidium,neq; voluntate commiſerunt tale homicidium,& ad irregularitatem,nõ ſufficit ſolum homicidium, niſi adſit voluntas occidendi,vel culpa occiſoris inſuper eſt etiam neceſſarium,vt ponat diligentiam ſaltem moraliter ſufficientem; vt habetur c.electus.c.ex literis. cap.lator præſentium de homicidio voluntario, uel caſuali.

21 Quod eſt homicidium caſuale, quod habet pœnam irregularitatis, etiã ſi committatur, contra voluntatem occidentis?

℟. Quando, quis non dat operã rei licitæ, vt clericus venator,ſi occidat aliquem, vel quando qs facit actum licitum,& nõ adhibuit ſufficientem diligentiam,vt officiales, qui mundant tecta,& occidunt aliquem,q non vociferantur,& non admonent tranſeuntes per viam iſti omnes, & alij ſimiles incurrunt irregularitatem,quia licet non habeãt animum occidendi, habent homicidium, cũ culpa, quia non fecerunt ſufficientem diligentiã c dilectus.c.ex literis iſto tit.& c.is,qui diſt. 50.

22 Si clericus percutiat mulierem prægnantem, vel aliquis dederit ei aliquid,ad potandũ,vt abortiri faciat, ſequuto abortu erit ne irregularis?

℟. Si fœtum erat animatum in corpore mulieris, remanebit irregularis; ſi vero non erat animatum,non erit irregularis,licet ſequatur abortum; ratio eſt,quia ad irregularitatem requiritur, quod quis occidat hominem rationalem, cum animo occidendi, vel cum culpa data, ad occiſionem, pro quo aduertendum eſt, quod viri animantur in ventre mulieris poſt quadraginta dies à conceptione,& mulieres poſt octoginta dies,& illud, quod habet mulier in ſuis viſceribus,ante quam ingrediatur anima rationalis vocatur, Embrion quaſi ſine anima, vel quaſi habentes in potentia animam venturam c.ſicut iſto tit.c.paſce diſt.86 c.ſi expoſitus diſt.87.c.ſi quis occiderit diſt.55.l.vltima. ff.de infantibus expoſitis.l.necare. ff. de liberis agnoſcendis.

23 Si aliquis Diaconus, enſe nudo ludit, & aliquem occidit, abſq; intẽtione occidendi remanebit ne irregularis?

℟. Affirmatiue, ratio eſt, quia eſt in culpa, & dat occaſionem morti, dãdo operam rei illicitæ.c.continebatur iſto tit.l.nã ludus. ff. ad l.Aquil.

24 Monachus,vel clericus, ſi exerceat officium medici phyſici,vel chirurgici,& præter eius voluntatem, aliqs moriatur,remanent ne irregulares?

℟. Affirmatiue,ratio eſt, quia vſurpant officium alienum,nõ debitum ſuæ dignitati,& ita medici,ſi ſint clerici, debent habere diſpenſationem apoſtolicã c.tua nos iſto tit.ſed hoc intellige, de clerico, qui exercet officium medici,nõ de clerico,uel monacho, qui viſitando aliquem infirmum,dat conſilium de remedio, qđ aliquando,uel ſciuiſſe, vel ſibi profuiſſe cognoſcit.

25 Si qs clericus iuſſit, occidere aliquem per aſſaſſinum,& ante executionem reuocat mandatum;iſte talis, quam pœnã incurrit,& à quo põt abſolui?

℟. Iſte talis,per mandatum,quod fecit remanet excõicatus, & ab hac excommunicatione poteſt abſolui ab Epiſcopo, cum talis abſolutio à Iure non ſit reſeruata Papæ,ſed non re-

remanebit irregularis, ratio eſt, quia irregularitas, non contrahitur, per mandatum, neque per deſiderium, ſed per verum factum, cap. prohibemus de homicidio voluntar. in 6.

25 Clerici, vel monachi, in bello contra Turcas, & inimicos fidei, poſſunt pugnare, & occidere abſque metu irregularitatis?

℟. Licet poſſint adhortari milites ad pugnam, pugnare tamen ipſos non poſſe, quod ſi occiderint aliquem incurrũt irregularitates, & ratio eſt, quia non exercent ſuum officium, quod ſi dubitent an occiderint aliquem, in dubio ſunt diſpenſandi; poteſt tamẽ euenire caſus, ut monachus, uel clericus, uel debeat mori, uel occidere inimicum, tunc licite abſq; metu irregularitatis poterunt pugnare, & occidere, quia vim vi repellere licet, vt ſupra diximus. c. petitio iſto tit. c. igitur hortatur 28. q. vlt. c. quicumq; 23. q. vlt.

26 Infamatus quod, quis interfecit hominem, & res aliter ſe habeat, erit ne iſte talis irregularis?

℟. Negatiue, & ratio eſt, quia infamia eſt in perſona infamati, & de Iure habet remedium: nempe purgationem Canonicam. Abb. in c. ex literis iſto tit.

27 Si Presbyter intuitu correctionis percutiat aliquem, & moriatur, erit ne irregularis?

℟. Cum diſtinctione: ſi modum in verberãdo exceſſit, erit irregularis: ſi vero verberat, & modum, non excedit, etiam ſi inde mors ſequatur, uel mutilatio alicuius membri, non remanebit irregularis: ratio eſt, quia facit actum licitum correctionis, & non habet voluntatem occidendi. c. presbyterum. c. ad audientiam iſto tit. c. is qui de homicidio voluntario in 6.

28 Si puer ludat, & aliquem occidat, remanebit ne irregularis?

℟. Non remanet irregularis; ratio eſt, quia licitum eſt pueris ludere, & ipſe non habuit intentionem occidendi, ſed ludendi. c. Ioannis iſto tit.

29 Qui, licet interficiant hominem, excuſantur irregularitate, & à pœna?

℟. Puer minor ſeptennio, furioſus actu furens dormiẽs, ebrius, iſti omnes excuſantur ab irregularitate, & à pœna, quia non habent voluntatẽ occidendi, ſed illi, qui cũ illis ludunt habent culpam, & debent ſe abſtinere, & ſi mors euenerit, illis imputetur, & non furioſo. Clem. ſi furioſus de homicidio voluntario.

30 Clericus, quomodo poteſt petere corã iudice laico, damnum, ſibi factum, à latrone, vel ab alio homine, ſi inde certe mors ſequatur tali homini?

℟. Clericus facta prius proteſtatione, quod tali non eueniat mors, neque mutilatio membri, poterit ciuiliter petere ſuum damnum, vel mortem ſuorum coram iudice laico; & quamquam inde ſequatur mors talis hominis, non remanet irregularis, ratio eſt, quia clericus, tenetur relinquere iram, & iracundiam, ſed non emendam, & correctionem, & damnum, quod paſſus eſt. Secundo, quia daretur occaſio, vt Clerici, & Prælati paterentur in ſuis perſonis, & bonis plurimas iniurias à laicis. Tertio, quia ex eo quod clericus, petat ſuum damnũ, non ex eo dat cauſam neceſſariam, vt ille occidatur à iudice, quia non eſt auctor talis delicti criminalis, neq; habet talem intentionem

tentionē. Quartò, ne delicta occultentur. c. poſtulaſti, & gloſſa. ibi. de homicidio voluntario, & c. prælatis de homicidio voluntario in 6.

31 Forma proteſtationis, qualis dēt eſſe?
℞. Ego N. Clericus, vel monachus facta prius proteſtatione, quam clerici tenentur facere, quod per hanc meam accuſationem, non eueniat Petro mors, mutilatio membri, vel effuſio ſanguinis, & hæc repetita in omnibus actis, & ſcriptis ciuiliter, & non criminaliter, peto à dicto Petro latrone, bona, quæ mihi furatus eſt, vel damnum, quod mihi fecit interficiendo patrem meum, vel fratrem meum, &c.

32 Si quis nō mutilat, neq; abſcindit mēbrum alicuius; ſed taliter percutit illum, vt relinquat aliquod membrum inutile ad ſuum officium, ſicut brachium, iſte talis incurrit ne irregularitatem?
℞. Non incurrit irregularitatem; neq; ille, qui ex percuſſione, vel verberatione relinquit membrum inutile, ad ſuum officium; neque ille, qui mandauit id fieri; ratio eſt, quia ad irregularitatem, prouenientem ex abſciſſione membri expreſſe requiritur, quod membrum principale hominis, ita ſit abſciſſum, & amputatum à corpore hominis, ut nō remaneat vnitum corpori, ſicut remanet, cum membrum eſt inutile. nam cum ſimus in odioſis, pęnę non ſunt extendendę, ſed reſtringendę; & omnia iura per totum titulum de homicidio, petunt, vt membrum amputetur realiter à corpore. vt expreſſe tenet glo. Sà in c. is qui mandat aliquem verberari de homicidio voluntario in 6.

33 Si aliquis amputauerit alicui digitum remanebit ne irregularis?
℞. Non remanet irregularis: ratio eſt, quia digitus non eſt membrum hominis, ſed facit officium membri, & ideo cum non amputetur mēbrum, non incurritur irregularitas, ac ſi clericus effuderit ſanguinē percutiendo aliquem licet ſit excommunicatus, non tamen eſt irregularis. tenet gloſſa in c. is qui de homicidio voluntario in 6. & argumento. l. non ſunt. ff. de ſtatu hominis.

FINIS LIBRI SECVNDI.

LIBER TERTIVS
DE INSTRVCTIONE SACERDOTVM, ET MATERIIS NECESSARIIS CONFESSORIBVS.

CAPVT I.
DE PECCATIS COMMISSIS CONTRA DECEM PRAECEPTA DECALOGI.

1 QVOT ſunt præcepta decalogi, & ad quid obligant?
℟. Decem, & omnes Chriſtianos obligãt ſub pęna peccati mortalis. Tol. in ſum. lib. 4. c. 12.

2 Pręcepta decalogi quomodo diuidunt?
℟. In duas tabulas. Prima verſatur circa honorẽ diuinum immediatê, vt ſunt tria prima præcepta. Secunda circa vtilitatem proximi, vt ſunt ſeptem poſteriora. S. Thom. 2. 2. q. 122. Sot. de iuſt. & iur. lib. 2. q. 3.

3 Tranſgreſſio præceptorum eſt ſemper peccatum mortale?
℟. Affirmatiue, niſi aliquãdo tribus ex cauſis fiat veniale. Primo ex paruitate materiæ, vt in ieiunio. Secundo, ſi fiãt ſine deliberatione, ut in homine, qui repentino motu deſiderat mulierem formoſam, ſed in ſe reuerſus non habet conſenſum. Tertio, ſi frãgãtur ab amente. S. Th. 2. 2. q. 122

4 Præcepta decalogi poſſunt adimpleri ab homine, q ſit in peccato mortali?
℟. Poſſunt, & talis ſatisfacit præcepto Eccleſiæ, licet ieiunium factum ſine charitate non erit meritorium. Sot. lib. 2. de iuſt. & iur. q. 3. & 4.

PRIMVM PRAECEPTVM.

5 Quotuplex eſt adoratio?
℟. Triplex: latriæ, duliæ, & perduliæ. D. Tho. 2. 2. q. 84.

6 Quæ eſt adoratio latriæ, & cui debet?
℟. Eſt quædã reuerentia, & honor, quæ immediate intuitur Deum. S. Thom. vbi ſupra.

7 In quo conſiſtit adoratio latriæ?
℟. In tribus actibus. Primo in actu intellectus conſiderãtis Dei magnitudinem, & bonitatem, eũq; Auctorem, & Creatorem omnium abſque dependẽtia ab alio, & omnes dependere ab ipſo tanquam à prima cauſa fieri, moueri, ſuſtentari. Secundo in actu voluntatis quo ſubijcimur Deo cognito, vt omnipotenti. Tertio in actu exteriori, quo exterius Deo, vel flexis genibus, aut detecto capite fundimus præces. S. Thom. 2. 2. quæſt. 84.

8 Quę eſt adoratio duliæ, & cui debetur?
℟. Eſt quædã reuerentia, quæ propter Deum debetur Angelis, & Sanctis canonizatis. Trid. ſy. ſeſſ. 25. decreto de inuoc. & reliquijs Sãctor.

Quæ

9 Quæ eſt adoratio pduliæ,& cui debeť?

℟. Quædam reuerentia, quæ propter Deum Virgini Mariæ debetur precexcellentiori ratione,quam alijs Sanctis, ſicut ipſa precellit Sanctos, & Angelos; ſic debetur ei adoratio perduliæ,quæ eſt excellentior,adoratione duliæ. Trid.vbi ſup.

10 Quid eſt blaſphemia?

℟. Quædam maledictio cõtra Deũ, malo voluntatis affectu;& hoc peccatum eſt contra primum Decalogi preceptum. Nauar.in manual. c.12. n.81. & infra.

11 Quid eſt ſuperſtitio,& quod peccatũ?

℟. Vana, & falſa religio, cum quis non dat honorem Deo debitum, vel cum quis dat honorem debitum ſoli Deo. Diabolo, & eſt contra primũ, præceptum. Sylu.verb. ſuperſtitio. Nauar.c.11.n.23.

12 Quid eſt votum?

℟. Deliberata promiſſio ex uoluntatis propoſito,Deo facta,& frangere votum, & apoſtatare eſt peccatum contra primum præceptum.S.Tho. 2. 2.q.88.art.2.

SECVNDVM PRAECEPTVM.

13 Quid eſt iuramentum?

℟. Inuocatio diuini nominis, in alicuius rei confirmationem; vel facere Deum teſtem alicuius veritatis; & peccatum periurij,vel ſine neceſſitate,eſt contra ſecundum Decalogi præceptum.Azor.lib.11.tom.1. S.Thom. 2.2.q.89.

14 Quæ conditiones requiruntur,vt quis poſſit licitê iurare?

℟. Prima,vt ſit veritas. Secunda, vt ſit iuſtitia. Tertia,vt ſit neceſſitas. Naua.c.15.n.4.Azor.q.5.c.2.S.Th. art.3. Aragon.Sayr.c.4. Reginal.c. 2. Leſſius dub.3.nu.17.

15 Quod peccatum eſt habere conſuetudinem iurandi,ſine neceſſitate,& tribus conditionibus ſupra poſitis?

℟. Maximum, & omni cura euitandum;quia ſcriptura dicit, Vir multũ iurans replebitur iniquitate, & à domo eius non recedet plaga.

16 Si quis iurat ſine intentione adimplendi quod iurat, peccat ne mortaliter?

℟. Affirmatiuê,quia in tali iuramento deficit veritas,præcipue ſi res ſit grauis,vel in ſe cõtineat peccatum. Tolet.lib.4 c.21.

17 Si quis iurat aliquem occidere,vel rem iniuſtam, tenetur ne adimplere iuramentum?

℟. Peccabit mortalitêr iurando, & non tenebitur adimplere; imò adimplendo committeret aliud peccatũ, nempe peccato homicidij. Azor. q.5.cap.20.

18 Quæ regula debet ſeruari in obſeruatione iuramentorum?

℟. Iuramentũ ſemper eſt adimplendum, ſi cum iuſtitia, & ſine Dei offenſione adimpleri poteſt, etiam cũ damno,& incommodo iurantis. Naua.c.15.n.3. & 4. Tol.lib.4.c.22.

19 Quotuplex eſt iuramentum?

℟. Multiplex: primum eſt aſſertoriũ, quando quis aliquid preteritum iuramento aſſerit. Secundum eſt promiſſorium,quando quis iuramento aliquid de futuro promittit. Tertiũ eſt comminatorium, quando quis iurando minatur,vel terret aliquẽ. Quartum execratorium,quando qs iurando aliquod delictum execratur, vt ſunt reconciliati à S. Inquiſitione, qui execrãtur delicta ab ipſis commiſſa,& iurant ſe amplius nõ cõmiſſuros talia delicta. Tol.lib.4.c.22

TER-

TERTIVM PRAECEPTVM.

20 Quare Chriſtiani obſeruant diem Dominici, & Iudæi diem Sabbati?

℟. Quia Iudæi celebrant Sabbatum in memoriam creationis huius mundi, vbi Deus requieuit ſeptimo die ab opere quod patraarat. Chriſtiani celebrant beneficium redemptionis, regenerationis, & reſurrectionis quod eſt maius creatione; & fuit beneficium hoc octauo die completum. Tolet. in ſum. lib. 4 c. 24. & in c. 1. Ioan. Annot. 11. vbi dicit Sabbatum in diem Dominicum mutatũ eſſe. Didac. ſtella in Lucam Reginal. c. 1. Suar. c. 1. loco cit.

21 Quomodo obſeruantur dominicales, & feſtiuí dies ab Eccleſia cõmẽdati?

℟. Vacando ab operibus ſeruilibus, & audiendo miſſam. S. Thom. 2. 2. q. 122. art. 4.

22 Quæ dicuntur opera ſeruilia propriæ?

℟. Sunt in triplici differentia. Primo ſunt opera animæ, vt ſtudere, ſcribere, & docere. Secundo ſunt corporalia, ut venari, iterfacere, & cantare. Tertio ſunt opera ſeruilia, vt fabricare, ſerere, & arare, & hæc ſunt expreſsê prohibita. Syluestr. verb. Dominica.

23 Aduocatus, Magiſter muſicæ, Doctor gramaticæ, venator, & iterfaciens peccant mortaliter, ſi exerceant talia opera ſeruilia, die feſtiuo, vel dominico?

℟. Negatiue, etiam ſi in ſuis officijs lucrentur pecunias, quia ſunt opera animæ primi, & ſecundi generis, quæ non ſunt prohibita, dummodo Miſſa integra audiatur. Nauar. cap. 3. num. 2. & 5.

24 Quis poteſt inſtituere dies feſtiuos in honorem Sanctorum, & dare licentiam, vt in his diebus fiant opera ſeruilia tertij generis?

℟. Summus Pontifex, Concilia legitimê congregata, Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuis diœceſibus, ex legitima cauſa, & poſſunt dare licentiã vt fiant opera ſeruilia in diebus feſtiuis. Tol. in ſum. lib. 4. c. 24.

25 Quod peccatum eſt frangere diem feſtiuum, uel non audire Miſſam diebus feſtiuis?

℟. Mortale contra tertium decalogi præceptum. S. Th. 2. 2. q. 122.

26 In quibus caſibus poteſt quis laborare dieb' feſtiuis, abſq; peccato mortali?

℟. In pluribus. Primo in ſeruitium Dei, vt ſonare campanas, portare crucem, mundare Eccleſiam ſcopis, aqua Eccleſiam ſpargere. Secundo, in ſeruitium quotidianum, & neceſſariũ hominib', vt curare infirmos, condere cibos, mũdare domos, ſternere lectũ. Tertio, in neceſſitatem corporalem pauperis, vt ſi quis ſit ita pauper, quod non poſſit præbere cibum ſibi, & ſuæ familiæ, niſi laborando. Quarto, propter communem neceſſitatem, ut tempore menſis Auguſti, colligendo panem, & vinum, & fructus terræ ne pereant. Quinto, ad fugiendam maiorẽ perditionem corporalem, ut tempore belli obſidionis magnę tempeſtatis, incendij, fluuiorum impetus. Sexto ratione pietatis, vt ſepelire mortuos, ædificare Eccleſias. Septimo, in beneficium publicum reipublicę, vt in publicis ſpectaculis facere theatra, ſternere plateas ſi in alijs præcedentibus diebus expediri non potueruut, ut ſępe contigit, & in his caſibus ſentiunt DD. poſſe homines labo-

Digitized by Google

laborare diebus feſtiuis cũ moderamine tamen, audita prius Miſſa. tenet Nauar. c. 13. nu. 6. Syluest. verb. dominica q 4.

27 Poteſt Epiſcopus dare licẽtiam, vt diebus feſtiuis fiant opera ſeruilia poſt auditam Miſſam.

℞. poterit dare hanc licentiã, præcipue tẽpore vendemiæ, vel meſſis tritici, vel quãdo ſeminatur, ne fructus terræ pereant ex quibus pendet alimentatio, & ſuſtentatiò vrbis poterit præterea dare hanc licentiam ad ædificandas Eccleſias, vel monaſteria Religioſorum, & etiam ad faciendos muros ciuitatis, fontes, vel pontes cõmunes, quãdo pecunia communitatis non ſuppetit, tenet Nau. c. 13. num. 6. Reginald. in praxi to. 2. lib. 9. cap. 13.

28 Miſſa quomodo eſt audienda diebus feſtiuis, vt quis ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ?

℞. De hoc dictum eſt, lib. 1. c. 10. à n. 56. vſq; ad num. 69.

QVARTVM PRAECEPTVM.

29 Qui vocantur patres, & cõprehenduntur ſub quarto præcepto?

℞. Primo gradu ſunt parẽtes carnales, qui nos genuerũt. Secũdo gradu ſunt patres ſpirituales, vt Epiſcopi, Confeſſores. Tertio patres tẽporales, vt Reges, poteſtates ſæculares. Quarto magiſtri, qui nos in bonis diſciplinis edocent, & inſtruunt in virtute, & bonis moribus. tenet Tolet. lib. 5. cap. 1.

30 Qualis honor debetur omnibus iſtis parentibus?

℞. Amoris, obedientię, & reuerẽtię.

31 In quo conſiſtit iſte honor parentum?

℞. In reuerentia exteriori eos adiuuãdo in ſuis neceſſitatibus ſpiritualibus, & corporalibus, videlicet ſuſtentando illos proprijs bonis, ſecundum cuiuſcumque qualitatem, præcipue ſi ſint infirmi, vel ſi ad paupertatem, vel ſenectutem peruenerint. tenet Tolet. loco ſup. cit.

32 Hæc neceſſitas quomodo eſt intelligẽda, vt filius teneatur ex ſuis proprijs bonis alere patres ſuos?

℞. Largo modo ita vt ſecundũ quãtitatem, & qualitatem parentum alidebeant. Conſiderãda enim eſt qualitas, genus, nobilitas parentum, & facultates filij dantis, ſecundum arbitriũ prudentis Cõfeſſarij, vt quis ex ſua propria mente non erret. tenet Tol. in ſum. lib. 5. c. 1.

33 Si quis habeat patrem, & matrem pauperes, & poſſit ſuo labore eos ſuſtentare, vel adiuuare poterit ne ingredi religionem?

℞. Negatiue, imò ingreſſus tenetur exire ad eos alendos; ratio eſt, quia alere parentes eſt de præcepto, & ingredi religionem de conſilio. tenet S. tho. 2. 2. q. 101. art. 4.

34 Mulier tenetur ne honorare, & obedire viro ſuo, & eum ſequi cum ſua propria perſona ad habitandum cum illo vbicunque fuerit?

℞. Mulier tenetur obedire viro ſuo in licitis, & honeſtis, & eum ſequi quocunque ierit ad habitãdum perſonaliter cum illo; exceptis tribus caſibus. Primo, ſi eat cum periculo ſuæ vitæ, vel periculo peccandi mortaliter. Secundo, ſi maritus ſit vagabundus. Tertio, ſi in capitulis matrimonialibus expreſſe cõuentum fuerit, ut habitaret in tali loco. tenet Nauar. cap. 13. nu. 19. in manuali. Lopez cap. 54.

Digitized by Google

QVINTVM PRAECEPTVM.

35 Quid eſt homicidium?
℞. Iniuſta hominis occiſio. S. Tho. 2.2.q.62.Nauar.c.15.
36 Quotuplex eſt homicidium?
℞. Triplex: voluntariũ,inuoluntariũ,& caſuale, vt qui volendo occidere ferã, occidit hominẽ quem nõ vidit. Couar. clem.ſi furioſus. p.2.
37 Quibus modis quis occidit alium?
℞. Quinq; modis.Primo facto proprio.Secundo mandato.Tertio conſilio.Quarto permiſſione,vt qui debuit, & potuit impedire mortem alicuius ſine proprio periculo, & non fecit. Quinto adiuuando,vel comitando occiſorem;omnes hi ſunt occiſores.Syluest.verb.homicidium.
38 Quod peccatum eſt homicidium?
℞. Mortale contra quintum decalogi præceptum.Tolet.lib.5.c.8.
39 Quibus in caſibus poteſt,quis ſinere ſe interfici ab alio, vel ſe exponere in periculo uitæ ſine peccato?
℞. Primo propter propriæ ſalutis cõmodum poteſt quis ſe exponere periculo mortis,& ſinere,vt abſcindatur ei aliquod membrum,vt pes,vel brachium etiam cũ magno periculo mortis. Secundo in defenſionẽ fidei teneť quis mori. Tertio in utilitatẽ totius Reip.ut ſi aliqua ciuitas obſeſſa ab inimicis liberaretur morte alicuius,teneť ſe tradere morti. Quarto pro ſuo amico,& proximo. Quinto in bello iuſto miles,& Dux tenẽtur ſe exponere euidentis mortis periculo.Sexto,ſi quis à Iudice eſt condemnatus, ut moriatur, poteſt patiẽter, & uoluntariẽ aſcendere ſcalã & ferre mortem.Tol.lib.5.c.6.
40 Qui peccant mortaliter ex homicidio inuoluntario?
℞. Primo,ratione ignorantiæ facientes ex eo quod non adhibuerunt ſufficientem diligentiam peccãt mortaliter. Secundo,qui mũdant tecta, & eijciunt lapides,abſq; vlla ad monitione.Tertio qui ſuffocant puerũ in lecto dormiẽtes,abſq; cura.Quarto,qui ludit enſe nudo cum alio, ſine intentione occidendi,& occidit, quia dat operam,rei illicitę, uel nõ neceſſariæ.Quinto Princeps,& Gubernator,qui non curat extirpare latrones,unde ex eius negligentia furta,& homicidia proueniunt. Sexto aduocatus pro cuius ignorãtia quis iniuſte occiditur. Septimo medicus ſi ex imperitia ſua,infirmus moritur. Octauo teſtis, qui relinquit uerum teſtificari pro innocente condemnato ad mortem iniuſte,quia poteſt eũ liberare,& non liberat.Tol.lib.5.c. 7.§.rurſus qui.
41 Quæ prohibentur in quinto decalogi præcepto?
℞. Plura.Primo occiſiones de facto. Secũdo cogitationes, & voluntates occidẽdi. Tertio machinationes,& præparationes occidendi, ut enſes uenena,inſidię. Quarto iniuriæ factæ uerbis, & ſignis, & libellis infamatorijs. Quinto ſocij adiutores occiſionis. Tolet.lib.5.c.9.

SEXTVM PRAECEPTVM.

42 Quid eſt fornicatio, & quomodo ſumitur à Theologis,& Iuriſtis?
℞. Eſt habere copulã carnalẽ in uaſe naturali cũ aliqua muliere.Tol.lib.5 (c.10.
43 Quot ſunt ſpecies fornicationis?
℞. Septem. Prima eſt ſimplex fornicatio ſoluti cũ ſoluta, ſiue meretrici,ſiue non meretrici. Secunda ſtuprum,

ptum, vt cum quis deflotat Virginē, ſiue voluntarie, ſiue vi. Tertia adulterium, vt cum quis habet copulam cum vxorata, vel mulier ſoluta, cum viro vxorato. Quarta inceſtū, ideſt copula carnalis cum conſanguinea ſua, vel vxoris ſuæ. Quinta, raptus, ſiue ſit ſoluta, ſiue Virgo, ipſe raptus habet, & addit grauitatem delicti. Sexta eſt coitus cum monacha, vel cū perſona Deo dicata per votum caſtitatis, uel cum presbytero etiam ſæculari, vel monacho. Septimum eſt peccatum contra naturam. Sylueſt. q. 4. S. Th. 2. 2. q. 154.

44 Quot ſunt ſpecies peccati contra naturam?

℟. Prima eſt pollutio volūtaria, vel procurata, quæ nunquam eſt licita, etiam propter ſanitatem tuendam. Secunda concubitus inordinatus, ut cum mulier eſt ſupra uirum. Tertia eſt ſodomia, ſcilicet homo cū homine, uel mulier cum muliere. Quarta beſtialitas, ſcilicet homo cum beſtia, & ad iſtud reducitur quādo incubus, & incuba coeunt. S. Thom. 2. 2. q. 154. Tol. lib. 5. c. 13. in ſum.

45 Quam pœnam incurrunt ſodomitę?

℟. Pœnam mortis ex omni Iure. l. notiſſima. cum Vir nubit in feminā.

46 Si duę mulieres una cum altera coeant ſicut Vir, & fęmina modo ſodomitarum, incurrent ne pœnam mortis allegatam?

℟. Couarru. in 4. p. 2. cap. 7. §. 5. num. 7. tenet quod ſic. Sed Antonius Gomez. in l. Tauri. tenet quod mulier, quæ prouocat aliam aliquo inſtrumento ad copulam debet condemnari ad mortem: ſi uero ſine inſtrumento, pœna extraordinaria puniri debet.

47 Si Vir cum propria uxore per uas poſterius habeat copulam, qua pœna punitur?

℟. Pœna mortis, & ignis ſicut ſodomitæ, quia matrimonium non dat facultatem ad committendum hoc peccatum, imò auget delictum, cū matrimonium ſit res ſacra, nec debet hoc abuti ad tam graue nefas committendum. Tolet. lib. 5. c. 13. & omnes DD. cum illo.

48 Ex concubitu cum Dæmone, uel incubo, ſunt ne nati aliqui homines?

℟. Incubus, & Dœmoni ſi generant aliquando non generant ex propria uirtute, ſed ex ſemine hominis, uel mulieris temperato cum illo calore, apto ad generationē, & ex tali cōcubitu dicitur generatus fuiſſe Marthinus Lutherus, & Mahoma, & Iaca in Iapone, & Eneas ex Venere, Genebrardo. lib. 2. Chronographiæ. Anania. lib. 4. de natura Dæmonum. Ludouicus de Molina. 1. p. D. Th. q. 50.

49 Quæ prohibentur in ſexto præcepto?

℟. Primo ſeptem ſupradictæ ſpecies luxuriæ. Secundo deſideria, cogitationes cū cōſenſu, & delectationes. Tertio tactus proprius, & alienus cū delectatione. Quarto locutiones luxurioſæ. Quinto uiſus luxurioſi. Sexto oſcula. Septimo quidquid ordinatur ad committendum peccatum luxuriæ. Tol. lib. 5. c. 14.

SEPTIMVM PRAECEPTVM.

50 Quid eſt furtum?

℟. Retinere rē alienā iniuſtè cōtra uoluntatem proprij Dñi. S. Th. 2. 2. q. 66. & Sot. de iuſt. & iur. lib. 5. q. 3.

51 Quibus modis poteſt quis retinere rē alienam contra uoluntatem Domini abſq; periculo furti, & peccati?

℞. Primo, ſi iocoſe aliquid abſcondat Secundo, ſi ratione pœnæ alicuius ſententiæ auferat à reo aliquid, Tertio, ſi bono fine ad euitandum damnum, vt qui aufert enſem ab homine, qui ira motus vult aliquem occidere. Quarto, in extrema neceſſitate vitę, vel famis. Quinto, cũ q̃s accipit quod ſibi iuſte debet, & alio modo nõ poteſt recuperare ſuã pecuniã, Tol. lib. 5, c. 15. Medina. q. 11.

52 Quam quantitatem debet quis furari, vt ſit peccatum mortale?

℞. Quantitatem aſſignari communiter ab auctoribus quatuor reales, vel iulios. Poterit tamen euenire aliunde, vt minor quantitas ſit peccatum mortale; vt ſi furetur pauperi vnum iulium, & ſimilia. Hoc tamen relinquitur arbitrio prudentis Confeſſarij. Tol. lib. 5. c. 16.

53 Si quis furetur plures minimas quantitates, ex quibus componatur illa quantitas, quæ regulariter eſt ſufficiens ad peccatum mortale, peccatne mortaliter, vel venialiter?

℞. Diſtinguendo ſi habeat officium emptoris, cochi, vel magiſtri domus, mercatoris, vel macellarij, & habeat intentionem ex illis paruis particulis, quas furatur, augendi peculium, ſine dubio peccat mortaliter; ſi vero caſu abſq; hac intentione quis furatur hodie vnum iulium, cras aliud, peccabit venialiter, licet ſemper fugiendum ſit furtum, quia cum quis incipit habere conſuetudinem furandi vſq; ad mortem illam non relinquit, imò quotidie creſcit. S. Tho. 2. 2. q. 66. art. 4.

OCTAVVM PRAECEPTVM.

54 Quotupliciter quis dicit falſum teſtimonium contra ſuum proximum?

℞. Dupliciter. Primo extraiudicialiter dicendo mendacium, & imputando illi aliquod delictum ſcienter quod in eo non eſt, vt exiſtimando leui occaſione tale delictum, vel vitium eſſe proximi ſui quod reuera non eſt. Secundo iudicialiter, vt ſi Iudex non obſeruat ius, vel teſtis dicat falſum, Procurator, Notarius, accuſator accuſans deponat falſum, vel criminat rem vltra delictum exagerando, vel addendo. Naur. in manual. cap. 18.

55 Reus quando tenetur in iudicio dicecere veritatem etiam cum periculo propriæ vitæ?

℞. Primo, quando Iudex eſt competens. Secundo, quando præceſſit infamia, vel legitima iudicia, vel teſtes fuerunt maiores omni exceptione. Tertio, cũ cõſtat reo quod proceditur in illa cauſa ſecundũ ius, tũc peccat mortalitêr non dicendo ueritatem, ſed ſi hæc deficiãt, & res de qua inquiritur ſit occulta, & ſecreta tũc non tenetur teſtis, neq; reus maniſeſtare in iudicio publico quod occultum, & ſecretum naturale eſt. tenet Caiet. 2. 2. q. 69. art. 2.

56 Reus poteſt frangere carcerem, abſq; periculo reſtitutionis?

℞. Reus, qui eſt incarceratus ſi non faciat uiolentiã cuſtodi poteſt rũmpere murum, & frangere portas, & fugere à carcere, & ſolum tenetur reſtituere damnum fractionis non uero damnum cuſtodis, uel magiſtri carceris, ratio eſt, quia iſti ex officio, & ſtipendio ſuo tenentur cuſtodire carcerem, & pœnam quam patiuntur, ob fractionem carceris prouenit ex ſua propria negligẽtia,

&

& reus tenetur ſe liberare ſi poteſt. tenet Caiet. 2. 2. q. 69. Soto lib. 5. q. 6. art. 5. Tol. lib. 5. c. 54.

NONVM PRAECEPTVM.

57 Quando apetere bona alterius erit peccatum mortale contra nonum, & decimum præceptum?

℞. Quando tale deſiderium erit auaritia, & ita cōſumatum, quod ſi quis poſſit aliquo medio illicito illud executioni mandaret, tunc erit peccatum mortale; nō autē quando quis deſiderat bona, vel dignitates alterius, ſed vult, vt illi eueniant ordinato, & licito modo. tenet Tolet. lib. 5. cap. 71.

58 Quid eſt auaritia?

℞. Eſt apetitus voluntatis inordinatus diuitiarum. Tol. lib. 5. c. 71.

59 Quid prohibetur in hoc præcepto?

℞. Deſiderium cum voluntate, concupiſcentia in ordinata, media illicita, quæ opponuntur ad conſequēda talia bona. Tolet. lib. 5. c. 71.

DECIMVM PRAECEPTVM.

60 Deſiderare mulierem alienam quando eſt peccatum mortale?

℞. Quando aliquis deſiderat malo fine, & voluntate conſumat deſiderium, licet non ſtet conſumatio talis actus. Tolet. lib. 5. cap. 71. in ſum.

CAPVT II.
DE RESTITVTIONE.

1 Qvid eſt reſtitutio?

℞. Eſt actus iuſtitiæ quo cuiq; redditur quod ab eo ablatum eſt. S. Tho. 2. 2. q. 62.

2 Cuius iuſtitiæ eſt iſte actus?

℞. Iuſtitię commutatiuę. S. Thom. vbi ſupra.

3 Quæ eſt regula generalis, quæ ſeruari debet in materia reſtitutionis?

℞. Quotieſcumque quis peccat contra charitatem, vt nō dando eleemoſynā, non docendo ignorantē, non teneť reſtituere damnū illud: quotieſcumque vero quis contra iuſtitiam cōmutatiuam peccat, tenetur reſtituere rem alteri ablatam. Tolet. lib. 5. cap. 17.

4 Quæ ſunt ad reſtitutionem perfectam pertinentia?

℞. Quæ in his verſibus continentur.

Quis, quid reſtituet cui, quantum quomodo, quando.
Ordine, quove loco, quę cauſa excuſat iniquum. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 17. nu. 3.

5 Quibus modis quis alienum retinet?

℞. Duobus, aut per iniuſtam acceptionem, vt cum quis furatur, vel vi tollit: aut per iuſtam acceptionem, vt cum quis accipit mutuo, vel cenſum, vel per alios contractus. Caiet. 2. 2. q. 62. & Nauar. in manual. de reſtitutione.

6 Quibus modis dicitur quis poſſidere rem alienam?

℞. Vno modo bona fide, vt qui emit equm à latrone non exiſtimans eſſe latronē: alio modo, mala fide, vt cū quis furatur rem, vel emit ab eo, qui ſcit eſſe latronem. Lopez. par. 1. c. 7. Sot. lib. 4. q. 7. art. 2. Nauar. n. 12. Sayr. lib. 2. c. 4. loco cit.

7 Quæ differentia eſt ad reſtituēdū inter poſſeſſorē bonæ fidei, & malæ fidei?

℞. Pri-

℟. Primo poſſeſſor bonæ fidei ſi vendiderit rem quã emit, vel mortuus fuerit equs durante bona fide non tenetur reſtituere, at poſſeſſor malę fidei contra. Secundo poſſeſſor malæ fidei non ſolum tenetur reſtituere rem, & damnum, ſed fructus, poſſeſſor vero bonæ fidei, non tenetur. Tertio poſſeſſor bonæ fidei poteſt præſcribere rem, & vſu capere ſpatio temporis requiſito; poſſeſſor malæ fidei nunquam. Quarto poſſeſſor bonæ fidei poteſt reſtituere rem venditori, & recuperare pretiũ, & meliorationes ab ipſo factas; poſſeſſor vero malæ fidei debet reſtituere rem Domino, vel ſaltem eum certiorem facere, & non recuperat pretium, neque meliorationes in pœnam peccati. Sylu verb reſtitutio. 3. § 7.

8 Quare poſſeſſor bonæ fidei non tenetur reſtituere fructus?

℟. Quia durante bona fide, iuſto titulo, & labore facit eos ſuos. Nauar. c. 17. & Syluestr. uerb. reſtitutio. 3. §. 7.

9 Quando quis tenetur rem mutuatam, uel depoſitatam reſtituere?

℟. Finito tempore mutui, uel depoſiti, uel conducti. Nauar. in manual. cap. 17. nu. 12.

10 Si quis habeat rem mutuatam, depoſitatam, uel conductam, & talis res furetur, uel pereat, uel moriatur tenebitur ne reſtituere rem, & ualorem?

℟. Si ſine ſua culpa talis res perijt, non teneť reſtituere: ſi uero per ſuã culpã, uel negligentiam, uel quia cõuertit rem mutuatã in aliam vſum, uel quia non reſtituit rem tempore conſtituto, & res perijt, tunc tenetur rem perditam reſtituere. Nauar. c. 17. num. 12.

11 Si quis inueniat in littore maris gemmas, & lapides prætioſos tenetur ad reſtitutionem?

℟. Si tales gemmæ nullius ſint, ſed proiecti amari in littore, vt proijcitur ſuccinum, & alia huiuſmodi, nõ tenetur, ſed ipſe fit verus Dominus. Abul. Math. c. 6. q. 42.

12 Qui inuenit theſaurum in agro, tenetur ne reſtituere?

℟. Si inuenit in agro proprio, ſolum debet dare Principi quartã, vel quintam partem, quã ſibi Principes per ſuas leges reſeruãt: ſi vero inueniat in agro alieno, tenetur dare dimidiam partem Domino agri. Nau. in manu. c. 17. n. 17.

13 Si quis certo ſcit in agro alicuius eſſe theſaurum, poterit ne emere agrũ illum, abſq; eo quod monitum faciat Dominum agri, de foſſione theſauri?

℟. Licet variæ ſint opiniones tamẽ. S. Tho. 2. 2. q. 76. tenet poſſe, quia Dominus vendit ſolum ſuperficiem agri, & de ſola ſuperficie, & fructu habet ſcientiam, & alius non tenetur illum aduertere de re occulta à ſe ſolo cognita.

14 Si quis inueniat in aliquo agro ſuo ꝓprio, uel in agro, communitatis venam argenti, uel lapidis prætioſi in argentifodinis, uel lapifodinis, & cognoſcat eſſe ibi illa mineralia, qđ debet facere?

℟. Si ager non eſt ſuus emere illum, & poſtea manifeſtare ante iudicem ſe inueniſſe uenas illas in argentifodinis, & peracta illa manifeſtatione, petere teſtimonium authenticũ, quod iuſte poſſideat talem agrum, & prædictas venas, vt ijs tamquam re propria vti poſſit, Naua. in man. c. 17.

Digitized by Google

c. 17. Paulus Caſtrenſis in l. Papinianus, ſ. ſi vir. ff. ſol. matr.

15 Intra quod tempus debet fieri dicta manifeſtatio, & ad quid prodeſt?

℞. Intra viginti dies debet fieri manifeſtatio, quibus tranſactis ſi non fuerit facta in iſto termino legali inuentor perdit ius, quod acquiſiuit, & fiſcus ſuccedit in illo Iure, ratio eſt, quia patrimonium Regium habet quintam, quartam, tertiam, vel medietatem vtilitatis illius venę, ſibi reſeruatam ſecundum maiorem, vel minorem illius fæcũditatem deductis omnibus expenſis: ratio eſt, quia iſtę de Iure pertinent ad Regẽ, & ipſe eam concedit inuenientibus ſub dictis conditionibus, vt omnia ad longum habentur lib. 6. tit. 13. l. 5. nouæ recopilationis, & de his mineralibus inuenies in l. diuortio, §. ſi fundum ff. ſolut. matri. & loquitur Paulus Caſtrenſis, & Iaſon in l. Papinianus, §. ſi vir ff. ſolut. matrim. n. 1. & gloſſa in lege ſi ex lapidicinij, ff. de Iure dotium.

16 Meretrices, & mulieres, ſiue ſolutæ, ſiue vxoratæ quando tenentur reſtituere pecunias, quas in pretium ſuæ turpitudinis recipiunt à viris, qui occulte, vel publice, eas alunt?

℞. Quando fingũt ſe eſſe Virgines, & ſunt corruptæ, & accipiunt à viro maiorem mercedem propter virginitatem. Secundo, quando mulieres concubinę, uel meretrices promittunt, & dicunt ſe ſeruare fidem tali homini, & ſe tradunt alijs viris, tunc tenẽtur reſtituere pretium acceptum à tali viro; ratio eſt, quia cũ decipiant, eos committit peccatum contra iuſtitiam, quia ſi talis vir ſciret quod illi non ſeruatur fides, non ſuſtẽtaret talem mulierem, neq; diſſiparet ſua bona, ut tenet Valentia tomo 3. diſp. 5. q. 6. puncto. 5. Molina diſtinct. 24.

17 Mulier meretrix, vel non meretrix, corrupta, uel uirgo, uidua, uxorata, uel ſoluta, ſi abſq; aliquo pacto, uel conditione pro ſua turpitudine accipiat mille aureos, tenetur ne reſtituere pretium, tam magnum?

℞. Non tenetur reſtituere pretium, ſiue magnum, ſiue paruum, dummodo illud accipiat ab homine, qui poteſt libere ſua bona diſtribuere; ratio eſt, quia honeſtas mulieris, & pudicitia eſt maior omnì pretio. Secũdo, quia ille homo libere dat mulieri illud magnum pretium, abſq; aliqua conditione, vel pacto, ut tenet Valentia loco ſup. allegato.

18 Si aliqua mulier uendat alicui homini ſuam uirginitatem, uel ſuam pudicitiam in tanto pretio poterit ne petere ante Iudicem, promiſſionem ſibi factam, ob ſuam turpitudinem?

℞. Poterit, quia uirginitas mulieris & honeſtas pecunia eſt æſtimabilis, & ſic promiſſio pecuniarĩ eſt quaſi contractus ex utraq; parte obligatorius, ut tenet Molina diſt. 94. & Couar. in Reg. peccatum p. 2. n. 4. contra Nauarrum, qui in man. c. 17. n. 41. tenet contrarium.

19 Si mulier nõ paciſcatur, ſed tamen det alicui homini ſuam uirginitatẽ, uel ſuam pudicitiam, poterit ne petere ante iudicẽ pretiũ ſuę turpitudinis?

℞. Poterit, & Iudex debet illi aſſignare dotem conſiderata qualitate, & honeſtate mulieris, & honeſtate uiri; ratio eſt, quia licet de hac re nõ fuerit pactũ expreſſum, eſt enim pactum tacitum, & obligatorium ſup-

poſi-

poſito, quod ipſa mulier petit damnum ſibi factum: ſi vero non petat, vir ad nihil tenetur, quia ipſa per taciturnitatem videtur donaſſe, tenet Couar. loco allegato.

20 Si mulier ſponte ſua det alicui viro ſuam virginitatem, & nollit petere aliquid pro ea vir, tenebitur ne reſtituere?

℟. Non tenetur, quia mulier eſt domina ſuę virginitatis, & ſui honoris, & poterit eam libere dare.

21 Si pauper ſit in extrema neceſſitate, & vir diues, non det illi eleemoſynam, & ex dicta cauſa talis pauper moriatur, aut incidat in magnam infirmitatem, talis tenebitur ne reſtituere?

℟. Licet diues committat magnum peccatum contra charitatem, non tamen tenetur reſtituere. ratio eſt, quia non committit peccatum contra iuſtitiam commutatiuam, cum ille poſſit dare, vel non dare eleemoſynam, licet in extrema neceſſitate alterius de præcepto charitatis teneatur Tol. lib. 5. c. 19.

22 Si quis perſuadet alicui, vt relinquat religionem, tenetur ne ratione reſtitutionis ipſe ingredi religionem?

℟. Negatiue, ſed ſi talis monachus erat vtilis conuentui, tenetur pro illo damno aliquid conuentui dare. Nauar. c. 17. n. 69.

23 Si quis ſuadet alicui, ut in ſuo teſtamẽto non relinquat Petrum hæredem, tenebitur ne reſtituere hæreditatẽ?

℟. Si talem perſuaſionem non fecit vi, timore, dolo, vel malitia, ſed conſiliando, non tenetur ad reſtitutionem. ex reg. Iur. nemo ex cõſilio tenetur niſi fuerit fraudulentum. & Nauar. c. 17. n. 70.

24 Si quis alium occidat, & occidens propter talẽ homicidium ſuſpendatur, ad quam reſtitutionem tenetur?

℟. Salon. q. 62. controuerſ. 2. docet ad nullam teneri ſatis enim propria morte alienæ ſatisfacit, ſed Naua. c. 15. n. 25. tenet quod tenetur ad damna ſuorum hæredum.

25 Si quis interficiatur, & in ſuo teſtamẽto, vel tempore mortis condonet occiſori ſuã mortem, damna, & iniuriam, talis occiſor ad quam reſtitutionem tenebitur?

℟. Ad nullam; quia actio, quam occiſus habebat, condonata eſt iam illi, licet male faceret occiſus ſi haberet filios pauperes condonando dãnum, licet cõdonat ex charitate iniuriam. Salon. q. 62. controuerſ. 2.

26 Si quis occulte interficiat aliquem, vel mutilet membrum alicuius tenebitur ne ſe manifeſtare iuſtitiæ, vel ad quam reſtitutionem obligabitur?

℟. Talis homo nõ tenebitur ſe prodere, & manifeſtare iuſtitiæ, ſed ſolum tenetur ad ſatisfaciendum damnum ipſi mutilato, uel hæredibus occiſi, & hæc ſatisfactio debet eſſe ſecundum qualitatem perſonæ occiſæ, & ſecũdum quantitatẽ damni iuxta conſilium prudentis confeſſarij, & docto, uel ab alio doctore extra confeſſionẽ, ratio eſt, quia nemo tenetur ſe prodere, & ponere ſe, & ſua bona in manibus iuſtitiæ, vt tenet Bañez 2. 2. q. 6. art. 2. & Syluest. verbo reſtitutio. 3. §. 2.

27 Filius familias ſi accepit aliquam rem mutuo, & eam perdat, vel diſſipet tenebitur ne eam reſtituere?

℟. Non teneri reſtituere, neq; in foro exteriori, neq; in interiori; neque Iudex poteſt eum obligare ad reſtitutionẽ, neq; ſuper hoc eũ carceribus

bus intrudere, licet ipſe habeat in ſua poteſtate pecunias aliquas abſcõditas, & occultas cõtra volũtatem ſui patris; ratio eſt, quia non eſt in ſua poteſtate, & non habet bona in ſua diſpoſitione, imò illas pecunias, quas habet ſunt ſui patris, & ſi de ipſis diſponat, diſponit de re aliena, & ille, qui accommodabit illi rẽ ſibi imputet cum illam dederit perſonæ incapaci. Hoc eſt de Iure, ſed ſecundum legem nobilitatis, & bonę indolis in quacunque ætate tenetur reſtituere rem ſibi accommodatam, & parentes eius pro eo. tenet Abb. cap. fin. de præſcriptionibus nu. 29.

28 Si quis furetur quatuor argentea, vel duos tenebitur ne eos reſtituere?

℞. Licet furando minimam quantitatem veluti vnius argenti à perſona diuite, quis peccet ſolum venialiter, tamen ſemper tenetur ad reſtitutionem; ratio eſt, quia eſt peccatum cõtra iuſtitiam cõmutatiuam, & nemo poteſt retinere bona aliena contra uoluntatem ſui Domini, ſiue pauci, ſiue magni ualoris, & ſunt aliqui, qui conſuetudinem habent furandi minimas quantitates, & hęc conſuetudo euitanda eſt à cõfeſſoribus, quinimmò multũ eſt reprehendenda, pręcipue in pueris, & filijs familias; ratio eſt, quia ob talẽ conſuetudinem præualebit tandem aliquãdo vitiũ, ita ut ex parua quãtitate ad rem magni momenti furãdam ſe ipſos inducant; vnde eueniunt, deinde ſuſpenſiones, & ſimilia. Tol. lib. 5. c. 56.

29 Sufficit ne reſtituere ipſam rem ablatam, vel etiam tenetur reſtituere fructus?

℞. Si ſit poſſeſſor malæ fidei tenetur reſtituere rem cum fructibus, quos fecit, vel potuit facere; ſi ſit poſſeſſor bonæ fidei, ſufficit, ſi reſtituat rem ſublatam, ſic docet S. Tho. 2. 2. q. 76.

30 Si q̃s abſcindit ligna, arbores, in ſiluis venetur, uel in fluminibus piſcationem exerceat, ad quam reſtitutionem tenebitur?

℞. Cum diſtinctione; ſi montes, vel flumina ſint alicuius hominis particularis, uel alicuius Principis, qui illa emit, vel hęreditauit, ſicut agros uel uineas proculdubio tenetur ad reſtitutionem damni facti tali homini; ſi uero ſint alicuius cõmunitatis, ciuitatis, uel vniuerſitatis, tunc non tenetur ad reſtitutionem, niſi faciat magnum damnum, ſed tenetur ad pœnam taxatam à tali cõmunitate, ratio eſt, quia illa bona ſunt cõmunia, & ad cõmunem ciuiũ utilitatẽ, & ille eſt unus ex illa communitate, & illa ciuitas non poſuit in pęnam, ut compenſet omnẽ damnum, ſed duos, uel tres argenteos, uerbi gratia, tenet Soto lib. 4. q. 7. art. 4.

31 Si quis non accipiatur à Cuſtodibus, neq; accuſetur ante Iudicem, tenebitur reſtituere talem pœnam?

℞. Hoc generaliter obſeruandũ eſt in pęnis quod non debenť niſi poſtquam fuerint petitæ, & facta à Iudice condemnatione. Tolet. lib. 5. c. 20. Sot. lib. 4. art. 4.

32 Si quis poteſt uitare, ut aliquis non furetur, & non uitat, tenebitur ne ad reſtitutionem?

℞. Si talis perſona ex officio teneť uitare tale dãnũ, vt Iudex, & ſeruus, & famulus talis domini, tenebiť ad reſtitutionẽ: ſi vero eſt aliqua perſo-

na particularis, cui nõ cõpetit ex officio vitare tale damnũ, non tenebitur ad reſtitutionem; licet à latrone pecunias, vt taceat accipiat, quia talis peccat contra charitatem, ſed nõ contra iuſtitiam.

33 Actio reſtituendi rem iuſte detentam, vel poſſeſſam ad quos tranſit?

℟. Solum ad hæredes legitimos; ſed actio reſtituendi rem iniuſte detentam ſi principalis non reſtituat, tenentur mandans, conſilians, conſentiens, adiuuans, participans, & cooperans. Valentia diſp. 5. quæſt. 6. punct. 3.

34 Tenetur ne quis reſtituere pecunias quas accepit, vt non committat homicidium, vel aliud delictum?

℟. Non tenetur reſtituere, niſi in iudicio ei petatur. l. vt putat. ff. de condition. ob turpem cauſam.

35 Iudex, qui pecunias accipit, vt det ſententiam in fauorem alicuius, tenetur ad reſtitutionem?

℟. In hoc articulo ſunt duæ opiniones. Prima Sot. lib 4. q. 7. art. 1. tenet quod talis tenetur ad reſtituendam rem acceptam à pauperibus; ſed nõ proprio Domino, qui male dando perdidit actionem talis rei. Secunda opinio. S. Antonini. 2. p. tit. 2. c. 5. Syluest. verb. reſtitutio. 2. Angel. verb. reſtitutio. Naua. cap. 7. nu. 34. tenent quod non tenetur reſtituere pecuniam, donec per ſententiam ſit condẽnatus; ſed ſecurius eſt tales pecunias reſtituere Philippus III. mandauit expreſſe in ſuis legibus, vt talis Iudex teneatur ad talem reſtitutionem, & ad damnum factum per ſententiam prolatam virtute illarum pecuniarum.

36 Quid debet reſtitui?

℟. Si fieri poteſt, res ipſa, quæ ablata eſt eodem numero, & ſpecie exceptis tribus caſibus. Primo, cum perijt. Secundo, cum eſt deteriorara. Tertio, cum per reſtitutionem peccatum reſtituẽtis manifeſtatur, tunc ſufficit reſtituere valorem. Nauar. cap. 7. num. 24. Sanct. Thom. 2. 2. q. 76.

37 Quis tenetur reſtituere?

℟. L. omnis homo cuiuſcunq; ſtatus, aut conditionis, retinens rem alienam contra voluntatem Domini. Tol. in ſum. lib. 5. c. 17.

38 In quibus rebus poteſt quis facere proximo ſuo damnũ, ex quo ſequatur reſtitutionis obligatio?

℟. In tribus. Primo, in anima, perſuadendo ei, vel violentando, vt relinquat religionem, aut non alat matrem. Secundo in corpore, occidendo, uel mutilando membrum. Tertio, in bonis fortunæ furando ei equm, uſurpando agrum, & in honore, auferendo illum. Nauar. cap. 17. num. 70.

39 Si quis ſuadet aliquem precibus, & conſilio, ut faciat furtum, teneturne reſtituere?

℟. Non tenetur, quia latro mouetur tunc uoluntate propria, & non cõpulſus etiam ſi ab alio ſit ſuaſus. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 17.

40 Si latro furetur mille aureos, & cum illis lucretur alios mille, ad quid tenebitur?

℟. Reſtituere ſolùm mille, quos furatus eſt; & damnum quod fecit alteri, ablatione talis pecuniæ, vt ſi cauſa furti aliter vendidit minoris pretij, vel ibi gratia, domum, uel accepit pecunias ad vſurã, totũ iſtud tenetur reſtituere, ſed nõ tenebitur re-

reſtituere fructus prouenientes ex ſua induſtria. Sylu.in ſum. verb. reſtitutio.3.& hæc reſtitutio eſt faciẽda vero Domino,vel eius hęredi neceſſario, vel voluntario;& ſi non inueniatur, pauperibus, & operibus pijs. Syluest.verb.reſtitutio.4.

41 Fructus rei ablatæ in qua differentia ſunt?

℞. In duplici; aut proueniunt ex ipſa re, vt fructus agri, & iſti debent reſtitui: aut ex induſtria perſonæ, vt negotiatio, venditio, & tunc nõ tenetur ad reſtitutionẽ fructuũ, quia ſicut poteſt lucrari, poteſt amittere. Syluest. vbi ſup.

42 Poteſt fieri reſtitutio ipſi latroni, & non domino?

℞. Male faciam reſtituendo latroni, & erit peccatum cõtra charitatem, ſed non contra iuſtitiam, ſed non tenebitur vltra reſtituere iterum proprio domino. Sot.lib.4.q.7.art.1.

43 Si quis pauper habet rem alienam, & reſtituenda ſit pauperibus, poterit ipſe applicare eam ſibi?

℞. Poterit ſecundum quantitatem rei, & ſuæ paupertatis qualitatem, quia charitas à ſe ipſo incipit. Caiet. verb. reſtitutio.

44 Quo tempore eſt reſtituendum?

℞. Statim cum quis commodê poterit, & reſtitutio non eſt relinquenda tempore mortis. Nau.c.17.n.26

45 Si quis in reſtituendo habet periculũ vitæ, vel infamię tenetur ne reſtituere ſtatim cum illo periculo?

℞. Non tenetur, ſed debet quærere modum, & induſtiam alterius perſonæ, vel Cõfeſſoris per cuius manus poſſit reſtituere, abſq; illo periculo. Nauar.c.17.nu.44. Medina.q.3.de reſtit. dub.24.

46 Furtum rei propriæ, quæ ab alio iniuſte poſſidebatur, obligat ne ad reſtitutionem?

℞. Negatiue, quia non poſſidet rem alienam, ſed propriam; vt tenet Ab. in c.olim.de reſtit.ſpol.nu.23. quia paria delicta mutua compenſatione tolluntur.

47 Si quis ad reſtituendum pluribus debitis eſſet obſtrictus, & non haberet quantitatem bonorum ad reſtituẽdum, quo ordine debet reſtituere?

℞. Primo debet reſtituere res certas, quæ ſpecifice habent certum dominũ. Secundo debita, quæ licitê contraxit. Tertio ſeruare in reliquis ſuã anterioritatem, ſecundũ leges illius Regni. Vltimo, reſtituere debita, quæ contraxit cum vſura. Syluest. verb.reſtitutio.6.Nau.c.17.nu.47. S.Anton.p.2.to.2.c.7. §.3.

48 Quibus ex cauſis, quis ab obligationẽ reſtituendi excuſatur?

℞. Primo, ſi debitum liberê non autem ſi, timore vel fallatia dimittatur à Domino. Secũdo, ſi debitor in recompenſationem ęquiualentem debiti, creditori fecerit aliquod beneficium pecunia appretiabile. Tertio quãdo quis cedit bonis. Quarto per vſucapionem in re mobili, in ſpatio trium annorum, vel per præſcriptionem in re ſtabili, per ſpacium decẽ annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes: in aliquibus præſcriptionibus requiritur tempus triginta, vel quadraginta annorũ. Quinto per ignorantiam iuris, vel facti, quæ non ſit craſſa. Sexto ex paupertate. Tolet.in ſum.lib.5.c.26.& l.1.ff.de vſucapionib.

49 Si quis cedat bonis ob plurima debita, põt ſibi ſeruare inſtrumẽta artis ſuę?

Digitized by Google

℞. Poteſt,& Iudices non poſſunt illi auferre inſtrumēta artis ſuæ,quibus laborando vitam ſuſtinet. Tenebitur tamen iſte ſi peruenerit ad meliorem fortunam ſoluere debitū cum expenſis.l.cum filio,qui bonis cedere poſſunt.

50 Quę cōditiones requiruntur,vt qs poſſit legitimè vſucapere,vel pręſcribere?
℞. Primo res debet eſſe præſcriptibilis. Secundo debet habere bonam fidem. Tertio bonum titulum ſicut emptionis,donationis, vel hęredita tis. l. 1. C. de pręſcriptionib. p tot.

51 Quæ res de Iure præſcribi nō poſſunt, & ſic ſunt reſtituendæ?
℞. Primo furto ablatæ quamquam poſſideantur bona fide. Secūdo res vi, extortæ à ſuo domino. Tertio res ſacræ,& religioſę Deo dicatę, vt bona Eccleſiarū. Quarto ſeruus fugitiuus. Quinto homo liber. Nauar. c.17.n,85. Sylu verb. præſcriptio.

52 Si quis habeat pecuniam ad reſtituendum,& fingat ſe pauperem, & creditor ex cōpaſſione dimittat ei debitum, talis debitor manet ſecurus in cōſcientia,vel tenetur reſtituere?
℞. Tenetur reſtituere,quia fecit figmētum,& cautelam,quæ ei nō prodeſt in conſcientia. Tol.lib.5.c.26.

53 Vt quis non teneatur reſtituere quam paupertatem, aut neceſſitatem pati debet?
℞. Non extremam, ſed tenetur ſe ponere in inferiori gradu, & ſtatu, vt reſtituat. Medin.q.3.cauſa.1.Nauar. c.17.n,87.

54 Tenetur quis ſe vendere ad reſtituendum, uel reſtituere cum periculo propriæ vitæ,uel honoris?
℞. Negatiue;ratio eſt, quia libertas, uita, & honor ſunt bona prętioſiora,& validiora pecunijs: & ſicut qs non tenetur reſtituere maiorē quantitatem quam debet,ſic non tenetur reſtituere in re maioris exſtimationis. Sot.q.7,art.4. Couar. reg. peccatum.p.1.nu.1.

55 Ludentes tenentur ne reſtituere pecunias ludo acquiſitas?
℞. Negatiue, ſiue ludus ſit prohibitus à lege,ſiue non; dum ſine fraude ludat licet acquirat ſummā magnā; tamen qui perdit pecuniam,poterit eam petere coram iudice ſi perdit id ludo prohibito, & tunc per vltimā ſententiā talis qui vicit pecuniam, tenebitur illam dare. Nauar. in man. c.20. Medin. q.21, de reſrit. Bagnez 2.2.q.32.art.7.

56 In quibus caſibus ludentes tenentur reſtituere pecunias in ludo acquiſitas ſine ſententia Iudicis?
℞. Primo, ſi luſerunt cum filio familias,vel religioſo,vel vxorata,qui nō ſunt ſui Iuris, tunc vterq; tenentur ad reſtitutionem. Secundo, ſi dolo luſit Tertio,ſi per vim cadentem in conſtantem virum facit alium ludere. Quarto,ſi habet manifeſtum exceſſum in arte ludendi in ludis, qui habent plus de ſcientia quam de fortuna,ſicut ludus pilæ, & aliæ. Molin. diſp. 520. Couar. p. 2. §. 4. regul. poſſeſſor.

57 Si feratur cenſura, vt reſtituatur res ablata,quam de facto habet;in quibus caſibus, quis non ligabitur tali cenſura?
℞. Primo, ſi quis retinet talem rem propter compenſationē damni habiti ab illo eodem in cuius gratiam datur cenſura. Secundo, ſi furtum fuit ſecretum, nō tenetur ſtatim per ſemetipſum rem manifeſtare, ſed per

per alium,ſcilicet,vel per confeſſarium cum commode illum habere poterit abſq; detrimento notabili propriæ perſonæ,vel rei, vnde ſi tẽpus intercedit in hoc caſu, nihil intereſt. cap. 20. num 9. Nauar. Lopez par. 2. cap. 31. propoſit. 6.

CAPVT III.

DE RESTITVTIONE HONORIS.

1 QVid eſt detractio honoris, vel famæ?

℟. Ablatio famæ, vel honoris per verba cum intentione nocẽdi. Nauar.c.18.n.17.

2 Quid eſt fama?

℟. Eſt quidam cõceptus bonus, vel malus, vel quędam opinio bona, vel mala quam aliquis habet apud homines. S.Th.2.2.q.71.Sot.lib.5.q.10

3 Quid eſt honor?

℟. Eſt quædam reuerentia, vel æſtimatio, quæ alicui debetur ratione ſuæ dignitatis, vel officij virtutis, vel perſonæ, generis, vel natiuitatis. Nauar. cap.18.nu.17. S.Thom. 2.2.q.71.

4 Quotuplicitêr quis detrahit famam alteri, vel honorem?

℟. Dupliciter. primo modo circa ſe ipſum ſolũ, vt ſi quis reputet Petrum caſtum,& ex aliqua iniuſta occaſione habeat opinionem de illo quod ſit homo libidinoſus,& detractio iſta dicitur iudiciũ temerariũ: ſecundo modo, cum quis verbo, vel ſigno, vel tacẽdo cum loqui debet, vel ſcripto ſine ſubſcriptione, vel cũ ſubſcriptione tollit alteri famã, vel honorem, affirmando de illo delicta, quæ non habet. Sot.lib.5.q.10. Arago.2.2.q.7.

5 Si quis manifeſtet crimẽ alterius quod eſt verũ, ſed quibus loquitur eſt occultum, tenetur ne ad reſtitutionẽ?

℟. Non tenetur, ſed peccat mortalitêr contra charitatem; verbi gratia aliquis fuit à S.Inquiſitione condẽnatus in Ciuitate Toleti, ſed ignoratur Matriti ſi hoc dicat in Ciuitate Matriti, vel dicat alteri, qui hoc ignorat dicit verum; & ſi dicat mala intentione peccat contra charitatẽ; ſed non tenetur ad reſtitutionem. vt tenet. S.Tho.2.2.q.73.Sot. lib.5.q.10.art.2.

6 Homo eſt ne dominus ſuæ famæ ſicut ſuarum pecuniarum?

℟. Affirmatiuê, & ſic ſibi tollit famam confitendo de ſe crimen quod non fecit, non tenetur ad reſtitutionem, licet peccet contra chritatem, & non contra iuſtitiam, niſi ſit perſona publica, & infamando ſe alios ſocios condemnet,& qui in tormentis condemnauit aliquem non habentem culpam, tunc tenetur ad reſtitutionem famæ,& damni, & iterum pro illo tormenta pati. S.Tho. 2.2.q.73.art.4. Nauar.c.18.n.46.

7 Audire murmurantem, & illum nõ reprehendere, quod peccatum eſt?

℟. Cum diſtinctione: ſi qui audit murmurantem, & delectatur in illa murmuratione, & cõſentit illi propter odium quod habet circa talem perſonam; tunc audiens peccat eodem murmurãtis peccato: ſed ſi audiens delectatur propter curioſitatem, tunc peccat venialiter; rurſus con-

conſideranda etiā eſt grauitas murmurationis an ſit leuis an grauis, & perſona contra quem eſt murmuratio, & veritas, vel falſitas talis murmurationis, nec non fundamētum, in quo fundatur. vt tenet S. Thom. 2.2.q.73.art.4.

8 Quibus in caſibus aliquis non tenetur reſtituere famam, vel honorem, quē alteri abſtulit propter ſuam murmurationem, vel propter memoriale quod contra ipſum dedit iudici, uel Principi?

℞. Pluribus: primus eſt, quando ille de quo fuit murmuratio uere peccatum quod imputat̃ commiſit quod publicū eſt, unde nihil illi abſtulit; peccauit tamen contra charitatem. Secundus, quādo accuſatur, aut iudex ſentētiando iuſtê infamant, nō tenentur reſtituere. Tertius, quādo perſona infamata uarijs probationibus uirtutibus, aut alia uia ſuam famam recuperauit, aut certe, qui audierunt, murmuranri nullam fidem adhibuere. Quartus, ſi infamatus cō donauit alreri infamiam in his caſibus non tenerur quis reſtiruere famā, nec honorē. Sot. lib. 4. q. 1. n. 3.

9 Si quis ſcripto, vel verbo manifeſtauit aliquod crimen, vel delictum alicuius, quod erat falſum, ad quam reſtitutionem tenetur?

℞. Coram eiſdē perſonis dicere contrarium, & ſi opus fuerit, affirmare iuramento, & ſi fuerit aliquod damnum, reſtituere tale damnum, ita vt integrê ſatisfaciat. Scot. in 4. diſt. 15. q. 44. Nauar. c. 18. n. 45.

10 Si quis ab alio accuſatur de vero delicto, & negando facir alium mendacem tenetur ne illi reſtituere famā?

℞. Licet qui negat peccet, & ſit periurus, tamē nō tenetur reſtituere alreri illam famā, quia facit ſibi maius, damnū faciendo ſe reum, & delinquentem. Sylu. verbo reſtitutio.

11 Si delictū quod talis imputauit eſt verum, ſed occulrum ad quam reſtitutionem tenebitur?

℞. Tunc non tenebitur dicere ſe dixiſſe mendacium, ſed ſolûm tenetur laudare illum hominem coram illis, vt recuperet aliquā bonam opinionem. S. Tho. 2. 2. q. 62. art. 2.

12 Si quis dicat ſe audiſſe Petrū eſſe adulterum, eriam ſi realiter non ſit verū, quam reſtitutionem tenetur facere?

℞. Licet Caiet. 2. 2. q. 62. art. 6. & Scot. in 4. ſent. diſt. 15. exiſtiment non teneri ad ullam reſtitutionem: tamen ſecuriús eſt dicere quod tenetur ad aliquam reſtitutionem, videlicet vt apud eoſdem fateatur, vere à Petro non eſſe commiſſum tale delictum, vel ſaltem illum laudare, vt eo modo acquirar famam quā iniuſte perdidit. Sot. lib. 4. q. 6. art. 3. Tol. lib. 5. c. 69.

13 Tenetur quis reſtituere famā alterius, cum periculo propriæ famæ?

℞. Si ſit reſtitutio inrer perſonas æquales, tenetur cum periculo propriæ famæ: ſi vero perſona, quæ infamauit excedit alteri in dignitate, vel genere, poterit ſatisfacere pecunijs, uel alio beneficio cum conſilio prudentis Confeſſarij. Scot. in 4. diſt. 5.

14 Tenetur quis cum periculo propriæ vitæ ad reſtitutionem honoris?

℞. Si infamatus propter talem infamiam eſt in periculo vitæ, tenetur alteri cum periculo propriȩ vitæ reſtituere honorem; ut ſi quis occidit Petrum, & confiteatur Ioannem eū occidiſſe, & Ioannes ſit in periculo,

Digitized by Google

vt ſuſpendatur, tunc iſte tenetur cũ periculo propriæ famæ & vitæ innocentis vitam liberare, ſecus vero, ſi non ex ſuo dicto, ſed ex alijs teſtibus conſtet Ioannem, occidiſſe talẽ hominem, tunc non tenetur iſte, cum periculo propriæ uitæ manifeſtare ſe, vt tenet Tol. lib. 5. c. 69.

15 Si duo ſe infamauerunt ad inuicem, tenentur ne ad inuicẽ reſtituere famã? ℞. Si infamatio ſit æqualis, poteſt fieri commutatio ſicut in pecunijs: ſed ſi vnus uelit reſtituere, alter neceſſario tenetur reſtituere. Tolet. lib. 5. cap. 69.

16 Quod peccatum eſt detractio famæ? ℞. Eſt tam magnum, ut dicat D. Bernard. in lib. de conſiderat. ad Eugenium, maximã partem hominẽ exiſtentiũ in inferno, eſſe propter hoc peccatũ, q̃a rarò, uel nunquã fit reſtitutio, aliquãdo propter uerecundiã, aliquando propter honorẽ propriũ, aliquãdo propter contemptũ.

CAPVT IIII.

DE IEIVNIO.

1 Qvid eſt ieiunium? ℞. Abſtinentia ciborum ad carnis vitia comprimenda peccatorumque pœnas expiandas, & mentes in Deum excitandas. S. Tho. q. 147. 2. 2. art. 1. Couar. lib. 4. variar. reſol. c. 20.

2 Quotuplex eſt ieiunium? ℞. Duplex: aliud naturale; aliud Eccleſiaſticum. l. more Romano. ff. de ferijs. S. Tho. 2. 2. q. 147. art. 6.

3 Quid eſt ieiunium naturale? ℞. Quod frangitur cuiuſcumq; rei ſumptione etiã ſi ſumatur loco medicinæ. l. more Romano. ff. eo. tit. ff. de ferijs.

4 Ad quid requiritur ieiunium naturale, & quando incipit? ℞. Ad ſumendum Euchariſtiam, vel celebrandum, & incipit à media nocte. d. l. more Romano. D. Tho. 2. 2. q. 147. art. 6.

5 Frangitur ne hoc ieiunium ſumptione ſaliuiæ, vel deglutione alicuius fragmenti ex antecedente cœna in ore relicti, vel ſi quis dum os lauat, gutta aliqua vini, cũ ipſa ſaliua deglutiat? ℞. Non frangitur, quia parua quantitas non attẽditur. S. Th. 2. 2. q. 80. art. 8. ad 4. & q. 147.

6 Quid eſt ieiunium Eccleſiaſticum, & à quo eſt inſtitutum? ℞. Abſtinentia certorum ciborũ certis temporibus, & inſtitutum eſt ab Eccleſia, & ſummis Pontificibus.

7 Sunt ne tempora præſcripta, in quibus Chriſtiani tenentur ieiunare? ℞. Sunt videlicet, quadrageſima exceptis dominicis diebus, quatuor tẽpora, vigilia Natiuitatis, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, Apoſtolorum omnium, (exceptis vigilijs S. Iacobi, & Philippi, & S. Ioannis Euangeliſtæ,) vigilia Natalis, S. Ioannis Baptiſtæ, S. Laurentij, ac omnium Sanctorum. c. non liceat. de conſecratione. diſt. 3. c. 40. eod. tit. q. 5. diſt. 76.

8 Poſſunt Epiſcopi in ſuis diœceſibus imponere aliqua particularia ieiunia? ℞. Poſſunt ob iuſtas cauſas, & ſeruanda ſunt à ſuis ſubditis ſub pœna peccati mortalis S. Tho. 2. 2. q. 147. art. 3. Sylueſt. verbo ieiunio.

Hæc

9 Hæc ieiunia ſunt de Iure diuino, vel de Iure naturali, vel de Iure poſitiuo, vel de Iure diuino poſitiuo?

℟. Sunt de Iure pontificio; poſſunt tamen minui, vel elongari tempora ieiunij à Summo Pontifice, Couar. lib. 4. var. c. 20. n. 3.

10 Poteſt Papa diſpenſare, vt quis cũ carnibus, vel ouis ieiunet?

℟. Poteſt, ſed talis debet ſemel in die comedere carnes, Nauar. conſilio finali de obſeruatione ieiunij.

11 Si non inueniantur piſces, neq; vllus cibus, ſed ſolum carnes, poterit ne aliquis cũ carnibus ieiunare, abſq; diſpenſatione Apoſtolica?

℟. Poterit ratione neceſſitatis extremæ, quæ ſupplet diſpenſationẽ, ſed ſimiliter debet ſemel in die comedere, & ſeruare formam ieiunij ſicut ſi haberet piſces, tenet Naua. vbi ſup. conſ. finali de obſeruatione ieiunij.

12 Si aliquis habeat priuilegium, vt cum ouis, vel carnibus ieiunet, poterit ne vti hoc priuilegio ad conſequendum iubileum?

℟. Nauarrus conſilio quinto, de obſeruatione ieiunij. tenet partem negatiuam, niſi expreſſum ſit in bulla; attamen certum eſt, quod qui habet bullam cruciatæ in illis partibus, & regnis vbi eſt talis cõſuetudo, ut in ieiunio iubilei veſcant̃ ouis poſſunt ueſci. l. ſi unũ, ff. locati. l. plenum de uſu, & habitatione, §. Echilei.

13 Si quis non ieiunet aliquos dies quadrageſimæ, quot peccata cõmittit?

℟. Quolibet die in quo nõ ieiunat, cõmittit vnum peccatũ mortale, & ſic tot peccata cõmittit quot dies ſunt, in quibus non ieiunat. Nauar. conſ. 2. de obſeruatione ieiunii.

14 Ex qua ætate incipit obligatio ieiunandi?

℟. A vigeſimo primo anno ſuæ ætatis completo, propter naturę imbecillitatem, & propter augmentũ corporis, & uirium licet de conſilio bonum ſit adoleſcentes aſſueſieri ad ieiunãdũ. tenet S. Th. 2. 2. q. 147. ar. 4.

15 Qui non tenentur ieiunare?

℟. Senes ſexagenari, licet recta regula dari nõ poſſit, quia ſunt aliqui, qui in illa ætate, poſſunt ieiunare, & aliqui qui ante illam ætatem ex imbecillitate naturæ non poſſunt, & ſic hoc relinquitur arbitrio viri prudentis ex argumento. l. primæ, ff. de iure deliberandi.

16 Nutrices, mulieres, prægnantes, tenentur ieiunare?

℟. Negatiue, quia alunt ſe propter pueros. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 4.

17 Prędicatores, Confeſſores, publice legentes in ſcholis, & qui componunt libros ſi ieiunio impediũtur à dictis tenentur ne ieiunare?

℟. Negatiue ne maius bonum, ac neceſſariũ Reipublicè impediatur, neq; tenẽtur relinquere ſua officia, vt poſſint ieiunare, præcipue ſi ſint eminentes, vel ſint obſtricti aliquo vinculo, & obligatione, tenet Caiet. vbi ſup. 2. 2. q. 147. art. 4.

18 Si quis proprio labore ſuſtentet ſuã familiam, ſicut agricola, & alij, tenetur ne ieiunare?

℟. Negatiue, neq; tenetur relinquere ſuum officium, vt poſſit ieiunare. Caiet. 2. 2. q. 147. art. 3. aitq; Eugenium IIII. ſic declaraſſe.

19 Frangitur ne ieiunium ſi veſpere ſumatur aliqua parua refectio?

℟. Negatiue ſi ſit conſuetudo illius Prouincię, licet modus nõ excedat̃, & ſit ad reparationẽ naturę, nõ ad repletionẽ vẽtris. tenet Caiet. loc. cit.

Epi-

Digitized by Google

20 Epiſcopus põt diſpenſare in ieiunio?
℟. In ieiunio generali, vt quis nunquam ieiunet, ſolus ſummus Pontifex poteſt diſpẽſare; in ieiunio vero particulari, vt quis ieiunet per aliquot dies, Epiſcopus, & Parochus poſſunt diſpenſare cum cauſa legitima. S. Tho. 2. 2. q. 147. art. 4.

21 Cocus, qui parat cibos, & ex illis guſtat, vt alij ieiunent, frangit ne ieiunium?
℟. Negatiue, quia ſeruit potentiæ nutritiuæ. Caiet. 2. 2. q. 147.

22 Quibus cibis non licet tempore ieiunij veſci?
℟. Omni cibo veſci poteſt exceptis carnibus, ouis, & lacticinijs, verum ex ijs, ſcilicet ouis, & lacticinijs cũ bulla cruciatę veſci poſſunt in ijs regionibus vbi eſt talis conſuetudo, quia eſt priuilegium Summi Pontificis. Caiet. vbi ſup.

23 Sabbato, & Venere quos cibos poſsũt edere Chriſtiani?
℟. Omnes, exceptis carnibus, & in Hiſpania eſt cõſuetudo, vt Sabbato veſcantur inteſtinis animalium, & illa conſuetudo eſt ſeruãda, tam quoad Hiſpanos ibi commorantes quã ex alia regione per illam tranſeuntes. Couarru. lib. 4. variar. reſolut. c. 20. num. 12.

CAPVT V.

DE VOTO.

1 Qvid eſt votum?
℟. Eſt deliberata promiſſio ex voluntate, & propoſito in melius Deo facta. Tolet. in ſum. lib. 4. cap. 17.

2 Sufficit ne ad votũ propoſitũ interius?
℟. Non ſufficit, ſed requiritur oris promiſſio verbis expreſſa ad Deum, & non ad homines. Tolet. eod. loco.

3 Quid requiritur in promiſſione, vt ſit votum?
℟. Deliberatio rationis, & libertas voluntatis. Tol. vbi ſup. n. 5.

4 Si quis voueat exterius, & interius nõ habeat propoſitum adimplendi, valebit ne tale uotum?
℟. Non valet, quia habet intentionẽ contrariam voto, ſed peccat mortalitêr ſic deludendo. Tolet. in ſum. vbi ſupra.

5 Si quis promittat homini aliquã rem eſt ne votum?
℟. Non eſſe, niſi prius Deo voueat immediate, aut ſanctis eius. Tolet. vbi ſup. nu. 7.

6 Quotuplex eſt votum?
℟. Duplex: ſolemne, & ſimplex. Tol. in ſum. lib. 4. c. 18. n. 1.

7 Quid eſt votum ſolemne, & in quo conſiſtit?
℟. Eſt promiſſio Deo facta, & conſiſtit in acceptatione à Prælato ex parte Dei, cui fit ipſa promiſſio.

8 Quid eſt votum ſimplex?
℟. Eſt promiſſio vocalis, quam homo Deo facit de aliqua re bona. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 18. n. 1.

9 Quotuplex eſt votum rurſus?
℟. Implicitum, vel explicitum, perſonale, reale, conditionale, pœnale, & abſolutum. Tol. in ſum. lib. 4. c. 14

10 Aſſignari ne poteſt aliquod uotum implicitum?
℟. Votum caſtitatis, verbi gratia, quod fit in ſuſceptione ordinis ſacri. Tol. lib. 4. c. 18.

11 Quod eſt votum explicitum ?
℞. Quod promiſſione oris fit, vt uotum religionis.
12 Quod eſt uotum perſonale ?
℞. Quod ad perſonam uouentis expectat, ut per eam, & non per tertiã perſonam adimpleatur, ut qui uouit caſtitatem, ieiunare, orare, & ſimilia. Tol. in ſum. lib. 4. c. 18. n. 9.
13 Quod eſt reale ?
℞. Quod ad rem pertinet, ut qui uouit eleemoſynam, quam poteſt per alium dare.
14 Quę differentia eſt inter uotum perſonale, & reale ?
℞. In eo conſiſtit quod pater põt annullare uota pſonalia filij, uſq; ad decimũquartũ annũ, nõ tamẽ poſt: realia uero põt annullare, uſq; ad vigeſimũquintũ incluſiue. Tol. ubi ſup.
15 Quæ eſt ratio differentiæ quare pater poteſt annullare uotum perſonale filij uſq; ad decimũquartũ annũ, & reale uſque ad uigeſimumquintum?
℞. Quia in uoto reali promittit filius aliquid de bonis, quę nõ ſunt in ſua poteſtate, neq; de eis hẽt liberã diſpoſitionẽ, uſq; ad vigeſimũquintũ annum, in qua ætate liberatur à patria poteſtate, & fit ſui iuris.
16 Quod eſt uotum conditionale?
℞. Quod fit ſub conditione, & impleta conditione tenetur adimplere uotum, vt ſi quis voueat ſe ingreſſurum religionem, ſi conualeſcat ab infirmitate. Tolet. vbi ſup.
17 Quod eſt votum pœnale ?
℞. Quod fit in pœnam alicuius delicti, vt ſi quis dicat ſi non abſtinuero à ludo, diſtribuam cẽtum aureos pauperibus. Tol. lib. 4. c. 18.
18 Quod eſt votum abſolutum ?
℞. Quod abſolutè fit abſq; vlla conditione. Tol. vbi ſup.
19 Qui poſſunt vouere?
℞. Omnes, qui ſunt ſui Iuris, ſiue maſculi, ſiue fœminæ. Nauar. in manu. c. 12. n. 24.
20 Qui non poſſunt vouere ?
℞. Ebrij, inſani, amentes, & qui paſſione aliqua inconſiderate vouent, præterea, qui ira aggreſſi, vt ludentibus accidit; nõ habentes legitimã ætatem, ſerui, religioſi, filij, qui ſunt ſub poteſtate alterius, vxor abſque licentia mariti. D. Tho. 2. 2. q. 88. & Nauar. in manual. c. 12. n. 24.
21 Filius in qua ætate poteſt vouere?
℞. In ætate 14. annorum, & antea nõ poteſt vouere, niſi de licẽtia patris, ſicut neque monachus, neque ſubditus, niſi de licentia ſuperioris. Tol. in ſum. lib. 4. c. 17. n. 13.
22 Poteſt filius ante 14. annum vouere religionem?
℞. Non poteſt, neque tale votum valet. Tolet. vbi ſup. n. 12.
23 Filius poteſt vouere orationes, & ieiunia ?
℞. Poteſt, quia in iſto caſu non eſt ſubditus.
24 Quot ſunt conditiones neceſſariæ ad verum votum ?
℞. Quatuor: poſſibilis, non vana, bona, meliori non contraria. Tol. in ſum. lib. 4. c. 17. n. 8.
25 Quæ eſt conditio poſſibilis?
℞. Vt homo promittat quod ipſe poteſt facere, vel rem quæ de ſe põt fieri. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 17. n. 8.
26 Quotuplex eſt conditio impoſſibilis?
℞. Multiplex: ex parte rei, & ex parte promittentis, vt ſi quis promittat ſe abſtinere à peccato veniali per totum vitæ ſpatium, vel promittat ſe ædificaturum Eccleſiam

in

in terra Maurorum. Tolet. in ſumm. lib. 4. c. 17. n. 9.

27 Materia voti qualis debet eſſe?

℟. Non vana, neq; indifferens. To. in ſum. lib. 4. c. 17. n. 8.

28 Quæ eſt vana materia voti?

℟. Illa, quæ neque ad Dei honorem, neque ad ſalutem animę ordinatur. Tol. vbi ſupra.

29 Si quis vouet ſe non ambulaturum per talem viã, quia in ea ſolicitatur ab aliqua praua fœmina, erit ne verum uotum?

℟. Erit, quia eſt bona res. Tol. ibid.

30 Si q̃s uoueret eleemoſynã, ut occidat inimicum, aut ut uincat in duello, ualebit ne uotum?

℟. Negatiue, immò peccat mortaliter. Tol. lib. 4. c. 17. n. 5.

31 Si quis uouet religionẽ, uel eleemoſynam, ut incolumis maneat in duello, uel in bello, uel ut filium habeat, obligatur ne tali uoto?

℟. Obligatur, quia iſtæ ſunt res bonæ, & factibiles. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 17. nu. 16.

32 Si quis uoueret ducere uxorem, & non ingredi religionem, tale uotũ ualet?

℟. Non ualet, immo ſi ingrederetur religionem, benefaceret, quia ſtatus religionis perfectior eſt, ſtatu matrimonij. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 17.

33 Si tali homini propter eius incontinentiam magis expediret ſtatus matrimonij, quam religionis, obligatur ne tali uoto?

℟. Obligatur, & ualebit uotum: ratio eſt, quia tali homini in particulari propter eius naturam, eſt ſecurior ſtatus matrimonij quam religionis, & ſic bene uouet de materia ſibi meliori, ſuæq; animæ magis neceſſaria. Caiet. 2. 2. q. 88. ar. 2. Nau. c. 17. n. 43

34 Si quis metu mortis, uel mali grauis uouet, ualet ne?

℟. Non, quia uouit coactus, & non libere. Tolet. in ſum. lib. 4 c. 17. n. 4

35 Si filia metu patris, matris, uel propinqui uouet religionem, ualebit ne uotum?

℟. Non ualet, ſi per metum cadentẽ in conſtantem uirum id faciat. Sot. lib. 8. de iuſt. & iur. q. 2. art. 1. ad 2.

36 Si quis in tempeſtate magna, uoueret ſe ingreſſurum religionem, ſi liberaretur ab illa, ualeret ne tale uotũ?

℟. Negatiue, quia metus tempeſtatis abſtulit libertatem neceſſariam ad uotum.

37 Si quis, quia paſſus eſt tempeſtatem uoueret, nũquam ingredi mare, uel quia cecidit à equo nunquam ęquitare, ualebit ne tale uotum?

℟. Negatiue, quia res uanę ſunt, immò eſt peccatum. Tol. in ſum. lib. 4. c. 17. nu. 13.

38 Si quis uouet uirginitatẽ, & eam amittit, ualet ne, tale uotum?

℟. Negatiue, quia impoſſibile eſt uirginitatẽ amiſſam recuperare: ſecus ſi uoueret continentiam, quia tunc toties peccat cõtra uotum, quoties illam non ſeruat. Tol. lib. 4. in ſumma cap. 17.

39 Si quis uouet continentiam, & poſtea uxorem duxit, ualebit ne tale uotũ?

℟. Non tenebitur ſeruare tale uotum dum uiuit uxor; mortua uxore, tenebitur. Tol. ubi ſup. n. 14.

40 Si quis uoueat ingredi talem religionem, & in illa non ſuſcipiatur, tenebitur ne ingredi aliam?

℟. Si uouens fecit diligentiam neceſſariam, tale uotum nullum eſt, & non tenetur ingredi aliam, nec in ſęculo ſeruare continentiam. Tolet.

in ſum. lib. 4. c. 17. n. 12.

41 Si quis vouit aliquid, & ex aliquo iuridico impedimẽto non potuit adimplere; ſublato tali impedimento, tenebitur ne ad votum?

℞. Negatiue, ſicut quando filius vouit dare centum aureos, patre viuẽte etiam ſi ſolum tunc non ſit capax vouendi, mortuo tamen Patre, non tenetur adimplere, quia in voto requiritur poſſe uouere, & poſſe adimplere in tempore in quo deſtinauit. Abb. c. quidem. de conuerſ. coniugat. num. 3.

42 Si quis vouet vniuerſalitêr religionem ad quid tenetur?

℞. Tenetur in illa vrbe adire plures domos diuerſarum religionum, & ſi non recipiatur, non tenetur amplius uoto, quia per ipſum non ſtat quominus non adimpleatur. Tol. in ſum. lib. 4. c. 17. n. 11.

43 Si quis vouet non fornicaturum, non occiſurum, & alia, quæ diuino prę-cepto prohibentur, ſi fecerit contra tale votum, quot peccata cõmittit?

℞. Bis peccat mortaliter, ſcilicet contra uotum, & contra præceptum, & in confeſſione tenetur explicare uoti circunſtãtiam. Tol. in ſum. lib. 4. c. 27. n. 19.

44 Si quis uouenti religionem ſuadeat, vt non ingrediatur, peccat ne mortaliter?

℞. Si adeſt legitima cauſa ne talis ingrediatur, uidelicet, quia eſt ineptus religioni, vel utilior extra, uel tam mutabilis, ut certo ſciat non perſeueraturum, non peccat: ſi uero ſine iuſta cauſa ſuadet, ne ingrediatur, multa peccata committit contra ipſum, & contra religionem. Scot. in 4. diſt. 15. q. 3.

45 Si quis fecit uotum caſtitatis, & religionis ſimpliciter, ualebit ne matrimonium quod contrahit?

℞. Talis contrahendo peccat mortaliter, ſed matrimonium ualet, & non poterit exigere debitum abſq; diſpenſatione, ſed ſolum reddere. S. Anton. 3. p. tit. 3. c. 4.

46 Mulier, quæ fecit uotum religionis, & poſtea contraxit matrimonium, poteſt ne exigere debitum?

℞. Poteſt, ſed non quæ fecit votum caſtitatis. Tabiena uerb. matrimon. 1. §. 2. & Sanct. Anton. par. 2. tit. 11. cap. 2.

47 Votum ſolemne impedit ne matrimonium contrahendum?

℞. Impedit, & dirimit contractum, & ſi contigerit à Iudice ſunt ſeparandi. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 18.

48 Religioſus, ſolemne hebens uotum ſi à monaſterio expellatur, tenebitur ne perpetuo ſeruare caſtitatem, paupertatem, & obedientiam?

℞. Tenebitur ſolûm ſeruare caſtitatem, quia ab obedientia, & paupertate per excluſionem factam à ſuperioribus liberatus eſt propter neceſſitatem uitæ, & ſuſtentationis. Tol. in ſum. lib. 4. c. 18. n. 3.

49 Qui relinquit habitum religionis quã pœnam incurrit?

℞. Excommunicationis latę ſententiæ, & eſt Apoſtata. c. 2. ne cler. uel monachi lib. 6.

50 Hæc excommunicatio cui reſeruatur?

℞. Nulli, & à proprio Confeſſore abſolui poteſt, ſed non debet facere, quoadusque habitum reſumat. Tol. in ſum. lib. 4. c. 18. n. 6.

51 Si quis relinquat habitum religionis, uel clericatus, ut ſecurus tranſeat per terras infidelium, uel ob aliam iu-

iuſtam cauſam, eſſet ne Apoſtata?

℟. Negatiue, quia Apoſtaſia, non conſiſtit in ſola dimiſſione habitus, ſed in animo viuendi laicaliter; & relinquendi propriam religionem. Tol. in ſum. lib. 4. c. 18. n. 6.

52 Clericus, qui in minoribus cõſtitutus ordinibus, relinquit habitum, eſt ne apoſtata?

℟. Negatiue, ſed ſolùm perdit priuilegium clericale. Clem. quoniam. de vit. & honeſt. cler. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 6. de refor.

53 Si quis in minoribus ordinibus, de facto ducat vxorem, & relinquat beneficium ſimplex, quod habet, peccat ne?

℟. Non peccat, niſi ex contemptu id faciat. Sylueſtr. verb. Apoſtaſia.

54 Si quis vouit ſe nupturum, & poſtea profitetur aliquam religionem, vel ſuſcipit ordines ſacros, obligatur ne tali voto?

℟. Negatiue, quia ſuſcipere ordines ſacros, & profiteri ſunt meliora primo voto. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. Can. 10. de ſacr. matrim.

CAPVT VI.

DE IRRITATIONE VOTI.

1 QVid eſt irritatio voti?

℟. Annullatio quędã, facta à Superiore perſonę inferiori, quę facit, ut votum non ſit obligatoriũ. Tol. lib. 4. c. 18. n. 7.

2 In irritatione uoti requiriĩ aliqua cauſa?

℟. Negatiue, ſed voluntas irritantis. Tol. vbi ſup. nu. 7.

3 Quis poteſt irritare uotum?

℟. Pater, filijs: ſuperior, ſuis religioſis; maritus, mulieri; Dominus, ſeruis. Tolet. in ſumm. lib. 4. cap. 18. num. 11.

4 Si religioſus voueat peregrinationem, vel quid ſimile, quis poteſt irritarę hoc uotum?

℟. Suus Superior, ſed ſi ſemel appro bauerit, tenebit tale uotum. Caiet. verb. uotum.

5 Si Superior ſemel approbauit, poterit iterum irritare?

℟. Poterit, ſed peccauit. Caiet. ubi ſup. & Tolet. n. 7.

6 Si filius uouet ante decimumquartum annum, quis poterit irritare talę votum?

℟. Pater eius. Tolet. lib. 4. capit. 18. num. 11.

CAPVT VII.

DE COMMVTATIONE VOTI.

1 QVid eſt commutatio voti?

℟. Eſt materiam voti promiſſam, in aliam non promiſſam commutare. Vgol. de offic. & poteſt. Epiſc. f. 165.

2 Quis poteſt commutare uotum?

℟. Epiſcopus, Prælatus, & quilibet Superior, qui non debent commutare abſque rationabili cauſa, neque commutare in leues materias, & ſi fieri poteſt in æquales. Tol. lib. 4. c. 18. nu. 13.

Quæ

CAPVT IX.

DE DISPENSATIONE VOTI.

1 Quid eſt diſpenſatio?
℟. Eſt relaxatio pœnæ communi Iure ſtatuta facta cũ cauſa, & cognitione ab eo, qui ius diſpenſandi habet. Gloſ. in c. requiſiſtis. 1. q. 7. Mandoſ. de ſignat. grat. 4. de diſpenſat. Couar. de ſponſal. p. 2. c. 6. ſ. 9.

2 Vnde dicitur diſpenſatio?
℟. A uerbo penſo, quia anteaquam fiat, multa ab Epiſcopo conſideranda ſunt. Abb. in c. diuerſis. de cler. coniugat.

3 Quibus ex cauſis dẽt fieri diſpenſatio?
℟. Quando neceſſitas, & utilitas publica, uel Eccleſia id poſtulat. c. diſpenſationes. 1. q. 7. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1 2. 14. & 18. de reform.

4 Summus Pontifex poteſt diſpenſare ſine cauſa?
℟. Poteſt, quia eſt ſupra Ius commune. l. digna uox. C. de legib.

5 Papa poteſt ſolo facto diſpenſare, puta ſi aliquem ordinet quem ſcit eſſe irregularem, ita ut ex tali facto ille ſit diſpenſatus?
℟. Poteſt, ſed non Eiſcopus, quia in ijs, quæ ſunt iuris poſitiui, in Romano Pontifice uoluntas pro cauſa habetur. ſ. ſed quod Principi. inſtit. de iur. natu. gent. & ciui. l. quidam conſulebat. ff. de re iud.

6 Quæ eſt forma diſpenſationis?
℟. Ego N. Epiſcopus diſpenſo tecũ in tali uoto. Mandoſ. in c. diſpenſationes. tit. de diſpenſat.

7 Decreta Concilij Trid. à quo poſſunt diſpenſari?
℟. A ſolo Papa cuius auctoritas ſemper ſalua manet. Trident. ſyno. ſeſſ. 25. cap. 22.

8 Canones Concilij Trid. ex qua cauſa debent diſpenſari?
℟. Vrgenti, ratione maioris vtilitatis alias diſpenſatio facta ſurreptitia cenſetur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 18.

9 Si Papa committat diſpenſationem alicui, & talis moriatur, re integra, quid agendum?
℟. Si diſpenſatio committatur certæ perſonæ, ratione perſonæ mortuæ, alia debet nominari à Summo Pontifice: ſi uero cõmittatur ratione officij ueluti Vicario, uel Epiſcopo, ſucceſſor eius poterit executioni mandare tale reſcriptum. Vgolin. de offi. & poteſt. Epiſc. tract. 2. ſ. 15 0

10 Si ſint plures Iudices in vna diſpenſatione, & vnus incipiat, cæteri poſſunt ne procedere?
℟. Si reſcriptum dicat (ſinguli eorũ) non poſſunt procedere, quia in iſto caſu eſt locus præuentionis. c. pluries. de offic. deleg. lib. 6.

11 Cui committi debent diſpenſationes?
℟. Ordinario, & partes non poſſunt uti illis niſi priús coram illo præſententur, & ab eo expediantur.

12 Quomodo eſt procedendum in diſpenſationibus.
℟. Summarie, ſed citando partes.

13 Quid poteſt accipi pro labore diſpenſationis?
℟. Epiſcopus, & Vicarius, nihil; Notarius vero pro labore examinis teſtium, quartam partem aurei.

14 In quibus caſibus poteſt Epiſcopus diſpenſare?

℟. So-

tate, poterit declarare cauſam legitimam eſſe, ut illo tempore excuſetur ab executione uoti. Vgol. de offic. & poteſt. Epiſc. tract. 2. f. 162.

22 Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum eo, qui uouet ſe talem religionem ingreſſurum, ut ingrediatur alteram?

℟. Poteſt; quia hoc magis eſt commutare votum quam diſpẽſare. Nauar. conſ. 4. & 14. de voto. & conſ. 4. de regularib. n. 33. Caiet. 2. 2. quęſt. 89. art. 1.

23 Quando Epiſcopus diſpenſat in voto, debet ne loco voti imponere aliquã pœnitentiam, vel aliam rem?

℟. Negatiue, quia hoc non eſſet diſpenſare, ſed permutare. c. magnê. de uoto. Nauar. in man. c. 12. n. 65.

24 Poteſt Epiſcopus delegare hanc facultatem diſpenſandi?

℟. Poteſt, quia eam habet ratione ſuæ dignitatis; ſed ſi eam habuerit delegatam à Summo Pontifice in aliquo caſu, eam ſubdelegare non poteſt. Vgol. de offi. & poteſt. Epiſc. tract. 2. fol. 162.

CAPVT X.
DE SIMONIA.

1 QVid eſt ſimonia?

℟. Studioſa uoluntas contractandi pretio rem ſpiritualem. Tolet. lib. 5. c. 84. num. 1. D. Thom. 2. 2. q. 10.

2 Quare dicitur res ſpiritualis?

℟. Quia procedit à Deo, qui eſt auctor gratiæ.

3 Quotuplex eſt diſtinctio pretij?

℟. Triplex: pecunia, laus, & obſequium. Tolet. in ſumm. lib. 5. cap. 84. num. 3.

4 Si quis conueniat cum alio ſe daturum ei beneficium, ſi ipſum laudet corã alijs, uel inimicum uituperet, erit ne pretium, & ſimonia?

℟. Erit. Tolet. in ſum. c. 84. n. 5.

5 Quid eſt pretium obſequij?

℟. Quando quis inſeruit alicui in miniſterijs temporalibus pro retributione, ut Oeconomus, & ubi aliquod pretium horum intercedit tãquam pretium pro re ſpirituali eſt ſimonia. Tol. ubi ſupra.

6 Vnde dicitur ſimonia?

℟. A Simone Mago primo Auctore huius peccati. act. 8. qui ut habetur. q. 3. c. Saluator. voluit emere donũ Spiritus Sancti, vt poſſet alijs cum lucro vendere.

7 A quo fuit prohibita?

℟. A Deo, ex illo. Math. 10. gratis accepiſtis, gratis date.

8 Quot ſunt ſpecies ſimoniæ?

℟. Tres: mentalis, conuentionalis, & realis. Tol. vbi ſup.

9 Quæ eſt mentalis, & quotuplex?

℟. Duplex: altera, cum quis interiũs vult rem ſpiritualem pretio cõtractare, tamen non deducit ad actũ exteriorem aliqua de cauſa: altera mentalis eſt, cum exterius aliquid ſpirituale tractatur certo pretio tamen non manifeſtatur; verbi gratia aliquis dat cẽtum aureos alicui hac intentione, vt det ei beneficium tamen neque implicite, neque explicitẽ ſignificat alteri. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 86. nu. 2. Nauar. in manual. c. 23. num. 103.

10 Quæ eſt conuentionalis?

℟. Quando eſt pactum aliquod exterius,

terius, implicitum, vel explicitum, tamen non ſequitur cõſumatio operis ex vtraque parte. Tolet. in ſum. cap. 84.

11 Quotupliciter fit ſimonia?

℞. Tripliciter: vno modo, quando tantum eſt pactũ pretij, tamen nondum eſt datum pretium, nec translatum beneficium. Secundo modo, quando cum pacto pretiũ eſt tranſlatum, ſed nondum acceptum beneficium. Tertio modo, quando datum eſt beneficium, vel res ſpiritualis, nondum tamen eſt pretium acceptum. Tolet. in ſumm. lib. 5. cap. 86. num. 3.

12 Quæ eſt realis?

℞. Eſt perfecta cõſumatio ſub vtraque parte. Nauar. in manual. cap. 23. num. 105.

13 Pro quibus rebus dare pecuniam eſt ſimonia?

℞. Vt ſi ematur calix pluris quam valet ex eo pręciſe, quia eſt conſecratus, ſed vendere, & emere calices ẽt conſecratos eodem pretio, ac ſi non eſſent conſecrati, non eſt ſimonia. Tol. in ſum. lib. 5. c. 87. n. 5.

14 Quibus rationibus poteſt dari pecunia pro re ſpirituali?

℞. Multis. Primo per modum pretij. Secundo per modum ſuſtentationis ipſis miniſtris rerum ſpiritualium, ſeu per modum eleemoſynæ, vel oblationis, quę fit Deo in ſuo miniſtro; aut per modum liberalitatis, ſeu ſpontaneæ donationis, & gratitudinis, vel per modum laudabilis conſuetudinis. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 87. nu. 1.

15 In ſimonia quis diſpenſat?

℞. Quando eſt de Iure poſitiuo, Papa. Tol. vbi ſup.

16 In ſimonia reali poteſt ne Papa diſpenſare?

℞. Non poteſt facere talem contractum licitum, bene tamen poteſt Simoniacos habilitare ad beneficia, & à peccato abſoluere. Tol. in ſum. lib. 5. c. 84. n. 4.

17 Epiſcopus poteſt abſoluere ſubditum ſuum à ſimonia occulta?

℞. Poterit, ſicuti poteſt ad ordines ſuſcipiendos habilẽ reddere, ſed nõ poteſt eum habilem reddere ad obtinenda beneficia, quibus priuaretur, ſi talis ſimonia eſſet publica. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 24.

18 Quod peccatum eſt ſimonia?

℞. Mortale, & tripliciter peccat Simoniacus. Primo, quia vendit quod non eſt venale. Secundo, quia vendit quod ſuum non eſt; nam 1. Corinth. 4. homo diſpẽſator eſt rerum ſpiritualium non Dominus, & ita qui vẽdit rem ſpiritualem, alienam rem vendit. Tertio, quia facit contra originem rei ſpiritualis. Tol. in ſum. lib. 5. c. 85. n. 1.

19 Quæ pœna datur Simoniaco?

℞. Ipſo Iure eſt excommunicatus, & perdit beneficia obtenta, & obtinẽda, vſque dum à Papa diſpenſetur. Sylu. verb. ſimonia. n. 19.

20 Hæc pœna intelligitur ne in ſimonia mentali?

℞. Negatiue, ſed in ſimonia reali, in ſimonia mentali peccat ſolum mortaliter. Tol. in ſum. lib. 5. c. 93. n. 2.

21 Pretium ſimoniæ cui debet reſtitui?

℞. Eccleſiæ, vel pauperibus, quia qui dedit pecuniam eam amiſit dando eam pro re turpi. Tol. in ſum. lib. 5. c. 93. n. 4.

22 Mediator, & Interuentor in ſimonia, tenetur ne reſtituere fructus?

Ne-

℟. Negatiue, licet grauiter peccet, quia ſolum ſimoniaco impoſita eſt hęc pœna. Tol. vbi ſup.

23 Simoniacus teneť ne in foro conſcientiæ relinquere beneficiũ, & reſtituere fructus?

℟. Tenetur. Tol. vbi ſup.

24 Cōferre beneficia indigno, ob familiaritatem, vel conſanguinitatem, eſt ne ſimonia?

℟. Negatiue, ſed peccatum mortale. D. Tho. 2. 2. q. 10. art. 5.

25 Poſſunt ne vendi res ſacræ?

℟. Poſſunt ratione materiæ, & non ratione benedictionis. Tol. in ſum. lib. 5. c. 89. n. 2.

26 Committens ſimoniam in ordine, vel beneficio, incurrit ne excommunicationem?

℟. Incurrit, ſi ſit realis. Tol. in ſum. c. 93. n. 1. lib. 5.

27 Ignorantia excommunicationis, excuſat ne ſimoniacum ab excommunicatione?

℟. Affirmatiue, quia ad excommunicationem requiritur ſcientia, & conſenſus. Tol. lib. 5. c. 86. n. 5.

28 Scientes, & non manifeſtantes incurrunt ne excommunicationem, ſecundum extrauagantem cum deteſtabile?

℟. Talis extrauagans non eſt in vſu, & ſic non incurrunt, vt tenet ſum. Tabien. verb. ſimonia. ſ. 75.

29 Si quis committit ſimoniam in beneficio eſt ne priuatus illo beneficio, vel etiam alijs beneficijs?

℟. Si ſit realis, omnibus, & eſt inhabilis ad futura ſecus autem, ſi ſit cōuentionalis. Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 93. n. 10.

30 Quando dicitur conſumata ſimonia?

℟. Quando concurrunt conuentio, intentio, & executio.

31 Accuſatus de ſimonia, prohibetur ne accuſatione pendente, à celebratione Miſſarum?

℟. Si accuſatio ſit ꝓbata per teſtes, prohibetur. Tol. vbi ſup.

32 Simonia quomodo probatur?

℟. Per præſumptiones, & teſtes, cũ de ſua natura ſit peccatum.

33 Committitur ne ſimonia in iure patronatus?

℟. Affirmatiuè. Tol. vbi ſup.

34 Si quis Sacerdos ad audiendam alicuius confeſſionem, duo, aut tria milliaria cōficiat, aut aliquas etiam expenſas faciat, erit ne ſimonia ſi accipiat aliquid?

℟. Non erit, quia eſt labor antecedēs & pro hoc poteſt pretium exigi, & dari. Sot. lib. 9. q. 6. art. 1.

35 Si quis ſe obligat per annum, aut per aliquod tempus adminiſtranda ſacramenta, vel celebrandum, & exigat pretiũ pro tali obligatione, erit ne ſimonia?

℟. Non erit, quia hîc non vendit rē ſpiritualem, ſed ſuã libertatem. Caiet. verb. ſimonia. & Gloſ. ſuper c. ſignificatum. de prębend.

36 Si quis accipiat aliquid pro labore audiendi confeſſiones, baptizandi, & alia ſacramenta miniſtrandi, erit ne ſimoniacus?

℟. Erit ſimonia, quia talis labor eſt concomitans rem ſpiritualem, & ab ea ſeparari non poteſt. Sot. lib. 9. de iuſt. & iur. q. 6. art. 1.

37 Qui adeptus fuerit beneficium per ſimoniam conuentionalem, vacat ne beneficium ipſo Iure?

℟. Negatiue, ſed per ſententiam. Tol. in ſum. c. 93.

38 Eſt ne ſimoniacus, qui dat pecunias ad ob-

obtinendam amicitiam, vel ſeruitutem, ex qua deinde conſequatur beneficium?

℞. Non eſt ſi principaliter nō intendit beneficium. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 84. nu. 5.

39 Qui permutat beneficium cum beneficio, abſque licentia Papæ eſt ne Simoniacus?

℞. Affirmatiue. c. quæſitum. de rer. permutat.

40 Si duo paciſcantur quod poſt certum tempus vnus eorum, alteri beneficia renunciet, erit ne ſimonia?

℞. Negatiue, ſed confidentia reprobata.

41 Contractus non emptionis, neq; venditionis, poteſt eſſe ſimoniacus?

℞. In re ſpirituali omnis actus, qui non ſit contractus gratuitus, poteſt eſſe Simoniacus.

42 Poteſt Epiſcopus abſoluere ſubditum ſuum à ſimonia occulta?

℞. Poteſt, & ad ordines ſuſcipiēdos habilem reddere, ſed non ad beneficia, quibus priuatur ſi talis ſimonia eſſet publica. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 6.

CAPVT XI.

DE VSVRIS.

1 QVid eſt Vſura?

℞. Quidquid exigitur, vltra ſortem principalē, vide Val. p. 1. Nauar. n. 214. Caiet. verbo vſura Leſs. c. 3.

2 In commodato, eſt ne vſura?

℞. Non eſt, ſed actus bonus, & charitatis.

3 In quo differunt mutuū, & cōmodatū?

℞. In commodato non transfertur dominium rei, imò eadem res debet reſtitui: in mutuo autem transfertur. Tol. in ſum. lib. 5. c. 28. n. 2.

4 Quid requiritur ad veram vſuram?

℞. Primo, mutuum. Secundo, lucrum. Tertio, quod tale lucrum ſit extimabile pecunia. Quarto, quod proueniat ratione mutui. Quinto, quod tale lucrum principaliter, & non ſecūdario proueniat ex mutuo. Tol. in ſum. lib. 5. c. 28. n. 2.

5 Vſura, & dare ad vſuram quo iure prohibentur?

℞. Naturali, humano, & diuino. Tolet. vbi ſup.

6 Vſura quod peccatum eſt?

℞. Mortale, & aſſerere contrarium eſt hæreticum. c. ſuper eo. & c. quia de vſur.

7 Vſurarius eſt ne ipſo Iure excommunicatus?

℞. Non eſt, & ideo non eſt expellendus ab officio diuino. Sot. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 1. art. 1. Sylueſt. verb. vſura.

8 Quotuplex eſt vſura?

℞. Mentalis, realis, & palliata. Tol. in ſum. lib. 5. c. 29. n. 1.

9 Quæ eſt mentalis?

℞. Quando aliquis mutuat aliquid ea intentione, vt vltra ſortem recipiat lucrum, ſed non manifeſtat intentionem. Sylu. verb. vſura.

10 Quæ eſt realis?

℞. Quando quis mutuat, & facit pactum quod priùs debet illi ſolui vltra ſortem tanta quantitas. Tol. in ſum. lib. 5. c. 29.

11 Quæ eſt palliata?

℞. Quando quis mutuat, & non po-

ſcit

ſcit quod debet recipere vltra ſortē. Tol. in ſum. lib. 5. c. 29. n. 1.

12 Mutuans habēs animū ex mutuo, percipiēdi aliquid, ſed nō principaliter ex mutuo, ſed ex liberalitate, vel gratitudine eſt ne vſurarius mentalis?

℟. Nō eſt, quia principaliter id non intēdit, ſed ſecundario. Tol. vbi ſup.

13 Quid requiritur ad vſuram mentalem?

℟. Primo, intentio recipiendi vltra ſortem. Secundo, quod ſit ratione mutui. Tertio, quod principaliter, & non ſecundario intendat aliquid habere vltra ſortem ratione mutui. Tol. in ſum. lib. 5. c. 29. n. 3.

14 Quotupliciter cōmittiť vſura mētalis?

℟. Tripliciter. Primo, quādo eſt intentio ſolum ex parte dantis. Secundo, quando ſolum eſt ex parte recipientis. Tertio, quando eſt intentio ex vtraq; parte, licet non exprimatur. Tol. in ſum. lib. 5. c. 29. nu. 4.

15 Ad vſuram realem quid requiritur?

℟. Primo, vt intercedat mutuum, & vltra ſortem ratione mutui aliquid recipiat. Secundo, ut ſit pactum explicitū recipiēdi aliquid, & hoc accidat ratione mutui quando ipſum mutuū occultatur nomine alterius contractus, vt emptionis, vel venditionis. Tol. in ſum. lib. 5. c. 31. n. 5.

16 Quando quis vendit rem quæ non eſt, vel vendit rem quam nō tradidit in pretium 200. ducatorum, & loco rei tradit 100. aureos eſt ne vſura?

℟. Affirmatiue, eſtque palliata, & frequenter committitur. Tol. lib. 5. c. 31. nu. 2.

17 Quot ſunt pretia rerum, & in qua differentia?

℟. Tria: infimum, mediū, & ſuprémum. Tol. vbi ſup. n. 3.

18 Si quis vendat rem in pretio medio, vel infimo, quia ſolutio fit de præſenti, & eandem rē uendat alteri in ſummo pretio, quia ſolutio eſt de futuro eſt ne vſurarius?

℟. Non, quia non vendit rem vltra ſummū pretium. Tol. vbi ſup. n. 3.

19 Quotupliciter poteſt palliari vſura?

℟. Dupliciter. Primo, ratione pacti, quando non exprimitur in contractu, ſed alia via indicatur. Secūdo, ratione mutui, quando ipſum mutuum occultatur nomine alterius cō tractus, vt emptionis, vel venditionis. Tol. vbi ſup. n. 1.

20 Si quis debet ſoluere centum poſt annum, & de pręſenti ſoluit ſeptuaginta, & petit ſibi remitti triginta erit ne vſura?

℟. Si id petat, quia de præſenti multum valet pecunia, vel quia poſt annum poteſt eſſe periculū in ſolutione, nō eſt vſura: ſi vero rem petat ratione temporis, erit vſura. Nauarr. in manua. c. 17. n. 131. Tol. in ſum. lib. 5. c. 31. n. 6.

21 Si ſocer dat agrū in pignore dotis, erit ne vſurarius?

℟. Negatiue, ſed licite poterit percipere fructuus agri, & recuperare integram dotem propter onus matrimonij. c. ſalubriter de vſuris. Sot. lib. 6. q. 1. art. 2.

22 Si quis habeat ſpem, vel deſiderium recipiendi aliquid vltra mutuum erit ne vſurarius?

℟. Quia ſpes, & deſiderium differūt ab intentione in eo quod intentio operať propter rē, vnde qui ita mutuat propter vſuram: ſpes vero, & deſiderium non habent rationē operationis, & executionis in ordine ad vſuram. Tol. in ſum. lib. 5. c. 29. n. 3.

23 Si quis det pecunias argenteas, vt reci-

piat

piat aureas, & accipiat aliquid moderatum, erit ne vſura?

℞. Non erit, quia talis contractus nõ eſt mutuandi, imò permutandi vnam rem pro aliam. Tolet. lib. 5. c. 30. n. 1.

24 Si quis mutuat agricolis triticum ea conditione, vt obligẽtur colere terras mutuantis, erit ne vſura?

℞. Erit, quia illa obligatio pecuniæ æſtimabilis eſt, & percipitur aliquid vltra ſortem principalem. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 30. n. 3.

25 Quid debet talis mutuans facere, ne committat vſuram?

℞. Debet remittere agricolis aliqd de pecunia commodata arbitrio boni viri. Tol. vbi ſup.

26 Si quis mutuet aliquid ea obligatione, vt ſucceſſiue emat merces ex ſua officina, erit ne vſura?

℞. Erit, quia talis obligatio pretio æſtimabilis eſt. Tol. in ſum. lib. 5. c. 30. n. 3. Molina diſt. 30. Sylu. vſura. 1. q. 7. D. Ant. loc. cit. §. 8. Azor. c. 7

27 Si quis mutuet pecunias Principi, vt ſibi remittat gabellas, eſt ne vſura?

℞. Eſt vſura aperta. Tol. vbi ſup.

28 Si quis mutuat, alicui nauiganti, vel eunti ad ferias hac conditione, vt obliget ipſum mercatorem, vel nauigantem, vt ineat ſecum contractum aſſecurationis, eſt ne vſura?

℞. Affirmatiue, c. nauigãti. de vſur.

29 Si quis dat frumẽtum vetus, vt detur ei nouum, erit ne uſura?

℞. Si non fiat ea ratione quod nouũ frumentũ plus putatur valere quã vetus, ſed ſolũ ea ratione quod non pereat, non eſt uſura. Tol. in ſumm. lib. 5. cap. 30.

30 Si quis mutuat cũ pacto, ut alius fideiubeat, vel ſpondeat pro ipſo in aliquo negotio, erit ne vſurarius?

℞. Erit, quia hęc obligatio eſt pretio æſtimabilis, & ex hoc capite recipit aliquid vltra ſortẽ principalẽ. Tol. in ſum. lib. 5. c. 30. n. 6.

31 Si quis mutuat, & accipit pignus fructiferum, ut uineã, eſt ne uſurarius?

℞. Affirmatiue, & tenetur reſtituere fructuus deductis expẽſis. c. quoniã de uſuris.

32 Si quis dat fundum in feudum, & poſtea accipiat pecuniã à feudatario, & dat idem fundũ in pignus, erit ne uſurarius?

℞. Negatiue, ſed poterit recuperare pecuniã mutuatã, & fructuus fundi, quia eos percipit ratione feudi, & non ratione mutui. c. conqueſtus. de uſuris. Sot. lib. 6. q. 1. art. 2. vide Nauar. n. 217. Ioan. Med. q. 3. Comitol. lib. 1. q. 4.

33 Ratione lucri ceſſãtis, & dãni emergẽtis poteſt quis abſq; uſura in mutuo aliquid ultra ſortẽ principalem accipere?

℞. Poterit, ſed nõ debet accipere aliquid ratione mutui. Sot. de iuſtitia, & iure, ut ſup.

34 Quid eſt lucrum ceſſans?

℞. Quando aliquis habet ſuam pecuniam ad merces emendas, & uendẽdas, vel ad colendum agrum, & vt illã det mutuo relinquit conditionẽ, aut agriculturam. Tol. in ſum. lib. 5. cap. 32. n. 5.

35 Quid eſt damnum emergens?

℞. Quando aliquis ad mutuamdum vendit domum, vel agrum?

36 Si damnum non ſit probabile, poteſt quis accipere lucrum mutuando?

℞. Non põt, niſi ſub conditione, vt mutuo tibi centũ, ſed ſi mihi acciderit damnum, debes mihi vltra ſortem

tem redderẽ tale damnum. Tolet. vbi ſup. n. 7.

37 Quæ conditiones requiruntur, vt ratione lucri ceſſantis poſſit accipi aliquid vltra ſortẽ principalẽ mutui?

℞. Tres. Prima, quod talis pecunia, quæ mutuatur expoſita ſit negotiationi. Secunda, vt mutuans non habeat aliam pecuniam, de qua poſſit mutuare extra illã, quam habet expoſitam negotiationi. Tertia, vt lucrum ceſſans ſit probabile, Tolet. in ſum. lib. 5. c. 32. n. 2.

38 Si quis mutuat oleum, vt illi reſtituatur tantum frumentum nouum, erit ne vſura?

℞. Si non faciat ea intentione quod frumentum nouum valebit plus quã oleũ, non eſt vſura. Sot. lib. 6. de iuſt. & iure art. 2.

39 Si quis mutuet negotiatori pecunias, vt ille pro ſe negotiationi exponat ea conditione, vt mutuans non poſſit perdere ſortem principalẽ, & debeat accipere lucrum, quod prouenerit ex negotiatione, erit ne vſura?

℞. Iſte contractus eſt vſurarius manifeſtus, ratio eſt, quia, ut nõ ſit vſurarius debet ſe exponere periculo. Tol. lib. 5. c. 30. n. 15.

40 Qui dat centum aureos in menſe Februarij, vt tempore meſſis venturæ reddantur illi centum menſuras tritici, & in dicto menſe Februarij cõmuni ęſtimatione valent centũ mẽſuræ tritici ducentos aureos, iſte talis contractuus, quando non erit vſurarius?

℞. Quando probabiliter dubitatur quod tempore meſſis, & ſolutionis una menſura tritici ſit ualitura plus, uel minus quam unum aurum, ratio eſt, q̃a dubitatio de maiori, uel minori pretio illum liberat ab vſura, & iſte eſt ludus fortunæ, & ſe exponit periculo perdendi, vel lucrandi. Secundo, quia dubia in meliorem partem debent interpretari, & cum iſte ſit dubius de pretio maiori, vel minori, quod debet eſſe tempore meſſis futuræ non debet iudicari vſurarius, cum hoc pendeat à futuro euẽtu, & tàm emptor, quàm venditor æqualem ſortem, & fortunã currũt. Tertio, quia commodum, & incommodum ex dilatione ſolutionis ſpectat ad emptorẽ, & venditorẽ ęqualiter. l. pen. C. de ſolution. l. Arrianus ff. de actionib. & oblig. C. ex literis de probation. c. nauiganti de vſuris; nec obſtat quod tẽpore quo fit contractus, triticum in maiori pretio habeatur, quia non emitur tunc temporis illud triticum, ſed triticum futurum, quod debet in menſe Aguſti ſequenti colligi.

41 Quando iſte cõtractuus erit vſurarius?

℞. Primo, quando qui emit triticum non dubitat de maiori, vel minori pretio, ſed certo exiſtimat quod valebit plus quam vnum aurum; tunc enim eſt vſura, quia vult emere minori pretio propter anticipationem pecuniæ, & ſic habet iam in animo, percipere aliquid pro ſua pecunia vltra ſortem principalem. Secundo, quando emptor ſcit, vel ſuſpicatur quod venditor, vendit illi triticum minori pretio aliqua neceſſitate cõpulſus, ſed non pro dubitatione quã habet, quod triticum valebit plus, vel minus quam vnum aurum, tunc enim emptor emit neceſſitatem alterius, & ideo eſt contractus vſurarius. gloſ. in c. nauiganti de vſuris.

42 Hæc dubitatio, qualis debet eſſe, vt liberet

beret emptorem ab vſura?

℟. Debet eſſe iuſta dubitatio, quæ colligitur ex varijs circumſtantijs, verbi gratia temporis, nimium ſicci, vel ſterilis agri. glo. in c. nauiganti de vſuris.

43 Qui vendet merces ea conditione, vt poſt quatuor menſes, dentur illi decem aureos, & tẽpore, quæ eas vendit, non valent niſi octo aureos, quãdo iſte cõtractuus, nõ erit vſurarius,

℟. Primo, quando iſte dubitatur, qđ poſt quatuor menſes merces valebunt, plus quam decem aureos. Secundo, ſi tempore venditionis non erat venditurus iſtas merces, quia ſi tunc erat eas venditurus erit contractus vſurarius, quia certa ſcientia plus recipit quã merces valẽt; vt tenet glo. in c. ſi nauiganti de vſuris.

44 Si vſurarius impetret literas, vt reſtituantur illi vſuras ab alio vſurario, debet ne audiri?

℟. Non eſt audiendus, donec ipſe prius cum effectu reſtituat vſuras, quas fecit etiam parte petente, non ratio eſt, quia qui peccat in legem fruſtra inuocat legis auxilium; hoc intelligitur ſi peccat in eandem legẽ. non in diuerſam, vt habetur in cap. quia fruſtra. c. Michael de vſuris.

45 Si vſurarius appellet à ſententia contra ſe data, eſt ne audiendus?

℟. Si ſit vſurarius notorius, non eſt audiẽdus, niſi reſtituat vſuras, ratio eſt, quia in delictis notorijs, non habet locum appellatio, ſed executio. c. quam pernicioſam de vſuris.

46 Poteſt quis facere uſuras, ad redimendos captiuos?

℟. Non poteſt, cum non ſit faciendum malum, ut inde oriatur bonũ, cum uſura prohibita ſit in utroq; teſtamento, c. de uſuris.

47 Vſurarij ad quod iudicium pertinet, & cuius fori eſt?

℟. Eſt mixti fori, ſed magis proprie pertinet ad Eccleſiaſticum Iudicem cum ad conſcientiam, & animã pertineat, c. cũ diœceſi, c. quia in omnibus de vſuris.

48 Iudex Eccleſiaſticus poteſt procedere contra vſurarios, etiam ſi non ſit accuſator, neque denuntiator, neq; qui petat vſuras?

℟. Poteſt, & debet in conſciẽtia inquirere de vſurarijs, ratio eſt, quia ad Iudicem Eccleſiaſticum pertinet tollere peccata publica c. cũ in diœceſi c. quia in omnibus de vſuris.

49 Clericus vſurarius quã pœnã incurrit?

℟. Vltra pœnas ſecularibus taxatas & impoſitas, remanent ſuſpenſi c. præterea de vſuris.

50 Quis poteſt diſpenſare cum Clerico vſurario?

℟. Si reſipiſcat, & faciat pœnitentiã, ac reſtituat vſuras; Epiſcopus poterit diſpenſare ad exercẽdos ordines ſuſceptos, & ad nouos ſuſcipiẽdos; ratio eſt, quia hoc non eſt prohibitum Epiſcopo, vt habetur in c. inter dilectos de exceſſibus prælatorum, c. ſi quis oblitus. c. quoniam multi. 14. q. 4.

51 Si quis mutuat centum aureos tempore quo valent vndecim dragmata, & Princeps poſtea augeret valorem aurei, uſque ad quatuordecim, mutuator quid tenetur ſoluere?

℟. Solum centum aureos ad æſtimationem undecim dragmatum, ratio eſt, quia in pecunia pretium nõ extinguitur, neque ſeparatur à pecunia, ſicut ſeparatur in frumento. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 34. n. 2.

Si

52 Si quis mutuat alicui centum ea conditione, vt reſtituat ſibi mille, quæ aliâs ſibi debebat, & exigentia erat difficilis, erit ne vſura?

℞. Non eſt, quia iſte nihil accipit vltra ſortem niſi quod ſuum eſt. Tol. in ſum. lib. 5. c. 34. n. 3. Azor. c. 6. q. 6. loco cit.

53 Si quis mutuat centum aureos ea conditione, vt ſtatuto tempore reddantur ſub pœna decem aureorum, hæc pœna poteſt ne licitê exigi?

℞. Poteſt, quia quod recipitur vltra ſortem, eſt ratione pœnæ, & nõ mutui. Tol. vbi ſup. c. 32. n. 1.

54 Si quis mutuet pecuniam, & ponat ad lucrũ ea conditione, vt ſingulis annis recipiat decem, ita tamen vt capitale ſemper maneat illæſum, erit ne vſura?

℞. Io. And. & Hoſtienſ. in ſum. tenẽt quod ſi lucrum eſt moderatum, non eſt vſura. ſed Abb. c. per veſtras. de donat. inter vir. & vxor. tenet eſſe vſuram, quia non ſe exponit periculo, & propter periculum eſt licitum lucrum.

55 Quæ conditiones requiruntur, vt pęna licitê percipi poſſit?

℞. Tres. Prima, quod non mutuet intentione habendi aliquid vltra ſortem principalem. Secunda, vt pœna non imponatur homini, qui illo tempore non poteſt ſoluere ſortem principalem. Tertia, quando non eſt in poteſtate hominis ſoluere, & abſq; ſua culpa non ſoluit, tunc pœna exigenda non eſt; quia licite debet exigi ſolum ab illo, qui habet culpam non ſoluendo. Tolet. in ſum. lib. 5. c. 32. num. 3.

56 Si quis ſoluat partem debiti tempore ſtatuto, licebit ne ab illo totam pęnam exigere?

℞. Non licet, ſed ſolum pro rata, niſi in obligatione cautũ fuerit quod tale mutuum debet ſimul ſolui. Tol. in ſum. lib. 5. c. 32. n. 4.

57 Si quis mutuat pecuniam, vel accipit pignus eo pacto quod ſi ſtatuto tempore pecunia non reſtituatur, pignus ſit creditoris, eſt ne contractus vſurarius?

℞. Si pignus æquiualet pecuniæ mutuatę, licitum erit; ſi vero plurimum excedat erit contractus uſurarius. Tol. in ſum. lib. 5. c. 30. n. 5.

58 Quotuplex eſt Vſurarius?

℞. Duplex: alius notorius, alius occultus.

59 Quis dicitur notorius?

℞. Qui conuictus eſt in iudicio per idoneos teſtes, uel per ſuam confeſſionem, uel qui publice dat uſuras. Tol. in ſum. lib. 5. c. 36. n. 4.

60 Quis dicitur occultus?

℞. Qui hoc crimen occulte committit, & non habet ullam ex tribus qualitatibus ſuprapoſitis. Tolet. ubi ſupra.

61 Confeſſarius quid debet facere cum Vſurario?

℞. Si ſit notorius, illum non abſoluere, neq; dare communionem, neque debet ſepelire in loco ſacro, niſi priûs nõ reſtituat, uel det cautionẽ reſtituendi; & ſi ſit inops, & pauper ſaltem iuret ſe reſtituturum cum primum poſſit. c. quanquam. de uſur. lib. 6. ſi uero non ſit notorius, debet eum abſoluere cum propoſito reſtituendi.

62 Si uſurarius ſit in articulo mortis, quid faciendum?

℞. Confeſſarius accipiat declarationem, & promiſſionẽ ſoluẽdi uſuras, de-

deinde manifeſtet ſuo Epiſcopo, vt ſi viuat compellat eum, ſi vero moriatur, compellantur hæredes. Sylu. verb. reſtitutio. 6.

63 Si vſurarius ſit in articulo mortis, & non loquatur quid agendum?

℞. Si dederit ſigna contritionis debet eum abſoluere, quia maior eſt miſericordia diuina, peccato vſuræ, Sylu. verbo reſtitutio. 6.

64 Vſurarij quas pœnas incurrunt?

℞. Vndecim. Sylueſt. verb. vſura. 9. Primo, ſunt infames infamia iuris. c. Raynutius. de teſta. c. pia. de exception. lib. 6. Secundo, ad communionem altaris non admittuntur. c. pia. de except. Tertio, nec ad oblationem offerendam. Quarto, non ſepeliuntur in Eccleſia. Quinto, nec ad confeſſionem ſuorum peccatorum admittuntur niſi ſatisfaciant. c. quia in omnibus. de vſur. Sexto, nullus debet adeſſe eorum teſtamentis. Septimo, neque eorum teſtamentum eſt validum. Bart. in c. quanquam. de vſur. Octauo, nullus debet permittere eos habitare in ſuis terris. c. vſurarium. de vſur. lib. 6. Nono, ſi vſurarius det alteri vſuras, non poteſt repetere niſi priùs ſoluat vſuras quas alijs debet. c. quia in omnibus. de vſur. Decimo, ſi vſurarius cedat bonis, non reſeruatur illi congrua ſubſtentatio, ſicut alijs hominibus. c. Oduardus. de ſolutionib. c. quia in omnibus. de vſur. Vndecimo, tenentur reſtituere fructus cum ſorte principali. DD. omnes. in l. malæ fidei poſſeſſor.

65 Si quis conſequatur aliquod officium per vſuram, tenebitur reſtituere fructus, & prouentus officij?

℞. Negatiue, quia computantur in ſuo labore. Tol. in ſum. lib. 5. c. 30.

66 Vſurarij ad quid tenentur?

℞. In vita, vel in morte, tenentur reſtituere lucrum, quod acceperunt vltra ſortem principalem, & omne damnum, quod ratione vſuræ alter accepit, tum lucri ceſſantis, tũ damni emergentis. D. Thom. 2. 2. quæſt. 78. artic. 4.

67 Hæredes vſurarij tenenť ne reſtituere?

℞. Tenentur quilibet pro rata. D. Tho. 2. 2. q. 78. c tua nos de vſuris.

68 Si vſurarius habeat alia bona immobilia, vel mobilia, quę abſque vſura iuſtè poſſidet, poteſt licitè ea vendere, & alienare?

℞. Poteſt, dũmodo habeat alia, vel vſuraria bona, quæ poſſit reſtituere. Tol. in ſum. lib. 5. c. 35. n. 4.

69 Si vſurarius alienet bona, quę per uſuras acquiſiuit, quia alia bona nõ habet, talia bona poſita in poteſtate tertiæ perſonæ, ſunt ne obnoxia reſtitutioni?

℞. Duplex eſt donatio; aut aliquis gratis donat abſque aliquo proprio commodo, ut qui dotem dat filiæ, uel ſeruo, & tunc illa bona per uſuras acquiſita ſunt obnoxia reſtitutioni; aut donat cum ſua utilitate, ut qui emit, uel ſoluit mercedẽ meſſoribus, & tunc talia bona donata non ſunt obnoxia reſtitutioni. Sot. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 1. art. 4.

70 Principes, & Iudices, qui in cauſa uſuraria ſibi applicant bona uſurarij, & non audiunt eos, qui iuridicè petunt ſibi reſtitui, ad quid obligãtur?

℞. Ad reſtitutionem. Tolet. in ſum. lib. 5. cap. 36.

71 Notarius, qui ſcit contractum eſſe vſurarium, & facit uerum, ut ſi ſciat dari accipienti uiginti, & ſcribat trigin-

Digitized by Google

ginta, ad quid obligatur?

℟. Ad reſtitutionem illorum decem aureorum. Tol. lib. 5. c. 36. Banneſ. 2.2.q.78.art.3.Sot.lib.6. in fi. q.1. art.4. D.Anton.p.2.tit.1.c.9.

72 Si Notarius ſcribat contractum vſurarium cum veritate, ad quid obligatur?

℟. Non obligatur ad reſtitutione cũ nihil occultet, ſed ſolũ peccat mortalitêr faciens actum illicitum. Tol. in ſum.lib.5.c.36. n.2.

73 Factores proxenetæ, ſeu curſores vſurariorum, ad quid obligantur?

℟. Ad reſtitutionem cum dent operam rei illicitæ. Tolet. vbi ſupra num. 2.

74 Accipientes ad vſuram ab ijs, qui parati ſunt hoc facere, cũ alioqui exerceant quam pœnam incurrunt?

℟. Nullam neque peccant, ſi fiat propter ſubuentionem, ſuæ vel alienæ neceſſitatis. ita D. Tho. 2.2. q. 78. art. 4. in corp.

75 Si quis committeret pecuniam ſuam vſurario non habẽti alias pecunias, vnde vſuras exercere poſſit peccaret ne?

℟. Si hac intentione committeret, vt ille copioſius per vſuram lucraretur eſſet particeps culpæ, quia daret materiam peccandi: ſi vero daret vſurario habenti alias pecunias, vnde vſuras exercere poſſit, non peccat committendo huic ſuam pecuniam, quia dat, vt apud illum tutius ſernetur S.Tho.ibid. ad 3.

76 Domini temporales permittẽtes vſurarios peccat ne?

℟. Non peccant, quia permittere non eſt approbare, ſicut permittitur ſcortum ad euitandum maius malum. Tolet.in ſum.lib.5.c.37.n.4.

77 Si Domini temporales prohiberent, vt ſoluens vſuras non poſſit eas repetere, nec audiri in iudicio, peccarent ne?

℟. Peccarent mortalitêr, & tenerentur ad reſtitutionem, quia tollunt ius certæ perſonæ. Clem. vnica. de vſuris.Sot.lib.6. q.1. art.1.

78 Venditio rei cum pacto retrouendendi eidem, qui dat ad vſuram facit ne contractum vſurarium?

℟. Eſt vſura palliata, quia retrouenditio ita fit ſemper infra iuſtum pretium.Tol.lib.5.cap.31.n.3. Molin. diſt.355.n.2.Io.Medin.q.78.

79 Iuramentum de non petendo ad vſuram, & de ſoluendo vſuram, eſt ne adimplendum?

℟. Affirmatiue, quia iuramentum quod adimpleri poteſt ſine diſpendio vitæ æternæ ſemper eſt validũ, tamen vſurarius, non obſtãte iuramento facto à promittente, & ſolutione voluntaria, teneẽ in conſcientia reſtituere vſuras. c.debitores de iureiurãdo. c.tua dudum.de vſuris.

80 Iuramentum de non denũtiando vſurarium, eſt ne adimplendum?

℟. Aliqui putant quod non eſt adimplendum, quia eſt illicitum, & illud adimplere eſt cum diſpendio vitæ æternæ.

81 Pactum vſurararium vitiat, ne totum contractum?

℟. Si ſit ſeparatum, vitiat ſolûm pactum; ſi vero non ſit ſeparatum, vitiat totum contractum. Tolet.in ſum.lib.5.cap.30. num. 5.

Digitized by Google

CAPVT XII.

DE REBVS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

1 QVid eſt alienantio?

℟. Eſt transferre dominiũ vtile, & directum alicuius rei in aliquam perſonam. Iſidor. in etimologijs verb. alienatio.

2 Quotuplex eſt alienatio?

℟. Duplex, alia perpetua, alia temporalis, Abb. in c. continebatur de his, quę fiunt à Prælatis, ſine cõſenſu capituli.

3 Quæ dicitur alienatio temporalis?

℟. Illa, quæ tranſacto aliquo tempore limitato, reuertitur dominiũ vtile ad eandem perſonam, quæ rem alienauit Abb. in dicto loco.

4 Quæ eſt alienatio perpetua?

℟. Illa, quæ in perpetuum durat in fauorem alicuius hominis, & ſuorũ ſucceſſorum, ita vt res alienatas nunquam reuertatur ad proprium dominum Abb. vbi ſup.

5 Alienatio rei Eccleſiaſticæ facta durante vita alicuius hominis, ea conditione, vt illo mortuo, verbi gratia domus, vel tale fundum reuertatur, ad Eccleſiam, erit perpetua, vel temporalis?

℟. Talis alienatio, ſiue ſit durante vita vnius, vel plurium, in Iure vocatur alienatio perpetua, & prohibita eſt, quia durat per longũ tempus cum periculo, vt Eccleſia ex obliuione, perdat illam rem. Clement. ambitioſe de rebus Eccleſiæ non alienandis, & ibi DD.

6 Quę requiruntur ad veram alienationẽ rei Eccleſiaſticæ?

℟. Primo, tres tractatus ſolemnes inter Epiſcopũ, & capitulũ. Secũdo, cõſenſus Epiſcopi, & capituli in ſcriptis. Tertio, quod fiat pro vtilitate Eccleſiæ, & ea conſtet. Quarto petere à Summo Pont. licentiam per reſcriptũ, in quo debet eſſe euidẽs Eccleſiæ vtilitas, & virtute eiuſdem reſcripti probare ante Iudices, & Commiſſarios nominatos à Papa vtilem, & neceſſariam eſſe Eccleſiæ talem alienationem per teſtes idoneos: & tunc alienatio valet ſine alio conſenſu Papę; dummodo in ſcriptura dicatur ſaluo conſenſu Romani Pont. neq; aliter, neq; alio modo. tenet Mandoſ. tractatu de ſignatur. gratiæ c. fine.

7 Quid eſt tractatus, qui debet fieri in alienatione Eccleſiaſtica?

℟. Eſt quædam diſcurſio, vel indagatio facta inter Epiſcopum, & Canonicos ſolemniter cõgregatos, circa rem in futurum perpetuo alienandam, & ſuffragia, & opiniones omnium debent in ſcripta redigi, cum rationibus à quolibet prælato adductis in fauorem alienationis, vel cõtra alienationem. tenet Abb. c. tua nuper de his, quæ fiunt à prælatis ſine, &c. n. 3. & 5.

8 In alienatione requiritur conſenſus omnium Canonicorum, vel omnium Clericorum, ſi ſit res alicuius Eccleſiæ Parochialis, vel ſufficit conſenſus maioris partis?

℟. Requiritur conſenſus omnium Canonicorum, vel Clericorũ, quia agitur de re grauiſſima, & neceſſario requiritur mandatum Apoſtolicum antea, vel poſtea quod eſt obſeruandum

dum ad vnguem. Abb. c. 1. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine. n. 2.

9 Alienatio perpetua rei Eccleſiaſticæ, ſcilicet prædijs, vel domus, facta cũ omnibus ſolemnitatibus ſine conſenſu cap. valebit ne?

℞. Non valebit, neq; vllo tempore tenebit, quia ingreſſus à principio fuit vitioſus. tenet Abb. in cap. noſcitur de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu cap. n. 8.

10 Si prælatus alienet res temporales, vt fructus, vel veſtes, vel triticum quis conſenſus capituli requiritur?

℞. Tunc ſufficit taciturnitas capituli, quia habetur pro cõſenſu, quia ratihabitio mandato non eſt dubiũ cõparari, c. 2. de his, quæ fiũt ſine &c.

11 Si aliqua alienatio rei magnæ fiat ab Epiſcopo ſine conſenſu capituli, & cum cæteris requiſitis, & poſtea capitulum conſentiat valebit ne talis alienatio?

℞. Si conſentiat in ſcriptis factis tractatis de ſolemnitalibus valebit alienatio, quia caute ſupplet quod per negligentiam omiſſum fuit, Abb. c. 2. & c. cum nos de his, quæ fiunt à Prælatis ſine &c.

12 In Eccleſijs parochialibus ad alienationem perpetuam rei Eccleſiaſticæ illius parochiæ requiritur ne conſenſus Canonicorum, vel conſenſus Clericorum?

℞. Requiritur ſolus conſenſus Clericorum illius Parochiæ, quia iſti ſuccedunt loco Canonicorum, & in his rebus nullam habent dependentiam cum Canonicis, ſed ſolum cum ſuo Epiſcopo, ſed debẽt ſeruare omnes alias ſolemnitates ſuprapoſitas. tenet Abb. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine &c.

13 Conſuetudo alienandi rem Eccleſiaſticam ſine ſolemnitatibus requiſitis à Iure ſoprapoſitis valebit ne?

℞. Non valet imò eſt corruptela. tenet Abb. c. 1. de his, quę fiunt à Prælatis ſine. n. 3.

14 In alienatione, quæ debet fieri de neceſſitate iuris requiritur ne neceſſario conſenſus capituli?

℞. In alienatione neceſſaria, vt ſi Eccleſia per ſentẽtiam perdat aliquod prædium, vel rem, & à Iudicibus ſpolietur non requiritur conſenſus capituli; ratio eſt, quia iſti cõſenſus ſolum requiruntur in alienatione voluntaria vbi agitur de maiori bono Eccleſiæ. tenet Abb. in cap. paſtoralis de his, quæ fiunt à prælatis ſine. num. 5.

15 Epiſcopus hodie poterit alienare rem aliquam magnam, vel paruam cum cõſenſu capituli ſeruatis alijs ſolemnitatibus in conſulto Summo Põt.?

℞. Licet in cap. 1. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine cõſenſu capituli: detur hæc facultas Epiſcopis. Tamen hodie iurant in manibus Summi Põt. & in manibus Epiſcopi conſecrãtis ſe non alienaturos rem aliquam ſuæ Eccleſiæ, vel mẽſæ in conſulto Summo Põt. ideo ratione iuramẽti nõ licet illis alienare rem ſtabilem inconſulto Summo Pont. tenet Ab. in cap. 1. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine. num. 5.

16 Quæ ſolemnitates requiruntur in alienatione bonorum mobilium Eccleſiæ?

℞. Conſiderãdum eſt ſi bona mobilia ſeruari poſſunt ſicut aurum, & argentum, & ſunt magni valoris, & tunc ſolemnitates ſuprapoſitæ ſeruari debent; ratio eſt, quia in Iure æqui-

ęquiparantur bonis immobilibus, ſi vero bona mobilia ſeruari non poſſunt, quia tempore conſumūtur nō requirūtur iſtæ ſolemnitates, quia reputantur, vt venditiones. tenet Abb. in cap. inter tua de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſ. capit. num. 3. & 7.

17 Si alienatio ſit antiquiſſima rei Eccleſiaſticæ quid præſumitur, ſi ſcriptura non appareat?

℟. Præſumitur quod ſeruatæ fuerūt omnes ſolemnitates niſi per aliquā ſcripturam cōtrarium appareat, ſcilicet defeciſſe aliquam ſolemnitatē, vel conſenſum alicuius de capitulo, vel Eccleſiā enormiter fuiſſe læſam tempore donationis. tenet Abb. c. ea noſcitur de his, quæ fiunt à Prælatis. num. 8.

18 Laius acquirit titulum rei Eccleſiaſticæ ſi eam poſſederit, tanto tempore, vt memoria hominū non ſit in contrarium?

℟. Negatiue, quia laicus eſt incapax rei Eccleſiaſticæ, & ſic poſſeſſio illi nihil prodeſt. tenet Abb. in capit. cum de his, quæ fiunt à prælatis ſine. num. 12.

19 In quo caſu poterit Eccleſia reclamare in alienatione, in qua ſeruatę fuerūt omnes ſolemnitates iuris?

℟. Quotieſcunq; Eccleſia fuit enormiter lęſa, per negligentiam Iudicū, vel Commiſſariorum, vel per fraudem Canonicorum, vel alia ex cauſa; tunc poterit Eccleſia reclamare etiam ſi omnes ſolemnitates fuerint ſeruatæ; ratio eſt, quia ſi hoc priuilegium in emptione, & venditione laicis datur multo magis debet dari Eccleſijs in alienatione rei perpetuę, cum ſit maioris præiudicij, & Eccleſia magis priuilegiata. tenet Abb. in c. tua nuper de his, quæ fiūt à Prælatis, ſine conſ. cap. n. 8.

20 Læſio enormis, in qua quantitate debet eſſe?

℟. Debet eſſe in medietate iuſti pretij, vt tenent omnes DD. & debet euidenter, & non per coniecturas probari.

21 Iſta læſio enormis à quo tempore debet computari?

℟. Iſta læſio debet eſſe, eo tempore in quo res fuit alienata, quia ſi res creuit beneficio, aut induſtria poſſidentis, vel anni fœcunditate, vel caſu; tunc non dicitur læſio, ſed augmentum rei, quod cędit in fauorem poſſidentis.

22 Commiſſarii miſſi à Summo Pont. vel Canonici, qui dant ſua ſuffragia in alienatione rei Eccleſiaſticæ, ſi forte per gratam complacentiam, vel timorem, contra vtilitatem Eccleſię, in fauorem recipientis, aliquid faciant, quam pœnam incurrunt?

℟. Si ſit Epiſcopus eſt ſuſpenſus per annum, ſi ſit Commiſſarius, vel Canonicus excommunicatur à Iure, & vterque tenetur ad reſtitutionem quantitatis amiſſæ ab Eccleſia.

23 Quando in alienatione interuenit cōſenſus Papæ requiritur ne alia ſolemnitas facienda ab Epiſcopo?

℟. Non eſt neceſſarium. tenet Dec. conſ. 371.

24 Epiſcopus poteſt ſolus ſine conſenſu capituli concedere aliquam Eccleſiam fratribus alicuius religionis, vel vnire vnam Eccleſiam alteri?

℟. Non poteſt, quia eſt genus alienationis, & res grauiſſima, & ideo neceſſario requiritur conſenſus capit. Abb. c. tua nuper de his, quę fiūt

à Præ-

à Prælatis ſine cõſenſu cap.n.3.& 4.

25 Si laicus habeat decimas alicuius Eccleſiæ, vel illas donet alteri Eccleſię, quæ ſolemnitates requiruntur?

℞. Solus conſenſus diœceſani, in cuius diœceſi ſunt decimæ. c. cum Apoſtolica de his, quę fiunt à prælatis ſine conſ. cap. & Abb. ibi n.5.

26 Clerici poſſunt ne alienare bona Eccleſiæ, titulo transferendi dominium directum, vel vtile de ſua authoritate?

℞. Negatiue, ſine licentia Summi Pont. vel ſui Epiſcopi in caſibus, in quibus illam poteſt dare, neque illã poſſunt vendere, donare, permutare, pignorare, locare vltra triẽnium. c. nulli liceat de rebus Eccleſiæ non alienandis extrauag. ambitioſe eodem tit. Nauar. de reditibus Eccleſiæ. c. ſi quis presbyterorum. c. poſſeſſiones eodem tit. Couar. variar. c.16. Quaranta in ſumma bullarum. verb. alienatio. Trid. ſynod. ſeſſio. 22. cap. 11.

27 Quæ bona non poteſt clericus ſua authoritate alienare?

℞. AEdes, fundos, prædia, vrbana ruſtica, cappellas, cœmeteria, Eccleſiæ redditus, cenſus, calices, vaſa aurea, theſauros, arbores, radices, & ſimilia. Clem. ambit. de rebus Eccleſiæ non alien. & c. nulli, & c. poſſeſſiones eod. tit.

28 Quis poteſt repetere res alienatas ſine authoritate Superioris?

℞. Epiſcopus, fiſcus ipſe, qui alienauit res etiam ſi iuraſſet non petiturum, Clerici eiuſdem Eccleſiæ, Parochiani, quia ipſorum intereſt ne Eccleſia pauper fiat. Abb. in c. ſi q̃s Presbyteror. eod. tit. n.12.

29 Contractus factus per Clericos, vel capitulum in quo alienantur aliquæ ex ſupradictis rebus, valet ne?

℞. Ab initio inſtrumentum de his confectũm nullas vires habuit. c. ſi quis presbyterorum. eod. tit. & glo. in verb. nullus. & Abb. ibi n.4. vbi dicit iure nullum eſſe.

30 Quam pœnam incurrit Clericus, qui ſine ſolemnitate, & licentia Superioris alienauit bona Eccleſiæ?

℞. Si ſit Clericus, incidit in excommunicationem ipſo facto, & priuatur beneficio Eccleſiaſtico ſine alia declaratione, neque illi vltra conferri poteſt. Clem. ambitioſe. eod. tit. ſi ſit Epiſcopus, vel Abbas, priuãtur ingreſſu Eccleſiæ per ſex menſes, & poſt illos ſuſpenduntur, & ſi duret pertinatia, deponi poſſunt. Abb. in c. monemus. 2. q. 2.

31 Si Clericus alienat res Eccleſiæ cum clauſula (ſaluo conſenſu Papæ, nec aliter, nec alio modo) & ante aſſenſum tradat poſſeſſionem rei alienatæ, quam pœnam incurrit?

℞. Excõmunicationis reſeruatæ Papæ, & poſitæ in extrauag. ambitioſe. de reb. Eccleſ. non alien. ſic declarauit Clemens VIII. die 17. Decembris 1599.

32 Quibus in caſibus alienans non incurrit prædictas pœnas?

℞. Primo; ſi habeat licentiam Papę. Secundo, ſi res ſolita ſit dari in emphyteuſim, & per quadraginta annos duæ conceſſiones inueniantur. Tertio, ſi res locatur ad triennium ſolum. Stephan. Quaranta in ſum. bull. verb. alienatio. ſed lege Bullam Vrbani VIII. de hac re recẽs editã.

33 In quibus caſibus, qui alienat rem Eccleſiæ ſine licentia Superioris non incurrit excommunicationem?

Pri-

Digitized by Google

℞. Primo, ſi bona fide alienauerit exiſtimans ſe alienare poſſe: nam dicta extrauag. ambitioſe. punit, præſumentes, & præſumens dolum, & temeritatem qualis non eſt probabiliter, ignorans dictam extrauagantem, quare euadit excommunicationem in ea contentam. Nauar. conſil. 10. de ſepultur. Gloſ. in c. Apoſtolicæ. de cler. excom. celebr. Secundo, vbi recepta non eſt huiuſmodi extrauagans nõ incurritur aliqua excommunicatio, quia lex non recepta habetur pro derogata, & non ligat. Quarant. in ſum. bull. verb. alienatio. nu. 48.

34 Quando non excuſat ignorãtia ab excommunicatione?

℞. In facto aliàs damnato quod vltra pœnam ſecum portat excommunicationem puta ſacrilegium, furtũ in Eccleſia, percuſſio Clerici, ſed multo probabilius eſt quod in hoc caſu excuſet ignorantia, vt pluribus probat Suarius. ſed in facto aliàs licito, vel indifferenti, puta; emptione, venditione, ambulatione per aliquam Eccleſiam, tunc ignorantia excuſat ab excõmunicatione; quia ad eam incurrendam requiritur cõtemptus, vel pertinatia, & in ignorantes non cadunt. Abb. in c. nobis. de ſent. excom. Couar. in c. alma mater. de ſent. excom. in 6. §. 4. n. 8.

35 Qui alienauit rem ſine licentia, & intendit, ſe defendere dicendo quod dicta extrauag. nõ eſt recepta in illa Prouincia, quid debet probare?

℞. Quod populi vſu nõ fuit recepta nec moribus approbata, & legiſlator hoc ſciens, & videns tacet, & impunes reliquit nõ obſeruantes; ſed hæc probatio difficilliſſima eſt. Couar. var. reſol. lib. 2. c. 16. n. 6. verſ. 5. Quaranta verb. alienatio. n. 48.

36 Quæ probationes ſunt neceſſariæ, vt Clerici poſſint allegare ſe habere cõſuetudinem alienandi, vel in feudãdi bona Eccleſię, ſine licentia Papę?

℞. Primo, debẽt moſtrare plures alienationes de rebus immobilibus factas intra ſpatium quadraginta ãnorum ſine licẽtia Papæ, & hoc per publicas ſcripturas. Secundo, debent probare quod talis conſuetudo ſit vtilis, & non damnoſa Eccleſiæ. Iulius Clarus. q. 13. §. feudum.

37 Quas res poteſt Clericus alienare cum licentia ſui Epiſcopi?

℞. Res parui momenti, & non vtiles Eccleſiæ. c. terrulas. c. fugitiui. c. non licet. q. 12.

38 Poteſt Epiſcopus alienare aliqua bona Eccleſię, ſcilicet ſuę menſę, vel bona capituli, abſq; licentia Papæ.

℞. Negatiue, imò indiget maiori licentia, quia teriurat ſe nõ alienaturum bona ſuæ menſæ ſine licentia. Pontifical. de cõſecr. electi in Epiſc. & ſic vltra pœnas periurus eſt.

39 Quæ res Eccleſiæ poſſunt alienari cũ licẽtia Epiſcopi, ſine cõſenſu Papę?

℞. Prędiola, terrulæ parui momenti, & bona mobilia, vt vaſa, veſtes, campanæ, & aliæ vetuſtate conſumptæ. c. terrulas. 12. q. 2. cap. 1. de his, quæ fiunt à prælatis ſine conſ. cap.

40 Quanti valoris debet eſſe res Eccleſię, vt poſſit alienari ſine licentia Papę, ſed ſolum Epiſcopi?

℞. Variæ ſunt opiniones. Gloſ. in c. terrulas. declarauit poſſe alienari qđ poteſt valere viginti aureos: aliqui dicũt, quadraginta; aliqui quod nõ dẽt excedere quinquaginta in principali pretio, ſed hoc relinquitur arbi-

bitrio boni iudicis, & prudẽtis, qui cõſiderata Prouĩcia neceſſitate Eccleſię valore rei debet dare talem licentiam. Quaranta verb. alienatio. n.41.c.ſi quos. 22.q.2. Archidiac. cap.terrulas. Hoſtienſ.in ſum.verb. alienatio.

41 Epiſcopus quid debet attendere, cũ dat facultatem alienãdi aliquam rẽ Eccleſiæ, & quid debet obſeruare?

℟. Debet facere proceſsũ, & informationem per teſtes idoneos, primũ de valore talis alienationis, qđ ſit vtilis, verum pro minima quantitate non conſueuit peti licentia. Clem. ambitioſe. de reb. Eccl. non alienand.

42 Vaſa ſacra, reliquiarij, & veſtes vetuſtate conſumptæ poſſunt ne vendi?

℟. In neceſſitate poſſunt ratione materiæ. c.aurum. 10.q.2. Sylu. verb. ſimonia. §.12. Abb. c.ad abolendã. de ſepultur.

43 Si Dominus beneficij cędit aliquas arbores fructiferas, & eas conuertit in proprium commodum, incurrit ne excõmunicationem poſitã in Trid. ſynod. ſeſſ.22.c.11.

℟. Non incurrit, neq; domini laici, ſi non conuertant in proprios vſus, ſed in redimẽda neceſſitate Eccleſię.

44 In quibus caſibus, non poteſt Epiſcopus in feudare, vel concedere in feudum res ſolitas concedi?

℟. In pluribus. Primo, quando ceſſauit prima cauſa conceſſionis. Secundo, quando Eccleſia antea erat diues, nunc pauper. Tertio, quando res eſt incorporata menſæ Eccleſiæ. Quarto, quando talis conſuetudo infeudandi inducta eſt per vim, vel fraudem. Quinto, quando res eſt data Eccleſiæ cum pacto, vt non alienetur. Sexto, quando ceſſauit vtilitas Eccleſiæ. Abb. in c. vt ſemper. de reb. Eccleſ. nõ alienand. Archidiac. in c.1.q.8.

45 Si Epiſcopus infeudauerit rem Eccleſiæ ſolitam infeudare, poterit ne mutare formam feudi; puta ſi ſolitũ ſit dari viris poterit dari fœminis, vel minuere conditiones feudi?

℟. Non poterit mutare formam infeudandi, nec minuere cõditiones, quæ ſunt in vtilitatem Eccleſiæ, ſed potius poterit eas augere, & minuere, quæ ſunt contra Eccleſiam, quia facultas in feudandi data eſt Epiſcopo in vtilitatem, & meliorationem Eccleſiæ non in damnum. Abb. in c. vt ſemper. de reb. Eccleſ. non alien. Archid. c.1. fol.132.q.8.

46 Locationes factæ rerum Eccleſiarum, à quo tempore irritantur?

℟. A triginta annis ante publicationem Concilij Trid. vbi habetur ibi ſeſſ.25. c.2.

47 Licet ne locare iuriſdictiones Eccleſiaſticas, & facultatem nominandi Vicarium in ſpiritualibus?

℟. Negatiue, ſi ad hoc facultas conceſſa fuerit à Sede Apoſtolica ſubreptitia cenſeatur.

48 Capitulum ſede vacante poteſt ne alienare aliquid?

℟. Non poteſt, & alienatio erit nulla, & alienãtes incurrunt excõmunicationem poſitam à Concilio Tridentino. in cap. fraternitati. de cleric. non reſidentib. n. 6.

49 Vſque ad quod tempus valet locatio domorum, & prædiorum Eccleſiaſticorum?

℟. Vltra triennium non extenditur. Trid. ſyn. ſeſſ.25.c.11.

50 Locationes per triennium poſſunt fieri

Ec

ri ſine ſolemnitate,& licentia?

℞. Poſſunt fieri à poſſidente beneficium, ſed durat per eius vitam, ne damnum fiat Succeſſori. extrauag. ambitioſe.de reb. Eccl.non alienãd.

51 In quibus caſibus res Eccleſiæ poſſunt vendi,conſumari,& impignorari?

℞. In redimendis captiuis, ædificãdis Eccleſijs, ſuſtẽtãdis pauperibus tempore famis tunc Eccleſia tenetur ſubuenire quãtum eius facultates,& commoda ferunt. Abb.c.1.de pignoribus nu. 2.

52 Vaſa argentea Eccleſię,& candelabra quando poſſunt vendi,& conſumari pretium illorum?

℞. Tempore peſtis,& belli finito peculio Epiſcopi,& clericorũ, poſsũt ſacra vaſa Eccleſiæ vẽdi,& dari pauperibus; ratio eſt, quia eſt extrema neceſſitas,& ſic ipſa neceſſitas dat licentiam inconſulto ſummo Pont. & cum dilatio ſuſtentationis eſt nociua, ſufficit, ſi poſt factum fiat certior ab Epiſcopo, quia certiſſimum eſt,quod Summus Põt. in ſimili neceſſitate idẽ faceret, ut late dixi lib. 4. c.45. de Parochis.

53 Decimæ poſſunt ne dari in feudum laicis?

℞.Negatiue, & requiritur expreſſa bulla Summi Pont.ratio eſt,quia eſt alienatio vera, vt tenet Abb.in c.cũ de his, quæ fiunt à Prælatis ſine cõſ. cap.n. 3.& 11.

54 Feudatarius Eccleſiæ poterit alienare, ſeu vendere feudum irrequiſita Eccleſia?

℞. Negatiue,ne Eccleſia defraudetur Iure laudemij, ſed bene poteſt irrequiſita Eccleſia feudum donare gratis,vel hęredibus relinquere,vel donare, aut dotare filiam cum feudo,ratio eſt, quia ius laudemij non debetur niſi ſolum in contractu venditionis, quando dominus directi dominij ſibi accipit pecunias, & alteri dat vtile dominium feudi. tenet Abb.in c.cũ de his, quæ fiunt à Pręlatis ſine conſen.cap.n. 3.& n.10.

FINIS LIBRI TERTII.

LIBER QVARTVS

DE ELECTIONE EXAMINE, CONSECRATIONE, OFFICIO, ET POTESTATE EPISCOPI.

CAPVT I.

DE SEDE VACANTE, ET ELECTIONE VICARII.

1 QVID eſt agendum cum Eccleſia vacat?

℟. Cum primum Eccleſia vacauerit ſupplicationes,& proceſſiones habeantur per ciuitatem, & diœceſim à cap. clero, & populo poſtulantibus bonum Prælatũ, & vtilem ſuæ Eccleſiæ. Trid. ſynod. ſeſſ. 24.c.1.de reform.

2 Capitulũ ſede vacante quid dẽt agere?

℟. Quando ad capitulum pertinet adminiſtratio iuriſdictionis,& adminiſtratio bonorum menſæ Epiſcopalis,vt in vniuerſis Regnis Hiſpaniæ, & Eccleſijs Cathedralibus contigit tunc Decanus congregabit capitulum,& curabit cõſtituere vnum,vel plures Canonicos œconomos, qui reddant rationem Epiſcopo venturo,& etiam eis, ad quos pertinebũt fructuus ſedis vacantis,& ſtatim capitulum debet eligere per ſuffragia ſecreta, vel publica Vicariũ ad adminiſtrationem iuſtitiæ,& prouidere omnia officia, quę Epiſcopus prouidet, qui de nouo ſuccedit veluti Fiſcalẽ carcerarium Viſitatorem, & illis dare procuras, & titulos in forma. Trid. ſyn. ſeſſ. 24.c.16.

3 Intra quod dies tenetur capitulum eligere Vicarium generalem, & quas conditiones qualitates debet habere talis Vicarius?

℟. Intra octo dies à morte Epiſcopi, & dẽt eſſe de capitulo Licentiatus, vel Doctor in Iure Canonico, vel in ſacra Theologia ſi fieri poteſt, vel ſaltẽ idoneus, vel etiam poſſunt cõfirmare Vicariũ Epiſcopi mortui. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c.16.

4 Tempus octo dierum ad eligendum Vicarium computatur ne à die mortis, vel à die notitiæ?

℟. A die notitiæ ſi Epiſcopus ſit abſens. Trid. ſyn. ſeſſ. 24.c.16.

5 Quam pœnam incurrit capitulum ſi intra octo dies non eligat Vicariũ?

℟. Electio deuoluitur ad Metropolitanum, & ſi mortuus ſit, vel abſens Metropolitanus, ad Epiſcopum an-

tiquiorem. Trid. ſyn. vbi ſup. & c. nõ licet 12. q. 2. & c. finali de ſupplenda negligentia prælatorum.

6 Vicarius ſede vacante à capitulo electus, poteſt ſine cauſa ab ipſo capitulo reuocari?

℞. Capitulum poterit libere ad libitum ſuum reuocare Vicarium generalem à ſe electum, & confirmatum, & Viſitatorem, & omnes alios officiales cum cauſa, & ſine cauſa, ratio eſt, quia corpus capituli ſuccedit in omne ius Epiſcopi, & ex eo emanat ad Vicarium, & alios officiales, & ſicut Epiſcopus libere cum cauſa, & ſine cauſa poteſt amouere ad libitũ Vicarium, & omnes officiales ſic capitulum poterit amouere ſuum Vicarium, & intra octo dies eligere alterum cum cauſa, & ſine cauſa, abſque eo quod teneatur dare rationẽ quare amouet ſuũ miniſtrum alias iuriſdictio capituli eſſet limitata, & non tam ampla ſicut iuriſdictio Epiſcopi ita declarauerunt Illuſtriſſimi Cardinales ſuper c. 16. ſeſſ. 24.

7 In Eccleſijs vbi eſt conſuetudo, vt eligantur tres prouiſores, vel duo, qui ſimul, vel diuiſim iudicant quid erit faciendum?

℞. Si talis conſuetudo fuerit legitimê introducta, erit ſeruanda, ſed illi duo, vel tres electi reputantur pro vna iuriſdictione, & habebunt facultatem à Concil. Trid. traditam cap. 16. ſeſſio. 24.

8 In electione Vicarij ſede vacante ſi ſint Canonici, Doctores, vel licentiati, & eligatur vnus non graduatus, valebit ne electio?

℞. Nõ valere, ſed deuoluitur ad Metropolitanum; & ipſo mortuo, ad Epiſcopum antiquiorem, c. nõ licet 12. q. 2. c. finali de ſupplenda negligentia prælatorum.

9 In Eccleſijs vbi eſt conſuetudo, vt ſingulis menſibus eligatur Vicarius, quid agendum?

℞. Talis conſuetudo eſt ſeruanda, ſi fuerit legitima.

10 Si in capitulo ſit aliquis Doctor, vel licentiatus, poterit aliquis Canonicus non graduatus eligi in Vicariũ?

℞. Non poſſe, quia facultas eligendi magis idoneum non graduatum data à Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 16. habet vim quando non inueniuntur graduati, & in defectum eorum.

11 Poteſt ne eligi in Vicarium tempore ſedis vacantis aliquis, qui non eſt de capitulo?

℞. Non, ſed ſolum poteſt eligi Vicarius Epiſcopi mortui, quia actualiter exercet officium etiam ſi nõ ſit de capitulo, ratio eſt, quia hæc facultas data eſt Canonicis à Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 16. forſan ad tollendas controuerſias, quæ inter ipſos Canonicos ſolent oriri tempore electionis.

12 Quare capitulum poterit confirmare Vicarium præexiſtentem Epiſcopi mortui, & non poterit eligere in Vicarium aliquem Doctorem hominẽ eminentem extrà capitulum?

℞. Ratio eſt. Primo, propter honorem Epiſcopi mortui. Secũdo, quia talis Vicarius iam eſt approbatus, & habet requiſita neceſſaria, & habet cognitionẽ iuriſdictionis illius diœceſis, & ſic habetur ſicut vnus de Canonicis. Tertio, quia cum iuriſdictio cap. eadem ſit cum iuriſdictione Epiſcopi mortui ideo capitulũ, & Epiſcopus mortuus pro vna eademq; perſona reputãtur, & ideo non vocatur electio, ſed confirmatio,

tio, quia ille, qui habebat iuriſdictio nem tempore Epiſcopi confirmatur à ſuccedentibus in hac iuriſdictione. ita tenēt DD. ſuper c.16. ſeſſ. 24.

13 Ad confirmationem Vicarij Epiſcopi mortui, quæ pars Canonicorum requiritur?

℟. Maior pars capituli, & non totũ capitulũ; ratio eſt, quia maior pars capituli in omnibus rebus repręſentat Epiſcopum mortuum in iuriſdictione. ita tenēt DD. loco allegato.

14 Vicarius Epiſcopi mortui poterit ne ingredi in ſcrutinium cum Canonicis ſicut vnus ex ipſis quando eligunt Vicarium?

℟. Non poſſe, quia ipſe non habet aliquam actionem in electione Vicarij; & ſic cũ nullo Canonico poteſt concurrere, ſolum capitulum habet facultatem ſi voluerit eum confirmandi in ſuo officio propter rationes dictas. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c.16.

15 Si ſint in capitulo aliqui Canonici licentiati, vel Doctores, vel alius Canonicus aptus ad gubernationem ſedis vacantis, ſunt ne pręferendi Vicario Epiſcopi mortui; & eligendi in Vicarium?

℟. Affirmatiue, & hoc debet iudicari à maiori parte capituli. Primo, propter authoritatem ipſius capituli. Secundo, quia in Concilio Trid. primo ponitur electio Vicarij, & in ſecundo loco confirmatio præexiſtentis. Tertio, quia iuriſdictio radicata eſt in capitulo ſicut erat in Epiſcopo mortuo, & ſicut Epiſcopus præferendus eſt ſuo Vicario ita idoneus de capitulo pręferendus eſt Vicario Epiſcopi mortui ipſe enim repræſentat totum capitulum ſic cen ſuerunt DD. d. loco cit.

16 Si Epiſcopus reliquit Vicariũ non graduatum poterit ne capitulum eum confimare?

℟. Non, ſed neceſſario tunc debet eligere Doctorem, vel licentiatum, vel in eorum defectu aliquem Canonicum idoneum de capitulo; ratio eſt, quia ſi concilium requiſiuit ſcientiã in Canonicis, qui ſuccedunt Epiſcopo multo magis requirit eam in vicario Eiſcopi mortui præcipue cum ſemper debeat ſupplere vices Epiſcopi, qui ſemper eſt graduatus, & doctus.

17 Quare Epiſcopus poterit pro ſuo arbitrio habere Vicarium non graduatum, & capitulum debet eligere Vicarium graduatum ſi fieri poſſit, & ſi non, ſaltim Canonicum idoneum?

℟. Quia Epiſcopus ſemper eſt graduatus, & poteſt ſupplere vices ſui Vicarij, & Canonicus, qui eligitur in Vicarium ſupplet vices Epiſcopi, & conſtituitur loco Epiſcopi, & ideo concilium in eo deſiderat qualitates, quæ deſiderantur in Epiſcopo; ſic cenſuerunt DD. ſeſſ. 24. c.16.

18 Vicarius tempore ſedis vacantis debet ne neceſſario eſſe in ſacris?

℟. Licet Concilium Trid. ſeſſ. 24. c. 16. hanc qualitatem non petat, tamen eſt bulla Clement. VIII. Summi Pont. qui expreſſè iubet, vt Canonicus, qui non eſt in ſacris, non poſſit eſſe Vicarius tempore ſedis vacantis, ſicuti neq; aliqs Doctor, vel licentiatus poſſit eſſe Vicarius alicuius Epiſcopi, ſi non ſit ordinatus; ratio eſt, quia nõ eſt decens, nec rationi conſonat, vt qui non eſt ordinibus initiatus iudicet ſacerdotes, vt habetur in dicta bulla.

19 In Eccleſijs collegiatis eſt neceſſarium,

vt

vt Vicarius in ſede vacante ſit graduatus?

℞. Negatiue, ratio eſt, quia Concil. Trid. ſeſſ. 24. c.16. non loquitur de Eccleſijs Collegiatis, ſed ſolum cum Cathedralibus, quia loquitur de iuriſdictione, Epiſcopi mortui, & Epiſcopus ſemper habet Eccleſiam Cathedralem. Secundo, quia Eccleſiæ Collegiatæ aliquando ſunt tenues, & habent exiguum numerum Canonicorum, & vbi non imponitur onus Eccleſiæ Collegiatæ, nõ eſt eis imponendum: ſed quando Eccleſię Collegiales, ſunt inſignes ſicut ſunt aliquæ in Hiſpania, ſemper ſequuntur formam, & normã Eccleſiarum Cathedralium?

20 Si capitulum ſit regularium, & regulares ſint Canonici alicuius Eccleſiæ Cathedralis, & habeãt Epiſcopum, vel Archiepiſcopum tempore ſedis vacantis, poterunt ne eligere Vicariũ ſicut faciũt Canonici ſæculares?

℞. Si in illa Eccleſia non ſint Canonici ſæculares, & dicti regulares habeant priuilegium eligendi tunc ſuccedunt in iuriſdictione Epiſcopi, & debent eligere Vicarium graduatũ ad adminiſtrationem iuſtitiæ, ſed in hoc tanquam in caſu raro ſeruanda eſt conſuetudo illius Eccleſiæ.

21 Dicti fratres regulares, qui habent Eccleſiam Cathredalem, & Epiſcopũ, vel Archiepiſcopũ, poſſunt eligere vnum fratrem regularẽ in Vicariũ, vt adminiſtret iuſtitiam?

℞. In hoc etiam ſeruanda eſt conſuetudo illius Eccleſiæ, quia licet non repugnet de Iure quod aliquis frater regularis habeat ſubditos clericos, & cognoſcat eorum delicta: tamen cum hoc debeat eſſe cum bulla, vel priuilegio Apoſtolico cum ſint clerici, & regulares diſtincti ordinis; ideo requiritur, ut in electione Vicarij ſeruetur conſuetudo, vel priuilegium, quod dicti fratres habent.

22 Dicti fratres poſſunt ponere œconomos ad adminiſtranda bona menſæ Epiſcopalis, ſicut faciunt ſæculares?

℞. Si ad dictos fratres regulares pertineat munus fructuum percipiendorum ſicut ad ſæculares, poterunt ponere vnum, vel plures œconomos: ſi autem ad eos non pertineat munus percipiendi tales fructuus poterit ponere œconomos, illa perſona ad quem pertinet, quia cum ea loquitur Cõc. Trid. ſeſſ. 23. c. 16.

23 Si capitulum Canonicorum ſæculariũ diſcordet in electione Vicarij, & eligat plures Vicarios, quis eorum debet, remanere?

℞. Ille, qui habuerit qualitates à Cõcilio poſitas ſeſſ. 24. c. 16.

24 Capitulum ſede vacante poterit abſoluere à delictis occultis, & irregularitate facultate tradita Epiſcopis ſeſſ. 24. cap. 6.

℞. Poterit Vicarius capituli; ratio eſt, quia in iuriſdictionalibus habet plenariam facultatem ſicut Epiſcopus, vt tenet Abb. in c. cum olim de maioritate, & obedientia, cap. vni eodem titul.

25 Quam poteſtatem habet Vicarius ſede vacante?

℞. In iuriſdictionalibus, omnẽ quã habet Epiſcopus, quia omnis facultas Epiſcopalis in Vicarium tranſlata eſt. Trid. ſyn. vbi ſup. ſeſſ. 23. c. 16.

26 Si Vicarius recuſetur tanquã ſuſpectus quis debet eligere arbitros, vt de eius ſuſpectione iudicent?

℞. Capitulũ eo modo, quo poterat

Epiſcopus eos eligere.

27 Vicarius ſede vacante poteſt inſtituere præſentatum à Patrono?

℟. Poteſt ſicut Epiſcopus.

28 Vicarius procedens cōtra Canonicos, debet ne adhibere adiunctos?

℟. Si Eccleſia gaudeat priuilegio adiunctorum, debet eos adhibere ſicut Epiſcopus faciebat dū viuebat.

29 Vicarius ſede vacante poteſt ſine capitulo prouidere Parochiales Eccleſias, deputare Vicarios idoneos, & ponere edicta facere concurſum?

℟. Poteſt, quia ad illum ſpectat obire omnia illa munera, quæ ex Conc. Trid. ad Epiſcopum pertinebant.

30 Vicarius ſede vacante poterit dare excommunicationem ad finem reuelationis?

℟. Poterit, quia ſuccedit in omne ius Epiſcopi, & debet habere omnia neceſſaria ad exercendam iuriſdictionem.

31 Capitulum ſede vacante, vel Vicarius intra quod ſpatium temporis poteſt dare literas dimiſſoriales?

℟. Infra annum à die vacationis. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 10.

32 Quibus poteſt capitulū, & Vicarius ſede vacāte dare literas dimiſſoriales?

℟. Solùm arctatis, videlicet obtinentibus curatum, præbendam, vel capellaniam, ſi requirant ordinem ſacrum, & hoc propter neceſſitatem. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 10.

33 Clericus non ob has cauſas accipiens literas dimiſſoriales, quam pęnam incurrit?

℟. Si ſit in minoribus ordinibus, nō gaudet priuilegio Clericorū in criminalibus; ſi ſit in maioribus, eſt ſuſpēſus ipſo Iure ad beneplacitū Epiſcopi venturi. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 10. & hoc ad beneplacitum Epiſcopi.

34 Capitulum, & Vicarius, quam pœnam incurrunt ſi ante annum dederint literas dimiſſorias?

℟. Capitulum interdicitur, & Vicarius priuatur officio, & beneficio per annum. Trid. ſynod. ſeſſ. 7. c. 10. & ſeſſ. 23. c. 10.

35 Emolumenta prouenientia ex iuriſdictione, ſigillo, & exactis pœnis tempore ſedis vacantis, ad quem pertinēt, ad capitulum ne, vel ad Epiſcopum venturum?

℟. De Iure ad Epiſcopum venturū, niſi Apoſtolico priuilegio capitulo conceſſa fuerint. Abb. c. cum vos. dę offi. iudic. Ordin. n. 3. c. ſtatutum. in Clem. 1. de electione in 6.

36 Salarium Vicario aſſignandum quale debet eſſe, & vnde ſolui?

℟. Debet eſſe congruum, vt decet ad ſuſtentādam authoritatem, & debet ſolui ex dictis emolumentis.

37 Si capitulum habeat priuilegium percipiendi emolumenta ſedis vacātis, quomodo debet ea diuidere?

℟. Si capitulum ſit Canonicorū ſæcularium, æqualiter inter ſe; ſi ſit regularium, qui emittunt votum pau pertatis, in communi, debent ea expendere.

38 Quis poteſt viſitare Vicarium ſedę vacante, & eius officiales?

℟. Epiſcopus de nouo ingrediens. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 16.

39 Quis tenetur Epiſcopo de nouo intrāti reddere ſcripturas, priuilegia, & rationes fructuum?

℟. Capitulum, Vicarius, & œconomi, qui ſede vacante adminiſtrauerunt. Trid. ſyn. vbi ſup.

40 Capitulum ſede vacante poteſt dare licentiam, vt in ſua diœceſi aliquis

Epi-

Epiſcopus edat Ordines, Chriſma, aut Confirmationem?
℞. Poteſt elapſo anno, & non ante. Trid. ſyn. vbi ſup.

41 Talis Epiſcopus cum illa licētia, quos poterit ordinare?
℞. Non ſolum Clericos illius diœceſis, ſed etiam exteros venientes ad ſe cum literis dimiſſorialibus.

42 Si omnes Canonici ſint diſperſi, vel hęretici, & vnus reſideat, quis debet dare dimiſſorias?
℞. In iſto caſu vnus facit capitulū, & poterit dare dimiſſorias.

43 Si omnes Canonici ſint diſperſi, & Epiſcopus ſit hæreticus tempore ſedis vacantis ſubditus poteſt adire Metropolitanum pro dimiſſorijs?
℞. Non poteſt; ſed debet adire Sūmum Pont. ratio eſt, quia talis facultas nullibi eſt data Metropolitano, & in iuriſdictionalibus vbi agitur de acquiſitione iuris alterius quod non eſt conceſſum expreſſe intelligitur prohibitum; ſicut è contra vbi nulli fit iniuria, neq; agitur de damno alterius quod non eſt prohibitū intelligitur conceſſum, vt habetur in c. inter corporalia de translatione.

44 Capitulum ſede vacante, vel eius Vicarius electus ſuccedit in ius conferendi præbendas debitum Epiſcopo?
℞. Non; ſed hoc ius deuoluitur ad Summum Pont. & hæc regula generalis obſeruanda eſt, capitulum ſuccedit in omne ius, in omni iuriſdictione debita Epiſcopo poſt eius cōfirmationem, ſed non ſuccedit in iuribus prærogatiuis debitis Epiſcopis poſt eius conſecrationem, vt in ordinationibus faciendis, conſecrādis altaribus, & ideo ius conferendi præbendas per regulas Cancellariæ deuoluitur ad Summum Pont. c. 2. ne ſede vacante aliquid innouetur.

45 In beneficijs, quæ vacant ſede vacante quam poteſtatem habet capitulum, & Vicarius capituli, & quid debent agere?
℞. Cū diſtinctione; ſi beneficia ſint ſimplicia canonicatus, vel dignitates certiorem facere debere Summū Pont. vt ipſe prouideat de ſucceſſore; ſi vero beneficia habeant curam animarum annexā, vel aliquod munus, vel onus annexū, vt dare eleemoſynas dicere aliquas miſſas, tunc Vicarius debet committere curam Eccleſiarum, & animarum, vel onus annexum alicui idoneo Sacerdoti cum congrua portione donec fuerint prouiſa dicta beneficia à Papa ne Eccleſia debitis ſibi muneribus fraudetur, & ſi beneficia fuerint curata debent ponere edictum facere concurſum, & eligere digniorē, dare illi literas, vt per ſuum procuratorem ſe præſentent ante Summum Pont. vt obtineat bullam Apoſtolicam, ſicut late dixi iſto lib. 4. c. 44. de examine, & prouiſione Parochialis Eccleſiæ, vt tenet Abb. in cap. illa nume. 4. ne ſede vacante aliquid innouetur.

46 Si Eccleſia habet ſimultaneam mortuo Epiſcopo poterit prouidere canonicatum, vel præbendam?
℞. Affirmatiue, ratio eſt, quia quando ſunt duo collatores æquales vno mortuo, alius ſupplet eius vices, ut late dico in iſto lib. 4. c. 52. de collationibus prope medium, & habetur in c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur in 6.

47 Capitulum poteſt ne ſede vacante recipere reſignationem beneficiorum ſpe-

ſpectātium ad collationē Epiſcopi?
℞. Non poteſt, quia fieret iniuria, & damnū Epiſcopo vēturo tunc enim recurrendum eſt ad Summum Pōt. ratio eſt, quia capitulum ſolum ſuccedit in illis iuriſdictionibus, in quibus ſi non eſſet aliquis, qui illiquo ſuppleret vices Eccleſia detrimentum pateretur. c. illo ne ſede vacante aliquid innouetur.

CAPVT II.

NE SEDE VACANTE ALIQVID INNOVETVR.

1 QVando dicitur vacare ſedes?
℞. Quando caret Epiſcopo, qui eſt mortuus, & non gubernatur per proprium, & verū Eccleſiæ ſponſum, ſed per capitulū, & per Vicarium à capitulo electum, & p administratores à capitulo poſitos, tūc enim Eccleſia habetur, vel vt vidua, & orfana, & gaudet priuilegijs conceſſis viduis, orfanis, & minoribus. tenet Abb. in c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur.

2 Vicario ſedis intelligitur ne ſolum de ſede Epiſcopali?
℞. Principaliter intelligitur de ſede Epiſcopali, & etiam intelligitur de quacumque dignitate, canonicatu, præbenda, vel beneficio dum caret poſſeſſore ad hoc, vt gaudeat talis Eccleſia priuilegijs prærogatiuis à Iure conceſſis Eccleſiæ vacanti, vt non poſſit contra eam præſcribi, & ſic omnia iura, quæ loquūtur de ſede Epiſcopali loquuntur de ſede cuiuſcunq; beneficij etiam minimi; Eccleſia enim omnes filios æqualiter amplectitur. tenet Abb. in cap. 1. iſto titulo.

3 Vicarius ſpirat ne mortuo Epiſcopo?
℞. Affirmatiue, & alius eligitur à capitulo, vt dictum eſt, ratio eſt, quia eius iuriſdictio pendebat à voluntate, & poteſtate Epiſcopi. tenet Ab. in c. 1. iſto tit.

4 Qui ſuccedit Epiſcopo mortuo in gubernatione?
℞. Capitulū in omni iuriſdictione, vt late dictum eſt c. 1. & tenet Abb. in c. 1. iſto titulo.

5 Vacante ſede, Eccleſiæ ſtatus poteſt ne mutari?
℞. Non, quia diſtituta eſt ſolatio paſtoris, & defenſoris, & non eſt, qui eā defendat, vt habetr in c. 1. iſto titu.

6 Eccleſia vacante poſſunt bona Epiſcopi, vel Eccleſiæ alienari, vel permutari, vel aliquid in eis immutari?
℞. Non poteſt ſub grauiſſimis pœnis omnia enim debent eſſe in eodē ſtatu in quo Epiſcopus mortuus eā relinquit, ratio eſt, quia neq; Summus Pont. Eccleſia vacante aliquid innouat, quia non eſt, qui defendat ius Epiſcopi, neq; qui pro ſede loquatur c. 1. iſto tit.

7 Capitulum Canonicorum ſęcularium, vel Canonicorum regularium poterit alienare aliquid de bonis Epiſcopi ſede vacante?
℞. Non poteſt, neque paruas terrulas, neq; eas permutare, neq; vendere ſub grauiſſimis pœnis infra poſitis. c. 1. iſto tit.

8 Capitulum Canonicorū ſæcularium,

vel fratrum regularium Cathedralium Eccleſiarum, vel Collegiatarũ, vel cuiuſcunq; Eccleſiæ etiam minime quam pœnam incurrunt ſi bona Eccleſiæ ſede vacante in proprios vſus conuertunt, vſurpent, vel alienent, vel vendant, vel conſentiant vſurpare, alienare, vel vendere?

℞. Excõmunicationis à Iure, & ſuſpenſionis, & priuantur beneficijs obtentis, & inhabilitantur ad obtinenda & ſi fuerit patronus priuatur Iure patronatus, & ab hac excõmunicatione ſolũ à Papa abſoluuntur poſt factam integram reſtitutionem, & hæc excõmunicatio comprehendit Imperatorem, Reges, & Principes, & ponitur non ſolum vſurpãtibus tẽpore ſedis vacãtis, ſed etiam viuo Epiſcopo, & contradicente, ratio eſt, vt Eccleſiæ bona defendãtur timore tam magnæ pœnæ. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 11. & in clem. ſtatutum ne ſede vacante aliquid innouetur, & in cap. quia ſæpe. c. generali de electione in 6.

9 Clericus, qui vſurpauit, alienauit, uel cõſenſit alienare bona Eccleſię poſt reſtitutionem integram factam, & abſolutionem obtemptã à Summo Pont. habet ne aliam pœnam?

℞. Poſt dictas pœnas ſuſpenditur arbitrio ſui ordinarij, & per tẽpus ordinario bene viſum, ratio eſt, vt poteſtas Epiſcopi manifeſtetur, & eius timore arceantur à tali crimine, & tam pernicioſo Eccleſiæ. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 11. in fine.

10 Contractus factus à Canonicis, vel à Clericis ſuper bonis Eccleſię, vel cõceſſiones ab eis factæ aliquibus perſonis, & etiã alijs Eccleſijs, vel Confraternitatibus Epiſcopo mortuo, & ſede vacante tenent ne?

℞. Negatiue, neq; habent aliquam firmitatem, imò ipſo Iure ſunt nullę abſq; aliqua declaratione, & ſententia, & ſucceſſor in beneficio poterit ſua propria authoritate recuperare dicta bona tanquã ſi non eſſent alienata, imò excõmunicatur ſi id non faciat, & omnibus vijs, & remedijs non recuperet dicta bona, & defendentes, & retinentes dicta bona ſunt etiam excommunicati, vt habetur in c. 1. & fin. ne ſede vacante aliquid innouetur.

11 Oeconomus Eccleſiæ, vel Epiſcopi tempore ſedis vacantis ceſſat ne eius officium?

℞. Cum diſtinctione in rebus præiudicialibus Eccleſiæ, ſcilicet, ut citetur ad lites, vel ad receptionem teſtium ceſſat eius officium, ne Eccleſiæ præiudicium inferatur; ſed ad hoc, ut defendat Eccleſiã, ut nõ procedatur contra eam, & ut demonſtret ſedem vacare, & non ſolum debet admitti œconomus, qui fuit Epiſcopi, uel Eccleſiæ, ſed quilibet Parochianus de populo; ratio eſt, quia defenſio Eccleſiæ æqualiter ad omnes pertinet, ut habeť in c. conſtitutus ne ſede uacãte aliquid innoueť.

12 Sententia lata cõtra Eccleſiam ſede uacante tenetur?

℞. Negatiue, neq; proceſſus factus, neq; receptio teſtiũ, neq; ullus actus iudicialis; tandem nihil tenet quod Eccleſiam præiudicari poſſit, ut habetur in c. 1. & ult. iſto tit.

13 Pręſcriptio currit contra Eccleſiam tẽpore ſedis uacantis?

℞. Negatiue, ſed quieſcit, ratio eſt, quia ubi non eſt negligentia, pręſcriptio non currit c. illa iſto tit.

Ca-

14 Capitulum poteſt abſoluere excommunicatum ab Epiſcopo mortuo?
℞. Poterit, quia eſt actus iuriſdictionis. tenet Abb. in c. illa ne ſede vacãte aliquid innouetur.

15 Archiepiſcopus poteſt ne mittere Viſitatorem ad Eccleſiam vacantem ſui ſuffraganei?
℞. Non poteſt, neq; in ea exercere aliquam iuriſdictionem, niſi illam quam habebat Epiſcopo viuo, niſi forte propter negligentiam capituli, ad eum deuoluatur aliqua iuriſdictio, ſicut deuolueretur ſi Epiſcopus fuiſſet viuus. tenet Abb. c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur.

CAPVT III,
DE POSTVLATIONE PRÆLATORVM.

1 Quid eſt poſtulatio?
℞. Eſt petitio facta coram Summo Pont. à populo, vel à clero poſtulante Prælatum. c. bonæ memoriæ de poſtulatione.

2 Quę differentia eſt inter poſtulationẽ, & electionem?
℞. Poſtulatio videtur quod ſemper ſit de aliqua perſona aliàs docta, benemerita, ſed in eligibilis propter aliquem defectum particularem, verbi gratia, ſi non eſt legitimus, vel ſi non habet ætatem, & ſic ſuperior nõ tenetur admittere poſtulationes, ſi nõ vult: at vero electio eſt de perſona capaci, & ſic ſuperior debet illum confirmare. c. vnico de poſtulatione Prę latorum in 6.

3 Poſtulatio ad quem fit?
℞. Ad Papam, Imperatorem, vel Regem non ad Epiſcopum, neq; ad iudices inferiores, niſi in his rebus, in quibus ipſi poſſunt diſpẽſare. c. vnico de poſtulatione Prę latorum in 6.

4 Qui debent poſtulari?
℞. Qui moribus, vita, ætate, exemplo, & doctrina refulgent, & habent teſtimonium, & gradum ſuæ ſcientiæ in aliqua publica vniuerſitate, licet aliàs patiantur aliquem defectũ, ſine culpa ipſorum. c. cum in cunctis de lectione.

5 Qui non debent poſtulari?
℞. Qui violauerunt interdictum poſitum à Summo Pont. vel ſunt excõmunicati, vel non præſtiterunt obedientiam Summo Pont. uel ſunt hęretici c. 1. de poſtulatione Prę latorũ.

6 Quis habet actionem poſtulandi?
℞. Capitulum, Collegium, Communitates, Vniuerſitates, c. gratum de poſtulatione.

7 Poſtulatio, à quo numero perſonarum ex his Communitatibus debet fieri?
℞. Ad minus à tertia parte Collegij, vel Communitatis, aliter nõ eſt admittenda, ratio eſt, quia ius poſtulandi non competit particulari perſonæ, ſed ſolum Communitati cum in ea reſpiciatur ad bonũ Communitatis, cap. bonæ memoriæ de poſtulatione.

8 Quæ Communitas priuatur actione poſtulandi?
℞. Illa Communitas, quę poſtulat perſonam indignam, ſicut, qui eligit indignum priuatur electione. c. gratum de poſtulatione Prælatorum.

9 Communitas, quæ habet ius poſtulandi quãdo põt variare poſtulationẽ?
℞. Anteaquã præſentetur ſuperiori poſtulatio, nam poſtquam poſtulatio

tio eſt præſentata non eſt locus variandi, ratio eſt, quia poſtulatio nõ habet duos actus ſucceſſiuos, ſed vnum. c. bonæ memoriæ. c. poſtulationem de poſtulatione Prælatorũ.

10 Per poſtulationem ſæpe factam acquirit ne ius poſtulandi aliqua communitas, vel capitulũ, ita vt electio fieri non poſſit à Principe, vel ſuperiori niſi præcedente poſtulatione?

℟. Non acquiritur aliquod ius, quia poſtulatio, & eligere poſtulatum, taliter dependent à gratia, & mera liberalitate Principis quod ſi ipſe voluerit poterit ante poſtulationem, & poſt poſtulationem eligere aliũ, & non poſtulatum. c. 1. de poſtulatione, & Abb. ibi.

11 Poteſt Epiſcopus eligi in aliam Eccleſiam?

℟. Non poteſt, ſed bene poteſt poſtulari ad aliam Eccleſiam, ratio eſt, quia Epiſcopus habet coniugiũ ſpirituale cum ſua Eccleſia, tanquam cum vera ſponſa, & eſt illi matrimonialiter ligatus, & ideo antea quam deſponſetur cum ſecũda ſponſa debet à Summo Pont. ſolui primũ vinculũ, vt late dixi lib. 4. c. 11. de translatione Epiſcopi nu. 6. 7. 8. 9. 10. & 11. & habetur in c. honor in gloſſa, & in c. ex vnanimiter de poſtulatione Prælatorum, & in c. 2. de translatione Epiſcopi.

12 Poteſt quis ſimul poſtulari, & eligi?

℟. Negatiue, quia poſtulatio, & electio ſunt diſtincta iura, & fiunt à diſtinctis perſonis, nam poſtulatio fit ab inferiori, electio à Superiori, vt habetur in cap. 1. de poſtulatione Prælatorum in 6.

13 Ad quid prodeſt poſtulatio?

℟. Ad hoc vt Princeps intelligat voluntatem ſubditorum, & accommodando ſe eorum deſiderio, det illis Prælatum ſibi gratum. tenet Abb. in c. 1. de poſtulatione Prælatorum.

14 Clerici, Canonici, Dignitates, Abbates, poſſunt ne poſtulari, & eligi in Epiſcopos, libere abſque aliqua diſpenſatione?

℟. Iſti tales poſſunt libere eligi in Epiſcopos, & aſcendere, à ſuis præbendis ad munus Epiſcopale, abſq; aliqua diſpenſatione, ratio eſt, quia licet ſint vni Eccleſiæ aſtricti non tamen ſunt illi matrimonialiter alligati, ut Epiſcopi; cum Eccleſia, ſolum vnum habeat ſponſum, ut habetur in c. etiam ſi honor in gloſſa de poſtulatione Prælatorũ iſto titulo, & c. ſi Abbatem de electione in 6.

15 Sæcularis poteſt poſtulari; vt eligatur in Epiſcopum in Cathedralem?

℟. Si habeant vigeſimum ſeptimum annum, & reliquas qualitates bene poſſunt poſtulari, quia Diuus Ambroſius cum eſſet Iudex ſæcularis acclamatione populi poſtulatũ fuit in Archiepiſcopum Mediolanẽſem, vt habetur in extrauag. communi de poſtulatione Prælatorum, c. diſpendijs, ſed poſt Concilium Trident. debet habere quis triginta annos ętatis, vt eligatur in Epiſcopum.

CA-

CAPVT IIII.

DE ELECTIONE ET ELECTI POTESTATE.

1 DE Iure antiquo ad quē pertinebat electio Epiſcopi in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis?

℟. Electio Epiſcopi de Iure antiquo pertinebat ad collegium Canonicorum, Eccleſię Cathedralis, & Collegialis, & confirmatio ad Summum Pont. facto prius ſufficiente examine de vita, moribus electi, ſed hodie per diuerſa priuilegia Summorū Pont. Reges, & plurimi Principes ſęculares habent præſentationem Epiſcoporum in ſuis Regnis, & Sūmus Pont. habet electionem, confirmationem, approbationem, & conſecrationē, vt habetur in c. 1. & c. poſt quam de electione.

2 Populus poteſt eligere Pręlatum communi clamore, ſicut contigit in electione Sancti Ambroſij Archiepiſcopus Mediolanenſis?

℟. Nō poteſt, imò clamor populi ab electione repellendus eſt; ratio eſt, quia ex hoc poſſunt prouenire plùrimi diſſenſiones, & in electione Diui Ambroſij miraculoſe poſtulatus fuit à populo, c. otius Epſcopus de electione. c. cum terra. iſto. tit.

3 Intra quot menſes dēt Pręlatus eligi in Cathedrali, vel Collegiali Eccleſia?

℟. De Iure intra tres menſes aliàs deuoluitur electio ad ſuperiorem, ratio eſt, ne Eccleſia tāto tempore deſtituatur ſolatio paſtoris. c. ne pro defectu de electione.

4 Quis debet eligi in Epiſcopum?

℟. Qui natus eſt ex legitimo matrimonio, dignus, ſcientia, virtute, moribus, ætate, & graduatus in Iure Canonico, vel in ſacra Theologia. c. cum in cunctis de electione.

5 Quam ætatem debet habere Epiſcopus electus?

℟. Triginta annorum completorū, vt maiori prudentia, & ſcientia fulgeat, & gubernet. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 1. de reformat. & c. cum in cunctis de electione.

6 Schiſmaticus, qui fecit pęnitentiam ad Eccleſiam conuerſus poteſt ne eligi in Epiſcopum?

℟. De Iure talis electio facta à Canonicis nulla eſt, ſed Papa poteſt diſpēſare ſi perſona ſit tam digna, & neceſſaria Eccleſiæ Dei. c. quia diligentiam de electione.

7 Illegitimus pōt ne eligi in Epiſcopū?

℟. Negatiue, imò talis electio eſt nulla ipſo Iure, & electores priuantur poteſtate eligendi pro illa vice, & electio deuoluitur ad ſuperiorē, ratio eſt, quia eligunt perſonam incapacē, ſed illegitimus bene poteſt poſtulari abſq; aliqua pœna cum aliquando illegitimi ſint doctiſſimi, & homines magnæ virtutis, quia illegitimatio non vitiat mentem, neq; animam, neq; eſt in culpa hominis. c. innotuit de electione.

8 Cardinalis ſi eſt vtilis vniuerſali Eccleſiæ debet ne eligi in Epiſcopum?

℟. Negatiue, ſed alijs pręmijs honorari, & ſuſtentari; ratio eſt, quia bonum vniuerſale præfertur bono particulari ſicut caput præfertur alijs membris, vt habetur in c. bonæ memoriæ de poſtulatione.

Car-

9 Cardinalis in quibus rebus debet eſſe vtilis vniuerſali Eccleſiæ, vt non eligatur in Epiſcopum?

℟. In confutando hæreticos, in cōſiliando, adiuuando Summum Pontificem in negotijs Eccleſiæ, vt habetur in c. bonæ memoriæ de poſtulatione Prælatorũ; imò ſi talis ſit Epiſcopus, ex iſta cauſa excuſatur à reſidentia, vt late dicitur iſto lib. 4. c. 5. de reſidentia Epiſcopi.

10 Electus in Epiſcopum intra quod tēpus debet acceptare ſuã electionē?

℟. Intra mēſem à die notitiæ, vt habetur in c. quã ſit de electione in 6.

11 Si Religioſus eligatur in Epiſcopum, & conſentiat abſq; licentia ſui Superioris valebit ne talis acceptatio?

℟. Non valebit, ſed iterum debet dari alius conſenſus cum licentia ſui Superioris; ratio eſt, quia religioſus dum non eſt abſolutus, & liberatus, à voto obedientiæ per ſummũ Pōt. non eſt ſui iuris, neq; hēt velle, neq; nolle. c. ſi religioſus de electione in 6

12 Si tēpore electionis aliquis ſit idoneus ad Epiſcopatum obtinēdum, & ante confirmationē ex aliquo accidenti, vel delicto fiat indignus, debet ne attendi tempus ad conſiderandã validitatem electionis eius?

℟. Affirmatiue, & nō ſolum tempus electionis in electo, verum etiam in electoribus; ratio eſt, quia de futuris nulla ſciētia eſt in hominibus, ut habetur in c. dudum de electione.

13 Quando vacant beneficia Canonicatus, vel dignitates, quas poſſidet electus in Epiſcopum?

℟. Poſtquam eſt confirmatus, & cōſecratus, & pacificam poſſeſſionem adeptus tunc beneficia ipſo Iure vacant, & non antea; ratio eſt, quia nō debet quis ſpoliari bonis, quibus ſuſtentatur, donec pacifice poſſideat alia bona, ad quæ aſcendit per Epiſcopatum, quia aliter eſſet facere illi iniuriam, & non honorem, aut vtilitatem; nam ratione conſentaneum eſt, vt Epiſcopus, & alius electus in Canonicum non amittant fructuus primi beneficij donec incipiãt percipere fructuus ſecũdi beneficij, vt expreſſe tenet Abb. in c. de multa de præbendis, & dignitatibus n. 12. & cum illo omnes DD. in c. cũ in cunctis, & in c. cum vero de electione, & ibi gloſſa expreſſe. Clement. ſi. de electione, & cap. licet de præbendis lib. 6.

14 Electus ante eius conſecrationē poteſt renuntiare beneficia, quæ poſſidet certæ perſonæ?

℟. Non poteſt, quia hoc eſſet in fraudem ſedis Apoſtolicæ ad cuius diſpoſitionem vacant dicta beneficia licet in Regnis Hiſpaniæ ex antiqua conſuetudine, & vſu cum quis eligitur in Epiſcopum renũtiat beneficia, quæ poſſidet in fauorem alicuius perſonæ à Rege nominatæ, quæ ſemper eſt perſona magni meriti. c. noſti de electione.

15 Si quis electus in Epiſcopũ ſua culpa, vel infirmitate nolit cōſecrari quãdo vacant eius beneficia, vel dignitates?

℟. Poſt tres menſes illi datos ad eius conſecrationem, hoc intellige ſi aſſequtus fuerit poſſeſſionem fructuũ Epiſcopatus, vt tenent DD. loco allegato.

16 Si quis conſecratus fuit, & non adeptus poſſeſſionem, neque fructus ſui Epiſcopatus vacant ne eius beneficia poſt conſecrationem?

℟. Non

℟. Non vacare, quia non ſolū attenditur conſecratio, ſed poſſeſſio Epiſcopatus, & beneficij ſecundi, vt ex eius fructibus commode ſuſtentet, ne mēdicet. tenēt DD. ſup. allegat.

17 Quis dēt cōfirmare electum in Epūm?
℟. Solus Summus Pont. cum confirmatio Epiſcopi ſit de rebus maioribus Eccleſię Catholicę, vt habetur in c. venerabilem de electione.

18 Si electus in Epiſcopum ante confirmationem adminiſtrat Epiſcopatum, vel inueniatur, quod nō habet ſcientiā neceſſariam, quā pœnā incurrit?
℟. Amittit electionem de ſe factam; ratio eſt, quia per ſolam electionem non datur illi aliqua iuriſdictio, ſed eſt quaſi lutum poſitum in manu figuli, ſed ſi erat Canonicus eiuſdem Eccleſiæ, & adminiſtrat, ut Canonicus non incurrit pœnam. c. qualiter, & c. auaritiæ de electione. c. bonæ memoriæ iſto titu. cap. auaritiæ. iſto titul. in 6.

19 Electus, & confirmatus in Epiſcopum ante eius conſecrationem, quā poteſtatem habet?
℟. Poteſt exercere omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, ſentētiare, dare licentiam ſubditis, vt adminiſtrēt Sacramenta, prouidere beneficia vacantia, & poſt conſecrationem poteſt exercere ea, quæ ſunt ordinis, & non antea, vt habetur in cap. tranſmiſſa de electione.

§.

DE ELECTIONE CANONICI IN ECCLESIJS CATHEDRALIBUS, & Collegiatis.

20 Electio Canonici debet eſſe libera?
℟. Non ſolum debet eſſe libera, ſed eſt poſita in Iure pœna grauiſſima excōmunicationis ipſo facto incurrēda Potētatibus, & perſonis potentibus, vel cuicunq; perſonæ cuiuſcūq; conditionis ſit, qui minatur Canonicos, vt ferāt ſuffragium pro aliqua certa perſona quam ipſe vult, vel ijs, qui aggrauāt Canonicos, eorum parentes, vel famulos, vel vſurpant eorum bona eo quod non tulerunt ſuffragium pro illa certa perſona, vt habetur in c. ſciam de electione in 6.

21 Canonico mortuo, & non ſepulto poteſt fieri electio ab Epiſcopo, vel à Capitulo?
℟. Siue electio ptineat ad Epūm, ſolū, ſiue ad Epūm, & capitulū ſimul talis electio nō valet, & eſt irrita, ratio eſt, qa iniquū eſt, ſiue in bello, ſiue in pace, vt officiū, vel beneficiū prouideatur in alium ante eius ſepulturā, & requiem, & denotat nimiam cupiditatem in electore, ut habetur in c. bonæ memoriæ de electione.

22 In electionibus eſt ne ſeruanda conſuetudo Eccleſiæ?
℟. Eſt ſeruanda cum tanto rigore quod licet de Iure electio Canonicorum pertineat ad Epiſcopum, & Canonicos ſimul, ſi in aliqua Eccleſia ſit cōſuetudo, vt iſta electio pertineat ad ſolos Canonicos, Epiſcopus nō habet ſuffragium, ſed debet relinquere eos in ſua conſuetudine, ratio eſt, quia ius eligendi præſcribitur, & Canonici ſunt capaces præſcribendi contra Epiſcopum, vt habetur in c. cū Eccleſia de electione.

23 Qui ſunt modi eligendi?
℟. Tres, per compromiſſum, per inſpirationem Spiritus Sāti, vel oretenus,

tenus, per ſcrutinium ſecretum, vel publicũ c. quapropter de electione.

24 Quæ eſt electio per compromiſſum?

℞. Quando omnes electores nemine diſcrepante compromittunt electionem alicuius præbendæ in aliquas certas perſonas doctas, & bonæ vitæ, vt tollantur diſſenſiones, & bene eligatur. c. cauſam. c. in cauſis de electione.

25 Quare in compromiſſo debent cõcurrere omnes Canonici nemine diſcrepante, & nõ ſufficit maior pars cũ compromiſſum dirigatͬ ad pacẽ?

℞. Ratio eſt, quia quilibet Canonicus elector habet ius proprium eligendi, & illo priuari nõ poteſt à maiori parte capituli, ideo omnes debent concurrere, & poſtquam factũ fuit compromiſſum ab omnibus, à maiori parte non poteſt reuocari. c. cauſam c. in cauſis de electione.

26 Compromiſſarij ad electionem Canonici vnde debent aſſumi?

℞. De ipſo capitulo, & poſſunt eligere vnum ex ipſis compromiſſarijs, ſi hoc in compromiſſo expreſſe nõ ſit prohibitum, & poſſunt eligere ſuos fratres, & propinquos. c. cum in Iure de electione.

27 Compromiſſarij ſemel electi poſſunt ne reuocari à toto capitulo?

℞. Si non cœperunt exercere cõpromiſſum bene poſſunt reuocari, quia res eſt integra; ſi autem cœperunt exercere cõpromiſſum non poſſunt amplius reuocari à toto capitulo, quia iam radicata eſt iuriſdictio in eis. c. cum inter de electione 3.

28 Canonici tenentur ne neceſſario acceptare electum per compromiſſarios, ſiue ſit dignus, ſiue non ſit magis dignus?

℞. Si fuit ſeruata forma cõpromiſſi neceſſario tenẽtur acceptare electum per compromiſſarios quamquam nõ ſit magis dignus, ratio eſt, quia omnis poteſtas Canonicorum eligendi, eſt in cõpromiſſarios tranſlata, & ſicut ſi Canonici per ſe ipſos eligant non magis dignum, ſed dignum tenet electio, ſic tenet hęc eadem electio facta per compromiſſarios, vt habetur in cap. cum dilectus de electione.

29 Compromiſſarij quẽ tenentur eligere?

℞. In conſcientia tenẽtur eligere magis idoneum ad regimen Eccleſiæ, ſed ſi eligãt ſolum idoneum ſufficit, & facta vna electione nõ poſſunt reeligere etiam ſi non ſit publicata. c. cauſam de electione.

30 Si compromiſſarij eligant indignũ Canonici tenentur eum acceptare, & dare illi poſſeſſionem?

℞. Non; imò poteſtas eligẽdi ceſſat, & deuoluitur ad electores, ratio eſt, quia compromiſſarij fecerunt cõtra formam compromiſſi, & eorum iuriſdictio eſt limitata, & arctata ad ſolum compromiſſum. c. ſi cõpromiſſarij de electione in 6.

31 Si compromiſſarij non elegerint intra tempus cõſtitutum in compromiſſo ad quem deuoluitur electio?

℞. diſtinguendo; ſi compromiſſarij conſumpſerũt totos tres mẽſes vtiles, quos Canonici habent ad eligẽdũ, & non eligerunt, deuoluitur electio ad ſuperiorem tanquam ſi Canonici eos conſumpſiſſent ſine electione; ſi vero tempus compromiſſi fuit per duos menſes, & in illo tempore non eligerunt deuoluitur electio ad Canonicos, ut in alio tertio menſe vtili eligant, ratio eſt, quia finito

nito tẽpore ſpirat compromiſſum, & Canonici reſtant cum ſua libertatate. c. ſi compromiſſarii de electione in 6.

32 Si ſint ſeptem Canonici compromiſſarij, & electio ſit de Epiſcopatu, vel de aliqua dignitate, & tres eligant vnum de capitulo in Epiſcopum, & alij tres vnum ex compromiſſarijs nempe ſeptimum quis horum erit Epiſcopus?

℟. Ille, qui fuit electus ex compromiſſarijs obtinebit Epiſcopatum, ratio eſt, quia quando electus fuit in iudicem compromiſſarium reputatus fuit ab vniuerſo capitulo tãquã magis dignus, & habet qualitatem iudicis compromiſſarij, & alius de capitulo habet ſolam qualitatem Canonici, vt habetur in cap. cum de Iure electione.

33 Quæ eſt electio oretenus, & vbi eſt magis vſitata?

℟. Quando aliquis Epiſcopus, vel perſona docta præeſt electioni, & omnes electores veniunt ad ipſum ſingulariter, & notario præſenti, vel ille, qui ſcribit electionẽ dicũt proprio ore eligo Petrum, & ipſe notat in carta, & poſtea facta regulatione dicit Ioannes canonice electus eſt per maiorem partem ſuffragiorũ, & hæc electio magis vſitata eſt inter moniales, quia cũ ſint mulieres nõ omnes neſciunt legere, & ſcribere.

34 Quæ eſt electio per inſpirationem Spiritus Sãcti, ſiue per acclamationem viuæ vouis oraculo?

℟. Quando omnes electores vna voce, vel ſaltim maior pars eorum acclamantes dicunt omnibus audientibus eligimus Petrum in Epiſcopũ, vel Canonicum, & iſta electio erat magis vſitata in electione Sũmi Põtificis, vſq; ad Gregorium XV. qui eã irritauit, vt infra dicemus. c. qua propter de electione.

35 Quæ eſt electio per ſcrutinium, & quotuplex eſt ſcrutinium?

℟. Scrutinium eſt duplex, publicũ, & ſecretum, ſecretũ quando omnes electores congregantur, & per ſuffragia ſecreta faciũt electionem; publicum quando quilibet in ſuo loco vnus poſt alterum ſeruata ſua antiquitate dicit eligo Petrum, alius dicit eligo Ioannem, & poſtea de his duobus fit ſcrutinium. c. qua propter de electione.

36 Ad Canonicam electionem per ſcrutinium faciendam, quæ pars Canonicorum requiritur?

℟. Maior pars totius capituli, ita vt ſi ſint viginti Canonici electus debeat habere neceſſario vndecim ſuffragia, & ſi nõ habeat niſi decem, & alij decem in alios oppoſitores diuidantur fit ſecundum ſcrutinium, & poſtea fit tertium inter duos, vſq; dũ deueniatur ad hoc vt vnus habeat electionem Canonicam cum maiori parte capituli. c. Eccleſia veſtra. c. cumana de electione.

37 Debent ne omnes Canonici electores aſſiſtere ad collationem ſuffragiorũ in ſcrutinio?

℟. Debet aſſiſtere ſaltim maior pars capituli, ratio eſt, quia eſt actus ſubſtantialis, & debet iuridice fieri ad ſatisfactionem omnium electorum, qui in eadẽ re ſunt iudices æquales.

38 Suffragium, ſeu votum Canonici in electione quomodo debet eſſe?

℟. Certum, & determinatum pro vna certaq; pſona, abſq; aliqua ambiguitate, vt habeẽ in c. in electio-

nibus de electione in 6.

39 Suffragia conditionalia, vel incerta, vel alternatiua, vt ſi quis dicat eligo Petrum, vel Ioannem, vel dicat eligo Ioannem ſi ſit doctoratus, vel dicat eligo hominē doctum, vel virtute præclarū, & hoc ponat in ſchedula quam mittit in ſcrutinio, iſta ſuffragia, ſi inueniantur quid operantur?

℞. Habentur, vt nulla, vnde electio non annullatur, ſed illud ſuffragium reijcitur. c. in electionibus de electione in 6.

40 Si quis eligat plures, vel duos, & dicat eligo Petrum, & Franciſcum iſta electio quid operatur?

℞. Electio plurium non eſt electio, ſed nominatio, & hoc ſuffragium repellitur, & cæteri, qui pure eligerūt faciunt electionem, vt habetur in c. cum ſicut de electione.

41 Quis debet eligi in Canonicum?

℞. Magis idoneus ad regendam illam prębendam, ſcilicet, qui habuerit maiorem ſanctitatem, & virtutē, præferatur illi, qui habet maiorem ſcientiam; ratio eſt, quia hic agitur de maiori vtilitate Eccleſiæ. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18. Gonzalez ad regulam 8. Cācellariæ, gloſ 4. n. 112. Garcia de beneficijs p. 9. c. 2. n. 111.

42 Quis dicitur abſolute magis idoneus?

℞. Magis idoneus dupliciter ſumitur, ſcilicet per ſe, vel per accidens; aliquis poteſt eſſe per ſe magis idoneus, qa eſt ſanctior, & doctior alio; & poteſt alius eſſe magis idoneus per accidens, quia habet maiorem prudētiam animum magis quietum, maiorem cognitionem, & experientiam illius officij, vel aliam qualitatem magis neceſſariam, ad regimen illius prębendæ, & hæc omnia ſunt conſideranda à Canonico electore ſemper attendendo maiorem quietem, & vtilitatem illius Eccleſiæ, vt tenet Couar. in regula peccatum p. 2. §. 7. nu. 4.

43 Quas qualitates debet conſiderare Canonicus in oppoſitoribus, vt eligat magis idoneum?

℞. Variç ſunt Doctorum opiniones, quas refert Petrus Auguſtinus Barboſa in remiſſionibus doctorum ſuper c. 18. ſeſſ. 24. Conc. Trid. ſed mihi videtur tutius eſſe, vt qualitates conſiderentur eo ordine, quo concilium eas poſuit, nempe vt ſemper eligatur magis idoneus reſpectu Eccleſiæ ſi virtutes, & mores ſint approbatæ, & Canonicus nūquam errabit, ſi ſemper quæſierit, & inveſtigauerit maius bonum Eccleſiæ ſine aliqua affectione, ut tenet Gōzalez & Nicolaus Garcia ſup. cit.

44 Si aliqs e capitulo, vel de Eccleſia ſit literatus, & ſe opponat cum alijs eſt ne præferendus?

℞. Si Canonici eligant Epiſcopum, & in eadem Eccleſia ſit Canonicus idoneus, ille debet à ſummi in Epiſcopum, & non dēt eligi de alia Eccleſia, ſimiliter ſi aliqua præbenda, dignitas, vel portionarius, ſe opponat ad Canonicatum, & ſit dignus ille eſt omnibus alijs præferendus, ratio eſt, quia in electione illius, tota Eccleſia honoratur cum ſit omnium frater, & membrum totius Eccleſiæ. c. ne pro defectu. c. cum inter, & ibi gloſſa notabiles, & verbo aliam de electione.

45 Qua pœna puniūtur electores, ſi ſcienter eligant indignum?

℞. Priuantur poteſtate eligendi, & deuol-

deuoluitur electio ad illos, qui non peccauerunt, & eligerunt dignum, & etiã priuantur beneficijs per trienium, vt habetur in cap. cum Victorienſis Eccleſia. c. per inquiſitionem de electione.

46 Si quis ſcienter ferat ſuffragium pro indigno, & ille indignus non obtineat canonicatum, qua pœna punitur?

℞. Peccat mortaliter, ſed quia electio non ſortita fuit effectum, non priuantur poteſtate eligendi, neque beneficijs; ratio eſt, quia cum ſit Iudex in re graui iniuſte iudicauit, & per ſuum ſuffragium, potuit alius dignus perdere ſuum honorem, & præbendam, vt habetur in capitul. perpetuo de electione in 6.

47 Quod tempus habent canonici ad eligendum canonicum in Eccleſijs vbi electio canonicorum ad canonicos pertinet, vel in electione canonici Doctoralis, Magiſtralis, vel lecturę, qui per bullas Apoſtolicas eliguntur in qualibet Eccleſia?

℞. Tres menſes à die mortis vltimi poſſeſſoris, vel à die notitiæ; ratio eſt ne prębenda ſtet ſine poſſeſſore, & Eccleſia defraudetur ſeruitio, & miniſterio illius canonici. c. his quibus de electione.

48 Si electus in canonicum non acceptet ſuam electionem, vel moriatur ante poſſeſſionem, vel electio irritetur ex modo eligendi, vel ex alijs cauſis, quod tempus habent canonici ad faciendam ſecundam electionem?

℞. Alios tres menſes vtiles dummodo non interueniat fraus; ratio eſt, quia omnia facta in prima electione ſunt irrita, & nihil operantur in ſecunda electione. c. ſi electio de electione in 6.

49 Quid debent facere canonici, in electione alterius canonici, vt rite fiat?

℞. Poſt mortem poſſidentis, vel poſt legitimam vacationem illius præbendæ, ſiue ſit per aſcenſionem ad Epiſcopatum, vel alio modo Decanus debet cõgregare capitulum, & citare omnes canonicos, & ante eos legere bullam, & priuilegium Summi Pontific. in cuius virtute illa Eccleſia poteſt prouidere illam præbendam, & obſeruare bullam ad vnguem. Secundo debet monere ſuos canonicos, vt in illa electione eligant magis dignum ad gubernationem illius Eccleſię. Tertio debet committere duobus de capitulo, vt faciant edictum cum omnibus conditionibus poſitis in dicta bulla, & illud affigant ad valuas Eccleſiæ, & ad portas ſtudiorũ generalium, vt omnibus ſit notum, & concurrant homines docti ad illam præbendam.

50 Poterit capitulum finito tempore edicti prolongare edictum, & illud aperire, vt alij veniant ad concurrendum, qui in tempore edicti non potuerunt venire?

℞. Si intra terminum edicti Eccleſia voluerit illud terminum prorogare ad alios viginti, vel triginta dies bene poterit, quia ſicut fuit libera ad ſtatuendum terminum triginta dierum, eſt libera ad prorogandum dictum terminum; ſi vero elapſo termino edicti aliquis cõpareat, & petat, vt admittatur tunc Eccleſia nõ poterit aperire terminũ edi-

ediɗi,ratio eſt,quia fit iniuria alijs, qui comparuerũt intra tempus vtile,& quamuis Concilium Trident. c.18.ſeſſ.24. loquendo de beneficijs curatis dicat quod oẽs ſcripti examinentur intelligitur ſi comparuerunt in tempore habili, vt habetur in c.cupientes de electione in 6.

51 Si aliquis ex oppoſitoribus per ſuum legitimum procuratorem fuit ſcriptus ad examen, & ſi conſtituto die non venit perſonaliter ad legẽdum, & poſtquam omnes legerunt ipſe compareat ante prouiſionem eſt ne audiendus?

℞. Si probauerit eſſe detentum infirmitate, vel legitimo impedimento debet admitti ad faciendam ſuam lectionem, ſed non ideo debet poni edictum de nouo,ratio eſt,quia legitime impedito nulla currit pœna, neque mora,ſic cenſuerunt Illuſtriſſimi Cardinales congregationis Cõcil.ſuper c.18.ſeſſ.24.

52 Cum vacat aliqua præbenda doctoralis, vel lecturæ ad prouiſionem capituli poterit capitulum illam dare alicui homini eminenti, & docto, abſq; edicto,& abſq; concurſu?

℞. Si omnes Canonici nemini diſcrepante concurrant in electione talis perſonæ propter eius magnam authoritatem, & eminentiam bene poterunt illum eligere ſine aliquo concurſu, & erit quaſi electio viuæ vocis oraculo, niſi in bulla Summi Pontif. pro forma ſubſtantiali poſitum fuerit quod ponatur edictum, & quod examinentur omnes concurrentes tunc enim illa forma ſeruanda eſt ſicut poſitum fuit in cap. 18. ſeſſ.24. Concil.Trid.Parochialis enim Eccleſia ſine concurſu prouideri non poteſt.

53 Cum oppoſitores peruenerint ad ciuitatem, & Eccleſiam quid eſt agendum?

℞. Decanus, & Canonici debent illos honorare, & benigne recipere, & curare, vt hoſpitentur in monaſterijs, vel in domibus aliquorum clericorum, qui non ſint de capitulo, Secundo debent nominare duos canonicos, qui cum ſuo ſecretario videant titulos oppoſitorum gradus, & antiquitatem, & ordines, & referant in capitulum, Tertio capitulum debet aſſignare diem, & horam, & ordinem legendi, & diſputandi. Quarto omnes canonici debent aſſiſtere ad lectiones, conciones, & diſputationes in loco conſueto. Quinto finitis lectionibus debent aſſignare diẽ prouiſionis, & in illo die dare vnicuique ex oppoſitoribus pecunias ad reuertendum, & eos mittere in pace.

54 Si aliquis canonicus non aſſiſtat ad omnes lectiones, vel ad nullam ex hoc poterit ne recuſari, vel fit inhabilis ad ferendum ſuffragium?

℞. Non, quia hæc eſt leuis cauſa, & poterit ſe informare de ſcientia oppoſitorum, ſed ſi declaret ſuum votum, vel promittat, vel faciat ſcripturam, quod ipſe feret ſuffragium pro tali perſona ex his cauſis, & ex alijs in Iure expreſſis, vt ex cauſa conſanguinitatis poterit recuſari ſicut Iudex, vt late diximus in tit. de recuſationib.

55 In die electionis eſt ne neceſſaria expreſſa citatio omnium canonicorũ ad electionem faciendam?

℞. Neceſſarium eſt obſeruare con-

Digitized by Google

ſuetudinem Eccleſiæ, & ſtatutum, & cum ſit res grauis de qua agitur bonum eſt citare omnes canonicos, qui ſunt in ciuitate licet omnes teneantur venire ad Eccleſiam ſuam ordinandam, vt habetur in c. inter de electione.

56 Si aliquis canonicus, qui eſt in ciuitate vocatus à miniſtro capituli neglexerit venire ad electionem, vel ex aliquo accidenti non veniat, quid eſt agendum?

℟. Cæteri canonici faciant electionem ſine illo, & ſi facto ſcrutinio venerit non admittatur; ratio eſt, quia poteſtas eligendi illius canonici in alios transfertur, vt habetur in c. cum nobis. cap. inter eodem, cap. coram de electione. c. Eccleſia ſecundus eod. tit.

57 Si aliquis canonicus ſit extra ciuitatē, vel diſtet longe à ciuitate eſt ne vocandus ad electionem.

℟. Non eſt etiam ſi ſit Decanus, vt habetur in c. inter de electione.

58 Si canonicus abſens voluerit poterit ne per literas exprimere ſuum votū?

℟. Non poteſt, ratio eſt, quia non erit ſecretum, vt habetur in c. ſi quis §. abſens de electione.

59 Si canonicus ſit in ciuitate infirmus, vel occupatus poterit ne per procuratorem dare ſuffragium in electione canonici?

℟. Affirmatiue, ſi procurator ſit de capitulo, quia alias non eſt admittendus, ratio eſt, quia non erit ſecretum, & quia ad talem actum nullus admittitur, niſi ſit de capitulo, & iſte procurator debet eſſe vnus inſolidum, & cum ſpeciali mandato ad iurandum, vel poteſt ex ſua domo mittere ſcriptum, & ſigillatum ſuum votum ſicut faciūt iudices magni conſilij Regis, ſed in omnibus his conſuetudo, & ſtatutum cuiuſcumque Eccleſiæ eſt ſeruandum, c. ſi quis de electione in 6.

60 Expenſæ, quæ fiunt in electione canonicorum à quo debent ſolui?

℟. Expenſæ neceſſariæ, & moderatæ ſolui debent à canonico de nouo ſuccedente; ratio eſt, quia agitur de eius commodo in illa electione. c. vt præterita de electione.

61 Cum capitulum eſt congregatum ad faciendam electionem, quid debet facere?

℟. Hæc tria debent eſſe ſimul in eodem capitulo, vel in eadem ſeſſione, vel ſaltim in eodem die; electio per ſuffragia ſecreta, ſcrutinium, publicatio, & collatio; ratio eſt, quia cum ſemper intercedere ſoleant aliquæ diſſenſiones, affectiones, ſeu paſſiones inter electores tollitur occaſio ne inſurgant, aliquę lites mediante appellatione. c. Eccleſia veſtra. c. cumana de electione.

62 Facta electione, & publicato ſcrutinio, in ipſo capitulo priuſquam portæ aperiantur, & ante quam electus ſciatur, poſſunt ne omnes electores de conſenſu omnium variare, & eligere alium, vel facere nouum ſcrutinium, & irritare ſcrutinium iam factum?

℟. Publicato ſcrutinio non poſſunt variare electores, etiā ſi omnes conſentiant; at vero ante publicationem ſcrutinij, vel antequam vlla ſchedula legatur, cum illas numerāt ſi inuenerint eas pauciores, vel plures quam ſunt electores, poſſunt omnes ſimul in ignem proijcere, & nouas ſchedulas dare, vt tollātur lites,

&

& dubitationes; ratio eſt, quia facto iuridicè ſcrutinio, & publicato inter canonicos, eſt quaſi vinculum coniugale, inter electum, & electores, quod diſſolui non poteſt, per ſolam voluntatem electorum, & electus per primum ſcrutinium acquirit ius, quod ab illo auferri non poteſt. c. publicato. cap. cum inter de electione.

63 Electus intra quod tempus debet acceptare electionem de ſe factam in canonicum?

℞. Si ſit præſens intra vnum menſem, à die electionis ſi ſit abſens infra menſem à die notitiæ; aliàs canonici poſſunt iterum de nouo eligere. c. quem ſit de electione in 6.

64 Electus in canonicum intra quot menſes debet confirmari, & petere ſuam poſſeſſionem?

℞. Intra tres menſes debet petere confirmationem, & poſſeſſionem à ſuperiore, alias electio nulla erit, q̃a videtur ille renuntiare. hoc intellige ſublato legitimo impedimento. c. quamuis de electione in 6.

65 Si electio fiat à minori parte capituli, & poſtea maior pars conſentiat, in tali electione, erit ne valida talis electio?

℞. Non erit, ſed iterum dẽt eligi, ratio eſt, quia eſt irrita ipſo iure, cũ ibi non fuerit maior pars capituli, & actus, qui à principio nullus fuit nõ conſolidatur, neq; reualidatur per conſenſum ſequentem. c. auditis de electione.

66 Si electio fiat à maiori parte capituli ſcienter in perſona indigna, & minor pars eligat dignum, quæ electio valebit?

℞. Ea, quæ facta eſt à minori parte capituli ſine nouo ſcrutinio; ratio eſt, quia maior pars capituli eligendo indignum priuatur pro illa vice poteſtate eligendi, & deuoluitur ad minorem, quia ignorantia, ſeu defectus ſcientiæ impedit promouendũ, & deijcit promotũ. c. vlt. de ætate, & qualitate ordinandorum, & c. congregato de electione.

67 Quis debet iudicare an electus per maiorem partem ſit indignus, vel excõmunicatus, vel laicus, vel incapax ex aliquo defectu notabili?

℞. Iudex ſuperior per ſentẽtiam vltimã, & diffinitiuam, antequam ille indignus electus, à maiori parte tollatur à ſua poſſeſſione, quia nemini poteſt tolli ius acquiſitum, niſi audiatur in iuditio, & iuſte condemnetur.

68 Si inter plures canonicos, ſit vnus excõmunicatus maiori excõmunicatione, & admittatur ad electionem ſcienter, quid agendum?

℞. Talis electio irrita eſt, & debet iterum fieri, etiam ſi electus in illa electione habeat omnia ſuffragia, etiam ſi ille excommunicatus non ferat ſuffragium pro electo, ſed pro alio; ratio eſt, tũ q̃a pauca maſſa putrida totã maſſam corrumpit, tum quia excommunicatus maiori excommunicatione, neq; poteſt eligere, neque eligi, & electio debet conſtare ex omnibus electoribus nullo defectu excommunicationis irretitis, & eadem ratio eſt, ſi admitteretur aliquis laicus inter canonicos ad eligendum, electio irritaretur c. illo quotidiana de electione, & gloſſa ibi, & c. ſi celebrat de clerico excommunicato celebrante. & c. cum inter de electione.

Si

69 Si omnes Canonici ſint inhabiles ad electionem, vel omnes excõmunicati, vel moriant, & remaneat ſolus vnus habilis, ad quem deuoluitur electio?

℟. Si vnus ſolus remaneat habilis, ille ſolus poteſt eligere, & exprimere ſuum votum, & voluntatem coram Notario, & teſtibus, ſed nõ poterit ſe ipſum eligere, etiam ſi ſit capax illius dignitatis, de qua ſit electio: ſi vero omnes moriuntur, vel omnes ſunt inhabiles, deuoluitur electio ad ſuperiorem; ratio eſt, quia in vno ſolo homine cõſeruatur ius omnium electorum, & ille ſolus repræſentat totum capitulum, & communitatẽ gloſſa in c. 2. de poſtulatione verbo pauciores ſumma de Sà verb. electio. c. bonæ memoriæ de electione. c. idem de poſtulatione Prælatorũ.

70 Si electio facta annulletur propter modum eligendi poterit ne talis electio iterum fieri in eadem perſona?

℟. Poterit. ratio eſt, quia cũ electio non vitietur propter defectum electi, iterum, & iterũ poterit eligi ſeruata dicta forma. cap. ſuper eo de electione.

71 Electus ante electionem, poteſt ne conſentire?

℟. Negatiue, ſed poteſt deſiderare, & facere mandatum, vt procurator pro illo conſentiat ſuo tempore. c. cum poſt petitam de electione.

72 Impubes poteſt eligi in Canonicum in Eccleſia Cathedrali?

℟. Doctorum opinio eſt quod ad beneficia, quæ requirunt perſonalem reſidentiam, diſcretio animi requiritur, & ſic debet eſſe pubes, & habere quatuordecim annos; verum hodie cum Canonicatus habeat ordinem ſacrum annexum ex Conc. Trident. eſt neceſſarium, vt aliquis habeat diſpenſationem Apoſtolicam, vt Canonicatum obtineat, poteſt tamen obtinere beneficia ſimplicia, cum ætate poſita à Cõcil. Trid. c. ex eo de electione in 6.

73 Si quis nõ vocetur ad electionem, nec excludatur violenter ab illa, & poſtea conſenſerit electioni, talis electio debet ne repeti?

℟. Non debet; ratio eſt, quia cum ratihabitione cenſetur eſſe facta, cum præſertim per ſubſequẽtem conſenſum eam roborauerit. c. quod ſicut de electione.

74 Qui eligunt, vel conſentiunt electioni poſſunt opponere aliquid poſtea contra electum?

℟. Negatiue, quia iam illum approbauerunt, niſi forte ad eorum notitiam veniat aliquis defectus electi poſt factam electionem, ut habetur in c. nulli licet de electione in 6.

75 Si ante electionem Canonici petãt cõſenſum electi, & dicant, vt cõſentiat per Notarium, & ſcripturam ante teſtes electioni de ſe faciendæ, talis electio, erit ne valida?

℟. Non erit, imò erit irrita, ratio eſt, quia eſt proceſſus inordinatus cum primum debeat præcedere electio. Secundo publicatio electionis. Tertio conſenſus electi, ut habetur in c. cum poſt de electione.

76 Quando Papa mandat, vt electio fiat cum conſilio alicuius, vel quod aliquis Cardinalis, vel Epiſcopus aſſiſtat in electione, ſi electio fiat ſine aſſiſtentia illius, erit ne valida?

℟. Erit nulla, licet Summus Pont. in mandato, vel in breui non ponat pœnam talem, ratio eſt, quia ipſo facto quod mãdat, vt electio fiat præſiden-

ſidente aliquo, enèruat, & ſuſpendit vires electorum, illa conditione, non adimpleta. c. cum in veteri de electione.

77 Electus in duabus Eccleſijs quid tenetur agere?

℟. Neceſſario debet eligere vnã de illis, & de illa petere confirmationẽ, & poſſeſſionem, & non poteſt acceptare ſub aliqua conditione, dicendo, ſi hæc electio mihi non erit tuta, vel bona, eligo ſecundam in me factam in tali Eccleſia; ratio eſt, quia alia Eccleſia, non tenetur expectare futurum euentum, & commoditatẽ electi, vt habetur in c. vt quis duas de electione in 6.

78 Si quis eligatur habens plures dignitates electio valebit ne?

℟. Si illas obtineat ſine diſpenſatione Apoſtolica nõ valebit electio in pœnam peccati, ratio eſt, quia indignus eſt noua, & maiore dignitate, qui obtinet iniuſte contra ius, & cõtra Concil. Trid. duas dignitates, vt tenet Abb. in c. cum iam dudum de præbendis, & dignitatibus.

79 Per electionem ſecundę dignitatis, vel beneficij vacat ne primum?

℟. Non vacat, niſi per poſſeſſionem pacificam, ratio eſt, quia nemo dẽt ponere in periculo beneficium, de quo pacifice allitur donec obtineat ꝑ poſſeſſionẽ pacificam aliud beneficium maioris valoris. tenet Abb. in c. ſtirpandæ de præbendis, & dignitatibus.

80 Si duo eligantur ſimpliciter ad vnam præbendam cui debetur de Iure?

℟. Nulli, quia non poteſt diuidi prębenda in duos, & talis electio eſt nulla, quia eſt contra ius, ratio eſt, quia electio debet eſſe certa in vna perſona. c. tuæ fraternitati de præbend. & dignitat.

81 Nouitius in aliqua religione, & non ꝓfeſſus ſi habeat magnam ſciẽtiam, & virtutem poteſt eligi in Abbatem, vel in Epiſcopum?

℟. Cum diſtinctione ad regendam Eccleſiam regularem non poteſt eligi, ratio eſt, quia non aratur in aſino, & boue; at vero ad regendã Eccleſiam ſæcularem bene poteſt eligi in Epiſcopum, vel Decanum, ratio eſt, quia nouitiatus non facit eum incapacem, imò addit actum virtutis, vt habetur in c. cum cauſam de electione.

82 Si in electione Moniales, Monachi, vel Canonici electores diſcordent inter ſe, & duo habeant eiuſdem prorſus numẽ ſuffragia; in iſto caſu quid erit agendum?

℟. Si in illa religione, vel Eccleſia ſit aliquod ſtatutum cõfirmatum à ſede Apoſtolica, vt in iſto caſu eligatur ille, qui alium præcedit, & ſuperat in aliqua virtute, vel qualitate videlicet in gradu, vt ſi vnus eſt Licentiatus, & alius Doctor: vel in cathedra, vt ſi vnus gubernat cathedram primam, & alter veſpertinam; vel in ætate, aut ordine ſacro, aut nobilitate, vt ſi quis ſit nobilis, alter ignobilis, tunc illud ſtatutum dirimẽs difficultatem erit obſeruandũ in tali religione, vel Eccleſia, ſed nõ in alia vbi nõ eſt tale ſtatutum, quia iura particularia non faciunt legem generalẽ, & exẽplis nõ eſt iudicãdũ.

83 Si non ſit tale ſtatutum, & in electione vota ſint inter duos paria, vel ſi ambo habeant æquales qualitates in tali ſtatuto contentas, tunc quid erit agendum in iſta electione?

℟. Qui

℞. Qui præeſt electioni moneat electores, vt ſe cōforment ad faciendā quietā, pacificā, & canonicā electionem, vel cōpromittāt electionem in tres, vel quinq; electores diſpari numero, vt controuerſia diſſoluat; & ſi iſtę monitiones nihil proſint, faciat fieri tria, vel quatuor ſcrutinia ſecreta, & ſi pſeuerent electores, & ſēper ſint paria ſuffragia, tunc de iure cōmuni recurrendum eſt ad Superiorē immediatum, nempe ad ‡ pum Metropolitanū, vel Prouincialem, qui aſſignabit eis certū tempus limitatū ad eligēdum vnum ex illis duobus; & ſi trāſacto tēpore non eligaſ, tunc electio deuoluiſ ad ipſum Superiorem, qui poterit eligere vnum ex illis, & talis erit electus, & illi debet dari poſſeſſio. Gl. ſingularis decidēs hunc caſum in c. duobus. de reſcrip. lib. 6. verb. teneantur: ratio eſt, quia ſicut aliquādo inferiores ſupplent vices Superiorum, ſic aliquādo è conuerſo, & neceſſario Superiores ſupplent deffectus inferiorum, vt in c. veniens. de elect. & c. cum ſimus. 9. q. 3. gl. 3. c. vltimo. de ſupplend. neglig. Prælator. in 6. c. frequens. de reſtit. ſpol. i 6. & c. ſi tibi. de præbend.

84 Si in aliqua Eccleſia Epus habeat votū in capitulo ſicut vnus de Canonicis, & ī electione alicuius Canonici ſuffragia ſint paria, tunc erit ne recurrendum ad ipſummet Epiſcopū tanquam ad Superiorem, vel ad Metropolitanum?

℞. Si in tali Eccleſia non ſit ſtatutū quod in æqualitate ſuffragium Epiſcopi præualeat, erit recurrendum ad Metropolitanum, quia Epiſcopus ibi non reputatur, vt Superior, ſed vt vnus ex electoribus, & ęquali lege eſt iudicandus: ſi vero Epiſcopus nullum habeat ſuffragium, ſed electio tantum pertineat ad Canonicos, tūnc recurrendum erit ad Epiſcopum tanquam ad immediatum Superiorem, vt ſatis apparet ex ſupra dicta Gloſſ.

85 Cum Superior aſſignat electoribus certū tempus, vt in electioni alicuius conueniant, poterunt ne tunc tales electores variare, & eligere tertium, & relinquere illos duos inter quos ſunt ſuffragia paria?

℞. Poterunt, qa ex eo quod quis habeat vota paria nullum ius ſibi acqrit, imò ſępiſſime cōtigit eligere tertium, vt diſcordiæ dirimanſ, & poterunt conuenire in eligendo vno ex duobus ſi ſibi placuerit. Glo. ſupradicta. in c. duobus. de reſcript. in 6. vbi dicitur disiunctiue, vt aſſignetur tempus electoribus ad eligendum.

86 Quādo electio deuoluitur ad Superiorem, poterit ne Superior eligere tertium, & relinquere illos duos, qui habent paria ſuffragia?

℞. Non poteſt, ſed neceſſario dēt eligere vnum ex illis duobus; ratio eſt, quia non eſt deuoluta ad Superiorē poteſtas libera, & abſoluta eligendi ſed ſolum ſupplendi illum defectum concordię; & ad tollēdam diſſenſionem ortā in animis electorum inter illos duos, & non eſt rationi conſentaneū, vt abſolui ē diſcedatur à volūtate electorū ad quos de iure ſpectat electio, vt in c. veniens. de elect. & in dicta Gloſſ. ſatis apparet.

87 Superior, quem ex illis duobus tenetur eligere?

℞. Illum, quem ipſe crediderit magis idoneum, & neceſſarium dictæ gubernationi. tenet Ab. in c. veniēs

de electione.

88 Appellare ab electione facta, vel faciẽda quando eſt licitum?

℟. Primo, quando non ſeruatur modus eligendi, vel non ſeruatur conſuetudo, vel bulla electionis. Secundo, quando aſſiſtit in electione, qui non debet aſſiſtere, & qui in ea non habet ſuffragiũ, vel quãdo reijcitur aliquis canonicus iniuſte, vel non admittitur. Tertio, quando non ſunt omnes electores vocati, neque congregati, vel quando non ſunt in loco capituli. Quarto, quando eligitur indignus, vel quando opponitur contra aliquem ex oppoſitoribus, vel canonicis aliqua inhabilitas, vel defectus perſonæ, qui eam reddit indignam. Quinto, quando aſſiſtit in electione aliquis excõmunicatus, vt habetur in c. conſiderauimus de electione.

89 Apppellatio in electione poteſt eſſe iudicialis?

℟. Non põt, ſed neceſſario dẽt eſſe in iudicio, & notificari Iudici, & partibus alias eſt vana, vt habetur in c. q cõtra. c. vt circa de electione in 6.

90 Appellatio in electionibus quotuplex eſt?

℟. Duplex. vna appellatio extenuat ſuffragium, vel electionem, ſcilicet, quando ponitur quod minor pars electorum ſit maioris authoritatis quam maior, vel quod electus à minori eſt doctior, vel dignior, quam ille, qui electus eſt à maiori parte; alia appellatio annullat electionem, vt quando ponitur quod electus eſt excommunicatus maiori excommunicatione, vel ſuſpenſus, vel quod non eſt graduatus, vel quod non eſt ordinatus aliquo ordine, vel quod eſt deſponſatus, ſiue per verba de præſenti, ſiue de futuro, vel quando ponitur quod aliquis canonicus, qui inter fuit electioni erat excommunicatus maiori, vel quod non erat ordinatus ordine Subdiaconatus, ut habetur in cap. ſi quando de electione in 6.

91 Si electus faciat aliquam compoſitionem, vel aliquis ex oppoſitoribus renuntiet appellare; poterit ne poſtea reaſſumere ſuum ius, & appellare?

℟. Non poteſt; ratio eſt, quia iam ceſſit ſuo iuri, & perpetuum, & non ad tempus, vt habetur in c. cum inter de electione.

92 Si appelletur ab aliquo canonico proteſtando, & dicendo quod electio fiat canonice, & nõ expectata declaratione à Iudice huius appellationis fiat electio canonici; talis electio erit ne valida?

℟. Erit valida; ratio eſt, q̃a effectus habet hic vicem ſententię, & per effectum dicta appellatio fuit vacua, quia obtinuit plenum ius, tanquam ſi eſſet ſententiata, vt habetur in c. cum nobis de electione.

93 Si appelletur ex eo quod aliquis canonicus, qui aſſiſtit electioni eſt inhabilis, & ipſe propter bonum pacis renuntiet votũ ante declarationem factam à iudice ſuper dicto articulo valebit ne talis electio?

℟. Si ipſe canonicus renuntiet ſuum ius coram Notario, & teſtibus talis electio valebit, ratio eſt, quia ſublata cauſa, & impedimento res remanet integra, & ius eligendi illæſum apud cæteros canonicos, vt habetur in c. cũ nobis de electione.

Si

94 Si ante electionẽ ſit mota lis, & ponatur aliquod impedimentum, & appelletur ab electione futura, debet ne fieri electio?

℞. Si impedimentum ſit talis conditionis quod probatũ annullet electionem, vel reddat inhabilem, & incapacem aliquem ex oppoſitoribus non eſt procedendum vlterius in electione, donec tale impedimentum ſententietur à Iudice; vt habetur in capitul. conſiderauimus de electione.

95 Si appellatio fiat facta electione debet ne fieri ſecunda electio?

℞. In iſto caſu debet fieri publicatio, & acceptatio electi, ſed non debet fieri ſecunda electio; ratio eſt, quia eſt in per iudicium electi, qui per electionem, & acceptationem acquiſiuit ius, & ſic ſecunda electio non habet locum donec prima electio per vltimam ſententiam irritetur. capitul. conſiderauimus de electione.

96 Appellans ab aliqua electione facta, vel facienda quid tenetur facere?

℞. Neceſſario debet exprimere in ſcriptis, & in libello defectum contra oppoſitorem, vel contra modum eligendi, & iurare, & illud notificare parti, aliàs non admittitur; ratio eſt, quia in dicta appellatione, non ſolum agitur de dãno appellantis, ſed authoritate capituli, & de vtilitate, & honore electi, vel eligendi, quæ non debet eſſe in mora, vt habetur in cap. ab eo, qui c. quamuis. cap. ſi forte de electione. cap. qui contra. cap. vt circa de electione in 6.

97 Qui appellat intra quod tẽpus debet comparere in Romana Curia, vel ante Iudicem ſuperiorem?

℞. Intra menſem aliàs appellatio eſt nulla, & cauſa deuoluitur ad electores, vt habetur in capit. cauſam in clement. prima, de electione, & in capit. concertationes de appellationibus.

98 Qui non appellat tenet̃ ne intra menſem comparere in Romana Curia?

℞. Non eſt poſita hæc pœna non appellanti, ſed in fauorem eius contra, quem ſit appellatio, vt habetur in dicta clem. I.

99 Appellatio in electione quem effectum habet?

℞. Habet ſolum effectum deuolutiuum, ſed non ſuſpenſiuum; ratio eſt. Primo, quia electus acquirit ius per ſolam electionem, & ab illo Iure reijci non debet per ſolam appellationem, ſed per vltimam ſententiam. Secundo, quia electio vnico actu, & ſcrutinio finitur, & habet eandem vim quaſi ſi ille, qui proprio Iure poſſideret, & ſic appellatio non debet habere effectum ſuſpenſiuum poſſeſſionis, ſicut in reliquis cauſis Eccleſiaſticis in quibus appellatio habet effectum ſuſpenſiuum, & deuolutiuum, quia non finiunt̃, vſque ad tertiam ſententiam, & ſic electus debet habere fructus, & poſſeſſionem ſuę electionis donec ꝑ tres conformes ſentẽtias, contrarium declaretur, vt habetur in Clem. I de electione.

100 Abſentes ab Eccleſia cauſa appellationis, quos fructus perficiunt?

℞. Tàm actores, quàm rei percipiũt fructus ſuæ præbendæ, exceptis manualibus, & diſtributionibus quotidianis, toto tẽpore neceſſario ad ꝓſequendã litẽ, quę neceſſitas dẽt cõſta-

ſtare capitulo per teſtimonium iudicis, ante quē appellatio proſequitur ne Eccleſia velamine, & pallio appellationis defraudet debito ſeruitio. c. cum non deceat, & ibi gloſa de electione in 6.

101 Quę eſt pœna appellantis, & obijciētis aliquod defectum in electione, & non probantis?

℞. Primo debet ſoluere ſpenſas parti, & priuatur beneficijs per trienniū, vt habetur in c. 1. de electione.

102 In appellatione interpoſita in aliqua electione quomodo eſt procedēdū?

℞. Si appellatio interponatur ante cōfirmationem electi, procedendū eſt in negotio breuiter, & ſummarie, & debet à iudice dari præfixus, & limitatus terminus actori, ad probandam ſuam actionem, & finito tempore ſi non probauerit non eſt amplius admittendus; ratio eſt, ne velamine appellationis quis habeat in dubio ſummo honore, ut habetur in c quoniam de electione in 6.

§.

DE ELECTIONE Imperatoris.

103 Mortuo Imperatore poteſt quis retinere, vel aſſumere nomen Vicarij, vel exercere aliquod officium Imperiale ſine licentia Summi Pontificis?

℞. Non poteſt ſub pœna excōmunicationis ipſo Iure; ratio eſt, quia à poteſtate Sūmi Pontificis depēdet poteſtas Imperialis. c. ſi fratrum ne ſede vacante aliquid innouet in extrauaganti Ioannis 22. tit. 5.

104 Electio Imperatoris ad quē ſpectat?

℞. Ad ſeptem Principes Germanos tres Eccleſiaſticos, & quatuor ſęculares, & maior pars eorum ſufficit. c. venerabilem de electione.

105 Iſti ſeptem electores poſſunt ne eligere inter ſe ipſos aliquem?

℞. Poſſunt eligere vnū ex ipſis Electoribus, vel alium Principē, qui nō habet ius eligēdi conſiderando ſemper perſonam magis idoneam ad gubernationem, & defendendā, & tuēdam Eccleſiā Catholicam, pro qua Imperator tenetur primus omnium etiam mori ſi neceſſarium fuerit, vt habeē in c. venerabilē de electione.

106 Si ſuffragia ſint paria, vel Electores nolint eligere, ad quem deuoluitur electio Imperatoris?

℞. Ad Summum Pont. Petri ſucceſſorē, & Chriſti Dñi Vicariū, vt habetur in c. venerabilem de electione.

107 Cōfirmatio Imperatoris electi, & coronatio ad quem ſpectat?

℞. Ad Summum Pont. & coronatur tribus coronis, aurea, argentea, & ferrea, ad denotandum eius fidē, eius poteſtatē, & eius fortitudinē.

108 Ex qua cauſa poteſt Imperator electus, non confirmari, ſed reijci?

℞. Si eſt ſacrilegus, excommunicatus, tirannus, hæreticus, periurus, perſequtor Eccleſiæ, vel fatuus; ex qualibet cauſa ex iſtis Imperator electus, non cōfirmatur, vt habetur in c. venerabilem de electione.

§.

DE ELECTIONE Summi Pontificis.

109 Electio Summi Pontificis in quo loco debet fieri?

℞. In loco, & ciuitate vbi prædeceſſor

fōr mortuus fuit, & ibi dēt fieri cōclaue clauſum, more ſolito, ut habetur in cap. vbi periculum de electione in 6.

110 Cardinales, qui aſſiſtunt Pontifici, poſt eius mortem quantum temporis debent expectare alios Cardinales ad faciendam nouam electionē?
℟. Decē dies, quibus tranſactis poſſunt iuridice eligere Summum Pōt. nouum, & electio erit valida, ut habetur in c. vbi periculum de electione in 6.

111 Ad electionem Summi Pōtificis, quę pars Cardinaliū requiritur, & quomodo fit iſta electio?
℟. De Iure ad electionem Sūmi Pōtif. requiruntur ad minus duo partes Cardinaliū conformes; ratio eſt, quia cum ſit res tanti momenti, non ſufficit, vnus extra medietatem, vt habetur in alijs canonicis electionibus, vt habet in c. licet de electione, ſed modum eligendi nouum, futuris temporibus dedit Greg. XV. Summus Pont.

112 Quot ſunt modi eligendi Summum Pontificem?
℟. Tres. Primo per quaſi inſpirationem. Secundo per ſcrutinium ſecretum. Tertio per compromiſſum: Cæteri eligendi modi irritati ſunt, & annullati per bullā Gregorij XV. datam anno 1621. primo decimo ſeptimo Kalendas Decembris Pontificatus anno 1.

113 Quę eſt electio, p quaſi inſpirationē?
℟. Quando in conclaui clauſo, omnes Cardinales, nemine diſcrepante, neq. diſſentiente, nullo pręcedente de perſona ſpeciali tractatu, per verbū eligo, intelligibili voce prolatum, aliquis eligitur in Summū Pōt. & hæc electio vocatur per quaſi inſpirationē, quia quaſi miraculū eſt, quod tot electores diuerſarū nationum concurrant in vnam eandēque perſonam nemine diſcrepante; hoc enim magis diuinum quam humanū reputaẽ bulla Greg. XV. ſup. alleg.

114 Quæ eſt electio per viam ſcrutinij?
℟. Quando aliquis per ſuffragia ſecreta, & per ſchedulas impreſſas, ſi fieri poteſt, vel manu vnius ſcriptas eligitur duabus partibus Cardinalium in vnam eandemq; perſonam conſpirantibus, vt habetur in dicta Bulla.

115 In ſcrutinio ſecreto, poteſt quis pro ſe ipſo ferre ſuffragium?
℟. Licet de Iure poterit, tamen per dictā bullā prohibitum eſt, vt nemo ex Cardinalibus, ſiue pro ſe ipſo ferat ſuffragium, ſiue electio fiat per ſcrutiniū, ſiue per acceſſum, ſiue per compromiſſum.

116 Si cōtingat quod in ſcrutinio ſint plures nominati, & nullus habeat duas tertias partes, integras Cardinalium quid agendum?
℟. Tunc ſcribuntur nomina eorum, qui habuerūt ſuffragia, & danẽ Cardinalibus ſecundę ſchedulæ, vt qlibet accedat ad illā perſonā quā voluerit ex illis, qui habuerunt ſuffragia in ſcrutinio, vt habetur in dicta bulla.

117 In ſcrutinij acceſſu poteſt quis accedere ad eum, cui in ſcrutinium tulit ſuffragium?
℟. In acceſſu, poteſt quis dicere nulli accedo, ſed ſi accedat alicui, debet eſſe ille, per quē ipſe in ſcrutinio nō tulit ſuffragium; aliàs illud ſuffragiū acceſſus nullum erit.

118 Quando Cardinales ferunt ſuffragiū ſecre-

ſecretum intra calicem ſibi paratū, quod iuramentum faciunt?

℟. Supra altare, calix magnus eſt poſitus patena coopertus, & ibi accedit Cardinalis, & genuflexus aliquãtulum orat deinde ſurgēs alta, & intelligibili voce iurat ſub hac forma; teſtor Chriſtū Dñum, qui me iudicaturus eſt, me eligere, quem ſecundū Deū iudico eligi debere, & quod idē in acceſſu præſtabo: deinde ſchedulam, quam duobus digiris primis tenet in patena ponit, & per patenam mittit in calicem, præſentibus, & videntibus ſcrutatoribus, quo facto inclinabit ſe ad altare, & ad ſuum locum reuertetur. ita dicta bulla.

119 In acceſſu, vel ſcrutinio licet ne nominare plures?

℟. Negatiue, niſi vnum; & in ſchedula in qua plures nominati fuerint, ſuffragium nullum eſt, vt habetur in dicta bulla.

120 Acceſſus quoties debet fieri?

℟. Semel in vno ſcrutinio.

121 Si ſchedulæ inter numerandum inueniãtur plures, vel pauciores quã ſint Cardinales, quid agendum?

℟. Antequam ſchedulæ, ſiue ſcrutinij, ſiue acceſſus aperiantur tres Cardinales ſcrutatores debent diligentiſſime nominare omnes ſchedulas, & ſi ſint plures quam Cardinales in conclaue præſentes omnes comburantur omnibus videntibus, & iterū ad ſuffragia ſtatim deueniatur.

122 Si aliquis Cardinalis ſit infirmus in ſuo cubiculo quomodo debet ferre ſuffragium?

℟. Conuenientibus omnibus Cardinalibus in capellam antequam ſcrutinium fiat inter omnes mittuntur ſortes nullo ordine ſeruata diſtinctione, & per vltimum Diaconū extrahuntur tres, qui cum caſula clauſa vadunt ad cubiculum infirmi, & per foramē infirmus mittit ſuū ſuffragium, & reuerſi ad altare ſcrutatores aperiunt caſulam, & videntibus omnibus mittunt ſuffragiū ſup patenã, & poſtea in calicem, & hæc ceremonia noua fit quotieſcunque faciendum eſt ſcrutinium.

123 Quoties in die fit ſcrutiniū, & quãdo?

℟. Bis ſingulis diebus per agiē ſcrutinium, ſcilicet mane poſt dictã Miſſam, & in prima dies omnes Cardinales communicant in illa Miſſa, & Veſpere hora competēti poſt ſignū veni creator Spiritus, & poſt orationem Spiritus Sancti.

124 Quæ eſt electio per compromiſſum, & quomodo fit?

℟. Quando omnes Cardinales nemine diſcrepante in conclaue exiſtētes faciūt ſcripturã, & eligūt duos, vel tres Cardinales, vt nomine omnium eligant Summum Pont. & iſti compromiſſarij electi nullum ex ſe ipſis poſſunt eligere, ut habetur in dicta bulla.

125 In compromiſſo, quæ cõditiones debent explicari?

℟. Plurimæ. Primo, ſi poſſint eligere vnum de collegio, vel aliū extra collegium. Secūdo, tempus in quo debent eligere. Tertio, an omnes compromiſſarij debeant vnanimiter cõcurrere in electione, vel ſufficiat maior pars, quas conditiones compromiſſarij tenētur ſeruare ad vnguem.

126 Quis eſt modus eligendi per compromiſſum, & quomodo fit electio?

℟. Facto mandato in forma cõpromiſſi; Cardinales cõpromiſſarij ſe cõferunt in locum ſecretū, & ſeparatū,

&

& faciunt proteſtationem quod per quamcunq; prolationem verborum non intelligunt dare ſuum conſenſum, niſi in ſcriptis illum expreſſe ponant, & hæc proteſtatio eſt neceſſaria, vt verbis humanis, & reuerentialibus inter ſe vti poſſint; & in re tanti momenti nulla ſit dubitatio.

125 Pactiones, promiſſiones, & ſigna, obligationes, minæ ſigna ſuffragiorum, & ſchedularum, tā reſpectu incluſionis, quàm excluſionis veluti creaturarum de ſuffragio dando, vel non dando ſunt licita?

℞. Nō eſſe licita, imò prohibita ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, ſed non vetantur ex hoc tractatus neceſſarij habendi pro electione, ut melius electio fiat.

126 Excōmunicationes poſitæ contra electores, qui non ſeruant dictam bullam quomodo intelliguntur?

℞. Iſte excommunicationes nullum Cardinalem excludunt à voce actiua, & paſſiua, neq; excōmunicantur durāte cōclaue illi, qui cōmunicāt, & participāt cum Cardinalibus excōmunicatis ſi forte ſint, & hoc vt tollanẽ maiores lites, & diſſẽſiones?

127 Qui ſunt executores huius bullæ?

℞. Tres Cardinales deputati ad congregationes agendas ſingulis diebus, qui diuerſis negotijs reſponſa dant, & cum his Camerarius Sanctę Romanæ Eccleſiæ.

128 Hęc bulla quoties, & quando iuratur à Cardinalibus?

℞. Primo, cum quis ad Cardinalatus honorem promotus eſt. Secundo ab oībus Cardinalibus in prima cōgregatione, quę habeẽ poſt obitū Pōt. Tertio, poſt ingreſſum conclauis, vt præcipitur, & habeẽ in dicta bulla.

129 Cardinalis, qui nō eſt de Epiſtola poteſt habere ſuffragium?

℞. Nō poteſt, niſi habeat priuilegiū expreſſum à Pont. mortuo; Cardinalis vero, qui habet os clauſum ſi ſit in ſacris poterit ferre ſuffragium, q̄a iā declaratum fuit per Pium V. hanc ceremoniam introductā eſſe, vt Cardinales prius diſcant modū loquendi, & poſtea loquanẽ in Cōſiſtorijs, quia ſunt de conſilio Sanctiſſimi.

130 Omnia ſupradicta fuerunt obſeruata in electione Sāctiſſimi D. N. Vrbani VIII. anno 1623. in qua interfuerunt quinquaginta, & quinque Cardinales, & fecerunt omnia iuramenta, & ſolemnitates, quæ in dicta bulla Gregorij XV. continentur, & omnes bullæ, & conſtitutiones etiam poſitæ in corpore iuris ſi fuerint cōtrariæ huic bullæ per iſtam bullam derogantur, quæ eſt vltima, & obſeruatur, ſi vero non fuerint contrarię, neq; limitatę manent in ſuo loco, vt habetur in dicta bulla.

131 Viuo Papa poteſt tractari de electione Summi Pont.?

℞. Non poteſt ſub pęna priuationis dignitatis, vel excommunicationis. c. ſi quis Papa diſt. 79.

312 Quare electio Summi Pont. pertinet ad Cardinales, & nō ad alias pſonas?

℞. Quia prima ſedes cunctis in orbe terrarum pręfertur Eccleſijs, & ideo Metropolitanum habere non pōt, & Cardinales Epiſcopi faciunt officium Metropolitani, & adhibent ſecum Cardinales, qui ſunt in ſacris loco Epiſcoporū, & ideo ad eos pertinet nomine vniuerſalis Eccleſię eligere Summum Pont. quia de Iure antiquo electio Epiſcoporū ad Metropolitanum pertinebat cum concilio

cilio Epiſcoporum ſuffraganeorũ, ita decreuit Nicolaus Papa II. diſt. 23

133 De quo gremio debet eligi Papa?

℞. Primo de gremio ipſorum Cardinalium, deinde de gremio Eccleſiæ Romanæ, ſi ibi magis vtilis, vel idoneus inueniatur, ratio eſt, quia Chriſtus omnes fideles æqualiter amplectitur, neq; apud eum eſt acceptio perſonarũ ita habet in dicta diſt. 23.

134 Papa electus ante eius coronationem, & intronizationem, quam poteſtatem habet?

℞. Omnem illam poteſtatem, quam habent poſt ſuam coronationem, ratio eſt, q̃a electio canonica facta ſecundum bullas, & canones Cardinalium, q̃ repręſentãt vniuerſalem Eccleſiam Catholicam dãt electo omnem poteſtatem; coronatio vero eſt quædam ceremonia ſignificans eius magnitudinem, & eſſe ſupra Imperatores, & Reges, & caput vniuerſalis Eccleſiæ, vt habetur in dicta diſt. 23.

135 Mortuo Summo Pont. quid tenentur facere omnes Chriſti fideles?

℞. habita certitudine obitus, Eccleſiæ Cathedrales, Collegiales, Parochiales, Eccleſiæ monachorum, & monialium tenentur vna cum populo, quælibet pro ſua poſſibilitate, facere ſolemnes exequias pro Pontifice defuncto faciendo tumulũ, cantando Miſſam, & Officium defunctorum deinde ſingulis diebus debent orare pro electione Summi Põtif. ponendo in Miſſis aliquam collectam, vel dicendo Lætanias ſingulis diebus, vel faciendo proceſſionem, vel aliã publicam deuotionẽ, vt bene viſum fuerit Epiſcopo, & capitulo in qualibet diœceſi, ita determinauit Greg. 10. in Concilio Lugdonenſi, vt habetur in clementina ne Romani de electione.

136 Cardinales ſede vacante quam poteſtatem habent?

℞. Solum habent gubernationem tẽporalem, & ſpiritualem neceſſariã ad gubernationem Reipub. ſed non poſſunt mutare ſtatũ Eccleſiæ, neq; aliquid alienare, neq; prouidere beneficia, diſpẽſare eligere Epiſcopos, & cõfirmare, vt habetur in dicta clement. ne Romani, & determinatum fuit à Clement. V. in Concilio Vienenſi, ratio eſt, quia poteſtas Pontificia, quæ data fuit Petro à Chriſto Domino ſoluendi, atq; ligandi non remanet penes Cardinales: ſed iſta integra ſicut eam relinquit prædeceſſor datur nouo electo, vt habetur in dicta Clementina.

137 Si omnes Cardinales, qui ſunt in conclaue cauſa infirmitatis peſtis belli, vel alicuius diſſenſionis exeant à cõclaue Pontifice nõ electo quid erit agendum?

℞. In iſto caſu Archiepiſcopi, Epiſcopi, Duces, qui ſunt cuſtodes conclauis, & oratores Regum, & omnis Eccleſia debẽt omnibus vijs, & modis curare, ut iterum reuertantur in conclaue, vel faciant in alio loco magis apto, & minus periculoſo aliud conclaue, & notificare illis bullam Clementis V. factam in Concilio Viennenſi editam anno 1310. quæ refertur in clementina ne Romani de electione, quia dum ipſi non eligunt ſedis vacat.

138 Cardinales in conclaui, quos ſeruos debent habere, & quas qualitates debent habere ſerui?

℞. Quilibet, poteſt habere duos ſeruos

uos, ſiue laicos, ſiue clericos, & non debent eſſe fratres, neq; nepotes Cardinalium etiam ſi eos in ſua domo ſuſtentent tanquam ſeruos, ſed neceſſario debent eſſe ſerui, qui ad minus per vnum annum ante obituum Pontif. expenſis ipſius Cardinalis aliti tali Cardinali ſeruiture pręſtauerunt, & hę conditiones ante ingreſſum conclauis examinādæ ſunt à tribus Cardinalibus ita decreuit Pius IIII. in bulla edita anno 1562. & ſi ſemel egrediať famulus ex quacunq; cauſa, iterum ingredi non debet, neq; alius pro eo ne forte portet literas, vel alia prohibita.

139 Cardinales in conclaui quibus poſſunt veſci?

℟. In prandio, & in cœna ſolū poſſunt veſci duobus fere ferculis carnium altero, aut piſcium, ſeu ouorum, altero iuris, vel alicuius ſimilis aliměti, & hoc præter pané, vinū, & aquam, condimenta, ſalſamenta, & erbas, ac caſeū fructus ex quibus tamen nullum ſpecialiter ferculum cōficiatur niſi ad condimentum fieret; nullus vero de alterius ferculo veſci poteſt, neque vnus Cardinalis poteſt in cubiculo alterius veſci, vt habeť in dicta bulla Clementis VI. & Pij IIII.

140 Contra electionem Summi Pont. factam per duas partes Cardinalium, vel per omnes Cardinales quid poteſt opponi?

℟. Solum crimen ſimoniæ, quod poteſt committi dando, promittendo, recipiendo pecunias, bona, caſtra, honores officia, vel beneficia, vt habetur in bulla Iulij II. edita anno 1505.

141 Papa electus per ſimoniam quam pęnam incurrit?

℟. Electio eius nulla eſt, & ipſe, & fautores, & interuentores, & electores excommunicantur priuantur officijs, & beneficijs obtentis, & obtinendis, & honore Cardinalatus, & cuilibet ex Cardinalibus, vel clero Romano licet opponere hoc crimen ſimoniæ; imò & Cardinales, qui ſimoniæ non interfuerūt etiam ſi ſint in minori numero poſſunt eligere alium Papā, & ille erit verus Petri ſucceſſor, vt habetur in dicta bulla Iulij II. alia crimina non opponuntur ne electiones cauilationibus deferantur.

142 Conclaue quam formam dēt habere?

℟. Debet eſſe clauſum, & tantæ amplitudinis, vt in eo poſſint eſſe cellæ pro omnibus Cardinalibus, & ſeruientibus, quæ cellæ ſorte diſtribuuntur, & Capella, & locus vbi poſſint Cardinales ambulare, & per cōclauem nulla habitatio debet eſſe, quæ commoditas relinquitur ad arbitrium Cardinalium, qui faciunt electioné, vt habetur in dicta bulla.

143 Qui debent cuſtodire conclaue?

℟. Archiepiſcopi, Epiſcopi, deſignati à Cardinalibus in numero conuenienti, qui debent iurare de officio fideliter exercendo, & videre, & inſpicere fercula diligenter ne ſub earum rerum velamine literæ, aut notæ, vel ſigna aliqua tranſmittantur, & ſi inuenerint aliquam familiā alicuius Cardinalis in hoc delinquere, debét totam familiam delinquentem tradere Gubernatori Vrbis, ut eam incarceret, vſq; ad electionem Summi Pont. intus vero cuſtodiunt conclaue tres Cardinales ad hoc deputati, vt poſt clauſuram conclauis ſo-

ſolemniter factam loquatur verbo, vel ſcripto cum aliquo, qui foras exiſtit, vt habet in bulla Pij Papæ IIII. edita anno 1562.

144 Quæ perſonæ debent ingredi conclaue?

℞. Primo, omnes Cardinales, quilibet duobus famulis comitatus. Secundo Sacriſta cũ vno Clerico Coadiutori in officio. Tertio duo Magiſtri ceremoniarum. Quarto vnus religioſus pro confeſſionibus audiendis à maiori parte Cardinaliũ per ſecreta ſuffragia electus. Quinto vnus Secretarius Collegij. Sexto duo medici petiti. Septimo vnus chirurgus. Octauo vnus aromatarius cum vno, vel duobus ſeruientibus. Nono vnus faberlignarius. Decimo vnus cemẽtarius. Vndecimo duo barbitonſores cum vno, uel duobus ſeruientibus. Duodecimo octo, aut decem ſeruientes publicæ vtilitati, & commoditati omniũ veluti pro lignis portandis prouerrendo, conclaui, & ſimilibus neceſſitatibus miniſtrandis. Iſti omnes eligi debent per ſuffragia ſecreta à collegio Cardinaliũ ita tamen, ut is obtineat, qui plura vota tulit, & nullus eorum debet eſſe de familia alicuius Cardinalis, mercedes iſtorum de publico perſoluuntur, vt habetur in dicta bulla Pij IIII.

145 Pro exequijs Pont. mortui quantum poteſt expendi?

℞. In obſequijs celebrandis Miſſis dicendis Cardinales poſſunt expendere ad ſummam decem millia ducatorum, quæ ſumma diſtribuitur per nouem dies continuos in quibus à Cardinalibus in ſepulto corpore defuncti, & in throno poſito exequiæ fiunt Pont. mortuo.

146 In quibus rebus poſſunt Cardinales facere expenſas de Herario Pont. vel de ſtatu temporali Sanctæ Romanæ Eccleſię?

℞. Primo pro exequijs Pont. mortui poſſunt expendere ſummam ſupradictam. Secundo pro victu familiæ Pontificiæ ante ingreſſum cõclauis, & poſt ingreſſum, vſque ad electionem noui Pontif. poſſunt expendere victum neceſſarium. Tertio pro eleemoſynis ſede vacãte fieri conſuetis. Quarto pro defenſione terrarum Eccleſiæ. Quinto pro cuſtodia vrbis, & conclauis, & pro ſecuritate, & pro prouiſionibus conclaui neceſſarijs quantitatem autem harum ſpenſarum Cardinales debẽt determinare p̃ ſuffragia ſecreta ita, vt maior pars obtineat; in reliquis autem omnibus collegium Cardinalium ſede vacante nullam omnino poteſtatem, neque iuriſdictionẽ habet, neque poſſunt Cardinales aliquid ſpendere de ſtatu temporali Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, neque de pecunijs Camerę Apoſtolicę, aut datariæ, neque ſoluere debita contracta ante obitum Pontif. ſed omnia integra debẽt reſeruare futuro Pontif. vt habetur in dicta bulla Pij IIII. edita anno 1562. & in bulla Alexandri III. Greg. X. Clement. V. & Clement. VI. Iulij II. quæ bullæ iſtas conſtitutiones, & alias diſponunt ad electionem Summi Pontif. neceſſarias.

CA-

CAPVT V.

DE EXAMINE EPISCOPI.

1 QVãdo in electione Epiſcopi requiritur aſſenſus Patriarchę illius Prouinciæ, vel Regis illius Regni?

℞. Quotieſcunq; in Regno fuerit conſuetudo immemorabilis, vt in electione petatur aſſenſus Patriarchę, vel Regis illa hodie ſeruanda eſt, vt habetur in capit. cum terra de electione.

2 Reges, & Principes ſæculares in electione Epiſcopi in ſuis Regnis, q̃d debent agere?

℞. Si habeant ius præſentandi conceſſum à Romano Pont. per priuilegium, & bullas Apoſtolicas debent præſentare intra tempus à Iure conceſſum, quem virtute, & ſciẽtia, ætate, vita, & moribus digniorem iudicauerint ad Regendam talem Eccleſiam, & dare illi ſuas litteras in forma ad Romanum Põt. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. c. cum terra de electione.

3 Quas qualitates debet habere Epiſcopus electus, à Principe, vel à Rege?

℞. Debet eſſe ex legitimo matrimonio, ætate matura, triginta annorũ, morum grauitate, literarum ſciẽtia præditus, conſtitutus in ſacris ordinibus, ſaltim per ſex menſes ante electionem, debet eſſe Magiſter, ſeu Licentiatus in Theologia, vel Iure canonico, & habere bonum teſtimoniũ ſuæ vitæ à ſuo Epiſcopo, vel Legato Apoſtolico, ſi fuerit clericus, ſi Religioſus à ſuo Prælato, Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 2. ſeſſ. 24. c. 1. ſeſſ. 6. c. 1. ſeſſ. 7. c. 1. de reformat. bulla Pij IIII. 114. & bulla Gregorij XIIII. quæ incipit onus Apoſtolicæ ſeruitutis.

4 In electione Epiſcopi quã faciunt Principes, & Reges, eſt ne præferendus Theologus, an Iuriſta, ſi aliàs ſint æquales?

℞. Si in illa Prouincia, vel diœceſi pullulent hæreſes, Theologus præferri debet, ad defendendam fidem Catholicam; ſi vero non ſint hæreſes, ſed populus ſit Chriſtianus, pręferendus eſt Canoniſta, quia aptior eſt ad gubernationem, & ad determinãdas per ſe ipſum cauſas ciuiles, & criminales; at vero ſi inueniatur Theologus, & Canoniſta ſimul, vtrique præferendus eſt, tanquam perſona in quo inuenit̃ plenitudo ſcientiæ, tenet Hoſtienſis in c. cauſis de electione, & Ioannes Andreas c. 3. de conſanguinitate, & affinitate, & Abb. c. 1. eod. tit. n. 9.

5 Poſtquam Epiſcopus fuerit nominatus à Rege, vel Principe Nuntius Apoſtolicus, vel Metropolitanus, quid debẽt facere in electione huius Epĩ?

℞. Poſtquam electus ante Nuntium Apoſtolicum ſe præſentauerit, cum teſtimonio ſuæ electionis, debet facere ſufficiẽtem informationem cũ teſtibus fidei dignis, de natalibus, vita, ſciẽtia, doctrina, moribus, qualitatibus illius electi, & in ea debet poni, in qua ſcientia fuerit graduatus, quas Cathedras gubernauerit, quę officia exercuerit, quod tẽpus cõſumpſerit in ordinibus ſacris, vel à quo tẽpore ea ſuſceperit, quas dignitates, canonicatus poſſideat tẽ-

℞. Non dét, quia ex officio Epiſcopi quod laudabiliter exercuit, non eſt factus peioris conditionis, imò reputatur magis idoneus ad gubernandam ſecundam Eccleſiam?

14 Epiſcopus electus cum primum venerit in Romanam Vrbem, vt approbetur à Summo Pontif. quid debet agere?

℞. Primum adire domum Procuratoris proprij Regis, vel Principis, & dare illi literas, & humiliter proponere ſe eſſe præſentatum ad talē Eccleſiam, & petere ab eo, vt eum dirigat in omni negotio. Secundo præſentare ſe ante Summum Pont. comitādo oratorem ſui Principis eius pedes oſculari, humiliter proponere ſe eſſe præſentatum à tali Principe pro tali Eccleſia, petere ab eo diem examinis, & benedictionem. Tertiū luſtrare domos omnium Illuſtriſſimorum Cardinalium præcipue eorum, qui debent aſſiſtere examini. Quarto, inuiſere Magiſtrum Camaræ, & Secretarium Summi Pōt. vt ab eis accipiat diem, & horā examinis. Quinto, inuiſere omnes examinatores, qui fere ſemper ſunt Auditores Rotę, vel Aduocati Cōſiſtoriales, & aliquis Religioſus Societatis Ieſu, & Magiſter ſacri Palatij, qui fere ſemper eſt ex ordine Sancti Dominici, in quorum domibus tractabit priuatim aliquas materias ſuæ profeſſionis, vt ipſi cognoſcant eius ingenium, & capacitatem.

15 Examen Epiſcoporum quod fit ante Summum Pont. quomodo fit?

℞. In examine aſſiſtit Summus Pontifex, cum ſtola ſedens pro Tribunali aſſiſtunt hinc, & inde ſex, vel octo Cardinales doctiſſimi ad hoc deputati ſedētes in ſcamnis poſt illos ſtāt diſcoperti Magiſtri ſacri Palatij, Secretarius Sanctiſſimi D. N. qui dat fidem examinis, vnus, vel duo Magiſtri ceremoniarum, & omnes examinatores, tàm iuriſtę, quàm Theologi.

16 In hoc examine, quæ materiæ exagitantur?

℞. Si examinandus ſit Theologus, interrogatur de pluribus materijs Theologiæ, tàm poſitiuæ, quā ſcholaſticæ, vt placet examinatori, qui in domo ſua præparat illas interrogationes, & nō facit certiorē examinādum de quo debeat interrogare, ſed ipſe debet reſpondere ex tempore: ſi ſit Iuriſta interrogatur de pluribus materijs, tā Iuris Ciuilis, quā canonici, vt placet examinatoribus, & vltimo interrogatur de materia iuriſdictionalis, & interrogationes ſunt ſicut iſtæ, quæ in toto noſtro libro exiſtunt per modum dubij.

17 Qui numerus examinatorum examinant electum?

℞. In hoc non poteſt dari certa regula, ſed fere ſemper interrogant duo, vel tres examinatores, & vltimo vnus ex Illuſtriſſimis Cardinalibus, & interrogationes durant toto eo tempore quo Sanctiſſimo D.N. placuerit, qui capite, vel nutu facit ſignum cuilibet incipiendi, & finiendi, & materiæ de quibus interrogatur ſunt diuerſę, & diſtinctæ taliter, qđ vnus examinator interrogabit dubia de teſtamētis, de ſubſtitutionibus ab inteſtato, de iudicijs, de foro competēti, de excommunicatione, de iure patronatus, de teſtamentaria tutela, & de his omnibus ego fui interrogatus à ſolo vno examina-

tore coram Summo Pont. Paulo V. an. 1619. poſtea alij duo examinatores interrogauerũt de alijs materijs, de Iure ciuili, & vltimo Illuſtriſs. Cardinalis Lomelinus interrogauit me de aliquibus dubijs Cocil. Trid. pertinentibus ad materiam iuriſdictionis Epiſcoparus: vltimo Sanctiſſimus D. N. interrogauit me, an ſi aliquis infidelis veniret ad fidem poſſit permanere cum vxore infideli, quam habebat ante conuerſionem, vel an poſſit libere relinquere illam, & nubere cum muliere Chriſtiana, vltimo interrogauit, ſi infidelis habeat plures vxores, conuerſus ad fidem, cum qua debeat remanere, & ſic in his omnibus certa Reg. dari non poteſt cũ pẽdeant à voluntate Sũmi Pont. qui aſſiſtit in examine.

18 Epiſcopus electus quid debet agere, & quem modum ad præparationẽ huius examinis obſeruare?

℞. Mihi videtur quod examinandus à die ſuæ electionis, debeat mandare memoriæ omnes definitiones, & diuiſiones, & terminos cõmunes totius Iuris Canonici, & ꝑcipuę materiam ſacramentorum; ratio eſt, q̃a aliàs impoſſibile eſt mente retinere torum ius.

19 Aſignato ſibi die, & hora examinis à Magiſtro Camerę quid debet agere electus?

℞. Adire ſacrum Palatium, & ante omnes comitari Illuſtriſſimos Cardinales intrantes, & examinatores, & poſtquã ipſi ingreſſi fuerint adeũdi cauſa ſanctiſſimũ, expectare ante portã, & cum à Magiſtro ceremoniarum vocatus fuerit debet intrare coram Summo Pontifice ſine pileo, & ter vſq; ad terram genuflectere oculis demiſſis. Primo in ingreſſu portæ. Secundo in medio itineris. Tertio in fine, ſcilicet vbi pluuiale ſibi paratum erit; nec in principio examinis oſculãtur pedes Summi Põt. verum vltima genuflexione debet ſalutare. c. dimiſſo Illuſtriſſimos Cardin. hinc, & inde ſedentes, & aſſiſtere genuflexus in pluuiali ſibi parato tunc Summus Põt. eum interrogat; quam ſcientiam profiteris, ipſe clara voce, & humiliter reſpondet ſacram Theologiam, vel ſacros Canones, & in his ſum Licẽtiatus, vel Doctor, tunc Summus Pont. vertit faciem verſus examinatores, & dat ſignum vni ex illis, qui genuflectit, & ſine pileo accedit prope examinandum eam partem verſus, vbi ſedent Illuſtriſs. Cardinales.

20 Cum interrogatus fuerit ab aliquo examinatore, quem modum tenere debet examinandus?

℞. Debet habere corpus rectũ verſus Sũmũ Põt. ſed vertere faciẽ ad manũ ſiniſtrã verſus examinatorem, & voce clara, & intelligibili abſq; aliqua turbatione, breuiter, & humiliter ſatisfacere dubio ſibi propoſito, negando, vel concedendo, abſq; vlla diſputatione, quia coram tanto Principe non datur locus illi vociferationi, vel prolixæ diſputationi, ſed ſolum debet, concedere, negare, vel diſtinguere, ſimiliter debet facere cũ alijs examinatoribus, qui poſt illum venerint, qui nutu, vel capite vocantur ſigillatim à Summo Pont. finitis omnibus ſurgit, & oſculatur pedes Summi Pontif. & exit foras cum triplici genuflexione, & in vltima, capite ſalutat Illuſtriſſimos Cardinales.

Fi-

21 Finito examine, quid debet agere Epiſcopus electus?

℟. Expectare foras prope cancellum dum. Sanctiſſimus cũ Cardinalibus reſoluit ſuã approbationẽ, vel reprobationem, quam ſcribit Secretarius iſtius congregationis; & in quocunque euentu genuflexus debet in exitu oſculari manus Illuſtriſs. Cardinalium, & vltimum aſſociare, vſque ad portam palatij, poſtea illo, & ſequẽti die debet inuiſere dictos Cardinales, & dare illis gratias pro labore ſuſcepto in ſuo examine.

22 Epiſcopus approbatus, quid debet facere?

℟. Petere rocchettum, & eum accipere à Sanctiſſimo hora, & die ſibi aſſignato, & induere ſe habitu Epiſcopali, abſq; muzetta, & poſtea facere profeſſionem fidei, & iuramentum fidelitatis. Primo, in manibus Sanctiſſimi quãdo accipit rocchettum. Secundo, in manibus Cardinalis, qui præeſt cancellariæ. Tertio, in manibus officialium, qui pręſunt cancellariæ, & de his omnibus debet accipere teſtimonium authenticum. Vltimo debet expedire bullas Apoſtolicas, & bullam ad ſe conſecrandum.

23 Quare Epiſcopi in Romana Curia nõ portant muzettam, etiã conſecrati?

℟. Quia muzetta eſt ſignum iuriſdictionis, & vt oſtendatur quod in Romana Curia nemo habet iuriſdictionem niſi ſolum Summus Pontif. ideo, ipſe ſolus, & Cardinales ex eius priuilegio propter magnam dignitatem, quia ſunt de conſilio Sanctiſſimi portant muzettam, licet nõ ſint Epiſcopi, vel ordinati aliquo ſacro ordine.

24 Epiſcopus poſt confirmationem factam à Summo Pont. in Cõſiſtorio, & ante cõſecrationem, & bullas expeditas quos actus iuriſdictionis poteſt exercere.

℟. Omnia, quæ ſunt iuriſdictionis, vt dare licentiam Sacerdotibus ad ſacramenta adminiſtranda, dare dimiſſorias ſuis ſubditis ad ordines ſuſcipiendos, ponere Vicarium, & Iudices, & exercere iuriſdictionẽ ciuilem, & criminalem viſitare Vicariũ, qui in ſede vacante fecit officium, petere emolumenta ſedis vacantis petere computũ ab œconomis percipere fructuus ſui Epiſcopatus, cõſtituere nouos Adminiſtratores, & Receptores fructuum, & prouentuum, prouidere beneficia vacantia per obitum, & per reſignationẽ, dare licẽtiam Epiſcopi habenti cõmunionem ſedis Apoſtolicæ, vt in ſuo Epiſcopatu faciat ordines, ratio eſt, quia iſta omnia ſunt actuus iuriſdictionis, & dãtur Epiſcopo in confirmatione, vt habetur in gloſſa cõmuniter recepta in c. trãſmiſſam de electione, Felyn. in c. eam de reſcriptis. Abb. in c. noſtra de electione. Barthol. Vgol. de offi. & poteſtate Epiſcopi c. 1. §. 3.

25 Epiſcopus confirmatus, & non conſecratus quos actus non põt facere?

℟. Non poteſt exercere Pontificalia, nec dicere Miſſas Pontificales, neq; ordinare aliquem etiam de prima tonſura, ratio eſt, quia hæc poteſtas datur illi in conſecratione DD. vbi ſupra.

26 Si electus fuerit Archiepiſcopus quando debet petere pallium?

℟. Poſt bullas expeditas in cancellaria, & ſi Archiepiſcopus fuerit in Ro-

Romana Curia do illi conſilium, vt ante eius diſceſſum accipiat pallium à Sāctiſſimo D.N. etiam ſi detineatˀ per aliquos dies in Curia, ratio eſt, quia poſtea eſt laborioſiſſimum, & periculoſiſſimum portare pallium, & ſi pallium capiatur ab inimicis in mari, vel in terra debet nouum pallium peti, & ſoluūtur ſpenſæ de nouo, & datur cum magna difficultate præcedētibus informationibus, qđ Epiſcopus non fuit in aliqua culpa, vel mora, & interim Archiepiſcopus non poteſt dicere Miſſas Pontificales ſine pallio.

27 Epiſcopus poſtquam eſt confirmatus, & conſecratus antea quam diſcedat à Curia, quid debet facere?

℞. Petere licentiam, & benedictionem à Sanctiſſimo, oſculari eius pedes, inuiſere Illuſtriſſimos Cardinales, viſitare ſeptem Eccleſias, celebrare Miſſam, dicere itinerarium, & ambulare in pace.

CAPVT VI.

DE CONSECRATIONE EPISCOPI.

1 IN conſecratione Epiſcopi, quæ literæ teſtimoniales requirunt? ℞. De neceſſitate, literæ de prima tonſura, vſque ad Sacerdotiū incluſiue, & literæ approbantes eū eſſe bonæ vitę, & famæ: de congruētia requiruntur literæ ſui gradus doctoratus, & literæ ſuarum dignitatum, vel canonicatus, & officiorū, quos exercuit ante Epiſcopatum, ratio eſt, vt Summus Pont. & Epiſcoſcopus conſecrans, & aſſiſtentes, & Cardinales habeāt integram cognitionem meritorum talis electi.

2 Quando Epiſcopus conſecratur, quam cognitionem debent habere Epiſcopi aſſiſtentes, vt tuta cōſcientia poſſint reſpondere talem eſſe dignum? ℞. Sufficit, vt non habeant ſcientiā in contrarium, ex regula generali, quilibet præſumitur bonus, niſi in contrarium probetur malus. c. 1. de ſcrutinio in ordine faciendo.

3 Intra quod tempus debet, Epiſcopus electus, & confirmatus conſecrari? ℞. Intra tres menſes quibus tranſactis perdidit fructus, & ſi per alios tres menſes conſecrari neglexerit, priuatur à Summo Pont. Epiſcopatu. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 2. de reform. c. quoniam. diſt. 75. §. tempus autem conſecrationis.

4 Quibus in caſibus poteſt Epiſcopus poſt tres, vel ſex menſes non conſecrari, & non incurrere aliquā pœnā? ℞. In quatuor caſibus. Primo, ſi morbo impediatur, vel ſi moriatur ille Epiſcopus ad quem Summus Pont. commiſſit conſecrationem. Secundo, ſi ſit aliqua cenſura ligatus, & nō ſtet per ipſum quo minus abſoluaf. Tertio, ſi eſt de aliquo delicto accuſatus, & antequam innocentiam probet tempus conſecrationis elabitur. Quarto, ſi ſit lis, & controuerſia ſuper Epiſcopatum, vel ſi nō admittatur à ſubditis, vel ſi in accipiēda poſſeſſione ſit aliquod periculū, vel reſiſtētia; ratio eſt, qa lex dēt eſſe de re poſſibili, & impedito agere, nō currit pęna, neq; tēpus, neque terminus, neq; p̄ſcriptio, tenet Fely. in c. tranſmiſſa de pręſcriptionibus. l. impoſſibiliū. ff. de reg. iuris. c. quoniam

niam de clerico egrotante.

5 A quo die currit tẽpus cõſecrationis? ℞. Si ſit præſens à die promotionis; ſi ſit abſens à die notitiæ, tenet Calderin.conſ.4 conſ. 5. de electione. Tuſc.litera C, concl. 743. & 744.

6 In qua Eccleſia debet fieri conſecratio? ℞. Si ſit in Curia in quacunque Eccleſia electa à conſecrante; ſi ſit extra Curiã in ſua propria Eccleſia maiori, & ſi id commode fieri non poteſt in meliori, & commodiori Eccleſia illius ciuitatis electa ab Epiſcopo cõſecrante, ratio eſt, quia in illo actu habet authoritatem Sũmi Põt. & ipſe debet omnia ordinare, & inuitat Epiſcopum à ſe conſecratum, & alios duos Epiſcopos, & in omnibus honorat conſecratum tanquã ſponſum, & filium. tenet Tuſcus ſupra citatus.

7 Quo die debet fieri conſecratio? ℞. Die Dominica, & poterit Sabbato recipere presbyteratum, & die ſequenti conſecrari quandoq; id non eſt prohibitum in Iure, tenet gloſa in c. quid à patribus diſt. 75.

8 A quot Epiſcopis dẽt fieri cõſecratio? ℞. A tribus, vno conſecrante, duobus aſſiſtentibus, vel patrinantibus ad exemplum Apoſtolorum, quia B. Iacobus, qui iuſtus dicebatur fuit cõſecratus Epiſcopus Hieroſolimitanus à Petro, Ioanne, & Iacobo, Apoſtolis, & ſic Eccleſia ex iſta limitatione ſeruat hunc ritum, vt habẽt in c. fin. diſt. 66.

9 In conſecratione recipit ne Epiſcopus nouum characterem? ℞. Secundum D. Th. lib. 4. diſt. 24. & Theologos fere omnes non recipit nouum characterem, ſed extenditur character Sacerdotalis ad maiorem poteſtatem, ſcilicet Epiſcopalem; ſecundum vero Canoniſtas Epiſcopus in conſecratione recipit nouum characterem exercendi ordines, ordinando alios, conſecrandi Sacerdotes, aras, & Eccleſias.

CAPVT VII.
DE RESIDENTIA EPISCOPI.

1 Epiſcopus tenẽ ne ad reſidentiam perſonalem? ℞. Affirmatiue de præcepto diuino, etiam ſi ſit Cardinalis, vel Patriarcha, dummodo habeat Eccleſiã, quę non ſit in poteſtate Maurorũ, tenetur in ea reſidere. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

2 In qua parte ſuæ diœceſis tenetur Epiſcopus reſidere? ℞. In quolibet loco, in qualibet ciuitate ſui Epiſcopatus, & ibi facit fructus ſuos, licet de conſilio iuſtũ eſt, vt diebus ſolemnibus aſſiſtat in ſua Eccleſia maiori cũ ſuis canonicis ne illis diebus membra ſint ſine capite.

3 Epiſcopus ſi non reſideat in Cathedrali Eccleſia, ſed in alio loco ſuæ diœceſis, poterit ibi portare ſuã curiã, & ſuum Vicarium? ℞. Poterit in quacumq; parte ſuæ diœceſis ſi fuerit portare item Vicarium, carcerẽ, & officiales; ratio eſt, quia acceſſorium ſequitur naturam principalioris, & in perſona Epiſcopi radicatur vniuerſa iuriſdictio, & ſic vbicunq; eſt perſona Epiſcopi,

ſita à concilio Epiſcopis non eſt ſupra reſidentiam in Eccleſia, ſed ſupra reſidentiam in diœceſi. tenet Abb. in cap. 1. de vita, & honeſtate clericorum.

10 Quam pœnam incurrit Epiſcopus, qui vltra tres mẽſes abeſt à ſua diœceſi?

℞. Si per ſex menſes abfuerit continuos, vel interpolatos a ſua diœceſi in vno anno, amittit quartã partem fructuum illius anni; fabricæ, & pauperibus applicandam, & ſi per alios ſex menſes abfuerit in illo, vel in alio anno, amittit aliam quartam partem fructuum; ſi vero perſeuerauerit in abſentia, cõtumacia creſcẽte priuabitur Epiſcopatum à Sũmo Pont. & vltra has pęnas peccat mortaliter. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 1. & ſeſſ. 23 c. 1. de reform. c. peruenit 7. quæſt. 1. cap. cum ex eo de electione in 6. cap. ex parte veſtra de clericis non reſidentibus.

11 Quis debet dare hanc pœnam Epiſcopo abſenti?

℞. Metropolitanus, & Metropolitano Epiſcopus antiquior. Trid. ſyno. loco alleg.

12 Si aliquis Epiſcopus abſit à ſua diœceſi, abſq; iuſta cauſa, & licentia Sum. Pont. per quatuor menſes, & pœna ei non detur à Metropolitano, ad quid tenebitur Epiſcopus in conſcientia?

℞. Tenebitur ad reſtituendos fructus vnius mẽſis, & dare illos pauperibus, aut fabricæ Eccleſiæ, pro ſuo libitu, & confiteri ſacramentaliter ſuum peccatum; ratio eſt, quia in illo menſe non fecit fructus ſuos ſicut Canonicus, qui non reſidet, ita tenent DD. & Abb. in iuribus ſupra allegat. & Trident. ſynod. ſeſſio. 6. capit. 1.

13 Si Epiſcopus exeat à ſuo Epiſcopatu animo reuertendi intra tres menſes, & incidat in infirmitatem, ita vt nõ poſſit reuerti intra tres menſes, & ſit per alios duos mẽſes, vel tres extra ſuam diœceſim, tenebitur ne ad pœnam dictam?

℞. Non tenetur ad vllam pœnam, neque tenetur reſtituere fructus; ratio eſt, quia non ſtat per ipſum quo minus reuertatur, & impedito non currit damno, vt tenet Abb. in c. ex parte tua de clericis non reſident. & cenſuerunt DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 6.

14 Ex quibus cauſis poteſt Epiſcopus à ſua diœceſi abeſſe ſine aliqua pęna, & ſine licentia alicuius?

℞. Quando aliquis Archiepiſcopus, vel Epiſcopus habet aliquod officium annexum ſuæ dignitati, quod pertinet ad regimen Reip. vel Regis, ſicut Archiepiſcopus Toletanus, eſt totius Hiſpanię, maior Cancellarius, tunc ſi extra ſuum Archiepiſcopatum, Regna congregentur, poterit aſſiſtere toto tempore neceſſario, abſque licentia alicuius; ratio eſt, quia pręfertur bonum vniuerſale bono particulari, & eſt expreſſe permiſſum in ſimilibus muneribus exercendis, per Trid. ſyno. ſeſſ. 23. cap. 1.

15 Si Epiſcopus abfuerit à ſua diœceſi per quatuor menſes, poterit ne fructus male perceptos quos in pœnam debet erogare pauperibus facere ſuos, vel ſaltem partem eorum cum bulla compoſitionis?

℞. Non poteſt: ſed realiter tenetur eos reſtituere fabricæ, vel pauperibus, & compoſitio nulla eſt; ratio eſt, quia expreſſe eſt pro-

hibita in Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 1.

16 Quare Canonici, & Parochi poſſunt componere fructus male perceptos ratione non reſidendi, & Epiſcopus non poteſt illos componere?

℟. Quia reſidentia Epiſcopi eſt magis ſtricta, quam reſidentia Canonicorum, cum ſit magis neceſſaria ad animarum ſalutem, &, quia Epiſcopis hoc expreſſe eſt prohibitum, at Canonicis, & Parochis, non eſt.

17 Ex quibus cauſis poteſt Epiſcopus abeſſe à ſua diœceſi vltra tres menſes?

℟. Solum ex cauſis à Iure expreſſis, & hoc, cũ licentia Superioris. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

18 Quæ ſunt cauſæ expreſſæ à Iure, ex quibus poteſt Epiſcopus abeſſe vltra tres menſes?

℟. Quatuor cauſæ exprimuntur à Conc. Trid. Primo Chriſtiana charitas. Secũdo vrgens neceſſitas. Tertio, debita obedientia. Quarto eiuſdem Eccleſiæ, vel Reip. vtilitas, & iſtæ cauſæ etiam ſi ſint iuſtæ ad non reſidendum, debent ſemper approbari a ſuperiore. Tridẽt. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 1.

19 Quãdo, & in quo caſu Chriſtiana charitas eſt cauſa ſufficiens, vt Epiſcopus poſſit abeſſe?

℟. Quando extra ſuam diœceſim in aliqua ciuitate, pullularet aliqua hæreſis, & Epiſcopus ſua prædicatione eſſet neceſſarius ad extinguendum illum errorem, hæc cauſa, & alia ſimilis ſufficit, vt ex Chriſtiana charitate Epiſcopus abſit. c. de cætero. c. inter quatuor. c. tuæ de clericis non reſidentibus.

20 Vrgens neceſſitas quando excuſat Epiſcopum à reſidentia?

℟. Quando Epiſcopus vouit aliquã peregrinationem, vel haberet aliqđ negotium ſuum, vel litẽ magni momenti, & non poſſet per ſubſtitutum eam finire, vel quando non poteſt commorari in aliqua ciuitate ſuæ diœceſis, ſine magno vitæ periculo proueniente, vel ex infirmitate, vel ex triſtitia, vel ex aeris intemperie contraria ſuæ ſaluti, vel ex inimicis, tunc erit iuſta cauſa, vt Epiſcopus abſit. c. non oportet de conſecrat. diſtinct. 5. c. præſentium 7. q. 1. c. ad ſupplicationem de renuntiatione, c. relatum in gloſſa de clericis non reſidentibus.

21 Debita obediẽtia quando excuſat Epiſcopum à reſidentia?

℟. Quando Epiſcopus detineretur à Summo Pont. vel à ſuo legato, vel à Iudice ſuperiori, vel ab Imperatore, vel à Rege illius Regni, cui ipſe non poteſt reſiſtere, ſed ſolum debet monere Summũ Pont. vt habetur in gloſ. in c. inter quatuor, in c. de cætero, in cap. relatum de cleric. non reſident.

22 Vtilitas Eccleſiæ, vel Reipublicæ, quãdo erit cauſa ſufficiẽs, vt Epiſcopus non reſideat?

℟. Quando propria Eccleſia haberet aliquam litem, vel negotium grauiſſimum, & præſentia Epiſcopi iudicaretur neceſſaria, vel quãdo Epiſcopus eſt, tam doctus, vel expertus, vt eſſet neceſſarius ad gubernationẽ Reip. præſidendo in aliquo conſilio, vel faciendo aliquo negotio pro Regno, vel pro Rege.

23 Cauſæ à quo debent examinari, & approbari?

℟. A Summo Pont. & ſi commode fieri non poteſt à Metropolitano, cum Cõcilio Prouinciali. Trid. ſyn. ſeſſ.

ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

24 Epiſcopus, qui abeſt ex his cauſis quid debet prouidere in ſua Eccleſia?

℞. Vicarium ita doctū virtuoſum, & peritum, vt ex abſentia Epiſcopi, ſubditi non patiantur detrimentum, & debet conſtituere aliquē virum, qui habeat officium dandi illas eleemoſinas pauperibus, quas ipſe dabat, quando erat pręſens, nam hoc intelligitur ſub illo verbo nullū detrimentum poſitum à Cōcil. quia non debet eſſe vllus defectus in iuſtitia in gubernatione, neq; in eleemoſinis. Trid. ſynod. vbi ſup. cap. cum ex eo de electione in 6. c. beneficium de regulis iuris in 6.

25 Poteſt Epiſcopus obtinere duas Eccleſias ſimul in titulū, vel comēdā?

℞. Non poteſt, etiam ſi ſint Cardinales, imò infra ſex menſes tenetur vnam dimittere aliàs de Iure prima vacat ſolum vltima retenta; ratio eſt, quia vna eademque perſona in duabus Eccleſijs diſtinctis reſidere non poteſt. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 3.

CAPVT VIII.

DE OFFICIO EPISCOPI.

1 EPiſcopatus eſt ne Ordo?

℞. Eſt Ordo, competit quatuor diſtinctis perſonis; nam in primo gradu eſt Summus Pontif. qui præſul, & caput eſt vniuerſalis Eccleſiæ, verus Petri ſucceſſor, qui à Chriſto eandem poteſtatem habet, quam habuit ipſe Petrus. in ſecundo ſunt Patriarchæ, qui ex poteſtate tradita à Iure, & à Summo Pont. pluribus Prouincijs præſunt. in tertio ſunt Archiepiſcopi, qui habent iuriſdictionem in vna Prouincia in certis, & limitatis caſibus, ſibi à Iure conceſsis. in quarto ſunt ſimplices Epiſcopi, qui vni diœceſi præſunt omnes iſti ſunt maiores dignitates Eccleſiæ, & pendent à Summo Pont. à quo habent iuriſdictionem delegatam. c. 1. diſt. 90. c. clericos, §. Ordo diſtinctione 21. Bulla Pij V. in ordine 6. & 8. & 5.

2 Quid eſt Epiſcopatus?

℞. Eſt Ordo, & dignitas habens poteſtatē conferendi ordines ſuis ſubditis, & faciendi Pontificalia, & habens à Iure iuriſdictionem Eccleſiaſticam ordinariam in foro exteriori, & interiori, & mixto, in aliqua diœceſi ad gubernationem ſubditorum, & ſalutem animarum inuenta. cap. ad honorem de poteſtate, & vſu pallij.

3 Vnde dicitur Epiſcopus?

℞. A verbo Græco Epos quod latine ſignificat ſuper intendere, & ſpeculare, quia eſt ſuper intendens, & ſpeculator, & paſtor ſuper gregem ſuum, & ſubditos ſibi commiſſos, vt habet in c. clericos. c. legitimus c. Epiſcopatum.

4 Quomodo vocantur Epiſcopi?

℞. Sanctiſsimi Domini legati, Fratres Romani Pontif. & Coepiſcopi Apoſtolorum ſucceſſores, & paſtores Eccleſiæ Catholicæ. Trident. ſynod. ſeſsio. 23. cap. 4. clement. prima, §. 1. de pœnitentijs, & ibi gloſſa. Abb. in cap. ſcriptum num. 5. de electione.

Epi-

5 Epiſcopi à quo ſunt poſiti, & ad quid?
℟. A Spiritu Sancto, & ad bene regendam Eccleſiam Dei, quia Deo redituri ſunt ſtrictam rationem ſubditorum ſuorum. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. c. 4.

6 Epiſcopi in quorum loco poſiti ſunt?
℟. In loco Apoſtolorum quibus immediate ſucceſſerunt. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. cap. 4.

7 Qui habent in Eccleſiam Dei ſuperiorem gradum?
℟. Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & à Regibus, & Principibus præ cæteris hominibus ſunt honorandi. Trident. ſyn. ſeſſ. 24 c. 1. de reform.

8 Cardinales quales debent eſſe, & ex quibus mundi partibus?
℟. Debent eſſe ex legitimo matrimonio ætate matura morum grauitate litterarum ſcientia præditi, & debent eſſe ex omnibus nationibus Chriſtianis ſi commode fieri poteſt, ratio eſt, vt omnibus proſint, & omnes nationes protegant, & eliguntur à Romano Pontif. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 1.

9 Quid debet Epiſcopus de ſe cogitare?
℟. Non eſſe vocatum ad propria cōmoda non ad diuitias, non ad lucrum, & quietem, ſed ad labores pro Dei gloria. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 1. de reform.

10 Epiſcopus, quæ exempla debet dare in ſua vita, & conuerſatione?
℟. Frugalitatis, modeſtiæ, continentiæ viuendo cum modeſta ſuppellectili, ita, vt ipſe, & tota eius domus, & familia dent exemplum alijs in humilitate, in caſtitate, in aſſiduitate orationis in verbis, in conuerſatione. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. c. 1. de reform.

11 Menſa Epiſcopi qualis debet eſſe, & quid in ea debet tractari?
℟. Debet eſſe candida, munda, decenter ornata, ſobria, moderata, cui debet adhiberi lectio ſacræ ſcripturæ, vel diſputatio de aliqua ſcientia, vel virtute, ita vt comedentes in ea reficiantur in corpore, & ſaturentur in anima, & videntes, & ſtantes ædificenrur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 1. de reform. & ſeſſ. 2. decreto de modo viuendi in concilio.

12 Epiſcopus quoties tenetur iurare, & emittere profeſſionem fidei?
℟. Primo ante conſecrationem in manibus alicuius Epiſcopi, vel Nuntij Apoſtolici, vel ſi eſt in Romana Curia in manibus Cardinalis, qui eſt magnus Cancellarius. Secundo, in ipſo actu conſecrationis genuflexus ante conſecrantem. Tertio, poſt conſecrationem in Cācellaria Apoſtolica, & ſemper debet iurare obedientiam, & fidelitatem Romano Pontif. & eius Legato, & nō alienare bona Eccleſiæ ſuę, & menſæ Epiſcopalis ſine conſenſu Romani Pontif. imò ſi tempore ſedis vacantis aliqua alienatio fuerit, vel à ſuis prædeceſſoribus tenetur eam repetere. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. cap. primo, & Ceremoniale Romanum. capit. de conſecratione Epiſcopi.

13 Poſſunt ne ſedes Epiſcoporū mutari?
℟. Non poteſt ſine licentia Romani Pont. & cauſa cognita, quæ debet eſſe magna veluti, belli, peſtis, vel terremotus, qui ſolo æquaret vniuerſam ciuitatem, ita vt ſie-

fieret deſerta ſine habitatore, vel ex aeris intẽperie, qui generat frequentes infirmitates, & tunc debet mutari cum omnibus oneribus ſibi iniũctis, ita, vt primi fundatores, neque perdant memoriam, neq; ſuffragia, c. tempora 7. q. 1.

14 Quod eſt onus Epiſcoporum?

℞. Onus eſt tam magnum, quod Angelicis humeris ſit formidandum, & ſic Epiſcopi habent duos Angelos cuſtodes vnum ad perſonam alterũ ad officium, & ſic egent ſpeciali gratia Dei. Trid. ſyn. ſeſſ. 2. decreto de modo viuendi in Concilio ſeſſ. 5. c. 2. ſeſſ. 23. c. 7. & canone 8. ſeſſ. 24. c. 7. ſeſſ. 6. c. 1.

15 Quod eſt officiũ, & munus Epiſcopi?

℞. Epiſcopus eſt vniuerſalis Parochus totius diœceſis, & debet ad Dei laudes incumbere hoſtias, & præces offerre pro populo, miniſtrare ſacramenta, ordinare ſubditos, conſecrare, & viſitare Eccleſias gubernare tollere ab vſus corrigere mores ſacramentorum vim, & vſum explicare, prædicare, exhortare, fideles ad frequentiam ſacramentorum per ſe ipſum, & ſi id commode fieri nõ poteſt aſſumere idoneos miniſtros, & prædicatores, dare eleemoſinas, benedicere veſtes ſacras, vigilare in omnibus, & laborare, vt miniſterium ſuum impleat, vt habetur in Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 3. c. 2. & ſeſſ. 2. decreto de modo viuendi in concilio ſeſſ. 23. c. 7. & canone 8. ſeſſio. 24. cap. 7. ſeſſ. 6. c. 1.

16 Epiſcopus tenetur viſitare limina Apoſtolorũ, & quo tẽpore, & ad quid?

℞. Si ſit Italus, tenetur tertio quoq; anno, ſi vltramontanus quinto quoque anno ad recognoſcendam ſedẽ Apoſtolicam, & eam veneradam, & ad conſultanda dubia, & negotia, & difficultates, quæ in ſua diœceſi ſe obtulerunt, & ſi epiſcopus ſit impeditus, negotijs infirmitare, ſenectute, bello, peſte, paupertate dẽt mittere ſuũ procuratorem cum ſpeciali mandato bulla Sixti V. quæ incipit Rom. Pont. data anno 1585.

17 Procurator, qui loco Epiſcopi pergit ad viſitãda limina Apoſtolorũ quid debet ſecum portare?

℞. Speciale mandatum ſui Epiſcopi, teſtimonium à medicis infirmitatis ſenectutis, vel ætatis, vel teſtimonium à poteſtate ſæculari, vel Eccleſiaſtica impedimẽti belli, vel peſtis, & debet ſecum portare relationem diſtinctam, & claram omnium Eccleſiarum illius diœceſis, & redditũum quos habent, & per quos Parochos, vel Beneficiatos gubernantur, & numerum omnium monaſteriorum, tã virorum, quàm mulierum, & numerum religioſorum, & explicare an viuant mẽdicando an habeant certos redditus: & ſi ſit aliquid de nouo petendum à Romano Pont. vel declarãdo debet portare omnes rationes, & ſcripturas neceſſarias, vt Romanus Pont. cognita veritate poſſit determinare, & tandem debet eſſe ita inſtructus in negotijs totius diœceſis, vt ſi interrogatus fuerit à Summo Pontif. poſſit eum de omnibus certificare.

18 Cum talis Procurator peruenit ad Romanam Curiam quid debet agere?

℞. Nomine ſui Epiſcopi oſculare pedes Sanctiſſimi Domini dare ei literas, quas portat reddere rationem infirmitatis, vel impedimẽti ſui Epiſcopi accipere à Sãctiſſimo benedi-

di-

dictionẽ, deinde ſe præſentare corã Secretario congregationis Epiſcoporum tradere ei omnes relationes, & ſcripturas, quas portat procurare, vt in cõgregatione Illuſtriſsimorum Cardinalium videantur, & examinentur. Viſitare nomine ſui Epiſcopi ſeptem Eccleſias, & offerre cereum, cãdelam, vel aliud donum accipere teſtimonium à Notario publico talis viſitationis, & accipere à Secretario congregationis teſtimonium ſuæ præſentationis, & licentiã ad reuertendum. Vltimo deoſculare pedes Sanctiſſimi Domini, & accipere Benedictionem ad reuertendum prædicta bulla Sixti V.

19 Quam pœnam incurrit Epiſcopus, qui ſuo tempore, ſiue ſit Italus, ſiue vltramontanus non viſitat dicta limina Apoſtolorum?

℞. Eſt ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, & ab adminiſtratione temporali, & à perceptione fructuũ, qui fructus applicantur fabricæ, vel ornamentis Eccleſiæ bulla Sixti V. incipiens Roman. Pont. data anno 1585 die 13. Ianuarij, & c. ego de iureiur.

20 Hęc pœna quando datur Epiſcopo, & quando non datur?

℞. Nõ datˢ quãdo Epiſcopus habuit legitimũ impedimentũ, & fecit certiorem Summum Pontificem, & litteræ caſu accidentali non peruenerunt, quia iam Epiſcopus fecit quod in ſe erat, & hæc pœna datur Epiſcopo, quia admonitus negligit obſeruare dictam bullam, quia tunc eſt pertinatia, & contumacia, & iuſte debetur pœna, vt tenent DD. in c. alma mater de ſententia excommunicationis in 6.

21 Qui dicuntur Epiſcopi Itali, & qui vltramontani?

℞. Itali dicunt omnes Epiſcopi, qui ſunt in omnibus Regnis Italiæ, etiã qui ſunt in Sicilia. Vltramontani dicuntur, qui ſunt in Hiſpania, Gallia, & Portugallo, nam hæc diuiſio ſumitur per Alpes, & montes Pirineos quos Deus, & natura poſuit tanquã ponens fines, & terminos Prouincijs, & Regnis, & tanquam in defenſionem pacis.

22 Epiſcopi, qui ſunt in India Orientali, vel Occidentali in Regnis, quos vocant del Perù, Mexico, vel in nouo Regno, Granatenſi tenentur ne facere iſtam viſitationẽ quinto quoque anno.

℞. Sedes Apoſtolica neminem grauat vltra ſuas vires cum Summus Pont. ſit omnium Pater mitiſſimus, & ſic iſti habent Patriarcham quem vocant de las Indias; qui nunc eſt Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Dominus D. Didacus de Cuzman. Regis Philippi, magnus, & primus Eleemoſinarius, & Capellanus, ſupremæ Inquiſitionis, Conſiliarius vir prudentiſsimus, & magnæ authoritatis, qui pro omnibus Epiſcopis Indiarum reddit rationem ne tam longo, & periculoſo itinere grauentur, & ne Eccleſiæ, tam longo tempore deſtituãtur ſolatio paſtoris.

23 Qui tenentur publicare docere, & notafacere decreta Concilij Trid.?

℞. Primates Patriarchę Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuis diœceſibus tenentur publicare, & nota facere decreta, & deciſiones Concilij Trid & in Concilio Prouinciali in principio debent omnes pronuntiare, & iurare ipſos firmiter tenere, & defendere dicta decreta Sancti Cõc. Trid.

ſimi-

ſimiliter DD.& Magiſtri, qui in vniuerſitatibus docent debẽt in principio cuiuslibet anni idem iurare, & tenentur ſecundum decreta Concilij Trid. inſtruere diſcipulos ſuos de his propoſitionibus, quæ Catholicam Fidem reſpiciũt. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 2. de reform.

24 Quis poterit ordinare in Eccleſijs modum canendi cãtum figuratum muſicam, organũ, & omnia neceſſaria ad cultum diuinum?

℟. Concilium Prouinciale, & interim Epiſcopus cum duobus de capitulo, altero nominato ab Epiſcopo, altero electo à capitulo. Tridẽt. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

25 Qui ſunt defenſores concilij, & debẽt hereticis reſiſtere?

℟. Epiſcopi, Principes Chriſtiani, Reges ſeculares, & præcipuè Imperator quibus ad gloriam Dei ſuper alios data eſt poteſtas. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. vltimo.

26 Qui tenentur conſeruare, & executioni mandare decreta Concilij Trid. ſacros canones, & ſanctiones?

℟. Imperator, Reges Chriſtiani, Principes vniuerſitates, quas vocant Dominationes, quia ſunt protectores Concilij Tridẽt. & religionis Chriſtianæ, vt eorũ ope, cultus diuinus deuote exerceatur, & Prælati, & clerici, in officijs ſuis, quiete, & ſine impedimento permaneant, Trid. ſyn. ſeſſ. 2. cap. 20.

27 Si aliquis renuerit hæc exequi, qua pęna punitur?

℟. Pœna excommunicationis, & ſi fuerit Epiſcopus, Epiſcopi Prouinciales ab eius communione ſe abſtineant, & Romanum Pont. certiorẽ faciant, ſi fuerint alij clerici ab Epiſcopo excommunicentur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 2. de reform.

28 Quis poteſt declarare, & interpretare dubitationes, quę ſuper decreta Cõcilij ortæ fuerint?

℟. Summus Pont. qui eſt ſupra concilium, & ad id munus exercendum habet in Romana Curia eruditiſſimam cõgregationem Illuſtriſſimorum Cardinalium. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. vltimo.

29 Quis poteſt cognoſcere, de vera ſacræ ſcripturæ interpretatione?

℟. Summus Pont. Trid. ſyn. ſeſſ. 4. decreto de dictione, & vſus ſacrorum librorum.

30 Quæ editio Biblię, & ſacrorum librorum eſt tenenda?

℟. Vulgata, & vetus editio tãquam ſecura, & approbata ab Eccleſia. Trid. ſyn. ſeſſ. 4. eodem decreto.

31 Quam pœnam incurrunt, qui detorquent ſenſus ſacrę ſcripturæ in profanos vſus?

℟. Feriuntur pœna excõmunicationis lata ab Epiſcopo, Trid. ſyn. ſeſſ. 4. eodem decreto.

32 Catechiſmus, Miſſale, index librorum, Breuiarium, officia omnia Beatæ Mariæ Virginis, & alia à quo debẽt approbari?

℟. A Summo Pont. decreto de indice librorum ſeſſ. 25.

33 Qui debẽt approbare libros, q̃ de nouo cõponunt, & nouas ĩpreſſiones?

℟. Epiſcopus authoritate à cõcilio ſibi tradita, dẽt videre, ne ſit aliq̃d in illo libro cõtra fidẽ Catholicã, & dare licẽtiã, vt imprimat, vel nõ imprimatur. Trid. ſyn. ſeſſ. 4. eod. decreto.

34 Quam pęnam incurrunt impreſſores, qui typis mandant libros ſine licentia Epiſcopi?

℞. Excommunicationis latę ab Epiſcopo, Trid. ſyn. ſeſſ. 4. eod. decreto.

35 Quis debet curare, vt doctrina Chriſtiana, & Catheciſmus doceatur in Eccleſijs hominibus, & mulieribus?

℞. Epiſcopus, qui debet aſſignare loca, tempus, & Magiſtros, ad id munus electos, & curare, vt in vna Eccleſia doceantur pueri, & homines, & in alia Eccleſia ſeparatim doceantur puellæ, & mulieres bulla Pij V. quæ incipit ex debito.

36 Quis debet admonere populũ de obſeruationib' feſtiuitatibus, & ieiunijs?

℞. Epiſcopi, Prælati, & Parochi curam animarum habentes, debẽt admonere populum in Miſſis ſolemnibus, & facere notas feſtiuitates illius hæbdomadę, & ieiunia ne populus erret. Trident. ſynod. decreto de ieiunijs.

37 Quid debet agere Epiſcopus ad exhortandos fideles ad frequentiam ſacramentorum?

℞. Ipſe Epiſcopus, & Parochus diebus feſtiuis, & Dominicis explicent italica lingua, quæ ad præparationẽ dignam eorum, neceſſaria ſunt, & ſi impediti fuerint cõſtituant viros doctos, qui id officiũ impleant. Trid. ſyn ſeſſ. 5. c. 2. de reform.

38 Quis habet poteſtatem cõcedendi indulgentias?

℞. Sancta Romana Eccleſia, & Epi poſſunt cõcedere ſubditis ſuis quadraginta dies cũ celebrãt in Pontificali, & ĩ alijs feſtiuis diebus. Trid. ſyn. decreto de indulgentijs ſeſſ. 25

39 Quam pœnam incurrunt, qui hanc poteſtatem negant, vel dicunt eſſe inutilem in Romana Eccleſia?

℞. Sunt excommunicati, &, vt hęretici puniuntur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. decreto de indulgentijs.

40 Quis poteſt conſtituere feſtiuitates?

℞. Summus Pont. in vniuerſali Eccleſia, Epiſcopus in ſua diœceſi ob legitimam cauſam.

41 Quis poteſt dare licentiam, vt diebus Dominicis, vel feſtiuis aliqua opera ſeruilia fiant?

℞. Epiſcopus, vel eius Vicarius pręſertim tẽpore meſſis, vel vindemię, vel ad ædificandum aliquam Eccleſiam, aut monaſterium, vt late dixi lib. 3. c. 1. in 4. præcepto.

42 Quid debet obſeruare Epiſcopus, in danda hac licentia?

℞. Vt homines, qui volunt laborare, primùm audiant Miſſam, & quod dies in quibus laborant non ſit magnæ feſtiuitatis, vt Paſchæ Domini Beatæ Mariæ, & ſimilium.

43 Quis poteſt ponere nouam Imaginem, vel publicare noua miracula, aut nouas reliquias?

℞. Nemo, niſi priùs ab Epiſcopo cũ conſilio Theologorum, & Iuriſtarũ, & piorum virorum approbentur; vt late dixi in c. de Imaginibus.

44 Quis poteſt commutare vltimas volũtates, reeducere ad certum numerum Miſſas, quando eleemoſina eſt tenuis?

℞. Epiſcopus tanquam ſedis Apoſtolicę delegatus, vt late dicã in c. 10 de cõmutatione vltimarũ volũtatũ.

45 Epiſcopus poteſt dare licentiam, vt in priuatis domibus oratoria fiant, & Miſſas celebrentur?

℞. Non põt, ſed ſolum Sũmus Pont. q per bullam Pauli V. hoc ſibi reſeruauit, poterit tamen Epiſcopus talia oratoria, viſitare toties quoties, Triden. ſyn. ſeſſ. 22. c. 7.

46 Quis põt dare licẽtiã, vt Miſſę celebrẽtur

rur in capellis Hæremiticis, quæ habent portas ad vias publicas?

℟. Epiſcopus dũmodo pręiudicium non fiat Eccleſiæ Parochiali, quoad percipienda, quæ de Iure ipſi Parochiæ debentur. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 7

47 Quis poterit de nouo ędificare Eccleſias, vel vetuſtate dirutas, eas explanare, vel dare religioſis?

℟. Epiſcopus, vt late dixi lib. 9. c. 39 de Eccleſijs ædificandis.

48 Epiſcopus quomodo ſe debet habere cum ſuis ſubditis in correctione?

℟. Tanquã pater cũ filijs, paſtor cũ ouibus, non minãdo, neq; terrẽdo, ſed obſecrando, quia ſæpe plus mouet beneuolentia, quam timor, exhortatio, quam comminatio. ſeſſio. 3. capit. 5.

49 Si virga opus fuerit, ob delicti grauitatem, vel contumaciam, quid debet agere Epiſcopus?

℟. Cum miſericordia ſeueritas adhibenda eſt. Trid. ſynod. ſeſſ. 13. c. 5. de reformatione.

50 Epiſcopus quomodo debet procedere, cum quęſtoribus eleemoſinarũ, qui publicant indulgentias?

℟. Debet eos abolere, & in eorum loco ponere duos de capitulo, qui ſuo tempore indulgentias gratis publicent, & eleemoſinas recipiant. Trid. ſyn. ſeſſio. 21. c. 9. & de eis dixi late lib. 6. c. 14.

51 Coadiutor poteſt ne dari Epiſcopo?

℟. Poterit dari ſolum in duobus caſibus, primo ſi Epiſcopus, egritudine, vel ſenectute inhabilis ad gubernationem factus fuerit; ſecundo ſi caſu factus fuerit amens, vel ſit ita ignarus, & indoctus, vt gubernationi minime ſit aptus, nec adminiſtrationi iuſtitiæ; ſicut datur Parochis, vt late dixi c. de Vicarijs, & Coadiutoribus Parochorum. c. 39. lib. 4.

CAPVT IX.

DE OFFICIO ARCHIEPISCOPI.

1 Patriarcha, quę dignitas eſt?

℟. Eſt quædam dignitas, quę pluribus Prouincijs præeſt, & in qualibet Prouincia ſunt plurimi Epiſcopatus, cap. 1. diſt. 90. bulla Pij V. in ordine 5.

2 Patriarchæ in aliena diœceſi alicuius Epiſcopi poſſunt ne, exercere Pontificalia de ſua propria authoritate?

℟. Non poſſunt, niſi de licẽtia proprij Epiſcopi; ratio eſt, q̃a eſt actus ordinis, & iuriſdictionis à Iure commiſſus ſolo Epiſcopo, & Patriarcha in his nullam habet iuriſdictionem, niſi in diœceſi vbi ipſe fuerit Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, & ſic cẽſuerunt DD. ſuper c. 18. ſeſſ. 24. Concilij Trid.

3 Patriarcha poteſt dare licentiam alicui Epiſcopo, vt in diœceſi alterius Epiſcopi, exerceat Pontificalia?

℟. Non poteſt; etiam ſi talis Epiſcopus ſit in Prouincia ſui Patriarchatus; ratio eſt, quia iuriſdictio Patriarchæ eſt limitata de Iure ad caſus expreſſos, & nõ poteſt ampliare ſuam iuriſdictionem, ſolum Summus Põt. eſt vniuerſalis Epiſcopus, & dominus in toto mundo, ſic cenſuerunt DD. loco ſup. cit.

4 Si aliquis Patriarcha habeat ius prouidẽdi beneficijs Parochialibus in ali-

qua diœceſi alicuius Epiſcopi, quis debet facere examen Patriarcha an Epiſcopus.

℞. Epiſcopus in cuius diœceſi eſt tale beneficium, debet ponere edicta, examinare cum ſynodalibus, cõcurrentes remittere omnes approbatos ad Patriarchã, vt ipſe eligat digniorem, & Patriarcha nihil debet agere in concurſu, in edicto, & in approbatione: ratio eſt, qa oues, quas dẽt paſcere talis Parochus ſunt ſub cura Epiſcopi, & non Patriarchæ, & ideo Epiſcopus debet iudicare Parochum eſſe idoneum ſic cenſuerunt DD. in dicto c.

5 Cardinales in aliena diœceſi poſſunt cõſecrare Eccleſias profanatas?

℞. Non poſſunt, niſi ex ſpeciali Sũmi Pont. commiſſione; nam Cardinales habent dignitatem eminentiſſimam in Eccleſia, & ſunt de conſilio Summi Pont. & habent plurima priuilegia ſibi conceſſa, quibus vtũtur, ſed non habẽt vllam iuriſdictionem ordinariã in aliquo Epiſcopatu, niſi ipſi ſint Epiſcopi, vel Archiepiſcopi.

6 Archiepiſcopus quis dicitur?

℞. Ille, qui habet Epiſcopos ſuffraganeos, & iuriſdictionem in aliquibus caſibus à Iure ſibi conceſſis in vna Prouincia. c. clerico, §. Ordo diſtin. 21. bulla Pij V. in ordine 6. & 8.

7 Archiepiſcopatus, quod beneficiũ eſt de ſua natura?

℞. Eſt beneficium ſimplex, licet habeat iuriſdictionem, niſi aliunde ratione alicuius Epiſcopatus annexus, iniuncta ſit illi cura animarum, & reſidentia, & ſemper Archiepiſcopi habẽt vnitum ſibi Epiſcopatũ in quo habent iuriſdictionẽ ordinariã.

8 Archiepiſcopus, quare vocatur Metropolitanus?

℞. Quia habet Metropolim ſub ſua iuriſdictione in caſibus à Iure expreſſis, ex ratione ſui Epiſcopatus habet iuriſdictionem ordinariam in ſua diœceſi. c. clericos ſupra alleg.

9 Archiepiſcopus Metropolitanus tenetur ad reſidentiam perſonalem in ſua diœceſi, an vero poteſt etiam reſidere in diœceſi alicuius ſuffraganei?

℞. Tenetur ad reſidentiã in ſua propria diœceſi, ſicut alij Epiſcopi, quia ibi habet proprias oues, & non poterit reſidere in Epiſcopatu ſuorum ſuffraganeorum, niſi in aliquibus caſibus quando perſonaliter accedit ad faciendum ſuum officium. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1.

10 Archiepiſcopus teneť viſitare propriã diœceſim?

℞. Tenetur per ſe ipſum, & ſi legitime impeditus fuerit per ſuũ Viſitatorem, ſicut alij Epiſcopi. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3.

11 Archiepiſcopus quando tenetur viſitare diœceſim, & Eccleſiam Cathedralem alicuius Epiſcopi ſuffraganei?

℞. Solum quando vrget aliqua cauſa, quæ debet eſſe approbata in concilio Prouinciali, vel quando habet ſpecialem commiſſionẽ Summi Põt. & non aliter, quia quilibet Epiſcopus de Iure ſingulis annis debet viſitare ſuas oues. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 3

12 Archiepiſcopus Metropolitanus quã iuriſdictionem habet ſupra Epiſcopos ſibi ſuffraganeos, & quod officium debet facere?

℞. Primo põt admittere appellationes à ſentẽtia diffinitiua, vel à grauamine habente vim diffinitiuæ, quæ ante illũ veniunt ab Epis ſibi ſuffraganeis cum latæ diximus lib. 8. c. de appel-

appellationibus. Secũdo debet dare pœnam Epiſcopo abſenti à ſua diœceſi vltra tres menſes, vt dicit in Cõcil. Trid. ſeſſ. 6. c. 1. Tertio debet conſecrare ſuos ſuffraganeos. Quarto tenetur conuocare conciliũ Prouinciale quolibet triennio. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 2.

13 Archiepiſcopus Metropolitanus poterit ne abſoluere ſuffraganeos ſuos, & ſubditos eorum à quibuſcunque delictis occultis, & regularitatibus virtute, & commiſſione ſibi tradita à Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 6.

℞. Solum poterit abſoluere Epiſcopos ſuffraganeos, ſed non ſubditos eorum ſiue ſæculares, ſiue Eccleſiaſiaſticos, quia ipſi habent proprium Epiſcopum cui data eſt in ſpeciali hæc commiſſio. tenet Abb. in c. paſtoralis eod. tit.

14 Metropolitanus in prima inſtantia poteſt cognoſcere cauſas, quę pendent ante Epiſcopos ſuffraganeos?

℞. Non, niſi cauſa ſententiata diffinitiuè, vel illato grauamine quod per diffinitiuam reparari non põt. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 1.

15 Metropolitanus poterit abſoluere appellantem ab excommunicatione lata ab Epiſcopo ſuffraganeo?

℞. Non, niſi prius viſis actis, quia in eis fundatur eius iuriſdictio. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 3. de reform.

16 Metropoliranus in cauſa correctionis, vel viſitationis poreſt admittere appellãtem ab Epiſcopo ſuffraganeo?

℞. Non. neq; debet videre acta ante diffinitiuam ſententiam etiam ſi appellans ſoluat expenſas, quia hoc eſt impediri viſitationem, & talis appellatio ſolum habet effectum deuolutiuum non ſuſpẽſiuum. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 1. de reform.

17 Metropolitanus poterit cognoſcere in ſecunda inſtantia de cauſis, quas Epiſcopus ſuffraganeus ſententiauit tanquam ſedis Apoſtolicæ delegatus?

℞. Si iuriſdictio delegata cumulat cum ordinaria, verbi gratia, Epiſcopus de Iure communi, per textum in c. ad audientiam de Eccleſijs ędificandis poterat diuidere Parochias ſimiliter ex facultate ſibi tradita à Concil. Trident. ſeſſio. 21. cap. 4. poteſt nunc diuidere eas tanquam delegatus de hac cauſa in ſecunda inſtantia Archiepiſcopus cognoſcere poterit. Si vero delegatio quam Papa commiſſit tali Epiſcopo mera ſit, & particularis, & non mixta tunc Archiepiſcopus non poteſt cognoſcere in ſecunda inſtantia de hac cauſa, ſed ad Summum Pont. eſt appellandum à quo emanabit talis commiſſio, & iuriſdictio DD. ſuper c. 4. ſeſſ. 21. Conc. Trid.

18 Si contingerit committi à ſede Apoſtolica Metropolitano aliquã cauſam, & talis ſit mortuus, vel ſuſpectus poterit Nuntius Apoſtolicus committere iſtam cauſam ſuo auditori?

℞. Non, ſed eam debet remittere ad Summum Pont. à quo emanabit cõmiſſio, niſi hæc facultas expreſſe cõtineatur in ſua procura ſic declarauerunt DD. in cap. 3. ſeſſ. 13. Concilij Trid.

19 Nuntij Apoſtolici poſſunt committere appellationes interpoſitas à ſententijs Epiſcoporum ſuis auditoribus, vel alijs iudicibus?

℞. Non, ſed eam remittere debẽt ad Metropolitanos ſi aliter fecerint ſententiæ latæ à ſuis auditoribus erunt nul-

nullæ, niſi Nũtius habeat ad hoc ſpeciale priuilegium Summi Pont. DD. in c. 1. & 2. ſeſſ. 13. Conc. Trid.

20 Si Iudex primæ inſtantiæ in cauſa criminali, vel ciuili recuſaret, dare acta parti appellanti, vt ſe præſentet, Metropolitanus quid debet agere?

℞. Conſtituto quod Iudex fuit requiſitus cum compulſoria, & quod noluit dare acta, vel cõſtituto quod acta non comparent poterit abſoluere appellantem, & pronũtiare ſententiam Iudicis nullam, & punire Notarium apud quem acta eſſe debent ne partes moleſtationibus grauentur, quia appellatio eſt defenſio de Iure diuino, & nemini auferenda eſt in caſibus in quibus quiſquis iuſte, & de Iure appellare poteſt, Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 3.

21 Metropolitanus poteſt viſitare per ſe ipſum Eccleſias, & capitula exempta, vel non exempta, quę ſunt in diœceſi ſuorũ ſuffraganeorum?

℞. Non poteſt, niſi cauſa cognita in Concil. Prouinciali, & expreſſe commiſſa Metropolitano. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3.

22 Metropolitanus, quæ monaſteria poteſt viſitare, & reducere in obedientiam, & congregationem, & ſub poteſtate Prouincialis?

℞. Illa monaſteria, quæ ad huc non ſunt ſub aliqua cõgregatione, & ſita ſunt in ſua Prouincia Metropolitana, & non habent Prouinciales, neque Viſitatores, quod ſi admoniti fratres noluerint ſe reducere in aliquam congregationem approbatã tunc dicti fratres manent ſubiecti Epiſcopo illius diœceſis in qua monaſteria ſita ſunt, qui eos poterit gubernare, corrigere, & caſtigare, tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus, ſicut poteſt corrigere ſuos Clericos ordinarios. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 8.

23 Quis debet denuntiare Summo Pont. Epiſcopos non reſidentes?

℞. Metropolitanus, & ſi ipſe non fecerit reſidẽtiã Epiſcopus antiquior debet eum denũtiare Summo Pont. vt ſic Eccleſia Dei nullum patiatur detrimentum. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 1.

24 Epiſcopi Prouinciales tenent aliquando accedere ad præſtandam reuerentiam Metropolitano?

℞. Licet eum debeant in omnibus honorare, quia eſt caput illius Prouincię tamen inuiti, etiam ſi ſint vocati à Metropolitano, non tenentur accedere ad præſtandam reuerentiã Metropolitano de nouo intranti nõ obſtante quacunq; conſuetudine, ſolum tenentur accedere ad cõcilium Prouinciale legitime à Metropolitano congregatũ. Trident. ſynod. cap. 2. ſeſſ. 24.

25 Metropolitanus tenetur ne cõſecrare Epiſcopos ſuos ſuffraganeos, & q. bus ceremonijs?

℞. Tenetur conſecrare ſuos ſuffraganeos, & in conſecratione ſuffraganeorum vti debet baculo gloſ. fi. in c. vnico de ſacra vnctione, niſi forte conſecratio alicuius Epiſcopi in particulari alteri Epiſcopo commiſſa ſit cum ſolet fieri propter diſtantiam locorum, & maiorem commoditatem Epiſcopi, qui conſecrari debet.

26 Quando aliquis Epiſcopus eſt abſens à ſua diœceſi propter publicam vtilitatem quis debet examinare, & approbare cauſas abſentiæ, & eas notas facere Summo Pontifici?

℞. Metropolitanus, & ſi Metropolitanus fuerit abſens Epiſcopus antiquior

tiquior debet facere hoc officium. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1.

27 Quis debet monere, & corrigere Epiſcopos negligentes in erectione, ędificatione, vel conſeruatione ſeminarij?

℟. Metropolitanus, & ſi Metropolitanus in hoc negligens fuerit Epiſcopus antiquior debet facere hoc officium. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18.

28 Quis debet eligere Vicarium, & œconomos in Eccleſia Epiſcoporum ſede vacante ſi capitulum negligens fuerit?

℟. Metropolitanus, & in Eccleſiæ Metropolitani Epiſcopus antiquior debet facere hoc officium ſi capitulum intra nouem dies à morte Epiſcopi nõ elegerit Vicarium idoneũ, vel elegerit contra formam traditã à Concilio Trident. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 6.

29 Quis debet eligere electorem Theologię in Eccleſia Metropolitana?

℟. Metropolitanus. Triden. ſynod. ſeſſ. 5. cap. 1.

30 Antiquitas Epiſcoporum ad ſupplendas vices Metropolitani ſumitur ab antiquitate Eccleſię, vel ab antiquitate perſonæ, vel ab ętate Epiſcopi?

℟. Non ſumitur niſi ab antiquitate conſecrationis, ratio eſt, quia conſecratio eſt maior dignitas, & ſic iuſte ab ea ſumitur antiquitas.

CAPVT X.

DE AVTHORITATE ET VSV PALLII.

1 Qvid eſt pallium?

℟. Eſt quædam veſtis candida ex lana conteſta benedicta à Summo Pont. & ponitur ſupra omnes veſtes Archiepiſcopales in ſignum plenitudinis Archiepiſcopalis, & Pontificalis officij, & habet extrema nigra, & quatuor cruces nigras, & illo poſito dẽt Archiepiſcopus ſepeliri. c. niſi ſpecialis de authoritate, & vſu pallij.

2 Quis concedit pallium?

℟. De Iure antiquo Patriarchę illud concedebant Epiſcopis ſibi ſubditis, vt habetur in c. antiquo de priuilegijs; hodie vero ſolus Summus Pont. illud concedit c. 1. de authoritate, & vſu pallij.

3 Quibus datur pallium?

℟. Solis Archiepiſcopis, ſed ex authoritate Summi Pont. raro conceditur alicui Epiſcopo, vt habetur in c. 1. de authoritate, & vſu pallij.

4 Quando debet peti pallium?

℟. Intra tres menſes à die conſecrationis, & debet peti humiliter, & inſtanter à ſede Apoſtolica. Abb. in c. ad honorem eod. tit.

5 Quis debet ponere pallium in humeris Archiepiſcopi, & quæ ceremoniæ fiunt?

℟. Si Archiepiſcopus ſit in Curia Romana Summus Pont. ſuis manibus illud ponit in humeris Archiepiſcopi; ſi vero Archiepiſcopus ſit extra Curiam aliquis Epiſcopus, vel Prælatus cum ſpeciali mandato, & commiſſione Summi Pont. illud ponit ĩ humeris Archiepiſcopi in Miſſa ſolemni præcedenti iuramento, & alijs plurimis ſolemnitatibus, quæ ſunt in ceremoniali Romano. c. niſi ſpe-

ſpecialis de authoritate, & vſu pallij.

6 Quæ eſt forma pallij?

℟. Eſt collare candidi coloris ex lana confectum, & ponitur Archiepiſcopo poſt omnes ſacras veſtes ſupra humeros, & habet duo pendentia, & quatuor cruces nigras, prima ſupra pectus, ſecunda ſupra brachiũ ſiniſtrum, tertia retro, quarta ſupra humerum dextrum, quæ ſignificãt, gaudium, dolorem, ſpem, & timorẽ, quem debet habere Archiepiſcopus palliatus. Io. Andr. c. 1. de authoritate, & vſu pallij.

7 Quid confertur per pallium?

℟. Confertur nomen Archiepiſcopale, & plenitudo Pontificalis officij. c. niſi ſpecialis, eod. tit.

8 Quam poteſtatem habet Archiepiſcopus ante ſuſceptionẽ pallij, & quas res poteſt agere?

℟. Solũ poteſt exercere illos actus, qui ſunt iuriſdictionis, vt ſententiare, excommunicare, abſoluere, adminiſtrare bona ſuæ menſæ, conferre beneficia, & his ſimilia. c. niſi ſpecialis de authoritate, & vſu pallij, & Abb. ibi, & in cap. ſuffraganeus de electione.

9 Quas res non poteſt facere Archiepiſcopus, ante ſuſceptionem pallij?

℟. Licet Archiepiſcopus ſit confirmatus, conſecratus, & habeat expeditas bullas, & ſciat certo in Romana Curia ſibi conceſſum eſſe palliũ à Romano Pont. non poterit ante realem ſuſceptionem pallij, portare Crucem, neq; per ſe celebrare ordines, neq; aliqua Pontificalia exercere, quia nondum habet plenitudinẽ poteſtatis. c. niſi ſpecialis, eod. tit.

10 Archiepiſcopus ante ſuſceptionem pallij, poterit dare licẽtiam alicui Epiſcopo, vt celebret ordines in ſuo Archiepiſcopatu?

℟. Poterit, quia hoc eſt exercere iuriſdictionem, ſed non facere Pontificalia.

11 Si Archiepiſcopus transfertur ad aliũ Archiepiſcopatum, debet ne petere nouum pallium?

℟. Debet, quia in ſecundo Archiepiſcopatu non poteſt vti primo pallio, ſolum quando mortuus, ſepelitur duplici pallio poſito ſecundo ſupra primo. Abb. in c. 2. eod. titu. nu. vltimo.

12 Si Archiepiſcopus fit Epiſcopus, põt ne vti pallio?

℟. Negatiue, quia eſt ſignum ſolum Archiepiſcopo debitum, ſed in eius ſepultura ponitur pallium ſuper caput eius, cum ſua caſula ceremoniale Romanum.

13 In quo loco Archiepiſcopus, poteſt vti pallio?

℟. Solum in Eccleſijs ſuæ diœceſis, & in Eccleſijs ſuorum ſuffraganeorum in Miſſis ſolemnibus. c. 1. de authoritate, & vſu pallij.

14 Si Archiepiſcopus exierit extra ſuã Eccleſiam Pontificali apparatu nitẽs, poterit ne per vias vti pallio?

℟. Negatiue, ſed in porta relinquere illud, ob magnam reuerẽtiam illius veſtimenti.

15 Archiepiſcopus poterit ne aliquando celebrare ſolemniter ſine pallio?

℟. Poterit; imò ſunt dies ſtatuti in quibus debet vti pallio. c. vltimo de authoritate, & vſu pallij.

16 Cum Archiepiſcopus celebrat pro defunctis in ſua Eccleſia, vel extra debet ne vti pallio?

℟. Nõ dẽt, niſi ex ſpeciali priuilegio. tenet Abb. in c. quia nos, eod. tit.

Si

17 Si Archiepiſcopus extra ſuã diœceſim celebret Pontificali ornatu, cũ qua authoritate poterit vti pallio.

℞. Poterit vti pallio, cum licentia Archiepiſcopi, vel Epiſcopi, in cuius diœceſi celebrat; ratio eſt, quia pallium ſignificat plenitudinẽ poteſtatis, & iuriſdictionis quam ipſe non habet in illa diœceſi. Abb. in c. cum ſis eodem tit.

18 Poterit ne vnus Archiepiſcopus, accõmodare ſuũ palliũ alteri Archiepõ?

℞. Non poteſt, quia eſt veſtis indiuidualiter data tali Archiepiſcopo, in tali Archiepiſcopatu. cap. ad hoc de authoritate, & vſu pallij.

19 Si pallium caſu accidentali perdatur, vel crematur, poterit ne Archiepiſcopus ſibi facere aliud pallium ſimile, & vti illo?

℞. Negatiue, ſed debet petere à Summo Pontific. aliud: ratio eſt, quia benedictio pallij ſoli Papæ eſt reſeruata.

20 Summus Pontifex vtitur ne pallio?

℞. Vtitur ſemper, & vbique. c. honorem de authoritate, & vſu pallij.

21 Summus Pontifex vtitur ne baculo?

℞. Summus Pont. nunquã vtitur baculo glo. fi. in c. 1. de ſacra vnctione.

22 Baculum quid ſignificat?

℞. Coercendi facultatem, qua debẽt Epiſcopi ſuos ſubditos coercere, ſicut paſtor oues ſuas, gloſ. fin. de ſacra vnctione.

23 Quare Summus Pontifex non vtitur baculo cum ſit Epiſcopus Epõrum?

℞. Propter miſticam rationem, quia cum Summus Pont. habeat à Chriſto immediate authoritatem coercendi in baculo ſignificatam, & ipſe det illum Epiſcopis, ideo non vtitur baculo quaſi ſignificet habere illam præminentiam à nullo homine ſibi datam, gloſſa fin. in c. vnico de ſacra vnctione.

CAPVT XI.

DE TRANSLATIONE EPISCOPI, VEL ELECTI.

1 QVid eſt translatio?

℞. De ſede in ſedem commutatio, c. mutationes. 7. quæſt. 1. Goffred. in ſumma titu. de translationib.

2 Quare in titulo ponitur de translatione Epiſcopi, vel electi?

℞. Quia elect', & cõfirmatus in multis æquiparatur Epõ conſecrato, & pręcipue, qa eadẽ pęna poſita eſt, ſi ſua authoritate ſe transferat, ex vna Eccleſia in aliam. c. licet eod. tit.

3 Quis hẽt poteſtatẽ trãſferendi, & confirmandi Archiepiſcopos, & Epõs?

℞. Solũ Sũmus Põt. qa eſt de maioribus Eccleſiæ negotijs. c. 1. eod. tit.

4 Archiepiſcopus poteſt ne transferri in Eccleſiam Epiſcopalem?

℞. Poteſt cũ licẽtia Sũmi Põt. & diſpenſatione, qa eſt deſcenſus de maiori, & altiori dignitate ad minorẽ c. 1. & 2. de translatione Epi, vel electi.

5 Quę ſunt cauſę, propter quas põt Epũs transferri ex vna Eccleſia ad aliam?

℞. Primo, propter maiorẽ vtilitatẽ Eccleſiæ, cum quis eſt magis neceſſarius in vna quam in altera. Secũdo, propter maiorẽ dignitatem,

vt detur maius præmiũ alicui perſonæ de Eccleſia magis benemerenti, vel quia bona ſua conſumpſit in ſeruitio Principis, & in bonũ cõmune, & factus eſt pauper ex hac occaſione, vt ſatisfaciat ſuis debitoribus. Abbas in cap. licet eodem tit. num. 3.

6 Quare ſolus Papa poterit transferre Epiſcopos ex vna Eccleſia in aliam, & in hoc diſpenſare?

℞. Quia Epiſcopus habet coniugium ſpirituale cum ſua Eccleſia, tamquam cum vera ſponſa, eſtque illi matrimonialiter ligatus, ideò ſolus Papa poteſt diſſoluere hoc cõiugium ſpirituale, cap. 2. de translatione Epiſcopi. Abbas ibi capit. honor in gloſſa. de poſtulatione Prælatorum.

7 Quod eſt fortius vinculum, matrimonium ſpirituale, vel carnale?

℞. Diſtinguendo, quoad vinculum præciſe carnale eſt maius vinculum, quia non ſoluitur niſi morte vnius, at vero quoad effectum, ſpirituale matrimonium eſt maius, quia in eo imprimitur character indelebilis; vnde ſi Epiſcopus reſuſcitaret ſine noua conſecratione eſſet Epiſcopus. gloſſa in verbo fortius. cap. 2. eodem titu. & Abbas ibi n. 31.

8 Canonici, vel clerici habent ne, vinculum matrimoniale, cum ſua Eccleſia, ſicut Epiſcopus?

℞. Negatiue, quia licet ſint aſcripti tali Eccleſiæ non ſunt matrimonialiter alligati, & ideo libere poſſunt eligi in Epiſcopos; ratio eſt, qa Eccleſia non habet duos ſponſos, ſed vnum. c. finali de poſtulatione prælatorum. cap. ſi Abbatem de electione in 6.

9 Papa poteſt ne transferre Epiſcopum inuitum ex vna Eccleſia in aliam?

℞. Cauſa ceſſante faciendo iuſtitiam non poteſt, quia indiſſolutione vinculi requiritur conſenſus partis. Abb. in c. fin. de confirmatione vtili, vel inutili. n. 13.

10 Quibus modis ſoluitur vinculum ſpirituale quod Epiſcopus habet cum ſua Eccleſia?

℞. Tribus modis, translatione, renuntiatione, depoſitione, ſemper tamen debet fieri cum authoritate Papæ, Abb. capit. 2. eodem titu. num. 31.

11 In quo aſſimilantur matrimonium carnale, & ſpirituale?

℞. In eo quod de vtroque verificatur præceptum Dei. quos Deus coniunxit homo non ſeparet. Abbas c. licet eod. tit. n. 2.

12 In quo differunt coniugium ſpirituale quod contrahitur inter electum, & ſuam Eccleſiam, & coniugium carnale, quod contrahitur, inter virũ, & vxorem?

℞. In eo quod coniugium inter virum, & vxorem eſt vnum ex ſeptem ſacramentis Eccleſiæ; coniugium vero ſpirituali, non eſt ex ſeptem ſacramentis, ſed ſolum quoddam fortiſſimũ vinculum ſpirituale.

13 Quam pœnam incurrit Epiſcopus, qui ſua authoritate ſe transfert ex vna Eccleſia ad aliam?

℞. Vtraque priuatur à Papa, quia iuſte punitur quis, in eo in quo peccabit, c. quanto, c. licet de translatione Epiſcopi.

14 Electus, & confirmatus, ſed nondum conſecratus poterit ne beneficia conferre?

℞. Po-

℞. Poterit, & facere oẽs actus iuriſdictionales, præter ordines Abb. c. 1. de traslatione Epiſcopi, vel electi. nu. 10. & 11.

15 Electus, & confirmatus ante conſecrationem poterit ne dare licentiam alteri Epiſcopo, vt in ſua diœceſi conferat ordines, & faciat Pontificalia?

℞. Poterit. ratio eſt, quia iſta ſunt iuriſdictionalia, & poteſtas datur illi in confirmatione. Abb. in c. 1. eod. tit. nu. 10. & 11.

16 Quare Epiſcopus ante conſecrationẽ poteſt committere alteri quod ipſe non poteſt facere?

℞. Quia committere ordinationem eſt actus iuriſdictionis, quæ iuriſdictio data eſt Epiſcopo in confirmatione; & ſicut capitulum in ſede vacante poteſt dare licentiã alicui Epiſcopo, vt exerceat ordines maiores, & minores, melius poterit id facere Epiſcopus confirmatus. Abb. c. 1. eod. titu. num. 11.

CAPVT XII.

DE FAMILIA EPISCOPI.

1 Familiares Epiſcopi quales debent eſſe?

℞. Non debent eſſe rixoſi, vinoſi, impudici, illati, blaſphemi, iuratores, neq; amatores voluptatum; ſed debent eſſe modeſti, quieti, obedientes, vitia fugientes, virtutes amplectentes, ita, vt in veſtitu, cultu, & in omnibus actibus honeſtatẽ præferant, & in oĩbus actionibus aliis dent exemplum virtutis, & humilitatis ſicut decet Miniſtros miſteriorum Dei. Trident. ſynod. ſeſſ. 2. decreto de modo viuendi in concilio, & ſeſſ. 25. c. 1.

2 Familia Epiſcopi gaudet ne priuilegio fori?

℞. Gaudet ſicut cæteri clerici; quia priuilegium extendit non ſolum ad clericos, ſed etiã ad omnes miniſtros neceſſarios ad ſeruitium Epiſcopi, & ad exercendam iuriſdictionẽ Eccleſiaſticã, tenet Abb. in c. fin. de officio Archidiaconi; Archidiaconus in c. 2. de foro competenti.

3 Epiſcopus poteſt habere familiam armatam, & miniſtros Iuſtitiæ?

℞. Poteſt habere Alarios, prætores Miniſtros, cum virgis, & officiales curſores, & ſeruientes ad adminiſtrationem Iuſtitiæ, ſicut Iudices ſæculares habent, ratio eſt, quia iuriſdictio Eccleſiaſtica, non eſt minus neceſſaria quam iuriſdictio ſæcularis, imò magis vtilis, & neceſſaria ad animarum ſalutem; imò & ad pacem regum ſæcularium, & ad conſeruandos ſubditos in obedientia, & ſic iuriſdictio Eccleſiaſtica debet habere omnes miniſtros neceſſarios ad eam perfectè exercendam, de conſuetudine vniuerſali Eccleſiæ. Bald. in l. nã ſalutem, § finali, C. de præfectis vigilum. Decius c. ſignificaſti, de officio delegati; licet Felynus teneat contrarium in cap. ſignificas dicto cum aliis.

4 Epiſcopus, vel eius Vicarius, quem numerum poteſt eligere alariorum, officialium, & miniſtrorum, ad adminiſtrationem iuſtitiæ Eccleſiaſticæ?

℞. Numerum competentem, & ſuffi-

ſicientem ad adminiſtrandam iuſtitiam, conſiderato, numero animarum, ciuitate, loco, & magnitudine negotiorum, ita tamen, quod miniſtri nominati ſint ad neceſſitatē negotiorum, & non ad exemptionem à iuriſdictione Iudicis ſæcularis, quia hoc eſſet defraudare Iudices ſæculares à iuriſdictione ſuorum ſubditorum.

5 Si fuerit controuerſia, vel quærela inter Iudicem ſęcularem, vel Eccleſiaſticum propter multitudinem miniſtrorum, quis debet determinare numerum certum?

℞. Iudex Eccleſiaſticus ſuperior, nā Iudex laicus, etiam ſi ſit Prorex, non poteſt cognoſcere cauſam Eccleſiaſticā Epiſcopi, vel Vicarij, aliàs incidit in excommunicationem latam à Iure, bene tamen poteſt obſecrando, vt talis numerus reformetur, repreſentando damna, & incōmoda.

6 Iſti officiales laici, alarij, vel miniſtri iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, gaudēt ne priuilegio fori in ciuilibus, & criminalibus, ſicut familiares Epiſcopi, qui ſeruiūt circa ſuam perſonā?

℞. In hoc articulo conſuetudo ciuitatis, vel Prouinciæ, maxime eſt attendenda, & ſi eſt aliquod priuilegium Summi Pont. illud eſt obſeruandum, ſed credo, quod vniuerſaliter tales miniſtri, & officiales in ciuilibus, & criminalibus debeant iudicari à Iudicibus Eccleſiaſticis, quibus inſeruiunt, & debeant remitti à Iudicibus ſęcularibus, niſi in caſibus atrocioribus, vt ſi talis miniſter fuiſſet grauis aſſaſſinus viarum, famoſus latro, & ī alijs delictis eiuſdem qualitatis, in quibus, neq; Eccleſia illi ſuffragatur.

7 Iſti alarij, & miniſtri, quales qualitates debent habere?

℞. Debent eſſe periti, quieti, & pacifici, qui non abutantur officio, & libertate Eccleſiaſtica, neq; illā accipiant ad detegenda ſua delicta.

8 Tales alarij, & miniſtri, poſſunt ferre arma, abſq; licētia Iudicis ſæcularis?

℞. Poſſunt ferre arma offenſiua, & defenſiua, & omnia neceſſaria ad adminiſtrandam iuſtitiam, ſola licētia Iudicis Eccleſiaſtici, vt tenēt Doctores in c. nullus iudicum, de foro competenti.

9 Si Iudex ſæcularis inijciat manus violentas in iſtos miniſtros, & alarios, incidit ne in excommunicationem canonis, ſi quis ſuadente diabolo?

℞. Negatiue, neq; in vllam excommunicationem, quia iſti ſunt ſæculares, & habent priuilegium, vel cōſuetudinem limitatam, & cum ſit lex pœnalis, extendi non debet ad caſus in ea non contentos, vt dicūt DD. in dicto c. ſi quis ſuadente diabolo, de pœnis.

10 Iſti alarij, vel ſeruientes, debent ne gaudere exemptione gabellarum, ſicut clerici, ſaltem pro illo tempore in quo ſeruiunt iuriſdictioni Eccleſiaſticæ?

℞. In hoc articulo conſuetudo ciuitatis, vel Prouinciæ eſt ſeruanda, quia in toto iure, hoc non eſt diſpoſitum, vt tales miniſtri emant, abſque ſolutione gabellę, ſicut emunt clerici.

11 Serui Eccleſiarum, Epiſcoporū, & clericorum, debēt ne fatigari anguſtijs, impoſitionibus, vel ſolutionibus à Iudice ſæculari, ſicut ſęculares?

℞. Cum diſtinctione; ſi tales ſerui ſint mancipia, quæ ab Eccleſiis, vel Epiſcopo vendi poſſunt, non debet fati-

fatigari nouis anguſtijs, aut ſolutionibus; ſi vero tales ſerui ſint famuli liberi, qui mercede annuali, vel ſtipẽdio per menſes, ſeruiunt Eccleſiæ, vel Epiſcopi, poſſunt fatigari ſolutionibus, & anguſtijs, ſicut cæteri ſæculares; ratio eſt, quia textus in c. Eccleſiarum ſeruos, 12. q. 2. expreſſe loquitur, de mancipijs, & non de famulis, vt in gloſsa patet, verbo, clericorum mancipio.

12 Quare famuli non gaudent dicto priuilegio, & mancipia clericorum gaudent, cum famuli ſint melioris conditionis?

℞. Quia bona clericorum, & Eccleſiarum, ſicut prędium, & agrum, & bona mobilia gaudent dicto priuilegio, & mancipium eſt vnum ex his bonis; nam poteſt à clerico, & ab Eccleſijs vendi, & pretium poteſt clericus in alios ſuos vſus conuertere.

13 Clerici minores, qui ſeruiunt Eccleſijs, & altaribus, ſunt ne exempti à iuriſdictione ſæculari?

℞. Affirmatiue; ratio eſt, quia ſunt adſcripti ad ſeruitium alicuius Eccleſiæ, & de his clericis expreſſe loquitur textus in c. nullus iudicum, de foro competent. vt late dixi in titulo de foro comp. & in c. de priuilegio fori.

14 Famulus Epiſcopi, poterit titulo familiaritatis ordinari ab ipſo Epo?

℞. De hoc late dixi lib. 1. c. 12. de ſacramento ordinis.

15 Epiſcopus poteſt accipere aliquid pro collatione beneficij, vel pro titulo ordinum, ratione ſigilli, vel laboris?

℞. Nihil, etiam ſi ſit conſuetudo, quia quod gratis accepiſtis, gratis date. Trident. ſyn. ſeſſ. 21. c. 1. de reform.

16 Secretarius, vel Notarius Epiſcopi, quam mercedem debet habere pro titulo collationis, capellaniæ, vel beneficij curati, vel ſimplicis?

℞. Pro ſcriptura, & ſigillo, non poteſt excedere vnum aurum. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 1.

17 Secretarius Epiſcopi pro collatione ordinum, vel pro literis dimiſſorialibus, aut teſtimonialibus, quam mercedem poteſt exigere?

℞. Decimam partem auri, & non poteſt eam excedere, etiam ſi ſponte offeratur ab ordinato, & hoc dummodo nullum habeat ſalarium ſufficiens pro ſuo munere, quia ſi habeat ſalarium, gratis debet dare titulos. Trident. ſyn. ſeſſ. 21. c. 1. de reform.

18 Quando Concilium Tridentinum ſeſſio. 13. capitu. 3. de reformatione dicit, quod acta ſint danda appellanti intra triginta dies gratis, loquitur ne cum Secretario Epiſcopi, vel cum Notario publico, qui aſſiſtit ad lites?

℞. Loquitur cum Notario, qui aſſiſtit in foro, & Tribunali, cui ſoluenda eſt merces, ſi acta tranſſumpſit, iuxta conſtitutiones dicti Tribunalis; ſi vero acta dat originalia, vt videantur à Iudice appellationis, tunc gratis debet dare, quia nullum ponit laborem, & ſic intelligendus eſt textus Concil. Trident. ſupra cit.

CA-

CAPVT XIII.

DE VICARIO, ASSESSORE, ET FISCO EPISCOPI.

1 Epiſcopus poteſt habere Vicariũ generalem, qui adminiſtret iuſtitiam, & eius vices ſuppleat?

℟. Poteſt, ſi vult, & eum amouere, & reuocare, quotieſcũq; voluerit abſque eo, quod teneat reddere rationem, cur illum reuocet, & ponit alterum; ratio eſt, quia nominatio Vicarij, eſt actus liberæ voluntatis, de quo nemo cogitur reddere rationẽ. tenet Nauar. cap. vnico, de officio Vicarij.

2 Vicarius Epiſcopi, quas qualitates debet habere?

℟. Debet eſſe clericus, & non coniugatus, neq; excommunicatus, nec ſuſpenſus, peritus in Iure Canonico, graduatus, ſi fieri poſſit, & debet habere ſecum mãdatum in ſcriptis, vir bonæ vitæ, & famæ, magnæ authoritatis, & iudicij, quia debet repreſentare perſonam Epiſcopi, & melius erit, vt ſit Sacerdos, vel in ordine ſacro, quia debet imperare ſacerdotibus. c. cum incunctis, § inferiora, de electione, Abbas c. ſane nu. 1. 2. 3. & 4. de clerico coniugato, Nauarrus in manuali cap. 25. num. 12. Rebuffus in praxi, titu. de Vicarijs.

3 Sufficit ne, vt Vicarius habeat primam tonſuram, vt clericus dicatur?

℟. De Iure ſufficit prima tonſura, vt clericus dicatur, quia omnia requiſita ſupra poſita, ſunt ad melius eſſe, ſed per bullam Clementis VIII. cautum eſt, vt neceſſario Vicarius ſit ordinatus in ſacris ordinibus, motus plurimis rationibus.

4 Vicarius Epiſcopi, quam ætatem debet attingere?

℟. De Iure vigeſimum quintum, c. cum incunctis, §. inferiora, de electione, ſed ſi habeat minorem ætatẽ, non ideò acta per illum erunt irrita, quia ille text. loquitur de conſilio, conſiderans maturitatem, quam Vicarius debet habere, & aliquando prudentia, ingenium, & ſcientia, ſupplent ætatem.

5 Epiſcopus poteſt habere Vicarium foraneum, & ſi poteſt quas qualitates debet habere, & quã iuriſdictionẽ?

℟. Poteſt, & ſi fieri poſſit, habeat qualitates Vicarij generalis, & habeat iuriſdictionem limitatam, & delegatam, debet enim ſolum informationes ſumere, incarcerare, & remittere cauſas, & incarceratos ad Vicarium generalem, gloſſa in clementina cap. 2. verbo, foraneo, de reſcriptis.

6 Mandatum Vicarij generalis, quomodo debet fieri, & quæ forma debet ſeruari, vt in materia iuriſdictionis, tam periculoſa, omnis dubitatio tollatur?

℟. Omnes caſus infra poſiti, qui requirunt ſpeciale mandatum, debet concedi, & exprimi in Scriptura, & ſi Epiſcopus voluerit ſibi reſeruare aliquam iuriſdictionem, debet dicere reſeruo in me ſpecialiter prouiſionem, & collationem beneficiorũ, Notarius vero debet ſcribere, quod con-

conceditur Vicario generali tanta facultas, quantam Epiſcopus hēt, in omnibus caſibus, qui de iure, vel cōſuetudine requirunt ſpeciale mandatum Iacobus Esbroz, de officio Vicarij, lib. 2

7 Si Epiſcopus eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, iuriſdictio Vicarij, eſt ne ſuſpenſa?

℞. Affirmatiue, quia pendet à iuriſdictione Epiſcopi, & agit omnia, vt inſtrumentum, non ut cauſa principalis, ſed ſi Epiſcopus ſuſpenſus ſit in vno actu, in illo erit ſuſpenſus Vicarius, in reliquis, neq; Epiſcopus, neq; Vicarius. c. 1. de officio Vicarij lib. 6. & ibi gloſſa, & Anchar.

8 Vicarius, qui habet generale mandatū, quid poteſt facere?

℞. Poteſt exercere iuriſdictionem ciuilem, & criminalem, & exercere vices Epiſcopi in omnibus, in quibus de Iure non requiritur habere ſpeciale mandatum.

9 Vicarius generalis in abſentia Epiſcopi, poteſt concedere licētiam alicui Epiſcopo, vt exerceat Pontificalia, & faciat ordinationes?

℞. Nō poteſt, niſi ad hoc habeat ſpeciale mandatum. gloſ. in c. cum nullus, de tempor. ordinand. in 6.

10 Vicarius Epiſcopi poteſt conferre beneficia, inſtituere, & præſentare, vel recipere reſignationes beneficiorū cum mandato generali?

℞. Negatiue, imò requiritur ſpeciale mandatum, cap. fin. de officio Vicarij, lib. 6. Rebuffus in praxi beneficiali, n. 49.

11 Vicarius poteſt vnire beneficia, vel interponere authoritatem permutantibus?

℞. Non poteſt, ſine ſpeciali mandato. Rebuff. in praxi beneficiali n. 102

12 Vicarius poteſt viſitare, ſine ſpeciali mandato?

℞. Negatiue, quia viſitatio proprie eſt Epiſcopi munus. Rebuffus, in praxi beneficiali, n. 100.

13 Vicarius poteſt congregare ſynodum, ſine ſpeciali mandato?

℞. Negatiue. c. ſi Epiſcopus, de officio ordinarij. lib. 6.

14 Vicarius poteſt dare dimiſſorias, vel comendatitias literas ſine ſpeciali mandato?

℞. Non poteſt, ſi Epiſcopus ſit pręſens, ſi ſit abſens poterit cum generali mandato. cap. penult. de temp. ordinand. in 6.

15 Vicarius poteſt diſpenſare in caſibus, in quibus de Iure Epiſcopus poteſt diſpenſare ſine ſpeciali mandato?

℞. Non poteſt; neque in caſibus, qui à Romano Pontifice Epiſcopo committuntur. Rebuffus in praxi num. 41.

16 Vicarius poteſt inquirere delicta, & ea corrigere, & beneficio aliquem priuare, ſine ſpeciali mandato?

℞. Non. c. 2. de officio Vicarij lib. 6 Iulius Clarus in praxi criminali, q. 40. §. fin.

17 Vicarius poteſt confirmare Abbates, Abbatiſſas, vel eas, & moniales benedicere ſine ſpeciali mandato?

℞. Non. c. 1. de ſupplenda negligentia Prælatorum.

18 Vicarius poteſt tractare cauſas matrimoniales ſine ſpeciali mandato?

℞. Nō, quia proprio Epiſcopo ſunt commiſſæ. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 20. de reform. c. ex literis, de in integrū reſtitutione.

19 Vicarius poteſt interponere authoritatem donationi iuris patronatus ſi-

ne

ne ſpeciali mandato?

℟. Non. Rebuffus, in praxi, n. 155.

20 Vicarius poteſt ſubſtituere alium Vicariũ generalẽ ſine ſpeciali mãdato?

℟. Non. Cappella Tholoſ. dec. 39. q. 37. in addictionibus.

21 Si Epiſcopus det facultatem ſuo Vicario ſpecialem ad abſoluendos caſus reſeruatos, poterit ipſe, aliũ ſubdelegare, abſq; eo quod hoc ſpecialiter contineatur in mandato?

℟. Affirmatiue, quia hoc eſt actus iuriſdictionis, nã delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, delegatus dicitur, & ſic poterit hanc facultatem alteri delegare, etiam ſi Vicarius nõ ſit Sacerdos. Iaſon in l. à Iudice, C. de iudicijs, Nauarr. conſ. 22. de pœnitentijs.

22 Si Epiſcopus det facultatẽ clerico particulari abſoluendi à caſibus reſeruatis, poterit ſimiliter ipſe alteri eã delegare?

℟. Non, quia talis clericus nõ exercet iuriſdictionem, neque facit officium Iudicis, & ſic ius commune illi non fauet.

23 Quæ committuntur à Romano Pont. Epiſcopo, vel è contra, poterit Vicarius agere ſine ſpeciali mãdato?

℟. Cum diſtinctione, aut committuntur nomine officij, aut nomine perſonæ, ſi nomine perſonæ, nõ poterit, ſi nomine officij, bene poterit. ita ſentit Cabarella clementina 2. q. 9. num. 8. de reſcriptis, Decius c. & quoniam, de reſcriptis.

24 Vicarius Epiſcopi, vel ordinarius pro diſpenſationibus ſibi remiſſis à Curia Romana, quid poteſt accipere?

℟. Nihil, etiam ſi ſit conſuetudo in contrarium.

25 Si Vicarius fuerit Canonicus, dẽt præcedere alios Canonicos in choro, capitulo, & in actis publicis?

℟. Quamuis variæ ſint opiniones, ſentio tenendum quod cum aſſiſtit in aliquo actu, vt Canonicus, tunc obſeruet locum Canonici, ſecũdum eius antiquitatem; at cum aſſiſtit ſine cotta, neq; inſignia habet Canonici, vt Vicarius ſubſtitutus Epiſcopi, tũc omnes præcedet; hoc enim magis rationi conſonat, & dignitati, gloſſa in c. à collatione, verbo, Prælatis, de appellatione in 6. Geminianus, ibi. n. 6. tractat hanc materiam Nauar. in conſ. 1. c. 2. de maioritate, & obediẽtia, vbi late refert Authores vtriuſq; opinionis.

26 Epiſcopus põt habere Iudicẽ ſæcularẽ?

℟. Si habeat iuriſdictionem ſæcularem, debet habere Iudicem ſæcularem, ne contingat ipſum irregularẽ fieri, ſi alicui mors ſit inferenda, vel membrum ſcindẽdum, ſed Summus Pont. dat breue Epiſcopis, qui habent iuriſdictionem ſæcularem, vt poſſint eam exercere abſq; metu excommunicationis, veluti Archiepiſcopus Montis Regalis, qui ampliſſimam habet iuriſdictionem ciuilẽ, & criminalem, & merum mixtũ Imperium in toto ſuo ſtatu. tenẽt DD. in c. fi. ne clerici, vel monachi. lib. 6.

27 Epiſcopus poteſt habere adſeſſorem, & quas qualitates debet habere?

℟. Poteſt habere adſeſſorẽ Eccleſiaſticum, vel laicum; ratio eſt, quia de Iure nullam iuriſdictionẽ habet, niſi conſulere Epiſcopum, & poteſt eſſe Iuriſta, vel Theologus. l. fi. C. de adſeſſoribus, & ibi Iaſon in Rubrica, ff. de officio adſeſſoris.

28 Epiſcopus poteſt habere fiſcũ, & quas qualitates debet habere?

℟. Po-

℞. Poteſt habere fiſcũ, ſiue Eccleſiaſticum, ſiue ſæcularem, quia eſt miniſter neceſſarius Tribunalis, & dẽt eſſe perſona ſufficiens, fidelis, & diligens. Diaz, in pract. criminali, c. 45.

29 Officium fiſci quale debet eſſe?

℞. Debet expurgare diœceſim ab omnibus vitijs, & inquirere delicta ſecreta; præcipue concubinatus, examinare vitam clericorũ, habere notitiã hominum totius diœceſis. l. 1. & 2. C. ſi ſeruus export. veniat, & ibi Bald. & p tot. tit. ff. de iure fiſci. Bernand. Diaz, in pract. criminali, c. 4.

30 Epiſcopus poteſt habere carceres?

℞. Neceſſario dẽt habere carceres publicas, & ſecretas ad cuſtodiã delinquẽtiũ, & ad pœnam eorum, qui in iudicio negant veritatem. c. 3. de pœnis in 6.

31 In eodem carcere, debẽt eſſe homines, & mulieres?

℞. Si ſit vna, eadẽq; domus, debẽt eſſe diſtincti, & ſeparati, ita, vt homines, non poſſint loqui cum mulieribus, neq; eas loqui, neq; videre propter decẽtiã. Bernard. Diaz vbi ſup.

32 Si quis committat delictum in carcere, quam pœnam habet?

℞. Eandem pœnã, quã ſi cõmitteret delictũ in domo Regis, qa carcer eſt Regia domus; Bern. Diaz, vbi ſup.

33 Epiſcopus poteſt implorare auxilium brachij ſęcularis, & qbus in caſibus?

℞. Poteſt. Primo, quãdo per ſe non põt exequi ſuã ſententiã, vt in cauſa mortis. Secũdo, quãdo non hẽt ſufficientes vires ad capiẽdum aliquẽ. Tertio, quãdo timetur de aliqua reſiſtentia. Quarto, quãdo ita eſt impeditus, vt nõ poſſit vti ſua iuriſdictione. Quinto, quãdo mandatũ iudicis Eccleſiaſtici expiret, & tandẽ in omnibus caſibus ſibi neceſſarijs; & Iudices ſæculares teneñ illi præbere auxiliũ, quia vna iuriſdictio, dẽt adiuuare alterã, & ẽ cõtra. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 8.

34 Quam pęnam incurrunt impedientes Ẽpis ſuã iuriſdictionem, vel eos non adiuuantes, vel reſiſtentes?

℞. Ipſo facto ſunt excommunicati per bullam in Cœnæ Domini.

35 Quando Iudex Eccleſiaſticus petit auxiliũ brachij ſęcularis, Iudex ſęcularis dẽt videre proceſſum factũ à Iudice Eccleſiaſtico?

℞. Non, niſi forſan velit videre proceſſum ad finem informandi ſe, ſed nõ vt acquirat aliquam iuriſdictionem ſupra iudicem Eccleſiaſticum. Ab. & Imola c. 1. de officio ordinari.

CAPVT XIIII.

DE INDVLGENTIIS.

1 QVis poteſt dare indulgẽtias, & quas?

℞. Summus Pont. quas voluerit, & Epiſcopus ſuis ſubditis in dedicatione Eccleſiæ vnũ annũ indulgentiæ, reliquis tẽporibus 40. dies. c. ex eo, extra de pœnitentijs.

2 Indulgentiæ conceſſæ à ſede Apoſtolica, poſſunt publicari ſine licentia Epiſcopi?

℞. Non, propter maiorem cautelã, ne falſæ indulgentiæ publicentur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. decreto, de indulg.

3 In iubileo conceſſo à Summo Pont. per duas hebdomadas, põt quis in vna ieiunare, & ĩ alia ſumere ſacramẽtũ?

℞. Non, quia ſeruãda eſt forma priuilegij. Barthol. Vgol. de officio, &

poteſtate Epiſcopi, §. de indulgentijs, fol. 358.

4 Si quis nõ lucratur iubileum in ſua ciuitate, poteſt ire ad aliam, & ibi indulgentias lucrari?

℞. Poterit, bonum enim in quacunque ciuitate repertum fuerit; poteſt illud lucrari. Bartholom. Vgol. de officio, & poteſtate Epiſcopi, §. indulgentiæ.

CAPVT XV.

DE POTESTATE EPISCOPI IN COMMVTATIONE VLTIMARVM voluntatuum, & reductione Miſſarum.

1 QVis poterat reducere numerũ Miſſarũ, quãdo eleemoſyna penuria temporis, ita erat tenuis, vt nõ facile inueniretur, qui huic oneri ſe ſubijceret propter tenuitatem victus?

℞. A Sancto Concilio Trid. ſeſſ. 25. c. 4. de refor. hęc facultas data erat Epis, vt mutarent in ſynodo dięceſana, & Abbatibus, & Generalibus in ſuis capitulis generalibus, & non in Prouincialibus, vbi poterant ſtatuere, quod videret magis expedire ad Dei honorẽ, & Eccleſię vtilitatẽ, cõſiderata Regione, & abundantia, vel penuria ciborũ, ita tñ, vt ſemper fieret cõmemorario defunctorũ, qui Miſſas, & legata reliquerũt, ſed hodie hanc authoritatem Dñus noſter Vrbanus VIII. Sũmus Pôt. ſibi referuauit, & limitauit dictũ c. 4. ſeſſ. 25. aſſumẽs ſibi authoritatem reducẽdi numerum Miſſarum ad minorẽ numerũ, tollens eam ab Epiſcopis in ſynodo, & Abbatibus, & Generalibus religioſorum in ſuis Capitulis generalibus ex decreto Congregar. Card. ſacri Concil. interp. die 21. Iunij 1625. anno 3. ſui Põtific.

2 Quare Summus Pôt. ſibi reſeruauit facultatem, quãdo eleemoſyna eſt ita tenuis, vt cum ea quis cõmode ſubſtentari non poſſit?

℞. Primo ne pereant piæ teſtantium voluntates. Secũdo ne violetur de facili fides benefactorum. Tertio ne animæ defunctorũ ſuffragijs priuentur. Quarto ne Eccleſijs debitus ſubtrahatur cultus. Quinto ne Chriſti fideles ſubtrahantur à charitate, & voluntate relinquendi ſuffragia, exiſtimantes, quod vna Miſſa fratres, vel clerici ſatisfaciunt pluribus Miſſis, vt omnia habentur in dicto decreto Vrbani VIII. ſup. cit.

3 Epiſcopus in ſynodo diœceſana, poterit tollere qualitates, & onera poſita in fundatione alicuius beneficij, vel capellaniæ?

℞. Nõ pôt, etiã de cõſenſu patroni; qa talis facultas nõ eſt data illi à cõcilio in d. c. 4. ſeſſ. 25. ſed ſolũ, quod poſſit reducere Miſſas relictas à teſtatore, & hæc facultas non extendenda in præiudicium teſtatoris.

4 Miſſæ impoſitæ in fundatione alicuius beneficij, vel cappellanię, debent ne reduci ad minorem numerũ ab Epiſcopo, & ſynodo Prouinciali?

℞. Multum attendenda eſt intentio fundatoris ad hoc vt talis reductio non fiat, niſi à Sũmo Pontifice, quia

quia Conciliũ in dicto capite quarto, ſolum loquitur de Miſſis à teſtatoribus relictis, non de Miſſis in fundatione alicuius beneficij poſitis, ſic cenſuerunt Illuſtriſs. Cardinales interpretes Sancti Concilij.

5 Quæ differẽtia eſt inter Miſſas relictas in fundatione beneficij, vel cappellaniæ, & inter Miſſas relictas à teſtatoribus abſolutis?

℟. Magna, quia ad fundationẽ cappellaniç, vel beneficij, neceſſario requiritur fundatio, dotatio perpetua in bonis ſtabilibus, & fructiferis, approbatio Miſſarum cum authoritatẽ Summi Pont. vel Epiſcopi, at vero in Miſſis, vel officijs relictis in teſtamẽto, ſolum requiritur mera voluntas teſtatoris; quia eſt legatum tẽporale, & finitur impleto legato.

6 Si quis grauatus ſit tali onere, vt quotidie celebret Miſſam de Beata Virgine, tenetur ne adimplere tale grauamen?

℟. Negatiue, ſed cum conſilio Epiſcopi poterit illud reducere ad aliquas Miſſas principales, qa nõ pertinet ad ſubſtantiam fundationis, & teſtator non poteſt diſponere contra legem, quam Eccleſia habet, quç diſponit, de quonam ſancto quotidie debeant Sacerdotes celebrare; ſi vero teſtator iubeat, vt dicantur viginti, & triginta Miſſæ de B. Virgine, Cappellanus tenetur eas dicere, ne videatur cõtradicere expreſſe piæ volũtati teſtatoris. tenet Nauar. conſil. 9. nu. 8. de obſeruatione Miſſarum.

7 Qui poteſt commutare vltimas volũtates defunctorum?

℟. Epiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus, cognoſcendo rẽ ſummarie, & extraiudicialiter, narrata prius à partibus veritate, vt habetur. in Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 6.

8 Legata ad pios vſus, poſſunt ne in alios conuerti, etiam meliores abſq; authoritate Papæ?

℟. Generaliter nõ poſſunt, quia hçc res eſt grauiſſima, & tutius eſt currere ad caput Eccleſiæ, quã cũ ſcrupulo, & ſub dubio aliquid operari.

9 Quæ legata poſſunt conuerti in alios pios vſus cũ authoritate Epiſcopi?

℟. Quando legata impedimento iuris, vel facti non poſſunt inſeruire vſui deſtinato à teſtatore; tunc enim Epiſcopus ſupplet vicem teſtatoris commutando legata in aliam rem æquam, vel meliorem. tenet Imola in clementina, quia contigit, de religioſis domibus. Couarr. c. tua nobis, de teſtamentis, n. 7. Mol. loc. cit. ſ. quando aliquid.

10 Quod eſt impedimentum Iuris, vel facti?

℟. Iuris eſt, vt ſi relinquantur bona ſtabilia religioſis Sãcti Franciſci, ex eorum inſtituto, & regula, incapacibus: facti eſt, vt ſi teſtator mandat Eccleſiam fieri in loco infidcliũ, vel vbi eſt bellum, vel vbi non eſt locus, vel ſi mandet dicere Miſſas in Eccleſia, vbi propter alia onera tale legatum adimplere non poſſit.

11 Quando eſt difficile adimplere voluntatem teſtatoris, ſed non impoſſibile, poterit Epiſcopus cõmutare eã?

℟. Poterit eam accõmodare in rem ſimilem, vel meliorem, quia difficile çquiparatur impoſſibili. tenet Fely. conſ. 42. n. 17.

12 Taxa à teſtatoribus poſita pro eleemoſyna Miſſarum, debet ne ſeruari?

℟. A ſacra congregatione concilij

 re-

reprobatur talis taxa, quia debet eſſe ſecundum ſynodum cuiuſcunq; Prouinciæ, & ſecundum ratione cõſiderato tempore, penuria rerũ; tenet Miranda in manuali presbyterorũ, p. 1. q. 41. art. 23.

13 Pro Miſſis celebrandis, poteſt fieri conuentio de certa eleemoſyna?

℟. Negatiue, neque promittens pro ſolutione poteſt coram iudice conueniri, neq; Iudex poterit eum obligare, vt ſoluat eleemoſynam vltra conſuetudinem, dandam Sacerdoti pauperi ratione ſubſtentationis. tenet Caiet. in ſumma verb. ſimonia. regula 5.

14 Poteſt aliquid pro Miſſa dari?

℟. Non poteſt, quia eſt inæſtimabilis pretij, & emi non poteſt. Trid. ſynod. ſeſſ. 22. & decreto de obſeruãdis, & euitandis in celebratione Miſſarum.

15 Quãdo datur clericis mercenarijs, qui celebrãt Miſſas pro intentione aliorum, quomodo intelligitur?

℟. Intelligitur quod non datur pro Miſſa, ſed pro eleemoſyna, & ſubſtẽtatione talis Sacerdotis, quia Miſſa eſt inæſtimabilis pretij, & illud q̃d datur debet eſſe ſecundum conſuetudinem loci, & ſecundum taxam poſitam in cõcilijs Prouincialibus.

16 Sacerdos diues, poterit abſque ſcrupulo recipere eleemoſynam pro Miſſa, quam pro alio dicit?

℟. Poterit, q̃a dignus eſt operarius mercedis ſuæ, & qui altari ſeruit de altari viuere debet.

CAPVT XVI.

DE IMAGINIBVS.

1 Imagines habent in ſe aliquam virtutem, & dignitatem?

℟. Non in ſe, ſed in quantum referũtur ad prototypam, quam repreſentant, vt illis deferatur honor debitus. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. decreto, de inuocatione ſanctorum.

2 Ad quid ponunẽ imagines in Eccleſia?

℟. Vt imitemur eorum virtutes, & vt componamus noſtros mores, ſed non ad turpia lucra, neq; ad hoc, vt eorũ feſtiuitates conuerſationibus, & ludis celebrentur, ſed deuotione, & Miſſis. Trid. ſyn. vbi ſup.

3 Quis poteſt imponere nouã Imaginẽ, & publicare noua miracula?

℟. Epiſcopus cum conſilio virorum doctorum. Trid. ſyn. vbi ſup.

4 Si noua oriatur quæſtio ſuper nouam reliquiam, vel Imaginem, quid eſt agendum?

℟. Epiſcopus deferat negotium ad conciliũ Prouinciale, vt ibi res examinetur, deinde conſulat Romanũ Pontific. antequam de difficultate quidpiam ſtatuatur. Trid. ſynod. vbi ſupra.

5 Inuocationes ſanctorum, & venerationes reliquiarũ, ad quid ſunt vtiles?

℟. Ad impetranda beneficia, & vt Sancti intercedant pro nobis ad Dominum Ieſum Chriſtum. Trid. ſyn. vbi ſupra.

6 Miracula, quæ fiunt ab Imaginibus, quomodo fiunt, & probantur?

℟. Miracula ſunt ex omni parte opera perfecta, & non probãtur per ſingulares teſtes, & teſtes debent eſſe

fide digni. Trid.ſyn. vbi ſupra.

7 Quam pœnam incurrũt regulares, qui publicãt noua miracula facta ab aliquibus Imaginibus, ſine licentia, & examine Epiſcopi data cum maturo conſilio virorum ſapientum? ℞. Excommunicationis, & incarcerantur, & alijs pœnis arbitrio Epiſcopi imponendis; ratio eſt, quia cũ miracula ſint de grauioribus negotijs Eccleſię à Sũmo Pôt. approbanda ſunt, & ab Epiſcopis cum conſilio Summi Pont. & non à Regularibus, quibus hęc poteſtas non eſt data. Trid.ſyn. vbi ſup.

8 Quando aliqua Imago poſita eſt in aliqua cappella Eccleſiæ Parrochialis oblationes, eleemoſynæ, quæ offeruntur, cui debent dari? ℞. Parrocho illius Eccleſiæ, & ſi talis cappella habeat patronum, etiam debent dari Parrocho, & non patrono.

9 Cum contingerit aliquod miraculum fieri in aliqua Eccleſia regularium, quid debet Epiſcopus agere? ℞. Debet accedere ad Eccleſiam, euitare concurſus, donec capiantur informationes legitimæ, & miraculum approbetur per viros doctos, Theologos, & tunc reddere rationem Summo Pont. D. Thom. 3. p. quæſt. 44. art. 3. in ſolutione ad 2. Archidiaconus in cap. nec mirum, 26. q. 5. Trid.ſyn. vbi ſup.

CAPVT XVII.

DE PRIVILEGIIS EPISCOPORVM.

1 Epiſcopus poſt acceptam conſecrationem, & poſſeſſionem, quæ priuilegia conſequitur? ℞. Plenitudinem poteſtatis ordinis, & iuriſdictionis. Barthol. Vgol. lib. 1. c. 2. §. 2.

2 Epiſcopus, quę inſignia gerere poteſt? ℞. Inſignia dignitatis Epiſcopalis, veluti mitram, annulũ, baculum, pileum viride, veſtitum violatij coloris, Crucem ante pectus, reliquijs adornatam, & ſi ſit Archiepiſcopus, portat Crucem ante ſe cum ſuo crucifero, ſiue ęquitando, ſiue pedeſtris ambulando, tàm in ſuo Archiepiſcopatu, quàm in diœceſibus ſuorũ ſuffraganeorũ, & in ſuis armis poſſunt habere pinctum pileum viridem, & Crucem. Barthol. Vgol. vbi ſup.

3 Quæ ſunt priuilegia de Iure Epõrum? ℞. Epiſcopo debetur obedientia à clericis, & laicis. Secundo debetur ei ſubiectio, quæ recognoſcitur in domino maiori, & ſuperiori. Tertio debetur reuerentia illa, quæ debetur patribus carnalibus, & magiſtris. Quarto Epiſcopus de Iure habet inſtitutionem, & probationem beneficiorum. Quinto habet correctionem ſubditorum. Sexto habet Ius reformandi mores ſubditorum, & ideo poteſt facere ſtatuta, & leges ad reformationem neceſſarias, & ſubditi tenenẽ eas obſeruare ſub pœnis in eis contentis. Septimo habet iuriſdictionem ordinariam cauſarũ ad forum Eccleſiaſticum pertinentium. Octauo habet poteſtatem cõferendi ordines, ſacrandi Eccleſias, & virgines, & monachas, & benedicen-

cendi Abbates. Nono habet poteſtatem faciendi ſynodum diœceſanã ſingulis annis, & in eo eſt caput. Decimo pertinet ad eum de Iure, quarta decimarum ad ſuam ſubſtentationem percipiendam ab Eccleſijs, & ius percipiendi omnes fructus pertinentes ad ſuã menſam Epiſcopalem ex fundis, & poſſeſſionibus ei annexis, & habet ius viſitãdi ſuam diœceſim ſingulis annis, & pcipiendi procurationem ad ſuam, & ſuorum ſubſtentationem, quam poteſt recipere in victu, vel in pecunijs. Vndecimo ſi habeat neceſſitatem poterit petere ſubſidium à ſuis ſubditis. Abb. in c. conquerenti. de officio ordinarij. num. 1. c. grauem, de exceſſibus Prælatorum.

4 Epiſcopus in ſua Eccleſia, quam ſedem, & locum habet?

℞. In Eccleſia, in choro, in capitulo, in proceſſionibus habet primam ſedem eminentiorem alijs. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 6.

5 Quis debet eligere hanc ſedem, & locum, Epiſcopus, an canonici?

℞. Epiſcopus, quia ipſi data eſt electio per Conc. Trident. & ſi aliquis Epiſcopus voluerit variare ſedem ſuorum anteceſſorum propter aliquã neceſſitatem, vel infirmitatem, non poteſt contra eum allegari cõſuetudo, quia ſi in hoc valeret, nullum priuilegium daretur Epiſcopo. ſeſſ. 25. c. 6.

6 Quæ dicitur Eccleſia Epiſcopi?

℞. Tota diœceſis, cum ſit paſtor, & Parrochus vniuerſalis. Abb. c. Apoſtolicæ. n. 2. de donationibus.

7 Poteſt Epiſcopus eligere ſibi ſepulturã in ſua Eccleſia?

℞. Poteſt in loco, vbi ei placuerit, ſi talis locus nõ ſit occupatus ab alio, & idem poteſt facere in inferioribus Eccleſijs. Abb. vbi ſup. n. 4.

8 Epiſcopus poſtquam eſt conſecratus, quomodo ſe debet gerere cum Ducibus, Regum miniſtris, & Baronibus?

℞. In Eccleſia, & extra eam debet obſeruare Pontificiam dignitatem, & meminiſſe, ſe eſſe patrem, paſtorem, & ſuperiorem ſæcularibus. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 17.

9 Epiſcopus poteſt inſeruire alicui Principi ſæculari?

℞. Non decet, vt miniſter habens Pontificiam dignitatem, ſæcularibus inſeruiat. Trident. ſyn. ſeſſ. 25. ſupra cit.

10 Epiſcopi poſſunt celebrare Miſſas Pontificales in cœnobijs ſuæ diœceſis?

℞. Poſſunt, ſicut in alijs Eccleſijs ſibi ſubiectis, abſq; regularium voluntate, ſed debent ſe abſtinere, ne monachi grauentur. cap. luminoſo, 18. quæſt. 2.

11 In proceſſionibus publicis, quam authoritatem, & quem locum habet Epiſcopus?

℞. Primum locum, ſummam authoritatem, quia põt de facto, & ſummarie componere differentias ortas inter confraternitates, religioſos, & clericos, & populos, & poteſt imponere pœnam excõmunicationis contra inobedientes, & appellatio interpoſita non habet effectum ſuſpenſiuũ, ſed ſolũ deuolutiuum, qa quod Epiſcopus decreuerit in illa controuerſia exequtioni mandandũ eſt, ne proceſſio, vel officium diuinum detineatur, & retardetur, ita quod, ſi aliqui religioſi appellauerint à determinatione Epiſcopi, & re-

relinquant proceſſionem, & ſe conferant in domos ſuas, remanent excommunicati.

12 In altari, vbi Epiſcopus celebrat Miſſam Pontificalem; poteſt ne aliquis illa die celebrare?

℞. Non poteſt, niſi de licentia Epiſcopi, propter magnam eius authoritatem, & reuerentiam. c. fi. de conſecratione diſt. 2.

13 Epiſcopus poteſt portare ſecum altare viaticum, & in itinere, vel in quolibet loco ſuæ habitationis ſtruere capellam priuatam, vt vel ipſe Miſſas celebret, vel præcipiat, vt alius faciat ſacrum?

℞. Poterit, ſiue infirmus ſit, ſiue ſanus; quia eſt priuilegium ſibi datum à Trid. ſyn. ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ. c. vlt. de priuileg. in 6.

14 Epiſcopus poterit in aliena diœceſi abſque licentia ordinarij, vti hoc priuilegio?

℞. Poterit, ſicut in ſua diœceſi, niſi ſolũ in Vrbe Romana, vbi propter ſummam Romani Pont. authoritatem, requiritur eius licentia. ita tenet Bartholom. Vgol. de officio, & poteſtate Epiſcopi, lib. 1. c. 2. §. 2. de mente Illuſtriſ. Cardinalium Congregationis Concilij, & plurimi alij DD. licet cõtrarium ſentiat Nauar. in conſilio 1. de priuilegijs.

15 Epiſcopus, tenet̃ ne de præcepto quotidie audire Miſſam?

℞. Negatiue, ſed de conſilio, quia in c. fin. de priuilegijs, in 6. non præcipitur, ſed ſuadetur, & non debet imponi Epiſcopo obligatio, quę in Iure illi non eſt impoſita. tenet Abb. in c. 1. de vita, & honeſtate clericorum. num. 10.

16 Epiſcopus poteſt dare facultatem, vt domibus priuatis fiant oratoria; & ibi celebrentur Miſſæ?

℞. Negatiue, ſed ſolum Papa, quia hoc ſibi reſeruauit, ſed tenetur Epiſcopus viſitare talia oratoria à Sũmo Pont. cõceſſa toties, quoties voluerit, & videre an ſint in loco decenti. bulla Pauli V. in qua hoc ſibi reſeruat.

17 Poteſt Epiſcopus dare licentiam, vt in capellis hæremiticis, & oratorijs, quæ ſunt in agro, prope aliquas domos, celebretur Miſſa?

℞. Poterit, ſi habeant portas ad vias reſpicientes, & ſi ſint decẽter ornatæ, & has debet ipſe ſingulis annis viſitare, per ſe, vel per ſuũ viſitatorẽ, imò Epiſcopus dẽt curare, vt in pluribus locis, quæ diſtant à ciuitatibus iſtæ capellæ hæremiticæ, ædificentur, ne paſtores, & ruſtici, qui laborant, vel cuſtodiunt agros, vel fructus, diebus dominicis, & feſtiuis Miſſa careant, & per dictam bullam hæc facultas non eſt ſublata Epiſcopis, imò data illis per Concil. Trid. ſeſſ. 22. decreto, de obſeruandis in celebratione Miſſæ.

18 Poteſt Epiſcopus dare licentiã, vt diebus feſtiuis fiant opera ſeruilia?

℞. Poterit, præcipue tempore vindemię, vel meſſis tritici, vel ad ædificandam aliquam Eccleſiam indigentẽ, vel monaſterium. tenet Reginald. in praxi. thomo 1. lib. 9. c. 3. vt late dixi in c. de officio Epiſcopi.

19 Poteſt Epiſcopus retinere ſibi pœnam pecuniariam?

℞. Quãdo pœna imponitur per ſententiam, vel ſtatutum, poterit præcipue, ſi ſit pauper, vel poterit eam applicare pauperibus. tenet Fely. in

c. ir-

c. irrefragali, de officio ordinarij, & Abb. in c. licet, de pœnis. n. 8.

20 Epiſcopus poteſt petere à ſuis ſubditis ſubſidium charitatiuum?

℞. Pōt, ſi ſit pauper, & redditus eius non ſufficiant ad eius ſubſtentationem ſufficientē; quia ſubditi de Iure tenentur alere ſuum paſtorē; quātam vero qnātitatem poſſit petere, non ſtatuo, ſed hoc relinquo arbitrio iudicis. c. cum Apoſtolos, §. prohibemus, c. penultimo, de cenſibus. Menoch. de arbitrario iudicio, cent. 2. lib. 2. cauſa 178.

21 Epiſcopus poteſt eligere quemcunq; confeſſarium pro ſe, etiam non approbatum?

℞. Poterit, ſi ſit ſuæ diœceſis, ſi vero ſit alienę diœceſis, debet eſſe approbatus eius ordinario; ratio eſt, quia Epiſcopus pōt dare facultatem ſuo proprio ſubdito ad audiendas confeſſiones, ſed non ſubdito alieno. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 15.

22 Epiſcopus, incidit ne in interdictum, vel ſuſpenſionem à Iure, vel ab homine latam?

℞. Negatiue, niſi de eo fiat expreſſa mentio, quia hoc ſpeciale eſt priuilegium Epiſcoporum. c. quia periculoſum, de ſententia excommunicationis. in 6. & ibi gloſſa.

23 Epiſcopus incidit ne in excommunicationem generalem à Iure, vel ab homine latam?

℞. Incidit, niſi aliàs ſpecialiter exemptus ſit. c. quia periculoſum, de ſententia excom. in 6.

24 Quare Epiſcopus incidit in excommunicationem generalem, & non incidit in interdictum, niſi de eo fiat expreſſa mentio?

℞. Quia excommunicatio prohibet aliquid faciendum, interdictum, & ſuſpenſio puniunt aliquod delictum iam editum, & cōmiſſum, quare congruum eſt, vt Eccleſia mitius ſe habeat circa factum, quā circa faciendum præſertim circa Epiſcopos, penes quos eximia dignitati refulget.

25 Epiſcopus cum iurat tenetur tangere Euangelia?

℞. Negatiue, ſufficit tangere pectus ſuum, in quo præſumitur reſidere omnē veritatem, propter eius dignitatem. c. fi. de iuramento calumnię, Couar. in c. quamuis pactum, de pactis, p. 1. n. 3.

26 Epiſcopus poteſt eſſe Iudex in ſua propria cauſa?

℞. Non poteſt, bene tamen in cauſa dignitatis ſuæ, vel Eccleſię; ratio eſt, quia debet eſſe homo tantę integritatis, vt in cauſa ſuæ dignitatis, vel Eccleſię, iuſtitiā proſequatur, ſicut in alienis cauſis.

27 Epiſcopus extra ſuam diœceſim, pōt dare benedictionem ſolemnem, vel priuatam?

℞. Solum cum celebrat, triplici benedictione vti debet, etiā extra ſuā diœceſim, & vbiq; legatus vero, & Archiepiſcopus in ſuis Prouincijs poſſunt dare benedictiones ſolēnes, & priuatas; quia hoc priuilegiū eſt illis conceſſum à Iure, inſignum iuriſdictionis, quam habent in dictis Prouincijs, & extra ſuas Prouīcias, ſolum cum celebrat triplici benedictione vti debet. gloſ. in c. Abbates, de priuilegijs, lib. 6.

28 Epiſcopus ſi habeat patrem, eſt ne liberatus à patria poteſtate?

℞. Cum diſtinctione, in his rebus, quæ afferunt incommodum, & ſubiectio-

iectionem, eſt liberatus à patria poteſtate; quia non eſt licitum, vt qui habet tantos filios ſibi ſubditos, ſit ſub poteſtate alicuius; at vero in his rebus, quæ pariunt vtilitatem, & commodum, gaudent priuilegio eorum, qui ſunt ſub patria poteſtate, & ſic, ut hæres patri ſuccedit, & vt filius à patre defendi debet. Authentica, ſed Epiſcopalis dignitas, C. de Epiſcopis, & clericis.

29 Si Epiſcopus ſit frater regularis, tenetur ne ſeruare regulam propriæ religionis?

℞. Epiſcopus cum primum conſecratus fuit, liberatus fuit ab obedientia, & regula ſuæ religionis, quia aſcendit ad gradum ſuperiorē, & maioris dignitatis; & ſic in omnibus his, quæ incompatibilia ſunt cum dignitate, & Epiſcopatus officio, non tenetur petere licentiam à ſuo ſuperiore, nec ſeruare paupertatem, neque alia ſimilia; ſed in his, quæ non impediunt officium Epiſcopi, poterit de conſilio ea ſeruare, c. vnico. 18. q. 1. & ibi gloſſa.

30 Si aliqui regulares, vel clerici alterius diœceſis ſeruiant alicui Epiſcopo, quod officium tenentur recitare?

℞. Poſſunt ſe conformare cum officio, quod dicit Epiſcopus, licet eius Ordo, vel diœceſis diſtinctum officium habeat, quia hoc priuilegium conceditur Epiſcopis in clementina, cap. final. de celebratione Miſſarum.

31 Si aliqs religioſus ſeruiat alicui Eccleſiæ Parochiali, tenebit ne dicere Miſſas, & cātare horas ſecundū conſuetudinem propriæ religionis, vel ſecundum conſuetudinē Eccleſiæ eius diœceſis, cui deſeruit?

℞. Debet ſe conformare in celebrādo Miſſas, & in horis cantandis populo, ſecūdum conſuetudinem Eccleſiæ, cui deſeruit; ratio eſt, quia ibi non præſtant officium monachi, ſed officium Parochi, & oues ſuo modo paſci debent, in reliquis debet ſe conformare cum ſua religione, licet ipſe poſtquam dixit officium more Romano non tenetur dicere aliud officium more monaſtico, ne grauetur. Barthol. Vgol. de officio, & poteſtate Epiſcopi, c. 2. §. 2.

32 Appellatione dignitatis in priuilegijs, & conceſſionibus, venit ne Epiſcopatus?

℞. In materia fauorabili venit, & intelligitur Epiſcopatus, cum ſit prima dignitas, ſed non in odioſa, quia neceſſario debet exprimi; ratio eſt, quia fauores ſunt ampliandi odia reſtringenda. c. quia cunctis, de conceſſione præbendæ in 6. c. odia, de reg. iur. in 6.

33 Epiſcopus, quas res poteſt delegare?

℞. Iuriſdictionem fori pœnitentialis, & fori exterioris, & meri, vel mixti Imperij, & ea, quæ ſunt ordinis. Francus in cap. Abbates, de priuilegijs.

34 Quæ delegari poſſunt ab Epiſcopo, & cui?

℞. Epiſcopus poteſt delegare alteri Epiſcopo poteſtatem confirmandi, conferendi ordines, conſecrandi Eccleſias, altaria, calices, patenas, benedicēdi cāpanas, & oēs ſacras veſtes, corporalia, cœmeteria; faciendi oleū ſanctū, reconciliādi Eccleſias, & eas de nouo cōſecrādi, dādi ſolēnē benedictionē populo. Clem. attēdētes. §. ſtatuimus, & Zabarella q. 2. n. 13. de ſtatu monachorum. Frācus

c. Abbates, de priuilegijs, lib. 6.

35 Iſta iuriſdictio, poteſt ſubdelegari ſimplici Sacerdoti?

℞. Non, ſed Epiſcopo cõſecrato, & Sacerdos, ſi forte ea vtatur, nihil facit. gloſ. in c. manus, de cõſecratione diſt. 5.

36 Epiſcopus poteſt delegari benedictionem monialiũ ſimplici Sacerdoti?

℞. Ex aliqua cauſa, quia ad hoc non requiritur neceſſario, vt Epiſcopus cõſecratus eam faciat. c. Presbyter, 26. quæſt. 6.

37 Caſus reſeruatus de Iure, poterit Epus cuilibet Sacerdoti ſubdelegare?

℞. Poterit Sacerdoti approbato, quia hoc non eſt prohibitum de Iure.

38 Epiſcopus poterit ſubdelegare abſolutionẽ à peccatis cuilibet Sacerdoti?

℞. Habito reſpectu ad forum interius, ſolis Sacerdotibus approbatis ad audiendas confeſſiones ſubdelegari poſſunt. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. de reform. c. 15. at vero habito reſpectu ad cauſas fori exterioris, & Tribunalis, veluti condemnare, vel abſoluere aliquem ab homicidio, vel alio delicto illi imputato; hanc facultatẽ põt ſubdelegare ſimplici Sacerdoti. gloſ. in c. decernimus, de iudicijs, & ibi Dec. n. 7.

39 Quibus Epiſcopus poteſt cenſuras delegare, & earum abſolutionem?

℞. Suis Iudicibus, ẽt ſi non ſint in ſacris, ſed 1ª prima tõſura gl. c. aqua, de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris.

40 Cauſas mixti Imperij, quibus poteſt Epiſcopus ſubdelegare?

℞. Suis Iudicibus Eccleſiaſticis, vel ſæcularibus. cap. quod ſede, de officio ordinarij.

41 Cauſas Eccleſiaſticas ciuiles, põt Epiſcopus ſubdelegare laico?

℞. Poteſt eas ſubdelegare laico, quia ibi nihil eſt de ſpirituali, quod hoc impediat. gloſ. communiter recepta in cap. decernimus, de iudicijs, & ibi Decius. n. 44.

42 Cauſæ criminales clericorum, poſſunt delegari laicis?

℞. Non poſſunt, quia non ſunt capaces, vt clericos iudicent, & hæc delegatio excederet prorſus dignitatem talium perſonarum, nec cum illis proportionem haberet, Decius in c. decernimus de iudicijs. nu. 44. & ibi gloſ. viuas opinione, 140.

43 In edicto generali, comprehenditur ne ipſe Epiſcopus?

℞. Negatiue, niſi de eo fiat expreſſa mentio propter eius dignitatem, c. quia periculoſum, de ſententia excommunicationis, lib. 6.

44 Poteſt Epiſcopus pignorare bona ſuæ Eccleſiæ, pro propria ſubſtentatione vel neceſſitate?

℞. Si Epiſcopus ſit pauper, vel ſit captiuus fortuito, vel in aliquo bello, & ipſe non habeat vnde viuere poſſit, poteſt pignorare bona Eccleſiæ, & ea vendere, quia eſt verus Eccleſiæ ſponſus, & ſicut bona ſponſi ſunt ad ſubſtentationem ſponſæ, ita, & contra: tenet Abb. in capit. de rectoribus, de clerico ægrotante, num. 6.

45 Epiſcopus tenetur ne ſoluere debitum ſui prædeceſſoris?

℞. Cum diſtinctione, ſi Epiſcopus intrans de nouo ſit hæres ſui anteceſſoris, tenetur ſoluere debitum cum beneficio inuentarij, ſed ſi debitum contractum fuit in augmentum, vel beneficium menſæ Epiſcopalis, ſicut pro aliqua emptione alicuius fundi, tunc tene-

tur

tur Epiſcopus de nouo intrans ſoluere debitũ ſui anteceſſoris, etiam ſi non ſit eius hæres; ratio eſt, quia ipſe debet gaudere fructibus, & prębendis illius fundi. Abb. capit. olim nobis, il ſecondo, de reſtitutione ſpoliatorum, num. 4. & 5.

CAPVT XVIII.

DE DELICTIS EPISCOPORVM, ET POENIS.

1 Cauſæ criminales etiam hæreſis contra Epiſcopos, coram quo Iudice ſunt tractandæ?

℞. Solum coram Summo Pont. q̃a Epiſcopi vocantur fratres Sanctiſſimi Domini, & propter ſummam hãc dignitatem, à nullo alio debent iudicari, cum ſint inter ſe æquales, & omnibus alijs ſuperiores. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 5. de reform.

2 Cauſæ ciuiles, & criminales minores Epiſcoporum, vbi, & corã quo ſunt tractandæ?

℞. In conſilio tantum Prouinciali cognoſcantur, & determinentur. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 5.

3 Epiſcopus propter quæ delicta poteſt citari, vt appareat in Romana Curia, coram Summo Pont.?

℞. Solum propter illa delicta, quæ petunt pœnam depoſitionis, ſeu priuationis de Iure, & anteaquam vocetur, debent fieri informationes cũ teſtibus fide dignis à Metropolitano, vel alio Epiſcopo, ne Eccleſia deſtituatur paſtore, ſolatio, & regimine. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 6. ſeſſ. 24. c. 5. de reform.

4 Quæ delicta ſunt, quæ de Iure petunt in Epiſcopis depoſitionem, ſeu degradationem?

℞. Crimen hæreſis, crimen lęſę maieſtatis, contra Summum Pont. vel Reges, ſi Epiſcopus ſit aſſaſſinus, ſi falſificet literas Apoſtolicas, ſi agrorum depopulator ſit, ſi ſit inobediẽs Summo Põt. ſi ſit ſimoniacus ſimonia reali, ſi in monaſterijs ſtupret virgines, ſi ſit falſificator monetę, ꝓ his delictis, & pro ſimilibus dẽt Epiſcopus comparere coram Summo Pont. Syluester, verbo degradatio, c. ad abolendam, de hæreticis, c. ad falſariorum, de crimine falſi.

5 Si populus ſcandalizaretur de ſuo Epiſcopo, poterit ne priuari?

℞. Non, bene tamen mutari, dando illi maiorem, vel æqualem Eccleſiã. Abb. in c. fi. de confirmatione vtili, vel inutili, n. 13.

6 Si Epiſcopus habeat concubinam, poterit ne priuari?

℞. Non, ſed ſi admonitus eam non dimittat de facto ſuſpẽſus eſt. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14. de reform.

7 Si neceſſarium fuerit, vt cauſæ criminales, quæ petunt depoſitionẽ, aut degradationem Epiſcoporum committantur ad faciendas informationes, cui committi debent?

℞. Solis Metropolitanis, vel Epiſcopis commiſſione ſignata manu Põt. Sanctiſſimi. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. ap. 5 de reformat.

aliquod actum, valebit ne?

℟. Si excommunicatio ſit notoria, non valebit, & quæ pertinent ad iuriſdictionem, vt conferre beneficia, ſententiare cauſas; at vero ea, quæ ſunt ordinis valebunt ordines, & imprimitur verus character, licet talis Epiſcopus, remaneat irregularis, ſi vero excommunicatio non ſit notoria, ſed occulta; omnia ab eo facta, tam iuriſdictionis, quam ordinis valebunt. Abb. in c. nihil, de electione, num. 13. ver. 4 gloſ. in c. non ne. 8. quæſt. 4.

20 Epiſcopus ſi ſit Italus, & non viſitet limina Apoſtolorum tertio quoque anno, & Vltramontanus, quinto quoque anno, quam pœnã incurrit?

℟. Eſt ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, & ab adminiſtratione temporali, vel ſpirituali, vt late dixi ſupra lib. 4. cap. 8. de officio Epiſcopi, vbi ponitur tota forma viſitationis.

21 Quibus in caſibus datur, coadiutor Epiſcopo?

℟. Si Epiſcopus ægritudine, vel ſenectute inhabilis ſit, vel perdat iudicium. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 7. Abbas in cap. finali, de clerico ęgrotante.

22 Si quis hoſtiliter perſequitur Epiſcopum, vel aliqui in eum conſpirant, quam pœnam habent?

℟. Per clementinam primam de pœnis, & per bullam Cęnæ Domini excõmunicantur de Iure, & ſi ſint clerici degradantur, & traduntur Curiæ ſæculari, c. qui clerici, 11. q. 1. c. ſi ſunt, 2. q. 7.

23 Clericus, qui parat calũniam ſuo Epiſcopo obijciens falſum teſtimoniũ, qua pœna punitur?

℟. Degradatur verbaliter, & traditur Curiæ ſæculari ſuſpendendus. c. ſi quis Sacerdotum, 11. q. 1. Tol. lib. 1. c. 50. n. 5. de degradatione.

24 Quæ ſunt delicta, quæ in clerico petũt degradationem, & traditionem Curiæ ſæculari?

℟. Hæreſis contumatia, falſificatio literarum Apoſtolicarum, calumnia poſita contra ſuum Epiſcopũ; parricidium, aſſaſſinium, depopulatio agrorum, ſi in re graui, vt in homicidio incorrigibilis ſit; clericus propter hæc delicta traditur Curiæ ſæculari, Sylueſter verbo degradatio, nu. 4. Abb. in c. cum non ab homine, de iudicijs, num. 5. c. ad falſariorum de crimine falſi. Tolet. in ſumma, lib. 1. de degradatione, num. 5.

CAPVT XIX.
DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA PRAELATORVM.

1 QVis debet ſupplere vices Archiepiſcopi, in his quæ de Iure tenetur facere?

℟. Epiſcopus antiquior, & vices Epiſcoporum, Archiepiſcopus, eo deficiente, Epiſcopus antiquior, vt in congreganda ſynodo, & his ſimilibus, Trident. ſynod. ſeſſ. 24. c. 2. de reform.

2 Si quis Epus nolit benedicere Abbatẽ habentem monaſteriũ in ſua diœceſi, quis debet ſupplere eius vices?

℟. Ab-

5 In vẽditione Vicariatus, Proviſoratus, vel Prætoratus, vel Iudicaturæ, cõmittitur ne ſimonia?

℞. Nõ committitur ſimonia, niſi ſimul cũ illis officijs detur aliqua poteſtas ſpiritualis, vt abſoluẽdi à peccatis, vel baptizandi, & detur pecunia pro illa poteſtate. tenet Abb. in c. quoniam, n. 2.

6 Fructus Eccleſiarum, vel Epiſcoporũ, vel menſę Epiſcopalis, poſſunt ſub annuo cenſu concedi?

℞. Bene poſſunt, & locari, cum quibuſcunq; clauſulis, & cõditionibus, dummodo locatio nõ excedat triennium, ne videatur alienatio. c. querelã, ne Prælati vices ſuas; & extrauagans, c. ambitioſę, de rebus Eccleſiæ non alienandis.

7 Clericus poteſt locare ſuas operas ſpirituales, veluti dicere Miſſas, exponere ſe confeſſionibus audiendis, ſeruire Eccleſiæ, adminiſtrare ſacramenta?

℞. Poterit locare ſuam perſonam, & accipere pecunias ratione ſui laboris, & congruę ſubſtẽtationis, etiam ſi ſit diues, ſed non poterit accipere aliquam pecuniã eo quod, ipſe vendit aliquam rem ſpiritualem: tenet Abb. in c. quoniã ne Prælati, vices ſuas, n. 2. & Innoc. in d. c. quoniã, & DD. in c. ſignificatũ, de præbendis.

8 Iudex, Aduocatus, Procurator, poſsũt accipere ſalarium, vel locare ſuam operam?

℞. Iſti omnes licite poſſunt recipere vnuſquiſq; ſalarium, vel pecunias pro ſuo labore, & locare ſuas perſonas per triẽnium, & vltra; ratio eſt, quia labor iſtorum pretio eſt æſtimabilis, ſicut labor cuiuslibet operarij, qui fodit vineam: tenet Abb. in c. 1. ne Prælati vices ſuas, n. 4.

9 Quare Pręlati, & clerici nõ poſsũt locare fructus ſui beneficij vltra trienium?

℞. Ne per longum tempus videatur res Eccleſiæ alienata: Abb. in d. c. querelam eod. tit.

10 Quod dicitur tempus longum?

℞. Vltra decennium. Abb. c. querelam ne Prælati vices ſuas, n. 6.

11 Quod dicitur tempus modicum?

℞. Intra decennium. Abb. eod. loco.

CAPVT XXI.

DE HIS QVÆ FIVNT A PRAELATIS SINE CONSENSV CAPITVLI.

1 EPiſcopus, quid poteſt agere ſine conſenſu capituli?

℞. Poteſt agere omnia illa, quę habet de Iure Epiſcopali, vt exercere iuriſdictionem, gubernare facere Pontificalia, & eandem omnia illa, quæ de Iure ſunt commiſſa ſoli Epiſcopo. Abb. c. cum Apoſtolica, de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capit. nu. 14.

2 Epiſcopus, in quibus rebus neceſſario debet requirere cõſenſum capituli?

℞. In negotijs grauioribus, vt in inſtitutionibus, ſubſtitutionibus, fundationibus de nouo, alienationibus, & in omnibus illis rebus, in quibus de Iure exprimitur, vt requiratur conſenſus capituli, quia in alijs Epiſcopus poteſt libere procedere. c. nouit, c. quanto, de his, quæ fiũt à

Præ-

Prælatis, ſine conſ. capituli.

3 Quomodo debet eſſe conſenſus capituli in alienatione rei magnæ, vel in alijs rebus, in quibus requiritur dictus conſenſus capituli?

℟. Debet eſſe expreſſus in ſcriptis libere datus, cum ſubſcriptione ſui Notarij, & cum ſigillo, & in ea forma, in qua capitulum ſolitum eſt facere fidem de ſuis rebus. Abb. c. 1. eod. tit. n. 3. 4. & 5.

4 Epiſcopus venit ne appellatione capituli?

℟. Licet Epiſcopus gaudeat omnibus priuilegijs capitulo conceſſis, non venit appellatione capituli, qa eſt ſuperioris dignitatis, & habet ſuum proprium nomen. Abb. c. cum Apoſtolica, eod. tit. n. 14.

5 Electus, poteſt diſponere de rebus Eccleſię conſentiente capituli?

℟. Non poteſt, donec ſit confirmatus, quia tunc poteſt exercere iuriſdictionem ſine cõſenſu capituli; ratio eſt, quia electio ſola non dat aliquam iuriſdictionem, quia poteſt irritari, ſi ex aliquibus cauſis à Papa non confirmetur. Abb. in c. tua nuper, n. 2. eod. tit.

6 Poteſt Epiſcopus alienare rem magnã Eccleſiæ ſine conſenſu capituli?

℟. Non poteſt, & alienatio aliter facta, nulla eſt. c. 1. eod. tit. & extrauagans. c. ambitioſæ, vt late diximus lib. 3. c. vltimo, de rebus Eccleſię nõ alienandis.

7 In alienatione rei paruę, requiritur cõſenſus expreſſus capituli?

℟. Non requiritur cõſenſus expreſſus, ſed ſufficit tacitus, ita quod ſi fa cta alienatione rei paruæ, ſi capitulũ reclamet, debet audiri ab Epiſcopo, & alienatio tunc non habet vires. tenet Abb. c. 1. & in c. cum nos, eod. tit. num. 8.

8 In præſentationibus faciendi vbi prælatus, & capitulum habẽt ius ſimul conferendi Canonicatum, requiritur cõſenſus totius capituli, vel maioris partis?

℟. In negotijs iuſtitiæ, vt in prouiſione Canonicatus, vel in collatione Canonicatus ſimul facienda ab Epiſcopo, & capitulo requiritur maior pars capituli, at vero in alienationibus requiritur cõſenſus totius capituli, quia ſunt negotia perpetua, & grauiora. c. ea noſcit, eod. tit.

9 Prælatus poteſt præſcribere contra capitulum ius præſentandi, & modũ prouidendi, ita vt ipſe ſolus poſſit facere negotia pertinẽtia ad capitulũ?

℟. Poterit, quia Prælatus eſt capax iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, & iuriſdictio de Iure præſcribitur. Abb. in capit. ea noſcitur, num. 6. eod. tit.

10 Ad ędificãdam Eccleſiam de nouo, requiritur conſenſus capituli?

℟. Requiritur conſenſus Epiſcopi, & capituli, quia contrariorum eadẽ eſt diſciplina. Abb. c. paſtoralis, eodem tit. n. 6.

11 Ad dotationem iam conſtructæ Eccleſiæ requiritur conſenſus capituli?

℟. Negatiue, ſed ſolum Epiſcopus poteſt eam dotare, cum hoc ſit bonum euidens, & neceſſarium Eccleſiæ. Abb. c. paſtoralis, eodem tit. nu. 4.

CA-

CAPVT XXII.

DE SYNODO PROVINCIALI.

1 QVid eſt cõciliũ Prouinciale? ℞. Eſt congregatio plurimorum Epiſcoporum, & clericorum ad tractandum de conſeruatione, & augmento fidei Catholicæ, de pace, & quiete, de ceremonijs Eccleſiæ, de extirpatione vitiorum. Iſidor. in etymologijs, verbo, concilium.

2 Concilia in Eccleſia Dei, à quo tempore cœperunt eſſe, vt quis primus celebrauit concilium?

℞. A tempore Apoſtolorum, Diuus Petrus celebrauit primũ conciliũ, quando dixit viſum eſt nobis, & Spiritui ſancto in vnũ congregatis, non imponere gentibus iugũ legis Moſaicæ, vt habet. in actis Apoſtolorũ.

3 Concilia, in qua diuerſitate, & numero ſunt?

℞. In triplici. In primo loco ſunt cõcilia generalia, in quibus aſſiſtit Sũmus Pont. vel eius Legatus, & omnes Patriarchæ, Archiepiſcopi, & Epiſcopi totius Eccleſię Catholicę, & omnes generales religionum, & omnes Nuntij Imperatoris, & Regum Chriſtianorum, qui cum mandato ſpeciali honorifice repreſentãt ſuorum Regum perſonas, & debent cõgregari cum authoritate Summi Pont. aliàs non eſt legitimum. In ſecundo loco ſunt cõcilia Prouincialia, in qbus aſſiſtũt Archiepiſcopus Metropolitanus, & Epi ſuffraganei illius Prouinciæ, & cõgregãtur authoritate Archiepiſcopi. In tertio loco ſunt concilia diœceſana, quæ vocantur ſynodi, in qbus aſſiſtit Epiſcopus, & Clerus, & conuocantur authoritate Epiſcopi.

4 Quis tenetur conuocare concilium Prouinciale?

℞. Archiepiſcopus Metropolitanus ex facultate ſibi tradita à Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 3.

5 Si Metropolitanus fuerit abſens; vel negligens in congregando concilium ſuis temporibus, quis debet ſupplere eius vices?

℞. Epiſcopus antiquior, ex facultate ſibi tradita à Conc. Trid. eodẽ cap.

6 Quam pœnam incurrit Metropolitanus, vel Epiſcopus antiquior, qui neglexerit congregare cõciliũ Prouinciale ſuo tempore?

℞. Pęnas poſitas in ſacris canonibus Conc. Trid.

7 Ad quẽ ſpectat deſignare locũ, & ciuitatem, vbi cõgregari debet cõciliũ?

℞. Ad Archiepiſcopũ Metropolitanũ, & poterit deſignare aliquã ciuitatem in ſua diœceſi, vel in diœceſi alicuius Epi ſuffraganei, attẽdendo maiorem cõmoditatẽ Epiſcoporũ, & abundantiam, & fertilitatẽ terrę, vel longitudinem itineris, verum ſi commode fieri poteſt, non eſt deſerẽda Metropolitana Eccleſia: ſic cẽſuerũt DD. ĩ c. 2. ſeſſ. 24. Cõc. Trid.

8 Concilium Prouinciale, quo tempore fieri debet?

℞. Quolibet triẽnio poſt Paſchã Reſurrectionis, vel alio cõmodiori tẽpore, & in India prorogat tẽpus per ſex annos vſq; ad inſtantiã Epiſcoporum, & propter magnã diſtantiã locorum. Trid. ſyn. d. c. 2.

8 Si nulla ſit neceſſitas congregandi cõcilium Prouinciale incidit ne Metropolitanus in pœnas ſtatutas à ſacris Canonibus, & q̃d debet agere?

℟. Finito triennio Metropolitanus dẽt ſcribere Epiſcopis ſuffraganeis, & ſciſcitari ab eis, ſi ſit aliqua cauſa congregandi conciliũ, & ſi nulla ſit, certiorem facere Summum Pont. & ſic nullam incurrit pœnam, quia vbi non eſt infirmitas non ſunt neceſſaria remedia.

9 Qui debent vocari, & venire ad concilium Prouinciale?

℟. Epiſcopi ſuffraganei, & Epiſcopi exempti, qui ſunt in illa Prouincia, Abbates habentes vſum mitræ, & baculi, Dignitates, Procuratores Eccleſiarum Cathedralium, licet Eccleſiæ ſint exemptæ, vel non exẽptę.

10 Capitulum Eccleſiæ Cathedralis debet vocari ad concilia Prouincialia?

℟. Affirmatiue, quia, quod ad omnes ſpectat, ab omnibus debet approbari, Abb. c. fi. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine cõſenſu capituli, n. 1.

11 Capitula collegiatarum Eccleſiarum, quæ habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, tenentur etiam vocari ad concilium Prouinciale?

℟. Affirmatiue ex eadem ratione. Abb. vbi ſup.

12 Si capitula Cathedralia, vel collegiata noluerint venire ad concilium, poſſunt nè compelli?

℟. Abb. in c. fi. de his, quæ fiũt à Prę latis ſine conſenſu cap. tenet quod dicta capitula debent inuitari, ſed non poſſunt compelli; ratio eſt, quia non habent votum deciſiuum.

13 Epiſcopi poſſunt compelli venire ad concilium Prouinciale?

℟. Affirmatiue, quia habent votum deciſiuum, & cũ eis expreſſe loquitur Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2.

14 Si aliquis, qui neceſſario debet venire ad concilium Prouinciale, ſit legitime impeditus, poterit ne mittere ſuum procuratorem?

℟. Poterit mittere ſuum procuratorem, & nullam incurrit pęnã, ſed debet probare impedimentum, teſtimonio medicorum, & informatione authentica ante Iudicem Eccleſiaſticum. tenet Abb. c. fi. de his, quę fiunt à prælatis, ſine conſenſu capituli, num. 3.

15 Canonici Cathedralium, Dignitates, Abbates, quam vocẽ habent in Cõcilio prouinciali?

℟. Conſultiuam non deciſiuam, ibi enim vocantur tanquam membra principalia, vt aſſiſtent, dentq; conſilium, non vt iudicent, ne Epiſcopiſcopis æquiparentur, vel cum illis pares fiant. Abb. in dicto c. fi. n. 1.

16 Qui habent votum deciſiuum in concilio Prouinciali?

℟. Solum Epiſcopi, & eorum procuratores; quia cum eis ſolis loquitur Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2.

17 Laici poſſunt vocari ad concilia Prouincialia?

℟. De neceſſitate non vocãtur, ſed in aliquo caſu ad defendenda iura, poſſunt vocari, ſicut fecit Bonifacius VIII. Papa, & debent expelli à cõcilio cum agitur de corrigẽdis vitijs clericorũ. c. Mæſſana, de electione, & in extrauag. Bonifacij VIII. cap. non debet. Abb. cap. fi. de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli, num. 5.

18 Epiſcopus exẽptus, & ſedi Apoſtolicæ immediate ſubiectus, ad quod cõcilium Prouinciale tenetur accedere?

℟. Ad

℞. Ad concilium Metropolitanum, quod ipſe elegerit, quia mens Concilij Trid. fuit, vt nullus Epiſcopus exemptus ſolus remaneret, ſed vt quolibet triennio congregaret cũ alijs Epiſcopis, vbi communicaret ſuam opinionem, & audiret doctrinam aliorum in rebus tam neceſſarijs; ſicuti in concilio Prouinciali tractantur. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2.

19 Si aliquis Epiſcopus exemptus ſemel elegerit aliquem Metropolitanum, poterit poſtea in alio concilio mutare alium Metropolitanum?

℞. Non poteſt variare, neque ipſe, neque eius ſucceſſores; ratio eſt, quia electio ſemel data fuit, & rationi conſentaneum eſt, vt ſit notum, & ſciatur ad quod concilium vocari debeat talis exemptus. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 2.

20 Archiepiſcopus Metropolitanus ſi cõgregauit concilium, poterit cogere Epiſcopum exemptum ad ſeruanda ſtatuta facta in concilio, in quo ipſe interfuit, & dedit ſuum ſuffragium deciſiuum, ſicut reliqui Epiſcopi?

℞. Negatiue; ratio eſt, quia concilium ſolum petit præſentiam Epiſcopi abſentis, & ex iſta præſentia non ſubijcitur Metropolitano, imò eius exemptio illæſa ſeruatur, & remanet ſolum ſubiectus Summo Põt. ſicut antea, qui poteſt eum cogere ad ſeruanda dicta decreta.

21 Antiquitas Epiſcoporum in ſedendo, & in dando vocẽ, vnde ſumi debet?

℞. Tàm inter Epiſcopos ſuffraganeos, quàm inter Epiſcopos exemptos, & ſuffraganeos à tempore ordinationis, & conſecrationis, non ex dignitate, aut paupertate, vel magnitudine Epiſcopatus; ratio eſt, quia maior dignitas eſt conſecratio, reliqua ſunt accidentalia; ſic cenſuerunt DD. in c. 2. ſeſſ. 24. Cõcil. Trid. niſi forte in aliquo concilio Prouinciali ſit aliquod priuilegium, vel aliqua conſtitutio ſcripta de modo ſedendi.

22 Quæ debent tractari in concilio Prouinciali?

℞. Quæ neceſſaria ſunt pro ſtabilienda fide Catholica, pro extirpandis hæreticis, pro augmentando diuino cultu, pro moderandis moribus fidelium, corrigendis exceſſibus, reprimendis vitijs, componendis controuerſijs, ſedandis litibus, de vita, & honeſtate clericorum, de docenda doctrina Chriſtiana, de Cathecíſmo, de faciendis notis decretis, Concil. Trid. & de alijs rebus, quæ per ſacros Canones, & antiqua concilia decernuntur tractari. Trident. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2.

23 Cauſæ ciuiles, & criminales Epiſcoporum, vbi ſunt tractandæ?

℞. In concilio Prouinciali, ſi ſint minores, & illæ vocãtur minores, quæ non petunt pœnam degradationis, neq; depoſitionis, quia iſtę vocantur maiores, & ſunt tractandę ſolum coram Sũmo Pot. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 5. de reform.

24 Noua miracula, & difficultates, quæ ex eis oriuntur, vbi ſunt tractandæ?

℞. In concilio Prouinciali, & relatio integra vera, & fidelis, remittenda eſt Sũmo Pontifici; ratio eſt, q̃a miracula ſunt de maioribus Eccleſiæ negotijs, & ad ſolum Summũ Pont. pertinet declarare, ſi ſint miracula, an non. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. de inuocatione imaginum.

25 Cauſæ abſentię Epiſcoporum, & licentia data à Metropolitano, vbi ſunt tractandæ?

℞. In concilio Prouinciali, & ibi iudicari debent, an Epiſcopi abutãtur dictis licentijs, & an reſidentia detrimentum patiatur. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

26 Concilium Prouinciale, poteſt ordinare modum canẽdi, & alia neceſſaria ad cultum diuinum?

℞. Poterit, quia ad hoc principaliter congregatur, vt augeatur cultus diuinus, & hæc facultas expreſſe datur ei a Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

27 Quis poteſt augere redditus Cathedralis Eccleſiæ, cũ ſunt tenues, & vnire beneficia Cathedrali Eccleſię, cũ præbendæ ſunt tenues?

℞. Conciliũ Prouinciale in hoc negotio vocatis ijs, quorum intereſt diligenter negotium diſcutiãt, & inquirãt, & inſtrumenta, & relationes ad Romanum Pontificem remittantur, vt ipſe prouideat. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 13.

28 Decreta concilij Prouincialis, quando ſunt publicanda?

℞. Metropolitanus, & Epiſcopi debent tranſmittere omnia decreta concilij Prouincialis ad Romanum Pont. & eo conſulto, & approbante, Metropolitanus debet approbare decreta, & non ante, ſic cenſueſuerunt DD. in c. 2. ſeſſ. 24. Concilij Trident.

CAPVT XXIII.

DE SYNODO DIOECESANA.

1 Synodus diœceſana, quomodo definitur?

℞. Eſt quædam congregatio in vnum, perſonarum Eccleſiaſticarum ab Epiſcopo facta ad Dei laudem, & animarum ſalutem. Barthol. Vgol. de officio, & poteſtate Epiſcopi, c. 4. fol. 99.

2 Vnde dicitur ſynodus?

℞. A verbo græco ſynodon, quod ſignificat ſimul, quaſi omnes in vnũ concurrere debeant ad bonum animarum.

3 Synodus diœceſana, quando fieri debet, & quo tempore?

℞. Singulis annis, & tẽpore accommodato, in quo Parochi pro ſua abſentia nõ faciant damnum Eccleſijs ſibi commiſſis. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 2.

4 Quis debet conuocare ſynodum diœceſanam?

℞. Epiſcopus de ſua propria authoritate, abſq; conſilio, vel conſenſu capituli. Trid. ſyn. vbi ſup.

5 Qui debent venire neceſſario ad ſynodum diœceſanam?

℞. Canonici Cathedralis, & Collegialis Eccleſiæ, Dignitates, Archipresbyteri, Parochi, qui curam animarum habent, etiam ſi ſint regulares exempti, omnes clerici, qui habent beneficia ſimplicia, & qui ſunt initiati ſacris ordinibus. c. quod ſuper his, de maioritate, & obediẽtia. c. conquęrenti, de officio ordinarij. Trid. ſyn. vbi ſup.

6 Qui non obligantur venire ad ſynodum diœceſanam?

℞. Plures. Primo, clerici in minoribus

bus ordinibus conſtituti, qui nõ habent beneficium. Secũdo, regulares exempti, qui ſuis capitulis, generalibus ſubijciunt, ſi non habeant beneficium curatum vnitum, cui per ſuos regulares ſeruiat. Tertio, q morbo, vel ſenectute detinẽtur. Quarto qui habent Eccleſiã Parochialem, & non habent ſubſtitutum, vt eam relinquat. Quinto, ſi impediãtur legitima cauſa, veluti bello, peſte, inimicitia, impetu fluminis, incurſu latronum. Sexto excommunicati, & denuntiati, niſi veniant ad petendã abſolutionem, & veniam. c. penultimo, de ſententia excommunicationis. Vgol. lib. 2. f. 100.

7 Quam pœnam incurrunt, qui vocati non veniunt ad ſynodum diœceſanam?

℟. Cenſuris Eccleſiaſticis coercẽdi ſunt ab Epiſcopo, donec veniant. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2.

8 Qui habent impedimentum, vt non veniant ad ſynodũ, quid debent agere, vt non incurrant pœnam?

℟. Portare authenticum teſtimoniũ ſui impedimenti factũ teſtibus idoneis, aut fidem medicorum, & illud præſentare in ſynodo per ſuum procuratorem, vt cognoſcatur eius obedientia, nam impedito non currit pęna, neq; præſcriptio. Bartholom. Vgol. vbi ſup.

9 Qui habent beneficium ſimplex in vna diœceſi, & habitat cum ſua familia in altera, ad quam ſynodum tenentur venire?

℟. Ad ſynodum Epiſcopi in cuius diœceſi habent beneficium, quia ibi agitur de cura animarum, & gubernatione Eccleſiarum. gloſſa in cap. quod ſuper his, de maioritate, & obedientia.

10 In ſynodo diœceſana votum Canonicorum, eſt conſultiuum, an deciſiuum?

℟. Regulariter eſt conſultiuum, ſed in aliquibus caſibus à iure expreſſis, eſt deciſiuum. tenent DD. in c. 2. ſeſſ. 24. Conc. Trid.

11 In ſynodo diœceſana, quid debet tractari?

℟. De vita, & honeſtate clericorũ, de correctione morum, de augmento cultus diuini, & quilibet ex congregatis libere debet proponere ea, quæ ſibi magis videbuntur ſtatuenda ad bonam gubernationem Eccleſiarum, tàm in temporalibus, quàm ſpiritualibus. Barthol. Vgol. vbi ſupra.

12 In ſynodo diœceſana, qui Iudices debent eligi, & in quo numero?

℟. Ad minus quatuor, & poſſunt eligi in maiori numero. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

13 In ſynodo diœceſana, qui examinatores ſynodales debent eligi, & in quo. num.

℟. Ad minus debẽt eligi ſex, & poſſunt eligi in maiori numero. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

14 Decreta concilij, quando ſunt publicanda, & à quo?

℟. Finito concilio, ab Epiſcopo ſunt publicanda, vel typis mandanda, vt veniant ad notitiam, tàm laicorum, quã clericorum, vt ab omnibus obſeruentur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

CAPVT XXIIII.
DE IVDICIBVS SYNODALIBVS.

1 IVdices ſynodales, à quo debent eligi,& quando?

℞. Debent eligi à ſynodo diœceſana, vel Prouinciali, & à ſingulis concilijs debent confirmari præexiſtentes, vel de nouo eligi. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

2 Qui numerus debet eligi iudicum ſynodalium?

℞. Ad minus debent eligi quatuor, ſed ſemper debent eligi plures, vt ſi aliquis deficiat ex his ante celebrationem futuri concilij, reſtet numerus completus, præcipue cum conciliũ expreſſe dicat, vt habeat quæque diœceſis quatuor iudices, aut plures. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

3 Quas qualitates debent habere dicti Iudices ſynodales?

℞. Debent eſſe docti, bonæ vitæ, cõſtituti in dignitate Eccleſiaſtica, vel Canonicatu, graduatus ſi fieri poteſt, iuxta conſtitutionem Bonifacij VIII. in c. ſtatutum, de reſcriptis. Trid. ſyn. vbi ſup.

4 Quæ ſollemnitas eſt ſeruãda in electione Iudicum ſynodalium?

℞. Poſtquam ſynodus Prouincialis, ſeu diœceſana eos elegerit, Epiſcopus eorum deſignationẽ ad Romanum Pont. tranſmittat, vt cognito in Curia Romana eorum nomine, poſſint officiales Romani Pont. eis cauſas delegare, & non alijs. Trident. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

5 Quod eſt officium iudicum ſynodaliũ?

℞. Iudicare cauſas ſibi à ſede Apoſtolica, & à Nuntijs, & Legatis commiſſas cum ſumma breuitate, & iuſtitia, & occurrant litigantium dilationibus, calumnijs, & expenſis. Trid. ſyn. vbi ſup.

6 Vſq; ad quod tempus durat officium iudicum ſynodalium?

℞. Vſq; ad ſynodum ſequentem, ſiue ſit longum, ſiue breue, nã in qualibet ſynodo debent eligi de nouo, vel præexiſtentes confirmari. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2. de reform.

7 Si contigerit aliquem ex iudicibus mori, vel abeſſe diuturna abſentia, & nõ ſint plures, quam quatuor, quid eſt agendum?

℞. Epiſcopus, vel ordinarius loci cũ conſilio capituli ſubſtituat alium in loco defuncti, ita vt ſint ſẽper quatuor, & ſi inuenerit aliquẽ, qui fuit Iudex in alia ſynodo, illum poterit ſubſtituere, quia iam approbatus fuit. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

8 Cõſilium capituli requiritur de neceſſitate, in hoc caſu, ita, vt Epiſcopus teneatur neceſſario illud ſequi?

℞. Cõſilium capituli requiritur neceſſario pro forma iſtius electionis, & Epiſcopus non poterit hanc formam præterire, quia actus eſſet nullus, tamen non tenetur de neceſſitate ſequi illud conſilium, præcipue, ſi Epiſcopus inueniat aliam perſonam æqualem, maioris ſatisfactionis, quam illa ad quam capitulum inclinat, vt ſit Iudex ſynodalis. tenet DD. in c. 10. ſeſſ. 25.

9 Si aliquis Iudex ſynodalis incepto aliquo negotio ſibi commiſſo, renuntiauerit dignitati, vel Canonicatu, poterit ne finire tale negotium?

R. Aſ-

℟. Affirmatiue, q̃a ſufficit, eũ fuiſſe capacẽ in principio cauſæ; tũc enim radicata fuit iuriſdictio in tali perſona vſq; ad finem cauſæ.

10 Si aliquis Iudex ſynodalis cęperit aliquod negotiũ, & moriatur, vel detentus ſit longa abſentia, poterit alius coniudex, eius negotiũ finire?

℟. Si tale negotiũ commiſſum fuit, non vt iudici ſynodali, ſed vt particulari perſonæ, veluti Petro, vel Ioanni, tunc non poterit alius coniudex finire tale negotium; ratio eſt, quia electa fuit à Summo Põt. induſtria talis perſonæ, ſed ſi commiſſum fuit negotium tali perſonæ, vt iudici ſynodali, tunc bene poterit alius coniudex finire tale negotium, quia de Iure, quorum eadem eſt nominatio, & poteſtas, eadẽ eſt iuriſdictio, & ſic quod vnus incępit, alter poterit finire; tamen in iſto caſu tenetur de nouo citare partes, & de nouo acta notificare, vt non fiat attẽtatũ.

11 Si cauſa à ſede Apoſtolica cõmittatur alijs, quam iudicibus ſynodalibus, quid eſt agendum?

℟. Tales delegationes ſubreptitiæ cenſentur, cum per conciliũ ad hoc officiũ iudices nominati ſint. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10.

12 Iudex ſynodalis poterit cognoſcere, vel citare aliquam perſonam extra diœceſim, in qua eſt Iudex?

℟. Nõ poteſt, neq; extrahere aliquẽ vltra vnã dietã, niſi reſcriptũ det talẽ facultatẽ, & exprimat cauſam, & talis Iudex dẽt obſeruare omnia cõtenta in d. c. ſtatutum, de reſcriptis, quia hæc conſtitutio Bonifacij facta fuit, vt tollerentur moleſtię, & expenſæ partium. Trid. ſyn. vbi ſup.

13 Quam mercedem poteſt habere Iudex ſynodalis?

℟. Moderatam propinam, & ſi extra domum ſuam exierit ad recipiẽdos teſtes moderatam mercedem, ſecundum qualitatem perſonæ, vt habẽtur in c. ſtatutum, §. inſuper, de reſcriptis, in 6.

14 Iudex ſynodalis, põt habere aſſeſſorẽ?

℟. Si Iudex non fuerit graduatus, & illo indigeat, poterit illũ habere, ſi autem ſit doctus, ac peritus, debet proprijs bonis aſſeſſorem munerari, in vtroq; autem caſu aſſeſſor, non debet eſſe ſuſpectus parti. c. ſtatutũ, de reſcriptis, §. aſſeſſorem. in 6.

15 Quis dẽt nominare Notariũ ĩ cauſa Eccleſiaſtica iudici ſynodali cõmiſſa?

℟. Ipſe iudex ſynodalis dẽt nominare Notariũ curſorem, & omnes officiales ſibi neceſſarios, & debet expenſas taxare, & prouidere, ne partes, moleſtias, & exactiones patiantur à Notarijs, & officialibus.

16 Si Iudex ynodalis aliqnem citauerit, q̃ ſit extra diœceſim, vel exceſſerit ſuã commiſſionẽ contra cõſtitutionem Bonifacij VIII. quã pęnã incurrit?

℟. Tenetur ad integram reſtitutionem, & ſoluendas expenſas parti lęſæ. c. ſtatutum, de reſcriptis, §. ſi quid autem. in 6.

CAPVT XXV.

DE EXAMINATORIBVS SYNODALIBVS.

1 EXaminatores ſynodales, à quo debent eligi, & quando?

℟. Ab Epiſcopo, vel eius Vicario, ſingulis annis in ſynodo diœceſana, & ad minus à Synodo debẽt proponi ſex, & debent approbari à

Syno-

Synodo debent proponi ſex, & debent approbari à ſynodo, & poſſũt proponi in maiori numero, vt ſemper remaneant ad minus ſex. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18.

2 Quas qualitates debent habere dicti examinatores?

℞. Debent eſſe licentiati, vel doctores in ſacra Theologia, vel in iure canonico, & poſſunt eſſe clerici ſæculares, vel Patres regulares cuiuſcũq; ordinis, vel religionis, & debẽt iurare ſe bene officium, ac fideliter fore exercendos. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18. & Pariſ. de reſignat. beneficiorum. lib. 6. 8. q. 9.

3 Poſtquam fuerint electi examinatores ſynodales, quam ſollemnitatem debent facere?

℞. Debẽt iurare per ſancta Dei Euãgelia, in manibus Epi, vel Synodi, ſe quacunq; humana affectione poſtpoſita, fideliter munus exequuturos. Trid. ſynod. loco cit.

4 Vſq; ad quod tẽpus durat eorũ officiũ?

℞. Vſq; ad ſynodum diœceſanã ſequentem, vbi vel debent cõfirmari, vel elegi de nouo. Trid. ſyn. loc. cit.

5 Electio examinatorum ſynodalium facta in ſynodo diœceſana, & aliorum officialium, ligat ne Epiſcopum de nouo intrantem?

℞. Ligat, quia iuridice electi ſunt.

6 Si non ſint plures examinatores, quam ſex, & intra annum aliqs eorum moriatur, quid agendum?

℞. Epus ſi inuenerit aliquos examinatores in alia ſynodo approbatos, eos ſubſtituere poterit in loco mortui: ſi autem nõ fuerint, Epus proponat aliquos viros doctos, & cum approbatione capituli eos ſubroget in numero defunctorum. Praxis Archiepiſc. Author. Franciſco Leonc.

7 Officium horum examinatorum ſynodalium, qui intra annum electi ſunt, quanto tempore durat?

℞. Vſq; ad nouam ſynodum, vbi, vel confirmãtur, vel de nouo eliguntur alij examinatores.

8 Si tranſacto primo anno aliquis ex ſex examinatoribus moriatur, poterit ne Epiſcopus alium in locũ eius ſubrogare, ſicut põt non finito anno?

℞. Negatiue, imò officium cęterorũ oĩum, (ſi nõ reſtent ſex) ſpirat, & neceſſario debẽt à ſynodo noua, de nouo eligi: ſic declarauerunt Illuſtriſs. Cardinales. ſuper c. 18. ſeſſ. 24.

9 Quare Epiſcopus non põt ſubrogare elapſo anno examinatores loco defuncti, & poteſt intra annum, præcipue cum poſſit ſubrogare iudicem ſynodalem loco defuncti, vt habetur in c. 10. ſeſſ. 25. Conc. Trid.?

℞. Duplici ratione. Prima, quia intẽtio concilij eſt, vt ſingulis annis fiat ſynodus diœceſana, & ſic intra annũ dat illis hãc facultatem, & nõ extra annum. Secunda, qa examinatores ſynodales proponuntur ab Epo, vel eius Vicario, & approbanť à ſynodo diœceſana, & in his Epus ſolũ habet nominationem; at vero iudices ſynodales à tota ſynodo diœceſana, vel Prouĩciali proponunť, & approbantur, & in aliquibus rebus, qa ſynodus Prouincialis, debet determinare, Epum ſupplere cum cõſenſu capituli, ſicut in c. 12. ſeſſ. 24. in regimine Eccleſię, & cãtu. De miniſtris, vero Epus cum duobus de capitulo debet determinare, quę magis cõueniãt, donec ſynodi tẽpus adueniat; ideò Epiſcopus elapſo anno nõ põt ſubrogare examinatores, ſed ſolũ intra

tra annum per facultatem ſibi traditam à Concilio, quæ cum ſit expreſſe limitata, extendi non debet. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 18. & ſeſſ. 25. capit. 10.

10 Si ſit completus numerus ſex examinatorum, & tranſacto anno ſynodus diœceſana non fiat, expirabit ne officium eorum, vel durabit, vſque ad aliam ſynodum?

℞. Durabit vſque ad aliam ſynodum; quia cum ſint ſex, & approbati, à ſynodo, intentio concilij implètur, ſicut apparet in cap. 18. ſeſſio. 24.

11 Quare concilium vult, vt examinatores ſint ad minus ſex, cum in quolibet examine Epiſcopus nō teneatur vocare, niſi tres, quos voluerit?

℞. Quia ſic videtur concilium tollere cautelas examinandorum, qui ſi ſcirent, non eſſe niſi tres, eos precibus, vel donis poſſent corrumpere, ſed cum ſint ſex difficilius poteſt fieri, vt nullus ſciat, quos ex his vocabit Epiſcopus, & forte ex hac ratione voluit concilium, vt ſint ſex, vel plures.

12 Si Epiſcopus tranſacto anno nominauerit aliquos examinatores loco mortuorum, vel fecerit concurſum cum alijs hominibus doctis, & non cum examinantibus ſynodalibus, erit ne valida talis prouiſio?

℞. Negatiue, & beneficium poteſt impetrari; quia prouiſio deuoluitur ad ſedem Apoſtolicam, ex expreſſo decreto irritante. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 18. & Bulla Pij V. in Bullario 32. irritans prouiſiones factas ſine examinatoribus ſynodalibus, & quamquam Riccius in praxi reſolutione. 355. tenet Epiſcopum poſſe deputare nouos examinatores, ſi tẽporis concurſu non adſint ſynodales, fultus duplici ratione. Prima, quod iſtam ſuam opinionem. tenet Rota in vna placentina de male partita 29. Nouembris 1593. coram Tita, vbi forma lege inducta non poteſt pręciſe adimpleri, tũc illa remittitur, ſecundum Romanum cõſilium 433. tamen non eſt recedendum à diſpoſitione Côc. Trid. & dicta Bulla Pij V. Primo, quia Rota in illa Parochiali de male partita, fortaſſis fecit illam deciſionem, quia Epiſcopus intra annum elegit alios examinatores, vel qa ſe fundauit in diſtantia loci, & neceſſitate Eccleſiæ. Secundo in caſu noſtro bene poteſt adimpleri forma, ſi defecerit intra annum, Epiſcopus habeat facultatem nominandi alios, & extra annum in manu Epiſcopi, congregare ſynodum diœceſanam, & implere formam, & ſic tutius eſt obſeruare formam concilij, & Bullam Pij V. quam litem excitare ſuper prouiſionem factam ab Epiſcopo.

13 In quolibet examine, quem numerum examinatorum debet Epiſcopus deputare?

℞. Ad minus tres, quos ipſe voluerit, & poteſt ſumere maiorem numerum pro ſuo arbitrio, ſed non minorem. Trident. ſynod. ſeſſion. 24. cap. 18.

14 Quid poſſunt recipere examinatores ſynodales pro labore examinis?

℞. Nihil, neque ante, neque poſt examen, ſed in Hiſpania eſt alia conſuetudo, vt infra dicetur. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 18. cap. quando diſtinct. 24.

15 Si examinatores aliquid recipiant in-

tuitu huius examinis, quam pœnam incurrunt?

℟. Tàm ipſi, quàm dantes incurrunt crimen ſimoniæ, à quo abſolui non poſſunt, niſi dimiſſis beneficijs, quæ obtinent, & inhabiles reddũtur ad alia obtinenda. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. capit. 18.

16 Coram quo iudice debẽt examinatores conuenire, ſi ratione examinis aliquid recipiunt?

℟. Coram Epiſcopo, & ſynodo diœceſana; & vltra declaratas pęnas, poſſunt puniri alijs pœnis arbitrio ſynodi. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18. Pariſ. de reſignat. beneficior. lib. 8. q. 9.

17 Poterit Ordinarius, vel ſynodus diœceſana aſſignare examinatoribus ſynodalibus aliquod ſtipendium, etiam minimum pro ſuo labore?

℟. Negatiue, imò decretum, eſt nullum, vt tenet Nicol. Garc. de benefic. p. 9. c. 2. n. 374. ſed Petrus de Ledeſma in ſum. p. 2. tract. 7. pag. 159. refert, quod in Hiſpania cõmuni vſu receptum eſt, vt examinatores recipiant aliquid pro ſuo labore, videlicet vnum aurum pro quolibet examine, ſoluendum ab eo, qui eligitur in Parochum, ſicut in electione canonici, electus ſoluit expenſas ſuorum aduerſariorum.

18 Examinatores, quod votum habent, deciſiuum, ne an conſultiuum?

℟. Solum conſultiuum, nam per acto examine, debent omnes idoneos cũ ſuis qualitatibus denuntiare Epiſcopo, & ſic functi ſunt officio ſuo. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 18.

19 Eſt ne neceſſarium omnes examinatos approbare, vel reprobare?

℟. Eſt neceſſarium dicere, Petrũ approbo, Ioannem vero reprobo, quia aliter non fit iudicium completũ, & & integrum, vt Epiſcopus habeat integram cognitionem.

20 Approbatio ab examinatoribus, debet ne eſſe communi conſenſu, vel ſufficit maior pars votorum?

℟. Sufficit maior pars votorũ, quia hoc eſt iudicium, & ex maiori parte ſumitur ſententia. Nicol. Garcia p. 9. de beneficijs. n. 109. c. 2.

21 Examinatores debent ne renũtiare Epiſcopo ordinem, & gradum idoneitatis; ideſt, Petrus eſt idoneus, Ioannes Magis idoneus, Franciſcus Magis idoneus cęteris?

℟. Negatiue, ſed omnes idoneos ſimul ſine aliquo gradu, quia hoc eſſet aſſumere ſibi poteſtatẽ, quã Trid. ſyn. dedit Epõ, ſcilicet, vt inter idoneos eligat magis idoneum, hoc enim iudiciũ eſt proprium Epiſcopi: ſed ſi Epiſcopus aliquando voluerit interrogare, & ab aliquo examinatore, vel ab omnibus aliquod iudiciũ expoſcere, tũc poterunt illi obtẽperare. Nicol. Garcia de beneficijs, par. 9. cap. 2. num. 107. Trident. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 18. vbi clare apparet, licet Zerola in praxi Epiſcopi. cap. 1. Bartholomæus Medina in ſum. cap. 14. Fr. Ludouicus Lopez tom. 1. cap. 127. Ledeſma, in ſum. tract. 7. cap. 1. tenent, quod dicti examinatores debent renuntiare Epiſcopo, Petrum eſſe magis idoneum, ſed hæc opinio non videtur conſonans ſancto Concilio Trident. ſicut prima, quia expreſſe concilium dicit, ex his approbatis Epiſcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, ergo facultas iudicandi magis idoneum inter idoneos Epiſcopo, & non examinatoribus data eſt.

Exa-

22 Examinatores tenentur ne facere relationem de ſola literatura?

℞. Non ſolum de literatura, ſed etiã de ętate, moribus, prudẽtia, & doctrina, & de alijs circunſtantijs opportunis, ad regendã talem Eccleſiã, & in hoc non debent eſſe muti, ſed libere debent renuntiare Epõ omnia neceſſaria, vt Epus ex eorũ relatione, poſſit facere meliorẽ electionẽ. Nic. Garc. de beneficijs. p. 5. c. 7. n. 11. Trid. vbi ſup.

23 Si examinatores per acto examine renũtient Petrum eſſe ſcientia idoneum, & de moribus, & vita nihil dicant, ſatisfaciunt ne ſuo officio?

℞. Non, quia debent renuntiare eſſe idoneum ſcientia, ætate, & moribus. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18.

24 Si vota examinatorum fuerint paria, q̃d poteſt Epiſcopus agere?

℞. Poteſt accedere Epiſcopus, vel eius Vicarius, & dari ſuffragium alteri ex illis quem magis aptum iudicauerit. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18.

25 Epiſcopus, & eius Vicarius, poſſunt in examine interrogare, ſicut alij examinatores?

℞. Poſſunt examinare, q̃a cæteri ſunt in eorũ adiutoriũ. Trid. ſy. ſeſ. 24. c. 18

26 Vota examinatorum debent eſſe publica, an ſecreta?

℞. Hoc nõ fuit declaratum à cõcilio, ſed magis expedire videtur, vt examinatores palam inter ſe ſua vota conferãt, & Secretarius ſcribat, Petrus approbatur, & Ioannes reprobatur.

27 Examinatores ſynodales debent ne examinare prouiſos de beneficijs ſimplicibus?

℞. Non eſt neceſſarium, quia in ſimplicibus non requiritur cõcurſus, ſed poſſunt examinari ab Epiſcopo, vel eius Vicario, vel ab alio deputato, q̃a de beneficijs curatis ſolum loquitur concilium.

28 Iudices ſynodales, & examinatores in quo differunt?

℞. In pluribus. Primo iudices ſynodales nominantur, & confirmantur à toto concilio. Secundo eorum nominatio defertur ad Summum Pont. Tertio ſi moriãtur, vel ſint abſentes, Epiſcopus poteſt ſubſtituere alium cum duobus de capitulo. Quarto neceſſario non debent eſſe graduati. Quinto debent eſſe conſtituti in dignitate Eccleſiaſtica, & non poſſunt eſſe regulares. Sexto poſſunt accipere neceſſariũ cibũ pro ſuo labore. Septimo poſſunt habere aſſeſſorem, & delegare in faciendis informationibus. Octauo habent iuriſdictionem delegatam, & ſua ſententia eſt deciſiua, examinatores vero ſynodales. Primo nominantur ab Epiſcopo, & confirmantur à ſynodo. Secundo eorũ nominatio non defertur ad curiã. Tertio debent eſſe neceſſario ſex, & ſi trãſacto primo anno, ex prẽfixo numero ſenario vnus moriatur, officium aliorum quinq; ſpirat vſq; ad futurã ſynodum. Quarto debent eſſe graduati. Quinto non eſt neceſſarium, vt habeant dignitatem, nec canonicatum, & poſſunt eſſe fratres regulares. Sexto nihil poſſunt accipere, nec antea, nec poſt pro ſuo labore. Septimo non poſſunt habere aſſeſſorem, nec ſubſtituere. Octauo ſua ſententia eſt conſultiua, & non deciſiua. Nono ſi concurſus fiat cum alijs doctis viris, & non cum ſynodalibus, vel fiat cum minore numero trium, prouiſio deuoluitur ad ſedem Apoſtolicam. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 18. de examinatoribus. ſeſſio. 25. c. 10. de iudicibus.

CAPVT XXVI.

DE VISITATIONE EPISCOPI IN SVA DIOECESI.

1 DE hac materia agit Cōcilium Trid.ſeſſ.13.c.2 ſeſſ.14.c.4. ſeſs.6.c.3. & 4.ſeſs.21.c.8. 9.& 10.ſeſs.23.c.18.ſeſs.24.c.3.9. & 10. & 11.ſeſs.25. decret. de purgatorio.c.6.& 14.ſeſs.24.c.1. & 3.

2 Quid eſt viſitatio?

℟.Sedula inquiſitio rerum omnium, quæ pertinent ad Chriſtianā diſciplinā,& Chriſtianos mores corrigēdos.

3 Finis viſitationis, qualis debet eſse?

℟.Exterminare hęreſes,corrigere malos mores, examinare ſanā doctrinā, reficere Eccleſias, viſitare fabricas, exhortari concionibus populum, & pacem. Trid.ſyn. ſeſs.24.c.3. de reform. c.ſane, de cenſibus.lib.6. cap. Procurationes,de cenſibus.

4 Quæ loca ſunt viſitanda,& Ordo viſitādi qualis debet eſſe?

℟. Primum debet viſitare Eccleſias Cathedrales, Collegiales,& alias, & in eis ſanctum Sacramentum, & fontem baptiſmalem,vaſa ſacra,olea ſancta,ſacriſtiam, ornamenta, bona Eccleſiæ, perſonas Eccleſiaſticas, & ſæculares, ſeminarium, vniuerſitates, moniales, hoſpitalia, montes pietatis,confraternitates,omnia loca pia, bona fabricæ,archiuum,reſtamenta, & legata,tādem omnes ſubiectos Epiſcopo, & iuriſdictioni Eccleſiaſticæ. Trid.ſyno.ſeſs. 21.de reform.c.18. & 21.ſeſs.6. de reform. c.4.ſeſs.25. c.8. ſeſs. 22.de reform. c.15.ſeſs.7. de refor.c.1.& 8.c.ſane,de cenſibus.lib.6.

4 Edictum viſitationis, quid debet continere,& ſub qua pœna?

℟. Vt omnes denuntient delicta publica, & ſcandaloſa, ſuperſtitiones, vſuras, ſimonias, concubinatus, lamias, hæreſes, & alia ſimilia, & hoc ſub pœna excommunicationis, vel ſub alijs pęnis, etiam pecuniarijs.D. Thom.2.2.q.33. art.7.

5 Quis poteſt viſitare?

℟. Epiſcopus per ſe ipſum,tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus, & ſi legitime impeditus fuerit p̄ idoneum ſubſtitutum. Trid.ſyn.ſeſs.24.c.10. de reformat.

6 Quam poteſtatem habet Epiſcopus in viſitatione?

℟. Magnam ad morum correctionem, & reformationem, & ab eius ſententia non admittiť appellatiō, quo minus executioni mādentur,decreta, & pęnæ impoſitæ, non obſtat inquam appellatio,quæ non habet vim ſuſpēſiuam,ſed ſolum deuolutiuam; Trid. ſyn ſeſs.24.c.10.de reform.

7 Qui abſq; Epiſcopo poſsunt viſitare?

℟. Generales,& Prouinciales religionum approbatarum, & Viſitatores p̄ eos electos poſsunt viſitare ſuos ſubditos,tàm regulares,quàm moniales; & etiā poſsunt viſitare Archidiaconi, & Dignitates,quæ habent conſuetudinem,vel priuilegium à ſede Apoſtolica per ſe ipſos, & non p̄ ſubſtitutos. Trid.ſyn.ſeſſ.24.c.3.&9. de reform.

8 Capitula exempta poſsunt habere Viſitatores?

℟. Si capitula exempta habeant priuilegium viſitandi,vel conſuetudinē inmemorabilē, poſsūt habere viſitatores

res

res,& viſitare. Trid. ſyn.ſeſſ.24.c.3.

9 Archidiaconus,& alię Dignitates,ſi ſint impediti, poſſunt viſitare per ſubſtitutum?

℞. Si iſti Dignitates non poſſunt viſitare mores, ſed ſolum emolumenta Eccleſiarum,& redditus fabricæ,poterunt viſitare per ſubſtitutum; ſi vero debeant viſitare more, neceſſario debent viſitare per ſe ipſos, quia eis non eſt data, tam ampla facultas, ſicut Epiſcopis.

10 Iſti Viſitatores capituli exempti,vel Archidiaconi,vel Abbates,vel alij alicuius dignitatis, quid tenentur agere ante viſitationem,& poſt viſitationē?

℞.Ante viſitationem tenentur approbari ab Epiſcopo, finita viſitatione infra menſem, tenent̃ reddere rationem Epiſcopo viſitationis,& exhibere ante ipſum depoſitiones teſtium, & integra acta, non obſtante priuilegio, & conſuetudine immemorabili in contrario; ratio eſt, quia finita viſitatione ceſſat eorum iuriſdictio,& ſi procedendũ ſit in illis delictis, punitio pertinet ad iuriſdictionem Epiſcopi. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c.3.

11 Si Epiſcopus vult viſitare loca,& perſonas viſitatas à viſitatore capituli, vel ab Archidiacono, poteſt ne id facere?

℞. Poteſt.Trid.ſyn.ſeſſ. 24. c.3.

12 Quos Archidiaconus, & Viſitator punierunt, & condemnauerunt in viſitatione ſua, poterit ne Epiſcopus magis punire?

℞. Negatiue, licet ei demoſtrandus ſit proceſſus, quia nemo duplici pœna affligitur.

13 Archidiaconus, & Viſitatores capituli, poſſunt portare in ſua viſitatione Notarium,quem voluerint?

℞. Negatiue,ſed de conſenſu Epiſcopi,& ab eo approbatum. ſeſſ.24.c.3.

14 Abbates ſæculares, Prouinciales,& Generales tenentur requirere cõſenſum Epiſcopi ad portandum Notarium?

℞. Negatiue. Conc. Trident. ſeſſ.24. c. 9. de reform.

15 Epiſcopus viſitans poteſt ne reuerſari?

℞. Negatiue,niſi modum in viſitando excedat.declaratio Cardinaliũ cõgregationis Concilij ſuper.c.4.ſeſſ.6

16 Si recuſatio fiat prætendendo,quòd modum excedant, debet ceſſare à viſitatione?

℞.Negatiue,ſed debet eam proſequi, & delicta extraordinaria punire. declaratio Cardinalium. eod.loco:

17 Quoties poteſt Epiſcopus ſuos ſubditos, & diœceſim viſitare?

℞. Tenetur ſingulis annis,& ſi diœceſis ſit magna intra tres annos debet eam finire,& poteſt viſitare quoties opus fuerit. Trid.ſyn.ſeſſ.24.c.3. de refor. & c.mandamus.de offic.Archidiaconi,& ibi Gl.c.non ſemel.18.q.2.

18 Epiſcopus viſitationem aggrediens, poteſt cogere ſubditos ſub pœna excõmunicationis per edictum publicum, vt vnuſquiſque detegat delicta ſua?

℞. Non poteſt, quia nemo tenetur ſe ipſum prodere, neq; perſonas à Iure exceptuatas.

19 Poteſt Epiſcopus viſitare redditus, & prouentus fabricæ,quæ ſunt de Iure patronatus?

℞. Poteſt,& patronatus in nulla re ſe debet intromittere. Trid. ſynod.ſeſs. 24.c.3.de reform.

20 Poteſt Epiſcopus viſitare teſtamenta,& vltimas voluntates?

℞. Poteſt,imò tenetur habere curam, vt ſuffragia relicta pro defunctis, adimpleantur,quia de Iure eſt executor om-

Digitized by Google

de correctione, tunc Epũs, tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus poterit viſitare tale monaſterium, & coercere errantes, & remediũ ponere. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 8. de reform.

31 Poteſt Epiſcopus viſitare Eccleſias Parochiales vnitas monaſterijs canonicorum regularium?

℟. Poteſt.

32 Eccleſia, & beneficia exemptorum, quæ dicuntur nullius Diœceſis à quo debent viſitari?

℟. Ab Epiſcopo proximiori, vel ab Epiſcopo, quem ſemel exemptus elegerit in concilio Prouinciali. Trid. ſyn. ſeſſ. 34. c. 9. de reform.

33 Quis poteſt viſitare hoſpitalia, collegia, ſcholas, confraternitates, mõtes pietatis, & pia loca laicorum?

℟. Epiſcopus, niſi ſint immediate ſubiectæ Regibus, & Principibus; tũc enim requiritur eorum expreſſa licẽtia, quia ipſi habent ſuos Viſitateres cum magno zelo, & cura, ideo excipiuntur in Trid. ſynod. ſeſſ. 22. c. 8. de reformat.

34 Patroni poſſunt viſitare Eccleſias, & ornamenta?

℟. Non, niſi illius ex fundatione competat, & nihilominus Epiſcopus dẽt eas viſitare. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3.

35 Quis poteſt viſitare fabricas, bona earum, & adminiſtratores, & eos mutare, & rationẽ petere, & oĩa ordinare?

℟. Epiſcopus ſingulis annis. Trid. ſynod. ſeſſ. 22. c. 9. de reform.

36 Quis poteſt viſitare cõfraternitates laicorum, quorũ capellæ, & altaria ſunt in monaſterijs regularium?

℟. Epiſcopus poteſt viſitare perſonas, ſtatuta bona, viuẽdi modum, nõ autẽ altaria, neq; cappellas, quæ ſunt intra eorum clauſtria, vel Eccleſijs. 22. c. 8. de reformat.

37 Quæ hoſpitalia, & pia loca non poteſt Epiſcopus viſitare?

℟. Quæ ſunt ſub Regum, Principum, & vniuerſitatum protectione, neque illa in cuius fundatione, expreſſe excluſus eſt Epiſcopus à tali viſitatione. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 8.

38 Si in fundatione alicuius hoſpitalis, vel operæ piæ expreſſe cautum ſit, quod ratio redituum, & viſiratio reddatur aliquibus patronis Eccleſiaſticis, vel ſæcularibus in iſto caſu, quam poteſtatem habet Epiſcopus?

℟. Tunc debent ſe cõiungere cum illis patronis, & ſimul põt facere viſitationẽ. Cõc. Trid. ſeſſ. 22. c. 9. de refor.

39 Cum Epũs viſitat cum alijs Patronis, votum Epiſcopi debet ne neceſſario cõcludere rem, uel quam vim habet?

℟. In hoc caſu votum Epiſcopi debet connumerari cum voto cæterorum patronorum, & maior pars votorum condemnat, vel abſoluit; & ratio eſt, quia, cum Epiſcopo de Iure competat executio vltimarum voluntatum, à viſitatione non poteſt excludi, & tale officium magis dicitur onus, quam honor DD. ſuper c. 8. & cap. 10. ſeſſio. 22.

40 Si in inſtitutione hoſpitalium, vel alicuius operæ piæ expreſſe cautum ſit, vt Epiſcopus nullo modo ſe intromittat in tali viſitatione, quid poteſt Epiſcopus agere?

℟. In iſto caſu non poterit Epiſcopus viſitare; ratio eſt, quia in c. 8. ſeſſ. 22. dicitur niſi aliter caueatur in fundatione, & ſic iſta verba manent in ſuo vigore, quia non eſt derogatũ in fundationibus. DD. ſuper c. 9. ſeſſ. 22.

41 In hoſpitalibus vbi expreſse excluſus eſt Epiſcopus à viſitatione, & in hoſp

talibus Regibus ſubiectis, quam poteſtatem habet Epiſcopus?

℞. Poteſt cogere adminiſtratores, vt adimpleant voluntatem teſtatoris, & vt non deſtruant dicta bona DD. c. 8. ſeſſ. 22.

42 Prothonotarij Comitis Palatini, milites militiæ Hieroſolimitanæ, fratres regulares, vagantes, à quo debent viſitari, & puniri?

℞. Ab Epiſcopo, tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegato, niſi iſti degant vitã in clauſtro, & in monaſterijs, & illi actualiter ſeruiant, & cum licentia ſuperioris foris ambulent pro aliquo negotio temporali non perpetuo. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 11. de reform.

43 Familiares Cardinalium, in quibus ſubditi ſunt Epiſcopis?

℞. Dum Cardinalibus ſeruiunt, & ab eis aluntur, ſolum in his, quæ pertinent ad beneficia, quæ obtinẽt. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

44 Cappellani Regis Hiſpaniarum, Cantores, Tibicines, & omnes Regiæ cappellæ miniſtri, à quo debent viſitari?

℞. Ex particulari priuilegio à Cappellano maiori, qui aſſiſtit circa perſonã Regiam, & à ſuo proprio iudice, quibus iſti omnes ſubiecti ſunt in ciuilibus, & criminalibus.

45 Quæ monaſteria non poſſunt viſitari ab Epiſcopo?

℞. Quæ ſunt in obſeruantia regulari, & ſunt ſubiecta ſuis Generalibus, & Prouincialibus.

46 Prioratus, & Eccleſię Ordinis S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, & Sancti Ioannis, à quo debent viſitari?

℞. A ſuis Superioribus, qui ſunt capita religionum, & gaudent per ſuas bullas omnibus priuilegijs, & exemptionibus, tanquam reliquæ religiones, & ſic non poſſunt viſitari ab Epiſcopis.

47 In Ordine Sãcti Iacobi, Calatrauę, & Alcantaræ, & Sancti Ioannis, vbi equites commendatam habẽt in terris iuriſdictionem temporalem, & Epiſcopi ſpiritualem in laicos, & Eccleſiæ deſeruiunt per religioſos ordines, & non per clericos ſæculares, quis poterit eos viſitare?

℞. Eorum Priores, & maiores, & non Epiſcopus, licet poſſit viſitare ſuos ſubditos, tàm clericos, quàm ſæculares, & eorum crimina corrigere, quia gaudent priuilegio exemptorũ DD. ſuper c. 15. ſeſſ. 7. de reform.

48 Epiſcopus viſitans, quia pœna poteſt punire delinquentes?

℞. Non poteſt imponere pœnas ordinarias à Iure ſtatutas, ſed pęnas extraordinarias, quæ magis reſpiciãt emẽdationem delicti, quam correctionẽ, & vindictam. cap. 6. ſeſſ. 25. Concil. Trid. & DD.

49 Quid poteſt Epiſcopus ſtatuere in viſitatione, & pręcipere?

℞. Si Eccleſia, quæ viſitatur ſit Iuris patronatus, nihil extra fundationẽ, ſed ea, quæ pertinent ad eam implendam: ſi Eccleſia ſit Parochialis omnia, quæ pertinent ad meliorem gubernationem, & regimen dictę Eccleſiæ. ſeſs. 22. c. 8. Conc. Trid.

50 Si lis oriatur ſuper eo quod non poſſit Epiſcopus viſitare aliqua pia loca, coram quo iudice debet tractari?

℞. In prima inſtantia coram Epiſcopo, & nihilominus debet proſequi viſitationem, ne tantum bonum impediatur. c. 8. ſeſs 22. Conc. Trid.

51 Quantum temporis, debet Epiſcopus viſitationi tribuere?

℞. Non eſt præſcriptum, ſed relictum arbi-

arbitrio Epiſcopi, licet debet eſſe breue moderatum, & diſcretum, quia cõcilium dicit, quam celeriter. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 3.

52 Viſitatio Epiſcopi dẽt ne eſſe cõtinuata?
℟. Debet, nec ad alia ſe conuertere, impedimẽto legitimo ceſſante, vt infirmitatis cauſa, vel maioris negotij. ſeſſ. 24. cap. 3.

53 In cauſis viſitationis, correctionis, & emendationis factis in viſita, poteſt ne appellari ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario viſitante?
℟. Non põt appellari ab interloquutoria, neq; à grauamine, nõ habẽte vim definitiuę, ſed ſolũ põt appellari à definitiua, & talis appellatio nõ ſuſpẽdit exequtionẽ ſententiæ, q̃a ſolum habet defectum deuolutiuũ, non autẽ ſuſpenſiuũ; ratio eſt, ne tantũ bonum impediatẽ. Trid. ſy. ſeſſ. 13. c. 1. de refor.

54 De mandato reſidentiæ in viſitatione, datur ne appellatio?
℟. Non datur quo ad effectum ſuſpẽſiuum, bene tñ quoad deuolutiuũ ne tollatẽ fructus viſitationis. ſeſſ. 13. c. 1.

55 Quid poſſunt Epiſcopi, & eius viſitatores pro labore recipere in viſitatione?
℟. Nihil præter victum ſuũ, & ſuorũ, frugaliter, & moderate, pro temporis tantum neceſſitate. ſeſſ. 24. c. 3.

56 Epiſcopus, vel eius viſitatores, poſſunt recipere victum pro ſe, & pro ſuis in pecunia numerata?
℟. Poſſunt, ſed iſta pecunia debet eſſe in illa moderatione, & quantitate, in qua debebat eſſe victus neceſſarius ad merã ſubſtentationem, & non ad lucrum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3.

57 Electio ſoluendi in pecunia numerata, vel in victualibus, eſt ne data Epiſcopis, vel clericis, qui debent ſoluere dictum victum?
℟. Hæc electio data eſt clericis, & nõ Epiſcopis, quia concilium reſpicit maiorem commoditatem, & vtilitatẽ clericorum, non lucrum Epiſcopi. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 3.

58 Quare debetur Epiſcopis victus, cũ ipſi habeant redditus ſui Epiſcopatus vnde poſſunt ſubſtentari?
℟. Primo in ſignum ſubiectionis, & ſuperioritatis. Secundo ratione hoſpitalitatis, & vrbanitatis, quia denegare ſubſtentationem Prælato viſitanti, eſſet contra charitatem, cũ bona Eccleſiæ ſint deputata vſibus publicis. Tertio, vt facilius inducantur ad viſitationem, tam neceſſariam. Quarto, quia Prælatus maiores expenſas facit in itinere, quam domi ſuæ, Abb. in capit. cum ex officij, de præſcriptio. num. 9.

59 Quam familiã debet portare Epiſcopus in viſitatione?
℟. Non eſt taxatus numerus à concilio, ſed relinquitur arbitrio Epiſcopi, ſed debet eſſe familia pauca, & neceſſaria, ne populus grauetẽ. ſeſſ. 24. c. 3.

60 Subditus poteſt pręſcribi ad ſoluendam procurationem, vel victum Prælato ſuo, vel viſitatori viſitanti?
℟. Non, quia hoc à Iure eſt impræſcriptibile, cum nemo cogatur ſuis ſumptibus ſeruire. c. cum ex officijs de præſcript.

61 Quis debet ſoluere hoc victum Epiſcopo viſitanti?
℟. Omnes hi, qui viſitantur, videlicet Eccleſiæ, clerici, monaſteria, moniales, hoſpitalia, ſocietates piæ, oratoria, cappellę, cõfraternitates ſubiectę Ẽpo, & per cẽſuras cogi poſſunt ad ſolutionẽ, facta inter eos taxa, ſecundũ vniuſcuiuſq; redditus. c. cum dilecta, de confirmatione vtili, vel inutile.

Rr c.con-

c.conquęrenti, de officio ordinarij.

62 Qui non debent contribuere ſumptibus viſitationis?

℞. Plurimi. Primo, clerici, qui erãt abſentes, & non ſunt viſitati. Secundo oēs laici, quia debent gratis viſitari. Tertio, qui habent priuilegium à ſede Apoſtolica non ſoluendi Eccleſiæ, neque clerici ciuitatis, vbi Epiſcopus habitat, & habet ſuam domum. c. 1. de cēſibus. lib. 6. gloſ. verbo, laicos. DD. in c. 3. ſeſſ. 24. Conc. Trid.

63 Epiſcopus ambulãs per ſuum Epiſcopatum ratione chriſmandi, poteſt ne accipere expenſas?

℞. Non poteſt, neq; laici, neq; clerici tenentur ad vllas expenſas, quia confirmare eſt proprium officium Epiſcopi, & illud tenetur facere ſuis expenſis. DD. ſeſſ. 24. c. 3.

64 Qua pęna punitur Epiſcopus, vel familiaris eius, qui in viſitatione vltra victum aliquod munus recipit, vel à nō viſitatis recipiunt victum?

℞. Peccat mortaliter, & intra mēſem tenetur ad reſtitutionem duppli: & ſi non reſtituerit eſt ſuſpenſus. c. 1. §. Procurationes de cenſibus, lib. 6.

65 Poteſt Epiſcopus in viſitatione teſtamētorum accipere veluti trigeſimã, vel quadrageſimam tertiã ex relictis opeiibus pijs, vel legatis pijs?

℞. In hoc ſeruãda eſt conſuetudo diœceſis, & poterit accipere quartam, vel trigeſimam partem ſecundum terræ conſuetudinem, ſed non poterit accipere aliquid aliud pro viſitatione teſtamētorum, & legatorum, quia hoc expreſſe eſt vetitum à Concilio. in c. 3. ſeſſ. 24.

66 In Epiſcopatu vbi eſt cōſuetudo, vt Epiſcopi nihil recipiant de legatis, poterit Epiſcopus accipere vnũ, vel duos iulios pro labore, & viſitatione teſtamentorum, & legatorum Piorum?

℞. In hoc caſu ēt ſeruanda eſt conſuetudo, q̃a Conc. Trid. in d. c. 3. ſeſſ. 24. videtur loqui cum illis, q habent ius accipiendi à legatis pijs quadrageſimã quintã partē, vel aliquod ius, ſed nō cum illis Epiſcopis, qui nihil accipiunt à legatis pijs, neq; habent in hoc aliquod ius, & ſic iuſte ſoluitur viſitatori aliquid pro labore.

67 Si non recipiatur à viſitatis, quid debet Epiſcopus agere?

℞. Si ſit in quaſi poſſeſſione viſitandi, excōmunicare rebelles. c. dilecto, de ſent. excom. in 6. ſi id nō prodeſt, poterit frãgere portas monaſterij, vel Eccleſię, & impedientes incidunt in excommunicationem Bullæ cœnæ Domini. Abb. in c. 1. de immunitate Eccleſiæ. num. 5.

CAPVT XXVII.

DE VISITATIONE CANONICORVM, QVI GAVDENT PRIVILEGIO ADIVNCTORVM.

1 QVę Eccleſię Cathedrales gaudent adiunctis?

℞. Solũ illæ, quæ ante Conciliũ priuilegio, exemptione, vel alio iure exēptæ erant à iuriſdictione Epiſcopi, & etiam illæ, quæ habent concordias, confirmatas, ex certa ſciētia, quam vocant, in forma ſpeciali. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25. de reform.

2 Capitulum, quod ante cōcilium nō erat ſub-

ſubiectum in criminalibus Epiſcopo, manebit ne ſubiectum poſt conciliū?

℟. Epiſcopus poterit cognoſcere in criminalibus cum adiunctis, ſeruato ordine poſito.c.6.ſeſſ.25.de refor.qa cōcilium reſtituit hāc iuriſdictionem Epis reſpectu Eccleſiarum reſpectu quorum erat eis ſublata, cum de Iure communi ad Epum ſpectat, delicta ſuorum Canonicorum punire.

3 Si aliqua Eccleſia habeat concordiā con firmatā in forma cōmuni ſtabilita in conſuetudine immemorabili, gaudebit ne priuilegio adiunctorum?

℟. Negatiue, qa tales cōcordię procedunt ex officio Pęnitētiarij, & nō ſunt ex certa ſcientia, & ideo ſunt derogatæ à concilio, qa ſunt non ſignatę manu Summi Pont. ſicut concordiæ ex certa ſcientia. Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 6

4 Si Epus ante cōcilium maiorem iuriſdictionem habeat, quā illa, quæ eſt ſibi à Cōc. Trid. tradita p c. 6. & 4. ſeſſ. 6. debet ne reduci ad terminos cōcilij?

℟. Negatiue, qa maior authoritas nō eſt derogata à Conc. Trid. imò ſalua, & intacta remanet, qa concilium dat Epis, quod non habebant, ſed nō tollit, quod habebant, & ſic in Eccleſijs, vbi ante conciliū Epiſcopus procedebat ſinē adiunctis, poſt concilium poterit etiam procedere, ſine adiunctis. Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 4.

5 Quis poteſt viſitare Eccleſias Collegiatas, & Eccleſias nullius diœceſis, & Eccleſias Cathedrales, quæ ante concilium non erant exempta, vel Eccleſias Cathedrales, quæ ante concilium habebant concordias confirmatas in forma communi?

℟. Omnes iſtas Eccleſias poterit Epus viſitare ſolus, ſine adiunctis tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus, & ſi Eccleſiæ contrarium prætendant, nihilominus debet eas viſitare, non obſtante quacunque appellatione ſaluo earum Iure impetitorio. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 4. & ſic DD. cenſuerunt ſuper c. 2. ſeſſ. 6. & ſuper c. 9. ſeſſ. 24.

6 Si Collegiata Eccleſia in Cathedralē erigatur, ex hoc competit ne ei priuilegium adiunctorum?

℟. Non, quia hoc priuilegium non eſt datum omnibus Cathedralibus, & ob hoc quod ſint Cathedrales, ſed ſolum Eccleſijs ante concilium exemptis.

7 Quis poteſt viſitare Eccleſias, & capitula, quę gaudēt priuilegio adiunctorū?

℟. Epiſcopus per ſe ipſum, & quoties opus fuerit. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6 & c. 4. ſeſſ. 6. de refor.

8 Si Epiſcopus legitime impeditus fuerit infirmitate, vel occupatione Pontificia, ſeu Regia poterit ne viſitare capitulum gaudens priuilegio adiunctorum per idoneum Viſitatorem?

℟. Non, ſed neceſſario per ſe ipſum, quia hæc poteſtas ſoli Epiſcopo data eſt DD. ſuper c. 4. ſeſſ 6. Conc. Trid.

9 Quot ſunt ſpecies viſitationum in Eccleſijs, quæ priuilegio adiunctorum gaudent?

℟. Tres. Prima vocatur pręparatoria. Secunda Epiſcopalis. Tertia plenaria DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25. Conc. Trid.

10 Quæ eſt pręparatoria, & quomodo fit?

℟. Pręparatoria eſt quędā ſummaria Inquiſitio rerum pertinentium, quę fit conuocatis oībus canonicis cum ſuo Epiſcopo in loco capituli conſueto, & ibi quilibet ſuo ordine præſentibus alijs ſatisfacit interrogatorio facto ab Epiſcopo; & poſtea ipſe dicit quidquid ſentit eſſe neceſſarium ad meliorem ſtatum Eccleſiæ.

11 Quę eſt viſitatio Epalis, & quomodo fit?

accedat ad locum capituli. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25.

23 Vbi debet eſſe carcer canonicorum?
℟. In domo Epiſcopi in loco decenti, vel in clauſtro Eccleſiæ, ſi ſit commoditas, vel decens habitatio facta ad hunc effectum.

24 Poterit ne Epiſcopus exigere iuramentum à canonicis in viſitatione?
℟. In præparatoria non, ſi autem voluerit in Epiſcopali procedere contra aliquem ad puniendum aliquod delictum, poterit ab eo, tanquam à reo exigere iuramentum, vt cauſa ſubſtātietur. DD. ſuper c. 4. ſeſſ. 6.

25 Poteſt Epiſcopus cogere aliquem canonicum ſub pœna excommunicationis, vt detegat proprium delictum?
℟. Non, quia nemo tenetur ſe prodere in foro exteriori. DD. ſuper c. 4. ſeſſ. 6. de reform.

26 Poteſt Epiſcopus præcipere per edictū publicum, ſub pœna excommunicationis, vt teſtes veniant ad detegēda crimina ſuorum canonicorum?
℟. Nō, quia hic honor datur canonicis, tanquam perſonis magnæ authoritatis, vt ſolum qui voluerit de ſua voluntate veniat ad deponendū abſque pœna, & grauamine.

27 In viſitatione quomodo ſe debet gerere Epiſcopus?
℟. Tanquam pater, & paſtor, non vero vt percuſſor. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. cap. 1. de reform.

28 Qua pęna poteſt Epiſcopus punire ſuos canonicos in viſitatione?
℟. Pœna extraordinaria, quæ magis reſpiciat emendationem, quā punitionem. ſeſſ. 13. c. 1. de refor.

29 Quantum tēporis debet Epus tribuere viſitationi ſuorum canonicorum?
℟. Non eſt præſcriptum à cōcilio, ſed debet eſſe breuiſſimus, diſcretus, & moderatus, nec debet interrūpi ſine magna cauſa. Trid. ſyn. c. 3. ſeſſ. 24.

30 Quem ordinē debet ſeruare Epus volēs viſitare ſuū capitulum, & canonicos, qui gaudent priuilegio adiunctorū?
℟. Primo per edicta publica omnibus ſuam viſitationem notā facere abſq; excommunicatione, deinde conſtituto, die præſente capitulo, viſitare ſanctiſs. Euchariſtię ſacramentum, fontē baptiſmalem, reliquias, & vaſa ſacra. Tertio ſacriſtiā, & ornamenta. Quarto archiuum ſtatuta, & ſcripturas. Quinto bona fabricæ, & diſtributionem factam à tempore vltimæ viſitationis. Sexto cōgregare ſuos canonicos in loco in quo ſolent congregari, & facere viſitationem præparatoriam, interrogando omnes per interrogationes ab Epiſcopo factas, de rebus magis neceſſarijs, & in fine vnuſquiſq; libere dicat, quæ ſibi ad regimen illius Eccleſię neceſſaria videbūtur. Septimo conſideratis rebus, quæ ex hac præparatoria emanauerint, poterit proſequi viſitationem Epiſcopalem, recipiendo teſtes, & audiēdo omnes, qui ex ſua voluntate venerint ad deponendum contra ſuos canonicos. Octauo ſi inuenerit aliquod delictum punitione dignum, plenariā, & iuridicam viſitationem facere debet, vocādo adiunctos ſui capituli, & eorum aſſenſu facere ſummariam, procedere ad capturam, & vſq; ad definitiuam ſententiam; vltimo ordinare aliqua ſtatuta, ſi fuerint neceſſaria ad meliorem gubernationem Eccleſiæ, & ſentētiare omnes viſitatos, & legere ſuā ſententiā pręſentibus omnibus in capitulo, liberando, vel condemnando, & dare eis tranſumptum.

Epi-

31 Epiſcopus viſitans ſuos canonicos, pôt ab eis recuſari, tanquam ſuſpectus?

℞. Si proceſſum non compleuerit, & intra terminos viſitationis ſe contineat, & modum non excedat, non poteſt ab eis recuſari, ſi vero proceſſum compleuerit, & ad pœnam procedat, poterit recuſari, ſicut poteſt ab eo appellari. DD. ſuper c. 10. ſeſſ. 24.

32 Si recuſatio nihilominus fiat iuſta, vel iniuſta, debet ne Epiſcopus ceſſare à viſitatione?

℞. Non, ſed nihilominus poteſt proſequi viſitationem, & delicta ſententiare, & punire pœna extraordinaria. ſeſſ. 13. c. 1.

33 Si capitulum, vel aliquis de eo appellauerit de tota viſitatione, & mandatis eius, vel de aliquo articulo ſuo, nomine totius capituli, quid agendum?

℞. Epiſcopus differre debet appellationem quoad effectum ſolum deuolutiuum, & ſequi omnia ordinata per ſuam viſitationem, & hæc authoritas data eſt Epiſcopis viſitantibus à Cõcil. Trid. ſeſſ. 13. c. 1. de reform.

34 Appellatio ſublata per cõcilium in viſitatione à ſententia. in cap. 1. ſeſſ. 13. de reform. Conc. Trid. quomodo eſt intelligenda?

℞. Solum quoad effectum deuolutiuum, non ſuſpenſiuum, ne ſub prætextu vnius grauaminis, tota viſitatio ceſſet, & impediatur tam ſanctum remedium. DD. in c. 1. ſeſſ. 13.

35 Metropolitanus in cauſis viſitationis, & correctionis, poterit ne admittere appellationem canonicorum?

℞. Poterit, ſed non impedire executionem ſententiæ Epiſcopi, niſi talis exequtio per ſententiam definitiuã reparari, aut recuperari non poſſit, qualis eſſet pœna corporalis, vel exilij; ratio eſt, quia talis appellatio per concilium ſolum habet effectum deuolutiuum nõ vero ſuſpenſiuũ. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 6. de reform.

36 Quando Epiſcopus procedit tanquã ſedis Apoſtolicæ Delegatus in viſitatione, vel in alijs negotijs ex poteſtate ſibi tradita à Conc. Trid. eſt ne neceſſarium appellare ad Summũ Pôt.?

℞. Non, ſed ſufficit ad Metropolitanum; & ratio eſt, quia quotieſcumq; delegatio eſt mera, & in re, in qua Epiſcopus non habet iuriſdictionem ordinariam, tunc appellandum eſt ad Summum Pont. à quo emanauit talis iuriſdictio; ſed quotieſcumq; delegatio eſt mixta, ideſt de re, de qua Epiſcopus de Iure communi poterat ante concilium cognoſcere, ſicut viſitatio, quia concilium in d. c. 1. non dat de nouo iuriſdictionem, ſed coadiuuat antiquã Epiſcopi, tunc appellandum eſt ad Metropolitanum. Conc. Trid. c. 10. ſeſs. 24. ſeſſ. 6. c. 1. de refor.

37 Si Epiſcopus extra viſitationem procedat ad inſtantiam partis, vel ex officio ad punitionem alicuius delicti in Eccleſia vbi canonici gaudent priuilegio adiunctorum, quomodo debet procedere?

℞. Cum adiunctis, & non ſine illis, ſeruata tamen forma. Concil. Trid. c. 6. ſeſſ. 25.

38 Adiuncti quando eligẽdi ſunt, & à quo?

℞. In principio cuiuslibet anni à ſolo capitulo, ſine interuentione Epiſcopi. Trid. ſyn. c. 6. ſeſſ. 25.

39 Quando ſemel ſunt electi, capitulũ pôteſt ne eos mutare, & eligere alios, anteaquam annus finiatur?

℞. Poteſt pro ſuo libito, ſicut alia officia, quia electio libera, abſq; vlla cõditione data eſt canonicis, & in eorum fauorem.

Iu-

40 Iuriſdictiò adiunctorum extenditur ad cauſas ciuiles,& criminales?

℟. Non, ſed ſolũ ad criminales. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 6.

41 Si aliqua cauſa ad inſtantiam alicuius partis ſuperueniat, quæ mixta ſit, & habeat aliquid criminale, & aliquid ciuile, ſicut, ſi aliquis canonicus, ſimul cum querela criminis, petat aliquod debitum, domum, vel fundum, quid agendum?

℟. In hoc caſu canonici cognoſcunt de crimine illato, & debent condemnare, vel abſoluere talem canonicum à tali crimine, & Epiſcopus, vel eius Vicarius debet cognoſcere de actione ciuili, & reſtitutione domus; ratio eſt, quia iuriſdictio adiunctorum, eſt odioſa ſtricti Iuris, & non debet extendi ad rem mixtam, neque ad rem ſimilem, ſed ſolum ad delicta criminalia, de quibus loquitur.

42 Quando Epiſcopus extra viſitationem cum adiunctis procedit, in quo loco debet habere Tribunal, vt omnes cõueniant, & coram quo Notario, & fiſco debet proceſſus fulminari?

℟. In ſua domo, in loco decẽti, vel in Tribunali cõſueto corã ſuo proprio Notario, & fiſco, vel coram alijs nominatis ab Epiſcopo abſq; adiunctorum aſſenſu, vel conſilio, Trident. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

43 Vicarius ſede vacante electus à capitulo, ſi vult procedere contra aliquos canonicos ſuper aliquod crimen, debet ne aſſumere adiunctos capituli?

℟. Si Epiſcopus dum viuebat, poterat procedere ſine adiunctis ſimiliter ipſe; ſi vero tenebatur procedere cũ adiunctis ſimiliter Vicarius tenetur eos aſſumere. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25.

44 Epiſcopus in quibus cauſis canonicorũ criminalibus debet aſſumere adiunctos extra viſitationem?

℟. Quoties viſitans vult punire delictum alicuius, vel quoties extra viſitationem ex officio, vel ad petitionẽ alicuius vult procedere contra aliquem. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 6.

45 Ad quos actus debet adhibere adiũctos, & quomodo debet procedere?

℟. De conſilio, & aſſenſu dictorũ adiunctorum debet facere ſummariam capturam, receptionem teſtium, ſubſtantiare proceſſum, & procedere vſque ad definitiuam ſententiam incluſiue; ratio eſt, quia iſti adiuncti ſunt veri coniudices cum Epiſcopo.

46 Iudices adiuncti, poſſunt ne recuſari à ſuo canonico?

℟. Non poſſunt; ratio eſt, quia iſti iudices adiuncti, dati ſunt à Iure, & à concilio Tridentino, in fauorem totius capituli, & ſic recuſari non poſſunt, ab vno canonico delinquente, DD. ſuper c. 6. ſeſ. 25. Conc. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 6. de reform.

47 Adiuncti debent ne ſe ſubſcribere in mãdato incarcerationis, & in ſententia diffinitiua?

℟. Debẽt, quia de Iure ſunt veri Iudices, & habent diffinitiuam vocem, & debẽt ſe ſubſcribere in omnibus actibus, vbi ſe ſubſcribit Epiſcopus. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 6.

48 Adiuncti habent ne duo, aut vnum ſuffragium?

℟. Tantum vnum, eſt vtriuſq; votũ, & ſi diſcordent, & alter eorum adhęreat voto Epiſcopi, ſit ſententia definitiua, & cauſa, vel articulus determinatur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

49 Si ambo diſcordent ab Epiſcopo in definitiua, ſiue interlocutoria, quid agendum?

℟. In-

℟. Intra ſex dies adiuncti,& Epus eligant tertium, & ſi diſcordauerint in electione tertij ad viciniorem Epum deuoluatur. Trid.ſyn.ſeſſ. 25.c.6.

50 Debet ne deuolui ad viciniorem Epiſcopum determinatio articuli,in qua fuit diſcordia, vel electio tertij?

℟. Solum electio tertij, quia Epiſcopus vicinior,non eſt iudex illius articuli,in quo eſt diſcordia, ſed ſolũ habet poteſtatem eligendi tertium. Trident.ſyn.ſeſſ.25.c.6.

51 Epiſcopus vicinior adſtringitur ne ad eligendum tertium,quem nominauit Epiſcopus, vel quem nominauerunt adiuncti, vel poteſt eligere tertium, quem voluerit?

℟. Poterit confirmare vnum ex electis, vel eligere tertiũ, quem ipſe voluerit,ratio eſt,quia facultas abſoluta data eſt ei à concilio eligendi tertium,quem voluerit,& non reſtricta, neque ligata ad electum per Epiſcopum, vel ad electum per adiunctos. ſeſſ.25.c.6. Trid. ſyn.

52 Tertius electus poteſt pronuntiare ſententiam in domo ſua diſtinctam à ſententia Epiſcopi,vel adiunctorum,vel addere,vel minuere?

℟. Negatiue, ſed ſolum poterit accedere ſententiæ Epiſcopi, vel adiunctorum, & iuxta eam partem articulus,in quo erat diſcordia;determinatur;ratio eſt,quia adiunctus habet iuriſdictionem limitatam à concilio, ſolum ad confirmandum ſe cum ſententia Epiſcopi, vel adiunctorum, quia ipſe non eſt iudex illius cauſæ,ſed ſolum eſt Iudex,vt videat, quæ ſententia eſt magis iuſta, & cum illa ſe debet conformare. Trident.ſynod.ſeſſ. 25.cap.6.

53 Si adiũcti requiſiti noluerint,vel neglexerint, procedere in aliquo delicto, deuoluitur ne tota iuriſdictio in Epiſcopum ſolum?

℟. Negatiue,quia iuriſdictio Epiſcopi, & adiunctorum ita eſt cumulatiua, vt vnus ſine altero procedere non poſſit. DD.& Marſil.lib.4. ſuper cap. 6. ſeſſio. 25.

54 Quando totum capitulum deliquit,poteſt ne Epiſcopus ſine adiunctis procedere?

℟. Poteſt dummodo delictum non ſit contra Epiſcopum,vel non habeat in tali re nocumentum, quia tunc talis cauſa deuoluitur ad Metropolitanũ. DD.ſuper c.6.ſeſſ.25.

55 Quæ ſunt delicta, in quibus Epiſcopus poteſt ſolus ad ſummariam informationem, & capturam,ſine adiunctis, procedere?

℟. Delicta ex incontinentia prouenientia,non omnia,ſed ſolum adulteria, de quibus loquitur Concil. Trid. ſeſſ.24. c.8.& delicta concubinatus, de quibus loquitur. c. 14. ſeſſ.25. & alia delicta grauiora,quæ de Iure petunt depoſitionem,& degradationẽ, in quibus de fuga timeatur. Trid.ſynod.ſeſſ.25.c.6.de reform.

56 Si Eccleſia habuerit aliquam ſententiam exemptionis in ſuum fauorem ante concilium,videtur ne derogatum tali ſententiæ per illa verba concilij, non obſtantibus priuilegijs, & cæteris poſitis. capit.15. ſeſſ. 7. & quod omnia debeant reduci ad terminos concilij?

℟. Negatiue, quia concilium nõ derogauit ſentẽtias, nec Ius quæſitum in contradictorio iudicio.

67 Qui Præbendati gaudẽt in Eccleſia Cathedrali priuilegio adiunctorum?

℟. Solum canonici, qui vere ſunt de

ca-

capitulo. Trid. ſy. ſeſ. 25. c. 6. de refor.

59 Canonici non habentes votũ, vel q̃ non ſunt in ordine ſacro, vel q̃ priuati ſũt ſuffragio ob aliquod delictum, gaudent ne priuilegio adiunctorum?
℞. Gaudent, q̃a de Iure canonico ſũt canonici, & de corpore capituli, & hoc priuilegiũ datũ non fuit propter votum, ſed propter Ius canonicum, cum quo ſimul procedit, ſicuti anima cum corpore.

60 Dignitates, Portionarij integri, vel dimidij, & alij beneficiati, ſi habeant votũ in capitulo, & veſtẽ canonicalẽ gaudebũt ne priuilegio adiunctorũ?
℞. Non gaudent, q̃a habere votum in omnibus, vel in aliquibus rebus, non facit quo minus de capitulo ſit.

61 Quando ergo iſti tales Dignitates, & Portionarij, vel medij Portionarij, gaudebunt priuilegio adiunctorum?
℞. Quando ex conſuetudine, vel priuilegio Apoſtolico, vel ſtatuto Eccleſiæ, ita inter reliquos capituli numerentũ, vt faciant vnum corpus, & habeãt ius canonicum, & æquale votũ cum cæteris, in electionibus canonicorum, tũc æqualiter gaudebunt priuilegio adiunctorum. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25. de reform.

62 Quid requiritũ in delictis ex incõtinentia prouenientibus, vt Epus poſſit ſine adiunctis procedere ad capturam, & ſummariam; ſufficit ne qualiſcunq; incontinentia?
℞. Negatiue, q̃a in incontinentia ſimplici, non habet locum, quod delictũ ſit concubinatus, & quod talis canonicus cõcubinarius ſit prius ab Epo, ter admonitus ex officio, & in quarta vice poterit ſinẽ adiunctis ad ſummariã, & capturã procedere, & cum adiunctis poterit ꝓcedere ad priuationẽ tertię partis fructuũ prębendę, & reliquorum beneficiorum illius. Trid. ſyn. ſeſ. 25. c. 14. de refor.

63 Quod tẽpus debet intercedere inter ſecundam, & tertiam munitionem?
℞. Arbitrio Epiſcopi relinquitur.

64 Hæc admonitio debet eſſe priuata ſolemnis, vel per edictum?
℞. Iuridica ſecundum legem Euãgelij. Primo priuatim. Secundo coram duobus, vel tribus teſtibus viris religioſis. Tertio corã alijs teſtibus viris ꝓbis referendo ſemper reliquas monitiones, & charitatiue hortando, & non ſufficit per edictum. DD. ſuper c. 14. ſeſſ. 25.

65 Si in delicto concubinatus timeatũ de fuga põt concubinarius ante monitionem incarcerari?
℞. Affirmatiue, ne iudicium illudatũ.

66 Cognitio de cõcubinarijs ad quẽ ptinet?
℞. In laicis eſt mixti fori in clericis ad ſolum Epũm ſpectat, & poteſt in ea ſine ſtrepitu iudicij procedere. Trident. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14. & eſt de grauioribus, in quibus timetur de fuga propter pœnam.

67 Tridentina ſynodus quãdo poſuit pęnas concubinario in c. 14. ſeſſ. 25. de refor. ſubſtulit ne pęnas poſitas à Iure cõtra adulteros, & concubinarios?
℞. Non, ſed illas adiuuãdo addidit pęnam excõicationis, & in clericis tertiam partem fructuũ DD. ſuper c. 14. ſeſſ. 25. de reform.

68 Si Iudex voluerit cõdẽnare cõcubinariũ in pęcunia, exilio, recluſione, vel alijs pęnis à iure ſtabilitis, dẽt ne neceſſario præcedere tertia admonitio?
℞. Nõ, ſed ſolum fit ad infligendam pęnã excõmunicationis, tanquã forma poſita à Concilio, & ad aliàs pœnas non requiritur vlla admonitio.

Conc. Trid. ſeſſ. 24: c. 8. de refor.

68 Quæ delicta dicũtur grauiora, vel atrociora, in quibus Epiſcopus intrepide poterit ſolus ſine adiunctis procedere ad ſummariam, & capturam?

℞. Omnia illa delicta, quæ commiſſa à ſæcularibus habent pœnam mortis, commiſſa à clericis habent pœnã degradationis, vel ſuſpẽſionis, vt hęreſis, homicidiũ, domorũ ſcalatores, furta pręcipuê in agro, crimẽ leſę Maieſtatis, diuinę, vel humanę, reuelationes cõfeſſionũ, crimen falſi, pręcipuẽ in litteris Apoſtolicis, vel in re magni momenti, & reliqua, quę de Iure petũt degradationẽ. Trid. ſy. ſeſ. 25. c. 6

69 Si in ijs delictis nõ timeatur de fuga, tũc ꝓpter magnã authoritatem perſonę, tum propter ſenectutem, puta qui eſt in lecto cum podagra, poterit nè ſolus Epiſcopus procedere ſine adiunctis ad ſummariam, vel capturam?

℞. Nõ; quia ad hoc vt ꝓcedat ſine adiũctis duo copulatiuè requirunĩ, primum, quod delictũ ſit, tã graue, quod petat degradationem. Secũdo, vt timeatur de fuga delinquentis, ne iudicium illudaĩ. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

70 Quis dẽt iudicare hunc timorẽ de fuga?

℞. Iudex, cõſiderata ꝑſona, delicto, & pęna, ſecundũ iudiciũ viri prudẽtis.

71 Si aliquis canonicus cõmittat aliquod delictum leue, cuius pœna non ſit degradatio, ſed cõſiderata facilitate canonici probabiliter timeaĩ de fuga, poterit ne Epiſcopus ex ſolo iſto caſu procedere, ſine adiunctis, ne iudicium illudatur?

℞. Non, quia ad tollendos adiunctos in ſummaria, & captura, vtrumq; requiritur copulatiuè, nõ diſiunctiuè. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

72 In viſitatione, poterit ne Epiſcopus inquirere de rebus ſcandaloſis publicis ſolum, an etiam de occultis?

℞. De publicis, & occultis ſcandaloſis, c. 6. ſeſſ. 25. Conc. Trid.

73 Quis poteſt viſitare bona capituli, & eorũ adminiſtrationes?

℞. Epiſcopus, ſiue bona ſint in communi, ſiue diuiſa à mẽſa Epiſcopi, qa aliàs viſitatio eſſet illuſoria, ſi negligentes non viſitaret, & vſurpatores bonorum non corrigeret. DD. ſuper c. 4. ſeſſ. 6. Conc. Trid.

74 Quis poteſt viſitare fabricas, & adminiſtratores earum?

℞. Epiſcopus, ſed ſi ex conſuetudine, priuilegio, vel foro, datione, alijs reddenda ſit ratio adhibeatur, cum eis ordinarius. Trid ſy. ſeſſ. 22. c. 9.

75 Quis poteſt viſitare ſeminarium?

℞. Epiſcopus, & expellere non proficientes, Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18.

76 Quis poterit viſitare, & approbare, & punire Notarios Apoſtolicos?

℞. Epiſcopus etiam ſi ſint Apoſtolica, Imperiali, vel Regia authoritate creati, ſine appellatione quoad effectũ ſuſpenſiuũ, Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 10.

77 Quando Epiſcopus priuat aliquem Notarium ob imperitiam, quæ negotia non poteſt exercere, & quæ poteſt?

℞. Non poteſt omnia Eccleſiaſtica, nec piorum locorum, quæ per ſæculares adminiſtrantur, at poterit negotia ſæcularia exercere, ſi habeat poteſtatem à Principe ſæculari. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 10.

78 Quis põt viſitare eum, qui ſede vacante exercet officium, & officiales eius?

℞. Ep̃us de nouo veniens per ſe ipsũ, & corrigere eorũ exceſſus ex poteſtate ſibi tradita à Cõc. Trid. ſeſ. 25. c. 6.

79 Collectores Apoſtolici poſſunt viſitari, & corrigi ab Epiſcopo?

℞. Non

℟. Non, quia ſunt exempti ab eius iuriſdictione.

80 Qui dicuntur Collectores Apoſtolici, vt gaudeant hoc priuilegio?
℟. Illi, qui habent mandatum colligendi iura Apoſtolica tempore ſedis vacantis, licet actu ſuum officium nõ exercuerint, quia nondum ſedes vacauit. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25.

81 Si Epiſcopus, vel eius Vicarius procedat ſine adiunctis in aliquo caſu, in quo tenebatur adhibere, poterit ne capitulũ vigore manutenſionis, vel literarũ Apoſtolicarum eligere Iudicẽ exequtorẽ, vt declaret Epiſcopum, vel eius Vicarium in curſum fuiſſe in pęnam manutenſionis?
℟. Non; ſed ſolum poterit notificare iterum manutenſionem, monere Iudicem, vt illã obſeruet, ſumere teſtimonia, quæ non ſunt retardanda, nec deneganda, vt Papa declaret talem iudicẽ in curſum eſſe in pęnam manutenſionis. dec. Rotæ Anno 1618.

82 Si Iudex, vel Notarius noluerint dare iſta teſtimonia, quid agendum?
℟. Capitulũ debet requirere iudicẽ, & Notarium ſollẽniter, & proteſtare damna, & intereſſe, & mittere illa inſtrumenta ad ſacram Rotã, vel ad Iudicem Eccleſiaſticum ſuperiorem, vt ipſe condemnet in expenſis.

CAPVT XXVIII.

DE ECCLESIA CATHEDRALI CAPITVLO, ET DIGNITATIBVS.

1 Quotuplex eſt Eccleſia Cathedralis?
℟. Duplex, alia regularis, quæ adminiſtratur per canonicos uiuentes intra clauſtra ſuæ obedientię, alia ſæcularis. Abb. in c. ad noſtram, de confirmatione vtili, vel inutili. n. 4 c. ſuper eo. de regularibus. c. quorũdam. diſt. 74. gl. ibi.

2 Regularis poteſt eſſe canonicus in Eccleſia Cathedrali ſæculari?
℟. Poterit cum diſpenſatione Papæ, quia eximitur ab obedientia ſui Abbatis. Abb. in c. ad noſtram de confirmatione vtili, vel inutili. c. ſuper eo, de regularibus, & c. 2. de ſtatu monachorum, num. 3. & c. fin. de capellis monachorum, & aliorum religioſorum. num. 2.

3 Ex quibus membris conſtat Eccleſia Cathedralis ſæcularis?
℟. Ex Epiſcopo, vel Archiepiſcopo; Dignitatib⁹, Canonicis, Portionarijs, & alijs Miniſtris. Abb. in c. ad noſtrã, de confirm. vtili, vel inutili.

4 Quis eſt caput Eccleſiæ Cathedralis?
℟. Epiſcopus, & ei debet tribui prima ſedes, & habet in omnibus rebus gerendis ſuprem㠁authoritatem. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

5 Quis poteſt vendere beneficia Eccleſiæ Cathedralis, vel augere alio modo redditus canonicorum, cum præbendæ ſunt tenues?
℟. Concilium Prouinciale, vocatis his, quorum intereſt, & debet diligenter inquirere negotium, deinde cuncta remittere ad Romanum Pontificem, vt ipſe prouideat. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. cap. 13.

6 Quis põt augere canonicatus, & prębendas, & minuere numerũ canonicorũ,

vbi Eccleſiæ inſignes ſunt,& prębendæ tenues?

℟.Epiſcopus cum conſenſu capituli, vendēdo beneficia ſimplicia, vel ſupprimendo numerum canonicorū, ita tamen, quod relinquat numerum ſufficientem ad cultum diuinum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 15.

7 Abbates exempti habētes iuriſdictionē, quaſi Epalem, poſſunt ne reducere ad pauciorem numerum canonicos, ratione paupertatis præbendarum?

℟.Nō; quia ſolum Epiſcopis data eſt hæc facultas à concilio cum conſenſu capituli. ſeſſ. 24. c. 15.

8 Quis debet tollere ſolutiones, & pmiſſiones illicitas, quæ in aliquibus Eccleſijs ſolent fieri in electione, poſſeſſione, & admiſſione canonicorum, & præbendarum?

℟.De his rebus Epiſcopus debet cognoſcere, & quas laudabiles conſuetudines non inuenerit tollere, & penitus abolere. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 14.

9 In capellis priuatis, poſſunt ne eſſe canonici?

℟. Poſsūt, ex authoritate Apoſtolica, vt dixi lib. 10. c. 50. de Eccl. ędificād.

10 In cognoſcendis huiuſmodi conſuetudinibus, quomodo ſe gerit Epiſcopus?

℟.Tanquā ſedis Apoſtolicæ Delegatus cognoſcendo breuiter, & ſummarie exequendo. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 14.

11 Canonici, qui deinceps in electione poſſeſſione, & admiſſione canonicorum admiſerint conſuetudines ab Epiſcopo reprobatas, qua pœna puniūtur?

℟. Pœna ſimoniæ. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. c. 14.

12 Si Epiſcopus, & capitulum fecerint conſtitutionem, vt aliquid ſoluatur pro fabrica, debet ne ſolui?

℟. Debet ſolui, cum ſit iuſta eleemoſina. DD. in c. 14. ſeſſ. 24.

13 Dignitates in Eccleſia, ad quid ſunt inſtitutę, & quales debent eſſe?

℟. Ad augendam, & conſeruandā Eccleſiaſticam diſciplinam, & decorem Eccleſiæ, & qui eas obtinent debent alijs præcellere, pietate, exemplo, literis, doctrina, morum integritate, & debent eſſe verſati in clericali ordine. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

14 Omnes Dignitates, & canonici quales debēt eſſe in Cathedralibus, Licētiati, vel Doctores?

℟. Sācta ſynodus nō pręcipit, ſed hortatur in Cathedralibus inſignibus ſaltem, vt dimidia pars, ſint Licentiati, vel Doctores. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

15 Concilium Prouinciale poteſt præcipere, vt dignitates, & canonicatus, concedantur graduatis ſolum?

℟. Nō. quia Trid. ſyn. non præcipit, ſed hortatur ad melius. ſeſſ. 24. c. 1.

16 Quę dignitates debēt cōferri graduatis?

℟. Illæ, quæ exercent iuriſdictionem, vel debent publice legere. DD. in cap. 12. ſeſſ. 24.

17 Prima dignitas, vt Archidiaconi, q ſunt oculi Epiſcopi, Magiſter ſcholæ in Collegiatis, debet ne neceſſario conferri Licentiato, vel Doctori?

℟. Negatiue, quia cōcilium Trident. ſeſſ. 24. c. 12. non præcipit, ſed hortatur, vt ſi commode fieri poſſit in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus ſaltem dimidia pars dignitatum, ſint graduati.

18 Ad obtinendam dignitatem in Eccleſia Cathedrali, quæ ętas requiritur?

℟. Sufficit habere viginti duos annos completos.

19 Dignitates, quæ requirunt curam animarum, quibus concedi debent?

℟. Attingentibus viginti quinq; annos

nos cum doctrina, integritate morũ, ſcientia neceſſaria ad ſuum munus exequendum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

20 Si dignitas in Cathedrali habeat beneficium nõ curatum, requiritur ne ætas viginti annorum, ſicut in curatis?

℟. Non, quia iam non habet curam animarum, ſed ſufficit tamen habere illam ætatem, quæ requiritur ad obeundum munus annexum tali dignitati. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12

21 In quo caſu poteſt canonicus habere dignitatem, & canonicatum ſimul?

℟. In Eccleſia, vbi eſt conſuetudo, q̃ hoc non eſt derogatum per c. 17, ſeſſ. 24. Conc. Trid.

22 Capellania, poterit ne obtineri ſimul cũ dignitate, & canonicatu in eadem Eccleſia?

℟. Poterit, ſi non habeat talis cappellania onus inſeruiendi choro, vel aliquod onus, quod ſit incompatibile cum dignitate, vel canonicatu.

23 Poteſt ne Epiſcopus conferre duo benecia ſimplicia vni perſonæ?

℟. Non, ſi vnum ſufficiat ad ſubſtentationem. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 17.

24 Poteſt vnus obtinere plura beneficia ſimplicia abſq; diſpenſatione Apoſtolica?

℟. Si ſint ſufficientia, aut requirant perſonalem reſidentiam, non poteſt, ſi vero non ſint huius conditionis, nõ indigent diſpenſatione ſeſſ. 24. c. 17.

25 Si aliqua dignitas habeat curam animarum vnitam, exercendã per ſe ipſum, in quo loco tenetur reſidere, in Parochiali, an in Cathedrali?

℟. In Parochiali, DD. in c. 17. ſeſſ. 24.

26 Si Dignitas habeat beneficiũ Parochiale vnitum ad eius collationem, tenebitur ne Epiſcopus facere concurſum?

℟. Non, ſed collatio debet fieri, ſicut aliarum dignitatũ collatio; quia minus ſequitur naturam principalioris, quando eſt huic vnitum.

27 Epiſcopus poteſt conſtituere Vicarios perpetuos in beneficijs curatis, Dignitatibus, & Collegiatis Eccleſijs?

℟. Poteſt, tàm ex authoritate concilij, quàm per Bullam Pij V. quæ incipit, ad exequendum. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. cap. 7.

28 Si dignitas in Cathedrali habeat redditus tenues, & non habet diſtributiones quotidianas, poterit ne ſimul obtinere cum Parochiali?

℟. In hoc caſu Epiſcopus conſulat Summum Pont. faciendo illum certiorem de redditibus Parochialis, & dignitatis, vt ipſe prouideat. DD. in c. 4. ſeſſ. 7. de reform.

29 Poteſt Epiſcopus imponere dignitatibus nouam formam ſeruitij, poſt quã aſſignauit tertiam partem fructuum in diſtributiones quotidianas?

℟. Non poteſt illos onerare pluſquã concilium præcipit.

30 Si aliqua dignitas de Iure patronatus habeat per ſuam fundationem, longiorem abſentiam, quam ponit cõciliũ, debet ne reduci ad eius terminos?

℟. Non, quia fundationibus non eſt derogatum per Concilium Tridene. ſeſſ. 22. cap. 3.

31 A dignitatibus de Iure patronatus, dẽt ne detrahi tertia pars fructuum pro diſtributionibus quotidianis?

℟. Non, ſed ſolum debent obſeruare ſuam fundationem ad vnguem.

32 Scholaſticus, vel Magiſter ſcholæ in Cathedralibus, quam qualitatem debet habere?

℟. Debet eſſe Magiſter, vel Licentiatus in Iure canonico, vel ĩ ſacra Theologia, q̃ habet munus legendi. Trid. ſyn.

ſyn. ſeſſ. 23. cap. 18.

33 Poteſt Epiſcopus cogere obtinẽtem dignitatem ſcholaſticam, vt publice doceat, vt ſeminarium minori expenſa habeat Magiſtros?

℟. Poteſt, & ſimiliter poteſt cogere alios canonicos, quibus in ſua Prębenda eſt iniunctum munus legendi, vt publice legant per ſe, ſi ſint idonei, & ſi non poteſt per ſe per ſufficiẽtes ſubſtitutos approbandos ab Epiſcopo. ſeſſ. 23. c. 18.

34 In locis vbi nõ erigitur ſeminarium, poterit ne, ſimiliter Epiſcopus cogere tales dignitates, & canonicos, vt publice legant?

℟. Non, quia ceſſat neceſſitas poſita à Conc. in d. c.

35 Archidiaconus, quam qualitatem debet habere?

℟. Debet eſſe Magiſter licentiatus in ſacra Theologia, vel Iure canonico. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

36 Archidiaconus debet neceſſario eſſe Doctor, vel Licentiatus?

℟. Si nõ habet curam animarum, nec exercet iuriſdictionẽ, quæ ſibi de Iure competit, non tenetur eſſe Doctor, nec Licentiatus.

37 Concil. Trid. ſeſſ. 24. ſubſtulit Archidiaconis, & alijs Dignitatibus inferioribus immemorabilem conſuetudinẽ cognoſcendi aliquas cauſas matrimoniales, & criminales viſitandi, accipiendi aliquod emolumentum pro licentia danda in matrimonijs?

℟. Negatiue, quia per illud c. 20. nõ ſubſtulit immemorabiles conſuetudines. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 20. & ibi DD.

38 Si ſuper hoc, lis oriatur inter Dignitates, & Epiſcopum, quis debet talem iuriſdictionem exercere, donec lis finiatur?

℟. Epiſcopus, donec tales Dignitates per tres ſententias ſuam intentionem probauerint. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 20. & ibi DD.

39 Cauſę matrimoniales, & criminales poſſunt ne tractari coram Decano, vel Archidiacono, etiam in viſitatione?

℟. Negatiue, ſed ſolum coram Epiſcopo. Trid. ſyn. ſeſ. 24. c. 20.

40 Quando Eccleſia Parochialis ſpectat ad Archidiaconum, vel Dignitatem inferiorem, vt ipſe poſſit loco ſui ſubſtituere Parochum, quid eſt agendum?

℟. Ille, qui ſubſtituetur examinandus erit ab Epiſcopo de ſciẽtia moribus, & vita, non ſecus ac ſi fuiſſet, quicumque alius Parochus. capit. 18. ſeſſio. 24. Concilij Tridentinj.

CAPVT XXIX.
DE DECANO CAPITVLI.

1 Decanus debet neceſſario eſſe graduatus?

℟. Non, quia in ſacra Trid. ſyn. non eſt ei impoſitum hoc onus.

2 Decanus poteſt compelli ab Epiſcopo ad canendum Euãgelium, vel dicendas Miſſas maiores, vel alia munera obeunda?

℟. Non, quia eius officium eſt aſſiſtere in choro ad gubernandum, niſi forte ſimul habeat aliam Præbendam, & tali Prębendę iniunctũ ſit munus canendi Euãgeliũ. DD. ſuper c. 12. ſeſ. 24

3 Quod eſt officium Decani?

℟. Con-

℞. Congregare capitulũ, regere chorum, & Eccleſiam.

4 Capitulum de iure; ex quibus perſonis conſtat?

℞. Ex ſolis canonicis, & ideo Decanus ratione Decanatus, in capitulo nullam habet vocem, ſed ſolum proponere, & reſumere poteſt, niſi aliàs ſit canonicus. Rota diuerſar. deciſ. 411. par. 1.

5 Quot perſonæ faciunt capitulum?

℞. Tres canonici Præbẽdati, qui ſint in ſacris, in capitulo, & habeant vocem, & cum ſolis illis poteſt congregari; ſi vero aliquis canonicus ex illis tribus, non ſit in maioribus ordinibus initiatus, non faciunt alij duo capitulum; ratio eſt, quia non habet ſuffragium, & ſic non eſt perſona habilis, ideo illi tres numerãtur, vt duo c. ex eo quod, de electione in 6. c. nullus, de electione, l. Neratius. ff. de ver bor. ſign. & gloſſ. ibi.

6 In quot perſonis retinetur Ius Eccleſię, vel capituli?

℞. In vno ſolo canonico retinet Ius Eccleſiæ, & capituli, & poteſt appellare, & defendere ſuam Eccleſiam, ſi alij non adſint, nam ſi alij ſint præſentes, omnes debent conuenire, & facere ſuum capitulum. cap. nullus, de electione.

7 Quot perſonæ faciunt congregationẽ, ſeu confraternitatem?

℞. Duæ perſonæ, & decem perſonæ ſimul faciunt populum, & vndecim perſonæ faciunt turbam, & decem oues faciunt etiam gregem, & habẽt præeminentias datas gregi. l. ſicut, §. vltimo, ff. quod cuiuſcunq; vniuerſitatis. c. nullus, de electione.

8 Si Decanus ſit abſens, & omnes Dignitates antiquiores, & aliquis canonicus exiſtat, qui non ſit in ſactis, poterit ne talis canonicus congregare capitulum?

℞. Poterit congregare, proponere, & reſumere; quia talis iuriſdictio nõ cõpetit Decano ratione ordinis, ſed ſuperioritatis, & officij, licet in hoc conſuetudo Eccleſiarum antiqua, & immemorabilis ſit ſemper ſeruanda. DD. ſuper c. 4. ſeſſ. 22. Conc. Trid.

9 Quibus diebus tenetur Decanus congregare capitulum?

℞. Diebus ſtatutis ab Eccleſia ſecũdũ ſuam conſtitutionem, quæ ſolet eſſe in qualibet Eccleſia die veneris, & mercurij non impedita, & de mane poſt dictam tertiam in choro.

10 Si Decanus noluerit congregare capitulum, quid agendum?

℞. Si ſit dies ordinaria, capituli, dignitas antiquior, vel canonicus, poteſt, & debet illud cõgregare; ſi vero non ſit dies, nec hora ordinaria capituli, & aliqua neceſſitas contingat, quilibet canonicus, qui vult tractare negotium, poteſt ante Secretarium capituli facere requiſitionem Decano, & antiquiori, & ſic qui ſuccedit, poterit legitime congregare capitulum.

11 Si neceſſitas occurrat alijs diebus, & alijs horis, poterit ne Decanus congregare capitulum?

℞. Poterit quacunq; die, quacunq; hora, quacunq; loco, congregare capitulum, quia neceſſitas caret lege ordinaria.

12 Quo ordine debent incipere loqui antiquiores, & moderni, & quomodo?

℞. Modeſte, quilibet ſigillatim, ac ſine interruptione, nec vociferando, & in ordine ſeruanda eſt conſuetudo Eccleſiæ, & in omnibus ſeruanda ſũt ſta-

ſtatuta talis Eccleſiæ; quia ſunt leges municipales cōueniētes tali Eccleſię.

13 Quo ordine debent ſedere in capitulo?
℞. Ordine antiquitatis.

14 Quis debet proponere in capitulo?
℞. Primus Decanus, deinde quilibet canonicus, qui habuerit aliquam rem proponendam.

15 Canonicus poteſt committere vocem ſuam alteri?
℞. Poterit, quia quod quis facit per ſuum procuratorem, per ſeipſum facere videtur, & illa commiſſio data à canonico verbaliter alteri canonico cum fide officialis capituli æquipara tur mandato. Abb. in c. cum olim de ſententia, & re iudicata, n. 9.

16 Si vnus canonicus habeat duas voces vnam ſuam, alteram ſibi commiſſam ab alio canonico infirmo, vel occupa to, poterit ne ferre ſuffragiū pro duabus perſonis diſtinctis?
℞. Negatiue, niſi pro vno; ratio eſt, quia qđ ipſe ſentit in ſua conſcientia eſſe iuſtum, debet ſentire pro amico, qui ei cōmiſſit ſuā vocem, & ſuā conſcientiam, cum iuſtitia ſit indiuiſibilis. Abb. in c. cum olim, de ſententia, & re iudicata. n. 2.

17 Quis debet reſoluere determinationes canonicorum?
℞. Decanus, vel antiquior canonicus, & ſi in aliquo deficiat, quilibet canonicus pôt aduertere cum modeſtia, & facere, vt ſcribatur reſolutio maioris partis cum ibi agatur de bonis cōmunibus, & omnes ſunt æqua les in illo negotio.

18 Quando maior pars capituli facit aliquid cōtra Iuris ſtatuta, vel cōtra rationem, minor pars capituli pôt reclamare, cōtradicere, & proteſtare?
℞. Poterit, & debet appellare, & deducere rem ad ſuperiorem, ne videaẽ conſentiens tali rei, q̃a qui tacet conſentire videtur. c. qui tacet, de regulis Iuris in 6. & tenet Gloſ. Innoc. Panor. in c. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.

19 Si de capitulo canonici vocati, & requiſiti non veniant eo intuitu, vt aliqđ negotiū differatur, vel non fiat, quæ pars canonicorum requiritur, vt negotium poſſit iuridice determinari?
℞. Si negotium ſit vniuerſitatis, vel magni momenti ad minus requiruntur duæ partes canonicorum; ita tenet Bal. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iure. 2. q. Marchius dec. 1103. ſed quælibet Eccleſia habet ſuum ſtatutum in hoc, & illud erit ſeruandum.

20 In capitulo canonicorū, quę res tractari debent?
℞. Omnes pertinentes ad cultum diuinum, & ad vtilitatem Eccleſiæ, ad morum reformationem, ad obſeruationem ſtatutorum, & adminiſtrāda bona Eccleſiæ, & fabricæ.

21 Notarius capituli, qualis debet eſſe, & à quo eligendus?
℞. Debet eligi ab ipſo capitulo, & poteſt eſſe clericus, vel laicus, prout magis capitulo licuerit ad negotia expedienda,

22 Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, ante quem Iudicem debet conueniri?
℞. Ante ſuum Epiſcopum. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 5. de refor.

23 Capitulum, de quibus rebus debet reddere rationem Epiſcopo?
℞. De ſcripturis ad menſam Epiſcopalem pertinentibus, & de fructibus perceptis ab Oeconomis tempore ſedis vacantis. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 16.

24 In quibus caſibus tenetur Epiſcopus adhibere conſilium capituli?

℞. Pri.

℞. Primo in eligendo lectore, & Magiſtro. Trid. ſyn. ſeſ. 5. c. 1. Secundo in diſtribuendo ordines ſacros, inter canonicos. Tertio, in omnibus rebus ſpectantibus ad cultum diuinum, & bonum regimen. Conc. Trid. ſeſſ. 24 c. 12. Quarto, in augendo præbendas tenues. ſeſſ. 24. c. 15. Quinto, in rebus ſpectanribus ad ſeminarium. ſeſſ. 23. c. 18. Sexto, in conſtituendo Iudice ſynodali, ſi alius moriatur. ſeſſ. 25. c. 10. Seprimo, in omnibus rebus, quas ipſe in capitulo propoſuerit, in quibus, nec Epiſcopus, neq; ſui habent aliquod damnum. ſeſſ. 25. c. 6.

25 In Eccleſijs vbi Portionarij habent vocem in capitulo, poſſunt ne eligi principio cuiuslibet anni coniudices, ſeu coniuncti, ad iudicandas cauſas canonicorum?

℞. Poſſunt. Achill. de Graſſis dec. 1. de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, & Tridenr. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 6. de reformatione, generaliter, & indifferenter loquirur, quod eligantur duo de capitulo, ergo comprehendit Portionarios habentes vocem in capitulo; quia quibus conueniunt verba diſpoſirionis, eis quoq; conuenit, & ipſa diſpoſitio. leg. 4. §. 1. ff. de damno infecto.

26 Capituli poteſtas, iuriſdictio, adminiſtratio bonorum, eſt ne derogata à Conc. Trident. ſuper c. 6. ſeſſ. 25. vbi præſcribit Epiſcopis modum eligendi canonicos?

℞. Non; imò ſemper intacta, & illæſa remaner, niſi ſolum in illis rebus in d. c. expreſs. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

27 Epiſcopus quibus modis poteſt eſſe in capitulo?

℞. Duobus modis. Primo modo, vt Epiſcopus. Secundo modo, vt canonicus, ſicut contingit in Eccleſijs vbi collatio beneficiorum, vel canonicatorum pertinet ad Epiſcopum, & capitulum coniunctim, & tunc Epiſcopus habet ſolum vnum ſuffragium; ſicut vnus ex canonicis. cap. poſtulaſtis, de conceſs. præbendæ.

28 Si Epiſcopus aſſiſtat in capirulo, vt canonicus, vbi debet ſedere, & quando debet dicere ſuam ſententiã, vel ferre ſuum ſufragium?

℞. Debet ſedere in ſua propria ſede, apparata, & ornata, & primus debet dicere ſuam ſententiam, quia à Trid. ſynod. ei datur prima ſedes, & omnis authoritas. ſeſſ. 25. c. 6. c. poſtulaſtis, de conceſſione præbendæ.

29 Si Epiſcopus ſit in capirulo, tanquã canonicus, debet aſſiſtere in capitulo, vel dicere ſuum ſuffragium, & abire?

℞. Si ſir in capirulo tanquam canonicus, & ipſe velit, poterit aſſiſtere in capitulo, & audire omnes reſolutiones cæterorum canonicorum, vel poterir dictam ſuam ſententiam dicere, ſicut ſibi placuerit, quia non denegãda ſunt Epiſcopo omnia priuilegia, quæ dantur alijs canonicis, cũ in ſua pſona ſir maior honor, & authoritas.

30 Si Epiſcopus aſſiſtat in capitulo tanquã canonicus, habet nè vnum, vel plura ſuffragia?

℞. Habet vnũ ſuffragium, ſicut vnus de capitulo, licet magis ponderatiuũ propter eius authoritatem. c. poſtulaſtis, de conceſſione prębendæ.

31 Si Epiſcopus aſſiſtat in capitulo tanquã canonicus, & ſuffragia ſint paria, debet ne vincere pars illa, vel illa ſententia, in qua fuit ſuffragium Epi?

℞. In hoc caſu ſeruãda eſt cõſuerudo, vel ſtatutũ cuiuſcunq; Eccleſię. Ab. c. poſtulaſtis, de cõceſſione Prębẽdæ.

32 Si Epiſcopus aſſiſtat in capitulo tanquã canonicus, quis debet proponere, & reſoluere?

℟. Decanus, vel caput illius capituli, qui ſolet præcedere, quando Epiſcopus non eſt præſens, licet debeat cum omni vrbanitate petere licentiam ab Epiſcopo, & eum ſalutare. Abb. cap. poſtulaſtis, de conceſſione præbendæ, n. 8.

33 Si Epiſcopus ſit in capitulo tanquã canonicus, & appelletur à deciſione, vel ſentẽtia capituli, ad quem debet appellari, ad Metropolitanum, vel Epiſcopum?

℟. Appellatur ad Epũm, & non impedit, quod ipſe fuerit in capitulo, q̃a tunc gerit vices duarum ꝑſonarum, & tãquã canonicus particularis fuit in capitulo, ſed tanquã Epiſcopus eſt legitimus Iudex capituli. Abb. c. poſtulaſtis, de cõceſſione Prębend. n. 11.

34 Si Epiſcopus eſt in capitulo tanquam Epiſcopus, vbi debet ſedere, & quis debet proponere?

℟. In hoc ſuperiori ornato, & præparato, & ipſe debet proponere, ſicut caput Eccleſiæ, & capituli, & ordinare omnia, quæ in illo actu debent fieri. Abb. c. poſtulaſtis, de conceſs. pręb.

35 Si Epiſcopus aſſiſtat in capitulo tanquã Epiſcopus, & appelletur de deciſione facta ab Epiſcopo, vel capitulo, ad quem debet appellari, ad Epũm, vel ad Metropolitanum?

℟. Ad Metropolitanum, & iudicem ſuperiorem, quia Epiſcopus fuit in illa deciſione, tãquã Iudex, & caput, & ſic non pòt in ſecunda inſtãtia cognoſcere de eadem re. tenet Ab. c. poſtulaſtis, de cõceſſione prębẽdę. n. 11.

36 Si Epus congreget capitulum, vt Epus, qua hora debet illud congregare?

℟. Quacumq; hora ipſe voluerit, & neceſſitas poſtulet, ſicut poteſt id facere Decanus capituli, ſed debet procurare, vt ſit hora, & die, qua ſolẽt ipſi canonici congregari ne grauentur.

37 Poteſt Epiſcopus cõuocare capitulum, & proponere, quod ſibi videbitur conuenire?

℟. Poteſt, & audire vota eorum, concludere iuſta maiorẽ partem ſuffragiorum, dummodo res, de qua agiť, non ſit in commodum Epiſcopi, vel ſuorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 6.

38 Si ſit res, de qua agitur in commodum Epiſcopi, vel ſuorum familiariũ, q̃d poteſt Epiſcopus agere?

℟. Tunc poteſt congregare capitulum, & rem proponere, & relinquere canonicos de capitulo ſolos, vt ipſi libere rem diſcutiant, & determinẽt. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25.

39 In quibus caſibus Epiſcopus non pòt congregare capitulum?

℟. In omnibus caſibus, & rebus in quibus non poteſt eſſe Iudex. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25. de reform.

40 Si proponat rem ſpectantem ad dignitatem Epiſcopalem, poterit ne congregare capitulum?

℟. Si de tali re ſecundum canonicas ſanctiones ipſe poteſt eſſe Iudex, poterit congregare capitulum: ſi vero non poteſt eſſe Iudex, ſed iudicium debet fieri in alio Tribunali, non poterit ſua authoritate congregare capitulum. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 25.

41 Quando Epiſcopus congregat capitulũ, in quo loco dẽt illud cõgregare?

℟. Si ſit aula deſignata, ibi debet Epiſcopus congregare, ſi vero non ſit locus deſignatus, & habeat lites, & cõtrouerſias cum ſuo capitulo, nõ dẽt illud congregare in domo ſua, ſed in lo-

lo-

Digitized by Google

loco publico, & ſecuro. DD. ſuper c.6. ſeſſ. 25.

42 Quãdo Epiſcopus congregat capitulũ, habet ne in eo vocem deciſiuam?
℞. In electione canonicorũ habet vocẽ deciſiuam, in alijs vero rebus pertinentibus ad capitulũ, non, ſed ſolũ poteſt proponere exquirere, & reſumere. DD. ſuper c.6. ſeſſ. 25.

43 Authoritas cõgregandi capitulũ, pertinet ne ad Vicarium abſente Epo?
℞. Si capitulum ſit exemptũ, non habet Vicarius hanc authoritatẽ, ſi capitulum non ſit exẽptum, poterit Vicarius congregare capitulum, ſed in hoc conſuetudo Eccleſiæ eſt ſeruanda. DD. ſuper c.6. ſeſſ. 25.

44 Poteſt ne Epiſcopus cogere capitulum, vt habeat Secretarium clericum?
℞. Non, ſed libere poteſt habere clericum, vel laicum.

45 Punctator Eccleſiæ, debet ne eſſe clericus, vel laicus, & à quo debet eligi?
℞. Debet eſſe in ſacris, ſiue ſit de capitulo, ſiue extra, & debet libere eligi à capitulo.

CAPVT XXX.

DE HIS QVÆ FIVNT A MAIORI PARTE CAPITVLI.

1 Quæ res tractãtur in capitulo? ℞. Res, quæ tractantur in capitulo, ſunt in duplici differẽtia, ſcilicet gratię, & iuſtitię, id eſt negotia inter partes, vt ſolutiones, locationes, domorũ refectiones, receptiones canonicorũ, muſicorum, & aliorum officialium. Ab. c. 5. de his quæ fiunt à maiori parte capituli.

2 In capitulo, quæ pars præualet in rebus iuſtitiæ?
℞. Maior pars, & ſanior, quia in his iã eſt poteſtas capituli. c.1. de his quę fiunt à maiori.

3 In rebus gratiæ, quæ pars præualet?
℞. Sufficit vnius canonici contradictio, vt non fiat. c. 1. eod. tit.

4 Si agat, de reddenda prębẽda alicui canonico, qui eã perdidit ob non reſidentiã, & omnes dent ſuffragiũ, vt illi reddat, & vnus cõtradicat poſſunt illi canonici dare huic illã partẽ, quæ ipſis cõtigerat ob abſentiã alterius?
℞. Non poſſunt illi remittere ſuam partem ante diuiſionem; ratio eſt, quia ante diuiſionẽ, illa res pertinet ad totum corpus illius cõmunitatis, & ſic omnia membra debent concurrere, & ſi vnum membrum deficit, nõ eſt facta, neq; poteſt fieri, quia debet fieri à toto corpore. Secundo in rebus gratioſis, totum capitulum facit vnum ſuffragium, & non plura. Ab. & DD. in c.1. eod. tit.

5 Si fabrica non habeat bona, vel habeat maiorem indigentiam, quam redditus ferunt, poterit ne Epiſcopus cogere canonicum, vt pro ſuis præbẽdis relinquat aliquam partem pro neceſſitate fabricæ?
℞. Epiſcopus cum maiori parte capituli poterit ſtatuere, vt quilibet relinquat fabricæ, aliquam partem, ſuæ præbendę, & cogere minorem partem contradicentem ad ſolutionem; ratio eſt, quia neceſſitas Eccleſiæ,

ſiæ, & reparatio Eccleſiæ, eſt primo prouidenda, & ad reparationem Eccleſiæ tenentur Epiſcopi, Canonici, clerici, ſæculares, Parochi, & vniuerſa Ciuitas, cum ſit domus Dei. Abb. c. fin. de his, quæ fiunt à maiori par. cap. num. 1.

6 Maior pars capituli, poteſt ne diſponere in rebus ſpectantibus ad ſingulos canonicos?

℟. Non, quia reputatur, vt negotiū gratiæ, cum in re aliena, nemo ſit Iudex, & arbiter. Abb. c. fin. de his, quæ fiunt à maiori par. cap. n. 4.

7 Quando in capitulo præualet contradictio minoris partis, aduerſus determinationem factam à maiori parte?

℟. Quando per minorem partem obijcitur, quid rationabile, & probatur coram iudice, & ferrur ſententia in fauorem minoris partis, vel quando maior pars determinabit aliquid contra iuramentum præſtitum à capitularibus. cap. finali, de his, quę fiunt à maiori, &c.

8 Minor pars poteſt appellare ab illo, quod facit maior pars capituli in rebus iuſtitiæ?

℟. Non poteſt appellare minor pars, neque deferendum eſt eius appellationi, niſi ſubſiſtat legitima cauſa, & probatio incumbit minori parti. Abb. cap. 1. de his, quæ fiunt à maiori &c. num. 2.

9 Si maior pars faciat aliquid in præiudicium Eccleſiæ, minor pars tenetur ex neceſſitate appellare, vel ſufficit contradicere?

℟. In conſcientia ſufficit contradicere; ratio eſt, quia, quæ fiunt in capitulo, non fiunt iudicialiter, & ſic neceſſariò non requiritur appellatio, licet ſi fiat, multum operatur, ſed ſufficit contradicere, ac reddere rationem ſuæ contradictionis; hoc namq; peracto, in quocumque tempore, poterit quis, vel Iudex, vel Epiſcopus, vel Viſitator reuocare factum à maiori parte. Abb. c. 1. de his, quæ fiunt à maiori &c. n. 13.

10 Capitulum habet iuriſdictionem ciuilem, vel criminalem in ſingulos canonicos, vel miniſtros Eccleſiæ?

℟. De iure non habet, niſi illi competat, ex aliquo priuilegio, vel præſcriptione immemorabili. Abb. c. quæſiuit, de his, quę &c. n. 3.

11 Quis numerus canonicorum eſſe debet, vt capitulum legitime congregetur, & acta valeant?

℟. De iure ſufficit, vt ſint ſimul duæ partes canonicorum exiſtentium in illa ciuitate, in qualibet Eccleſia ſupet hoc ſit particulare ſtatutum, & illud debet obſeruari. Abb. c. 1. de his quæ &c. num. 16.

12 Abſentes ſunt vocandi ad capitulum?

℟. De iure non eſt neceſſarium eos vocare, niſi ſint negotia grauiſſima, & in hoc ſeruandum eſt ſtatutum Eccleſiæ. Abb. c. 1. de his, quæ &c. n. 15.

13 Si ſint plures in capitulo, & maior pars ſit excommunicata, vel delinquat, & velit ſtatuere aliquid, & minor pars dicat contrarium, tūc quæ pars pręualet, maior, vel minor?

℟. In iſto caſu poteſtas remanet penes minorem partem, quæ non delinquit, & illa præualet. Abb. c. 1. de his, quæ, num. 11.

14 Si aliquis canonicus excommunicatur, ex hoc interdicitur capitulum?

℟. Negatiue, quia pœna ſolum ſequitur ad ponentem culpam, & ad alios non extenditur. c. quæſiuit de his, quæ &c.

Ca-

15 Canonici poſſunt interdicere Eccleſiã? ℞. Non, niſi Epiſcopus, vel in ſede vacante, quando exercẽt iuriſdictionem Epiſcopi per Vicarium ab eis electum. Abb. cap. quæſiuit. de his, quæ &c. num. 1.

16 Si aliquis, qui e capitulo nõ eſt, appeller, poterit ne talis appellatio impedire exequtionem capituli? ℞. Si ille non ſit canonicus, & determinatio capituli, non ſit in damnum eius in particulari, appellatio friuola, & nulla eſt, cum nullus ſe debeat alienis negotijs intromittere. cap. ex ore ſedentis, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli.

17 Si capitulum habet debitum contractũ ex tempore, in quo erant alij canonici, poteſt imponi collector ſuper canonicos, qui hodie viuunt, & non cõtraxerunt tale debitum? ℞. Canonici præſentes tenentur ſoluere tale debitum, & in eorum bonis debet fieri exequutio; ratio eſt, quia canonici antiqui, & præſentes idem corpus repreſentant, & in ſolidum ſunt obligati, non enim canonicis datum fuit debitum, ſed capitulo, aliàs capitulo nulla fides daretur, nec poſſet contractare, quod eſt abſurdum, capitulum enim repreſentat vnam Eccleſiam, & vnum corpus, in quo eſt ſumma fides, ſumma veritas. Abb. c. finali, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli. num. 6.

CAPVT XXXI.

DE MAGISTRIS, ET AN ALIQVID EXIGATVR, VT HABEANT DOCENDI copiam, ac facultatem.

1 QVis debet prouidere magiſtris, & dare illis alimenta? ℞. Eccleſia Cathedralis debet dare illis beneficium, vt ſuſtententur, vel ſalarium cõgruum. c. 1. de magiſtris. c. quia, eod tit.

2 In Cathedralibus, q̃ magiſtri eſſe debẽt? ℞. Theologiæ Magiſter, & alter Gramaticæ. c. quia, de magiſtris.

3 Quas qualitates debet habere Doctor, qui ducitur ad legendum? ℞. Primo debet habere peritiã docendi. Secundo facundiam dicendi. Tertio ſubtilitatem interpretãdi. Quarto copiam differendi. Quinto dẽt habere approbationẽ ab habẽte poteſtatẽ. l. magiſtros. C. de ꝓfeſ. & Med. lib. 10. l. vnica. C. q̃ in vrb. Conſtant. lib. 12. Abb. c. 1. de Magiſtris. n. 4.

4 Monachus poteſt aſſumi in magiſtrum ad legendum? ℞. Poterit aſſumi, cũ ſit officiũ magnę charitatis, de quibus dicitur, qui alios erudiunt, quaſi in arundinero diſcurrent, iudicabũt nationes, & dominabuntur populis. Abb citans Hoſtienſ c. quia, de magiſtris, n. 1.

5 Quæ portiones, & ſubſtentationes illis ſunt aſſignandæ? ℞. Vna præbẽda eius Eccleſiæ; quod ſi nõ ſufficiat ad ſubſtentationẽ amborum, dẽt dari Theologo, tanquam magis digno, & gramatico aliquod beneficium ſuæ Diœceſis congruum c. quia, de magiſtris.

6 Magiſtri conſtituti ab Eccleſia Cathedrali,

draſi, quod onus debent habere?
℟. Legere cum magna cura, & docere gratis pauperes,& filios illius ciuitatis.c.1.de magiſtris.

7 Puer Diues quis dicitur?
℟. Ille, qui habet patrem diuitem; nam tantum dicitur habere filius, quantum dicitur habere eius pater. Abb.c.1. de magiſtris,n.1.

8 Poteſt ne exigi aliquid pro licentia docendi?
℟. Non,imò gratis debet dari, quia pium eſt opus. Abb.c.1.de Magiſtris, c.prohibeas,eo.tit.n.2.

9 Quam pęnam incurrit ſuperior,qui accipit pecuniam à clerico pro danda licentia eundi ad ſtudium?
℟. Smoniam.Abb.cap.prohibeas,de Magiſtris.glo.c.pen.eod.tit.c.ad noſtram, de ſimonia.

10 Si prælatus non ponat magiſtrum,quis ſupplet eius vices?
℟. Si prælatus ſit negligens, eius ſuperior ſupplet eius vices, ſi inferior ſit negligens, ſuperior prælatus ſupplebit eius vices,cum ſit res adeò neceſſaria.c.prohibeas, de magiſtris.

11 Beneficia pinguiora,cui ſunt danda?
℟. Litteratis potius,quam ignaris. Abb.c.1. de magiſtris.n.3.

13 Canonici per quod tẽpus poſſunt abeſſe ſtudiorum cauſa,& quid percipiunt?
℟. Per quinquennium,& percipiunt fructus ſuæ præbendæ, exceptis diſtributionibus quotidianis,dummodo ſint in vniuerſitate approbata, & ipſi habiles ad ſtudia.c.ſuper,de magiſtris.

13 Iudæus poteſt doctorari?
℟. Non,quia eſt dignitas. c. quanto, de magiſtris.& ibi Abb.n.1.

14 Quis præfertur doctor,an miles?
℟. Doctor Ciceron. dicit cędant arma togæ,concedant laurea linguæ. Abb. c. quanto, de Magiſtris.n.2.

CAPVT XXXII.
DE LECTIONE SACRÆ SCRIPTVRÆ.

1 Lectio ſacræ ſcripturæ,quibus in locis haberi debet?
℟. In Eccleſijs Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis. Trid.ſyn.ſeſſ.5.c.1.de reform.

2 In monaſterijs debet ne eſſe lectio ſacrę ſcriptuæ?
℟. Affirmatiuè,ſi commode fieri poteſt, & monaſterium poſſit ſubſtentare lectorem.Trid.ſyn.vbi ſup.

3 A quo debet examinari talis lector in Eccleſijs ſæcularium?
℟. Ab Epiſcopo,& debet facere profeſſionem fidei. Trid.ſy.vbi ſupra.

4 Vnde debet ſubſtentari?
℟. A præbẽda ſibi data, ſicut dictum eſt in titulo de canonico lectore.Trident.ſyn.vbi ſup.

5 Lectio Gramaticæ à quo, & vnde debet inſtitui?
℟. Ab Epiſcopo cum conſilio capituli, & in Eccleſijs, vbi lectio Theologiæ commode haberi non poteſt, debetque ei vniri beneficium taliter, vt beneficium, ſuo debito ſeruitio non defraudetur. Trident. ſynod.ſeſſ.5.c. 1. de reformat.

CA-

CAPVT XXXIII.
DE CANONICO CONCIONATORE, ET DOCTORALI.

1 QVæ præbendæ in Cathedralibus, & Collegiatis inſignibus debent neceſſario prouideri Licentiatis, vel Doctoribus in Iure canonico, vel Theologia?

℟. Canonicatus doctoralis, canonicatus lectoris ſacræ Theologiæ, & canonicatus Concionatoris, & Pænitẽtiarius, qui eſt deputatus ad audiendas confeſſiones, ſecundum bullas diuerſorũ Põtificum, & ſuas inſtitutiones, quæ in qualibet Eccleſia habentur in Archiuis.

2 Canonicus doctoralis, & canonicus Lector ſacræ ſcripturæ, & Concionator quomodo eligi, & quando debent eligi?

℟. Si in aliqua Eccleſia non ſint electi iſti canonici, debent eligi de nouo, dari illis præbendæ primo vacaturæ ex præcepto ſacri Concilij Tridentini ſeſſ. 5. c. 1. quod loquitur de canonico lectore, & ex varijs bullis ſummorum Pontificum debent eligi canonicus doctoralis, & canonicus Concionator, & Pœnitentiarij.

3 Canonicus lector concionator, & doctoralis à quo debent eligi, & quomodo?

℟. Ab Epiſcopo, & capitulo ſimul in vnum congregatis per ſecreta ſuffragia. Trident. ſynod. ſeſſ. 5. cap. 1. de reformat.

4 Canonicus Pœnitentiarius, à quo debet eligi?

℟. A Papa in ſuis menſibus, & ab appellatione in ſuis menſibus, abſq; interuentu capituli; Garçias de beneficijs, tom. 1. p. 5. c. 4. num. 161. & ſequentibus.

5 Quare canonicus lector, concionator, & doctoralis, eliguntur à capitulo, & Pœnitẽtiarius ab Epiſcopo in ſuis menſibus, vel à Papa in ſuis menſibus, abſq; interuentu capituli?

℟. Quia capitulum non habet curam animarum, & ad idem non pertinet prouidere confeſſorem ouibus, ſed ſolum ad Summum Pontificem, & ad Epiſcopum, ideo capitulum non admittitur in prouiſione Pœnitentiarij.

6 Quas qualitates debet habere, qui debet eligi in canonicum doctoralem?

℟. Debet eſſe Doctor, vel Licentiatus in Iure canonico per aliquã vniuerſitatem, ex approbatis in Regno, ex legitimo matrimonio natus, vel diſpenſatus, moribus, ſcientia, & vita bona præditus.

7 Quod officium tenetur facere canonicus doctoralis?

℟. Debet facere officium aduocati pro ſua Eccleſia, & defendere Eccleſiam in omnibus litibus occurrentibus, tàm pertinentibus ad bona, quã ad præeminentias Eccleſiæ. tenet Garcia de beneficijs. tomo 5. p. 5. c. 4

8 Canonico doctorali debet dari ab Eccleſia aliquod ſtipendium pro occupatione, pro petitionibus, pro informatione Iuris facta in fauorem Eccleſię?

℟. Nullum ſtipendium debet dari ab Eccleſia præter præbendam, quã alij perci-

percipiunt; ratio eſt, quia illa præbenda datur loco ſalarij, & ſtipendij. tenet Garçia de beneficijs, vbi ſupra, cum alijs.

9 Canonicus doctoralis ſi ſit occupatus in defenſione alicuius litis, debetne haberi pro præſenti in choro, & quid lucratur?

℞. Debet haberi pro præſenti, & lucraĩ groſſam, & diſtributiones quotidianas, ſicut alij; ratio eſt, quia tantum lucratur, qui cuſtodiunt caſtra, quantum, qui ſunt in pugna. tenet Garçia vbi ſup.

10 Si canonicus doctoralis vadat ad curiã Regis perſonaliter, vel ad aliam ciuitatem ad defendẽda negotia ſuæ Eccleſiæ, quid lucratur?

℞. Lucratur totam præbendã, & ſtipendium, vel ſalarium, quod lucrantur alij canonici, ſi id facerent, & illud iter pro Eccleſia ſubirent; ratio eſt, quia præbenda datur illi ſolum propter præſentiam, & aſſiſtentiam, quam facit in Eccleſia, & propter negotia, quæ ibi tractat; at vero, quando facit iter extra ſuam domum, debet lucrari, quod alij lucrantur. tenet Garçia de beneficijs, vbi ſup.

11 Canonicus Concionator, quas qualitates debet habere?

℞. Debet eſſe Licentiatus, vel doctor in ſacra Theologia, peritus in concionando, qui non ſolum verbo, ſed ſanctitate, & exemplo populum ędificet. tenet Garçia de beneficijs, vbi ſupra.

12 Quibus diebus tenetur concionari, & in qua Eccleſia?

℞. Solum in Eccleſia maiori, & in alia Eccleſia, vel monaſterio, vbi capitulum perſonaliter aſſiſtit, & tenetur concionari diebus feſtiuis, & ſolemnibus, poſitis in Bulla ſuę fundationis, & in hoc ſeruanda eſt conſuetudo cuiuſcumque Eccleſiæ, quæ facit ius. tenet Garçia de beneficijs, vbi ſupra.

13 Si canonicus concionator voluerit ſemper concionari, & non relinquere, vt alij Religioſi, & concionatores concionẽtur in Eccleſia maiori, quid agendum?

℞. Licet ipſe canonicus ſit Rector, & Gubernator, Dominus, & Dux illius Cathedræ; vbi concionatur, tamen in hoc ſeruanda eſt conſuetudo Eccleſiæ, ſicut in alijs negotijs, cum cibum quotidianum faſtidium generet, & ſic talis canonicus tenetur ſe conformare Regulæ, quam obſeruauerunt ſui anteceſſores.

14 Si in electione præbendæ doctoralis lecturæ, vel concionatoris, quæ pertinent ad Epiſcopum, vel capitulum, ſint paria ſuffragia, quid agendum?

℞. De hoc dixi late, lib. 4. cap. de electione, & electi poteſtate à num. 24. & infra.

15 In electione iſtorum canonicorũ, quomodo aſſiſtit Epiſcopus in capitulo, & quã vocem habet æqualem cum vno canonico, vel ęqualem cum omnibus canonicis?

℞. De hoc dixi late lib. 4. c. 28. n. 22. & infra.

16 In cõcurſu iſtorum canonicorum, quãdo electio fit per concurſum, tenetur ne vnus canonicus ferre ſuffragium pro digniori, an ſufficit ferre ſuffragium pro digno?

℞. De hoc dixi late lib. 4. c. 42. de examine, & prouiſione parrochialis Eccleſię, vbi qđ Epiſcopus põt facere in electione Parochi, põt, & dẽt facere canonicus in electione ſui canonici.

CA-

Digitized by Google

CAPVT XXXIIII.

DE LECTORE SACRÆ SCRIPTVRÆ IN CATHEDRALIBVS, ET COLLEGIATIS.

1 QVis debet eligere canonicum lectorem ſacrę ſcripturæ?
℞. Epiſcopus, & capitulum per ſuffragia ſecreta ſecundum morem Eccleſiæ.

2 Si in electione Theologi inter Epiſcopum, & capitulum, in aliqua re fuerit controuerſia, quid agendum?
℞. Ad Metropolitanum recurrendũ.

3 Si aliquis eligatur in canonicum lectorem per ſuffragia ſecreta factus canonicus, debet ne iterum examinari ab Epiſcopo?
℞. Non, quia congregatio concilij ſuper c. 13. ſeſſ. 27. ſenſit, eos non eſſe examinandos, cũ iam ſint electi, vt examinent alios.

4 Vbi ante Concilium Trid. inſtituta, & dotata fuit lectio ſacræ ſcripturæ, quid agendum?
℞. Epiſcopus cogat obtinẽtes, vt illam per ſe ipſos legant, & ſi idonei non fuerint, per ſubſtitutos idoneos ſub pœna priuationis fructuũ. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 1.

5 Cum primum vacauerit talis Cathedra, quę cõſtituta fuit ante cõcilium, cui debet conferri?
℞. Solũ perſonæ idoneæ, quæ per ſe ipſam poſſit legere ſacrã ſcripturã, & interpretari, aliàs prouiſio aliter facta nulla erit. Trid. ſy. ſeſſ. 5. c. 1. de refor.

6 In Eccleſijs Cathedralibus vbi ante Cõcilium Trid. nullum ſalarium lectori aſſignatum fuit, quid agendum?
℞. Dẽt aſſignari, & conſtitui præbẽda primo vocatura pro lectore Theologię. Trid. ſyn. ſeſs. 5. c. 1. de refor.

7 Si talis præbenda ſit tenuis, & non ſufficiens ad ſubſtentationẽ alicuius Doctoris, quid agendum?
℞. Epiſcopus cum conſilio capituli vniat aliquod beneficium, vel conſtituat aliquam contributionem per ſoluendam à Beneficiatis ſuæ diœceſis vſq; ad ſufficientem ſubſtentationem talis Doctoris. Trid. ſynod. ſeſſ. 5. c. 1. vbi ſupra.

8 In Eccleſijs vbi præbẽdæ nõ ſunt ęquales, ſed optantur à canonicis, debet ne vniri præbenda primo vacatura, an vltima?
℞. Vltima, quia cõciliumper hoc decretum non ſubſtulit canonico antiquiori ius optandi, ſed applicauit Theologo legenti primã præbendã. Trid. ſy. ſeſſ. 5. c. 1. de refor.

9 Si aliqs lector ſacræ Theologiæ optauerit aliquam præbendam, & moriat, talis præbẽda, cum ipſe mortuus eſt, debet nè dari, & conferri Theologo ſuo ſucceſſori?
℞. Non, qa qualitas, & priuilegia optionis, nõ veniũt alij canonico ratione lecturæ, ſed ratione canonicatus.

10 Si præbenda Theologalis fuerit ditior alijs præbendis, vel habuerit aliquas qualitates, & commoda relicta ab aliquibus teſtatoribus ad adminiſtrationẽ Hoſpitalis, vel alicuius operæ pię, mortuo Theologo, põt ne optari ab aliquo canonico illius Eccleſiæ?
℞. Non, quia qualitates illius præbendæ ſequntur qualitates perſonæ, ad hoc officium electæ. Garcia de beneficijs. tom. 6. c. 4. p. 5. n. 132.

Vu Quan-

Digitized by Google

11 Quando in præbendis Theologalibus, & magiſtralibus ſunt aliqua onera iniuncta, debent ne illa derogari?
℟. Negatiue, nam nec in præbendis, nec in beneficijs, onera ſunt derogan da. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 1. de refor.

12 Si ante electionem magiſtri Theologiæ fuerint inſtitutæ aliæ lectiones, debẽt ne ratione huius inſtitutionis ceſſare, dictæ lectiones?
℟. Non, imò legi debent, ſicut prius. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 1. vbi ſup.

13 In Eccleſia Collegiali, quid agendum de lectore ſacræ ſcripturæ?
℟. Idem, quod in Cathedrali, quia eadem eſt neceſſitas. Trid. ſy. ſeſſ. 5. c. 1.

14 In Eccleſijs Collegiatis, & inferioribus, quis debet cogere, & punire Cathedraticos, vt ſuum officium faciant?
℟. Epiſcopus: etiam ſi talis Eccleſia exempta ſit. Concil. vbi ſup.

15 Docentes ſacram Theologiam in publicis ſcholis, quæ priuilegia habent?
℟. Si habeant canonicatum, vel beneficium percipiunt omnes fructus in abſentia. Trid. ſynod. ſeſſ. 5. c. 1. de reformat.

16 Si vacauerit aliqua præbenda, debet ne conferri primo Theologo, an Pœnitentiario?
℟. Pœnitentiario propter magnam, & maiorem eius neceſſitatem, quia plures cõfitentur ſua peccata, quam audiunt Theologiam.

17 Canonicus Theologus per quot menſes poteſt vacare à lectionibus?
℟. Per tres menſes, ſcilicet, Iulij, & Auguſti, & Septembris.

18 Canonicus Theologus, vt ſatisfaciat ſuo muneri, debet legere Theologiã poſitiuam, vel ſcholaſticam?
℟. Poſitiuam, ſed ſi ex neceſſitate legat ſcholaſticam, cõcilio ſatisfaciet. Garçia vbi ſup. n. 156.

19 Quis debet aſſignare horam, & materiã lectori Theologo?
℟. Epiſcopus. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 5.

20 Si non inueniatur Theologus ſæcularis idoneus ad obtinendam præbendam Theologalem, quid agendum?
℟. Epiſcopus, & capitulum poterũt conſtituere aliquem regularem doctum, qui doceat ſacram ſcripturam, in Eccleſia Cathedrali, ſed debent illi dari omnes fructus illius præbendæ.

CAPVT XXXV.

DE LECTIONE SACRÆ SCRIPTVRÆ IN MONASTERIIS, ET PVBLICIS STVDIIS.

1 IN monaſterijs monachorum debet ne inſtitui hæc lectio ſcripturæ?
℟. Si commode fieri poteſt debet. Trident. ſynod. ſeſſio. 5. capit. 1. de reformatione.

2 Si Abbates negligentes fuerint, quis debet eos compellere?
℟. Epiſcopus, tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus adhibitis opportunis remedijs. Concilium. vbi ſup.

3 Lector in monaſterijs debet ne approbari ab Epiſcopo, de ſcientia, moribus, & vita?
℟. Non, ſed à ſuo ſuperiori. Trident. ſynod. ſeſſio. 5. cap. 1. de reformatione.

4 In publicis ſtudijs, & vniuerſitatibus ſi

ſi hæc lectio ſacræ ſcripturæ non ſit inſtituta, quid agendum?
℞. De nouo debet inſtitui, tanquam res neceſſaria, & à concilio commendata. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 1. vbi ſup.
5 In Eccleſijs Collegiatis de Iure patronatus laicorum, debet ne aſſignari præbenda pro Theologo lectore, & Pœnitentiario?
℞. Neceſſario debet, quia eadem neceſſitas eſt, quæ in Eccleſijs Cathedralibus, & tales Eccleſiæ Collegiales his perſonis, ſimiliter honorantur, ac præſtantiores fiunt. DD. ſuper. cap. 1. ſeſs. 5. Concil. Trident.

CAPVT XXXVI.

DE LECTORE GRAMMATICÆ.

1 SI in aliqua ciuitate, vel diœceſi lectio Theologiæ commode haberi non poſſit, quid agendum?
℞. Tunc Epiſcopus de conſilio capituli eligere Magiſtrum grāmaticum, qui ſcholaſticos pauperes, & clericos grāmaticam doceat. Trid. ſynod. ſeſſ. 5. c. 1. vbi ſup.
2 Vnde debet ſubſtentari talis Magiſter?
℞. Epiſcopus poteſt vnire illi aliqđ beneficium, ita tamen, quod onera beneficij adimpleanť, vel de ſua menſa, vel de menſa capituli, & aſſignare illi congruum ſalarium. Trid. ſynod. ſeſſ. 5. c. 1. vt ſupra.
3 Talis Magiſter Grāmaticæ, quādiu poteſt percipere fructus dicti beneficij?
℞. Quamdiu docuerit, & legerit, & non amplius, quia datur illi non titulus, ſed loco ſalarij, & ſtipendij. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 1. de reform.
4 Talis Magiſter, quas qualitates debet habere?
℞. Debet ab Epiſcopo examinari, & approbari, de vita, moribus, & ſcientia. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 1. de reform.
5 Ad legendam grāmaticā, poteſt ne conſtitui Parochus, qui curam animarū habeat etiā ſi ponat Vicariū idoneū?
℞. Negatiue, etiam ſi talis Parochus poſſit in diebus ſollemnibus aſſiſtere per ſe ipſum in ſuà Eccleſia, ſed ſi poſſit facere vtrumque officium, poterit cōſtitui Parochus idoneus. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 5.
6 Ludi magiſtri, qui prima rudimēta grāmaticæ in locis priuatis docent, debent ne ab Epiſcopo examinari?
℞. Debent de vita, moribus, & ſcientia, & facere profeſſionem fidei, ſicut alij docentes altiores ſcientias, ex Bulla Pij V. Pont. Maxim.

CAPVT XXXVII.

DE CANONICO POENITENTIARIO.

1 POEnitentiarius ad quid debet inſtitui, in omnibus Eccleſijs Cathedralibus?
℞. Ad audiendas confeſſiones. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 8. de reform.
2 Pœnitentiarius quas qualitates debet habere?
℞. Debet eſſe doctor, vel Licentiatus in ſacra Theologia, vel Iure canonico, & debet habere quadraginta an-

nos ætatis. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 8. de reformat.

3 Pœnitentiarius poteſt obtinere dignitatem, ſimul cum canonicatu in Eccleſia, in qua eſt conſuetudo, vt aliquis poſſit obtinere canonicatũ, & dignitatem ſimul?

℞. Requiritur, vt Summus Pontifex diſpenſet; quia cum ſit officium tam neceſſariũ, perſona pęnitentiaria alia dignitate occupari non põt, ſine diſpẽſatione Põtificis, ex declaratione Cardinalium congregationis cõcilij.

4 Si Pœnitentiarius nomineť in aliqua Eccleſia, & illi vniatur præbenda dũ vacat dicta pręebenda, ad quid tenebiť?

℞. Ad exercendum officium pœnitentiarij, tanquam ſi illam haberet.

5 Quando vacat Pœnitentiarius, prouiſio ad quem pertinet?

℞. Ad Summum Pontificem in ſuis menſibus, & ſimiliter ad Epiſcopum in ſuis menſibus ſine conſenſu capituli. Zerola in praxi p. 1. verſ. Pœnitentiarius. n. 3.

6 Si capitulum habeat ſimultaneam cum Epiſcopo, & collatio præbendarum pertineat ſimul ad Epiſcopum, & ad capitulũ, & cõtingat in quatuor menſibus vacare pręebendam Pœnitentiarij, quid agendum?

℞. Electio Pœnitẽtiarij tunc pertinebit ad Epiſcopum, & capitulum, ſicut ante concilium pertinebat, quia per vnionem præbendæ, non tollitur partibus, ius prouidendi. Garçia de benefic. tom. 1. p. 5. c. 4. n. 161. & 162. & cap. 6. 3.

7 Quãdo capitulum habet ſimultaneam, & vacat canonicatus Pœnitentiarij ſede vacante, ſi prouideatur à capitulo, talis prouiſio erit ne valida?

℞. Ad eius integram validitatem requiritur Bulla Apoſtolica. Garçia de beneficijs. tom. 1. p. 5. c. 4. n. 145.

8 Pœnitentiarius tenetur ne mane, & veſpere reſidere in loco cõſueto ad audiendas confeſſiones certis horis deſignatis?

℞. Hoc relinquitur arbitrio Epiſcopi, qui conſiderata neceſſitate prouidebit. Garçia de beneficijs. tom. 1. p. 5. c. 4. n. 117.

9 Pęnitentiarius quãdo habendus eſt pro præſenti in choro?

℞. Solum quando audit confeſſiones in ſua Eccleſia, ſiue illas audiat in loco cõſueto, ſiue aſſignato in alio loco dictæ Eccleſiæ. Garçia vbi ſup. n. 123.

10 Pęnitentiarius ſi aſſiſtat in loco aſſueto, expectans pœnitentes, & ibi dicat officium priuatũ, vel Miſſam, habebiť ne, vt præſens in choro?

℞. Negatiue, quia pręſentia illi datur ſolum quando exercet officium Pęnitentiarij. Garçia vbi ſup. n. 124.

11 Pœnitẽtiarius dum aſſiſtit in ſua Cathedra ad audiendas confeſſiones, debet ne habere in manu baculum, vel virgam in ſignum iuriſdictionis?

℞. In hac ſeruanda eſt conſuetudo Prouinciæ. Garçia vbi ſup. n. 117.

12 Pęnitentiarius tenetur ne audire omnes pœnitentes, vel ſolum illos, qui habent caſus reſeruatos?

℞. Omnes; quia inſtitutio Pœnitentiarij ad vtilitatem omniũ facta fuit. Garçia vbi ſup. n. 117.

13 Pœnitentiarius poteſt ne abeſſe ab Eccleſia per tres menſes?

℞. Poterit gaudere priuilegio cæterorum canonicorum, licet aduertendum ſit, tẽpore Aduentus, Quadrageſimæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, & Pentecoſtes, & quatuor anni temporibus, eum debere aſſiſtere in Eccle-

cleſia, quia tunc frequentantur confeſſiones. Garçia vbi ſup. n. 122.

14 Pœnitentiarius poteſt abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis abſolute, ex ea ratione ſolum, quod ſit Pœnitentiarius?

℟. Non ſine licentia Epiſcopi, quia electio Pœnitentiarij non dat illi hãc authoritatem, ſed ſolum conſtituit perſonã aptam, vt Epiſcopus ex ſua voluntate poſſit illi committere caſus reſeruatos. Zerola in prax. p. 1. verſic. Pœnitentiarius. q. 4.

15 Si Epiſcopus ſolum ſibi reſeruauit aliquem caſum, poterit ne Pœnitentiarius abſoluere ab illo caſu?

℟. Negatiue, ſine licẽtia expreſſa Epiſcopi, quia in inſtitutione Pœnitentiarij, non fuit ablata Epiſcopo facultas reſeruandi ſibi aliquos caſus. Zerola vbi ſupra.

CAPVT XXXVIII.

DE CANONICIS ECCLESIÆ CATHEDRALIS, VEL COLLEGIATAE.

1 Canonici quales ſunt eligẽdi?

℟. Viri bonę vitę, & honeſtę, & ſi fieri poteſt, Doctores, vel Licentiati in Iure canonico, vel ſacra Theologia, habentes ordinem ſacrum tali canonicatui annexum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12. de reform.

2 Canonici quam Parochiam habent?

℟. Eccleſiam Cathedralem, & ibi debent ſumere ſacramenta, infirmi, & ſani, licet habeãt domum habitationis in aliqua alia Parochia.

3 Canonici quomodo vocantur?

℟. Eccleſiæ ſenatus propter magnã authoritatem, & dignitatem præbendæ, quia ipſi reprę́ſentant Eccleſię ſenatores, & ſic vita, & honeſtate alios debent antecellere. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 12.

4 In quibus caſibus debet Epiſcopus adhibere ſibi duos canonicos?

℟. Primo; in conſtituendo cantu, in modo modulandi cantum figuratũ, in ponenda lege permanendi in choro, dum concilium Prouinciale non ſit de cõſilio duorum canonicorum, Epiſcopus in his procedere debet. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12. Secũdo in regendo ſeminarium ſeſſ. 23. c. 18. Tertio in procedendo contra aliquẽ canonicum in Eccleſia, quæ gaudet priuilegio adiunctorum. Quarto in conuertendo legata in alios pios vſus. Trid. ſyno. ſeſſ. 14. c. 4. ſeſſ. 25. cap. 4. de reformat.

5 Ad obtinendum canonicatum, quę ętas requiritur?

℟. Ad minus vigeſimi ſecundi anni, vel illa ætas, quæ requiritur ad obtinendum ordinem annexum tali canonicatui. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 12. de reformat.

6 Si aliqua Parochia vnita ſit canonicatui, vel dignitati, quam ætatem dẽt habere prouiſus de tali canonicatu?

℟. Si cura animarum non exerceatur per ipſum, ſed per Vicarium, ſufficit attigiſſe viginti duos annos, quia annexũ ſequitur naturã principalioris.

7 In Collegiatis, quæ ætas requiritur ad obtinendum canonicatum?

℟. Concil. Trid. in Collegiatis nihil in

innouauit, quia in c. 12. ſeſſ. 24. ſolũ loquitur de Eccleſijs Cathedralibus, & ſic hoc eſt relictum in terminis Iuris communis, & ſecundum ius commune ſufficit habere decimumquartum annum. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24. Concil. Trid.

8 Qui obtinet beneficium, vel canonicatum ante ætatem, quam pœnam incurrit?

℞. Solum tenetur intra ſex menſes reſignare, nulla ſibi reſeruata pẽſione. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

9 Canonici Eccleſię Collegialis in Romana Curia, vel Cathedralis extra Curiam, quem honorem, & locum debent habere?

℞. Canonici Eccleſiæ Collegialis, quę ſita eſt Romæ, ſunt præferendi extra Curiam canonicis Cathedralium propter honorem Romanę Curiæ, & Summi Pontificis. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24. Concil. Trid.

10 In locatione domorum Eccleſię, vel bonorum immobilium, quis eſt præferendus, canonicus reſidẽs, vel canonicus abſens?

℞. Canonicus, qui actualiter reſidet præferendus eſt canonico, qui non reſidet, & ſæcularibus etiã, ſi domus detur in vitam, vel ad tẽpus limitatũ.

11 Poſſunt canonici obire munus alterius canonici?

℞. Poterit aliquis canonicus dicere Miſſam, facere functionẽ, quam alius debebat facere, ſed non poterit pro alio canonico reſidere.

12 Epiſcopus, vel Canonicus, vel Presbyter, qui ad alienam Eccleſiam negotij cauſa migrauit, in quo loco debet ſedere, & quo honore eſt afficiẽdus?

℞. In proprio gradu, quem habet in ſua Eccleſia, & honorifice ad omnia eſt inuitandus à canonicis illius Eccleſiæ, & magnó cum honore tractandus; quia maior honor debetur hoſpitibus, quam proprijs, vt habetur in c. Epiſcopi. 7. q. 1.

13 Poſſunt canonici, in die Cineris, vel Cęnæ Domini, remittere ſibi ad inuicẽ fructus male perceptos, & diſtributiones earum?

℞. Hęc conſuetudo petendi veniam alterutrum, intelligi debet de rebus ſcandaloſis, & de offenſis ad inuicẽ factis verbo, animo, vel opere; ſed non de fructibus male perceptis, vel de non reſidendo. DD. ſuper c. 12. ſeſſio. 24. Concil. Trident.

CAPVT XXXIX.

DE ORDINE SVSCIPIENDO A CANONICIS.

1 QVis debet in Eccleſijs Cathedralibus conſtituere ordinẽ ſacrum omnibus canonicis, & dignitatibus?

℞. Epiſcopus cum conſilio capituli. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12. de refor.

2 Si quis prouiſus ſit de canonicatu, intra quod tempus tenebitur ſuſcipere ordinem annexum tali canonicatui?

℞. Ad minus intra annum. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 12. vbi ſupra.

3 In hac diſtributione ordinum, quid debet Epiſcopus obſeruare?

℞. Quod ſaltem maior pars canonicorum, ſint Presbyteri; cęteri vero Diaconi, & Subdiaconi. Trid. ſyn. vbi ſupra.

4 Facta ſemel hac diſtributione ordinum ab

ab Epiſcopo cum conſilio capituli, poteſt ne iterum fieri?

℟. Negatiue, quia iam quælibet prębenda habet ordinem ſibi annexum in perpetuum, & commiſſio data à Concilio ſecuta eſt ſuum factũ. Trid. ſynod. vbi ſupra.

5 In Eccleſijs vbi eſt conſuetudo, vt omnes ſint Presbyteri, vel maior pars, debet nè fieri ab Epiſcopo iſta ordinum diſtributio?

℟. Non debet tolli talis conſuetudo, quia laudabilius eſt, vt omnes ſint Presbyteri. Trid. ſyn. vt ſup.

6 In Eccleſijs Iuris patronatus laicorum fundatis ante cõcilium, debet nè Epiſcopus exequi decretum Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 12. & diſtribuere cuilibet canonicatui ordinem ſacrum?

℟. Negatiue, quia tales Eccleſiæ debent ſeruare ſuam fundationem, & concilium in dicto decreto, loquitur de Cathedralibus, non de Eccleſijs de iure patronatus laicorum, vbi voluntas teſtatoris adimplenda eſt, quia de ſuis proprijs bonis fundauit Eccleſiam.

7 Si aliquis canonicus in ſua præbenda habet annexum ordinem Subdiaconatus, poterit ne compelli ab Epiſcopo, vt ſubeat Diaconatus, & Presbyteratus ordinem?

℟. Non, quia ipſe iam ſatisfacit muneri ſuo, & ad amplius non tenetur.

8 Si aliquis canonicus in ſua præbẽda habet annexum ordinem Subdiaconatus, & ipſe pro ſua deuotione aſcendat ad Presbyteratum, tenebitur nè cantare Epiſtolas annexas ſuæ præbendæ?

℟. Tenebitur ſatisfacere ſuo muneri, cum illa præbenda in perpetuum ſubeat tale onus. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat.

9 Canonicus, qui non ordinatur ordine ſacro annexo ſuæ præbendæ, qua pęna punitur?

℟. Ter admonitus ab ordinario priuatur præbenda. DD. ſuper c. 4. ſeſſ. 22. c. cum ex eo, de electione in 6.

10 Canonicus, qui non eſt ordinatus ordine ſacro, poteſt ne habere vocem in capitulo?

℟. Non. Trid. ſynod. ſeſſ. 22. cap. 4. de reformat. c. ex eo quod, de electione in 6.

11 Portionarij in Eccleſijs Cathedralibus, debẽt ne habere ordinem annexum?

℟. Debent, ſi erunt canonici. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 12. de refor.

12 In Eccleſijs vbi eſt conſuetudo, vt canonicus Diaconus antiquior præcedat canonicos ſacerdotes recentiores, debet ne mutari ab Epiſcopo?

℟. Non, licet hæc conſuetudo ſit cõtra capite ſtatuimus, de maioritate, & obed. Trid. ſy. ſeſſ. 24. cap. 12. ſeſſ. 22. c. 3. de refor.

13 Si canonicus habeat Diaconatum annexum ſuę præbendæ, & vult aſcendere ad Presbyteratum, debet ne iterum examinari?

℟. Debet, quia magis requiritur ad ordinem ſuperiorem, quam ad inferiorem, DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

14 Quando Concilium ſeſſ. 24. c. 12. præcipit, vt omnes canonici, & Portionarij habeant ordinem annexum, loquitur ne de dignitatibus, & de dimidijs Portionarijs?

℟. Non poterit Epiſcopus illi tribuere ordines ſacros inter dignitates, & dimidios Portionarios, quia cum ſit onus, imponi non debet his, cum quibus nõ loquitur, ſed debet relinqui, vt ſancitum eſt in Iure cõmuni. DD. ſu-

ſuper c.12. ſeſſ. 24. Conc. Trid.

15 Quando poteſt canonicus puniri non ſuſcipiens ordinem ſacrum?

℟. Poſtquam diſtributi fuerint ordines ab Epiſcopo, & non ante, quia nemo cadit in culpam, donec ei pręcipiatur. DD. ſuper cap. 12. ſeſſio. 24.

CAPVT XXXX.

DE SERVITIO EPISCOPO PRÆSTANDO.

1 POteſt Epiſcopus habere in ſuo famulatu, & adiutorio aliquos canonicos?

℟. Poterit habere tantum duos, vbicumq; ambulauerit, etiam extra Eccleſiam Cathedralem.

2 Iſti canonici quid lucrabuntur?

℟. Fructum, ſeu groſſam ſuæ præbendæ, ſed non diſtributiones quotidianas. Abb. in c. ad audientiam, de clericis non reſidentibus. n. 1. & 5.

3 Si tota præbenda conſiſtat in diſtributionibus quotidianis, iſti canonici, quid debent percipere?

℟. Duas partes præbendæ, & tertia canonicis reſidentibus danda erit.

4 Quid debet ſeruire Epiſcopo celebranti, & Pontificalia exercenti?

℟. Dignitates, Canonici, & Portionarij ſuæ Eccleſiæ, qlibet in ſuo gradu, ſic declarauerũt illuſtriſsimi Cardinales congregat. Concilij.

5 Si Epiſcopus celebret Pontificalia extra ſuam Eccleſiam in aliqua Eccleſia priuata, qui debent ei inſeruire, ſi celebret ordines?

℟. Si ſit in ciuitate, in qua eſt Eccleſia Cathedralis, debent ei inſeruire canonici, & dignitates, q illi ſeruiebant in propria Eccleſia. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

6 Si Epiſcopus celebret Miſſam priuatam in ſua Eccleſia, vel extra, vel in oratorio ſuo, tenentur ne canonici aſſiſtere?

℟. Non, ſed ſui famuli. DD. ſuper c. 12. ſeſſio. 24.

7 Quis debet nominare aſſiſtentes, & reliquos ad Pontificalia exercenda?

℟. In hoc ſeruanda eſt conſuetudo Eccleſiarum, & ſi nulla ſit conſuetudo, ſeruandum eſt, quod diſponit ceremoniale Romanum. DD. ſuper c. 12. ſeſſio. 24.

8 Quoties debent dignitates, & canonici Epiſcopum comitari?

℟. Quoties Epiſcopus publicé, & Põtificaliter indutus diebus feſtiuis, & ſollemnibus voluerit adire Eccleſiam, & aſſiſtere horis diuinis, & Miſſæ ſuæ, debent eum comitari. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

9 Ex quo loco debent eum comitari?

℟. Si domus Epiſcopi prope Eccleſiam ſit, ex ſuo cubiculo, vſq; ad Eccleſiam, & in reditu, vſque ad oſtium domi Epiſcopi; ſi domus Epiſcopi diſtet multum, ita vt equo inſidens veniat; tũc ratio poſtulat, vt, eum expectent ad primam portam Eccleſię, & ibi eũ honorificè ſuſcipiant. DD. ſuper c. 12. ſeſſio. 24.

10 Quando Epiſcopus diebus feriatis priuatim venerit ad Eccleſiam, quid agendum?

℟. Nonnulli canonici debent venire ad oſtium Eccleſiæ, & eum comitari, idemq; in reditu obſeruandum.

18 Quis debet conſtituere horã, in qua canonici, debent venire ad aſſociandum

dum Epiſcopum?

℟. Epiſcopus ipſe pro ſua prudentia prouidere debet, vt horæ canonicæ opportuno tempori dicantur, ne populus expectet, neque canonici notabiliter detineantur. DD. ſuper capit. 12. ſeſſio. 24.

12 Quando debent incipere canonici cantare horas, veniente Epiſcopo ad Eccleſiam?

℟. Statim, cum Epiſcopus ingreſſus fuerit chorum, & ſederit in ſua ſede.

13 Quis debet dare Hyſopum Epiſcopo ingredienti Eccleſiam?

℟. Si veniat cum comitatu, ſolemniter indutus, vnus ex dignitatibus; ſi vero priuatè veniat, aliquis capellanus. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

CAPVT XXXXI.

DE RESIDENTIA CANONICORVM.

1 QVi tenentur ad reſidentiam perſonalem in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis?

℟. Omnes Dignitates, Canonici, & Portionarij, & medij portionarij. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12. de refor.

2 Canonici collegiatarum, Abbates regulares habẽtes præbendam in Cathedralibus, vel Collegiatis, tenẽtur ne ad reſidentiam?

℟. Tenentur. Cõc. Trid. ſeſſ. 24. c. 12 de reformat.

3 Capellani, & miniſtri inferiores ſeruientes Eccleſiæ, tenentur ne ad reſidentiam ſicut canonici?

℟. Tenentur, ſi habeant congruam ſuſtentationem ab Eccleſia. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

4 Beneficiati ſimplices tenentur ne ad reſidentiam?

℟. Negatiue. Abb. in c. clericos de cleric. non reſid. n. 3.

5 Poteſt Epiſcopus alicui dare facultatẽ de non reſidendo?

℟. Non, neque dare facultatem, vt alius reſideat pro illo. Abb. in c. cum ad hoc, de clericis non reſident. n. 4.

6 Gratiæ, & diſpenſationes de non reſidẽdo, quando valent?

℟. Quando ſunt temporales, & non perpetuæ, & quando ſunt conceſſæ à Summo Pontifice, ex rationabilibus cauſis, & dictæ cauſæ ſunt approbandæ coram ordinario. Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 2. Abb. in c. cum ad hoc, de clericis non reſidentibus. n. 4.

7 Tunc Epiſcopus quid debet facere?

℟. Deputare Vicarium idoneum in tali beneficio, tāquā ſedis Apoſtolicæ Delegatus Trid. ſyn. ſeſſ. 6. c. 2.

8 Poteſt Epiſcopus concedere, vt canonici dimidiatim, Eccleſiæ ſeruiant?

℟. Poteſt, dum tñ toto anno vltra bimeſtre nõ abſint ab Eccleſia, & dũmodo tẽpore abſentię diſtributiones nõ recipiant. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

9 Poteſt Epus cogere dignitatẽ, vel canonicũ, qui amittit diſtributiones quotidianas, vt vltra has pœnas, nihilominus reſideat in ſua Eccleſia?

℟. Poterit procedere per iuris remedia vſq; ad priuationem. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 3. de reform.

10 Si canonicus celebrat Miſſam priuatam tempore horarum, lucratur ne diſtributiones quotidianas?

℟. Non, niſi celebret de licentia Decani, quā debet dare raro, & pro legitima cauſa. Abb. in c. cum olim, de ſent. & re iudicata. n. 2. & 3.

11 Canonicus legens in publica vniuerſitate, habetur ne pro præſenti, & q̃d lucratur?

℟. Groſſam præbendæ tantum, & ſi omnis præbẽda conſiſtat in diſtributionibus quotidianis, amittit tettiã partem. Nau. in manuali c. 25. n. 121. Emanuel. in ſum. tit. 1. c. 33. n. 2. tit. 2. c. 36. n. 2.

12 Hoc priuilegium Iuris, vt canonici legentes in publica vniuerſitate lucrẽtur groſſam præbendæ, cum quibus canonicis intelligitur, cum canonicis, qui acquirunt præbendã per oppoſitionem, vel cum alijs canonicis, qui prouidentur ab Epiſcopo, vel à Papa abſq; concurſu?

℟. Hoc priuilegium non eſt datum canonicis, doctorali lectori, neq; pęnitentiatio, qui per ſuffragia prouidentur in Eccleſijs. ratio eſt, quia iſti ſuas proprias Cathedras, & teſidentiam habent in Eccleſijs, vbi ſunt electi canonici, ſi alias fructuoſa, & bona eſſet eorum electio, ſi in vna ciuitate haberent reditus, & in alia facerent fructum, & tale priuilegium datur à iute ſolum ſimplicibus canonicis, qui non habent officium ſituatũ in Eccleſia.

13 Si aliquis eligatur in canonicum alicuius Eccleſiæ in præbenda doctoralis lectoris, vel pœnitentiarij, & nolit venire ad reſidendũm, quia cõſequtus eſt Cathedram in vniuerſitate, quid debet facere Epiſcopus, & capitulũ?

℟. Tranſactis tribus mẽſibus ſuæ abſentiæ, illum citare, & requirere. Primo, ſecundo, & tertio, vt veniat ad reſidẽdum in ſua Eccleſia, & ad exercendum ſuum officium, & ſi intra tẽpus legitimum non venerit facere actum iuridicum vacationis talis prębendæ, & ponere edicta, & de nouo prouidere; tatio eſt, quia talis prębẽda data eſt à Concilio, & à Summo Pont. propter particulare officium, & aſſiſtẽtiam perſonalem, & propter neceſſitatem illius Eccleſiæ, & certo modo eſt quaſi ſtipendium alicuius Cathedræ, vel lectionis. Trid. ſyn. ſeſ. 23. c. 1. ſeſſ. 5. c. 1. de reform. Nauar. vbi ſupra.

14 Si aliquis Doctor ſit in aliqua vniuerſitate, & in eadem ciuitate ſit Eccleſia Cathedralis, poterit obtinere duas Cathedras, vnam in Eccleſia, alteram in vniuerſitate, & legere duas lectiones?

℟. Si poſſit ſatisfacere in Eccleſia Cathedrali, & in vniuerſitate, bene poterit legere duas lectiones, & regere Cathedram, & ſeruire canonicatui; ratio eſt, quia facto ſeruitio ſibi debito in Eccleſia, illud tempus, quod ſupereſt, poteſt conſumere in legendo, ſicut alius canonicus conſumit in alijs rebus ſibi bene uiſis, & canonico lectori non eſt imponenda maior reſidentia, quam alij canonico ordinario.

15 Canonici, qui in eadem ciuitate, in qua habent canonicatum, dant operam litteris, gaudent nè priuilegio præſentiæ?

℟. Non, quia ſolum datum eſt ſtudentibus in publica vniuerſitate, q̃a expectatur magnus fructus, cum ſint ibi magni magiſtri, & magna ſcientia. Nauarr. loco allegato. cap. tuæ fraternitatis, de cleric. non reſidentibus.

16 Si in eadem ciuitate ſit Vniuerſitas, & Eccleſia Cathedralis, gaudebunt ne eodem priuilegio?

℟. Gaudebunt, q̃a cõmoditas loci nõ tol-

tollit priuilegium. Rebuſus in prax. tit. de diſpenſationibus de non reſidentia. nu. 25.

17 Quid debet ſeruare Canonicus, qui petit facultatem ſtudendi?

℞. Primo, ſupponitur quod non habeat triginta annos ætatis, niſi prius cęperit ſtudere alicui ſcientiæ. Secundo, vt det operam Theologię, vel Iuri canonico. Tertio, vt licentia ſit ad quinquennium tãtum. Quarto, ſi habeat miniſterium in Eccleſia, eligat Vicarius idoneus cum congrua portione. Rebuſus in tract. de priuileg. ſcholaſticor. & Nauar. loco allegato.

18 Studentes quot annis poſſunt abeſſe?

℞. Quinq; annis à die, quo cęperunt dare operã literis. Nau. loco allegat.

19 Hæc facultas poſt Concil. Trid. põt ne concedi Parochis his cõditionibus?

℞. Non, quia habent arctiorem reſidentiam?

20 Canonicus abſens ſtudiorũ cauſa, tenetur ad reſidentiam per ſubſtitutum?

℞. Non, quia reſidẽtia debet eſſe perſonalis, & ſic per ſubſtitutũ ſuppleri non poteſt, cum requirat talis perſonæ in indiuiduo pręſentiam. Abb. in c. licet de pręben. n. 9.

21 Quare reſidentia canonici per ſubſtitutum ſuppleri nõ poteſt, & Sacramẽta per ſubſtitutũ ſępe adminiſtrãtur?

℞. Quia dignitas canonicatus requirit plures qualitates adhęrentes tali perſonę, quare alius pro illo ſupplere eius pręſentiam non poſſit, niſi Sum. Pontifex hoc diſpenſet, & ponat aliũ ſubſtitutũ, & coadiutorem; in Parochis vero de conſuetudine, & licẽtia Epiſcopi, alius clericus approbatus Parocho impedito ꝑ eo adminiſtrat ſanctiſſima Sacramenta, ſed non ſupplet, nec poteſt ſupplere reſidentiam perſonalem Parochi, quę ſtrictior eſt.

22 Canonici, qui publice docent in Cathedra Ius canonicum, quid lucrantur?

℞. Fructus ſuæ præbẽdæ, ẽt ſi Cathedra, & canonicatus non ſint in eadem ciuitate. Rebuſus tract. de priuileg. ſcholaſticor.

23 In Eccleſijs, in quibus ex conſuetudine, vel priuilegio dicuntur horæ matutinę, ſero præcedenti, debet ne lector haberi pro præſenti?

℞. Non, ſed conſuetudo talis Eccleſiæ, vel ſtatutum ſeruandum eſt. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 5. Conc. Trid.

24 Immemorabilis conſuetudo non reſidendi excuſat à reſidentia?

℞. In Cathedralibus, & Collegiatis non excuſat, ſed in aliquibus Collegiatis ruralibus, quarum fructus tenues ſunt, poterit excuſari. DD. ſuper c. 3. ſeſſ. 21.

25 Canonici poſſunt ne tempore, quo recitantur hore, exigere rationem redditumm ſuarum præbendarum?

℞. Non, q̃a alio tẽpore hoc fieri põt, & pro re tẽporali cultus diuinus non eſt defraudãdus. DD. ſuper c. 3. ſeſ. 21

26 Canonicus, qui exercet curam animarũ ratione ſuæ præbendæ, q̃d lucratur?

℞. Habetur in horis pro præſenti, dũ eam tantum exercet. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 8. de refor.

27 Si canonici habeãt aliquas Parochiales Eccleſias in diſtricto Abbatum regularium, quis debet compellere eos ad reſidentiam, Abbas, aut Epiſcopus?

℞. Epiſcopus, quia Abbas non eſt Iudex canonicorum, cum ipſe ſit regularis, & canonici ſæculares ſubiacent Ep̃o. ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

28 Si quis perpetuo abſit ab Eccleſia, vel occultetur, ita vt moneri non poſſit, quid agendum?

℟. Debet priuari præbenda, factis monitionibus de iure neceſſarijs, & ſi non compareat facta informatione vocandus eſt per edicta. Trident. ſynod. ſeſſio. 23. capit. 1. de reformat.

CAPVT XXXXII. DE ABSENTIA CANONICORVM.

1 Canonicus per quot menſes poteſt abeſſe à ſua Eccleſia quolibet anno?

℟. Per tres menſes continuos, vel interpellatos, ſine licentia Epi, et ſine expreſſione alicuius cauſæ, quia dati ſunt canonicis ad eorũ requiem; ſed in Eccleſijs, vbi fuerit conſuetudo, vt minori tempore abſint, illa conſuetudo ſeruanda eſt, quia eſt in fauorem reſidentiæ. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 1. de reform.

2 Canonici regulares gaudent priuilegio, vt poſſint ab Eccleſia abeſſe per tres menſes?

℟. Non, ſed de licẽtia ſuperioris poſſunt abeſſe ſingulis menſibus, quatuor dies. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 1. de reform.

3 Si aliqua Eccleſia habeat cõſuetudinẽ, vt canonici poſſint abeſſe quatuor menſibus, debet ne talis conſuetudo reduci ad tres menſes concilij?

℟. Debet, & in eis non lucrantur diſtributiones quotidianas. ſeſſ. 23. c. 1. de refor. c. 1. de cler. non reſid. in 6.

4 Poſsũt ne omnes canonici ſimul abeſſe?

℟. Non, ſed arbitrio Epiſcopi, & capituli tempore interpellato relinquitur, ita vt Eccleſiæ ſemper ſeruiatur. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 23. de refor.

5 Epiſcopus poteſt dare alicui canonico maiorem licentiam abſentiæ?

℟. Ex legitima cauſa põt dare quatuor menſes Trident. ſynod. ſeſſ. 23. c. 1. de refor.

6 Quam pœnam incurrunt canonici, qui vltra tres menſes abſunt à ſua Eccleſia?

℟. Si abſint per annum priuantur dimidia parte fructuũ, pro ſecunda vice, omnibus fructibus, pro tertia vice, præbendis, & incurrunt pœnas poſitas. in c. 6. de clericis non reſidentibus. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 1. de reform.

7 Quid lucrantur canonici his tribus mẽſibus abſentię?

℟. Groſſam, ſed non diſtributiones quotidianas, quę dãtur pręſentibus. Trid ſyn. ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

8 Canonicus carceribus detentus, quid lucratur?

℟. Si iniuſte ſit, & per ſententiam liberetur à delicto illi poſito, lucratur groſſam, & diſtributiones quotidianas, ratio eſt, quia per illum non ſtat quo minus nõ reſideat: ſed ſi iuſte ſit detentus, lucrat̃ diſtributiones quotidianas ad eius ſubſtentationem, & amittit groſſam, licet illi tunc ſit ſoluenda quando per ſententiam apparebit vltima eius culpa, quia aliter cũ hæc ſit ſimiliter pœna puniretur per hanc ante probationem, & ſentẽtiã, DD. in c. 1. ſeſſ. 23.

9 Si aliquis canonicus abſit à ſua Eccleſia animo fruendi dictis tribus mẽſibus, & ſuperueniat illi infirmitas, vel flumina creſcant, vel bella, vel peſtis oriatur, ita, vt per ipſum non ſtet, quid lucrabitur?

℟. Ha-

℞. Habebitur pro præſenti, quia impedito non currit damnum. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 23.

10 Impeditus huiuſmodi debet probare di ctum impedimentum?

℞. Debet probare per legitima media facta coram Notario, Iudice, & teſtibus.

11 Senes, qui ob longam ætatem abſq; vlla infirmitate, non poſſunt ſeruire, quid lucrantur?

℞. Groſſam, & diſtributiones quotidianas, ſicut infirmitas, quia ipſa ſenectus eſt infirmitas. Ioan. Andr. c. 1. de clerici non reſid. in 6.

12 Infirmi, qui ſua culpa, & exceſſu incidũt in infirmitatem, quid lucrantur?

℞. Omnia; quia nõ attenditur cauſa, ſed infirmitas, præcipue cum nemo ſua voluptate infirmetur. Io. Andr. c. 1. de clericis non reſidentibus in 6. Abb. in c. ad audientiam, de clericis non reſidentibus. n. 5.

13 Abſentes pro vtilitate Eccleſiæ, quid lucrantur?

℞. Groſſam, & diſtributiones quotidianas, quia in bello tantum lucrať, qui pugnat, quantum, qui cuſtodit caſtra, & qui occupatur laborando pro Eccleſia, præſens eſt in Eccleſia. c. ex parte tua, de clericis non reſidentibus. glo. ibid. & DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 23. Conc. Trid. de refor.

14 Inimicitiæ cauſa, poteſt canonicus abeſſe ab Eccleſia?

℞. Si inimicitia ſit capitalis, & timeatur magnum damnum, & fuerit inimicitia orta, poſtquam obtinuit canonicatum de licentia ſuperioris poterit abeſſe tanto tempore quanto durat inimicitia. DD. ſup c. 1. ſeſſ. 23

15 Inquiſitores hæreticæ prauitatis abſentes ab Eccleſia, in qua habent præbẽdas, vel ſi in eadem ciuitate ſit Inquiſitio, & Eccleſia Cathedralis, quid lucrantur?

℞. Groſſam, & diſtributiones quotidianas ex bulla data in fauorem fidei à Paulo III. & Pio V.

16 Inquiſitores lucrantur ſimiliter beneficia curata, ſicut canonicatus, & Prębendas?

℞. Zabarella q. 585. n. 12. contra cõmune, tenet partem affirmatiuam, tamen pars affirmatiua, tãquam magis vera ad praxim reducitur.

17 Auditores Rotæ abſentes ab Eccleſijs, quid lucrantur?

℞. Omnia; Bulla Clem. VII. quæ incipit conuenit. Lelius de Rep. Eccl. p. 11. num. 2.

18 Collectores Generales Cameræ Apoſtolicæ, Subcollectores, Aduocati, Procuratores, Officiales, Fiſcales, Notarij ſi ſint Canonici, quid lucrãtur abſentes à ſua Eccleſia cauſa ſpoliorũ?

℞. Toto tempore quo occupantur in ſpolijs præfatæ Cameræ Apoſtolicæ lucrantur groſſam, & diſtributiones quotidianas, & eſt argumẽtum à minori ad maius, quia ſi qui ſeruit ſuæ Eccleſiæ lucratur, quanto magis, qui ſeruit Eccleſiæ vniuerſali Bulla Sixti V. data Romæ in mõte quirinali ſub annulo Piſcatoris. die 8. Maij 1590. ſui Pontificatus anno 6.

19 Familiares Papæ, quos fruct' percipiũt?

℞. Licet de Iure in c. cum dilectus, de clericis non reſidẽt. percipiant omnes fructus, tamen Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 10. eos obligauit ad reſidentiam, & ſic tenentur impetrare cõceſſionem Apoſtolicam cũ expreſſe Cõc. Trid. mẽtionem faciat quod lucrẽtur fructus, vt præſentes.

20 Si Eccleſia patiatur penuriã miniſtrorum,

rum, & ſint aliqui priuilegiati bulla, vel breui Apoſtolico, q̃d erit agẽdũ?
℞. In iſto caſu facta informatione, po terunt priuilegiati vocari ab Ep̃o, & ſi non veniãt, poteſt Epiſcopus eis denegare fructus, q̃a in iſto caſu ceſſat priuilegium, & non præſumitur, velle Summum Pontificem cum dãno Eccleſię, & penuria miniſtrorum, & ſeruitij, vt illi vtantur tali priuilegio. c cum ad hoc, de clericis non reſidentibus, Abb. ibi n. 6.

21 Archidiaconus ſuam Eccleſiam viſitãs, vel iura ſui Archidiaconatus, quid lucratur?
℞. Groſſam, & diſtributiones quotidianas, cum in hoc ſeruiat Eccleſiæ in re vtili. Moneta q. 11. n. 63.

22 Beneficiatus adſens Concilio ſynodali, tanquam Theologus, vel Canoniſta ſui capituli, quid lucratur?
℞. Groſſam, & diſtributiones quotidianas, quia occupatur in re graui cõ muni, & Eccleſiæ vtili, Moneta p. 2. nu. 11. & 19.

23 Examinatores ſynodales electi à ſynod. diœceſana, ſi cauſa examinis abſint à choro, quid lucrantur?
℞. Groſſam, & diſtributiones quotidianas, quia in re grauiſſima, & animarum ſaluti plurimum neceſſaria, occupantur, & tanquam præſentes iudicantur. Trid. ſynod. ſeſſ. 22. cap. 2. de reformat.

CAPVT XXXXIII.

DE DISTRIBVTIONIBVS QVOTIDIANIS.

1 QVis debet ordinare, & diſtribuere diſtributiones quotidianas?
℞. Epiſcopus ſemel tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus. ſeſſ. 21. cap. 3. de reformat.

2 Quę ſunt diſtributiones quotidianæ, de quibus loquitur Concilium Tridentinum?
℞. Sunt, quædam pecunia taxata, incerta quantitate, & taxa, quam lucrantur canonici pro aſſiſtentia ſingularum horarũ, ita vt pro aſſiſtentia primę, ſinguli lucrentur duas monetas, & ſic de ſingulis horis.

3 Diſtributiones debent ne æquales eſſe in ſingulis horis canonicis?
℞. Non, quia aliqua hora eſt dignior alia hora, & aſſiſtentia canonicorũ, magis neceſſaria; vt eſt Miſſa, vel matutinum.

4 Quod vnus canonicus amittit non reſidendo, cui concedendum eſt.
℞. Alijs canonicis, qui in illa fuerunt præſentes.

5 Iſtæ diſtributiones, quando debent ſolui, & à quo?
℞. Ab œconomo capituli, & in tempore ſolutionis ſeruanda eſt conſuetudo, & commoditas cuiuſcumque Eccleſiæ.

6 Quis debet videre, & adſcribere reſidentiam canonicorum ſingulis horis?
℞. Punctator electus à capitulo, qui debet ſedere in vltima ſede, cum ſuo libro, calamo, & atramentario, & ſcribere præſentes, & notare abſentes.

7 Punctator quis debet eſſe?
℞. Aliquis de canonicis, vel portionarijs, vel aliquis capellanus, qui ſit clericus, & debet iurare principio cuiuslibet anni in manibus capituli, videlicet de fideliter exercendo officio, & ſic datur fides libro ab eo ſcripto,

Digitized by Google

pto, tanquam ſi fuiſſet miles, teſtis, & ſecundum prædictum librum ſoluit vnicuiq; , quod lucratus eſt, non obſtante quacunq; appellatione alicuius canonici, quæ non habet effectũ ſuſpenſiuum, quia aliter ordo totius Eccleſiæ perturbaretur?

8 Si punctator abſit, & non veniat, quis ſupplet eius vices?

℞. Ille, qui gubernat, & regit Eccleſiã debet, e, ſuo loco deſcendere, & ponere ſe in loco punctatoris, & facere eius officiũ vſquequo punctator veniat, quia Decanus, vel qui regit Eccleſiam, debet occurrere huic rei, tanquam magis neceſſariæ in Eccleſia.

9 Canonici poſſunt videre librum punctatoris?

℞. Toties quoties voluerint, & aduertere in capitulo, ſi aliqd deficiat, ſed librum nõ debet duci extra eos, ibi enim debet eſſe arca, vbi repoſitus ſit cum ſumma cuſtodia, & in libro, in principio cuiuslibet anni, ponunt nomina, cognomina omnium canonicorũ, & miniſtrorum Eccleſię, dies obitus cuiuſcumque, ſi contigerit, & locus vbi ſepultus eſt.

10 Quam partem fructuũ, in Eccleſijs Cathedralibus, & collegiatis debet ponere ĩ diſtributionibus quotidianis?

℞. Tertiam partem fructuũ, & prouentuum cuiuſcumque dignitatis, perſonatus, canonicatus, & portiones ſeparare debet, vt eas lucrentur præſentes in choro, & inter eos diuidãtur in diſtributiones quotidianas. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 3. de reform.

11 In Eccleſijs vbi non ſolum tertia pars, ſed dimidia pars, vel tota præbenda ponit in diſtributionibus quotidianis, quid debet Epiſcopus facere?

℞. Relinquere Eccleſiam in ſua laudabili conſuetudine. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 3. de refor.

12 Diſtributiones quotidianæ, vndę ſumi debent?

℞. A groſſa, & maſſa præbẽdæ. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 15. & ſeſſ. 21. c. 3. de reformatione.

13 Quid eſt groſſa maſſę?

℞. Sunt omnes fructus, & introitus, & prouentus, quos in vno anno habet talis Eccleſia, qui prouentus dantur canonicis ſingulis annis, & illos lucrantur, in reſidentia vnius diei, veluti in die Sancti Michaelis, vel in reſidentia continuata per tres menſes, vel diſtincta ſecundum ſtatum cuiuſcumq; Eccleſiæ, & ſecundum conſuetudinem, quæ varia eſt in diuerſis Eccleſijs, illa tota groſſa, veluti mille aurei, qui pertinent ad vnum canonicum in toto illo anno, vocatur Maſſa, groſſa præbendæ.

14 Ad conſtituendas diſtributiones quotidianas, poteſt ne ſumi aliqd de beneficijs extra Eccleſiam ſitis?

℞. Non, niſi beneficia ſint præbendis vnita.

15 Quando debet conuerti tertia pars fructuũ in diſtributiones quotidianas?

℞. Solum quando nullę ſunt, vel ſunt ita tenues, vt negligantur. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 3. de refor.

16 Iſta tenuitas quomodo eſt cõputanda?

℞. Habita ratione Eccleſiæ, perſonarum, fructuum, præbendarum, iuxta legitimum arbitrium Epiſcopi.

17 Vbi fructus nulli ſunt, quid agendum?

℞. Tales tunc præbendæ augendæ ſunt applicando beneficia ſimplicia, vel minuendo numerum canonicorum, iuxta Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 15. & antea nõ eſt aſſignanda tertia pars in diſtributiones quotidianas.

℞. De-

vel ſtatutum, vt dignitates nõ ſeruiẽtes amittant eam partem fructuum, quæ aſcendat ad tertiam partem tũc non eſt neceſſaria opera Epiſcopi. Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 3.

29 Si ponere tertiã partẽ fructuũ, in diſtributiones quotidianas, ſit cõtra fundationẽ alicuius Cathedralis, vel Collegialis, eſt ne ſeruanda forma concilij?

℟. Non, quia c. 3. ſeſſ. 22. in illis verbis non obſtantibus exemptionibus, & cõſuetudinibus, nõ eſt derogatum fundationibus, cum in ſua re, & teſtamento quilibet ſit moderator, & arbiter. Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 3.

30 Dignitatibus de Iure patronatus habentibus ſedem in aliqua Eccleſia honoris cauſa, debet ne detrahi tertia pars fructuum?

℟. Nõ, ſed ſolum dẽt ſeruari ſua fundatio, q̃a fundationibus, vt dictũ eſt, non eſt derogatum pręcipue in Galletia ſunt plures Abbatię, & Prioratus habẽtes ꝓprias Eccleſias, & exercentes iuriſdictionem, & ſimul habentes aliquã ſedem in Cathedralibus honoris cauſa, iſtę Dignitates debẽt ſeruare ſuam fundationem. DD. ſuper c. 3. ſeſſ. 22.

31 Si ſit aliqua dignitas in Eccleſia Cathedrali, quæ nõ habeat vocẽ in capitulo, nec diſtributiones, ſed habeat fructus extra mẽſam capitularẽ, tenebitne Epus ponere tertiã partem fructuũ in diſtributionibꝰ quotidianis?

℟. Affirmatiue, q̃a de ſimilibus dignitatibus loquitur expreſſe Conc. ſeſſ. 21. c. 3. & ſeſſ. 22. c. 3. ſeſs. 21. cap. 3. de reform.

32 Si aliq̃s canonicus amittat diſtributiones quotidianas, poſſunt ne alij canonici, illi illas diſtributiones condonare ſeparatim, vel capitulariter?

℟. Non, quia expreſſe prohibitum eſt illis à Concilio, imò nec, qui amiſit, poterit illas accipere, & ſi acceperit, tenetur illas reſtituere fabricę; tãta enim eſt obligatio, & neceſſitas reſidentiæ, vt quilibet licite poſſit dare ſua bona, & non poſſit condonare diſtributiones in odium non reſidentium. Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 3.

CAPVT XXXXIIII.

DE PROFESSIONE FIDEI FACIENDA CANONICIS.

1 QVi tenentur facere profeſſionem fidei?

℟. Primates, Epiſcopi, Dignitates, Beneficiati, Lectores Theologiæ, & grãmaticę. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 12.

2 Intra quod tempus canonicus debet emittere profeſſionem fidei?

℟. Intra duos menſes, aliàs nõ facit fructus ſuos, bene tamen facit diſtributiones quotidianas, quia non veniunt appellatione fructuũ. Oldrad. cõſ. 118. Trid. ſy. ſeſ. 24. c. 12. de refor.

3 Profeſſio põt ne fieri per Procuratorem?

℟. Non poteſt, niſi per ſe ipſum.

4 Bimeſtre profeſſionis fidei, à quo die debent computari?

℟. A die perceptionis fructuũ. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

5 Coram quo debet fieri profeſſio fidei?

℟. Canonici debent corã ordinario, & capitulo, cæteri beneficiati corã ordinario, alias non faciunt fructus ſuos. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12. de refor.

6 Docentes grãmaticam, & artes liberales in domibus particularibus aliquo-

tum Principum, tenentur ne emittere profeſſionem fidei?

℟. Tenentur, & etiam docentes artes liberales. Bulla Pij IIII. publicata 13. Nouembris 1574.

7 Ordinarius, qui permittit aliquos docere in gymnaſijs publicis ſine profeſſione fidei, incurrit ne in pœnas poſitas in dicta Bulla Pij IIII.?

℟. Non, q̃a hoc ſpectat ad Rectores, & ſuperiores dictorũ gymnaſiorũ, & ſtudiorum. DD. ſuper c. 12. ſeſſ. 24.

CAPVT XXXXV.

DE EXAMINE ET PROVISIONE PAROCHIALIS ECCLESIAE.

1 CVM Parochialis Eccleſia vacat, quid debet Epiſcopus agere?

℟. Prouidere ſtatim Vicarium idoneum cum cõgrua aſſignatione fructuum eius arbitrio, qui eam regat, donec de Rectore prouideatur. Trident. ſyn. ſeſſio. 24. c. 18. de reform.

2 Quid agendũ ad prouidendũ Rectorẽ?

℟. Epiſcopus, & Patronus (ſi fuerit de iure patronatus) intra decem dies, vel aliud tempus ab Epiſcopo præſcriptum, ponat edictum, & tranſacto tempore, omnes concurrentes ad beneficium, examinentur coram Epiſcopo, vel eius Vicario ab examinatoribus ſynodalibus. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18. vt ſup.

3 Prælati, veluti Abbates, Priores, & aliæ Dignitates, poſſunt ne facere concurſum?

℟. Si Prælatus ſit exemptus, & immediate ſubiectus ſedi Apoſtolicæ, & ſi habeat facultatem nominandi examinatores ſynodales, bene poteſt facere cõcurſum, & tenetur illud facere in beneficijs curatis, quæ pertinent ad ſuam prouiſionem. DD. ſuper c. 18. ſeſſ. 24.

4 Eſt ne neceſſarium ad ſollemnitatẽ examinis, vt ponantur edicta?

℟. In illa Prouincia vbi Epiſcopus, aut ſynodus Prouincialis iudicauerint eſſe magis neceſſarium, vt ponãtur, ibi debent vocari per edicta, qui volunt examinari, ſed vbi adhuc nõ eſt factum hoc iudicium, conſuetudo eſt ſeruanda. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 18. de reform.

5 Intra quod tempus à die vacationis debet Epiſcopus ponere edictum Eccleſiæ Parochialis?

℟. Intra decem dies notitiæ vacationis; nam licet concilium dederit Epiſcopo maiorem facultatem, tamen Pius V. in Bulla 32. quæ incipit, in conferendis, limitauit, vt non poſſit differri intra alios decem dies.

6 Si præfixo die examinis concurrat vnus ſolus, quid agendum?

℟. Eum examinandum eſſe, & ſi ſit idoneus, conferre illi beneficium. Nauar. conſ. 1. de præbend.

7 Si aliquis adſcriptus fuerit ad examen, & cõſtituto die non veniat, & cõpareat ante prouiſionẽ, erit nè audiẽdus?

℟. Si probauerit, eſſe detentum legitimo impedimento, debet admitti, ſed nõ debet poni edictum de nouo. DD. ſuper c. 18. ſeſſ. 24.

8 Si elapſo termino edicti aliquis compareat, vt admittatur, quid agendum?

℟. Non

℞. Non eſt audiẽdus, quia ſit iniuria
alijs, qui comparuerunr intra tẽpus
vtile, & quamuis Concilium dicat,
quod omnes ſcripti examinentur, in-
telligiꝭ ſi cõparuerint. DD. ſuper c.
18. ſeſſ. 24. c. cupientes, de elect. in 6.

9 Quæ forma ſeruatur in concurſu?
℞. Primo, Epiſcopus poreſt nomina-
re aliquos clericos idoneos, & etiam
alij, poſſunt nominare alios, vel ſe
ipſos. Secundo ſine nominatione po
teſt Epiſcopus ponere edictũ, & rran
ſacto tempore rradere oẽs concurren
tes examinatoribus ſynodalibus, vel
ſuo Vicario, vt eos examinent. Trid.
ſyn. ſeſſ. 24. c. 18. de refor.

10 Quales ſunt modi faciendi concurſus?
℞. Primus modus, vt quiſquis ſigilla-
tim examinetur. Secundus modus, vt
omnes ſimul examinentur, & hoc re-
linquitur diſcretioni Epiſcopi. Vgol.
de offi. & por. Epiſc. f. 119. p. 2. Qua-
rãta, verbo beneficiorũ Parochialiũ.

11 De quibus materijs examinari debent?
℞. De ſacramẽtis, cẽſuris, de reſtitu-
tione, de ſimonia, de iuriſdictione, de
rebus pertinẽtibꝰ ad officiũ Parochi,
& qlibet dẽr examinari ĩ Theologia,
vel Iure canonico, vel ſciẽtia, quã di
dicir. Vgol. de offic. & poreſtat. Epi-
ſcopi, p. 2. fol. 119.

12 Examen debet ne fieri de ſola ſcientia,
vel de alijs rebus?
℞. Nõ, ſed de vita, ętate, moribus, &
ſanctitate, & de ſcientia dẽr fieri in-
quiſitio à dictis examinaroribus, vt
oĩbus penſatis renuntienr Ep̃o, quos
idoneos ad regendam talẽ Eccleſiam
inuẽnerinr. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 18.

13 Qui debenr admitti ad examen?
℞. Clerici docti, bonę famę, & vitę, &
ad minus inſigniti aliquo ordine, vel
in ea ętate, vt intra annũ poſſint ad Sa
cerdotium aſcendere c. cũ in cunctis,
de electione.

14 Poteſt ne Ep̃us admittere ad examen, ali
quẽ habentem beneficium curatum?
℞. Poterir, & ſi obtinuerit, habita poſ
ſeſſione, Ep̃us prouidere debet pri-
mũ beneficiũ. DD. ſuper c. 18. ſeſſ. 24

15 Qui non debent admitti ad concursũ?
℞. Laici, irregulares, excõicati, crimi-
noſi, publici peccatores, & q non ha-
bent animũ retinendi beneficiũ, ſed
permutãdi. c. cũ adeo, de reſcriptis.

16 Prouiſus à ſede Apoſtolica, à quo debet
examinari?
℞. Ab Epiſcopo in cuius diœceſi be-
neficiũ ſitum eſt. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 13

17 Poteſt ne Ep̃us aliquãdo ſine concurſu
conferre beneficiũ curatum alicui vi
ro Carhedratico notorie docto, litte
ris, & moribus approbato?
℞. Nõ, & talis collatio nulla erit, qa
conciliũ poſuit formã, & nullũ exce-
pit. Pariſ. de reſign. benef. lib. 8. n. 83.

18 Poteſt ne aliqs de cõcurſu opponere ali
quid cõrra alterum, vt expellatur?
℞. Actionem hẽt, & poterit opponere
irregularirarem, vel aliũ defectũ Ro-
ta dec. 19. de dolo, & cõtum ĩ nobis.

19 Aliqs in concurſu poterit ne dare al qd
ſuo cõcurrenti, vr deſiſtat à cõcurſu?
℞. Nõ ſine labe ſimonię, qa ibi agiꝭ de
intereſſe Eccleſię, & nõ de intereſſe, il
lius tertię perſonę. Quarant. in ſum.
Bullar. in verbo ſimoniacos. pag. 460

20 Si in aliquo cõcurſu vnus approbeꝭ ab
oĩbus examinatoribus de vita, mori-
bus, & ſcientia, & alius approbetur à
maiori parte, & à minori reprobetur
quem deber Epiſcopus eligere?
℞. Approbatũ ab omnibus, & ſi con-
trariũ fecerit iuſtè à ſua ſentenria ap-
pellari poterit. DD. ſup. c. 18. ſeſſ. 24

21 Præſentatus, vel nominatus ab vniuer-

℟. Tunc Epiſcopus peccat mortaliter, & tenetur ad reſtitutionem, quia ibi agitur de re aliena, ab alio, fundata ex ſuis proprijs bonis, & ideo Epiſcopus debet eſſe iuſtus Iudex, & diſpenſator. Nau. in manu. c. 17. n. 73.

31 Si facto examine Epus inueniat aliquē digniorem illis, q̃ ſunt examinati, poterit eū eligere, & relinquere approbatos ab examinatoribus?

℟. Non, & collatio erit nulla, quia illi habent iam ius acquiſitum, quod ab Epiſcopo tolli non poteſt. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 18. Fuſius de viſitatione lib. 2. c. 5. n. 10.

32 Quando non requiritur examen, nec cōcurſus in prouiſione Parochialis Eccleſię, quid agendum?

℟. Primo reſignationibus factis, in manibus Papę in fauorem alicuius, ſi ſit in forma dignus, examinatur ſine concurſu. Gonzalez ad reg. 8. Cancellariæ. Gloſſ. 6. n. 121. Secundo in permutationibus de beneficio curato nō requiritur concurſus, nec examen in permutatione de curato, & ſimplici beneficio requiritur examen. Nicol. Garçia de beneficijs p. 9. c. 1. n. 165.

33 Quando in prouiſione Parochialis Eccleſiæ, requiritur examen priuatum, & non concurſus?

℟. Primo in permutationibus, & reſignationibus, quando venit in forma dignus. Secundo in permutationibus beneficij ſimplicis, & curati. Tertio in beneficijs regularium, quæ ſæcularibus conferuntur. Quarto in Vicarijs perpetuis ſi conferantur ad confirmationem dignitatum, quod ſi dignitates eas habent vnitas. Quinto in præſentato à patrono laico in his requiritur examen à ſynodalibus, & non concurſus.

34 Poteſt Epiſcopus compellere obtinentes beneficia curata, & ſimplicia, vt oſtendant titulum, & examen?

℟. Poterit declarare collationē ignotam, & admiitere eos ad nouum examen, & ſi inuenerit eos idoneos conferre illis eadem beneficia. DD. ſuper c. 13. ſeſſ. 7.

35 Quādo collatio beneficij pertinet ad ſedem Apoſtolicam, quæ ſunt partes Epiſcopi, & examinatorum?

℟. Facto examine mittere approbationem authenticam Summo Pontifici, vt ipſe cōferat magis idoneo beneficium. Bulla Pij V. in ordine 32.

36 Quis poteſt mutare, remittere, minuere, vel addere aliquid circa examinationis formam à Concilio Trident. poſitam?

℟. Concilium Prouinciale; conſiderata maiori Eccleſiæ vtilitate. DD. ſuper Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18.

37 Quibus in caſibus poterit Epus prouidere Eccleſiam Parochialem non ſeruata forma concilij, ſed priuato examine abſq; concurſu?

℟. Primo, ſi Eccleſia ſit tam tenuis, quod nullus ſe velit examini ſubijcere. Secundo ſi ex concurſu debeant oriri odia, diſſidia, tūc Epiſcopus cū conſilio deputatorum, poterit priuato examine prouidere Parochialem, ſed in reliquis quantum poterit dēt ſeruare formam Concil. Trid. ſeſſ. 24 c. 18. de reform.

38 Quæ beneficia curata poſſunt dari ſine concurſu, & quando?

℟. Primo beneficia curata reſignata in fauorem alicuius. Secundo beneficia Iuris patronatus laicorum. Tertio beneficia regularia. Quarto beneficia curata, quę annexa ſunt canonicatui, vel dignitati. Quinto benefi-

cia

ficia prouiſa à ſede Apoſtolica. Sexto beneficia, quæ permutantur. Septimo Vicariatus temporales. Octauo, beneficia curata, vnita Eccleſiæ Cathedrali, vel Collegiali, quando cura animarum exercetur per canonicos. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſcop. folio 111.

39 Si omnes clerici, qui ad examen comparent, ita ſint rudis, vt non calleāt linguam latinam, poterit ne Epiſcopus detinere vacationem beneficij per longum tempus, aut erit ne melius conferre vni ex illis?

℟. Tunc Epiſcopus ſi extra concurſum, non inueniat aliquem ſufficientem, debet conferre beneficium vni ex illis concurrentibus, & curare, vt erudiatur; peius enim eſt, non habere vllum Paſtorem. DD. ſuper c.18. ſeſſ.24. de reform.

40 Si appellauerit à ſententia examinatorum, vel ab electione facta de magis idoneo, à quibus examinatoribus, debet iterum examinari?

℟. Si appellauerit ante Metropolitanum ab examinatoribus ſynodalibus dicti Metropolitani, & ibi debet fieri iterum de nouo concurſus, quia primi examinatores, ſunt illi ſuſpecti. DD. ſuper cap.18. ſeſſ.24. de reformat.

CAPVT XXXXVI

DE PAROCHIS ET DE ECCLESIIS PAROCHIALIBVS.

1 QVōd eſt officium Parochi?

℟. Debet eſſe Sacerdos in propria Eccleſia reſidere, prædicare Dominicis, & feſtiuis diebus, ſepelire mortuos, offerre preces pro populo. Nauar. in man. c.25. num.121. Trid. ſynod. ſeſſ.23. c.1. de reformat.

2 Clerici quos mores, & vitam habere debent?

℟. Bonam vitam, bonoſq; mores, vt laici corrigantur. Trid. ſynod. ſeſſ.24 de reform. c.14.

3 Poteſt ne Epiſcopus admittere clericos alterius diœceſis ad adminiſtranda ſacramenta?

℟. Poteſt ſi talis clericus habeat dimiſſorias ſui Epiſcopi, & ſit idoneꝰ.

4 Si ad obtinenda beneficia curata ſit penuria ſacerdotum, quid erit agendū?

℟. Epiſcopus curet meliorem modū pro ſuo arbitrio. DD. ſuper c.3. ſeſſ. 7. de reform.

5 Epiſcopus poteſt ſub cenſura præcipere, vt ſacerdos non impeditus celebret omnibus diebus feſtiuis?

℟. Negatiue, quia nullibi hoc præceptum eſt, ſed debet id facere exhortationibus, & monitionibus. DD. ſuper c.14. ſeſſ.23.

6 Decimæ, vel oblationes factę alicui Imagini, vel cappellę ſitę intra Parochialem, cui cædunt?

℟. Parocho, vt dixi lib.10. cap.30. de Eccl. ędific.

7 Parochus poteſt accipere aliquid pro adminiſtratione Sacramentorum?

℟. Non, ſed ſi aliquid recipit debet eſſe pro eleemoſyna, & ſponte datū.

8 Quæ ætas requiritur ad obtinendum beneficium curatum?

℟. Sufficit attigiſſe ad vigeſimūquintum

tum

tum annum, & debet intra annum, aſſumere Presbyteratum.

9 In primitiua Eccleſia,erant ne diſtinctę Parochiæ?

℞. Non,ſed omnes clerici,ſimul adminiſtrabant Sacramenta fidelibus. tenet Abb.in c.paſtoralis,de his,quę fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli. num.1.

10 Qui primus diuiſit Parochias?

℞. Dionyſius Papa, & poſtea ad meliorem gubernationem plurima concilia fecerunt diuiſiones Parochiarum,& præcipue.Conc.Trid.ſeſſ.14 cap.9. & tenet Abb. in c. paſtoralis de his,quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu capituli.

11 Quare Parochiæ debent eſſe diſtinctæ?

℞. Vt quilibet Parochus cognoſcat ſuas proprias oues, &, vt parochiani neceſſario ſuſcipiant Sacramenta à ſuo proprio paſtore,& hoc,vt melius omnia gubernentur. Trid. ſyno. ſeſſio. 14. cap.9.

12 Quis debet conſtituere certos fines ſingulis Parochialibus Eccleſijs?

℞. Epiſcopus debet diuidere fines Parochijs, & conſtituere cuilibet Parochiæ proprium Parochum, & Sacerdotem à quo,& nõ ab alio parochiani ſuſcipiant Sacramenta, & ipſe Parochus regat,gubernet,& cognoſcat ſuas proprias oues. Trid.ſyn.ſeſſ. 24 c.13. de reform.

13 Hæc facultas diuidendi Parochias,& cõſtituendi eis proprios fines data à Cõcil. Trid. Epiſcopis,intelligitur in locis,& ciuitatibus, vbi nullæ ſunt Parochiæ cõſtitutæ,& cum de nouo ciuitates,vel loca ædificantur,vel in locis, & ciuitatibus iam ædificatis?

℞. Intelligitur vtrobiq;,tàm in locis iam ædificatis, quàm in locis de nouo ædificandis, vbi Epiſcopus habet ampliſſimam poteſtatem diuidendi Parochias,& eas de nouo ædificãdi, & hoc ad maiorem gubernationem, & regimen animarum. Trid.ſyn.ſeſſ. 24.c.13.in fi. de refor.

17 Quis debet aſſignare fructus,& prouentus Parochis,& in qua quantitate?

℞. Epiſcopus tàm in Parochijs de nouo erigendis, quàm iã erectis, debet aſſignare Parocho ad minus ſummã ducatorum centum pro quolibet anno ad ſuam ſubſtentationem. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c.13. de refor.

15 Vnde debet Epiſcopus aſſignare fructus neceſſarios ad ſubſtentationem Parochi?

℞. Epiſcopus poteſt vnire beneficia ſimplicia,vel aſſignare primitias, vel vnire præſtimoniales portiones, vel decimas, vel imponere collectas, & taxas ſupra ſingulos parochianos,& hoc relinquitur arbitrio Epiſcopi, q debet conſiderare, vt Parochus ſubſtentetur,& parochiani non grauentur, & ſic ſumere formam cõmodiorem pro ſuo arbitrio; ratio eſt, quia dignus eſt operarius mercede ſua. Trid.ſyn.ſeſſ. 24.c.13. de refor.

16 Poteſt Epiſcopus reducere beneficia ſimplicia in curata?

℞. Poterit,ſi ſit neceſſariũ,& illa vnire Eccleſiæ Parochiali;ratio eſt,quia, hoc, redundat in maiorem Eccleſię vtilitatem. Trid.ſyn. ſeſſ.24.cap.13. de reformat.

17 Beneficia curata poſſunt conuerti in beneficia ſimplicia?

℞. Nõ,neq; in totum,neq; in partem, neq; etiã relicto ibi idoneo Vicario, neq; ex beneficio curato poteſt diſmembrari aliquod beneficium ſimplex,etiam ſi curatũ ſit pingue; ratio eſt,

eſt, quia tale beneficium curatũ habet onus, & curam animarum annexã, & ſic non debent conuerti in beneficium, quod nullam curã animarum habet. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 16. de reformat.

18 Poteſt Epiſcopus à Parochiali Eccleſia ſeparare aliquam cappellaniam, & ędificare oratoria, vbi talis cappellanus celebret Miſſam, etiam pro com moditate Parochorum?

℟. Nõ, quia hoc eſt diſmembrare beneficium curatum, & illud debilitare, quod Epõ prohibitum eſt, per Cõcil. Trid. ſeſſ. 25. c. 16. ſed ſi magna neceſſitas Parochorum poſtulet, poterit cogere parochum, vt ipſe prouideat, q celebret Miſſam in aliquo oratorio, ſi longe diſtent ab Eccleſia parochiali agricolæ, vel dare licentiã dicto parocho, vt diebus feſtiuis, vel Dominicis celebret duas Miſſas; ratio eſt, quia facilius eſt, quod vnus parochus cum aliquo ſuo labore celebret in oppido, & in cappella eremitica, quã vt plurimi homines, vel mulieres ſint in periculo non audien di Miſſam propter longitudinem loci. ita tenent DD. ſuper d. c. 16. ſeſſ. 25. de reform.

19 Ex vno beneficio ſimplici, poſſunt nè fieri duo beneficia?

℟. Si ſit pingue beneficium ſimplex, poſſunt ex vno fieri duo, ſed debet remanere cõgrua portio pro primo, & ſecũdo Rectore; ratio eſt, quia plu ribus miniſtris melius ſeruitur Eccleſiæ, & ex bonis Eccleſiæ ſuſtentantur plures Sacerdotes pauperes. tenet Abb. in c. conquerenti, de clericis reſidentib. num. 5.

20 Si poſt diuiſionem factam primus rector ex aliquo accidenti, vel varietate temporum, non habeat congruam ſuſtentationem, debet ne ſecundus rector priuari beneficio, vt reintegret primus in ſua ſecunda portione?

℟. Viuente ſecundo beneficiato nõ eſt priuãdus ſuo beneficio; ratio eſt, quia habet ius acquiſitum in re, & ad rem, & poſſeſſionem, ſed mortuo illo, debet beneficium reintegrari ab Epiſcopo, vel à Papa, qui fecit diuiſionem, vt tenet Abb. in c. conquerenti, de clericis reſidentib. n. 5.

21 Vt aliqua Eccleſia ſit parochialis, quæ conditiones requiruntur?

℟. Debet habere Epũm in cuius diœceſi ſit, ſanctum Sacramentum, & Parochum, & Sacriſtã, & Parochianos, & certos limites, & fines, ſibi aſſignatos, & fontem baptiſmalem.

22 In quo differt parochialis Eccleſia ab alijs Eccleſijs, & Oratorijs?

℟. In eo, quod ſola parochialis Eccleſia habet fontem baptiſmalẽ, in quo recipiunt baptiſmum, & ſcribuntur, q de nouo intrãt in Eccleſia Dei, reliquæ vero Eccleſiæ, ſiue ſint oratoria, ſiue cappellæ eremiticæ, ſiue Eccleſię regulariũ, ſiue monialium, non poſſunt habere fontẽ baptiſmalem, q a hoc ſolũ conceſſum eſt parochijs.

23 Ruraria beneficia, quæ dicuntur, & in quo cognoſcuntur?

℟. Sunt aliquæ Eccleſiæ, quæ ſunt in agro, & nõ habent parochianos, nec habitatores, quia ciuitate, & loca vbi primum ſita erãt bello, peſte, vel tem porum varietate diſtructa ſunt, & in eo cognoſcuntur quod ſunt beneficia curata, quia habent fontem baptiſmalem, aut per ſcripturam, vel veſtigium conſtat, quod aliquando illũ habuerunt.

24 Iſta beneficia ruralia ſequuntur naturã

cura-

beneficiorum ſimplicium, vel naturam curatorum?

℞. Dũ non habent habitatores, neq; loca iterum reędificent, qui obtinet beneficium rurale, nõ teneť reſidere; ratio eſt, q̃a eius præſentia nõ eſt neceſſaria ad regimen animarum, ſed cũ primũ talia oppida, vel ciuitates reędificantur obtinens tale beneficium, tenetur reſidere, ſicut Parochus.

25 Iſta beneficia ruralia, poſſunt ab Epo cõuerti in ſimplicia?

℞. Non, q̃a de ſua natura habent curã animarum annexã, licet hodie illã habeant habitu, ſed nõ actu, q̃a non eſt materia, ſed cum primũ habitatores, & parochiani in finibus illius Ecclesiæ habitauerint, teneť & põt talis Parochus, abſq; noua licentia, & approbatione, adminiſtrare omnia ſacramenta; & mutare naturã beneficiorum curatorũ eſt prohibitũ Epis à Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 16. de reform.

26 Si aliqua ciuitas, vel aliquod oppidum per tempus immemorabile habeat ſolam vnam parochiam, & hodie populus ſit numeroſus, poterit Epiſcopus hanc parochiam diuidere in duas, in tres, vel quatuor?

℞. Non poterit eam diuidere, ſed ſi vnus Rector non ſufficiat ad adminiſtranda ſacramenta, poterit cogere Rectorẽ, vel Rectores, vt ſibi adiungãt tot ſacerdotes approbatos, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultũ diuinum celebrandũ. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 4. de refor.

27 In quo caſu poterit Epus ex vna parochia facere duas etiã inuito Rectore?

℞. Quando ob locorum diſtantiã parochiani non poſſunt accedere ad Eccleſiã parochialem ad recipiẽda ſacramenta, & audiẽda diuina officia ſine magno incommodo, & difficultate, vt ſi plurimum diſtẽt, vel ſit fluuius, qui aliquando intumeſcit, & nõ habeat pontẽ, tũc poterit Epus tanquã ſedis Apoſtolicæ Delegatus, ẽt inuito Rectore diuidere talẽ parochiã in duas, & diuidere eis terminos, fines, & limites, & parochianos, & fructus, & decimas; ratio eſt, q̃a ſemper attenditur cõmoditas vicinorum, qui debent recipere ſacramenta, & non vtilitas parochi. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 4. c. ad audientiã, de Eccleſijs ædificãdis.

28 Si facta diuiſione, primitiæ, decimæ, & fructus dictæ Eccleſiæ nõ ſufficiãt ad ſuſtentandum duos miniſtros, quid debet Epiſcopus facere, vt cuilibet miniſtro aſſignet congruam ſubſtentationem arbitrio ſuo taxandam?

℞. Poteſt illam ſumere ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumq; pertinentibus, & ſi neceſſe fuerit, poterit compellere populum, & parochianos, vt per taxam inter ſe factam, miniſtrent congruã ſubſtentationem dictis Sacerdotibus; ratio eſt, quia ad eorum cõmodum, & vtilitatem conſtituti ſunt, & quia Eccleſia Cathedralis ſemper habet aliquos fructus, & puentus, in qualibet parochia. Trid. ſyn. ſeſs. 21. c. 4. de refor.

29 Si Epiſcopus eligat aliquam nouam parochiam, quã portionem tenetur aſſignare miniſtro, vel parocho?

℞. Ad minus centum aureos, licet hoc relinquatur in arbitrio Epiſcopi, qui debet conſiderare Regionis ſterilitatem, vel abundantiam, pretia rerum, & attendere, quod talis parochus non egeat, ſed habeat congruam ſubſtentationem. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 4. ſeſſ. 24. c. 23. ſeſſ. 25. capit. 16. & bulla Pij V. de con-

37 Quę monaſteria poſsũt pcipere quartã funeraliũ, & tollere eam parochis?

℞. Primo illa monaſteria, quę vel per priuilegium exempta fuerint, vero illa quæ quadraginta annorũ conſuetudinẽ non ſoluerint. ita tenent Innoc. & Panorm. licet de hoc ſecundo; nonnulli dubitent, vt videre eſt apud Azor. p. 2. inſtit. moral. & eis incumbit onus probandi, & non parocho; ratio eſt, quia parochus habet ſuam intentionem fundatam de Iure cõmuni, & priuilegiatus debet probare ſuum priuilegium. cum priuilegiũ ſit præter Ius, vel cõtra Ius; de cõtrouerſia vero inter parochos, & monachos ſuper ſepultura mortuorum, dicam late lib. 6. c. 12. de ſepulturis in Eccleſijs monachorum.

38 Tempore peſtis, q̃s tenetur adminiſtrare ſacramenta Euchariſtiæ, & confeſſionis infirmis?

℞. Tẽpore peſtis Parochus Sacerdos, tenet̃, etiã cum periculo proprię vitę adminiſtrare infirmis ſuis parochianis ſacramẽta pęnitẽtiæ, Euchariſtię, Baptiſmi, Extre vnctionis; ratio eſt, q̃a, vt Ieſus Chriſtus docuit in Euangelio bonus paſtor tenet̃ animam ſuã ponere ꝓ ouibus ſuis, ideſt vitã ſuã, & ſicut tempore ſanitatis habuit honorẽ, & vtilitatẽ, tempore neceſſitatis debet exponere ſe dãno, & incommodo, & officium parochi non fuit illi datum pro tempore limitato ſanitatis, neq; cum aliqua cõditione, ſed abſolute, & multo magis pro tẽpore neceſſitatis. tenet Nauar. in ſum. confeſſorum, Enriquez in ſum. Theologiæ moralis, lib. 1. Sà vero §. parochus f. 618. tenet q̃d Parochus ſolũ tenet̃ miniſtrare ſacramenta ſaluti neceſſaria, vel dare ſuis expẽſis, q̃ miniſtret.

39 Clerici, qui nõ habent beneficium parochialę, tenẽtur ne tempore peſtis adminiſtrare ſacramentum infirmis cũ periculo propriæ vitæ?

℞. Ex proprio officio non tenentur cũ periculo vitę adminiſtrare ſacramenta; ratio eſt, quia non ſunt parochi, & ex proprio officio non tenentur adminiſtrare ſacramenta.

40 In quibus caſibus ſimplex Sacerdos, vel religioſus cuiuſcunq; ordinis, tenentur tẽpore peſtis adminiſtrare ſacramenta, etiã cũ periculo proprię vitę?

℞. In pluribus caſibus. Primo, ſi parochus moriatur, & non ſit alius, qui adminiſtret ſacramenta, tunc quilibet ſimplex Sacerdos, vel religioſus tenetur ſub præcepto damnationis æternæ, adminiſtrare infirmis ſacramentum confeſſionis, & Euchariſtię, etiam abſq; licentia ſuperioris; ratio eſt, quia in extrema neceſſitate quilibet tenetur ſub pręcepto dare eleemoſinam corporalem, quanto magis in extrema neceſſitate animæ vbi cõſilium vertitur in præceptũ. Secũdo, ſi dicti Sacerdotes, vel religioſi deputent̃ ab Epiſcopo ad adminiſtranda ſacramenta infirmis, tenent̃ obedire; ratio eſt, quia in ſua ordinatione promiſerunt, vouerunt, & iurauerunt obedire ſuo Prælato, vt habetur in ceremoniali Romano.

41 Sacerdotes, qui tempore peſtis ſe exponunt periculo vitæ, & adminiſtrãt ſacramenta infirmis, quã mercedem debent habere?

℞. Magnam in hac vita, & in altera: in hac vita, quia ſi non moriantur in dicto exercitio eorũ Epiſcopus tenet̃ illis dare pinguiora beneficia, & honorare præmijs, & honoribus, quia pro ſalute animarũ ſe expoſue-

nere confeſſores, vt nõ abſoluant homines, qui occultant veſtes peſtiferas, laborantes morbo, quia inficiunt alios.

46 Iſti miniſtri quo tẽporis interuallo debent incumbere ad adminiſtranda ſacramenta infirmis?

℟. De hac re non poteſt certa regula dari, & relinquitur arbitrio prudentis Epiſcopi, qui põt limitare tẽpus octo, vel quindecim dierum, quibus tranſactis, illi quieſcant, & alij laborent, niſi aliquis ex propria voluntate ſe offerat ad longum tempus.

47 Clericus, qui adminiſtrat tempore peſtis quomodo debet portare ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum?

℟. Debet poni in Eccleſia, vel capella eremitica proximiori ad locũ vbi infecti curanť, vel ad hunc effectum de nouo erigi poteſt, & debet portari à clerico in vaſe argenteo, ac ſerico ſacculo incluſo à collo humeriſq; pendente cum duobus luminarijs, & cum paruo baldachino, quod ipſe clericus debet portare manu ſiniſtra, & ceremonia poſita in ceremoniali debent dici clara voce in parte longinqua, & ſanctum ſacramentum poteſt poni ſuper cochleare argenteum, & dari infirmis ne Sacerdos manu tangat infirmum, & inficietur.

48 Corpora mortuorum, vbi debent ſepeliri, & quomodo?

℟. Si moriantť ex infirmitate peſtis ſepeliuntur extra Eccleſiam in loco à ciuitate deſignato, quod debet benedici, & erigi in eo Crux, vt ſit veluti cimiterium.

49 Oleum ſanctum quomodo debet dari?

℟. Hoc ſacramentum non eſt neceſſarium neceſſitate ſalutis, ſed neceſſitate p̃cepti ad maiorem perfectionẽ; & ſic ſi peſtis ſit periculoſiſſima, non eſt mirũ quod in aliquibus prætermittatur, tunc propter magnum periculũ odoris, ſed ſemper cũ poſſit dari ſine tam euidenti periculo vitę, debet miniſtrari, quia eſt ex ſeptem ſacramẽtis Eccleſiæ, ſed non obligat parochum cum tanta neceſſitate, ſicut obligat pœnitentia. tenet Naua. vbi ſup.

50 Baptiſmus tempore peſtis, quomodo debet miniſtrari?

℟. A Parocho, à Clerico, à ſæculari, à muliere, à obſtetrice, & ab ipſa matre parturiente.

51 Ad pręſeruandam Ciuitatem, & Epiſcopatum ſuum à peſte, poterit ne Epiſcopus vendere cẽſum, terras, & argentum Eccleſiæ?

℟. Omnia priuilegia, quæ Epiſcopus habet ad conſumandam pecuniam Eccleſiæ, & ſuam tempore peſtis, fortiori ratione habet ad præſeruandam ſuam Ciuitatem, & Diœceſim à peſte, cum ſit maius bonum, & afferat maiorem vtilitatem ouibus ſuis, & ideo ad præſeruandam ciuitatem à peſte, & morbo contagioſo, Epiſcopus tenetur vendere ſuum patrimonium, quod acquiſiuit tempore Epiſcopatus, deinde patrimoniũ, & terras Eccleſiæ, & vaſa aurea, & argentea, ſicut ad redimendos captiuos, & liberandos ſubditos à peſte, cum maius bonum ſit pręſeruare, quã ſanare.

52 Si aliquis parochus, qui tempore peſtis tenetur adminiſtrare ſacramenta infirmis, voluerit ſuo nomine ponere clericum, vel religioſum ad faciendũ hoc officium, Epiſcopus debet ne eũ admittere?

℟. Si talis ſubſtitutus habeat ſufficientiã mediocrem, Epiſcopus debet ad-

admittere talem ſubſtitutum, & excuſare parochum; ratio eſt, quia cũ hoc officium ſit cum tanto periculo vitæ, & tãtæ charitatis melius adminiſtrabitur ab illo magnanimo, & volenti, quam à formidoloſo, quia ipſa formido eum occidit. tenet Bannez loco ſup. cit.

53 Tempore peſtis poterit Epiſcopus diſpenſare, vt homines ſani ad ſui præſeruationem, comedant carnes tempore quadrageſimę?

℟. Epiſcopus cum conſilio ſui capituli, & aliquorũ Theologorũ, & Canoniſtarum, & Medicorum, poterit diſpenſare, vt omnes homines, & mulieres tempore peſtis in quadrageſima comedãt carnes ad præſeruationem tam peſtiferi mali, ex pluribus rationibus. Primo, quia peſtis eſt vltimum, & ſupremum malum, quod poteſt Reipublicæ accidere, & iudicatur pro vltima, & extrema neceſſitate, vt patet ex libro. Secundo Regum, c. vltimo vbi Gad Propheta dixit ad Dauid trium tibi datur optio, aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus menſibus fugies aduerſarios tuos, & illi te perſequentur, aut certe tribus diebus erit peſtilentia in terra tua, ex quo clare patet peſtilentiam eſſe vltimam miſeriam, & extremam neceſſitatem. Secundo, quia omnia, quæ licita ſunt ad ſanandã peſtem, magis licita ſunt ad præparationem à peſte. Tertio, quia cibi quadrageſimales ſunt nocivi hominibus, & carnes ſunt magis vtiles, vt humores de facili non diſponantur ad recipiendum morbum. Quarto, quia ſi licite Epiſcopus põt diſpenſare in præcepto audiẽdi Miſſam in his quadraginta diebus, in quibus homines in ſuis domibus ſunt recluſi propter ſuſpitionem peſtis, vt peſtis omnino extinguatur; multo magis poterit diſpẽſare in carnibus, cum ſit medium neceſſarium ad conſeruãdam ſanitatem; & ſic Illuſtriſs. Cardinalis Ioannettinus de Oria Archiepiſcopus Panormitanus, Prorex, & Dux Generalis in Regno Siciliæ pro Philippo IIII. Hiſpaniarum Rege anno Domini 1625. ingraſſante peſte, & infirmitate contagioſa in Ciuitate Panormi, & in alijs locis illius Regni per edictum publicum diſpenſauit, vt omnes in quadrageſima illius anni comederent carnes; & plurimum profuit, & hoc tenet Nauarrus conſilio finali, de obſeruatione ieiunij poſſe fieri, non ſolum tempore peſtis, ſed etiam in tempore extremæ neceſſitatis ciborum, & in alijs occurrentijs, & occaſionibus, vt malis febris præueniatur, & hæc peſtis habuit originem ex quadam naue, quæ venit ex ciuitate de Tunez, & occaſione portandi aliquos captiuos redemptos, & Mauri, qui venerant in naue, & eã regebant portauerunt plures merces infectas, & eas vendiderunt in dicta Ciuitate, vnde habuit originem illa peſtis.

54 In quibus caſibus poſſunt res Eccleſiæ vendi, & conſumari, tàm mobilia, quàm immobilia?

℟. In redimẽdis captiuis, ędificandis Eccleſijs, in ſuſtentandis pauperibus tempore famis, & peſtis, tunc Eccleſia teneť ſubuenire ſuis filijs in quantum poteſt, & ſuæ facultates ſuppetunt. tenet Abbas cap. 1. de pignoribus, & alijs cautionibus, nume. 1. & 5.

Si

55 Si Parochus ſit impeditus aliquo morbo, vt non poſſit ordinari intra annum, amittit ne beneficium curatũ?

℞. Non, nec tenetur ordinari durante morbo, ſed per Vicarium ſupplere ſeruitium Eccleſiæ. DD. ſuper c. 3. ſeſſio. 7.

56 Si quis habeat litem ſuper parochialis Eccleſiæ obtentione, debent ne intra annum ordinari?

℞. Si habeat poſſeſſionem tenebitur ſuſcipere Presbyteratum, & ſi poſtea ei ſublata fuerit poſſeſſio, & non habeat aliunde, vt poſſit ſuſtentari, aſſignari debet ei victus de reditibus dictæ Eccleſiæ. DD. ſuper c. 3. ſeſſ. 21.

57 In quibus caſibus Parochus finito anno poteſt nõ eſſe Sacerdos, & lucrari fructus?

℞. Si fuit infirmus, captus ab hoſtibus, ſi fuit irregularis ſine ſua culpa, ſi non habuit copiam Epiſcoporum, vel habuit aliud legitimum impedimentum. Nauar. in manual. c. 25.

CAPVT XXXXVII.

DE RESIDENTIA PAROCHI.

1 Parochi per quot menſes poſſunt abeſſe?

℞. Per duos mẽſes iuſta cum cauſa, & licẽtia Epiſcopi in ſcriptis, & debent relinquere Vicarium idoneum. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat.

2 Si plusquam tempus poſtulet abſfuerint, quam pœnam incurrunt?

℞. Non eſt ſtabilita, ſed relicta arbitrio ordinarij, vt eos compellat, per cenſuras, & per ſequeſtrationem fructuum. Trid. ſyn. ſeſſ. ſup. cit.

3 Qua pœna punitur Parochus, qui per annum abeſt à ſua Eccleſia?

℞. Amittit fructus, & Epiſcopus debet procedere ſeruato ordine iuris vſq; ad priuationem beneficij. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1.

4 Poteſt Epiſcopus excommunicatione, vel pœna pecuniaria Parochum prohibere ne vltra duos dies à ſua Eccleſia, ſine licentia diſcedat?

℞. Excommunicatione vti non poterit, in hoc caſu, bene tamen pœna pecuniaria, dummodo non excedat dimidiam decimam beneficij. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 23.

5 Poteſt ne Epiſcopus cõcedere Parochis licentiam, vt ſtudiorũ cauſa morentur in vniuerſitatibus?

℞. Poſt Concil. Trident. non, imò, ſi conceſſa fuerit Parocho, illa vti non poteſt. Trid. ſynod. ſeſſ. 32. cap. 3. de reform.

6 Quæ cauſę excuſant Parochum à reſidentia perpetua?

℞. Nullæ, ſolum quando in Parochia fundatus eſt Vicariatus perpetuus, & translata in Vicarium omnis cura animarum. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 23.

7 Quę cauſæ excuſant Parochum, vel canonicum à reſidentia ad tempus in oppido, vbi eſt ſua Eccleſia?

℞. Infirmitas de conſilio Medicorũ, aeris intemperies, peſtilentia, inimicitia cũ periculo vitæ, negotia propriæ Eccleſiæ, lis ſuper proprio beneficio. Zerola in praxi Epiſc. p. 1. ver bo reſidentia.

8 Quis debet limitare tempus abſentiæ?

℞. Epiſcopus pro neceſſitate. Trid. ſyn.

℞. Bene poteſt eſſe, quia non dicitur quis reſidere, quia corpore reſidet, ſed quia facit officium, & habet curam ſuæ Eccleſiæ. c. quia nonnulli, de clericis non reſidentibus.

3 Si quis ſeruiat per Vicarium, dicitur ne reſidere?

℞. Nõ, qui reſidet pro Vicarium, vel tertiam perſonam, quia tradit alteri ſuas oues, & ſic ut ſit bonus paſtor ipſe debet reſidere corpore animo, cura, & ſollicitudine. c. quia nonnulli. de clericis non reſidentib.

4 Quando quis poteſt ponere Vicarium, & dicatur reſidere per ſubſtitutum?

℞. Primo cum habet priuilegiũ non reſidendi. Secundo cum eſt conſuetudo, vt poſſit reſidere per Vicariũ, & ſubſtitutũ, vt in beneficijs ſimplicibus, quæ habent ſeruitium per proprietatẽ, vel per tertiã perſonã. Tertio, cũ Eccleſia parochialis vnita eſt præbendæ, vel dignitati, tunc dignitas põt ſeruire per ſubſtitutum, & ipſe reſidere ĩ Cathedrali Eccleſia. Quarto, quãdo quis ſine culpa incidit in infirmitatẽ, morbum, vel ſenectutẽ, ita vt ipſe nõ poſſit ſeruire perſonaliter. Quinto, cũ eſt neceſſaria, vel vtilis abſentia talis perſonæ, ſiue vel Eccleſię, vel Reipublicæ, aut cauſa ſtudiorum, peregrinationis, litis, defenſionis Eccleſiæ, vel proprij beneficij cum licentia Prælati, vel capituli. Goffred. in ſumma, titulo de officio Vicariorum. ℊ. nec videndum.

5 Clericus ſi habet iuſtam cauſam, quid debet facere?

℞. Petere licentiam à ſuo Epiſcopo, vel prælato, & eam in ſcriptis portare. Abb. c. relatum. num. 4. de clericis non reſidentibus.

6 Si clericus habet iuſtam cauſam abſentiæ, & petat licentiam, & Prælatus eam iniuſte negat, vel non poſſit adire Prælatum, ex aliqua cauſa, quid agendum?

℞. Poterit appellare à denegatione, & adire ſuperiorem, vel ſi vrget neceſſitas abire ſine licentia, quia neceſſitas caret lege, ſed debet ſtatim reddere rationem ſuæ abſentiæ ſuo Prælato, vt non incidat in culpam, vel moram. Abb. c. relatum, de clericis non reſid. n. 6.

7 Qui iurat ſeruire alicui Eccleſiæ ſi pro negotijs Eccleſiæ ſe abſentet, frangit ne iuramentum?

℞. Non, quia qui pro bono Eccleſiæ ſe abſentat, præſens dicitur, & vt pręſens reputatur in tali iuramento non eſt fraus. c. ex parte tua, de clericis nõ reſident. Abb. ibi n. 1.

8 Qui non ſeruit in beneficio, quos fructus debet percipere?

℞. Nullos, quia beneficiũ, & fructus dantur propter laborem, & officiũ. c. conquerenti, de clericis non reſid.

9 Si quis ſe abſentet per decennium, tale beneficium poterit ne prouideri, qđ habetur pro derelicto?

℞. Non, dum viuit eius beneficiatus, quia beneficiatus habet matrimonium ſpirituale cum ſua Eccleſia, & per decennium tale matrimonium non ſoluitur, ſed per mortem, vel acquiſitionẽ alterius beneficij, vel delictum, & priuationem. c. ex parte, de clericis non reſidentib.

10 Quid quæritur, vt quis priuetur ſuo beneficio ob non reſidentiam?

℞. Vt citetur, & ſit contumax, & poſtea ſententietur. cap. ex parte, de clericis non reſidentib. inter quatuor. c. ſi. eod. tit.

11 Si abſens à ſuo beneficio non compareat

reat, vt citetur, quid debet Iudex facere?

℞. Tunc poterit citare eum ad redditum Eccleſiæ tribus edictis, & expectare aliquod iuſtum tempus, & ſi non compareat poterit eum priuare, vt expreſſe habet in c. inter quatuor, de clericis non reſidentibus, & ibi. Abb. n. 2. c. ex tuæ deuotionis, eodem titulo.

12 Clericus poteſt abeſſe cauſa ſtudij?

℞. Poterit, quia eſt iuſta cauſa, ſed debet per alium ſeruire, ſed hodie habẽtibus beneficium curatum ex decreto Concil. Trid. ſeſſ. 5. & 23. c. 1. non datur licentia abeſſe cauſa ſtudiorum, quia habent arctiorem reſidentiam, ſic tenent DD. in d. c. 1. ſed ſolum alijs clericis. Ab. c. tuæ de cler. non reſidentibus. n. 1.

13 Licentia non reſidendi, à quibus debet dari?

℞. A Papa cum iuſta cauſa expreſſa in Conc. Trid ſeſſ. 23. c. 1. Abb. c. cum ad hoc, de clericis non reſidentib. n. 4

14 Si Eccleſia patiatur penuriam miniſtrorum. & ſint aliqui priuilegiati Bulla, vel breui Apoſtolico, qđ erit agẽdũ?

℞. In iſto caſu ab Epiſcopo poterũt priuilegiati vocari, & ſi non veniant eis denegare fructus, quia ex tali cauſa ceſſat priuilegium, & non præſumitur Summum Pontificem velle cũ damno Eccleſiæ, & penuria ſeruitij, vt illi vtantur priuilegio abſentiæ. c. cum ad hoc, de clericis non reſidentibus. Abb. ibi n. 1.

15 Præſentatus, & non confirmatus, ſi velit non reſidere, debet ne confirmari à ſuperiori?

℞. Non, imò ſi ſit confirmatus, & nolit reſidere per ſententiam priuatur à beneficio. c. relatũ, de clericis, &c.

16 Actus, qui poteſt referri ad malum, & ad bonum, ad quem finem adferendus eſt?

℞. Ad bonum finem. Abb. c. 1. de clericis, non reſid. nu. 7.

17 Si aliquis notorie ſit virtuoſus, & doctor, poterit ſine examine ꝓmoueri?

℞. Poterit. tenet Ab. c. fraternitati n. 4. de clericis non reſid.

18 Clericus alterius diœceſis, cum quibus qualitatibus debet recipi, & admitti ad celebrandum?

℞. Cum litteris commendatitijs ſui Epiſcopi, & ſine litteris debet incarcerari, & mitti ad proprium paſtoré. c. fraternitati, de clericis non reſid.

19 Exceptio quod aliquis non fecit reſidentiam in beneficio, à quo poterit opponi?

℞. Ab illo cuius intereſt, ꝙ petit illos fructus, qa illi accreſcunt. Ab. c. conquerenti, de clericis non reſid. n. 4.

20 Poteſt ne compelli clericus, vt iuret ſe facturum deinceps continuam reſidentiam in ſua Eccleſia?

℞. Non, quia hoc iudicatur impoſſibile, vel nimis difficile, niſi ſit ſtatutũ, vel conſuetudo faciendi tale iuramentum, & tunc intelligi debet humano modo, & ſecundum vires naturales. Abb. in cap. ex parte eod. tit. nu. 2.

21 Clericus infirmus, quid lucratur?

℞. Fructus, & diſtributiones quotidianas, quia non ſtat per ipſum quo minus ſeruiat, & in ſua neceſſitate ſubſtentari, & iuuari debet à ſua Eccleſia, quæ illi loco matris eſſe videtur. Ab. c. ad audientiam, eodem tit. num. 5. de clericis non reſidentibus.

CA-

CAPVT XXXXIX.
DE CLERICO ÆGROTANTE VEL DEBILITATO.

1 QVis dicitur ægrotans?
℞. Ille, qui ex aliqua infirmitate, vel ſenectute non põt adire perſonaliter ad Eccleſiã, ſiue ſit in lecto, ſiue extra lectum. c. 1. eo. tit.

2 Si aliquis non habeat infirmitatẽ actualẽ, ſed timeat quod poſſit ex exitu à domo illi dãnum venire, ſufficit ne hæc cauſa, vt habeatur infirmus?
℞. Si ex conſilio medici, timeatur aliquod dãnum ex motu, vel ex exitu domus obortum, ſufficit hæc ſola cauſa, vt tanquã infirmus reputetur cum non debeat poni minor cura in conſeruanda ſanitate, quam in acquirenda. DD. in c. 2. eod. tit.

3 Quis dicitur debilitatus?
℞. Ille, qui ſurgens ex aliqua infirmitate non adhuc bene conualuit, vel ille, qui ex ſenectute, nõ habet vires, vel ille cui deeſt pes, vel manus, vel vires ex dolore interno, iſte dicitur debilitatus. DD. in c. 1. eod. tit.

4 Clericus infirmus, quos fructus pcipit?
℞. Si reſidebat ante infirmitatẽ, percipit omnes fructus ſui beneficij, q̃a afflictus non eſt afflictione onerandus, ſatis ſuperque enim infirmitate afflictus, ac pauper eſt; ſi vero ante infirmitatem, in Eccleſia non reſidebat, in infirmitate, nullos fructus percipit, infirmitas enim illum non facit melioris conditionis. Abb. capit. primo, de clerico ægrotante, &c. nume. 1.

5 Si aliquis erat in ſua patria recreationis, vel negotij cauſa, & perdebat fructus, poſtea veniens animo reſidendi in itinere ſuperuenit infirmitas, quos fructus percipit?
℞. Omnes fructus, quia in hoc caſu voluntas pro facto reputatur, dummodo ſi conualuerit, recto tramite ad ſuam reſidentiam properet, & factum confirmat ſuam voluntatem.

6 Si Presbyter ita ſit debilitatus, vt non poſſit aſcẽdere ad altare ſine baculo, poteſt ne celebrare?
℞. Non eſt permittendus celebrare. tenet Abb. c. presbyterum, de clerico ægrotante. n. 3.

7 Presbyter deformis, vel debilitatus, eſt ne irregularis?
℞. Non, ſed inhabilis ad celebrandũ. Ab. c. presbyterũ, n. 4. de cler. ęgrot.

8 Si leproſus ſit rector alicuius Eccleſiæ, poterit ne illam adminiſtrare?
℞. Clerico leproſo dandus eſt coadiutor, in omnibus officijs, quia lepra eſt infirmitas, quæ alijs cõmunicatˀ, & inducit horrorẽ. c. de rectoribus, de clerico ęgrotãte. c. tua nos, eo. tit.

9 Si maritus ſit leproſus, eſt ne ei ſubtrahenda mulier?
℞. Nõ, ſine amborũ cõſenſu, q̃a lepra ſuperueniẽs, non diſſoluit matrimoniũ, & vt vir habeat ĩ ſua infirmitate ſolatiũ, & adiutoriũ proprię mulieris Ab. c. de rectorib. n. 4. de cler. ęgrot.

10 Si Epiſcopus habeat morbum incurabilem, quid debet cum illo agi?
℞. Si talis morbus ſit ppetuus, & impediat illũ ab adminiſtratione, & regimine Eccleſiæ, ita vt patiatˀ detrimentum, dandus eſt ei coadiutor. c. ex parte, de clerico ægrotante.

℟. Infra annum à fine cõcilij cõgrua portio Vicario aſſigneť arbitrio Epi, & cum primũ Vicarius, vel proprietarius diſceſſerint à vita, in beneficia curata reducantur, & nomen Vicarij ceſſet. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 16. de reformat.

8 Si totum capitulum habeat parochiam, & curam animarum, poterit ne Epiſcopus eam transferre in aliquã perſonam particularem?

℟. Si talis perſona ſit de capitulo, vel de illa Eccleſia, & ſufficiens, poterit, quia ſic melius prouideť animabus. DD. ſuper c. 13. ſeſſ. 24.

9 In quibus caſibus poteſt Epiſcopus ponere Vicarium ad tempus in parochia, ex ſumptibus ipſius Parochię?

℟. Septem caſibus. Primo, quando Parochus non eſt Sacerdos. Secũdo, quando abeſt ex iuſta cauſa. Tertio, quando plura beneficia in compatibilia obtinet. Quarto quando vacat Eccleſia. Quinto, quando ingreditur religionem durante anno probationis. Sexto, quando beneficia vnita ſunt Cathedralibus, monaſterijs, & pijs locis, & cura per clericos ſæculares exercetur. Septimo quotieſcũque Parochus ſeruire non poteſt, puta ob delictum, exilium, infirmitatẽ: c. cum in cunctis. de elect. Trid. ſynod. ſeſſ. 7. c. 7. ſeſſ. 23. c. 1. ſeſſ. 24. c. 18. ſeſſ. 25. c. 15. de refor.

10 Ob quas cauſas poteſt Epiſcopus ponere coadiutores parochis pro tẽpore?

℟. Ob imperitiam, & turpitudinem, ſed poteſt illis aſſignare congruã portionem ex fructibus beneficijs ſuo arbitrio, Trident. ſynod. c. 6. de reform. ſeſſ. 21.

11 Si parochi, vel clerici ſint in ſcientijs minime verſati, in docti, negligẽtes, vel ſcandaloſe vixerint, qua pœna puniuntur?

℟. Epiſcopus tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus, poteſt illiteratis ponere Vicarios cũ congrua fructuũ deputatione: eos ſuſpendere ad tempus, & ſi admoniti incorrigibiles pſeuerauerint, poterit eos beneficijs priuare, & in hoc caſu appellatio nõ habet effectum ſuſpenſiuum. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 6. de refor.

12 Coadiutor tenetur ne ad reſidentiam?

℟. Teneť ſicut proprietarius, & debet cogi ab Epiſcopo pœnis à Iure impoſitis, vſq; ad priuationem coadiutoriæ. DD. ſuper c. 1. ſeſſ. 23.

13 Si Epiſcopus det Parocho illiterato coadiutorem, ipſe Parochus, tenebitur ne ad reſidentiam perſonalem in loco beneficij?

℟. Tenebitur quaſi ei non eſſet datus coadiutor, quia ſua præſentia poterit populum ędificare, & dare eleemoſynas ex fructibus beneficij, & expendere cum ſuis ouibus. DD. ſuper c. 6. ſeſſ. 21.

14 Poteſt ne Epiſcopus dare Parocho coadiutorem ad prædicandum?

℟. Poterit, ſi ipſe prædicator non ſit, vel ſit Surdus ad cõfeſſiones audiendas. Trid. ſynod. ſeſſ. 21. c. 6. de refor.

15 Si populus ſit numeroſus, & vnus Rector non ſufficiat, poterit Epiſcopus tali Parocho virtute c. 6. ſeſſ. 21. Cõc. Trid. coadiutorem ponere?

℟. Non, ſed eum cogere, vt ipſe eligat cappellanum ſufficientem, vel cappellanos, vt illum adiuuent?

16 Si aliquis clericus fuit approbatus, & examinatus à ſuo Epiſcopo ad adminiſtranda ſacramenta, poterit idem Epiſcopus eum iterum examinare pro ſuo libitu?

℟. Non

Digitized by Google

℟. Non, niſi noua cauſa adueniente, ſed Epiſcopus de nouo veniens, poterit de nouo omnes examinare, & pro eo, vt eos inuenerit iudicare. DD. ſuper capit. 13. ſeſſ. 14.

CAPVT LI.
DE BENEFICIIS.

1 Qvot ſunt genera beneficiorũ? ℟. Duo, aut ſunt ſæcularia, quæ ſolis ſæcularibus conce di poſſunt, aut ſunt regularia, quę ſolis regularibus debent dari. in extrauag. execrabilis. de præbendis iuncta gloſſ.

2 Quot ſunt ſpecies beneficiorum? ℟. Duo, aut ſunt curata, quæ perſonalem requirunt reſidentiam, aut ſimplicia, quæ non requirunt talem reſidentiam.

3 Quot ſunt ſpecies beneficiorum ſimplicium? ℟. Plures, videlicet beneficium ſimplex, præſtimonium, præſtimonialis portio, cappellania, canonicatus, dignitas, portio, & media portio in Eccleſia Cathedrali, quæ licet non habeant curam animarum, reſidentiam requirunt. c. de multa, de præbend. Nauar. conſ. 4. de ętate, & qualit.

4 Quis debet examinare diſpenſationes datas à Papa ad plura beneficia in cõpatibilia obtinenda? ℟. Epiſcopus, & ſi clericus nõ demõſtrauerit tales diſpenſationes, Epiſcopus poterit ponere Vicarios idoneos in eorum beneficijs cum congrua aſſignatione fructuum ſine appellatione. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 1.

5 Parochialis Eccleſia, & canonicatus, ſũt ne beneficia incompatibilia? ℟. Parochialis Eccleſia eſt incompatibilis cum omnibus beneficijs, in quibus diſtributiones quotidianæ aſſignatę ſunt, vel in quibus requiritur perſonalis reſidentia. DD. ſuper cap. 4. ſeſſion. 7.

6 Clericus poteſt obtinere plura beneficia curata, vel plura beneficia incompatibilia, etiam in commendam? ℟. Non ſine diſpenſatione Apoſtolica, imò ſi vnum non dimiſerit, priuatur omnibus. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 4. & ſeſſ. 24. c. 17. de reform.

7 Poteſt ne Epiſcopus conferre duo benecia eidem perſonę, & ſub eodẽ tecto? ℟. Non, niſi ſint, difformia, vt cappellania, & canonicatus, & quodlibet per ſe non ſit ſufficiens ad ſuſtentationem talis clerici, vel ſi ſit cõſuetudo, vt illa duo obtineantur ſine diſpenſatione Apoſtolica. DD. ſuper c. 17. ſeſſ. 24. de refor.

8 Poteſt ne Epiſcopus habenti beneficiũ ſimplex conferre aliud? ℟. Poterit, ſi primum non ſufficiat ad eius ſuſtentationem. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 17. Abb. c. quia nonnulli, de clericis non reſidentib.

9 Si Epiſcopus cõferat beneficium ſufficiens ad ſuſtentationẽ alicui habenti aliud beneficium, vacat ne primũ? ℟. Habita pacifica poſſeſſione ſecundi, vacat primum, quia ſolus Papa diſpenſat in pluralitate beneficiorũ. c. 5. ſeſſ. 7. Conc. Trid. de refor.

10 Si quis habeat vnum beneficium ſufficiens ad eius ſuſtentationem, poterit ne accipere aliud ab Epiſcopo, ſine diſpenſatione Apoſtolica?

℟. Non

℞. Non, ſed peccat mortaliter. Glo. in c. dudum. de elect. Syluest. verb. beneficium. 4. num. 1. Lopez. lib. 3. tit. 16. partit. 1.

11 Hæc ſufficientia ad ſubſtentatione quomodo ſumitur?

℞. Non ſtricto modo; ſed conſiderata qualitate perſonæ, & Prouinciæ, dignitatis, & ſciẽtiæ. Zerola in prax. Episc. 1. p. tit. de beneficijs. §. 8. & 7. n. 8. c. de multa, de præbend. Glo. in c. cum adeo, de reſcriptis.

12 Quis debet iudicare hanc ſufficientiã?

℞. Epiſcopus, vel Papa, qui confert beneficium.

13 Quæ ætas requiritur ad beneficium ſimplex obtinendum?

℞. Attigiſſe decimum quartum annum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 6. de refor.

14 Si in fundatione cautum ſit, ut quis in minori ætate obtineat beneficium, vel cappellaniam, quid agendum?

℞. Obſeruanda eſt fundatio, quia per Concil. Trident. non eſt derogatum fundationibus.

14 Ad dignitates obtinendas, & ad beneficium curatum, quæ ætas neceſſario requiritur?

℞. Neceſſario requiritur attigiſſe vigeſimum quintum annum, & habere ſciẽtiam, & ordinem requiſitum, vel illũ in proximis temporibus, vel extra tempora recipere, alias poſt monitionem tali beneficio priuatur, neque ei prodeſt appellatio, quo minus Epiſcopus non prouideat tali beneficio, quia talis appellatio non habet effectum, ſuſpenſiuum, ſed ſolum deuolutiuum, ne Eccleſia careat ſolatio paſtoris. c. cum in cunctis, de electione. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12. de refor.

16 Quæ ætas requiritur ad obtinẽdum canonicatum in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiali?

℞. In Cathedrali, illa ætas quę requiritur ad obtinendum ordinem annexum tali canonicatui, in collegiali vero ætas quatuordecim annorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 12.

17 Poteſt ne Epiſcopus diſpenſare in ætate, vt quis obtineat beneficium?

℞. Non, quia eſſet diſpenſare, quod ſoli Papæ, conuenit. c. conſilia diſt. 17

18 Poteſt ne conferre dignitates, & canonicatus Epiſcopus habentes ordinẽ annexum ijs, qui non ſunt initiati?

℞. Poterit dum intra annum initiari poſſint. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 12. & ſeſſ. 22. c. 4.

19 Quæ ſcientia requiritur ad beneficium ſimplex obtinendum, vel ad cappellaniam?

℞. Sufficit ſcire legere, & ſcire rudimenta Grammaticæ. gloſſ. in clem. 4. de conceſſione præbendæ. Nauar. in c. ſi quando 13. exceptione. n. 3.

20 Clerici pauperes, qui ſuo labore tenentur quærere victum, quam ſcientiam debent habere ad beneficiũ ſimplex?

℞. Sufficit ſcire ſicut ſimplices laici, & aliquantulo plus circa ſacramenta, quæ quotidie verſantur. tenet Innoc. in c. 1. de ſumma Trinitate, & fide Catholica, n. 4.

21 Beneficium curatum, in quo caſu põt conferri clerico ideotę, vel ignorãti?

℞. Dixi. lib. 4. c. de beneficijs. n. 40.

22 Si beneficium ſimplex, vel cappellania habeat onus dicẽdi Miſſas, quæ ſciẽtia requiritur?

℞. Illa, quæ eſt neceſſaria adimplendum onus annexum. Hoſtiẽſis, Ioannis Andreas, Abb. in c. cum in cũctis. de elect. n. 2. Gonzal. de alternatiua. Gloſ. 4. nu. 79.

23 Fructus beneficij poſt mortem poſſiden-

detis ante collationẽ, cui applicatur?
℟. Succeſſori, & pro eo ſunt conſeruandi, ſed ſi beneficium eſt canonicatus, qui requirit perſonalem reſidentiam, applicantur præſentibus, & reſidentibus. Abb. c. querelam, ne prælati vices ſuas. n. 7.

24 Quib' cõtingit modis vacare beneficia?
℟. Octo modis. primo morte. Secundo renuntiane. Tertio ſucceſſione alterius beneficij incompatibilis. Quarto matrimonio contracto. Quinto per profeſſionem factã in aliqua religione. Sexto, qui habet beneficium curatum, & intra annum ſacerdotiũ nõ ſuſcipit. Septimo aſcenſione vnius beneficij ad alterum maius. Octauo priuatione ob aliquod delictum per ſententiam definitiuam. c. de multa, de præbendis. c. 1. de clericis coniugatis, lib. 6. c. beneficium de regulis iuris, lib. 6. c licet de elect. lib. 6. c. grauem, de exceſſib. Prælator.

25 Si quis habet beneficium curatum, vel ſimplex, animo relinquẽdi habitum, & non perſeuerandi in ordine clericali, & relinquendi beneficium, qua pœna punitur?
℟. Si cum effectu relinquat habitũ, tũc tenetur ad reſtitutionem fructuũ à tempore, à quo habuit voluntatem relinquendi habitum. c. commiſſa, de electione. in 6.

26 Quibus modis conferuntur beneficia?
℟. Per concurſum, ſcilicet parochialis, canonicatus, doctoralis, & magiſtralis in Cathedralibus, & Collegiatis alia conferuntur ſine concurſu, videlicet beneficia ſimplicia, canonicatus, & portiones. Trid. ſyn. ſeſſ. 24 c. 13. de refor. Bulla Pij V.

27 Quam pœnam incurrit, qui ſe introducit in beneficium viuentis?
℟. Excommunicationis. c. 1. de conceſſione præbendæ.

28 Quam pœnam incurrit, qui propria authoritate permutat beneficium?
℟. Perdit ſua beneficia. c. cum olim, de rerum permutatione.

29 Quam pœnam incurrit, qui compellit aliquem reſignare ſua propria beneficia, vel impedit accedere ad Romanam Curiam?
℟. Si ſit Epiſcopus, triennio ſuſpenditur, ſi inferior, perdit proprium beneficium, ſi laicus excommunicatur. clem. 2. de pœnis.

30 Poteſt Epiſcopus. beneficijs ſimplicibus imponere noua onera?
℟. Non poteſt.

31 Quæ beneficia nõ poſſunt grauari penſione?
℟. Epiſcopatus, ſi non excedat mille ducatorum, & parochialis, ſi non exdat centum ſingulis annis. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 13. de refor.

32 Beneficia ſimplicia obligant ne ad reſidentiam perſonalem, vel ad aliquod ſeruitium?
℟. Non, nec per ſe, nec per alium, ſed ſolũ ad recitandas horas canonicas. DD. ſuper c. 5. ſeſſ. 7. de refor.

33 Quando poſſunt duo beneficia conferri vni, eidemque perſonæ?
℟. Quando vnum non ſufficit ad cõgruam ſubſtentationem ſecundum qualitatem perſonę, vel quando ſunt beneficia non requirentia reſidentiam, & cum illo ex aliqua cauſa diſpenſat. tenet Abb. in c. quia non nulli, de clericis non reſidentibus. n. 2.

34 Quæ eſt cauſa quare poſſit dari diſpenſatio obtinendi plura beneficia?
℟. Propter Eccleſiarum paupertatem, & propter dignitatem, & excellentiam perſonæ obtinentis, in litteris, officijs, vel ſanguine. tenet Abb. in

in c.quia in tantum, de præbendis, & dignitatibus, n.1. ſed hodie ſtandũ eſt determinationi.Concil. Trid.ſeſſ. 7.c.4. & 5. & ſeſſ.24. c.17.

CAPVT LII.
DE CAPPELLANIIS.

1 CAppellania, quæ habet onus adiuuandi Parochum in adminiſtratione ſacramẽtorũ, poterit ne ſimul obtineri cum canonicatu, vel cum beneficio curato?

℞. Non, quia reputatur ſicut parochialis. DD.ſuper c.4.ſeſſ.7.

2 Si quis habet cappellaniam cum onere Miſſarum, dum non promouetur ad ſacerdotium, quid debet agere?

℞. Ipſe conſtituat cappellanum, qui ſuppleat eius vices. Sà verb. beneficium, num.39.

3 Cappellanus habens cappellaniam, etiã ſi ſit Sacerdos, poterit per ſubſtitutũ ſatisfacere Miſſis ſibi impeditis?

℞. Poterit pręcipere ſi ſit impeditus. Zerola in praxi Epiſcop.p.1.verb.beneficia, q.7. concl.8.

4 Si in fundatione cappellaniæ dicatur quod cappellanus debeat celebrare diuina officia die, ac nocte, requirĩ neceſſario, vt ſit Presbyter?

℞. Non. Garçia de benefic. tom.2.p.7.c.1. num.99.

5 Si in fundatione alicuius cappellaniæ poſita ſit clauſula, quod per ſe ipſum celebret Miſſas, poterit ne Epiſcopus cappellanum cogere, vt per ſe ipſum celebret?

℞. Cum diſtinctione, ſi in fundatione dicatur quod per ſe ipſum celebret, & non per alium, quia eſt conditio excluſiua, poterit cogere; ſi vero ſolum dicat quod per ſe ipſum celebret, ſufficit, vt impeditus per aliũ celebret. Bonacina diſp.4.q. vltima, punct.7. §.1. num.1.

CAPVT LIII.
DE COLLATIONIBVS.

1 QVid eſt collatio?

℞. Eſt conferre alicui beneficium, quod non habet, vel eum introducere in beneficium, & dare ei ius percipiendi fructus, & adimplendi onera beneficij. Goffred. in ſum.tit. de iure patronatus.

2 Quæ ſunt neceſſaria in collatione?

℞. Ex parte conferentis, vt conferat pure, libere, & ſponte ſine diminutione, vel conditione; ex parte accipientis, quod ſit idoneus, moribus, litteris, ætate: ex parte rei, vt beneficium vacet, & collatio ſpectet ad collatorem, & legitime conferat.

3 Ad quem ſpectat collatio beneficiorũ?

℞. De iure ad Papam, Legatum, & Epiſcopum. c.nullus omnino 16. q. 7. Abb. conſ.106. n. 3. gloſ. c.quamquam, de elect. in 6.

4 Electus, & confirmatus antequam ſit conſecratus, poteſt ne beneficium conferre?

℞. Affirmatiue, quia eſt actus iuriſdictionis, quæ datur in confirmatione, & non in ordine.

5 Collatio beneficiorum quotuplex eſt?

℞. Multiplex. Prima, eſt collatio, quę per-

pertinet ad Summum Pont. Secunda eſt collatio, quæ pertinet ad ſolũ Epiſcopum. Tertia, eſt collatio, quę pertinet ad Epiſcopum, & capitulum ſimul, quæ vocatur ſimultanea. Quarta, eſt collatio, quæ pertinet ad Epiſcopum cum conſenſu, vel aſſenſu capituli. Quinta eſt collatio, quæ pertinet ad Epiſcopum ſolum. Sexta eſt collatio, quæ pertinet ad aliquem Abbatem, Priorem, vel aliquam perſonam particularem cum cõſilio, vel conſenſu, vel aſſenſu Epiſcopi, vt habetur in c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur in 6.

6 Quæ eſt collatio, quæ pertinet ſolum ad Summum Pont.?

℟. Eſt collatio nimis priuilegiata, & omnes aliæ collationes pẽdent à poteſtate delegata à Summo Põt. quia eſt vniuerſalis Epiſcopus, & dominus beneficiorum, & ad iſtam collationem pertinẽt omnia beneficia vacantia in octo menſibus anni, nempe in Ianuario, Februario, Aprili, Maio, Iulio, Auguſto, Octobre, Nouembre. Secũdo in Eccleſijs vbi Ep̃us gaudet priuilegio alternatiuæ pertinent ad collationem Summi Pont. omnia beneficia vacantia in ſex menſibus anni alternando, & incipiẽdo à menſe Ianuarij. Tertio pertinent ad hanc collationem decanatus cuiuſcunq; Eccleſiæ, in quocunq; menſe vacet, vel illa prima dignitas, quæ fuerit caput Eccleſiæ, etiam ſi alio nomine appelletur. Quarto pertinent ad hanc collationẽ, omnia beneficia quomodocunq; reſeruata ſedi Apoſtolicę, ſiue per familiaritatem, ſiue per exercitiũ alicuius officij Apoſtolici, ſiue ſit collector, ſeu ſubcollector, dummodo in ſuo tempore exercuerit officiũ. Quinto pertinent ad hãc collationem omnia beneficia vacantia, & non prouiſa à collatoribus ordinarijs in tempore ſibi ſtatuto, quæ vocaẽ collatio per deuolutionẽ, vt tradit latiſſime Quaranta in 8. reg. Cancellariæ fol. 421.

7 Quæ eſt collatio, quæ pertinet ad ſolũ Epiſcopum?

℟. De Iure omnia beneficia vacantia in quatuor menſibus anni in ſua diœceſi. Secundo, ſi Epiſcopus gaudeat alternatiua pertinent ad ſuam collationem omnia beneficia vacantia in ſex menſibus alternando, in quibus Epiſcopus habet plenariam poteſtatem prouidendi perſonam idoneam abſq; cõſilio, vel cõſenſu capituli, & ipſe dat prouiſum ſuum titulum, & abſq; alia expeditione bullarum, talis prouiſus iuſte poſſidet. c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur in 6.

8 Quæ eſt collatio, quæ pertinet ad capitulum, & Epiſcopum ſimul, quæ vocatur ſimultanea?

℟. Quado capitulum habet Ius prouidendi, & totum capitulum habet vnam vocem æqualem cum Epiſcopo, tunc dicitur collatio ſimultanea, quia ſimul pertinet ad capitulum, & ſimul pertinet ad Epiſcopũ cũ ęquali poteſtate, vt habetur in c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur in 6.

9 In collatione ſimultanea ſi diſcordent capitulũ, & Epiſcopus, ad quem deuoluitur collatio?

℟. Ad Summum Pont. qui libere poterit prouidere nominatum ab Epiſcopo, vel nominatum à capitulo, vel tertiam perſonam, vt ſibi placuerit; ratio eſt, quia Summus Pont. non habet manus ligatas.

10 Quando capitulum habet collationem ſimultaneam cum Epiſcopo ſede vacan-

cante, poterit facere collationem canonicatus, vel præbendarum pertinentium ad ſuam collationem?

℟. Epiſcopo mortuo, vel ſuſpenſo, capitulum, qđ habet ſimultaneam, poterit facere collationē beneficiorum vacātium ſine Epiſcopo, & è cōtra; ſi oēs canonici ſint excōmunicati, Epiſcopus ſolus poterit facere collationē ſine capitulo; ratio eſt, quia quādo ſunt duo collatores ęquales vno mortuo, vel lōga abſentia impedito, alius ſupplet eius vices ne beneficia diù vacēt, & ſint ſine poſſeſſore, vt habeť in c. 1. ne ſede vacāte aliqd innoueť in 6.

11 Quomodo acquiritur Ius ſimultaneæ à capitulo cōtra Epum, vt neceſſario ſimul debeant eligere canonicos?

℟. Per priuilegiū Apoſtolicū, & bullā ſibi cōceſſam, & etiā per immemorabilem cōſuetudinem, quia Ius eligēdi pręſcribitur, & canonici ſunt capaces præſcribēdi cōtra Epiſcopum, vt habetur in c. cū Eccleſia, de elect.

12 Capitulū quod hēt collationē ſimultaneā, in quibus menſibus pōt vti illa?

℟. Solū in quatuor mēſibus anni collatoribus ordinarijs reſeruatis, nēpe in menſe Martij, Iunij, Septembris, Decembris, & in hac Eccleſia Epus nō gaudet alternatiua in collatione illorū beneficiorū, vel canonicatuū, in quibus talis Eccleſia hēt ſimultaneam, ſed gaudet dicta alternatiua in oībus alijs beneficijs in qbus ipſe ſolus eſt collator, vt tenēt DD. in d. c. 1.

13 Quæ eſt collatio, quę pertinet ad Epum cum conſenſu, vel aſſenſu capituli?

℟. Quādo in prouiſione alicuius canonicatus, vel dignitatis de cōſuetudine, vel priuilegio Epus ingreditur capitulum, & dicit talem præbendā vacaſſe, & quod ipſe eā cōfert in perſonā Petri, quę ſibi videtur idonea, & tunc capitulū cōſentit, vt habeť in c. 1. ne ſede vacāte aliquid innoueť in 6.

14 Quādo capitulum habet Ius cōſentiendi, poterit ſede vacāte, vel Epo excōmunicato, prouidere canonicatum, vel præbendam vacātem in quatuor menſibus ordinarijs.

℟. Non, ſed deuoluitur ius collationis ad Sum. Pont. Epiſcopo mortuo; ratio eſt, quia Ius conſentiendi, vel conſiliandi non eſt Ius conſerendi, ſed quid diſtinctum, vt habetur in c. 1 ne ſede vacāte aliquid innoueť in 6.

15 In collatione, quam habet Epiſcopus de conſenſu, vel aſſenſu Capituli, poterit capitulū cōtradicere, vel nominare aliam perſonam diſtinctam, quā nominat Epiſcopus?

℟. Nō poterit capitulum nominare aliā perſonā, qa tunc haberet ſimultaneā, cum Epo, ſed bene poterit proponere Epo illam perſonam non eſſe idoneā, vel opponere aliquos defectꝰ, & hoc audito, Epus poterit nominari aliā perſonam, vel illā, quam prius propoſuit, quia Epus ſolum teneť petere cōſilium, vel aſſenſum, ſed nō teneť neceſſario eum ſequi DD. in c. 1. ne ſede vacantè aliquid innouetur.

16 In collatione, quā Epiſcopus habet de conſenſu capituli, ſi capitulum appellet à prouiſione facta ab Epo, hæc appellatio, quem effectuum habet?

℟. Solum effectum deuolutiuum, ſed non ſuſpenſiuum, & poſſeſſio debet dari prouiſo ab Epo, imò hæc appellatio erit quaſi friuola, niſi capitulum opponat defectum, q reddat inhabilē & incapacem talem prouiſum, ſicut ſi opponat, quod nō eſt baptizatus, vel hæreticus, vel excommunicatus.

17 Quomodo cognoſcitur quod Eccleſia

Cathedralis non habet Ius ſimultaneę, ſed ſolum Ius conſentiendi?

℟. Videndo omnes prouiſiones prętaritas, & ſi fuerit aliqua prouiſio facta in menſe, in quo Epus gaudet alternatiua, tunc certe cognoſcit capitulum, nō habere ſimultaneā, neq; Ius prouidendi, ſed ſolum Ius cōſentiendi propter honorem. Secundo, ſi nō Inuenitur aliqua prouiſio, in qua capitulum diſcordauit cum Epiſcopo, & nominauit aliam diſtinctam perſonā; ex his clare colligitur capitulum non habere Ius ſimultaneę. Tertio, ſi capitulum nunquam in tempore ſedis vacantis fecit collationem alicuius præbendæ, imò ſi præbenda vacauit, Epiſcopo mortuo, & Papa prouidit, certiſſimum eſt capitulum, non habere ſimultaneam.

18 Quæ eſt collatio, quæ pertinet ad Abbatem cum conſilio, vel conſenſu Epi?

℟. Quando aliqs inſtituit aliquod beneficium, vel cappellaniam, & iubet, vt eam prouideat aliqua perſona particularis cum cōſenſu tamen Epiſcopi, tunc Epiſcopo mortuo, vel longe abſente, talis pſona poterit facere collationē, abſq; illo cōſilio, ne beneficiū dicaē vacare, vt habeē in c. 1. ne ſede vacante aliquid innouetur in 6.

19 Quæ eſt collatio, quę pertinet ad ſolum capitulum?

℟. Quando capitulum eſt in conſuetudine immemorabili, vel habet priuilegium pꝛouidendi canonicatus, vel aliqua beneficia, vel cappellania ſine Epiſcopo, tunc in his Epiſcopus ſolum habet approbationem ſcientiæ. c. cum Eccleſia, de electione.

20 Quis dicitur ordinarius collator?

℟. Epiſcopus, & capitulum. Gl. in c. quamquam de elect. in 6. & Steph. Quaranta in 8. reg. cancellariæ.

21 Quibus modis confert Summus Pont. beneficia?

℟. Iure ſuo per deuolutionem, per præſentationem, per reſignationem, & per affectionem. Regula Cancellariæ 8. Steph. Quaranta vbi ſup.

22 Quis dicitur inferior collator?

℟. Aliqs, Abbas, vel Dignitas, quādo habet facultatem virtute alicuius fundationis inſtituēdi aliquem in aliqua cappellania, vel beneficio de iure patronatus. Clemen. vnica, de ſupplenda neglig. Prælator. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 18. Bull. Pij V. in n. 32.

23 Si collatio ad Prælatū regularē, vel inferiorem collatorē ſpectet, & cōſtituto tēpore, nō cōferat, ad quē deuoluiē?

℟. Si Prælatus ſit exemptus, ad ſedem Apoſtolicam: ſi nō ſit exēptus, ad Ordinarium. clem. vnica, de ſupplenda neglig. prælator.

24 Quę collatio eſt magis priuilegiata, collatio ordinaria, vel à collectore inferiori?

℟. Collatio ordinaria, qa tribuit titulum coloratum, ex iuris diſpoſitione. ſed q habet collationem ab inferiori collatore, teneē probare priuilegium in cuius virtute facta fuit collatio. Pariſ. con. 95. n. 8. vol. 4. Abb. in c. porro, de priuileg. Anth. de mandato Princip. ℱ. deinde.

25 Intra quod tempus debet Epiſcopus conferre beneficium?

℟. Intra ſex menſes à die notitię, & non vacationis computandos. c. licet, de ſupplend. neglig. Prælator. c. nulla, de conceſſione præbendæ. Bulla Pij V. de collationibus.

26 Si Epiſcopus fuit impeditus, vel excommunicatus, currit ne tempus?

℟. Non, ſed numeraē totum tempus, quo

quo habuit impedimentum. c. quia diuerſitatem, de cõceſſione prębẽdę.

27 Poteſt Epus conferre beneficia vacãtia ob non factã publicationem reſignationis, quæ pręcipitur in Bulla Greg. XIII. de reſignationib. publicandis?

℞. Non, ſed Papa, vt apparet in Bulla de reſignationibus faciendis.

28 Beneficia ſęcularia cuiuſcumq; generis ſint, poſſunt ne conferri fratribus regularibus?

℞. Nõ, ſine diſpenſatione Apoſtolica. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 11. de refor.

29 Collatio cappellaniæ poteſt ne conferri ſimplici clerico?

℞. Poteſt, & non tenetur ſumere ordinem ſacrum, niſi in fundatione cautũ ſit, & poterit onera Miſſarum p aliũ ſatisfacere. DD. ſuper c. 5. ſeſſ. 25.

30 Collatio beneficij facta in eo, q non habet legitimam ætatem, vel in eo, qui non habet ordinem, eſt ne valida?

℞. Non. Nauar. conſ. 1. de ætate, & qualitate. n. 1.

31 Si Epiſcopus cõferat beneficium alicui abſq; mentione primi beneficij, talis collatio erit ne nulla?

℞. Non, qa pręſupponitur, Epiſcopũ habuiſſe notitiã per librum viſitationis, & vbi non eſt ignorantia, nõ eſt defectus. clem. ſi. de offic. ordinarij.

32 Epiſcopus poteſt conferre beneficia per aſcenſionem ad Epiſcopatum?

℞. Non, quia Papę ſunt reſeruata. in Reg. 8. Cãcellariæ, Quarãta vbi ſup.

33 Poteſt Epiſcopus conferre beneficia vacantia per priuationem?

℞. Poteſt, ſed non conſanguineo, nec familiari ſuo, nec reſignatis, vt non detur occaſio, vt facilius, & citius ſententia priuationis detur, Bulla Pij V. 58. in n. §. qui vero.

34 Poteſt ne Epiſcopus conferre beneficiũ eidem priuato?

℞. Poteſt, niſi priuatus fuerit de obtinẽdo in poſterũ aliquod beneficiũ, quia tunc ſententia annullaretur.

35 Si Epiſcopus conferat irregulari beneficium in caſibus occultis, in quibus ipſe poteſt diſpenſare, videtur ne ex hoc diſpenſaſſe?

℞. Non, quia irregularitate requiritur expreſſa diſpenſatio, & habilitas ante collationem.

36 Poteſt ne Epiſcopus conferre beneficia abſenti?

℞. Poteſt, & debet prouidere, vt intra certum tempus acceptet, & ante poſſeſſionem litterę expediẽdæ ſunt, & talis electus abſens poteſt accipere poſſeſſionem per procuratorem. c. accedens. tit. de præbendis.

37 Poteſt Epiſcopus ante abſentis acceptationem, reuocare collationem, & alteri conferre?

℞. Non, quia prouiſus acquiſiuit, ius per prouiſionem, in eius fauorem factã. c. ſi tibi abſenti, de præbend. in 6.

38 Si de facto Epiſcopus conferat ante acceptionem, & primus acceptet, ſecunda collatio erit ne valida?

℞. Non, etiam ſi fuerit ſub conditione ſi primus non accepraurit, vel reputauerit. c. 1. de elect. in 6. & c. 2. de conceſſione præbendæ.

39 Epiſcopus cõferens beneficium, poteſt ne imponere onus fabricandi Eccleſiam dirutam?

℞. Minime, quia collatio debet eſſe pura, & non conditionalis.

40 Poteſt ne Epiſcopus conferre beneficia illegitimis?

℞. Vnum tantum. c. 1. de filijs Preſbyt. in 6. iuncta gloſ.

41 Intra quod tempus debet Epus conferrę beneficia coram ęo reſignata?

℞. In-

℞. Infra mẽſem ex bulla Greg. XIII. de reſignationib. & publicationibus.

42 Intra quot menſes tenetur Epiſcopus prouidere beneficia curata in ſuis menſibus vacantia?

℞. Intra ſex mẽſes, & ipſis elapſis, deuoluitur ad ſedem Apoſtolicam. Bulla Pij V. 32. in nu.

43 Beneficia vacantia in menſibus Apoſtolicis, intra quod tempus tenetur Epiſcopus prouidere?

℞. Intra quatuor mẽſes, alias illis trãſactis abſq; ordinariorum concurſu, collatio ĩ curia fiet. bull. Pij V. 32. ĩ n.

44 Poteſt Epiſcopus conferre beneficia vacãtia in Curia Romana ſuæ diœceſis ſi vacent ſuo in menſe?

℞. Nõ, ſed Papa, c. licet, de pbend. ĩ 6.

45 Poteſt Epiſcopus conferre beneficia filijs hæreticorum?

℞. Non, neq; nepotibus. c. ad abolendã, de hæret. Pegna. 3. p. directorij Inqſitor. cõſ 162. verſ. ad hoc collatio.

46 Si hæreſis fuerit occulta, valebit ne collatio?

℞. Affirmatiue, quia illa pœna ſolum impouitur hæretico, cui hæreſis deducta fuit in forum exteriorem.

47 Collatio beneficij facta excõmunicato licet ignoret illum eſſe excommunicatum, valet ne?

℞. Non, quia excommunicatus eſt membrũ putridum, & ſic eſt incapax beneficij. Nau. c. 27. n. 272.

48 Collatio beneficij facta periuro tenet ne?

℞. Non, & erit annullanda per ſententiam. Abb. in c. querelam, de iureiurando.

49 Beneficia poſſunt conferri conſtituto in minoribus ordinibus ante decimum quartum annum.

℞. Non abſque diſpenſatione. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 6. de reform.

50 Beneficiũ ingredientis religionẽ, quãdo poteſt conferri?

℞. Sequuta pfeſſione, vel ante ſi accedat conſenſus ingredientis. c. beneficium, de reg. iuris in 6.

51 Vicarius poteſt ne cõferre beneficia ſpectantia ad collationem Epiſcopi?

℞. Poteſt, ſi habeat ſpeciale mandatũ, alias non poterit.

52 Quando collatio ſpectat ad Epiſcopũ, & capitulum communiter, alter ſine altero poterit ne conferre talem collationem?

℞. Non poterit, & collatio ab vno facta ſine alio, nulla erit, & deuoluitur ad Sũmũ Pont. DD. ſuper c. 18. ſeſ. 24

53 Quando collatio ſpectat ad capitulum, & intra ſpatium ſex menſium non cõferat, ad quem deuoluitur collatio?

℞. Ad Epũm, & eo negligẽte, ad Metropolitanũ. Bulla Pij V. 32. in n. & ſi cõferatur à capitulo poſt ſex menſes non valebit niſi ſit de conſenſu Epi. c. litteras, de cõceſſione prębendę. c. licet. c. fin. de ſupplenda neglig. prędat.

54 In conferendis beneficijs curatis, quis ordo eſt ſeruandus?

℞. Poſitis à Concil. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 18. & Bulla Pij V. ſuper collatione beneficiorum parochialium data chalendis Aprilis 1568. vt dixi lib. 4. cap. 43.

55 Quibus perſonis debent conferri beneficia curata?

℞. Perſonis dignis, qui per ſeipſos curam animarum exercere valeãt alias prouiſio erit nulla. Trid. ſynod. ſeſſ. 7 c. 3. de reform.

56 Dignitates curam animarum habentes, quibus debent conferri?

℞. Attingẽtibus vigeſimũ quintũ annũ cum doctrina ad ſuũ munus exequẽdũ neceſſaria. Trid. ſy. ſeſ. 24. c. 12

Si

57 Si Epiſcopus conferat beneficium indignis, qua pœna punitur?

℞. Si per concilium Prouinciale monitus talis Epiſcopus non reſipuerit, & ſe emendauerit, ſuſpenditur à collatione beneficiorum donec per Sūmū Pont. reſtituatur. c. graue de præbendis, & dignit.

58 Si Epiſcopus contulit alicui beneficiū, quod non poterat dare, quia nō erat ſuæ prouiſionis, ſed Summi Pont. ad quid tenetur?

℞. Ad dandum eidem perſonę primū beneficium ſuæ prouiſionis, quod vacauerit; ratio eſt ne videatur fraudulenter feciſſe primam prouiſionem, & etiam, quia iam ſemel approbauit talem perſonam, non debet illam relinquere deſtitutam à congrua ſubſtentatione. cap. inter cętera, de præbend. & dignitatibus.

59 Si duo concurrant coram Epiſcopo in aliquo beneficio, vel dignitate, & vnus ſit ordinatus ab ipſo Epiſcopo, & alius fuit ordinatus ab alio Epiſcopo, cui debet Epiſcopus conferre tale beneficium?

℞. Si in cæteris qualitatibus iſti duo ſint æquales, vel quaſi æquales, Epiſcopus debet conferre beneficiū ordinato à ſe; ratio eſt, quia illum habet tanquam filium, & tenetur eum quodam modo alere; quia intercedit quoddam vinculum reuerentiæ, & amoris inter Epiſcopum, & ordinatum, ſicut inter patrem, & filium.

60 Beneficium non vacans, poteſt ne conferri certæ perſonę?

℞. Non, ſed bene poterit collegio perpetuo vniri. Abb. in capit. cum veniſſet. num. 10. de reſtitut. ſpoliator.

CAPVT LIIII.

DE ALTERNATIVA.

1 In quibus mēſibus poteſt Epiſcopus conferre beneficia?

℞. Regulariter in quatuor menſibus, videlicet, Martij, Iunij, Septēbris, & Decēbris. Quaranta reg. Cācellariæ. 8. clem. 8.

2 Epiſcopus, qui gaudet alternatiua, in quibus menſibus poteſt conferre beneficia?

℞. In ſex menſibus, videlicet, Februarij, Aprilis, Iunij, Auguſti, Octobris, Decembris. d. Reg. 8. Cancellar. §. inſuper.

3 Quid debet agere Epiſcopus, vt gaudeat alternatiua?

℞. Duo. Primo reſidere vere, & realiter in ſua Eccleſia, & diœceſi. Secūdo acceptare alternatiuam, & facere inſtrumentū acceptionis ſigillo proprio munitum, ſua manu ſubſcriptū, datum in aliquo loco ſuæ diœceſis, & tranſmittere ad datarium Papæ, & poſtquam fuerit in dataria recognitum, & regiſtratum gaudebit priuilegio alternatiuę, & non ante, & hoc expreſſe diſponitur in eadem reg. 8. cancellariæ.

4 Si Epiſcopus abſit ex cauſa neceſſaria à ſua Eccleſia, vel ex mandato ſedis Apoſtolicæ, poterit ne gaudere priuilegio alternatiuę, quam in curia acceptauit?

℞. Non, quia conditio reſidendi eſt taxatiua, quę excludit, & negat omne

ne aliud tempus, & aliã cauſam. Barthol. in leg. 1. n. 1. ff. ſi quis ius dicenti non obtemperauerit, Ruy. conſ. 133 nu. 6. vol. 1.

5 Si Epiſcopus abſens à ſua diœceſi breui tẽpore, & relinquat familiam in ſuo palatio veluti per viginti dies, vel triginta, & tẽpore abſentiæ vacauerint beneficia in menſibus alternatiuæ poterit ne illa prouidere?

℞. Bene poterit, quia in ciuitate dicitur manere, licet ibi non ſit præſens, quia habet familiam in ciuitate. Bathol. in l. 1. num. 7. ff. de liberis agnoſcendis. Fely. in cap. quoniam frequenter. num. 10. vt lite non conteſtata. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat.

CAPVT LV.

DE PERMVTATIONIBVS.

1 QVid eſt permutatio de iure ciuili?

℞. Eſt certa rei ad alteram mutua præſtatio. l. 1. ff. de rerum permutat.

2 Quid eſt permutatio de iure canonico?

℞. Vnum pro altero beneficio accipere, Mandoſius, deſignatu. gratiæ. tit. de permut. beneficior.

3 Quid requiritur in permutatione?

℞. Beneficium ab vtraq; parte, & cauſa cognita, & probata ab eo, qui debet admittere permutationem.

4 Quotuplex eſt permutatio?

℞. Duplex, alia ſimplex, quando vnũ beneficium pro altero ſimpliciter ꝑmutatur, alia non ſimplex, quando in permutatione reſeruatur aliqua penſio, vel fit cum pacto, vt vnus ſoluat alteri expenſas bullatum, quæ conditiones exprimi debent in permutatione beneficior.

5 Epiſcopus poterit accipere reſignationes factas in manibus ſuis, cauſa permutationis?

℞. Poterit, ſi permutationes ſint ſimplices. Clem. vnica, de permutatione. lib. 6.

6 Quibus poterit Epiſcopus conferre talia beneficia cauſa permutationis reſignata?

℞. Ipſis permutatis, & non alijs. clement. vnica de permutatione. lib. 6. Bulla Pij V. de reſignatione. Abb. in cap. inter cætera, de præbendis, & dignitatibus.

7 Beneficium Iuris patronatus, poteſt ꝑmutari ſine licẽtia patroni, & ab Epiſcopo conferri?

℞. Generaliter loquendo non; Pariſ. lib. 2. quæſt. 4. num. 10. de reſignat. beneficiorum.

8 In quibus caſibus poterit Epiſcopus ſine conſenſu patroni conferre beneficium Iuris patronatus?

℞. Primo, quando patronus vocatus eſt peremptoriẹ cum expreſſione cauſæ, & non comparet. Secundo, quãdo permutatio fit cum clauſula, ſi patrono placuerit, tũc enim permutãs effugiet pœnas. Tertio, ſi fiat magna vtilitas Eccleſiæ, puta ſi ſint hæretici, & ſi ſit magnus Theolus, qui accipit beneficium, vel exemplaris vitæ, & magnæ ſanctitatis. Quarto, ſi Romanus Põtifex in expeditione, & Bulla derogat Iuri patronatus, ſpeciatim. Pariſ. in tit. 9. cit. de benef. reſignat.

ſignat. & alij.

9 Permutatio poteſt ne impediri ab his, qui expectant beneficia, vel præbendas, primo vacaturas authoritate Apoſtolica?

℞. Non c. 2. de renuntiatione in 6. ratio eſt, quia cum damno obtinétium Summus Pontif. non facit gratiam præbendæ primo vacaturæ.

10 Si permutatio non habeat effectum, & ambo volunt redire ad ſua beneficia, indiget ne noua collatione?

℞. De conſuetudine non. Rebufus, de permutatione. num. 12. Ioannes Andreas in c. vnico, de rerum permut.

CAPVT LVI.

DE RENVNTIATIONIBVS.

1 Quid eſt renuntiatio?

℞. Iuris proprij, ſeu rei perſonæ ſpontaneç repudiatio, c. cum periculoſum, 7. q. 1. & Bertachinus verbo renuntiatio. citans dictum caput.

2 Quotuplex eſt renuntiatio?

℞. Duplex expreſſa, quādo fit in ſcriptis verbis expreſſis, tacita; quando fit ſine verbis, vt per ingreſſum religionis, crimen commiſſum, vel adoptionem beneficij incompatibilis.

3 Quę differentia eſt inter rēnūntiationē, & reſignationem?

℞. Magna, nam reſignatio ſemper eſt in fauorem certæ perſonæ nominatæ à reſignante; renuntiatio vero non eſt in fauorem alicuius perſonæ, vt ſuperior libere prouideat, quem voluerit. Iterum reſignatio ſemper eſt de re, vel beneficio iam poſſeſſo; renuntiatio vero aliquando eſt de Iure poſſidendi. Goffred. verb. renūtiatio.

4 Papa poteſt renuntiare papatui?

℞. Poteſt, & illum nō poterit iterum reaſſumere, ſed non poterit reſignare in fauorem alicuius certę perſonę, cum ipſe ſibi non poſſit eligere ſucceſſorem. Fely. c. 1. de conſtit. col. 42 c. Apoſtolica 8. q. 1.

5 Epiſcopus poteſt abſque licentia renuntiare ſuæ Eccleſiæ, vel eā cedere?

℞. Non, imò illi dari non poteſt, niſi cauſa ſenectutis. c. 1. eod.

6 Beneficiatus poteſt renuntiare beneficio ſine licentia ſuperioris?

℞. Non. c. admonet. eod. tit.

7 Renuntiatio beneficij in manibus laici valet ne?

℞. Non, & renuntians priuatur beneficio. c. quod in nobis, de renunt.

8 Qui habet renuntiandi licentiam, & reſpuit, poteſt ne compelli?

℞. Poteſt. c. quidam. eod. tit.

9 Qui renunciat beneficio, & iurat renuntiationem, poterit ne iterum admitti de conſenſu maioris partis capituli?

℞. Poterit cum iuramentum non extendatur vltra id, quod profertur. c. cum, de renunt. ſed ipſe illud repetere non poteſt ſine conſenſu capituli. c. ex tranſmiſſa, eod. tit.

10 Quæ eſt cauſa propter quam Papa poteſt concedere, vt Epiſcopus cedat Eccleſiæ?

℞. Si probabiliter timeat mortem, aut non habet vnde ſubſtententur. c. ad ſupplicationem eod. titu. & ſunt etiam aliæ ſex cauſæ propter quas Papa concedit licentiam his verſibus contentæ. Debilis, ignarus conſcius irregularis quem mala plebs odit dās

Ccc ſcan-

ſcãdala cedere poſſit. c. niſi cum pridem eodem tit.

11 Ex quibus cauſis poteſt Epiſcopus mutari ex vna Eccleſia in alteram?

℟. Non auaritiæ, & maioris lucri, dominationis, vel declarationis, ſed ſolum ex cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis. c. mutationes, 7. q. 1.

12 Si aliquis Epiſcopus renuntiauit propter crimen poterit reaſſumere?

℟. Non, ſecus autem ſi propter infirmitatem, vel defectum ſcientiæ, quæ tempore tolli poterat. c. poſt trãslationem, eod. tit.

13 Poteſt ne qs priuari beneficio ſuo propter infirmitatem?

℟. Non. c. Pontifices. 7. q. 1. ſed poteſt illi dari coadiutor. q. 7. q. 1. petiſti.

14 Qui ſponte renuntiauit electioni de ſe factæ, poterit iterum eligi?

℟. Non. c. in præſentia eod. tit. de renuntiatione.

15 Si quis renuntiauit litteris beneficialibus, & ante renuntiationem facta eſt inſtitutio, videtur ne renuntiaſſe inſtitutioni?

℟. Non, quia renuntiatio tantum valet quantum ſonat. capit. ſane eodem titul.

16 In vna eademq; Eccleſia poſſunt ne eſſe duo Epiſcopi?

℟. Non. c. in apibus 7. q. 1.

17 Illegitimus poteſt renũtiare beneficio, ad quod fuit diſpenſatus ex cauſa permutationis.

℟. Non, qa gratia diſpenſationis verificata eſt in primo actu, & ſic neceſſario debet exprimere, quod diſpenſatus fuit ad tale beneficium, & valorem primi, & ſecundi beneficij, vt congrue ſubſtentetur.

CAPVT LVII

DE RESIGNATIONIBVS.

1 Qvid eſt acceſſus?

℟. Acceſſus, eſt quando Sũmus Pont. beneficium puero non habenti ætatem concedit, & iſte acceſſus ſublatus eſt per Trid. ſy. c. 7. ſeſſ. 25. de refor.

2 Quid eſt regreſſus?

℟. Quando Summus Pont. concedit alicui ſucceſſionẽ alicuius beneficij, vt illud poſſideat poſt mortem alicuius, & hoc ſublatum eſt per Cõc. Trident. c. 7. ſeſſ. 25.

3 Quid eſt reſignatio?

℟. Iuris proprij ſpõtanea refutatio.

4 Quotuplex eſt reſignatio?

℟. Duplex, abſoluta, quãdo quis ſine aliqua cõditione reſignat: cõditionalis eſt, quando quis reſignat ſeruãdo ſibi aliquam penſionem. c. tua nos, de ſimonia. Puteus. dec. 158. lib. 3.

5 Poteſt Epiſcopus admittere reſignationes beneficiorum?

℟. Poteſt, ſiue ſint ſimplicia, ſiue curata, dummodo reſignatio fiat ſine nominatione perſonæ, nec reſeruatione perſonæ. bulla Pij V. quę incipit, quanta Eccleſiæ Dei 58.

6 Quibus ex cauſis poteſt Epiſcopus admittere reſignationes?

℟. Ex cauſis à iure expreſſis, nẽpe qñ de iure, vel de facto inſeruire Eccleſię nõ poſſunt, puta qa ſunt crimine, vel cẽſura irretiti, vel habent duo incõpatibilia, vel volũt ingredi religionẽ, vel

vel contrahere matrimonium, aut habēt graues inimicitias, vel ſenio ſunt confecti, vel nimia infirmitate impediti. d. Bulla Pij V.

7 Quæ crimina erunt cauſæ ſufficientes ad amittendã reſignationem beneficiorum?

℞. Si ſit adulter, homicida, ſimoniacus, concubinarius, exul, irregularis, ſi ſcandaloſe viuat. Pariſ. de reſignat. beneficior. lib. 5. 6. q. Abb. c. 1. de iudicijs, & Steph. Quaranta in tract. de benefic. reſignatione.

8 Quę debilitas corporis requiritur, vt ſit cauſa ſufficiens ad reſignationem?

℞. Quælibet debilitas impediens ſeruitium Eccleſiæ, ſiue proueniat ex ſenectute, ſiue ex morbo accidentali. c. niſi §. alia, de renunt.

9 Qui defectus ſcientiæ requiritur ad reſignationem, & renuntiationem?

℞. Quando caret ſcientia, mediocri. c. cum nobis, de elect. c. venerabilis, de præbend.

10 Quomodo debent intelligi inimicitiæ, & malitiæ plebis, ad hoc vt ſint cauſæ renuntiationis?

℞. Quando inimicitiæ ſunt tam arduæ, & plebs, tam duræ ceruicis, & homines tantæ malitiæ, vt apud ipſos amplius proficere Prælatus non poſſit. Steph. Quaranta in tit. de benef. reſignatione. § qui etiam.

11 Quod ſcandalum eſt ſufficiens ad renuntiationem?

℞. Non intelligitur de omni ſcandalo, ſed de illo, quod ſedari nõ poteſt abſq; peccato mortali. Steph. Quaranta vbi ſup.

12 Quãdo quis renuntiat beneficio, vſque ad quem diem percipit fructum?

℞. Ex communi ſententia, vſq; ad extenſionem conſenſus.

13 Si quis locauit ad triennium ſuum beneficium, & poſtea illud reſignet, reſignatarius de nouo intrans, tenebitur ne locationi?

℞. Non, niſi ſit inutilitatem Eccleſię.

14 Si in reſignatione committitur ſimonia, reſtituitur beneficium ad reſignãtẽ?

℞. Non, ſed vacat, vt dixi lib. 3. c. de ſimonia.

15 Quibus poteſt conferre Epiſcopus beneficium ſibi reſignatum?

℞. Quibuſcunq; idoneis pſonis ſimpliciter, ſed non ſuis conſanguineis, nec familiaribus, ſub pęna ſuſpenſionis à collatione beficiorum, neque conſanguineis reſignantis, neq; famiIiaribus cum tales non nominentur in reſignatione, quia hoc eſt prohibitum in dicta Bulla Pij V. quę incipit, quanta Eccleſiæ commoda, & tenet Quaranta in tit. de benef. reſignat. §. cęterum. fol. 102.

16 Si quis cõmittat aliqd delictũ, cuius pęna ſit priuatio beneficiorum, poterit ne talis, lite pẽdẽte de Inquiſitione, reſignare ſua beneficia in fauorem alicuius?

℞. Poterit, etiã poſt ſentẽtia, appellatione pẽdẽte reſignare ſua beneficia in manibus Epi ſimpliciter, & in manibus Sũmi Põt. in fauorẽ alicuius pſonæ; ratio eſt, qa nemo priuatᷓ ſuo beneficio, & ſuo iure, vſq; ad ſentẽtiã vltimam definitiuam. Quarãta de benefic. de reſignat. fol. 104. Boer. dec. 205. Lancell. de attentatis. c. 5. n. 10.

17 Reſignans beneficium in manibus ordinarij, poterit ne iterum idem beneficium recuperare?

℞. Nõ, vt tollatur oĩs fraus, & dolus. Pariſ. tract. de benef. reſign. q. 6. n. 12 Quarãt. eod. tra § circa renũtiationẽ.

18 Si procurator ad reſignãdum beneficiũ re-

reuocetur, valet ne reſignatio?

℞. Si reuocatio non fuit notificata procuratori anteaquam extendat cõſenſum valebit talis reſignatio; Puteus dec. 428. lib. 1. Pariſius de reſignatione beneficiorum lib. 9. quæſtio. 27. num. 1.

19 Si quis obtineat licentiam à Papa ad reſignandum, & poſtea eum pœnitet, & reuocat, poterit Papa eum compellere?

℞. Affirmatiue, quia Papa ſemper conſiderat commodum Eccleſiæ, & quod primum fuit voluntarium, poſtea eſt neceſſarium. cap. quidam, de renuntiatione.

20 Si Epiſcopus ſit intra curiam, poterit ne admittere reſignationem beneficij ſuæ diœceſis?

℞. Affirmatiuè, ſed debet exire extra mœnia vrbis ob reuerentiam Papę ad ea conferenda.

21 Capitulum ſede vacante poterit ne admittere reſignationem?

℞. Poterit, ex cauſa, quia ſuccedit Epiſcopo in omni iuriſdictione.

22 Capitulum ſede vacante, poterit præſtare authoritatẽ ꝑmutationi præſtitæ?

℞. Põt illis beneficijs exceptis, quorum collatio, electio, ſeu pręſentatio pertinet ad ſolum Epiſcopum, quia in illis capitulum non ſuccedit, ſed neceſſario expectãdus eſt Epiſcopus de nouo intrans. Abb. in clementina vnica, de rerum permutatione, num. 7.

23 Si reſignatio, & permutatio completa ſit ex vna parte, & per alterã ſtat quo minus adimpleatur, debet ne reſtitui pars ad ſuum beneficium?

℞. Debet, quia durum eſſet, vt abſq; ſua culpa perderet ſuum beneficium. c. cum vniuerſorum, de rerum permutatione. capit. propoſuit de conceſſione præbend.

24 Quotuplex eſt renuntiatio?

℞. Duplex, expreſſa, quãdo fit in ſcriptis, vel verbis expreſſis, tacita, per ingreſſum religionis, per crimen commiſſum, & per adeptionem beneficij incompatibilis. DD. in cap. cum vniuerſorum.

25 Quid requiritur ad hoc, vt renuntiatio teneat?

℞. Vt fiat ſcienter, ſpõte, pure in ſcriptis, & quod renuntians poſſit renuntiare.

26 Poteſt Epiſcopus renuntiare Ep̃atum?

℞. Poterit ex cauſis cõtentis in c. niſi de renuntiatione?

27 Illegitimus poteſt renuntiare beneficiũ ad quod fuit diſpenſatus ex cauſa permutationis?

℞. Non, quia gratia diſpenſationis verificata fuit in primo actu.

CAPVT LVIII.

DE PVBLICATIONIBVS FACIENDIS.

1 Intra quod tempus debet fieri reſignationis publicatio?

℞. Intra nouem menſes à die datæ citra montes, ex Bulla Greg. XIII. 87. in num.

2 Quomodo fit reſignationis, vel permutationis publicatio?

℞. Si ſint in manibus ordinarij, debẽt fieri die feſtiuo, vel dominico in Eccleſia, & affigi ad portas Eccleſiæ, & de his Notarius debet facere fidem. Bulla Gregorij XIII. in num. 87.

Bul-

Bullæ Pij V. ſuper admittendis reſignationib. 58.

3 Quomodo debet fieri publicatio reſignationis, vel permutationis?

℞. Siue facta fuerit in manibus Apoſtolicis, vel ordinarijs, debet fieri talis publicatio, in Cathedrali, & affigi in portis Eccleſiæ Cathedralis, & in portis Eccleſiæ ipſius beneficij, & legi bulla reſignationis die feſtiuo, vel dominico, in Miſſa maiori, & Notarius de ijs debet facere fidem. Bulla Greg. XIII. 87. in nu. Bull. Pij V. ſuper admittendis reſignationibus, qđ etiam fieri debet cum eo, qui habet beneficium litigioſum.

4 Si beneficium ſit rurale, & non habeat Eccleſiam, vel ſit bellum, vel peſtis, quid agendum?

℞. Si ſit rurale beneficium, publicatio fiat in Eccleſia parochiali, proximiori: ſi ſit bellum, vel peſtis debet ſummi teſtimonium, & fieri publicatio in proximiore Cathedrali, vel Parochiali; vt patet ex ſupra dicta bulla ※. ſi vero Eccleſia.

5 Si quis reſignet beneficium, & non faciat publicationem, intra tempus debitum, quam pęnam incurrit?

℞. Beneficium ipſo iure vacat ad prouiſionem ſedis Apoſtolicæ, & neque reſignans, nec ille, in cuius fauorem reſignatum eſt poterunt illud retinere dicta bulla.

6 Coadiutoriæ ſunt ne publicandę?

℞. Affirmatiuē; quia vbi eadem ratio, idem Ius eſſe debet illud ff. ad legem Aquiliam, Crauetta conſ. 183. num. 5. licet aliqui dicant coadiutorias, non cadere ſub dicta cōſtitutione de publicandis reſignationibus, ſed ſecurius eſt eas publicare.

7 Regula de triennali, quibus non ſuffragatur?

℞. Illis, qui non faciunt dictam publicationem reſignationis; ratio eſt, qa in duobus caſibus, non ſoffragatur in his, qui per ſimoniam obtinuerunt beneficia. Secundo non ſuffragatur his, qui obtinent ſine titulo beneficia reſeruata ſedi Apoſtolicæ, & qa, qui non faciunt publicationem ex dicta bulla perdidit titulum, ideo illi ſuffragatur regula de triennali. tenet dicta Bulla Gregorij XIII. ※. quod ſi quidquam. Pariſius conſil. 176. & 185. lib. 4. Put. diſt. 250. lib. 2.

CAPVT LIX.

DE VNIONIBVS.

1 Quid eſt vnio?

℞. Aggregatio vnius beneficij ad alterum facta ob vtilitatem, vel neceſſitatem Eccleſiæ. Vgolinus de officio, & poteſta. Epiſcopi. fol. 138.

2 Quotuplex eſt vnio?

℞. Duplex, alia tacita, alia expreſſa, tacita eſt, quādo quis reſignat beneficium in fauorem capituli, vel monaſterij ſine aliqua expreſſione, expreſſa eſt, quando reſignat eum clauſula, quod tale beneficium amplius non vacet. Bulla Pauli II. in ordine 8. Pariſius de reſignatione beneficiorum lib. 4. q. 10.

3 Quis poteſt vnire, & in quas cauſas, & in cuius fauorem?

℞. Summus Pontifex pro ſua voluntate abſq; expreſſione cauſæ, & Epiſco-

ſcopus ob neceſſitatem paupertatẽ, vel vtilitatem alicuius Eccleſiæ; vt Parochus commode ſubſtẽtetur, vel in fauorem ſeminarij. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. cap. 13. de reform. Abb. cap. cum noſtris, de conceſſione præb. n. 15.

4 Eccleſia non vacans poteſt ne vniri cũ alia ab Epo, Rectore non vocato?

℟. Poteſt, ſed debet vnio à ſede Apoſtolica confirmari. Abb. in c. conſultationibus. n. 3. de donationibus.

5 Quid debet Epiſcopus attendere quando facit vnionem?

℟. Debet prouidere, vt onera beneficiorum ſuppreſſorum ſubſtentẽtur, & non pereant, & exprimere cauſam vnionis, & eam à Summo Pont. confirmare. Trid. ſyno. ſeſſ. 24. c. 13. ſeſſ. 23. c. 18. de refor.

6 Beneficium non vacans, poteſt ne conferri certę perſonæ?

℟. Non, ſed poterit vniri Collegio, vel Seminario. Abb. c. cum veniſſet de reſtitutione ſpoliat. n. 10.

7 Facultas vniendi duas parochiales data Epiſcopo à Conc. Trid. ſeſſ. 21. c. 5. intelligiẽ de parochialibus, quæ actu habent Parochos, vel de parochialibus, quæ in potẽtia poſſunt illos habere?

℟. Solũ de parochialibus habentibus actu parochos, quia in illo textu prouidetur neceſſitati præſenti.

8 Si aliqua parochialis ſit tenuis, poterit ne illi altera parochialis tenuis vniri, vt ex vtraque ſufficiat ſubſtentatio Parochi?

℟. Poterit, & ſi non ſufficiat poterit iterũ vti remedijs poſitis in c. 13. ſeſſ. 24 de reform. Trid. ſynod.

9 Si parochialis ſit tenuis poterit ne Epiſcopus vnire illi beneficia ſimplicia, etiam reſeruata?

℟. Poteſt, aut aſſignare primitias, decimas, vel collectas ſuper parochianos, ita vt ſufficiens portio parocho aſſignetur. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 13. ſed nõ poteſt vnire parochialibus beneficia regularia, vel quę vnita ſunt Cathedralibus, vel Collegiatis, quia hęc omnia ſunt excepta à Trident. ſyno. ſeſſ. 24 c. 13.

10 Quæ beneficia non poteſt Epus vnire?

℟. Primo, non poteſt vnire beneficia curata ſimplicia. Secundo, non põt vnire regularibus beneficia ſimplicia, nec curata. Tertio, nec beneficia alterius diœceſis. Quarto, nec beneficia Iuris patronatus laicorũ. Quinto, nec aliqua beneficia ſuæ menſę, ſiue ſimplicia ſint, ſiue curata, hoc enim ſpectat ad Summũ Pont. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 13. ſeſ. 23. c. 18. de refor.

11 Quis poteſt vniones factas reuidere?

℟. Epiſcopus. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 13. & ſeſſ. 7. c. 7. & c. 6. de refor.

12 A quo tempore poſſunt vniones ab Epiſcopo examinari?

℟. A quadraginta annis ante concilium, & ſi fuerint ſubreptitiæ, poteſt illas irritas declarare, ſed non poteſt examinare vniones factas ante quadraginta annos à die publicationis Cõc. Trid. numeratos, quia iam gaudent priuilegio immemorabili.

13 Vniones, quæ ſunt non ſortitæ ſuum effectũ, vel quæ deinceps conceſſæ fuerint, debent ne ab Epiſcopis executioni mandari?

℟. Non, imò cum vacauerint beneficia, libere, vt antea conferantur, niſi Papa in ſuis Bullis expreſſam faciat mentionem, Conc. Trid. diſpenſando, vt habetur in Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 9. de reformat.

14 Quando vna Eccleſia vnitur alteri, quæ

ſolem-

ſolemnitates requiruntur?

℞. Requiruntur illæ ſolẽnitates, quę requirunt in alienatione rei Eccleſiaſticæ, quia talis vnio eſt alienatio perpetua, de quibus dixi lib. 3. c. fin. & tenet Abb. in c. tua nuper, de his, quę fiunt à prælatis ſine cõſenſu capituli, nu. 4. & 1.

15 Si aliquis patronus habeat in aliqua Eccleſia decimas, & oblationes, poterit ne Epiſcopus de conſenſu ipſius patroni ſine conſenſu capituli, eas vnire alicui monaſterio, vel pio loco?

℞. Non, quia cum iſta vnio ſit alienatio perpetua, neceſſe requiritur conſenſus capituli, & aliæ ſollemnitates. capit. paſtoralis, de his, quæ fiunt à prælatis ſine conſenſu capit.

16 Quis poteſt compellere clericos, vt exhibeant diſpenſationes ad beneficia incompatibilia obtinenda?

℞. Epiſcopus, & poteſt eis ponere Vicarium idoneũ cũ cõgrua aſſignatione fructuum ſine appellatione. Trid. ſynod. ſeſſ. 7. cap. 5.

CAPVT LX.

DE PRÆDICATORIBVS IN ECCLESIIS CATHEDRALIBVS, ET PAROCHIALIBVS tempore Quadrageſimę, & Aduentus.

1 Epiſcopus tenetur prædicare per ſe ipſum?

℞. Tenet, & ſi impeditus fuerit, viros idoneos deputare, qui eius vices ſuppleant, & eos alere. Trid. ſyno. ſeſſ. 5. c. 2. de refor.

2 Si parochus per ſe ipſum vult prædicare debet ne à populo, vel ab Epiſcopo alius prædicator admitti?

℞. Si ſit idoneus ipſe eſt pręferendus, & non prohibendus, quia facit officium ſuum. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 4.

3 Diaconus poteſt prædicare?

℞. Poteſt, quia in ordine datur ei officium cum approbatione Epiſcopi.

4 Poterit Ep̃us committere pręedicationẽ laico, qui non ſit in ſacris?

℞. laico, non, ſed bene clerico, qui nõ ſit in ſacris, ſi doctrina, & ſanctitate polleat, ex declarat. Cardinal. interprę. Conc.

5 Prædicatores omnes, à quo debent examinari, & approbari?

℞. Ab Ep̃o, tàm ſæculares, quàm regulares, etiã ſi habeant licentiam ab alijs Ep̃is prædicandi in ſuis diœceſibus, & debent ab eo benedictionẽ, & licentiã in ſcriptis accipere, aliàs nõ ſunt admittẽdi, quia licẽtia aliorum Epiſcoporum non extẽditur ad alienas diœceſes. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 2. & ſeſſ. 24. c. 4. Quaranta verb. pręedicator. fol. 398. Bulla Leonis X. incipiens, ſupernæ, & infra.

6 Quo tempore debet prædicari?

℞. In Quadrageſima, Aduentu, Dominicis, & feſtiuis diebus. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 4.

7 Quis poteſt nominare prædicatores Cathedralibus tempore Quadrageſimę, & Aduentus?

℞. Solus Epiſcopus, & non capitulum, non obſtante conſuetudine immemorabili in contrarium.

8 Quis debet nominare prædicatores in Eccleſijs, quæ nõ ſunt Cathedrales?

℞. Epi-

℟. Epiſcopus, vel populus, qui erogat illis eleemoſinam ad eorum ſubſtentationem.

9 In Eccleſijs, quæ non ſunt Cathedrales, eſt ne ſublata conſuetudo immemorabilis, vt populi, & ciuitates eligãt prędicatoré, & Epiſcopo præſentẽt?

℟. Non, ſed tenentur illum alere, & adhoc cogi poſſunt ab Epiſcopo.

10 Si Epiſcopus velit in oppidis ſuæ diœceſis, vbi eſt conſuetudo, vt populus nominet prædicatorem, poterit ne ipſe eum nominare?

℟. Si Epiſcopus eum ſubſtentare velit, poterit, ſi vero non, debet obſeruare conſuetudinem, & acceptare nominationem populi.

11 Populus poteſt cogi pœnis, vel cenſuris ad audiendam Miſſam, concioné, vel doctrinam Chriſtianam?

℟. Non, ſed ſolum moneri debet, & licet non pareat monitioni, non eſt excommunicandus.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QVINTVS
DE CAVSIS ECCLESIASTICIS, ET DE DELICTIS CLERICORVM ET POENIS.

CAPVT I.
DE CAVSIS ECCLESIASTICIS.

1 CAVSÆ omnes Eccleſiaſticæ, corã quo Iudice debent tractari? ℞. Coram ordinario. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 20. de reformat.

2 Iudex Eccleſiaſticus quot modis poteſt procedere in delictis clericorum? ℞. Tribus modis. Primo ad inſtantiam partis. Secundo ex officio. Tertio ad inſtantiam fiſci. c. qualiter, & quando il ſecũdo, de accuſat. Iulius Clarus in practica criminal. q. 3. §. fi.

3 Quæ ſunt cauſæ, quę poſſunt tractari coram alio Iudice, præter ordinariũ? ℞. Quæ iuxta canonicas ſanctiones apud ſedem Apoſtolicã ſunt tractandæ, vel quas Papa ex vrgenti, & rationabili cauſa, commiſſione, manu propria, ſignata ſibi auocauerit. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 20.

4 Quę cauſæ etiam excipiuntur, quæ non debent tractari coram ordinario in prima inſtantia? ℞. Cauſæ ſtudentium in vniuerſitatibus, quæ vigore conſeruatoriæ, tractãtur coram ſuo Iudice, tàm in poſſeſſione, quàm in proprietate. DD. ſuper c. 20. ſeſſ. 24.

5 Intra quot tempus debent fieri cauſæ Eccleſiaſticæ? ℞. Infra biennium à die motæ litis, quo tranſacto, licitum eſt partibus ad iudices ſuperiores accurrere, & appellare, & debent ſumere litem in eo ſtatu, in quo eſt. Trident. ſynod. ſeſſ. 24 c. 20.

6 Si per Iudicem non ſtat, quo minus cauſa finiatur intra biennium, poterit ne ab eo legitime appellari? ℞. Quotieſcumq; partes diligentiã nõ fecerunt, vt cauſa eſſet concluſa, nõ poſſunt appellare, ſed ſi cauſa nõ eſt concluſa, & biennium finitum, legitime poterunt appellare.

7 Inhibitiones, quæ dantur à Metropolitano, quid debent continere? ℞. Neceſſario debent continere diffinitiuam ſententiam ad grauamen irreparabile per diffinitiuam, aliàs nullæ ſunt.

8 Quãdo Iudex ad quem poteſt inhibere iudicem à quo? ℞. Quãdo appellatio eſt iuſta, & cauſa appellationis cognita ab ipſo Iudice ad quem, & citata parte cõtraria,

& citata parte contraria, & non antea. Abb. in c. ſuper eo, de appellationibus, c. Romana de appell. in 6.

9 Si Iudex à quo reuocat decretum per ipſum factum, à quo legitime fuit appellatũ, poterit ipſe iudex à quo procedere in eadem cauſa, & illã finire?

℞. Poterit, & tunc cauſa non deuoluitur ad Iudicem ad quem; ratio eſt, eſt, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. cap. cum ceſſante cauſa, de appellationibus.

10 Iudex ad quem, poteſt determinare cauſas appellationis in prima inſtantia non viſo proceſſu?

℞. Non. imò appellans tenetur acta ſuis expẽſis producere, & portare ex Iudice à quo, ad iudicem ad quem, & Iudex à quo tenetur gratis poſtulanti exhibere. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 3.

11 Quid requiritur in inhibitione, vt ſit iuſtificata, & ſuos operetur effectus?

℞. Primo, quod Iudex ad quem ſit ſuperior. Secundo, quod inhibitio totum negotium comprehendat. Tertio, quod concedatur parti, cuius intereſt. Quarto, quod duret officium iudicis inhibentis. Cæſar de Graſſis dec. 109. de appell.

12 Si quis appellat ad Metropolitanũ, vel Nuntium, talis ſuperior, poterit ne eximere appellantem à Iuriſdictione ſui Epiſcopi in alij negotijs, ſaltem durante ea lite?

℞. Non: quia hoc eſt prohibitum, & per appellationem non eximitur qs à iuriſdictione ſui iudicis.

13 Si quis appellat de vno negotio, poterit ne coram eodem iudice conueniri, & de alio puniri?

℞. Poterit. cum per appellationem à iuriſdictione nõ liberet. c. propoſuit nobis. c. præterea de appellat.

14 Quãdo appellat in criminalibus ad Romanam Curiam, cui debet committi in partibus?

℞. Archiepiſcopo, vel eius Vicario; ſed ex cauſa poteſt committi alteri viciniori Epiſcopo, & eius Vicario, ſed non inferiori. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 2. de reform.

15 Si clericus conſentiat, vt ſua cauſa in criminalibus in prima inſtantia tractẽ coram Auditore Cameræ, vel Metropolitano, vel alio Iudice ſuperiore, poterit ne tractari?

℞. Non. niſi etiam cõſentiat Epiſcopus; qa agitur de eius iuriſdictione, vel ſit commiſſio ſpecialis Papæ propria manu ſignata.

16 Delegationes ĩ cauſis criminalibus ĩ Curia Romana, vel à Nuntijs, vel Legatis factæ alijs iudicibus, & non ordinarijs, vel ſynodalibus, quam vim habent?

℞. Iſtæ tales delegationes cenſentur ſubreptitiæ, quia non eſt credibile, vt iudices ſuperiores velint eximere illum reũ, & ſubditum à iuriſdictione ſui Epiſcopi; cum proprius paſtor poſſit mederi illam ouẽ melius, quã alienus, cui non incumbit cura illius ouis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 10. de refor.

17 Quis debet cognoſcere de reſcripto appellationis à Summo Pont. in rebus criminalibus impetrato?

℞. Solus Epiſcopus. Trid. ſy. ſeſſ. 13. c. 5. de reform.

18 Intra quas dietas debet committi cauſa appellationis in criminalibus?

℞. Intra duas. Trid. ſyno. ſeſſ. 13. c. 2. de reform.

19 Quando appellatur ab excommunicatione, vel tortura, vel carceratione, quomodo eſt procedendum?

℞. Tunc petenda ſunt acta, & Iudex

non

Digitized by Google

non eſt inhibendus, niſi viſis actis, & ſi appareat grauamē, inhibitio datur.

20 Si quis incarceratus appellet, debet ne excarcerari?

℟. Non; donec viſis actis, à ſuperiore aliud fuerit ordinatum. Quaranta in ſum. Bullarum verbo, Archiepiſcopi authoritas fol. 69.

21 Si quis excommunicatus appellauerit, quis debet eum abſoluere, Iudex ſuperior, an inferior?

℟. Si viſis actis, repertum fuerit, ſententiā excommunicationis fuiſſe iuſtam, remitti debet ad Iudicem inferiorē, vt ab eo accipiat abſolutionē; ſi vero repertū fuerit, iniuſtam fuiſſe ſentētiam, tunc Iudex ſuperior poterit eum abſoluere, & ſi dubitetur, debet eum remittere ad Iudicem inferiorem, vt intra breue tempus eum abſoluat.

22 Contra contumacem debet ne admitti appellatio?

℟. Dum appellans perſtiterit in contumacia, nec dēt dari inhibitio, neq; recipi appellatio. Steph. Quaranta in ſum. Bullar. verb. Archiepiſcopi authoritas, vbi ſup.

23 Poteſt ne quis abſolui ad cautelam, etiā ſi non ſit excommunicatus?

℟. Poteſt: Dec. in c. ad præſentiam, de appellationibus.

24 Abſolutio ad cautelā, quomodo debet dari, & quando?

℟. Quando dubitatur de iuſta cauſa excommunicationis, & tunc viſis actis, parte citata, præſtita cautione de parendo mandato, per breue tempus, ad reſidentiam, expenſis ſatisfactis. Quaranta in verbo Archiepiſcopi authoritas, n. 14.

25 Si aliquis Epiſcopus habeat priuilegiū Apoſtolicum corrigendi clericos ſibi non ſubditos, & voluerit punire, & procedere contra aliquem clericū ſibi non ſubditum pro aliquo crimine, etiam atrociſſimo, quem ordinem debet ſeruare?

℟. In iſta cauſa debet procedere cum interuētu proprij Epiſcopi ipſius delinquentis, ſi apud Eccleſiam reſederit, aut cum interuentu perſonæ ab ipſo Epiſcopo deputandæ, & ideo debet in principio litis Epiſcopum certiorem facere, aliàs proceſſus, & omnia ſequta, ſunt nulla; ratio eſt, q̄a concilium voluit, vt quilibet paſtor non excludatur à punitione proprię ouis. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. cap. 8. de reformat.

26 Sufficit ne, quod Epiſcopus, qui habet priuilegium corrigendi alienos ſubditos, faciat certiorem Epiſcopū delinquentis, de crimine, de proceſſu, & de ſententia?

℟. Non; ſed neceſſario Epiſcopus delinquentis, vel perſona ab eo deputata, dēt interuenire in illa criminali cauſa cum plenaria poteſtate iudicandi, condemnandi, & abſoluendi, ſicut ille Epiſcopus, qui virtute ſui priuilegij vult corrigere alienum ſubditum; ratio eſt, quia priuilegiū talis Epiſcopi per cap. 8. ſeſſio. 14. limitatum eſt, & modificatum ad hoc, vt de eo non vtatur ſolus, niſi cum interuentu Epiſcopi proprij delinquentis. Secundo, quia interuenire in aliquo negotio plus dicit, quā facere aliquem conſcium illius delicti. Tertio, quia iuriſdictio proprij Epiſcopi illius delinquentis, ſemper manet integra, & nō ſublata per priuilegium alterius Epiſcopi, & ſic dicere, quod procedatur, cū interuētu proprij Epiſcopi, eſt dicere, quod ille in-

interuentus ſit cum poteſtate iuriſdi ctionali. Quarto, quia dicta limitatio priuilegij Epiſcopi corrigẽdi ſibi nõ ſubditos, eſt pœnalis, cum pceſsus, & inde omnia ſequta ſint nulla, & vi ribus inde omnino careant. Trid. ſy. ſeſſ 14. c. 8.

27 Epiſcopus iſtius clerici delinquentis, q corrigitur ab alieno Epiſcopo, ſi ſit in propria Eccleſia, poterit deputare perſonam, quæ cognoſcat de hac cauſa, vel neceſſario debet eſſe extra ſuam Eccleſiam, ad hoc, vt poſſit deputare dictam perſonam?

℞. Non; imo ſi reſederit in propria Eccleſia, datur illi hoc priuilegium, ratione reſidentiæ, vt cum interuentu ipſius, vel perſonæ ab eo deputandæ, fiat punitio clerici ſibi non ſubditi. at vero ſi Epiſcopus ſit extra ſuum Epiſcopatum, neq; ipſe poteſt interuenire in punitione dicti clerici, neq; deputare perſonam, quæ ſuo nomine interueniat, quia hæc facultas data fuit Epiſcopo, ſi apud Eccleſiam reſederit, & nõ poteſt extendi ad Epiſcopum non reſidentem pręcipue cũ conciliũ dicat, ſi in propria Eccleſia reſederit; quia ſi eſt conditionale, & à contrario ſenſu, ſi non reſederit, nõ gaudet hoc priuilegio. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. capit. 8.

28 Sententia lata ab Epiſcopo, qui habet priuilegium puniendi alienos ſubditos cum interuentu Epiſcopi delinquentis, à quo debet mandari exequtioni?

℞. Ab Epiſcopo, qui habet priuilegium puniẽdi alienos ſubditos; quia in dicto cap. non eſt modificatum priuilegium, niſi ſolum, quo ad hoc, quod procedatur cum interuentu proprij Epiſcopi. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. cap. 8.

29 Capitulum, & Vicarius ſedis vacantis, gaudebunt ne dicto priuilegio?

℞. Affirmatiuè; quia in omnibus iuribus iuriſdictionis ſuccedit Epiſcopo, & hoc eſt in fauorem rei, & priuilegium generalis iuriſdictionis.

30 Sententia lata à Iudice à quo, ſi nulla ſit ex defectu iuriſdictionis, quia illam protulit in hominẽ ſibi non ſubditum, vel quia nullam habebat iuriſdictionem, poterit ne confirmari à iudice ad quem?

℞. Si talis ſententia continebat iuſtitiam, debet Iudex ad quem eandem ſententiã proferre, ſed non eam confirmare; qa ex defectu iuriſdictionis à principio nulla fuit. Achil. de Graſ. de ſententia, & re iudicata.

CAPVT II.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

1 IN hoc titulo quomodo ſumitur hoc nomen vita?

℞. Sumitur pro vſu honeſto, vel inhoneſto viuendi, & degendi in hac vita, ſcilicet, ſumitur pro actibus, vel operationibus bene, vel male factis, & nõ pro ipſo viuere, & reſpirare hominis, vt in Rub. & tit. de vita, & honeſtate clericorum.

2 Hoc nomen honeſtas, quid ſignificat in iure?

℞. Honeſtatem iuſtitiæ publicæ, id eſt, conſtitutiones Eccleſię, quæ propter honeſtatem ſunt editæ, vt quando prohibetur, ne quis nubat cũ conſanguinea vxoris ſuæ. c. 1. de ſponſalibus

libus, lib. 6. Archid. ibi.

3 In hoc titulo quomodo ſumitur, de vita, & honeſtate clericorum?

℞. Sumitur pro honeſtate exteriori clericorum, quæ cõſiſtit in completu multarum rerum, ſcilicet in actionibus, in veſtibus, in verbis, in riſu, in celebratione, ĩ ſobrietate, & officijs.

4 Cum celebrat clericus, quam honeſtatẽ debet habere?

℞. Debet eſſe diuiſus, & ſeparatus à populo, propter maiorem reuerentiam, & attentionem, & deuotionem c. 1. de vita, & honeſt. cleric.

5 Clerici veniunt ne appellatione populi, vel vicinorum?

℞. In materia ſtricta, & odioſa, negatiue, ſed veniunt in materia fauorabili, & priuilegiata, licet non nominentur; quia quidquid conceditur populo, ex maiori ratione, & cauſa debet clerico concedi, tanquam digniori. Abb. c. 1. de vita, & honeſtate clericorum, num. 1.

6 Appellatione populi veniunt feminę?

℞. Affirmatiuè; cum populus cõſtet ex maſculis, & feminis. Abb. c. 1. de vita, & honeſt. cler. n. 4.

7 Quam pęnam incurrit clericus portans arma?

℞. Excommunicatur per ſententiam. cap. clerici de vita, & honeſt. cler.

8 Clericus vſurarius, quã pœnã incurrit?

℞. Debet excommunicari per ſententiam. cap. clerici de vita, & honeſtate clericorum.

9 Poteſt clericus abſque pœna pòrtare arma defenſiua?

℞. Poterit; quia pœna impoſita eſt clerico ferenti arma offenſiua, & ſic poterit portare, abſq; pœna, thoracẽ ferreum, quia cum iſtis armis defendit ſuam vitam, & neminẽ offendit. Abb. c. clerici de vita, & honeſt. cler. n. 3. de hac materia dixi late c. 2. lib. 2. n. 29. & ſeqq.

10 Si clericus non poſſet aliter mortem vitare, poterit occidere aggreſſorem?

℞. Poterit, abſq; irregularitate, excõmunicatione, vel pœna ſi occidat cũ moderamine inculpatæ tutelæ; qa de iure vim vi repellere licet. Abb. c. clerici de vita, & honeſt. cler. n. 2.

11 Clericus poteſt pugnare in bello iuſto ſine metu irregularitatis?

℞. Cum licentia Papæ poterit, & ſi ſit in naui, vel in triremi, & pugneť, poterit ad euitãdam ſuam mortem, ſine irregularitate, etiam ſi nõ habeat licentiam Summi Pont. quia in hoc caſu vim vi repellit. Abb. capit. clerici de vita, & honeſtate clericorum, num. 5.

12 Clericus portans cultrum habebit pœnam debitam clericis portantibus arma?

℞. Si culter ſit ad vſum incidendi panem, carnem, mundandi arbores, & ad vſus neceſſarios, ad vitam, vel ad aliquam artem exercendam, non habet aliquam pœnam, quia tex. c. clerici intelligitur de armis, quæ inuenta ſunt ex ſua inſtitutione ad offendendos homines, vt enſes pugiones, & ſimilia. Abb. c. clerici de vita, & honeſt. cler. n. 7.

13 Clericus, vel monachus portans arma excommunicatur ipſo iure, vel per ſententiam?

℞. Monachus portans arma, & tenẽs illa intra ſepta monaſterij, excommunicatur ipſo facto; at clericus ſæcularis tenens arma non prohibita in domo, nulla pœna puniť quãuis portãs ſecũ, excommuniceť per ſententiam. Ab. c. clerici, n. 8. de vita, & hon. cler.

CA-

CAPVT III.

DE PECVLIO EPISCOPORVM, ET CLERICORVM, ET QVIBVS PERSONIS poſſint bona relinqui per teſtamentum.

1 QVID eſt peculium?

℞. eſt certa pecunia ſeparata à negotiatione, & rationibus patris, vel domini, vt detur filio, vel ſeruo. l. depoſiti. ff. de peculijs. §. peculium.

2 Vnde dicitur peculium?

℞. A pecunia, & pecunia à pecoribus, quia totum, quod antiqui habebant, conſiſtebat in pecoribus; non enim inuenta erat pecunia ſigillata ex auro, vel argento, ſicut hodie. c. totum. 1. q. 3.

3 Quotuplex eſt peculium?

℞. Multiplex. Primo caſtrēſe. Secūdo quaſi caſtrenſe. Tertio aduentitium. Quarto profectitium. Quinto paganicum. Sexto non paganicū, aliquando etiam ſumitur pro hæreditate, vel patrimonio. l. cogi. ff. ad trebellianū. l. ſi quis Presbyter. C. de Epiſcopis, & clericis. l. cum oportet. l. cum multa. C. de bonis, quæ liberis.

4 Quod eſt peculium caſtrenſe?

℞. Eſt illa pecunia, vel ſubſtātia, quā miles ſuo labore, vel fortuna acq̄rit in bello, dum militat in caſtris, & in illo habet ius miles plenum, etiam ſi habet partem, & etiam milites, ſerui, qui aſſiſtunt in palatio illud, quod acquiritur, dicit peculiū palatinorū, q̄ licet non ſint in bello ſeruant perſonā Principis. Bald. in l. cum oportet, C. de bonis, quæ liberis, col. vl.

5 Quod eſt peculium quaſi caſtrenſe?

℞. Illud quod aduocatus acq̄rit ſuo labore, præſtando litigantibus patrociniū in ſuis cauſis; quia ſicut miles in bello labore corporali, ſic aduocatus in ſtudio labore animi, & ſpiritus acquirit illam pecuniam, & q̄d magiſter cuiuſcumq; ſcientiæ acquirit docendo diſcipulos in ſcholis. l. fi. C. de inofficioſo teſtamento.

6 Quod eſt peculium aduentitium?

℞. Illa pecunia, vel ſubſtātia, quę filio aduenit ab auo paterno, vel materno, vel ex teſtamento agnatorum, vel ſuorum parentum, & hoc peculium eſt proprium filij, quo ad proprietatem, & patris, quo ad vſum fructum, ſed ſi hoc fuerit datum à Rege, vel Imperatore gaudet priuilegijs caſtrenſis peculij. l. cum multa. C. de bonis, quæ liberis.

7 Quod eſt peculium profectitium?

℞. Dicitur illa pecunia, quam pater, vel dominus dat filio, vel ſeruo, vt cū illa negotientur, & eſt patris, quo ad proprietatem, & ſerui, vel filij, quo ad vſumfructum, & aliquādo appellatur peculium paganicum profectitium, vel non paganicum. Bar. in l. illud de collationib.

8 Quod eſt peculiū clericorū, & Epōrum?

℞. Eſt patrimonium clericorum, quo ſubſtentantur. l. cogi. ff. ad Trebell.

9 Quotuplex eſt peculium clericorum, & Epiſcoporum?

℞. Duplex, profectitium, quod procedit ex fructibus ſui beneficij, vel ex acquiſitis introitu Eccleſiæ, & aduētitiū, quod prouenit clerico intuitu ipſius perſonę. Goffr. in ſum. eo. tit.

Quo

10 Quotuplicia ſunt bona, quę Epiſcopus, vel clericus habet in ſua poteſtate?

℞. Duplicia. Primo ſunt bona ſui beneficij conſtituta ad ſubſtentationẽ clerici. Secundo ſunt bona Eccleſiæ conſtituta pro fabrica, vel pro ornamentis, & alijs neceſſitatibus.

11 Iſta bona in quo differunt?

℞. Primo in eo, quia in bonis fabricę Epiſcopus, vel presbyter, eſt adminiſtrator in bonis ſui beneficij, & vſufructuarius cum plenaria adminiſtratione. Secundo de bonis fabricæ, vel Eccleſiæ tenetur reddere computũ, & rationem legalem, de bonis ſui beneficij non tenetur reddere alicui cõputum, neq; rationem. Tertio, ſi bona fabricæ in ſuos vſus, vel ſuorũ conuertit, tenetur ſoluere de proprio; ſi vero bona ſui beneficij conuertit in vſum proprium, nihil tenetur ſoluere. Quarto in bonis fabricæ, vel Eccleſię, neq; habet proprietatem, neq; vſumfructum, in bonis ſui beneficij habet vſumfructum, & ad illa defendẽda habet proprietatẽ. Abb. c. 1. de peculio clericorum. n. 3.

12 Si clericus ex pecunia Eccleſiæ emat agrum, & in ſcriptura emptionis ponat, quod ipſe emit, cui debet ad iudicari ager?

℞. Eccleſiæ, & ſi clericus viuit, debet puniri propter fraudem. Abb. c. 1. de peculio clericorum, n. 4.

13 Quando emitur aliquid, & ſoluitur ex pecunia, vel bonis Eccleſiæ inſtrumentum, quid debet continere?

℞. Inſtrumentum debet fieri nomine Eccleſiæ, & non Prælati, vel clerici ementis, aliàs talis Prælatus, vel æconomus remoueri debet ab adminiſtratione. c. presbyter, de peculio clerico. c. inquirendum, eod. tit.

14 Res, quæ emitur, cuius præſumitᷣ eſſe?

℞. Illius, de quo cantat inſtrumentum, niſi aliud in contrarium probetur. Abb. c. presbyter, n. 8. de peculio clericorum.

15 Clericus quod acqrir ex induſtria ſua, cui acquirit Eccleſiæ, vel ſuis hæredibus?

℞. Acquirit ei, cui ipſe voluerit ea dare ex teſtamento, præcipue in regnis Hiſpaniæ, vbi clerici poſſunt teſtari de ſuis bonis, & Epiſcopi de illis bonis, & fortunis debeant, cũ fuerint electi, & ideo in electione fit ſolemne inuẽtarium, vt hæredibus eius reddantur illa bona, & valor eorũ, quæ habebãt ante ingreſſum ad Epiſcoparum. Abb. c. 1. de peculio clericorum, nu. 5.

16 Si aliquis velit relinquere centum aureos Eccleſiæ, ſuaſus à confeſſore relinquit confeſſori, tenetur ne talis reſtiruere Eccleſiæ?

℞. Si confeſſor faciat dolum, & dicat mendacium, nempe, quod Eccleſia eſt diues, quod non habet neceſſitatem, tunc tenebitur ad ſoluendũ dãnum inde exortum; ſi vero ſermonibus blandis ſine mendacio proponat ſuam neceſſitatẽ, non renetur ad dãnum, quia charitas à ſe ipſo incipit, & nemini facit iniuriam, c. charitas eſt aqua, de pœnitentia d. 2. Abb. c. presbyter. n. 6. de peculio clericorũ.

17 Epiſcopus, de quibus bonis debet ſubſtentari, & facere ſuas expenſas ex bonis, & fructibus Eccleſiæ, vel ex bonis, quæ habet ante ingreſſum in Epiſcopatum?

℞. Ex bonis ſuæ Eccleſiæ, qa dignus eſt mercenarius mercede ſua, & diuina ſcriptura dicit, nõ alligabis os boui trituranti, & bona, quæ habebat an-

ante ingreſſum in Epiſcopatū, & labores eius debēt ſeruari in tacta, & illæſa, vt ipſe in teſtamento diſponat.

18 De redditibus Eccleſiæ poſſunt ne Epiſcopi augere ſuos cōſanguineos, vel familiares?

℞. Si ſint pauperes, vel in neceſſitate, eos poſſunt iuuare ſecundum ſtatum eorum, quia charitas bene ordinata à ſe ipſo incipit. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 1. de reform.

19 Hæc paupertas, quomodo eſt intelligenda?

℞. Largo, & politico modo, ſecundū natiuitatem, nobilitatem, qualitatē, & ſtatum perſonæ, licet non dēt eos ditare, quia hoc petit ratio, & charitas eſt bene ordinata. tenet Abb. c. in eos de hæreticis, n. 2.

20 Si Epiſcopus habeat ex vna parte fratrē carnalem hæreticum, vel chriſtianū ex alia proximum, vtroſq; pauperes, cui eorum tenetur ſubuenire?

℞. Fratri carnali hæretico propter legem naturæ. glo. c. 1. diſt. 30. Abb. c. ſi quis de hæret. n. 2.

21 Si aliquis regularis factus ſit Epiſcopus, cui debet relinquere bona ſua, poſt eius mortem?

℞. Illa bona, quæ habuit ante conſecrationem, debet relinquere monaſterio, & quæ acquiſiuit, poſt conſecrationem, ſuæ Eccleſiæ, tāquam vltimæ ſponſæ. c. vnico. 8. q. 1. Couar. tit. de teſtib. c. 1. nu. 19.

22 Epiſcopus poteſt per teſtamentum relinquere bona ſua ſuis conſanguineis, vel ſuis famulis?

℞. Cum diſtinctione, bona, quæ habuit ante conſecrationem facto ſuo inuentario tempore conſecrationis, poterit libere ea relinquere ſuis parentibus, vel ſuis famulis, & teſtari de eis libere, ſicut alij clerici, at vero bona, quæ acqſiuit poſt conſecrationem, debet neceſſario ea relinquere, vel Eccleſiæ, vel ei perſonæ, ad quam pertinet ſpolium, ratio eſt, quia illa acquiſiuit ex officio Epiſcopi, vel ex fructibus Eccleſiæ. tenet Abb. in c. vt unus de peculio clericorum, n. 1. & 2.

23 Si aliquis prælatus habeat officium, & munus aliquod Regium, veluti aliquam præſidentiam, vel delegationē Regiam, vel Proregnatum, vel ex ſua induſtria, & litteris, abſq; officio prę lati acquirat aliqua bona, cui debet ea relinquere?

℞. Cui ipſe voluerit in ſuo teſtamento, ſicut bona, quæ acqſiuit ante con ſecrationem, de quibus libere potuit teſtari; ratio eſt, quia, qui habet ius pcipiendi ſpolium, ſolum habet hoc ius in bonis acquiſitis ex officio Epiſcopi, vel ex fructibus Epiſcopatus, ſed non habet Ius ad bona, quæ acquirit Petrus, non vt Epiſcopus, ſed ſicut Petrus, & textus in c. vt vnus, de peculio clericorum, cum ſit ſtricti iuris non debet extendi ad bona, quę aliquis hæreditauit, vel ex ſuo bono labore, & ſcientia, vt Petrus acquiſiuit, ſed ſolum ad bona Eccleſiæ, de q. bus loquitur, qa diuerſa ratio militat in bonis Eccleſiæ, & in bonis acquiſitis, prᷓcipue, cum nullus perdat ſuum Ius, ſuamque libertatem, ex eo quod ſit prᷓlatus. c. relatum de teſtamentis, il 2.

24 Ad faciendum ſuum inuentarium, quas ſolemnitates debet habere inuētariū?

℞. Si prælatus ſit in Regno Hiſpanię, debet comparere per ſe, vel per ſuum procuratorem, ſi ſit in Regno Sicilię, debet comparere ante Proregem, & Tribunal Patrimonij, & ibi demon-

ſtra-

ſtrare ſuam præſentationem, vel bullas Apoſtolicas, & petere commiſſarium, vel commiſſarios ad faciendũ ſuum inuentarium iuridicum, tãquã ſi illo die mortuus eſſet.

25 Prælatus, quid debet facere ante commiſſarios datos à Nuncio, vel Collectore Apoſtolico, vel in Regno Siciliæ à Prorege?

℟. Debet ante eos comparere, & dẽt oſtendere ante illos omnia bona ſua mobilia, immobilia, domos, agros, argẽtũ, & aurum, pecuniã, periſtromata, ſeruos, mancipia, & tandẽ omnia bona, quæ acquiſiuit intuitu ſuæ præbendæ, & beneficiorum, quando erat clericus, tam bona, quæ hæreditauit à ſuis parentibus, quàm bona, quæ acquiſiuit intuitu ſuæ perſonæ, vel donatione, & ſimul dẽt declarare, quæ debita contraxerit, vſq; ad p̃ſentem diem, & quando debeat ſoluere, & quo tẽpore, & ſimul debeat ſollemniter iurare in manibus dictorum commiſſariorũ, quod omnia illa bona ſunt ſua, & non aliena, neq; ſibi mutuata ad illum effectum, & qđ non eſt fraus, neq; dolus in oſtenſione illorum bonorum.

26 Dicti commiſſarij, qui faciunt inuentarium, quid debent agere?

℟. Debent vocare peritos diuerſę artis, & ſingillatim ſcribere dicta bona, tàm mobilia, quàm immobilia, & valorem dictorum bonorum, ſecũdum iuſtam extimationem, & ex ipſis debent accipere iuramẽtum de veritate iudicanda, & taxãda, & ſingillatim debent ſcribere omnia bona cum ſuo iuſto valore, & poſtea facere ſummã omnium bonorũ, & eam ſubſcribere, & Epiſcopus debet etiam ſe ſubſcribere dicto inuẽtario, quod debet fieri iuridicum, cum ſuis teſtibus ante Notarium, vel ſcribam, ſicut ſi eſſet inuentarium alicuius defuncti, poſita in c. facultate data commiſſarijs, vel commiſſario, qui facit dictum inuentarium à Nuntio Apoſtolico.

27 Facto dicto inuentario, quid vlterius eſt faciendum, vt hæredes Epiſcopi habeant ſua bona integra, poſt eius mortem?

℟. Hoc inuentarium debet poni in Hiſpaniæ regiſtris, ſeu officio Nuntij Apoſtolici, & in Regno Siciliæ in officio Senatus Patrimonij Regij, & Epiſcopus debet accipere tranſumptum authoritate munitũ huius inuentarij, & illud ſeruare, & relinquat ſuis hæredibus cum ſuo teſtamento, vt poſt eius mortem petat valorem huius inuentarij.

28 Si Epiſcopus durante eius lite conſumat bona mobilia ſui inuentarij, vel tempore pereant, ſicut mancipia, oleum, & frumentum, & vendat ad ſuam neceſſitatem bona immobilia, ſicut agrum, domũ, cenſus, redditus, poſſeſſiones, vel villas, donet donatione inter viuos, poterit ne tempore mortis ſuę, teſtari de valore ſui inuentarij, & facere teſtamẽtum, & legare valorem illorum bonorũ in pecunia numerata?

℟. Epiſcopus poteſt per teſtamentũ relinquere valorem omnium bonorum in pecunia numerata perſonis, vel parentibus, quibus voluerit; ratio eſt, quia Epiſcopus de bonis ſui beneficij, debet ſubſtentari, & non de bonis, quæ habuit ante conſecrationẽ, q̃a dignus eſt operarius mercede ſua. Secundo, q̃a bona, quę habuit ante conſecrationem, non tenetur Epiſcopus illa cõſeruare, ſed poteſt

teſt licite ea profundere, & dare pauperibus. Tertio, quia iſta bona, quæ habuit ante conſecrationem, & valor iſtorum bonorum habet hoc priuilegium, quod Epiſcopus poſſit de eis teſtari, aliàs fruſtra fit inuentariū. Quarto, quia locus iſtorum bonorū, & ad ſolutionem eorum ſubrogātur bona, quæ Epiſcopus relinquit, poſt ſuam mortem, etiam ſi illa habuerit intuitu Eccleſiæ. Quinto, quia ſi Epiſcopus non habuiſſet iſta bona, quæ acquiſiuit ante conſecrationem, conſumeret in ſuis neceſſitatibus bona Eccleſiæ, quę relinqt poſt eius mortem. Sexto, quia ex bonis inuentarij, & ex bonis, quæ Epiſcopus acquirit intuitu Epiſcopatus, fit vna maſſa integra, de qua maſſa debent tolli tempore mortis Epiſcopi, valor, & pecunia dicti inuentarij; ſicut tollitur dos mulieris de corpore bonorum mariti; & mulieris, quia valor iſtorum bonorum habet priuilegium, quod Epiſcopus poſſit de illis diſponere per teſtamentum.

29 Si Epiſcopus non fecit inuentarium, & tempore mortis ſuæ, relinquat partē ſuorum bonorum ſuis hæredibus, vel familiaribus, vel operibus pijs, declarans ſe acquiſiuiſſe, illa bona ſuo labore, vel ſibi eſſe donata, & relicta, vel non eſſe ex fructibus Epiſcopatus in iſto caſu quid eſt faciendum?

℞. In hoc caſu hęredes eius admittūtur ad probationem, & reſtituenda ſunt illis oīa bona, quę probauerint, non eſſe acquiſita intuitu Eccleſiæ; ratio eſt; quia in iſtis bonis ſpolium non habet vllum ius, cum non habeat aliquod ius, niſi in bonis acquiſitis intuitu Eccleſiæ, deductis debitis, & ære alieno. tenet Abb. in c. 1. de peculio clericorum, nu. 1.

30 Mercedes famulorum Epiſcoporū, debita contracta ab Epiſcopo, pompę funerales, mercedes medicorum, & farmacapolæ, ex quibus bonis, debent ſolui, num ex bonis acquiſitis ante Epiſcopatum, an ex bonis acquiſitis poſt Epiſcopatum, & intuitu Eccleſiæ?

℞. Si debitum contractum fuit ante conſecrationem, debent ſolui ex bonis ſui inuentarij, ſi vero fuit contractū poſt conſecrationem debent ſolui cum omni pōpa funerali, & mercede ſuorum famulorum ex bonis, quæ reliquit, & percepit ex fructibus Eccleſiæ; ratio eſt, quia bona, quæ habuit ante Epiſcopatū, & poſtea ſunt in ſuo inuentario, debent ſeruari intacta, & illæſa ad liberam diſpoſitionem Epiſcopi per ſuum teſtamentum, aliàs nullum eſſet priuilegium inuentarij.

31 Quæ bona neceſſario debet hæreditare Eccleſia Epiſcopi in eius morte?

℞. Omnia ornamenta altaris, veſtes ſacras, cum quibus celebrabat Epiſcopus, calices, vaſa aurea, & argentea, & omnia veſtimenta ſacra, & benedicta, quæ pertinebant ad cappellam Epiſcopi, & ipſe habebat in domo ſua, & in capella priuata, hæc omnia non cadunt ſub priuilegio ſpolij, & in omnibus Eccleſijs Hiſpaniæ, ex immemorabili conſuetudine, & ritu traduntur Eccleſijs Cathedralibus, vbi Epiſcopus moritur ex iuſta, & rationabili cauſa. quia illa Eccleſia, eſt vera ſponſa illius Epiſcopi, & recipit iugalia ſui ſponſi. Secundo, quia turpe, & fœdum eſt, vt res ſacræ vendantur in augmentum ſpolij. Tertio, qa ex iſtis relictis, Eccleſia Cathedralis ſub-

Digitized by Google

ſubſtentatur cum honore, & ſplendore, & hæc conſuetudo tanquam rationi conſonans inuiolabiliter ſeruatur in Hiſpania.

32 Bona, quæ habet Epus à commodíta à ſuis parentibus, vel amicis, vt argentum, vel periſtromata, aut alia ſimilia poſt eius mortem, cui debent dari?

℞. Suis proprijs dominis, quia ſunt bona aliena, & in alienis non intrat ius ſpolij, & ad probationem quod ſint alienæ ſufficit confeſſio Epi, vel eius ſcriptura, & non requiritur maior ſollemnitas, quam in alio homine particulari, qui habet rem commodatam, & cōmodatarius pro beneficio, quod facit Epo, non tenetur ad maiorem probationem, quam moſtrare per ſcripturam, vel cōfeſſionem partis rem eſſe ſuam. l. 1. ff. commodati, & Bart. ibi.

33 Epiſcopus dum viuit, quam poteſtatē habet in bonis, & fructibus ſibi prouenientibus intuitu ſuæ Eccleſiæ?

℞. Epiſcopus habet illam poteſtatē, quam habet fideicommiſſarius, vel primogenitus in maioratu, & libere poteſt vſumfructū, & pecunias conſumere donare, dare, & ex his ſe ſubſtentare modeſte, & in bonos vſus cōuertere abſq; eo, quod teneatur reddere alicui computum, & rationem legalem; ratio eſt, qa eſt vſufructuarius cū plena adminiſtratione, abſq; dependentia alicuius, vt tenet Abb. c. 1. de peculio clericorum. n. 8.

34 Si Prælatus, vel clericus male expendat bona ſui beneficij, tenebitur ne de ſuo ſatisfacere?

℞. Si cōſumat bona beneficij vitioſe ī rebus indebitis, vt in ludis, in ſubſtentatione concubinæ, & his ſimilibus, & habet alia bona patrimonialia, vel acquiſita ſuo labore, tenebit ſatisfacere, quia clericus non habet tantam facultatem in diſponendo de bonis ſui beneficij ſicut habet laicus de bonis laicalibus, & ſecularibus; ratio eſt, quia bona Eccleſiæ dantur ad bonum vſum, & ſubſtentationem, & decorem perſonæ ſecundum eius dignitatem, nō ad vitia, & voluptates; quia eſt ſanguis Ieſu Chriſti. tenet Abb. in cap. fin. de peculio clericorum. num. 5.

35 Donationes factæ ab Epiſcopo durante eius vita de aliquibus bonis ab ipſo emptis, dum eſt Epiſcopus, & contractus, & ſcriptura ab ipſo facta valet ne?

℞. Omnes donationes factæ ab Epo bonorum immobilium, vel mobiliū, dū viuit ſunt validæ, ſiue donet pauperibus, Eccleſijs, vel ſuis parētibus, vel quilibet perſonæ; ratio eſt, quia in bonis ſui beneficij eſt vſufructuarius cum plenaria adminiſtratione, & ſicut pōt illa edere, & conſumere, pōt illa donare. tenet Abb. in c. ſi quis de peculio clericorum.

36 Poteſt Epiſcopus ex fructibus ſibi debitis ſui beneficij, dum viuit, emere agrum, villam, vel caſtellū, vel redditus ſtabiles, & donare proprietatem ſuis parentibus, vel alicui operæ, vel alicui perſonæ, & reſeruare ſibi vſumfructum?

℞. Bene poterit donare proprietatem, & ſeruare ſibi vſumfructuū, durante eius vita, vel vita alterius; ratio eſt, quia ſicut poteſt libere donare, vel conſumere illas pecunias, cum quibus emit agrum illum, ſic poteſt donare agrum, & rem emptam, cum ſit vſufructuarius cum ple-

naria adminiſtratione, tàm in vſufructu, quam inter vſuario proueniente ex vſufructu; vt tenet Abb. & DD. loco allegato.

37 Si Prælatus emat aliquem agrum ſuo nomine poſt eius mortem, debet adiudicari hæredibus prelati, vel Eccleſiæ, vel ſpolio?

℞. Si Prælatus fecit inuentarium, & in ſcriptura emptionis dicat, ſe emere illum agrum ex bonis, quæ habuit in ſuo inuentario, vel ex acquiſitis ſuo labore, quia fuit emptus ex ſuo ſalario, tunc præſumitur pro hærede, & onus probandi contrarium incumbit Eccleſiæ, ſi in ſcriptura nihil dicat, vel non fecit inuentarium, præſumitur pro Eccleſia, & onus probandi incumbit hæredi; ſi vero ſit dubium, in dubijs præſumitur pro Eccleſia. Ab. in c. vt vnus de peculio clericorum, n. 3. & 4.

38 Si Prælatus emit aliquem agrum, & facit ſcripturam ſuo nomine, & viuens illum donat parentibus ſuis, vel ſeruis cum moritur, Eccleſia poteſt petere aliquid?

℞. Non; in iſto enim caſu Eccleſiæ nulla competit actio petendi, quia ſicut Prælatus quotidie donat, expendit pecunias, poterit donare bona immobilia, domos, oppida, & agros à ſe emptos, ſicut poteſt illa vendere, & in ſuos vſus conuertere.

39 Si quis Prælatus, vel clericus faciat meliorationem in rebus Eccleſiæ ſuæ, vel in ſuo palatio, vel in fundo ſuæ menſæ de bonis ſui beneficij, poterit eas relinquere alicui poſt ſuam mortem?

℞. Non; ſed ſolum vti, dum viuit. Primo, quia rationi conſentaneũ eſt, vt quis melioret beneficiũ, de quo viuit, ſine quo Eccleſia non conſeruatur, & augetur. Secundo, quia acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. Tertio, quia laborauit in terra, quaſi aliena cum ipſe habeat ſolũ vſumfructum, & proprietas eſt pro Eccleſia, & ſucceſſoribus. c. fi. de peculio cler. Abb. ibi n. 2.

40 Si Prælatus faciat meliorationes in Eccleſia, vel fundo ſuæ menſę de bonis ſui patrimonij, poterit eas in morte mandare ſuo hæredi?

℞. Affirmatiuè. Abb. cap. fin. num. 3. de peculio clericorum.

CAPVT IIII.

DE BONIS CLERICORVM.

1 BONA clerici cuius ſunt, vel ad quem pertinent?

℞. Poſt moderatam ſubſtẽtationem ad pauperes pertinent; quia, benedicitur, bona clericorum, bona pauperum.

2 Clericus ſi habeat bona patrimonialia, & beneficium, de quibus bonis tenetur ſe ſubſtentare?

℞. De bonis beneficij, quia, qui Altari ſeruit, de Altari debet ſubſtentari, & dignus eſt operarius mercede ſua, & bona patrimonialia, poteſt relinquere libere ſuis parentibus, etiam ſi ſint diuites, c. cum ſecundum de prębend & dignitatibus. Abb. in c. vlt. de peculio clericorum.

3 Bona clerici confiſcata propter delictũ, cui debent applicari?

℞. Fiſco ſui Epiſcopi, vel ſuæ Eccleſiæ;

ſis; q̃a antiquitus bona clerici mortui applicabantur ſuæ Eccleſiæ. Abb. in c. quia diuerſitatem, de conceſſione præbendæ. n. 14.

4 In quos vſus debet clericus bona beneficij conuertere?

℞. Debet ſe honeſte alere, & quę ſuperſunt pauperibus erogare, & parẽtes prę ferendi ſunt, ſi ſunt pauperes, tamen non poteſt eos in vſus prauos, & inutiles expendere, vt in alendis canibus, & mulieribus impudicis DD. ſuper c de multa, dę præb.

5 Paupertas parentum, quomodo eſt intelligenda?

℞. Secundum qualitatẽ perſonę, oppidi, & loci, magis enim requiritur ad ſubſtentandum nobilem, quam ignobilem. Abb. cap. in eos, de hęreticis.

6 Clericus pōt ſuccurrere matri, vel ſorori de bonis Eccleſię?

℞. Poterit, dare ad vitam neceſſaria, & adiungere matrimonio conſanguineas, vel dotare monaſterio iuxta qualitatem earum, & ſe obligare, & obligare fructuus ſui beneficij ad ſolutionem. tenet Abb. capit. 1, de cohabitatione clericorum, & mulierum, nu. 4.

7 Clericus poteſt ſubuenire ſuis proprijs filijs de bonis Eccleſię?

℞. Poterit, & eſt obligatus ad id faciendum, etiam ſi filij ſint nati, ex illicito, & ſacrilego coitu, quia talis clericus eſt pater naturalis talis filij, & de lege naturę tenetur alere, & iuuare, quem genuit. tenet Abb. in c. 1. eod. tit. num. 4.

8 Si quis ſit executor alicuius eleemoſynę, vel operę pię, & debeat diſtribuere triticum, pecunias, vel alia bona inter pauperes ad ſui electionem, poterit ne dare ea ſuis conſanguineis, vel familiaribus?

℞. Si ſint pauperes, poterit inter eos diſtribuere eleemoſynas; ratio eſt, q̃a ex eo, quod quis ſit conſanguineus, vel familiaris, non efficitur incapax ad ſuſcipiendam eleemoſynam, & ſicut talis diſtribuens poteſt de ſuis ꝓprijs bonis dare eleemoſynã ſuis parentibus, ita poteſt de bonis alienis, quę ſunt ſub eius diſpoſitione, vt tenet Ab. in c. 1. de cohab. clericorum, & mulierum. n. 5.

9 Clericus quid debet dare famulo infirmo?

℞. Cibum, & tenues expenſas per octo, vel decem dies, ſi ſit clericus pauper, ſi ſit canonicus, vel diues, debet eum curare, & dare medicos, & expenſas, quia eſt officium charitatis. Abb. in c. 1. de clerico ægrotante, num. 8. Syluest. verb. familia, num. 4.

CAPVT V.
DE VESTIBVS CLERICORVM.

1 CLERICVS vtens veſtibus ſæcularibus, qua pœna punitur?

℞. Priuatur officio Sacerdotis quouſq; reſipiſcat. c. Epiſcopi. 21. q. 4.

2 Quibus veſtibus debet indui Sacerdos, & qua pœna punitur, qui habitum honeſtum non fert?

℞. Tunica nigra talari, & ſi ſemel correptus ſe non emendauerit, pōt perueniri cum eo ad priuationem officiorum, & beneficiorum. c. penult. d. ſi.

diſt. 23. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. c. 6.

3 Qui colores ſunt prohibiti clericis, ſuis in veſtibus?

℟. Color rubeus, aut viridis, & etiã prohibitum eſt eis portare calcaria deaurata, & fibulas, & corrigias auri, & argenti. c. pen. de vita, & honeſtat. clericor.

4 Clerici poſſunt portare annulos?

℟. Si ſint in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, poſſunt, cæteri vero non. cap. penultimo, de vita, & honeſtate clericorum.

5 Clericus nutriens comam, & barbam, qua pœna punitur?

℟. A ſuo Archidiacono, etiam inuitus tondendus eſt. c. clericus. c. clerici, de vita, & honeſtat. clericor. c. clerici. diſt. 23.

6 Sacerdotes quomodo ſunt ſepeliendi?

℟. Induti veſtibus ſacris ad imitationẽ Nadab, & Abiud, qui fuerũt ſepulti veſtibus Sacerdotalibus induti, & cum magno honore, & luminaribus accenſis, ſicut fuit antiqua conſuetudo primitiuæ Eccleſiæ; Lyra cap. leuitici 10.

CAPVT VI.

DE POENIS CLERICORVM.

1 POTEST Epiſcopus imponere pœnas clericis ſubditis?

℟. Poteſt, ſi alia via delinquẽtes cohercere non valeat, nam quando valet, à pœnis abſtinendum eſt, cum Epiſcopus ſit pater. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 1. de reform.

2 Si plures pœnæ ſint in vno delicto, quã debet Iudex, vel Epiſcopus eligere?

℟. Poſſunt eligere, quam maluerint; ſed de æquitate debent eligere mitiorem, vt fiat iudicium cum miſericordia, & quia Epiſcopus, eſt pater, & quem poteſt corrigere non debet occidere. tenet Abb. in c. at ſi clerici, de iudicijs, n. 36.

3 Quãdo Iudex procedit ex ſolis præſumptionibus, quam ſententiam debet proferre?

℟. Sententiam moderatam, & raro, vel nunquam debet pœnam ordinariam imponere, & magis debet reſpicere emendationem morum, quã punitionem delicti. tenet Abb. c. ſi quiſquam, de cohabitatione clericorum, & mulierum, num. 4.

4 Quomodo debet procedi cum clerico incorrigibili?

℟. Si delicta ſint atrocia, & de ſe petãt depoſitionẽ, degradationẽ, & in laico de iure illa delicta puniunt mortẽ tẽporali, tunc, ſi clericus fuit admonitus, & correptus, primo, ſecundo, & tertio, & ſi perſeuerauit in delictis, primo eſt deponendus, ſecundo excommunicandus, tertio ſollemniter degradandus, quarto tradendus Curiæ ſæculari, c. cum non ab homine, de iudicijs.

5 Iudex ſęcularis, quid debet agere cum clerico degradato?

℟. Ex proceſſu facto à Iudice Eccleſiaſtico abſq; nouo proceſſu, & probationibus, talem clericum condemnare ad mortem, & illam executioni mandare.

6 In quibus caſibus debet clericus degradari, & tradi Curiæ ſæculari?

℟. In pluribus. Primo, quando eſt hæreticus, relapſus, vel in pęnitens. Secundo

cundo, ſi commiſit crimen leſæ maieſtatis humanæ. Tertio, quando eſt falſarius litterarum Apoſtolicarum. Quarto, quando clericus infert calũniam ſuo Epiſcopo, tollendo illi famam, vel honorem, vel machinando mortem. Quinto, ſi ſit incendiarius, vel depopulator agrorum. Sexto, ſi aſſaſſinus, tandem ſemper conſiderãdum eſt, an tale delictum commiſſum à clerico in laicis, petat mortem atrocem, & tunc conſiderata grauitate, & atrocitate delicti, debet clericus tradi Curiæ ſæculari; quia ſunt aliqua delicta, quæ in homine ſeculari petũt pœnam mortis, vt furtum, & homicidiũ caſuale, & in clerico non ſemper petunt degradationem, ſed poſſunt puniri recluſione perpetua, cum ſacerdos ſit præcellentioris, & altioris conditionis, quam laicus. c. ſi quis Sacerdotem. 11. q. 1. c. ſi qui ſunt. 2. q. 7. c. nouimus, de verborũ ſignificatione. c. ad abolendam, de hæreticis.

7 Inquiſitus debet ne puniri pœna æquali, ſicut accuſatus?

℞. Non, ſed mitiori modo; ratio eſt, quia in Inquiſitione proceditur ex ſolo zelo Iudicis, & nulla eſt læſio partis, ſed in accuſatione eſt damnũ partis, & debet illi ſatisfieri. tenet Abb. in c. at ſi clerici, de iudicijs, n. 34.

8 Quomodo debet Epiſcopus procedere cum ſubdito criminoſo, cum delictum non eſt publicum, ſed conſtat ſoli ipſo?

℞. Debet ſubditum priuatim corrigere, & remedium adhibere, abſq; iudicij ſtrepitu, attendẽdo ad medicamentum animæ. Abb. c. conquerenti de reſtit. ſpol.

9 Quando debet clericus priuari ſuo beneficio?

℞. Cum tribus requiſitis. Primo, quod cauſa priuationis ſit iuſta, & Iure expreſſa pro tali delicto. Secundo quod delictum, ob quod priuatur, ſit publicum, & non occultum. Tertio, quod priuetur per ſententiam, ſeruato ordine Iuris. Abb. c. conquerenti, de reſtit. ſpol. n. 2.

10 Genera pœnarum, quæ ab Epiſcopo imponi poſſunt, quæ ſunt?

℞. Partim affligũt corpus, partim animam, partim rem, partim famã. Henriquez lib. 13. c. 1.

11 Quæ ſunt pœnæ corporis, quas Epiſcopus poteſt clericis imponere?

℞. Damnatio ad triremes, detentio carceris, fuſtigatio, tractus cordę, exilium, remiſſio ad brachium ſæculare, hęc omnia ſecundum delicti qualitatem. Bernardus Diaz in pract. criminali. cap. 143. Iul. Clarus in practica q. 60. §. fin.

12 Quæ eſt pœna pecuniaria?

℞. Quando quis debebat luere delictum in corpore, & luit in bonis, facta moderata compenſatione. Fely. c. cæterum de officio ordinarij, n. 7.

13 Quæ eſt pœna famæ?

℞. Depoſitio, degradatio, quæ hominem faciunt infamem. c. degradatio, de pœnis, lib. 6.

14 Quare ſtatuta eſt pœna à Iure in delictis?

℞. Quia pœna dirigit hominem ad virtutem, vt eius timore deſiſtat à malo, & à committendo delicto, Abb. in c. niſi ſpecialis. de offic. legati. n. 5. & 6. & c. ad reprimendam, de offi. iudic. ordinarij. n. 1.

15 Pœna in delictis quanta debet eſſe?

℞. Commenſurabilis delicto. Abb. in cap. niſi ſpecialis, de offic. legati, num. 5.

Si

16 Si quis committat aliquod delictum, & habeat alias virtutes, quomodo eſt puniendus?

℟. Mitiori modo, & etiam eſt diligẽdus, ſicut clericus. Abb. in c. niſi ſpecialis, de offi. legati, n. 3.

17 Conſpirantes contra proprium Epiſcopum, qua pœna puniuntur?

℟. Si conſpiratio ſit contra honorẽ, vel perſonam Epiſcopi, ſiue in parua, ſiue in graui, ſi ſint clerici deponuntur pro prima vice. pro ſecunda tanquam incorrigibiles traduntur curię ſęculari, ſi ſint ſæculares excommunicantur, & puniũtur pœna ralionis. Abb. in c. cum non ab homine, c. at ſi clerici de iudicijs. c. fi. de teſtibus cogendis, n. 4.

18 In pœnis arbitrarijs, quomodo ſe debet gerere Iudex?

℟. Non debet dare pœnam ordinariã neq; maiorem, ſed minorem, cõſiderata perſona, & qualitate delicti. Ab. c. inquiſitionis, de accuſationib. n. 9.

19 Quæ eſt pœna animæ?

℟. Excommunicatio, ſuſpẽſio, interdictum, & ceſſatio à diuinis. Tol. lib. 1. c. fi. Suar. lib. 5. de cẽſ. Auilà, & alij communiter DD.

20 Poteſt Epiſcopus examinare ſuos clericos, & ſuſpendere eos ad tempus ab exercitio Ordinis, & offitio, ſi ſint Parochi?

℟. Poteſt, quoties voluerit, etiam ſi ſint approbati ab alijs Epiſcopis. Trident. ſynod. ſeſſ. 14. cap. 3. de refor.

CAPVT VII.
DE ARMIS CLERICORVM.

1 Clerici poſſunt habere arma ſuis in domibus?

℟. Poſſunt ad ſui defenſionẽ, ſed nõ poſſunt ferre ea extra domũ.

2 Quibus ex cauſis poteſt clericus ferre arma extra domum, ſine pœna?

℟. Primo, de licentia ſui Epiſcopi. Secundo in itinere. Tertio ſi habeat graues inimicitias ad ſui defenſionẽ. Quarto, ſi aliquis voluiſſet perfodere domum ſuam, vel facere violentiam. c. clerici, de vita, & honeſtate clericorum.

3 Quæ ſunt arma clericorum, quibus debent ſe defendere, & Eccleſiam?

℟. Lacrymæ, lectiones, & orationes. c. conuenior. §. quid ergo. 23. q. 8.

4 Clericus, qui portat arma, quam pęnam incurrit?

℟. Triginta dies incluſus in carcere, bet ieiunare in pane, & aqua. cap. clerici. 23. q. 8. ſed hodie punitur ſecundum conſtitutiones ſynodi ſuæ diœceſis.

CAPVT VIII.
DE CLERICIS PVGNANTIBVS IN DVELLO.

1 QVOT modis committitur homicidium?

℟. Quatuor, facto, præcepto, conſilio, & defenſione. c. 2. de clericis pugnantibus in duello.

2 Quid eſt duellum?

℟. Eſt

℞. Eſt decertatio duorum,vel pluriũ de facienda aliqua re vera,vel ꝑ vindicanda aliqua iniuria,ſtatuto tẽpore,loco,cum patrinis electis à partibus,quorum officiũ eſt diuidere terram,& ſolent recognoſcere arma,iudicare de victoria,ita quod veritas illius rei poſita ſit in armis , & non in alio iudicio,ita definitur in libro antiquo duelli.

3 Quam pœnam incurrunt , qui certant in duello ?

℞. Tam ipſi,quàm patrini adiuuantes ſunt excommunicati, infames, & omnia ſua bona confiſcata, & ſi deceſſerint,ẽ. vita in pugna , carent ſepultura Eccleſiaſtica. Trid.ſyno.ſeſſ. 25.c.19. & Bulla Gregorij XIII.quæ incipit, ad tollendam deteſtabilem duellorum .

4 Domini tẽporales nõ prohibentes duellum,quam pœnam incurrunt ?

℞. Sunt excommunicati.

5 Si dicti Domini aſſignauerint locum duello,quam pęnam incurrunt ?

℞. Vltra excommunicationem,amittunt quidquid ab Eccleſia obtinent, & ſi locus vbi celebratur duellum, ſit de feudo,ſtatim perdunt. Trid.ſyno.ſeſſ.25.c.19.

6 Hæc excommunicatio poſita à cõcilio, de quibus duellis intelligitur ?

℞. De duellis ſollemnibus , & publicis tantum, vbi ſeruantur omnia requiſita poſita in definitione duelli, non de duellis priuatis,quando quis accẽſus ira aliquẽ priuatim prouocat in agrũ,vel certũ locũ ad pugnandũ, quia Concil. Trid. ſolum voluit tollere genus pugnarũ, quod ſollẽniter olim fiebat ad reſtitutionẽ honoris, & duella vocabant, & lex pęnalis extendẽda nõ eſt. Trid.ſy.ſeſſ.25.c.19.

7 Si quis in duello,vel torneamentis vulneratus petat pęnitẽtiam, quę ſacramenta debent ei adminiſtrari ?

℞. Sacramentum pęnitentiæ, & Euchariſtiæ,non autem ſepultura Eccleſiaſtica.c.1.& 2. de torneament.

8 Quare huic maiora conceduntur,& minora denegantur?

℞. Quia ſacramẽta pęnitẽtiæ,& Euchariſtiæ ad ſalutẽ animę ſunt neceſſaria,& ideo eis cõmunicatur,at vero pęna poſita ab Eccleſia,vt talis careat ſepultura Eccleſiaſtica, nõ tollit ab Eccleſia ꝑ pœnitentiã,vt homines à tali crimine arceantur. tex. in c. 2. de torneament. & ibi gl.

9 Quã pęnã incurrit clericus, qui pugnat in duello,ſiue ibi moriatur,ſiue nõ?

℞. Deponẽdus eſt ab officio,& beneficio.c.1. de clerico pugnãte ĩ duello.

10 Clericus prouocans,vel acceptãs duellum ſollemne, qui cum effectu deſcendit in arenam , eſt ne ſuſpenſus ipſo iure ?

℞. Non,ſed venit ſuſpendendus per ſententiam, ſed ipſo iure excommunicatus à Conc.Trid. ſeſſ.25. c.19.c. 1.de clericis pugnantibus in duello.

11 Clericus prouocans aliquem ad pugnã, vel ad ſingulare certamen, vel acceptans prouocationem alterius, ſi nõ deſcendat ad talem pugnam, eſt ne excommunicatus , vel qua pœna punitur ?

℞. Talis clericus non eſt excommunicatus, quia excommunicatio non incurritur verbis (niſi in materia hęreſis) ſed factis, & iſte talis punitur pęna graui arbitraria à Iudice,tanquam inquietus.DD. in c.1. de clerico pugnante in duello,

12 A quo diſpenſatur talis clericus pugnãs in duello ?

℞. Si in tali duello fuit mutilatio mẽbri clerici, vel aduerſarij, vel mors, à ſolo Summo Pontifice; ſi autem non fuit mutilatio mẽbri, neq; mors, ſed aliquod vulnus minimum, à ſuo Epiſcopo. c. 1. de clerico pugnãte in duello, & ibi DD.

13 Clericus, qui dat enſem, vel pugionem, vt aliquis occidatur, & cum eo ſit occiſio, quam pœnam incurrit?

℞. Incurrit pœnã irregularitatis, ſed ſi ipſe nihil ſciebat, & commodauit caſu enſem, vel pugionem alicui, & ille fecit homicidium, clericus nõ remanet irregularis, cum nullam dederit directam cauſam tali occiſioni, ſed cauſam remotiſſimam, vt ſi clericus ædificet domum, & iſta domus cadat, & occidat habitantes non incurret irregularitatem, quia iſta cauſa eſt remotiſſima, & præter volũtatem ædificantis. c. 2. de clerico pugnante in duello.

14 Si quis accedat ad locum torneamenti, non animo pugnandi, ſed ex alio accidenti, & ibi moriatur, carebit ne ſepultura Eccleſiaſtica?

℞. Non; quia talis pęna poſita eſt cõtra eos, qui animo pugnãdi accedũt ad duellum. c. ad audientiam de torneamentis.

15 Si in feſtis publicis, vbi præmia proponuntur, aliquis ad oſtentationem virium aliquid faciat, & inde moriať, vt ludendo, enſe, ſaltando per arborem, luctando, vel alia ſimilia faciendo, debet ne talis carere ſepultura Eccleſiaſtica?

℞. Si exercitium ſit licitum, & non ſit in euidenti periculo ammittendi vitam, ſed ſolum ad oſtendendas magnas vires, vel corporis agilitatem, talis non caret ſepultura Eccleſiaſtica; quia dum viuit, aliquos ludos facere licet, vt in leg. ſolent. ff. de aleatorib. ſi autem exercitium ſit in euidenti periculo vitæ, vt antiquitus faciebant gladiatores, talis caret ſepultura Eccleſiaſtica. vt leg. ſequenti. ff. eodem tit.

16 Quando nobiles, & equites ob aliquam lætitiam edunt torneamenta, vel ludunt arundinibus curſando cũ equitibus, & ibi quis moriatur, caret ne ſepultura Eccleſiaſtica?

℞. Nõ; quia pręcipua intentio Equitum non eſt interficere aliquem, ſed ſolum ludere, & plaudere, Principi, vel populo, c. ad audientiam, de torneament.

17 Quis dicitur incorrigibilis?

℞. Ille, qui pluries admonitus non ſe emendat.

18 Clericus homicida incorrigibilis, quam pęnam incurrit?

℞. Deponendus eſt, degradandus, & tradendus Curię ſęculari, vt naturaliter moriatur. c. 1. de homicidio voluntario, vel caſuali.

19 Qui occidit latronem, vel inimicum inculpata tutela defenſionis ſuæ perſonæ, ita quod aliter ſe non poterat liberare, quam pœnam incurrit?

℞. Nullam, quia vim, vi repellere licet, & quilibet magis tenetur ſuam vitam conſeruare, quam vitam alterius. c. 2. de homicidio voluntario, & caſuali.

20 Moderamen inculpatæ tutelæ, quomodo debet iudicari ſtricto, vel largo modo?

℞. Largo modo in fauorem clerici ſe defendentis, cum tale moderamen inculpatæ tutelæ, dependeat à futuro euentu, & ſępe ex eo ſuccedit caſus inopinatus, & præter intentionem,

imò,

imò, & ſæpe contra voluntatem facientis; ratio eſt, quia conſeruatio vitæ eſt primum bonum, & quilibet tenetur ad ſuam vitam defendendam. DD. in cap. 2. de cleric. pugnante in duello.

21 Si aliquis clericus occidat latronem, ita tamen, vt fugiẽdo, vel alio modo ſe potuiſſet liberare, quam pœnam incurrit?

℞. Puto, quod ſit irregularis, quia potius debebat dimittere ſua bona, quã hominem interficere. Gloſ. in c. ſuſcepimus, & infra de homicidio volunt. vel caſuali.

22 Quam pœnam incurrit clericus homicida voluntarius?

℞. Priuat. officio, vel beneficio obtento, vel obtinendo, & fit irregularis, cuius abſolutio eſt reſeruata Papæ, ſed ſi homicidium ſit caſuale, vel vim vi repellendo, cognita cauſa ab Epiſcopo diſpenſatur. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. c. 7. de reform.

CAPVT IX.

DE CLERICO HOMICIDA.

1 SAcerdos homicida, quam pœnã incurrit?

℞. Tàm Sacerdos, quàm Diaconus, vel Subdiaconus ordine priuantur, & deponuntur, & recluduntur in monaſterio, vt faciant pœnitentiam duodecim annis. cap. tuæ diſcreptionis, de pęnis.

2 Clericus pugnans pro ſe, vel pro alio, quam pœnam incurrit?

℞. Non debet amplius ſacros ordines exercere, etiam ſi neminem interfecerit. c. Hẽric. Presbyter, de cler. pugnant. in duello.

Clericus, qui in duello, vel rixa moritur, quam pœnam incurrit?

℞. Non priuatur ſepultura Eccleſiaſtica, ſed in oratione, & oblatione pro eo non poſtulatur. c. quicumque clericus. 23. q. 8.

4 Clericus, qui occiderit Cardinalem, vel Epiſcopum, qua pœna punitur?

℞. Amittit beneficium, & omnia bona ſua confiſcantur. c. felicis, de pœnis. clem. in 6.

5 Clericus, qui occidit paganum, qua pęna punitur?

℞. Eſt ſuſpenſus, nec poterit promoueri ad alios ordines. cap. clericum, diſtinct. 50.

6 Clericus, qui ob ſui defenſionem, aliquẽ occiderit, qua pœna punitur?

℞. Si aliter non potuit vitare mortẽ, non incurrit irregularitatem, neque aliquam pœnam. clementina. cap. ſi furioſus, de homicidio, & late de hoc in iſto lib. 5.

CAPVT X.

DE CLERICO SIMONAICO, VSVRARIO, VEL FALSARIO, VEL LATRONE.

1 QVam pęnam incurrit clericus Simoniacus?

℞. Priuatur ſacerdotio, & beneficio, c. de hoc. c. inſinuatum, de ſimonia.

2 Prò ſepultura, poteſt ne exigi aliquid?
℞. Non, ſed ſi quid ſponte offeratur ab hæredibus defuncti, recipi poteſt. c. queſta eſt, 13. q. 2. c. in Eccleſiaſtico, ead. q.

3 Poteſt exigi pretium pro danda poſſeſſione, pro ordinatione, pro collatione ſacramentorũ, pro benedictione nubētium, & pro mortuis ſepeliendis?
℞. Non poteſt pro his rebus exigi pretium, cũ ſint res ſacræ, & ſi exigatur committitur ſimonia. c. non ſatis, de ſimonia.

4 Quam pœnã incurrit Sacerdos, qui pretium petit ab eo, qui ſacram communionem diſpenſat?
℞. Deponitur. c. nullus. 1. q. 1.

5 Quam pęnam incurrit clericus faciens furtum, vel frangens domum?
℞. Septem annis debet pœnitere, & recludi in aliquo loco. c. ſi quis clericus. 17. q. 4.

6 Quam pœnã incurrit clericus falſarius?
℞. Si falſificauerit bullas Apoſtolicas, priuatur officijs, & beneficijs, & degradatur, & traditur Curiæ ſæculari. c. ad audientiam. c. dura. c. ad falſariorum, de crimine falſi, c. nouimus. de verborum ſignificatione.

7 Clericus tentans furto ſubtrahere vaſa ſacra, qua pęna eſt puniẽdus?
℞. Grauiſſima pœna, & ſi de facto id fecerit, maiori pœna à Iudice Eccleſiaſtico eſt puniendus, ita vt, ſi furtum ſit qualificatum, poſſit degradari, & ad triremes mitti.

CAPVT XI.

DE COHABITATIONE CLERICORVM, ET MVLIERVM, EX LIBRO TERTIO DECRETALIVM.

1 QVID eſt cohabitatio clerici, & mulieris?
℞. Eſt ſimul in vnum habitare, quaſi habitant maritus, & vxor.

2 Clericus poteſt retinere mulierem in domo ſua?
℞. Si talis mulier ſit ſuſpecta de incontinentia, non debet eam domi retinere, etiam ſi ſit ſoror, vel conſanguinea, ſiue ſit ſuſpecta cum ipſo clerico, vel cum tertia perſona propter honeſtatem clericorum. c. 1. de cohabitatione, cler. & mul.

3 Quis dicitur fornicator notorius?
℞. Ille, qui eſt notorius per ſuam cõfeſſionem, vel per ſententiam, vel per euidentiam facti, vt cum quis publice habet concubinam, vel publice eſt fornicator. cap. veſtra, de cohabitatione clericorum, & mulierum, Abb. ibi n. 3. c. ſi. n. 4. eod. tit.

4 Iudex quando procedit ex præſumptionibus, quam ſententiam debet ferre?
℞. Debet ſententiare, moderate plurimum, & raro debet pęnam ordinariam imponere. Abb. c. ſi quiſquam de cohabitatione, n. 4.

5 Ex ſolis inditijs, põt qs facere ſentẽtiã?
℞. Si inditia ſint adeo vrgentia, & in tanto numero, arbitrio iudicis, ſufficiunt ad dandam ſententiam in criminalibus. l. inditia. C. de rei vendicatione. Abb. c. veſtra, de cohabitatione clericorum, n. 13. c. afferte, de præſumptionibus.

6 Epiſcopus debet compellere clericum, vt iuret, ſe dimiſſurum concubinam intra tantum tempus?

℞. Non,

℞. Non, quia nemini parandus eſt laqueus, vt ſi reuertatur ad concubinam, ſit concubinarius, & periurus, ſed per ſententiam ſuſpenſionis, & interdicti, debet procedere, & creſcente contumacia, augenda eſt pęna. capit. clericos, de cohabitatione clericorum.

7 Si quis clericus moneatur, vt euitet cōuerſationē, & familiaritatem mulierum, qua pœna puniē, ſi non fecerit?

℞. Pręmiſſa trina monitione, excommunicatur. cap. ſi quiſquam, de cohabitatione.

8 Clerici poſſunt habitare cum ſuis ſororibus, & conſanguineis?

℞. Poſſunt cum naturale fœdus excludat omnem ſuſpitionē delicti, & mali. cap. à nobis, de cohabitatione, Abb. ibi nu. 1.

9 Epiſcopus poteſt habere matrem, ſororem, vel aliquam fęminam non ſuſpectam in domo?

℞. Poterit. Abb. c. 1. de cohabitationę num. 1. & 2.

10 Clericus in minoribus, poterit ne matrimonium contrahere?

℞. Poterit licite abſq; pęna. Abb. c. ſi autem, de cohabitatione, n. 2.

11 Debet quis audire Miſſam à clerico notorio fornicatore, vel concubinario?

℞. Non, ſed abſtinere, nō ideo quod ſacramenta ab eo confecta non ſint ſacramenta, ſed in pęnam delicti illius clerici, vt emendetur. c. veſtra, de cohabitatione.

CAPVT XII.

DE CLERICO CONCVBINARIO, VEL FORNICATORE.

1 QVIS dicitur notorius concubinarius?

℞. Quando delictum eſt notum per confeſſionem factam in iudicio, aut per ſententiam, aut per facti euidentiam, quæ tergiuerſatione aliqua cęlari non poteſt verbi gratia, ſi clericus retinet concubinam, vt vxorem, & iſte talis dicitur notorius cōcubinarius, c. quæſitum, de cohabitat. clericorum, & mulierum. Abb. in c. veſtra, nu. 6. de cohabitatione clericor. & mulier.

2 Quis dicitur publicus fornicator?

℞. Ille, qui publice vagatur abutens hac, vel illa. Diaz in praxi criminali. cap. 73. & Nauarr. in ſumm. cap. 25. num. 77.

3 Clericus concubinarius, vel fornicator notorius celebrans, vel exercens actū ordinis ante abſolutionem à ſuſpenſione, quam pęnam incurrit?

℞. Irregularitatis. Syluester. verb. irregularitas, in fine num. 15. Abb. in c. quia circa. nu. 5. de bigamis.

4 Quis poteſt abſoluere ab hac irregularitate?

℞. Sunt variæ opiniones, ſed Couar. in clem. ſi furioſus. 1. p. §. 1. nu. 5. dicit eſſe communē opinionem, quod ſolus Papa poteſt diſpenſare, iuxta Abb. in cap. veſtra, de cohabitatione clericorum, & mulierum, ſed ſi ſit occulta, poterit Epiſcopus abſoluere ſine dubio.

5 Quis poteſt diſpenſare in ſuſpenſionę cum clerico notorio concubinario, & fornicatore?

℞. Epi-

℟. Epiſcopus ſine aliquo dubio. Sylueſter verb. irregularitas. in fine, & Ab. in c. quia circa. n. 5. de bigamis, Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14.

6 Notorietas iſta cōcubinarij, & clerici fornicatoris, quomodo cognoſcitur, & probatur, vt clericus ſciat ſe eſſe ſuſpenſum, & alij ſciant, illum eſſe euitandum?

℟. Ex tribus capitibus cognoſcenda eſt iſta notorietas. Primo, ſi talis clericus coram iudice cōfeſſus eſt, ſe eſſe notorium concubinarium, vel fornicatorem. Secundo, quando Iudex per ſententiam diffinitiuam iudicauit, Petrum eſſe notorium concubinarium, vel fornicatorem. Tertio qũ facti euidentia ita eſt, vt talis clericus non audeat negare, ſe eſſe notorium cōcubinarium. cap. cum tua, de cohabitatione clericorum, & mulierum.

7 In ſupradictis notorietatibus, requiritne aliquacitatio, vel declaratoria?

℟. Non de iure, ſed de conſuetudine, quæ ſeruanda eſt, requiritur citatio, & declaratoria, & ſine his, quis non eſt habendus pro ſuſpenſo. Couar. 1. par. relect.

8 Si quis ſit conſtitutus in minoribus ordinibus, & ſit concubinarius notorius, erit ne ſuſpenſus?

℟. Pœna ſuſpenſionis imponitur ombus, tàm in maioribus, quàm in minoribus ordinibus conſtitutis. canone præter. diſt. 32. Sylueſt. verb. concubin. §. 4.

9 Clericus notorius fornicator, quam pœnam incurrit?

℟. Eſt ſuſpenſus ipſo Iure. Nauar. in ſum. c. 25. n. 76.

10 Clericus notorius concubinarius, quã pœnam incurrit?

℟. Eſt ipſo Iure ſuſpenſus. c. quæſitũ, de cohabit. clericorum, & mulierum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14. de reform.

11 Hęc ſuſpenſio, eſt ne ſolum ab officio?

℟. Eſt ab officio, & beneficio, & à perceptione fructuum. Abb. in c. veſtra, de cohabitat. clericorum, & mulierum, n. 7. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14.

12 Ad condemnandum aliquem in pœna ſuſpenſionis pro concubinatu, quid requiritur?

℟. Vt prius admoneatur ſollemniter, ſecũdum legem Euangelij, & poſtea contra illum procedatur, & habeat vnam ex tribus prædictis notorietatibus, & non ſufficit, vt per edictum generale, quis admoneat. DD. ſuper c. 14. ſeſſ. 25.

13 Cognitio de cōcubinarijs, ad quem Iudicem pertinet ad Eccleſiaſticum, vel ſæcularem?

℟. Quando laici committunt hoc crimen cognitio eſt mixti fori, ſcilicet iudicis Eccleſiaſtici, & ſæcularis, & eſt locus pręuentionis, ſi vero committat hoc delictum aliquis clericus, etiam in minoribus, vel clericus etiã in maioribus, vel clericus vxoratus cognitio inſolidum pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum, & poteſt procedere ſummarie ſine ſcriptra Iudicis. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 8.

14 Poteſt Iudex Eccleſiaſticus cognoſcere ex officio, vel ad inſtantiam fiſci de crimine cōcubinariatus in mulieribus vxoratis?

℟. Non poterit procedere ex officio, neq; ad inſtantiam fiſci propter periculum mortis mulieris, ſed ſolum poterit procedere, ad petitionẽ mariti, & magna cum cautela, ſed aliquando cum crimen eſt ſcandaloſum, poterit detecto nomine mulieris, clericum de incontinentia punire. tenet Bernar-

nardus Diaz in praxi c. 65.

16 In quibus caſibus poterit Iudex Eccleſiaſticus in cauſa adulterij, cõcubinatus, fornicationis, procedere contra mulieres vxoratas ſine petitione mariti?

℞. Poterit procedere, quando adulterium eſt publicum, & maritus perſona vilis, & non timetur de morte mulieris. Secundo, quando maritus conſentit in adulterium, & tunc ipſe maritus prius eſt incarcerandus, quam ipſa mulier. Bernardus Diaz in praxi.cap.65.

17 Quis dicitur propriè concubinarius, & vnde dicitur?

℞. Concubinarius deriuatur à concubina, & propriè dicitur ille, qui cũ aliqua muliere, ſiue vxorata, ſiue libera, tam familiariter cohabitat per aliquod tempus, ſicut vir cum ſua vxore, licet non viuat in vna domo, neq; vnus alatur ſumptibus alterius; hæc enim ſunt indicia, & præſumptiones violentæ, quæ cum alijs adminiculis, vel vno teſte faciunt probationem plenam. DD. ſuper c.14. ſeſſ.25.

18 Crimina concubinatus, in qua differentia ſunt?

℞. In duplici differẽtia; nam aliquis eſt concubinarius notorius, aliquis cõcubinarius occultus. Abb. in cap. veſtra, de cohabitatione clericorum, & mulierum.

19 Quis dicitur occultus concubinarius?

℞. Ille, qui habet concubinam, vel in domo cum ſua ſorore, vel matre, vel extra domum, ſed tam occulte, & caute, vt hoc delictum à nullis, vel à paucis ſciatur, & iſte mitius eſt puniendus, cum non det ſcandalum.

20 Quis dicitur notorie concubinarius?

℞. Quando delictum eſt notũ, & publicum, aut per ſententiam Iudicis, aut per confeſſionem factam in iudicio à parte, aut per facti euidentiam, & publicam famam, verbi gratia, ſi clericus retineat concubinam in ſua domo, vt vxorem, & hoc ſit tam publicum, quod tergiuerſatione aliqua occultari, & celari non poſſit, præcipue, ſi ipſe extraiudicialiter de hoc cum amicis ſuis laudetur.

21 Quis dicitur publicus, & notorius fornicator?

℞. Ille clericus, qui publice vagatur abutens hac, vel illa muliere, & iſte talis non punitur pœnis poſitis à cõcilio concubinarijs, ſed alijs pœnis à Iure expreſſis. Bernard. Diaz in praxi criminali c.73. & Nau. in ſum. c.25. nu.77.

22 Qualis debet eſſe ſententia, quæ faciat notorium concubinarium?

℞. Illa ſententia, quæ tranſit in rem iudicatam, à qua non fuit appellatũ, non pendente appellatione, talis ſententia poteſt reuocari à ſuperiore.

23 Quæ confeſſio partis facit notoriũ cõcubinarium, & fornicatorem?

℞. Confeſſio facta iuridice coram Iudice, & teſtibus, non confeſſio extorta vi, vel metu, neq; confeſſio extraiudicialis, nam cum ſimus in pœna grauiſſima, dari non debet, niſi per confeſſionem iuridicam.

24 Quę notorietas facti ſufficit ad probationem concubinatus, vel fornicationis?

℞. Quando facti euidẽtia, crimen ita eſt publicum, notoriũ, & famoſum, vt talis clericus non audeat negare ſe eſſe notorium concubinarium. cap. tua de cohabitatione clericorum, & mulierum.

25 Fama publica, vt faciat notorietatẽ deli-

lictiin concubinario fornicatore, vel alio delicto, quas qualitates debet habere, vt ſit ſufficiens probatio?

℟. Fama iſta publica debet eſſe talis, quod à toto populo, vel à maiori parte populi in iudicio, & extra iudiciũ affirmetur, Petrum, verbi gratia cõmiſiſſe tale delictum cum tali perſona, abſq; aliqua varietate, & hoc eſſe publicum notorium, & famam publicam, & licet nullus dicat ſe vidiſſe, hæc cõteſtatio totius populi, vel maioris partis populi, facit tale delictum famoſum, & notorium per famam.

26 Si quis clericus ſit concubinarius, vel fornicarius per murmur publicum, debent ne contra illum recipi teſtes ad eum condemnandum?

℟. Si tale murmur non tranſit in famã publicam, debent fieri proceſſus, & recipi teſtes ad condemnandum tale crimen, quia murmur non facit probationem, imò ſæpe eſt mendacium, & falſum. c. tua nos, de cohabitatione clericor. & mulierum.

27 Si ſint plurimi homines, qui extraiudicialiter dicant, Petrum eſſe concubinarium notorium notorietate facti, & nolint in iudicio iuramento affirmare, Iudex debet ne condemnare talem clericum pœna concubinarij?

℟. Non; quia ad condemnandum aliquem plus requiritur, quam loquela extraiudicialis, cum agatur de damno alterius, ſolum poteſt monere teſtes, vt dicant veritatem, & proteſtare eis, quod in conſcientia teſtis reſtat tale delictum, & debet charitatiue monere talem clericum, vt tollat occaſionem illius rumoris, & famæ, & cum hoc, talis Iudex reſtat ſecurus in conſcientia, quia ipſe non poteſt aliquem cõdemnare, ſine probationibus, & teſtibus legitime receptis. tenet Abb. in c. tua nos, de cohabit. clericorum, & mulierum.

28 Crimen notorium concubinatus, quam probationem requirit, vt non indigeat alijs teſtibus.

℟. Si ſit notorium notorietate ſententiæ, vel facti, vel famæ, ita ut de crimine dubitari non poſſit, vt dictum eſt, non indiget aliquo teſte, neq; accuſatore, ad eius punitionem, ſed raro cõtigit. tenet Abb. in c. tua nos, de cohabit. clericorum, & mulierum.

29 Ex ſolis inditijs, & præſumptionibus, poteſt q; condemnare cõcubinarios pœna poſita à concilio?

℟. Si præſumptiones, & inditia ſint adeo vrgentia, & violenta, & in tanto numero, quod arbitrio Iudicis ſufficiant, poterit aliqua pœna extraordinaria, & omnino tollere occaſionẽ illius mulieris, ſed non poteſt eum condẽnare pœna ordinaria, quæ grauiſſima eſt, ratio eſt, q̃a delictum concubinarij non eſt ita occultum, ſicut alia delicta, imò de eo plurimi, vt ſũt vicini, & famuli debent habere notitiam, cum ad veram rationem requiratur, vt talis homo vtatur tali muliere ea ſecuritate, & familiaritate, qua vtitur maritus cum ſua vxore, & in delictis, in quibus poſſunt haberi teſtes, inditia, & præſumptiones adiuuant, ſed non condemnant. tenet Abb. in c. veſtra, & in c. ſi quiſquam. n. 4. de cohabit. clericorum, & mulierum, & cap. afferte mihi gladium, de præſumptionibus.

30 Quando clericus eſt infamatus de crimine concubinatus, Iudex quid debet agere?

℟. Si teſtes non deponant crimen, ſed

ſed ſolum deponant infamiã, & ſcandalum de auditu, tunc Iudex debet conſtringere clericum ad purgationem canonicam, & ſi in ea defecerit, poterit eum punire pœna extraordinaria. tenet Abb. in c. tua nos, de cohabit. cleric. & mulierum, n. 5.

31 Si crimen concubinarij, vel fornicarij non ſit notorium aliqua notorietate ex ſupradictis, quam probationem dẽt facere Iudex ad pęnã ordinariã?

℟. Probationẽ iuridicam per teſtes, vel per confeſſionem partis, ſicut in alijs delictis.

32 Quam pœnam poſuit Conc. Trid. clericis concubinarijs?

℟. Si clericus à ſuperiore admonitus non dimiſerit concubinam, quam intra domum habet, vel extra domum pro prima vice priuatur ipſo facto tertia parte fructuum, obuentionũ, & prouentuum omnium beneficiorum ſuorum, & penſione, quæ pœna fabricæ Eccleſiæ applicantur, vel alij pij loco arbitrio Epiſcopi; ſi vero cũ eadẽ, vel alia fœmina perſeuerauerit, & ſecundæ monitioni non paruerit, fructus omnes, & prouẽtus ipſo facto amittit, & ſuſpendiť ab adminiſtratione ſuorũ beneficiorum per tantũ tempus, quantum ſuo ordinario placuerit, & ſi pro tertia vice ſuſpenſus perſeuerauerit, tunc beneficijs, officijs, dignitatibus perpetuo priuať, donec reſipiſcat, & à ſuis ſuperioribus habilitetur, & pro quarta vice ſi perſeuerauerit excommunicatur, & extra Eccleſiam eijcitur. Trid. ſynod. ſeſ. 25. de refor. c. 14.

33 Iſta pęna ponitur à Concilio concubinarijs, & fornicatoribus notorijs, & publicis, vel etiam occultis, qui abſque ſcandalo, & notorietate habent concubinas?

℟. Hæc pęna ęqualiter ponitur à cõcilio, clericis habentibus concubinas publicas, quia in iſto. cap. non punitur ſcandalum, ſed delictum, licet mitius agendum ſit cum clericis habentibus concubinas occultas, quia dant tantum ſcandalum. DD. in d. c. 14. ſeſſ. 25.

34 Si clerici nõ habeant beneficia, qua pęna puniuntur?

℟. Carcere, ſuſpenſione ab ordine, recluſione perpetua, inhabilitate ad beneficia obtinenda, & alijs pœnis iuxta grauitatem delicti. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 14.

35 Requiritur neceſſario ad crimen concubinatus, vt clericus continuato tempore cum vna muliere cohabitet, vel ſufficit, vt diuerſis temporibus cum diuerſis mulieribus cohabitet inhoneſte?

℟. Vtroque modo eſt proprius concubinarius, ſi vtatur dictis mulieribus tanquam concubinis; ratio eſt, quia crimen iteratum, & crimen continuatum idem ſunt, quo ad pœnam, præcipue cum concilium dicat expreſſe cum eadem, vel alia fœmina perſeuerauerit; ratio eſt, quia diuerſitas perſonarum non diuerſificat delictum, neque tollit pœnam cum ſit in eodem genere. Trident. ſyno. ſeſſ. 25. cap. 14.

36 Si Epiſcopus tale delictum committat, quod abſit, qua pœna punitur per Concil. Trid.?

℟. Cum Epiſcopo alius ordo eſt ſeruandus propter eius dignitatem, quia raro poteſt contingere, & ita ſi Epiſcopus, qui hoc crimen cõmiſit, admonitus à ſynodò Prouinciali, non ſe emẽdauerit, ipſo facto eſt ſu-

ſuſpenſus,& ſi perſeuerauerit; ſynodus Summum Pôt. certiorem faciat, vt eum animaduertat. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14. de refor.

37 Si quis priuatus ſit fructibus ſui beneficij pro delicto concubinatus, & illũ reſignet, illa priuatio, tranſit ne in ſucceſſorem?

℞. Non, quia pœna impoſita eſt tali perſonæ,& non tali beneficio.

38 Quando concilium Trid. in c. 14 ſeſ. 25. imponit pœnam concubinario, qui admonitus non dimittit concubinã, de qua monitione loquitur?

℞. De monitione ſolemni, ſecundum legem Euãgelij, ſcilicet, quod primo debet eſſe admonitio priuata inter Epiſcopum,& clericum. Secũdo coram duobus, vel tribus teſtibus viris religioſis. Tertio coram alijs teſtibus viris probis, & religioſis referendo ſemper reliquas monitiones charitatiue hortando,& non ſufficit, vt hæc monitio ſit per edictum, ſed de perſona ad perſonam; ratio eſt, quia ad tam magnam pœnam requiritur magna contumacia, vt tenẽt DD. ſuper c. 14. ſeſſ. 25.

39 Iſtę tres monitiones, debent fieri prima vice, quãdo quis priuatur tertia parte fructuum,& ſecunda vice, quando priuatur omnibus fructibus,& tertia quando priuatur beneficijs?

℞. In qualibet vice debẽt fieri iſtę tres tres monitiones, quia in qualibet vice eſt diuerſum iudicium, & diuerſa pœna, verũ quod poteſt mederi oleo, non debet ſanari ferro. tenent DD. ſuper c. 14. ſeſſ. 25.

40 Quod tempus debet intercedere inter primam, ſecundam, & tertiam monitionem?

℞. Arbitrio Epiſcopi relinquitur, vt neceſſitas poſtulauerit, quia à Iure non eſt ſtabilitum.

41 Si Iudex voluerit condemnare cõcubinarium, vel fornicatorẽ in pecunia, exilio, recluſione, vel alijs pœnis à Iure ſtabilitis, debent ne procedere neceſſario iſtę tres monitiones?

℞. Tunc ſufficit monitio, quæ fit per edictũ ab Epiſcopis in principio cuiuslibet anni, q̃a iſta trina, & ſolemnis monitio ſolum requiritur, quando debet priuari beneficijs, & dari pœna poſita à Concil. ſeſſ. 25. c. 14.

42 Quando Concil. Trid. poſuit pœnas cõcubinario, & fornicario in d. c. 14. ſeſſ. 25. ſubſtulit ne pœnas à Iure poſitas contra fornicarios, adulteros,& concubinarios?

℞. Non ſubſtulit pœnas à Iure poſitas, neq; pęnas poſitas à capitulis Eccleſiarum, vel poſitas à concilijs Prouincialibus,& ſynodalibus, imo illas auxit, vt à tanto crimine clerici deterrentur, Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 14.

43 Clericus concubinarius, vel fornicator notorius, de Iure, qua pęna punitur?

℞. Eſt ſuſpẽſus,& ſi celebret ante abſolutionem efficitur irregularis; tenet Syluestr. verbo irregularitas. §. 15. notabili. 27. Abb in c. quia circa. n 3 de bigamis, Nauarr. in ſumma cap. 25. num. 27.

44 Quis poteſt diſpẽſare in ſuſpenſione poſita à Iure, clerico notorio concubinario,& fornicatore?

℞. Epiſcopus in aliquo dubio, & ſi priuatus ſit exercitio ordinis,& adminiſtratione benificij Epiſcopus poteſt eum rehabilitare, poſtquam reſipiſcat. tenet Sylueſter, & Nauarr. ubi ſup.

45 Si aliquis clericus ſit fornicator, vel habeat vnam, vel duas concubinas, & non

non ſit, notorius, modò dicto, immo illas habet cum magna cautela taliter, quod hoc delictum ſcitur, & ſuſpicatur à paucis perſonis, talis erit ne ſuſpenſus, vel irregularis, ſi celebret?

℞. Iſte talis clericus non eſt ſuſpenſus, qa iſta pęna poſita eſt ſolum notorijs concubinarijs, & fornicatoribus, qui habent aliquam notorietatē ex tribus ſupradictis, Tolet. lib. 1. c. 15. de ſuſpenſione, & concubinario notorio.

46 Clericus cōcubinarius notorius notorietate facti, ſed ſub aliquo dubio, & velamine, qui habet concubinam in cōſortiū ſororis, vel matris, eſt ne ſuſpēſus, & abijciendus ab Eccleſia?

℞. Talis clericus, quo ad ſe, & ſuam conſcientiam, eſt ſuſpenſus, & non debet celebrare, ſicut ille, qui exiſtit in peccato mortali, qui eſt in ſtatu damnationis, cū Paulus dicat, quod talis iudicium ſibi manducat, & bibit non dijudicans Corpus Domini, tamen talis clericus in foro exteriori, non eſt ſuſpēſus, nec debet ab Eccleſia iudicari, ratio eſt, quia delictū eſt ſub dubio, & non eſt ſententiatum à Iudice, & quod poteſt ad bonam partem interpretari, non debet in reprobam partem iudicari. tenet Abb. in c. veſtra, de cohabit. clericorum, & mulierum, num. 1.

47 Quæ differentia eſt inter clericum concubinarium, & fornicatorem?

℞. Maxima, & à iudicibus multum aduertenda, quia delictum, & pœna eſt diſtincta, quia fornicator dicitur homo libidinoſus, qui incertis, & pluribus mulieribus, habet rem, & actum carnalem, & huic non imponitur pęna concubinarij, ſed mitior, cum hoc delictum procedat, ex fragilitate hominis, & non habeat illam perſeuerantiam, & duritiam, quam habet concubinarius. tenet Abbas in cap. veſtra, de cohabitatione clericorum, & mulierum.

48 Quæ differentia eſt inter concubinariū notorium notorietate ſententiæ, vel ſuæ proprię cōfeſſionis, vel inter notorium notorietate facti, qui habet domi concubinam, ſed nondum eſt ſententiatus?

℞. Maxima differētia eſt, nam notorius notorietate ſententię, ſi celebrat fit irregularis, quia eſt ſuſpenſus, ſed notorius notorietate facti, ſolū quo ad ſe, eſt ſuſpenſus, ſicut qui eſt in peccato mortali, & non remanet irregularis; ratio eſt, quia ad iſtam irregularitatem requiritur monitio, & ſententia ſuſpenſionis, & hoc tenet Ioannes Andreas in cap. tua nos, & cap. veſtra, de cohabitatione clericorum, & mulierum. ſed Abbas tenet dicto loco, quod ſi iſte talis ſit ita notorius notorietate facti, quod habeat concubinam in domo, abſque velamine, & taliter quod iſte talis eſt ſuſpenſus ante ſententiam, & ex conſequenti fit irregularis, ſi celebret, & Abbas tenet hanc opinionem, quia notorietatem facti indubitatam ponit loco probationis, & ſententiæ, ſed cum in Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 14. ponatur ordo in infligendis pœnis, hæc dubitatio eſt ſublata, quia neceſſario debent præcedere monitiones, & ſententiæ, vt deueniatur ad vltimā pœnam, quæ eſt grauiſſima. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 14.

49 Donatio facta à clerico ſuæ concubinę, valet ne?

℞. Non, quia donatio facta à milite ſuæ concubinæ non valet, & clericus eſt miles cæleſtis. cap. 2. de donationibus inter virum, & vxorem, & Abb. capit. 1. de clerico ægrotante, num. 4.

CAPVT XIII.

DE CLERICO LIBIDINOSO.

1 CLERICVS fornicarius, quam pœnam incurrit?
℞. Secundũ canonem Apoſtolorum diſt. 81. c. Presbyter, decẽ annis debet agere pœnitentiam, ſed hodie propter fragilitatem naturæ, mitius punitur per Iudicem Eccleſiaſticum, videlicet carcere, & alia pœna pecuniaria ſecundum ſtatuta cuiuſcumq; diœceſis, & ſecundum ſynodum diœceſanam.

2 Clericus adulter, qua pęna punitur?
℞. Per totam vitam in monaſterio recludi debet, & priuatur officio, & beneficio. c. ſi quis clericus, diſt. 81.

3 Clericus contra naturam peccans, qualiter punitur?
℞. Perpetuo in monaſterio recluditur ad agendam pęnitentiam, ſed hodie degradari debet, & curiæ ſæculari tradi. capit. clerici, de exceſſibus Prælatorum.

4 Sacerdos, qui fornicatur cum ſua filia ſpirituali, quam pęnam incurrit?
℞. In Monaſterio per totam vitam recluditur ad agendam pęnitentiam, poſtquam duodecim annos peregrinauerit, ſed hodie ſi in actu cõfeſſionis id ſollicitauerit per bullam particularem ab Inquiſitoribus punitur. Bulla Gregorij XV. & dixi late iſto lib. 5. capit. de clerico ſollicitante in confeſſione.

5 Clericus, qui matrimonium contrahit, qua pęna punitur?
℞. Si ſit Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos excommunicatur, & matrimonium non valet, & carcere, vel exterminio punitur. clementina vnica, de conſanguinitate, & affinitate.

CAPVT XIIII.

DE CLERICO EXCOMMVNICATO CELEBRANTE.

1 SACERDOS excommunicatus, ſi celebrat, qua pœna punitur?
℞. Tribus annis debet ſe abſtinere à carnibus, & vino, ſecunda, quarta, & ſexta feria, c. de illis. 11. q. 3. ſed hodie punitur, carcere, exilio, & alijs pœnis à Iudice Eccleſiaſtico, & remanet irregularis. c. 1. eod. tit.

2 Sacerdos interdictus, ſi celebrat, qua pęna punitur?
℞. Si monitus non reſipiſcat, deponitur, perpetuo. c. clerici, de clerico excommunic.

3 Sacerdos ligatus minori excõmunicatione, ſi celebrat, eſt ne irregularis?
℞. Si id non fecerit in contemptum Eccleſiæ, vel ſuperioris, non eſt irregu-

gularis, ſi autem fecerit, eſt excommunicandus, & peccat mortaliter. cap. ſi celebrat, de clerico excommunicato.

4 Sacerdos degradatus, ſi celebrat, qua pęna punitur?

℞. Per totã vitam ſuam, debet agere pęnitentiam, & in die obitus ſui viaticum illi debet dari. c. accedens. diſtinct. 50.

CAPVT XV.

DE CLERICO BLASPHEMO, ET PERIVRO.

1 CLERICI debent ne iurare? ℞. Raro ex grauiſſima cauſa, ponendo manus ſupra pectus, & coram Iudice Eccleſiaſtico, & ſi iurent ante Iudicem laicum debent id facere cum licentia ſui Epiſcopi, & non aliter. c. ſi quis Presbyter. 2. q. 4.

2 Clericus periurus, qua pęna punitur?

℞. Ab officio, & beneficio ſuſpenditur. c. querelam, de iure iur.

3 Clericus blaſphemus, qua pęna punit̃?

℞. Pro prima vice priuatur per annũ fructibus beneficiorum, pro ſecunda vice priuatur vno beneficio, & ſi plura beneficia habeat, ordinarius eligat, quod beneficium debet amittere, pro tertia vice priuatur omnibus beneficijs. cap. ſi quis per capillum. 22. quæſt. 1. Concil. Lateranenſe ſub Leone X. cap. de reformatione Curiæ.

CAPVT XVI.

DE CLERICO REVELANTE CONFESSIONES.

1 POTEST ne, quilibet Sacerdos, poſtquam accepit ordinem Presbyteratus, audire confeſſiones?

℞. Non. ſed ſolum illi, qui habent parochiale beneficium, vel licentiam Epiſcopi, poſtquam fuerint approbati examine, quæ licentia gratis dari debet; ſolum in articulo mortis ſimplex Sacerdos propter neceſſitatem, poterit audire cõfeſſionẽ. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. c. 15. clementina dudũ, de ſepulturis.

2 Sacerdos, qui reuelat peccata ſibi confeſſa, quam pœnam incurrit?

℞. Deponitur, & in monaſterio perpetuo recluditur. c. omnis vtriuſque ſexus, de penit. & remiſſionibus.

3 Sacerdos quando poteſt aperire peccatum ſibi confeſſum?

℞. Nunquam, niſi ex urgenti cauſa habeat licentiam ab ipſo pœnitente conceſſam. cap. omnis, de pęnitentijs, & remiſſionibus. Abb. in cap. ſignificaſti, de adulterijs, num. 5.

CA-

CAPVT XVII.
DE CLERICO SOLICITANTE IN CONFESSIONE.

1 QVOD eſt delictum clerici ſolicitantis in cõfeſſione?
℞. Eſt delictum patratum à confeſſore inducẽtem mulierem pœnitentẽ ad actus libidinoſos. Param. lib. 3. directorij Inquiſitorum, q. 10. n. 118. titulo de ſolicitãte ad libidinẽ in actu confeſſionis.

2 Delictum ſolicitantis, in quo genere peccatorum reputatur?
℞. Computatur inter peccata ſacrilegij, quia hoc delictum eſt enorme, & adducit ſecũ maximam deformitatem, & ſolicitans eſt vehemẽter ſuſpectus de fide. c. infames. 3. q. 7. Ledeſma in additionibus ad tertiã partem, q. 10. art. 2. conſil. 1. Paramus lib. 3. directorij 2. p. q. 10. n. 122. Praxis Archiepiſcopalis Neapolitana, c. 79. n. 2. Pegna in directorio Inquiſit. p. 1. q. 55.

3 Quibus modis committitur hoc delictum ſolicitationis?
℞. Tribus modis, verbis, ſignis, & tactu. Param. loco alleg. Praxis Archiepiſcopalis Neapolitana, titulo de confeſſore reuelante confeſſionem. Gregorius XV. in conſtitutione edita 31. Auguſti anno 1622.

4 Quomodo committitur delictum ſolicitationis, verbis?
℞. Dicendo mulieri pœnitenti in cõfeſſionario, vel in loco conſtituto ad confeſſionem, verba libidinoſa, & illicitos ſermones, qui ducunt ad actũ libidinoſum, alliciendo mulierem ad ſuum amorem. Pegna in directorio Inquiſitorum. 2. parte, q. 55. Paramus loco citato, conſtitutio Greg. XV. ſup. cit.

5 Quomodo committitur delictum ſolicitationis, ſignis?
℞. Riſu, vultu, ore, manu, capite, facie, oculis, pede, faciendo cum his membris aliquod ſignum amoris, beneuolentiæ, ſummiſſionis, ita vt mulier illo ſigno, cognoſcat, illum talem confeſſorem, eſſe ſuum amantem; ſicut faciunt homines ſæculares aſpiciendo oculis attentis, & hilaribus mulieres, quas amant, oſculando manus, &c. ſed in his ſignis cum magna cautela procedẽdũ nã raro contigit, quod quis ſolis ſignis ſolicitet, niſi prius dixerit verba, & ſcripſerit litteras, vel mãdauerit Nuncium, & ſic dicta ſigna magis ſeruiunt ad circũſtantiam, ſuſpitionem, & adminicula, quam ad integram probationem. Paramus p. 2. loco cit. Practica Archiepiſcopalis loco citato, dixit quẽdam confeſſorem ſolicitaſſe, quandã mulierem ſignis, & aliam, tactu.

6 Quomodo committitur delictum ſolicitationis tactu?
℞. Si confeſſor tangat manum mulieris, & opprimat illam, vel tangat pectus, vel faciem, vel aliud ſimile, vel oſculetur illam in ore, facie, vel fronte. Praxis Archiepiſcopalis Neapolitana. cap. 6. num. 2. Paramus loco citato.

7 Requiritur ne ad conſumandum delictum ſolicitationis in confeſſione, vt concurrant tria hæc, nempe, verba, ſigna, & tactus ſolicitantis?

℞. Non

℞. Non, ſed ſufficit vnumquodlibet ex dictis, vel ſimilibus ad incurrendã pœnam ſolicitationis, vt expreſſe declaratur in bulla Gregorij XV. & in bulla Pij IIII. edita anno 1561. ſui Pontificatus anno 2. quæ bulla per conſtitutionem Greg. XV. ſupra citata confirmatur.

8 In quo loco committitur delictum ſolicitationis in confeſſione?

℞. Primo in actu confeſſionis. Secũdo ante inceptam cõfeſſionem. Tertio poſt eam finitam. Quarto in loco confeſſionarij, in quocumque loco Eccleſiæ, vel domus, vbi ſub prętextu confeſſionis, tales ſolicitationes fiãt conſtitutio Greg. XV. ſupra citata hoc expreſſe declarans.

9 Si tales ſolicitationes fiant à confeſſore, & confeſſio non fiat, nec abſolutio ſequatur, ſed ſolum interſint amoris verba, erit ne delictũ ſolicitationis, & infligetur pœna ſolicitanti?

℞. Si tales ſolicitationes fiant occaſione, prætextu, pallio, vel ſimulatione confeſſionis eandem pœnam incurrit ſolicitans, ac ſi in ipſa confeſſione ſolicitaret, quia abutitur ſacramẽto, & illud ſumit ad ſui delicti occultationẽ, vt expreſſe declarat Sanctiſſimus D. N. Greg. XV. conſtitutione allegata.

10 In toto Iure canonico, inuenitur ne pęna contra ſolicitantes in confeſſione ſtabilita?

℞. Non, quia licet in c. omnes, & c. non decet Epiſcopis, & c. ſi quis 30. q. 1. imponatur pœna contra confeſſores, qui habent rem cũ filiabus confeſſionis, ibi non ſolicitatio punitur, ſed incontinentiæ delictum cum filiabus ſpiritualibus, vt videtur in d. c. omnes 30. q. 1.

11 Quare in toto Iure non inuenit̃ expreſſa pœna ſolicitantibus in cõfeſſione?

℞. Quia forſan tẽpore Greg. VIIII. quando decretales collectæ fuerunt, tã magnum ſcelus, & flagitium, nõ erat inuentum, & perpatratum à cõfeſſoribus, & Eccleſia medicinam, quãdo infirmitas oritur, applicat, & ſic duco, quod tempore Pij IIII. anno Domini 1561. hoc delictum inceperit, quia ipſe Pius dicto anno pęnã degradationis huic delicto impoſuit, quam poſtea Clemens VIII. per conſtitutionem editam anno Domini 1592. & etiam Greg. XV. eam cõfirmauit anno Domini 1622. addendo pœnas, declarando probationes, & locum ſolicitationis, ita vt in nihilo poſſit deinceps dubitari.

12 Solicitans in confeſſione, qua pęna punitur de Iure nouo?

℞. Pluribus. Primo ſuſpenſione ab exequutione ordinum, & confeſſionis. Secundo priuatione beneficij, dignitatis, & officij. Tertio recluditur in carcere perpetuo, vel in monaſterio. Quarto mittit̃ ad triremes. Quinto mittitur in exilium. Sexto degradatur, & traditur Curiæ ſæculari, interficiendus. Septimo, ſi fuerit regularis priuatur perpetuo voto actiuo, & paſſiuo, & hæ pœnæ abſq; venia infliguntur, vt expreſſe traditur in cõſtitutione Greg. XV. ſupra allegata, in Bulla Pij IIII. quæ directa eſt ad Archiepiſcopũ Hyſpalenſem Inquiſitorem Generalem in Regnis Hiſpaniæ; Peña in directorio Inquiſitorũ, p. 2. q 55. Paramus lib. 3. directorij, titulo de ſolicitatione. q. 10.

13 Quid debẽt Iudices conſiderare in condemnando confeſſores ſolicitantes in dictis pœnis?

℞. Pri-

℞. Primo grauitatem perſonæ ſolicitatę, & perſonæ ſolicitãtis. Secundo dignitatem, vel affectũm ſolicitãtis. Tertio numerũ ſolicitationũ. Quarto tempus, & annos, vel menſes, in quibus vſus eſt delicto ſolicitationis. Quinto damnum, quod fecit ſolicitando. Sexto ſcandalum, quod dedit ſolicitando, vt de Iure pœna ſit proportionata delicto perpetuo, cum in dicta Bulla Greg. XV. expreſſa facultas iudicibus detur, vt pro criminum grauitate, & circunſtantijs hoc delictum puniant, & ſic non in qualibet ſolicitatione iſtæ pœnæ grauiſſimæ ſint imponendæ.

14 Si quis ſemel ſolicitet mulierem ordinariam, qua pœna debet puniri?

℞. Sufficiat, vt priuetur officio con feſſarij, vt tenet Praxis Archiepiſcopalis Neapolitana. n. 2. c. 66.

15 Si quis diuerſis temporibus duas mulieres ſolicitet, qua pęna punitur?

℞. Tunc poterit priuari officio confeſſoris, & ſuſpendi ab exequtione ordinis, & perpetuo in monaſterio recludi, præcipue, ſi ſcandalum fuit ortum. dicta praxis Neapolitana loco citato.

16 Quando debet imponi pœna degradationis, vel triremium clerico ſolicitanti in confeſſione?

℞. Quando eſſet ſolicitata monialis, vel filia, ſeu vxor alicuius Ducis, vel vel magni viri, vel quando ſolicitãs commiſit hoc delictum cum pluribus mulieribus, & denique quando ſcandalum eſſet magnum in populo, & crimen publicum, & notorium; tunc enim grauioribus pœnis eſt vtendũ; quia hoc relinquitur arbitrio iudicis in d. Bulla Greg. XV. & gloſ. in c. non debet. 30. q. 1.

17 Si confeſſarius in confeſſione ſolicitet aliquam mulierem vetulam, vt ipſa extra cõfeſſionem, ſolicitet aliquam mulierem formoſam, mandet litteras, delegationes, puniretur ne talis confeſſarius pœna ſolicitantis in confeſſione?

℞. Licet hoc non ſit expreſſum in dicta cõſtitutione Greg. XV. tamen eſt peccatum eiuſdem generis tendens ad finem libidinoſum, & ſacrilegium, & ſic Iudex, qui cum priuaret facultate audiendi confeſſiones bene iudicaret, & ſecundum mentem conſtitutionis, q̃a non faceret extenſionem pœnæ, vel declarationẽ, vt tenet glo. in c. 1. de temporibus ordinationum, in 6. Steph. Quaranta ſuper declarationẽ Bullæ Pij IIII. edita anno 1561. Paramus 2. p. directorij. q. 10. titulo de ſolicitante.

18 Confeſſarius ſolicitans in confeſſione mulierem, vel pœnitentẽ ad alia peccata, veluti ad furtum, homicidium, punietur ne pęna ſolicitantis in confeſſione?

℞. Licet punietur pęna grauiſſima, q̃a abutitur ſacramento ad rem illicitam, tamen non puniretur pęna ſolicitantis poſita in cõſtitutione Gregorij XV. ratio eſt, q̃a pęna extenditur ad aliud genus peccati, de quo nõ loquit̃ cõſtitutio, & in pęnis non dẽt fieri extenſio. c. 1. de pęnitentia. c. in pęnis de reg. iur. lib. 6. Dec. l. factum. §. in pęnalibus, ff. de reg. iur.

19 Clericus ſolicitans puerum in cõfeſſione ad ſodomiam, qua pęna punitur?

℞. Eadem pęna, qua punitur clericus ſolicitans mulierem. Primo, quia hic non ſit extenſio pęnæ, ſed declaratio. Secundo, quia cadẽ ratio eſt fortior, cum ſit in eodẽ genere delicti, in quo va-

valet argumentum de minori ad maius, quia in dicta conſtitutione Gregor. XV. non punitur directe libido, ſed locus, & circumſtantia confeſſionis, quia ſacramento ad libidinem vtuntur. Tertio, quia peccatum cōtra naturam, eſt de delictis, in quibus optimo Iure ſępe punitur affectus, licet non ſequatur effectus. Quarto, quia forſan dicta Bulla hoc delictum ſilentio inuoluit ptopter enormitatem. Sexto, quia, ſi quis iudex iudicaret delictum ſolicitationis in puerum, ſicut, de delicto ſolicitationis in mulierem, motus exemplo dictę conſtit. Greg. XV. bene, & prudenter iudicaret; tenet Stephanus Quaranta ver bo confeſſor. §. finali ſuper declarationem Bullæ Pij IIII. editam anno Domini 1561. die 16. Aprilis, & tenet Paramus 2. par. directorij. q. 10. titulo, de ſolicitante. gloſ. in c. ſ. de temporibus ordinationum, in 6. verbo italiæ, vbi docetur incluſionē, & declarationem pœnæ, poſſe fieri.

20 Mulier ſolicitata, quā pęnam incurrit, ſi non denuntiat ſolicitationem iudici, vt puniatur?

℞. Eſt excommunicata ratione generalis edicti, quod omnibus annis publicatur ab ordinarijs in ſuis Eccleſijs, & ab Inquiſitoribus includens hunc caſum: tenet Paramus lib. 3. directorij q. 10. n. 127.

21 Si quis confeſſor non dicat ſuis pœnitētibus teneri manifeſtare delictum ſolicitationis, vel interrogatus dicat, non teneri mulierem ſolicitatam manifeſtare ſolicitationem ab ipſo factam, vel ab alio confeſſore, qua pœna punitur?

℞. Grauiter debet puniri ab ordinarijs locorum, quæ pœna relinquitur in arbitrio ordinariorū iudicum per d. Bullam Greg XV. & tenet Param. loco ſup. cit.

22 Si quis confeſſor extra cōfeſſionem ſolicitet, & habeat rem cū muliere ſua pęnitenti, incurrit ne pœnam poſitā ſolicitanti clerico in confeſſione?

℞. Non, qa non ſit extenſio in pęnis, ſed priuatur officio, & debet exterminari per duodecim annos, & poſtea degere vitam in monaſterio, & ſi fuerit Epiſcopus, quindecim annos pœnitentiam agere, c non debet Epiſcopus. 30. q. 2.

23 Mulier, quæ habet rem cum patre ſpirituali, cui confitetur peccata, quam pœnam incurrit?

℞. Debet dare omnia bona ſua pauperibus, & perpetuo in monaſterio recludi, vbi nō erit monacha, ſed ibi ſicut in carcere manebit. Gloſ. in c. ſi quis Sacerdos. 30. q. 1.

24 Talis cognatio ſpiritualis orta inter cōfeſſorem, & pęnitentem, impediet nè matrimonium contrahendum inter filios, & filias cōfeſſoris, & pęnitētis?

℞. Minime, quia Conc. Trid. expreſſe declarat oriri dictū impedimentū ſolū in baptiſmate, & cōfirmatione, ſed talis cognatio ſpiritualis inter cōfeſſorē, & pęnitentē, eſt quoddā vinculū aggrauans delictū, & augēs pœnam. Glo. in c. ſi qs Sacerdos. 30. q. 1. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 2. de reform.

25 Quod eſt maius peccatū in Sacerdote, adulterium committere, vel cognoſcere carnaliter filiam ſpiritualem?

℞. Filiam ſpiritualem cognoſcere, qa inter cōfeſſorem, & pęnitentem oritur quædā cognatio ſpiritualis, qa dicitur in c. oēs, & in c. ſi qs. 30. q. 1. oēs quos in pęnitētia accepimus, ita filij noſtri ſunt, vt in baptiſmate ſuſcepti.

26 Sacerdos græcus poterit audire cõfeſſiones,& peccata ſuę proprię vxoris?

℟. Non, licet, vt hoc faciat, quia ipſa non libere confiteretur præcipue, ſi commiſit adulterium, vel aliud peccatum in damnum,& honorẽ mariti.

27 Mulier de Iure poteſt eſſe teſtis?

℟. Licet glo. c. 2. de iudicijs lib. 6. de Iure prohibeantur, teneat, quod mulieres non ſunt teſtes idoneæ, tamen certum eſt, quod in criminalibus in defectu probationũ, poſſunt eſſe teſtes,& magis certũ eſt, quod in crimine ſolicitationis mulier eſt teſtis inſtrumẽtalis idonea, & neceſſaria, q̃a, ſi ipſa neget eſſe ſolicitatam, nullum eſt crimen,& q̃d in criminalibus mulier poſſit eſſe teſtis, tenet Io. Andr. in additionibus ad ſpeculum, titulo, de teſtibus. Iaſon in l. fi. C. de his, quibus vt indignis, nu. 7. Dec. in l. fœminæ, de reg. iur. Paramus p. 2. directorij, lib. 3. q. 10. num. 137. titulo de ſolicitante.

28 Quibus teſtibus probatur crimen ſolicitationis?

℟. Teſtibus ſingularibus concurrentibus præſumptionibus, inditijs, & alijs adminiculis, vt in dicta conſtitutione Greg. XV. habetur.

29 Singularitas teſtium quotuplex eſt?

℟. Triplex obſtatiua, diuerſificatiua, cumulatiua. Baldus c. licet cauſam, de probationibus, num. 11. & Pegna vbi ſupra.

30 Qualis eſt ſingularitas obſtatiua?

℟. Quando ex dictis duorum teſtiũ naſcitur repugnantia, videlicet, quãdo quod vnus affirmat, alter negat Anchar. conſ. 64. Bald. in l. de quibus ff. de legibus, nu. 39. Pegna in 3. par. directorij.

31 Qualis eſt ſingularitas diuerſificatiua?

℟. Quando ex dictis duorum teſtiũ naſcitur diuerſitas rei in aliqua circumſtantia ſubſtantiali, vt quando vnus teſtis aſſerit aliquod delictum commiſſum eſſe in ciuitate, alius teſtis aſſerit commiſſum eſſe in agro. Pegna in 3. p. directorij commẽt. 121. Rojas tract. de hæreticis, 2. p. n. 122.

32 Qualis eſt ſingularitas cumulatiua?

℟. Quãdo dictum vnius teſtis coadiuuat dictum alterius, vel in genere, vel in ſpecie, vel in ſubſtantia, vel in modo, vt ſi vnus dicat Franciſcus cõfeſſor ſolicitauit me his verbis die Dominica; alter dicat idem cõfeſſor ſolicitauit me die veneris in confeſſionario tertio in talli Eccleſia; alter dicat idem confeſſor ſolicitauit me die ſabbati in eadem Eccleſia, tangendo pectus meum, ſingularitas horum teſtium, eſt cumulatiua, & adiuuat probationem. Pegna 3. p. directorij Inquiſitorum cõmentario 121. Alexãder in cõſil. 21. & alij DD.

33 Quæ ſingularitas teſtium in caſu ſolicitationis facit probationem plenam?

℟. Singularitas cumulatiua admittitur, q̃a coadiuuat veritatem, & probationem delicti, vt in dicta conſtitutione Greg. XV. videtur.

34 Quare non requiruntur in probatione delicti ſolicitationis, niſi teſtes ſingulares, cum inditijs, & circumſtantijs; cum de Iure in alijs delictis grauioribus requirãt ad minus duo, vel tres teſtes, in quorum ore, ex Euangelio, ſtat omne verbum?

℟. Quia hoc delictum habet difficiliorem probationem, quã omnia alia delicta, cũ ea, quæ in confeſſione tractantur, non poſſunt ſciri, niſi à confeſſore, & pęnitẽte, propter ſigillum confeſſionis, & ideo in dicta cõſtitutio-

Digitized by Google

tione Greg. XV. datur facultas iudicibus, vt cum teſtibus ſingularibus, & alijs adminiculis poſſint proferre ſententiam. l. ſi quis ff. de quæſtionibus. Prax. Neapolitana, ſupra allegata. cap. 7 9.

35 Si confeſſor ſolicitet mulierem, & mulier cõſentiat ſolicitationi, & taceat, admittitur ne confeſſor in teſtem cõtra mulierem, quæ non reuelauit delictum?

℟. Licet de Iure ſocius criminis non admittatur in teſtem, tamen in hoc caſu, tanquam in re grauiſſima, & occulta admittitur ad teſtificandum cõtra mulierem tacẽtem ſolicitationẽ. tenet Paramus in directorio 2. p. q. 10. titulo, de ſolicitatione. glo. l. fin. C. de teſtibus. Saly c. col. 2. c. de accuſationib. glo. c. vltimo. 15. q. 3. Bald. lib. 1. conſ. 95.

36 Quis dicitur ſocius criminis?

℟. Qui ſimul cum alio cõmittit idẽ crimen, ſicuti dicitur ſocius mercantiæ, qui ſimul cum alio exercet mercaturam in communem vtilitatem, & damnum, etiam dicitur ſocius criminis, qui occultat, vel conſenſit crimini. l. comparãtem. C. ad legem Fabiam, de plagiarijs. l. quoniam liberi. C. de teſtibus, Paramus in directorio 5. allegat.

37 Teſtis vnus ſufficit ne in hoc caſu ad torturam, reo negante?

℟. Si ſit omni exceptione maior, ſufficit ſine alijs adminiculis. Capic. deciſ. 126. n. 1. Zerola practica criminali verbo teſtis. dicta praxis Archiepiſcopalis Neapolitana, titulo de reuelante confeſſionem.

38 Si vero aliqua mulier petulans ſolicitet in actu confeſſionis confeſſorem ad ſuum amorem laſciuum, poterit ne admitti cõfeſſor ad deponendũ contra eam, vt puniatur?

℟. Admittitur, quia talis mulier videtur ſuſpecta de fide, cum ad ſuam libidinẽ accipiat ſacramentum pro velamine, & pallio. tenet Paramus 2. par. directorij. c. 10. tit. de ſolicitante, Maſcard. de probationibus, lib. 1. concl. 26. nu. 11.

39 Talis mulier puniretur eadẽ pęna, qua punitur confeſſor ſolicitans mulierẽ?

℟. Licet de Iure debeat puniri grauiſſima pœna, nempe fuſtibus, vel ꝑpetua recluſione, ſecundum qualitatem perſonæ, tamen non debet puniri pœna poſita in cõſtitutione Greg. XV. Primo, quia illa pęna non eſt impoſita pœnitenti, & eſſet extenſio pęnæ ſi extenderetur ad diſtinctam perſonam. Secundo, quia confeſſor in actu illo eſt Iudex, & habet maiorem culpam, & pœnam. c. odia reſtringi, c. in pęnis, de reg. iur. in 6.

40 In crimine ſolicitationis, creditur ne vni teſti ſine alijs coniecturis?

℟. In caſibus difficilis probationis, ſicuti in crimine ſolicitationis, creditũ ſtante conſtitutione Greg. XV. quæ dicit ad probationem ſufficere teſtes ſingulares cum alijs adminiculis, videtur quod vnus teſtis omni exceptione maior, ſufficit ſolum ad imponendum aliquod remedium, vel medicinam. late Maſcard. l. ſi quis ff. de quæſtionibus.

41 Si qs accuſatus de crimine ſolicitationis habeat contra ſe ſolum dictũ mulieris ſolicitatę, & nullum habeat inditium, ſufficiet ne hoc ad integram probationem?

℟. Non ſufficit, licet talis mulier ſit bonæ, & iuſtæ famæ: ratio eſt, quia dicta conſtitutio Greg. XV. expreſſe di-

dicit, vt probatio fiat teſtibus ſingularibus concurrentibus alijs adminiculis, inditijs, & præſumptionibus, & illud verbum concurrentibus, eſt copulatiuum, & non diſiūctiuum, vnde ſequitur quod teſtis ſingularis, & inditia copulatiua, & non vnus ſine altero faciūt plenam probationem, licet, vt dixi, ſufficeret vnus teſtis ad imponendum aliquod remedium, & medicinam ad abijciendum damnū, & ſcandalum, ſicuti quando proceditur ex ſolis inditijs raro debet pœnam imponere. Abb. cap. ſi quiſquā, de cohabitatione clericorum, & mulierum, nu. 4.

42 Solis inditijs, & præſumptionibus, poteſt clericus ſolicitans in confeſſione condemnari?

℟. Si inditia ſint plura vrgētia, & euidentia, ſufficiūt in hoc crimine, & in alijs criminibus ad condemnandum reum. l. inditia. C. de rei vendicatione l. ſciant cuncti. c. de probationibus. c. afferte mihi gladium, de præſumptionibus. c. eo de probationibus. Abb c. veſtra, de cohabitat. cleric. & mulierum, n. 13.

43 Si aliqs accuſatus de crimine ſolicitationis habeat contra ſe duos, aut tres teſtes mulieres, quæ dicant eſſe ſolicitatas in confeſſione ante, vel poſtea diuerſis temporibus à tali confeſſore, & nullum ſit inditium, hæc erit ne ſufficiens probatio contra talem delinquentem?

℟. Si illæ duæ, vel tres mulieres nullam patiantur exceptionem, facient eandem fidem, ac ſi cōteſtes deponerent de vno, eodemq; actu, & conuenirēt de loco, caſu, & tempore; ratio eſt, quia dicta conſtitutio Greg. XV. hoc expreſſe præcipit. Dec. l. fœmine, nu. 36. Paramus, lib. 3. q. 10. n. 136. Dec c. at ſi clerici, de iudicijs. gl. in c. præſul. 2. q. 4.

44 Si iſtę duę, vel tres mulieres teſtificātes, forſan, patiantur aliquos defectus in Iure, ex quibus de Iure non admittūtur ad teſtificādum, veluti ſi ſunt meretrices, libidinoſæ, periuriæ, ebriæ, infames, Iudex debet dare illis integram fidem virtute dictæ cōſtitutionis Greg. XV.?

℟. Dicta conſtitutio non ſupplet defectus teſtium, nec habilitat teſtē inhabilem, ſed hoc relinquitur in Iure communi. l. fin. C. de probationib.

45 Si vnus teſtis præſtito iuramento, aſſeueret, ſe aliter dixiſſe teſtimonium, quam à tabellione ſcriptum eſt, creditur magis tabellioni, an teſti?

℟. Diſtinguendo, vel eſt cauſa ciuilis, vel criminalis; ſi eſt criminalis, iterum diſtinguitur, vel agitur de pœna contra reum, vel de pœna contra teſtem vacillantem; ſi agatur de pœna contra reum, magis ſtandum eſt vltimo dicto teſtis, quam ſcripturæ tabellionis; ratio eſt, quia ille teſtis eſt, qui condemnat, vel ſaluat reum, non vero tabellionis ſcriptura. tenet Couar. variar. reſol. lib. 2. c. 13. §. verum. Panormitanus. c. ad audientiā, de præſcriptionibus, n. 7. Argumento legis vltimæ. c. de probat. Felyn. Speculator, in tit. de teſtib.

46 Si agatur de pœna imponenda teſti vacillāti, vel contrario dicenti in cauſa criminali, cui creditur magis, teſti, an tabellioni?

℟. Si tabellio ſcripſit depoſitionem coram teſtibus inſtrumentalibus, ſeu corā Iudice, & poſtea legit ſuū dictū, teſti, ante ſubſcriptionē, & teſtis dicit bene eſt, in hoc caſu magis creditur

tur tabellioni, quam teſti; nam pro tabellione prẹſumitur. l. ſi quis decurio. C. de falſis. c. ad audientiam, de præſcriptionib. Couar. lib. 2. var. reſol. c. 13. §. verum.

47 Quę ſunt prẹſumptiones, inditia, & adminicula, quæ debet Iudex inquirere, & ponderare, quando eſt vnus teſtis ſingularis ad condemnandũ confeſſorem ſolicitantem?

℞. Plura. Primo, ſi confeſſor aliàs eſt libidinoſus. Secundo, ſi in occulto extra confeſſionem cum ea ſit loquutus amoroſe, occultando ſe, vt non videatur ab alijs. Tertio, ſi dedit dictæ mulieri victum, & veſtitum, pecunias, ſeu donum. Quarto, ſi mittat Nuntios ad eam viſitandam, vel ſolicitandam. Quinto, ſi ſcribat dictæ mulieri litteras, cãtilenas, vel verſus. Sexto, ſi dicta mulier amoroſe, & peculiariter cum eo loquatur, & ipſe eã grauiter non repellat. Septimo, ſcandalum, & murmur vicinorum, vel ciuitatis, aliqua inditia, ex his ſimul cũ depoſitione mulieris plenam in hoc caſu faciunt probationem, vt colligitur, ex dicta conſtit. Greg. XV.

48 Quæ inditia, & præſumptiones ſunt conſideranda in fauorem confeſſoris accuſati?

℞. Primo vita, fama, grauitas, ſanctitas, dignitas, officium, ætas dicti confeſſoris. Secundo religio, quam profitetur. Tertio honeſtas, vel pudicitia, & qualitas mulieris deponentis. Quarto, an talis cõfeſſor habeat inimicum, & talis mulier ab eo ſeducta ſit promiſſionibus, pecunia, donis, amore, odio, vel alia de cauſa. Quinto, ſi talis mulier facile cõſueuit alios accuſare etiã in iudicio ſæculari. Paramus vbi ſup.

49 Si mulier talis ſeducta ab alio ſit, qua pœna punitur?

℞. Licet non pœna talionis, tamen grauiſſima pœna, videlicet fuſtibus, exilio debet ipſa puniri, & ſeducens, vt in toto titulo de calũniatoribus, & Doctores ibi.

50 Quis eſt Iudex competens in delicto ſolicitationis?

℞. In Hiſpania punitio huius delicti pertinet priuatiuè ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis, per bullam Pij IIII. editam anno 1561. directam ad Archiepiſcopum Hiſpalenſem, tunc Generalẽ Inquiſitorem, & tenet Paramus, & Pegna in directorio loco citato, hodie vero in Regnis Siciliæ, & & Italiæ pertinet iuriſdictio ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos, & Inquiſitores ad ſingulos priuatiuè in ſuis diœceſibus, qui ſtrictè procedunt in hac cauſa, tanquã ſedis Appolicæ delegati, virtute d. conſtitutionis Greg. XV.

51 Dicti Iudices, quomodo debent procedere in cauſa ſolicitationis cõtra reũ?

℞. Tanquam in cauſa fidei. Primo interrogãdo, an talis ſit Chriſtianus, baptizatus, confirmatus, & rite ordinatus. Secundo, vbi ſit natus, qui fuerunt eius parentes, nomen patris, & matris, officium, & qualitatem cuius diœceſis ſit, cui Archiepiſcopo, vel Epiſcopo ſubdatur. Tertio, vnde ſit educatus, quas litteras didicerit, & an ſit in eis graduatus. Quarto, quã religionem ſit profeſſus, quæ officia, vel beneficia habuerit in vita ſua. Quinto, q̃d ſentiat de fide, de ſacramentis Eccleſiæ, de ſacramento confeſſionis, à quo habuit licentiam cõfitendi, per quos annos exercuit officium confeſſoris, & in quibus locis,

cis,& partibus. Sexto,an cognoſcat talem mulierem; quo tempore inceperit cum eo confiteri, & quoties in anno,vel menſe,qua in Eccleſia,quo in loco,vel confeſſionario. Septimo, an ſciat eius domum, an cognoſcat eius parentes,an loqutus fuerit extra confeſſionem cum dicta muliere, & quo loco,quoties, & quando. Octauo,an dictæ mulieri dederit aliquando pecunias,veſtes,dona,panem,vinum,vel carnem, in qua quantitate, quoties, cum quibus ſeruis,& nuntijs eam miſerit. Nono,an promiſerit dictæ mulieri aliqua dona,vel ſe eam adiuuaturum in ſuis neceſſitatibus. Decimo, an miſerit aliquando dictæ mulieri, epiſtolas, verſus, vel cantilenas; & quid continebant, & cum quibus nũtijs. Vndecimo,an tali die menſe,& anno in tali Eccleſia, in tali confeſſionario, vel loco, vbi ſolitus ſit audire confeſſiones, loqutus fuerit cum dicta muliere talia verba, vel fecerit talia ſigna, vel oſculatus fuerit eã,vel palpauerit,& tetigerit eius pectus,manus,faciem,& ſimilia animo alliciendi eam ad ſuum amorem. Duodecimo,ſi antea, vel poſtea habuit cum ea rem quoties, & in quo loco. Decimotertio, q homines, vel mulieres ſciant, & nouerint hoc delictum, & quod ſcandalum fuerit ortum; conſtitutio Greg. XV. præcipit implicite hæc oĩa interrogari, quando dicit,vt cum reo procedatur,tanquam in cauſa fidei interrogando,q̃d de fide ſentiat.

52 Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Inquiſitores contra quas perſonas ſolicitãtes in confeſſione poſſunt procedere?

℟. Contra omnes confeſſarios ſuæ diœceſis,& iuriſdictionis,quilibet poteſt procedere, ſiue ſint clerici ſæculares,ſiue monachi, ſiue fratres regulares, ſiue religioſi cuiuſcumq; ordinis,& inſtituti exempti,& non exempti,ſubditi immediatè Summo Pont. ſiue ſuis Prouincialibus,& Generalibus, ſiue degant vitam intra clauſtra monaſterij,ſiue extra, d. conſtit. Gregor. XV. oẽs ſpecifice cõprehendit.

53 Dictæ regulares, & religioſi poſſunt ſe defendere,& ſubtrahere à iuriſdictione Epiſcoporum, & iudicum virtute priuilegij religioſorum,vel gratiarũ, etiam mari magni, vel virtute cõſuetudinis, etiã immemorabilis, vel virtute alicuius exemptionis?

℟. Non,quia hæc ſunt derogata, & annullata quaſi de his priuilegijs fuiſſet facta expreſſa mentio per conſtitutionem Greg. XV. & niſi oſtendant aliquam derogationem ex preſſam factam de dicta conſtitutione, & datam poſt 31. die Auguſti anno Domini 1622. Iudex debet procedere contra eos, & in articulo declaranti iuriſdictionem,nõ debet eos audire.

54 Iudex,qui cognoſcit de aliquo religioſo regulari, poterit ne eum extra ſuum monaſterium incarcerare,& alias cõpellere regulares, vt in hac cauſa teſtificentur?

℟. Poterit eum incarcerare in monaſterio,vel extra monaſterium,vt magis iudicauerit conuenire, & contra eũ procedere ad torturam, & ad omnes actus iudiciales, vſq; ad exequtionem ſententiæ difinitiuæ incluſiuę,& poterit compellere reliquos religioſos pœnis, cenſuris, carcere, & omni remedio iuris, vt in hoc caſu teſtificentur,ſi neceſſarium fuerit; ratio eſt,quia cui cõceditur iuriſdictio, conceduntur omnia neceſſaria ad talem

lem iuriſdictionem exercendam. l. 1. ff. de iuriſdictione omnium iudicū, & ibi Doctores.

55 Si aliqs religioſus ſit alicuius diœceſis, & in aliena diœceſi committat delictum ſolicitationis, à quo Epiſcopo debet puniri?

℞. Ab Epiſcopo in cuius diœceſi cōmiſit delictum. Primo, qa quis conſequitur forum ratione delicti. Secūdo, qa Epiſcopus illius diœceſis, in qua eſt commiſſum delictum melius poteſt facere probationes, & ſubſtantiare cauſas cum ſuis proprijs ſubditis, quam Epiſcopus alienę diœceſis (cum ipſe habeat maiorē cognitionem perſonarum. Tertio, ne mulier ſolicitata, & teſtes extrahantur extra ſuam propriam diœceſim. Abb. c. ſane, & c. fi. de foro compet. n. 6.

56 In crimine ſolicitationis ſi probatio fuerit dubia, pro quo iudicādum eſt pro reo, vel contra reum?

℞. Iudicandum eſt in fauorem rei. Primo, quia delictum non præſumitur vbi poſſibile eſt, quod ſine crimine aliquid fieri poſſit. Secundo ratione dignitatis, & officij confeſſoris. Tertio ratione loci ſacri, ideo in fauorem cōfeſſoris eſt iudicandum. tenet Bald. in c. Eccleſia S. Mariæ, de conſuetudinibus.

57 Quando dicitur probatio dubia in crimine ſolicitationis?

℞. quando ſunt tot indicia, vel teſtes ęquales in qualitatibus de affirmatiua in fauorem rei, quot ſunt contra reum, vel quādo mulier accuſans eſſet malę vitæ, & famæ, vel pateretur aliquod defectum expreſſum in Iure, ex quo titubaret eius fides, & reus eſſet bonæ famæ, & exiſteret negatiuus.

58 Quis debet iudicare, probationem in crimine ſolicitationis eſſe dubiam, vel quando vnico teſti, & alijs adminiculis eſt procedendum ad condemnationem?

℞. Iudices, qui de crimine cognoſcunt, quibus in dicta conſtitutione Gregorij XV. hoc expreſſe commiſſum eſt.

CAPVT XVIII.

DE CLERICO LVSORE.

1 QVAM pœnam incurrit clericus ludens cartis?

℞. Pœna arbitraria dēt puniri, à Iudice Eccleſiaſtico.

2 Quam pœnam incurrit clericus ludens aleis?

℞. Excommunicationis. c. Epiſcopus. diſt. 35. authent. de epiſcop. & clericis. §. interdicimus, collatione 9. c. clerici officia, de vita, & honeſtate clericor.

3 Quam pœnam incurrit clericus, qui in domo ſua habet ludum publicum, vel ſecretum?

℞. Punitur pœna grauiori, quam illi, qui ludunt, præcipue ſi ludi ſint prohibiti per leges Regni, tunc ſi admonitus perſeuerauerit, poterit in exilium mitti. dicta authentica, & DD. ibi.

CA-

CAPVT XIX.
DE CLERICO EBRIO.

1 CLERICI edendi, vel bibendi cauſa poſſunt ingredi tabernas?

℟. Non, niſi peregrinationis, vel itineris cauſa. c. clerici. diſt. 44.

2 Quam pœnam habent clerici ebrij?

℟. Ab officio, & beneficio ſuſpendũtur, & ſi non ſe emendauerint; omnibus honorũ gradibus perpetuo priuantur, vel ſupplicio corporali puniuntur, arbitrio iudicis. c. à crapula, de vita, & honeſtate cler.

3 Quam pœnam incurrit clericus cantans in epulis?

℟. Excõmunicatur, & acerrime corripitur arbitrio iudicis. Conc. Cartaginenſe 4. actione 62.

4 Quam pœnam incurrit clericus, qui per ſuam ebrietatẽ euomit Euchariſtiã?

℟. Debet pœnitere ſeptuaginta diebus, ſi fuerit Epiſcopus nonaginta diebus, ſed ſi id fecerit propter infirmitatem, ſeptem diebus. c. ſi quis per ebrietatem, diſt. 2. de conſecrat.

CAPVT XX.
DE CLERICO, QVI ASSISTIT PVBLICIS SPECTACVLIS.

1 CLERICVS, qui aſſiſtit ſpectaculis, qua pęna punitur?

℟. Tribus annis ab officio ſuſpenditur. authent. interdicimus. c. de ſanctiſſimis Epiſcopis.

2 Clericus aſſiſtens agitationibus taurorum, quam pœnam incurrit?

℟. Excommunicationis. Bulla Pij V. edita anno 1567. & Bulla Gregorij XIII. edita anno 1575. & hoc intelligitur in illis Prouincijs vbi dictæ Bullæ receptæ ſunt quo ad pœnam excommunicationis.

CAPVT XXI.
DE CLERICO NEGOTIATORE.

1 QVID eſt negotiatio?

℟. Eſt frequens contractio pecuniæ, vel alicuius rei lucri gratia facta.

2 Quotuplex eſt negotiatio?

℟. Duplex, licita, & illicita: rurſus illicita eſt duplex; alia illicita per ſe, vt ſimonia, alia illicita per accidẽs, videlicet ratione finis, vel perſonæ; ꝑ totũ titulum, de clerico negotiatore.

3 Clericus negotiator gaudet ne priuilegio fori?

℟. In bonis patrimonialibus gaudet. Abb. in c. recolentes, de ſtatu monachorum. cap. fi. de vita, & honeſtate clericorum.

4 Licet ne clerico negotiatori?

℟. Non, imò à clerico negotiatore tanquam à peſte fugiendum eſt. cap. fornicari, diſt. 88.

5 Clericus poteſt negotiari fructus ſui beneficij, vel patrimonij abſq; pœna?
℞. Poterit, videlicet vendere, & ferre de loco in locum, vinum, oleum, frumentum, linũ, & his ſimilia Innocentius. c. quod quibuſdam. de fideiuſſ.

6 Clerici poſſunt per alias perſonas negotiari?
℞. Prohibitum eſt clericis negotiari per alios, & per ſe, ſed clericus, q negotiat per alium, non incurrit pœnas poſitas contra clericum negotiantẽ per ſe, niſi poſt monitionem, & ſentẽtiã prohibentem negotiari per aliũ. Vgolin. de offic. & poteſta. Epiſcopi. §. 18. fol. 88.

7 Clerici poſſunt emere lanam, & linũ, & ea m laborare, & poſtea vendere pãnum, linteum, & alia ſimilia?
℞. Poſſunt, & ſuis manibus ea facere, nã Apoſtoli ſuis manibus ſubſtentabantur, & plurimi Sancti. c. 20. de actu Apoſt.

8 Clerici poſſunt per ſeipſos exercere aliqua officia mechanica, & vẽdere opera ab eis facta, & ſic ſe ſubſtentare, vel ſe ditare?
℞. Officia mechanica ſunt in duplici differentia, aliqua officia ſunt, quæ ſecũ afferunt indecentiã, & fœditatẽ, vt ſunt curare pelles, facere muros, tondere barbã, & his ſimilia; alia officia ſunt munda, & honeſtiora, vt eſt argentarius, pictor, ſutor, faber, & ſculptor, librarius, vel facere capſulas, pallia, & ornamenta Eccleſiæ, & his ſimilia; officia primi generis, clerici non debent exercere, quia portant ſecum indecentiam; officia vero ſecũdi generis licite poterũt, exercere, tã ad ſe ſubſtentãdum, & alendum, quàm ad ſe adiuuãdum, vel vt tollat ocium peccati cauſatiuũ, qa hoc nõ ſolũ nõ eſt prohibitũ clericis, ſed multis in locis cõſultum à ſanctis patribus, qui in eremo vitam degebant, vt legitur in vitis patrum.

CAPVT XXII.

DE CLERICO, QVI COMPARET ANTE IVDICEM SAECVLAREM.

1 CLERICVS poteſt aliquẽ prouocare, vel trahere ante Iudicem ſæcularem?
℞. Nõ, ſine licẽtia ſui Epiſcopi. Concil. Calcedonẽſe actione 15. c. 9. Cõc. Carthag. 3. c. 9.

2 Quam pœnam incurrit clericus cõparẽs ante Iudicẽ ſæcularẽ abſq; licẽtia Epi?
℞. A Iudice Eccleſiaſtico punit grauiter, carcere, vel pœna pecuniaria. c. quod vero. 11. q. 2.

3 Clericus poteſt deponere coram iudice ſæculari?
℞. Nõ, ſine licentia iudicis Eccleſiaſtici, & in defectu aliorum teſtiũ. Archidiaconus in c. teſtimoniũ. 11. q. 1.

4 In quibus caſibus poteſt clericus eſſe teſtis corã iudice ſæculari ſine pœna?
℞. Primo de licentia ſui Epi. Secundo ad defenſionem. Tertio, quãdo de pœna ſanguinis nõ agitur. Quarto extra iudiciũ, vt in contractibus, & vltimis voluntatibus, in reliqs rebus ſemper requiritur licentia Prælati. cap. ſuper prudentia. §. poteſt etiam, & ibi glo. 14. quæſt. 2.

Iii Quæ

5 Quæ forma dêt obſeruari à Iudice Eccleſiaſtico, vt det licẽtiam clerico ad deponendũ corã Iudice ſęculari in defectu aliorum teſtium?

℞. Iudex Eccleſiaſticus debet videre articulos circa quos clericus debet deponere, & eos deſignare propria manu, aduertendo, vt non deponat quicquam circa articulos continentes criminalitatem, vel infamiam. Vgolin. de offic. & poteſta. Epiſcop. §. de teſtibus.

6 Quam pęnam incurrit Iudex laicus, qui aliquem clericum nominat in tutorem, vel curatorem?

℞. Pro eo non oratur in Eccleſia; & ſi moriatur, non offertur ſacrificium pro anima eius; quia ab altari miniſtros Dei voluit auocare. l. generaliter, il ſecundo, C. de Epiſcopis, & clericis. c. Ciprianus. 21. q. 3. c. generaliter. 16. q. 1.

CAPVT XXIII.

DE CLERICO ADVOCATO, TABELLIONE, VEL PROCVRATORE.

1 Clericus poteſt eſſe Aduocatus?

℞. Etiam ſi ſit in minoribus ordinibus, non in negotijs ſæcularibus coram Iudice ſæculari, niſi in negotijs propriæ Eccleſię, vel miſerabilium perſonarum, & ſic clerici debẽt petere licentiam à Summo Pontifice, ſi volunt eſſe aduocati in iudicio ſæculari, quę ſolet illis concedi à Sũmo Pont. ex cauſa paupertatis, in negotijs ciuilibus, & non in criminalibus. Concil. Lateranenſe de poſtulãdo. c. 2. & 3. & c. te. 11. q. 1.

2 Quam pœnam incurrit clericus, qui eſt Aduocatus in iudicio ſæculari, ſine licentia?

℞. Priuationis beneficij. c. deniq; Sacerdos. 14. q. 1. c. finali, de poſtul.

3 In quibus caſibus clericus in ſacris, poteſt eſſe Aduocatus ſine pœna?

℞. Pro cauſa propria defendendo ſe, & agendo, ſeruata forma. c. pen. de homicidio, lib. 6. Secundo pro perſonis ſibi coniunctis, & pro ſuis ſeruis cum neceſſitas adſit. Tertio in cauſa ſuæ Eccleſiæ. Quarto defendendo viduas, & miſerabiles pſonas. Quinto in foro Eccleſiaſtico. Sexto quãdo cauſa Eccleſiaſtica vertitur corã Iudice ſæculari. Septimo quando clericus non cõparet perſonaliter in iudicio coram Iudice ſæculari, ſed verbo, vel ſcripto faciendo informationem in Iure, adiuuat aliquem ſuis litteris. Abb. in rubr. de poſtul.

4 Clericus poteſt, ex domo ſua, adiuuare aliquem in ſua lite, & facere informationes in Iure, & petitiones in Iure, & facto, & pro ſuo labore accipere pecunias, ſicut alij Aduocati, abſque diſpenſatione Summi Pont.?

℞. Si negotia, in quibus ſcribit ſint ciuilia, & non criminalia, poterit adiuuare ex domo ſua, & ſcribere in Iure abſq; aliqua diſpẽſatione, & accipere pecunias, vel munus ratione ſui laboris. ratio eſt, qa hoc nullo Iure eſt prohibitum, & ſicut poteſt legere Cathedram pro ſuo ſtipendio, & ſcribere, & imprimere conſilia, ſic põt verbo, deſcripto in ciuilibus adiuuare

ſuum

ſuum clientulum.tenet Abb.vbi ſup.

5 Clericus poteſt eſſe fideiuſſor?

℞.Non in foro ſæculari,neque in negotijs ſæcularibus ſe intromittere. c. te quidem.11.q.1.

6 Clericus Sacerdos poteſt locare poſſeſſiones, vel accipere gabellas Regias, vel eas colligere?

℞. Non, quia hoc non decet ad honeſtatē clericorū,& eſt negotiū mere ſęculare, ſed bene poterit laborare, & locare poſſeſſiones ſuæ Eccleſiæ, vel capituli, ſi ſit canonicus, q̃a hoc eſt locare, ſuas ꝓprias poſſeſſiones, & non laicorum, neq; alienas.c.peruenit diſt.86. c.fin. de vita, & honeſtate clericorum.

7 Clericus poteſt proferre ſententiam ſanguinis, vel eſſe teſtis, vel aſſiſtere vbi profertur?

℞.Non poteſt illam proferre, neque ſtare, vbi ſententia profertur, ſed ſi interfuerit non ideo eſt irregularis, quia irregularitas ſolum cōtrahitur, quando Iudex profert ſentētiam ſanguinis, & poſtquam mandata fuerit executioni, ideo Iudices Eccleſiaſtici non proferunt ſententiam mortis, ſed remittunt clericos ad brachium ſæculare,& præcantur, vt cum eis ſe habeant non immites, c. ſententiam ne clerici. vel monachi.

8 Clericus Sacerdos poteſt eſſe curator, vel tutor?

℞. Non,niſi miſerabilium perſonarū. c.peruenit diſt.86.c ſi.de vita,& honeſt. clericor.

9 Clericus poteſt eſſe tabellio?

℞. Non , & ſi id fecerit priuatur beneficio. c.ſicut ne clerici,vel monac.

10 Clericus poteſt eſſe publicus tabellio,ſi ſit in minoribus ordinibus?

℞. Nō,ſi ſit in minoribus ordinibus, & habeat beneficium propter honeſtatem. c.ſicut accepimus,ne clerici, vel monachi.

11 Clericus poteſt eſſe Notarius?

℞. Poteſt,etiam ſi ſit in ſacris,q̃a hæc eſt iuriſdictio Eccleſiaſtica.

12 In quibus caſibus clericus in ſacris poteſt eſſe ſcriba , vel tabellio ſine aliqua pœna?

℞. Primo,in cauſa hæreſis, in fauorē fidei. Secundo coram Papa ipſo conſcio. Tertio ſi eſſet pauper,& non haberet aliunde vnde ſubſtētaretur, & tunc debet eſſe in Curia Eccleſiaſtica. Quarto, ſi eſſet in minoribus , & non habet beneficium. Quinto,ſi ante clericatum forſan fuit tabellio,inſtrumēta ante facta poterit tranſumptare. Sexto,ſi eſſet Notarius,& tabellio ſimul , & faciat inſtrumentum in cauſa ſpirituali,puta matrimonio. Septimo,ſi faceret inſtrumenta in fauorem ſuæ Eccleſię c.vt officium,de hæreticis.lib.6. & glo. ibi.

13 Si clericus tabellio de facto faceret aliquod inſtrumentum profanum , valeret ne, & faceret fidem?

℞. Faceret, quia per clericatum non amittat fidem neceſſariam tabellioni,imò creſcit fides, tāquam de perſona magis honorata ,ſed ſolum prohibetur exercere tale officium propter decentiam. Abb.in c. ſicut in littera,ne clerici,vel monachi. n.9.

14 Clericus pōt eſſe æconomus, miniſter, vel procurator laicorum,aut exercere bona alicuius?

℞. Non,quia dignitas clericorum eſt maxima . c. ſacerdotibus , ne clerici, vel monachi.c.placuit.12.q.3.c.fi.de vita, & honeſtate clericorum.

15 Clericus poteſt dare operam medicinæ, vel chirurgiæ?

℞. Non, propter periculum occidendi aliquem cũ ſua imperitia, vel medicina, & cum diſpenſatione Apoſtolica curare, & exercere officium debet. cap. ſuper ſpecula, ne clerici, vel monachi.

16 Clericus poteſt ſtudere, audire lectiones, & dare operam Iuri canonico, & ciuili?

℞. Ius canonicum eſt proprium clericorum cum ſint deciſiones Sũmorum Pont. & conciliorum, poterit licite ſe graduari in Iure canonico, & audire lectiones Iuris ciuilis, & dare operam Iuri ciuili, quia adiuuat plurimum Ius canonicum, dummodo id faciat intentione proficiendi, & non intentione faciendi officium iudicis ſæcularis neque ad effundendum ſanguinẽ cũ ſententiat ſæculares. tenẽt DD. in c. ſuper ſpecula, ne clerici, vel monachi, & in Eccleſia Dei fuit copia Summorum Pont. doctiſſimorũ in Iure ciuili, qui cum magno fructu gubernauerunt Eccleſiam Dei, ſicut Sanctiſſimus Dominus N. Vrbanus VIII. qui hodie præeſt vniuerſali Eccleſiæ, & eſt doctiſſimus in Iure ciuili, & canonico.

17 Clerici poſſunt eſſe procuratores, œconomi, vel factores bonorum alicuius Principis ſæcularis, vel exercere iuriſdictionem ſæcularem?

℞. Non, imò puniuntur grauiter. c. ſed nec procurationes, ne clerici, vel monachi.

CAPVT XXIIII.

DE CLERICO AVRVSPICE.

1 CLERICVS conſulens auruſpices, qua pœna punitur?

℞. Recluditur in monaſterio, & priuatur beneficio, & honore, & ſi illis credat, excommunicatur. Concil. Tolet. 26. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus. 26. q. 5. c. ſi quis clericus.

2 Clericus furta requirens per inſpectionem Aſtrolabij, qua pęna punitur?

℞. Per annũ ſuſpẽdit. c. 2. de ſortileg.

CAPVT XXV.

DE CLERICO VENATORE.

1 CLERICVS habens canes ad venandum, aut aues accipitres, qua pœna punitur?

℞. Si fuerit Presbyter per duos mẽſes ſuſpenditur, ſi Diaconus ab omni officio ſuſpenditur. cap. Epiſcopum. diſtinct. 34.

2 Clericus poteſt venari?

℞. Si venatio ſit honeſta, vt accipere lepores, & cunicolos, vel perdices, vel aues volatiles cum inſtrumentis honeſtis, ita vt ſuam vitam non ponat in periculo, neque conſumat ſua bona, licite poterit venari recreationis, & ſalutis cauſa; ſi vero venatio ſit periculoſa, ſicut venat leonum, ferarum, non eſt licitum clerico facere has venationes, tàm propter periculum, quàm propter decentiam.

CA-

CAPVT XXVI.

DE CLERICO VAGANTE, VEL PEREGRINANTE.

1 CLERICVS vagans ſine licentia ſui Epiſcopi, qua pęna punitur?

℟. Deponitur. c. non oportet. 7.q.1. c. quoniam. diſt. 21.

2 Epiſcopus admittens clericum alienũ ſine licẽtia ſui proprij Epiſcopi, qua pœna punitur?

℟. Tàm Epiſcopus, quàm clericus excõmunicantur. c. clericos. diſt. 71.

CAPVT XXVII.

DE CLERICO NON RECITANTE HORAS CANONICAS.

1 QVI tenentur recitare horas canonicas?

℟. De præcepto ordine ſacro initiati, regulares profeſſi, ſi ſint recepti ad chorum, habentes beneficium Eccleſiaſticum, etiam ſi nõ ſint initiati ordine ſacro, hi omnes tenentur ſub pęna peccati mortalis. c. Presbyter. diſt. 91. Nauar. cap. 7. de horis canonicis.

2 Ex his, qui excuſantur à recitatione horarum?

℟. Infirmi, neſcientes, eas recitare, dummodo, operam dent, vt ſciant, q̃ non habent Breuiarium, nec facultatem ad eum emendũ, vel ſunt in terra, vbi nõ ſunt, qui legitima obliuione aliquam horam dimiſerunt, qui habent diſpenſationem à Sũmo Põt. qui ſunt cęci. Nauar. in commentario. de horis canonicis. c. 11.

3 Qui nõ recitat horas canonicas impeditus aliqua neceſſitate, vel eſt cęcus, tenebit̃ ne eas audire ab alio recitãte?

℟. Non, q̃a præceptum nõ eſt de audiendo, ſed de ore proprio recitãdo. Paludan. lib. 4 diſt. 5. Nauar. c. 11. n. 6.

4 Qui vno die nõ recitat horas canonicas, & in eodẽ die lucrat̃ oẽs fructus ſuæ prębendæ puta veſtuariũ, vel maſſam groſſam, perdidit ne totã maſſam, vel totũ veſtuarium quod lucratus eſt?

℟. Non, ſed ſolũ partẽ illam, quæ tali die cõpetit; ratio eſt, quia illa maſſa datur pro totius anni ſubſtẽtatione, & ſic reſpectiue debet amittere, licet vno die, vel vna hora totum lucretur. Pius V. in bulla, quæ incipit, ex proximo, data Romæ anno 1571.

5 Sacerdos omittens officium diuinum, qua pęna punitur?

℟. Si obtẽto beneficio poſt ſex mẽſes nõ dixerit, amittit fructus beneficij pro rata, ſed ſi admonitus perſeuerauerit, nõ recitandi, priuat̃ beneficio. Soto lib. 10. q. 5. art. 6. de iuſtit. & iur.

6 Quanto tempore debet perſeuerare nõ recitando, vt amittat beneficia?

℟. Secundum communem. DD. opinem ſi in ſpatio quindecim dierum bis non recitauerit, & monitus fuit priuatur beneficijs. Sot. de iuſtit. & iure lib. 10. quæſt. 5. art. 6. col. 1.

CA-

CAPVT XXVIII.
DE CLERICO FRANGENTE CARCEREM.

1 QVAM pœnam incurrit clericus tentans frangere carcerem?

℟. Arbitrio iudicis, quando fuga nõ fuit ſequuta. Alber. leg. in eos. ff. de cuſtodia reorum.

CAPVT XXIX
DE CLERICI DOMICILIO.

1 CLERICVS per quod tempus acquirit domicilium?

℟. Momento temporis, ſi declaret ſuam volũtatem eſſe in tali loco, ſi non, per decennium iuxta legẽ. ciues, & incolæ, C. de appell.

2 Domicilium clerici vbi proprie dicitur?

℟. Si habeat beneficium in loco ſui beneficij, ſi vero non habeat beneficium, in loco vbi habitat cum ſua propria domo, & de eo dixi late lib. 1.

CAPVT XXX.
DE CLERICO CVSTODIENTE EVCHARISTIAM, CRISMA, ET VESTES SACRAS.

1 CLERICVS non cuſtodiẽs bene Euchariſtiã, & Criſma, qua pœna punitur?

℟. Si nõ habeat claues, & portas bene cuſtoditas, tribus menſibus ab officio ſuſpenditur. Conc. Lateranenſe. de cuſtodia Euchariſtiæ, c. 20.

2 Clericus curam Eccleſiæ habens, ſi non habet bene cuſtoditam Euchariſtiã, & q̃a dirupta eſt porta ſacrarij, mus, vel aliquod animal illud comederit, qua pęna punitur?

℟. Quadraginta diebus debet pęnitere. c. qui bene, de conſecrat. diſt. 2.

3 Sacerdos cuius negligentia aliquid de ſanguine Chriſti diſtillat ĩ terra, qua pœna punitur?

℟. Quadraginta diebus pœniteat, & ſi ſuper altari diſtillauerit, tribus diebus pœniteat, ſi ſuper linteum, quatuor diebus, ſi vſq; ad quartũ, viginti diebus, & omnia lauenẽ, radantur, & crementur; & cinis in baptiſteriũ mittatur. c. ſi per negligentiã. diſt. 2.

4 Quibus veſtibus indutus Sacerdos debet Miſſam celebrare?

℟. Veſtibus ſacris, & mundiſſimis, in quibus maxima cura ponenda eſt, ne extra Eccleſiam veſtibus ſacris indutus exeat. Burcardus. lib. 2. c. 50.

5 Corporalia debent eſſe de panno ſerico?

℟. Non, ſed de lino in terra procreato, q̃a Corpus Domini N. Ieſu Chriſti in ſindone linea, & munda poſitũ fuit. c. conſulto. de conſecrat. diſt. 1. S. Tho. opuſculo de offic. Sacerdotis, cap. 1.

6 Pallæ ſordidæ, & vela ſanctuarij, quomodo ſunt abluenda?

℟. Intra ſanctuarium à Diaconis, & aqua dẽt in Baptiſteriũ mitti. c. nemo per ignorantiã. de conſecr. diſt. 1.

Va-

7 Vaſa, calices, & veſtimenta ſacra, debent ne dari pignori?

℞. Nō ſine grauiſſima Eccleſię neceſſitate, & licentia ſuperioris, & nō debent profanari. c. veſtimenta, de conſecrat. diſt. 1.

8 Mortui poſſunt ne inuolui veſtimentis Altaris?

℞. Non, & ſi Diaconus hoc fecerit per ſex menſes ab altari arceatur, & excommunicatione feriatur. cap. nemo, de conſecrat. diſt. 1.

CAPVT XXXI.

DE CLERICO VAGANTE, VEL PEREGRINANTE, VEL FVGITIVO.

1 QVIS dicitur clericus vagās?

℞. Ille, qui extra ſuam propriam patriā, vel diœceſim, abſq; licentia ſui Epiſcopi vagatur p diuerſas partes mundi, abſq; aliquo negotio, vel fine. c. non oportet. 7. q. 1. & c. quoniam diſt. 21.

2 Quis dicitur clericus peregrinans?

℞. Ille, qui cum licentia ſui Epiſcopi ob aliquod negotiū, vel deuotionē peregrinatur extra ſuā diœceſim, vel ciuitatem, & clericus, qui vadit ad viſitanda limina Apoſtolorū, vel S. Iacobum, vel S. Mariam de Loreto, vel aliam deuotam Imaginem.

3 Quis dicitur clericus fugitiuus?

℞. Ille, qui ob aliquod delictum, vel metu incarcerationis, fugit à ſuo Prę lato, & vagatur per diuerſas Regiones, vel loca.

4 Clericus fugiens, vel vagās ſine licentia ſui Epiſcopi, qua pœna punitur?

℞. Vocatus per edictum, & non comparens talis clericus, excommunicatur, priuatur beneficijs, & deponitur c. nō oportet. 7. q. 1. c. quoniā diſt. 21.

5 Epiſcopus, vel Vicarius admittens clericum alienum in ſua diœceſi, ſine licentia ſui proprij Epiſcopi, qua pœna punitur?

℞. Siue clericus ſit vagans, ſiue fugiens, tàm clericus, quàm Epiſcopus excommunicantur, & clericus alienę diœceſis non debet admitti ad celebrandum, ſine dimiſſorijs ſui Epiſcopi, imo talis debet incarcerari, & remitti ad ſuum Epiſcopū. c. clericos diſt. 71. Trid. ſyno. ſeſſ. 22. de ritibus obſeruandis in celebratione Miſſæ.

6 Clericus, qui cauſa peregrinationis, vel alicuius negotij vult iter facere extra ſuam dięceſim, quid debet agere?

℞. Debet ſe præſentare ante ſuū Epiſcopum, vel eius Vicarium, & debet petere litteras dimiſſoriales cum expreſſione cauſæ, & ciuitatis ad quam vadit, & cum expreſſione ordinis, & licentia, vt poſſit miniſtrare, & celebrare extra diœceſim, declarando talem clericum nō eſſe ſuſpenſum, neque excommunicatum. Bernardus Diaz in praxi.

7 Iudex Eccleſiaſticus, quid debet conſiderare ad dandas tales dimiſſorias?

℞. Primo, debet illi conſtare de cauſa per teſtes, & ſcripturas, & non ſe debet mouere ſolum, ex dicto talis clerici. Secundo, debet conſiderare an cauſa ſit iuſta, vel non. Tertio, an poſſit fieri per procuratorem, an neceſſaria ſit pſentia talis clerici. Quarto tempus, in quo dat dictam licētiā, &

& non ſit tempore Quadrageſimæ, neque Aduentus, ſi talis clericus adminiſtret ſacramenta. Quinto difficultatẽ itineris, & pericula, quæ poſſunt accidere. Sexto longitudinem illius ciuitatis, & delationem negotiorum. Septimo perſonã clerici, virtutem, & litteras, & ſecundum has cõſiderationes dare, vel negare tales dimiſſorias.

8 Iſtæ dimiſſoriæ, vel litteræ teſtimoniales, debẽt eſſe imperpetuum, vel pro tempore limitato?

℞. Neceſſario debẽt eſſe pro tempore limitato, niſi talis clericus prouiſus fuerit de aliquo officio, vel beneficio in aliena diœceſi, & ita vt nunquam reuertatur. Bernardus Diaz, in praxi.

9 Clericus peregrinans pro aliquo negotio, vel deuotione, quid debet facere cũ primũ puenerit in aliena diçceſi?

℞. Præſentare ſe ante Vicarium Epiſcopi, & demonſtrare illi ſuas dimiſſorias, & petere ab eo licentiam celebrandi, vel audiendi confeſſiones, & viuere in illa ciuitate cum modeſtia, & bono exemplo, & ſubiectus Epiſcopo illius diœceſis, tanquam ſi eſſet proprius Epiſcopus.

10 Clericus cum reuertitur à ſua peregrinatione quid debet agere?

℞. Ex vrbanitate præſentare ſe ante ſuum Epiſcopum, vel Vicarium, & reddere rationem ſuæ peregrinationis, vel negotij.

CAPVT XXXII.

DE CLERICIS GRÆCIS.

1 GRAECI ſunt ne ſubiecti Epiſcopo latino?

℞. Sunt, tàm laici, quàm clerici ſubiecti Epiſcopo illius diœceſis, in qua ſitum eſt oppidum. Bulla Pij IIII. quæ incipit Romanus Põtifex. 97. in ordine, & in omnib⁹ ſunt ſubiecti, in quibus latini. c. quod tranſlationẽ, de temporibus ordinãdorũ.

2 Sacerdos gręcus poterit habere Eccleſiam inter latinos?

℞. Poterit, ſi dimittat vxorem, & viuat more latinorũ, quia legitime ordinatus eſt. Abb. in cap. cum olim de clericis coniug. n. 2.

3 Quid ſumunt prius clerici Græci ordines, an vxorem?

℞. Prius quatuor ordines minores, & poſtea vxorem, & ipſa mortua, non tranſeũt ad ſecũdas nuptias, & poſt ordines ſacros. Abb. vbi ſup.

4 Filius Sacerdotis græci, poterit ne promoueri more latinorum abſque diſpenſatione?

℞. Poterit, ſi viuat more latinorum. c. cum olim, de cler. coniug.

5 Græci ad ordines debẽt ne accipere dimiſſorias Epiſcopi latini?

℞. Debent, & ordinari cum Epiſcopo gręco habente cõmunionem Apoſtolicam, aliàs ſunt ſuſpenſi. c. quod tranſlationem de temporib. ordin.

6 In hac ſuſpenſione poteſt Epiſcopus latinus diſpenſare cum græcis?

℞. Non, ſed Sũmus Pont. Bulla Clement. VIII. verbo græcorum ritus.

7 Græci in matrimonio tenentur ne ſeruare ritus latinos?

℞. Tenentur ſeruare. Quaranta, in verbo græcorum ritus, ex bulla Clementis VIII.

8 Si latinus ducat græcam, quem ritum de-

debet ſeruare?

℞. Si fieri poteſt latinum. & ſi non quilibet poteſt ſanctè viuere in ſuo ritu. c. ſi. de baptiſmo.

10 Proles quem ritum debet ſeruare?

℞. Ritum patris latini; ſed ſi mater eſt latina, & prçualet, debet ſeruare ritum matris, quia ſemper debet præualere ritus latinus.

11 Qualis Presbyter debet græcis prçeſſe?

℞. Sciẽs linguam græcam, vt poſſit ſacramenta miniſtrare, & idem dicitur, ſi ſint in aliqua diœceſi aliqui homines alterius linguæ.

CAPVT XXXIII.

DE CLERICIS CONIVGATIS.

1 CLERICVS poteſt contrahere matrimonium?

℞. Si ſit in ſacris non poteſt contrahere, & ſi de facto contraxit, debet eam dimittere; ſi vero ſit in minoribus, tenet matrimonium, ſed de facto, & ipſo Iure vacant beneficia ab eo obtenta. capit. 1. de clericis coniugatis.

2 Si clericus contrahat per verba de futuro, perdit ipſo facto beneficium?

℞. Non, ſed ſolum quando contrahit per verba de præſenti, quia per verba de futuro, non fit verum matrimonium, ſed vera obligatio contrahendi, & pçna impoſita eſt clerico contrahenti per verba de præſenti, & pœna extendi non debet. Abb. c. 1. de clericis coniugatis. n. 5.

3 Quis poteſt diſpenſare cum clerico in ſacris, qui de facto contraxit matrimonium?

℞. Facta pœnitentia, ſi vxor erat virgo, Epiſcopus diſpenſat ad ordines, & ad beneficia, ſi vero vxor erat vidua, vel corrupta Sũmus Pont. diſpenſat propter bigamiam. c. 2. de clericis coniugatis.

4 Si clericus in ſacris occulte contrahat cum virgine, indiget ne diſpẽſatione?

℞. Facta pçnitentia, & cõfitens ſuũ peccatum, quod eſt occultum, nõ indiget diſpenſatione. Abb. c. ſane de clericis coniugatis, n. 1.

5 Quid eſt maius peccatum in clerico in ſacris, contrahere matrimonium, vel cõmittere adulterium?

℞. Contrahere matrimonium, quia videtur non bene ſentire de ſacramento matrimonij, vel de ordine. Abb. c. ſane de clericis coniug. n. 4.

6 Clericus non incedens in habitu, & tonſura, perdit ne priuilegium clericorũ ipſo Iure?

℞. Non, ſed poſt trinam monitionem. Abb. c. Ioannes, de clericis coniugatis, num. 4.

7 Papa poteſt diſpenſare, vt clerici latini habeant vxores, ſicut Græci?

℞. Poterit, niſi tales clerici emiſerint tacite, vel expreſſe votum caſtitatis, & in dictis votis raro diſpenſat Summus Pontifex. Abb. c. cum olim n. 5. de clericis coniugatis.

8 Clericus coniugatus in primis ordinibus cõſtitutus, poterit obtinere beneficiũ?

℞. Non, ſed eſt incapax, niſi de conſenſu vxoris vouet prius caſtitatem, vel ambo ingrediantur religionem, & tunc cum diſpenſatione Papæ, Abbas capit. Ioannes, de clericis coniugatis, num. 7.

9 Si clericus in minoribus de facto cõtrahat matrimonium, & dedit aliquod do-

donum Eccleſiæ, vel de ſuis bonis inſtituit beneficium, debet portare ſuũ donum, quod dedit Eccleſiæ, vel beneficium?

℞. Non, quia, qui recipit ab Eccleſia ſine crimine, vel cum iudicis authoritate, iſte portat ſecum, quod dedit Eccleſiæ, ſecus vero, qui ſine licentia cõmittens delictum recedit ab Eccleſia, tunc perdit, quod dedit Eccleſiæ, capit. quod à te, de clericis coniugatis, num. 1.

10 Clerici cõiugati in primis ordinibus, debent cogi ad portandum tonſuram, & habitum clericalem?

℞. Si non habeant beneficium, nõ debét cogi, ne detur occaſio mulieribus eorum, vt eos non ament, vel odio habeant. cap. Ioannis de clericis coniugatis, num. 1.

11 Quis poteſt diſpenſare cum clerico coniugato, vt habeat beneficium Eccleſiaſticum?

℞. Solus Summus Pontifex, Io. Andr. in c. ex literis de tranſactionibus. cap. 2. de inſtitutionibus. cap. ſtatutum, de reſcriptis.

12 Clerici vxorati debent admitti ad Eccleſiaſticas dignitates?

℞. Non, imò ſi habeant debent dimittere propter Eccleſiæ decorem, & ornatum. cap. cum decorem de clericis coniugatis.

13 Clerici coniugati, ſi portant tonſuram, & habitum, gaudent ne priuilegio clericorum?

℞. Non, quia priuilegium non perditur ratione habitus, ſed ratione vxoris, & tonſura non eſt de ſubſtantia clericatus, ſed eſt ſignum clericale. cap. Ioannes de clericis coniugatis. Abb. ibi num. 4.

14 Si clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali ex aliquo priuilegio, in quibus caſibus gaudet tali priuilegio?

℞. Solum in duobus caſibus primo in omnibus cauſis criminalibus. Secundo in caſu capitis, ſi quis ſuadente diabolo, ſcilicet, quod ſi quis eum percutit, cadit in dictum canonem, in omnibus alijs ciuilibus iudicatur à Iudice laico. Abb. c. Ioannes de clericis coniugatis, n. 3.

15 Si clericus in minoribus militet eſt ne cogendus deferendum habitum, vel tonſuram?

℞. Non, quia habitus non eſt aptus ad tale exercitium. cap. fine. de clericis coniugatis. & Ab. ibi nu. 1.

CAPVT XXXIIII.

DE CLERICO QVI GAVDET BENEFICIO C. ODOARDVS, DE SOLVTIONIBVS.

1 QVID requiritur, vt quis gaudeat priuilegio cap. Odoardus, & faciat ceſſionem bonorum?

℞. Primo, quod confiteatur debitum. Secundo, vt executio fiat in bonis eius. Tertio, vt ſit carceratus. Quarto, vt det veram relationem ſuorum bonorum, & debitorum, quia faciens fraudem in bonis, non gaudet tali priuilegio, cum fraus, & dolus nemini patrocinentur. Abb. in cap. olim vobis, de reſtitutione ſpoliator. num. 7.

Cle-

1 Clericus in minoribus gaudet ne beneficio. c. Odoardus?
℞. Gaudet, quia in fauorabilibus lex eſt amplianda. Couar. lib. 2. variar. reſolut. cap. 1.

3 Qui clerici non gaudent beneficio. cap. Oduardus?
℞. Primo, qui non confitentur debitum. Secundo doloſi, qui falſo aſſerũt, ſe habere idoneas facultates, quãdo acceperunt debitum. Tertio, qui in fraudem creditorum conſumpſerũt bona. l. penult. de Iure dotium. l. ſi quis dolo. ff. de re iudic.

4 In delictis, & pęna poſita pro delictis, gaudet ne clericus beneficio c. Oduard.?
℞. Non. imo, ſi non habet in bonís, debet luere in corpore, carcere, vel exilio. l. fi. ff. de in ius vocando.

5 Clericus, qui cõſumpſit bona gaudendo, vel luxurioſe viuendo, gaudebit ne beneficio c. Oduardus?
℞. Non. Bald. in l. 1. C. qui bonis cedere poſſunt.

6 Clericus exercens illicitam negotiationem, gaudebit ne dicto beneficio cap. Oduardus?
℞. Non. imò talis priuatur priuilegio clericali. Io. Andr. in c. 1. de obligatis ad ratiocinia.

7 Laicus factus clericus poſt debitum contractum in fraudem creditorum, gaudebit dicto beneficio c. Oduard.?
℞. Non, quia malitia, & dolus nemini patrocinantur. Io. Andr. in cap. 1. de obligatis ad ratiocinia.

8 Clericus conuictus actione reali, poteſt gaudere dicto beneficio c. Oduardus?
℞. Non, vt maritus. Bart. in l. maritum. ff. de ſoluto matrim.

9 Clericus, qui renuntiauit beneficio cap. Oduardus, poterit ne gaudere hoc priuilegio?
℞. Affirmatiuè; quia cum priuilegiũ ſit commune, à particulari renuntiari non poteſt, quia hoc eſt renuntiare ſuam libertatem, & homo non eſt dominus membrorum ſuorum, nec ſuæ libertatis. Couar. lib. 2. variarum. cap. 1. Hoſtienſis in dicto c. Oduardus, & Abbas c. lator de pignoribus, & alijs cautionibus, n. 2.

10 Qui condemnatus fuit à Rota, vel per tres ſententias, vel qui in ſcriptura renuntiauit beneficio c. Oduardus, his non obſtantibus, poterit ne gaudere tali priuilegio?
℞. Affirmatiuè; quia cum priuilegium ſit commune à particulari renuntiari non poteſt. Couarru. variarum reſolut. capit. 1. Hoſtienſis in dicto cap. Oduardus.

11 Qui non coguntur cedere bonis, & gaudent benefic. capit. Oduardus?
℞. Prælatus, eques, nobilis, miles, Doctor, quia eſt res infamis, & diminuens authoritatem, & iſti ſunt exempti ab hac infamia, & in eorum perſonam non poteſt fieri executio, neque poſſunt incarcerari pro debito ciuili, licet in ſcriptura renũtient hoc priuilegium, eodem priuilegio gaudent mulieres, quæ pro debito ciuili non poſſunt incarcerari, neque renuntiare hoc priuilegium, & ſi renuntient, renuntiatio eſt nulla, & tabellio habet magnam pœnam priuationis officij per leges tauri. Nobiles Hiſpani, quos vulgo vocant (Hidalgos) & equites religionum militarium, non ſolum habent hoc priuilegium, verum etiam cum ſit executio in eorum bonis, debent illis relinqui intactum lectum, in quo dormiunt, arma ſuæ perſonæ, equus, in quo equitant per dictas leges tauri.

12 Officiales mechanici, quod priuilegium habent, quando fit executio in eorum bonis, propter debitum ciuile?

℞. Non poſſunt illis auferre inſtrumenta ſuæ artis, cum quibus laborant; ratio eſt, quia tollendo illis iſta inſtrumenta, inhabiles, & deterioris conditionis fiunt ad ſoluendum tale debitum, & ad ſe ſubſtentandos, & ſic creditor contra ſe facit tollendo illis inſtrumenta ſuæ artis. Hoc intellige de illis inſtrumentis, ſine quibus laborare non poſſunt, non de inſtrumentis ſuperfluis. tenent DD. in dicto c. Oduardus.

FINIS LIBRI QVINTI.

LIBER SEXTVS
DE POTESTATE EPISCOPI, IN LAICOS, MONACHOS MONIALES, ET SEMINARIVM.

CAPVT I.
DE LAICIS.

1 QVAM iuriſdictionem habet Epiſcopus in laicos?
℟. Poteſt eos excommunicare, & incarcerare, & de eis cognoſcere in caſu matrimoniali, vſurario, ſacrilegio, periurio, & hæretico, & in alijs mixti fori. Abb. c. 1. de emptione, & vendit. n. 5. & 9.

Laici poſſunt ne habere beneficiũ Eccleſiaſticum, vel pẽſionem Eccleſiaſticã?
℟. Non in titulum, quia ſunt incapaces: ſed cum diſpenſatione Apoſtolica poterunt habere penſionem, vel reſeruationem fructus alicuius beneficij, & hæc diſpenſatio ſemper datur à ſede Apoſtolica cum grauiſſima cauſa. Abbas in c. Ioannes. de clericis coniugatis, nu. 7.

Laici habentes penſionem, vel fructum alicuius beneficij cum diſpenſatione Apoſtolica, tenentur ne recitare officium magnum, quod clerici recitant?
℟. licet non teneantur recitare officiũ magnum, tamen fere ſemper tenentur recitare officium B. Mariæ, vel Roſarium, vel quid ſimile; quia, qui de altari viuit, etiam debet ſeruire altari, & in Bulla Apoſtolica ſemper hoc ponitur, vt laicus in conſcientia fruatur penſione, & ſciat illud, quod debeat facere.

4 Laici quærentes eleemoſynam ſine licentia, vel neceſſitate, à quo puniuntur?
℟. A Iudice Eccleſiaſtico propter peccatum mortale, quod committitur, & à Iudice ſæculari, propter iuriſdictionem ſæcularem, quam habet in laicos. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 9. de refor.

5 Vagabundi, & peregrini, quem parochũ habent?
℟. Si vagentur ſine licẽtia proprij Epiſcopi, & Parochi, habẽt Parochum illius oppidi, in quo habitant. Si vero ambulent cum licentia proprij Ep̃i, iudicantur, vt itinerantes, & habent ſuũ propriũ Parochũ. Barthol. Vgol. f. 109

6 Peregrinos, & prauos quæſtores eleemoſynarum laicos, qs poteſt eos punire?
℟. Epiſcopus, tàm laicos, quàm Eccleſiaſticos. Trid. ſyn. c. 9. ſeſſ. 21. citata. c. cum ex eo, de pœnitentijs.

7 Peregrini, & quæſtores eleemoſynarum, qd prohibent facere ſine licentia Ep̃i?
℟. dare imagines, ſeu migdalias, neq; deferre ſigna, aut publicare indulgentias, neq; dare reliquias, ſeu terrã ſanctam loco hoſpicij, ſeu eleemoſynę; ratio eſt, qa in his rebus ſunt plurima inconuenientia, & plurimæ falſitates, & cum ſit res tanti momenti, requiritur authoritas Epiſcopi. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 9. cit. c. cum ex eo, de pœnitentijs.

Stu-

Digitized by Google

8 Studentes in vniuerſitate, quẽ parochũ habent dum dant operam litteris?
℞. Parochum illius domus, in qua habitant; quia licet habeant aĩum reuertendi, tamen tẽpore ſtudij habẽt illam domum quaſi domicilium. Nauar. c. placuit, de pęnitent. n. 85.

9 Quis põt imponere pœnitentias publicas laicis, & in quibus caſibus?
℞. Epiſcopus, & nõ ſimplex Sacerdos, & hoc cum magna conſideratione, qa cum non ſint in vſu, & ex his poſſunt oriri maxima ſcãdala, & ſic ſi alij quãdo imponitur, debet eſſe pro crimine publico, & ſcandaloſo, ſed non pro crimine occulto, & in foro conſcientiæ. Abb. in c. litteras, de præſumptionib. Nauar. in man. c. 8. notabili 2. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 8. de reform.

10 Mulieres vetulę, quæ ex officio occultãt, vel vendũt mulieres virgines, vel exercẽt incantationes, aut magicas artes, vel cõmittunt crimen lenocinij, & ponuntur à Iudice Eccleſiaſtico ad portas Eccleſiæ, iſta eſt ne pœnitentia publica, de qua loquitur Trid. ſyn. ſeſ. 24 c. 8. de reformat.?
℞. Iſta eſt pœna delicti, & cauſata ſententia ex foro exteriori, & non eſt pęnitentia ſecreta, de qua loquitur concilium in d. c. vbi proprie loquitur de foro interiori, & pœnitẽtiali ob ſui magnam humiliationem vult detegere, & confiteri publice ſua peccata, & facere publicam pęnitẽtiam, ſicut faciebãt antiqui patres, q habitabãt in eremo.

11 Laici quid tenentur ſeruare?
℞. Præcepta Decalogi, & pręcepta Eccleſiæ ſub pęna peccati mortalis. Trid. ſy. ſeſſ. 25. de delectu ciborum, diſt. 76. per totam.

21 Quis debet monere, compellere, & caſtigare ſæculares, qui tranſgrediuntur præcepta decalogi?
℞. In foro interiori parochus, & confeſſores debẽt monere ſęculares; at vero in foro exteriori in delictis manifeſtis, Iudices Eccleſiaſtici debent compellere, & caſtigare tranſgreſſores ſecundum leges Eccleſiaſticas.

13 In quibus diebus tenentur laici audire Miſſam?
℞. Diebus feſtiuis, & dominicis. c. Miſſas. diſt. 1. de conſecr.

14 Laici tenẽtur ne neceſſario audire Miſsã maiorẽ diebus feſtiuis, & dominicis, vel audire neceſſario concionẽ, & ſu p hoc puniri, vel mulctari à parochò?
℞. Laici ſatisfaciunt præcepto Eccleſiæ audiẽdo vnã Miſsam, ſiue cantatã, ſiue recitatã, & à Parochis ſunt monẽdi, & non cõpellendi, vt audiant Miſsã maiorẽ, & cõcionem, verũ ſi inaliqbus diœceſibus, & terris eſt conſuetudo, vt omnes audiant Miſſam maiorem, & hæc conſuetudo tanquam bona, ſuauiter conſeruanda eſt.

15 Poteſt Epiſcopus dare facultatem laicis, vt diebus feſtiuis laborent?
℞. Poteſt, poſt auditam Miſſam, vrgente neceſſitate, vt dixi lib. 3. c. 1.

16 Si laici aliquam celebrent feſtiuitatem in honorem alicuius ſancti, poſt Miſſam, poſſunt ne fieri conuiuia?
℞. In hoc nihil eſt innouandum, dummodo fiant extra Eccleſiã, vel in atrio Eccleſię. Trid. ſy. ſeſ. 25. de delectu cib.

17 Iudex Eccleſiaſticus poteſt compellere laicos ad deponendum coram ſe?
℞. Poteſt, tàm in cauſa ciuili, quàm in criminali. c. ſuper, de teſtibus cogend.

18 Quando poſſunt laici teſtes excõicari, & torqueri corã Iudice Eccleſiaſtico?
℞. Quando deponũt falſum, vel vtuntur fraude in ſua depoſitione, vel ſunt ſocij criminũ, quia cõceſſa iuriſdictione,

ne, conceduntur omnia neceſſaria ad talem iuriſdictionem adimplendam. l. 2. C. de iuriſdictione omnium iudicũ. l. nullum. C. de teſtibus.

19 Laici offendentes curſores Eccleſiaſticos faciẽtes ſuum officium, à quo debent puniri?

℞. A Iudice Eccleſiaſtico. Abb. in c. cõ queſtus de foro compet. n. 1.

20 Laici fideiuſſores clericorum, coram quo Iudice debent comparere?

℞. Coram Iudice Eccleſiaſtico ſine licentia iudicis ſæcularis. l. ſi quis. C. de Epiſcopali audientia.

21 Laici poſſunt ne renuntiare ſuum forum, & ſubijcere ſe Iudici Eccleſiaſtico ſine aliqua pœna?

℞. Poſſunt. l. Epiſcopale. C. de Epiſcopal. audientia.

22 Quare laici poſſunt renuntiare ſuum forum, & clerici non?

℞. Quia laici cõſtituerunt ſibi Reges, & ſe ipſos illis ſubiecerunt, ſic poſſunt renuntiare iuriſdictioni, quam ipſi ſupra ſe Regibus dederunt; iuriſdictio vero Eccleſiaſtica, & exẽptio data fuit clericis à Deo, & ſic illam non poſſunt renuntiare, quia non eſt ſua.

23 Laici communicantes in Paſchate Reſurrectionis ſi non confiteantur, quam pœnam incurrunt?

℞. Epiſcopus poteſt eos excommunicare, & de conſuetudine condemnanẽ in aliqua pœna pecuniaria. glo. in c. hi qui, de conſecrat. diſt. 2. cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſs.

24 Poteſt Epiſcopus reſeruare ſibi abſolutionem eorum, qui non confitentur in Paſchate?

℞. Non expedit, vt hoc faciat, ne à cõfeſſione imperata terreantur.

25 Epiſcopi poſſunt imponere laicis excõmunicationem, vt diebus feſtiuis, & Dominicis audiant conciones, & doctrinam Chriſtianam, & Catechiſmũ, vel Miſſas cantatas?

℞. Non, ſed ſolum poſſunt eos monere; bene tamen poterit aliquando Epiſcopus imponere pœnam excommunicationis, vt omnes concurrant ad aliquam concionem, quando in ea debet publicari aliquod edictum.

CAPVT II.

DE CONFRATERNITATIBVS.

1 QVID ſunt confraternitates piæ?

℞. Sunt communitates à Chriſtianis inſtitutæ.

2 Quis poteſt eligere confraternitates?

℞. Epiſcopus, & earum cõſtitutiones approbare. Bulla Pij V. in ordine 156. & Greg. XIII.

3 Quis debet earum curam habere?

℞. Epiſcopus, qui ex Conc. Trid. habet curam omnium piarum operarũ. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 8. & 9. de reform. Clem. qa cõtingit, de religioſis domib.

4 Quis debet eas approbare?

℞. Epiſcopus, vel Summus Põt. Tuſc. in tract. de viſitatione lib. 2.

5 Quis debet eas viſitare etiam ſi ſint inſtitutæ à laicis, & oẽs fratres ſint laici?

℞. Epiſcopus, & poteſt eos corrigere carcere, & pœnis compellere, vt adimpleant inſtituta dictæ confraternitatis, & petere ab eis computa, & rationes, & ſtatuere, quæ neceſſaria fuerint ad cultum diuinum, & eas reformare, quia ſunt opera pia, quæ exercentur per ſubditos, & oues Epiſcopi. Tuſc.

de

de viſitatione.lib. 2. c. 14.n. 5. Trid.ſy. ſeſſ. 22. c. 8. & 9. de reform.

6 Si confraternitates laicorum habeāt cappellas in clauſtris, vel Eccleſijs monachorum, vel religioſorum vbi viget regularis obſeruantia, quomodo debet Epus viſitare has confraternitates?

℞. Tunc Epiſcopus debet viſitare perſonas, ſtatuta, bona, viuendi modum; non autem altaria, neq; capellas eorū, quia ſunt intra clauſura religioſorum; & ſicut non poteſt viſitare Eccleſias religioſorum, qui viuunt in obſeruantia, ſic neq; capellas ſitas intra clauſtra, vel Eccleſias; quia acceſſoriū ſequitur naturam principalioris. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 8. de refor.

7 Quid debet attendere Epiſcopus in tali viſitatione?

℞. Primo, quas preces recitent ne ſint ſuperſtitioſę. Secundo an die, vel nocte congregentur, nam nocte non facile permitti debet propter ſcandalū. Tertio in proceſſionibus quo habitu vtantur. Quarto, quæ bona, & eleemoſynas habent, & in quibus rebus ea cōſumunt. Quinto ſingulis annis ab æconomo rationes recipiat. Sexto examinare dēt, ſtatuta, & ea addere, vel minuere ſi ad earum ſeruitium expedit. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 8. Nauar. conſ. 3. de foro competenti.

8 Poteſt Epiſcopus compellere dictas confraternitates, vt veniant ad proceſſiones publicas?

℞. Si ex ſuo ſtatuto non ſunt obligati ire ad proceſſiones, compelli non debet; ſi autem ex ſuo ſtatuto debeāt ire, & ſit competentia ſuper præcedentia inter eos, Epiſcopus debet eam finire. Steph. Quaranta in ſuo bullario verb. præcedentia.

CAPVT III.

DE HOSPITALIBVS.

1 QVIS debet exercere hoſpitalitatem?

℞. De conſilio omnes regulares, & ſæculares obtinentes loca pia, quę fundata ſunt ad neceſſitatē infirmorum, & peregrinorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 8. de refor.

2 Poteſt Epiſcopus concedere poſſeſſionē Eccleſiæ pro hoſpitalibus?

℞. Affirmatiuê, quia eſt magnum ſeruitium Dei. Abb. in c. olim. n. 2. de reſtit. ſpoliat.

3 Quis debet cogere obtinentes talia bona & domos, vt hoſpitalitatem exerceāt?

℞. Epiſcopus. Trid. ſyn. vt ſup. & ſeſſ. 7 c. 15. de refor.

4 Si in illis locis non ſunt infirmi, nec peregrini, quis poterit talia bona applicare in aliud pium opus hoſpitalitati ſimile?

℞. Epiſcopus cum duobus de capitulo ab eo eligendis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 8. vt ſupra.

5 Hoſpitalia poſſunt habere cōſeruatores?

℞. Poſſunt, & per c. 5. ſeſſ. 14. à Conc. Trid. hoſpitalibus actu hoſpitalitatē exercentibus, conſeruatores non ſunt derogati, ſed includūtur in Bulla Gregorij XIII. vt in c. de conſeruatoribus dicemus.

6 Famulus infirmus, à quo dēt ſubſtentari?

℞. A Domino ſuo, ſi eſt diues, quia in ſuo ſeruitio incidit in infirmitatem. Abb. in c. 1. de clerico ægrotante. n. 8.

7 Per quod tempus adminiſtratores Hoſpitalium debent durare?

℞. Vi-

℞. Vltra triennium non debent exercere officium, quia expreſſe eſt illi prohibitum. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 8. niſi forte in fundatione aliter cautum ſit.

8 Quis debet viſitare hoſpitalia?

℞. Epiſcopus, & petere rationem redituum, & computorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 8 de reform.

9 Si hoſpitalia ſint ſub protectione alicuius religionis militaris, vel ſæcularis, poterit ne Epiſcopus ea viſitare?

℞. Si talis religio ſit in regulari obſeruantia, vt Ordo S. Iacobi, & cęterę, Epiſcopus non debet ſe intromittere, quia habẽt ſuos proprios ſuperiores. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 8. vt ſup.

10 Quis poteſt adminiſtrare ſacramenta exiſtentibus in hoſpitalibus?

℞. De Iure parochus ſ cuius parochia xenodochium exiſtit; ſed ſi eſt conſuetudo quadraginta annorum, vt Preſbyter inſeruiens hoſpitali adminiſtret ſacramenta, ſeruanda eſt talis conſuetudo. Clem. quia contigit, de religioſis domibus.

11 In hoſpitalibus gaudet ne quis immunitate Eccleſiæ?

℞. Si ſit campana, & celebretur Miſſa, gaudet, quia præſumitur Eccleſia authoritate Epi conſtructa. Abb. in c. patentibus, de priuileg. & exceſſibus priuileg. num. 1.

12 Qui habẽt hoſpitalia, poſſunt ne illa dare religioſis adminiſtranda?

℞. Affirmatiue, quia regulares, habent modum viuendi approbatum a ſede Apoſtolica, & magis ſtrictum, quam ſæculares, & ſic præſumit, quod cum maiori charitate curent infirmos, quã ſæculares. capit. inter dilectos, de donationibus.

CAPVT. IIII.

DE CAPPELLIS MONACHORVM.

1 QVAE eſt cappella monachorũ?

℞. Sumitur in iſto titulo pro eorum Eccleſia, quę diſtinguatur ab Eccleſijs Cathedralibus, & parochialibus.

2 Monachi debent ne habere curam animarum?

℞. Non, quia ad eos de Iure non pertinet, ſed ad Epiſcopum, & parochos ſęculares. capit. 1. de cappellis monachorum.

3 Si forſan monaſterium habeat Eccleſiam vnitam cum cura animarũ, qui debent adminiſtrare ſacramẽta, ſæculares, an regulares?

℞. Presbyteri ſęculares, tales enim ſubiacent Epiſcopo, & non monachi, qui adminiſtrant ſacramenta ſubditis Epiſcopi. Abb. cap. 1. de cappellis monachorum. nu. 1.

4 Quibus in caſibus monachi poſſunt adminiſtrare ſacramenta ſæcularibus, ſi habeant in ſua propria Eccleſia parochiam, & monaſterium?

℞. In caſu, in quo Eccleſia monaſterij eſt parochia, & in caſu neceſſitatis, vel conſuetudinis immemorabilis poterunt monachi exercere curam aĩarum per ſe ipſos, & tunc ſunt approbãdi, & inſtituẽdi ab Epo loci, & in concernẽtibus adminiſtrationem ſacramentorum, ſubiacent Epo, in reliquis ſubiacent ſuo Abbati, vel Priori, & ſi ſemel conſtitutus ad hoc officium mutetur,

non debet alius ingredi ſine noua Epiſcopi approbatione, & inſtitutione. Ab. in c. quod Dei, de ſtatu monach. & c. primo, de cappellis Monachorum.

5 Si aliquis monachus aſſumitur ad regẽdã Eccleſiam ſæcularem, eximitur ne ab obedientia Abbatis, & ſuæ religionis?
℞. Eximitur, & ſubiacet Epo. loci in concernentibus adminiſtrationẽ. Ab. c. fi. de cappellis monach. n. 2.

6 Monachus ſolus debet cõmorari in prioratibus, vel vineis monachorum?
℞. Non, & ſi ad hoc habeat priuilegium, debet tale priuilegiũ facere mẽtionem de Cõc. Lateranenſi prohibẽte hoc, alias cenſetur ſubreptitium. c. ex parte, de cappellis monach.

7 Quis debet cõpellere Abbates, aut Priores ne monachos ſolos per vias dimittant, vel neſinant eos ſolos in prioratibus, & in Eccleſijs commorari?
℞. Epiſcopus diœceſanus. c. fi. de cappellis monachorum, & in hoc caſu per Trid. ſyn. vtitur poteſtate ſedis Apoſtolicę delegata.

8 In defectum Abbatis, quis poterit monachos corrigere?
℞. Epiſcopus tanquam ſedis Apoſtolicę delegatus. Abb. c. fin. de cappellis, n. 1. & Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14.

CAPVT V.
DE STATV MONACHORVM ET CANONICORVM REGVLARIVM, & de capitulis eorum.

1 VNDE dicitur monachus?
℞. A verbo grę co, mónos, quod eſt vnus, & ácos, cuſtos, quaſi dicat monachus vnius aĩæ cuſtos. gl. in l. decernimus. C. de Epis. & Cler. authent. de monachis, Bertach. & in quãdo mortuus Deo viuẽs, & extra clauſtrum in vita ſpirituali nõ põt viuere, ſicut neq; piſces extra aquam. cap. placuit 16. q. 1.

2 Monachorum appellatione veniunt ne canonici regulares?
℞. In odioſis nõ, ſed de illis debet fieri expreſſa mentio. Abb. c. quod Dei, n. 2. de ſtatu monachor.

3 Quis dicitur canonicus regularis, & ſub qua regula viuit?
℞. Dicitur ille, qui viuit in clauſtro, & obedientia ſub regula S. Auguſtini, & habitu clericali procedit cũ cotta, ſeu ſuperpellicio candido.

4 Eſſentia religionis, vel ſtatus monachorum quid eſt?
℞. Profeſſio triũ votorum, caſtitatis, paupertatis, obedientiæ. Abb. cap. cum ad monaſteriũ, de ſtatu monach. 1.

5 Quis dicitur Apoſtata?
℞. Qui deſerit habitum, vel monaſterium habitu retentu, vel ille, qui non obedit ſuperiori. Abb. c. cum ad monaſterium, de ſtatu monach. n. 8.

6 Si monachus fugiat à monaſterio, & ſua induſtria acquirat plura bona, cui debent adiudicari poſt eius mortem, monaſterio, vel parentibus, vel heredibus in teſtamento relictis?
℞. Siue mortuus, ſiue viuus ipſe cum ſuis bonis adiudicandus eſt monaſterio, & eius ſuperior, poterit ſibi cum, & bona vindicare, quia quidquid acquirit ſeruus, vel monachus, non ſibi, ſed domino, vel monaſterio acqui-

quirit. c. quod à te, de clericis coniug. Abb. ibi n. 6.

7 Pro monachatu debet dari aliquid?

℞. Non, quia eſt vſura, & ſic receptus non promouet ad ſacros ordines, neque in ſuſceptis miniſtrabit, & recipiens ab officio ſuſpenditur. c. monachi, de ſtatu monachorum.

8 Quam pœnam incurrit, qui dat pecuniã pro acquirendo aliquo officio in monaſterio?

℞. Dans, & recipiens deponuntur. c. monachi, de ſtatu monach.

9 Monachi Ciſtercienſes, quam regulam debent obſeruare?

℞. Suã primam regulã ſecundum eorũ inſtitutionẽ. c. recolẽtes, de ſtatu mon.

10 Monaſteria, quæ aggregantur monachis Ciſtercienſibus, quam regulam debẽt obſeruare?

℞. Regulam Ciſtercienſium, quia, qui ſimilem vitam ducũt, ſimili priuilegio gaudẽt, & quod alteri aggregatur, eius naturam in omnibus debet imitari. c. recolentes, de ſtatu monac.

11 Monachi, & regulares, quãdo debẽt facere ſua capitula, vel cõcilia Prouĩcialia?

℞. Ad minus ſingulis triennijs, vt eorum religio melius obſeruetur. cap. in ſingulis, de ſtatu monach.

12 Quid debet in capitulis tractari?

℞. De electione viſitatoris, & viſitatorum, ſi ſit tempus, de reformatione ordinis, de religione, vt creſcat, & floreat ad maiorem Dei laudem, & Eccleſiæ Sanctæ vtilitatem. c. in ſingulis, de ſtatu monach.

13 Quãdo dicitur concorditer conuenire in aliqua electione facta in aliquo capit.?

℞. Quando electio fit nemine diſcrepante. Abb. c. in ſingulis, de ſtatu monac. num. 4.

14 Qui debent conuenire ad capitulum Prouinciale?

℞. Prior, & vnus pro monaſterio, ſed in hoc quelibet religio habet ſuum ſtatutum, & cõſuetudinem, quæ ſeruanda eſt. cap. in ſingulis, de ſtatu monachorum.

15 Quanto tempore debet durare capitulũ?

℞. Tempus eſt præfixũ in qualibet religione, & debet eſſe breue. c. in ſingulis, de ſtatu monac.

16 Quis debet ſoluere expenſas factas in capitulo?

℞. Omnes cõmuniter ſecundum poſſibilitatem monaſteriorum. c. in ſingulis, de ſtatu monac.

17 Monaſteria ſubueniunt Epiſcopis?

℞. Non, quia exempta ſunt à lege diœceſana præterquã in cauſa correptionis, in caſibus à Trident. ſyn. ſibi commiſſis, ſed Archiepiſcopus Montis Regalis habet omnimodam iuriſdictionẽ in monachos S. Benedicti, qui aſſiſtũt in Metropolitana Eccleſia in omnibus delictis commiſſis in clauſtro, & extra; exceptis in cõcernentibus eorum monaſticam regulam, per ſententias rotales, & bullas Apoſtolicas. c. 1. de ſtatu monachorum.

18 Si monachus præfertur alicui Eccleſiæ parochiali ad adminiſtranda ſacramẽta, ſubijcitur ne Epiſcopo?

℞. Talis ſubijcitur Epiſcopo, & non habet amplius aliquam communionẽ cum ſuo monaſterio, licet teneatur obſeruare ſuã regulam. Abb. c. 2. de ſtatu monach. n. 3.

19 Monachus diſpenſatus ad obtinendum canonicatum, vel beneficium curatũ, eſt ne ſub obedientia ſuperioris ſui monaſterij?

℞. Non, imò eximitur ab obedientia ſuperiorum ſui ordinis, niſi forte talis Eccleſia parochialis ſit vnita tali or-

dini,& per fratres illius ordinis adminiſtrari conſueuit, Ab. c. quod Dei, de ſtatu monach. n. 9.

20 Monachus debet conſtitui in parochum ad miniſtranda ſacramenta?

℟. Non, quia tale officium ſi fieri pôt debet exerceri per clericos ſæculares, c. 2. de ſtatu monach.

21 Si aliquis recedit à monaſterio, vel eijcitur à monaſterio, vel collegio, debet ne reſumere, quod ipſe portauit ad monaſterium, vel ad collegium?

℟. Debet reſumere quod portauit in monaſterio, licet fecerit donationem monaſterio, vel collegio; ratio eſt, q̃a licet nõ exprimatur, intelligitur feciſſe talem donationem intuitu ſuæ ingreſſionis, & ſicut donationes factæ intuitu religionis non ſequuta profeſſione, annullantur à ſacro Conc. Trid. ſic iſtę donationes annullantur à Iure. Secundo, vt habeat talis vnde viuat, & ſubſtentetur. Abb. c. recolentes, de ſtatu monach. n. 3.

22 Si fratres minores habeant legatum alicuius rei, quam ſecundum regulam non poſſunt poſſidere, quid debent agere?

℟. Renuntiare hęredibus, vel vendere, dare eleemoſynam, vel mutare in aliã rem, cuius vſufructu poſſunt vti. Abb. c. recolentes, de ſtatu mon. n. 4.

23 Quæ non poteſt monachus facere?

℟. Non poteſt habere proprium, & ſi habeat in morte ſepelitur in ſterquilinio. c. 2. c. cum ad monaſterium, de ſtatu monacho. Secundo non poteſt eſſe aduocatus. Tertio non poteſt eſſe procurator niſi in vtilitatem monaſterij. c. 1. de poſtulan. Quarto non poteſt deſerere prioratum, vel adminiſtrationem ſine licentia Abbatis. c. porrecta, de confirm. vtil. vel inut. Quinto non poteſt transferri ad regulam ſtrictiorẽ ſine licentia, licet poſſit petita, & non obtenta, ſed ad largiorem regulam requiritur licentia Sũmi Pont. ad ęqualem, ad minus licentia ſui ſuperioris. c. licet. c. non eſt, de regularibus. l. qui ſub prætextu. C. de ſacroſ. eccl.

24 Monachus poteſt habitare ſolus?

℟. Non, neq; ambulare per vias, vt per ſocium tollatur omnis ſuſpicio malæ conuerſionis. c. 2. de ſtatu monach. & glo. ibi. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 1.

25 Monachus, vel religioſus vnius ordinis, poteſt eligi in Abbatem, vel Superiorem alterius ordinis?

℟. Non, niſi diſpẽſatione Summi Pôt. & mutatione habitus, & noua profeſſione in illo ordine. Ab. in c. quod Dei, de ſtatu monach. n. 6.

26 Abbas poteſt diſpenſare, vt monachus proprium habeat?

℟. Non, quia abdicatio proprietatis, & cuſtodia caſtitatis, iſta ſunt annexa regulæ monachali, vt ſint de intrinſeca eius ratione. c. cum ad monaſterium de ſtatu monach.

27 Monachus poterit ne vti lineis, indumentis, vel ſubuculis?

℟. Non, quia illis ſecundum eius ſtatũ prohibitum eſt vti tunica linea. c. cum ad monaſterium, de ſtatu monach.

28 Monachus acquirit ſibi relicta, vel legata, & hæreditatem ſuorum maiorum?

℟. Non, ſed acquirit ſuo monaſterio. Abb. c. cum ad monaſterium, nu. 2. de ſtatu monach.

29 Si monachus adminiſtret agrum religionis, vel expendat aliquid in ſuũ vſum, & vtilitatem, vel expendat in ſtudio, dicitur ne talis habere proprium?

℟. Non, ſed ſolum vſum, & hunc cum licentia ſui ſuperioris. Abb. c. cum ad monaſterium, de ſtatu monach. n. 9.

30 Abbas poterit cõcedere licẽtiã monacho co-

comedendi carnes?

℞. Poterit ex cauſa, præcipue ſanitatis, tàm ad recuperandam ſanitatem, quàm ad præſeruandam ſalutem. Abb. c. cum, de ſtatu mon. n. 16.

31 Si in aliquo monaſterio habeant conſuetudinem comedendi carnes, indigent ne diſpenſatione aliqua?

℞. Non; nam præſumitur per longam conſuetudinem habuiſſe legitimam diſpenſationem. Abb. c. cum ad monaſterium, de ſtatu monach. n. 18.

32 Summus Pont. poterit ne diſpenſare contra votum religionis?

℞. Poterit ex magna cauſa. Abb. c. eodem de ſtatu monac. n. 20.

33 Monialis profeſſa, poterit ne contrahere matrimonium?

℞. Poterit ex Summi Põt. diſpenſatione, ſi ex hoc expectetur magna vtilitas Reipub Chriſtianæ, vt fit in Regibus, Principibus, & Proceribus, quãdo eorum ſtatus carent ſucceſſione. Abb. c. cum ad monaſt. num. 21. de ſtatu monachorum.

34 Quibus cauſis poteſt deponi Prior, vel Abbas?

℞. Si ſit delapidator, ſi viuat incontinẽter, ſi ſit negligens. c. 2. de ſtatu monach. Abb. ibi n. 5.

35 Quæ negligẽtia requiritur, ad depoſitionem Abbatis, vel Superioris?

℞. Non ordinaria, ſed magna, quod relinquitur arbitrio viſitatoris, qui debet ponderare honorem Abbatis, & damnum monaſterij. Abb. c. fi. de ſtatu monach. n. 3.

36 Correctio monachi, ad quem ſpectat generaliter?

℞. Primo ad Abbatem, & in eius negligentiam, vel defectum, ad Epiſcopũ. Abb. c. fi. eo. tit. n. 1. & Conc. Trid. c. 14. ſeſſ. 25. de regularib. & monialib.

37 Pœna monachorum qualis eſſe debet?

℞. Proportionata delicto, & talis, vt alij arceãtur à ſimili crimine. c. fi. de ſtatu monach.

38 Clerici ſæculares, debent ne habere præbendam in monaſterio regularium?

℞. Non, neque cõtra; ſed quilibet habere ſuam portionem in ſuis proprijs Eccleſijs; & ſic regularia beneficia, regularibus danda ſunt, ſæcularia ſæcularibus. ſic diſponit Conc. Trident. ſeſſ. 14. c. 11. de reformat. c. fi. de ſtatu monachorum.

39 Si Prouincialis delinquat, quis debet eũ corrigere?

℞. Generalis, vel Viſitatores generales. c. fi. de ſtatu monach.

40 Si aliqua religio habeat in ſuis conſtitutionibus certas pœnas poſitas ꝓ certis delictis, & inter eas, vt ſuperior deponatur, qui hoc, vel illud fecerit, tunc viſitator debet habere arbitriũ ad moderandas iſtas pœnas?

℞. Tunc Viſitator ſolum habet arbitrium ad iudicandum factum, & informationes; ſed non Ius, & pœnas, quæ legales ſunt, & ipſe ſolus eſt executor ipſarum, vt habetur in c. fi. iſto tit.

41 In criminibus regularium, debet dari parti proceſſus, & copia teſtium?

℞. Debet, & iuridicè procedi ad alias ſentẽtias, & ſi aliter procedatur res erit nulla, cum ibi agatur de honore alterius. Abb. c. fi. de ſtatu monach. n. 15.

42 Diſpoſitum, & præceptum monachis, videtur ne diſpoſitum, & præceptum monialibus?

℞. Si ſint eiuſdem regulæ affirmatiuè, quidquid eſt diſpoſitum monachis, eſt monialibus, ſed non è contra. Ab. c. fi. eo. tit. nu. 5.

43 Canonicus regularis, poteſt habere proprium?

℞. Non

℞. Non, imò ſi illud nō reſignabit, nō daē ei ſepultura Eccleſiaſtica, imò ex ea exhumatur ſupra, de ſtatu monach.

44 Canonicus regularis poteſt ne conſtitui ad regendam Eccleſiam parochialem?
℞. Poterit, & ibi adminiſtrare ſacramēta, ſiue Eccleſia parochialis ſit ſui ordinis, ſiue ſit ſæcularis ordinis S. Petri, tamen ſi fieri pōt habeat ſocium ſui ordinis. c. quod Dei, de ſtatu monach.

45 Canonicus regularis, & religioſus, vel monachus, poſſunt promoueri in Epiſcopos, vel in parochos?
℞. Poſſunt cum licentia, diſpenſatione Summi Pont. & cauſa principalis promotionis debet eſſe, vt faciat officium prædicandi Euangelium Dei. Abb. c. quod Dei, de ſtatu mon. n. 5.

46 Monachus poteſt promoueri in Epiſcopum ſine licentia ſui Abbatis?
℞. Nō, & Abbas tenetur dare licentiā iuſte petitā, alias cogetur à ſuperiore; & ſuperior dabit repugnante Abbate. Ab. c. quod Dei, de ſtatu mon. n. 12.

47 Monachus factus Epiſcopus, poterit comedere carnes?
℞. Poterit. Abb. c. cum ad monaſt. de ſtatu monach. n. 3. citans c. 3. 16. q. 1.

48 Qui Canonicus, vel Dignitas, vel Parochus, vel Prælatus poterit ſine licentia intrare religionem, & dimittere ſuum beneficium?
℞. Poterit quilibet iſtorum dimittere prælaturam, & intrare religionem ſine licentia alicuius, ſed ſolum Epiſcopus id non poteſt facere ſine licentia Summi Pontificis, cum habeat ſtatum perfectiorem, & regulam arctiorem. Abb. cap. quod Dei, de ſtatu monachor. num. 11.

CAPVT VI.

DE REGVLARIBVS.

1 FRATRES tertij Ordinis Minorū, tàm viri, quàm mulieres, qui portant habitum, & viuunt ſuis ī domibus, quibus Iudicibus ſubditi ſunt?
℞. Eccleſiaſticis, & ſęcularibus, tàm in cauſis criminalibus, quàm ciuilibus, & debent recipere ſacramenta à proprio Parocho, ſicut cęteri ſæculares. Bulla Leonis X. quæ eſt in ordine, decimaſeptima, & in ea datum eſt priuilegiū, vt poſſint recipere ſacramenta, & conſiteri in die Paſchatis à ſuis fratribus; cætera vero ſacramenta, ſcilicet, extremā vnctionem, & matrimonium, debent recipere à Parocho, qui in domū illorum debet portare viaticum.

2 Quid ſignificat eremita?
℞. Eſt nomen græcum, & ſignificat ſolitarium.

3 Quæ genera eremitarum inueniuntur?
℞. Sunt in dupplici differentia. Primi, qui habent regulam approbatā à Sūmo Pont. vt ſunt eremitæ S. Auguſtini, & S. Hieronymi, & hi ſubditi ſunt ſuis ſuperioribus. Alij ſunt, qui viuūt pro ſua deuotione in cappellis eremiticis ſine regula approbata, & hi in ſpiritualibus ſubijciuntur Iudici Eccleſiaſtico, in ſæcularibus, Iudici ſæculari, Zabarell. q. 2. clem, 1. de præbend.

4 Regulares, tàm viri, quàm mulieres, quā regulam debent profiteri?
℞. Suæ primeuę inſtitutionis, & ſeruare ad vnguem tria vota obediētiæ, ſcilicet, caſtitatis, & religionis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 1. de regul. & monia.

5 Qui transfertur, ex vna religione ad aliā,

ad

ad quid tenetur ?
℞. Ad viuendum ſub obedientia Prælati illius religionis, & vacant officia, & beneficia, quæ in prima religione habebat. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. c. 11. de reform.

5 Religioſi dimittentes habitum, ad quid compelluntur ?
℞. Si dimiſerunt poſt emiſſam profeſſionem, compelluntur ad illud reaſſumendum, & puniuntur pœnis ſtatutis in ſuo ordine. Ab.in c. tuæ fraternitati, n. 4. & c. à nobis, de apoſtatis.

7 Si aliquis religioſus abſq; licentia ingrediatur religionem laxiorem, punitur ne pœna Apoſtaſiæ?
℞. Non, qa nō relinquit tria vota ſubſtantialia, in quibus conſiſtit religio, & pœna Apoſtaſiæ in Iure non eſt impoſita iſtis, & cum ſit grauiſſima, non eſt extendenda. Ab. c. final. de Apoſtatis, num. 4.

8 Poteſt ne aliquis regularis profeſſus trāſferri ad religionem laxiorem ?
℞. Non, bene tamen ad ſtrictiorem. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 19. de reg. & monial.

9 Poteſt aliquis ſuperior dare licentiam alicui religioſo, vt occulte ferat habitum ſuę religionis ?
℞. Non. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 19. ſup. cit.

10 Regulares, qui tranſeunt ad Cartuſianū ordinem, poſſunt ne in eo obtinere aliqua beneficia?
℞. Poſſunt eſſe Priores, & Procuratores, quia eis non eſt prohibitum, per Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 11.

11 Regulares poſſunt ne ſeruire alicui Principi, Prælato, vel vniuerſitati ?
℞. Non ſine licentia ſui ſuperioris in ſcriptis, etiam prætextu lectionis, vel pię operę, aliàs ab ordinario puniunt, tanquam deſertores ſui inſtituti, non pęna excommunicationis, ſed alijs pęnis. Trid. ſy. ſeſſ. 25. de reg. monial. c. 4. & Rodriguez. q. 2. & 63.

12 Generalis, vel ſuperior religionis, poteſt concedere licentiam alicui religioſo, vt tranſeat ad religionem laxiorem ?
℞. Ex iuſta cauſa poterit, cum mens, & intentio Conc. Trid. c. 19. ſeſſ. 25. nō fuerit tollere iuridicas facultates. Io. de la Cruz. de ſtatu religioſ. lib. 1. c. 7. dub. 3. Sayrus dec. 55. de regul.

13 Si aliquis monachus profeſſus ingrediatur ſtrictiorem religionem, vel laxiore, & ante emiſſam profeſſionem reuertatur ad ſuam, debet ne iterum facere profeſſionem, vel amittere locum primæ antiquitatis?
℞. Nō, & reuertitur prout primū erat, qa de licentia ſui ſuperioris licite hoc tentauit, & eſt deciſio Rotę 33. p. 1.

14 Aliqua mulier fundatrix alicuius monaſterij, poteſt ne ingredi monaſterium regularium?
℞. Non, imò indiget expreſſa Summi Pont. licentia.

15 Quando poſſunt mulieres ingredi prima clauſtra monaſterij?
℞. Solum in publicis proceſſionibus, & in clauſtris, vbi celebrantur diuina officia, ita tamen vt reputetur tanquā Eccleſiæ publica. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 5. de regul. & monial.

16 Quo Iure prohibitum eſt regularibus, vt non poſſint alloqui cum monialibus, neque mulieribus, quæ aſſiſtūt in monaſterio educationis cauſa?
℞. Prohibitum eſt à Sacra Congregatione regul. ſub pęna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuę; ſed non ſub pœna excommunicationis, quod obſeruatur in Italia, ſed non in Hiſpania vbi hoc decretum adhuc nō eſt receptum. Quaranta in ſumma Bullar. verb. monaſteria monialium, f. 348.

Qui-

bitu retento. Cardin. in clem. 1. §. qa vero, q. 1. de ſtatu monach.

6 Si aliquis regularis propter aliquod delictum ſe conferat ad Curiam Romanã, quid debet agere?

℞. Adire ſuum ſuperiorem, & dare ei memoriale ſuæ cauſæ. Rodriguez. de regular. tom. 2. q. 2. & 63.

7 Si aliquis religioſus ad fabricam monaſterij deputat⁹, monaſteriũ relinquat, à quo debet puniri?

℞. Si monaſterium ſit regularis obſeruantiæ, à ſuperiore ſuo; gaudet enim priuilegio dato à Conc. Trid. c. 14. ſeſſ. 25. de reg. & monial.

8 Si aliquis regularis, qui degit intra clauſtra monaſterij, vagatur ſine licentia ſui ſuperioris, à quo debet puniri?

℞. Ab Epiſcopo. Bulla Clemen. VI. quæ incipit (ſuſcepti muneris) & Trident. ſynod. ſeſſio. 25. cap. 4. de regul. & monial.

9 Religioſi, qui ad vniuerſitatem ſtudiorũ cauſa mittuntur, vbi debent habitare?

℞. In ſuis monaſterijs, aliàs per ordinarium contra eos proceditur, & ab eo puniuntur. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 4 vbi ſupra.

10 Si quis regularis vadat in itinere, & vagetur, & non portet licentiam ſui ſuperioris in ſcriptis, & cõmittat aliquod delictum, à quo debet puniri?

℞. Ab Epiſcopo debet puniri de delicto, & ſi nõ committat delictum, & nõ portet licentiam, debet incarceratus ad ſuum ſuperiorem remitti. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 4. ſup. cit.

11 Regulares poſſuntne puniri ab Inquiſitoribus, & Iudicibus Cruciatæ?

℞. Non, niſi in cauſis fidei.

12 Monaſteria, quæ in ſe ipſa habent iuriſdictionem, & alicui congregationi non ſunt ſubiecta, intra quod tempus debent ingredi aliquam congregationẽ, & habere Prouincialem, & Viſitatores generales.

℞. Infra annum à publicatione concilij, aliàs Metropolitanus, & eo negligente, Epiſcopus antiquior debet eos cogere cenſuris, vt ingrediantur dictam congregationem, & de hoc tan quã ſedis Apoſtolicæ Delegatus. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 8. de reg. & monial.

13 Regulares poſſuntne cogi ad ſeruandos dies feſtos, quos Epiſcopus iubet obſeruari?

℞. Tenentur ſeruare, & etiã cenſuras, & interdicta à ſede Apoſtolica, & Epiſcopis probata, etiam ſi dicti regulares ſint exempti. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 12. de regul. & monial.

14 Si regulares, qui non dicunt officium Romanum, concinent in Eccleſijs ſæcularium, quæ Euangelia, & Epiſtolas debent declarare?

℞. Cogi debent, vt declarent Euangelia, quæ leguntur in Eccleſijs, in quibus concinunt. Triden. ſynod. ſeſſ. 25. c. 12. cit.

15 Excõmunicationes, & interdicta ab Epiſcopo data contra aliquem particularem, tenenť ne regulares in ſuis Eccleſijs illa publicare?

℞. Tenentur, non ſolum interdicta generalia, ſed particularia. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 12. de regul. & monial.

16 Regulares poſſunt publicare bullas, indulgẽtias, vel facere proceſſiones extra ſua clauſtra?

℞. Non abſq; expreſſa licentia Epiſcopi. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 12. cit.

17 Regulares poſſunt ne dicere Miſſas maiores, tangere campanas ad horas antequam tangantur in Cathedrali?

℞. Poſſunt, & non tenentur in iis expectare Eccleſiam Cathedralem, quia nul-

nullibi eſt prohibitum, excepto in die Sabbati ſancti, quia per particulare breue, & Bullam, eſt eis hoc prohibitum.

18 Poteſt Epiſcopus prohibere regularibus, ne in ſuis Eccleſijs recipiant Sacerdotes ſæculares ad celebrandas Miſſas, niſi viſis ſuis litteris comendatitijs?

℞. Poteſt, & debet, & regulares tenentur obedire.

19 In monaſterijs regularium, debet ne eſſe lectio ſacræ ſcripturæ?

℞. Epiſcopus debet curare, vt ſi monaſteriũ habeat facultatem, habeat talem lectionem. Trid. ſynod. ſeſſ. 5. c. 1. verſ. in monaſterijs, de reform.

CAPVT IX.

DE PRÆDICATORIBVS, ET CONFESSORIBVS REGVLARIBVS.

1 REGVLARES volẽtes prędicare in ſuis Eccleſijs, à quo debent approbari?

℞. A ſuis ſuperioribus debẽt examinari, & approbari, & cũ dicta approbatione in ſcriptis coram Epõ ſe perſonaliter debent præſentare, demõſtrare ei dictã licentiam, & ab eo benedictionem petere. Trid. ſyn. ſeſſ. 5. c. 2. §. regulares vero, de refor.

2 Epiſcopo contradicente, poterit aliquis regularis in Eccleſia ſui ordinis cum licentia ſui ſuperioris prædicare?

℞. Nõ, neq; Epiſcopus tenetᷣ reddere cauſam, ſeu rationẽ ſuę cõtradictionis; ſufficit enim, qđ oues, ad quas fit ſermo, ſint propriæ Epiſcoporum, & non ſunt ſubditæ dictis regularibus, & ſic Epiſcopus debet eas paſcere modo ſuo. Trident. ſynod. ſeſſ. 24. cap. 4. & ſeſſ. 5. cap. 2. de reform. ſuper quibus ita declaratũ eſt ab Illuſtriſſimis Cardinalibus.

3 Regulares volentes prædicare extra ſuas Eccleſias, à quo debent examinari?

℞. Ab Epiſcopo, & etiam approbari, licentiaq; habere in ſcriptis. ratio eſt, quia Trid. ſynod. cap. 2. ſeſſ. 5. in §. in Eccleſijs vero, vltra licentiã, & approbationem ſuorum ſuperiorum, ſpecialiter petit licentiã ab Epiſcopo in ſcriptis, quæ licentia ſine prętio examine dari non poteſt. Stefan. Quarãta, verb. prædicator. fol. 398. & affert bullam Leonis X. quæ incipit (ſupernę, & infra) quæ expreſſe præcipit dictum examen.

4 Quæ differẽtia eſt inter dare benedictionem, & concedere licentiam?

℞. Dare benedictionem eſt ſolum dare conſenſum, & aſſenſum approbationi factæ à ſuperioribus regularium; dare vero licentiam, eſt illum ex certa ſcientia approbare, & eum ſuo in loco deputare, vt prædicet ſuis ouibus, & in ſua Eccleſia, & ideo non ſine magno Conſilio ſacra Trident. ſynod. ad prædicandum in ſuis Eccleſijs, dicit, vt ſufficiat regularibus habere benedictionem ſolam ab Epiſcopo, & ad prædicandum in Eccleſijs, quæ ſui ordinis non ſunt, dicit eſſe neceſſariam expreſſam Epiſcopi licentiam in ſcriptis.

5 Poterit Epiſcopus abſque examine dare licẽtiam alicui religioſo docto Cathedratico, vel Prouĩciali, de quo, Epiſcopo conſtat eſſe doctũ, & ſufficientẽ ad præ-

prædicandum, vel doctori ſæculari legenti publicè, vel notorie docto?

℞. Licet diuerſæ ſint opiniones, dato caſu, quod Epus concedat talem licentiam mihi videtur, non benefacere. Primo, quia non obſeruat formã Concilij, neq; declarationes Illuſtriſſimorũ Cardinalium præcipientes dictum examen. Secundo, quia non imitatur Summum Pont qui licet quotidie eligat in Epos viros doctos, Auditores Rotæ, Magiſtros ſacri Palatij, tñ eos examinat ante confirmationẽ Epiſcopatus, ſicut cæteros. Tertio, vt nõ deſ occaſio, vt alius, qui nõ ſit tam doctus petat approbari ſine examine, & detur cauſa erroris, & ideo raro, vel nunquam faciendum eſt ab Epiſcopo, vt omnia patent, ex Conc. Trid. ſeſſ. 5. c. 2. & ſeſſ. 24. c. 4. de refor.

6 Quis debet punire exemptos, qui prædicant ſine benedictione Epiſcopi, aut ipſo contradicente in ſuis proprijs Eccleſijs, vel dicunt quod ſufficit eam petere, etiam ſi eã non obtineãt, vel prędicant in alienis Eccleſijs abſq; expreſſa licentia Epiſcopi in ſcriptis?

℞. Epus hẽt plenariã facultatẽ circa dictas perſonas, & põt in eas libere oẽm exercere iuriſdictionem, ſicuti ſi eſſent clerici ſæculares, vt habetur in bulla Gregor. XV. edita 9. Februarij, anno 1623. & ſeſſ. 5. c. 2. Concil. Trident. de reformat.

7 Quis debet corrigere Prædicatores, etiã ſi ſint regulares?

℞. Cum diſtinctione, ſi error non ſit cõtra fidem, Epus, quia eſt error contra ſuas oues; ſi vero ſit contra fidem, Inquiſitores hæreticę prauitatis per particularia priuilegia, ſimul cum ordinario illius diœceſis, etiam ſi delinquens fuerit religioſus cuiuſcumque religionis etiam exemptę. Trid. ſy. ſeſſ. 5. c. 2. de reformat.

8 Prædicatores poſſunt petere temporalia pro ſua ſubſtentatione?

℞. Poſſunt cum moderatione, q̃a dignus eſt operarius mercede ſua, & de Iure nemo cogitur gratis ſeruire, et ã ſi habeat vnde aliunde viuere poſſit. Abb. in c. cum ex officij, de præſcriptionibus. n. 7.

9 Si in aliqua ciuitate ſit conſuetudo, vt in Eccleſia regularium populus audiat prædicationes, poterit Epus cogere tales regulares, vt admittant alium Prędicatorem ſæcularem, vel alterius ordinis?

℞. Poterit, ſed in æqualitate præferẽdus erit prædicator ſui ordinis, vide capitulum de prædicatoribus, vbi dictũ eſt, q̃bus in caſibus põt hoc cõtigere.

10 Regulares ad audiendas confeſſiones, à quo debent examinari?

℞. Ab Epo, & debent habere licentiã in ſcriptis, quæ gratis dari dẽt, ſed ſi talis religioſus habeat beneficium curatum, tunc non indiget alio examine, q̃a ad dictum beneficium iam fuit examinatus, & approbatus. Trid ſyn. ſeſſ. 23. c. 15. de refor.

11 Epiſcopus poterit ſine examine dare licẽtiam alicui regulari, vt audiat confeſſiones ſæcularium?

℞. Poterit, ſi ſibi alias ſit cognitus, & experientia, certo ſciat, talem eſſe idoneum, ſed raro debet id facere, ne deſ alijs occaſio petendi ſimilia, qui non habent tantam ſufficientiam.

12 Poterit Epus tollere licentiam confitendi alicui regulari, etiam ſi fuerit approbatus à ſuo anteceſſore, vel ab ipſo?

℞. Poterit, & non tenetur alicui reddere cauſam, cum oues ſint ipſius proprij Epi, & non regulariũ, & notanda ſunt

Mmm 2 yer-

verba Conc. ſeſſ. 23. c. 15. vbi dicit, q talis licentia detur ab Epis per examẽ, ſi illis videbitur eſſe neceſſarium, vbi nõ imponit Epiſcopo neceſſitatem talem licentiandi, ſed relinquit libertatem dandi, vel non dandi, & in ijs, quę ſunt mere libertatis, nullus tenetur, & ſic cenſuit cõgregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium.

13 Ad audiendas confeſſiones ſuorum regularium, à quo debent examinari?

℟. Sufficit, vt examinentur à ſuis ſuperioribus, ſed non poſſunt audire confeſſiones famulorum ſæcularium, qui ſeruiunt monaſterijs pro ſua mercede, quia illi ſunt de foro Epi, niſi aliunde priuilegium habeant.

14 Epiſcopus debet examinare, & approbare confeſſores monialium, quæ ſibi nõ ſubditæ, ſed regularibus?

℟. Sufficit, vt à ſuis ſuperioribus approbentur. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 10. de regul.

15 Regularis ſemel approbatus ab examinatoribus Epiſcopi, debet ne iterum ab eodem Epiſcopo examinari?

℟. Non, niſi adueniente noua cauſa, vel veniente nouo Epiſcopo.

16 Regulares poſſunt abſoluere à caſibus reſeruatis Epiſcopo ratione priuilegiorum conceſſorum ante Conc. Trid.?

℟. Non, ſed ſi priuilegia confirmata poſt Concilium ſunt, erunt valida. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. cap. 7. de caſuum reſeruatione.

17 Regulares poſsũt abſoluere à caſibus Epo reſeruatis?

℟. Solum ſuos regulares, monachos, & moniales, ſuper quibus habent iuriſdictionem.

18 In quibus caſibus poteſt contingere, vt populus audire poſſit concionẽ in aliqua Eccleſia regularium, & non in ſua parochia?

℟. In duobus caſibus. Primo, ſi populus ſit numeroſus, & parochia non ſit ædificata, vel ſtricta, & ideo eligat aliquam Eccleſiam capacem regularium, in qua Prędicator, qui debebat prædicare in ſua propria parochia, faciat concionem. Secundo, ſi dicti regulares habeant Eccleſiam parochialem pro ſua propria Eccleſia, & ibi cãtent horas, & officia diuina, vel habeãt beneficium curatũ, & per ſe ipſos curam animarum exerceant; verum hæc omnia intelligenda ſunt extra priuilegium.

CAPVT X.

DE MODO ÆDIFICANDI ECCLESIAS A REGVLARIBVS.

1 CVM qua licentia debent erigi in aliqua ciuitate, vel diœceſi monaſteria de nouo?

℟. Cum licentia Epiſcopi illius diœceſis, & nullo modo ſine illa. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 3. circa fi. de regul.

2 Epiſcopus poteſt concedere, & donare Eccleſias eremiticas, & ſanctuaria regularibus, & religioſis?

℟. Poteſt ſine præiudicio poſſidentis, non ſolum in ſua diœceſi, ſed etiam in locis exemptis, dũmodo ſint intra ambitum ſuæ diœceſis. Abb. in c. Apoſtolicæ, de donationibus, n. 3. & in c. cum veniſſent. n. 2. de reſt. ſpol.

3 Epiſcopus poteſt cõcedere has Eccleſias re-

religioſis ſine conſenſu ſui capituli?

℞. Non, etiam ſi Eccleſiæ ſint in locis diœceſis, & capitulum in ciuitate, q̃a ſapit ſpeciem alienationis. Abb. in c. paſtoralis, de donat. n. 5.

4 Si Epiſcopus conceſſit Eccleſias regularibus, & habeat aliquos fructus in ea, & de eis non faciat mentionem in cõceſſione, poterit poſtea Epiſcopus recipere ipſos fructus, ſicut antea?

℞. Non, quia videtur eos vniſſe, & donaſſe; ratio eſt, quia Eccleſia, & fructus pro eadem re reputantur, & acceſſoriũ ſequit̃ naturam principalioris, ideo dictæ conceſſiones, & ſcripturæ debent fieri ab Epiſcopis magna cum cautela, reſeruando ſemper ſibi, & ſucceſſoribus viſitationẽ fructus, iuriſdictionẽ, & alia, quæ ſeruari poſſunt. Ab. in c. paſtoralis, de donat. n. 8. & 2.

5 Si Epiſcopus concedat regularibus Eccleſia iuris patronatus cum conſenſu patroni, vel ad eius petitionem, & non fiat mentio, neq; conditio in ſcriptura de iure patronatus, poterit ne amplius vendicare ſibi ius patronatus patronus?

℞. Non, quia videtur donaſſe tale ius patronatus per ſuum conſenſum dictis religioſis, & hoc diſponitur in fauorẽ religionis, quæ in cauſa iuris nimis fauorabilis eſt, tex. in c. paſtoralis, de donat. & ibi Ab. n. 2.

6 Quid debet Epiſcopus obſeruare ad dandam licentiam, vt monaſterium, vel Eccleſia de nouo ædificetur in ſua diœceſi?

℞. Poſt petitionem religioſorum volentium intrare, in ſcriptis mãdatam, vel fundatoris volentis ædificare tale monaſterium, Epiſcopus debet vocare, & citare p publica edicta Priores, & Procuratores monaſteriorũ, quę antea ſunt fundata, Parochũ, Archipreſbyterum, & Clerum, Pętores, Gubernatores, Iuratos, laicos gubernantes ciuitatem, vbi talis fundatio eſt faciẽda, & omnes alios ſæculares, & Eccleſiaſticos, tàm dicti loci, quàm circum vicinorum locorum, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, & cum omnibus ijs habere vnum, vel plura concilia, & ante eos legere petitionem religioſorum de nouo intrantium, vel fundatoris. Bulla Clem. VIII. edita 23. Iunij 1603. quæ incipit, quoniam.

7 Quid debet tractare Epiſcopus in dicto concilio cum dictis vocatis, qui comparuerint?

℞. Primo, ſi dicti fratres ſint docti, ſancti, & bonæ ædificationis. Secundo, ſi in dicta ciuitate eſt penuria, vel paucitas religioſorum ſecundum eius amplitudinem. Tertio fructum, & vtilitatem, quam dicti regulares de nouo intrantes poſſunt facere in ſuis prædicationibus, & confeſſionibus. Quarto, ſi dicti regulares poſſunt cõmode ſubſtentari ſine aliorum detrimento, eleemoſinis, vel redditibus datis à fundatore. Quinto an fundator habeat facultatem ad ædificandum tale monaſterium, & ad id poſtea reparandum, & gubernandum. Sexto, an ornamenta, & ſubiugalia Eccleſiæ dent̃ de pręſenti à fundatore, vel de futuro. Septimo, quæ cautio, & ſecuritas datur de omnibus ijs articulis, & de ſingulis eorum à fundatore, vel à dictis regularibus de nouo volentibus fundare, & ijs ſolemniter, & in ſcriptis redactis, Epiſcopus ſecundum eorum rationes, debet negotium ad finem perducere, vt habetur in dicta bulla Clementi VIII. & Bulla Gregor. XV. edita anno 1621. Auguſti die 18. vbi omnia hæc explican-

cantur, quæ fuit recepta, & executoriata in Regno Siciliç die 18. Februarij anno 1622. & ſic inuiolabiliter obſeruari debet.

8 Epiſcopus facto dicto concilio, tenetur neceſſario ſequi ſuffragia omnium aſſiſtentium, vel maioris partis?

℟. Epiſcopus ſolum tenetur redigere in ſcriptis ea, quæ ab vnoquoq; proferuntur, & dare terminum vnicuiq; ad id probãdum, ſed poſtea ipſe ſolus poterit dare, vel negare licentiam çdificandi abſq; dependentia alicuius dicta bulla Clem. VIII.

9 Quæ cauſæ ſunt ſufficientes, vt Epiſcopus tuta conſcientia poſſit dare licentiam regularibus ædificandi de nouo monaſterĩ ĩ aliquo loco ſuæ diçceſis?

℟. Auditis, & penſatis omnibus incõmodis, & vtilitatibus dictis, & prolatis ab ijs, qui aſſiſterunt in Concilio, tria ſunt maxime ponderanda ab Epiſcopo, & capitulo. Primo, ſi commode poſſint ſubſtentari, & dotatio ſit ſufficiens. Secundo, ſi in illa diœceſi, vel ciuitate ſunt pauca, vel nulla monaſteria. Tertio debet ponderari fructus, q ſparatur ex exemplo, concionibus, & confeſſoribus dictorum religioſorum. Ab. in c. paſtoralis, de priuilegio, & exceſſib. priuilegiat. n. 6.

10 Si aliquis eorum, qui aſtiterunt in concilio, appellauerit pro ſuo damno à licentia data ab Epiſcopo, quid debet Epiſcopus agere?

℟. Suſpẽdere executionem, & introitum religioſorum de nouo venientiũ, & remittere Summo Pont. omnia, quç in tali concilio dicta, & probata fuerunt, & expectare, vt Summus Pont. in eadem cauſa pronuntiet, vt habetur in dicta Bulla Clem. VIII. vbi datur forma Epiſcopis, quomodo debent vti facultate ſibi tradita à Trid. ſyno. in c. 3. ſeſſ. 25. de regul.

11 Si dicti regulares de nouo intrantes ijs nõ ſeruatis, imò ſpretis abſq; licentia Epiſcopi per vim, vel nocte ponant cãpanam, & ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramẽtum, in aliqua Eccleſia, vel oratorio, quid erit agendum?

℟. Epiſcopus inuocato auxilio brachij ſæcularis, ſi opus fuerit, debet intrepide iubere, vt ſanctum Sacramentum cum debita reuerentia conſumatur, & dictos regulares excommunicare, & incarcerare, & cum ſuis miniſtris ligatos mittere ad ſuos ſuperiores, vt illos mulctent, & corrigant, & certiorem faciant Epiſcopum de pœnitentia, & pœna illis data. dicta Bulla Clemen. VIII. dans formam in d. c. 3. ſeſſ. 25.

12 Epiſcopus quomodo poteſt dare licentiam, vt aliquis ædificet Eccleſiam regularium?

℟. Epiſcopus nõ poteſt dare licentiã, vt quis ædificet monaſterium, conuentum, domum, vel ſocietatem religioſorum, regularium, vel aliarum perſonarum, niſi cum tali dotatione, & portione perpetua, cum qua cõmode poſſint ſubſtẽtari duodecim fratres, alioquin monaſteria, & loca huiuſmodi, quæ recipiantur ab anno 1625. impoſterum, in quibus duodecim religioſi ſubſtentari non poſſint, & actu non habitauerint, ſunt ſubiecta correctioni viſitationi, ac omnimodç iuriſdictioni ordinarij loci, illius, in quo tale monaſterium ſitum eſt, per decretum editũ à ſanctiſſimo dño Papa Vrbano VIII. die 21. Iunij 1625. & hoc intelligitur intra fines Italiæ, & Inſularum adiacentium, & non extenditur ad Hyſpaniam, & Germaniam, nec vltra mõtes, vt in ipſo decreto declaratur.

Pro-

13 Prouinciales, & Generales, quid tenentur agere ex mandato, & decreto Vrbani VIII. ad reformanda monaſteria, & domus?

℞. Tenētur, aſſumptis ſibi duobus, vel tribus regularibus ſuæ religionis, viſitare omnia monaſteria, & ſcribere fideliter numerum religioſorum, redditus, & prouentus, eleemoſynas, bona mobilia, & immobilia, & hæc omnia portare ad ſuum capitulum generale, vbi diligenter tractetur de numero religioſorum, qui in illo conuentu commode ſubſtentari poſſint, & hæc omnia mittere in ſcriptis ad ſacram Congregationem interpretum ſacri Concilij Tridentini poſt annum à primo capitulo generali ſub pœna priuationis omnium officiorum, & vocis actiuę, & paſſiuè, & alijs pęnis, vt ibi iudicetur, & ordinetur, qui numerus religioſorum debeat habitare in quolibet conuentu, & diſponantur omnia neceſſaria ad regularem diſciplinam, vt in dicto decreto Vrbani VIII. habetur.

13 Omnia priuilegia regularium tàm ſuper ędificatione Eccleſiarum, quàm ſuper alijs rebus edita ante concilium, quomodo ſunt intelligenda?

℞. Omnia, quæ ſunt contraria Concil. Trid. ad eius terminos reduci debent, ſicut redacta ſunt per Pium IIII. in conſtitutione Principis Apoſtolorum, edita anno 6. ſui Pont.

CAPVT XI.

DE BENEFICIIS REGVLARIBVS VNITIS.

1 Beneficia curata, & Eccleſiæ parochiales, poſſunt ne vniri regularibus, & monaſterijs?

℞. Poſſunt, & ſacramenta adminiſtrari per dictos regulares, quia ex diſpenſatione Apoſtolica ſunt capaces faciendi officium parochorum, ſicut alij clerici. Ab. de ſtatu monachorum, per plura cpaita.

2 In beneficijs curatis regularibus vnitis, ſi per regulares ſeruiantur Eccleſiæ, quid debet Epiſcopus facere?

℞. Debet examinare, & approbare regularem, qui facit officium parochi, & illo à moto, alium de nouo venientē, quia talis eſt ſubditus Epiſcopo in ijs, quæ ad animarum curam pertinent, & facere, vt non habitet ſolus. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. c. 15. de reform. & 25. c. c. 11. de regul.

Baptiſterium, poteſt eſſe in monaſterio?

℞. Non. c. pridem. 18. q. 2.

4 Si monaſterium iunctum ſit cum aliqua Eccleſia parochiali, & in dicta Eccleſia regulares decantent officia diuina, & faciant officium parochi, poſſunt ne ad libitum ſuperioris ſui adminiſtrare ſacramenta?

℞. Non, ſed in tali caſu, ſuperior monaſterij deputabit Epiſcopo duos, vel tres regulares, & cum examine, & approbatione Epiſcopi tales poſſunt facere officium parochi, quia in hoc pēdent à voluntate Epiſcopi.

5 In Eccleſijs parochialibus vnitis monaſterijs, Epiſcopus poterit ponere Vicarium perpetuum, vel temporalem?

℞. Si vnio beneficij curati facta ſit cū conditione, & priuilegio, vt tali beneficio ſeruiatur per vnū à regularibus, non poterit deputare Vicarium: ſi vero vnio non habeat hanc conditionē, tunc Epiſcopus virtute decreti Conc. Trid.

Trid.ſeſ. 7.c.8.poterit deputare Vicarium cum congrua aſſignatione, & cũ examine coram ſynodalibus, vt habetur in bulla Pij Quinti de Vicarijs perpetuis.

6 Si aliquis religioſus ſeruiat alicui Eccleſiæ parochiali, quomodo tenebitur dicere Miſſam,& cantare horas?

℟. In hoc debet conformari cũ populo, in reliquis vero cum ſua religione. Vgol.de off.& pot.Epiſc.c.2.§.2.n.4.

7 In Eccleſijs parochialibus vnitis monaſterijs,in quibus vicaria perpetua erecta eſt ab Epiſcopo, onera omnia pertinent ad monaſteriũ, vel ad Vicariũ?

℟. Cum diſtinctione; onera ſpiritualia,vt confeſſiones, adminiſtratio Sacramentorum,prędicationes,doctrina Chriſtiana ad Vicariũ; onera vero tẽporalia,vt reædificatio Eccleſiæ, prouiſio paramentorum, cera, oleum, ad conuentum; ratio eſt,quia monaſteriũ percipit omnes fructus; Vicarius vero ſolùm ſuam cõgruam ſubſtentationẽ; vt habetur in bulla Pij V. de Vicarijs perpetuis. in ordin.46.

8 In Eccleſijs regulariũ exemptis, vbi ſunt clerici ſæculares adminiſtrantes Sacramenta,tales à quo debent approbari, & viſitari?

℟. Ab Epiſcopo,quia ſunt eius ſubditi,& adminiſtrant Sacramẽta ſuis ouibus, excepto monaſterio Cluniacenſi, & alijs,videlicet ordinum militarium, in quibus Abbates, & Superiores habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalẽ, & ſubditos in ſpiritualibus ſibi ſubiectos. Trid.ſyno.ſeſſ.25.c.11.de regul. & monial.

9 Vniones perpetuæ beneficiorum monaſterijs alterius diœceſis factæ, ſunt ne prohibitæ?

℟. Sunt prohibitę, & ſemper vnio facienda erit monaſterio de aliquo beneficio in propria dięceſi,ſed in ijs omnibus Bullæ Apoſtolicæ ſunt. Trid.ſynod.ſeſſ.14.c.9. de reform.

10 Beneficia regularia,quæ ante Cõc. Trid. cõſueuerunt conferri ſæcularibus, vt prioratus,& alia,poſſunt ne poſt concilium eiſdem ſæcularibus conferri?

℟. Poſſunt conferri ſęcularibus propter magnam beneficiorum dignitatẽ, & quantitatem, & propter dignitatem Regum, & patronorum,qui præſentant dicta beneficia, ſed tales ſæculares ſic præſentati, debent ſuſcipere habitum,& emittere profeſſionẽ in tali religione; ita enim eſt in conſuetudine.

CAPVT XII.

DE SEPVLTVRA MORTVORVM IN ECCLESIIS REGVLARIVM.

1 REGVLARES, quibus modis poſsũt obtinere Eccleſias?

℟. Quinq; modis. Primo,quo ad ius patronatum dumtaxat, vt ſi à fundatore ędificetur aliqua Eccleſia, & inter alios patronos nominetur Abbas talis monaſterij,ſeu quoad collationem, ſeu inſtitutionem tituli alicuius beneficij, vel cappellaniæ. Secundo quoad inſtitutionem authorizabilem, vel viſitationem alicuius Eccleſiæ, vel operæ piæ ſimiliter ab aliquo teſtatore ſibi commiſſæ. Tertio quoad temporalia dũtaxat,vt ad recipiendos fru-

fructus in aliqua Eccleſia ſæculari ſibi perpetuo aſſignato; . Quarto quoad regimẽ,vt ſint parochi alicuius Eccleſiæ . Quinto ſi habeant ipſi Eccleſias ſuas regulares,& monaſterium ibi ſimul. Abb in tit.de iure patro.

2 Poteſt quilibet ſibi eligere ſepulturã in in Eccleſia,vel ſæculari,vel regulari?

℟. Poteſt per teſtamentum, vel alio modo fabricare ſepulchrum, & ſepulturam ſibi eligere in Eccleſia,clauſtro, capitulo, ſacriſt a regularium, vel in Eccleſia ſęculari.c.1. & c.cum quis,de ſepult.lib.6.

3 Quis debet ſepelire mortuos ,& facere officium Presbyteri in proceſſione defuncti?

℟. Proprius parochus illius defuncti, vel alter clericus de licentia parochi; ratio eſt,quia Parochus proprius,qui eũ ſacramentauit, habet iuriſdictionem in illum defunctum vſq; ad vltimam benedictionem, & reſponſorium, qđ cantatur pro defuncto, & talis actus eſt iuriſdictionis, & ſic non poteſt ſeparari à Parocho ſine eius licentia . clem. dudum.de ſepult. & cap.ex parte. eod. tit.

4 Quando quis iubet ſepeliri in aliquo monaſterio extra ſuam parochiam , quid debent facere religioſi illius monaſterij,& parochus illius defuncti?

℟. Parochus defuncti dēt dicere mortuo vltimum reſponſorium in domo ſua, & illum aſſociare vſq; ad portam Eccleſiæ talis monaſterij, & facta benedictione mortuum tradere regularibus, vt intra ſuam Eccleſiam eum ſepeliant, nam vſque ad portas Eccleſiæ durat iuriſdictio parochi. cap.1. de ſepult.cap.licet eod. lib.6. & c.is qui, eodem titul.

5 Cum aliquis ſepelitur in Eccleſia regularium, poſſunt regulares ingredi parochiã alienam cum cruce,& inuito parocho abſq; cruce parochiæ ſepelire talem mortuum?

℟. Licet aliquando de hac re aliquæ fuerint ortæ quæſtiones, tamen hodie hanc difficultatem ſuſtulit cõgregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium interpretum Concil. Trid. ordinantiũ, vt dicti regulares, neque prætextu cõſuetudinis immemorabilis,neque priuilegiorum maris magni non intrent parochiam alienã proceſſionaliter cũ cruce ad deferẽda corpora defunctorum,niſi vocato proprio defuncti parocho, & eo præſente, & licentiam concedente.Stefan. Quaranta in ſum. Bull.verb. priuilegia regularium, vbi refert hoc decretum.

6 Priuilegium Bonifacij VIII.datum in regularibus, ſcilicet quod habeant liberam ſepulturam in ſuis Eccleſijs,quomodo eſt intelligendum, & executioni mandandum?

℟. Eſt intelligendum taliter,quod regulares poſſint cum ſua cruce ire proceſſionaliter,ad domum defuncti, vel ad aliquam Eccleſiam,ſi defunctus ibi ſit depoſitatus,& ibi decantare defunctо officium,& eum aſſociare, & portare vſque ad ſuum monaſterium, & Eccleſiã ſimul cũ cruce parochiali, & parocho defuncti,vt expreſſe habeť in d.bulla Bonifacij VIII. & in declar.Illuſtriſs.Cardinaliũ ſupra allegata,& in iſto caſu crux parochialis pręcedere dēt oĩbus tanquã propriũ defuncti vexillũ,& hoc ſeruať in ſepultura Regũ, & Principũ, & ego vidi in Hiſpania in regali monaſterio S.Laurẽtij ꝓceſſionẽ Philippi potẽtiſſimi Regis II. mortui,& erat pręſens D.Garſias de Loayſa Archiepiſcopus Toletanus ,q facie-

bat officiũ, & in ea parochus parochiæ oppidi (de el Eſcurial) cum ſua cruce, & proceſſio ambulauit per clauſtrũ, & atriũ regium dicti monaſterij, vſq; ad portã Eccleſiæ, vbi parochus cum ſua cruce, reuerſus fuit, & diſtat Eccleſia parochialis à monaſterio per duo milliaria, vel circa.

7 Si aliqs ſepeliatur in aliquo monaſterio, & hæredes defuncti, vel regulares monaſterij dicant Parocho, vt cũ ſua cruce accedat ad eius ſepulturam, & ipſe nolit venire, quid agendum?

℞. Tunc facta requiſitione in ſcriptis corã Notario, vel teſtibus libere poſſunt regulares intrare proceſſionaliter in alienam parochiam cũ cruce, & ſepelire talẽ defunctũ; ratio eſt, qa iam impleuerunt conditionem poſitam in declaratione Illuſtriſs. Cardinaliũ ſup Bulla Bonifacij VIII. & quilibet vtẽs Iure ſuo, nulli facit iniuriã, præcipue cum talis caſus iam ſit extremæ neceſſitatis, ſed hoc raro, vel nunquam põt cõtingere, qa parochi ſemper defendũt accerrime iuriſdictionem.

8 Si regulares aliquando petant licentiam à Parocho, vt ipſi ſoli poſſint ſepelire defunctum abſq; cruce parochiæ ſolutis iuribus parochi, tunc poterunt libere ſepelire talem defunctum?

℞. In iſto caſu libere poſſunt ingredi proceſſionaliter, & portare defunctũ ad ſuam Eccleſiam, quia licentia, & cõſenſus parochi, eos liberat à quacumque pœna, ſed parochus id debet facere raro, & dare licentiam in ſcriptis pro illa vice, & pro illa cauſa, reſeruãdo ius parochiæ illius ſibi; & in dicta declaratione cauetur, quod de parochi licentia id fieri poſſit.

9 Regulares parochi, poſſunt petere, vel accipere aliqd pro ſepeliẽdis mortuis?

℞. Nihil, cum ſit officium charitatiuũ, niſi ſit conſuetudo accipiendi aliquid pro labore, vel pro cera, vel aperitione ſepulturæ; tunc enim talis conſuetudo eſt ſeruanda, ſed non cum pauperibus, qui ſemper gratis ſepeliendi ſunt. Abb. in c. abolendæ, de ſepult. n. 6. ad Apoſtolicam de ſimonia.

10 Quando quis eligit ſepulturam in aliquo monaſterio, vel in aliena parochia, qd debet percipere proprius parochus?

℞. Quartam funeralem, quæ ei de Iure debetur, quia defunctus eſt propria eius ouis, & ipſe eum ſacramentauit, & dedit extremam vnctionem, & pauit à die Natiuitatis vſque ad vltimum diem, ideo de Iure debetur quarta funeralis Cathedralibus, vel parochis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. cap. 13. de reform. & clem. dudum. de ſepult. §. verum ne parochialis, & ibi Gloſ.

11 Quæ eſt quarta funeralis, quæ dari debet parocho?

℞. Quarta pars candelarum, quæ ad pompam deferuntur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25 c. 13. de reform.

12 Si talis quarta funeralis ex cõſuetudine in aliqua Eccleſia intelligatur eſſe tertia pars, vel medietas funeralium, debetne poſt Concilium Trid. ſeruari talis conſuetudo?

℞. Talis conſuetudo ſeruanda eſt in fauorem Eccleſiæ, præcipuẽ ſi fuerit immemorabilis, & executioni mandata ante conciliũ, vel poſt, vt tenet Bal. conſ. 70. quem refert, & ſequĩt. Tuſc. lit. Q concl. 23. & 30.

13 Si aliquod monaſterium, vel hoſpitale habebat priuilegium percipiendi talem quartam funeralium, poterit ne hodie illo vti?

℞. Non, quia talia priuilegia reuocata fuerunt per Concil. Trident. etiam ſi ſint

ſint cōtenta in mari magno, vt habetur in Trid.ſyn.ſeſſ.25.c.13. & ſic declarauerunt ſępe ſæpius Illuſtriſs. Cardinales congr. concilij.

14 Quę monaſteria, & priuilegia excipiunt ab hac reuocatione generali?

℞. Excipiūtur omnia illa monaſteria, quæ per quadraginta annos ante publicationem Concilij cum priuilegio Apoſtolico accipiebant dictam quartam funeralem.

15 Si lis oriatur hodie ſuper dicta quarta funerali inter monaſterium, & parochū, cui incumbit onus probandi?

℞. Monaſterium debet probare eſſe in poſſeſſione percipiendi dictam quartā funeralem per quadraginta annos ante publicationem concilij vſq; ad diē præſentem, quia tunc tale priuilegium non eſt reuocatum per Concil. Trid. Parochus autem cum habeat de Iure ſuam intentionem fundatam, nihil tenetur probare ad percipiendam dictam quartam funeralem, quia ei debetur ad ſuam ſubſtentationem, ſicut debentur decimæ. cap. cum homines, de decimis, cap. 4. ad Apoſtolicæ. & ibi gloſ. eod. tit. Trident. ſynod. ſeſſio. 25. cap. 13.

16 Ad percipiendam dictam quartam funeralem, ſufficit, vt aliquod monaſteriū probet ſe eſſe ī poſſeſſione per tres, vel quatuor actus percipiendi dictā quartam funeralem?

℞. Cum ſimus in lege prohibitiua, & in decreto expreſſo Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 13. irritante omnia priuilegia regularium ſuper dicta quarta funeralium, & in decreto iubente, vt detur Eccleſijs, vel parochis, monaſterium neceſſario debet probare omnia contenta in anteriori interrogatione, aliàs ſuccumbet.

CAPVT XIII.

DE BONIS REGVLARIVM.

1 QVAE monaſteria poſſunt poſſidere bona immobilia?

℞. Omnia, quibus non eſt ꝓhibitum in ſua inſtitutione, vt fratres minores S. Frācifci, & Capuccini, qui per ſuā inſtitutionem nulla bona poſſunt poſſidere. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 3. de regularibus.

2 Si fratribus Capuccinis, vel minoribus S. Franciſci fuerit relictum in teſtamento legatum aliquorum bonorum immobilium, quid debent agere?

℞. Debent renunciare tale legatum, quia ſunt incapaces, vel illud vendere, & pretium dare pauperibus. Bulla Pij V. de regularibus.

3 Si in aliquo monaſterio hominū, vel mulierum, qui ſub arctiori regula viuunt, de ſuo inſtituto non liceat habere bona ſtabilia, poſſunt ne poſt Cōc. Trid. bona licite habere?

℞. Non, quia tales excipiuntur in Cōcilio, & relinquuntur in ſuo inſtituto primo. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. c. 2. & 3 de regul.

4 Si monachus fugiat à monaſterio, & ſua induſtria acquirat plura bona, cui debent ad iudicari, ſuis hæredibus in teſtamento relictis; an monaſterio?

℞. Monaſterio, quia quidquid monachus acquirit, acquirit monaſterio. c. quod à te, de clericis coniugat. & Ab. ibi num. 6.

5 Bona mobilia, quæ acquirunt regulares,

ſunt eã poſſidere, tanquam propria, & alienare?

℞. Non, ſed ſtatim debent ea tradere ſuperioribus, vt conuentui incorporentur. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 2. de regul.

6 Superiores poſſunt dare bona ſtabilia alicui religioſo, vt ea poſſideat, & recipiat vſumfructum?

℞. Non, ſed ſolum mobilia, & id ſolum ad vſum. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 2. de regul.

7 Quam pœnam incurrit, qui contrarium facit?

℞. Biẽnio actiua, & paſſiua voce priuatur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 2. de regul.

CAPVT XIIII.

DE ORDINE A REGVLARIBVS SVSCIPIENDO.

1 QVIS dicitur proprius diœceſanus regularium?

℞. Epiſcopus proximior monaſterio, & non diœceſi, & hoc propter vtilitatem regularium, ſed hoc debet intelligi ĩ monaſterijs nullius diœceſis, ſed in monaſterijs ſitis intra diœceſim alicui' Epiſcopi, Epiſcopus diœceſanus erit ordinarius regularium talis monaſterij, & illos ordinare. Bulla Clem. VIII. dat. Romæ 15. die Martij 1596.

2 Abbates Sancti Benedicti habentes mitram, & baculum, & poteſtatem conferendi ordines minores, poſſunt illos conferre regularibus alterius religionis, vel clericis ſæcularibus alterius diœceſis?

℞. Poſſunt, ſi habeant dimiſſorias ſuorum ſuperiorum. Vaſquez 3. p. tom. 3. diſput. 243. num. 33. Azor. par. 2. lib. 3. cap. 48. q. 15. Quaranta verb. ordo. §. Abbatibus.

3 Epiſcopus quod ſcrutinium tenetur facere cum regularibus, vt eos ordinet?

℞. Primo debet videre litteras dimiſſoriales Prælati illorum, in quibus fiat integra fides de vita, ætate, & moribus. Secũdo debet eũ examinare perſonaliter, vel cum ſuis examinatoribus, licet talis regularis doctiſſimus ſit, & lector, quia de hoc Epiſcopo nõ poteſt cõſtare, niſi per examen, & hoc expreſſe præcipitur à Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 12. in fi. de reform. Tertio debet examinare litteras præcedentium ordinum propter interſtitia, & ne quis promoueatur per ſaltum, reliqua requiſita relinquuntur in conſcientia ſui ſuperioris, cum Epiſcopus non poſſit cognoſcere eius conuerſationem præteritam. Bull. Sixti V. in fauorem regularium, vbi Summus Pontifex declarat, regulares poſſe ordinari à quocumque antiſtite, cum litteris ſuorum ſuperiorum, & Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 12. de refor.

4 Si talis regularis ſit deformis, vel ſit bigamus, vel habeat defectum corporalem impedientem ſuſceptionem ordinum, quis debet cum eo diſpenſare, Epiſcopus, vel ſuperior ſuæ religionis?

℞. Epiſcopus debet animaduertere defectum, & ipſe, vel Summus Pontifex (cui de Iure competit) debet diſpenſare, niſi talis bigamia ſublata fuerit per ingreſſum religionis; ratio eſt, quia in dicta Bulla Sixti V. & in c. 12. ſeſſ. 23. Conc. Trid. nõ committitur Superioribus religioſorum, niſi ſolum approbatio, de moribus, & vita, reliqua vero relinquuntur Epiſcopo prout de Iure, &

& Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 14. de refor.

5 Quis debet diſpenſare interſtitia religioſis, Epiſcopus ordinans, vel Epiſcopus originis, vel eius ſuperior?

℞. Epiſcopus ordinans, & facilius cũ religioſis, quam cum ſæcularibus; ratio eſt, quia dictus Epiſcopus ordinãs in dicto caſu factus eſt ordinarius talis religioſi. Quaranta in ſum. bullar. verbo ordo; Vaſquez 3. p. tom. 3. diſp. 146. c. 6. num. 58. & hoc intelligitur, tàm in ordinibus maioribus, quam in minoribus.

6 Quæ interſtitia debent in regularibus obſeruari?

℞. Interſtitia minorum ordinum, & interſtitia Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, vt quilibet aſcẽdat, magis probatus, & inſtructus, & exercitatus ad ordinem ſuperiorem. Tridem. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 11. 13. & 14. de reform.

7 Quæ interſtitia debent ab Epiſcopo diſpenſari?

℞. In interſtitijs minorum ordinum facilius eſt diſpenſandum, & cum leuiori cauſa, in interſtitijs Subdiaconatus, & Diaconatus difficilius, in interſtitijs vero Presbyteratus raro, & difficillime, & non ſine cauſis à concilio expreſſis; ratio eſt, quia Concilium cap. 11. relinquit arbitrio Epiſcopi, ſine expreſſione cauſæ, diſpenſationem minorum ordinum, & in c. 13. Concilium dicit, promoti ad ſacrũ Subdiaconatus ordinem, ſi per annum ſaltem in eo nõ fuint verſati, ad altiorem gradũ, niſi aliter Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur, & ita relinquit diſpenſationem arbitrio Epiſcopi; & in cap. 14. expreſſe dicit, quod ex Diaconatu nõ aſcẽdat ad Presbyteratum; niſi per annum integrum in Diaconatu ſe exercuerit, niſi ob Eccleſiæ neceſſitatẽ, vel vtilitatem, aliter Epiſcopo videatur, & cum iſtæ cauſæ, & conditiones, reſtringant, & modificent facultatem Epiſcopi, Epiſcopus non poterit diſpenſare in ipſis interſtitijs, niſi impleta ſaltem vna, ex ipſis conditionibus.

8 Epiſcopus poterit diſpenſare interſtitia minorum ordinũ, Diaconatus, & Subdiaconatus abſq; aliqua cauſa pro ſuo libito, quia concilium in d. c. 11. & 13. hoc relinquit in ſua voluntate?

℞. Non poterit diſpenſare ſine cauſa, & licet diſpenſatio valeret ipſe malefaciet; ratio eſt, quia diſpenſatio eſt ſtricti iuris, & contra regulam generalem, & ſic non poteſt fieri ab Epiſcopo ſine cauſa.

9 Quæ cauſæ requirũtur, vt Epiſcopus diſpenſet tuta conſcientia in interſtitijs minorum ordinũ, Diaconatus, & Subdiaconatus cum regularibus, & alijs?

℞. Primum neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ. Secundo, ſi aliquis regularis, vel ſæcularis eſſet in magna ætate, & inueniaẽ bene inſtructus ĩ ordinib⁹ præteritis. Tertio, ſi qs eſſet doctus in aliqua ſciẽtia, & ſtudia fuerint iã finita. Quarto, ſi habeat parentes pauperes, & neceſſariũ ſit illos alere. Quinto, ſi per longum iter debet venire iterum ad ſe ordinandum cum expenſa, & periculo itineris. Sexto, ſi timeatur, qđ finito illo anno de proximo non erunt ordines, & ille talis patiatur detrimentum non ſe ordinando finito anno, iſtę cauſæ omnes relinquunẽ arbitrio Epiſcopi ad mouendum ſuum animum in diſpenſatione interſtitiorum minorũ ordinum, Subdiaconatus, & Diaconatus; ſed in diſpenſatione, in interſtitijs ad Presbyteratum, debent neceſſario requiri neceſſitas, ac vtilitas Eccleſiæ,

ali-

aliter nõ eſt diſpenſandum, vt expreſſe habetur in c.14. ſeſſ.23.Cõc. Trid.

16 Quæ ſunt cauſę in Iure expreſſæ, vt Epiſcopus diſpenſare poſſit interſtitia cũ religioſis ad Presbyteratum?

℞. Duæ, vtilitas, & neceſſitas Eccleſię, ſcilicet quod dictus religioſus ſit doctus, ſanctus, vel in muſica peritus, & quod tali in Eccleſia ſit penuria miniſtrorum, & hoc dẽt conſtare Epiſcopo per litteras expreſſas ſui ſuperioris. Trident.ſynod.ſeſſ.23.cap.14.de reformatione.

11 Regulares debent facere publicationes ante ſuã ordinationẽ, ſicut ſæculares?

℞. Non, quia teſtimonium ſuorum ſuperiorum ſupplet dictas publicationes. Mirandula in manu Prælator. par.1.quæſt.38.art.7. & 8. Molfeſ. in ſum.to.1.tract.2.c.2.n.58.

12 Regulares, à quo tenentur ſuſcipere teſtimonium, & litteras ſuorũ ordinũ?

℞. Siue ordinentur in maioribus, ſiue in minoribus, ab Epiſcopo ordinãte ſigillatas ſuo ſigillo ſubſcriptas ſua manu referendatas à ſuo ſecretario in papyro, ſiue parcæmino, & eas vſque ad mortem ſeruare.tex.in c.legum. 2. q.1.& omnes DD. ibi ratio eſt, quia ſententia, quæ ſine ſcriptis profertur, non meretur nomen ſententiæ, & vt talis, poſſit ad ſuperiores ordines aſcẽdere, & in dictis ordinibus miniſtrare extra ſuum monaſterium.

13 Dimiſſoriæ datæ à Generalibus, Prouincialibus, vel Abbatibus talem habentibus facultatem, ſpirãt ne morte, depoſitione, vel finito officio dantis?

℞. Non, ſed illis vti poteſt abſq; noua licentia noui ſuperioris, cum ſint litteræ gratioſæ, hoc eſt de Iure; de vrbanitate vero, & maiori obedientia eſſet conueniens, eas oſtendere nouo ſuperiori, vel eum certiorem facere; licet aduertendum, quod, ſi talis ſuperior de nouo intrans reuocet omnes gratias à ſuo anteceſſore factas, vel à ſede vacante, tunc illis non eſt vtendum, quia talis puniendus eſſet quaſi ordinatus ſine dimiſſorijs. Sãch.tom.3.lib. 8.diſp.28.diſpenſat. Abb.c.fi.de offi. legati.n.9.Card.in clem.fi.n.9.q.5.de elect. Imola ibi. n.2.

14 Si aliquis habeat litteras ordinis Diaconatus, & non habeat litteras aliorũ ordinũ, Subdiaconatus ſcilicet, vel alterius ordinis minoris, talis poterit promoueri ad Sacerdotium?

℞. Siue ſit regularis, ſiue ſæcularis, nõ poterit Epiſcopus ſecura conſcientia eum ordinare, quia in ceremon.Clem. VIII. dicitur, examinentur de ordine, in quo ſunt conſtituti, & id ſine litteris, vel teſtibus fieri non poteſt, & ei aſſerenti, ſe ordinatum eſſe, creditur, quia dicit in ſuum fauorem, imò præſumitur ordinatus per ſaltũ, vt in toto titulo, de cler. p ſalt. promoto, & de eo, qui furtiue ordines ſuſcepit habeẽ, & in c.1. de clericis peregr.& c.primatus, & c.nullum, diſt.71.c.legum.2.q.1. c.1.de cler.per ſal.promo.Hoſtienſ.in ſum.de cler.peregr.n.4.

15 Si aliquis religioſus amittat litteras Epiſcopi, qui eum ordinauit de Epiſtola, & eius loco habeat teſtimoniũ in ſcriptis ſui Prouĩcialis, quod talis fuit ordinatus de Epiſtola tali die à tali Epiſcopo, & eam ſępe ſępius cantauit, ſufficiet ne hoc, vt Epiſcopus tuta conſcientia eum ordinet de Euangelio?

℞. Non. Primo, quia de Iure teneẽ habere litteras ordinis ab Epiſcopo ordinante, tanquã in cauſa graui, vt pręcipitur.in c.legum 2.q.1. Secundo, qa iſtę defectus de Iure non ſuppletur per te-

teſtimonium vnius, ſed per informationem aliquorum iuridicam. c. ſuper ijs, de accuſat. Boer. dec. 171. num. 23. Tertio, quia Epiſcopus ordinans tenetur attendere, ne quis per ſaltum promoueaē, & eſt competens Iudex iſtius cauſæ. c. vnico, de cler. per ſaltum promoto, neq; obſtat, ſi quis dicat, quod Bulla Sixti V. in fauorem regularium, dat facultatem ſuperioribus ordinum, vt de moribus, natalibus, ſuos approbent ſubditos, & relinquit, vt Epiſcopus approbet religioſos de ſcientia. Primo, quia in dicta Bulla, non continetē hæc facultas, vt ſuperior ſuppleat litteras Epiſcopi ordinantis, ſicut non continetur, vt diſpenſet interſtitia, & cum hoc ſit in diminutionem iuriſdictionis ordinariæ datam à Conc. Trid. non debet extendi ad rem in bulla nō contentam. ex regul. iur. Secundo dicta bulla conceſſa fuit ſuperioribus religionum ſolum ad approbandos ſuos ſubditos in his rebus, in quibus Ordinarius non poteſt habere notitiam, ſicut ſunt mores, & vita præterita. Tertio ad derogandum ius, quod competit Epiſcopo ratione ſui officij, & ratione Conc. Trid. requiritur expreſſa mentio, quæ in dicta bulla non habeē, neque militat ratio quare debeat derogari, quia melius poſſet ſuperior religionum approbare de ſcientia ſuum ſubditum, quod poteſt illi per examen conſtare, quam dare fidem, quod ordinatus ſit de Epiſtola, cum ipſe præſens non fuerit ad eius ordinationem.

16 Si quis amittat litteras ordinis inferioris, vel relinquat domi, & facile eas recuperare non poſſit, quid debet agere, vt promoueatur?

℞. Cū matura deliberatione recurrēdum eſt ad remedia Iuris in caſibus, in qbus res non apparet, nēpe probandū eſt ꝑteſtes, per publicā famā facto ꝑceſſu, quem proceſſum debet ſeruare cum ſua dimiſſoria, & titulo ordinis, quem de præſenti ſuſcipit, vt ſeruiat loco prædictarum litterarum. Nau. de præſumpt. conſ. 4. & de ſucceſſionibus abinteſt. conſ 5. Boer. dec. 171. n. 23. in iſto caſu tenet Felyn. in c. ſuper ijs, de accuſat. n. 19. Boer. in d. deciſ. Couar. prac. quęſt. c. 33. n. 3. Zerola verb. bulla ad 3. quod ſi talis homo ſit vir bonus religioſus, & doctus, & publica fama ignotum non ſit quod ſit ordinatus, & quod miniſtrauit in tali ordine credatur eius iuramēto ſolemni facto in manu Iudicis: ratio eſt, quia in ijs, in quibus non agitur de præiudicio alterius, poteſt probari per iuramentum, ſed in iſto caſu aduerte duo. Primo, quod publica fama debet probari per teſtes Iuratos in ſcriptis. Secundo, quod iuramētū debet eſſe in ſcriptis, & vtrumque debet ſeruari loco litterarum.

17 Poſſunt ne quatuor minores ordines cōferri vno die religioſis in fauorem religionis?

℞. Affirmatiuē, ſi ſit conſuetudo illius loci, quod non poteſt fieri in maioribus, licet interſtitia diſpenſentur. Gloſſ. in cap. cum H. lator pręſentium, & cap. vltimo, de eo, qui furtiuē ordinem ſuſcipit.

18 Quatuor minores ordines, & Epiſtola, poſſunt ne vno die conferri?

℞. Non, etiam regularibus, quia prohibitum eſt per ceremoniale Roman. Clem. VIII. in rubri. de ordin. maioribus, neque hoc ab Epiſcopo poteſt diſpenſari, cum expreſſe prohibitum ſit in dicto ceremoniali.

19 Regulares, debent ne ordinari ad titulū pau-

paupertatis?

℟. Debent, & poſſunt ex eorum priuilegijs.

20 Si quis regularis ad titulum paupertatis promoueť ad Subdiaconatum, & relinquat religionem iuſſu ſuperiorum, debet ne ad titulum eiuſdem paupertatis promoueri ad Diaconatum, & Presbyteratum?

℟. Non, ſed ad titulum patrimonij, vel beneficij, quia iam factus eſt de foro ſæculari: ita cautum eſt in Bulla Pij V.

21 Si aliquis regularis ante profeſſionem, vel poſt profeſſionem factam per vim, vel metum cadentem in conſtantem virum, ſuſcipiat ordines ſacros ad titulum paupertatis, quam pœnam incurrit?

℟. Eſt ſuſpēſus, & ſi exerceat ordines, efficitur irregularis Bulla Pij V. quæ incipit (Romanus Pontifex) publicata anno 1568.

22 Si regularis in apoſtaſia, dimiſſo habitu ſuſcipiat ordines, à quo dēt diſpēſari?

℟. A ſolo Papa. c. fin. de apoſtatis.

23 Quare clericus ordinatus occulte ſine patrimonio, non incurrit ſuſpenſionem, ſed aliam pœnam, & regularis ordinatus ante profeſſionem eſt ſuſpenſus?

℟. Quia pœna clerici imponitur Epiſcopo, qui illū ordinauit propter eius negligentiam, & pœna regularis imponitur ipſi regulari, quia neceſſario fallit ſuperiorem ſuum, & occulte id facit propter vehemens deſiderium aſcendendi ad ordines.

24 Clerici ſocietatis Ieſu, poſſunt ordinari ante profeſſionem ad titulum paupertatis?

℟. Poſſunt, quia non ſunt comprehēſi in d. bulla Pij V. imò habent priuilegium Greg. XIII.

25 Epiſcopus poteſt diſpenſare cum aliquo regulari in ætate, vel in eo, quod ordinetur ſine diligenti examine de ſcientia?

℟. Non, quia primum prohibitum eſt illi à Concil. Trident. & à Concil. Nicæno, & Toletano, & cap. ſi quis, diſtinct. 78. & ſecundum, nempe examen, expreſſè iubetur à Trident. ſynod. dicta ſeſſion. 23. cap. 12. ſub his verbis præceptiuis (regulares quoque, nec in minori ætate, nec ſine diligenti Epiſcopi examine ordinentur, priuilegijs quibuſcumque, quo ad hoc penitus excluſis,) & ita in hoc pares cum ſæcularibus facti ſunt.

26 Regulares, qui volunt celebrare Miſſas in Eccleſijs Epiſcoporum, quomodo debent admitti?

℟. Si ſint itinerantes, debent demonſtrare litteras dimiſſoriales ſuorum ſuperiorum in ſcriptis, & eas debent portare ſcriptas, vt tales regulares ante Iudicem ordinarium conueniant, vt ille conſideratis dicta littera, & tempore, quo vagantur, poſſit dare illis, vel negare licentiam, vel incarcerare, aut mittere ad ſuum ſuperiorem, ne detur occaſio Apoſtatis: ſi vero dictæ litteræ ſint fideles, non erit neceſſarium inſpicere titulum ſuæ ordinationis; hoc enim in conſcientia ſuperioris relinquiquitur.

CA-

CAPVT XV.
DE PROFESSIONE REGVLARIVM.

1 AD EMITTENDAM profeſſionem in regularibus, quę ætas requiritur?

℞. Siue in viris, ſiue in mulieribus, decimus ſextus annus cõpletus, & fuiſſe in nouitiatu per integrum annũ. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 15. de regul.

2 Tempus anni ad emittẽdam profeſſionẽ, poteſt ne prorogari?

℞. Poteſt arbitrio ſuperioris, ſed non minus, quia prorogatio non eſt prohibita à Conc. Trid. d. c. 15. citato.

3 Annus nouitiatus, debet eſſe continuus, & ſi interpoletur per aliquod tempus, debet iterum integrum reſumi?

℞. Debet eſſe continuus, nec debet interpolari, Nauar. conſ. 89. de regularibus, nu. 1.

4 Patres ſocietatis Ieſu, comprehenduntur ſub decreto, vt faciant profeſſionem intra annum?

℞. Nõ, q̃a ſunt expreſſe exceptuati à Conc. Trid. & ſic alium modum obſeruant iuxta pium eorũ inſtitutũ. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16. de regul.

5 Tacita ꝓfeſſio, eſt ne ſublata à Cõ. Trid.?

℞. Non, neq; per c. 15. neque 16. ſeſſ. 25. ſi in ea concurrunt neceſſaria.

6 Quæ eſt tacita profeſſio?

℞. Quando quis poſt annum, & diem nouitiatus, cõpletumq; decimũ ſextũ annum, ſe ingerit actibus profeſſorũ, & ipſe ſe habet tanquam profeſſus, & ab alijs habetur tanquam profeſſus; tunc enim taciturnitas partium, tàm dantis, quàm accipientis, habetur in Iure pro expreſſe confeſſo. Rodriguez to. 3. q. 17. art. 1. Azor. inſtitutionem moral. lib. 12. c. 4.

7 Milites S. Iacobi, Calatraụę, & Alcãtarę, comprehendũtur ne ſub hoc decreto?

℞. Comprehenduntur, & tenentur facere profeſſionem poſtquam impletus eſt annus, & dies nouitiatus; forma vero nouitiatus debet eſſe ſecundum eorum inſtituta. Rodriguez in ſum. to. 2 c. 8. conſil. 1.

8 Si quis non habeat decimum ſextum annũ, ſed habeat decimũ quartũ, vel decimum quintum, & faciat nouitiatũ, poterit ne admitti ad profeſſionem poſtea, expleto decimo ſexto anno?

℞. Poterit, quia decimus ſextus annus non poſtulatur à Concilio ad nouitiatum, & ſic poteſt elongari, ſed præciſe poſtulatur ad profeſſionẽ, licet nouitiatus fuerit ꝑ duos, vel tres annos. Nauar. conſ. 30. de regul. n. 1.

9 Nouitius de conſenſu Prælati, poterit ne renuntiare annum integrum nouitiatus, & facere profeſſionem?

℞. Nõ, q̃a eſt lex affirmatiua poſita à Cõc. Trid. tàm inutilitatẽ nouitij, quã religionis. Nau. conſ. 30. de regul. n. 1.

10 In religione S. Frãciſci de Paula, eſt ſtatutũ, vt nullus emittat profeſſionẽ ante decimũ octauũ annũ ſuę ętatis, ſi q̃s illã emittat in 16. anno, erit ne valida?

℞. Erit, q̃a Cõc. Trid. habet legem generalem poſitã. in c. 15. ſeſſ. 25. & huic legi non eſt derogatum.

11 Si q̃s pòſt cõtractũ matrimoniũ ratũ ingrediaṫ religionem, & poſt ſex menſes trãſeat ad aliã religionem, & incipiat nouitiatum, dẽt ne cõpelli, vt intra annum faciat profeſſionem, vt nõ faciat fraudem coniugi remanẽti in ſæculo?

℞. Non, ſed põt in qualibet religione nouam profeſſionem incipere. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 15. de regular.

12 Finito anno nouitiatus, quid debent facere ſuperiores cum nouitijs?
℟. Quos habiles inueniant, ad profeſſionem admittant, aut eos ex monaſterio eijcianr, excipiuntur religioſi ſocietatis Ieſu, qui alium modum obſeruant iuxta piũ eorum inſtitutũ. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 16. de regul.

13 Translatus ex religione arctiori ad laxiorem, poteſt facere profeſſionem ante annum nouitiatus, etiam de conſenſu ſuperiorum religionis?
℟. Non, ſed debet facere annum nouitiatus integrum. Trid. ſyn. ſeſ. 25. c. 15 Nauar. conſ. 61. tit. de regul.

14 Monaſterium de bonis nouitij, poteſt ne accipere aliquid ante profeſſionem?
℟. Nihil ſub excommunicationis pœna, tàm dantibus, quàm recipiẽtibus; exceptis victu, & veſtitu, imò euntib⁹ omnia debent integrê reſtitui. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16. de regular.

15 Regulares, qui inducunt aliquem ad ingrediendum ſuã religionem ea intentione, vt lucrenť partem ſuorum bonorum, quam pœnam incurrunt?
℟. Peccant, & malefaciunt, & donatio in illos facta, nulla eſt, vt tenet Ab. in c. præterea. de offic. Iudicis. delegat. n. 5. c. cum dilectus, de ijs, quæ vi metus ve cauſa fiunt.

16 Quis poteſt cogere regulares, vt reſtituãt nouitio omnia bona ſua, ſi non fecerit profeſſionem?
℟. Epiſcopus per cenſuras, etiam ſi nouitius moriať ante profeſſionem, & talia bona debent reſtitui ſuis parẽtibus. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 16. ſup. cit.

17 Si quis faciat donationẽ ſuorum bonorum fratri ſuo intuitu ingrediendi religionẽ, & id in donatione non exprimat, ſi poſtea ex aliquo accidente non ingrediať, talis donatio erit ne valida?
℟. Non erit valida talis donatio, licet cauſa in ea non fuerit expreſſa, dũmodo per teſtes probeť, talem feciſſe talẽ donationem intuitu ingrediendi religionem; ratio eſt, q. a ceſſante cauſa, nõ ſequiť effectus, & eadem militat ratio cum ſimus in fauorabilibus, ac ſi feciſſet nouitius talem donationẽ, & ꝓfeſſio nõ fuerit ſequta cũ ſemper veritas inquirenda ſit. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 16.

18 Pœna excõicationis poſita à Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 16. dãtibus, vel recipientibus aliq̃d de bonis nouitij ante profeſſionem, incurritur ne ipſo iure?
℟. Non; ſed poſt ſententiam. Rodrig. to. 1. q. 37. art. 2.

19 Si q̃s ante ſuſceptum habitũ fecerit donationem, vel teſtamentũ, valebit ne talis donatio, vel teſtamentum?
℟. Valebit, ſi illam non faciat animo ingrediendi religionem, & defraudãdi diſpoſitionem huius decreti, ſed ingreſſu religionis non valebit. tenet Quaranta in ſum. bullarum verb. monaſteria pag. 330. verſ. dubium. Gratian. dec. 37. n. 2.

20 Teſtamentũ factũ ante ingreſſum religionis, põt reuocari ante profeſſionem?
℟. Poterit, etiam ſi ſit ſollemne. Molina lib. 2. de primogen. c. 9. nu. 38. Matienzo l. 1. gl. 3. n. 4. tit. 4. lib. 5. nouę recopilat.

21 Vt nouitius faciat donationem validam quid debet agere?
℟. Intra duos menſes ante ꝓfeſſionẽ, petere licentiã ab Eṗo, vel eius Vicario faciendi talem donationem, quæ licẽtia debet dari in ſcriptis, & tunc facere ſuã donationem, & inſerere licentiam in ſcriptura donationis, aliàs donatio facta etiam iurata, & in fauorem operæ piæ, irrita cenſetur. Trident. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 16. de regul.

Le-

Ledeſma lib. 2. cap. 4. Rodriguez to. 1. quæſt. 37.

22 Renuntiatio, & donatio facta, & iurata cum licentia Epiſcopi, & omnibus ſolemnitatibus, ſi profeſſio non ſequaꝛ, valebit ne?

℟. Non, quia facta eſt intentione profeſſionis, & ad agendam vitã monaſticam, & ſi effectus non ſequatur, cauſa corruit. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16. cit.

23 Si quis faciat renuntiationem ſui beneficij intuitu ingrediendi religionem, valebit ne talis renuntiatio?

℟. Non, ſed debet illam facere intra duos menſes ante profeſſionem, aliàs ſequuta profeſſione, beneficium vacabit ad prouiſionem Summi Pôt. Flamin. de reſignat. lib. 3. q. 13. n. 3.

24 Si licentia obtineatur ante duos menſes profeſſionis, & profeſſio aliqua cauſa dilatetur per aliquos menſes, erit ne neceſſaria noua licentia?

℟. Non. Rodrig. tom. 1. q. 37. de regul.

25 Duo menſes, qui requiruꝛ ad petendam hanc licentiam renuntiandi, recipiunt ætatẽ nouitij, vel tempus profeſſionis?

℟. Tẽpus profeſſionis, & ſic aliquãdo ante decimum ſextum annum poteſt talis licentia peti, dummodo ſit intra duos menſes ante profeſſionem.

26 Nouitij teneꝛ ne ad obſeruationẽ caſuũ reſeruatorum à ſuis ſuperioribus?

℟. Non, quia non obligantur conſtitutionibus regularium, donec profeſſionem emittant. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 2. c. ad noſtram, de regul.

27 Profeſſio facta per timorem, vim, vel metum valet ne?

℟. Nõ, ſi metus ſit iuſtus. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 19. de regul. Aloyſ. Ricc. in collationib. deciſio. p. 4. collat. 932. ꝑpe ſi.

28 Quæ differentia eſt inter timorem, vim, tremorem, & metum?

℟. Licet ſępe pro eadem ſignificatione ſumanꝛ, tamen ex Laurentio, Bulla, & alijs. DD. magnam habent inter ſe differentiam, nam timor propriè eſt de re præſenti, vt ſi quis alium minetur morte gladio euaginato, tremor vero eſt quidam ſtupor ſenſuum interiorũ, & exteriorum proueniens ex viſione alicuius phantaſmatis, vel ex alia re horribili, viſa, vel imaginata; metus vero proprie eſt de re futura, vt cum quis timet, quod ſi non facit profeſſionem, parẽtes eius tollent ab eo hæreditatẽ.

29 Quotuplex eſt metus?

℟. Triplex, metus iuſtus, ſeu probabilis cadens inconſtantem virum, & iſte annullat profeſſionẽ, & matrimoniũ. c. cum dilectus, de ijs quæ vi metus ve cauſa fiunt; metus iniuſtus cadens ſolum in virum formidoloſum, vt ſi quis timeat, quod iuſta ratione timere non debet; metus reuerentialis.

30 Quid eſt met⁹ reuerẽtialis, & quotuplex?

℟. Metus reuerentialis eſt ille, qui oritur, ex imperio, vel præcibus patris, vel matris, Epiſcopi, vel ſuperioris, & & eſt duplex, alius, qui facit trepidare mentem ex præſentia prædictorum; alius eſt metus reuerentialis mixtus cum aliquibus minis, verberibus, vel carcere, quæ damna timeantur probabiliter, ex ira dicti Superioris. Bar. ĩ l. ſi ob turpẽ ff. de cõdit. ob turp. cauſ. Bal. in l. C. qđ metus cauſa, quẽ cit. Couar. c. 3. 2. p. §. 4. n. 18. Pan. in Gl. in c. Abb. de his, quæ vi metus ve cauſa fiunt.

31 Metus reuerentialis ſufficit ne ad annullandam profeſſionem?

℟. Si metus nõ ſit ſolum reuerentialis, ſed mixtus, cũ aliquibus minis, & terroribus, dicti ſuperioris, veluti ſi quis timeat, quod, ſi non faciat talẽ profeſſionẽ pater, vel ſuperior, qui timetur,

verberabit eum,& carcerabit, vel tollet alimenta,& ſi probeť, quod talis ſuperior ſoleat ſęuire in ſubditos, tunc iſte metus reuerētialis vocatur minor iuſto metu, & ſufficiet ad annullandā profeſſionem. Abb.& Gl. ſingularis in c. præſens. 20. q. 3. verb. patrem in fin. Rodriguez. c. 21. n 50. vbi dicta Glo, facit diſtinctionē inter metū ſufficientem ad annullandam profeſſionem, & ad annullandum matrimonium, & ſic intelligēdi ſunt omnes DD. qui tenēt metū reuerentialem, non eſſe ſufficientem ad annullandam profeſſionem.

32 Vbi requiritur maior metus, ad annullādam profeſſionem, vel ad annullandū matrimonium?

℞. Maior metus requiritur ad annullādum matrimonium. Primo, quia eſt Sacramentum Eccleſiæ, & vinculum indiſſolubile, niſi per mortem. Secundo, quia eſt ſtatus magis liber, & ſponſus non habet illam clauſuram, & verecundiam, quam habet Nouitius veſtitus, & ſic ad matrimonium requiritur metus cadens in conſtantem virum. iuxta Gloſ. ſingular. in c. præſens. 20. quæſt. 3.

33 Quænam ſunt conſideranda in metu?

℞. Primo perſona, quæ habet metum, & eius ætas; nam fœmina non eſt ita fortis, vt vir, puer, & homo. Secundo damnum ſi eſt præſens, futurum, corporale, ſpirituale, rei familiaris, honoris, mortis, carceris præſentis, vel futuri. Tertio minans, ſi eſt perſona æqualis, vel ſuperior, Princeps, Epiſcopus, Iudex, pater, mater, vel latro. Quarto locus, ſi eſt in agro, cubiculo aperto, vel clauſo, ſine teſtibus, vbi non poſſit habere auxilium, & conſideratis omnibus circunſtantijs, Iudex debet arbitrari; nam certa regula dari non poteſt, cum diuerſi ſint caſus, & varient in circunſtantijs. DD. in c. cum dilectus, de ijs, quę vi metusve cauſa fiūt.

34 Si quis emittat profeſſionem ante decimum ſextum annum, & fecit priùs donationem ſuorum bonorum, donatio erit ne valida?

℞. Neque profeſſio, neque donatio erit valida, imo ſi poſtea de nouo facit profeſſionem, de nouo debet facere donationem, quia prima nullos parit effectus, neque reuiuiſcit. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 15. & 16. de regul.

CAPVT XVI.

DE QVÆSTORIBVS ELEEMOSYNARVM IN REGVLARIBVS.

1 REGVLARES quæſtores eleemoſynarum, quid debent facere?

℞. Petere licentiam à Iudice Eccleſiaſtico, & eleemoſinam ſimpliciter, recipere modeſte, quod libenter offertur. Trid. ſynod. ſeſſ. 21. c. 9. de reform.

2 Quæſtores eleemoſinarum, quid prohibentur facere?

℞. Concionari, portare cāpanellas & reliquias, facere conuentiones, & locationes eleemoſinarum, inducere fideles minis, terroribus ad eleemoſinas dandas. Trid. ſyn. ſeſſ; 21. c. 9. cit.

3 Qui, dicunť praui quęſtores elemoſinarū?

℞. Qui faciunt ſupra dicta, vel conuertunt eleemoſinas in prauos vſus, veluti ludendo, luxuriando, manducando apud

apud cauponas. Trid. ſynod. ſeſſ. 21. cap. 9. cit.

4 Quid debet Epiſcopus facere cum iſtis quæſtoribus?

℞. Eos in carcere tradere, & caſtigare, & in eorum loco nominare duos de capitulo, qui ſuo tempore publicent indulgentias gratis, & eleemoſinas colligant. Trid. ſynod. ſeſſ. 21. capit. 9. cit

CAPVT XVII.

DE ABBATIBVS EXEMPTIS.

1 MONASTERIA, & Abbatiæ, quæ datæ ſunt in cōmendam, quomodo, & quādo debent conferri?

℞. Cum primum vacauerint debent prouideri regularibus probatæ vitæ, & in prouiſione qualitas ſingulorum exprimenda eſt, aliàs prouiſio erit ſurreptitia. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 21. de regul.

2 Si monaſterium datum in comendam habeat certum numerum perſonarum, & nouitiorum ad portiones recipiēdas, ad quem pertinebit prouiſio earum, quando vacauerint ad Priorem, vel conuentum, vel ad commendatarium earum?

℞. Diſtinguendo, ſi tale monaſterium non ſit ſub aliqua congregatione, pertinet ad commendatarium, ſi uero ſit vnitum alicui congregationi, prouiſio pertinet ad Priorem, & conuentū, & debent eam facere iuriſdice, ſecundum regulam talis congregationis.

3 Abbates, Collegia, & capitula, poſſunt ne dare minores ordines non ſubditis ſuis?

℞. Non, etiam ſi ſint exempti, & habeant iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, niſi cum dimiſſorijs ſuorum ordinariorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. cap. 10. de reformatione.

4 In Abbatia vbi non eſt cura animarum, tenetur ne Abbas reſidere?

℞. Nō, ſicut nec beneficiatus ſimplex.

5 Qui obtinent beneficia in commendam, quibus in caſibus non tenentur promoueri ad ſacros ordines, neq; facere perſonalem reſidentiam?

℞. Primo, ſi monaſteria careant cura animarum. Secundo, ſi ſolum habeāt iuriſdictionem temporalem. Tertio, ſi cura animarum conuentui incumbit, vel Vicario, & non perſonæ commendatariæ. Quarto ſi per ipſos non ſtat, quo minus eam exerceant, quia de facto prohibentur. Mandoſius, de ſigna. grat. tit. diſpenſat. de non reſidentib.

6 Abbates exempti, ſi habeant priuilegiū ſedis Apoſtolicæ conferendi ſacramentum chriſmatis, poſſunt ne illud conferre?

℞. Non, ſine expreſſa Epiſcopi, illius diœceſis, licentia, quæ dēt dari in ſcriptis, & non generalis, ſed quoties debet actu exerceri tale officium.

7 Abbates exempti, ad quem Epiſcopum tenentur accedere pro ſanctis oleis?

℞. Ad Epiſcopum, in cuius diœceſi exiſtunt, vel ad viciniorem.

8 Abbates benedicti, quas veſtes poſſunt benedicere?

℞. Omnes veſtes, & vaſa, in quibus non interuenit chriſma, hoc enim Epiſcopis tantum eſt reſeruatum. cap. 1. de ſacra vnctione.

CA-

CAPVT XVIII.

DE PROCESSIONIBVS CORPORIS CHRISTI.

1 QVARE inſtitutum eſt feſtũ peculiare corporis Chriſti,& proceſſio illa publica ſolemniſſima?

℞. Ob gratitudinem, & memoriam tã magni beneficij,& miſterij. Trident. ſyn.ſeſſ.13.c.5.

2 In die corporis Chriſti, vnde ſumendum eſt ſanctum Sacramentum?

℞. Ex Cathedrali,vel maiori Eccleſia, & per vias cũ magna deuotione, muſica, feſtis, & iubilo, & in eandem Eccleſiam eſt reportandum. Trid. ſynod. ſeſſ.13. cap. 5.

3 In quibus Eccleſijs debẽt fieri proceſſiones corporis Chriſti?

℞. In omnibus,in quibus Euchariſtia ĩ ſacrario ſeruatur, ſiue ſint monialiũ, monachorum,vel parochorum; aduertendum tamen eſt, quod non debent impedire diem,neq; horam proceſſionis matricis Eccleſiæ, neq; cum illa cõcurrere; ratio eſt, quia Concilium generaliter loquitur cũ omnibus Eccleſijs, quæ habent in ſacrario Euchariſtiam. Trid.ſyn.ſeſſ.13.c.5.

4 Quis ordo ſeruandus eſt in ꝓceſſionib9?

℞. Vt omnes religioſi, confraternitateſq; vadant in loco ſuæ antiquitatis ſecũdum eorum inſtitutionem, ita tñ, quod clerici regulares ꝓcedant laicos.

5 Ad proceſſionem Corporis Chriſti, qui debent vocari?

℞. Omnes clerici,& regulares, tã exẽpti, quàm non exempti, tàm beneficiati, quàm nõ habentes beneficium. Declaratio Cardinalium ſuper cap. 5. ſeſſio. 13.

6 In proceſſione corporis Chriſti,ad quem pertinet nominare horam, locum, & vias,per quas debet ire proceſſio?

℞. Ad Epiſcopum,& capitulum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c.13.

7 In his proceſſionibus,& in alijs,quem locum habet Epiſcopus?

℞. Primum locum, primamque ſedẽ, quam ipſe voluerit; quia eſt caput,& repreſentat locum Summi Pontificis. Trid. ſyn. ſeſſ.25.c.13.

8 Si Epiſcopus fuerit abſens, quis debet habere hunc locum?

℞. Suus Vicarius,qui eſt caput,& repreſentat ſuam perſonam.

9 Quis habet authoritatem dirigendi proceſſiones generales, vel particulares, quæ ſolent fieri extraordinarie pro aliq̃ua neceſſitate?

℞. Epiſcopus cum conſenſu capituli. Trid. ſyno. vbi ſup.

10 Vicarius Epiſcopi, ſi Epiſcopus fuerit abſens, poterit dirigere proceſſiones.

℞. Poterit cum capitulo,quia ſuccedit in iuriſdictione Epiſcopi.

11 Sacerdos indutus cappa,vel pluuiali,vel caſula, qui facit officium Presbyteri in omnibus proceſſionibus corporis Chriſti,vel in ſepeliendis mortuis,vel in alijs ꝓceſſionibus particularibus, quẽ locũ debet habere, & obſeruare?

℞. Debet habere locum magis honoratum,etiam ſi in proceſſione ſint Epiſcopi,& Cardinales; ratio eſt,q̃a Preſbyter indutus ſacris veſtibus, repreſentat Chriſtum, & Summum Pontificem, & ſummum Sacerdotem, & ſic incedit vltimus medius inter maiores dignitates, licet ipſe ſit ſimplex Sacerdos.

12 Poteſt Epiſcopus cõpellere monachos, vt ad publicas proceſſiones accedãt?

℞. Si

℟. Si vocati fuerint, poteſt compellere monachos, & clericos. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 13. de regular.

13 De quibus proceſſionibus loquitur Côc. Trid. ſeſſ. 25. c. 13. vbi dicit, quòd Epiſcopus poſſit compellere clericos, & regulares, vt ad proceſſionem veniãt?
℟. De generalibus, nõ de particularib.

14 Quæ dicuntur proceſſiones generales?
℟. Quæ pro cauſa particulari aliquando fiunt, in quibus inuitantur regulares, & clerici; particulares vero ſunt, quæ ſtatutis diebus per Eccleſiã fiunt.

15 Quis dẽt cõponere cõtrouerſias in ꝓceſſionibus inter ſæculares, & regulares?
℟. Epũs omni amota appellatione, & debet exequi, quod ipſe ordinauerit, cum appellatio non habeat effectum ſuſpenſiuũ, ne proceſſio peruertatur, & perturbetur, & ne ſæculares excandalizentur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 13. cit.

16 Quam pœnam poteſt Epiſcopus imponere regularibus, qui vocati non veniũt ad proceſsiones, vel in controuerſijs ortis, ei non parent?
℟. Excõicationis, & alias arbitrio, & carcere, ſi opus fuerit. Trid. ſy. vbi ſup.

17 Quomodo dẽt Epũs procedere in cõtrouerſijs cõponendis in proceſſionibus?
℟. Summarie, ac benigne, ſine ſtrepitu iudicij, amota appellatione, q̃a non habet effectum ſuſpenſiuum ne officiũ diuinum, vel proceſſio retardetᷓ, & ſufficit, vt Epũs ſolo verbo proferat ſententiã, licet finita proceſſione debeãt recipi teſtes, & iurati ſcribere omne illud, quod in proceſſione, vel actu, vel officio publico actum fuit, & quis ordo datus fuit ab Epo, & quæ ſententia probata, & iterum debet partibus notificari, vt omnia fiant iuridice.

18 Poterit Epũs innouare cõtrouerſias iã finitas in ꝓceſſionibꝰ inter cõfraternitates, & regulares, vel inter ipſos regulares, vel inter ipſas confraternitates?
℟. Non, quia ſolum datur ei facultas dirimendi controuerſias, quę de nouo oriunẽ, non vt ſuſcitet, quæ finitæ sũt iam, vt nulli tollatur ius, neq; fiat iniuria. Conc. Trid. ſeſ. 25. c. 13. bulla Pij V. in fauorem regularium edita.

19 In quibus proceſſionibus generalibus debet Epũs cogere regulares, & omnes clericos, vt in ijs interſint?
℟. In proceſſione corporis Chriſti; in litanijs generalibus, in iubileis, & in proceſſionibus, quę fiunt ꝓ ſalute Regum, pro peſte, vel electione Summi Pont. vel pro alia publica neceſſitate. ratio eſt, quia quod omnes tãgit, ab omnibus debet approbari, & adiuuari, & debent eſſe participes laboris, ſicut, & vtilitatis.

20 Quos religioſos non poteſt compellere Epiſcopus, vt vadãt ad proceſſiones?
℟. Qui nullius diœceſis, vel ſunt diſtãtes per milliaria ab vrbe, vel qui ſunt in collegijs, nec choro inuigilant, nec vitæ monaſticę, vel qui nunquam exeunt à monaſterio.

21 Poteſt Epiſcopus cogere regulares exemptos, vt aſſiſtãt in Eccleſia Cathedrali ad celebrationẽ quadraginta horarũ?
℟. Non, ſed ipſi eas debent celebrare ſuis in domibus.

22 Poteſt Epũs compellere confraternitates laicorum, vt vadant ad proceſſiones?
℟. Non, niſi in ſua conſtitutione præcipiatᷓ, vel habeãt cõſuetudinẽ eundi ad proceſſiones; q̃a iſtæ cõfraternitates debẽt ſeruare regulã, & modum, ſub quo inſtitutæ ſunt, & vltra illum, nõ põt illis imponi onus, neq; põdus?

23 Epiſcopus poteſt compellere clericos, q̃ non habent officium, neque beneficiũ in ſua diœceſi, vt proceſſiones comi-

ten-

tentur, ſed ibi ſunt cauſa itineris? ℟. Non, quia itinerantes non habent commoditatem, & ornatum neceſſarium, ſed ſi ipſi, ex ſua deuotione, voluerint aſſociare proceſſiones, debet Epiſcopus, & clerus dare illis locum honoratum ſecundum eorum qualitatem, & dare illis candelas, & ea, quæ dantur cæteris clericis, quia hoſpites maiori honore habendi ſunt. DD. ſuper cap. 13. ſeſſ. 25. de regularibus.

CAPVT XIX.
DE CONSERVATORIBVS.

1 QVI ſunt conſeruatores? ℟. Iudices cōceſſi à ſede Apoſtolica in fauorem religioſorum, hoſpitalium, ac locorum piorū, ad ſolum defendendum eos in poſſeſſione ſuorum bonorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 5. de reform.

2 Qui gaudent priuilegio conſeruatoriarū litterarum? ℟. Religiones, & pia loca, quibus à Summo Pont. conceſſum eſt. Trid. ſy. ſeſſ. 14. c. 5. cit.

3 In criminalibus, & cauſis mixtis vigore litterarum conſeruatoriarum, poſſunt regulares excuſari, vt Epūs, aut ſuperiores ad quos pertinet iuriſdictio, nō procedant contra eos? ℟. Non, quia Trid. ſyn. iuriſdictionē hāc expreſſe tollit à conſeruatoribus, & eam dat Epiſcopis. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 5. vbi ſup.

4 Habentes litteras cōſeruatorias, poſſunt citare aliquem, & eſſe actores ante conſeruatorem? ℟. Non, ſed debent petere ante Iudicem rei. Trid. ſy. ſeſſ. 14. c. 5. cit.

5 Per quod tempus durat beneficiū conſeruatoris? ℟. Vltra quinquennium à die conceſſionis non valet; debet enim confirmari à Summo Pont. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 5. cit.

6 Iudices cōſeruatores poſſunt habere tribunal erectum? ℟. Non. Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. vt ſup.

7 In cauſis mercedum, videlicet hominum ſeruientium monaſterijs, qui petunt ſuos labores, & in cauſis miſerabilium perſonarum, qui Iudices debent procedere? ℟. Contra monachos extra monaſterium degētes, quomodolibet exemptos, & contra clericos ſæculares, non conſeruatores, ſed Iudices Eccleſiaſtici ordinarij debēt procedere, quia hoc eſt reſeruatum à Conc. Trid. propter vtilitatem pauperum. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 14. & c. 5. ſeſſ. 14. cit.

8 Collegia, vniuerſitates, ſcholę, regularia loca, hoſpitalia actu exercentia hoſpitalitatem, poſſunt gaudere priuilegio conſeruatorio? ℟. Poſſunt, quia eſt exceptuatum in Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. cit.

9 De Iure nouo, quid innouatum eſt in materia cōſeruatoriarum per Greg. XV. per bullam editam die 20. Septembris pontific. ſui anno primo? ℟. Primo talis bulla reuocauit nominationes iudicum conſeruatorum, ordinum regularium, militarium, hoſpitalium, ſecundū bullam Bonifacij, quę incipit, ſtatutum. Secundo dicta bulla præcipit, vt deinceps, qui debent eligere cōſeruatores, eligant aliquem ex iudicibus ſynodalibus, vel canonicis ap-

approbatis, electis in Concilio Prouinciali, aut diœceſano. Tertio litteras conſeruatorias nouas, & conſeruatores nominati debent manifeſtare illas, & ſcribere in actis curiæ illius Epiſcopi, aliàs illis non proſunt. Quarto reuocauit omnes litteteras conſeruatorias, & præcepit, vt de nouo expediantur.

10 Si aliquod monaſterium non eligat conſeruatores iuxta dictam Bullam Gregorij XV. in illo anno, in quo carent Iudice conſeruatore, coram quo Iudice debent cauſæ determinari?

℟. Coram Iudice ordinario Eccleſiaſtico, videlicet, Epiſcopo, vel Vicario. Trident. ſynod. ſeſſio. 7. cap. 14. de reformat.

11 Regulares vtentes litteris conſeruatorijs antiquis, quàm pœnam incurrunt?

℟. Monachi, & priores carent voce actiua, & paſſiua, monaſteria carent conſeruatore per annũ, cęteri puniuntur arbitrio Iudicis Eccleſiaſtici. Bulla Greg. XV. ſic præcipit.

12 Cõſeruatores ſemel electi à regularibus, poſſunt ne mutari?

℟. Intra quinquennium regulares nõ poſſunt mutare conſeruatores, niſi ex legitima cauſa ab ordinario, vel à Sũmo Pontifice approbanda. dicta bulla Greg. XV.

13 Cardinales, Epiſcopi, & Vicarij, poſſunt eſſe conſeruatores?

℟. Poſſunt ex dicta bulla.

14 Conſeruatores ſic nominati, poſſunt procedere extra ciuitatem, & diœceſim?

℟. Non; quia hoc eſt illis limitatum in dicta bulla Greg. XV.

15 Si fuerit controuerſia inter conſeruatores ſic nominatos, & Iudices Eccleſiaſticos, quid agendum?

℟. In tali caſu non procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos controuerſia decidatur, iuxta c. 5. ſeſſ. 14. Conc. Trident. & dicta bulla Gregorij XV.

16 Si aliquis regularis fuerit reus ante ſuum conſernatorem, & actor ſæcularis habet conſeruatorem ſuſpectum, & illũ recuſet, quid agendum?

℟. Cauſa non finita ſuſpenditur ſtatim iuriſdictio conſeruatoris per recuſationem interpoſitam à laico, donec controuerſia finiatur à Iudicibus arbitris à Iure poſitis. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. cap. 5.

17 Cõſeruatores, de quibus caſibus poſſunt cognoſcere?

℟. De ijs, in quibus regulares ſunt rei, ſed non de ijs, in quibus regulares ſunt actores, ne ſęculares moleſtentur.

18 Si conſeruatores excedant terminos ſuæ commiſſionis præfixos in dicta bulla, quam pœnam incurrunt?

℟. Priuantur officio per vnum annum, & pars procurans exceſſum, incurrit excommunicationem iuxta bullam Bonifacij VIII. quæ incipit, hac conſtitutione, & bulla citata Gregorij XV.

19 Qualis debet eſſe iſte exceſſus, vt incurrantur iſtę pœnæ?

℟. Primo, ſi conſeruator procedat extra ciuitatem, vel diœceſim, moleſtando aliquem. Secundo, ſi procedat in cauſis, in quibus regulares ſunt actores, & his ſimilia.

20 Regulares, poſſunt petere Iudices ſæculares à Principibus?

℟. Poſſunt, tribus ſeruatis. Primo, quod regulares ſint actores. Secundo, quod perſona contra quam, ſit ſæcularis, de non foro Eccleſiaſtico. Tertio, ſi cauſa ſit mere profana.

Ppp Hęc

21 Hæc bulla Gregorij XV. à quo tempore debet inuiolabiliter obſeruari?
℟. In Italia, infra duos menſes, extra Italiam, infra ſex, numeratos à die 20. Septembris anno 1621.

22 In dicta bulla eſt derogatum priuilegijs, conſuetudinibus, & ſtatutis editis in fauorem regularium?
℟. In dicta bulla debet à dicto tempore inuiolabiliter obſeruari; quia in ea derogantur conſuetudines, priuilegia, & ſtatuta, & omnia reducantur ad formam, in dicta bulla poſitam.

23 Si regulares habeant plures bullas, vel ſententias rotales cum iudicibus executoribus, ad mittendos eos in poſſeſſionem illarum rerum, de quibus fuit litigatum, & perturbentur in aliqua poſſeſſione, debent petere hoc à quocumq; Iudice, ab illis electo, vel eligendo, vel ante ſuum Iudicem conſeruatorem?
℟. Dicti regulares nihil poſſunt petere, neque citare, neque excommunicare aliquem, niſi ante ſuum Iudicem conſeruatorem, ſolum quia hoc expreſſe cauetur in dicta bulla Gregorij XV. ratio eſt, quia illi Iudices, qui dantur in bullis, & ſententijs rotalibus, ſolum ſunt ad mittendos regulares in poſſeſſionem illius rei, de qua fuit litigatum; ſed ſi poſtea poſt aliquos annos, velint de nouo petere aliquid, ſcilicet, quod inquietantur in tali poſſeſſione, hoc debent petere ante ſuum Iudicem conſeruatorem; quia ad hoc eligitur. Secundo, quia poſtquam Iudex virtute proceſſus fulminati dat poſſeſſionem alicuius præheminentiæ, vel beneficij, & ipſe eſt inquieta poſſeſſione, talis Iudex functus eſt officio ſuo. Tertio, quia ſi poſſint habere regulares in ſui fauorem tot Iudices, quot bullas habent, non haberent vnum conſeruatorem, ſed plures contra tenorem dictæ bullę Greg. XV.

24 Quando regulares volunt petere aliquid contra clericos, vel ſæculares ante ſuũ conſeruatorem, vel ante Iudices bullarum, quid debent agere?
℟. Primo debent præſentare bullas, vel electionem conſeruatoris cum dictis ſollemnitatibus factam. Secundo probare per teſtes, vel ſcripturas, quod ſint in poſſeſſione talis rei. Tertio probare ſaltem cum vno teſte, quod perturbantur à tali perſona in illa poſſeſſione quieta, & pacifica, quam habent, & tunc poſſunt petere litteras citatorias contra talem perſonam.

25 Conſeruator, quomodo debet procedere in tali negotio?
℟. Debet citare, dare terminum competentem, audire partes, & ſeruare terminos iuris, & formam, ſuæ commiſſionis, & illam non excedere, iuxta bullam dictam Gregorij XV. alias ſuſpenditur per annum à tali officio, & ordinarius, qui loco eius ſuccedit, reuocabit omnia per ipſum facta, & condemnabit regulares in expenſis, & in pœnis dictæ Bullæ.

CA-

CAPVT XX.
DE MAGNIS MAGISTRIS.

1 MAGNI magiſtri,& Priores ordinum militarium, quam iuriſdictionem habent?

℞. Eccleſiaſticã,& ſæcularem circa bona, & perſonas ſui ordinis merũ mixtum imperium,& omnia neceſſaria ad iuriſdictionem exercendam abſque vlla dependentia, vt patet ex bulla Pij IIII. & ex priuilegio, & bulla ordinibus militaribus conceſſis.l.imperium. ff. de iuriſdictio. omnium iudicum, & ibi Bart.n.8. Bald.n.30. Paul.de Caſt. n.5 Iaſon n.8.

2 Magni magiſtri ordinum militarium,habent collationem commendarum vacantium per mortem?

℞. Habent, & etiam per aſcenſionem ad aliam commendam ſine dependentia alicuius,vt plane videtur in priuilegio cuiuſcumq; ordinis.

3 Magni magiſtri,& Priores,ſunt ne collatores ordinarij?

℞. Sunt viri ordinarij intra limites ſuarum iuriſdictionum,& habent iuriſdictionem independentẽ ab aliquo Epiſcopo. Bulla Pij IIII. in bullario 14. circa finem.

4 Magni magiſtri,& Priores, poſſunt facere ſynodum?

℞. Poſſunt,& eligere examinatores ſynodales, prouidere beneficia, ex dicta bulla.

5 Si quis habens commendam, vel Prioratum, aſſumatur ad Epiſcopatum, vacat ne talis cõmenda, vel beneficium, & cui?

℞. Vacat, & debet prouideri à magno magiſtro,quia iſta beneficia ſunt excepctuata,& quaſi de iure patronatus ordinis.c.cum in cunctis, de elect.

6 Beneficia ordinum militarium, cadunt ne ſub reſeruationibus, deuolutionibus,& affectionibus?

℞. Non, etiam ſi vacent in curia, nec poſſunt pmutari ad inuicem,nec cum beneficio ſæculari, neq; grauari penſione,ſine licentia magni magiſtri. Bulla Pij IIII. ſuper hoc edita. verſ. qui in Romana Curia. Pariſius, vol.4. conſ. 44.& conſ.36.n.17.

7 Hoſpitalia ordinum militarium,comprehenduntur ſub aliqua reſeruatione?

℞. Nõ, imò omnia iſta hoſpitalia ſunt priuilegiata. Anchar. c.ſi propter, de reſcriptis,n.6. Fely.in c.de quarta.de pręſcriptio.clem. per litteras, de præbend.Cardinalis. c.2.de præbend.

8 Quãdo vacat Eccleſia parochialis alicuius ordinis,ſi ſit intra diœceſim alicuius Epiſcopatus, quid agendum?

℞. Tunc Magiſter,vel Prior, vel alius inferior collator,tenetur perſonã, vel perſonas idoneas Epiſcopo præſentare,vt ab eo cum ſynodalibus examinetur. Bulla Pij V. incipiens, expoſcit, circa medium.

9 Poteſt Epus viſitare Eccleſias parochiales ordinibus militaribus ſubiectas?

℞. Poteſt, ſi ſint intra ſuam diœceſim, & ſolum in his dumtaxat,quæ ad curã animarum,& ad adminiſtrationem ſacramentorum pertinent, cũ oues ſint propriæ illius Epiſcopi. Trid.ſyn.ſeſſ. 21. c.8.de reform. bulla Pij V. quæ incipit,expoſcit, & Gregorij XIII. quæ incipit,conuenit.

10 Si curam animarum in dictis Eccleſijs parochialibus exerceãt religioſi eiuſdem

ordinis,poſſunt ne eorum perſonę viſitari ab Epiſcopis ?

℞. Non, ſed ſi exerceatur per clericos ſæculares, poſſunt viſitari, & corrigi ab Epiſcopis. Trid.ſyn.ſeſſ.21.c.8. de reformatione. Bulla Greg. XIII. quæ incipit; circumſpecta,in omnibus.

11 Si aliquis religioſus non viuat ſub obedientia,vel non ſit legitime profeſſus, vel ſit diſcolus extra religionem, pôt ne viſitari ab Epiſcopo?

℞. Poteſt corrigi,& incarcerari, quia ceſſante cauſa,ceſſat effectus,& debet remitti ſuo priori pro caſu. c.cum ceſſante,de appellatione. cap. generaliter.16.q.1.

12 Habentes curam animarum in parochialibus ſubditis religioni S.Ioannis Hieroſolymitani,tenentur ne accedere ad congregationes,quas Epiſcopi faciũt ad determinandos caſus conſcientię?

℞. Tenentur, etiam ſi ſint profeſſi in dicta religione.

13 Milites,& religioſi ordinum militarium, poſſunt facere profeſſionem ante annum nouitiatus ?

℞. Non, neq; ante decimum ſextum annum completum ſuæ ætatis, quia comprehenduntur ſub decreto Conc. Trid.ſeſſ.25.c.15. de regul.

14 Dicti milites,& religioſi,tenentur obſeruare onera poſita a Conc. Trid. alijs religioſis aliarum religionum ?

℞. Religioſi ordinum militarium,tàm equites,quàm clerici non obligantur ſeruare onera aliarum religionum, ſed tantum conſtitutiones,& ſtatuta ſuorum ordinum,quia licet ſint veri religioſi,in pluribus differunt à religioſis mendicantibus,& ſic non comprehenduntur ſub pœnis, & regulis aliorum ſic declarauit,Rota die 11.Decembris, anno 1570.

15 Priores ordinis S. Iacobi, & aliorum ordinum militarium,qui habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſunt dare primam tõſuram,& quatuor minores ordines ?

℞. Poſſunt in ſuis locis,& ſuis ſubditis tantum. Molfeſ. in ſum. to. 1. tract. 2. c. 2. nu. 17.

16 Priores ordinis S. Iacobi,& aliorum ordinum militarium, poſſunt abſq; licentia Epiſcopi acerſire aliquem Epiſcopum,vt in locis ſibi ſubditis, exerceat pontificalia?

℞. Poſſunt accerſire Epiſcopũ,qui ſuis ſubditis conferat ordines maiores,benedicat oleum,& chriſma; confirmet pueros,toties, quoties voluerit, non obſtante prohibitione poſita c.5. ſeſſ. 25. Conc. Trid.quia ibi non loquitur de Prælatis immediatè ſubditis ſedi Apoſtolicæ,qui habent iuriſdictionẽ quaſi Epiſcopalem. Molfeſ. in ſum.to.1.tract.2.c.2.n.17.

17 Milites S.Iacobi,Calatrauæ, & Alcantare,qui emittunt omnia tria vota in ſua profeſſione, poſſunt ne obtinere beneficia ſæcularia,canonicatus,& præbendas abſq; diſpenſatione Apoſtolica ?

℞. Dum dicti milites nõ emittunt tria vota ſubſtantialia,etiam ſi habeant habitum ſui ordinis,non ſunt incapaces ad obtinenda beneficia ſæcularia, curata,& alia beneficia,vt canonicatus, pẽſiones, dignitates in Cathedralibus abſque diſpenſatione.

18 Si aliquis miles habeat talia beneficia,& & poſtea faciat profeſſionem, poterit ne retinere illa ?

℞. Non abſq; diſpenſatione Apoſtolica.Bulla Greg.XIII.quam refert Quaranta ſum. Bullar. verb. canonicus regularis pag.127.Nauar.conſ.9.n.1.de prębend.Trid.ſy.ſeſſ.14.c.10.de refor.

19 Canonici regulares, & religioſi ordinum militarium, qui de mandato ſuorum ſuperiorum adminiſtrant parochiales ſibi vnitas, vel ſubditas, ſi delinquant, à quo debent puniri?

℞. A ſuis ſuperioribus, ſed poſt conſtitutionem editam à Greg. XV. anno 1623. nonis Februarij allegatā in c. 4. de regul. puniri debent ab Epiſcopo.

20 Si delictum ſit in adminiſtratione ſacramentorum, à quo ſunt puniendi?

℞. Si parochialis ſit in locis ſubditis Prioribus, vel Magiſtris, in quibus habent omnimodā iuriſdictionem; à ſuis ſuperioribus; ſi vero ſit in locis, vbi Epiſcopus habet iuriſdictionem ſpiritualem, tunc ab ipſo Epiſcopo, poſt dictam conſtitutionem Greg. XV. ſemper ſunt puniendi ab ipſo Epiſcopo?

21 Si dicti milites, vel religioſi publicauerint indulgentias ſine licentia Epiſcopi, à quo debent puniri?

℞. Si ſit in locis Epiſcopo ſubiectis; ordinarius debet contra eos procedere. Trid. ſynod. ſeſſ. 6. c. 5. ſeſſ. 14. c. 4. ſeſſ. 24. c. 11.

22 Dicti religioſi ordinum militarium, qui actu habēt beneficia, poſſunt ferre ſuffragium in electione ſuorum ſuperiorum, & Priorum?

℞. Si habuerint poſſeſſionem, non; qa iam ſunt emancipati à conuentu.

23 Si aliquis religioſus habeat beneficium curatum, & non reſideat in eo, quam pœnam incurrit?

℞. Debet priuari beneficio, ſeruata cū illo forma priuationis, quā poſui. lib. 4. & de reſidentia parochorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1. de reform. Bulla Pij V. 64. quæ incipit, cupientes. c. quia non nulli. cap. relatum, de clericis non reſidentib.

24 Si aliquis religioſus fuerit excommunicatus, quam pœnam incurrit?

℞. Priuatur fructibus beneficij, qui cum ſit extra Eccleſiam nomine Eccleſiæ, nihil poteſt poſſidere. cap. paſtoralis, de appellation. §. verum quia.

CAPVT XXI.

DE MONIALIBVS.

1 MONIALES, quam regulā debent profiteri?

℞. Sui prioris, inſtitutionis videlicet, tria vota eſſentialia, videlicet caſtitatis, obediētiæ, & religionis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 1. de regul.

2 Qui regunt monaſteria monialium, quid debent ordinare?

℞. Vt moniales ſemel in menſe confiteantur, & communicent, & obſeruent ſuam regulam, & clauſuram.

3 Officiales, qui adminiſtrāt bona temporalia, à quo poſſunt eligi, & quo tempore debent durare?

℞. Ab Abbatiſſa, & conuentu, etiam ſi monaſterium ſit Epiſcopo ſubiectum, & ſunt amouibiles ad nutum ſuperiorum, & eſt bulla noua Greg. XV. debēt reddere rationem, & computum ſuperioribus, Epiſcopo interueniente, ſi vult: reliqui vero, vt cappellanus, confeſſor, & ſacriſta, eliguntur ab Epiſcopo abſque interuentu monialium.

4 Quis poteſt diſpēſare, & diſtribuere redditus monialium?

℞. Earum ſuperiores, ſiue ſit Epiſcopus,

pũs, ſiue regularis.

5 Moniales, quæ ſunt exemptæ, & ſedi Apoſtolicæ ſubiectæ, in quibus ſubijciuntur Epiſcopis?

℞. In regimine, & in ſpiritualibus. Trident. ſyn. ſeſſ. 25. c. 9. de regul.

6 In reformatione facta à ſancto Concil. Trid. includuntur ne omnia monaſteria cuiuſcumq; qualitatis?

℞. Affirmatiuè, nõ obſtante mari magno, nec alijs priuilegijs, imò concilium præcipit Epiſcopis, vt omnia executioni mandent, etiam cum auxilio brachij ſæcularis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 22. de regular.

7 Monaſteria monialium, quæ ipſamet habent iuriſdictionem, & non ſubiecta Epiſcopis, nec alicui cõgregationi, intra qđ tempus debẽt ingredi aliquam congregationẽ, vel ſubijci Epiſcopis?

℞. Intra annum à publicatione concilij, aliàs à metropolitano coguntur, & eo abſente, ab Epiſcopo antiquiori, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegato. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 8. de regul.

8 Si talis ſit cum Epiſcopo ſuper proceſſione viſitãdi moniales, quid eſt agendũ?

℞. Epus debet conſeruari in proceſſione, ſaluo iure monialium, vel alterius partis litigantis in petitorio, qa Epiſcopus habet fundatam ſuam intentionem in c. 9. ſeſſ. 25. Conc. Trident. de regular.

9 Magiſtratus ſæculares poſſunt ne regere monaſteria monialium?

℞. In ſpiritualibus, nõ, ſed ſolus Epus, vel alius ſuperior. Trid. ſynod. ſeſſ. 25 cap. 9. cit.

10 Cum qua licentia debent monaſteria monialium de nouo erigi?

℞. Cum licentia Epiſcopi illius diœceſis. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 3. de regul.

11 Si velint fabricare monaſterium intra vrbem, poſſunt ne moniales per diuerſa diuidi monaſteria?

℞. Non, ſed omnes ſimul ad monaſterium ſui ordinis. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 8. Nauar. conſ. 5. nu. 3. de ſtat. monach.

12 Quæ ſunt cauſæ translationis monaſterij ex vno loco ad alterum?

℞. In curſus pyratarum, vel latronum, aeris peſtilẽtia, aquæ defluxus, aerijs, vel terræ intemperies cauſans morbos, magna frigiditas, vel magnus calor, aliqua contagioſa infirmitas, vel ſi ſit ſitũ in agro in loco non tuto, transferendum eſt ad ciuitatem. Nauar. cõmentar. 4. de regul. n. 48. & 49. c. ſtatuimus. 19. q. 3. Azor. p. 1. lib. 12. c. 14.

13 Si monaſterium monialium ſit in agro, vbi debet mutari, & à quo?

℞. Debet intra vrbẽ transferri ab Epiſcopo, tanquam ſedis Apoſtolicæ delegato, licet ſit exemptum, & poni in loco tuto cum ſuis redditibus, honoribus, & oneribus præcipuè, ſi expoſitum ſit incurſibus pyratarum, & latronum. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 5. de regularib.

14 Si monaſteria monialium in agro habeãt murum altum, & cuſtodiam, debent ne transferri in ciuitatem?

℞. Si nullum ſit inconueniens, ceſſat ratio translationis.

14 Quis poſt recludere feneſtras, & portas, & tollere omnia impedimenta, tàm in monaſterijs, quàm in domibus, quæ ſunt propè monaſteria?

℞. Epiſcopus, quia licet quiſq; poſſit leuare domum ſuam vſq; ad cœlum, dummodo via ſit in medio; tamen hęc lex non habet locum in damnum clauſuræ monaſteriorum monialium, cum ſint Virgines Deo ſacratę. Tuſc. de viſitat. Eccleſ. lib. 2. c. 18. n. 5.

Mo-

5 Moniales, poſſunt habere ſanctum ſacramentum intra clauſtra monaſterij? ℟. Non, quia prohibitum eſt, (ablato quocumque priuilegio) à Trident. ſynod. ſeſſio. 25. cap. 10. de regularibus.

CAPVT XXII.

DE CLAVSVRA MONIALIVM.

1 EPISCOPVS quando,& quomodo debet ingredi monaſteriũ monialium, & in quibus caſib'? ℟. Rarò, & in caſibus magnæ vtilitatis,& neceſſitatis comitatus paucis pſonis religioſis,& ſacerdotibus. Bulla Greg. XIII. incipiens,dubijs,quę eſt in ordine. 75.

2 Epiſcopus poteſt ne ingredi monaſteria monialium regularibus ſubiectarum contra eorum voluntatem? ℟. Poteſt ſolum ad videndum, ſi clauſura ſeruetur,vel non. Trid.ſyn.ſeſ.25 c.5. de regul.Zerola in prax.Epiſc.p.1. verbo monial.

3 Moniales,à quo debent cogi, vt clauſurã ſeruent? ℟. Ab Epiſcopo cum inuocatione brachij ſæcularis, ſi opus fuerit,& ſi iudices non dederint,ſunt excommunicati.Trid.ſy.ſeſſ.25 c.5.cit.

4 Si in aliquo monaſterio ſit conſuetudo, vt in die obitus alicuius monialis ad eam ſepeliendam celebretur Miſſa cãtata in clauſtro, choro, vel in aliqua cappella dictarum monialium præſentibus monialibus, quid eſt agendum? ℟.Si hoc priuilegium competat alicui monaſterio,vel per conſuetudinem in memorabilem non ſublatam poſt publicationem cõcilij,vel per breue particulare; tunc talis conſuetudo eſt ſeruanda: ratio eſt,quia Trid. ſy. ſeſſ. 25 c.10. non tollit hanc conſuetudinem, vt talis monacha non ſepeliatur, cum ſacrificio Miſſæ, quod raro contigit, ſolum vult,ne ſanctum Sacramentum ſeruẽt intra clauſtra,vel clauſura monialium, vt tollatur occaſio ſæpe ſæpius intrandi.

5 In monaſterijs, vbi non eſt dicta conſuetudo, moniales quomodo ſunt ſepeliẽdæ, & quis numerus clericorum, & miniſtrorum debet intrare ad eas ſepeliendas? ℟. Corpus defunctarum debet poni in choro, vel in capitulo, vel in cappella publica,& ſi fuerit mane, Sacerdos in Eccleſia celebret Miſſam de requie, & officium defunctorum,& ſi fuerit Veſpere, Sacerdos indutus cappa dicat in Eccleſia dicta officia defunctorum,& poſtea proceſſionaliter cũ cruce duobus luminarijs, & comitatur à ſex,vel octo clericis,& cũ hominibus, qui habent officiũ ſepeliendi mortuos intret pceſſionaliter intra clauſtra monaſterij,& omnes moniales proceſſionaliter cum ſua cruce eum ſpectant ad portam monaſterij,& ſic pręcedentibus monialibus, & ſubſequentibus, Sacerdote cum ſuis clericis omnes ſimul accedant ad locum,vbi eſt corpus monialis defunctæ,& eam portent ad locum ſepulturæ, vbi erit altare præparatum, & facta benedictione ſepulturæ incenſato corpore, ſparſa aqua benedicta,omnes cantantes reſponſoriũ,illa ſepeliatur, & cooperto ſepulchro,omnes ſimul proceſſionaliter reuertantur ad portam monaſterij.

6 Iſti clerici,quas qualitates debẽt habere? ℟. De-

℟. Debent eſſe bonæ vitæ,& famæ, & ætate matura, & electio horum clericorum, tàm in numero, quam in perſona, relinquitur arbitrio Epiſcopi, vel ſuperioris monaſterij, quia certa regula dari non poteſt.

7 In quibus,& propter quas cauſas, poteſt Epiſcopus dare licentiam,vt homines ingrediantur monaſteria?

℟. Cauſa infirmitatis,vel neceſſitatis, vt medico ſpirituali, & temporali ad miniſtranda ſacramenta,& ſepeliēdos mortuos,chirurgo tōſori,mulieri,quę ſciat mederi, procuratoribus, & officialib' ad opus, ſi ſit neceſſarium deferre aliqd in monaſterio ad quod vires mulierum non ſuppetunt, vt colere hortos,aſportare trabes, his omnibus,ad ſua officia exercēda poteſt dari licētia ſi talia officia per monachas, vel conuerſas, exerceri non poſſint motus proprius Greg. XIII. in bulla 36. cit. Rodriguez.tom.1.q.46.art.1. & q.47.ar.4. Azor. inſt.moral.p.1.lib. 13.c.8.& 9. Ioannes de la Cruz. de ſtatu.relig.lib.1.c.5. dub. 2.

8 Licentia ad ingrediendum,quomodo debet dari?

℟. In ſcriptis. Bulla ſupra dicta Greg. XIII.n.40.& 41.anno 1575.

9 Facultas data Epiſcopis à Conc. Trident. vt dent licentiam ingrediendi monaſteria, quomodo eſt intelligenda?

℟. Concilium hoc, reliquit arbitrio Epiſcopi,quia quotidie exurgunt tot nouæ neceſſitates inopinatæ, vt non poſſit certa regula aſſignari, & ſic plurimum confidit de Epiſcopi prudētia.

10 Epiſcopus, qui conceſſit licentiam ſine iuxta cauſa, & in caſibus non neceſſarijs ingrediendi monaſteria, eſt ne excommunicatus?

℟. Non,quia nullus canon hoc dixit, ergo, nec nos dicere debemus, licet Epiſcopus peccet.

11 Moniales facta profeſſione,cum qua cauſa poſſunt exire è monaſterio?

℟. Magni incendij, vel infirmitatis, peſtilentiæ,vel lepræ, vel hoſtium inuaſionis,in caſu aquæ ductus, vel ruinæ domus,vt ſi corruat dormitorium, in infirmitatibus contagioſis,& nociuis communitati monialium. Trid.ſynod.ſeſſ. 25. c. 5. Pius V. per ſuam extrauag. quæ incipit, circa paſtoralis Fr.Io. de la Cruz.verſ.an vero liceat.

12 Si aliqua monialis habeat infirmitatem ſibi ſoli nociuam, cui exeundo,è monaſterio remedium adhibetur, poterit ne dari licentia à Prælato, vt exeat?

℟. Si de conſilio medicorum periculum vitæ,aut grauis,& diuturna infirmitas probabiliter, timeatur, poterit Epiſcopus tunc dare licentiam; quia vita omnibus remedijs eſt ſaluanda. Nauar. Comment. 4. de regularibus, n.47.48.& 49. Azor.inſtit.moral.p.1. c.8. lib.13.

13 Cum qua licentia poteſt aliqua monialis è monaſterio exire, etiam cùm legitima cauſa?

℟. Cum licentia ſuperioris monaſterij in ſcriptis exprimendo cauſam, & tempus. Emanuel.quæſt. regul. to. 1. q.49.art.6.

14 Si moniales ſubditæ ſint regularib',ſufficit habere licentiam ſuorū generaliū, vel requiritur etiam licētia Epiſcopi?

℟. Emanuel.loco allegato, tenet reqri etiam licentiā Epiſcopi, ſed Fr. Io.de la Cruz. de ſtat. relig. lib. 1. c. 5. dub. 3. tenet in Hiſpania non eſſe neceſſariam licentiam Epiſcopi, ſed ſolum Prouincialium.

15 Qui ingrediuntur ſepta monaſterij ſine licentia, quam pęnam incurrunt?

℟. Ip-

℞. Ipſo Iure ſunt excommunicati, & abſolutio reſeruata eſt Papę, niſi ĩ mortis articulo. Bull. Pij V. de regular. publicata 23. Octobris 1566. Bull. Greg. XIII. publicata die 24. Iunij 1575. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 5. de regul.

16 Quã pęnã incurrũt Abbatiſſa, & moniales, quæ dant cõſiliũ, vel cõſentiũt, vt quis ingrediatur clauſtra monaſterij?

℞. Sunt excõicatę ipſo iure, & abſolutio reſeruata Papæ, & priuantur perpetuo officijs, & dignitatibus, & alijs pęnis bene viſis ſuo ſuperiori puniunẽ. Pius V. ĩ d. bulla, & Greg. XIII. vbi ſup.

17 Puer, qui non habet vſum rationis, ſi ingrediatur monaſterium, eſt ne excõicatus, vel ille, qui fecit eum ingredi?

℞. Puer non poteſt incurrere excõicationẽ, quia non hẽt vſum rationis, ſed ille, qui fecit eum ingredi, peccat, ſed non excõicatur, quia hæc pęna cum ſit grauiſſima, nõ eſt imponenda, niſi exprimatur. Nauar. commen. 4. de regul. n. 59. citans plura iura.

18 Epiſcopus põt abſoluere in delictis occultis in materia clauſuræ, tàm monialẽ conſentientem, quàm laicos intrãtes?

℞. Non, quia hæc abſolutio reſeruata eſt ſedi Apoſtolicæ in conſtitutione Pij V. de regul. & ibi declarata eſt facultas abſoluendi in delictis occultis, nõ habet locũ hoc in caſu, neq; eſt extendenda vltra dictam conſtitutionẽ.

19 Epiſcopus poteſt dare licentiam, vt mater, vel ſoror alicuius monialis ingrediatur ſepta monaſterij ad viſitandam filiam morientẽ, vel emittentem profeſſionem?

℞. Non, ſed ſolum Summus Pont. Rodrig. tom. 1. q. 64. nu. 11.

20 Nobiles fœminæ fundatrices monaſteriorum cum habent licentiam ingrediendi monaſteria, poſſunt ne in eis pernoctare?

℞. Non, niſi in breui explicetur, vt habetur in bulla Grego. XIII. quarta, & quadrageſima prima, vbi reuocanẽ omnes licentiæ antea datæ.

21 Quo Iure prohibitum eſt regularibus alloqui monialibus, & ſub qua pœna?

℞. Per congregationem Illuſtriſs. Cardinaliũ, & ſub pęna priuationis ſuffragij actiui, & paſſiui, & habet locum in regularibus, qui mittuntur ad prædicandum, ad dicendas Miſſas, & confeſſiones audiendas. Quaranta in ſumm. Bullarij, verb. monaſteria, pag. 348.

22 In Regnis Siciliæ, & Italiæ, vbi regulares nõ poſſunt colloqui cum monialibus ſine licentia Summi Pont. quid innouatum eſt?

℞. Sãctiſſimus Dominus noſter Vrbanus VIII. Sũmus Pontifex per Bullam expeditam anno 1624. ſui pontificatus anno 1. dedit facultatem Epiſcopis, & ordinarijs, vt per quatuor vices in anno, poſſint dare licentiã, vt aliqua monialis loquatur cum aliquo regulari cum his conditionibus, & requiſitis. Primo, quod loquutio fiat, ſi Ẽpo videbitur expedire. Secundo, quod monialis, & regularis ſint affines in primo, vel ſecũdo gradu cõſanguinitatis. Tertio, qđ loquutio non ſit in die Veneris, neq; Sabbati, neq; in die feſtiuo, neq; in tota quadrageſima, neq; ĩ Aduentu Domini. Quarto, quod licentia expreſſe detẽ in ſcriptis, & ĩ ea aſſigneẽ dies, & hora loquutionis, & regiſtreẽ ĩ officio Magiſtri notarij illius Curię. Quinto, qđ cõfeſſor ordinarius illius monaſterij ſit pręſens tẽpore loquutionis, & teneaẽ, cõſeruare dictã licentiã in ſcriptis. Sexto, qđ ſcultatrices dicti monaſterij, ſint pręſentes tẽpore loquutionis, vt expreſſe habetẽ in dicto breui,

Qqq cu-

cuius formã, & tenorẽ nullus Epũs, vel Iudex ordinarius poterit trãſgredi, cũ iſtę facultates ſint ſtricti iuris, & eas ampliare nõ liceat, & ad iſtã bullã ſunt reductæ cęteræ conſtitutiones Pij V. & Greg. XIII. & ita hæc vltima bulla Sãctiſs. D. N. Vrbani VIII dẽt obſeruari.

23 Moniales, quæ loquuntur cum regularibus, quam pœnã incurrunt, ſi non ſeruent formam dictæ bullæ?

℞. Eandem pœnam, quam regulares, & priuãtur voto actiuo, & paſſiuo per vnum annum.

24 Qui regulares excipiuntur, qui etiam ſi loquantur, non incurrunt has pęnas?

℞. Superior, cui incumbit cura monaſterij, viſitator, confeſſarius, & non extra ordinarius, & regulares, qui habẽt licẽtiã à ſacra cõgregatione regulariũ, quę raro cõcedit. Io. Baptiſta in priuilegio ord. mendic. tit. 20. n. 8. ſed hoc in Italia ſeruat. ſed non in Hiſpania.

25 Aliquis regularis, poterit eſſe confeſſor ordinarius in monaſterio monialium ſubiecto Epiſcopo?

℞. Hoc nullibi eſt prohibitum, & ſi ſit vir ſanctus, doctus, & prudẽs, poterit eſſe confeſſor ordinarius, & in hoc adiuuare Epũm, ſicut poteſt eſſe confeſſor extraordinarius in tẽpore, in quo à Conc. Trid. permittitur, vt habeant confeſſorem, extraordinarium.

26 Moniales tertij ordinis S. Franciſci, qui habitant in ſuis domibus, debent ne compelli, vt ſeruent clauſuram?

℞. Non, quia earum inſtitutũ non eſt, vt viuant ſimul in clauſtris.

27 In monaſterijs vbi non eſt clauſura, poteſt ne aliqua puella ſuſcipere habitũ religionis?

℞. Poſt publicationem Conc. Trid. non poteſt, quia omnia monaſteria tenentur obſeruare clauſuram. Bulla Pij V. ſupra allegata.

28 Colloquia cum monialibus, quibus perſonis, & quomodo debent permitti?

℞. In hoc ſeruanda eſt conſuetudo cõuentus monialium, licet licentia ſuperioris ſemper ſit neceſſaria. Fr. Emanuel loco alleg.

29 In obſeruatione clauſuræ, quam poteſtatem habent Epiſcopi?

℞. Magnam; quia tàm in monaſterijs, ſibi ſubiectis, quàm non ſubiectis, debent facere, vt obſeruetur, & punire non obſeruantes, & ad hoc monaſteria viſitare, & ingredi poterunt. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. capit. 5. de regularibus.

CAPVT XXIII.

DE DOTE MONIALIVM.

1 QVIS debet taxare numerum monialium, & dotem, ſeu alimenta?

℞. Epũs, conſideratis redditibus, eleemoſinis, qualitate Prouincię, & ſterilitate, vel abũdantia terrę. Nau. comm. 4. de regul. n. 57.

2 Dos, quæ datur debet ne recipi ante profeſſionem, vel poſt?

℞. Põt recipi ante, vel poſt, dũmodo ſi moriat monacha ante profeſſionẽ, dos reſtituat ſuis parentibus, dẽpto victu, & veſtitu. Trid. ſy. de regul. ſeſſ. 25. c. 16. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 3.

3 Si facta profeſſione, & dote non ſoluta moriatur monacha, quid agendum?

℞. Dẽt ſolui monaſterio à parentibus, qa legitimo Iure ſibi acquiſiuit, ẽt ſi in con-

contractu ſit conditio quod alimenta ſoluantur donec dos detur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16. cit. Azor. loco ſup. cit.

4 Pro dote, poteſt ne accipi mutuum, vel aliqua bona opera?

℟. Non, ſed illa pecunia, vel ſubſtentatio, quæ datur alijs monialibus. Trident. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16.

5 Aliquæ puellæ, quæ parentibus, & facultatibus deſtitutæ ſunt, poſſunt ne recipi in monaſterijs monialium ex cauſa paupertatis?

℟. Non debent tales recipi, ne detur occaſio Abbatiſſæ, & monialibus, vt onerent monaſterium, niſi ſit conſtitutio, vt ſine dote recipiantur; tunc talis fundatio, vt ſanctiſſima, ſeruanda eſt, Zerola in praxi Epiſcopal.

6 Si dote ſoluta, monialis moriatur ante profeſſionem, quid agendum?

℟. Reſtituenda parentibus, vel hæredibus abinteſtata, niſi forſan in aliqua ſcriptura obſtet in contrarium, tunc ſcriptura ſeruanda eſt, tamquam Ius particulare. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 3.

CAPVT XXIIII.

DE RESIGNATIONE BONORVM MONIALIVM.

1 SI ſit aliquod monaſterium monialium, quibus de ſuo inſtituto non licebat habere bona ſtabilia in cõmuni, poſſunt ne illa habere poſt Conc. Trid.?

℟. non, quia tales excipiuntur à concilio, & relinquuntur in ſua primæua inſtitutione. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 3. de regul.

2 Quæ monaſteria monialiũ poſſunt poſſidere bona immobilia?

℟. Omnia in communi ad ſuam ſubſtentationem. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 3. cit.

3 Bona mobilia, quæ acquirunt moniales, poſſunt illa poſſidere tanquam ſua?

℟. Non, ſed ſtatim debent tradi ſuperioribus, vt illa incorporentur monaſterio. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 2. de regul.

4 Superiores poſſunt dare bona ſtabilia alicui moniali, vt ea poſſideat, & recipiat vſumfructũ ad ſuam neceſſitatem?

℟. Non, ſed ſolum mobilia, & ad vſum tantum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 2. cit.

5 Quam pœnam incurrit ſuperior, qui cõtrarium facit?

℟. Biennio, actiua, & paſſiua vòce priuatur.

6 Quis poteſt dare facultatẽ, vt aliqua monialis habeat bona mobilia, vel introitus?

℟. Summus Pontifex. Nauar. in comment. 2. de regul. nu. 18. & 24. Azorius inſtitut. moral. part. 1. lib. 12. c. 9. quæſt. 2.

7 Si alicui moniali relinquatur aliquod legatum, vel pecunia, vel eam acquirat ſuo labore, poteſt ne pro ſua neceſſitate libere illam poſſidere?

℟. Nõ, ſed debet ponere in manu Abbatiſſæ, vt ipſa prouideat neceſſitatĩ illius monialis, & ſi ſuperfuerit aliq̃d, concedat communitati. Nau. & Azor. ſupra cit. Syluester in ſum. verb. religio. 6. nu. 7. Nauar. comment. 2. de regul. num. 14.

8 Licebit ne monialibus retinere redditus, ſiue cenſus certos relictos à ſuis parẽtibus, vt ex his ſubſtentẽtur in ſuis neceſ-

ceſſitatibus, vel infirmitatibus, præcipue ſi monaſterium non det omnes ꝓuiſiones ad vitam, neceſſarias, vel ſi ſit pauper, & non poſſit omnibus neceſſitatibus prouidere?

℞. Non, quia hoc eſt contra votũ paupertatis, ſed in iſto caſu debẽt iſti redditus Abbatiſſe cõſignari, vt ipſa libere prouideat neceſſitati talis monialis, & reliqua det communitati. tenet Syluester in ſumma verb. religio. 6. num. 7. Nauarrus commentario 2. de regularibus. n. 14.

9 Si Abbatiſſa noluerit prouidere neceſſitati talis monialis, cui relicti fuerunt redditus, quid debet agi?

℞. Abbatiſſa malefaciet; ratio eſt, quia non adimplet intentionem donantis illam eleemoſinã, ſed nihilominus talis monialis non habet aliquam actionem contra Abbatiſſam petendi tale legatum, quia eſt incapax per votum emiſſum paupertatis poſſidẽdi illa bona, bene tamen poterit repræſentare ſuam neceſſitatem ante ſuperiorẽ monaſterij, & ſi habuerit patientiã in hoc caſu plurimum merebitur.

10 Si aliqua monialis de licentia ſuperioris habeat aliquos redditus, incidit ne in aliquam pœnam?

℞. Non, quia concilium loquitur de redditibus proprijs, & inreuocabilib' per Prælatos, & quæ poſſidentur ſine eorum licentia. Io. de la Cruz, de ſtatu religioſor. lib. 1. c. 3. dub. 2.

11 Si moniales habeant aliquid ſuperfluum etiam per licẽtiam ſuperiorum, excuſantur ne à culpa, vel à pęna?

℞. A pœna, ſed non a culpa, quia tenentur dicere ſuo ſuperiori illud ſibi eſſe ſuperfluum Fr. Ioannes de la Cruz, vt ſupra.

12 Quis debet iudicare ſuperflua?

℞. Superiores, habita ratione neceſſitatis, perſonæ, & temporis. Fr. Io. de la Cruz, vt ſup.

13 Qua pœna punitur monialis habens ſuperflua?

℞. Si illa habeat ſine licẽtia, priuatur, biennio voto actiuo, & paſſiuo, non in electionibus, ſed in alijs rebus.

14 Renuntiatio, & obligatio à nouitijs facta, intra quod tempus debet eſſe; & cum qua ſollemnitate?

℞. Intra duos menſes ante profeſſionem, & cum licentia Epiſcopi, & non ſequitur ſuum effectum, etiam ſi ſit iurati, niſi ſequta profeſſione. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16. de regul.

15 Si aliquis faciat renuntiationem voluntate ingrediendi religionem, & poſtea ex aliquo accidenti non ingrediatur, talis renuntiatio, & donatio erit nẽ valida, ſi non expreſſit in renunciatione, quod faciat talem renũtiationem animo ingrediendi religionem?

℞. Talis donatio, & renuntiatio non erũt validæ, quia eadem militat ratio, ſiue illud exprimat in renuntiatione, ſiue illud ꝓbet per teſtes. Secundo, q̃a ſtandum eſt veritati, & nõ fictioni, neque calumnię. Tertio, quia ex plurib' cauſis poteſt contingere nõ exprimere cauſam, & ingreſſum religionis, ſcilicet, Primo ex verecundia, quia perſona erat nobilis, & negotium ſecretũ. Secundo ex imperitia tabellionis, vel Notarij. Tertio ex malitia illius, in cuius fauorem fit renuntiatio. Quarto ex timore, vel reſpectu, vel verecũdia, vel ignorantia, vel inaduertentia renuntiantis, vt ſi ſit idiota, puer, ignorans litteras; & ſi faciat renuntiationem in patrem, vel matrem, vel fratrẽ maiorem, & ideo hæc regula tenenda eſt ex mẽte cõcilij, & doctorum, quotieſ-

tieſcumq; cauſa finalis, vel impulſiua faciendi renuntiationem, fuit ingreſſus religionis; ſiue quis ingrediatur, ſiue ingreſſus, non faciat profeſſionē, & reuertatur, ſiue hæc cauſa exprimatē in ſcriptura, ſiue non, ſemper talis renuntiatio eſt nulla, & annullari debet à Iudicibus. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 16. ſupra cit.

16 Si in renuntiatione iſta exprimantur aliæ cauſæ, ſcilicet gratitudinis, beneficij recepti, vel amoris, & non exprimatur cauſa religionis, erit ne valida iſta renuntiatio ſine profeſſione?

℞. Hæc expreſſio cauſarum facit negotium magis obſcurum, ſed quoties probatur per teſtes, quod cauſa finalis talis renuntiationis, fuit ingreſſus religionis, ſiue exprimantur aliæ cauſæ, dēt talis renuntiatio declarari nulla, cum finis renuntiationis nō ſequatur; ratio eſt, quia non debet defraudari ſuis bonis propter illam bonam voluntatem, & deſiderium, quod habuit ſeruiendi Deo in religione, & ſicut concilium noluit, vt de bonis nouitij, aliqd accipiat religio, niſi ſequuta profeſſione, imò illud prohibuit ſub pœna excommunicationis, tàm dantibus, quàm recipientibus ſic noluit, vt donationes factæ intuitu religionis, ſiue exprimatur cauſa, ſiue non, eſſent validæ, & voluit, vt nullus ditaretur ſub ſpecie, & velamine ingreſſus religionis, niſi profeſſione ſequta. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 16. cit.

17 Puellæ, quæ educātur in monaſterijs, poſſunt facere renuntiationes, & obligationes?

℞. Poſſunt liberè, ſic quia concilium non loquitur, niſi de nouitijs, quæ ſuſceperunt habitum, vel volunt ſuſcipere, ne propter malam ſubiectionē, vel per malum conſilium, vel timorē faciant aliquam renuntiationem contra ſuam voluntatem, & ita, ſi aliqua puella exiſtens in monaſterio educationis cauſa, ibi renuntiat animo nubendi, vel viuendi, in celebratione talis renuntiatio erit valida; ratio eſt, quia non locus, ſed intentio facit irritam talem renuntiationem non ſequta profeſſione. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 16. cit.

CAPVT XXV.

DE SVSCEPTIONE HABITVS ET DE PROFESSIONE MONIALIVM.

1 INGRESSV religionis alicuius monialis, quid debet fieri?

℞. Si ſit dubium de ſua voluntate ne cogatur à parentibus, puella deducenda eſt ad matronas illi coniunctas, & non ſuſpectas, vel alias nobiles de mandato Epiſcopi, vbi libere poſſit exprimere ſuam voluntatem. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 17. de regul.

2 In qua ætate poteſt puella ſuſcipere habitum?

℞. In ætate duodecim annorum. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 17. cit.

3 Finito anno nouitiatus, quid debēt agere Abbatiſſa, & Superiores?

℞. Quas habiles inuenerint ad profeſſionem admittere, alias vero, è monaſterio eijcere. Trid. ſyn. ſeſſio. 26. c. 16. de regul.

4 In qua ętate poteſt moniales facere profeſ-

ſeſ-

feſſionem?

℞. In ætate 16. annorum. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 15. de regul.

5 Ad emittendam profeſſionem annus debet eſſe continuus, vel interruptus?

℞. Continuus, & ſi interrumpatur, ex aliqua cauſa, dẽt iterũ de nouo incipi. Tri. ſy. ſeſ. 25. c. 15. Nau cõſ. 32. de reg.

6 Quid eſt agendum ante profeſſionem puellæ?

℞. Ante menſem profeſſionis, præfecta, vel Abbatiſſa Epiſcopum certiorẽ faciat ſub pœna ſuſpenſionis arbitrio Epiſcopi, & Epiſcopus, vel eius Vicarius eam in libertate ponant, & exquirant, an coacta, vel libera ſit, & ſi habet conditiones, videlicet, ſciat legere, & cęremonias, & ſtatuta, iuxta regulam talis monaſterij. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 17. de regul.

7 Intra quod tempus debet Epiſcopus examen puellæ perficere, de cuius voluntate dubitatur?

℞. Intra viginti dies, & amplius in illo negotio non ſe debet intromittere.

8 Poteſt Epiſcopus facere examen alicuius nouitiæ ad petitionem alicuius volentis eam ducere in vxorem?

℞. Non, ſed ſuo tempore, ad petitionem vero puellæ toties quoties ipſa voluerit. Petr. Sanch. in ſum. præcepti decalogi. lib. 4. c. 18.

9 Ad quem ſpectat examinare libertatem puellæ in monaſterijs ſubiectis regularibus, tàm in ingreſſu, quàm in profeſſione?

℞. Ad Epiſcopum, & ordinariũ. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 17. cit.

10 Si Epiſcopus, vel eius Vicarius deputauerint aliquem ad faciendum tale examen, quis debet ſoluere expẽſas, quas fecerit in itinere?

℞. Epiſcopus, vel eius Vicarius, qa ipſi tenentur facere. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. cap. 17. cit.

11 In quo loco debet examinari libertas monialium ab ordinario?

℞. In Cratheris. Fr. Io. de la Cruz. de ſtat. religioſor. lib. 2. c. 8.

12 Si dubitetur de libertate puellæ, vbi debet examinari?

℞. Si Epiſcopo videbitur in Eccleſia monaſterij, vel in alio loco honeſto coram teſtibus, & Notarijs debet interrogari, an velit eſſe monacha, vel nubere, & quæ dixerit in ſcriptis debent redigi, & ſecundum eius voluntatem reſolutio à ſuperiore debet fieri. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 17. Zerola in praxi Epiſ. p. 1. verſ. moniales pag. 232. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 12. c. 1.

13 Si inhabilitas puellæ, vel nouitiæ perueniat ex infirmitate, vel alia cauſa, quæ tempore vinci poteſt, quid agendum?

℞. Superiores poſſunt illi prorogare nouitiatum pro tempore illis bene viſo, vt talis defectus ſuppleatur, tàm in viris, quàm in mulieribus. Trid. ſy. ſeſ. 25. cap. 17.

14 Si dubitetur an aliqua monacha profeſſa ſit baptizata, & ad cautelam iterum baptizetur, profeſſio facta erit ne valida?

℞. Non, ſed talis, poſt baptiſmum, debet profiteri: ratio eſſe poteſt, quia nõ poteſt profiteri ſtatus perfectionis ab illo, qui nunquam ingreſſus fuit per ianuam perfectionis, quæ è baptiſmus. c. cum itaque, de conſecr. diſt. 4.

15 Si aliqua puella ſuſcipiat habitum de facto, vel faciat profeſſionem ſine examine Epiſcopi, quid agendum?

℞. Epiſcopus in vtroque caſu puniat Abbatiſſam pœnis, & cẽſuris, & iubeat ne iterum fiat, & poſt ſuſceptum habitum eam examinet, poſt ſuſceptam ve-

vero profeſſioné non fiat examen; qa profeſſio tenuit. Sanch. in præcepto decalogi lib. 4. c. 18.

16 Si aliqua puella deſponſata ſuſcipiat habitũ, & ſit duodecim annorũ, vir tenebitur expectare quatuor annos vſque ad tempus profeſſionis?

℟. Affirmatiue. Petrus Sanchez, vbi ſupra.

17 Si per vim poſita fuerit aliqua puella in monaſterio, quid agendum?

℟. Epiſcopus dét punire eos, qui intulerunt vim, & facere voluntatem puellæ, etiam ſi ſit contra voluntatem eorum, qui illam ita vrgerunt. Trid. ſyn. vbi ſup.

18 Si aliqs pater inſtituat, quod ſi filia eius ingrediatur religionem, dentur illi cétum aurea ſcuta, iſte incurrit pęnam à concilio poſitam?

℟. Non, quia non inducit vim coactiuam, ſed inductiuam, & perſuaſiuam, de qua non loquitur Conc.

19 Quam pœnam incurrunt homines cuiuſcumque dignitatis, qui coegerint mulierem ad ingrediendum monaſteriũ, vel profeſſionem faciendam, vel dederint auxilium, vel conſilium his, qui faciunt talem vim?

℟. Excõmunicationis à Iure ipſo incurrendæ, pręterquam in caſibus à Iure expreſſis. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. c. 18. de regul.

20 Qui ſunt caſus à Iure expreſſi?

℟. Quando aliqua mulier propter reclusionem, vel ad faciendam pœnitentiam, vel ob timorem ne occidat eam eius maritus, vel alia perſona contra ſuam voluntatem ingreditur monaſterium.

21 Quam pœnam incurrit, qui impedit virginem volentem ingredi religionem, vel facere profeſſionem, & votum caſtitatis emittere?

℟. Anathematis à Iure, tamen excipiuntur mulieres, quæ vulgò conuertitæ appellantur, in quibus carum conſtitutio debet ſeruari. Trid. ſyn. ſeſſ. 25 cap. 18. cit.

22 Poteſt ne aliqua monialis ad religionem laxiorem, transferri?

℟. Non, ſicut, neque religioſus. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 19. de regul.

23 Si aliqua monialis velit petere, ſe per metum feciſſe profeſſionem, vel non habuiſſe ætatem, intra quod tempus, & coram quo debet ſuam cauſam ſequi?

℟. Si ſit ſubiecta regularibus, coram Epiſcopo, & ſuo ſuperiori, & intra quinquennium à die profeſſionis, & ſi ante cum habitu, vel ſine habitu diſceſſerit à religione, non auditur, imò, vt Apoſtata punitur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25 cap. 19. cit.

24 Monaſterium poteſt ne aliquid accipere de bonis nouitiæ ante profeſſionem?

℟. Nihil ſub pœna excommunicationis, tàm dantibus, quàm recipientibus, exceptis victu, & veſtitu, imo abeuntibus ante profeſſionem omnia reſtituantur, quod vt recte fiat, Epiſcopus per cenſuras ſi opus fuerit monaſterium poreſt compellere. Trid. ſynod. ſeſſ. 25. cap. 16. de regular.

CA-

CAPVT XXVI.

DE CONFESSORE EXTRAORDINARIO MONIALIVM.

1 QVOTIES in anno poteſt dari confeſſor extraordinarius monialibus, & qualis debet eſſe?

℟. Ad minus bis in anno, vir probatæ vitæ. Trid.ſyn.ſeſſ.25.c.10.de regul.

2 Si aliqua monialis petierit aliquem confeſſorem alicuius ordinis, debet ne ei dari?

℟. Si in tali confeſſore non ſit aliquod diſconueniens, & ſit vir probatæ vitæ, debet ei dari, vt illa monacha poſſit cum libertate, ſua confiteri peccata. Azor.inſtit.moral.p.1.lib.13.c.9.q.2. & Conc.Trid.ſeſſ.ſupra cit.

3 Poteſt Ep̃us dare confeſſorem extraordinarium monialibus ſibi non ſubiectis?

℟. Si regulares illum non dent, poterit quem maluerit, ſiue clericum, ſiue regularem. Zerola in prax. Epiſcop. par. 1. verb. moniales. Trid.ſynod. ſupra cit. cap.10.

4 Cum datur confeſſor extraordinarius, tenentur ne omnes cum eo confiteri?

℟. Non, quia cum ſit priuilegium illo vtuntur pro ſuo arbitrio. Trid. ſyno. ſeſſ.25.c.10. cit. omnia de confeſſore monialium debent ſeruari ſecundum, ea quę dixi ſuper lib.6. c. 6. de regularibus ex conſtitut. Gregorij XV. edita anno 1623. nonis Februarij ibi poſita, quia in iſta bulla datur maior facultas Epiſcopis, quam ante habebant.

CAPVT XXVII.

DE BENEFICIIS MONIALIBVS VNITIS.

1 SI monaſteria monialium habeant beneficium curatum vnitum, quis debet cōſtituere Vicarium perpetuum, vel amouibilem?

℟. Moniales debent præſentare, Epiſcopus approbare. Stephanus Quaranta in ſum.bullarum, verb. Vicarius perpetuus.

2 Quę portio debet aſſignari tali Vicario?

℟. Non debet excedere cētum aureos, nec minus quadraginta. Bulla Pij V. publicata die 15. Nouēbris 1567. quæ incipit, ad exequendum, Gonzalez ad regul. 8. cancellariæ. Gloſſ. 5. §. 3. num. 79.

3 Si beneficium nō ſit vnitum monaſterio, ſed moniales habeant Ius conferendi, quid agendum?

℟. In iſto caſu Epiſcopus debet præuio cōcurſu eligere digniorem, & moniales debent illum, & non alterum nominare. Trid.ſynod.ſeſſ.24.cap.18. de reformat.

4 Si beneficium ſit de iure patronatus monialium, quid agendum?

℟. Moniales eligant ex examinatis digniorem, & præſentent Epiſcopo, & ipſe eum inſtituat. Trident.ſynod. ſeſſio.24.cap.18. cit. de hoc dixi lib.9. c.19. de iure patronatus.

CA-

CAPVT XXVIII.

DE ELECTIONE ABBATISSÆ.

1 ABBATISSA poteſt ne eſſe perpetua ?
℟. Non,ſed triennalis. Bulla Greg. XIII. publicata die 4. Ianuarij 1583.quæ incipit,expoſcit debitum.

2 Tranſacto triennio,in quo non poteſt habere officium Abbatiſſa,poteſt ne iterum eligi?
℟. Bene poterit, & triennium debet computari a die,quo reliquit adminiſtrationem officij.d. Bulla Greg. XIII.

3 Abbatiſſa poteſt ne confirmari?
℟. De iure poterat, ſed per bullam allegatam Greg. XIII. non poteſt ſine licentia Summi Pont.

4 Si quis elector accipit omnes cedulas, & mittat ī capſulā electorū, & poſtea inueniat vnā ſciſsā, vel ſignatā,vel inueniat plures,vel minores,quid agendū?
℟. Omnes debet rumpere,& inde vrere,& facere de nouo aliam electionem maiori circumſpectione.Nau.Fr.Emanuel locis ſup.cit.

5 Abbatiſſa,& Prioriſſa, quam ætatem debent habere,& quas qualitates?
℟. Aetatis quadraginta annos,religionis octo annos poſt profeſſionē emiſſam; ſi non reperiantur his qualitatibus,pōt eligi ex alio monaſterio eiuſdem ordinis, & etiam ſi videbiť, conuenire ei,qui præeſt electioni,pōt eligi ex eodē cōuentu, monacha habens triginta annos ętatis,& quinq; annos religionis poſt emiſsā profeſſionē;hoc enim reliquit Conc. Trid. in arbitrio eius,qui præeſt electioni.Trid.ſyn.ſeſ. 25. de regul. c.7.

6 Si in vno cōuētu Abbatiſſa eligať ex alio cōuentu eiuſdē ordinis electa, cū qua licentia poteſt exire, è ſuo conuentu ?
℟. Non eſt neceſſaria licētia Papę,ſed ſufficit Epi, & debet venire via recta cum honeſto comitatu. Quaranta in ſum.Bullarum, verb.Abbatiſſa.

7 Qui præeſt electioni Abbatiſſę,poteſt ne ingredi clauſtra monaſterij , etiam ſi ſit Epiſcopus,vel alius ſuperior ?
℟. Nō,ſed ante cancellorum feneſtras ſuſcipiat vota Trid.ſy.ſeſſ.25.c.7.cit.

8 In quibus caſibus, qui præeſt electioni, poteſt ingredi ſepta monaſterij,& ſuſcipere vota intra cancellos ?
℟. Quādo iudicauerit dictā electionē nō poſſe fieri canonice ipſo non intrāte propter inquietudinē monialiū, ob periculū rixarum inter ipſas, aut ſi timeať mors,vel vulnus alicuius monachæ, vel ob alias iuſtas cauſas ; ratio eſt, qa cōciliu ſi in alijs neceſſitatibus dat facultatē,vt ſuperior ingrediatur, multo magis pie poteſt interpræta ri, quod eā concedat ad rem tanto neceſſariam,præcipue,qa bona electio ſępe ex præſentia Prælati pendet. Fr.Io.de la Cruz de ſtatu religioſor. lib. 1. c. 5. dub. 1. concl. 3. notab. 3. vbi expreſſe hoc tenet .

9 Si monaſteriū ſit ſubditum regularibus, vel exemptum,quis debet præeſſe electioni Abbatiſſæ?
℟. Epus, vel alius pro eo ſimul cū ſuperiorib' illius ordinis, & ſingulis annis dēt accipere rationē bonorū monialiū ſimul cū ſuperioribus ex cōſtit. noua Greg.XV.edita ann. 1623.nonis Februarij poſita ſupra c.4. de regul.

10 Vna monialis poteſt præeſſe duobus monaſterijs ?

 ℟. Non,

℟. Non, imò intra ſex menſes tenetur renũtiare vnum, alias ipſo iure oĩavacant. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 7. de regul.

11 Abbatiſſa quomodo debet eligi?

℟. Per vota ſecreta, & nõ ſuntſupplẽdæ voces abſentiũ, & qui contrarium permiſerit inhabilis exiſtit ad officia obtinenda in perpetuum. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 6. de regul.

12 In electione Abbatiſſæ poteſt Epus, vel ſuperior ſuſcipere vota oretenus?

℟. Poterit coram duobus teſtibus, vel ſuo Vicario, & ſecretario, & talis electio diceẽ ſecreta, & erit bona. Fr. Emanuel queſt. regularium. to. 2. q. 51. art. 6 & 8. Zerola in prax. Epiſcop. p. 1. verb. Abbatiſſæ. §. 6.

13 Corã quibus teſtibus debet fieri electio Abbatiſſæ?

℟. Qui preeſt electioni eligat duas, vel tres perſonas, ſi fieri põt in dignitate conſtitutas, & ſi non, duos clericos bonæ, & approbatæ vitæ. Fr. Emanuel quæſt. regul. to. 2. q. 51. art. 6. & 8.

14 Si in aliquo conuentu deputentur quatuor, qui omnium vota recipiant, erit ne bona electio?

℟. Erit, & ſecreta. c. qa ꝑpter, de elect.

15 Poteſt Epiſcopus ſubdelegare electionem Abbatiſſæ?

℟. Poteſt, ſi ſit impeditus. Quaranta in ſum. bullarum, verb. Abbatiſſa.

16 Quid debet fieri, finita electione?

℟. Debet eam notificare monialibus, & tradere ſigillũ, claues, & conſtitutiones Abbatiſſæ de nouo electæ, & eã cõfirmare, & inſtituere in officium, & omnes Monachæ debent præſtare illi obedientiã, & canere (Te Deum laudamus) Fr. Emanuel loco alleg.

17 Noua Abbatiſſa electa, põt ne benedici?

℟. Poteſt ſi intra primũ annũ ſui officij petat ab Epiſcopo benedictionem. Quaranta, verb. Abbatiſſa.

CAPVT XXIX.

DE EDVCANDIS.

1 PVELLAE, quæ educanẽ, vſq; ad quem annum ſuæ ætatis debẽt retineri?

℟. Vſq; ad vigeſimum quintum annũ, quo completo, debent ſtatum nouũ accipere, vel e monaſterio exire.

2 De qua ætate debent recipi educandæ?

℟. Nec minores ſeptimo, nec maiores vigeſimo quinto. Zerol. p. 1. verb. moniales. §. 11.

3 Quæ cõditiones requiruñẽ, vt aliqua educanda ſit in conuentu monialium?

℟. Decẽ. Prima ſine ancillis. Secunda, ſi ſemel egrediaẽ ſine licentia non amplius põt reuerti. Tertia tenetur ad clauſurã, & obedientiam ſuperiorum. Quarta recipitur cũ licẽtia Epi in ſcriptis. Quinta de conſenſu Abbatiſſæ. Sexta, ſi exierit ad ſe curandam, & iterum reuertatur, debet interuenire noua licentia Epiſcopi, & nouus conſenſus Abbatiſſæ, & monialium. Septima quod vtatur veſtitu honeſto virginali modeſtiæ, & pudori conueniente. Octaua quod non ſit ſuper numerum præfixum educandarum. Nona, quod quolibet ſemeſtri ei anticipata ſoluatur portio pro alimentis. Decima, quod ſit locus ſeparatus à loco, vbi degunt aliæ moniales, profeſſæ, & nouitiæ pro dormitione, & laborerio. Fr. Emanuel to. 1. q. 46. art. 10. Zerola in praxi Epiſcop. p. 1. verb. moniales.

Puel-

4 Puellæ,quæ in monaſterio educātur,debent ne vti veſtitu monialium,vel ſæcularium ?

℞. Veſtitu ſæculari decenti, & honeſto, & conuenienti virginali pudori. Zerola in prax. Epiſcopi par. 1. verb. moniales.

5 Poteſt ne Epiſcopus dare licentiam, vt puella illuſtris, quæ educatur in monaſterio, habeat ſecū famulā ſęcularē?

℞. Non, ſed ſolus Papa, & obtenta licētia, talis famula amplius è monaſterio non debet exire, & ſi exeat, non poteſt reuerti.

6 Puellis, quæ educantur, poteſt ne dari licentia, vt exeant ad ſe curandum in domo patris ſui, vel alterius conſanguinei?

℞. Poteſt conſulto, & in ſcriptis. Stephan. Quaranta in ſumm. bullar. verb. monaſteria.

7 Si tales puellæ velint reuerti in monaſteriū recuperata ſanitate, debent ne recipi?

℞. Debent cum licentia Epiſcopi, & nouo cōſenſu Abbatiſſæ, & monialiū. Emanuel Rodriguez tom. 1. quæſt. regul. q. 46. art. 10.

8 Si puella, quæ educatur ſine licētia exeat extra monaſterium, quam pœnam incurrit ?

℞. Nullam, ſed non debet iterum in monaſterio recipi. Zerola in prax. Epiſcop. verb. moniales. Steph. Quaranta §. de puellis, verb. monaſteria.

9 Si puella, quæ educatur, exeat è monaſterio ſine aliqua cauſa, debet ne iterum recipi?

℞. Ad educationem, non, ſed ad ſuſcipiēdum habitum religionis, poteſt recipi de licentia Epiſcopi, & conſenſu Abbatiſſæ, & monialium ſoluta dote. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 5. de regul.

10 Tales puellæ, quid debent obſeruare?

℞. Debent ſeruare clauſurā, ſicut moniales, & eſſe ſubiectæ Abbatiſſæ ſicut aliæ moniales.

11 Puellæ, quæ in monaſterio educantur, quando debent reſtitui patri, vel perſonæ, quæ eam ibi miſit?

℞. Quandocumq; pater eam petierit. Zerola loco alleg.

12 Mulieres nobiles poſſunt recipi in abſentia ſuorum coniugum in monaſterijs educationis cauſa?

℞. Poſſunt de licentia Epiſcopi, & cōſenſu Abbatiſſæ, & monialium, niſi in conſtitutione monaſterij contrarium ſit cautum. Zerola in prax. Epiſcop. p. 1. verb. moniales. §. 10. Steph. Quaranta verb. monaſteria. §. de puellis cauſa educationis.

13 Mulier cōiugata, ex qua cauſa poteſt recipi in monaſterio?

℞. Solum ex cauſa periculi mortis, & ceſſante periculo, debet exire. Zerola verb. moniales.

14 Mulier coniugata, ſi venit in ſuſpitione adulterij, poteſt recipi in monaſterio?

℞. Poteſt de licentia Epiſcopi, & conſenſu Abbatiſſę, ſi conſtitutiones monaſterij non repugnent; ſed aduertendum eſt, quod ſi laborauit probabili ſuſpectione adulterij non debet recipi. Zerola verb. moniales in prax. Epiſcop. par. 1.

15 Mulieres in diſcordia cum maritis, ſi timeant ſęuitiam mariti propter honeſtas cauſas, debent ne recipi in monaſterio ?

℞. Poterunt de licentia Epiſcopi, & conſenſu Abbatiſſæ, & monialium reci, & ceſſante cauſa debent exire. Zerola loco allegato.

16 Viduæ bonæ famę, & magnæ nobilitatis, poſſunt recipi in monaſterio educa-

tionis cauſa?

℞. Non, neq; Epiſcopus poteſt dare licentiam ſed ſolum Summus Pont. & ſi eam dederit, tales viduæ debent ſeruare clauſuram ſicut ceteræ moniales. Zerola verb. moniales. §. 12. & Fr. Io. de la Cruz. par. alleg.

17 Viduæ poſſunt recipi in monaſterio ad ſuſcipiendum habitum religionis?

℞. Poſſunt, ſicut virgines, nam de illis Paulus dixit, quod mortuo viro mulier liberata eſt à iugo, & poteſt liberè, vel nubere, vel ingredi religionē.

18 Neophitæ, & cathecumenæ, poſſunt ne recipi in monaſterio, educationis cauſa?

℞. Poſſunt cū licentia Epiſcopi, & conſenſu Abbatiſſæ, & monialium. Azor. p. 1. lib. 13. c. 8.

19 Puellæ, quæ ex hoſpitalibus, vel alijs pijs locis ſunt deductæ, & vocātur expoſitæ, debent ne admitti in monaſterijs monialium?

℞. Poſſunt ad ſeruiendum monaſterio in communi. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 13. c. 8.

20 Si ſit conſuetudo, vt iſtæ puellæ, quorū Patres non cognoſcuntur, qui eijciuntur ad portas Eccleſiæ, exeant proceſſionaliter per vias ciuitatis, debent ne iterum recipi in monaſterio?

℞. Debent ſi reuertantur comitatæ à pijs matronis cum proceſſione, ſicut exierunt. Azor. loco alleg.

21 Si in monaſterijs monialium ſit immemorabilis conſuetudo, vt ancillæ ſeculares in habitu ſæculari ad negotia monaſterij exeant, & reuertantur, debent ne obſeruari?

℞. Non, imò talis conſuetudo immemorabilis non refragatur ex declaratione Illuſtriſs. Cardinaliū ſeſſ. 25. c. 5.

22 Mulieres religioſæ in cōmuni viuentes, ſi non faciunt profeſſionē, cui ſubſunt?

℞. Epo, etiā ſi non faciunt profeſſionē. Ant. Butr. c. 2. de foro compet.

CAPVT XXX.

DE SEMINARIO.

1 QVIS poteſt inſtituere in Eccleſijs ſeminarium?

℞. Epiſcopus poteſt eligere in ſua diœceſi vnum, vel plura, vt ſibi videbitur conuenire. Trid. ſyn. ſeſſ. 23 c. 18. de reform.

2 Si ex paupertate in aliqua diœceſi ſeminarium erigi nō poteſt, quid agendū?

℞. Ad minus eligantur Magiſtri grammaticæ, & muſicæ, qui gratuito doceant, alantur ex fructibus beneficiū. Conc. vbi ſup.

3 Locus vbi ædificandum eſt ſeminarium, in qua parte debet eſſe, & à quo debet eligi, & à quibus approbari?

℞. Debet eſſe in commodiori loco ciuitatis, & debet eligi ab Epiſcopo, & approbari à Pretore, Iuratis, & Rectorib' clericis, & vniuerſa ciuitate, quorū intereſt, in hoc omnes ſunt audiendi quod melius fuerit eligendum ab Epiſcopo. Conc. loco alleg.

4 Quis poteſt facere, & mutare cōſtitutiones ſeminarij?

℞. Epiſcopus cum duobus de capitulo ſenioribus à ſe eligendis poterunt mutare, & reformare conſtitutiones, & alias nouas ponere ſecundū temporis conditionem pro, vt neceſſitas dictauerit Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18. cit.

5 Iſti duo de capitulo, & de clero ad gubernationē ſeminarij, à quo debent eligi?

℞. Vnus

℞. Vnus de capitulo, ab ipſo capitulo, & alius de clero, ab ipſo clero. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 18. cit.

6 Canonici, & clerici ſemel electi ad gubernationẽ ſeminarij, poſſunt ne mutari?

℞. Non, quia ſunt perpetui. Zerola in praxi Epiſc. p. 1. verb. ſeminarium.

7 Iſti ſic electi, quid debent agere?

℞. Regere ſeminarium, adiuuare Epiſcopum ſumere rationes, & computa, & reddere rationem Epiſcopo, de omnibus rebus. Zerola, vt ſup.

8 In quibus caſibus tenetur Epiſcopus deputatorum conſilio vti?

℞. In vnione beneficiorum, vel in aſſignatione fructuum pro ſuſtentatione ſeminarij, alias vnio erit nulla. Trident. ſy. ſeſſ. 23. c. 18. cit.

9 Quid pōt facere ſolus Epiſcopus ſine deputatorum conſilio?

℞. Exactionem redituum; quæ ſolo Epiſcopo competit. Zerola, vt ſup.

10 In electione, & expulſione, & viſitatione fabricę, & conſtitucionibus faciendis, quomodo debet Epus procedere?

℞. Adhibito conſilio deputatorũ poteſt conſtituere quod ſibi magis videbitur expedire. Zerola loco alleg.

11 Quis debet viſitare perſonas ſeminariorum, & eorum domos?

℞. Epiſcopus frequenter, & diſcolos punire, & expellere ſi opus fuerit. Tri. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18. cit.

12 Quis debet accipere rationem redituum & facere calculos in ſeminario?

℞. Epiſcopus ſingulis annis, præſentibus quatuor deputatis. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18. cit.

13 Quis debet finire, lites, & determinare, ſi oriantur, ſuper vnionibus factis ſeminario, & proprietates meliores locare, & miniſtrare, ponere Rectorem, & ſeruos?

℞. Epiſcopus cum dictis deputatis, & poteſt diminuere moderare, & augere dictas aſſignationes, & vniones, & oĩa neceſſaria ad conſeruationem dicti ſeminarij ſtatuere. Zerola in praxis Epiſc. p. 1. verb. ſeminarium.

14 Quis debet aſſignare fructus, & prouentus, vt alantur pueri, & eorum Magiſtri, & ad faciendum ædificium?

℞. Epiſcopus cum conſilio deputatorum, ex menſa Epiſcopali, & capitulari, & ex fructibus beneficiorũ, vel vnire beneficia ſimplicia, & præſtimoniales portiones inuitis etiam poſſeſſoribus, & in quocumq; menſe vacantia, etiam ſeruata. Trid. ſy. ſeſſ. 23. c. 18. ſed hæ vniones debent fieri abſq; prȩiudicio poſſidentium.

15 Ex quibus beneficijs debet vnio fieri?

℞. Primum ex beneficijs ſimplicibus, vel præſtimonialib' portionibus, quæ non habent onus, nec curam animarũ, & ſi non ſint talia beneficia in illa dięceſi, vel non ſint ſufficientia ad ſubſtẽtationem ſeminarii, debent fieri contributiones, ex mẽſa ẽpiſcopali, & capitulari, & ex fructibus beneficiorum, rata pro quantitate. Trid. ſy. ſeſſ. 23. c. 18. vt ſupra.

16 Quando debent fieri vniones, & cũ quibus conditionibus?

℞. Abſq; præiudicio poſſidẽtium, ita vt ſi poſſidentes velint renuntiare dicta beneficia, vel pmutare, libere poſſint illud facere ſine impedimẽto vnionis, quia vnio facta in ſeminario non ſortitur ſuum effectum, niſi quando vacat per mortem, vel ingreſſum religionis, vel per delictũ. Zerola vbi ſup.

17 Quę perſonæ ad contributionem, & ſubſtentationem ſeminarij tenentur?

℞. Cardinales, Epiſcopi, clerici, monaſteria exempta, hoſpitalia, collegia, pen-

penſionarij, & deniq; quilibet, q poſſident beneficia, etiam ſi ſint perpetuo vnita. Zerola loco alleg.

18 Quam partem debent contribuere, vel in qua ſpecie, in fructibus, vel ĩ pecunia?
℟. Non debet excedere dimidiam decimam, fructibus, & expenſis deductis, ne grauentur, & cõtributio debet eſſe in pecunia, vel fructibus. Zerola loco alleg.

19 Quæ beneficia non poſſunt ſeminario vniri?
℟. Curata, canonicatus, ſimplicia iuris patronatus, vel vnita alicui opere pio, nec quæ data ſunt in commẽdam, nec beneficia, quæ neceſſario requirũt perſonalem reſidentiam. Zerola in praxi Epiſcopali, loco alleg.

20 Canonici teneñt contribuere de groſſa, an de diſtributionibus quotidianis, & manualibus?
℟. De groſſa. Zerola loco alleg.

21 Si tota præbenda conſiſtat in diſtributionibus quotidianis, canonici tenentur ne contribuere?
℟. Non, nec de incertis prouentibus, neq; de eleemoſinis, neq; de incertis prouentibus, neq; de bonis ſæcularibus, ſed ſolũ de groſſa. Zerola vbi ſup.

22 Si beneficium habeat penſionem, quis tenebitur contribuere?
℟. Deducta penſione, & expẽſa, de reliquo vero tenetur contribuere. Zerol. loco allegato.

23 Fabricæ Eccleſiarum, tenentur ne contribuere?
℟. Tenentur de fructibus certis. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 18. alleg.

24 Si ſit aliquod beneficium vnitum alicui collegio, vel ſeminario, tenetur ne contribuere?
℟. Si actu doceant ſtudentes ad cõmune Eccleſiæ bonum promouendũ, tũc non tenentur contribuere de ijs, quæ ſunt neceſſaria, ad ſubſtentationem ſeminarij; de ſuperfluis vero tenentur contribuere rata pro quãtitate. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18. cit.

25 Super hoſpitali laicali, poteſt ne poni taxa pro ſeminario?
℟. Si non habeat bona Eccleſiaſtica, niſi tantum bona ſæcularia, nõ. Zerola loco alleg.

26 Si in ſeminario actu non exiſtant ſcholares, nec Magiſtri, poteſt, Epiſcopus facere vnionem beneficiorum?
℟. Non, quia vnio requirit ſeminariũ erectum.

27 Si Epũs vniat ſeminario aliquod beneficiũ ante vacationem, & poſtea vacet in menſe reſeruato, ſortiẽ ne talis vnio ſuum effectum?
℟. Si Epiſcopus ſeruauit formam Cõcilij, vnio ſortitur ſuum effectum. Zerola loco alleg.

28 Si aliqua perſona affecta ſedi Apoſtolicę habeat beneficium affectum, poterit ne Epiſcopus ante vacationem vnire tale beneficium ſeminario?
℟. Non, vt fraudes tollantur. Zerola loco alleg.

29 Si bona alicuius Eccleſiæ ſint in vna diœceſi, & Eccleſia in alia, cui ſeminario eſt facienda contributio?
℟. Seminario in cuius diœceſi Eccleſia ſita eſt. Zerola loco alleg.

30 Si collegium, hoſpitale, vel cappella ſint in vna diœceſi, & habeant aliquod beneficium vnitum in alia diœceſi, cui ſeminario eſt facienda?
℟. Seminario vbi ſitum eſt beneficiũ.

31 Beneficia reſeruata ſedi Apoſtolicæ vacantia per obitum, poterit ne Epiſcopus vnire ſeminario?
℟. Poterit, niſi ipſe prius beneficium aliquod, in menſe ſuo vacans, cõtulerit

rit

rit alicui perſonæ,& nō ſeminario; tūc enim debet relinquere liberam prouiſionem Summi Pont. ſicut ipſe habuit ſuam; quia non eſt licitum, vt de pane alieno det eleemoſinam,& reſeruet.

32 In ſeminario, quis numerus puerorum debet eſſe?

℞. Solum, qui cōmode ali poſſint, ſecundum introitum ſeminarij, ſecundū iudicium Epi,& deputatorū, qui poſſunt minuere,& augere numerum pro temporum varietate. Zerola in prax. Epiſc. verb. ſeminarium.

33 Quas qualitates,& ætatem debent habere, qui debent recipi in ſeminario?

℞. Debent attingere ad minus duodecim annos, & eſſe ex legitimo matrimonio nati,& ſcire legere, & ſcribere competenter,& debent eſſe naturales illius diœceſis,& habere bonam indolem, ita vt de eis ſperetur poſtea Eccleſiæ debere eſſe vtiles,& pauperes prę feruntur diuitibus. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. cap. 18. cit.

34 Duodecim anni ætatis ad recipiendum aliquem in ſeminario, debēt ne neceſſario eſſe completi?

℞. Sufficit attigiſſe, ſi iudiciū ſuppleat ætatem; q̄a eſt res fauorabilis,& ponit̄ pro forma. Zerola loc. alleg.

35 Si quis recipiatur in ſeminarium,& poſtquam educatus eſt,& didicit litteras, grammaticam, rethoricam,& artes liberales non habeat voluntatem, recipiēdi ordines ſacros, ſed nubendi, debet ne cogi ab Epiſcopo, vel Rectore, & Deputatis ſeminarij, vt neceſſario recipiat ordines ſacros?

℞. Non, ſed Ep̄us, Rector ſeminarij,& Deputati ſolum tenentur eum monere, vt recipiat dictos ordines ſacros, quia educatus fuit de bonis Eccleſiæ ea intētione, vt perpetuo ei inſeruiat; ratio eſt, quia ordo ſacer cum ſit ſacramentum Eccleſiæ requirit liberam voluntatem in ſuſcipiente, & cogi non debet,& Ep̄us,& Deputati ſatisfaciūt muneri ſuo, ſi tempore receptionis talis pueri habuerunt ſpem, eum Eccleſiaſticis miniſterijs perpetuo inſeruiturum, quia erat bonę indolis. Trid. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 18. §. in hoc vero collegio.

36 Si quis, qui educatus fuit in ſeminario, ſumat vxorem ex hoc facto, Ep̄us, vel Rector ſeminarij, poteſt petere ab eo, vt ſoluat alimenta, quæ in ſeminario conſumpſit?

℞. Si talis fuit in ſeminario toto tempore intentione inſeruiēdi Eccleſiæ,& & poſtea tempore ordinationis ex aliquo accidente mutat voluntatem, & mauult nubere, quia iudicat ſtatū matrimonij ſibi eſſe magis conſentaneū ad ſalutem animæ ſuæ; ab iſto nihil poteſt peti, quia cauſa accidentalis, quæ poſt factum prouenit, non vitiat præterita facta; ſi vero quis aſſiſtat in ſeminario ea intentione, vt non ſit clericus, ſed ſæcularis, tunc iſte talis tenetur reſtituere alimenta, quæ ipſe conſumpſit in ſeminario, quia ſunt contra voluntatem dantis,& pręter intentionem Sancti Concilij Tridentini.

37 Cum eo, qui ingreditur ſeminarium, vel cum ſuis parentibus, poteſt Ep̄us, vel Rector ſeminarij facere pactiones, vel contractus, quod neceſſario teneatur ſe ordinare, vel ſeruire in diœceſi duos annos, vel ſoluere alimenta, quæ cum eo conſumuntur in dicto ſeminario?

℞. Si talis non habeat ætatem obligatio nulla erit, ſi vero fiat cum patre, vel parente, qui poteſt paciſci, poterit peti pœna temporalis, ſed nō poterit cogi, vt talis ordinetur; ratio eſt, quia cōditio,

ditio, vt talis ordinetur, eſt cōditio iuſta, & ſic pœna poteſt exigi, & quia in ordine requiritur voluntas, non debet talis cogi ad ſuſcipiendos ordines.

38 Si quis ſit pauper, & pater eius fecit dictā obligationē, ſcilicet quod eius fili' ordinaretur ſuo tempore, vel ipſe ſolueret expenſas ſeminario, & Epūs, vel Rector ſeminarij certo ſcit, quod talis ordinatur inuitus, ne pęnam pecuniariam ſoluat, in iſto caſu q̃d debet Epiſcopus facere?

℟. In iſto caſu, facto examine, quod talis ordinatur contra ſuam voluntatē, nō debet petere pęnam pecuniariam, quia maximum damnum eſt, quod aliquis recipiat ordinem cōtra ſuam voluntatem, & minimum inconueniens, vt ſeminarium non recipiat illam pecuniam, præcipue cum talis educatus in ſeminario in litteris poſſit prodeſſe populo, & Eccleſiæ Dei, & Eccleſia omnes amplectitur.

39 Filij diuitum excludūtur ne à ſeminario?

℟. Non, ſi ſuis ſumptibus alantur, & trimeſtri anticipata ſolutione. Zerola in prax. Epiſc. verb. ſeminarium. Trid. ſy. ſeſſ. 23. c. 18. cit.

40 Filij diuitum, quem habitum debent portare, & quomodo ſunt educandi?

℟. Habitum, quem maluerint ſæcularem, vel Eccleſiaſticum diſtinctum ab alumnis, & ex eiſdem magiſtris debēt edoceri, & eadem, cura gubernari, in eodem triclinio mādùcare, in ſeminario pernoctare, regulam aliorum obſeruare ſub eadem diſciplina educari, ſicut hodie fit in ſeminario Romano fundato à Greg. XIII.

41 Pueri, qui aluntur ex redditibus ſeminarij, quem habitum debent portare?

℟. Statim cū recepti fuerint accipiāt primam tonſuram, & portent habitū clericalem alicuius coloris in modum collegij ita, vt dignoſcantur. Zerola loco alleg.

42 Quas ſcientias debent ediſcere, qui ſunt in ſeminario?

℟. Grammaticam, rethoricam, philoſophiam, theologiam, ſacros canones, cantum planum, & figuratum, computa homilias ſanctorum, caſus conſciētiæ, cęremonias Eccleſiæ, quia iſti tales, qui ex fructibus Eccleſiæ aluntur, ad ſeruitium Eccleſiæ dedicantur; de his omnib' poſſunt in ſeminario, erudiri ad arbitrium tamen Epiſcopi, prout commoditas magiſtrorum ſeſe obtulerit. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18. cit. & Zerola loco alleg.

43 Qui educantur in ſeminario, in quibus miniſterijs debent ſeruire Eccleſiæ?

℟. In omnibus, in quibus poſſunt Eccleſiam adiuuare, ſecundum vniuſcuiuſq; ſufficientiam, ita vt, qui ſcit canere, cantet cum cantoribus, qui eſt de Epiſtola, cantet Epiſtolam, qui eſt in minoribus ordinibus portet candelabra, ceroſærarium, ita vt omnia miniſteria ordinum maiorum, & minorū ab eis obſeruentur, & debent ſaltem dominicis diebus, & feſtiuis aſſiſtere in choro ad Miſſam, & Veſperas præſente, & abſente Epō; ratio eſt, quia ad hoc aluntur, & inſtituti ſunt, vt ſeruiāt Eccleſiæ, & ex iſto habitu, & conſuetudine ſunt perfecti Sacerdotes, & regant Eccleſias illius diœceſis, & dent exemplum virtutis, & litterarum alreris, & adiuuent Epiſcopum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 18. Zerola loco alleg.

44 Qui ſunt in ſeminario, quam regulā debent ſeruare?

℟. Debēt audire Miſſam ſingulis diebus, ſeruire Eccleſijs Cathedralibus diebus dominicis, & feſtiuis, ſingulis men-

Digitized by Google

menſibus confiteri,& cõicare,reliquũ tempus debent conſumare in ſtudijs, vt proficiant.Trid.ſy.ſeſſ. 23.c.18.cit.

41 Ex fructibus ſeminarij,qui debent ali vltra pueros?

℞. Rector,Miniſter,Magiſtri,ſerui,neceſſarij,ſecũdũ Epiſcopi diſpoſitionẽ.

42 In his recipiendis,vel expellẽdis indiget Epiſcopus conſilio Deputatorum?

℞. Non, quia in ijs ſupremam habet auctoritatem.

43 Qui magiſtri debẽt quæri pro ſeminario?

℞. Grammatici, muſici, philoſophi,& aliarũ ſcientiarũ,& ſi inueniẽtur, ex ſocietate Ieſu,oĩbus alijs ſũt anteponẽdi propter maximam charitatem, quã dicta religio habet in educandis pueris, & ſcientia·Zerola loco allegato.

44 Pôt ne Epiſcopus facere, vt dignitas,quę vocaẽ ſcholaſticus,legat in ſeminario?

℞. Poteſt non ſolum eum cogere, ſed etiã alias dignitates, & canonicos, q habent officium,legendi, vt doceant in ſeminario, & iſti tales nihil debent recipere ex fructibus ſeminarij. Trid. ſyn.ſeſſ. 23.c.18. cit.

45 Si aliqs in prima tonſura ſit in ſeminario, vel alatur ſoluendo mercedem,vel ſeruiat,gaudebit ne priuilegio fori?

℞. Gaudebit, quia æquiparatur quaſi deſeruirent Eccleſiæ de Epiſcopi licentia.Zerola loco alleg.

46 Conuictores,qui alũtur ſuis ſumptibus, gaudent ne priuilegio fori?

℞. Si habeãt primã tõſurã,gaudẽt ſine dubio priuilegio fori, quia ibi ſeruiũt Eccleſię,& ſe inſtituũt in litteris,& virtutib' cũ cõſenſu Epi Zerol.loco alleg.

47 Quando fit concurſus beneficiorũ,& eſt aliquis, qui educatus fuit in ſeminario,quid tenetur Epiſcopus facere?

℞. In æqualitate Epus debet eligere alumnũ ſeminarij. Primo, quia ad hoc officium fuit educatus. Secundo, quia ſunt maioris notitiæ vitæ,& virtutis illius, qui ante oculos Epi per totos annos perſeuerauit in illa domo religionis,quã alterius, qui alibi fuit educatus. Tertio, vt reliqui, q in ſeminario ſunt moti pręmio ſui ſocij cum maiori feruore perſeuerẽt in literis, & virtutibus. Quarto, quia tunc Epiſcopus colligit fructuum, vel pomum ex ſuo proprio horto.

CAPVT XXXI.

DE RELIQVIIS, VENERATIONE, ET CANONIZATIONE SANCTORVM.

1 QVID eſt canonizatio?

℞. Eſt publicum Eccleſiæ teſtimonium de vera ſanctitate, & gloria alicuius defuncti, vt in cathalogo ſanctorum adſcribatur,& à fidelibus veneretur, & annuatim officium eius fiat ſecũdum gradum ſuũ, & qualitatem de Virgine, Martyre, vel Confeſſore. Bellarmin.lib. 1.tit.2. de Beatitudine, & canonizatione ſanctorum. cap. 7.

2 Per canonizationẽ,qui honores dãtur,& decernunẽ ſãcto de nouo canonizato?

℞. Septem. Primo inſcribitur in numero, & cathalogo ſanctorũ, vt dicatur ab oĩbus ſanctus. Secundo inuocatur in publicis Eccleſię precibus. Tertio dicaẽ Deo tẽpla,& arę in honorẽ illius ſancti. Quarto recitaẽ officium de tali ſãcto,& offerẽ Miſſa in eius honorẽ.

Quinto dies feſtiuitatis in eius memoriam celebratur vacando ab operibus ſeruilibus. Sexto pinguntur imagines aliquo lumine addito in ſignum Gloriæ, qua fruitur in cęlis. Septimo corũ reliquias pretioſo auro, & argento recludere, & publice honorare licitũ eſt Bellarm. lib. 1. to. 2. de Beatitud. c. 7. 8.

3 Quis dicitur canonizatus pro ſancto?
℞. Solum ille, qui eſt à Papa ſolemniter declaratus pro tali. Ioan. Andreas, & Abbas cap. 1. de reliquijs, & venerat. ſanctorum.

4 Licet ne porrigere preces viro nõ canonizato
℞. Si credimus, eum eſſe cum Chriſto, & fuiſſe virum bonum in particulari, licet porrigere preces, q̃a Deus reſpicit fidem orantis, ſed non liceret Miſſas dicere, preces ſolemnes facere, cũ cum corona pingere, cum hoc iubere, & declarare ſit ſolum Romani pontificis. Innoc. in canone, audiuimus, de reliquijs, & vener. ſanctor. Sylueſter. in ſum. eod. tit. n. 1.

5 Põt ne aliquis Beatus dici in hac vita?
℞. Non; ratio eſt, quia põt in hac vita peccare, mereri, & demereri, & beatitudo eſt reuelatio magni Dei. c. ieiuniũ, de conſecrat. diſt. 5. S. Tho. 1. p. q. 22. art. 1. & 2.

6 Qualis dies dẽt celebrari in ſanctis, dies natiuitatis, mortis, vel canonizationis?
℞. Dies mortis; quia in illo finiunt nauigationẽ, ſunt in portu, & naſcunt̃ in gloria. gl. fi. l. cũ quidã, ff. de annuis legatis, canone non licet. 33. q. 4. gl. fi. in ver. natalis. inſt. de ingenuis, & manumiſſis. Ab. canone licet, not. 2. de ferijs

7 Reliquiæ ſanctorum, debent ne vendi?
℞. Nõ, q̃a ſunt res ſacræ, & eſt magna ſimonia, imò homines vagãtes in ſpecie eremitica, & vẽdũt reliquias, coronas benedictas, vel agnus Dei, vel eas dant in pretium hoſpitij, ab ordinarijs grauiter puniendi ſunt. Hoſtienſ. in ſum. de reliquijs, & vener. ſanctor. n. 1.

8 Corpora ſanctorum, ſunt ne transferenda de loco ad locum?
℞. Non, ſine licentia Papę, & tunc ibi decentius colantur, vel magis venerentur. Hoſtienſ. in ſum. de reliquijs, & venerat. ſanctor. n. 2.

9 Eccleſia Catholica, quam poteſtatem habet in canonizatione ſanctorum?
℞. Supremam; quia quem ipſa approbat, approbãdus eſt, & quẽ reprobat, reprobandus eſt. cap. hæc eſt fides. c. quoniam vetus. 24. q. 1.

10 Quis poteſt canonizare ſanctos?
℞. Solus Summus Pontif. licet dicat Thomas Vbaldenſis, quod antiquitus Epiſcopi canonizabant ſanctos, & Ciprianus lib. 6. Epiſtola 6. affirmat idem, ſed hodie ſolus Summus Pont. poteſt canonizare, vt c. 1. & 2. de reliquijs, & venerat. ſanctor. Abb & innocent. c. 1. de reliquijs. &c.

11 Poteſt ne Summus Pont. errare in canonizatione ſanctorum?
℞. Licet pendeat à principijs fallibilibus, nẽpe ab informationibus factis, errare non poteſt, neq; id Deus permitteret, & contrarium aſſerere eſſet erroneum, temerarium, & dignũ magna punitione. Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Beatitud. c. 9. D. Thom. collibeto nono quem citat Sylueſt. verb. canonizatio. q. 3.

12 Quare pertinet ad Summum Pontificem canonizare ſanctos, & non ad alium?
℞. Quia canonizatio eſt vna de maioribus cauſis, quæ inter Chriſtianos proponi poteſt. Gl. verb. ſedis Apoſtolicę de reliquijs, & vener. ſanctor. lib. 6.

13 Papa poteſt canonizare ſanctos ſine conſenſu Cardinalium?

℞. L-

℟. Licet Papa res arduas faciat de cõſenſu Cardinalium, & tanquam in re ardua, & grauiſſima ſemper requirat conſilium Cardinalium, tamen cũ Papa ſit ſupra cõcilium, & habeat ſupremam poteſtatem ſi voluerit, poterit ſine conſenſu Cardinalium canonizare ſanctum de rigore iuris. Bald. in ſuo peculio. Io. Andr. & Dominicus. c. ſuper eo, de hæreticis.

14 Papa poteſt canonizare plures ſanctos ſimul vna die, & vna Miſſa?

℟. Poteſt, ſed debet proferre ſingulorum ſententias, declarando quemlibet illorum eſſe ſanctum ordine, quo ipſe eos canonizare decreuit, ita quod ꝓlata ſententia primi ſancti, proferatur ſimilis ſententia in ſecundo ſancto, & in tertio, ſicut fecit Greg. XV. Pontifex maximus Romæ in Eccleſia S. Petri, anno Domini 1622. quando magnifico apparatu, ſumma pompa, magna totius Eccleſiæ lætitia, & deuotione canonizauit primo loco S. Iſidorum Hiſpanũ agricolam natum in oppido de Madrid, vbi eſt eius corpus in Eccleſia S. Andreæ. in ſecundo loco canonizauit S. Ignatium de Loyola Hiſpanum ex familia nobiliſſima natum in oppido de Loyola fundatorem religionis ſocietatis Ieſu, cuius corpus eſt Romæ in domo profeſſa eiuſdem ordinis. tertio loco canonizauit S. Franciſcum Xauier Hiſpanum ex nobiliſſima familia ſocium S. Ignatij, & Apoſtolum Indiarum, vbi eius corpus colitur magna deuotione. quarto loco canonizauit S. Philippũ Nerium Florentinum fundatorem Patrum Clericorum, quos vocant del oratorio. Quinto loco canonizauit S. Theteſiã natione Hiſpaniam natam in ciuitate Abulenſi fundatricem fratrum, & ſororum Carmelitanarum diſcalciatarũ, cuius corpus veneratur in oppido de alua de Tormes in diœceſi Selamãticẽſi in monaſterio. quod ipſa viuens ædificauit; ratio eſt, quia, qui habet poteſtatem canonizandi vnum ſolum, habet poteſtatem canonizandi plures ſimul, cum ſingularitas, vel pluralitas non ſint de eſſentia canonizationis, ſicut plures martyres vna die, & vna hora paſſi ſunt.

15 Quis fuit canonizatus primus ſolẽniter?

℟. Aliqui dicunt Apollionem Eremitam natione græcum martyrizatũ pro fide Chriſti à iudæis, qa prædicabat in ſpeluncis paſtoribus, Chriſtum eſſe verum Meſſiam, & Nicolaus I. eũ canonizauit, vt dicitur in tract. D. tom. 14. de canonizat. Sanctor. fol. 103 n. 46. alij dicũt qđ Leo III. ad inſtantiam Caroli magni canonizauit Sanctum Suibertum, vt refert Sanctus Ludgerus in Epiſtola de miraculis. S. Suiberti, Surius tom. 2. c. 9. ſed credo quod tunc non fuerunt ſeruatæ omnes ſolemnitates, quæ hodie ſeruãtur, cum Eccleſia quotidie augeatur nouis ritibus, & cęremonijs ad Dei laudem, Chriſtianorum ędificationem, & hęreticorum confuſionem.

16 Poteſt canonizari puer, qui occidatur in odium fidei?

℟. Affirmatiue eſt enim vere martir, vt Innocentes.

17 Quid requiritur ad canonizandum aliquem ſanctum?

℟. Bona vita cum miraculis. Abb. in c. 1. nu. 4. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. c. vide 1. q. 1. c. noli. 23. q. 1. & non ſufficiunt ſolum miracula, vel ſola bona vita, ſed ſimul Abb. vbi ſupra.

18 Sufficiũt ne ad canonizationem ſanctorum

rum ſolum miracula, vel ſolum bona vita?

℟. Nõ ſufficit ſola bona vita, ſed vtrũque ſimul, & coniunctim, videlicet, bona vita cũ miraculis. tenet Abb. in c. 1. de reliquijs, & veneratione ſanctorũ.

19 Quare non ſufficiunt ad canonizationẽ ſanctorum, ſolum bona vita, vel ſolũ miracula diſiunctiue, ſed coniunctim?

℟. Quia bona vita aliquando habetur ab hipocrita, & ab eo non fiunt miracula, & aliquãdo miracula fiunt à magis, incãtatoribus, à Diabolo, & à maleficis, & iſti non habent bonam vitã, ſed quando vtrunq; concurrit, ſcilicet bona vita cum miraculis, eſt euidens, & certiſſima probatio ſanctitatis illius defuncti. Abb. in c. 1. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. n. 4. c. nec mirum. 26. q. 5.

20 Quæ teſtimonia requiruntur ad canonizationem ſanctorum, & de quibus rebus inquiri?

℟. Si canonizatus fuerit confeſſor, vel virgo, debet diligenter requiri de oratione, vita, moribus, caſtitate, ſimplicitate, humilitate, de perſecutionibus patienter paſſis, de miraculis in vita, in morte, & poſt mortem, de eius morte, ſi in ea contigit aliquod ſignum mirabile, de fama, de deuotione fidelium c. miramur. diſt. 61. c. ex ſtudijs, de præſumptionibus. c. 1. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. Abb. & Ioannes Andreas ibi.

21 Si ſanctus canonizandus ſit martyr, quid inquiritur?

℟. Solum an occiſus fuerit in odium fidei, & an ipſe voluntarie pro fide talem mortem paſſus ſit de alacritate, integritate, de animo conſtanti, de fortitudine, quæ pro fide paſſus eſt, & de alijs circunſtantiis illius martyrij. cap. cathecuminum, de conſecratione. diſt. 4. c. baptiſmi vicem. diſt. 4.

22 Quare in martyre non requiritur de vita, & moribus, ſicut in confeſſore?

℟. Quia excellentia martyrij tam magna eſt, vt ſi quis fuerit ĩ tota vita ſua latro, & omnia crimina commiſerit, ſi paſſus eſt pro fide Dei martyrium, oĩa illi condonantur, & ſi non eſt baptizatus, baptizatur in ſuo ſanguine, & datur, ei palma martyris.

23 Quid eſt martyrium?

℟. Mors, quam aliquis pro fide Chriſti, & lege Euangelica voluntarie patitur in odium talis fidei ab aliquo tyranno, vel datur mors, vt ipſe neget fidem, & profiteatur alteram religionem, vel quia tenet fidem Catholicã.

24 Martyrium cuius virtutis eſt actus?

℟. Fortitudinis, & maximæ perfectionis, q̃a homo dat pro Deo vitam, quę eſt primum, & ſupremum bonum hominis. S. Th. 2. 2. q. 124. ar. 2. & 3.

25 Ad veram rationẽ martyrij, eſt ne neceſſarium, quod mors ſit patrata ſtatim ferro, vel igne, vel ſufficit quod in multo tempore moriatur occaſione data tali morti?

℟. Siue mors ſequatur ſtatim, ſiue in tempore longo, vel paruo, ex carcere, vel exilio, vel alia occaſione data à tyranno, ſemper erit iſte martyr, quia in martyrio non attenditur tempus, neque violentia ferri, vel ignis, ſed ſolũ, quod quis moriatur pro fide, & quod in odiũ fidei interficiatur, ſiue ſit ferro, ſiue exilio, ſiue carcere, ſiue fame, ſiue inedia, dummodo talis pœna directa ſit ad mortem illius in odium fidei, & cauſetur ex tali pęna. S. Th. 2. 2. q. 124. art. 4.

26 Sufficit ad veram rationem martyrij, vt quis ſolum moriatur pro fide, vel neceſſa-

ceſſario requiritur, vt tyrannus illum occidat in odium fidei, & non ex alia cauſa, vel delicto, & quod martyr voluntarie pro fide, martyrium patiatur?

℞. Non ſufficit vnum ſine altero; neceſſario enim requiritur, quod tyrannus in odium fidei, & non ex alia cauſa, vel delicto eum occidat, & quod martyr voluntarie pro fide patiatur mortem, quia vnũ ſine alio non conſtituit veram rationem martyrij.

28 Si quis habeat voluntatem moriendi ꝓ fide Chriſti, & animo ferendi martyrium ſe confert ad infideles, & apud ipſos moriatur ex aliqua infirmitate, iſte erit ne vere martyr?

℞. Erit martyr quoad affectum, ſed nõ re, & opere, ſeu realiter.

29 Si aliquis maurus occidat Chriſtianum, quia commiſit aliquod delictum, vel æſtimauit ab eo fieri proditionem, & ſimul, quia erat Chriſtianus, iſte talis erit ne martyr?

℞. Si delictum, vel ſuſpitio fuit cauſa principalis occidendi taliter, quod ſi nõ eſſet Chriſtianus, vel Turca etiam occideretur, talis non erit martyr, q̃a in hoc caſu deficit ratio martyrij.

30 Infantes non habẽtes vſum rationis, neque propriam voluntatem, & effundunt ſanguinem pro Chriſto, ſunt ne vere Martyres?

℞. Affirmatiuè, q̃a fides parentũ ſupplet propriam volũtatem, ſicut in baptiſmo paruulorum. Caiet. in S. Tho. 2.2.q.124.art.1.

31 Si quis pro veritate, vel pro alia virtute occidatur, erit ne martyr?

℞. Affirmatiue, ſicut Ioannes baptiſta pro veritate, quam dixit fuit occiſus, ideo fuit vere martyr, licet non fuerit occiſus in odium fidei Catholicæ ſufficit ſi moriatur propter virtutum opera ſecundum quod referuntur in Deũ nam vt ſic ſunt quædam proteſtationes fidei, vt habet S. Th. 2.2.q.124.ar. 5. in corpore.

32 Chriſtiani tenentur ſe offerre martyrio, & dare occaſionẽ tyranno ad eos martirizandos?

℞. Licet aliqui ſancti ex diuina diſpoſitione ſe obtulerunt martyrio, vltro tamen Chriſtiani, non debent ſe martyrio ingerere, ſufficit enim, vt ſint parati. S. Th. 2.2.q.124. art. 1.

33 Quid eſt miraculum?

℞. Aliquod rarum, & mirum factum à Deo præter rerum ordinem per interceſſionem alicuius ſancti, vel per ſuam diuinam voluntatem.

34 Cuius eſt facere miracula Creatoris, vel creaturæ?

℞. Solum Creatoris, cum ſit res cõtra, vel præter naturam. inſt. de iure natur. § ſed naturalia. ſ. minus ergo, inſt. de hæreditatibus, quæ abinteſtato deferuntur. l. eius eſt velle, cuius eſt nolle. ff. de reg. iur.

35 Miracula quare fiunt?

℞. Fiunt ob multas cauſas præſertim, vt Dei potentia oſtendatur, vt ſanctitas alicuius declaretur, vt fides firmetur. S. Auguſt. in lib. 10. c. 8. tom. 5. de ciuitate Dei.

36 Miraculum quas qualitates debet habere, vt vere ſit miraculum, & non res naturalis, vel artificialis?

℞. Quod mirabiliter ſit factum à Deo ſine medio naturali, vel contra mediũ naturale, vt Deus ſanauit luto cęcum, quo naturaliter deberet excęcari, vel quod ſit factum, vbi remedia naturalia nõ proſunt, vt cum ſanitas acquiritur in diſperato à medicis tactu alicuius reliquiæ, vel viſa eius Imagine, vel oratione, cum remedia naturalia nihil ꝓfue-

Digitized by Google

fuerunt. Bellarmin. to. 2. lib. 1. de Beatitudine. c. 8. & 9. & c. multi. c. prophetauit. 1. q. 1.

37 Quare permittit Deus, vt talis ſanctus canonizetur in tali tempore, & non illicò poſt eius mortem?

℞. Hoc miſterium reconditum eſt in abſcondito diuinæ ſapientiæ, quia ſæpe cõtigit, vt aliquis ſanctus poſt ducentos, vel trecentos annos poſt eius mortem faciat aliquod magnum miraculum, & tũc inquiratur de eius ſanctitate, & canonizetur, & ſic ſunt plurimi ſancti in Eccleſia Catholica, quorum corpora iacent ignota, & occulta, & quando ſapientia diuina voluerit ſuſcitare aliquod prodigium, vt honoreẽ, & canonizetur; ſed aduertendũ eſt, quod quando Deus vult manifeſtare ſanctitatem alicuius ſancti occulti, ſemper euenit aliquod miraculum, vel aliquod prodigium in eius ſepulcro, vel in veſte, vel in cadauere, ita vt ex illo prodigio creſcit deuotio populi, & ſuccedant alia plurima miracula vſq; dum perueniatur ad eius canonizationem.

38 Eſt ne de ratione miraculi, vt in inſtanti fiat, vel ſufficit quod fiat in tempore?

℞. Non eſt de ratione miraculi, quod fiat in inſtanti, nec mediato tempore, quia vtrumq; fecit Dominus, aliquos ſanauit in inſtanti, alios leproſos miſit, vt lauarentur in Piſcina Syloæ, ſed de ratione miraculi eſt, vt mirabiliter fiat prӕter rerum ordinem. Bellarm. to. 2. lib. 1. de Beatitud. & canonizatione ſanctorum. c. 7. & 8.

39 Eſt ne de ratione miraculi, quod nullum medium humanum applicatum ad ſanitatem alicuius, vel aliud mirum faciendum ſufficiat?

℞. Non, ſed ſufficit, vt medium, quod applicatur, velut aqua, vel medicina, non ſit ſufficiens ad ſanandam infirmitatem, vel tam paruo tempore non poſſit naturaliter eam ſanare. Surius tom. 2.

40 Aſſumit ne Deus per interceſſionem ſanctorum aliquando aliquod medium naturale ad faciẽdum miraculum, vel dandam ſanitatem?

℞. Affirmatiue, imo fere ſemper infirmi, qui miraculoſe ſanantur, quieſcũt, dormiunt, ſudant, expellunt apoſthemas, & acquirunt intra aliquas horas, vel dies ſanitatem, & licet in alijs infirmis remedia ſint media naturalia ad ſanitatem, in his, qui miraculoſe ſanãtur, magis ſunt effectus talis miraculi, quam remediũ ſanitatis, & ſic euidenter ex præcedentibus apparet quando quieſcere ſit effectus miraculi per interceſſionẽ alicuius ſancti, vel quãdo eſt medium medicinale.

41 Quid requiritur, vt ſanitas dicatur miraculum, & ſit ſufficiens ad canonizandum aliquem ſanctum?

℞. Quatuor conditiones. Prima, qđ ex Deo, non ex arte Diaboli cõtingat. Secunda, quod ſit contra naturam, vt in Virga Moyſi mutata in ſerpentem, & à ſinu eloquente ad Balaam. c. cum ex iniuncto de hæreticis. cap. re uera, de conſecratione. diſt. 2. quod non ſolum in verbo, ſed ex merito illius ſancti contingat miraculum ad corroborationem fidei, & miraculum habens has qualitates, eſt ſufficiens ad canonizationem alicuius ſancti. c. vnico, de reliquijs, & venerat ſanctorum lib. 6. Hoſtienſ. in ſum. eod. tit. c. teneamus. 1. quæſtio. 1.

42 Requiritur ne, vt probetur frequẽtia miraculorum per eoſdem teſtes, vel per diuerſos?

℞. Plu-

℞. Pluralitas debet probari per eoſdē teſtes; quia probant idem, & non diuerſa. c. venerabili cū ſequen. de teſtib.

43 Ad canonizationem ſanctorum ſufficiūt ne fieri miracula poſt mortem?

℞. Securius eſt, vt probētur poſt mortem, quia in vita poſſunt fieri miracula ab homine, qui non exiſtit. In gratia Dei propter fidem, quam habet, vel propter aliud donum, & quod iſte talis condemnetur pœnis inferni, ſed miracula facta poſt mortem non habent hoc periculum, Io. Andr. de reliquijs, & venerat ſanctorū. c. 1. lib. 6. Hoſtieſ. in ſum. de reliq. & venerat ſanctorū.

44 Poteſt quis habere tātam fidem, vt faciat miracula, & trāsferat montes etiam ſi non habeat charitatem?

℞. Licet hoc rarò contingat, bene poteſt quis habere maximam fidem, & illa mediante, facere miracula, & non habere charitatem, iuxta illud Pauli Apoſt. ſi tātam fidem habeam, vt mōtes transferam, charitatem autem nō habuero, nihil mihi prodeſt. c. multi. c. prophetauit. c. teneamus 1. q. 1. Abb. in c. 1. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. nu. 4. c. nec mirum. 26. q. 5.

45 Dęmones, & malefici, poſſunt ne facere miracula, vt portare hominē in aere, transferre montes, & dare ſanitatem infirmis?

℞. Solus Deus poteſt facere miracula, iuxta Prophetam, tu es Deus, qui facis mirabilia ſolus, ſed Dęmones non poſſunt facere miracula, & quando faciunt aliquid, quod nobis videtur mirum, eſt, Deo permittēte per aliquam virtutem herbarum, vel per potentiā nobis incognitam. S. Thom. par. 1. quæſt. 110. art. 4.

46 Quod dicitur præſtigium, & vnde diciē?

℞. Dicitur quaſi præſtingat, vel mutet, vel illudat viſum, vel fallat ſenſum ad videndum aliquid, quod nō eſt, vel ad videndum contrarium illius, quod eſt; vt ſi ſit homo, & mihi videatur elefans, & ſic præſtigium non eſt miraculum, imò eſt illuſio mentis, vel oculorum. S. Th. 2. 2. q. 95. ar. 3.

27 Poteſt ne, faciens miracula, venerari pro ſancto?

℞. Non ſine licentia Sūmi Pont. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. tit. de inuocat. & venerat. & reliquijs ſanctorum.

48 Sunt ne in mundo miracula quotidiana, de quibus homines non habent conſiderationem?

℞. Affirmatiuè ſunt plurima aſſidua, & quotidiana opera miraculoſa, vt eſt gubernatio totius mundi, mare quod cum altius ſit ipſa terra, non tranſit terminos ſuos, creatio animæ rationabilis, & quilibet ſi conſideret ſuam vitā plurima inueniet miracula, quæ omnia, ſi non reputantur ab hominibus, vt miracula, eſt, quia aſſiduitate vileſcunt, tenet D. Auguſt.

49 Quotuplex eſt reſurrectio?

℞. Duplex, alia perfecta, ut Chriſtus reſurrexit, iterum nō moriturus, & in nouiſſima die omnes reſurgent; alia imperfecta, ut qui reſuſcitatus fuit ab Eliſeo, & Lazarus à Chriſto domino, & plurimi reſuſcitati à ſanctis Archidiacon. in c. nemo per ignorantiam, de conſeruatione diſt. 1. D. Th. 3. p. ſum. q. 53. art. 3.

50 Suſcitatus à mortuis poterit recuperare ſua bona, uidelicet ſuam dignitatē, & officium, canonicatum, diuitias, rem familiarem?

℞. Affirmatiuè; quia eſt idē homo, & teſtamentum eius reuocatur, & ſic acquirit omnia ſua bona, hoc intellige, ſi reſurgat iterū moriturus, ſed ſi reſur-

ſurgat in corpore glorificato, non habet neceſſitatem bonorum ſuorum; iã enim eſt de altero Regno, & ſic teſtamentum eius non reuocatur. Bald. in leg. 1. in repetitionibus. C. de ſacro ſanctis Eccleſijs. l. ſi marito, ff. ſol. matr.

51 Qui ordo obſeruatur in canonizatione ſanctorum?

℞. Primo fama ſanctitatis illius defuncti, & plurimæ preces Regum, vniuerſitatum, clericorum, populi, vel religionis petentis talem canonizari ob bonam vitam, & miracula. Secundo, quod inſtantia ſupplicationum continuetur, & miracula durare dicantur. Tertio Summus Pont. debet committere aliquibus Epiſcopis viris probis patriæ, vel conuicinis illius ſancti, vt inquirant de fama in generali, & ſanctitate, & ei referant. Quarto Summus Pont. requiſito conſilio Cardinalium determinat, an ſint faciendæ informationes, & probationes de tali ſancto, & de eius vita, & miraculis Summus Pont. committit in forma eiſdem Epiſcopis, vel alijs viris probis, vt in particulari faciant proceſſus, & informationes de ſanctitate, vita, & miraculis illius viri Dei, exactè, diligenter, & fideliter ſecundum articulos, & interrogatoria, quæ ſimul cum bulla tranſmittãt, & quod inuenerint, remittant obſignatum ſuis ſigillis. Sexto Sũmus Pont. committit aliquibus ſacri palatij Auditoribus dictas informationes videndas, & examinandas. Septimo Summus Pont. examinat cum Cardinalibus dictas informationes, & ſententias illorum, quibus commiſit eas examinãdas. Octauo Summus Pont. in Cõſiſtorio narrat Cardinalibus ea, quæ in informationibus continentur, & requirit eorum cõſilium. Nono aſſignatur certus dies in certa Eccleſia ornata luminaribus accenſis, in qua cõ ueniunt Papa, Cardinales, Clerus, & populus, & hortantur, vt omnes orẽt, ne Deus permittat Papam errare in illa declaratione. Decimo flexis genibus fit oratio, & deuotè cantatur, Veni Sancte Spiritus, vel alius Hymnus, ſeu Antiphona conueniens. Vndecimo poſtea ſurgit Sũmus Pont. ab oratione, & definit, illum ſanctum eſſe Cathalogo ſanctorum conſcribendum, & feſtum ſuum tali die colendum. Duodecimo poſtea cãtatur Te Deum laudamus, & Papa celebrat Miſſam in honorem illius ſancti D. Antonius communiter ſcribentes in c. 1. de reliquijs, & venerat. ſanctorum.

52 Papa tenetur neceſſario ſeruare hanc formam canonizationis?

℞. Nõ, ſed poteſt ſine hac forma canonizare ſanctum; quia ipſe eſt cõditor legis, & poteſt commutare, ſeruare, & non ſeruare l. digna vox. C. de legib. l. Princeps, ff. de leg. b & ibi ſcribentes.

53 Papa debet ne facile dare commiſſionem ad faciendas informationes?

℞. Non, ſed magna cum conſideratione, tempore intermedio, vt in illo videatur an fama, & miracula contineantur. Abb. in c. 1. n. 5. de reliquijs, & venerat. ſanctorum.

54 Quibus debet Summus Pont. committere inquiſitionem ſuper vitam, & ſuper miracula alicuius ſancti?

℞. Viris doctis, & probis, quibus ipſe voluerit, ſed præcipuè committitur viris in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis, vt Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & his deficientibus, dignitatibus & canonicis Eccleſiarũ Cathedralium. tenet Io. Andr. ſuper c. 1. de reliquijs, & veneratione ſanctorum.

Qui

57 Qui teſtes ſuper miracula debent recipi?
℟. Familiares propinqui, patẽtes, pater, & mater, qui fuerunt parentes, qui maiorem cognitionem illius miraculi habent, medici, chirurgi, qui medicauerunt talem infirmum, & ſciunt remedia medicinæ non profuiſſe talibus infirmis. capit. 1. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. cap. venerabili, de teſtibus.

55 Quas qualitates debent teſtes habere?
℟. Debent eſſe bonę vitæ, & famę, qui ſuſtententur ex ſuis reditibus, ſi fieri poſſit, timentes Deum, qui frequẽter recipiunt S. Euchariſtię ſacramentũ, & omni exceptione maiores. Io. And. in c. venerabili de teſtibus.

56 Teſtis deponens de miraculis, quomodo debet examinari?
℟. Solus, ſecrete, & ſigillatim, c. venerabili de teſtib.

57 Qui ordo ſeruat in formando proceſſu ſuper vita, & miraculis alicuius ſancti, ex commiſſione Summi Pontificis canonizandi?
℟. Primo duo commiſſarij, vel tres, ad quos venit commiſſio directa ſe conueniunt in aliqua Eccleſia, vel ſacriſtia, & præſentata cõmiſſione à Procuratore illius religionis, vel pſonæ, quę inſtat pro canonizatione, antiquior, vel dignior eorum iudicum eam aperit, obedit, & oſculatur, & ponit ſupra ſuum caput, & dat cõiudicibus, & hęc omnia ſcribuntur à Notario.

58 Probatio miraculorũ, & bonæ famæ, vitæque, quomodo erit facienda?
℟. Per legitimos teſtes. c. 1. c. 2. de reliquijs, & veneratione ſanctorum. c. venerabili de teſtib.

59 Cum teſte ante excommunicatione, quid eſt faciendum, vt eius teſtimonium ſit validum?
℟. Eſt citandus à curſore, & præſentãdus ante Iudices à Procuratore, deinde debet iurare tangendo Euangelia, ſe dicturum veritatem, & hæc omnia debent ſcribi cum hora, die, menſe, & anno.

60 Teſtis debet ne dicere teſtimonium, & iurare eodem die?
℟. Nõ, ſed vno die debet iurare, & admoneri, & altero die dicere teſtimonium; quia res eſt tanti momenti, vt teſti detur tempus, vt ſuum dictum conſideret.

61 Teſtis cum dicit, debet ne iurare?
℟. Debet, propter negotij grauitatem in principio depoſitionis.

62 Poſt depoſitionem, quid eſt perſuadendum teſtibus?
℟. Vt taceant, & nemini dicant ſuam depoſitionem. cap. venerabili, de teſtibus.

63 Teſtis, in qua lingua debet dicere, & in qua lingua debet Notarius ſcribere?
℟. In ꝓprio idiomate, quo loquuntur in illa vrbe, vel Prouincia, licet teſtis ſciat linguã latinam, & inſcribi debẽt primũ ea omnia, quæ dixit verbis ipſis, quibus depoſuit.

64 De quibus rebus debent teſtes interrogari?
℟. De contentis in interrogatorio ſigillatim per articula illa, ad quæ fuerunt à procuratore præſentati. Abb. in c. venerabili, de teſtibus.

65 Teſtis poſt depoſitionẽ, debet ne ſe ſubſcribere?
℟. Si ſciat ſcribere, debet, & ſi non ſciat, debet explicare, ſe neſcire ſcribere, & pro eo debet Notarius ſe ſubſcribere. capit. venerabili, de teſtibus.

66 Iudices debẽt ſe ſubſcribere in omnibus depoſitionibus teſtium?

℟. In omni dicto cuiuſcumq; teſtis, Iudices, & Notarius debent ſe ſubſcribere propter maiorem legalitatem, & in omnibus actibus idem debent facere.

70 Quis dēt taxare expenſas Notario, curſori, ſcribentibus, & laborantibus?

℟. Iudices cum moderatione ſecundū laborem cuiuſcumque.

71 Legalizatio proceſſus, coram quibus debet fieri?

℟. Coram duobus Notarijs, & omnibus Iudicibus.

72 Subſcriptiones Notariorum, quomodo debent poni in proceſſu?

℟. Cum ſuis ſignis, & debent illi duo Notarij legalizari, & eorum ſigna à tribus Notarijs illius ciuitatis, vel Prouinciæ, ſi non fuerit copia in illa ciuitate.

73 Vltimo, quid debet fieri à Iudicibus?

℟. Debent ſcribere litterā Sūmo Pōt. vbi exponant quanta fides teſtibus ſit adhibita, & de veritate illius negotij, & tranſumpta, ſigillata tradere curſori, vel perſonę certæ, & ab ea recipere cautelam, quę tradet proceſſum in curia Romana, & portabit fidem.

74 Originalia, vbi debent remanere?

℟. In archiuio curiæ illius diœceſis, vbi ſumma diligentia cuſtodiantur.

75 Si caſu perditū fuit trāſumptū, pōt aliud tranſumptari, ſine noua commiſſione?

℟. Poteſt ab eiſdem iudicibus, ſine noua commiſſione; quia eorum iuriſdictio durat vſq; recipiatur in Romana Curia tranſumptum.

76 Finita probatione, quid debet fieri?

℟. Procurator debet dare petitionē, dicendo ſe non habere plures teſtes, & petere, vt dicta, & informationes collationentur, & tranſmittantur ad Romanam Curiā, & Iudices debent per actum hoc pronuntiare.

77 Finitis informationibus, quid eſt faciendum?

℟. Iudices debent ſimul videre collationem omnium informationū, & attēte emēdare, & in fine ſe ſubſcribere.

CAPVT XXXII.

DE DÆMONIACIS, ET OPPRESSIS A DÆMONE.

1 DIABOLVS vnde dicitur? ℟. A dia nomine gręco, qđ eſt duo, & bolus, quod eſt Morſellus, quia duo occidit, ſcilicet corpus, & animam: etiam dicitur Diabolus clauſus ergaſtulo, quia non permittitur ei nocere quantum vult, ſed eſt clauſus quaſi in ergaſtulo; etiam dicit Diabolus, ideſt defluens, quia defluxit, & corruit, e cęlo. Malleus maleficor. q. 4. p. 1.

2 Dæmon vnde dicitur?

℟. Eſt nomen græcum, & dicitur dæmon, ideſt ſapiens ſuper ſanguinem, hoc eſt ſuper peccata, quæ ſitit, & procurat, vt homines cōmittant. Malleus malefic. q. 4. p. 1.

3 Diaboli ſunt ne eiuſdem ſpeciei?

℟. Non, ſed inter ſe differūt ſpecie, ita vt vnus nō ſit ſpeciei alterius S. Dionyſius, de cœleſti hierarchia, quem citat Malleus malefic. q. 4. p. 1.

4 Dæmonium cuius naturæ eſt?

℟. Eſt ſpiritualis, & angelicæ naturæ, & propter ſuperbiam è cœlo cecidit.

5 Dęmonia habēt ne cognitiones ſciētiarū

her-

herbarum, lapidum, animarũ, & aliarum rerum?

℞. Habent ſciẽtias, quas Deus infudit illis in inſtanti ſuæ creationis, & licet ſint Dęmonia, ex omnibus hierarchijs, inferior habet omnes ſcientias.

6 Dęmones, quomodo prophetizant aliquando futura?

℞. Sæpe mentiuntur, ſed quãdo dicũt veritatem illam colligunt, ex prophetijs, ex coniecturis, ſicut nos aliquando ex re, quæ ſucceſsit diuinamus finẽ talis rei.

7 Vbi cruciantur Dęmones?

℞. Partim in inferno, partim in aere, ſecundum diuinam voluntatem.

8 Angeli, ſiue boni, ſiue mali, vbi ſunt?

℞. Vbi operantur. S. Tho. 2. ſentẽtiar. diſt. 37. q. 3. art. 1.

9 Dęmonia, quæ deputantur ad exercitiũ hominum, ſunt ne in inferno?

℞. Sunt in hoc aere caliginoſo, non in inferno, ſed in die vltimo iudicij ibunt in infernum cruciandi ſine fine. Malleus malefic. q. 4. p. 1.

10 Dęmones timent abyſſum?

℞. Affirmatiue, & ſic petierunt à Chriſto Domino, vt non mitterentur in abyſſum. Luc. 8. c.

11 Quo igne cruciantur materiali, vel ſpirituali?

℞. Materiali.

12 Quomodo ignis materialis cruciat Dęmones, qui ſunt ſpiritus?

℞. Per diuinam voluntatem hoc permittentem agit ignis materialis fortiſſimus in naturam incorpoream, & ſpiritualem.

13 Licet ne clericis exorcizantibus eorum nomen quærere?

℞. Affirmatiue, & eſt neceſſarium, vt ſciatur an ſit vnus, vel plures, vt Chriſtus quæſiuit. Luc. c. 8. quod tibi nomen eſt.

14 Quomodo vocantur Dęmones in ſcriptura ſacra?

℞. Pluribus nominibus, ſed præcipue vocantur patres mendacij, quia ipſi prius dixerunt mendacium, & quilibet Dęmon ſuum habet particulare nomen.

15 Dęmon intrat ne in corpus hominis verè, & realiter, vt illum cruciet?

℞. Affirmatiuẽ, quia hoc conſtat, ex Euangelio, erat Ieſus eijciens Dęmonum, & illud erat mutum, & ex alijs pluribus locis.

16 Dęmon per quas partes intrat in hominem, & exit?

℞. Poteſt intrare per quaſcumque partes, ſed præcipue intrat, & exit per os, & per ſeceſſum. Tyreus, de Dęmoniacis. c. 4. & 5.

17 Dęmon propria virtute, poteſt ne intrare in corpore, vel in aliqua parte corporis?

℞. Non, ſed diuina permiſſione, ſine qua non poteſt lædere corpus Chriſtiani, neque Mauri, neque coram bona, neq; animalia, neque excitare tempeſtates, neq; facere ruinas, neq; tonitiua, neq; alia damna.

18 Dęmon eſt ne ſemper in toto corpore, vel in aliqua parte corporis?

℞. Aliquando eſt in toto corpore, & aliquando in aliqua parte, ſed ad hoc, vt affligat totum corpus, non eſt neceſſarium, vt ſit in toto corpore per præſentiam, ſatis eſt enim, vt ſit in aliqua parte corporis ſecundum ſubſtantiã, & ſit præſens per operationem, maior eſt enim ſphera actiuitatis Dæmonũ, quam præſentia ſubſtantialis. Tyreus de Dæmoniacis. c. 4. & 10.

19 In qua parte corporis exiſtit Dęmon?

℞. Pręcipue in corde, quod eſt principium

pium operationis in homine. Tyreus, de Dæmoniacis. c. 10.

20 Dęmon poteſt ne aliquid facere ſupra humanam voluntatem?

℞. Non, neq; in eam habet poteſtatem. Abulenſ ſuper c. 8. Matth. q. 101.

21 Quare Dæmones appetunt intrare in hominem?

℞. Quia illum odio mortali habent; ratio eſt, quia cum ſit inferioris naturę intrat in beatitudinem ad occupãdas ipſorũ ſedes Abulenſ. ſuper c. 13. Geneſis.

22 Dæmones, in quorũ corpora volunt magis intrare in corpora iuſtorum, vel in corpora malorum?

℞. In corpora iuſtorum, quos magis pſequentur; quia malos iam habent in ſua poteſtate, cum peccator ſit ſub poteſtate diaboli.

23 Quot ſunt modi, quibus dæmon intrat in corpus hominum, vt eos affligat, & q vocantur dæmoniaci?

℞. Multi. Primo aliquando Dæmon ambulat in circuitu hominum eos terrendo. Secundo intrat in veſtes illorum hominum, quibus induti ſunt. Tertio intrat intra carnem, & cutem. Quarto intrat, & reſidet in aliquo mẽbro particulari hominis. Quinto incorporatur in toto eius corpore. Malleus maleficor. lib. 1.

24 Quando homo habens Dæmonium loquitur in lingua, quam non audiuit, vel diſputat in ſcientia, quam non didicit, vel loquitur blaſphemias, vel eleuatur in altum, vel extinguit aliquam lucernam, quomodo hæc fiunt ab illo corpore?

℞. Dęmon tunc habet poteſtatem ſuper quinque potentias exteriores corpori alligatas, & ſuper quatuor potẽtias interiores, ſcilicet ſenſum cõmunem, phantaſiam, ſiue imaginatiuam, eſtimatiuam, & memoratiuam, & mediantibus illis potentijs aliquãdo exterioribus aliquãdo interioribus operatur illa opera mira extraordinaria. Malleus malefic. lib. 1.

25 Dæmon poteſt ne eſſe intra animam hominis?

℞. Non poteſt eſſe intra animam, quia eſſe intra aliquem, eſt eſſe intra terminos eius; anima enim nullas habet dimẽſiones, nec terminos cum ſit indiuiſibilis ſolum corpus habet dimẽſiones ratione quantitatis qua informatur, & extenditur, quapropter nõ põt dæmon claudi intra terminos animæ; poteſt tamen intra terminos corporis. Abulenſ. q. 113, ſuper c. 8. Mathæi.

26 Quomodo affligitur anima illius hominis, qui habet dæmonium, ſi in anima nullam habet poteſtatem?

℞. Quia ex corporis cruciatu, & afflictione, anima valde retardatur in ſua operatione, ne ita libere, feruide ſpiritualibus vacet, & ſic affligitur, ſicut infirmus grauitate morbi, non operatur anima tanto feruore, ſicut ſi eſſet ſanus. Sanchez. lib. 2. c. 42. de dæmoniacis, in decalogo. Tyreus. cap. 2. de dæmoniacis.

27 Dæmones intra corpus animalium intrant ne?

℞. Aliquando intrant, vt intrauerunt in porcos ad nocendum hominibus in bonis. Math. c. 8. q. 101.

28 Dæmon, terret ne in ſomnis aliquem, & quomodo fiunt, excitantur ne iſtæ viſiones, & phantaſia?

℞. Species, quæ repoſitæ ſunt in conſeruatorijs potentijs excitantur à dæmone commutatione ſanguinis, & humorum, vnde principia ſenſitiua, ideſt interiores potẽtiæ animæ fere ſemper com-

commouentur ex his, quæ vigilantes viderunt, audierũt, meditati ſunt, vel locuti ſunt, & inde proueniunt tales phantaſiæ, vel viſiones nocturnæ, tam vehementes, vt homines faciant ſudare, contremiſcere, quæ ſemper ſunt maiores, vel minores ſecundum complexiones, vel qualitates hominis. Malleus malefic. p.1.q.7.

29 Dæmonia intrãt ne in beſtias agri, in ſegetes, & fructus terræ?

℞. Facilius, quam in hominibus, vt ipſis noceant deſtruẽdo animalia, & fruges præparatas ad ſubſtentationem generis humani, & ad ſeruitium hominis. Malleus malefic. p. 2. q. 2. c. 1.

30 Quibus remedijs fugantur dæmones à beſtijs, & frugib⁹ nec nõ etiã locuſtę?

℞. Signo crucis, exorciſmis ab Eccleſia inſtitutis, reliquijs, & interceſſione ſanctorum, orationibus piorum, & locuſtæ excommunicantur, & prodeſt ſæpe ad earum extirpationem, ſed hæc omnia agẽda ſunt cum fide in Deum, & bona cõſtantia ſacerdotis. Malleus malefic. p. 2. q. 2. c. 1. etiam palmæ, & oliuæ benedictæ in dominica azymorum poſitæ ſupra arbores in modum crucis, fugant dæmones, & tempeſtates, & ſeruant fructus illæſos per virtutem datam benedictionibus; Malleus malefic. p. 2. q. 2. c. 7.

31 Quot ſunt cauſæ, quare homines à dæmonibus occupantur, & quare Deus hoc permittit?

℞. Primo ad oſtenſionẽ diuinæ poteſtatis. Secũdo ad oſtẽtationẽ fidei, q̃a aliqui negantes eſſe dæmones, negant eſſe infernum. Tertio, vt homines timeãt illos nominare. Quarto ad oſtendendam Dei virtutem, qui eos expellit. Quinto ad oſtendenda merita ſanctorum, & virtutes imaginum B. Mariæ, & aliorum ſanctorum, ad quorum præſentiam expelluntur. Sexto propter peccatum proprium aliquãdo graue. Septimo pro peccato ſolum parẽtum, vel maiorum. Abulenſ. q. 122. ſuper c. 8. Matthei Malleus maleficor. c. 10. p. 2. q. 1.

32 Quę peccata ſunt iſta, propter quę Deus permittit, vt dæmon intret in corpus humanum?

℞. Plurima, & diuerſa, ſed præcipue quatuor. Primo cũ quis eſt dubius in fide. Secũdo cũ q̃s aſſuetus eſt dicere plurima mendacia, & illa affirmare cũ iuramento præcipue in damnũ aliorũ, cum Dæmon ſit pater mendacij, iuſtè intrat in ſuos filios. Tertio cum quis multum iurat, & blaſphemat de Deo. Quarto cum quis ſiue pater, ſiue mater, ſe, vel filios maledicit, & commendat dæmonibus ſæpe ſæpius nominat Dæmonia, iuſte ab eis poſſidetur. Malleus malefic. vbi ſup.

33 In hominem iuſtum, qui eſt ſine peccato mortali, & eſt in gratia, & eſt habitaculum Spiritus ſancti, poteſt ne dæmon intrare?

℞. Poteſt permittente Deo in eius corpus ad maius eius meritum, licet hoc rarò contingat, ſed anima illius iuſti ſemper ſalua erit, ſicut in libro Iob. legitur eſſe in manu tua, ideſt in poteſtate tua eſt Iob. veruntamen animam eius illæſam ſerua: quam Deus ſibi ſeruauit.

34 Quibus modis cognoſcitur quod dęmon intrauit in corpus alicuius hominis, vel mulieris?

℞. Hoc potius, eſt ſcientię diuinę, quã humanæ: ſed conſideratis, vita, ſtatu, vitijs, conditionibus, exercitijs talis hominis, poterit à poſteriori colligi, vel induci talis cauſa, vt ſi eſt religio-

gioſus nouitius deditus vitæ ſpirituali, vel eſt miles, vel blaſphemus, ex his coniecturis poterit cauſa adumbrari.

35 Dæmon aſſiſtit ne ſemper in illo corpore, in quod intrauit, vel illud aliquando deſerit?

℟. Aliquando intrat per vnā, vel duas horas, & poſtea exit, & in alio loco moratur, aliquando aſſiſtit in aliquo membro illius hominis, & illud deſerit per tempus, vt operetꝰ ſenſibus ſuis, ſicut ſi non haberet dæmonium.

36 Si quis erat in peccato mortali cum Dęmō eius corpus occupauit, & fuit ſtrepitus, & ad tempus eius ſenſus deſeruit, poterit iſte homo confiteri, & acquirere gratiam, Dæmone ſtante intra eius corpus?

℟. Poterit in illo tempore pęnitere, habere cōtritionem, ſumere Euchariſtiā, & acquirere gratiam, quia ille homo in illo tempore habet liberū arbitriū.

37 Quibus oppreſſis à dæmone ſacramentū Euchariſtiæ non eſt dandum?

℟. In hoc caſu habenda eſt ratio, ſicut de amentibus, ſi oppreſſi priuati ſunt ſuo ſenſu non eſt dandum; ſi vero nō ſint priuati, quia ad tempus Diabolus deſeruit eos, & habent contritionem, & petunt ſacramentum, tunc dandum eſt eis; quia eſt remedium efficaciſſimum; in furia vero nū eſt dandū propter periculum, etiam ſi habeant aliquem ſenſum, ſed ſemper eſt aduertendum, quod quando datur ſacramenta Euchariſtię ſint ī toto ſuo ſenſu, ſicut alij homines, qui non habent dæmonium. Malleus maleficor. p. 2. q. 2. c. 5

38 Obſeſſi à Dæmonibus, manent ſemper in ciuitatibus?

℟. Non, quia aliquādo manent in mōtibus, & agro, & in monumentis incitati à dæmone. Abulenſ. q. 98. ſuper cap. 8. Matth.

39 Quare dæmoniaci ſolent eſſe à Deo fortes, & ſæui, vt nullus poſſit eos ligare cū alias ſint perſonæ delicatæ, vel virgines teneræ?

℟. Propter magnitudinem virium, q̄a exiſtentibus dæmonibus in eis, ſunt magnæ vires, & faciunt plurima, quæ ſuis viribus facere non poſſunt. Abulenſ. q. 100. ſuper Matth. c. 8.

40 Dæmoniacus quare aliquādo adorat crucem, imaginem Virginis, & reliquias, cum ſit ſuperbus, & inimicus crucis?

℟. Quia cogitꝰ hoc facere virtute Dei, & B. Virginis, mediātibus exorciſmis, & etiam ſolent id facere ex timore, q̄a torquetꝰ nimis, & timet, ne magis torqueatur à clerico exorcizāte. Abulēſ. q. 104 ſuper c. 8. Math.

41 Quando dæmon relinquit hominem, & non recordatur poſtea homo quid fecerit, anima illius quomodo erat dum hæc fiebant?

℟. Ille homo erat ſicut dormiens, & ſic poſtea nihil recordatur, neq; refert, quid facit cum eius potentiæ eſſent à Diabolo occupatæ, & lęſæ ꝑ illud ſpatium temporis, & ſic exiſtit quaſi mortuus. Malleus maleficor. vbi ſup.

42 Si ſint plures dæmones in corpore, debēt omnes ſimul exire?

℟. Bene poteſt exire vnus, & alij remanere, & poſſunt omnes ſimul exire. Tyreus, de dæmoniacis. c. 4. & 5.

43 Qomodo exiſtit dæmon ī homine dæmoniaco, qui ab eo vexatur?

℟. Duplici modo. Primo per præſtigioſam illuſionem, quæ interdum fit ſuper ſenſus exteriores, interdum ſuper interiores vſq; ad ſenſum exteriorem, quæ fit abſq; eo quod dæmones intrent in potētias interiores illas occupando, ſed ſolum exterius illudēdo.

Se-

Secũdo, cum dæmon occupat caput, & potẽtias talis hominis, & intrat in eum. Malleus maleficor. c. 9. p. 2. q. 1.

44 Dæmones quando arripiunt homines, ſunt intra corpus, vel extra?

℞. Aliquando ſunt extra corpus, aliquãdo in veſtibus hominis, & aliquãdo intra corpus hominis, vel mulieris. Abulenſ. q. 113. ſuper c. 8. Math.

45 Quando ſunt extra corpus hominis quãdo operantur, & faciunt, vt tales homines faciant diuerſas res?

℞. Primo, tunc dęmones operantur ꝑ ſolã applicationẽ virtutis motiuæ ad impellendũ hominem, & ſic faciũt, vt incidat in ignem, & ſe laceret, & alia, licet hæc multoties fiant, cum eſt dæmon intra corpus, quia melius poteſt cogere talem hominem ad mouendũ ſe, quam ſi extra manſerit. Abulenſ. q. 113. c. 8. Math.

46 Quomodo cognoſcitur an dæmon ſit intra corpus, vel extra.

℞. Quando loquitur diuerſa lingua, vel res difficiles, quas non audiuit, eſt neceſſe, vt ſit intra corpus, quia locutio fit per motus organorum interiorum, quæ à dęmone immediate mouẽtur, & non poteſt illa mouere, niſi intra corpus, & in ventre, & in pulmone, quia pulmon ſua motione eſt principale inſtrumentum locutionis. Abulenſ. q. 113. ſuper c. 8, Math.

47 Quomodo dæmon, & anima rationalis ſunt ſimul in eodem corpore, cũ vterque ſint ſpiritus?

℞. Diuerſo modo, quia anima non eſt in corpore ſicut in loco, ſed ſicut forma in materia; Demon vero eſt in corpore, vt in loco, veluti eſt motor immobili, quia dæmon, & Angelus ſunt in loco vbi operantur per operationem. Abulenſ. q. 113. ſuper c. 8. Math.

48 Dæmon, poteſt ne mutare ſenſus hominis, & potentias exteriores, in quo intrat, ita vt illi videatur ſe videre montes, ſerpentem, prodigia, & alia, quæ ibi non ſunt?

℞. Poteſt, quia dæmon operatur in illo corpore, & facit, vt illi appareat, qđ mouentur parietes; imò in ebrijs vinũ facit, vt appareat illis, moueri cubiculum, noctem eſſe, quia lædit eius potẽtias, itaq; fortius dæmon poteſt operari. Abulenſ. quæſt. 115. ſuper c. 8. Matthei.

49 Dæmon poteſt ne mutare potentias interiores ſenſitiuas, ſcilicet ſenſum cõmunem, phantaſiam, ſiue imaginatiuã, & memoratiuam?

℞. Affirmatiue, quia ſenſus interiores non differunt ab exterioribus, & ideo eandem vim habent ad immutandas interiores. Abulenſ. q. 116. ſuper c. 8. Matthei.

50 Dæmon poteſt immutare intellectum, & operari circa illum?

℞. Non põt, quia non habeat potentiã ſuper animam, cuius dominium perfẽctum ſolius Dei eſt præter ipſum intelligentem, vt ait S. Tho. 1. p. & ratio eſt, quia ſi non poteſt cognoſcere dæmon operationes liberas voluntatis, nec poterit cognoſcere operationes intellectus, quia in hoc radicatur libertas.

51 Dæmon poteſt ne mutare voluntatem hominis?

℞. In quantum eſt voluntas, non poteſt directe, neq; indirecte illam mutare, quia non poteſt agere in animam, neque in potentias animæ ſpiritualis, & voluntas non dependet à corpore quantũ ad actum, licet enim prærequirat anima ſpecies, & obiectum internum ipſa tantũ eſt ſola domina ſua-

rum

rum operationum nẽpe intellectus,& voluntatis; vnde ſicut ad eſſe ipſa ſola anima inter cauſas creatas eſt ſola domina, ita quoad cognoſci, & quoad immutationem eſt ſola domina colligitur ex D.Th.1.p.q. 56. art.4. Abulenſ.q.118.ſuper c.8. Mathei.

52 Dæmon imprimit ne in voluntate quod vult?

℞. Non; ſed ſolus Deus. Prouerbiorũ 12. cor Regis in manu Dei eſt, ideſt voluntas. lege S.Th. vbi ſup.

53 Quomodo multi dæmones poſſunt eſſe in homine?

℞. Quia non habent quantitatem, & ſic poſſunt eſſe plurima in quolibet homine. Abulenſ. q. 136. ſuper cap. 8. Matthei.

54 Dæmones, vel Magi, poſſunt facere, vt homines tranſmutentur in beſtias, vt in equum, vel capram, vel aſinum, vel bouem?

℞. Veræ tranſmutationes,& reales nõ poſſunt fieri à dæmonibus, ſed ſi aliquando appareant ex præſtigioſa apparentia,& ſic imaginatio videntis illuditur, Albert. in lib. de animal.

55 Dæmon poteſt ſumere formã ſacerdotis?

℞. Poteſt, & etiam monachi, & contigit, vt dæmon prædicans populo in forma ſacerdotali agnoſceretur à ſancto viro. Malleus maleficor. quæſt. 1. par. 2. cap. 9.

56 Quomodo Dæmon loquitur diuerſis linguis per linguam hominis, vel mulieris, in quibus poteſtatem habet,& diſputat de difficultatibus ſcientiæ, quã non ſciuit, neque didicit?

℞. Tribus modis. Primo loquitur etiã ſi non habeat organa ad loquendum, vt quãdo dæmon, vel Angelus format ſibi corpus ex aere, & vapore terreſtri, & loquitur intra illud, & formant aliquas voces artificialiter, quæ vidẽtur eſſe voces articulatæ, & tamen nõ ſunt. Secundo modo loquitur, cũ intrat in aliqua animalia, vt in porcum, quod animal habet organa locutionis non ita formata, ſicut homo, & per ſe non poteſt tale animal loqui, tamen dæmon accipit illa organa, & cum eis loquit, & aues ſicut Pſitacus Turdus, aliquando formant aliquam vocẽ, ſed male,& ſic dæmon locutus eſt Euæ p ſerpentem Geneſis. 3. & numerorum. 22. & Angelus locutus eſt per Aſinã Balaam 3. vt voluit nonnulli loquitur per homines,& mulieres habentes organa, loquendo, & mouendo eorũ linguas,& format voces ſicut ipſe homo, cum non erat oppreſſus. Abulẽſ. q.114. ſuper c. 8. Math.

57 In quibus cognoſcitur, quod dæmon eſt intra corpus hominis, & loquitur ipſe, & non homo?

℞. Primo, quando loquitur talis homo de rebus altiſſimis, lingua, quam non didicit. Secundo, quando ſcientia vtitur in proprio idiomate, quam ipſe non audiuit, neque didicit: Tertio, quãdo fit ſanæ mentis,& neſcit reſpõdere de ijs, de quibus primo diſputabat. Quarto, quãdo cognoſcit res occultas, vel ꝓphetizat, ſicut Saul, quãdo arreptus prophetabat occulta, & puella, quæ habebat ſpiritum Phytonem act. Apoſtolorum. c. 16. Quinto contremiſcere ad ſacra, vel ante imaginem habere tortiones, furores, horrere diuina, dolere ad pręſentiam imaginis, vel reliquię. Sexto inflatio repẽtina mẽbri, vel corporis. Septimo habere vires ſupra ætatem, vel naturam hæc ſunt ſigna, quod aliquis dæmon eſt in illo corpore.

58 Quando dęmon loquitur per hominem, in

in quem intrauit, eſt ne in poteſtate illius hominis tacere, vel loqui?

℞. Non, neq; pôt ipſe homo tacere, nec loqui, quæ vult, ſed ea, quę diabolus, vel Angelus vult; quia homo tunc eſt oppreſſus, & ligatus à dæmone, & quaſi dormiẽs, & Deo permittẽte, dęmõ vtitur ſuis organis, format voces, quas vult, vt patet in Balaam 7.n.24. qui volebat maledicere Iudæos, & conabaẽ hoc facere, tamen Angelus mouebat, & vertebat linguam eius, & impellebat, vt benediceret. Abulẽſ. q. 114. ſuper c. 8. Matthei.

59 Dæmones poſſunt ſuadere dæmoniacos ad peccandum?

℞. Poſſunt, ſed ſicut ſuadent alios homines ad peccandum. Abulenſ. q. 119 ſuper c. 8. Matth.

60 Ea quæ arreptitij, ſeu demoniaci faciunt, vt quando dicunt blaſphemias, dum à dæmone occupantur, ſunt peccata, vel non?

℞. Si faciunt per violentiam, non eſt peccatum, etiam ſi occidãt hominem, propter defectum libertatis in tali caſu, nam coacti faciunt talem occiſionem, & dicunt talem blaſphemiam, ſicut cum aliquis violenter ſumit manum alterius, & facit, vt faciat occiſionem alicuius; ſi vero ſunt ſui iuris, & dæmon ſolum ſuadeat malum, vel imprimat malam ſuggeſtionem, tũc peccant, quia habent propriam voluntatem. Abulenſ. q. 119. ſuper c. 8. Matth.

61 Dæmon quomodo torquet homines?

℞. Per motum localem eijciendo eos in ignem in aquam, in terram alterando eorum humores, ex quorum alteratione dolor capitis, aut alterius partis corporis inſurgat; poteſt eos occidere, ſi Deus permittat, & plurimos de facto occiderunt, videlicet ſeptẽ viros Sarræ, Iob 3. & in Aegypto occiderũt oĩa primogenita hominũ, & pecoris. Exodi 12. Abul. q. 120. ſuper c. 8. Math.

62 Quod corpus ſumit dæmon cum videtur à maleficiatis, quæ vulgo vocantur bruxas?

℞. Aęreum corpus, quod aliquo modo eſt terreſtrę, in quantum habet terrę proprietatem per condẽſationem, & vapores craſſos formatum. Malleus malef. p. 2. q. 1. c. 4.

63 Angeli boni, quomodo apparent hominibus, an in uiſibili forma, vel inuiſibili?

℞. Viſibili forma, imò ſancti apparẽt aliquãdo bonis hominibus, vt eos cõfortent, aliquãdo malis, vt eos puniãt, vel à ſuis vitijs emendent. Malleus maleſic. c. 4. p. 2. q. 1.

64 Poteſt ne dæmon infrigidare aliquas pſonas, vt non poſſint generare, ſeu concurrere actiuè, vel paſſiuè ad actum generationis?

℞. Affirmatiue, & id faciunt mediantibus maleficijs, ſeu artibꝰ magicis. Malleus malef. c. 6.

65 Dęmones, & Angeli aliquando ab hominibus, poſſunt ne videri oculis corporeis?

℞. Vidẽtur, licet ſint ſpiritus, cum ipſi, permittente Deo, aſſumant corpus aereum, vel aliud, vt apparet in hiſtoria Loth quando tres Angelos vidit pulcherrimos, & vnum adorauit, & in libro Tobiæ Angelus, qui comitatus eſt filium eius, viſus fuit à filio Tobiæ, & ab ipſo Tobia, & ab vxore eius.

66 Aliquando Angeli videntur ne in præſtigijs, ſeu ſecundum viſionem imaginariam?

℞. Quando ſenſus, ſeu potentiæ imaginarię ita ſunt vehementes perꝰ hu-

morem malenchonicum videtur illis videre, quod ad extra vere nõ eſt, & Ariſtoteles dixit: imaginatio vehementiſſima caſum facit.

67 Quando Deus dedit poteſtatem Sathanę ſuper corpus Iob, intelligitur ne quod Demon intrauit intra eius corpus, ita ut Iob eſſet demoniacus?

℞. Certius eſt qđ Sathanas non intrauit in corpus eius, neq; turbauit ſenſũ eius, vt aliquid cõtra Deum loquereẽ; ſed qđ hæc poteſtas fuit exterior affligendo carnẽ eius vulnere peſſimo, doloribus corporalibus; nã dicit ſcriptura in oĩbus his non peccauit Iob, neq; aliquid ſtulte cõtra Deũ eſt loquutus.

68 Cum dixit Paulus datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Sathanę, q me colaphicet, & ꝓpter quod ter dñum rogaui, intelligiẽ ne qđ demon intrauit in corpus ei⁹, & qđ eſſet demoniacus?

℞. Nõ, ſed exterius illum affligebat carnis libidine, & tentatione: ſicut legiẽ quod D. Hieronymus fuit flagellatus à dęmonibus, & D. Antonius varijs viſionibus tentatus; quia D. Paulus erat cõfirmatus in gratia, Apoſtolus à Deo electus, Sacerdos ſummi Dei, & non decebat, vt demon, neq; per vnum inſtans corpus eius poſſideret.

69 Hoc verbũ, abiurare; quib⁹ modis ſumiẽ?

℞. Dupliciter. Primo modo abiuro te, ideſt rogo, & obſecro te, & ſic Matth. 8. Demon dixit, etiã per Deum abiuramus te ne torqueas nos, ideſt rogamus tę. Secundo ſumitur imperãdo: Abiuro te, vt exeas ex hoc corpore, ideſt iubeo, & præcipio tibi, poteſtate mihi tradita, vt exeas ex hoc corpore, & iſto ſecũdo modo ſumitur in exorciſmis Eccleſiæ. Abulenſ. ſupra Matth. cap. 8. quæſt. 113.

70 Quas tauthelas debẽt habere exorciſtæ, & quomodo ſe debent gerere?

℞. Primo, non debent cõfidere in ſuis viribus, ſed in Deo fiduciam habere. Secundo iocum non debent intermiſcere, neq; curioſa interrogare. Tertio exorciſmum dicere omni deuotione. Quarto ad monere pręſentes, vt habeant fidem, & orent pro illo vexato. Mall. malef. p. 2. q. 2. c. 5.

71 Exorciſta abſq; licentia Epiſcopi, poteſt exorcizare, aut alijs exorciſmis, niſi ab Eccleſia conſtitutis vti?

℞. Si ſit Parochus, & Epiſcopus abſẽs, & contingat aliquẽ obſideri à Dęmone, poterit facultate interpretatiua, exorcizare, ſed deinde ſuum Epiſcopũ certiorem facere debet, aut prius ab eo licentiam petere; nam circa hoc extat mandatum Sixti V. Pontificis maximi, neq; vti debet alijs exorciſmis, niſi prius à ſuo Epiſcopo approbatis. Nauar. conſ. 6. de officio ordinarij.

72 Quam diſpoſitionem debet habere ſacerdos exorciſta?

℞. Ipſe prius ſua peccata tenetur confiteri, vel cõtritionem habere, & ſi fieri poſſit celebret Miſsã ante actũ exorcizandi, oret, accedat cum magna humilitate, & fide ad exorcizandum.

73 Quis poteſt exorcizare, & in quo ordine datur poteſtas ſuper dęmones?

℞. Hæc poteſtas datur in ordine exorciſtarum; ratio eſt, quia cum dęmones ſint cõtemptibiles, & viles, ſancta Eccleſia dat hanc poteſtatem incipientibus intrare in Eccleſiam, licet exerceatur à Sacerdotibus frequenter, propter maiorem ſcientiam, & poteſtatem?

74 Quis inſtituit exorciſmos?

℞. Diuus Greg. Summus Pontifex, qa ſuo tempore plures erant dæmoniaci in remedium eorum, & futurorum.

Quæ

75 Quæ,& quot remedia poſuit Deus contra impugnationes diaboli exteriores, & ad fugiendos dęmones?

℞. Octo. Primo aquam benedictam, qua debent frequenter Chriſtiani vti in cubiculis,& Eccleſijs. Secũdo exorciſmos poſitos ab Eccleſia Catholica, quibus dæmones per modum imperij poſſunt expelli. Tertio orationes Chriſtianorum. Quarto imagines ſanctorum,& B. Mariæ Virginis. Quinto reliquias ſanctorum,& corpora ſepulcraque eorum. Sexto crucem Chriſti Domini noſtri crucifixi. Septimo veſtes ſacras ſacerdotis, calicẽ, patenã, ſtolã,caſulam,quæ ſunt benedictæ, B. Gregorius ſuper Ezechiel 8. orationẽ, ieiuniũ, & ſic dicit Ieſus: hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi oratione,& ieiunio. (ri?

76 Iſte orationes,& ieiunia,a quo debẽt fie-

℞. A clerico exorciſta à parẽtibus ꝑſonæ obſeſſæ,à uiris religioſis,qui ꝓ illo homine rogant,ab amicis,& fidelibus,& tandẽ ab ipſo homine, vel muliere,quę patiť dęmonium,cũ eũ deſerit,quia tunc eſt tẽpus merendi,& petendi humiliter,& cum fide à Deo, vt liberet eum à tali vexatione.

77 Si Eccleſia poſuit exorciſmum ad fugandos dęmones,quæ eſt cauſa, quare aliquãdo dæmones ſtatim exorciſmis nõ egrediantur,& relinquãt corpus Chriſtiani liberum, cũ clericus habeat poteſtatẽ,eos expellendi,& exorciſmus, & orationes habeant virtutem ad dæmones expellendos,& fugandos?

℞. Ex cauſis ſequentibus. Primo ꝓpter paruitatem fidei circunſtantiũ,aut parentũ ipſum oppreſſum offerentiũ ante clericũ exorciſtã. Secundo propter peccata ipſius Dæmoniaci. Tertio ꝓpter hoc,quod nõ habent cõmoda remedia conſtituta ab Eccleſia, vel illa negligũt. Quarto propter defectũ fidei in exorciſta. Quinto quãdo eſt alius ſacerdos virtuoſior,q̃ exorciſmũ faciat, vel cui Deus in hoc caſu maiorem cõicauit gratiã, propter reuerentiã illius non fugať dæmon. Sexto,q̃a ille dęmoniacus nõ eſt ſatis punitus à culpa ꝓpter quã diabolus eſt ingreſſus. Septimo, quãdo eſt tempus conſtitutum à Deo, vt diabolus in illo corpore permaneat,& tempus non eſt finitum.

78 Cum fiunt exorciſmi, debet ne accendi candela benedicta?

℞. Debet,cum habeat per benedictionem virtutem contra dæmonia,incantationes,& tonitrua, & ſic debet accendi,cum pluria tempeſtateſq; exorcizantur,& cum eijciuntur dæmonia. Mall. malefic. p. 2. q. 1.

79 Dæmon torquetur ne exorciſmis,& orationibus ſanctorum?

℞. Affirmatiuẽ, & cũ exorciſta eius figurã cremat,& cruciat,& cũ imponiť ſtola ſuper caput, vel aliqua reliquia, & effunditur etiam aqua benedicta. Mall. malefic. p. 1. q. 18.

80 Quæ orationes maiorem vim habent cõtra diabolum?

℞. Euangelia quatuor Euangeliſtarũ, Euangeliũ: miſſus eſt Angelus, paſſio Domini, Euangeliũ: In principio erat verbum, reliquiæ ſanctorum,& cilicia ſanctorum magnam habent vim. Malleus maleficor. q. 2. p. 2. c. 2.

81 Exorciſta poterit adhibere petras, vel herbas ad expellendos dęmones pręcipuè herbã, quæ vocať fuga dęmonis?

℞. Poterit abſq; periculo ſuꝑſtitionis, ſi, herba, vel petra, benedictæ ſint, vt palma, & oliua: ſi vero non ſunt benedictæ, poterit etiam illas adhibere, dummodo ſacerdos non credat tales

herbas directe, & de ſua natura poſſe compellere dæmones, ſed ex virtute Dei. Angel. verbo ſuperſtitio. §. 6. Nau. in ſum. c. 11. n. 38.

82 Quomodo dæmones alliciuntur carminibus, muſica, & herbis?

℟. Quia honoris ſunt cupidi, & cum hæc in eorum honorem, & reuerentiã fiunt ita alliciuntur, & recreantur. D. Auguſt. lib. 36. de ciuitate Dei.

83 In herbis, lapidibus, & muſica, eſt ne virtus aliqua ad excludendam vexationẽ diaboli?

℟. Herbæ, & armonia ſua naturali virtute non poſſunt excludere vexationem diaboli, ſed permittente Deo, & Angelo bono poſſunt eam mitigare; ſed hoc non fit agendo in Dæmonem, cum corporale non poſſit agere in ſpiritualia, ſed agendo in corpore hominis dæmonum habentis. Malleus malefic. p. 1. q. 5.

84 Animæ cũ exeunt è corporibus per mortem naturalem, vel violentam, quo vadunt?

℟. Præſentãtur coram Tribunali Dei, vt recipiãt præmium, ſeu ſupplicium, & collocantur in cœlo, vel inferno, vel in purgatorio ſecundum eorum merita.

85 Animæ defunctorum poſtquam ſunt in cœlo, purgatorio, vel inferno exeunt realiter aliquando ab illo loco, vt hominibus appareãt, & cum hominibus loquantur?

℟. Diuus Auguſt. lib. 10. de cura pro mortuis, tenet, quod animæ, quæ ſunt in cœlo aliquando apparent hominibus ad eos deridendos, & animę, quæ ſunt in inferno aliquando apparent ad eos terrendos, & oſtendendam Dei iuſtitiam, & animæ, quæ ſunt in purgatorio aliquando apparẽt ad petenda ſuffragia viuentium, vel ad faciendam aliquam ſatisfactionem, & idem tenet Diuus Gregorius lib. 4. dialogorum.

86 Anima alicuius mortui intrat ne in corpus hominis viui, vt eum vexet ſicut Dæmon.

℟. Negatiue: ita Abulenſ. in capit. 8. Matthei.

87 Qui dicunt familiares dæmones, & quare ſic nominentur?

℟. Sunt aliqui dæmones, quos homines habent alligatos in vno annulo, vel alibi, & eis vtuntur ad varia negotia, præcipue ad ſciendum res occultas, vel quæ longe fiunt, & nominantur familiares, quia ſeruiunt tali homini familiariter, veluti ſerui ei. Tyreus p. 2. c. 23. n. 12.

88 Quomodo homines habent tales familiares?

℟. Faciendo aliquod illicitũ pactum cum dęmone, vel promittẽdo illi ſuas animas, vel faciendo rem illicitam, vt non dicendo veritatem, nec audiendo Miſſam. Tyreus p. 2. c. 23. num. 12. de Dæmoniacis.

89 Poteſt ne quis habere familiarem, ſine pacto cũ dæmone, & habere illud ad bonum finem, & vti illo ad gubernationem bonã alicuius Regni, vel ad ſciẽdum quid faciant, & machinentur inimici fidei?

℟. Non poteſt habere ſine pacto explicito, vel implicito, & ad bonum, finem nullus Chriſtianus poteſt illo vti; quia non eſt medium ordinatũ à Deo, neq; licitum eſt homini habere talem familiaritatem melius eſt, vt qui gubernat aliquam Prouinciam ſit bonus Chriſtianus, & habeat fiduciam in Deo, vt illi omnia proſpere ſuccedant.

90 Dicuntur ne dæmoniaci habentes familiares

miliarem?

℞. Non, quia nullus dicitur dæmoniacus, niſi qui intra ſuum corpus dęmonium habet, neq; dicuntur dæmoniaci, qui extra vexanť à dæmonio, ſed ſolum, qui habent illũ intra corpus ſuũ. Turcus c. 2. c. 23. n. 12.

91 Habentes familiarem, vexantur ne ab ipſo?

℞. Non, imò tali homini quaſi eius famulus inſeruit, non enim eſt ibi conſtitutus ad eius vexationem, ſed ad eius deceptionem, vt decipiat tali pacto, & conuerſatione animã illius hominis.

92 Habere familiarem, quod peccatum eſt, & quis de eo cognoſcit?

℞. Magnum peccatum, & talis abſolui, non dẽt, niſi eũ dimittat, ſicut, qui habet cõcubinam, & cognoſcit de hoc delicto Tribunal S. Inquiſitionis per bullas Apoſtolicas, tanquam de ſuſpectis in fide, quia habent pactum cum dæmone.

93 Quando aliquis homo diuinat res abſentes, & occultas, quomodo cognoſceť an talis homo ſit dæmoniacus, vel habeat familiarem?

℞. Duplici ſigno. Primo interrogando talem hominem, an habuerit aliqđ pactum cum dæmone; ſi enim non habuit, habet intra ſe dæmonium, & non familiarem. Secundo animaduertẽdo an talis homo habuerit cruciatus exteriores, loquatur linguis varijs, quas non didicit; tunc habet intra ſe dæmonium, & non familiarem. Tyreus p. 2. c. 23. num. 12.

94 Poteſt quis habere familiarem, & non amittere fidem Catholicam?

℞. Poteſt habere familiarem propter curioſitatem, & committere hoc delictum, ſicut alia delicta, & retinere fidẽ integrã, & vti iſto familiari ad curioſitatem, vel ad ſciendum, quid faciunt inimici fidei Catholicæ; ſed ex hoc nõ euadit iſte talis pœnam S. Inquiſitionis, quia hoc prohibitum eſt ab Eccleſia, & magnum, & periculoſum prædictum eſt.

95 Quare Tribunal S. Inquiſitionis cognoſcit de habentibus familiarem, & non cognoſcit de dæmoniacis?

℞. Multiplici ratione. Primo, quia habens familiarem conſenſit in illo peccato, & familiaritate, & ideo eſt ſuſpectus in fide, & ex ſua voluntate facit rẽ illicitam, & prohibitam à fide Catholica. Secundo, quia dæmoniacus aliquãdo vexatur à dæmone ad eius meritum. Tertio, quia ſemper habet dæmonium contra ſuam voluntatem, & ſic magis eſt adiuuandus orationibus, quam puniendus.

96 Poteſt ne quis habere familiarem, & illo vti, & eſſe in gratia Dei?

℞. Non, quia eſt in manifeſto peccato, ſicut qui confitetur, & concubinã retinet; bene tamen poteſt eſſe dæmoniacus in gratia, & habere intra ſe dæmonem, ſicut ſupra dictum fuit.

97 Quomodo diuinat dæmon futura?

℞. Sæpe loquitur mendaciũ, ſed ſi aliquando dicat verum. Primo, quia viget ſubtilitate naturali, quo ad operationem intellectus. Secundo, q̃a propter experiẽtiam temporum, & ſcientiarum, quas habuerunt plura ſciunt, quam nos. Tertio propter celeritatem motus, nam ex oriente ad occidẽtem mira celeritate percurrunt. Quarto, quia ſicut ex voluntate Dei poſſunt inducere morbos, aerem inficere, excitare tempeſtates, ita poſſunt illa prædicere. Quinto, quia per ſigna ſubtilius, & certius poſſunt prædicere mortem, & ſanitatem, quã medicus viden-

do

do vrinam, & pulſum. Sexto, quia ex ſignis, quæ præcedunt ab animo hominis potiori modo coniectura plura ex ijs, quæ vir prudens ſolet coniecturam facere. Septimò, quia ſciunt, & intelligũt acta prophetarũ, & ex illis multa dependent D. Auguſt. in libro de natura Dæmonum.

CAPVT XXXIII.

DE MALEFICIS SORTILEGIS ET INCANTATIONIBVS.

1 QVIS fuit primus inuẽtor artis magicę?

℞. Zoroaſtres, qui fuit filius Can, iſte Can fuit filius Noe, & riſit vidẽdo pudenda patris, & didicit opera Diaboli, ideſt maleficia, & incantationes, ad nocendum hominibus, iſte Zoroaſtres, qui magicam artem primũ reperijt, fuit Rex Bactrianorũ in Perſide, & fuit 800. annos ante Troiana tempora, & à dæmonibus didicit hãc peſtiferam artem, ita tenet S. Auguſtinus de ciuitate Dei, Vincẽtius in ſpeculo hiſtoriarum vbi plures allegat. Polydorus Virgilius lib. 1. c. 22. Plinius lib. 30. Euſebius de temporibus, & præparatione Euangelica lib. 10.

2 Sunt ne maleficia nocentia hominibus, & mulieribus, & quomodo fiunt?

℞. Sunt, & fiunt ex varijs virtutibus herbarũ, verborum, & incãtationum, & vere nocent hominibus, & mulieribus, & reddũt eos infirmos, & aliquãdo, ex his maleficijs ita debilitatur natura, vt homines moriantur abſq; eo, quod medicinæ applicatæ a medicis illis profint, quæ medicinæ iuuarent illud corpus infirmum, niſi eſſet, occupatum illis incantationibus, & maleficijs, ita auctores citati.

3 Aſtrologia, qua matæmatici prædicunt futura, vt tempeſtates pluuias, caſus futuros nullo tamen modo pertinẽtes ad libertatẽ; eſt ne ſcientia reprobata?

℞. Aſtrologia, quæ nullum habet pactum cum diabolo, ſed ſolum colligit ex ſtellis & ex cõſtelatione cœli ex ſtellis, & ſignis, non eſt ſcientia reprobata, ſed permiſſa ab Eccleſia, & vocatur iudiciaria, & hæc ſcientia habet principia, & fundamenta vera, ſicut aliæ ſcientiæ; aſtrologia vero, quæ habet pactum cũ diabolo explicitum, vel implicitum, & ex iſto pacto adiuta prædicit futura, vel occulta, hæc eſt reprobata ab Eccleſia, quia nõ eſt vera ſciẽtia. tenet Malleus malefic. p. 1. q. 3.

4 Qui ſũt aſtrologi, & matematici, & quare ſic dicuntur?

℞. Sunt illi, qui pollent ſcientia circa ſtellas, motus cœlorũ, cometas, & Polos cæli, Iſidorus lib. 8. & ethimologiæ. cap. 9.

5 Maleficus, quid ſignificat?

℞. Multitudinem facinorum, ſcilicet, quia efficit maiora mala, quã alij malefactores. Mall. maleficor. q. 2. p. 1.

6 Ars maleficandi, & incantandi, quando habuit principium?

℞. Hęc ars habuit principiũ poſt Noe, quia ante Noe, non fuerunt maleficij ratio eſt, quia ex recenti recordatione creationis hoc peccatum, neq; fuit inuentum, neq; commiſſum, ſed poſt Noe creuit malitia hominum, & diabolus introduxit hoc genus peccati in mundum. tenet Malleus maleficor. p. 2. q. 1. c. 4.

Qui

Digitized by Google

7 Qui dicuntur incantatores?

℟. Qui artem, vel rem aliquam verbis peragunt, vt cum quis incedit nudis pedibus ſuper prunas ſine læſione. Iſidorus lib. 8. ethimologię.

8 Incantatores quando ſe, vel alios equis portant in longinquas vias, quomodo faciunt?

℟. Duobus modis. Primo lædendo potentias ipſorum hominum fingendo in phantaſia, quod illi homines equitant, & vident tales Prouincias, tam vehementi apprehenſione, & cum tanta rerum, & locorum circumſtantia, vt euigilati poſtea intelligentibus dicant ſe vidiſſe mare Conſtantinopolitanum, & alia loca. Secundo diabolus vere, & realiter fingit corpus equi nigri, & monet itinerantem, vt ſe non ſignet ſigno crucis, nec nominet Ieſum, aut Mariam, nec dicat Angelicam ſalutationem, & tunc fert illud corpus per diuerſas mundi partes, de quo plura ſunt exépla à Diuo Greg. & grauiſſimis ſcriptoribus narrata. Mall. maleficor. p. 2. q. 1. c. 3. S. Th. 2. 2. q. 6. art. 5. titu. de ſuperſtitionibus, & 1. p. q. 8. tit. de miraculis, & q. 16. art. 5. & 6. tit. de dæmonibus. S. Bonauetura. 3. ſent. diſt. 19. q. 3.

9 Tales ſunt ne verè equi?

℟. Non, nec habent veram ſubſtantiã illius, ſed diabolus ſe fingit in figuram Equi, licet verè non ſit equus. tenet Malleus malefic. p. 2. q. 1. c. 3.

10 Vnde dicitur ſuccubus, & quis eſt?

℟. Dæmon ille, qui ſe habet in generatione, vt patiens: corpus illud formatur ex aere. Malleus maleficor. p. 2. c. 4. quæſt. 1.

11 Phitones Dæmones, qui dicuntur?

℟. Illi, qui futura prophetizant, & ſic mulieres diuinantes Phitoniſſæ appellantur.

12 Quis dicitur incubus, & vnde formatū?

℟. Dæmon ille, qui ſe habet in coitu, vt agens, & formatur ex aere craſſo. Malleus malefic. p. 2. q. 1. c. 4.

13 Incubi poſſunt ne generare?

℟. Non, quia non habent ſemen, nec membra virilia, & ſic ſunt incapaces generationis. Mall. malefic. c. 4.

14 Incubi ſi aliquando videntur generare, quomodo faciunt?

℟. Summunt ſemen alicuius hominis, quod dictus demon herbis, & arte poteſt ſeruare calefactum, & temperatũ, & immittit in vas mulieris tempore, quo ipſa ſeminat, & coniunguntur ſemina ad modum agentis, & recipientis, ſcilicet actiuè, & paſſiuè, & ſic mulier concipit. Mall. malef. c. 4.

15 Filius, incubi, cuius filius dicetur?

℟. Cum incubus non habeat ſemen erit filius illius hominis, cuius diabolus ſemen arripuit, licet incubus viſibiliter, & quaſi corporaliter rem cum muliere habeat. Malleus maleficor. p. 1 quæſt. 3.

16 Si ignoretur homo ille, à quo ablatum fuit ſemen, natus infans, cuius filius dicetur?

℟. Filius matris ſuæ, & eius bona hæreditabit.

17 Qua de cauſa diaboli ſe transformant in incubos, vel ſuccubos, eſt ne cauſa libidinis?

℟. Non ex cauſa libidinis, neq; delectationis ex parte ſua, qa ſpiritus carnem, & oſſa non habent, & ex conſequenti, neq; delectationem carnalem; ſed cauſa eſt, vt homines, & mulieres decipiant in vitio appetibili ſecundũ eorum naturam. Malleus maleficor. par. 1. quęſt. 4.

18 Dæmones coeunt ne vitioſe cum homi-

mi-

minibus, & mulieribus contra eorum voluntatem ?

℞. Iſti homines, & mulieres ſunt in triplici differentia. Primo, qui ex ſua voluntate, ſe dęmonibus ſubijciunt, & eos acceptant ſicut mulier maritum. Secundo ſunt homines, & mulieres, q̃ vexãtur ab incubis, & cum eis coeũt. Tertio ſunt aliquæ Virgines, quæ ab incubis contra earum volũtatem mediantibus maleficijs moleſtãtur. Mall. malef. p. 2. q. 2. c. 1. & dicit quod quędã puella in habitu monachali in mente ſua perdidit per cõſenſum virginitatẽ poſtea ipſa nolente pluries ab incubo cognita fuit, poſtea orationib⁹, cõfeſſione, Sancti Sacramẽti ſumptione poſt longum tempus liberata fuit ab hac diaboli oppreſſione.

19 Malefici ad faciendum ſua maleficia, habent ne pactum cum dæmone ?

℞. Habent implicitum, vel explicitũ. Mall. malef. p. 1. per tot.

20 Quare dæmones cum vocantur ab incantatoribus certius veniunt in vna conſtellatione, vel certo die, quam in die veneris ?

℞. Primo, vt facilius decipiant eos homines, & faciant magis ſuperſtitioſos exiſtimantes eſſe illam virtutẽ in his diebus. Secundo, quia conſiderant aliquas conſtellationes eſſe magis diſpoſitas ad materiã corporis, pro quo fiunt tales incitationes. tenet Mall. malef. q. 5. p. 1.

21 Vnguẽtum, quo vtuntur malefici, vt per aerea elabentur, ex quo fit ?

℞. Vt ex eorum confeſſionibus ſæpe apparuit, fit ex carnibus, & membris puerorum interemptorum ab eis ante baptiſmum, cum quo aliquod lignum iungunt ſecundum inſtructionem dæmonis, & hoc vncti feruntur, ſiue nocte, ſiue die per aera, ſed nõ intelligas, quod hoc vnguentum in ſe habet hãc naturalem virtutem, ſed quod feruntur poteſtate dæmonis, & actiuitate eius, permittente ſibi Deo S. Th. p. 1. q. 90. per totum 3. art. & 3. ſententiarum diſtio. 19. de poteſtate dęmonis ſuper effectus corporales.

23 Quot ſunt genera maleficiorum ?

℞. Tria. Primo, qui ſanant, vel lædunt. Secundo, qui lędunt, ſed non ſanant. Tertio, qui tantummodo ſanare videtur, id eſt læſiones amouere. Mall. malef. p. 1. q. 9.

24 Dæmones quare macerant pueros, infirmant, & faciunt, vt non creſcant ; & aliquando occidunt?

℞. Eſt genus dæmoniorum, quod ſe coniunxit nutricibus, vt hæc omnia damna operentur in pueros, & hoc p̃mittit Deus. Primo, q̃a parentes pueros inordinate ſæpe diligunt. Secũdo, q̃a matres, vel nutrices aliquãdo ſunt ſuperſtitioſę, & ſe ducunt falſis ceremonijs, & ſic Dominus punit eos in eo, in quo peccant. Mall. malef. p. 2. q. 2. c. 7.

25 Quot ſunt maleficia, quibus vtitur dæmon contra viros, & mulieres in actibus venereis ?

℞. Septem. Primo mouent mentes hominum ad illicitum amorem. Secundo, impediunt herbis, & maleficijs vim generatiuam. Tertio auferũt membra virilia hominis, vel cõcludunt vas mulieris. Quarto mutãt homines arte magica in beſtias licet non immutent eorum naturam, & ſubſtantiam. Quinto deſtruũt vim generatiuam quo ad gemellas. Sexto procurãt abortum. Septimo offerunt dæmonibus infantes, & eos lædunt, & occidunt. Malleus malef. p. 1. q. 6.

26 Quibus modis nocent malefici?

mo-

℞. Magiſter ſententiarum ponit ſeptẽ modos,quibus nocent, Deo permittente. Primo ponunt amorem in ordinatum in virum,ad mulierem,vel è cõtra. Secundo ſeminant odium, vel inuidiã inter aliquos. Tertio tollunt vim generatiuam, in viro, vel in muliere. Quarto membrum hominis ægrotare faciunt. Quinto vita priuãt homines. Sexto vſu rationis. Septimo lædunt animalia hominis, vel fruges cum effectu. Mall. malef. c. 3. de maleficis. f. 478

27 Dæmones incubi, & ſuccubi, quas figuras accipiunt?

℞. Sępe aſſumunt, & aſſumpſerunt figuras Siluani, & fauni, & in eis cũ mulieribus rem habuerunt, vt maior eſſet culpa, & horribilior. Malleus malef. par. 1. q. 3.

28 Succubi aſſumunt ne aliquando formam mulieris?

℞. Scriptum eſt ſuccubũ in forma pulcherrimę mulieris interfuiſſe cum pluribus meretricibus in cõcilio Conſtãtiẽſi, & viro itinerãti, interroganti q; mulierẽ qualis eſſet, & vnde veniret, reſpondiſſe dicit, ſum incubus, & venio, ex Cõc. Cõſtãtiẽſi, & porto in crumena mea has pecunias meo corpore acquiſitas. Malleus malefc. 9. f. 516.

29 Tempeſtates à maleficis, quomodo concitantur?

℞. Primo implorando in campo Principem dęmoniorum, vt mittat, qui cõcitet tempeſtates. Secundo immolant pullum nigrum eum in altum eijciendo, & ille dæmon, qui miſſus fuit concitat tempeſtates, mouendo aerem, & nubes hęc omnia confeſſus fuit quidã maleficus reus, ante iudicem. Malleus malef. c. 4. f. 487.

30 Quo remedio ſedantur iſtę tempeſtates?

℞. Abiuratione, & exorciſmis ab Eccleſia ſancta inſtitutis, ſigno crucis, aqua benedicta, Agnus Dei, reliquijs ſanctorum, fide, orationibus fidelium, & fide in exorcizante, oſtenſione ſanctiſſimi Sacramenti. Mall. vbi ſup.

31 Quæ remedia ſunt ad ſanandum maleficium poſita ab Eccleſia?

℞. Exorciſmi ab Eccleſia inſtituti, ſunt etiam orationes, & carmina, quæ nihil habent ſuperſtitionis: ſolent prodeſſe, & aliquando maleficium efficitur perpetuum, quia remedium ignoratur, & tunc ſolus Deus, qui eorum noſcit abſcondita, poteſt ſanare tale maleficium. S. Thom. 2. 2. q. 95. & ſuper c. vlt. Marci in illis verbis, dęmonia eijciunt tantum.

32 Ad fugandum incubum eſt ne bonum remedium trãsferre puellam in aliam partem?

℞. Malleus maleficorum p. 2. quæſt. 2. cap. 1. Narrat, quod quædam puella ab incubo oppreſſa tranſlata fuit à ſuo patre, qui erat clericus in longinquam ciuitatem, & incubus amplius eam non eſt proſequutus, ſed dictum patrem ita proſequutus fuit, ut intra tres dies, è vita diſcederet.

33 Quæ ſunt remedia contra maleficiatos amorem, vel odium concitatos?

℞. Auicenna ponit ſeptem remedia. lib. 3. Primum eſt quod talis maleficiatus ſummat vxorem, & per licitũ coitum euitet illicitum. Secũdo, ſi incorrigibilis exiſtat caſtigetur fuſtibus. Tertio hortetur, vt cognoſcat talis amoris inſaniam, ac miſeriam. Quarto occupetur in rebus arduis, & in officijs exerceatur. Quinto medicetur medicinis ſi organa læſa fuerint. Sexto nũquam relinquatur ſolus, ſed ſemper comitatus ne imaginatione ad iſtos illicitos motus excitetur. Septimo

mo repreſentetur illi, quod amittet ſanitatem corporis, ſalutem animę, honorem, & famam.

34 Quæ ſunt remedia Eccleſiæ ad expellendos incubos, & ſuccubos à perſonis, qui contra ſuam voluntatem ab eis vexantur?

℞. Quinque. Primo per cōfeſſionem. Secundo crucis conſignatione, Angelica ſalutatione. Tertio per exorciſmorum applicationem. Quarto per vocis mutationem. Quinto per excōmunicationem, ſeu maledictionem maledicendo dæmonem, ne tractet cū tali muliere, ſicut fecit Beatus Bernardus, qui excōmunicauit incubum, & ſic eum expulſit. Niderus in ſuo formicario citatus à Malleo malefic. p. 2. quæſt. 2. c. 1.

35 Si facta hæc, & alia remedia non proſint qd eſt iudicandum?

℞. Si talis perſona fuerit confeſſa, & contrita, & iſta remedia fuerint applicata debet iudicari, quod illa mala incubi, patitur loco tentationis. tenet Mall. malef. vbi ſup.

36 Quæ genera hominum ſunt tuta, & præſeruata ab iſtis maleficijs?

℞. Tria genera hominum. Primo Principes, & Epiſcopi, Inquiſitores, & Sacerdotes, qui ſupra diabolum, & in maleficos habent poteſtatem: ratio eſt, quia poteſtas a Deo eſt ordinata, & non permittit Iudices ſubijci illis, qui ſibi ſunt ſubiecti. Secundo, quia talis ratione dignitatis, duplices habent Angelos. Secūdum genus, quod liberatur à maleficijs, eſt, illorum hominum, qui recta fide ſe defendunt orationibus, ramis, palmarum, candelis benedictis ab Eccleſia in ſuis feſtiuitatibus, aqua benedicta, Agnus Dei, ligno ſanctæ Crucis. Tertium genus liberum ab hac miſeria, eſt, illorum hominum, qui ſunt boni chriſtiani, & timent Deum, & non ſunt libidinoſi cum meretricibus, & ſeruantur à bonis Angelis ſecūdum diuinam prouidentiam. tenent DD. in 2. ſentent. & Malleus maleficorum, vbi ſupra.

37 Crimen maleficorum cuius fori eſt?

℞. Partim Eccleſiaſtici in quantum declarat, tale eſſe maleficium, partim laici, in quantum exequitur pœnam à iure ſtatutam maleficis. c. ad abolendam, de hæreticis. in 6.

38 Qua pęna punitur clericus maleficus?

℞. Deponendus, & in monaſterio detrudendus. Malleus maleficorum. quæſt. 1. p. 1.

39 Magi poſſunt cōuertere hominem in animal, ut equum, & capram?

℞. Verè, & realiter non, & ſi aliquando id appareat hominibus eorum phantaſia eſt læſa, & videntur videre, quod realiter ad extra non eſt, ſicut ebrius, mente captus, & furioſus, vel dæmones aſſumunt corpus illorum animalium, & in illud intrant, ſicut intrauerunt in porcos cum Chriſtus Dominus illos eiecit, è corpore hominis. Malleus maleficorum. quæſt. 10.

CA-

CAPVT XXXIIII.

DE POENA IMPONENDA MAGIS, SORTILEGIS, CHIROMANTICIS, NICROMANticis, Superſtitioſis, per Iudices Eccleſiaſticos.

1 ARS magica quid eſt? ℞. Eſt ars, qua dæmoniũ vtitur vtendo certis incantationibus, & varijs apparitionibus, vt hominum oculos præſtringat, & eos fallat patefaciendo illis occulta. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 3.

2 Magus proprie quis dicitur? ℞. Ille, qui arte dæmonis turbat ſenſus internos, vel externos hominum, & elementa concutit, excitat tempeſtates, & aliquando cantu, vel virtute carminis, homines interficit, alia pluri ma horrẽda facit; & ſi actu id nõ fiat, facit, vt oculis hominũ appareãt quaſi actu fierent. Iſidor. lib. 8. orig. c. 9.

3 Maga, quæ vulgo dicitur (Magara) & in lingua Hiſpana (echizera,) quæ dicitr? ℞. Proprie dicit̃ mulier illa, quæ ſumptis aliquib' rebus animatis, vel inanimatis, vel factis figuris ex cera dicẽdo, vel nõ dicendo aliqua verba, applicat tales res ad amorẽ, vel odiũ alicuius hominis, vel ad ſanitatẽ, vel infirmitatem alicui' hominis, vel mulieris, & his artibus facit homines infirmare, vel violẽter amare aliquam mulierẽ. Iſid. loc. cit.

4 Quot ſunt genera magicarum? ℞. Plurima, & infinita, & ferè ſemper Iudicib' occulta; nã aliquãdo iſtæ mulieres, quæ magę appellantur, ſolẽt accipere morsũ panis alicuius hominis, vel partim veſtis, quæ tetigit eius carnes, & illũ miſcere cũ aliqbus herbis, dicendo, vel nõ dicendo aliqua verba, & ſic cõponunt dictã magiã aliquãdo faciunt figurã ex cera, vel ex alia materia, quæ repreſentat talẽ hominem, & dicẽdo aliqua verba, & iũgendo oleũ, vel herbas, lac, vel alicuius mortui carnẽ, vel oſſa ſępe verberãt illã figurã pũgendo enſe, cultro, acu, vel alio inſtrumento, & ſic cauſant ĩ homine dolorẽ, aliqñ ex reb' liquidis, vt ex aqua paludis obſcura, vel ex vrina virginis, viduæ, vel talis hominis, ex oleo in lampade Eccleſiæ accenſo, aliquando ſcribunt orationes in carta, & cum aliquibus ſignis inuſitatis, iubent, vt homines geſtent illas ĩ collo, ſicut reliquias, aliquãdo dant dentem alicuius ſuſpenſi, vel morſum carnis alicuius animalis, vel aliquã herbã lectã nocte S. Ioannis, vel alia nocte particulari, vt qs nõ occidat, vt late tenet Suar. to. 1. de relig. lib. 2. de ſuperſtitione. c. 14. Martin. del Rio ĩ tra. de inqſitione magar. p tot.

5 Iſtę mulieres magæ ad quẽ finẽ faciunt, & applicãt dictas magias, vel cõfeſſiones? ℞. Primo, vt aliquis homo amet aliquã mulierem. Secundo, vt aliqua mulier odio habeat aliquem virum. Tertio in odium alicuius hominis, vt applicata dicta magia, talis homo infirmet̃, vel moriatur. Quarto, vt aliquis vir portans dicta nomina diues efficiatur, vel non moriatur gladio, vel vincat inimicum, vel ſimilia, vt late tenet Martin. del Rio, vbi ſup.

6 Quãdo quis portat in collo aliquas orationes, Euangelia, uel aliqua carmina ad effectum aliquem temporalem, uidelicet, ut non moriatur enſe, quomodo poterit cognoſci, talẽ eſſe magum,

vel uti magía ſibi data à mago præcipue cum orationes ſint ſanctæ?

℟. Quotieſcumq; in tali ſcripto inueniantur aliqua ex quinq; conditionibus hic poſitis talis homo eſt magus, uel utitur magía ſibi data; uidelicet, primo, quãdo ibi reperiant̃ ſcripta aliqua nomina ignota, Dei, Angelorum, uel alicuius sãcti. Secũdo qñ in tali ſcripto ſunt interpoſitæ aliquæ characteres, uel figuræ ignotæ, ſiue in ſerie litterarum, ſiue extra literam. Tertio, ſi aliqua uerba, uel propoſitiones incertæ, uel apochriphæ ibi inſerãtur. Quarto, ſi efficacia talis orationis, uel euangelij, uel talis uerbi poſita ſit in eo, qđ tali die, uel tali hora, uel cum tali poſitione corporis, uel tali atramento, uel ſanguine debeat ſcribi. Quinto ſi in tali oratione dicatur, qđ portãtes tales orationes nõ morientur gladio, uel nõ infirmabuntur, uel conſequentur gratiam alicuius Principis, uel quid ſimile. Suarez, & Martin. del Rio, ubi ſup.

7 Quando aliqs portat in collo tanquã reliquias dentem, oſſa uel carnem alicuiꝰ animalis, uel aliquam herbam lectã nocte S. Ioannis, uel die Veneris ſancti, etiam herbam, quæ uocat̃ uerbena ad aliquem finẽ temporalẽ, ſcilicet, ut ſit fortunatus ẽt quod crimen cõmittit?

℟. Talis dẽt puniri à Iudice Eccleſiaſtico, tanq̃ magus pęnis infra ponẽdis.

8 Tales magi habent pactum implicitum, vel explicitum cum dæmone?

℟. Iſti magi ſunt in duplici differẽtia, Prima ſunt, qui habent pactum explicitum cum dæmone, & ab eo didicerunt tales magías. Secunda ſunt alij magi, qui non habuerũt pactum explicitum cum diabolo, ſed ab alijs mulieribus magis acceperunt artem, & eis credunt, & iſti non excuſantur quod habeant pactum implicitum cum dæmone, vt late patet per Pegnam 2. p. directorij q. 42. n. 2.

9 Quomodo poterit cognoſci quando dicti habeat pactum explicitum, vel implicitum cũ dæmone?

℟. Quotieſcumque in ſuis magijs miſcent res ſacras cum prophanis, vel faciunt aliquid directe contra noſtram fidem, veluti ſi ante magíam baptizãt imaginem, vel baptizant puerum, vel exhumant caput defuncti, vel habent membrum, uel dentem alicuius defuncti, vel dicunt aliqua verba contra fidẽ noſtram, vel obſcura, quæ non habent ſenſum bonum, ſed obſcurum, vel faciunt aliqua ſigna inuſitata, vel vngũt manus oleo, vel miſcent aquam benedictã; iſtæ omnes præſumptiones ſunt uehementiſſimæ, & faciunt probationem, quod talis magus habeat pactũ explicitum, uel implicitum cum Dæmone. tenet late Pegna ubi ſup.

10 Quæ eſt cauſa quare aliqui homines maleficantur à mulieribus?

℟. Sæpe prouenit ex eo quod, ſi quis habet illicitã cõuerſationem cum aliqua muliere, uel cõcubinatum, & illam deſerit, uel magis amat aliam, & ex iſto zelo talis mulier amore inordinato quærit aliquam magíã, ex ſupradictis, & applicat illam tali homini.

11 Quando quis eſt maleficiatus ab aliqua muliere unde prouenit, quod habeat febrem: uel doleat illi caput, uel cor, & aliquando moriatur, ex tali infirmitate præcipue?

℟. Ratio huius infirmitatis, eſt q a herbis, uel maleficijs humores illius hominis ſunt in tali diſpoſitione, ut incendantur interdum, & operentur in illo corpore illam febrem, uel dolorem capitis, uel corporis, Mall. malef. par. 2. quæſt.

Digitized by Google

quæſt. 1. cap. 1.

12 Malefica ſuis maleficijs, conſequitur ne ſemper ſuam intentionem?

℞. Non, imò raro contigit, ut illa maleficia operentur finem, ad quem data ſunt, imò ſæpe contigit, ut dentur ad incendendum iuuenem ad amoré alicuius mulieris, & quod talis iuuenis infirmetur, & perdat iudiciũ; ratio eſt, qa herba, & res, quæ applicantur non habent uirtutem naturalem, ad talem amorem incendendum, & corpus non eſt in diſpoſitione requiſita, vt introducatur ille effectus. tenet Mall. malefic. loco alleg.

13 Quomodo cognoſcitur, qđ quis habeat dolorem, vel febré ex maleficio, & non ex infirmitate naturali?

℞. Hoc euidenter cognoſcitur. Primo quando medicinæ, & remedia applicata à medicis nihil proſunt, neq; iuuãt infirmo. Secundo, quando talis homo habuit conuerſationem carnalem cum aliqua muliere, vel concubinatum, ſiue illam deſeruerit, vel non deſeruerit; quod ipſe infirmus debet declarare: Tertio, quando infirmitas eſt lõga nimis, & hét infirmus, cruciatus, & dolores intenſos, & extraordinarios. tenet Mall. malef. loco alleg.

14 Contigit ne aliquando in vno, & eodem corpore ſint maleficia operantia dolorem, & infirmitatem, & ſimul ſint aliquæ infirmitates naturales?

℞. Sæpiſſime imò ſemper contigit, qđ in corpore maleficato ſint infirmitates, & dolores prouenientes ex maleficijs, & ſint etiam ſimul aliquæ infirmitates naturales; ratio eſt, qſa maleficia mouerũt qualitates, & humores, ex quibus homines ſunt compoſiti, & inde proueniũt infirmitates naturales, & ſimul ſunt cum infirmitatibus, & doloribus prouenientibus ex maleficijs; & difficilius expelluntur, imò quotidie creſcunt vſq; ad interitum hominis. tenet Malleus malefic. parte allegata.

15 Contigit ne aliquando, ut aliquis homo, qui eſt caſtus, & nullam habet conuerſationem carnalem, neq; illicitam, ſit maleficatus ab aliqua muliere?

℞. Sæpe contigit, quod aliqua mulier incenſa ſolo viſu, amore alicuius viri illum maleficet, vt illam amet, & ideo cum magna cautela iuuenes debent ambulare.

16 Sũt ne aliqui homines, vel mulieres, quę ſolo viſu infirmant pueros, vel beſtias pulchras?

℞. Affirmatiue, qa hoc experientia patet, ſed aduertendum eſt, quod iſti homines, & mulieres, quæ habent viſum venenoſum ſemper aſpiciũt tales pueros cum aliqua magna cupiditate, vel intentione particulari; tunc enim operatur venenum viſus, & faciunt puerũ macreſcere, & quod alimenta illi non proſint, & ſic paulatim infirmatur. tenet Mall. malef. loco alleg.

17 Ad ſanandum aliquem maleficatum, quę remedia naturalia ſunt quęrenda, ne talis homo moriatur, vel ſine iudicio, vel cũ diſperatione, vt ſolet, & ne patiatur tam immenſos cruciatus?

℞. Remedium maius efficax eſt quęrere dictam mulierem, quæ talem hominé maleficauit, & prece, vel vi, vel metu petere, vt illa tollat maleficia, quæ fecit, & ſi noluerit tradere illã iudicib' Eccleſiaſticis, uel ſæcularibus, ut illam torqueant, & ſi talis homo moriatur, ſententient illam ream mortis.

18 Sunt ne aliqui homines, vel mulieres, quæ curant dictam hanc infirmitaté, etiam ſi ipſi non fecerint maleficia?

℞. Sunt

℞. Sunt aliqui homines, uel mulieres, quæ herbis contrarijs, vel orationib' ſanctis, vel medicinis ſimplicibus, vel compoſitis, vel virtute ſibi data alitu oris, curāt homines, & animalia; ratio eſt, quia contraria cōtrarijs curantur, & ſicut herbis, uel lapidibus ſalutiferis poteſt tolli talis infirmitas. tenet Mall. malef. loco alleg.

19 Iſti homines, uel mulieres, quę curant de iſta infirmitate, debent ne à iudicibus Eccleſiaſticis incarcerari, & puniri?

℞. Licet tales homines, qui curant ſint multum ſuſpecti à iudicibus, quia, qui ſcit, curare uidetur etiam ſcire operari, tamen hęc regula infallibilis eſt obſeruanda, uidelicet ſi iſti homines, uel mulieres, quæ curant maleficatos nullum habeant pactum implicitum, neq; explicitum cum diabolo, & non utantur orationibus Eccleſiæ in reprobum ſenſum, ſed ſolum curent herbis compoſitis, & ſimplicibus, & ſolum dicant orationes ab Eccleſia approbatas non ſunt moleſtandi, imo ſunt conſeruandi, & permittēdi, quia de iſtis infirmitatibus prouenientibus, ex maleficijs, medici nō curant, cum Galenus de his nihil ſcripſerit præcipue, cum habeamus dictum Apoſtoli Iacobi dicentis (ſi quis infirmatur introducat presbyteros in domū ſuam) (& orent, & ungant) (eum oleo, & alleuiabitur infirmus) unde clarè patet orationes, & oleum habere maximam uirtutem contra infirmitates, & tenet Mall. malef. loco alleg.

20 Quando canes ex ſiti, uel ex alio accidenti habent rabiem, & mordent alios canes, uel homines, & ex illo ueneno illi alius etiam rabiem cōtrahit, quia medicina curantur?

℞. In Hiſpania ſunt aliquæ imagines, quæ habent virtutem ſanādi homines, & beſtias ex hac infirmitate, vt in Epiſcopatu conquenſi eſt monaſteriū ordinis S. Bernardi, quod vocat (denſonſalud) & ibi omnes iſti, qui intra nouē dies à principio infirmitatis adorant imagines Virginis Mariæ, & vngūtur oleo ex eius lampade ſanantur ab hac rabie, & infirmitate, & etiam ſunt homines in Hiſpania, qui vocantur ſalutatores, & anhelitu, oratione, & benedictione ſanāt homines, & omnia alia animalia ab iſtis infirmitatibus, virtute occulta illis à Deo conceſſa, & iſti permittuntur, & ducuntur de loco in locum vbi neceſſitas poſtulat.

21 Punitio huius criminis, & aliorum criminum ſimilium, ad quem Iudicem pertinet?

℞. Cum diſtinctione, ſi tales magi habeant pactum explicitum, vel implicitum cum dæmone, pertinet eorum punitio ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis, quia puniendi ſunt more hæreticorum, tanquam ſuſpecti de fide; ſi vero non habeant pactum cum dęmone, quia illas magías didicerunt ab alijs mulieribus, punitio huius delicti pertinet ad Iudices ordinarios Eccleſiaſticos, vt Pegna tenet 2. p. director. q. 92. num. 2.

22 Probatio criminis magíæ qualis dēt eſſe?

℞. Cum tale crimen ſit de criminibus occultis debet probari per propriam confeſſionem, & per legitimos teſtes, per facti euidentiam, vel ſi inueniant in eius collo, vel veſte maleficiorum ſigna ſuſpenſa, tanquam reliquiæ, vel inueniantur vaſa, & inſtrumenta in domo dictę mulieris, vel ſi talis homo infirmetur ex infirmitate non naturali, nec cognita medicis, vel per famā publicam, vel per inditia vehemētiſſima,

vt

vt habetur in c. accuſatus, de hæreticis in 6. & tenet Pegna loco cit.

23 Quæ pœna imponitur dictis magis?

℞. Hæc debet eſſe ſecundum quantitatem, & qualitatem delicti, conſideratis circumſtantijs, & damno, quod fecit cũ dicta magía, & ſi aliquem interfecit puerum, vel hominem, debet ſuſpendi per motum proprium editum à Greg. XV. ſi vero neminem interfecit, & talis magus ſit clericus uerbaliter degradatur, uel ſuſpendatur, & in monaſterio detrudatur, vt tenet Abb. cap. admoneant 26. q. 7. & Concil. Lateran. ſub Leone X. ſeſſ. 9. ſi ſit laicus, vel mulier fuſtigatur publice, & deducitur p̃ vias publicas cum mitra, vel ponitur ĩ ſcala prope Eccleſiam, cum mitra, & cum pennis mille iunctis. Bern. Diaz in pract. crim. canon. c. 108. in fine a mutationis, & Ab. in c. 1. de ſortilegijs, & tex. in c. Epiſcopi. 26. q. 5.

24 In ponenda pœna quid debet Iudex conſiderare?

℞. Primo, qualitatem perſonæ. Secundo quantitatem delicti. Tertio tẽpus, & numerum delictorum. Quarto animum delinquentis. Quinto damnum, quod fecit, ſi aliquem occidit. Sexto perſonas, quas decepit ſuis ſortilegijs. Septimo, ſi vendebat pecunia dictas magías, & quibus perſonis. Octauo, ſi docuit alias perſonas, vt vterentur dictis magijs, his penſatis debet ferre ſententiam, quia certa regula dari non poteſt, cum ius plurimũ confidat de prudentia iudicis. Abb. cap. 2. de ſortileg. in Gloſſ. 1.

25 Aſtrologia quid eſt, & in quas ſpecies diuiditur?

℞. Eſt ſciẽtia, quæ verſatur circa motus cœli, ſtellarum, ortus, & occaſus ſolis, & diuiditur in naturalem, & iudiciariã. Iſidor. lib. 2. de differẽtia Aſtronomiæ, & Aſtrologiæ.

26 Aſtrologia naturalis q̃d eſt, & an ſit licita?

℞. Eſt ſcientia, quæ ex planetarum, ortu, occaſu, oppoſitione, coniunctione, futuram ſerenitatem, vel pluuias conijcitat, vel alia, quæ naturaliter cõtingunt, & hæc licita eſt, ut tenet Marti. del Rio lib. de ijs, qui mag. c. 3. q. 1. Sãch. in ſum. lib. 2. c. 38.

27 Aſtrologia iudicialis, q̃d eſt, & an ſit licita?

℞. Aſtrologia iudiciaria, quæ a pluribus interrogatoria nũcupatur eſt illa, quæ ex aſtrorum, & ſtellarum oppoſitione, & natiuitate hominis prophetizat futuros hominis euẽtus, & declarat præterita, præſentia, & futura, & hæc ſi ei credat, nunquã, eſt licita nec caret ſuperſtitione, q̃a dicti euentus pendent à libero hominis arbitrio, & non à neceſſitate ſtellarũ, & ſic de hoc delicto Iudices Eccleſiaſtici cognoſcũt. bull. Sixti V. contra Aſtrologos. S. Th. 2. 2. q. 95. art. 5. Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorũ punit. c. 3. c. igĩ 26. q. 3. c. vnic. 26. q. 1. l. 2. 5. & 7. C. de maledicis, & mathem. Oduard. in c. 2. de ſortilegijs.

28 Chiromantia, quid eſt, & an ſit licita?

℞. Eſt ars diuinatoria per lineas manuum, ex quibus futura prædicimus, quæ pendent ex libero arbitrio, & non eſt licita, neq; caret ſuperſtitione, & à iudicibus ſæcularibus punĩ, ſicut cæteri ſupra poſiti. S. Th. 2. 2. q. 95. art. 3. Caſtro de iuſta hæret. punit. lib. 5. n. 3

29 Quænam ſunt ſortes?

℞. Contingentia, præſentia, vel futura, quæ naturaliter nõ poſſunt cognoſci, ſortes ſunt proprie ex Diuo Th. cũ aliquid fit, vt eius euentu conſiderato aliquid occultum innoteſcat, & tunc periculoſæ ſunt, & vt plurimũ peccatũ inuoluunt, quando tamen liceat, quãdo

do non, lege D. Tho. 2. 2. q. 85. art. 8. in corpore, qui circa hanc materiam multa eruditè diſtinguit.

30 Superſtitio diuinatiua, quotuplex, eſt, & an ſit licita?

℟. Eſt triplex. Primo quando, Deo nō reuelante, homines dicūt futura, ex eo quod dęmones eorū oculis ponāt pręſtigium, & faciunt, vt homines aliquid exiſtiment, ſe aliq̄d videre futurū. Secundo cū ſomniat præterita, vel futura, & illa, vt certa proferunt. Tertio per mortuorū alloquutionem, quę dicit̃ nicromātia à nocros, quod eſt mortuus, & mātia, q̄d, eſt, diuinatio. Quarto per homines vexatos à dæmone. Quinto quando dæmones prædicunt futura per figuras, aut ſigna, quæ apparent in rebus inanimatis, & iſtæ non ſunt licitę, imò puniunt̃. l. nullus. l. culpa. C. de maledicis. Hoſt. in ſum. verb. ſuperſtitio. c. nō oportet. c. ſi quis Epiſcopus. 26. q. 5.

31 Quando aliq̄s diuinat pluuiā, ſerenitatē, fructus bonos terrę, ſanitatē, vel infirmitatē alicuius, cōſiderādo cauſas naturales talis diuinatio eſt ne ꝓhibita?

℟. Non, quia innitur ratione naturali. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 3.

32 Augurium, quid eſt, & an ſit licitum?

℟. Primo quando, ex animalium vocibus, vel cantu, vel ex aliqua accidentali re, videlicet quando caſu ſal decidit in menſa, vel vinum effunditur nobis annunciamus aliquod bonum, vel malum, & hoc eſt illicitum, & peccatū mortale, cum hoc non ſit ſignum naturale boni, vel mali, ſed quædam imaginatio, quam homines habent in corde ſuo ſine aliquo veritatis fundamento, & eſt illuſio dæmonum. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 5.

33 Ariolus, quis dicitur?

℟. Propriè eſt ille, qui funeſta ſacrificia offert, & preces nefarias emittit, vt reſponſa dæmonum accipiat ſicut Sacerdotes antiqui faciebant. Iſid. lib. 8. orig. c. 9. & iſti condemnantur à Iudice Eccleſiaſtico.

34 Augures, qui propriè dicuntur?

℟. Illi, qui ex volatu auium, motu animalium, vel ex inteſtinis dictorum animalium futura prophetizant, & iſti damnantur à Iudicibus Eccleſiaſticis. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 3. Iſidor. lib. 8. orig. cap. 9.

35 Nigromanticus quis eſt?

℟. Ille, qui arte dæmonum adhibitis ſanguine, & certis carminibus, facit mortuos reſurgere, loqui, & videre, & alia inuſitata, de quibus diximus in c. de maleficis, & iſti omnes condemnantur à Iudicibus Eccleſiaſticis. Iſidor. lib. 8. orig. c. 9. Sanch. in ſumm. lib. 2.

FINIS LIBRI SEXTI.

LIBER SEPTIMVS

CONTINENS OMNES TITVLOS, LIBRI PRIMI DECRETALIVM. DE QVIBVS HACTENVS NVLLA FVIT FACTA MENTIO.

CAPVT I. DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

1 QVIS compilauit librum decretalium?
℟. Magiſter Raymundus, iuſſu, & authoritate Gregorij IX. vt habetur in prologo Decretalium.

2 Quis tenetur obſeruare decreta, & conſtitutiones decretalium?
℟. Omnes ſtudentes, & Doctores, tàm in conſulendo, quàm in iudicando; quia licet in prologo, liber decretalium dirigatur ad ſtudentes in vniuerſitate Bononiæ; tamen cum ibi ſit ſtudium generale, & ad id concurrant ex omnibus mundi partibus, dicendo dilectis filijs, Doctoribus, & ſcholaribus Bononiæ cōmorantibus, loquitur generaliter cū omnibus alijs, vt habetur in prœmio decretal. prope medium.

3 Ad quem finē decretales ſunt cōpilatæ?
℟. Ad ſedandas lites, & adminiſtrādā iuſtitiam, vt habetur in eodē proęmio.

4 Quæ eſt principalis cauſa litium, & diſſentionum?
℟. In ordinata cupiditas, quę eſt radix omnium malorum, vt habetur in Epiſtola D. Pauli ad Thimot. 1. c. 6.

5 Quibus nominibus vocatur, Epiſtola decretalis in iure?
℟. Aliquādo vocatur Epiſtola decretalis; aliquando ſanctio, dogma, mandatū, & interdictum, & ſemper fit ad conſultationem, & reſponſionē alicuius. glo. in c. 1. diſt. 3.

6 Quibus nominibus appellatur conſtitutio in iure?
℟. Aliquando dicitur conſtitûtio; aliquando canon; aliquando decretum, & ſemper fit ex mente principis præcipiēdo, vel vetādo aliquod neceſſariū ad bonum cōmune. gl. in c. 1. 3. diſt.

7 Quot, & quæ ſunt præcepta naturalia?
℟. Tria: honeſte viuere, alterum non lędere, ius ſuum vnicuiq; tribuere, vt habeť in prœmio decretal. inſt. de iuſt. & iure, §. iuris præcepta.

8 Quid teneť quilibet Chriſtianus crêdere?
℟. Trinitatem in perſonis: nempe patrem, filium, & Spiritum Sāctū, & vnitatem in eſſentia; articulos fidei; ſeptē Eccleſiæ Sacramenta, & ea omnia, quę tenet Eccleſia Catholica Romana, & omnia contenta in ſymbolo fidei. c. 1. de ſum. Trinit. & fid. Cathol.

9 Si quis ea non credat, qua pœna punitur?
℟. Vt hæreticus (ſi non reſipiſcat) communicatur. c. 2. de ſum. Trid. c. ad abolendam. dę hæret.

CAPVT II.
DE CONSTITVTIONIBVS, ET LEGIBVS.

1 LEGES, & Canones quomodo ſe habent inter ſe, & quomodo debent Iudices Eccleſiaſtici vti legibus, & Iudices ſæculares vti ſacris canonibus?

℞. Leges non dedignantur imitari ſacros canones, & è conuerſo ſacri canones non dedignantur imitari leges, præcipue in caſibus, in quibus non habent ſpecialem diſpoſitionẽ; ratio eſt, quia tàm ſacri canones, quàm leges ad eundẽ finẽ inuentę ſunt, ſcilicet ad bonã gubernationem Reipublicæ, vt habetur in c.1. de nou. ope. nũt. & ibi glo.

2 In quibus caſibus ſæculares iudices debent ſeruare Ius canonicũ, & è cõtra?

℞. Iudices ſæculares in duobus caſibus tenentur ſeruare Ius canonicum. primo, quando Ius ciuile eſt contra libertatem Eccleſiæ, vel contra Ius canonicum. Secundo, quando Ius ciuile non determinat aliquam difficultatem, & eam determinat Ius canonicum; & Iudices Eccleſiaſtici tenentur ſeruare Ius ciuile, quotieſcũq; aliqđ negotiũ non fuerit definitũ per Ius canonicũ; ratio eſt, q̃a vtrũq; Ius, ſecundũ rationem conditum fuit, & Iudices tenenť ſentẽtiare iuſtitiã, & inquirere veritatẽ ex vtroque Iure, vt tenet Ab. in c.1. de noui operis nunt. n. 3. & 9.

3 Clerici poſſunt ne audire leges ciuiles in ſcholis publicis, ſicut alij ſcholaſtici?

℞. Cum diſtinctione; ſi clerici non ſint presbyteri, ſed de Epiſtola, vel de Euãgelio, neq; habeât beneficiũ curatum, ſed ſolũ beneficiũ ſimplex, dũ nõ ſunt presbyteri poſſunt publicè audire leges, & in illis ſe graduare, & ſimiliter poſſunt audire phyſicam, vel medicinam; ſi vero ſint presbyteri, vel habeât beneficium curatum, vel cappellã, in qua inſtituiť Vicarius perpetuus, non poſſunt audire leges, neq; medicinã, per caput ſuper ſpecula, c. nõ magno opere, ne clerici, vel monachi; ratio eſt, vt ſtudiũ theologię amplieť, & vt monachi, & Archidiaconi, Decani, & dignitates habentes perſonatus, præſideant in ſuis Eccleſijs, & vt præsbyteri in ſæcularibus negotijs, de quibus leges tractant, non ſe intromittant, c.1. ne clerici, vel monachi. in 6. & tenet Enricus Borie in d. c. ſuper ſpecula n. 7 & Abb. in dicto c. nu. 10. Tolet. lib. 1. c. 7. Sylu. verbo excõicatio. 9. nu. 22.

4 Qua pœna puniunť presbyteri, vel clerici non presbyteri, q̃ habent beneficiũ curatũ, vel habent dignitatẽ, & perſonatum in aliqua Eccleſia, de q̃bus loquiť propriè, & expreſsè dictũ c. ſuper ſpecula, ne clerici, vel monachi?

℞. Niſi deſiſtât ante duos mẽſes, à tẽpore cõſtitutionis Bonifacij VIII. incurrunt excõicationẽ, quæ põt abſolui, & diſpenſari ab Epõ. glo. in d. c. ſuper ſpecula, & iſti duo mẽſes cõputantur à die, quo cæperunt ſtudere leges.

5 In quibus caſibus presbyteri, & clerici habentes beneficia curata, & perſonatus, habẽtes dignitates ꝑpetuas in Eccleſia poſſunt audire leges abſq; pęna?

℞. Primo, ſi iſti audiant leges quatenus cõducunt ad maiorem cognitionem canonum, & non animo iudicãdi cauſas criminales, ſed vt melius, & cum maiori intellectu iudicent cauſas ciuiles, & Eccleſiaſticas. Secundo, ſi audiant leges cauſa honorandi Doctorem, vel amicum ſuum, & non

cauſa

cauſa principaliter diſcendi leges, iſti tales nnn incurrunt ſententiam excõmunicationis, & poſſunt abſq; metu eas audire, ſed non in eas doctorari. tenet Ab. c.fi.ne clerici, vel monachi, num. 14. & 16. & Tolet. & Botie ſupra citati.

6 Quid debet agere presbyter, vel clericus habens beneficium perpetuum curatum, vt poſſit audire leges abſq; metu aliquo excommunicationis exterioris poſitæ, in cap. ſuper ſpecula, ne clerici, ve monachi?

℞. Debet comparere ante ſuum Epiſcopum, & petere ab eo licentiam audiendi leges, declarando, qđ ipſe vult eas audite, vt melius intelligat ſacros canones, & fiat doctior in vtroq; Iure ad defendendam fidem Catholicam, & vt melius poſſit iudicare negotia Eccleſiaſtica, & non ea intentione, vt iudicet negotia criminalia, neq; ſe intromittat negotijs ſæcularibus, & obtenta dicta licentia in ſcriptis, licite poterit audire leges in ſcholis, & de eis diſputare, ſubſtinere concluſiones, & facere oĩa neceſſaria, ad hoc vt ſit doctiſſimus in Iure ciuili; ratio eſt. Primo, q̃a excommunicatio poſita in d. c. ſuper ſpecula, non imponitur actui exteriori, audiendi leges, ſed imponitur presbytero, qui audit leges cum intentione iudicandi cauſas criminales, & ſæculares, vt patet ex c. 1. ne clerici, vel monachi in 6. Secundo, q̃a leges Codicis Iuſtiniani ſunt ſanctiſſimæ, & fauent plurimum Eccleſijs, & earum cognitio eſt valde neceſſaria Epiſcopis, & Iudicis Eccleſiaſticis, & nemo ex bono opere debet excommunicari. Tertio, quia leges multo ſunt neceſſariæ ad gubernationem Reipub. Eccleſiaſticæ. Quarto, quia ius canonicum perfecte intelligi non poteſt, niſi quis ſit doctus in Iure ciuili. Vltimo, quia innumeri Põtifices, Epiſcopi, Cardinales, & DD. ſunt, & fuerunt doctiſſimi in Iure ciuili, & ſuper Ius ciuile ſcripſerunt, in magnam Eccleſiæ Dei vtilitatem, & ſic dicta excommunicatio dẽt intelligi ſupra animum deprauatũ, qui audit leges malo fine, ſed non ſupra actum audiendi leges bono fine, & in Eccleſiæ Dei vtilitatẽ. vt tenent DD. ſupra citati.

7 Presbyteri, qui audiunt leges, bono fine, poſſunt in eis doctorari?

℞. Non, quia gradus ad ſcientiam, & intelligentiam nihil addit, ſed ſolum dat approbationem, & teſtimonium, quod talis perſona eſt ſufficiens in tali ſcientia.

8 Doctor in legibus, poterit ne ad ſacros ordines promoueri?

℞. Bene poterit, & cum magno honore; quia hoc nullibi eſt prohibitum.

9 Presbyter, vel monachus, poteſt audire medicinam?

℞. Licet hæc quæſtio difficilior ſit, quã præterita, quia medicina non eſt neceſſaria, niſi ſolum ad curandum, tamen reſpondendum, quod ſi illam audiunt non intentione curandi, ſed cũ intentione diſcendi res naturales, & virtutes herbarum cum licentia ſui ſuperioris, poſſunt phyſicam, & medicinam audire; ratio eſt, quia inſtruere quiſque ſuum intellectũ ſcientijs licitis nullibi eſt prohibitum. Sed certum eſt, quod abſq; licentia Sſmi Põt. neq; clerici, neq; presbyteri, neq; monachi, poſſunt exercere officium medici, neq; medici, qui cæperunt curare, aſcendere ad ſacros ordines.

10 Quid eſt lex?

℞. Cõſtitutio populi, qua maiores natu,

tu,ſimul cum plebe, aliquid faciũt;vel eſt commune pręceptum virorum prudentum,& punitio delictorum.Iſidor, lib. 5.diſt.1.l.legis.ff. de legib.

11 Canones Pontificum quam vim habent?
℟. Vim legum.c.1.de iuram. calumn.

12 Qui habuerunt poteſtatē cōdendi leges?
℟. Populi,cum ſenioribus,vſq; ad tempus,quo conſtituerunt ſibi Reges,qui eos defenderent,& gubernarēt. §.ſed, & quod Principi. Inſtit. de iure natu. gen. & ciui.

13 Leges quid imitantur?
℟. Sacros Canones,& ē contrà.c.1.de iuramen.calum.c.1.de nou.oper.nunt. Glo.in c. 1.eod.tit.

14 Si ſint aliquę graues quæſtiones,& nō ſint deciſæ,quid agendum?
℟. Recurrendum ad Papam, Imperatorem,vel Regem, vt eas determinet. c.1.de iuram.calumn.

15 Qui poſſunt leges, & ſtatuta limitare?
℟. Sũmus Pontifex,Imperator,& Reges, qui eas condere poſſunt.c.tranſlato,de conſt.

16 Quotuplex eſt lex?
℟. Duplex: alia diuina,alia humana.

17 Quotuplex eſt lex humana?
℟. Triplex: naturæ, gentiũ,& ciuilis, ſcilicet, plebiſcitum. Inſt. de iure nat. gent.& ciu. §.Ius autem ciuile.

18 Quæ eſt lex municipalis?
℟. Illa,quam aliqua ciuitas ſibi conſtituit. Inſt.vbi ſup.

19 Quæ eſt lex canonica?
℟. Illa, quæ fit à Summis Pōtificibus, vel concilijs. c.nimis,de iureiurando. c.1.de iuramento calumn. l.leges. C. de legibus.

20 Quæ eſt ciuilis?
℟. Lex humana à Regibus ſtatuta. §. ius autem ciuili, Inſt.de iur. natur.

21 Lex,& Conſtitutio,reſpiciunt præterita, an futura?
℟. Futura,niſi de præteritis caueatur. c.fin.de conſti.

22 Quid debet continere lex,vt ſit iuſta, & obſeruetur?
℟. Debet eſſe honeſta,iuſta,poſſibilis, ſecūdum naturam,conueniens, loco, & tempori neceſſaria, vtilis, & manifeſta.c.erit 4.diſt.

23 Si occurrat caſus,in quo non ſit lex facta, quid agendum?
℟. Ad Principem recurritur,vt cōſilio ſapientum faciat legem. l.manum. C. de legibus.

24 Mandatum Principis, quando debet obſeruari?
℟. Quando eſt in ſcriptis,ſi aliter probari non poſſit eius mandatum.l.ſi qs. C.de mandatis Principum.

25 Si quis facit teſtamentum contra legem, erit ne validum?
℟. Non.l.non dubium, C.de legib.

26 Priuilegia faciunt ne legem, aut ius generale?
℟. Non, ſed intra ſuos terminos ſunt ſeruanda.l.2.C.de legibus.

27 Quomodo cognoſcitur quando lex eſt generalis?
℟. Quando habet aliquod ex quinque ſignis. Primo,quando mittitur ab Imperatore ad communitatem. Secundo, quãdo in edicto, generali vocabulo,nuncupatur. Tertio,quando difficultas (ſupra quam fit lex) poſtulat generalitatem. Quarto,quando iubetur diuulgari ĩ omni Regno. Quinto,quãdo iubetur ab omnib⁹ ſeruari. l. leges, vt generales.C.de legibus.

28 Ignorantia Iuris,excuſat ne à pœna,vel à peccato?
℟. Non excuſat à pęna,ſed bene à peccato,ſi non ſit craſſa,ſed ignorantia facti excuſat ab vtroque.l.leges ſacratiſſimæ.

ſimæ. C. de legibus.

29 Principes ſubijciuntur ne legibus?

℞. Affirmatiue, quoad vim directiuã; non autem quo ad coerciuam. l. digna C. de legibus.

30 Qui fuerunt primi Auctores legum?

℞. Iudęis, Moyſes; (Gręcis, Moroneus Rex,) Ægyptijs, Mercurius Trimegiſtrius, (Athenienſibus, Solon,) Lacedemonijs, Licurgus (Romanis, Numa Pompilius.) cap. Moyſes. cap. fuerunt. diſt. 7.

31 Quę ſunt leges duodecim tabularum?

℞. Origo totius iuris ciuilis. Inſtit. de iur. natur. §. ex non ſcripto. & ibi gloſ. verſ. origo. l. 2. ff. de orig. iuris ſ. 1.

32 Quare dicunt leges duodecim tabularũ?

℞. Quia à decem viris peritiſſimis Lacedemoniorum fuerunt factæ, & aliæ duæ tabulæ, quia ab ipſis fuerunt compoſitæ, ad declarationem aliarum decem tabularum gloſ. uerſ. decem viros §. deinde in c. Moyſes. diſt. 7.

33 Lex Aquilia à quo dicta fuit?

℞. Ab Aquilio eius fundatore inſt. de de lege Aquilia. l. prima. ff. ad legem Aquiliam.

34 Lex Cornelia à quo facta fuit, & quid præcipit?

℞. A Cornelio, & punit delicta malitioſe facta, vt in tit. ff. ad legem Corneliam de Sicarijs, glo. in §. ſed, & lex. inſti. de iniurijs.

35 Lex Cornelia de falſarijs quid præcipit?

℞. Pœnam irrogat falſarijs, qui teſtimonium aliquod falſum dixerunt, vel fecerunt inſtrumentum falſum, inſt. de publicis iudicijs. ſ. item lex Cornelia, de falſarijs.

36 Quare dicitur lex Cornelia de ſicarijs, & quid præcipit?

℞. Quia ſica eſt cultellus, & ſecans, & punẽs eos, qui dolo malo aliquem interficiunt. ſ. item lex inſtit. de publicis iudicijs.

37 Lex Falcidia, à quo dicit, & quid prohibet?

℞. A Falcidio Tribuno Romanorum auctore, & prohibet, ne quis in teſtamento totam ſuã hæreditatem extraneis det, ſicut ſolebãt facere Romani: ſed neceſſario prius debet quartã partem ſuis hæredibus relinquere, ſed hodie ſecund. ll. Hiſpaniæ tertiam partem, & quintam poteſt quis in ſuo teſtamento dare, ſcilicet quintam pro funerali, & pro anima, tertiam alicui ex ſuis hæredibus neceſſarijs, vt filijs. diſt. 2. c. quædã, ff. ad l. falcidiam. tit. 6 lib. 5. l. 1. nouæ recopilationis in lingua Hiſpanica.

38 Lex Iulia de adulterijs, & ſtupro, à quo dicta fuit, & quid prohibet?

℞. A Iulio eius auctore, & punit adulteros, & eos, qui violant virgines, & viduas cum earum voluntate; inſtit. de publicis iudicijs, §. fin autem.

39 Lex Iulia de ambitu quos punit?

℞. Eos, qui munera dant ad honores, & officia conſequenda, inſtit. de publicis iudicijs. ſ. ſunt præterea, glo. & l. 1. ff. ad leg. Iuliam de ambitu.

40 Lex Iulia læſæ maieſtatis, quos punit?

℞. Punit pęna capitali, & vſq; ad quartam generationem priuat bonis, & honoribus eorum ſucceſſores, q in remp. vel Principem aliquid machinantur, C. ad leg. Iuliã lęſę maieſtatis. l. quiſqs, inſt. de public. iudic. ſ. publica autẽ.

41 Lex Iulia repetundarum, quos punit?

℞. Iudices accipientes bona, vel pecunias, vt aliquid iudicent, vel non iudicent, vel compellentes poteſtate aliquos vẽdere aliqd minori pretio, quã valet, ff. ad leg. Iuliam repetundarum. l. 1. 3. & 4.

42 Lex Iulia de reſiduis, quos punit?

℞. Eos,

℞. Eos, qui bona Reip. adminiſtrāt, & retinent pecunias apud ſe, quas debēt in ęrario reponere, & eos, qui retinent pecunias ſibi creditas, & eas non tradunt ſuis proprijs Dominis. ff. ad l. Iuliam peculatus. l. 2. & 4. & §. 1.

43 Lex Iulia de vi publica, quos punit?

℞. Eos, qui vim cum armis fecerūt, & iubet eos deportari, inſt. de publicis iudicijs, §. item lex Iulia.

44 Lex Iulia de ui priuata, quos punit?

℞. Punit in tertia parte bonorū eos, q ſine armis vim inferūt, & eos, qui virginem viduam, vel monialem rapiūt, pœna capitali condemnat. inſtit. de publicis iudic. §. item lex Iulia de vi publica.

45 Lex Iulia norbona, quid pręcipit?

℞. Loquit de libertis, & in ſua libertate dat formam; inſt. de libertinis. §. libertinorum autem.

46 Lex Iulia de Annona, quos punit?

℞. Eos, qui faciūt in Republica annonam, hoc eſt, vt frumētum, vinum, vel carnes ſint cariores; quia in hoc delicto plurimū reſp. læditur, l. 2. ff. ad leg. Iuliam de annonis.

47 Lex Iulia peculatus, quos punit?

℞. Eos, qui rem ſacram, vel pecuniam publicam furantur, inſt. de public. iudic. §. lex Iulia.

48 Lex Iulia viſcelia, aliàs viſtelia, quid præcipit?

℞. Vt hæres non teneatur ſoluere legatum mulieri viduæ, ſi nupſerit, quoties tale legatum relictum fuit ſub conditione, vt non nubat. authentica cui relictū, C. de in dicta viduitate tollēda.

49 Lex Hortenſia, à quo ſumpſit nomen, & quid præcipit?

℞. Ab Hortenſio eius cōditore, & pręcipit, vt plebiſcita valeant tantū, quātum lex populi, inſt. de iur. nat. gent. & ciuil. §. ſed, & plebiſcita.

50 Lex Papia, à quo dicta fuit, & quid pręcipit?

℞. A Papio eius auctore, & pręmia dat eis, qui ſuſcipiunt liberos, & eos alunt. vt habetur in cap. quædam 2. diſtinctione.

51 Lex Pompeia quid præcipit?

℞. Punit eos, qui matrem cum patre, ſiue vtrumque, ſiue alterutrum, aut alios conſanguineos occidunt, & iubet eos includi corio ſimul cum vipera, ſimia, cane, & gallo gallinaceo, & ſic eijciantur in mare, vel flumina, Inſtitut. de publicis iudicijs, §. alia deinde.

52 Lex Rhodia de iactu à quo dicta fuit, & quid præcipit?

℞. Ab inſula Rhodo, in qua plures erāt mercatores, & fauet eis, qui cauſa mortis, & euitandi commune periculum merces in mare mittunt. l. 1. ff. ad leg. Rhod. de iactu de hac l. loquit c. quędam diſt. 2.

53 Lex Satirà à quo dicta eſt?

℞. A ſaturitate, quia loquitur de pluribus rebus c. ſatira diſt.

54 Lex Attilia quid præcipit?

℞. Loquitur de cōmiſſione tutelę. inſt. de Attiliano tut. per totum.

55 Lex Vitellia quid præcipit?

℞. Loquitur de libertis appetentibus, vel petētibus officia, quæ ſibi non cōpetunt, ſed ingenuis, & liberis. ff. de ſtatu hominum, per tot.

CA-

CAPVT III.
DE RESCRIPTIS.

1 QVID eſt reſcriptum? ℞. Illud, quod à Papa, vel à Principe reſcribitur ad conſulationem Prælatorum, ſeu intimationem alterius, vel ad alicuius indulgentiam. Hoſtieſ. in ſum. tit. de reſcriptis. Abb. rubr. de reſcriptis.

2 Quot ſunt ſpecies reſcriptorum? ℞. Plures: generale, particulare, gratiæ, iuſtitiæ in forma communi, in forma dignũ, in forma pauperum, ſi neutri, ſi alteri, etiam valere, per inde valere, ad lites, ad beneficia vacantia: & vacatura, nobilitatis, reualidationis, odioſum, gratioſum ſecundũ ius, præter ius, & contra ius, Mandoſ. titu. de reſcript. per tot.

3 Quod eſt reſcriptum generale? ℞. Quando eſt clauſula generalis, videlicet, ſint iudices talis, & talis, & alij omnes talis qualitatis. Mãdoſ. vbi ſup.

4 Quod eſt reſcriptum particulare? ℞. Quando loquitur de particulari pſona. Mandoſ. vbi ſup.

5 Quod eſt reſcriptum gratiæ? ℞. Quãdo largitur aliquod beneficiũ, vel remittitur pœna, vel cõceditur priuilegium. Mandoſ. vbi ſup. & non ſpirat morte mandantis.

6 Quod eſt reſcriptum Iuſtitię? ℞. Quando tendit ad iuſtitiæ adminiſtrationem, & ſpirat morte mandãtis. c. relatum. c. licet, de offic. iud. deleg. & ibi Abb. nu. 2.

7 Quod eſt reſcriptum mixtum? ℞. Littera in forma pauperis, in forma dignum, in forma communi, in forma ſpeciali, & tale reſcriptũ continet aliquid de iuſtitia, aliquid de gratia. Mãdoſ. vbi ſupra.

8 Quod eſt reſcriptum ſi neutri? ℞. Quando duo litigant, & non habẽt ius in re litigioſa, & Papa dat reſcriptum tertiæ perſonæ, vel vni ex illis dicens, ſi neutri competit ius competat tibi, & idem eſt quãdo ponitur clauſula, ſi alteri, vel ſi nulli. Mãdoſ. vbi ſup.

9 Quod eſt reſcriptum, etiam valere? ℞. Quando Pontifex approbat beneficium obtentum ſubreptitie, vel obreptitie, ſub hac clauſula, per inde valere, ac ſi bene eſſet obtentum.

10 Quod eſt reſcriptum ad lites? ℞. Quando Papa delegat cauſam ad aliquam litem, & hoc reſcriptum non extenditur ad futuram litem. Abb. in c. non in iuſte. nu. 2. de procuratorib.

11 Quod eſt reſcriptum ad beneficia? ℞. Quãdo Papa approbat aliquem ad beneficia obtinenda.

12 Quod eſt reſcriptum nobilitatis? ℞. Quando ignobilis beneficio Principis declaratur nobilis.

13 Quod eſt reſcriptum rehabilitationis? ℞. Quando aliqnis eſt inhabilis propter aliquod crimen, & gratia Principis fit habilis.

14 Quod eſt reſcriptum legitimationis? ℞. Quando illegitimus, gratia Principis legitimatur.

15 Quod eſt reſcriptum odioſum? ℞. Quando Papa facit reſcriptum in Pœnalibus, vt degradationis.

16 Quod eſt reſcriptum ſecundum ius? ℞. Quando Papa committit cauſam ſecundum iuris diſpoſitionẽ, vel dicit quod aliqs prouideaſ, ſi ſit idoneus.

17 Quod eſt reſcriptum præter Ius? ℞. Quan-

Digitized by Google

℞. Quãdo Papa mandat prouideri cũ diminutione, vel penſione præbendæ, vel mãdat, vt laicus habeat beneficiũ, quod eſt præter ius.

18 Quod eſt reſcriptum contra Ius?

℞. Quando Papa mandat, vt aliquis habeat duas parochiales ſimul, quod eſt contra ius, & hoc reſcriptum non eſt exequutioni mandandum, niſi in eo dicatur, non obſtante tali iure. Ab. c. paſtoralis, de fide inſtrumẽtorũ. n. 5

19 Quod eſt reſcriptum obreptitium?

℞. Quando per obſcuritatem verborum callidè loquendo fuit impetratũ. Innoc. & Abb. in c. cum dilecta, de reſcriptis, nu. 7.

20 Reſcriptum ſubreptitium in omnibus, eſt ne ipſo iure nullum?

℞. Cum diſtinctione; ad beneficia eſt ipſo iure nullũ: ad lites ope exceptionis. Abb. in c. cum noſtris, de conceſſione præbendæ.

21 Quod eſt reſcriptum ſubreptitium?

℞. Quando falſo expreſſo, vel veritate ſuppreſſa reſcriptũ fuit impetratũ.

22 Subreptio vitiat ne ipſo iure litteras gratioſas, an vero ope exceptionis?

℞. Ipſo iure.

23 Reſcriptum ſpeciale, derogat ne legi, vel mandato generali?

℞. Derogat. c. 1. de reſcriptis.

24 Reſcriptum miſſum capitulo ſede vacante, adueniente nouo Epiſcopo, qs debet illud adimplere?

℞. Epiſcopus de nouo veniens. Ab. in c. eam te, eo. tit. n. 1.

25 Reſcriptum quod mandatur vniuerſo capitulo in communi, comprehendit, ne particulares perſonas capituli?

℞. Affirmatiue, ſicut ſi cuilibet perſonæ in particulari mandatum fuiſſet, & ſic quilibet pro ſe tenetur ad obedientiã talis reſcripti. Ab. vbi ſup. n. 12.

26 Reſcriptum impetratum contra poſſidentem beneficium, comprehendit ne ſucceſſorem?

℞. Affirmatiue, ſi primum fuit legitime citatus. Ab. in cap. ſignificauit nobis de reſcript. num. 1. & c. quia de iudicijs, nu. 1.

27 Maſculinum in reſcriptis, comprehendit ne fœmininum?

℞. Comprehendit. Abb. vbi ſup. n. 2.

28 Litteræ gratioſæ conceſſæ motu proprio vitiantur ne per ſubreptionem?

℞. Vitiantur.

29 Litteræ conceſſæ motu proprio, tollunt ne defectus concernentes perſonas veluti irregularitatem?

℞. Non, niſi de eis expreſſa mẽtio fiat.

30 Reſcriptum motu proprio de prouidendo aliquem, de aliquo beneficio, vitiatur ne per taciturnitatẽ beneficij prius obtenti?

℞. Non. cap. ſi motu proprio de præbend. in 6.

31 Si per reſcriptum fuerit prouiſum alicui, aliquod beneficiũ in aliqua Eccleſia, vbi plura beneficia vacant, de quo beneficio eſt intelligẽdum, de maiori, an de minori?

℞. Si reſcriptum motu proprio cõceſſum ſit, intelligendum eſt de beneficio maioris valoris. c. quia, de cleric. non reſidentibus.

32 Reſcriptum ſuper deciſione cauſæ, intelligitur ne ſuper cognitione?

℞. Intelligitur, quia commiſſio continet omnem iuriſdictionem neceſſariã ad determinandam cauſam ſecundum ius. Abb. cap. venerabilis, de iudicijs. num. 2.

33 Epiſcopus põt cognoſcere diſpẽſationes à ſede Apoſtolica conceſſas?

℞. Poteſt. Trident. ſynod. ſeſſ. 22. c. 5. de reformat.

Qui

Digitized by Google

34 Qui per falſas litteras grauat aduerſariũ, quam pęnam incurrit?

℞. Condemnatur in expenſis. cap. 2. de reſcriptis.

35 Si quis impetrat diuerſa reſcripta cõmiſſa diuerſis iudicibus contra vnam, eãdemque perſonam, qua pœna punit̃?

℞. Si dictis reſcriptis vtatur, omnibus priuatur, quia in eo, in quo quis peccat, punitur. c. ex tenore. eod. tit.

36 Clericus falſificans litteras Apoſtolicas, qua pœna punitur?

℞. Traditur curiæ ſæculari Abb. in c. olim ex litteris, n. 2. de reſcriptis.

37 Si quis in reſcripto per malitiam tacet veritatem, vel exprimit falſitatẽ, qua pęna punitur?

℞. Caret commoditate reſcripti. c. ſuper litteris, eo. tit.

38 Reſcriptum poſterius ſi non faciat mentionem de priori, valet ne?

℞. Non, ẽt ſi primũ impetratum ſit de cõſenſu partiũ, neceſſario ſecundũ reſcriptum dẽt facere mentionẽ de tali conſenſu, q̃a litterę generales nõ reuocant ſpeciales, niſi faciant mentionem de toto proceſſu. c. cæterum de reſcriptis. c. ex litteris. de dolo, & contumacia. Ab. ibi. n. 2. & c. inter monaſteriũ. de ſent. & re iudicata. n. 4.

39 Quod tempus attẽditur in reſcriptis; tẽpus datæ, aut tempus præſentationis?

℞. In litibus tempus datæ. Abb. in c. cæterum, de reſcriptis, n. 1.

40 Si reſcriptum Principis videtur ab honeſtate deuiare, eſt ne adimplendum?

℞. Nõ, ſed Iudex inferior dẽt reddere cauſam Principi, & rationẽ de dãno, & incõuenięti, & expectare ſecundũ mãdatũ, q̃a nunquã præſumit̃, quod Princeps velit facere aliq̃d pręiudiciũ cõtra iuſtitiã. Ab. c. ſi qũ, de reſcriptis. n. 1.

41 Reſcriptum impetratum contra priuilegium alicuius, vt exequutioni mandetur quas qualitates debet habere?

℞. Debet facere expreſſam mentionẽ de priuilegio, alias non eſt exequutioni mandandum. Abb. in c. cum ordinẽ de reſcriptis. n. 3.

42 Quando valet ſecundum reſcriptum non faciendo mentionem de primo?

℞. Quando primum impetrans dolo, vel negligẽtia non fuit vſus tali reſcripto. c. ex parte. eod. tit. Abb. ibi. & c. plerumque eod. tit. n. 1.

43 Reſcriptũ ſubreptitiũ eſt nullũ ipſo iure?

℞. Non, ſed per ſententiam, quia ſi eſſet nullum non conualeſceret per negligentiam primi impetrantis. Ab. c ſi autem, de reſcript. n. 2.

44 Reſcriptum in quo incerti iudices dantur, vel ad futura negotia impetratur, valet ne?

℞. Non: quia aliàs tolleretur iuriſdictio ordinaria. c. ad hęc, de reſcriptis.

45 Si reſcriptum committatur pluribus iudicibus, & inter ſe diſcordent de validitate reſcripti, quid agendum?

℞. Recurrendum ad iudices arbitros. c. paſtoralis. de reſcriptis.

46 Proceſſus factus contra ius, quam validitatem habet?

℞. Eſt nullus. Abb. in c. cauſamque, de reſcript. n. 2.

47 Si ſit dubium in aliqua parte reſcripti, quomodo eſt iudicandum?

℞. Reducendum eſt ad ius commune, à quo nunquã eſt recedẽdum, niſi cõſtet, Papã illud expreſſe derogare voluiſſe. c. cauſamquę, de reſcriptis.

48 Quando poteſt proceſſus, vt nullus, parte non citata, pronunciari?

℞. Quãdo iudici notorie cõſtat, partẽ nullã habere iuſtitiã, vel quãdo nullitas ſurgit ex interpretatione ĩpſius reſcripti. Ab. ĩ d. c. cauſãq;, de reſcr. n. 3.

49 Reſcriptum impetratum ab excõmunicato, valet ne?

℞. Non, niſi abſoluatur. c. dilectus, il 1. de reſcriptis.

50 Quando Iudex non ſeruat formam reſcripti, quã validitatem habet proceſſus?

℞. Eſt ipſo iure nullus, & non indiget alia declaratione, vel ſententia. Ab. in c. cum dilecta, de reſcriptis. n. 4.

51 Reſcriptum impetratum ad obtinendam aliquam præbendam in Eccleſia, vbi eſt certus numerus canonicorum, valet ne?

℞. Non, ſi non faciat expreſſam mentionem de numero canonicorũ. c. conſtitutus, de reſcriptis.

52 Si quis per ignorantiam tacet veritatem, vel dicit falſitatem, tale reſcriptum, valet ne?

℞. Diſtinguendo; ſi veritas illa, vel falſitas eſt talis cõditionis, quod ſi exprimeret Papæ nõ concederet reſcriptũ, tunc tale reſcriptum non valet; ſi vero ſit talis conditionis, quod etiã ſi exprimeret Papæ, nihilominus concederet reſcriptum, tunc Iudex poterit vti reſcripto, ſed debet iudicare ſecundum ius commune. cap. ſuper litteris, de reſcriptis.

53 Si plures impetrant canonicatum in cadem Eccleſia, cui debet conferri?

℞. Tunc ſtatur, & admittitur primus impetrãs. c. capitulum Sanctæ Crucis, de reſcriptis.

54 Impetrans beneficium, debet ne facere mentionem de penſione annua, quam habet tale beneficium?

℞. Debet, aliàs reſcriptum non valet. c. ad audientiam, il 2. de reſcriptis.

55 Appellatione diœceſis, comprehenditur ne ciuitas?

℞. Non; quia eſt quid maius, & ita reſcriptum impetratum contra homines diœceſis, non comprehendit homines ciuitatis. cap. Rodulphus, de reſcriptis.

56 Si quis receptus ſit in canonicum ſuper numerum alicuius Eccleſiæ, & non ẽt aſſequutus præbendã, & impetrat aliũ canonicatum, tenetur ne facere mentionem de priori canonicatu?

℞. Tenetur; quia per ſolam receptionem reputatur, vt canonicus. c. in noſtra, de reſcriptis.

57 Quæ ſunt delicta, ꝑpter quæ aliquis priuatur commoditate reſcripti?

℞. Sex. Primo, ſi quis ſuo nomine impetrat litteras, & tradit alij eiuſdem nominis. Secundo, quando vigore reſcripti citat aliquem, contra quem nõ habet quæſtionem. Tertio quando vtitur reſcripto ad negotia, quæ non erant orta tempore impetrati reſcripti. Quarto, quando quis ſuper negotio ſuo trahit aduerſarium ad diuerſos iudices. Quinto, quando quis trahit reum ſuper pluribus perſonalibus actionibus coram diuerſis iudicibus, quæ ſub vno commodius tractarentur. Sexto, quando quis trahit actorem ad diuerſa loca eiuſdem nominis in determinate. c. fi. de reſcriptis.

58 Si in reſcripto prouideri mandetur aliquem de quocumque beneficio, intelligitur ne etiam de curato?

℞. Non, cum requirat qualitates exquiſitas; & ita neceſſe eſt, vt de curato expreſſa fiat mentio. c. vltimo, de præbend. in 6.

59 Impetrãs aliquod beneficium, de quibus rebus tenetur facere mentionem?

℞. De dignitate, & beneficijs, quæ obtinet, aliàs reſcriptum non valet. Abb. in c. ad aures. de reſcriptis. n. 1. c. cum adeo, eod. tit. n. 1.

60 Si quis appellauit, & poſtea impetrat reſcri-

ſcriptum, debet ne facere mentionem ſuæ appellationis ?

℞. Debet, ſicut appellationis partis contrariæ. cap. ex parte, il primo, de reſcriptis.

61 Qui appellat, & nõ ſequitur appellationem, quam pœnam incurrit?

℞. Cõdemnatur ad expenſas. c. ex parte, vt ſupra.

62 Si quis habet Vicariatum, & impetrauit beneficium ſine expreſſione Vicariatus, valebit ne tale reſcriptum ?

℞. Si Vicariatus eſt perpetuus, non valebit; quia reputatur, vt beneficium. c. poſtulaſti, de reſcriptis.

63 Quid dẽt continere citatio peremptoria?

℞. Quod quis citatur vſq; ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè, & quod talis citatio habeat vim primæ, ſecundæ, & tertiæ citationis. l. tres denuntiationes, C. quomodo, & quando Iudex. & l. contumacia. ff. de re iudicata.

64 Si Papa dedit facultatẽ alicui Epiſcopo, vel Cardinali de prouidendo aliqua beneficia, & ipſe Papa apponit manus antequã ordinarius, cui data fuit facultas, quæ prouiſio valebit ?

℞. Prouiſio Papæ; quia nemo tantam facultatem dat alteri, quin maiorem apud ſe retineat. cap. quamuis, de prębend. in 6.

65 Qui habet litem cum monaſterio, debet ne citare Abbatem, an monachos ?

℞. Si bona monaſterij ſint communia, Abbatis, & monachorum, ſufficit citare Abbatem; ſi vero ſint diſtincta, ita quod Abbas habet diſtincta ſua bona, tũc debet citare illum, cuius intereſt. c. edoceri, de reſcriptis.

66 Si clauſula, quæ ſolet poni in reſcriptis (ſi preces veritate nitantur) ſi forſan nõ apponaẽ, quid dẽt Iudex iudicare?

℞. Debet iudicare ſecundum illã propoſitam. Abb. in c. 2. de reſcriptis.

67 Si duo Delegati in eadem cauſa mandant ordinario aliquid exequendum, quid debet facere ordinarius ?

℞. Petere copiam reſcriptorum, non vt ipſe iudicet cõtrouerſiam inter Delegatos, ſed vt ipſe poſſit videre quod reſcriptum fuit vltimum, & quod mandatum debet exequi, vt non erret. c. cũ contingat. de reſcriptis.

68 Si delegatus mandat aliquid ordinario, quid debet facere ordinarius?

℞. Tale mandatum exequi. c. cum cõtingat. de reſcriptis.

69 Quis debet iudicare an veritas ſuppreſſa, vel falſitas expreſſa ſit talis generis, quod Papa concederet, vel non concederet reſcriptum ?

℞. Iudex ad quem mittitur reſcriptũ, iudicando ſecundum ius cõmune. Ab. in c. ſuper litteris, de reſcriptis.

70 Si ſit vnum reſcriptum impetratũ in cauſa principali, & aliud in cauſa appellationis, qui Iudex debet prius cognoſcere ?

℞. Iudex appellationis: quia ſi appellatio fuit legitima, iudicium in cauſa principali ceſſat coram illo iudice: ſemper enim de appellatione cognoſcit Iudex ſuperior. c. dilectus. il ſecundo, de reſcriptis.

71 Si quis appellauit præſente parte, & pars non cõtradicit, nec loquitur verbum, erit ne valida appellatio?

℞. Erit, ſicut ſi ipſa pars appellaſſet. Abb. in c. ex parte, il ſecundo, de reſcriptis. num. 9.

72 In cauſis litigioſis, & criminalibus ſi committatur alijs præter quam iudicibus deputatis, erit ne ſubreptitium reſcriptum ?

℞. Erit, & conſulendus eſt Summus

Pontifex, Trident. ſynod. ſeſſ. 25. c. 9. de reformat.

73 Delegatus poteſt recipere expenſas à partibus?
℞. Poteſt ad iuſtum moderatum, & ſponte datum; ſi vero iter faciat nego tij cauſa, poterit petere à partib' ſumptus, quos ipſe facit in itinere; & ſi partes pauperes ſint, nihil debet accipere, quia bona Eccleſiaſtica data ſunt ad iuſtitiam ſeruãdam. c. ſtatutum. de reſcriptis. in 6. ∫. inſuper.

74 Delegatus poteſt aſſumere aſſeſſorem?
℞. Si ſit doctus, non; ſi vero ſit indoctus, debet eum aſſumere cum moderata expenſa à partibus ſoluenda. ∫. aſſeſſorem, cap. ſtatutum, de reſcriptis. in 6.

75 Sententia, in qua quis pronuntiat ſe eſſe iudicem, eſt ne diffinitiua, vel interloquutoria?
℞. Interloquutoria, etiam ab ea poteſt appellari, quia damnum eſt inreparabile per diffinitiuam. Ab. in c. ex parte il 2. n. 6. de reſcriptis.

76 Quis debet taxare expenſas notariorum?
℞. Delegatus, & cũ eis non debet participare c ſtatutum. de reſcriptis. in 6. §. notarium.

77 Quis debet ſoluere expenſas teſtibus, & quas?
℞. Producens eos, & ſecundum qualitatem perſonarum taxa debet fieri à Iudice. c. ſtatutum. de reſcriptis. in 6. ∫. proferendo.

78 Quis poteſt cognoſcere de dubijs reſcriptorum, & priuilegiorum emanantiũ à ſede Apoſtolica, vel à rota?
℞. Papa, vel Rota: & non Iudices inferiores; quia eius eſt interpretari, cuius eſt concedere. c. cum veniſſent, de iudicijs, & Abb. ibi n. 1.

79 Mandatum ſuperioris, debet ne ſemper adimpleri?
℞. Aliquando non. cap. ſi quando, de reſcriptis.

80 Si aliquid mandetur à Papa tempore ſedis vacantis, per quẽ debet adimpleri?
℞. Per Epiſcopum de nouo venientẽ, niſi in reſcripto loquatur expreſſe cũ capitulo ſedis vacantis.

81 Si Iudex ordinarius habeat duo mandata cõtraria à duobus Delegatis, quid debet agere?
℞. Superſedere ab exequutione, & cõſulrare litteras Summo Pontifici. c. cũ contingat, de reſcriptis.

82 Iudex Delegatus poteſt cognoſcere cauſas extra diœceſim?
℞. Nõ, niſi forte reſcriptum dicat, Archiepiſcopo Montis Regalis commoranti Romæ, vel Panormi; tunc enim cõmittitur cauſa tali perſonæ Romæ, vel Panormi; ſi vero reſcriptum dicat, Archiepiſcopo Montis Regalis, tunc enim intelligitur talem cauſam commiſſam eſſe tali Archiepiſcopo in ſua diœceſi, & non extra eam. Abb. c. nonnulli, de reſcriptis. n. 4.

83 Per reſcriptum poteſt quis extrahi; vltra duas dietas ad litigandum?
℞. Non, niſi in reſcripto ſpecialiter caueatur, vel impetratum ſit de conſenſu partium; quia nulli eſt facienda iniuria in ſuo iure, cap. nonnulli de reſcriptis.

84 Dietæ computantur à domicilio litigantis, vel à limite diœceſis?
℞. A limite diœceſis. Abb. c. nonnuli, de reſcriptis, n. 2.

85 Cum actor, & reus ſunt eiuſdem diœceſis, poteſt ne impetrari reſcriptũ vltra illam diœceſim?
℞. Non, niſi ſit contra Epiſcopum, capitulum, vel Vicarium, & tunc vltra vnam dietam eos extrahere non põt.

cap.

Digitized by Google

cap. ſtatutum. §. cum vero de reſcriptis. in 6.

86 Actor in qua diœceſi poterit impetrare delegatũ, in ſua, vel in diœceſi rei? ℞. In diœceſi rei, quia ius fauet reo. c. vt ſupra.

87 In exequutione reſcripti, quid eſt faciendum?
℞. Fines mandati cuſtodiendi ſunt ad vnguem. c. eam te, de reſcriptis, & ibi Abb. nu. 4.

88 Si reſcriptum prouideat aliquem de præbenda prima vacatura, poterit ne conferri ei præbenda ſacerdotalis ſi ætatẽ non habeat?
℞. Non debet, ſed ætatem expectare; niſi ĩ reſcripto hoc caueatur. c. cũ cui, de præbend. in 6.

89 Reſcriptum contra ius, quando eſt ſeruandum?
℞. Quando in eo ſpecifice ponitur (nõ obſtante tali iure) quia cuius eſt condere eſt, & reuocare, diſpenſare, vel limitare. gl. c. 1. de conſtitut. lib. 6. Io. And. c. 1. de except.

90 Priuilegium quomodo eſt interpretãdũ?
℞. Largo modo, & nõ ſtricto, ſicut reſcriptum, quia eſt res fauorabilis, & fauor eſt ampliandus. c. olim, de verb. ſignific. Bart. in l. fin. ff. de conſtitut. Principum.

91 Si aliquis Auditor Rotæ committat reſcriptum alicui iudici in partibus, & antequam tale reſcriptum præſentetur talis Auditor moriatur, vel fiat Cardinalis, ille Iudex ĩ partibus poterit procedere in cauſa?
℞. Si tale reſcriptum præſentatum fuit ante Iudicem antequam Auditor Rotæ moreretur, tunc poterit procedere, quia reſcripta iuſtitiç per præſentationem, & citationem acquirunt vires, & radicatur iuriſdictio; ſi vero tempore præſentationis mortuus erat Auditor Rotæ, tũc non poterit procedere, neq; eſt Iudex.

92 Gratiæ, & licentiæ conceſſæ à Principibus ſæcularibus, vel Eccleſiaſticis, vel regularibus, ſpirant ne morte, depoſitione, vel finito anno, & officio mandantis?
℞. Si tales gratiæ conceſſæ ſint abſolutè, & nõ ad limitatum tempus, ſunt perpetuç, donec in ſpeciali à concedẽte, vel à ſuperiore, vel ſucceſſore reuocentur; quia ſunt gratiæ factæ ab habẽte poteſtatem, & receptç gratiæ nõ ſpirant morte mandantis, etiam ſi nõ ſequuta ſint ſuum effectum, ſicut ſpiſpirãt reſcripta iuſtitiç re integra. Ab. c. litteris, de reſcriptis, num. 4. & Sanchez de matrim. to. 3. lib. 18. de diſpenſat. diſp. 28.

93 Cauſa ſimpliciter commiſſa in reſcripto, intelligitur de poſſeſſorio, an de proprietate?
℞. De vtroque, ſed eſt in electione actoris agere primum de poſſeſſione, & poſtea de proprietate. Ab. in c. 1. de ſequeſtratione poſſ. & fruct. n. 6.

94 Si duo reſcripta emanent à Rota ſuper aliqua lite directa diuerſis iudicibus, quis debet iudicare de validitate horum reſcriptorum?
℞. Poſtquã dicta reſcripta fuerint præſentata coram aliquo ex duobus iudicibus, auditis, & citatis partibus, dẽt cõſulere Iudex ſacram Rotam, vel Iudicem ad quẽ ſpectat; & ipſe non dẽt determinare, quod reſcriptum ſit validum, & exequendum, quia commiſſum eſt diuerſis iudicibus; ſecus vero quãdo duo reſcripta inter ſe contraria cõmittunt vni iudici, tũc enim ipſius eſt iudicare, qđ reſcriptũ ſit exequẽdũ. Ab. ĩ c. ex lettore. n. 1. de reſcriptis.

In-

95 Interpretari reſcriptum, ad quẽ pertinet?
℞. Ad Papam, vel ad Rotã, à qua emanauit; quia idẽ eſt de priuilegijs. Ab. in c. 1. de ſequeſtrat. poſſeſſion. & fructuum. num. 9.

96 Reſcriptum tollitur ne, ſicut priuilegiũ per non vſum?
℞. Non. Abb. in c. plerumque. de reſcriptis. n. 4.

97 Reſcriptum elapſo termino, valet ne contra ordinariam iuriſdictionem?
℞. Non, quia iuriſdictio eſt perpetua, & non finitur triennio; neque cauſa fiſcalis. cap. venerabilis frater noſter. de iudicijs.

98 Si quis reuocauit procuratorem, quẽ habet ad litem, facta ab eo, valent ne poſt reuocationem?
℞. Valent, quæ fecit in iudicio in fauorem ſuæ partis, donec reuocatio perueniat ad notitiam iudicis, & partis contrariæ, c. ex parte, il 3. de reſcriptis.

99 Princeps cõdendo priuilegium in ſuis, de iure tertij, vel nõ faciendo de illo mẽtionem, tollit ne primum priuilegiũ?
℞. Non, quia cum princeps ſit iuſtus, & non faciat de primo mentionem, videtur nolle præiudicare gratis tertiæ perſonæ. Ab. in c. in noſtra, de iniurijs, & damno dato, n. 5.

100 Si quis ratificet facta per procuratorem falſum, rectè reuocatum, tenent ne?
℞. Tenent ſicut facta fuiſſent per verũ procuratorem. Abb. in c. ex parte, il 3. de reſcriptis. n. 8.

101 Excommunicatus poteſt impetrare reſcriptum?
℞. Non, niſi ſolum in ſuo negotio.

CAPVT IIII.
DE CONSVETVDINE.

1 QVID eſt conſuetudo?
℞. Ius quoddam moribus introductũ, quod ſumitur pro lege, cum deficit lex. cap. conſuetudo. diſtinct. 1.

2 Quas qualitates debet habere conſuetudo, quę facit ius?
℞. Debet eſſe rationabilis, iuſta, obſeruata à toto populo, vel à maiori parte, cum continuatione. Ab. in rubr. de conſuetudine.

3 Cõſuetudo inferens grauamen Eccleſię, debet ne obſeruari?
℞. Non, imo iudicis officio tollitur.

4 Capitulum poteſt facere noua ſtatuta, vel facta mutare, ſine licentia Epi?
℞. Non. cap. cum conſuetudinis. de conſuetudine.

5 Conſuetudo derogat iuri naturali, vel diuino.
℞. Non, cum tranſgreſſio peccatum inducat. c. vlt. eo. tit.

6 Conſuetudo derogat ne iuri poſitiuo?
℞. Derogat, ſi habeat conſuetudines iuſtas. Primo, vt ſit rationabilis. Secũdo, vt ſit legitimè præſcripta per annos quadraginta, in rebus Eccleſiaſticis. Tertio, ſi ſit inducta certa ſcientia, non per errorem, ſciente illo, qui ius poteſt condere; iuxta l. de quibus. ff. de legi. Quarto, ſi res, ſupra quam eſt conſuetudo, ſit præſcriptibilis. Quinto, ſi tali conſuetudine vſi ſint ſine vlla malitia, & fraude, & animo, quo poſſunt illa vti. Sexto, ſi maior pars populi ea vtatur. gl. in c. fi. de conſuetudine.

7 Ex actibus meræ voluntatis, ſæpius multiplicatis, inducitur ne conſuetudo?
℞. Non, quia cum pẽdeant à mera voluntate, poſſunt fieri & non fieri. Abb. in

in c.ad noſtram. de confirm. vtili, vel inutili, n.11.

8 Conſuetudo excuſat ne à delicto?

℟. Non, imò aggrauat delictum, quia conſuetudo furandi non facit ius; ſed aggrauat pœnam. cap. quanto de conſuetudine.

9 Conſuetudo poteſt ne facere, vt clericus non Epiſcopus, exerceat ordines Epiſcopales reſeruatos, ſicut cōfirmationem, & alia?

℟. Non. c. quanto de conſuetudine.

10 In diſtribuendis officijs, & dignitatibus nouiter electis, quæ conſuetudo eſt ſeruanda?

℟. Rationabilior. cap. cum olim, de conſuetudine.

11 Conſuetudo poteſt facere, vt electus adminiſtret ſine cōfirmatione ſuperioris.

℟. Non. c. cum venerabilis. eod. tit.

12 Cōſuetudo, declarat ne aliquando ſtatutum Eccleſiæ?

℟. Affirmatiue; quia eſt optima legū interpretatio. cap. cum dilectus. de cōſuetudine.

13 Conſuetudo, vt quis poſſit obtinere duo beneficia incompatibilia, ſine diſpenſatione, valet ne?

℟. Non, quia eſt prohibitum à Concilio. c. 1. de conſuetudine in 6. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 5. & ſeſſ. 24. c. 2. de refor.

14 Conſuetudo præſcripta, vt Epiſcopus poſſit corrigere ſubditos ſui capituli, ſine adiunctis, valet ne?

℟. Valet. c. non eſt, in 6. eodem tit.

15 Valet ne conſuetudo appellandi ab officiali Epiſcopi, ad Epiſcopum?

℟. Non, quia cum ſit vna iuriſdictio, duę fiunt. cap. non putamus. in 6. de conſuetudine.

16 Conſuetudo optandi præbendas, valet ne?

℟. Valet, niſi in cauſa permutationis, & cum præbenda vacat in curia. cap. cum in tua, de conſuetudine in 6.

17 Contra conſuetudinem, admittitur ne probatio?

℟. Admittitur. c. fin. eod. tit. in 6.

CAPVT V.

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

1 VNDE dicitur Archidiaconatus?

℟. A nomine græco, Archos, ideſt maior, & Princeps Diaconorum, & eis imperans.

2 Archidiaconatus eſt ne dignitas?

℟. Affirmatiue. cap. decernimus, de iudicijs.

3 Quod eſt officium Archidiaconi?

℟. Primo eſt Vicarius, & oculus Epiſcopi, & quaſi coadiutor, & ſupplens eius vices, in corrigendo, viſitando, & emendando. ſecundo in pōtificalibus induitur, & Epiſcopo aſſiſtit imperās Diaconibus. c. 1. 2. & 3. de offic. Archidiac. Tertio examinat venientes ad ordines, & approbatos Epiſcopo præſentat. c. ad hæc, eod. tit. Quarto dat poſſeſſionem Epiſcopo, Abbatibus, & Abbatiſſis. c. vt noſtrum, eod. tit.

4 Quæ non poteſt Archidiaconus facere?

℟. Plura. Primo, non poteſt dare litteras dimiſſoriales, nec approbare ſine licentia Epiſcopi. c. ſignificaſti, de officio Archidiaconi. Secundo non poteſt habere iuriſdictionem in monaſterijs: niſi conſuetudine illam habeat. c. dilecto, eod. tit. Tertio non poteſt committere curam animarum, ſine licentia Epiſcopi. c. cum ſatis, eod. tit. Quarto non poteſt excōmunicare de ui-

iure communi, ſine licentia Epiſcopi. c. Archidiaconis, eodem tit. Quinto, non poteſt ardua determinare ſine Epiſcopo. c. ad hæc, eod. tit.

5 Quas Eccleſias poteſt Archidiaconus viſitare, & quoties?

℞. Eccleſiam Archidiaconatus, & de iure ſemel in anno. cap. mandamus, de offic. Archidiac. ſed hodie per Trid. ſynod. diſpoſitum eſt, vt Epiſcopi viſitent, vt ſupra de viſitatione dixi latè.

CAPVT VI.
DE OFFICIO ARCHIPRESBITERI.

1 ARCHIPRESBYTER qd ſignificat?

℞. Quod eſt primus presbyterorum, & deſcẽdit à nomine græco. Archos, & presbyter, ideſt primus presbyterorum.

2 Archipresbyter quem locum obtinet in choro, & Eccleſia?

℞. Poſt Archidiaconũ, & ante omnes presbyteros, quibus præeſt. c. 1. de offic. Archipresbyteri.

3 Quot ſunt genera Archipresbyterorum?

℞. Duo: ſcilicet Archipresbyter Vrbanus; & Archipresbyter ruralis. cap. officium. & cap. vt ſingulæ. de offic. Archipresbyteri.

4 Quod eſt officium Archipresbyteri Vrbani?

℞. Primo, in choro inchoat officium, vel iubet inchoare. Secundo cum celebrat Epiſcopus, præcipit, vt Sacerdotes induantur, vt ei miniſtrent, & aſſiſtant. Tertio, de infirmis ciuitatis curam habet, eos viſitat, & eis adminiſtrat Sacramenta, vel prouidet, qui miniſtret. Quarto adminiſtrat Sacramentũ confeſſionis fidelibus. Quinto baptizat infantes, & hæc omnia exercet p ſe, vel per ſubſtitutos approbatos, tamen ab Epiſcopo. c. officium, eod. tit.

5 Quod eſt officium Archipresbyteri ruralis?

℞. Primo adminiſtrare Sacramenta fidelibus exiſtentibus in villis, vel in agro, vel extra ciuitatem. Secundo certiorem facere Epiſcopum de omnibus rebus neceſſarijs ad ſalutem animarũ, & cum conſilio Epiſcopi omnia facere. c. vt ſingulæ, eod. titu. de offic. Archipresbyteri.

CAPVT VII.
DE OFFICIO PRIMICERII.

1 PRIMICERIVS quem locũ habet in Eccleſia?

℞. Poſt Archidiaconum, & Archipresbyterum, & ante omnes Diaconos, quibus præeſt. c. vnico, de offi. Primicerij.

2 Quod eſt officium primicerij?

℞. Præeſſe Diaconibus, & reliquis gradibus inferioribus, & eos inſtruere, & deſignare ſingulis lectiones, quę cãtandæ ſunt in nocturnis officijs, & eas eis declarare. cap. vnico, vbi ſuper de officio primicerij.

CAPVT VIII.

DE OFFICIO SACRISTÆ.

1 SACRISTA quæ dignitas eſt in Eccleſia?

℟. Magni honoris; nam eſt Dei cubicularius, & in qualibet Eccleſia Cathedrali habet ſedem inter dignitates, ſecundum tempus ſuæ creationis. c. vnico, de offic. ſacriſtæ.

2 Quod eſt officium ſacriſtæ?

℟. Cuſtodire, & reficere veſtes ſacras, vaſa ſacra, theſauros Eccleſię, oleū, cerā, luminaria, & oīa habere munda, & parata in ſeruitiū altaris, & in Cathedralibus habet claues Eccleſię, tanquā cuſtos eius. c. vnico, de offic. ſacriſtæ.

CAPVT IX.

DE OFFICIO CVSTODIS.

1 QVIS dicitur cuſtos Eccleſiæ, & cui ſubijcit?

℟. Ille, q cuſtodit omnia mobilia Eccleſiæ, & curat de mobilibus, & ſubijcitur Archidiacono; ſed hodie proprie dicitur œconomus Eccleſiæ. c. 1. de offic. cuſtodis.

2 Quod eſt proprium officium cuſtodis?

℟. habere panem, & vinum ad Dei ſacrificium, cuſtodire decimas, & eas inter canonicos diſtribuere, percipere eleemoſinas, quæ Eccleſię offeruntur, pulſare campanas ad horas, lampades accendere, & extinguere. c. 2. eo. tit.

CAPVT X.

DE OFFICIO VICARII.

1 QVIS dicitur propriè Vicarius?

℟. Ille, qui vices alterius gerit, vt cum parochus eſt infirmus, inhabilis, ſenectute confectus, vel mortuus, tunc, qui ſupplet vices cum authoritate Epiſcopi, ille dicitur Vicarius. c. 1. de offic. Vicarij.

2 Quot ſunt genera Vicariorum?

℟. Duo, Vicarij perpetui, & Vicarij temporales amouibiles ad nutū. c. ad hæc. eod. titu.

3 Qui dicuntur Vicarij perpetui?

℟. Illi, qui ponuntur per examen beneficijs vnitis monaſterijs, & Eccleſijs, & iſti ſunt ſicut parochi perpetui, & in omnibus illis aſſimilantur. cap. ad hæc, eod. tit.

4 Qui dicuntur Vicarij temporales?

℟. Illi, qui ponuntur pro infirmis, & impeditis in beneficijs vacantibus, & iſti remouentur ceſſante cauſa: aut ex voluntate Epiſcopi. c. ad hæc, eo. tit.

5 Vicarius Papæ, quam iuriſdictionem habet?

℟. Magna in vrbe, nullā extra vrbem. c. tua nobis. eod. tit.

6 Vicarius poterit ſuo loco ſubſtituere aliū?

℟. Si eſt temporalis, non, quia ſubſtitutus non ſubſtituit; ſi vero eſt perpetuus, poterit in caſibus à iure expreſſis. c. clericos. eod. tit.

7 Si quis habet beneficium vnitum, & ibi Vicarium perpetuū, & intrat de nouo,

poterit ne amouere illum Vicarium?
℟. Non, ſed debet illum habere; quia eſt perpetuus, & poſitus ab Epiſcopo cum authoritate. Conc. Trid. Abb. c. ad hæc, n. 1, de offi. Vicarij.

8 Poteſt quis eſſe Vicarius vnius Eccleſiæ, & beneficiatus alterius, vel habere plures Vicariatus?
℟. Non, ſed adepto ſecundo beneficio, vacat vicariatus, quia ſunt incompatibilia duo beneficia habentia curã animarum, per Conc. Trid. c. 2. de offic. Vicarij.

9 Vicarij poſſunt compelli, vt ſeruiant?
℟. Tàm Vicarij perpetui, quàm temporales tenentur ad reſidentiam, & poſſunt compelli ſicut, & parochi ſub ipſis pœnis. cap. vltimo, de offic. Vicarij.

CAPVT XI.

DE OFFICIO IVDICIS DELEGATI.

1 QVIS dicitur delegatus?
℟. Ille, qui habet iuriſdictionem ab altero delegatã, & nõ habet iuriſdictionẽ iuris, neq; ratione officij. Io. And. de offi. iud deleg.

2 Quam ætatem debet habere delegatus?
℟. Debet excedere annos viginti, ſed ſi partes cõſentiant ſufficiunt anni decem, & octo: ſed Princeps propter ſupremam poteſtatem, põt facere delegatũ, qui ſolũ excedat quatuordecim annos. Abb c. cum vigeſimum annũ, eod. tit. n. 1.

3 Rex, vel ſupremus Princeps, in qua ætate poſſunt adminiſtrare?
℟. In ætate quatuordecim annorũ cõpletorum; tũ, propter periculum Regni, quod adminiſtrař per tutores, tũ, quia præſumiř in Principe maior vſus rationis, quam in alijs hominibus. Ab. vbi ſup. n. 3.

4 Minor viginti anni poteſt ne eſſe de conſilio ciuitatis?
℟. Non, neq; adminiſtrare ſua bona, ſi non habet veniã. Abb. vbi ſup. n. 4.

5 Quotupliciter ſunt iudices delegati?
℟. Tripliciter. Primo ſunt delegati à Papa, vel à Principe immediate, & hi habent magnam auctoritatem. Secundo ſubdelegati poſiti ab iſtis delegatis. Tertio alij delegati à iudicibus ordinarijs, & inferioribus. Io. Andr. cap. 1. de offic. iudic. delegat. & per totum titulum.

6 Quis dicitur delegatus Principis, vel Papæ?
℟. Ille, qui non cognoſcit ſuperiorem, niſi Papã, vel Principem, & in cauſa ſibi cõmiſſa, cenſeř habere iuriſdictionem ordinariam, & maiorem. Abb. in c. paſtoralis. n. 3. eod. tit.

7 Delegatus Papæ, & Principis, quam auctoritatem habet?
℟. Magnam auctoritatem, & eſt maior omnibus citra Papam, & in cauſa illa debet obediri, & honorari tanquã Papa. Abb. c. ſignificaſti, de offic. iud. delegati. num. 1.

8 Delegatus Papæ, in quos habet iuriſdictionem?
℟. In delinquentes, & impedientes ei iuriſdictionem, quia de iure cui datur iuriſdictio, debent dari neceſſaria ad talem iuriſdictionem exercendam, finiendam, & determinãdam. cap. 1. de officio iudic. delegati. & cap. præterea eod. tit.

9 Delegatus Papę, vel Principis, poterit ne alte-

alteri ſubdelegare eius delegationem?

℟. Impeditus iuſta cauſa poterit, ſi res non ſit grauis, vel non ſit induſtria perſonæ electæ. c. ſi pro debilitate, eo. tit. & c. quamuis, eod.

10 Delegatus Papæ, poteſt ne ſub pœnis ſubdelegare?

℟. Affirmatiue, & punire contemnentem acceptare, quia habet ſupremam auctoritatem, c. paſtoralis, ſ. item. eodem titu.

11 Delegatus Papæ poteſt cogere dignitatē aliquam, vt acceptet ſuā delegationē?

℟. Affirmatiue, quia habet ſupremam poteſtatem. Abb. c. paſtoralis de offic. iud. delegati, n. 10.

12 Si ponatur cauſa recōuentionis corā delegato, poterint ne de illa cognoſcere?

℟. Poterit, tanquam de cauſa acceſſoria ad tollendam dilationem, & malitiam litigantium. cap. prudentiam. eodem titu.

13 Si delegatus Papæ ſubdelegauit alteri, poterit pro ſuo libitu, eum reuocare?

℟. Si cœperit negotium, non poterit; quia iuriſdictio in eo iam eſt radicata. c. venenetabili. eod. tit.

14 Iuriſdictio delegata quando perpetuatꝰ?

℟. Per actum iuriſdictionalem, & non antea, veluti per acceptationem litteræ, per citationem factam parti, per cōteſtationem litis, Ab. c. licet. de offi. iud. delegati. n. 4.

15 Si aliqua pars, aperiat ſigillum, reſcripti delegationis ſua auctoritate, ſine præſentia iudicum, qua pœna punitur?

℟. Reſcriptum illi nihil prodeſt, nec amplius auditur, quia quis punitur in eo, in quo peccauit. c. cum olim. il 2. de offi. iud. delegati.

16 Si mandetur iudici delegato, vt aliquem abſoluat, debet ſtatim eum abſoluerę?

℟. Cum diſtinctione; ſi talis allegat iniuſtē eſſe excommunicatum, ſtatim eſt abſoluendus; ſed ſi allegauerit excommunicationem nullam fuiſſe, ante abſolutionē, nullitatem probare debet. c. cum contingat, de offic. iud. delega.

17 Delegatus poteſt ſuam ſententiā exequi?

℟. Si ſit Papæ, vel Principis, poterit, & alteri committere, vt illam exequatur; quia hoc eſt illi ſpeciale: ſed ſi ſit delegatus iudicum minorum, non poterit. cap. ſignificaſti. eodem titu.

18 Si duæ litteræ diuerſæ, præſententur à diuerſis partibus, directæ ad eundem iudicem, quid debet iudex facere?

℟. Superſedere, & cōſulere Sum. Pōt. & eius voluntatem ponderare, quæ litera ſit prius exequēda. c. ſane, de offi. iud. deleg.

19 Delegatus Papæ, vel Principis, per quod tempus debet ſuam ſententiam exigere?

℟. Per integrum annum à die pronuntiationis computatum, & non vltra. c. quærenti. eod. tit.

20 Duæ datæ in litteris diuerſis, prima quā vim habet?

℟. Mandantur executioni à die datæ, niſi in ſecundis litteris fiat derogatio de primis. Abb. in c. ex parte. il 1. nu. 3. eodem tit.

21 Iudex ordinarius, poteſt etiam eſſe delegatus?

℟. Poteſt, imò ſæpè ſæpius ordinarij ſunt delegati, & vtuntur vtraque iuriſdictione, quia non ſolum repugnat eſſe in vna eademque perſona vtraque iuriſdictio, imo eſt plurimum conueniens ad adminiſtrationem iuſtitiæ.

22 Si ordinario cōſtet, delegatū iniuſtē ſen-

tentiare, & mittere aliquem in poſſeſſionem, & committit ordinario, vt ipſe exequatur talem ſententiam, tūc qd debet ordinarius facere?

℞. Non debet reſiſtere Delegato, ſed obedire; ſed debet precibus ſupplicare, vt negotium differatur vſq; ad Papę, vel Principis notitiam; quia ſi contra poſſet facere, eſſet ordinarius ſupra Delegatum, & ordo iuris peruerteretur. c. ſi quando. eod. tit.

23 Si ordinarius ſciat, ſententiam Delegati eſſe iniuſtam, & committatur illi eius exequutio, quid debet agere?

℞. Precibus ſupplicare, vt admittatur appellatio: & ſi non poſſit conſequi, debet exequi ſententiam; quia Delegatus eſt ſupra ipſum, & ordinarius in iſto caſu eſt merus miniſter exequtionis ſicut tortor. c. paſtoralis. §. quia vero. de offi. iud. Deleg.

24 Delegatus debet ne oſtendere ordinario ſuum reſcriptum?

℞. Debet, aliàs non credit̄ ei; ratio eſt, vt euitentur malitiæ hominum, q fingunt, ſe iudices eſſe, vel ampliar̄ ſuā iuriſdictionem ad negotia non contenta in ea in præiudicium iuriſdictionis ordinariæ. c. cum in Iure. de offic. iud. Delegati.

25 Delegatus Principis poteſt ſubdelegare ea, quæ ſunt meri mixti Imperij?

℞. Poteſt, & ſic Archiepiſcopus poterit ſubdelegare conſecrationem ſuorū ſuffraganeorum. Ab. in c. quod ſedem. offi. iud. ord. n. 3.

26 Quando tranſit delegatio ad ſucceſſorē?

℞. Quando in delegatione fit mentio dignitatis, & non hominis proprij, qa dignitas non variatur permutationem perſonæ. c. quoniam eod. tit. de offic. iud. deleg.

27 Commiſſio data pluribus iudicibus, quādo poterit ab vno ſolo exequi?

℞. Quando clauſula ponitur (ſi non omnes,) vnus procedat; aliàs non poteſt procedere vnus ſine alijs, etiā ſi vnus moriatur. Ab. in c. coram. eodem titu. num. 4.

28 Si ſint duo reſcripta, & Iudex pronuntiauit, ſe non habere iuriſdictionem, poterit ne de cōſenſu partium iterum illam reaſſumere?

℞. Non, neque facere aliquem actum, ne videatur contrarius ſuæ ſententię; quia ipſe ſibi eneruauit iuriſdictionē. c. ſignificantibus. de offi. iud. deleg.

29 Quando in vna delegatione plures iudices dantur cum clauſula (quod ſi non omnes) quid debet præcedere, vt poſſint procedere vnus, vel duo abſque alijs?

℞. Debet precedere in proceſſu excuſatio aliorum iudicum, vel renunciatio iuriſdictionis, cap. prudentiam. §. ſexta. eod. tit.

30 Exceptio excommunicationis poſita coram Delegato, quid operatur, & quomodo debet procedere Delegatus?

℞. Si talis fuit excommunicatus ante impetrationem reſcripti, & in excommunicatione illud impetrauit, tunc reſcriptum eſt nullum, & debet declarare, ſe non eſſe iudicem: ſi vero fuit poſt reſcriptum, tunc cōſideranda eſt cauſa excommunicationis, ſi fuit propter rem contentam in reſcripto, ipſe delegatus poterit abſoluere, aut talis fuit excommunicatus ab alio Iudice ob aliam cauſam, & tunc debet committere eum ad eundem iudicem, ſed ſi malitioſè talis Iudex noluerit abſoluere talē, probata malitia, Delegatus poteſt ſupplere eius officium, & eum abſoluere præſtita cautione, vel ad finem agēdi, nec impediatur talis iuriſdi-

dictio. Ab. in c. prudentiam. ſ. ſexta. n. 3. eodem tit.

31 Si duo conjudices habeant commiſſionē ad procedēdum, vnus ſolus procedat, altero impedito, & ſi vnus recuſetur, & alter procedat cum recuſatur, valebit ne talis ſententia?

℞. Non licet ſolus potuiſſet procedere, quia proceſſit cum recuſato, quia vtile vitiatur per inutile. c. cum ſuper. eod. tit. de offi. iud. deleg.

32 Per quód tempus durat delegatio?

℞. Per tempus poſitum in reſcripto, & fines reſcripti tranſigere non licet. Ab. in c. quærenti. n. pen. eod. tit.

33 Delegati iuriſdictio quando ſpirat?

℞. In vltimo die ſuæ iuriſdictionis; ſed de conſenſu partium, poterit prorogari; ratio eſt, qa talis perſona eſt Iudex, & hoc eſt ſpeciale in iudicibus, vt poſſit eorum iuriſdictio à partibus prorogari. c. de cauſis. eod. tit.

34 Quando incipit currere terminus?

℞. Diſtinguendo: ſi commiſſio dicat, do commiſſionem cognoſcendi de tali delicto vſq; ad paſcha, currit terminos, vſq; ad illum diem: ſi vero cōmiſſio nihil dicat, neq; ſignificat finē, currit à die præſentationis. Abb. in c. de cauſis. nu. 5.

35 Quando debet prorogari iuriſdictio à partibus, durante termino, vel finito?

℞. Durante termino; quia finito, talis non eſt iudex, & ſic non eſſet prorogatio, ſed de nouo iuriſdictio, quæ à partibus dari non poteſt, niſi quando ſit arbitrium. Abb. vbi ſup. n. 7

36 Si cauſa committatur certæ dignitati, vt Decano, & incępta cauſa tranſeat ad Epiſcopatum, quis debet eam finire?

℞. Succeſſor in decanatu; quia in tali cauſa non fuit electa induſtria talis pſonæ, ſed talis dignitatis. Ab. in c. quoniam. de offi. iud. deleg. n. 9.

37 Spirat ne iuriſdictio, ſubdelegati morte, vel inhibitione iudicis delegantis?

℞. Si lis erat iam incępta, & conteſtata, vel pars citata, vel citatio decreta etiam ſi non peruenerit ad notitiam partis, & iuriſdictio detur in perpetuum, non ſpirat; ſecus vero ſi lis non erat conteſtata. c. relatum. eod. tit. Ab. in cap. nemini, de officio legati. num. 10. & 11.

38 Si delegans moriať, & delegatus ignoret, mortem, & faciat litis cōteſtationem, & procedat in cauſa, tale iudiciū erit ne validum?

℞. Iuriſdictio ſubdelegati morte, inhibitione, tranſlatione, & renunciatione officij ſpirat, niſi lis ſit prius conteſtata ipſo die, quo mortuꝰ fuit Iudex delegans, inhibitus fuit ſubdelegatus ēt ſi ignorauerit, ſed ad nullitatem proceſſus pars debet probare tali die, & hora mortē iudicis delegantis, & tūc omnia acta reſcinduntur tanquam facta à non Iudice. Ab. in c. relatum. eo. tit. n. 2. & c. licet eod. tit. n. 6.

39 Si qs facit actum coram Iudice, quem poteſt recuſare, vel coram Iudice recuſato, quid iuris erit?

℞. Tunc videtur recedere à recuſatione, & non poteſt amplius recuſare ex cauſis præteritis, niſi de nouo emergentibus, c. inſinuante de offic. iudic. delegati.

40 Delegatus poteſt recuſari?

℞. Poteſt, ſi ſit ſuſpectus. c. cauſamque, eod. titu.

41 Delegatus pōt ne recuſari poſt litem cōteſtatam, vel ante litis conteſtationē?

℞. Poteſt, poſt, & ante, adueniente cauſa de nouo ad notitiam recuſantis. c. inſinuante. eod. tit.

42 Si recuſetur delegatus, quid faciendum?

℞. Eli-

℟. Eligendi ſunt de Iure arbitri, qui definiant recuſationem, & Iudex delegatus poteſt eos cōpellere, vt pronuntient ſententiam. c. ſuſpitionis. eo. tit. & Abb. ibi. n. 1. & 2.

43 Iudices arbitri, quid debent facere?
℟. Dare terminum partibus ad probādas cauſas recuſationis, & ſi non probent, declarare delegatum liberum à recuſatione eſſe. Ab. in c. ſuſpicionis. eo. tit. n. 1.

44 Si Iudex delegatus aſſignauit terminum, in quo Iudices arbitri debent finire cauſam recuſationis, ſi tempore elapſo cauſa non finiatur, quid agendum?
℟. Iudex delegatus reaſſumat ſuam iuriſdictionem abſq; alia ſentētia, ſi terminus fuit datus competens. Abb. vbi ſup. num. 8.

45 Si arbitri diſcordent, quid agendum?
℟. Siue ſint iuris, ſiue de conſenſu partiū, compelluntur eligere tertium, vt cauſa finiatur. Ab. in cap. ſuſpitionis. eod. tit. nu. 4.

46 A ſentētia arbitrorum, pōt ne appellari?
℟. Cum diſtinctione; ſi arbitri ſint cōpromiſſarij electi à partibus, ab eorū ſententia non datur appellatio. cap. ab arbitris, de offi. iud. deleg. in 6. l. 1. C. de arbitris, ſi ſint arbitri iuris, ab eorū ſententia datur appellatio ad Summū Pontificē. Abb. in c. ſuſpitionis de offic. iud. delegati. num. 7.

CAPVT XII.
DE OFFICIO LEGATI.

1 QVIS dicitur legatus Papæ?
℟. Aliqs Cardinalis, vel Epiſcopus, vel perſona magnæ auctoritatis, quæ habet poteſtatē immediatam poſt Papā, abſq; dependentia alicuius.

2 Legatus Papæ, quam poteſtatem habet?
℟. Ordinariā, & maiorem, ſcilicet ſuæ legatiæ; & ſic ſupra ordinarios eſt in Prouincia ſibi commiſſa. Ab. in c. 1. de offi. legat. n. 2. & 3.

3 Archiepiſcopus ſi ſit legatus, quo iure poterit audire cauſas ſuorum ſuffraganeorum?
℟. Licet Archiepiſcopus nō poſſit audire cauſas ſuffraganeorum ſuorū, niſi per appellationem, tamen vt legatus poterit per ſimplicem querelam audire cauſas ſuorum ſuffraganeorum in prima inſtantia; quia non repugnat, vt in vna perſona ſint duæ iuriſdictiones. Abb. c. 1. eod. tit. n. 6.

4 Quot ſunt legati, & in qua differentia?
℟. Duo. Primo dicitur ille, qui naſcit in dignitate, naſcitur in legatia, vt Archiepiſcopus Cātuarienſis, eſt legatus ſimul cum dignitate Archiepiſcopali, & iſte dicitur legatus natus ex priuilegio Summi Pont. conceſſo Eccleſiæ Cantuarienſi, vt ſimul cum dignitate Archiepiſcopali ambulet legatia. Secundo ſunt legati, qui creantur quotidie à Summo Pont. ad diuerſas perſonas, & diuerſa negotia. Ab. c. 1. de offic. legati. num. 1. & c. excommunicantes. nu. 2. & 3.

5 Si quis impetret reſcriptū in aliqua cauſa, & ante citationem, legatus Papæ cognoſcat de tali cauſa, quid erit agendum?
℟. Reſcriptum nullum eſt, quia ante citationem cauſa fuit præuenta à legato. Abb. in cap. ſtuduiſti. eodem titu. num. 4.

Le-

6 Legatus de latere, vbi habet poteſtatem?
℟. In omnibus Prouincijs ſuę legationis: ita quod exiſtés in vna prouincia, alias gubernare poteſt, & finitur eius poteſtas, ſi exeat extra Prouícias, & fines poſitos in ſua legatione, & mandato. c. nouit. eod. tit.

7 Statuta legatorum à latere, quantum durant?
℟. Licet legatus ſpiret morte, vel completo tempore eius ſtatuta ſunt perpetua, donec a ſuperiore, vel ſucceſſore moderentur, vel tollantur. c. nemini, de offic. legati.

8 A legato Papę, ad quem poteſt appellari?
℟. Ad ſolũ Papam; quia non habet aliũ ſuperiorem. Abb. in c. 2. num. 3. de offic. legati.

9 Legatus de latere, quæ beneficia cóferre poteſt?
℟. Quæ ad Apoſtolicam ſedem pertinent, & co nurrit inprouiſione cum Epiſcopo illius Prouinciæ, in qua eſt legatus. Abb. in c. dilectus, de offic. legati. n. 2.

10 Quis dicitur legatus à latere?
℟. Solum Cardinales, qui aſſiſtunt cũ latere Papa, & à latere eius aſſumuntur, & habent maiorem iuriſdictionẽ, quam omnes, alij legati. Abb. in c. 1. n. 9. eodem tit.

11 Qui legatus poterit cognoſcere de exẽptis?
℟. Solùm legatus à latete propter ſupremam eius iuriſdictionem. Abb. vbi ſup. c. 1. n. 9.

12 Legatus à latere poteſt abſoluere ex generali commiſſione excommunicatos ꝑ canonem, ſi quis ſuadente diabolo?
℟. Poteſt, licet hæc abſolutio reſeruata ſit Papæ. c. niſi ſpecialis, eod. tit.

13 Legatus de latere, quas res non poteſt facere?
℟. Primo non poteſt Epiſcopos trãſferre. Secundo non poteſt vnam cathedralem alteri ſubijcere. Tertio nõ poteſt concedere ius primatiæ. Quarto nõ poteſt duos Epiſcopatus invnũ vnire. Quinto non poteſt ex vno Epiſcopatu facere duos, quia hæc ſunt reſeruata Papæ, & quãdo faciẽda sũt requiritur ſpecialis commiſſio, & non generalis. cap. niſi ſpecialis, eo. tit.

14 Legatus poteſt diſponere Epiſcopum?
℟. Non, niſi ſolus Papa, licet legatus poſſit cognoſcere de cauſis depoſitionis, & fulminare proceſſum. Abb. in c. 1. eod. tit. n. 6.

15 Ad legatũ põt appellari omiſſo medio?
℟. Poteſt, ſicut ad Papam. Abb. in c. 1. n. 8. eo. tit.

16 Si in vna Prouincia ſit cauſa aliqua certæ dignitati commiſſa, & ſit ibi legatus à latere, poterit cognoſcere de tali cauſa?
℟. Legatus à latere non ſe debet intromittere in tali cauſa, niſi vrgẽte aliqua neceſſitate. Abb. vbi ſup. n. 2.

17 Legatus a latere poteſt attentare aliquid contra canones, vel generalem conſuetudinem?
℟. Nõ, quia hoc eſt frangere ius quod ipſe non poteſt facere; imò in omnibus negotijs ipſe debet ſeruare ius cõmune, quia cõmiſſio data eſt ad ædificationem, non ad ruinã, & deſtructionem. Abb. in c. niſi ſpecialis. de offic. legati. nu. 4.

18 Legatus à latere, poteſt ne cõferre beneficia iuris patronatus?
℟. Si ius patronatus ſit laicorum, non poteſt: ſi vero ſit Eccleſiaſticorum poteſt, quia plus iuris habet Prælatus in conceſſione quam pattonus in præſentatione. c. dilectus. eo. tit.

19 Quare legatus à latere non poteſt cõferre beneficia iutis patronatus laicorũ, &

& poteſt cõferre iuris patronatus Eccleſiaſticorum?

℟. Quia Papa non habet tantam poteſtatem in bonis laicorum, quantam habet in bonis Eccleſiaſticorum, & ne laici terreantur ab inſtitutione bonorum operum, & ideo Papa non debet conferre ius patronatus laicorum, niſi faciendo de illo expreſſam mentionẽ, & inde ſequitur quod legatus a latere non poterit conferre beneficia iuris patronatus laicorum. Abb. in c. dilectus. num. 4.

CAPVT XIII.

DE OFFICIO IVDICIS ORDINARII.

1 IVRISDICTIO ordinaria à quo emanat, & quomodo acquiritur?

℟. A lege, Principe, & conſuetudine legitime præſcripta. Ab. in c. duo ſimul. n. 2. de offi. iud. ord.

2 Quis eſt iudex ordinarius?

℟. Ille, qui habet iuriſdictionem à Iure, vt Epiſcopus. c. 1. eo. tit.

3 Quotuplex eſt officium iudicis?

℟. Dupplex. Primo officium nobile, quando iudex ſine petitione alicuius ex ſua voluntate iubet, imperat, & ſupplet aliquid; & dicitur nobile, quia homo nobilis ex ſua mera voluntate facit beneficium alicui. Secundo eſt officium iudicis mercenarij, quando aliquis facit ad requiſitionem partis, & dicitur mercenarium, quia illud facit quaſi mercenarius iuſſus ab altero. inſtit. in rubr. de off. iud. ibi glo. Azor. in ſum. titu. de offic. iudic. & c. 2. eod. & Abb. ibi. nu. 5.

4 Monaſteria & eorũ Abbates poſſunt habere iuriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem?

℟. Poſſunt in ſuos ſubditos, q̃ de iure ſunt capaces iuriſdictionis. Abb. in c. dilectus, de offi. ord. n. 1.

5 Qui dicuntur Prælati?

℟. Non ſolum ſuperiores, ſed inferiores habentes iuriſdictionem. Ab. in c. cum ab Eccleſiarum, de offi. iudic. ordin. num. 1.

6 Si capitulum habet iuriſdictionem corrigendi ſuos canonicos, & negligens fuerit, quid debet facere ordinarius, & Epiſcopus?

℟. Terminum capitulo ad correctionẽ præfigere, & ſi id non fecerit, ipſe dẽt facere correctionem. c. irrefragabili, de offi. ordin.

7 Correctio regularium, ad quẽ pertinet?

℟. Ad eorum Prælatos; ſed ſi negligẽtes fuerint, ad ordinarium. c. quanto. de offi. ord. & Trid. ſyn. ſeſſ. 25. de regular. c. 14.

8 Ordinarius quando poteſt ſe intromittere in cauſa delegati, & ſupplere eius vices?

℟. Quando ob negligentiam delegati aliqui perſeuerant in peccato, & tunc propter maiorem Dei gloriã, & proximi vtilitatẽ; poterit ordinarius ſupplere vices, vel negligẽtiam delegati, licet peccatum commiſſum fuerit delegato corrigendum. cap. ſignificauit. eod. tit. & Abb. ibi. n. 2. DD. ibi. licet hoc raro, vel nunquam cõtingat, cum ſemper legati ſint perſonæ magnæ authoritatis.

9 Patriarcha põt cognoſcere de cauſis ſubdito-

ditorum ſuorum Archiepiſcoporum, vel Epiſcoporum?

℟. Nõ, niſi vigore alicuius priuilegij, vel per appellationem legitimam. Ab. c. duo ſimul. de offic. ord. n. 1.

10 Ad quid imploratur in petitionibus officium iudicis liberale?

℟. Ad conteſtationem litis, aliquando ad authorizandum aliquam ſcripturã; aliquando vt ex eius officio aliquos ſuppleat defectus. c. 2. de offic. iud.

11 Ordinarius poteſt delegare abſolutionẽ ba excommunicatione?

℟. Poteſt, & etiam ipſam excommunicationem; qa hæc ſunt iuriſdictionis, cum & iuriſdictio poſſit delegari cum cauſa. c his quibus. de offi. ord.

12 Poteſt ne iudex prouidere de aduocato partibus?

℟. Siue ſit Iudex ordinarius, ſiue delegatus, debet parti pauperi prouidere de aduocato, ne defectu defenſionis iuſtitia pereat. c. 1. de offi. iud.

13 Epiſcopus, & eius Vicarius poſſunt inuocare auxilium brachij ſæcularis, & quando?

℟. Poſſunt ſi vires Eccleſiaſticę nõ ſufficiunt ad cohercenda delicta, & adminiſtrandam iuſtitiam, & tunc Iudex ſæcularis teneť præbere auxilium brachij ſæcularis; quia vna iuriſdictio adiuuatur ab altera, vt late dixi lib. 4. cap. 13. de Vicario Epiſcopi. cap. 1. eodem titu.

14 Sæcularis Iudex poteſt petere auxilium à Iudice Eccleſiaſtico?

℟. Poteſt quando eſt neceſſarium ad iuſtitiam adminiſtrandam ad Dei ſeruitium in caſibus à iure permiſſis, in quibus incurritur irregularitas. Abb. c. 1. de offi. iud. ord. n. 5.

15 Iudex iniuſte iudicans, committit ne peccatum?

℟. Si iudicet per errorem, non: ſi vero per malitiam, committit peccatum, & tenetur ad reſtitutionem damni. Abb. c. 1. eo. tit. n. 9.

16 Sacerdos, qui ſcit aliquid in confeſſione, ductus in teſtem, poteſt ne licite iurare abſq; peccato ſe nihil ſcire?

℟. Poteſt, & ſic tenetur facere; & contrarium faciens debet puniri grauiter; quia illud quod ſcit, eſt ſicut nihil ſciret, quia ſcit, vt Deus, & ſi aliter fieret homines arcerentur à confeſſione. Ab. in c. 2. n. 7. de offi. iud. ord.

17 Epiſcopus tenetur ſeruare ſententias Vicariorum, & inferiorum?

℟. Si iuſtę ſint, tenetur eas ſeruare, & non debet abſoluere excommunicatos abeis ſine legitima ſatisfactione. cap. cum ab Eccleſiarum. de offic. iudic. ordin.

18 Ordinarius viſitans monaſteria monialiũ, quos poteſt ſecum portare?

℟. Non debet ducere ſæculares ſi neceſſarij non fuerint ad aliquam fabricam, ſed ſolum tres canonicos, & aliquos viros religioſos. c. vt iuxta. eodem titu. & late dixi lib. 6. de clauſura monialium.

19 Quid debet facere ordinarius, vt officiũ ſuum rectè adimpleat?

℟. Debet laborare in cõponendo partes, vt non ſint lites. cap. ex parte. de tranſactionibus.

20 Iudex in ſententiando, quid debet obſeruare?

℟. Debet mitigare ſeueritatem, & ſe inclinare ad miſericordiam. c. ex parte de tranſactionibus.

21 Iudex quando non inuenit ius in aliquo negotio, quid debet ſententiare?

℟. Aequitatem, vt Chriſtum imitetur, qui ſemper eſt miſericors; & ſic iudex debet declinare in humaniorem partẽ con-

conſiderãdo perſonam, terras, loca, & neceſitates hominum. cap. ex parte, de tranſactionibus.

22 Si Iudex habeat reum, & in perſecutione cauſę inueniat in eo aliquod delictum, de quo ipſe non eſt Iudex competens, quid tenetur facere?

℟. Poſtquam ipſe protulerit ſententiã in delicto, in quo eſt Iudex debet remittere reum cũ proceſſu ad propriũ Iudicem illius delicti; ratio eſt, ne delicta maneant impunita. tenet Abb. in c. de raptoribus, nu. 10.

CAPVT XIIII.

DE OFFICIO IVDICIS.

1 QVOD eſt officium Iudicis? ℟. Facere iuſtitiam, prouidere aduocatum parti, delegare abſolutionem. c. 1. de offic. iud.

2 Officiũ iudicis perpetuatur ne in ſua perſona per litis conteſtationem?

℟. Nõ; ſed finit ſuo tẽpore, & Iudex de nouo intrãs accipit cauſã in eo ſtatu, in quo eſt, & eã finit, licet in cõſilijs, & audiẽtijs Regis Hiſpaniatũ, Iudex, qui vidit litẽ dẽt eã ſententiare, licet trãſlatus ſit ad aliud tribunal maioris honoris. Ab. c. iudicis officium. eo. tit. n. 8

3 Conteſtatio litis poteſt fieri per iudicẽ? ℟. Poteſt quando imploratur officiũ nobile iudicis, tunc fit litis cõteſtatio c. iudicis officium. de offic. iud.

4 Iudex poteſt cognoſcere de ſuccedẽtibus poſt conteſtationem litis? ℟. Affirmatiue; quia ad id extenditur officium nobile iudicis. Abb. c. iudicis officium. eo. tit. n. 4.

CAPVT XV.

DE MAIORITATE ET OBEDIENTIA.

1 PAPA, & Epiſcopi debent ſe ſubijcere Principibus ſæcularibus? ℟. Nõ; ſed eis pręeſſe; quia ſacerdotiũ Eccleſiaſticũ, eſt ſacerdotium primũ, & æternum datũ à Chriſto Domino. c. ſolitæ, de maior. & obedientia.

2 Quo iure ſunt clerici exempti à Principibus ſæcularibus? ℟. Iure diuino. Abb. in c. ſolitę. n. 4. eo. tit. de hoc dico latè lib. 10. cap. de immunitate Eccleſiaſtica.

3 Cui debetur obedientia in tota diœceſi? ℟. Epiſcopo, & qui facit contra eius decreta debet excommunicari. c. 2. c. omnes Principes. eo. tit.

4 Quando ſuperior imponit, & iubet ſub pęna obediẽtię, quã pœnam imponit? ℟. Pœnam infamiæ, & arbitrariam; qa, qui nõ obedit, infamis eſt. c. illud Dominus, de maiorit. & obed.

5 Capitulum tenetur obedire Epiſcopo? ℟. Tenetur. Abb. in c. dilecti. de maior. & obed. nu. 3.

6 Quando poteſt capitulũ appellare à mãdatis Epiſcopi? ℟. Quando Eccleſia, vel ipſi canonici præiudicantur. Abb. c. dilecti. eo. tit. n. 1.

7 Canonici regulares, cui debent præſtare obedientiam? ℟. Suo priori, qui poteſt inobedientes excommunicare, & de fratrum cõſortio incorrigibiles expellere. c. cum in Eccleſijs, eod. tit.

Ab-

8 Abbates, & Sacerdotes, poſſunt ne compelli venire ad ſynodum?

℟. Poſſunt per cenſuram Eccleſiaſticã. c. quod ſuper his eo. tit.

9 Moniales tenentur ne obedire Abbatiſſę?

℟. Tenentur ſub pęnis in ſuis conſtitutionibus poſitis; quia ipſa non põt illas excommunicare.

10 Inter canonicos, & ordinatos, qui ordo ſeruatur?

℟. Ordo ſuę ordinationis, & receptionis: ita vt, qui prius fuerit ordinatus in illo ordine, habet primum locũ. c. 1. de maiorit. & obed.

11 Si aliquis canonicus ſit receptus prius habens Subdiaconatum, & alter ſit receptus poſterior habens ordinem ſacerdotalem, quis pręfertur in loco, honore, & portione?

℟. Secundus, qui habet ordinem ſacerdotalem; quia honoratur ſacerdotium magis, quam tempus receptionis; ſed ſi talis Subdiaconus cum tẽpore labente ſuſceperit ordinem ſacerdotalem, recuperabit primum locum ſuæ receptionis; quia iam eſt æqualis cum alio in ordine ſacerdotali, & maior alio tẽpore receptionis. c. ſtatuimus. eod. tit. de maiorit. & obed.

12 Ordinatus per Papam eximitur ne à iuriſdictione ſui Epiſcopi?

℟. Non; ſed in omnibus ſubeſt ſuo Epiſcopo, ſicut cæteri clerici; qa talis exẽptio requirit particulare priuilegium. c. per tuas. eo. tit.

13 Ordinatus à Papa, poteſt deponi ab Epiſcopo, ſi ſubſit legitima cauſa?

℟. Licet variæ ſint opiniones: verior eſt, quod ſuperueniente delicto, poſſit puniri, & deponi per Epiſcopum, & iudicem inferiorem, qui de tali delicto cognoſcit; ratio eſt, quia Papa non reſeruauit ſibi depoſitionem illius per ordinationem, quam in illo fecit: & qa delictum ſuperueniens illum priuauit honore ſibi debito. Abb. c. per tuas. de maior. & obed. n. 2.

14 Si Metropolitanus exigat iuramentum à ſuffraganeo vltra formam ſtatutam à Canone, ad quid tenetur ſuffraganeus?

℟. Vltra formam ad nihil tenetur. c. dilecti. de maiorit. & obed.

15 Si Epiſcopus delinquat extra ſuam diœceſim, à quo poteſt puniri?

℟. De iure in c. cum inferiorem de maiorit. & obedientia punitur per inferiorem Epiſcopum; ſed hodie per Cõcil. Trident. cauſę Epiſcoporũ coram Papa litigantur, & ab eo puniuntur; cui ſtandum eſt. Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 5. de reformat.

16 Ex quibus cauſis poteſt negari obedientia prælato?

℟. Ex quatuor. Primo, ſi ſit hæreticus Secũdo, ſi ſit ſimoniacus in ordine dãdo. Tertio, ſi ſit ſchiſmatic⁹, vel ſequatẽ partes ſchiſmatici, vel neget obedientiã ſedi Apoſtolicę. Quarto in crimine notorio fornicationis. c. ſanè 24. q. 2. c. qa diligẽtia, de electione. & Ab. in c. cũ non liceat, de præſcriptionib. n. 4.

CAPVT XVI.

DE TREGVA, ET PACE.

1 QVID eſt tregua?

℟. Tempus, quo datur in bello, vel lite, vt pax tractetur. c. 1. de tregua, & pace.

2 Tregua, & pax debẽt ne obſeruari, & ſub qua pœna?

 ℟. De-

℞. Debent, & etiam pacta cuſtodire ſub pœna excommunicationis. c. 1. eodem tit. dicente pax ſeruetur pacta cu ſtodiantur.

3 Eſt ne tempus ſignatum ad treguam, & pacem?

℞. Licet de iure antiquo tregua ſeruabaſ in quarta feria, & ab Aduentu Domini vſq; ad octauā Paſchæ; hodie hoc non ſeruatur; ſed ad libitum partium, & iudicis treguę dantur ad pacem cõſequendam. c. treguas, eo. tit.

4 Quæ perſonæ gaudent tregua, & pace in bello?

℞. De iure Presbyteri, monachi, conuerſi, peregrini, mercatores, & agricolæ exiſtentes in agricultura, & habentes animalia, vt agricolentur. c. in nouamus. eod. tit.

5 Iudex Eccleſiaſticus inuitis partibus põt ne dare treguas?

℞. Non debet id facere, niſi ſuperueniente cauſa, vel ſperet ex tali tregua venire pacem, tunc poterit treguā dare, & ſuperſedere a lite per tempus limitatum. Abb. c. treguas. eod. tit. n. 1. licet hoc faciant Principes, & Reges non habentes ſuperiorem, qui aliquãdo dant litteras ſuperſeſſorias in litibus per tempus limitatum, ex aliqua legitima cauſa.

CAPVT XVII.

DE PACTIS.

1 VNDE dicitur pactum?

℞. A verbo paciſcor, ideſt ꝓmitto, vel ſpondeo, vel conuenio tecũ de hac re. Iſidor. lib. 5. æthimologiar. verb. pactum.

2 Quid eſt pactum?

℞. Conſenſus duorum, vel plurimum in idem placitum ad dandum aliquid alteri ab altero eorum. l. 1. ff. de pactis.

3 Pactum poteſt eſſe in vna ſola perſona?

℞. Non; neceſſario enim debent eſſe ad minus duo, vel plures, qui inter ſe aliquid promittant, & ad inuicem dẽt vnus dare alteri, & alter alteri. l. 1. ff. de pactis.

4 Quot ſunt genera pactorum?

℞. Plura. Primo eſt pactum conuentũ. Secundo pactum tacitum. Tertio pactum expreſſum. Quarto pactum adiectionis. Quinto pactum legis commiſſoriæ. Sexto pactũ perſonale. Septimo pactum reale. Octauo nudum. Nono veſtitum. Decimo pactum per donationem. Vndecimo pactum turpe.

5 Quod eſt pactum conuentum?

℞. Quod fit expreſſis verbis, vt ſi verba ſint obligatoria, pactum eſt obligatorium; ſi liberatoria, pactum eſt liberatorium. vt cum creditor dicit debitori; trado tibi inſtrumentũ; quia ſoluiſti debitum. l. labeo. ff. de pactis.

6 Quod eſt pactum tacitum?

℞. Illud quod verbis nõ eſt expreſſũ, ſed ex lege aliqua conſtat; vt ſi conduxi Petrum, vt cuſtodiat meum agrum, ex lege debetur merces Petro, licet verbis nõ ſit expreſſa; & quotidie hoc ſuccedit in ſutoribus; quibus ſine pacto laboris ſui traduntur veſtes, ſed ſutori debetur labor, ac ſi pactum factũ fuiſſet.

7 Quod eſt pactum expreſſum?

℞. Illud, ĩ quo verbis, vel ſcriptura exprimitur res; vt dabo tibi centum aureos, & tu dabis mihi centũ cados olei, menſe Octobris vẽturi; & in hoc vtraque

que pars obligatur.

8 Quod eſt pactum adiectionis?

℞. Quãdo ſupra id, de quo paciſcimur additur aliqua conditio; vt vendo tibi domum centum aureis; & ſi intra annum inuenero plus, vel reddidero tibi dictos centum aureos, repetam domum meã, quod ſolitum eſt nominari pactum de retrouendendo.

9 Quod eſt pactum legis commiſſoriæ?

℞. Illud, in quo apponitur aliqua alia conditio, quæ deducit rem in primum ſtatum; vt vendo tibi domum cẽtum aureis, & ſi intra mẽſem tibi reddidero, domus ſit quaſi non empta, & reuertatur ad me. l. cõmiſſoriæ. C. de pactis inter emptorem, & venditorem.

10 Quod eſt pactum perſonale?

℞. Illud, quod prodeſt ſoli certæ perſonæ; vt ſi dicam centum debes mihi, non petam à te, ſed ab herede tuo, tale pactum ſolum prodeſt Petro, ſed non hæredi ſuo.

11 Quod eſt pactum reale, vel in re?

℞. Illud, quod fit ſupra rem; vt dimitto tibi debitum, taliter, quod nulla actio mihi reſtet contra hæredes, neque cõtra te.

12 Quod eſt pactum nudum?

℞. Illud, quod deſtitutũ eſt omni ſolemnitate Iuris, vbi nõ interuenit ſcriptura, neq; chyrographum, ſed ſolum ipſum pactum, vt facio domum tuam, vt des mihi pecuniam, & mercedem, & ſi non paciſcar de quãtitate, tale pactũ dicitur nudum à ſolemnitatibus, & veſtitum à cauſa nempe à labore faciendi domum, & etiam dicitur nudũ, qa non habet nomen emptionis, neq; venditionis, locationis, vel mutui.

13 Quod eſt pactum veſtitum?

℞. Illud, quod veſtitur aliquo ex ſex modis. Primo re. Secundo verbis. Tertio literis. Quarto conſenſu. Quinto cohætentia contractus. Sexto rei interuentu. Goffr. de verb. oblig.

14 Quod eſt pactum per donationem?

℞. Quando facio donationem alicui, & tunc paciſcor de non petendo rem, quam liberẽ donaui. Goffr. in ſumm. verb. pactum.

15 Quod eſt pactum turpe, vel rei turpis?

℞. Quando paciſcor facere aliquam rem turpem, vt tradere mulierem meã, vel filiam certo homini ad rem turpẽ, & tale pactum non debet adimpleri, neq; ex eo naſcitur aliqua obligatio, neq; ex pacto rei impoſſibilis. Goffr. in ſum. verb. pactum.

16 Ad quem pertinet, vt pactum ſeruetur?

℞. Ad iudicem ordinariũ illarum perſonarum, quæ fecerunt conuentionẽ, & pactum. c. qualiter, de pactis.

17 Iudex debet ne compellere partes ad cõpoſitionem?

℞. Non, etiam ſi ſit Papa; quia hoc eſt in libera poteſtate partium, quæ non eſt coarctanda. Abb. in c. cum pridem. n. 6. de pactis.

18 Si res ſit beneficialis, & in libera diſpoſitione Papæ, poſſunt compelli partes ad compoſitionem?

℞. Poſſunt; quia compoſitio non fit de re propria partium, ſed de re, quę propriæ pertinet ad Papæ diſpoſitionem. Abb. in c. cum pridem n. 6. eod. tit.

19 Pactum in quo differt à tranſactione?

℞. In eo, quod tranſactio eſt de re, litigioſa; pactum vero de re certa; vt do, vt des, facio, vt facias, vel facio, vt, des, vel do, vt facias. Bar. l. 1. ff. de pact.

20 Pactum inualidum, quomodo validatur?

℞. Per cõſenſum ſuperioris, & partiũ; nam ratihabitio retrotrahitur, & mãdato comparatur. c. 2 de pactis.

21 Pactum nudum eſt ne ſeruandum?

℟. Affirmatiuè; quia dicit tex. pax ſeruetur, & pacta cuſtodiantur. capit. 1. de pactis.

22 Pactum, vt quis renuntiet beneficio, pecunia, eſt ne validum?
℟. Non, cum ſit ſimonia. c. cum pridē. eodem titu.

23 Pactum in præiudiciũ alterius, valet ne?
℟. Nō; quia ad obligandum aliquem, requiritur proprius conſenſus. c. plerique; de pactis.

24 Pactum poſitum contra ius valet ne, vel pœna?
℟. Non, cum perſona priuata, quæ paciſcitur, non poſſit diſpenſare ius, neque derogare iuri. Abb. c. plerique, eo. tit. num. 2.

25 Siquis faciat pactum iuratum de nō cedendo bonis valet ne?
℟. Cum diſtinctione; ſi talis deueniat in tantam paupertatem, vt non poſſit ſoluere, & teneatur perpetuò eſſe in carcere, vel cedere bonis, non tenetur obſeruare pactum, quia non eſt Dominus membrorum ſuorum, & ſic pactũ reputatur de re impoſſibili. Ab. ĩ c. pactiones, eod. tit. n. 3.

26 Pactum de re impoſſibili, valet ne?
℟. Non, ſiue ſit impoſſibile de iure, vel de facto, ex reg. iur. nemo poteſt ad impoſſibile obligari.

27 Quotuplex eſt impoſſibilitas?
℟. Duplex; vna iuris, altera facti; iuris eſt, vt ſi laicus diceret, promitto tibi dare ordinē ſacrũ; facti eſt, vt ſi qs diceret, promitto ambulare ducēta milliaria vno die, vel trāsferre montem in aliā partē. Ab. ĩ c. pactiones. n. 1. eo. tit.

CAPVT XVIII.
DE TRANSACTIONIBVS.

1 QVARE dicitur tranſactio?
℟. Quaſi extincta lite trāſeāt in pacem, & amicitiam, & dicitur quaſi amicabilis compoſitio. c. ſtatuimus. de tranſactionibus. c. niſi eſſent, de præbend.

2 Quid eſt tranſactio?
℟. Quædā conuentio, vel compoſitio de re incerta, de lite nō finita, per quā quis accepta aliqua re cedat iuri ſuo. c. ſuper eo, de tranſactionib.

3 Quotuplex eſt tranſactio?
℟. Triplex. Prima generalis. Secunda ſpecialis. Tertia indefinita. Abb. c. 1. eod. titu. 6.

4 Quæ eſt tranſactio generalis?
℟. Quando qs accepto aliquo remittit, & dat omnia ſua iura alteri. l. age. C. de tranſactionibus.

5 Quæ eſt tranſactio ſpecialis?
℟. Quando quis accepto aliquo tranſigit, & donat aliquam ſpecialem rem, veluti agrum, vel domum, ſupra quam vt lis, vel controuerſia; & hæc tranſactio non extenditur vltra illam particularem, & certā rem. l. age. C. de tranſactionibus.

6 Quæ eſt indefinita?
℟. Aequipollet vniuerſali trāſactioni; quia ſine fine, & termino tranſigit. l. ſi. ff. de vino, tritico, & oleo legato.

7 Tranſactio, & amicabilis compoſitio, in quo differunt?
℟. In eo, quod amicabilis compoſitio eſt pactio gratuita ſine aliquo intereſſe; tranſactio vero nō eſt gratuita; ſed pro aliqua re accepta, vel accipienda. Abb. c. 2. de tranſactionib. n. 6.

8 Tranſactio pōt ne fieri gratuita, ita quod aliqua pars nihil accipiat?

℟. Non,

℞. Non; quia talis contractus eſſet gratuita pactio, & non tranſactio. c. ſuper eo. eod. tit.

9 Tranſactio poteſt ne fieri de lite incepta, nec conteſtata?

℞. Poteſt, & tunc quis facit tranſactionẽ de iure ſuo, quod ſibi pertinere poterat. l. eleganter. §. ſi quis ff. de cond. indeb. l. 2. C. de tranſactionib. Abb. in c. contingit. eod. tit. n. 1.

10 Si pro re magna detur minima, erit ne verus contractus tranſactionis?

℞. Affirmatiuè: vt ſi peto mille, & detur mihi decem, ſufficit aliquid recipere ad verum contractum tranſactionis l. tranſactio, C. de tranſactionibus.

11 In tranſactione requiritur neceſſario, vt quod datur, detur de præſenti, vel recipiaẽ, vel ſufficit promittere aliquid de futuro?

℞. Vtroq; modo eſt vera tranſactio, l. 2. C. de tranſact.

12 Si quis non recipit poſtea quod illi promiſſum eſt, poteſt ne reuerti ad primũ ſuum Ius?

℞. Non; quia illud iam tranſegit, & dedit; & ſolum habet actionem ad rem promiſſam, niſi forte in ſcriptura tranſactionis ponatur clauſula, quod re tali tempore non ſoluta, lis reuertatur in ſuo ſtatu. Abb. vbi ſup. n. vlt.

13 Si pars faciat tranſactionem iuſtitiæ, dẽt ne ceſſari à punitione illius delicti, ſuper quo facta fuit tranſactio?

℞. Non, ſed fiſcus debet ſequi negotium, ne delicta impunita maneant; licet tunc mitius agatur. l. cum hi. ff. eodem titu.

14 Cum fit tranſactio inſtrumenta, vel iura, habent aliquam vim?

℞. De natura tranſactionis eſt, vt omnia iura, & inſtrumenta contraria trãſactioni, inualidentur: & ſolum inſtrumentum tranſactionis habet vim. c. 1. eodem titu.

15 Exceptio tranſactionis, eſt ne dilatoria, & quando poteſt opponi?

℞. Eſt peremptoria, & poteſt opponi in quocumque ſtatu litis, & ante litẽ. Ab. c. 1. de tranſact. n. 3.

16 Tranſactio quñ eſt licita in ſpiritualibus?

℞. Quando daẽ ſpirituale ꝑ ſpirituali; non vero quando datur ſpirituale pro temporali. Abb. in cap. ſtatuimus. de tranſactionibus. num. 5. c. conſtitutus, eod. tit.

17 Procurator poteſt ne tranſigere?

℞. Non ſine ſpeciali mandato: & ſi trãſegerit, tranſactio non erit valida, niſi Dominus ratum habeat, quia poteſtas tranſigendi non includitur in generali mandato. c. contingit. eod. tit.

18 Prælatus poteſt tranſigere ſine conſenſu capituli?

℞. Non niſi, habeat ſpeciale mandatum capituli, quia bona prælati ſunt ĩ magna vtilitate capituli, præcipue ſi res ſit immobilis, vel mobilis, vt res pretioſa. Abb. in cap. contingit. num. 3. eodem titu.

19 Si Prælatus faciat tranſactionem, obligatur ne ſucceſſor ad eam obſeruandam?

℞. Si eam fecit ſine conſenſu ſuperioris, non obligatur; ſi vero cum conſenſu obligatur ſucceſſor, quia actus fuit realis, legitimus, & perfectus, cap. veniens, de tranſaction.

20 In ſpiritualibus, & beneficialibus, valet ne tranſactio?

℞. Non, ſine licentia Summi Pont. c. præterea, il 2. de tranſaction.

21 In criminalibus valet ne trãſactio, vbi imponenda eſt pęna ſanguinis?

℞. Valet; qa licitũ eſt cuiq; redimere ſuũ ſanguinẽ. Abb. in c. 1. de colluſio. detegen. n. 7. c. adulterij, 32. q. 7.

In

rit ſine mandato non tenet ratum, niſi à parte ratificetur. cap. 1. de procurator.

4 Quis poteſt compelli conſtituere procuratorem?

℟. In grauibus negotijs nullus poteſt compelli conſtituere procuratorem, ſi velit ipſe litigare pro ſua perſona. Abb. cap. querelam. de procuratoribus, num. 3.

5 Procurator poteſt petere expenſas parte pro ſuo labore?

℟. Si habuit mandatum, poteſt, & etiã expenſas Notariorum pro ipſo factas, quas debet Iudex taxare, ne partes grauentur. c. cum pro cauſa, eod. tit.

6 Si mandatum datũ procuratori ammittatur, poterit probari per teſtes?

℟. Poteſt, & etiam per inſtrumenta cũ hoc ſit in fauorẽ partis ne indefenſus quis pereat. Abb. cap. 1. de procuratorib. num. 5.

7 Ad probandam reuocationem procuratoris, quot teſtes requiruntur?

℟. Sufficit iuramentum reuocantis, & vnus teſtis, c. ex inſinuatione, de procuratoribus, & ibi gloſ.

8 Quis poteſt conſtituere Procuratorem?

℟. Vniuerſitas, Epiſcopus, capitulum, & quilibet particularis, ſiue homo, ſiue mulier, ſiue maior, ſiue minor cum authoritate tutoris, & Iudicis; & tandem quilibet, qui eſt ſui iuris. c. quia in cauſis, de procuratori. & Ab. ibi. n. 1.

9 Ad conſtituendum procuratorem, quid requiritur?

℟. Poteſtas conſtituendi, & plena libertas, pręcipue in cauſa matrimoniali. c. accedens. de procur.

10 Procurator poteſt ne reuocari viua voce?

℟. Poteſt, licet ſit per ſcripturam conſtitutus. Ab. in c. ex inſinuatione. eod. tit. num. 1.

11 Reuocatio procuratoris cui debet notificari?

℟. Ipſi procuratori, Iudici, & parti cõtrariæ, vt fraudes tollantur. Abb. c. in noſtra. n. 5. & 6. eod. tit.

12 Qui malitioſe in præiudicium aduerſarij reuocat mandatum, qua pœna punit̃?

℟. Condemnatur in expenſis propter malitiã. C. auditis, de procuratoribus, & ibi gloſ.

13 Si talis reuocatio non notificetur iudici, neque parti contrariæ, valet ne?

℟. Acta facta cum tali procuratore valent, ac ſi non eſſent reuocata ad tollẽdas fraudes litigantium, qui ſępe reuocarent occulte, vt ſententia cõtra eos lata nulla eſſet. c. mãdato. eod. tit. c. ex parte, de reſcriptis.

14 Si Dominus, qui dedit mãdatum moriatur, & hoc ignoret procurator, & pars contraria, & Iudex faciant iudiciũ bona fide cum procuratore, tale iudiciũ valebit ne?

℟. Non; quia iam non agitur de dãno talis mortui, ſed ſuorum hæredum, & ſic non obſtante bona fide, debet peti mandatum ab hærede, de cuius damno agitur: & quia ſententia lata cõtra defunctum non valet. l. ſi procurator. ff. de procuratoribus. Abb. in c. mandato. eod. tit. n. 6.

15 Quis debet notificare parti, & iudici reuocationem procuratoris?

℟. Ipſa pars reuocans, & non alius; q̃a alijs non tenetur Iudex dare fidem de voluntate reuocantis. Abb. in c. mandato. eo. tit. nu. vlt.

16 Cum eſt in cauſa concluſum, poteſt ne reuocari mandatum?

℟. Talis reuocatio nihil operat̃, cũ ĩ dicta cauſa oĩa ſint facta c. auditis. eo. tit.

17 Procurator lite conteſtata, poterit ne reuocari?

℞. Non ſine legitima cauſa contradicente aduerſario, quia talis reuocatio videtur malitioſa, & pars reuocans tenetur ſtatim conſtituere alium procuratorem cum quo fiant acta legitima ne lis differatur. Ab. c. auditis. eodem titu. num. 8.

18 Infamis poteſt eſſe procurator?

℞. Nō, ſiue ſit infamia iuris, ſiue facti; quia eſt officium honorificum, & publicum, & magnæ confidentiæ. Abb. c. Imperatorem. de iuramento calumniæ. num. 9.

19 Si quis ſit in carceribus, & conſtituat procuratorem, vel alicui promittat, præſumitur ne id facere metu carceris?

℞. Affirmatiue, præcipuè in carceratis, qui ſæpe metu carceris conſentiūt ſententiæ; & ſi occulte appellat talis appellatio erit valida. Abb. c. accedēs. n. 1. de procuratorib.

20 Clericus quando poteſt eſſe procurator?

℞. In cauſa ſuæ Eccleſiæ, pro ſe, & pro ſuis coniunctis, pro pauperibus in iuditio Eccleſiaſtico. Ab. c. in noſtra. n. 1. de procuratorib.

21 Filius familias poteſt, eſſe procurator?

℞. Affirmatiue. c. non iniuſte, de procuratoribus.

22 Excommunicatus poteſt eſſe procurator?

℞. Non. c. ſi. eod. tit.

23 Si quis excōmunicatus eligatur in procuratorem, & poſtea abſoluatur, valebit ne electio?

℞. Non, quia electio fuit facta in perſona incapaci?

24 Cōiuncta perſona poteſt ſupplere vices procuratoris.

℞. Non, in his rebus, quæ requirunt ſpeciale mandatum. Ab. in c. ex parte, il 3. de reſcript. n. 14.

25 Excommunicatus poteſt eligere procuratorem, & alios contractus facere, vt, emere, & vendere?

℞. Poteſt, quia ſunt in ſui defenſionē, & hoc non eſt illi prohibitum à iure. Abb. c. veritatis. n. 35. de dolo, & contumacia.

26 Si aliqui ex vniuerſitate ſint excommunicati, poteſt talis vniuerſitas eligere procuratorem?

℞. Si maior pars ſit excommunicata, non poteſt; ſecus ſi minor, quia vniuerſitas conſtituitur ex maiori parte, & maior pars vitiat minorē, & in hoc caſu ſolum poſſunt eligere procuratorem ad ſui defenſionem non tamen ad negotia vniuerſitatis. Abb. cap. final. eod. titu.

27 Si quis citatus fuerit perſonaliter ad totā cauſam, & vſque ad definitiuam incluſiue, & non conſtituat, vel iam conſtitutum reuocet, poterit ne procedi in dicta cauſa?

℞. Poterit ſine noua citatione in dicta cauſa; & ſi reuocet procuratorem, habetur quaſi non conſtituiſſet procuratorem, & damnū ſibi imputetur. c. auditis de procuratorib.

28 Si quis ratificat facta per procuratorem falſum, vel reuocatum tenent ne?

℞. Tenent, ſicut ſi facta fuiſſent per verum procuratorem; ratio eſt, quia ratihabitio, & mandatum non eſt dubium comparari, tenet Abb. in cap. quia nonnulli, ꝟ. ſunt alij de reſcriptis, num. 4.

29 Sententia lata cum procuratore reuocato, valet ne?

℞. Si notificata fuit procuratori talis reuocatio, non valet. c. ex inſinuatione, cod. tit.

30 Facta à procuratore reuocato valent ne?
℞. Non. Abb. c. in noſtra. de procuratoribus. n. 2.

31 In criminalibus admittit̃ ne procurator?
℞. Si agatur de crimine ciuiliter, admittitur; ſi agatur criminaliter, nõ eſt neceſſarius. Abb. in c. tuæ. n. 3. eo. tit.

32 Si Procurator ſine mandato procurauit cauſam, poterit petere laborem ſuum?
℞. Non, quia fecit negotium ſine mandato alterius. c. cum. eod. tit.

33 Rector Eccleſię, ſi non habet mandatum, & facit expenſas pro Eccleſia, poterit ne eas petere?
℞. Poterit; quia ex eo, quod ſit Rector ex natura intrinſeca, tenetur Eccleſiam beneficare, & prouidere eius neceſſitatibus. cap. cum pro cauſa, eodem tit.

34 Si in aliqua communitate ſit maior pars excommunicata, & ignoratur ab alijs, erit ne validũ geſtum à minori parte?
℞. Affirmatiue, ratio eſt, quia in his caſibus iuſta ignorantia, & communis error ius facit, Abb. c. fin. nu. 3. de procuratoribus, l. Barbarius Philippus, ff. de offic. Prætoris.

35 Procurator habens generale mandatum, põt agere ea, quę requirunt ſpeciale?
℞. Non; quia ſpecialitas non comprehenditur in generalitate; & ſic qui habet generale mandatum ad omnia recuperanda, nõ poterit recuperare certum debitum, ſi debitor petat ad ſui cautelam ſpeciale mandatum, Abb. in c. petitio veſtra, n. 1. eod. tit.

36 Iudex debet dare procuratori tempus, ad conſulendum Dominum litis?
℞. Debet ſi malitioſe illud non petat; aliàs legitima erit appellatio, talis ꝓcuratoris. c. dilectus filius. de ꝓcurat.

37 Maritus ad agẽdum pro vxore, debet ne habere eius mandatum?
℞. Non eſt neceſſarium, cum ſit caput vxoris, & ambo pro vna perſona reputentur. Abb. in c. conſtitutis. num. 1. eodem titu.

38 Si plures procuratores dentur in ſolidũ, quis eſt admittendus?
℞. Qui prius occupauit negotium; & ſi ille moriatur, alius poteſt ſupplere eius locum abſque nouo mandato. c. non iniuſte de procuratorib.

39 Procurator tenetur neceſſario appellare à ſententia lata, contra ſuam partẽ?
℞. Tenetur, aliàs ſoluet damnum; ſed non tenetur proſequi appellationem, ſine nouo mandato. cap. non iniuſte. eodem titu.

40 Quando poteſt opponi exceptio reuocationis procuratoris?
℞. In quocumque ſtatu litis. Abb. c. in noſtra. eod. tit. n. 4.

41 Si procurator doloſe facit officium ſuũ, vel negligenter, qua pœna punitur?
℞. Debet reſtituere de ſuo damnum, & intereſſe, & Dominus poteſt contra eum petere, præcipuè ſi probetur dolus. Abb. c. primo, vt lite non conteſtata, num. 16.

42 Si concurrant in vna lite procurator, & aliquis canonicus penſionarius illius Eccleſiæ, quis debet admitti ad procurandum?
℞. Canonicus, quia eſt pars principalis in cauſa ſuæ Eccleſiæ, & membrum principalius procuratore. Abb. in c. ex literis de probationibus. n. 3.

43 Quis dicitur contumax?
℞. Citatus, qui non ponit procuratorem, vel non mittit legitimum mandatum, vel qui comparet, & recedit ſine licentia iudicis. Abb. in c. conſtitutis, de procuratoribus. n. 2.

CAPVT XXI.

DE SYNDICO.

1 QVID eſt ſyndicus?

℞. Procurator Vniuerſitatis, vel Collegij ad iudicia, conſtitutus, vt defendat Collegium, vel Vniuerſitatem. cap. 1. de ſyndico. & ibi Abb. nu. 2.

2 Quis debet habere ſyndicum?

℞. Omnes Vniuerſitates, Collegia, Cathedrales Eccleſiæ, & monaſteria monialium, vel virorum. Abb. c. 1. eodem tit. num. 7.

3 Quare debent habere ſyndicum iſti?

℞. Quia cũ pluribus litigari non poſſit, ideo conſtituitur perſona, cum qua acta fiãt, & quæ defendat cauſam pro omnibus. Abb. c. eod. tit. in princ.

4 Cõfeſſio ſyndici præiudicat ne Eccleſijs?

℞. Præiudicat, quia eas repreſentat. c. 2. de cappellis monachorum, ibi glo. fin. de confeſſis.

5 In perſona ſyndici poteſt dari libellus, & proferri ſententia?

℞. Affirmatiue: dummodo dicatur Titius, vt ſyndicus talis Eccleſiæ, qa ipſe eam repreſentat. cap. 2. de cappellis monachorum. & ibi gloſ.

CAPVT XXII.

DE IIS, QVÆ VI, METVSVE, CAVSA FIVNT.

1 QVID eſt metus?

℞. Eſt mẽtis trepidatio, proueniens ex præſenti, vel futuro periculo. l. 1. C. eod.

2 Vnde dicitᷣ metus, & quare ſic appellatᷣ?

℞. Quia mentem tenet, vel impedit, ne libere operetur gloſ. in c. ad audientiã. eodem tit. littera B.

3 Quotuplex eſt metus?

℞. Duplex. Primo metus probabilis, q cadit in conſtantem virum, & iſte excuſat. Secũdo metus non probabilis, ſeu reuerẽtialis, & iſte cadit in formidoloſum, & ideo nõ excuſat à iuramẽto, neq; à promiſſione Deo, vel hominibus facta. cap. cum dilectus. eo. tit.

4 Quotuplex eſt metus reuerentialis?

℞. Duplex, ſcilicet metus reuerentialis reſtitutus, & metus reuerentialis nudus, Bart. in l. ſi ob turpem. ff. de cõditione ob turpem cauſam.

5 Quis dicitur metus reuerẽtialis veſtitus?

℞. Dicitur metus reuerentialis veſtitus ille metus, qui veſtitur minis atrocibus, vel verberibus, carcere, vel probabili ammiſſione bonorũ. tenet Abb. Pan. in c. Abbas iſto tit. & c. cũ viriũ, de regul. n. 8. Bart. in l. metum, C. quæ vi metus ve cauſa.

6 Quis dicitur metus reuerentialis nudus?

℞. Quando aliqua perſona ſolum timet propter magnam reuerentiam, & verecundiam quã habet in præſentia ſui patris, Principis, vel maioris; nõ vero propter aliquam iacturam, vel dãnum, qa de hoc nulla ſuſpitio eſſe poteſt; aliquando propter rectitudinem, & iuſtitiam ſuperioris, aliquãdo propter parcitatem perſonæ inferioris timentis, quæ omnia ſunt conſideranda à iudice. tenet Barth. in l. ſi ob turpem ff. de conditione ob iuſtã cauſam. Bal. in l. 2. C. de ijs quæ vi metuſve cauſa fiunt.

Me-

7 Metus reuerentialis nudus, qui oritur ex Imperio, ex potentia, vel precibus ſuperioris, quas qualitates dēt habere, vt ſit metus reuerentialis veſtitus, & excuſet à promiſſione, vel à voto?

℞. Duas. Primo quod interueniāt minæ, verbis, ſcripto, vel nūtio, & quod ex iſtis minis iuſte timeatur, quod ſi nō aquieſcat voluntatē minantis eueniet illi aliquod magnū dānum, & iactura, vel in bonis, vel in honore, vel in corpore. Secundo requiritur quod talis ſuperior minans ſoleat ſæuire in ipſum formidoloſum, vel in alios ſui ſimiles, & ſit aſſuefactus facere illis dānum in honore, in bonis, vel in corpore, & hoc ſufficit, vt ſit metus veſtitus. tenet Bart. in l. metum. C. quæ vi met. cau. quem citat Ab. in c. cum dilectus eod. tit. n. 8.

8 Quæ differentia eſt inter metum probabilem cadentem in cōſtantem virum, & metum nudum non probabilem cadentem in formidoloſum?

℞. Ex parte metus magna differentia eſt; nam ad metum nudum, & non probabilem nullæ ſunt cauſæ, ex quibus quis debeat per metum emittere votum religionis; in metu vero veſtito ſunt plurimæ cauſæ, & timores, q. poſſunt hominem inducere ad faciendum quid contra ſuam voluntatem; ex parte effectus magna eſt differentia; nam omnes renuntiationes, vota, & promiſſiones metu probabili factæ, etiam iuratæ nō tenent, q. a ſunt factæ abſq; libertate; factæ verò metu improbabili cadente in formidoloſum, tenet c. cū dilectus. eo. tit.

9 Quid eſt conſiderādum, vt cognoſcamus quando eſt metus probabilis cadens in conſtantem virum; vel quando eſt metus cadens in formidoloſum?

℞. Primo perſona, quæ habet metum, nam fœmina non eſt ita fortis, vt vir; puer non ita fortis, vt homo. Secundo periculum rei, cum qua minatur, ſi eſt præſens, vel futurū, corporale, vel ſpirituale, rei familiaris, vel honoris, vt ſi eſt mors præſens, vel futura. Tertio conſideratur perſona, quę minatur, vt ſi eſt Princeps, Epiſcopus, Iudex, pater, mater, latro, vel aſſaſſinus, ſi eſt pſona æqualis, vel ſuperior. Quarto locus; vt ſi eſt in agro, in cubiculo, clauſo vel aperto, ſine teſtibus, vbi non poteſt habere auxilium, perſona, quæ habet metum, & conſideratis omnibus circunſtantijs; Iudex debet arbitrari: nam certa regula dari non poteſt, cum tot ſint diuerſi caſus DD. in c. cum dilectus. eod. tit.

10 Si quis metu religionem profiteatur, vel contrahat matrimonium, tenetur ne adimplere talem promiſſionem?

℞. Si ſit metus cadens in conſtantem virū, & poſtea nunquā libere conſentiat, non tenetur adimplere promiſſionem religionis. c. 1. eod. tit. ſed Nauar. conſ. 5. de ijs, quæ vi metusve cauſa fiunt tenet, quod ſufficit metus reuerentialis veſtitus, licet eſſet minor, iuſto timore, ad annullandam profeſſionem. iuxta glo. ſingul. in c. præſens. 20. q. 3. verſ. patrem, in fin. idem tenet in manual. c. 22. n. 51. ſed hoc nō poteſt dici de matrimonio carnali, cum ſit ſacramentum, & ad illud annullandum requirit metus cadēs in cōſtantē virū, vt d. Gl. ſingulariter dicit, & docet.

11 Qui timore ſæcularium renūtiat electionem de ſe factam, tenet ne adimplere?

℞. Si timor fuit cadens in cōſtantē virū, pōt petere cōfirmationē, & cū hac regula debent definiri oēs caſus pertinentes ad metū. c. ad aures. eod. tit.

CA-

CAPVT XXIII.

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

1 RESTITVTIO quibus modis ſumitur?

℟. Duobus. Primo pro reſtitutione rei ablatæ contra voluntatem Domini, & de hac ſignificatione dictũ fuit in tract. de reſtit. in foro conſcientiæ. Secundo pro reſtitutione ſtatus litis in foro contentioſo faciẽda, & pro hac ſignificatione ſumiť in hoc titulo.

2 Si ſententia ſit lata vigore alicuius falſi inſtrumenti, vel ſcripturæ, intra quod tempus poteſt peti talis nullitas?

℟. Poſt quadriennium elapſum poterit retractari, q̃a quod à principio nullum fuit, tractu temporis nõ firmatur. Abb. c. cum ex litteris, de in integr. reſtit. num. 11.

3 Quid eſt reſtitutio in integrum?

℟. Reducere cauſam in eum ſtatum, in quo erat ante læſionem. c. auditis. de in integrum reſtitu. & l. 1. ff. eo. tit.

4 Si Eccleſia fuit enormiter lęſa in emptione, vel venditione; debet ne reſtitui?

℟. Debet, & competit ei reſtitutio in integrum, dummodo emptor non defraudetur de ſuo pretio, & de melioratione facta in tali re.

5 Quid requiritur, vt Eccleſia reſtituatur?

℟. Primo, vt ſit læſa occaſione illius cõtractus, & non aliunde. Secundo quod Eccleſia per teſtes probet læſionẽ eſſe enormem. Abb. c. 1. eod. tit. n. 5.

6 Reſtitutio intra quod tempus eſt petenda à maiori, vel à minori?

℟. Intra quadrienniũ, quo elapſo, plus non datur, niſi probetur legitimũ impedimentum, quare non potuit eã petere. Abb. in c. cum ex litteris. n. 12. & 20. eodem tit.

7 A quo tẽpore incipit tẽpus quadriẽnij?

℟. A die elapſi termini, quia tunc cæpit lædi Eccleſia. Abb. in c. coram. nu. 7. eodem tit.

8 Quib' in caſibus nõ currit quadrienniũ?

℟. Tribus. Primo, quãdo ſtat per iudicem quo minus actus expediatur. Secundo quando ſtat per aduerſarium. Tertio quando quis probat legitimũ impedimẽtum; ſcilicet ſcientię, abſentiæ; infirmitatis, paupertatis, belli, periculi itineris, impetus fluminis, diſtãtiæ loci: quia tempus quadriẽnij currit negligenti, non autem non volenti agere. Abb. in c. tum ex litteris. num. 13. eod. titu.

9 Quibus cõpetit reſtitutio in integrum?

℟. Eccleſijs, & minoribus. l. poſtulatã. C. eod. tit. & ibi glo.

10 Reſtitutio in integrum conuenit ne maioribus.

℟. Conuenit aliquãdo ex legitima cauſa. Abb. in c. ex litteris eo. tit. n. 9. & gl. in l. poſtulata. C. eod.

11 Ciuitatibus, & Reip. competit ne reſtitutio in integrum?

℟. Competit, & etiam cuilibet cõmunitati, quia præſumitur quod communitas non habeat tantam diligentiam in ſeruandis bonis ſuis, ſicut aliquis particularis, cum ſint nullius bona cõmunitatis, & fere ſemper dilapidentur ab adminiſtratoribus, tãquam ſi eſſent bona aliena. Abb. in c. 1. n. 14. eo. tit.

12 Si minor fuit læſus in minori ætate, & quando petit reſtitutionem eſt in maiori, debet ne audire?

℟. Debet ei concedi; quia læſio facta fuit ei in minori ætate. Abb. in c. conſtitu-

ſtitutus.eod.tit.n.5.&.8.

13 Minor quando reſtituitur ?

℟. Quādo probauerit ſe manifeſtè eſſe læſum,& quando petat reſtitutionē intra quadriennium. c. conſtitutus,de in integr.reſt.

14 In quibus contractibus datur reſtitutio in integrum ?

℟. In emptione, venditione, locatione,& alijs.c.1.eod.tit.

15 Libellus ad petendam reſtitutionem, q̄d debet continere ?

℟. Debet ſpecificè, & non in genere narrare enormem læſionem, & qualitates perſonæ petentis reſtitutionem, Abb. in cap. tum ex literis, eodem titu. num. 1.

16 Proteſtatio facta quid prodeſt ?

℟. Multum, ad concedendum reſtitutionem in integrum. c. tum ex literis, de in integ.reſt.

17 Quot conſiderantur ad cognoſcendā læſionem magnam,& paruam ?

℟. Duo. Primo quantitas rei; ſcilicet, ſi cōtractus continebat mille florenos, læſio decem florenorum erit parua; & ſi cōtinebat quadraginta florenos, læſio decem florenorum erit magna. Secundo conſideratur quantitas,& qualitas perſonæ, ſi Eccleſia ſit diues, læſio viginti florenorum,erit parua; ſi Eccleſia ſit pauper,erit magna. Abb.in c. 1. eodem tit. n. 8.

18 Si procuratoris negligentia iura Eccleſiæ non ſint in litem producta, competit ne Eccleſiæ reſtitutio in integrum ?

℟. Competit. c. 2. eod. tit.

19 Negligentia procuratoris lædit ne Eccleſiæ ?

℟. Non,neq; communitati,ſed homini particulari, qui potuit alium meliorem eligere; quia Eccleſia, & communitas poſſunt petere reſtitutionem aduerſus negligentiā procuratoris. Abb. in c. 2.eod.tit. nu.7. c.cum veniſſent. eodem titu.

20 Si aliqua electio fuerit facta pendente lite reſtitutionis, debet ne confirmari?

℟. Neque debet confirmari, neque infirmari; ratio eſt,quia de natura reſtitutionis in integrum, eſt, vt omnia reuertātur in ſuum priſtinum ſtatum, & ſic ſuperfluum eſſet confirmare quod poſt paucum tempus debet infirmari. c.cum veniſſent de in integrum reſtit. & Abb.ibi n. 9.

21 Eccleſia læſa ex malitia, vel negligentia procuratoris, contra quem habet actionem?

℟. Contra procuratorē, & contra partem,quæ fecit læſionem. Abb. c. 2.eo. tit. num. 19.

22 Reſtitutio in integrum,à quo debet peti?

℟. A perſona, vel Communitate, vel Collegio,vel Eccleſia læſa, & dum nō petit, emptor facit legitimos fructus ſuos. Abb.c.1. de in integrum reſtitutione.nu.15.

23 Si quis dedit res Eccleſiæ alteri, contra quem poteſt procedere Eccleſia?

℟. Contra vnum,vel alterum; quia hoc relinquit in libera electione Eccleſiæ, vt petat contra perſonam,quam iudicauerit magis aptam ad reſtitutionē. Abb.cap.cum veniſſent. num. 20. eodem titulo.

24 Ad concedendam reſtitutionem requirit ſemiplena,vel plena probatio?

℟. Plena probatio, cum ſit res tanti momenti. c.ex literis. eod.tit. & Abb. c.tum ex literis.eo.tit.n.16.

25 Si aliqua Eccleſia non probauit tempore litis,vel non fecit probationem neceſſariam ex hac cauſa competit ne ei reſtitutio,vel debet denegari ?

℟. Competit,etiam elapſo vltimo, & pe-

peremptorio termino probationis, nō ſolū contra particularem, ſed etiā contra aliam Eccleſiam; quia reſtitutio eſt quoddam priuilegium, quod conceditˉ Eccleſiæ, ſicut minori, & datur etiam poſtquam concluſum eſt in cauſa, & non ſolum non perditˉ propter negligētiam probationum, ſed expreſſe datˉ ad ſupplendam negligentiam, & alios defectus procuratorum, & æconomorum. cap. cum veniſſent. eod. titu. & ibi Abb.

26 Poteſt quis petere reſtitutionem aduerſus ſententiam Summi Pont.?

℞. Licet à ſententia Papæ non ſit appellandum, poteſt tamen ab ea ſupplicare ad ipſum Papam meliùs informatum, & petere reſtitutionem in integrum. Abb. in c. tum ex literis. eod. titu. num. 2.

27 Petitio reſtitutionis, impedit ne exequutionem ſententiæ?

℞. Affirmatiue; niſi ſit præſumptio, quod malitiosè petitur; tūc enim præſtita cautione mandatur exequutioni ſententia. c. ſuſcitata. eod. tit.

28 Reſtitutio poteſt peti a procuratore ſine ſpeciali mandato?

℞. Poteſt, niſi in duobus caſibus. Primo cum petitur aduerſus aliquod inſtrumentum, vel ſcripturam. Secundo aduerſus ſententiam, quæ tranſit in rē iudicatam tempore decem dierum ſine auxilio appellationis in his duobus caſibus procurator debet petere ſpeciale mandatum; quia reputanˉ à doctoribus, tanquam nouæ lites. DD. & Ab. in c. ſuſcitata. n. 5. eo. tit. de in integrum reſtit.

29 Abſens intra quod tempus debet audiri, vt reſtituatur?

℞. Intra annum, & purgatis expenſis reſtituitur in primum ſtatum. Abb. cap. conſultationibus de offic. iud. de legati. num. 6.

30 Spoliatus quid debet probare, vt reſtituatur?

℞. Poſſeſſionem, & ſpolium. c. conſultationibus. de offic. iud. deleg.

31 A quo Iudice eſt petenda reſtitutio?

℞. A ſuperiori, & non inferiori, vel ab eo iudice, qui dedit ſententiam. Abb. in c. tum ex literis. de ī integr. reſt. n. 3. & c. ſuſcitata. eod. tit.

32 In cauſa reſtitutionis poſſunt ſummi arbitri?

℞. Directè non, quia eſt beneficium procedens ab officio liberali iudicis; neque in cauſa matrimonij, cuius iuriſdictio eſt ſolius Epiſcopi. Abb. in c. cauſa, de in integr. reſt. n. 4.

33 Quæ dicitur noua cauſa ad hoc, vt detur Eccleſijs reſtitutio per eundem Iudicem denegata?

℞. Illa cauſa, quæ prius non fuit allegata; puta Eccleſia petit reſtitutionē ex eo quod non præſentauit ſua priuilegia, & denegata fuit; quia non bene probauit, iterum de nouo petit reſtitutionem; quia negligentia procuratoris non probauit ſuam intentionem, vel quia habet nouos teſtes, tunc ex iſtā noua cauſa per eundē iudicem conceditur reſtitutio prius negata, Abb. in c. fin. de in integr. reſtitutione, num. 1.

34 Reſtitutio in integrum, coram quo Iudice debet peti?

℞. Coram Iudice rei; quia actor tenetur ſequi forum rei. Abb. in c. conſtitutus. eod. tit. n. 1.

35 Cauſa reſtitutionis in integrum, poteſt ne delegari?

℞. Pōt de iure canonico, & ciuili. Abb. in c. cauſa. eod. tit. n. 2.

36 Si reſtitutio negetur Eccleſiæ, poteſt ei ite-

iterum concedi?
℟. Non, niſi ex cauſa noua; ſed datur appellatio à tali denegatione.cap.fin. eodem titu.

CAPVT XXIIII.
DE ARBITRIS.

1 QVID eſt laudum in arbitris?
℟. Sententiam arbitri laudare,& ſentẽtiam arbitralẽ ferre.l.ſi cũ dies.§.ſi arbitrer.ff.de arbitr.

2 Quare dicitur, laudum, vel laudare ſententiam arbitri?
℟. Exiſtimo, quia laudabile eſt, à litibus diſcedere, & lites dirimere, arbitrio,vel amicabili compoſitione,& ſic ab effectu,ſuſcipit nomen laudum.

3 Quid eſt emologare,vel emologiare?
℟. Confirmare, vel reprobare ſententiam arbitri.Goffred. de arbitris.§.3.

4 Quib᷒ modis emologaт̃ ſẽtẽtia arbitri?
℟. Duobus.Primo verbo, vel ſcripto. Secundo tacendo per ſpatium decem dierum.Goffr.de arbitris.§.3.

5 Quid eſt arbitrium?
℟. Eſt poteſtas iudicandi aliena voluntate tradita,& recepta,ad pronuntiandum in lite, prout arbitrio ſuo viſum fuerit,aliquando appoſita certa pęna, & terminis.Hoſt.in ſum.de arbitris.n.1.l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.oblig.

6 Quot ſunt genera arbitrorum?
℟. Tria.Primo arbitrer electus à partibus. Secũdo arbitrer iuris. Tertio,arbitrer, ſeu amicabilis cõpoſitor. DD. in c. Quintauallis, de iureiur.

7 Quis eſt Iudex arbitrer?
℟. Iudex electus, à partibus, qui dẽt iudicare ſeruato iuris ordine: & dicitur compromiſſarius; & licet non habeat iuriſdictionem ordinariam, nec delegatam,ab eius ſententia nõ appellatur.l.1.ff.de arbitris.

8 Quis eſt Iudex arbitrator?
℟. Ille,qui eligitur à partibus tali forma, vt poſſit cognoſcere, & iudicare & amicabiliter componere, tollendo vni,& dando alteri, magis de æquitate,quam de rigore iuris.l.2.C.quando prouocare non eſt neceſſe.

9 Quis eſt arbitrer iuris?
℟. Quidam Iudex tertius, qui, in aliquibus caſibus datur à Iure: vt quando recuſatur ordinarius, debet à partibus aliquis Iudex nominari, qui de recuſatione cognoſcat,qui vocaт̃ iuris arbitrer,ideſt datus à iure. c.cum ſpeciali, de appell.

10 Compromiſſum valet ne in numero pari?
℟. Valet.Abb.in c.1.de arbitris.n.1.citans alia capita.

11 Arbitri,in quo numero debent eligi?
℟. In diſpari, & tunc ſtatur ſententiæ maioris partis.c.1.de arbit. n.1.

12 Si ſint tres iudices arbitri, & duo proferant ſententiam, tertio abſente, valebit ne talis ſententia?
℟. Non,quia poſſet ille tertius ducere alios duos,in contrariam opinionem, & quia non ſeruatur forma compromiſſi.Abb.c.1.de arbit.n.3.

31 In mulierem poteſt compromittere clericus?
℟. Cum diſtinctione; de rebus patrimonialibus, poterit, quia, tunc non ſubijcit ſe laico in ſua perſona; de rebus vero Eccleſiæ ſpiritualibus,& criminalibus,nõ põt ſine licentia ſui Ep̃i. Abb.in c.dilecti filij. n.8.de arbitr.

14 Mulier poteſt eſſe arbitra?
℟. Non,quia arbitri ũeſt redactumad inſtar iudicij, & iudicare eſt propriũ viri, & non mulieris. L.1.ff. de arbitris.

tris. Abb. c. dilecti filij, eo. tit. n. 2.

15 In iudicem ordinarium poteſt fieri compromiſſum?

℟. Poteſt, tàm de iure canonico, quã ciuili; ordinarius verò non poterit iubere, vt in ipſum compromittant. glo. in c. cum tempore, de arbitr. & Abb. ibi. num. 5.

16 Mulier poteſt eſſe arbitratrix, & amicabilis compoſitrix?

℟. Poteſt, qa in hoc caſu ꝓcedit extraiudicialiter, cõponẽdo, & corã ea propriè nõ eſt iudiciũ. c. Quintaual de iureiurãdo. Ab. c. dilecti filij. eo. tit. n. 2.

17 In laicum, & clericum poteſt cõpromitti de re Eccleſiaſtica, & ſpirituali?

℟. Poteſt, cum autoritate iudicis ordinarij, vel delegati, quia tunc autoritas ſuperioris, & conſortium clerici in pacem redit capacẽ. tex. in c. per tuas, in fi. de arbit. & Abb. ibi in princ.

18 Quotupliciter poteſt fieri cõpromiſſũ?

℟. Dupliciter. Primo pacto ſtipulatione, & nudis verbis. Secundo ſcriptura quarentigia cum iuramento, & pœna appoſita. Abb. in c. per tuas. n. 8.

19 Compromiſſum nudis verbis, & ſentẽtia indeſequta, parit ne aliquã actionem?

℟. De iure ciuili, non; bene tñ de iure canonico, in quo, magis attendit̃ ad æquitatem, & concordiã, quã ad iuris rigorem, l. diem proferre. ff. de cõpromiſſ. Abb. in c. per tuas. n. 8. eo. tit.

20 Compromiſſum eſt ne liberum?

℟. In principio eſt, tàm ex parte partium, quàm ex parte iudicis; ſed poſtea non eſt liberum, quia partes tenentur obedire, & compelluntur, & Iudex cõpellitur ſententiare. l. 3. ff. de arbitris.

21 Compromiſſum morte vnius tranſit ne ad hæredes?

℟. Non, ſed finit̃ morte eius, niſi in eo fiat mentio, qđ compromiſſum cõprehendat hæredes; ratio eſt, quia cõpromiſſũ eſt ſtricti iuris, & cõpromittitur in amicos, q. forſan ignoti ſunt hęredibus cũ amicitia ſit quid perſonale. Ab. c. fi. de comprom. c. ex parte. eo. tit. n. 2. l. ſi quis arbitratu. ff. de verb. oblig.

22 Cõpromiſſũ quomodo accipit firmitatẽ?

℟. Datione obſidũ, vel pignorum, vel pęna; quę oĩa licita ſunt in cõpromiſſo ad eius firmitatem, vt pars non poſſit reſilire. Abb. c. expoſita, de arbit. n. 1.

23 Eccleſia, & religioſi, poſſunt petere pœnã compromiſſi?

℟. Poſſunt. c. dilecti filij. eod. tit. & ibi Abb. nu. 12.

24 Si fiat compromiſſum cum pœna ſine iuramento, ad quid tenebitur pars, quæ fuit condemnata?

℟. Solum ad ſolutionem pœnæ; ſed nõ obligatur emologare, confirmare, vel conſentire ſententiæ arbitri. Abb. in c. per tuas. eod. tit. n. 15.

25 Quando quis cogitur compromittere?

℟. Quoties in iure diſpoſitum eſt, vt compromittant. c. ſuſpitionis de offi. delegati. l. cum ſpecialis. C. de iudicijs.

26 Clericus poteſt compromittere in laicũ ſine licentia ſui Epiſcopi?

℟. Non. Ab. in c. dilecti filij, eo. tit. n. 8.

27 Qua ratione ſtatur ſententiæ iudicis arbitri?

℟. Metu pœnæ poſitæ in compromiſſo, quia de iure ſententia non habet vim coerciuam, cum non lata ſit à Iudice habente iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. cap. à iudicibus. 2. q. 6.

28 Eccleſia exempta poteſt facere compromiſſum in præiudicium ſuæ exemptionis?

℟. Non, quia non poteſt renuntiare priuilegijs ſuæ libertatis. c. cum tempore, de arbitris.

Qui

29 Qui non poſſunt compromittere?
℟. Oēs, qui non poſſunt alienare, ſicut Prelatus, tutor, clericus, minor, mulier nō vxorata, & ſimiles. Abb. in c. cum tempore de arbitris. n. 3.

30 Super re ſpirituali, poteſt ne cōpromitti in laicum?
℟. Non, cum laicus iuriſdictionis Eccleſiaſtice ſit incapax. Ab. c. contingit. n. 1. eod. tit.

31 Laicus pōt eſſe aſſeſſor iudicis ſpiritualis?
℟. Poterit, etiam ſi iudex ſit clericus, & ſit arbiter, vel arbitrator. Abb. in c. contingit de arbitris. n. 3.

32 Super matrimonio pōt fieri cōpromiſsū?
℟. Poteſt, tàm ſuper matrimonio carnali, quàm ſpirituali. Ab. c. ex parte de arbitris. n. 1.

33 Quando appellatur à ſententia arbitri, ad quem appellatur?
℟. Ad Iudicem ordinarium illius perſonæ, contra quam appellatur. Abb. in c. cum dilectus, eo. tit. n. 20.

34 Quis debet mandare executioni ſententiam arbitri?
℟. Iudex ordinarius illius perſonæ, cōtra quam lata fuit ſententia. Abb. c. cū dilectus. eo. tit. nu. 20.

35 Poſſunt ne partes eligere arbitrum, & dare illi facultatē, vt cauſam definiat, vel eligat alios Iudices, qui eam terminēt?
℟. Poſſunt, & eſt validū cōpromiſsū; qa tunc nō cōpromittitur in incertā pſonam, ſed datur facultas tali pſonæ, vt ipſa eligat arbitros iudices, ſicut pōt quis dare, ſpeciale mandatum ſuo procuratori, vt eligat arbitros, & cōpromittat. c. cū à nobis, de arbitris, & non eſt contrarium. c. innotuit. eo. tit. Abb. in c. cum à nobis. eod. tit.

36 Super matrimonio, pōt fieri cōpromiſsū?
℟. Poterit fieri, tā ſuper matrimonio carnali, quàm ſpirituali. Ab. in cap. ex parte de arbitris. num. 1.

37 Ad compromittendum, ſufficit ne mādatum generale?
℟. Non, ſed neceſſario debet eſſe ſpeciale, cum pendeat ex aliena voluntate partium. c. per tuas, de arbitris.

38 Iudex arbitrer, poteſt eſſe teſtis coram ſe?
℟. Poteſt propter inopiā probationis ſolū, ſed non, quando ſunt alij teſtes. Abb. c. non ſine multa. eo. tit. n. 11. glo. in c. niſi, de præbend.

39 Coram arbitro electo à partibus poteſt fieri reconuentio?
℟. Non; quia non habet iuriſdictionē vltra cōprehenſa in cōpromiſſo. c. cū dilectus, de arbitris.

40 Corā arbitro iuris, pōt fieri recōuentio?
℟. Poteſt, quia ille habet iuriſdictionē à Iure, & non à partibus. Abb. c. cum dilectus. eo. tit. n. 10.

41 Si Iudex ordinarius ſit arbitrer, & ſocius eius moriaт ante ſententiā, poterit ne, vt ordinarius ex actis factis ante eum cauſam iudicare, vt ordinarius?
℟. Diuerſæ ſunt opiniones. Abb. ĩ c. ex parte. n. 4. de arbit. tenet partem affirmatiuam, & allegat pro ſe, l. 1. C. de arbitris. & c. preſentata. de teſtib. ſed Butrius contrarium tenet, cū finita ſit iuriſdictio arbitri, & arbitrium diſtinctū ſit à iuriſdictione ordinaria, & ſic acta non valent.

42 Poteſt ne fieri recōuentio coram arbitro electo à partibus?
℟. Non, quia non habet iuriſdictionē, vltra comprehenſa in compromiſſo. c. cum dilectus, de arbitris.

43 Compromiſſum de puris, & liquidis pōt fieri in iudicem arbitrum?
℟. Non, ſed in arbitratorem, & amicabilem compoſitorem. Abb. in c. expoſita, de arbit. n. 3.

44 Si poſt datam ſententiā arbitrorum, oria-

tur aliqua lis ſuper tali ſententia, vel aliquo articulo eius, arbitrer poterit ne iudicare de hoc?

℞. Non; quia arbitrer non debet arbitrari de alio, niſi de eo, de quo compromiſſum eſt. c. expoſita de arbitris.

43 Compromiſſum factum inter duos iudices (cum poteſtate, vt in diſcordia ipſi eligant tertium) valebit ne?

℞. Non, quia compromiſſum dẽt eſſe de certa perſona, & in hoc caſu eſt de incerta: imò ſi illi duo iudices cõcordent, ſen tẽtia erit valida, ſi diſcordẽt, & ipſi eligant tertium talis ſentẽtia lata à tertio erit inualida, cum fuerit electa perſona incerta in iudicem, contra naturam cõpromiſſi; ſi vero partes dicant ſi iſti duo iudices diſcordauerint eligimus Petrum in tertium iudicem compromiſſarium tunc ſententia erit valida. c. innotuit. de arbitris. Ab. d. c. n. 1. l. non diſtinguimus, ℱ. quæſitũ. ff. eod. l. ſi qs arbitratu, ff. de verb. oblig.

46 Quomodo tollitur cõpromiſſum primũ?

℞. Per ſecundum factum ab eiſdẽ partibus: vel per voluntatem ambarum partium; quia ſicut ipſi partes dant iuriſdictionem compromiſſariam poſſunt eam tollere. Abb c. innotuit, de arbitris, num. 6.

CAPVT XXV.

DE ALIENATIONE, IVDICII MVTANDI CAVSA FACTA.

1 QVIBVS modis fit alienatio iudicij?

℞. Duobus. Primo reſignãdo ſimpliciter beneficiũ. Secundo permutãdo illud. Ab. c. 1. de alien. iud. n. 1.

2 Quam pœnam incurrit, qui alienat rem, de qua litigatur, iudicij mutãdi cauſa?

℞. Soluit damnũ illatum ex alienatione, & ſubſequutum, poſt alienationẽ. l. 1. 2. & 3. ff. eod. tit.

3 Quando facit quis fraudem alienãdo rẽ, contra quem eſt procedendum?

℞. Eodem reſcripto proceditur cõtra alienantem, & contra illum, qui poſſidet rem alienatam. c. 1. de alienat. iud.

4 Clericus poteſt recipere ceſſionem, vel renuntiationem à laicis cauſa mutandi iudicium?

℞. Non, qa eſt fraus manifeſta; imò clericus id faciens punit. c. 2. eod. tit.

5 Quando præſumitur doloſa ceſſio facta in clericum?

℞. Primo, quando pretiũ fit parui momenti, pro re magna. Secundo, quãdo in ceſſione, non exprimit. titulus, vel, contractus. Tertio, quando in inſtrumẽto non dicit. cauſa ceſſionis. Quarto, ſi res fuit pro parte vendita, & pro parte donata. Quinto, quando in ſcriptura emptor confitetur, ſe recepiſſe pretium, & non apparet de receptione ex fide Notarij. Abb. c. 2. de alienatione iudicij mutandi cauſa facta. num. 7.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

LIBER OCTAVVS CONTINENS OMNES MATERIAS LIBRI SECVNDI DECRETALIVM, DE QVIBVS HACTENVS NON EST TRACTATV.

CAPVT I. DE IVDICIIS, ET IVRISDICTIONE.

1 QVID eſt iuriſdictio?
℞. Poteſtas de publico introducta, in bonum Reip. & publicam vtilitatem. l. priuatorum. C. de iuriſdict. om. iud. glo. in l. 1. ff. de iuriſdict. iud.

2 Qui poſſunt dare hanc iuriſdictionem?
℞. Quatuor. Primo lex, vel canon. Secũdo Papa, vel Imperator. Tertio cõſuetudo. Quarto vniuerſitas approbata, vt mercatores. c. cum ab Eccleſiarum. de offic. ordin.

3 Homines priuati, poſſunt conferre hanc iuriſdictionem?
℞. Non, ſed poſſunt eligere iudices arbitros, in ſuis litibus, & ſuper re priuata, illis dare iuriſdictionem. l. priuatorum, C. de iuriſdictione omnium iudicum.

4 Quotuplex eſt iuriſdictio, & quomodo diuiditur?
℞. In merum, & mixtum imperium, & ſimplicem iuriſdictionem, Ioan. Gillot. in tract. de iuriſdictione, & imperio. cap. 2. num. 1.

5 Quid eſt merum imperium?
℞. Habere gladij poteſtatẽ ad puniendum facinoroſos: & dicitur merum, quia ſeparatur à cognitione pecuniaria, eo quod inde nullum ſequitur cõmodum pecuniarium. l. imperium. ff. de iuriſd. om. iud.

6 Quod eſt mixtum imperium?
℞. Poteſtas media, quia habet aliquid de mero imperio, & de iuriſdictione ordinaria, & habet cõmodum pecuniarum, & pertinet ad ipſum bonorũ poſſeſſio. l. 3. ff. de iuriſd. omn. iud. in gloſ. & in textu.

7 Simplex iuriſdictio ordinaria, qualis eſt?
℞. Ea, quam habent iudices inferiores. c. ſi diligẽti, de foro compet. c. cæterũ. de iudicijs, & Ab. ibi n. 2. & in c. in ſingulis, de ſtatu monac. n. 3.

8 Laicus poteſt eſſe, aſſeſſor iudicis ſpiritualis?
℞. Poteſt, etiam ſi Iudex Eccleſiaſticus ſit arbitrer, vel arbitrator. Ab. in c. contingit, de arbitris, n. 3.

9 Quid eſt iudicium?
℞. Actus legitimus, trium perſonarũ fictè, vel propriè; videlicet iudicis, actoris, & rei in iudicio contendentium. cap. 1. de iudicijs. & Abb. ibi. in rub. num. 1.

10 Inquiſitio eſt iudicium ordinarium, vel extraordinarium?
℞. Quia introductum eſt à iure, poterit

rit eſſe ordinarium: & quia non appa-
ret actor, poterit eſſe extraordinarium
Abb. vbi ſup. n. 3.

11 Iudicium quibus modis finitur?

℞. Quatuor. Primo tẽpore, videlicet, quia cauſæ criminales biennio finiri debent. l. properandum. C. de iudicijs. Secundo ſentẽtia iudicis, cum qua finitur iudicium. l. iudicium. ff. de iudic. Tertio prohibitione, vt cum à Principe prohibetur, ne de tali cauſa cognoſcatur. Quarto ſtatus mutatione. l. iudicium, ff. de iudicijs.

12 Hoc nomen iudicium, quid ſignificat?

℞. In iure habet plures ſignificationes. Primo idem eſt, quod caſus fortuitus. Secundo ſumitur pro diſcretione, vt quando dicitur in iſto puero non eſt iudicium. Tertio pro actione, vt cum dicitur iudicium familiæ erciſcundæ. l. cum prætor. ff. de iudicijs. Quarto ꝓ vltima voluntate teſtatoris inſt. quib. mod. eſt permiſſum facere text. §. 1. Quinto pro examinatione, vel deliberatione. Sexto pro auctoritate alicuius perſonæ, vt cũ dicitur, talis eſt magni iudicij. diſt. 62. c. 1. Septimo pro pœna, & dicitur Titium ſubijſſe tale iudicium, c. & purgabit. diſt. 50. Octauo pro ordinatione cauſæ diſcutiendę in iure, coram iudice, vel pro iudicio, & ſententia iudicis. l. 1. ff. de re iudicata. l. properandum. ʃ. 1. C. de iudicijs.

13 Ante litis conteſtationem dicitur ne iudicium?

℞. Non, quia deficit pars delinquẽtis, vel rei, quæ eſt neceſſaria. c. 1. de iudicis, & Abb. ibi n. 2. in rubr.

14 Quotuplex eſt iudicium?

℞. Triplex. Primo ad petitionem partis. Secundo per inquiſitionem. Tertio per denuntiationem.

15 Quod eſt iudicium ad petitionẽ partiũ, & quid poteſt iudex facere?

℞. Quando aliquis ciuiliter, vel criminaliter coram Iudice intentant aliquã actionem, contra aliquẽ; & in hoc caſu nullæ ſunt vires iudicis; quia debet iuſtitiam ad vnguem ſeruare, etiã diabolo litiganti. Abb. in c. cũ contingat. n. 29. de foro competenti, inſt. de offi. iud. in principio.

15 Quod eſt iudicium per denuntiationẽ?

℞. Quando fiſcus, vel alius coram iudice, crimen alicui denũtiat, vt de cõcubinatu; & tunc mitius poteſt Iudex ſe habere. Hoſtiẽſ. de accuſat. & de denunt. in rubr. n. 1.

16 Admonitio Euangelica debet ne, præcedere denuntiationem?

℞. Debet, vt habetur in c. nouit. de iudicijs; ratio eſt, quia ſi quis ſe emẽdat per ſolã admonitionem, fruſtra fit denuntiatio, & Deus non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatᷣ, & viuat.

17 Quod eſt iudicium per inquiſitionem?

℞. Quando Iudex ex officio, vel eius iuſſu fiſcus inquirit vitã alicuius. Hoſtienſ. in rub. de inquiſit. n. 2.

18 Fiſcus poteſt ne denuntiare aliquem, cõtra voluntatem partis læſæ?

℞. Poteſt; qa in quolibet delicto, ſunt duæ partes. Prima, perſona læſa. Secũda, fiſcus regius læſus, qui ob publicã vtilitatẽ, ne delicta impunita maneãt, tenetur petere punitionem, vt alij arceantur à delictis. l. qui ſeruum, ʃ. at is. ff. de interrogat. actionib. & gl. in l. ſub prætextu. C. de tranſact.

19 Quod eſt iudicium contradictorium?

℞. Quando partes inter ſe, coram Iudice differunt; vt ſi vnus dicat, domus eſt mea; & alter dicat, non eſt tua, ſed mea. c. Abbate. glo. fi. de verb. ſignif. in verbo, contradicto.

20 Quod eſt iudicium capitale?

℞. Cum

℞.Cum quis reus,morte naturali, vel exilio,mulctatur, & de ciuitate eijcit. inſt.de publ.iud. in princ.

21 Quod eſt iudicium publicum?

℞. Dicitur de publicis cauſis,& ſolet dici, quaſi populicum, quia propter eius grauitatẽ, cuilibet de populo cõmiſſa eſt exequutio, vt crimen læſæ maieſtatis diuinæ,vel humanæ,in quo ꝓpter grauitatem delicti omnes ſunt legitimi accuſatores, vel denũtiatores. inſt. vt ſup. §.1.

22 Quod eſt iudicium priuatum?

℞. Quod ciuiliter tractatur, vel intentatur, & in quo ius priuatim duorum, vel trium litigantium cognoſcitur.l.priuatorum. C. de iuriſdictione omnium iudicum, §.huius ſtudij,inſt. de iuſt. & iure.

23 Iudicium priuatũ,quomodo diuiditur?

℞. Ratione materiæ,formæ, & quantitatis,ratione materiæ, qa eſt,aut tẽporale,aut ſpirituale,ciuile, vel criminale;ratione formæ,qa,aut eſt iudiciũ ordinariũ, vbi ſeruatur ordo iuris,vel extraordinariũ,vbi proceditur ex corrupto,non ſeruato ordine iuris ratione quantitatis,videlicet vniuerſale, & generale.Specul.lib.2.p.1.de actione, ſeu petitione,n.45. Niconit.in c.quoniam in reper.de probat.n.155.allegãs multa iura.

24 Quis dicitur iudex in communi?

℞. Ille,qui dicit ius populo, ſiue ille, qui in iure diſceptat, & iuſtè iudicat. c.forus.§.in omni quoq;, de verb.ſig.

25 Quas qualitates debet habere Iudex bonus?

℞. Debet eſſe ſapiens,prudens,grauis, & bonus,q iuſtitiam,pecunia non vẽdat,& abſq; amore,vel timore ſine vllo reſpectu iuſtitiam adminiſtret.

26 Quotuplex eſt Iudex?

℞. Alius ordinarius, qui habet iuriſdictionẽ à iure,vt Epiſcopus, & prætor,alius delegatus,qui habet iuriſdictionem ab alio ſibi ſpecialiter commiſſam.

27 Sententia lata à Iudice in competente, ſi partes conſentiant,valet ne?

℞.Non,qa partes non poſſunt validare,quod de ſe inualidatum eſt,poſſunt tamen ipſi obſeruare, quod Iudex determinauit tanquam iuſtum. Ab.in c. cum veniſſent,de iud.n.12.

28 Quis eſt Iudex competens?

℞. Ille,qui habet iuriſdictionem, cum exercitio.glo.in clem.cum lite.tit.vt lite pendente.

29 Quis eſt Iudex in competens?

℞. Ille,qui non habet iuriſdictionẽ ordinariam,neq; delegatam; vel ille,coram,quo compellitur aliquis litigare, vel ille,qui ratione alicuius defectus; non eſt capax iuriſdictionis. d.clem.

30 Iudex debet auferre appellationes,& defenſiones partibus?

℞. Non,etiam diabolo,ſi litigaret,nec debet facere aliàs vexationes partibus appellãtibus,qa appellãtio, eſt de iure naturali,& propria defenſio rei,cui de iure ſuccurrendum eſt.Ab.in c.cũ contingat.n.29.de foro compet.

31 Iudex poterit cõdemnare aliquem in expenſis,abſq; ſententia?

℞.Non Abb.c.finem de dolo, & contumacia.n.34.

32 Iudex poteſt in ſententia reſeruare partibus,facultatem petendi expenſas?

℞. Poteſt, ſicut poteſt ſeruare alia iura partibus.Abb.c.1.de ſequeſtr. poſſeſſion.n.24.

33 Taxationes expenſarum,apud quem debent fieri?

℞.Apud iudicem,qui in expenſis condemnauit.

Quo-

34 Quomodo taxantur expẽſæ proceſſales, & perſonales?

℟. Proceſſales, taxando moderatè rationes Aduocati, Procuratoris, & Notarij; perſonales faciendo compotum, de expenſis quas deberet expendere domui ſuæ, nam quando eſt in ciuitate ſua non dantur expenſę perſonales, niſi ſit aliquis officialis, qui relinquit ſuum officium occupando ſe in lite.

35 Quis debet moderare expenſas, & quo ordine?

℟. Iudex, qui fecit condemnationem, & taxatio fit dato memoriali iurato, à parte, qui fecit expenſas, & audito reo tradendo illi copiam, poſtea Iudex dẽt moderari expenſas, in fauorem rei, qui debet ſoluere. Abb. vbi ſupra. nu. 26. c. 1. de ſequeſtratione poſſeſſionis, & fructuum.

36 Si ſententia cõdemnet generaliter in expenſis, intelligitur ne de expenſis perſonalibus, & proceſſalibus?

℟. Non; ſed de proceſſalibus tantum; quia cum condemnatio ſit, quid odioſa, extendi nõ debet, ad perſonales expenſas, in quibus, Iudex raro condem nat, niſi in cauſa iniuſtiſſima. Abb. c. 1. de ſequeſtrat. poſſeſ. & fruct.

37 Vicarius Epiſcopi, quam iuriſdictionem habet, ordinariam, vel delegatam?

℟. Ordinariam à iure. Abb. in c. quoniam, de offic. iud. delegat. n. 11.

38 Iudex poteſt ſententiare per articulos, vnum hodie, & mane alterum?

℟. Poteſt, & in eadem ſententia, poteſt ſententiare pro reo, vnum articulum, & aliũ pro actore. Ab. c. 1. de ſequeſtr. poſſeſ. & fructuum, n. 5.

39 Vicarius Epiſcopi, debet eſſe clericus neceſſario?

℟. Affirmatiue. Abb. in c. quoniam dę offic. iud. ord. num. 3. Bull. Clem. VIII. quæ expreſſe dicit, quod minus ſit de Epiſtola.

40 Qui ſunt iudices pedanei, & vnde dicuntur?

℟. Illi, qui ſolum cognoſcunt de minimis, & vilibus cauſis, & dicuntur à pede, quę eſt extrema pars corporis. l. 2. C. de pedaneis iudicibus.

41 Iudex poteſt accipere expenſas, pro ſuo labore, ſicut aduocatus?

℟. Poteſt expenſas moderatas petere, & recipere. c. cum ob omni, de vita, & honeſt. cler. c. non ſane. 14. q. 5. l. ſolẽt. ff. de offic. proconſul.

42 Prælatus eſt ne Iudex ordinarius?

℟. Affirmatiue, quia eſt de iure communi Iudex, & propter prohibitionẽ iudicum ſæcularium, non debet relinquere ſuam iuriſdictionem. c. decernimus. de iud. & ibi glo.

43 Cum vertitur quæſtio feudi, inter vaſſallos, coram quo iudice tractari debet ta lis cauſa?

℟. Coram Domino feudi, ſi cauſa ſit de feudo, licet Vaſſalli ſint alterius iuriſdictionis. c. verum, de foro compet. Abb. ibi n. 1.

44 Si Rector alicuiꝰ collegij, vel mercatorũ habet iuriſdictionem, ſupra ſuos collegas, aufert ne iuriſdictionem ordinariam ſuper eiſdem cauſis?

℟. Non, niſi per bullam Apoſtolicam, ſit iuriſdictio priuatiua. gloſſ. in cap. cum ab Eccleſiarum. de offic. ordinar. Abb. in c. cæterum. eod. tit. nu. 7. l. per iniquum. C. de iuriſdictione omnium iudicum.

45 Iudex Eccleſiaſticus, poteſt præſtare auxilium iudici ſeculari?

℟. Affirmatiuè, in licitis, & honeſtis, quæ non ſunt in damnũ Eccleſiæ, neq; contra ius, & etiam, vt vna iuriſdictio ad-

adiuuet aliam. Ab. c. at ſi clerici de iudic. num. 12.

46 Princeps non recognoſcens ſuperiorem poteſt eſſe Iudex in cauſa propria?
℟. Poteſt, quia lex plurimum confidit de rectitudine Regum, & Principum, & exiſtimat eos contra ſe ipſos facere iuſtitiam. Abb. in c. nouit, de iud. n. 6.

47 Reges, & Imperatores in quibus ſubijciuntur Eccleſiaſticis?
℟. In ſpiritualibus, vt in ſumendis ſacramentis ſubijciuntur parochis, ſicut alij chriſtiani, cum præcipua gloria Regum ſit fides Chriſti, qui dicit per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt. prou. 8. n. 15. Ab. in c. nouit, de iud. n. 8.

48 Duces, & magni magiſtri militum, quam iuriſdictionem habent?
℟. Iuriſdictionem ſibi à Rege delegatam, & poſſunt cognoſcere inter duos milites, vel contra militem accuſatum à ciue ſummariè, & de plano. l. magiſteria, C. de iuriſd. om. iud.

49 Cauſa Eccleſiaſtica, poteſt cõmitti à Prælato iudici laico?
℟. Non; neque eam debet committere, niſi clericis, & iudicibus ſynodalibus. Abb. c. decernimus. de iud. n. 7.

50 Quando quis habet iuriſdictionem extra ordinariam conceſſam in ſuo fauore, & illa vti non vult, ad quem deuoluit?
℟. Ad ordinarium. c. cæterum. eod. tit. & ibi Abb. n. 5.

51 In notorijs poterit Iudex iudicare?
℟. Poterit, abſq; alia probatione, licet tutius ſit, proceſſum formare, præcipuè in regraui. Abb. c. dilecti. eod. tit. n. 3. & l. 1. C. qui & aduerſus quos, & & ibi gloſſ.

52 Iudex põt cognoſcere de re, quæ ſibi conſtat, vt homini priuato, & non, vt iudici?
℟. Non, ſed dẽt illi cõſtare, p teſtes, & proceſſum. Ab. c. dilecti. de iudic. n. 3. & l. 1. C. q, & aduerſus quos ĩ integrũ.

53 Quando poteſt Iudex ſecularis punire clericum?
℟. Poſtquam eſt degradatus, & traditus curiæ ſæculari. Ab. c. cum non ab homine. eo. tit. n. 9.

54 Quando poteſt Iudex Eccleſiaſticus punire laicos?
℟. In pluribus, qui priuatiuè ſunt iuriſdictionis Eccleſiaſticę, vt quãdo, ſũt ſacrilegi, concubinarij, in decimis, in matrimonio, & in alijs mixti fori, contra periurium, & publicum peccatorẽ. c. nouit ille, eod. tit.

55 Adminiſtrator alicuius rei, poteſt agere in iudicio?
℟. Poteſt, ſuper iuribus alicuius adminiſtrationis. Ab. ĩ c. cũ deputati. eo. n. 1

56 Quæ differentia eſt inter iudicium iudicis ordinarij, & arbitri?
℟. Primo differũt in eo, quod iudiciũ ordinarij eſt de ciuili, & criminali iudicium arbitrorũ ſolum de ciuili. Secundo iudicium ordinarij eſt neceſſariũ, ſed arbitri voluntarium. Goffr. de iud. & Cardinalis. eod. tit.

57 Quid ſolet peruertere, & turbare iudicium, & iudices?
℟. Primo fauor. Secundo odiũ. Tertio prẹmiũ, ſeu pecunia. Quarto timor. vt habetur in c. quatuor modis. 11. q. 3.

58 Qui non poſſunt eſſe Iudices?
℟. De Iure, mulier, infamis, ſeruus, qui nõ ſunt ſui iuris, mẽtecaptus, furioſus, ebrius, infans, deportatus, & oẽs, qui ſub poteſtate alterius ſunt, & oẽs illi, qui à iure priuati ſunt, oĩbus honorib⁹; q̃a ſeruus de iure ciuili habeť pro mortuo. l. Caſſius. ff. de ſenatoribus. Abb. in c. cum dilecti. n. 17. de confirm. vtil, vel inutil. l. cum lege. ff. de arbitris.

Eeee Iu-

60 Iudex Eccleſiaſticus poterit accipere ſalarium, & pretio locare ſuam perſonã?
℟. Licet ſit Iudex Eccleſiaſticus, ſiue ſæcularis, licitè poterit recipere ſalarium, & pecunias, ſeu iura, & emolumenta prouenientia, ex officio, ſecundum taxas poſitas à ſuperiore, & poterit locare pretio ſuam perſonam, ratio eſt, quia labot iudicis pretio eſt ęſtimabilis, ſicut labor aduocati, & mercenarij, qui fodit vineam, tenet Abb. in c. 1. ne prælati vices ſuas. n. 4.

61 Si duo litigant vnus pauper, & alter diues, licebit ne iudici, miſeratione pauperis commoto tollere iuſtitiam diuiti, & dare illam pauperi?
℟. Non, quia Spiritus Sanctus dicit, In iudicio pauperis non míſereberis, quaſi dicat, qđ pauper, & diues æqualiter ſunt iudicandi. Abb. c. cũ contingat. de foro comp. n. 29.

62 Iudex Eccleſiaſticus poteſt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio, ſi ſit controuerſia in aliquo negotio de foro competenti inter ipſum, & iudicem ſæcularem, vel inter duos iudices Eccleſiaſticos?
℟. Poteſt ſuper articulo iſto pronuntiare actum interlocutorium, declarãdo ſe eſſe iudicem, vel remittendo negotium iudici competenti, & de tali actu interlocutorio, legitimè põt appellari à partib⁹; ratio eſt, q̃a eſt dãnũ irreparabile p̱ diffinitiuã ſñiam. tenet Ab. in c. ex parte, de reſcr. il 3. n. 3. & 6.

63 Res inter alios acta, quid operatur?
℟. Nõ præiudicat, etiã inter habentes conſimilẽ cauſam, ſed exẽplo adiuuat. Ab. in c. cauſamque, il 2. eod. tit. n. 3.

64 In reſcripto clauſula, qđ p̃cedat ſimpliciter, & pure, tollit ne ordinẽ iudicialẽ?
℟. Non, ſed ſeruanda eſt, vt partes reſtent ſatisfactæ. Abb. in c. dilecti filij. eod. tit. nu. 4.

65 Papa poteſt concedere Principi ſæculari, vt iudicet cauſam clericorum?
℟. Poteſt, ex magna cauſa; quia Papa poteſt facere omnia, quæ ipſe Deus, claue non errante. Abb. c. propoſuit, de conceſſione præbendæ. nu. 14.

CAPVT II.

DE FORO COMPETENTI.

1 QVID eſt forum competens?
℟. Quod quiſque habet, ſecundum ſuum ſtatum, ſiue ſit clericus, ſiue laicus, in quo, pro eius commoditate, neceſſario debet conueniri ab actore. Abb. in rubr. de foro cõpetenti. nu. 1.

2 Quid eſt priuilegium fori?
℟. Quod habẽt clerici, vel monachi, vel alij Eccleſiaſtici, vt neceſſario debeãt conuenire, coram ſuo iudice Eccleſiaſtico. Abb. in d. rubr. c. 1. n. 1.

3 Ad quid datum eſt, hoc priuilegium Eccleſiaſticis perſonis?
℟. Ne inhoneſte clerici ante iudices ſęculares tradantur, & vt melius, & decentius coram Eccleſiaſtico eorũ cauſæ finiantur, & quia habent priuilegiũ militiæ cęleſtis.

4 Quibus modis, quis ſortitur forum?
℟. Multis. Primo ratione delicti. Secũdo ratione contractus, vel deſtinatę ſolutionis. Tertio ratione domicilij. Quarto ratione rei ſitę, in loco, vbi ſita eſt. Quĩto ratione iuriſdictionis ſupremæ Sũmi Pontificis, quia quilibet poteſt conuenire corã Pontifice, cum Papa ſit vniuerſalis Iudex omniũ cleri-

co-

corum. Abb. c. licet, il 2. de foro compet. num. 2.

5 Forum ſumitur ratione perſonæ, vel ratione rei?

℞. Ratione rei, de qua agitur, videlicet ſi ager, ſuper quo eſt controuerſia, eſt in vno territorio, & poſſidens in alio, debet negotium ventilari in iuriſdictione, vbi ager ſitus eſt. cap. ſane. eodem titu.

6 In criminalibus quomodo, quis ſortitur forum?

℞. Ratione delicti; vbi enim quis commiſit delictum, ibi debet puniri. Abb. in c. ſane. eodem tit. nu. 5. c. dilecti, & fin. eod. titu.

7 Actor, quod forum ſequi debet?

℞. Forum rei, quia ius fauet reo. c. cũ ſit generale, & c. ſi clericus. eod. tit.

8 Cum quis habet duo fora, vbi conueniri poſſit cui datur electio fori?

℞. Actori. l. iuris ordinem. C. de iuriſdictione omnium iudicum. c. cum ſit generale. de foro comp.

9 Si quis legitime citatus fuit, corã vno iudice, & poſt citationẽ mutauit forũ, qa aduenit ei aliquod beneficiũ in alia diœceſi, vbi tenetur cauſam proſequi?

℞. In foro, vbi prius fuit citatus, quia ibi lis legitime incępta fuit, & ibi finiri debet. c. propoſuiſti. eod. tit.

10 Si quis habet dignitatem, & contrahit, & poſtea relinquit dignitatem, vbi debet conueniri?

℞. In loco dignitatis, quia in illo loco habuit duo vincula, ſcilicet domicilium, & dignitatem, tempore contractus. l. iuris ordinem. C. de iuriſdict. omn. iudic.

11 In criminalibus, quotuplex eſt forum, qđ ſequi poteſt contrarium?

℞. Duplex. Primo vbi crimẽ eſt inceptum. Secundo vbi reus hẽt ſuum domicilium. l. quæſtiones. C. vbi de criminibus, agi oportet.

12 Si quis in aliquo loco mandauit fieri aliquod vulnus, vel aliquẽ interfici, vbi debet puniri, in foro vbi mors, vel delictum commiſſum fuit, an in loco, vbi dedit tale mandatum?

℞. In loco, vbi delictum commiſſum fuit. Barboſa in l. ſi vt proponitur. ff. de fideiuſſoribus. Abb. in c. licet. il 2. n. 7. eo. tit. de foro comp.

13 Quando aliquis poteſt cõueniri, in duobus locis, qs debet eligere locum cõuentionis, actor, vel reus?

℞. Actor. Abb. in c. dilecti fili. num. 9. eod. titu.

14 Clericus, habens plura beneficia in pluribus locis, habet ne plura domicilia?

℞. Si talia beneficia, ſint curata, & per ſe ipſum illa ſeruiat, habet tot domicilia, quot ſunt beneficia; ſi vero ſint ſimplicia, habet ſolum domicilium, vbi habet titulum. cap. non poteſt. de præbend. in 6. l. aſſumptio. §. iuris prudentibus. ff. ad municipalem, C. de ſepultur. in 6.

16 Si clericus committat crimen in diœceſi aliena, quis debet de eo cognoſcere, proprius Epiſcopus, vel Epiſcopus in cuius diœceſi commiſit crimen?

℞. Epiſcopus in cuius, diœceſi commiſit crimen, licet per Conc. Trid. cap. 8. ſeſſ. 14. de refor. Epiſcopus proprius admonendus ſit, ante ſententiam. c. cũ contingat, de foro comp.

16 Si clericus habens beneficium committat delictum in alieno territorio, vbi debet puniri?

℞. De delicto, in territorio, vbi deliquit; priuatio vero beneficij mandanda eſt exequutioni, ab Epiſcopo, vbi ſitum eſt beneficium. tex. in c. poſtulaſti. de foro comp.

17 Poſſunt eſſe duo ordinarij in vna diœceſi?
℟. Non, quia quilibet Epiſcopus eſt ordinarius ſolus, in ſua diœceſi. c. cum contingat. eo. tit.

18 Si Epiſcopus recuſetur, Archiepiſcopus poteſt cognoſcere de illa cauſa?
℟. Non, ſed Epiſcopus, de conſenſu partium debet dare aliũ iudicem, qui negotium ſententiet, vel remittat cauſam ſuperiori. c. cũ ſpeciali. de appell. & Abb. c. ſi quis. de foro comp. n. 7.

19 Epiſcopus, vel Vicarius recuſatus, poterunt ne mandare exequutioni ſententiam delegati?
℟. Poterunt, quia in executione ſententiæ, non datur recuſatio. Abb. vbi ſup. nu. 1. 10. & 11.

20 Quis debet cognoſcere, an negotium pertineat ad Eccleſiaſticum?
℟. Ipſe Iudex Eccleſiaſticus; ſed ſi inuenerit rem, non eſſe ſui fori, remittet negotium ad ſæcularem condemnando actorem in expenſis. Abb. c. cum ſit generale. n. 14. eod. tit.

21 Si aliquis ſæcularis commiſit delictum, contra alium ſæcularem in Eccleſia, poterit Iudex Eccleſiaſticus punire tale delictum?
℟. Non, ſed ſolum Iudex ſæcularis, & Eccleſia poterit punire ſacrilegium, ſed non furtum, factum alicui laico. Abb. in cap. cum ſit generale. num. 27. eodem titu.

22 Archiepiſcopus habet iuriſdictionem in diœceſi ſuorum ſuffraganeorum?
℟. Non, neque in res, neque in perſonas, niſi in ſecunda inſtantia cum legitimè, ad illum appellatum fuerit. Abb. c. ſanè. n. 6. de foro comp.

23 Clericus in quo caſu poteſt contra laicũ, petere iuſtitiam in foro Eccleſiaſtico?
℟. Deficiente, vel negligente iuſtitia ſæculari, licet hoc nunquam his temporibus contingat. c. licet, il 1. eod. tit. de foro compet.

24 Cognitio cauſæ, per quas dietas poteſt trahi extra Prouinciam, & à quo loco enumerantur dietæ?
℟. Per vnam dietam, quæ enumeratur ab vltimo loco diœceſis. c. ex parte, de foro comp. & ibi. Abb. n. 10.

25 Si ſit cõſuetudo in aliquo loco, vt laicus conueniatur cum laico coram Iudice Eccleſiaſtico, quid agendum?
℟. In illo loco, talis conſuetudo eſt ſeruanda. Abb. in c. licet, il 2. eodem titu. num. 23.

26 Exequutio teſtamenti ad quem pertinet?
℟. Quo ad legata, & opera pia ad Eccleſiaſticum, & etiã inter pauperes; at vero quo ad reliqua, ad ſæcularẽ. Abb. in c. ex tenore. eo. tit. n. 7.

27 Abbas in quo caſu habet maiorem iuriſdictionem, quam Epiſcopus in ſuos monachos?
℟. In expectantibus ad regulæ obſeruantiam præfertur Epiſcopo. Abb. c. cum contingat. eo. tit. n. 21.

28 Pater, dominus, & maritus, quam iuriſdictionem habent in ſeruos, famulos, & filios, & vxores?
℟. Poſſunt caſtigare leuiter, & in cubiculo, quaſi in carcere detrudere, & fuſtigare, ſed non poſſunt in eos ſæuire, neq; pœna legali, quaſi iudicialiter eos punire. l. perſpiciendum. ff. de pœnis. glo. in c. ſicut alterius. 7. q. 1. l. vnica. C. de emendat. ſer. inſt. de ijs, qui ſunt ſui vel alie. iur.

29 Si Abbas, vel ſuperior ſit negligens in punitione monachorum, qui extra clauſtra notorie deliquerint quid debet facere Epiſcopus?
℟. In iſto caſu, præmiſſa monitione ſi Abbas in puniendo munus ſuum non fecerit, poteſt ipſe Epiſcopus punire ta-

talem monachum ſine Abbate, per facultatem ſibi traditam à Trid.ſyn.ſeſſ. 25.c.14. de regular.

30 Monachus vbi habet domicilium?

℟. Quo ad onera, in monaſterio, vbi habitat, & ibi debet neceſſario conueniri; quo ad commoda, & priuilegia, in ciuitate; vbi natus eſt. Abb. in c. poſtulaſti, n. 5. de foro comp.

31 Quam pœnam incurrit Iudex ſæcularis, qui incarcerat clericum, vel cognoſcit de cauſa ipſius, vel eam ſententiat?

℟. Excommunicationis; quia, qui iniuriam facit Eccleſiæ, iuſtè caret eius communione, q̃a iuſtè punitur in eo, in quo peccauit. c. 2. eo. tit. c. ſicut antiquitus. 17. q. 4.

32 Talis Iudex incurrit excommunicationem, ipſo facto, an per ſententiam?

℟. Gloſſ. vltimo in c. nullus. de foro competenti, tenet quod per ſententiã, & allegat. c. quaſi 30. diſt. ſed Glo. in c. quicumq; de hæreticis. lib. 6. verbo innodeſ tenet quod ipſo facto eſt excommunicatus, & hæc opinio eſt magis recepta à doctoribus.

33 Qui ſunt de familia Epiſcopi, gaudent ne priuilegio fori Eccleſiaſtici?

℟. Affirmatiue. Abb. in c. cum non ab homine. de iud. nu. 2. ſed famuli clericorum, non gaudent hoc priuilegio. Abb. c. nullus. de foro comp. n. 7.

34 Seruientes Eccleſiæ, ſi non habent ordinem primæ tonſuræ, in criminalibus, gaudent ne priuilegio fori?

℟. Diſtinguendo. ſeruientes, qui cum officijs perpetuo ſunt deputati ſeruitio Eccleſiæ, velut ianitor, aut qui ex officio pulſat campanas, vel qui portant cãdelas, & ceriferaria, gaudẽt priuilegio fori; qui vero ſeruiunt tẽporalibus officijs aliquibus in Eccleſijs nõ gaudent. c. omnis ætas. 12. q. 1. c. per exceptionem de priuilegijs. in 6. & Ab. c. nullus, de foro comp. n. 5.

35 Eremitæ, coloni Eccleſiarum, rectores hoſpitalium, fratres tertij ordinis Sancti Franciſci, & ædificantes Eccleſias, gaudent ne priuilegio fori?

℟. Licet Innoc. in c. cum monaſterii. de elect. teneat partem affirmatiuam; tamen Abb. in c. nullus. de foro competenti. n. 10. contrarium tenet, quia priuilegium datum eſt ijs, qui ſub aliqua regula approbata ꝑpetuo ſe Deo dedicauere, vel ijs, qui ordines ſuſceperunt, iſti vero ſunt eremitæ ex propria voluntate, & velut locuſtę, quæ Regem non habent, &^ne de facili iuriſdictio imperatoria excludatur ſubijciuntur iudici ſæculari.

36 Conuerſi religioſorum gaudent ne priuilegio fori?

℟. Si emittunt profeſſionem, gaudent etiam tempore nouitiatus. Ab. vbi ſupra num. 8.

37 Super re Eccleſiæ, vel clerici, coram quo Iudice dẽt conueniri laicus à clerico?

℟. Etiam ſi bona clerici, ſint patrimonialia, corã Eccleſiaſtico. c. ſi clericus. eod. tit. Abb. ibi. n. 3.

38 Si laicus neget rem Eccleſię, vel clerici, & dicat eſſe ſuam, coram quo Iudice conueniri debet?

℟. Facta probatione, non eſſe Eccleſię, coram iudice ſæculari, niſi in ijs locis, contraria fuerit conſuetudo, & tũc illa ſeruanda eſt. cap. ſi clericus. de foro competenti.

39 Cui incumbit onus probandi, quod aliqs non ſit clericus?

℟. Si notorie ſit clericus, vel in habitu clericali, incedat; obijcienti exceptionem, ſi vero incedat in habitu laicali, vel non ſit cognitus, ad ipſum clericum pertinet probatio. c. ſi Iudex laicus

cus de ſententia excommunicationis, lib. 6.

40 Miſerabiles perſonæ, coram quo Iudice conuenire debent ſuos reos?

℞. Coram Eccleſiaſtico, quia ipſę ſunt ſub protectione Eccleſiaſtica. Abb. in c. cæterum. de iudic. n. 16. & c. cũ ſit generale. de foro comp. n. 6.

41 Qui dicuntur miſerabiles perſonæ?

℞. Vidua ſpoliata, & pupillus ſi ſint pauperes, & à potentioribus oppreſſi. Abb. in c. licet, il 1. n. 7. eo. tit.

42 Si quis clericus, vel monachus ſeruiat alicui iuriſdictionem habenti, coram quo eſt conueniendus?

℞. Coram ſuo ordinario, & non corã illo, cui ſeruit, niſi forte talis habeat priuilegium cognoſcẽdi, de cauſis ſuæ familiæ. Ab. in c. cum contingat. de foro comp. n. 1.

43 Priuilegiatus quo in loco dẽt cõueniri?

℞. In loco ſui priuilegij, ſed ex cõtractu ab eo facto, poterit alio in loco cõueniri. tex. in c. dilecti eo. tit.

44 Si priuilegium concedatur hominibus, alicuius loci tranſit ne in clericos?

℞. Clerici de iure gaudent illo priuilegio, etiam ſi de illis nulla fiat mentio; quia creditur, quod Princeps cõcedat clericis à fortiori, quod concedit laicis, cum ſint inferioris conditionis, & clerici cum ſint ſuperioris cõditionis, non debent excludi à libertate, & priuilegio communi. Abb. in c. dilecti. eodem tit. nu. 30.

45 Quotuplicia ſunt crimina?

℞. Alia ſunt mera Eccleſiaſtica; alia mera ſæcularia; alia mixti fori. Abb. c. cum ſit generale. eod. tit. n. 30.

46 Quæ ſunt mera Eccleſiaſtica?

℞. Quæ prohibita ſunt, per leges merè Eccleſiaſticas, vel quia ſæculares Iudices de his non cognoſcũt, propter periculum, vt in crimine vſuræ, & hæreſis, in quibus laici poſſunt dubitare de ſubſtantia delicti. Ab. in c. cũ ſit generale. n. 31. eod. tit.

47 Priuilegium, & conſuetudo derogant ne, iuri communi in criminalibus?

℞. Derogant in cognitione criminũ. c. cum contingat. eod. tit.

48 Si reus ponat exceptionem, coram quo iudice debet litigare?

℞. In ſuo foro, vbi negotium principaliter tractatur; ratio eſt, quia exceptio proprie ſequitur negotium principale, & ab eodem iudice, eſt determinanda. Abb. c. ſi quis. de foro competenti. num. 2. in additionibus. c. ſi clericus. eodem titu.

49 Capitulum habet iuriſdictionem in famulis, ſibi ſeruientibus?

℞. De iure communi non; niſi illam habeat, virtute alicuius priuilegij, vel conſuetudinis immemorabilis, legitime præſcriptæ. Abb. in c. cum contingat eod. tit n. 4.

50 Poteſtas audiendi confeſſiones, & adminiſtrãdi ſacramenta, põt ne præſcribi?

℞. Non, quia ſunt iuriſdictiones Epiſcopales, pertinẽtes ad adminiſtrationẽ ordinis, & ſic Epiſcopus debet dare licentiam, & ſoluere ligatam poteſtatem, c. dudum de priuilegijs, & exceſſibus priuilegiat. Abb. c. cum contingat. de foro comp. n. 16.

51 Succeſſor tenetur, ex contractu facto cũ ſuo anteceſſore?

℞. In ciuilibus affirmatiue, & debet reſpõdere in loco vbi ſuus anteceſſor, ſe obligauit. Ab. in c. dilecti filij. de foro comp. n. 2.

52 Sacrilegij, & qui offendunt Eccleſiam, in quo foro conuenire debent?

℞. In foro ſæculari, vel Eccleſiaſtico, quia eſt crimen mixtum, & hoc relin-

qui-

quitur in electione Eccleſiæ. c. cum ſit generale. eo. tit.

53 Poteſtas legitimandi, vel tabelliones procreandi, poteſt ne præſcribi?

℞. Poteſt, licet hoc competat ſoli Principi, ratione meri, & mixti imperij. c. p venerabilẽ. qui filij ſint legit. ibi Ant. de Butr. & Abb. in c. cum contingat. de foro comp. n. 15.

54 Violentia facta Eccleſiæ, vel clerico, coram quo iudice debet tractari?

℞. Coram Eccleſiaſtico. Abb. c. cum ſit generale. eo. tit. n. 13.

55 Crimen ſimoniæ, in quo foro cognoſcit?

℞. Solum in Eccleſiaſtico; cum res ſuper qua fuit ſimonia, ſit Eccleſiaſtica. Abb. vbi ſup. n. 20.

56 Quæ ſunt mera ſæcularia crimina, quorũ cognitio ptinet ad iudices ſæculares?

℞. Crimina per leges Regias, & ſæculares prohibita. Abb. in c. cum ſit generale, eo. tit. n. vlt.

57 Quæ ſunt mixta crimina, cuius cognitio pertinet ad iudicem ſæcularem, & Eccleſiaſticum?

℞. Illa, quæ prohibita ſunt, per vtrumque Ius, vt periurium, & concubinatus; quę delicta, tàm Iudex Eccleſiaſticus, quàm ſęcularis punit. Abb. in c. cum ſit generale. eod. tit. nu. 31. Gloſſ. in regula. 2. de regulis iuris. lib. 6.

58 Vſurpãtes bona Eccleſiaſtica, coram quo Iudice puniuntur?

℞. Coram Eccleſiaſtico, quia eſt ſacrilegij crimen. cap. conquæſtus. eo. tit.

59 Poteſt clericus eligere ſibi, iudicem laicum?

℞. Non, etiam ſi iuret, & conſentiat altera pars, quia ius publicum pacto priuatorum, nõ tollitur; & iuriſdictio Eccleſiaſtica, non eſt clerici, ſed Dei, data omnibus clericis. cap. ſi diligenti. eodem titulo.

60 Quam pœnam incurrit clericus, qui trahit alium clericum coram Iudicem ſæcularem?

℞. in criminali deponitur; in ciuili pdit cauſam. c. grauamen. de exceſſibus Prælator. Ab. c. ſi diligenti. n. 6. eo. tit. de foro comp.

61 Si quis inuadat patrimonium clerici, quã pœnam incurrit, & coram quo Iudice debet conueniri?

℞. Talis incurrit ſacrilegium, & pęnã excommunicationis, & debet conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico, quia iſta crimina ſunt fori Eccleſiaſtici; tenet Abb. in c. cęterum, de iudicijs. n. 17

62 Clericus ſuccedens laico, in bonis, corã quo Iudice debet conueniri, ſi lis oriaẽ ſupra dicta bona?

℞. Cum diſtinctione ſi lis incæpta fuit, viuente laico, ſuper bona illius, debet conueniri clericus, qui ſucceſſit in dictis bonis, coram Iudice laico, coram quo lis incæpta fuit; ratio eſt, quia clericus ſucceſſit in illis bonis, cum onere finiẽdi illam litem vbi incępta fuit, & bona, licet mutent poſſeſſionem nõ mutant qualitatem; ſi vero lis non fuit incępta, neque conteſtata, viuente laico, ſed poſtquam clericus habuit pacificam poſſeſſionem bonorum, tunc talis clericus debet conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico; ratio eſt, quia bona ſequntur forum clerici, cum tempore poſſeſſionis nulli fuerint obnoxia, & clericus habet Iudices Eccleſiaſticos diſtinctos à laicis, & tunc actio intentatur directè, contra clericũ, & cõtra bona clerici; vt tenet Abb. in c. qa, de iudicijs, n. 12.

63 Clericus in cauſa reconuentionis, poterit ne reconueniri, coram Iudice ſæculari?

℞. Cum diſtinctionę; ſi clericus agat con-

contra laicum,coram Iudice ſæculari, pro aliqua cauſa ciuili, tunc bene poterit reconueniri coram eodem Iudice ſæculari,inconcernentibus ad dictā cauſam ciuilem; ratio eſt,quia iſtæ reconuentiones,ſæpe ſæpius,ſunt exceptiones , & pendent à cauſa principali , vel opponuntur iuri principali , & ſic non congruit , vt iudicium diuidatur; ſi vero clericus actionem criminalem ciuiliter petat cōtra laicum , coram Iudice ſæculari; laicus non poterit reconuenire clericū de alio crimine,neque ſimili,neque diſſimili coram Iudice ſæculari,ſed coram Eccleſiaſtico;ratio eſt,quia actio criminalis non reſpicit bona,ſed perſonam , & perſona clerici exēpta eſt , Iure diuino à iuriſdictione laicorum. tenet Ab. in c. at ſi clerici, de iud. nu.19.

64 Qualis Iudex,debet cognoſcere,an clericus debeat gaudere priuilegio fori, & conueniri coram Iudice Eccleſiaſtico in ciuilibus,& criminalibus?

℟. Iudex Eccleſiaſticus, & non ſæcularis;ratio eſt,q̄a hoc iudicium, eſt ſuper perſonam clerici, in qua Iudex ſæcularis , nullam poteſtatem habet , & hoc debet intelligi etiam ſi clericus inueniatur in habitu ſæculari,& indecēti, vel in ſocietate latronum; quotieſcumque agitur, an talis homo ſit ordinatus,dēt Iudex Eccleſiaſticus, hoc ſētentiare. Trid.ſy.ſeſſ.23.c.6.de refor.

65 Si clericus trahatur inuitus , coram Iudice ſæculari, quomodo debet procedere,vt pęnam euadat ?

℟. Non debet reſpondere ad obiecta, ſed debet declinare, & proteſtari , qđ ſi aliquid fecerit , eſt ex metu Iudicis ſæcularis. Abb. in c.ſi diligenti, num. 17.eod. titu.

66 Iuriſdictio, in quem poteſt prorogari?

℟. Solum in habētem iuriſdictionem , & non in perſonam particularē. Abb. c.ſignificaſti.eo. tit. n.5.

67 In cauſa feudi,coram quo Iudice,dēt laicus conuenire ?

℟.Coram Domino feudi,etiam ſi talis Dominus ſit Rex,vel Imperator; quia de natura feudi eſt,vt lites ortæ ſupra feudum,coram Domino tractentur,q habet iuriſdictionem ordinariam ſupra,ſubditos ſupradicti feudi . cap. ex trāſmiſſa,de foro competenti , Abb.in c.ſolitæ de maioritate , & obedientia , n.3.& Innoc.ibi.

68 Quare in cauſa feudi laicus poteſt cognoſcere de bonis Eccleſiæ, Epiſcopi, vel clerici ?

℟. Quia in donatione feudi,Dominus apud ſe directum retinet dominiū , & ſolum dat vtile,& ideo magis videtur ſæcular.s cognoſcere debere ſua, quā de re Eccleſiæ. c.Romana. de appellationib.lib.6.§.debet.

69 Capitulum, ſede vacante cōgnoſcit ne de cauſa feudi,quando eſt Epiſcopi?

℟.Non,quia non ſuccedit capitulum in his, quæ ad Epiſcopum pertinent iure ſpeciali,vt in feudo,& prouiſione beneficiorū,neque in ijs,quæ pertinēt ad Epiſcopum Iure accidentali,ſed ſolum in ijs,quæ iure communi,& ordinario ad Epiſcopum pertinent , vt in iuriſdictione ordinaria.Innoc . c. cum in cunctis.de elect.& Ab. c.verum,de foro comp.n.8.

70 Teſtes, qui examinantur ad perpetuam rei memoriam,coram quo Iudice ſunt examinandi ?

℟. Coram iudice illius perſonæ, pro qua fiunt informationes . Abb.in c. ſi quis,de foro compet.nu.3.

CAPVT III.

DE PRIVILEGIO FORI.

1 QVID eſt priuilegium fori? ℟. Quædam exemptio militiæ celeſtis; vt habetur in cęremoniali Romano. c. de ordinibus ſuſcipiendis.

2 Vt quis gaudeat priuilegio fori, quid requiritur?

℟. Vt ad minus primam tonſuram habeat,&portet habitum clericalem, & de licẽtia Epiſcopi alicui Eccleſiæ, vel Oratorio adſeruiẽdum, vel det operã litteris ĩ aliquo ſtudio, vel ſeminario, vel habeat beneficium Eccleſiaſticum Trident. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 6. de reformatione.

3 Hoc ſeruitium, vel ſtudiũ neceſſario debet eſſe continuum, vel ſufficit, vt ſit interpolatum?

℟. Sufficit, vt ſit interpolatum, & ſuis certis temporibus. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. cap. 6. citat.

4 Ad gaudendum priuilegio fori, erunt ne neceſſaria requiſita ſimul, vel ſufficit vnum tantum?

℟. Sufficit vnum diſiunctiue, q̃a iſtæ dictiones, aut vel diſiunctiue ſunt, & faciunt integrum ſenſum. Trid ſy. ſeſſ. 23. c. 6. de refor.

5 Sufficit ne prima tonſura ſine habitu, vel habitus, ſine prima tonſura, ad gaudendum priuilegio fori?

℟. Neceſſarium eſſe, vt vtrumq; concurrant, q̃a illa dictio, & poſita in ſancto Concilio, eſt coniunctiua, vt patet in c. 6. ſeſſ. 23. cit.

6 Si clericus ad breue tempus dimittat habitum, & iterum reaſſumat, gaudebit ne priuilegio fori?

℟. Affirmatiue. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. cap. 6. vt ſupra.

7 Si quis per publicam ſcripturam renunciat priuilegio fori, & de facto relinquat habitũ, & poſtea de ſua propria auctoritate, vel de licentia Iudicis Eccleſiaſtici reaſſumat habitum, gaudebit ne in iſto caſu, priuilegio fori?

℟. Gaudebit, quia renuntiauit, quod ſuum non erat, nam iuriſdictio ſęcularis data fuit Regibus à populo, qui ſibi conſtituerunt Reges, & Duces, ſed iuriſdictio eccleſiaſtica data fuit Petro, & ſucceſſoribus, à Chriſto Domino, quando dixit, Petre paſce oues meas, & ſic renuntiari non poteſt à clericis, quia renuntiant quod ſuum nõ eſt, vt dicunt doctores in rubrica de iudicijs.

8 Si talis, dum non habebat habitũ, cõmiſit aliqđ delictũ, & Iudex ſęcularis, cępit cognoſcere, & poſtea iſte reaſſumat habitum, quis Iudex debet cognoſcere de tali delicto?

℟. In iſto caſu, Iudex ſęcularis cũ primũ ad eius notitiã venerit, talẽ eſſe clericũ, teneť remittere perſonã, & proceſſum ad Iudicẽ Eccleſiaſticũ, q̃a renuntiatio prius facta nulla fuit. tenent Paul. de Caſtr. & Bald. in authentic. clericus quoq;. C. de Epiſc. & cler.

9 Pro delicta crebrius commiſſa, perdidit ne quis priuilegium fori?

℟. Non, q̃a Petro interrogãti, ſi frater meus peccauerit in me quoties parcã ei vſq; ſepties? (Reſpõdit Chriſtus nõ dico tibi ſepties, ſed vſque ad ſeptuagies ſepties) & ibi numerus finitus ponitur pro infinito.

10 Si quis habeat ſolam primam tonſuram, & non incedat in habitu clericali, requiriť ne aliqua monitio, vt tunc non gaudeat priuilegio fori?

℟. Non, ſed ad gaudendum neceſſarium eſt, vt iterum reaſſumat habitum. tenet Couarruuias in practicis quæſtionib. c. 32.

11 Si clericus in minoribus habens primam tonſuram, & portans habitum committat aliquod delictum, & poſtea dimittat habitum, & vxorē ducat, à quo judice debet puniri de tali delicto?

℟. A Iudice Eccleſiaſtico, quia in foro inſpicitur tempus delicti. tenet Ab. in c. 1. de apoſtat. n. 7. & 8.

12 Siquis habet penſionem Eccleſiaſticam, & nō portat habitum clericalem, gaudebit ne priuilegio fori?

℟. Non, quia concilium expreſsè exprimit tria requiſita, ſcilicet habere beneficium, incedere in habitu, & tonſura, & inſeruire alicui Eccleſiæ, ſed ſi talis habuerit primam tonſuram cū penſione poterit reaſſumere habitum, & tunc gaudebit. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 6. de reformat.

13 Clericus negotiator gaudet ne priuilegio fori?

℟. In bonis patrimonialibus non gaudet, nam perdidit priuilegium per delictum negotiationis, vt tenet Abb. in c. recolentes, de ſtatu monachor. n. 1. c. fin. de vita, & honeſt. cler. c. generaliter. 16. q. 1.

14 Si inueniatur clericus die, vel nocte cum armis defenſiuis, vel offenſiuis, ex hoc perdit ne priuilegium fori?

℟. Non, quia tali delicto non eſt impoſita talis pœna à iure, & pęnæ non ſunt extendēdæ c. in audientia. de ſent. excommun.

15 Clericus, qui inuenitē à Iudice ſęculari, ſine habitu, & corona, & ſe immiſcet rebus obſcęnis, & profanis, quam pęnā incurrit?

℟. Perdidit priuilegium canonis, ſi qs ſuadente diabolo, qa tunc Iudex ſęcularis abſq; metus excōicationis poterit cum vi comprehendere, & incarcerare, ſed abſolutè talis clericus non perdidit priuilegium fori, quia poſtea debet remitti ad Iudicem Eccleſiaſticū, cum ſuo proceſſu. tex. in cap. 2. de apoſtatis, & reiterantibus baptiſmum. & Abb. ibi nu. 1.

16 Si Iudex ſæcularis cognoſcat illum in illo habitu eſſe canonicum, alicuius Eccleſiæ, vel beneficiatum, poterit ne vi illum comprehendere, & incarcerare, abſq; metu excommunicationis canonis, ſi quis ſuadente diabolo?

℟. Talis Iudex melius faciet, ſi honorifice ſine ſtrepitu illum conducat ad ſuum Epiſcopum, vel Iudicem Eccleſiaſticum, ſed ſi forſan ad euitandū aliquod damnum vi illum ducat in carcerē nō incidet in excōmunicationem dicti canonis; ratio eſt, quia text. in c. 1. de apoſtatis, non erat neceſſarius iudicibus, ſed fuit neceſſarius ad imponendam pœnā clericis relinquentibus habitum, & coronam, vt à tali delicto arceantur, vt patet ex d. text.

17 Si clericus incedit de nocte cum enſe, vel cum alijs armis offenſiuis, vel defenſiuis, & cum longo pallio, vel veſtitu, cū quo itineratur, Iudex ſęcularis poterit abſq; metu excommunicationis illum comprehendere, & incarcerare?

℟. Si Iudex non inueniet talem clericum in rebus obſcęnis, & libidinoſis, vel dādo operam rei illicitæ, veluti furando, faciendo incendium, violando domos, pugnando cum aliquo, nō poterit abſque excommunicatione in illum violentas manus inijcere, ſolum poterit illum mittere ad ſuum iudicē; ratio eſt, quia licitum eſt clerico in ſui defenſionē portare nocte arma offenſiua,

ſiua,& defenſiua, ſicut licitum eſt itinerando, & talis clericus ſolum perdidit priuilegium, cum inuenitur in rebus obſcęnis, & cum ſimus in odioſis pœna extendi nō debet.c. 1. de apoſtatis,& reiterantibus baptiſmum. & ſecundum veriorem ſententiam ſic eſt intelligendum,& de hoc dixi late lib.1. c.5.n.7.8.9.&10.

18 Quid requiritur, vt quis priuetur priuilegio fori?

℞. Si ſit in minoribus ordinibus trina monitio, vel qđ incorrigibilis exiſtat, & tunc per ſententiam priuatur priuilegio,& habitu.c.in audientia, de ſententia excommunicationis.& c.vlt. de vita,& hon.cler.

19 Si clericus ſit in ſacris, poterit ne priuari priuilegio fori,& habitu?

℞. Non,immo debet cogi,vt habitum portet,quia ordo ſacer, inprimit charaćterem,indelebilem, c. in audientia, de ſententia excōmunicationis. c.contingit,il 2.eo.tit.

20 Si clericus in ſacris ſępè admonitus non portauerit habitum, quam pœnam incurrit?

℞. Semel admonitus perſonaliter,vel per edićtum ſi inueniri non pōt,ſuſpēditur ab officio, ordine, & beneficio, & priuatur frućtibus,& ſi perſeuerauerit alijs conferant officia,& beneficia. Trid.ſyn.ſeſſ.14.c.6. de reform.

21 Clericus poteſt obligari ex ſcriptura ad ammiſſionem habitus,vel beneficij?

℞. Si ſit in minoribus, poteſt, conſentiente ſuo ſuperiori.c.cum dilećtus,de elećt. gloſs.in c.contingit,il 2.de ſent. excommunic.

22 Clericus ſi falſum teſtimoniū alicui obiecerit, tenetur ne recantare palinodiā?

℞. Non, quia eſt res infamis, & clericus gaudet priuilegio nobilium:& ſufficit,vt priuatim veniam petat. c. clericus.il ſecundo, diſt. 46. Boer. conſ. 4. num.4.

23 Clericus poteſt agere coram Iudice ſæculari pro iniuria ſibi faćta, vel ſuis?

℞. Poteſt cum proteſtatione ſub pęna ſanguinis. Abb.in c.poſtulaſti, de homicidio n.1.Bart.in auth.& conſequēter,C.de ſententijs, & interloqutorijs omn.iud.n.19.

24 Si clericus certo ſciat mortem ſequuturam, poterit ne (faćta dićta proteſtatione) agere?

℞. Poterit,abſq; metu irregularitatis. Abb.in c.poſtulaſti ſup.cit.n.3.

25 Quid requiritur in clericis coniugatis, vt gaudeant priuilegio fori?

℞. Habere primam tonſuram,& habitum clericalem, & inſeruire alicui Eccleſiæ. Trid.ſynod.ſeſſio.23. cap.6. de reformat.

CAPVT IIII.

DE LIBELLI OBLATIONE.

1 QVID eſt libellus?

℞. Paruus liber, vel carta parua, vel ſchedula, in qua ačtor coram Iudice cauſam exprimit. gl. 10. c.1.de libelli oblatione.

2 Quibus modis ſumitur in iure, hoc nomen libellus?

℞. Pluribus. Primo ponitur pro ſcriptura demandatoria. Secundo pro ſcriptura accuſationis. Tertio pro repudio, & dicitur libellus repudij. Quarto pro ſcriptura appellationis.

l. 1. ff. de appellationibus. §. libelli, Quinto pro ſcriptura infamatoria, & dicitur libellus famoſus. Sexto, & magis propriè ponitur pro ſcriptura, in qua actor exprimit actionem, contra reum, vt per totum titulum de libelli oblatione. & c ſignificantibus. eo. tit.

3 Quotuplex eſt libellus?

℟. Duplex, vnus, accuſationis in cauſa criminali, alius, conuentionis, qui ponitur in cauſis ciuilibus. glo. vnic. c. 1. eodem titu.

4 Quid debet continere libellus?

℟. Debet in eo actor exprimere ſuam actionem, rationẽ, & cauſam, ob quã petit ſibi dari talem agrum, vel ſatisfactionem talis iniuriæ, & libellus debet exprimere contenta in his verſibus.

Quis, quid, coram quo,
quo Iure petatur, & à quo.

Goffred. in ſum. l. iudici. C. de Epiſcopali audientia. cap. dilecti filij, de iudicijs.

5 Quas qualitates debet habere libellus?

℟. Tres. breuis, diſtinctus, & continẽs nomen actoris, & rei, & iudicis coram quo, & actionem, & cauſam actionis. c. ſignificantibus, eod. tit. de libelli oblatione, quæ omnia verſibus ſupradictis continentur.

6 Libellus debet neceſſario eſſe ſubſcriptus à parte?

℟. Cum diſtinctione: in ciuilibus, non eſt præciſe neceſſe ſubſcriptio; ſufficit enim notorij fides: in criminalibus vero, neceſſario debet eſſe ſubſcriptus ab accuſatore, qui ſe ſupponit ad pœnam talionis. Abb. c. 1. n. 6. eod. tit. de libelli oblatione.

7 Quem effectum facit oblatio libelli?

℟. Interrumpit præſcriptionem, ponit poſſeſſorem in mala, vel ſaltem dubia fide. Abb. c. 1. n. 9. eo. tit.

8 Si libellus ſit ineptus quid agendum?

℟. Iudex, ex ſuo officio poterit illum ſupplere. Abb. c. dilecti filij. de iudicis. num. 2.

9 In quibus cauſis non requiritur libellus?

℟. In cauſis parui momenti, arbitrio iudicis, & in cauſa pauperis. Abb. in c. 1, eo. tit. n. 17.

10 Reus tenetur reſpondere libello?

℟. Tenetur ſemper. c. dilecti. eo. tit.

11 Quando reus non tenetur reſpondere libello?

℟. Quando libellus petit actionẽ perſonalem, & in eo non exprimitur cauſa petendi, tunc reus nõ tenetur reſpõdere tali libello, quia delicta in genere, non puniuntur. c. dilecti. eo. tit.

12 Iudex poteſt ne admittere actorem ad petendum aliquid, verbo?

℟. Non, ſed ſcripto, & præſentato libello. c. 1. eo. tit.

13 Si actor exprimit vnam cauſam in libello, & eã non probat, ſed probat aliã, poterit ne obtinere ſententiam?

℟. Non, quia ſentẽtia debet eſſe ſuper re contenta in libello. Ab. c. dilecti. eo. titu. num. 11.

14 In Inquiſitione requiritur libellus?

℟. Si procedat ex puro officio iudicis, non requiritur; ſi vero procedat ex inſtigatione alicuius partis dantis capitula, tunc requiritur. c. licet. c. veniẽs. de accuſationib. & Abb. c. 1. de libelli oblat. nu. 13.

15 Summus Pontifex ſi pronuntiet ſupra rẽ non contentam in libello, erit ne valida ſententia?

℟. Affirmatiue; quia ipſe eſt ſupra leges, & licet teneatur eam obſeruare, eſt ſolum, quoad vim directiuam, non vero quo ad vim coerciuam. Abb. in c. ex conqu[illegible]one, de reſtitut. ſpoliator. num. 15.

CA-

CAPVT V.

DE MVTVIS PETITIONIBVS.

1 HOC nomen petitiò quid ſignificat?

℞. Quid quid homo vult, à Iudice petere in ſuam vtilitatem.

2 Et mutua petitio quid ſignificat?

℞. Petitionem actoris, & petitionem rei, quibus adinuicem mutuo vnus petit, alter ſe defendit.

3 In iure quot ſunt petitiones?

℞. Quatuor. Prima eſt petitio hæreditatis, quæ competit omnibus illis, qui iure hęredes ſunt, contra poſſeſſorem. Secunda eſt petitio hæreditatis fideicommiſſariæ, & competit ei, cui fideicommiſſaria hæreditas reſtituitur ex ſenatuſconſulto trebelliano. Tertia eſt petitio hæreditatis poſſeſſoria, quæ datur emancipatis, intra tres menſes. inſtit. de bonorum poſſeſſione. §. liberis. Quarta eſt petitio ſcripturæ continens petitionem alicuius. glo. in c. ſi quis Papa diſt. 79.

4 Reconuentio quomodo intelligitur, & regulatur?

℞. Secundum naturam conuentionis, & eodem pede currit, & eiſdem terminis finitur, eiſdemq; priuilegijs vtitur. Abb. c. 2. num 2. & 8. de mutuis petitionibus.

5 Si actio reconuentionis oriatur, poſt impetrationem reſcripti, poterit Iudex delegatus de recõuẽtione cognoſcere?

℞. Licet Io. Andr. c. diſpendia, de reſcript. lib. 6. teneat partem negatiuã; Abb. c. 2. de mutuis petitionibus. nu. 12. tenet affirmatiuam, cum Antonio Butrio; qa cum lex prohibeat reum, vt non adeat alium Iudicem, durante illa lite; neceſſario debet prouidere illi de Iudice delegato, & pereat ſua iuſtitia. in d. c. 2. dicit indiſtinctè Iudex delegatus cognoſcat de renuntiatione, & nõ reſtringit, vt ſi orta ante impetrationẽ reſcripti, vel poſt, ergo nos in damnum rei illam non debemus reſtringere. Abb. d. capit. 2. num. 12. eodem titu.

6 Iudex delegatus poteſt compellere reũ, vt reſpondeat in cauſa recõuentionis?

℞. Poteſt, & vtramque cauſam ſimul debet determinare. c. 1. eo. tit.

7 Reconuentio poteſt fieri coram arbitro?

℞. Coram arbitro electo, à partibus, non, ſed coram arbitris iuris, bene poteſt fieri, quia habent poteſtatem, ſicut ordinarius. Ab. cap. 1. eodem titu. num. 3.

CAPVT VI.

DE LITIS CONTESTATIONE.

1 QVID eſt litis conteſtatio?

℞. Negotij principalis, hinc inde ab actore, & reo facta narratio coram Iudice.

2 Quomodo fit litis conteſtatio, & coram quo?

℞. Corã Iudice legitimo per narrationem actoris, & per cõtradictoriam reſponſionem rei in ſcriptis; Gloſ. c. dudum, de elect. c. 1. de litis conteſtat.

3 Quam vtilitatem habet in iure litis conteſtatio?

℞. Per-

℟. Perpetuat actionem, vſque ad triginta annos, & interrumpit præſcriptionem, ponit poſſeſſorem in dubia fide, & perpetuat iuriſdictionem iudicis. Abb. c. 1. n. 11. de litis conteſt.

4 Si actor, & reus coram Iudice verbo tantum comparentes ſuam actionem narrent, ſufficiet ne ad litis conteſtationem?

℟. Non; quia ſic nullus erit proceſſus, & neceſſario, vt fiat, debet in ſcriptis apparere petitio actoris, reſponſio rei; aliàs ſententia erit nulla; quia ſollemnitas, non præſumitur, niſi appareat in actis ſcripta. c. 1. eodem tit. & Abb. ibi. num. 3.

5 Si reus faciat reſponſionem, & in ea dicat quod reus facit illam cum poteſtate conteſtandi litem, nihilominus conteſtatur ne lis?

℟. Affirmatiuè, licet ſi directè non neget, neque excipiat, neq; confiteatur, Iudex poterit illum compellere, ne faciat iudicium fruſtratorium. Abb. c. 1. eo. tit. nu. 26.

6 Si conteſtatur per verba iniurioſa, vt ſi reus reſpondeat, tu mentiris, non dicis verum?

℟. Si illa verba dicat animo ſatisfaciēdi ad ſibi obiecta, volendo illa negare, lis conteſtatur; ſi vero illa verba dicat calore iracundię, ſolū animo iniuriandi actorem, tunc lis non conteſtatur; licet in dubio tenendū eſt per illa verba voluiſſe negare actionem ſibi obiectam. Abb. cap. 1. de litis conteſtatione. num. 28.

7 Partes poſſunt renuntiare litis conteſtationi?

℟. Non; quia non poſſunt renuntiare ſollemnitatibus iudiciarijs. Abb. c. 1. n. 4. de litis conteſtatione.

CAPVT VII.

VT LITE NON CONTESTATA NON PROCEDATVR AD TESTIVM RECEPTIONEM.

1 LITE nō cōteſtata in cauſa diuortij poſſunt ne teſtes examinari?

℟. Non, ſed contumax poterit excommunicari, vt compareat. c. 1. vt lite non conteſt. &c.

2 Quibus in caſibus lite nō cōteſtata poſſunt teſtes recipi?

℟. Primo ſi timeatur de morte. Secundo ſi timeatur de abſentia diuturna teſtium. Tertio ſi teſtes ſint ſenes, vel valetudinarij, tunc valet receptio teſtiū, ne iuſtitia pereat, & occultetur; cum hac tamen conditione, quod intra annum actor citet reum, & renuntietur ei talis receptio teſtiū, vt omnis fraus ab actore tollatur, aliter erit nulla, hoc intellige ſi agatur ciuiliter. c. quoniā, vt lite non conteſtata non. &c. & Ab. ibi. num. 3.

3 Si in cauſa matrimoniali, lite non conteſtata recipiantur teſtes, erit ne valida receptio?

℟. Si recipiatur contra non contumacem, non erit valida, ſi vero contra cōtumacem, erit valida. cap. accedens, il 2. eod. titu.

4 Contumax quam pœnam habet?

℟. Habetur pro confitente, vel negante. Abb. c. 1. eo. tit. n. 5.

5 Si lite non conteſtata reus ſit contumax, quid agendum in fauorem actoris?

℟. Tunc actor, poteſt mitti in poſſeſſio-

ſionem cauſa rei ſeruandæ, vel reus poterit excommunicari. c. tuæ fraternitatis, eodem tit.

6 In caſu reſtitutionis contra contumacem, poteſt fieri ſententia, lite non conteſtata?

℞. Non. c. 2. eod. tit.

7 Quando reus non excommunicatur?

℞. Quando agitur contra eum actione ciuili, quia tunc actor mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ; ſecus vero ſi agatur contra eum, actione perſonali, quia tunc reus contumax excommunicatur. Abb. c. tuæ fraternitatis nu. 3. eod. tit.

7 Si in citatione contineatur copia libelli, & reus iuridicè citetur, ſufficiet ne hæc copia ad conteſtationem litis?

℞. Non, ſed neceſſario requiritur, ad conteſtationem litis, reſponſio, vel contumacia rei; ratio eſt, quia conteſtatio litis, eſt actus iuridicus, qui non poteſt prætermitti, neque ſuppleri, & nō perficit, niſi per ipſam reſponſionē, vel quia eſt magni periudicij. tenet Abb. c. præterea, de dilationibus. n. 10.

CAPVT VIII

DE IVRAMENTO CALVMNIÆ.

1 QVID eſt iuramentū calūniæ?

℞. Quando quis iurat bona fide, & non animo calūniandi, agere aliquid, & affirmat, qđ lis ſibi iuſta videtur c. 1. de iuramento calumniæ. glo. 4.

2 Ad quid inuentum fuit à iure iuramentū calumniæ?

℞. Ad veritatem eliciendam, ad fraudes vitandas, & lites finiendas; quia, ſi qs iurat, ſe debere Petro decem ſua cōfeſſione compellitur ſoluere, abſq; alia probatione. Abb. in c. cæterum. eo. tit. num. 3.

3 Quid debet continere iuramentum calumniæ?

℞. Primo, quod credit, ſe bonam cauſam, & iuſtam habere. Secundo, quod interrogatus non negabit, quod verū eſſe crediderit. Tertio, quod non vtiť ſcienter falſa probatione. Quarto, quod non petet dilationem in fraudē. Quinto, quod non promiſit, neque dedit, nec dabit, neque promittet aliqđ, pro hac cauſa glof. verbo calumniæ, c. 1. de iuram. calum.

4 Si dubitetur, quod quis veritatem non fatebitur eſt ne exigendum, à tali homine iuramentum calumniȩ?

℞. Non; ſi veriſimiliter dubitetur, de contrauentione, ne talis ſit periurus. c. clericos, & ibi glo. de cohabit. cler. & mulier. c. ille, 22. q. 5. ne talis anima ſit periura.

5 Quotuplex eſt iuramentum?

℞. Multiplex: veritatis, credulitatis in litem, & calumniæ. Abb. c. 2. de iuramento calum.

6 In quo differūt iuramentum calumniȩ, & iuramentum de veritate dicenda?

℞. Primo in iuramento calumniæ, debet reſponderi de credulitate. Secundo in iuramento calumniæ iurať ſolū ſupra ſcientiam, in alio iuratur, ſupra plura capitula. Tertio in iuramento datur dilatio. Quarto iuramentum calumniȩ fit, per Procuratorem; iuramentum vero de credulitate fit per ſolam principalem perſonam. Abb. c. 2. eod. titu. num. 10.

7 Iuramentum calumniæ adhibendum ne erit, tum in cauſis parui, tum in cauſis ma-

magni momenti?

℟. Affirmatiue. Ab.c.1.eo.tit.n.14.imò in cauſis minimis ſępe vtuntur partes iuramento calumniæ, & cum eo dirimunt litem.

8 Si omittatur iuramentum calumniæ ex hoc vitiatur ne proceſſus?

℟. Non, cum ſolum præſtetur, quãdo eſt aliqua ſuſpicio in altera parte. Ab. vbi ſupra nu. 4.

9 In præſentatione inſtrumentorum, debet ne peti iuramentum calumniæ?

℟. Si inſtrumento redargueetur falſitatis, p ti debet; & toties, quoties præſentatur inſtrumentum, iuratur de calumnia. Abb. vbi ſup. n. 12.

10 Si pars pręſtet iuramentum calumniæ in præſentatione alicuius ſcripturæ, poterit nihilominus pars aduerſa probare tale inſtrumenrum eſſe falſum?

℟. Licet pars, vel Procurator iurẽt, de calumnia, liberum eſt, alteri probare tale inſtrumentum, eſſe falſum, & etiã falsè iuraſſe partem contrariam, & in vtroque articulo admittitur probatio à Iudice ex officio eius liberali. Ab. vbi ſup. num. 12.

11 In cauſis ſpiritualib⁹ iurat̃ ne de calũnia?

℟. Licet in c. literas, de iuramento calumniæ, dicatur, quod in cauſis Eccleſiarum, decimarum, & rerum ſpiritualium, non iuratur calumniæ tamen ex mandato Iudicis, vel parte poſtulante, hodie in omnibus cauſis iuratur de calũnia ad tollẽdas citius lites. c. cum nobis. c. cũ dilectus, de elect. & ibi glo.

12 Quot ſunt genera cauſarum, in quibus iuratur de calumnia, & etiam de veritate dicenda?

℟. Plura. Primo ſunt cauſæ ſpirituales. Secundo annexæ ſpiritualibus. Tertio mere ciuiles. Quarto criminales, vbi agit̃ de crimine directê. Quinto cauſæ criminales, quando agitur de crimine ciuiliter. gloſſ. in c. litteras. de iuramento calumniæ, in verbo, ſpiritualibus.

13 Quæ ſunt cauſæ annexæ ſpiritualibus, & quomodo in eis iuratur?

℟. Sunt cauſæ iuris patronatus, & in eis non iuratur de calumnia, ſed de veritate dicenda. c. dudum, il 2. de elect. quod citat gl. in c. literas, de iuram. calum. in verbo, ſpiritualibus.

14 Quæ ſunt cauſæ meræ ciuiles, & quomodo iuratur in eis?

℟. Cauſæ, in quibus agitur, de pecunia, vel rei vendicatione. cap. vlt. & pe nultimo de libelli oblatione, quæ citat d. gloſ. ſup. cit. eod. c. & verbo.

15 Quæ ſunt cauſæ criminales, & quomodo in eis iuratur?

℟. Sunt cauſæ, in quibus agitur de aliquo crimine directe criminaliter, qđ apparet fuiſſe commiſſum, & licet in eis iuretur de calumnia, actor debet ſe obligare ad pœnam tallionis, & etiam iurare de veritate dicenda. gl. ſup. cit.

16 Qui in cauſa matrimoniali, oppoſuit impedimentum, dẽt ne iurare de calũnia?

℟. Affirmatiue, vt ſi quis ponit impedimentum affinitatis debet iurare de calumnia, vt in c. litteras, de reſt. ſpol.

17 Iuramentum calumniæ quando præſtat̃?

℟. Communiter poſt litis conteſtationem; aliquando ante, ad petitionẽ par tis contrariæ; & etiã præſtatur ad pręſentationem alicuius ſcripturæ. Ab. in c. 1. de iuramento calumniæ. n. 4. c. cũ cauſam. eod. tit.

18 Quando poteſt fieri iuramentum calumniæ, ante litis conteſtationem?

℟. Quando Iudex viderit, quod æquitas ſuadet, ut fiat. Abb. in c. cum cauſam. n. 13. eo. tit.

19 Iuramentum calumniæ, debet ne peti in ſi-

fine litis?

℞. Non,ſed in principio; quia facilius dicitur veritas, quam in fine,cum difficile,& turpe ſit, quòd quis in fine cõfiteatur contrarium eius quod in principio allegauit,& probauit. Abb. in c. cæterum.eodem.tit. nu.4.& Hoſtienſ. eodem titu.

20 Si quis iurat de calumnia, & petat tempus, ad liberandum, eſt ne ei concedendum?

℞. Si res,ſit antiqua,difficilis, & de ea non habeat notitiam; & ſi velit procurator informare,de veritate cauſæ,debet ei concedi tempus, vt ſe informet; præcipue ſi Iudex videat, quod malitioſè hoc non petitur, ſed ad indagandam veritatem, cui ſemper eſt fauendum. Speculat. titulo de iuramento calumniæ. Abb.c.cum cauſam.eodem tit. num. 6.

21 Si quis reſpõdeat,credo,me hoc feciſſe,q̃d eſt iudicandum?

℞. Reſponſio de credulitate,ſic præiudicat,ſicut reſponſio de veritate,& ſic talis eſt condemnandus, ſicut ſi talis confiteretur. Abb. in c.cum cauſam.n. 6.de iuram.calum.

22 Quam pœnam incurrit, qui non vult iurare de calumnia?

℞. Cadit à cauſa,quia habetur pro cõfeſſo.tex.in c.Imperatorum,de iuram. calumniæ.

23 Si iſte talis,quia noluit iurare,vel eſt contumax,habetur pro confeſſo,debet ne ſtatim condemnari?

℞. Debet prius Iudex pronũtiare actũ de tali contumacia,& poſtea eum condemnare; quia talis cõtumacia, eſt delictum; & debet prius conteſtare de delicto,quàm de pęna.l.eius qui.ff. de iure fiſci. & Abb.in c.cum cauſam,eo. titu. num. 26.

24 Si quis condemnetur,propter contumaciam, quia noluit iurare, vel ſe abſcondit, hæc condemnatio tranſit ne, ad hæredes?

℞. Non,quia procedit ex delicto; & patris delicta non tranſeunt ad hæredes, ſed morte delinquentis extinguntur. Abb.in c.cum cauſam.c. 26. eod. titu. de iuram.calum.

25 Quotuplex eſt procurator?

℞. Duplex. Primo ad lites. Secundo ad negotia, vt ad procurandas merces, vel recuperandos fructus domini à colonis. Abb.in c.in pertractandis.n.5. de iuram. calum.

26 Procurator debet iurare de calumnia?

℞. debet cum virtute mãdati, quia eſt pars principalis in illa lite. Abb. in c.1. eodem titu.num. 6.c.in pertractandis. eodem titu.

27 Procurator ad lites poteſt ne iurare de calumnia, cum mandato generali, ad omnes lites?

℞. Non,niſi habet ſpeciale mandatum ad iurãdum,etiam de calumnia. auth. principales, de iure iurando propter calumniam,c.fi. de iuramen.calumniæ in 6.& ibi gloſſ.

39 Procurator, vt iuret,in animã ſuę partis, dẽt ne habere ſpeciale mandatum?

℞. Dẽt,& aliter nõ admittiť ad iurãdũ, de calũnia,q̃a eſt actus principalis cauſæ. Ab.in c.1.de iuram.calumnię. n.15.

29 Eccleſia,& capitulum poteſt ne iurare de calumnia?

℞. Poteſt,per ſuum procuratorem, ad hoc nominatum.c. t .eod. tit.

30 Si clericus,vel monach' iuret,ſine licẽtia ſuperioris, tale iuramentum valet ne?

℞. Valet; quia non eſt hoc expreſſe à iure reprobatum; licet talis clericus, vel monachus debeant puniri, à ſuperiore, quod ſine licentia iurauerint.

CAPVT IX.
DE DILATIONIBVS.

1 QVID eſt dilatio?
℞. Eſt temporis in cauſa prorogatio, vel eſt tempus differens cauſam, quæ habet certum principium, & finem. Abb. & glo. in c.1. de dilationibus.

2 Quis concedit dilationem?
℞. Aliquando Ius, aliquando lex, aliquando Iudex, pro eius arbitrio; vt dicitur in rubr. de ferijs.

3 Dilatio quotuplex eſt?
℞. Alia eſt legalis, quæ datur à lege, vt tempus ad appellandum, alia conuentionalis, quæ datur à partibus conuenientibus; alia iudicialis, quæ datur à Iudice, pro ſuo arbitrio. Abb. c.1. de dilationibus. nu.15.

4 Quot ſunt dilationes?
℞. Plures. Prima citatoria. Secunda reſtitutoria. Tertia ad appellandum. Quarta deliberatoria. Quinta executoria. Sexta dilatoria. Septima peremptoria. Octaua reuocatoria. Nona perſequutoria. Decima ſaluatoria. Vndecima præceptoria. Duodecima exceptoria. Decima tertia electoria. Decimaquarta exceptoria. Decimaquinta ferialis. Hoſt. & ſpeculator in ſum. de (dilat.

5 Quæ eſt dilatio citatoria?
℞. Tempus, quod datur à Iudice, ad citandam partem, & ad comparendum in iudicio. Hoſtienſ. in ſum. titulo, de dilationibus.

6 Quæ eſt reſtitutoria?
℞. Illud tempus quod datur à Iudice ad reſtituendum ſpoliatum. Hoſtienſ. in ſum. dilation.

7 Quæ eſt dilatio ad appellandum?
℞. Illud tempus, quod datur à lege, vel prorogatur à Iudice, vt poſſit quis appellare, vel ſuam ſequi appellationem. Hoſtienſ. vbi ſup.

8 Quæ eſt dilatiò deliberatoria?
℞. Illa, quæ datur reis ad deliberandũ, de ſuo negotio. l. fi. C. de in integ. reſt.

9 Quæ eſt dilatio exequutoria?
℞. Illa, quæ datur criminatis, vt intra certum tẽpus ſatisfaciãt criminibus. l.3. C. de vſur rei iudicatæ, quam citat Hoſtienſ eo. tit.

10 Quę eſt dilatoria?
℞. Quando Iudex, ex aliqua cauſa, dat parti annum, mẽſem, vel aliquem terminum ad ſequendum ſuam litem. Hoſtienſ. in ſum. de dilationib.

11 Quæ eſt dilatio peremptoria?
℞. Tempus, quod dat̃ à Iudice ad probandam aliquam exceptionẽ, quæ perimit litem; vt ſi quis velit probare, rem iudicatam in eadem lite, vel inſtrumentum ſolutionis. l.1. C. de dilationibus.

12 Quæ eſt reuocatoria?
℞. Quando aliqua pars, habet ius reuocandi ſibi domum, vel rem, tempus illud quod ei datur, vt eam reuocet. Hoſt. in ſum. de dilationib.

13 Quæ eſt proſequutoria?
℞. Tempus, quod datur alicui, ad proſequendam ſuam appellationem. Hoſtienſ. vbi ſup. de dilat.

14 Quæ eſt dilatio ſaluatoria, ſeu pęnitentialis?
℞. Quæ datur, ad implendam ſuam pœnitentiam, qua ſaluatur à crimine. Hoſtienſ. in ſum. tit. de dilationibus.

15 Quæ eſt præceptoria?
℞. Tempus, quod datur à Iudice, vt qs ſa-

faciat aliquam rem, quæ illi præcipitur. capit. præterea. de appellationibus.

16 Quæ eſt dilatio electoria?

℞. Tempus, quod datur à Iudice patrono, vel alicui perſonæ, ad faciendã aliquam electionem publicam. c. ex publico, de conuerſ. cõiugat. & ibi Hoſt.

17 Citatio vnica, quomodo poteſt habere vim trinæ citationis?

℞. Si in vna citatione, dentur tres termini cõpetentes, vt tres dies. Tertia ꝓ prima. Tertia pro ſecunda, & tertia ꝓ tertia. Abb. c. 1. n. 5. de dilationib.

18 Quæ eſt exemptoria?

℞. Tempus, quod datur alicui ad probandum, ſe eſſe liberum, vel exemptũ. l. diffamare. C. de manumiſſ.

19 Quæ eſt electoria?

℞. Quæ datur ad eligẽdos iudices, vel arbitros, in ſpatio trium dierum. Hoſt. & ſpecul. tit. de dilation.

20 Quæ eſt exceptoria?

℞. Tempus, quod datur à Iudice, ad ponendas exceptiones. Hoſt. in ſum. titu. de dilationib.

21 Si in lite citatoria, ponatur libellus, & pars compareat, petatq; dilationem deliberatoriam, debet ne ei dari?

℞. Non, quia per libellum, incertus in citatione factus fuit certior de re, nec fieri certior amplius dẽt, qui ſatis certus eſſe potuit, & noluit ſibi conſulere. c. præterea, de dilation.

22 Quæ eſt exceptio ferialis?

℞. Eſt illa, in qua ſunt feriæ, & de iure negotia, non tractãtur, l. 1. C. de ferijs.

23 Dilatio, ſeu citatio vocatoria, ſeu peremptoria quomodo debet eſſe?

℞. Vocare aliquem, vel citare perẽptoriè, non debet eſſe cum termino breui, præcipue in cauſis Eccleſiaſticis, & legitime, de tali breui termino appellatur. c. 1. de dilation.

24 Quando Iudex arctat terminum, vel prorogat, quid debet agere?

℞. Exprimere cauſam, alias iuſte appellatur à partibus. Abb. c. 1. nu. 8. de dilationibus.

25 Copia libelli, miſſa reo, in citatione, ſufficit ne ad litem conteſtandam?

℞. Non, ſed reſponſio, vel contumacia rei. Abb. cap. præterea. num. 10. eod. titu.

CAPVT X.
DE FERIIS, ETC.

1 Qvotvpliciter ſumitur, hoc nomen feria?

℞. Sumitur pro die feſtiuo, & etiam pro die laboris, & dicitur feria quinta, tertia, & ſecunda, & tunc deriuatur à verbo for faris, quia Deus oĩa creauit fando ĩ ferijs hebdomadis fando, id eſt ſolo verbo. vt habetur Gene. 1. l. 2. C. de ferijs. Ab. in rubr. de ferijs.

2 Vnde dicitur feria?

℞. Primo, à foro, quia in ea requieſcitur ab his negotijs, quæ conſueſcunt fieri in foro. vt Azon. in ſum. titulo de ferijs, vel dicitur à feriando, id eſt requieſcendo à labore tanquam in die feſtiuo, vt tenet Hoſt. in ſum. vel dicitur, q̃a in illa litigantes, habent immunitatem ab ijs, quæ fiunt contra eos in foro, vel pro die feſtiuali, q̃a in ipſis victimæ offerebantur, & immolabantur, & ſic dici ſolent feriæ nuptiales. Abb. vbi ſupra.

3 Quæ ſunt ſpecies feriarum?

℞. Tres. Primo dicuntur feriæ ſolemnes,

nes, ſcilicet dies feſtiuus in honorem Dei. Secundo dicuntur feriæ publicæ, ſeu ruſticæ in dictæ ad colligendos fructus tertiæ. Tertio dicuntur repentinæ, qa repentè inducuntur; vt cũ Princeps inducit ferias, propter natiuitatẽ filij, vel q a duxit vxorem. Abb.c.conquæſtus.n.8. de ferijs.

4 Quis inſtituit dies feſtiuos, vel feriatos?

℞. Deus inſtituit diem dominicam, qa in eo requieuit ab omni opere, quod patrarat, & in eo reſurrexit à mortuis; reliquas vero feſtiuitates inſtituit Eccleſia; & Principes ſæculares, ſolent inſtituere, dies feſtiuos pro natali, ſui filij, vel pro aliqua victoria; & Epiſcopi in ſuis diœceſibus, iuſtis de cauſis, præcipiunt aliquos dies celebrari.l.1. C.de ferijs.

5 Dies feſtiuus, vel feriatus, ſolet ne eſſe æqualis in omnibus diœceſibus, & ciuitatibus.

℞. Non, ſed in obſeruando dies feſtiuos, in qualibet ciuitate, debet obſeruari ritus illius ciuitatis.l.præſides.ff. de ferijs.

6 In diebus feriatis, vel feſtiuis quid poſsũt homines facere?

℞. Non poſſunt facere opera ſeruilia, niſi fuerint neceſſaria ad victum quotidianum; & poſſunt exercere artes liberales, vt ſtudere, ſcribere, & pſallere, & his ſimilia.l.1. l.diuus.ff.de ferijs c. conquęſtus. de ferijs. & ibi DD. & dixi latè lib.3.c.1.

7 Ad quem Iudicẽ ſpectat cognoſcere de obſeruatione dierum feſtiuorum?

℞. Ad Eccleſiaſticum; quia dies feſtus eſt Deo ſacratus.

8 Die Dominica, quid prohibetur hominibus facere?

℞. Mercari, litigare, iudicare, vendere, & iurare.c.1.de ferijs.

9 Eſt ne licitum diebus feſtiuis, ſtudere, vel conſulere?

℞. Si intẽtio principalis, ſit lucrari nũmos, vel ditari, non eſt licitum; ſi vero intentio principalis ſit illuminare mentem, laborare ad regendam rẽpublicam, expedire negotium alicuius litigantis, & ſecundario, ex tali ſtudio ſequatur lucrum, vel honor, eſt licitũ, & meritorium. Abb. cõcordãs opiniones. DD. in c.1. de ferijs.n.4

10 In die feſtiuo, poſſunt ne milites exercere arma, & ſuum officium?

℞. Poſſunt; quia neceſſitas cogit.c.1. de tregua, & pace.gloſ.in l.penultima. ff.de ferijs.l.omnes iudices.C.eo.tit.

11 Quibus cauſis, poteſt Epiſcopus dare licentiam, vt diebus feſtiuis ſeminetur, aretur, colligant fructus terræ, domus ædificẽtur, & agricultura exerceatur?

℞. Propter aliquam neceſſitatem, ne res pereant, vel fructus terræ tempeſtatibus minuantur, vt ſi tempus ſeminandi labatur, ſi domus ſit ædificata, & nõ cooperta, & timeatur de pluuia; & hæc omnia relinquuntur arbitrio iudicis Eccleſiaſtici.c.licet, de ferijs, & Abb.ibi.nu.7.

12 Si ſit aliqua opera pia, vt ædificium alicuius Eccleſiæ, vel monaſterij poteſt Iudex dare licentiam, vt in illa opera laboretur diebus feſtiuis?

℞. Affirmatiuè, quia ſicut poteſt dare licentiam propter neceſſitatem, ſic propter pietatem, cap. conquæſtus de ferijs.

CA-

CAPVT XI.
DE ORDINE COGNITIONVM.

1 QVID eſt ordo cognitionum? ℞. Quædam regula, quæ iudicibus datur, quo ordine debent cauſam cognoſcere, & determinate.

2 Si opponatur exceptio perēptoria, quādo debet determinari?
℞. Ante cauſam principalem, & ſentētiam diffinitiuam; quia ſi exceptio peremptoria probetur, fruſtra agitur de cauſa principali cōmiſſa, cum ipſa eliciat intentionem actoris, c. 1. de ordine cognitionum.

3 Exceptio peremptoria, poteſt opponi publicatis atteſtationibus, vel poſt ſententiam?
℞. Cum diſtinctione; ſi exceptio eſt cōpatibilis cū cauſa principali, vt ſi agaē de validitate matrimonij, & ſimul de conſanguinitate, tunc opponi poteſt publicatis atteſtationibus: ſi vero nō ſit compatibilis, cum cauſa principali, non debet admitti, ne quis inſtruatur. Abb. c. 1. eod. tit. n. 9.

4 Expoliatio, quomodo poteſt opponi?
℞. Dupliciter, ab actore petendo ſpoliationem: & à reo petēdo, quod actor ipſe eum ſpoliauit. cap. cum dilectus. eodem titu.

5 Exceptio excōmunicationis, poteſt fieri, & opponi poſt concluſionem?
℞. Poteſt, cum ſit impedimētum iuris. Abb. c. cum dilectus. n. 16.

6 Quæ eſt exceptio ſpoliationis, & quādo opponitur?
℞. Exceptio dilatoria, & opponitur ante litis conteſtationem. Ab. c. 2. n. 2. de ordine cognitionum.

7 Iudex tenetur ſtatim ad pronuntiationē incidentem, vel emergentem pronuntiare, ſuper exceptione?
℞. Aliquando poterit reſeruare pronuntiationem, vſque ad ſententiam diffinitiuam, & ſimul vtrumque determinare. Abb. vbi ſupra, nume. 11. capit. 1.

8 Si quis petat hæreditatem, & opponaē, illum eſſe illegitimum, quid debet determinari prius, articulus ſucceſſionis vel illegitimitatis?
℞. Articulus illegitimitatis, & coram Eccleſiaſtico: quia illegitimus eſt, de iure excluſus, & ſic cauſa hæreditatis eſt finita. c. tuam. eo. titu. de ordine cognitionum.

9 Spoliatus cogitur ne reſpondere ſpoliatori, ante reſtitutionem ſuam?
℞. Non; quia ſpoliatus ante omnia, eſt reſtituendus. cap. cum dilectus. eodem titulo.

10 Accuſatus, poteſt accuſare ſuum accuſatorem?
℞. Regulariter non, pendente ſua accuſatione. Abb. cap. cum dilectus. eodem titulo. num. 31.

CAPVT XII.
DE PLVRIBVS PETITIONIBVS.

1 QVID eſt plus petitio?
℞. Exactio plus, vel aliter, quā pactū fuit. l. 1. C. de plus petit.

2 Quibus modis petitur plus?
℞. quatuor. Primo, quādo petitur, ante tempus ſtatutum. Secundo, quando pe-

petitur maior quantitas. Tertio, quando petitur, in alio loco, quam in eo, in quo eſt conſtitutum ſoluere. Quarto, quando petitur, ob aliam cauſam, magis neceſſariam, vt ſi debet peti via ordinaria, & petatur via exequutiua. c. 1. de plus petitionib.

3 Qui plus petit, quam pœnam incurrit?
℞. Condemnatur in expenſis, & intereſſe, & vſque realiter ſolutæ ſint non tenetur reſpondere reus parti petenti. c. 1. eo. titu.

4 Quando plus petens, non punitur?
℞. Primo, quando actor conuictus de maiori quãtitate, ante ſententiã tranſigit cum reo, de maiori quantitate. Secundo, quãdo actor plus exigit, quã ſonat ſcriptura, ſed reus confitetur, ſe totum illud debere. Tertio, quando poſt litis conteſtationem ante ſententiam actor confitetur ſe plus petijſſe, quia tunc ipſe, ſe conuincit, & non cõ uincitur à reo. Quarto, quando actor (ſibi debentur decem) facit, vt reus faciat ſcripturã, quod ipſe dẽt viginti, tũc licet petat viginti, nõ teneẽ ad pœnã, cũ non petat doloſè, ſed de cõſenſu rei ſoluẽtis. Ab. c. conſilium, eo. tit. n. 8

5 Quando plus petens tenetur ad ſoluendã pœnam?
℞. Poſtquam fuerit conuictus, & per ſententiam condemnatus à Iudice. Abb cap. conſilium, de plus petitionibus. num. 4.

6 Si quis debet decem, & illi petantur viginti, poterit ne abſolutè negare ſe nihil debere?
℞. Non; ſed in iudicio debet confiteri decem, quæ debet, & negare non eſſe viginti, quia, qui petit viginti, & totum petit, & partem, cum decem, in viginti includantur, tanquam pars in toto. l. ſi quis cum totum. ff. de exceptione rei iudicatæ.

CAPVT XIII.
DE CAVSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS.

1 QVAE dicitur cauſa poſſeſſionis?
℞. Illa, in qua agitur, ſolum de poſſeſſione ſuſpenſo iudicio proprietatis. c. 1. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, & ibi glo.

2 Quæ dicitur cauſa proprietatis?
℞. Quando ſuſpenſo iudicio, poſſeſſionis, agitur immediate de iudicio proprietatis. c. 1. eo. tit.

3 Poſſeſſorium poteſt terminari, ſine proprietate?
℞. Poteſt finiri prius cauſa poſſeſſionis; ſed cum agitur de proprietate, ſimul tractantur. cap. ad vltimum. eodem titulo de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis.

4 Quando perditur, vel interrumpitur poſſeſſio?
℞. Quando quis excluditur à loco, vbi talia exercentur; vt excluditur à capitulo, vbi fit electio. Ab. in c. cũ Eccleſia ſub trina, eo. tit. n. 7.

5 Poſſeſſio circa quas res verſatur?
℞. Circa res corporales, & incorporales, & in vtroque acquiritur ius poſſidendi, vt circa domos, & agros, quæ ſunt iura corporalia, & circa ius præſentandi, & eligendi, quæ ſunt iura incorporalia. Ab. vbi ſup. n. 25. in c. cum Eccleſia ſub trina.

6 Poſſeſſio rerum incorporalium, quomodo retinetur?
℞. Animo. Abb. vbi ſup.

Con-

7 Conſuetudo, & poſſeſſio ex quibus actibus inducitur?

℟. Ex tribus actibus, cum ſcientia, & patientia partis contrariæ. Abb. vbi ſup. nu. 41.

8 Ad præſcribendum rem Eccleſiaſticam, quid requiritur?

℟. Bona fides, & titulus, quia eſt contra Ius. Abb. vbi ſup. n. 31. & 43.

9 In libello dēt ne exprimi actio poſſeſſionis, vel proprietatis, quam quis vult intentare?

℟. Debet neceſſario exprimi, & ſi libellus ſit generalis, & ex eo non appareat actio, quæ intentatur, Iudex ex ſuo officio debet interrogare partem, & declarare actionem, vt tollatur dubitatio. Abb. in c. paſtoralis. n. 3. eo. tit.

10 Conſuetudo vnde dicitur?

℟. Ex vſu, & ad eam inducendam non requiritur cauſa, & titulus, qui à loco ipſorum eſt vſus continuatus à maiori parte populi, vel communitatis, ſine vlla contradictione. Abb. in c. cum Eccleſia ſub trina. n. 45. eo. tit.

11 In quo differunt iudicium poſſeſſionis, & proprietatis?

℟. In eo, quod poſſeſſio habetur pro vſufructu, & poſſeſſione rerū; proprietas vero habetur pro domino directo, & ſic; qui vincit proprietatem, vincit poſſeſſionem, & fructum rei, cum de Iure debeatur domino. Abb. c. 1. eod. titu. num. 2.

12 Coram quo Iudice debet litigari iudiciū poſſeſſionis?

℟. Coram eodem Iudice, coram quo debet litigari iudicium proprietatis, quia in eadem re ſunt diuerſa iudicia, ad eundem finem tendentia. cap. 1. eodem titulo.

13 Citatio de quo Iure eſt?

℟. De Iure diuino, & naturali, quia eſt defenſio licita. Ab. c. 1. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. n. 5.

14 Iudex datus in proprietate, poteſt eſſe Iudex in poſſeſſorio?

℟. Poteſt; qa poſſeſſio intrinſecus ineſt proprietati. Ab. in cap. paſtoralis. eod. tit. num. 10.

15 Interdictum, vnde vi pro quibus rebus datur?

℟. Pro mobilibus, & immobilibus vi ablatis; & dicitur vnde vi; qa per hoc interdictum vis tollitur. l. 1. §. illud vtique ff. de vi, & vi armata, & inſtit. vi bonorum raptor. in princ.

16 Iudex, qui ſententiauit ſuper proprietate, poteſt ne ſententiare ſuper poſſeſſione?

℟. Non; quia petitorium abſoluit poſſeſſorium, & ſic functus eſt officio ſuo, ſed non è contra; imò Iudex, qui ſententiauit ſuper poſſeſſorio, poteſt ſentētiare ſuper proprietate. Ab. in c. 1. de ſequeſtr. poſſeſſione, & fructuum. n. 12.

17 Interdictum, vti poſſidetis, pro quibus rebus datur?

℟. Pro rebus immobilibus, vel pro iuribus, & conſuetudinibus ſedendi in locis, vel aliquid faciendi, in quibus aliquis moleſtatur, & datur hoc interdictum, vt quis poſſideat, veluti ante moleſtationem poſſidebat. c. licet de probationibus. Inſtit. de interdictis. §. retinendæ.

18 Si libellus cōtineat petitionem poſſeſſionis, poterit ne Iudex ſententiare in articulo proprietatis?

℟. Non; quia iudicat vltra petita. Ab. in c. paſtoralis. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis. n. 11.

19 Quādo agitur ſimul de petitorio, & poſſeſſorio, debet ne vna ſententia terminari?

℟. Affirmatiue; ſed in exequtione ſenten-

tentiæ, prius dēt exequi ſententia proprietatis, quam ſententia poſſeſſionis, tanquam magis digna. Abb. c. cum dilectus, de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, nu. 12.

20 Qui agit de iudicio proprietatis, pōt ne poſtea agere de iudicio poſſeſſionis?

℞. Affirmatiue, q̄ in iudicio proprietatis tacitè ineſt iudicium poſſeſſionis c. ad vltimum. eo. tit.

21 Si quis ſimul agat de iudicio petitorio, & poſſeſſorio, & probet poſſeſſionem, & non proprietatem; Iudex in iſto caſu, quam ſententiam debet proferre?

℞. Debet illi dare poſſeſſionem, quia probauit, & confeſtim auferre ab eo proprietatem, quia ſuccubuit, & non probauit, & ſimul cum ea poſſeſſionē; cum iudicium proprietatis, vtrumque abſoluat. c. cum Eccleſia. eo. tit.

22 Si quis intentet iudicium poſſeſſionis, & reus opponat iudicium proprietatis, eſt ne audiendus?

℞. Regulariter non, quia prius debet definiri cauſa adipiſcendæ, vel recuperandæ poſſeſſionis, & poſtea agi pōt de proprietate. Abb. in c. ad vltimum. nu. 4. eod. tit.

23 Parte non citata, poteſt ne aliqua cauſa determinari?

℞. Non, cum lex dicat, nec nos inauditis partibus, poſſumus aliquid determinare. Abb. c. 1. eod. tit. n. 5.

24 Actore non probante abſoluitur reus?

℞. Affirmatiuè, & remanet cum ſua proprietate. c. cum Eccleſia, de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, l. qui accuſare. C. de edendo.

25 Canonicus ad electionem admiſſus, à minore parte capituli, acquirit ne Ius, & poſſeſſionem eligendi?

℞. Non, niſi admittatur à maiori parte: tunc enim acq̄rit Ius, cum iuſte admittitur. Ab. in c. cū Eccleſia. n. 35. eo. tit.

26 Si vnus ſit in poſſeſſione eligendi, & alius habeat proprietatem, & nō poſſeſſionem, & vterque eligat, quam electionem, debet Iudex confirmare?

℞. Si ille, qui eſt in poſſeſſione, habet bonam fidē, confirmari debet electio facta ab eo, qui eſt in poſſeſſione, quia ille, qui habet proprietatem, non pōt ſua auctoritate priuare eum, qui habet poſſeſſionem à ſua poſſeſſione, ſed id debet facere auctoritate Iudicis ſuam proprietatem apud illum proponēdo, & citando eum, qui habet poſſeſſionē. Abb. in c. cum Eccleſia. eodem titulo. n. 53. Innoc. in c. cum dilectus. eo. tit.

27 Si quis petat aliquam rem ex vna cauſa, & ſuccumbat, poterit ne audiri ex alia cauſa?

℞. Poterit, quia ſententia lata ex vna cauſa, non præiudicat, quin iterum ex alia cauſa talis, qui ſuccubuit poſſit audiri. c. vlt. eod. titu. de cauſa poſſeſs. & propietatis.

28 Si quis fuit electus, confirmatus, & ſpoliatus, debet ne reſtitui?

℞. Si electio facta in eum, fuit bona, debet reſtitui; ſi electio fuit nulla, nō debet, q̄a confirmatio cadit ſupra electionem, quæ ſi nulla fuit à principio, nec confirmatio valuit. Abb. in c. cum ſuper n. 5. eo. tit.

29 Geſta ab inualide electo tenent ne?

℞. Tenēt ratione publici officij; q̄a error cōis, ius facit. Ab. in c. cū ſuper n. 6. eo. tit. l. Barbari⁹ Philipus. ff. de officio prętoris. quā cit. Abb. proxime cit.

30 Si reus confiteatur rē nō eſſe ſuā, & actor non probet, eſſe ſuam, quid agēdum?

℞. Reus abſoluitur; & res (ſupra quā eſt controuerſia) non datur actori, q̄a non probauit, ſed proprio Domino. Abb. vbi ſup. nu. 9.

31 Si qs agit de poſſeſſione, poteſt in diſcurſu litis agere de proprietate?

℟. Poteſt, in quocumq; ſtatu litis, relictò iudicio poſſeſſionis, dummodo nihil ſit cōcluſum in cauſa; quia ſi cōcluſum fuerit, neceſſariò ſententia ferēda eſt de poſſeſſione. c. paſtoralis. de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis.

32 Si quis agit de petitorio, & ſuccūbit, poterit agere de poſſeſſorio?

℟. Poſt ſententiā in petitorio, non debet talis audiri in poſſeſſorio; quia petitorium inducit in ſe poſſeſſoriū. Ab. c. paſtoralis. n. 24. eod. tit.

CAPVT XIIII.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM.

1 QVID eſt reſtitutio?

℟. Eſt prioris ſtatus, vel iuris integratio, videlicet, reducere cauſam in priorem ſtatum, in quo erat ante læſionem. c. 1. de reſtitut. in integrum.

2 Quotuplex eſt reſtitutio in integrum?

℟. Duplex; alia ſummaria ſine cauſæ cognitione, vel cum aliqua cauſæ cognitione; altera plenaria, factis probationibus, & finita lite, quę vocatur reſtit. in integr.

3 Quibus datur reſtitutio?

℟. Minoribus, qui nondum vigeſimū quintum annum attigerint, & Eccleſijs, & communitatibus, quæ vt minores cenſentur. c. 1. eod. tit. de reſt. in integr. & ibi glo.

4 Quando eſt reſtituendum ſpoliato?

℟. Statim ante omnia facta, tamē poſita probatione ſpoliationis, ne Iudex decipiatur. Abb. c. ſolicite, de reſt. ſpoliat. num. 5.

5 Quibus competit hæc reſtitutio?

℟. Tàm maioribus, quàm minoribus. c. 1. & 4. de reſt. in integr. & ff. eod. tit. per totum.

6 Si quis petat reſtitutionē, & opponatur illi, quod renunciauit beneficio reſtitutionis, quid agendum?

℟. Debet reſtitui non obſtante oppoſitione renuntiationis, quæ dilatoria eſſe videtur, cum nemo cenſeatur renuntiare iuri ſuo. Ab. c. ſolicite de reſt. ſpol. num. 1.

7 Violentus ſpoliator quam pœnam incurrit?

℟. Reſtituit rem cum fructibus, quos percepit, vel quos potuit facere, condemnatur in expenſis, & reſtituet integrum damnum, & Abb. in c. olim, il ſecundo, n. 3. de reſtit. ſpoliat. & c. 1. eodem titu.

8 Si quis accepit poſſeſſionem ſua auctoritate, ignorante domino, qui poſſidebat, poterit ne per ipſum dominum repelli à poſſeſſione ſine mandato Iudicis?

℟. Poterit, à domino primo vi repelli, & tali repulſo non competit interdictum de poſſidendo: quia vim vi repellere licet, tamen cum moderamine inculpatæ tutelæ. cap. olim. il 1. de reſtit. ſpoliatorum.

9 Si quis non ſpoliauit, neque ſpoliare mādauit, neq; ratam habuit ſpoliationē, & tamen poſſidet rem, poterit ne contra eum agi interdicto, vnde vi, ſi alius fecit ſpoliationem?

℟. Non, ſed res debet peti ab eo, iudicio ordinario petendo poſſeſſionem, vel proprietatem. capit. cum ad ſedem. eodem titulo, de reſtitutione ſpoliatorum.

Si

10 Si quis recipiat à ſpoliatore rem ſpoliatā ad quid tenetur?

℞. Si ſciat rem eſſe inauſam, tenetur eam reſtituere, ex interdicto; vnde vi; ſi vero neſciat eſſe inuaſam, debet ab eo peti iudicio ordinario, q̄a fraus, & dolus nemini opitulatur. cap. ſæpe, eodem titulo.

11 Spoliatus contra quem poteſt agere, contra ſpoliantem, vel contra primum, & tertium poſſidentem?

℞. Contra vtrumq; & electio non illi præiudicat, nec ſi agat contra vnum, non ob id perdit actionem agendi contra alium. Abb. c. ſæpe. n. 21. eo. tit.

12 Si quis ad reſtituendum condemnetur, & ipſe opponat paupertatem, quid agendum?

℞. Si probet nō habere vnde reſtituat, obligatur ad reſtituendū quando euenerit in cōmodiori fortuna; quia inopia impedit executionem ſententię, cum nemo ad impoſſibile obligetur. c. olim. il 2. eod. tit.

13 Petitorium, & poſſeſſoriū ſi à diuerſis petantur, quod debet prius finiri?

℞. Poſſeſſorium, & ſpoliatus reſtituit̄ in priſtinū, licet iudiciū proprietatis abſorbeat iudicium poſſeſſorium. c. ex conqueſtione. eod. tit. & Ab. ibi. n. 1.

14 Si quis petat reſtitutionem, & reus opponat de proprietate, eſt ne audiendus?

℞. Non, niſi actor conſentiat, quia de iure, prius debet terminari cauſa reſtitutionis, & actor poterit renūtiare iuri ſuo. c. 1. eod. tit.

15 Si quis faciat pactum de non agendo de poſſeſſorio, & poſtea agat, obſtabit ne ei pactum?

℞. Si factum fuit poſt ſpoliationem factum, obſtabit ei; ſi vero fuit factum ante ſpoliationem, non obſtabit; quia daretur materia delinquendi, & dolus futurus remitti non poteſt. l. ſi vnus. ff. de pactis, §. pacta. c. quemadmodum, de iure iurando, Innocent. c. ſuper hoc de renuntiationibus. glo. c. ex inſinuatione de ꝓcuratorib᷒, quæ iura allegat Abb. in c. ſollicite, de reſtitutione ſpoliatorum, nu. 16.

16 Quis propriê dicitur ſpoliatus?

℞. Ille, qui ipſo neſciente, vel vidente, & contradicente, ab ipſo vi aufertur aliqua res, vel Ius ei tollitur.

17 Si quis velit probare non feciſſe ſpolium, debet ne audiri ante reſtitutionem?

℞. Debet, quia ſi non fuit ſpolium, nō eſt danda reſtitutio. c. accepta, de reſt. ſpol. & ibi glo.

18 Si in ſpoliatione alicuius, ordo iuris fuit ſeruatus, debet ne ſeruari in reſtitutione?

℞. Affirmatiue, nam res, per quaſcūque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Abb. c. conquerente. num. 1. eodem titu.

19 In omnibus reſtitutionibus faciendis; Iudex debet ſeruare iuris ordinem?

℞. Licet omninò non debet ſeruari ordo iuris, tamen ante reſtitutionem prius probari debet iuridice ſpoliatio. cap. conquerente, de reſtitutione ſpoliator.

20 Si quis petat reſtitutionem beneficij, & opponatur illi quod non fuit canonice inſtitutus, obſtabit ne hoc ad articulum reſtitutionis finiendum?

℞. Non, quia quæſtio ſpoliationis finienda eſt ante quæſtionem proprietatis. cap. in litteris, eodem titul. & ibi Abb. num. 1.

21 Si quis petat reſtitutionem, & opponatur illi aliquod magnū crimē ab eo, à quo petit reſtitutionē, obſtabit ne illi?

℞. Non, ſed primo debet reſtitui, quia præ-

præſumitur crimen oppoſitum ab inimico, vt impediat reſtitutionem, cum inimicitia oriatur inter ſpoliantem, & ſpoliatum, c. item. eod. tit. & ibi Abb. num. 1. & 2.

22 Quãdo exceptio criminis impedit actionem, petendi reſtitutionem?

℞. Cum diſtinctione; ſi crimen inhabilitat perſonam ad agendum (vt obiectio excommunicationis) tunc impedit actionem petendi reſtitutionem; ſi vero crimen nõ inhabilitat perſonam ad agendum, tunc non impedit. Ab. c. item, eo. tit. n. 9.

23 Poſſeſſor bonæfidei, debet ne reſtituere cum fructibus, vel ſine fructibus?

℞. Si habeat bonam fidem ex aliquo titulo etiam colorato, vel ſit ſucceſſor alterius, debet reſtituere rem ſine fructibus; quia per bonam fidem eos facit ſuos: ſed à die, in quo poſitus eſt in mala fide p litis conteſtationẽ, tenetur reſtituere rem, & fructus. Ab. c. grauis. de reſt. ſpol. n. 6. & 7.

24 Si quis ſit poſſeſſor malæfidei, & poſtea habet bonam fidem, tenetur reſtituere rem cum fructibus?

℞. Non, nec fructus perceptos tempore bonæfidei, vt ſi quis habeat agrum cum mala fide, & hæres eius interim cum bona fide, hæres non tenetur reſtituere fructus, quos in illa bona fide percepit. Ab. c. grauis n. 10. eo. tit.

25 Si quis Prælatus poſſidet agrum mala fide, & ſucceſſor in prælaria habeat bonam fidem, poterit ne præſcribere?

℞. Poterit, quia non fuit ſucceſſor malæ fidei, ſed prælatiæ, & illius rei. Ab. vbi ſup. n. 10.

26 Latro, vel Prædo quomodo poteſt petere reſtitutionem rei furtiuæ cum ſua non ſit?

℞. Licet res furata ſua non ſit, tamen habet poſſeſſionem, eius rei, & poteſt petere reſtitutionẽ poſſeſſionis à ſpoliante, niſi ſpolians ſit dominus rei, tũc enim ſpolians nõ dicitur ſpoliare aliũ, ſed recuperare propriam rem, quam amiſit. Abb. c. in litteris, eodem tit. num. 9.

CAPVT XV.

DE DOLO, ET CONTVMACIA, ETC.

1 QVIS dicitur contumax?

℞. Ille, qui legitimẽ citatus intra terminum ſibi præfixũ non comparet corã Iudice, vel legitimè non ſe excuſat. l. contumacia, ff. de re iudicata. c. cum dilecti. eo. tit.

2 Vnde dicitur contumax?

℞. A contemnendo, quia ex contemptu non comparet in iudicio. Iſidor. in Ethimolog.

3 Quotuplex eſt contumacia?

℞. Duplex: vera, cum quis reſpondet, ſe nolle comparere corã Iudice; ficta, cum quis latitat, vel citatus nihil reſpondet, & etiam non comparet. gloſ. in clem. vnica, de dolo, & contumac.

4 Iudex ſi procedat contra aliquem ſine indicijs, vel ſine infamia, ſi poſtea abſoluat eum, ad quid tenetur?

℞. Ad ſoluendas expenſas tali proſequuto, quia cõtra Ius fuit talis proſequutus. Abb. in c. cum dilecti filij, de dolo, & cont. nu. 17.

5 Contumacia in quibus caſibus cõmittiẽ?

℞. In pluribus. Primo in non veniẽdo. Secundo in non reſpondendo. Tertio in latendo. Quarto in fugiendo. Quinto in procurando vi, vel fraude ne veniat

niat citatio. Sexto in non reſtituendo. Septimo in nō emēdādo delicto poſtquam eſt monitus. Octauò in non exhibendo proceſſum, vel ſcripturam. Goffr. in ſum. ſ. excommunicatio, de ſententia excommunicationis.

6 Qui comparet, & diſcedit ſine licentia, dicitur ne contumax?

℟. Affirmatiuè; quia idem damnum facit, ac ſi non comparuiſſet. Abb. in c. pro ut, de dolo, & contum. nu. 2.

7 Semel cōtumax, quam cautionem debet præſtare?

℟. Sufficientem ſecundum litis qualitatem. Ab. vbi ſup. n. 10.

8 Dolus poteſt eſſe ſine culpa?

℟. Non, ſed poteſt eſſe cum lata culpa, vt quando ſtudioſè machinatur aliquem decipere, & poteſt eſſe cū culpa leui, quæ dicitur negligentia, propter quam alteri fecit damnū, & poteſt eſſe cum leuiſſima culpa, vt quādo potuit prouidere, & non prouidit caſum venturum. Hoſtienſ. in ſumm. de dolo, & contumacia.

9 Quis dicitur doloſus?

℟. Ille, qui per fraudem fugit iudiciū, vel in lite facit dolum ad peruertendā, vel dilatandam iuſtitiam.

10 Quotuplex eſt dolus?

℟. Duplex: malus, & bonus: malus eſt calliditas, fallacia, aut machinatio ad fallendum alterum: bonus, eſt quędam aſtutia, vel calliditas ad bonum finem, puta contra latronem, vel hoſtem publicum, vel ad aperiendam veritatem, vt Salamon fecit cum voluit diuidere infantem. Hoſtienſ. in ſum. eodem titulo. l. 1. ff. de dolo malo. c. afferte mihi gladiū, de præſumptionibus. c. vtilem. 22. q. 2. & c. de dolo malo, ibi in principio tituli.

11 Quis debet probare dolum?

℟. Ille, qui opponit. l. quoties. ff. de probationibus. & Ab. in c. aduerſario, de exceptionib. n. 8.

12 Quis dicitur doli capax?

℟. Proximus pubertati: vt vir cum habet vndecim annos, & dimidium. l. Pupillum. ff. de reg. iur. c. omnes vtriuſq; ſexus, de pęnit & remiſs.

13 Dolus quomodo probatur?

℟. Ex coniecturis, ex verbis, & actionibus. Abb. c. aduerſario de exceptionibus, num. 8.

14 Dolus, & fraus debent alicui prodeſſe?

℟. Non, imò obeſſe. c. ex literis. de dolo, & contum.

15 Ad citationem faciendam requiritur neceſſariò, vt quis ſit ſcriba?

℟. Non, ſed poteſt Iudex dare authoritatem priuatæ perſonæ, & etiam ipſi parti contrariæ, vt faciat citationem, & talis à Iudice ſic habilitatus, poteſt facere citationem; ratio eſt, quia citatio non eſt publica ſcriptura, quę neceſſario debet fieri à Notario, vel ſcriba approbato, ſed talis citatio, eſt melius, vt fiat à Notario. Abb. in c. cū dilecti, eo. tit. n. 6.

16 Citatio arctata, & impoſſibilis, ligat ne citatum, vt faciat contumaciam?

℟. Non puta, ſi quis diſtat per triginta leucas, & citetur cōparere intra duos dies, ſi non compareat non eſt contumax, neq; condemnatur, quia ad impoſſibile nemo obligatur. Abb. in c. cū dilecti filij, de dolo, & contum. n. 20.

17 Caſus fortuitus quid eſt?

℟. Ille, qui non eſt in manu hominis prouidere, vt pluuia repentina, tempeſtas maris, & latronum incurſus. l. quæ fortuitis. C. de pignoratitia actione.

18 Citatio ſufficit ne fieri in domo?

℟. Si nō appareat ille, qui citatur, ſufficit, & talis erit vere contumax. c. cau ſam,

ſam, de dolo, & contum. & ibi gl.

19 Quando dicitur aliquis non poſſe reperiri perſonaliter ad effectum citandi?

℞. Quando eſt extra prouinciam, vel ſe aliò confert, & occultat tunc ſi de hoc conſtat, poteſt citari in domo. Abb. in c. cauſam de dolo, & contumacia. nu. 5. & 6.

20 Requiritur ne ad citationem peremptoriam, vt in ea fiat diuiſio trium terminorum?

℞. Non, ſufficit, vt dicat te peremptoriæ citamus, vſque ad diffinitiuam incluſiue. Abb. in c. cum dilecti. nu. 5. eodem titu.

21 Si quis non inueniatur in ſua domo, vbi debet citari?

℞. In Eccleſia debent figi tres citationes, & vltima peremptoria, & poſtea procedi in cauſam. c. vlt. eod. tit.

22 Reus, qui non comparet, vel non obedit mandato iudicis, intra quod tempus auditur?

℞. Intra annum cautione de ſtando iuri, quæ cautio datur ad euitandum, ne iterum ſit contumax. Abb. c. 1. eodem titu. num. 1.

23 Si contumax probauerit iuſtum impedimentum, debet ne condemnari in expenſis?

℞. Non, quia impedito iuſtê non currit præſcriptio, nec pœna. Abb. in cap. querelam, de procuratoribus, n. 3. c. cũ dilecti filij, eo. tit.

24 Citatus impeditus quid tenetur facere, vt ſe excuſet à pœna?

℞. Docere Iudicem per nuntium iuſtum impedimentum, faciendo informationem, vel teſtimonium medicorum. Abb. vbi ſup. n. 4.

25 Quod erit iuſtum impedimentum ad nõ comparendum coram Iudice, ſi quis legitimê citetur?

℞. Infirmitas grauis, pluuia magna, fluminis impetus, bellum, periculum latronum, & omnis cauſa, quæ de ſua natura poteſt periculũ vitæ ferre. c. querelam, de Procuratoribus. n. 5.

26 Impeditus quãdo tenetur cõparere per ſe, vel per procuratorem?

℞. Tàm actor, quàm reus, tàm in cauſa ardua, quã in leui, tàm in impedimẽto longo, vel breui, tàm in iuſto impedimẽto, quàm in iniuſto tenetur intra terminum ſibi aſſignatum, Procuratorẽ inſtituere. Ab. in c. cum dilecti filij. n. 13. de dolo, & contum.

27 Si quis non inueniat procuratorem, vel nolit acceptare eius mandatum, & ipſe ſit impeditus, in iſto caſu erit ne contumax?

℞. Non; & Iudex tenebitur illi dare procuratorẽ ex ſuo officio, & ſupplere eius neceſſitatem; inſt. de mandato. §. recte, & Abb. in c. cum dilecti. de dolo, & contum. n. 14.

28 Si quis citetur, & mandet excuſatorẽ docentem de ſuo impedimento, habebitur ne, vt contumax?

℞. Affirmatiuê, quia ſicut mandauit excuſatorem, potuit mandare procuratorem ad ſe defendendum, & ideo condẽnatur in expenſis, quia non mãdauit perſonam vtilem. Abb. in c. vlt. de dolo, & contum. n. 8. & c. querelam n. 4. de procurat.

29 Vbi ius actoris factum eſt deterius per cõtumaciam rei debet ne pęna exigi a reo contumace?

℞. De Iure canonico non ſi intra annum compareat, & ſtet iuri. c. 1. de dolo, & contumacia, & ibi Abb. n. 1.

30 Quæ ſunt pœnæ, quæ imponuntur contumacibus à Iure?

℞. Aliquando mulctantur pecunia; aliquando pignus ab eo capitur, aliquan-

quando incarceratur, & excõmunican
tur, tandem pœnæ relinquuntur arbi-
trio Iudicis. gl. 1. in c. 1. eod. tit. in ver-
bo, mulcties.

31 Partes tenentur habere procuratorem?
℞. Si abſint à loco litis tenentur relin-
quere eum, aliàs erunt contumaces.
Abb. in c. cauſam, de dolo, & contu-
mac. num. 2.

32 In criminalibus admittitur ne procu-
rator?
℞. Non quando eſt imponenda pœna
corporis, & ſi reus mittat procurato-
rem, habetur pro contumace. Abb. c.
veritatis. eod. tit. n. 20.

33 Poteſt res, de qua litigat, ſequeſtrari pro-
pter ſolam contumaciam?
℞. Affirmatiuè, & reus condemnati in
expenſis ab actore legitimè factis. c.
ex litteris eod. tit. & Abb. ibi n. 1.

34 Expenſæ ſunt ne taxandæ à tempore ci-
tationis, vel à tempore contumaciæ?
℞. Expenſæ proceſſales à tempore cita
tionis; perſonales vero à tempore cõ-
tumaciæ, detrahendo expenſas, quas
talis debebat domui ſuæ facere; ratio
eſt, quia actor tunc incipit expecta-
re quando reus incipit eſſe contu-
max. Abb. in c. cum dilecti, de dolo, &
contu. nu. vlt.

35 Condemnatus in expenſis generaliter, de
quibus expenſis intelligitur?
℞. De expenſis neceſſarijs, moderatis,
& vtilibus, & taxantur arbitrio iudicis
ſecundum cauſæ qualitatem. glo. in c.
finem, in verbo expẽſas, de dolo, &
contum. & Abb. ibi. n. 28.

36 Condemnatio de expenſis fit ne in cri-
minalibus?
℞. Affirmatiuè, ſi ſit contumacia in cõ-
parendo. Abb. in cap. finem, eodem ti-
tulo, num. 24.

37 Sententia lata in beneficiali contra con-
tumacem, tranſit ne in rem iudicatam?
℞. Non, quia contumax eſt indefen-
ſus; & ſic comparẽdo, & moram pur-
gando, debet audiri. Abb. c. cum olim.
de dolo, & contu. n. 1.

38 Actore contumace poſſunt ne recipi te-
ſtes, & ferri ſententia?
℞. Affirmatiue, etiam lite non conte-
ſtata ad petitionem tamen rei. c. cau-
ſam, de dolo, & contu.

39 Qui non poteſt ſoluere expenſas propter
paupertatem, qua pœna debet puniri?
℞. Pœna corporis arbitrio Iudicis im-
ponenda. c. finem. eod. tit.

40 Eſt ne citandus contumax ad cõdemna-
tionem expenſarum?
℞. Non. Abb. in cap. finem, de dolo, &
contum. nu. 17.

41 Sub condemnatione generali expenſa-
rum intelliguntur expenſæ perſonales
factæ à parte cõtraria, vt victus, & ve-
ſtitus, vel dãna paſſa ab actore ratione
contumaciæ rei?
℞. Niſi in tali condemnatione Iudex
expreſſe dicat, quod condemnat con-
tumacem in expenſis proceſſalibus,
pſonalibus, & in dãnis, à parte paſſis.

42 Quando Iudex debet concedere vnam ci
tationem peremptoriam, & non tres?
℞. Quando citãdus eſt de longinquo,
& in citatione facienda debent fieri
magnæ expenſæ. Abb. c. cum dilecti,
eo. tit. num. 5.

43 Si actor fundauit actionem ſuam, & reus
ſic opponat exceptionem perempto-
riam, vel dilatoriam, ſi eam in continẽ-
ti non probet, qua pœna punitur?
℞. Condemnatur in expenſis, non ex-
pectata diffinitiua ſententia. c. finem
litibus. de dolo, & contumac. & Abb.
ibi. num. 10.

44 Si procedatur per viam inquiſitionis cõ-
tra contumacem, ſententia poteſt ne
fer-

ferri lite non conteſtata?

℞. Affirmatiuè, non ſolum ſententia, ſed etiam executio ſentētiæ poteſt fieri, & priuatio beneficij, quia hoc fit in pœnam cōtumaciæ. c. veritatis. de dolo, & contum.

45 In qua cauſa Iudex pōt cōmittere citationē ex officio ſuo?

℞. Solum in cauſa criminali, ſed non in ciuili; ratio eſt, quia in ciuili debet fieri ſolum ad inſtantiam partis cuius intereſt, & Iudex non debet ſumere officium partis, ne det occaſionem recuſationi. tenet Abbas in c. veritatis iſto titu. num. 5.

46 Iudex poteſt reſeruare ſibi condemnationem expenſarum, ſicut taxationem?

℞. Poteſt; ratio eſt, quia vtrumque cadit ſub poteſtate Iudicis; vt habetur in l. aſſe. ff. de hæredibus inſtituendis, quam allegat Abb. in c. 1. nu. 22. de ſequeſtr. poſſeſ. & fruct.

47 Confeſſio, & contumacia Prælati, & capituli nocet ne Eccleſiæ?

℞. Affirmatiue, quamuis Eccleſiæ competit remedium reſtitutionis. Ab. in cap. 1. de dolo, & contumacia, num. vlt.

CAPVT XVI.

DE EO QVI MITTITVR IN POSSESSIONEM CAVSA REI SERVANDAE.

1 QVID eſt poſſeſſio?

℞. Corporalis detentio corporis, & animi iuris adminiculo concurrente, Azo. C. de acquirenda, & retinenda poſſeſſione, Hoſt. in ſum. de cauſa poſſeſſionis. n. 1.

2 Quotuplex eſt poſſeſſio?

℞. Triplex; alia iuris tantum, alia facti tantum, alia iuris, & facti ſimul. c. cum noſtris. de conceſſione prębendę. l. 1. C. de acquirenda poſſeſ. & ibi gl.

3 Iudicium poſſeſſionis quotuplex eſt?

℞. Triplex. Primo pro poſſeſſione adipiſcendæ. Secundo pro poſſeſſione retinendæ. Tertio pro poſſeſſione recuperandæ. c. paſtoralis, de cauſa poſſeſſ. & propr. & inſt. de interdict. §. ſequēs.

4 Quando dicit quis poſſidere naturaliter?

℞. Quando eſt ipſe homo in re, vel in parte eius, vel videt rem, Azo. in ſum. C. de acquirenda, & retinenda poſſeſſ.

5 Quando dicitur quis poſſidere ciuiliter?

℞. Quando non eſt in re, neque in parte rei, neque videt rem. Azo. vbi ſup.

6 Quando dicitur quis poſſidere clam?

℞. Quando poſſidet occulte, abſente domino.

7 Quando dicitur quis poſſidere vi?

℞. Quando violenter, vi armorum, q̄s contra voluntatem alterius poſſidet.

8 Quando dicitur quis poſſidere cauſa rei ſeruandę?

℞. Quando contendiſti, talem fundū eſſe tuum, & probaſti, & Iudex per executorem ſuum, mittit te in poſſeſſionem, & facit verum poſſeſſorem l. prętoris. ff. de dam. infect. & c. 1. de eo, qui mittitur in poſſeſſion.

9 Primum, & ſecundum decretum in cauſa poſſeſſionis quid ſunt?

℞. Sententiæ interlocutoriæ, quæ reuocari poſſunt ex cauſa. Abb. c. 1. eod. titu. num. 10.

10 Ad interponendum primum decretum, ſufficit ne contumacia?

℞. Non; ſed requiritur trina citatio cū con-

contumacia. Abb. c. fi. eo. tit. n. 11.

11 Sufficit ne citatio in domo ad procedendum ad ſententiam diffinitiuam?

℞. Si talis non malitioſè abſit domo, nõ valet ad ſententiam diffinitiuã, neque ad venditionem bonorum faciendã, neq; ad excõmunicationẽ, ad tollendã poſſeſſionem; q̃a in his requirit̃ vera contumacia. Abb. vbi ſup. n. 14.

12 Si quis ſit abſens, & non relinquat procuratorem, poterit quis cõtra illum procedere tanquam contra contumacem?

℞. Poterit; quia quilibet tenetur dare procuratorẽ, qui illum defendat, aliàs procedetur contra ipſum, cum præſumatur quod ex dolo hoc faciat. cap. fi. eodem titu. de eo, qui mittitur in poſſeſſionem.

13 Si quis ſit contumax per annum, & ob cõtumaciam amittat poſſeſſionem, poterit tranſacto anno illam recuperare?

℞. Non, quia in tempore vnius anni alter efficitur verus poſſeſſor. c. 1. de eo, qui mittitur in poſſ. &c.

14 Si quis obtulit cautionem iudicibus, vel alteri eorum, intra annum poterit recuperare ſuam poſſeſſionem?

℞. Poterit, cum nõ ſtet per ipſum quo minus det cautionem cum non poſſit habere copiã iudicis. c. cum ſit, eo. tit.

15 Si quis paſſus ſit expulſionem à ſua poſſeſſione, & allegat ſe contumacem nõ fuiſſe, debet ne audiri?

℞. Debet, & etiam reſtitui in priſtinũ ſtatum, data cautione de principali, & expenſis. c. cum veniſſent, eo. tit.

16 Si per ſententiam iudicis ex primo decreto iuſtum fuerit, vt quis in poſſeſſionẽ reducatur, & reus non dedit illi talem poſſeſſionem; finito anno habebitur iſte pro uero poſſeſſore?

℞. Dixi lib. 8. c. 29. de ſententia, & re iudicata, nume. 39.

CAPVT XVII.

VT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETVR.

1 QVANDO dicitur lis pendere ſuper aliqua re?

℞. Eo tempore, quando lis nõ eſt ſententiata. Clem. 2. vt lite pendente, & ibi gloſ. Hoſt. eod. titu. num. 1. in ſumma.

2 Lite pendẽte dẽt auferri alicui poſſeſſio?

℞. Non. c. 1. vt lite pend. & ibi glo.

3 Si lite pendente quis obtineat priuilegiũ à Principe contra poſſeſſorem debet ne executioni mandari?

℞. Nõ, quia tale priuilegium cenſetur ſubreptitium. c. 1. vt lite pend. &c. & ibi Abb. num. 1.

4 Si quis acquirat priuilegium à Principe lite pendente, debet ne ſententiari lis ſecundum tale priuilegium?

℞. Non, niſi priuilegium faciat mentionem de litis pendentia. cap. final. eodem titulo.

5 Cauſa ſententiata, appellatione pendente, debet ne aliquid innouari?

℞. Non, neque contra tempus conceſſum ad appellandum aliquid debet innouari, quia illa ſententia poterit reuocari. Abb. cap. laudabilem, eod. titu. num. 6.

6 Accuſatus de adulterio ad ſeparationem tantum thori, debet ne lite pendente ſeparari?

℞. Non, quia non dẽt priuari ſua poſſeſſione, pendente lite. Abb. c. laudabilem. vbi ſup. nu. 1.

7 Quam pœnã incurret, qui vendit, & emit

rem litigioſam?

℞. Si ignorantia eos non excuſet, ſed ſcientes emptor, & venditor rem eſſe litigioſam vendat emptor perdit pretiũ; venditor vero perdit tantam quantitatem, quanti valebat res litigioſa, & hæc pœna applicatur fiſco, contractus reſcinditur, & res litigioſa exiſtat in litigio, ſicut prius. l. cenſemus. C. de litigioſis. Abb. in cap. Eccleſia. vt lite pendente. n. 9.

8 Cõſors litis, põt ne admitti lite pendẽte?

℞. Conſors litis poteſt admitti pendente lite poſt conteſtationem litis, & in quocunq; ſtatu litis, & ingreditur de iure tertij, ſed cęteræ partes gaudent terminis conceſſis tertio oppoſitori. tenet Abb. in cap. cum dilecti, de dolo, & contumacia, num. 9.

CAPVT XVIII.

DE SEQVESTRATIONE POSSESSIONIS ET FRVCTVVM.

1 QVID eſt ſequeſtratio?

℞. Separatio rei, de qua agiť, vt ſit in cuſtodia, & detur obtinenti victoria: glo. in l. vnica, verbo, ſequeſtrationis, C. de prohibita ſequeſtratione pecuniæ.

2 Poſſeſſio rei ſequeſtratę penes quem ſtat?

℞. Eſt depoſitata pęnes ſequeſtrum, vt detur cum fructibus parti ex iuſtitia obtinenti victoriam. Abb. in cap. 2. de ſequeſtr. poſſ & fruct. n. 11.

3 Quotuplex eſt ſequeſtratio?

℞. Duplex; alia poſſeſſionis, alia fructuum.

4 Si qs mittatur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, & diſſipat fructus, quid faciendum?

℞. Sequeſtrantur fructus. c. dilectus, de ſequeſtr. poſſ. & fruct.

5 Qui mittiť in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ, facit ne fructus ſuos?

℞. Intra annum, non, quia ſi intra annum aduerſarius recuperat poſſeſſionem, debent illi reſtitui; at vero tranſacto anno facit fructus ſuos. gl. in c. dilectus. de ſequeſtr. poſſ. & fructuum.

6 Quando diciť quis delapidare fructus?

℞. Quando diſſipat, & publice depopulať, non vero quando poſſeſſor vtitur fructibus, ſicut prius vtebať. Cardin. c. fi. de ſequeſtr. poſſ. & fructuum, quẽ refert Ab. eo. c. fi. de ſequeſtr. n. 8.

7 Quibus cauſis fit ſequeſtratio?

℞. Prima volũtate partiũ, vt lite finita deť obtinẽti victoriã. Secũda ex neceſſitate, ne perſona, quæ habet rem mobilẽ, vel fructus, vel pecunias, fugiat. Tertia ne fructus depopulenť, vel res immobilis pereat. Quarta ꝓpter cõtumaciã alicuius partis. Quinta cũ ſeru' proclamat libertatem, talis depoſitať. Sexta cũ appellať ab executore, res depoſitať. Septima cũ vxor timet de ſęuitia viri, vt caueať, & conſulať vitę eius. Octaua ne perdať cõmoditas, vel beneficiũ vendendi, res depoſitať. Goffr. in ſum. de ſequeſtr. Clem. vnica, eo. tit. Abb. in c. 2. eod. tit. n. 7. & 16. Hoſt. in ſum. eod. tit. n. 4. allegans plura iura.

8 Pendente lite datur ne ſequeſtratio?

℞. Regulariter eſt ꝓhibita; qa lite pendente dẽt pro poſſeſſore ꝓſumi, & non ꝓhibendũ eſt poſſeſſori, ne re ſua vtať c. ex literis, de probationib. Ab. c. dilectus de ſequeſtr. poſſ. & fructuũ, n. 16.

9 Quo tempore poteſt peti ſequeſtratio?

℞. Triplici. Primo pendente negotio prin-

principali ante ſententiam. Secundo poſt ſententiam pendente appellatione. Tertio, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam. Abb. n. 16. in c. dilectus. iſto tit.

10 Quando datur ſequeſtrum?

℟. Quando timetur ne quis habet rē, eam depopulet, vel poſtea non ſit, vnde ſoluat. gl. in c. 2. de ſequeſtr. poſſ. & ibi Abb. n. 7.

11 Quid requiritur, vt ſequeſtrum reuocetur?

℟. Vt cautio ſecura, & ſufficiens, offeratur, & expenſæ factæ ſoluantur vſq; ad diem datæ cautionis: & tūc ſequeſtrum propter ſcandalum tollitur. c. 1. de ſequeſtr. poſſ. & fructuum.

12 Expenſæ factæ pro conſeruatione, & cuſtodia fructuum, debent ne deduci?

℟. Debent deduci, & congruum ſalarium, & expenſæ, venditiones, & locationes neceſſariæ, ſoluunturq; ab eo, q debet percipere fructus cum facti fuerint in eius vtilitatem taxatione à Iudice facta. c. dilectus. eo. tit. & ibi gl. in verbo, diſtrahunt.

13 Sequeſtratio poteſt ne fieri ab ordinario?

℟. Poteſt, & à delegato, ſi pars appellat à ſententia cōtra eum lata, & probet quod dilapidet fructus, vel non habeat vnde ſoluat. Abb. in c. dilectus. eod. tit. n. 21.

14 Sequeſtratio per quem Iudicē debet fieri, per Iudicem à quo, vel ad quem?

℟. Per Iudicem à quo, qui dedit ſentētiam primam, licet poſtea recurratur ad Iudicem ad quem, vt eā tollat. Ab. in c. fi. n. 11. eo. tit.

15 Si Eccleſia ſit ſequeſtrata, & habeat ius præſentādi, poterit ne præſentare, qui habet ſequeſtrum, vel ille, qui prætendit ſuum eſſe Ius patronatus?

℟. Neuter, vſq; finiatur lis. gl. verb. beneficium. clem. vnicā, de ſequeſtr. poſſeſſ. & fructuum.

16 Si reus intra annum recuperat poſſeſſionem à ſe ablatam, fructus debent ne ei reſtitui?

℟. Debent, deductis prius expenſis factis in ſequeſtro, tanquam æs alienum. c. dilectus. eod. titu. ibi gloſs. verbo, diſtrahunt.

CAPVT XIX.
DE CONFESSIS.

1 QVID eſt confeſſio?

℟. Illa reſpōſio, quam reus facit ſollemniter coram Iudice de crimine, de quo quæritur.

2 Quotuplex eſt confeſſio?

℟. Duplex. Prima ſacramentalis in foro interiori, & ſacramento pęnitentię. Secūda iudicialis, in foro exteriori corā Iudice ſęculari, vel eccleſiaſtico. Syluest. de cōfeſſ. nō ſacramentali, p. 1. n. 1.

3 Confeſſio, quæ probatio eſt?

℟. Eſt abſolute inter omnes probationes præcipua. DD. in c. cum ſuper, de cōfeſſis, quia confeſſus in Iure habetur pro conuicto. l. vnica, & ibi gloſ. C. de confeſſis.

4 Per ſolam confeſſionem poteſt ne q̄s puniri pęna ordinaria?

℟. Poteſt abſq; alia probatione, licet cū confeſſis volūtariē mitius ſit agendū, q̄a, qui confiteē ſuū delictū. & petit veniā videtur habere volūtatem ſe emendādi DD. in c. cū ſuper, de confeſſis. & Ab. ī c. at ſi clerici, de iud. n. 8.

5 Confeſſio poteſt ne acceptari pro parte, & pro parte negari?

℟. Affirmatiuè. Abb.c.præterea,il 2. de tranſactionibus.n.1.

6 Interrogationes,articula,& oppoſitiones quando poſſunt fieri à fiſco?

℟. Ante,& poſt litem conteſtatã. Abb. in c.ex parte, de confeſſis. n.5.

7 Confeſſio facta ante litis conteſtationẽ valetne?

℟. Licet receptio teſtium non valeat, confeſſio vero ante litis conteſtationẽ valet; quia pars aduerſa in confeſſione nihil,vel parum debet agere,& quſque ſe præiudicat in confeſſione;at vero in receptione teſtium, pars aduerſa multum debet agere, Abb. in cap.at ſi clerici,de iud.n.5.

8 Quot ſunt confeſſiones, quæ in foro exteriori damnant reum?

℟. Plures. Prima,quæ fit coram Iudice competenti,Secunda, quæ incidenter fit coram Iudice competenti. Tertia, quæ fit coram Iudice incompetenti. Quarta,quę fit extraiudicialiter.Quinta,quæ fit calore iracũdiæ, Sexta,quæ fit in tormentis.Septima,confeſſio inducta per contumaciam.Octaua,confeſſio erronea. Ab.in cap.at ſi clerici, de iudic.

9 Quando cõfitens corã Iudice tenetur reſponſionibus criminoſis,& interrogationibus,à fiſco factis reſpondere?

℟. Quando talis eſt infamatus de illo delicto,vel ſunt cõtra eum indicia,vel accuſatio partis, quia tunc iudicium directe contra eum agitur, Ab.c.cum ſuper,de confeſſis, n.18.

10 Quæ eſt confeſſio facta coram Iudice competenti?

℟. Illa,quam clericus facit coram ſuo Epiſcopo,& laicus coram ſuo Iudice temporali;& quam quiſque facit corã Iudice ſub cuius iuriſdictione eſt.

11 Cõfeſſio facta in vno iudicio, præiudicat ne in alio?

℟. Si Iudex ſit competẽs,præiudicat; & reus tenetur ſtare primis dictis cum iuridicè confeſſus fuerit. Abb.vbi ſupra.num.5.

12 Quæ eſt confeſſio incidenter facta?

℟. Quando aliquis reus interrogatus, an occiderit Petrum dicat ſe percuſſiſſe Ioannem,de quo ei nihil interrogabatur, & incidenter confitetur delictũ de quo non erat accuſatus. Abb. c.cũ ſuper de confeſ.n.11.

13 Cõfeſſio incidẽter facta,eſt ne punibilis?

℟. Licet in illo proceſſu non ſit punibilis,tamen poteſt fieri nouus proceſſus,& puniri,ſed debet iterum interrogari iuridice.tenet Ab.in c.cum ſuper eod. tit. nu.12.

14 Si quis non directe,ſed incidenter confiteatur crimen ſuum, qua pœna poteſt puniri?

℟. Pœna ordinaria.Ab.c.cum ſuper.de confeſſis.nu.1.

15 Quæ eſt confeſſio, quæ fit coram Iudice incompetenti?

℟. Quando clericus confitetur coram laico,vel laicus coram Eccleſiaſtico. Abb. c.cum ſuper,eo.tit.n.5.

16 Confeſſio facta coram Iudice incõpetenti,quam vim habet?

℟. Facit aliquod indicium,ſed nõ ſufficit ad cõdemnationem. Ab.c.at ſi clerici.de iud.n.1.& 5.

17 Quotuplex eſt confeſſio extraiudicialis?

℟. Duplex. Prima,quando quis corã ipſa parte contraria,& teſtibus confitetur debitum, & hæc plurimum præiudicat, & eſt quaſi plena probatio. Secundo, quando quis publice ſe laudat commiſiſſe tale delictum. Abb. vbi ſupra.

18 Confeſſio publicè facta de delicto, quid operatur?

℟. Si

℞. Si commiſit tale delictum, facit magnum indicium contra ſe; ſi vero non commiſit tale delictum, poteſt puniri non pœna ordinaria, ſed quaſi, qui gloriatur de delicto. Abb. c. cum ſuper de confeſſis. n. 15. & c. quam ſit, de exceſſib. Prælat. Innoc. ibi.

19 Confeſſio extraiudicialis valet ne?

℞. Si ſit ſpontanea, dat magnũ indiciũ contra confitentem. Abb. in c. at ſi clerici. eod. tit. n. 18.

20 Quæ eſt confeſſio facta calore iracũdiæ?

℞. Quando quis incenſus ira, & veluti extra ſe, ſicut ebrius loquitur, vt ſi dicat, verbi gratia ego interfeci patrem tuum, vel ſimilia. Abb. c. at ſi clerici, de iud. n. 15.

21 Talis confeſſio valet ne facta calore iracundiæ?

℞. Nõ, tanquã facta ab homine ebrio, niſi poſtea finito furore idẽ dicat Ab. vbi ſupra.

22 Quæ eſt confeſſio, quæ fit in tormentis?

℞. Quando aliquis in tortura ſuſpenſus confitetur aliquod delictum, etiã ſi nondum denudatus fuerit. Abb. vbi ſup. c. vlt. eo. tit. n. 11.

23 Confeſſio facta in tormentis valet ne?

℞. Non, niſi tranſacto ſpatio viginti quatuor horarũ, ratificetur; abſq; metu tormentorum coram Iudice, & teſtibus. Abbas c. olim ex litteris, nu. 8. de reſcriptis.

24 Confeſſio minoris in tormentis extorta, valet ne ſine auctoritate tutoris?

℞. Si minor ratificet poſt viginti quatuor horas, & tutor fuit præſens ad interrogationes factas ante torturã, valet, quo ad indaginem veritatis; non quo ad ſolemnitatem iudicij. l. 1. ff. de quæſtionibus. c. ſi res. 14. q. 6. quæ citat Ab. in c. vlt. de confeſ. n. 9.

25 Confeſſio facta metu valet ne?

℞. Non, ſiue ſit metu carceris, ſiue minarum, ſiue tormentorum; valebit vero ſi finito metu perſeuerat in confeſſione coram Iudice, & teſtibus. Ab. in c. ex parte, de confeſ. n. 11. & 12.

26 Quæ eſt cõfeſſio inducta per cõtumaciã?

℞. Quando reus fuit citatus, & non cõparet, & fuit vocatus per publica edicta, & per Iudicem condemnatus, tanquam ſi fuiſſet confeſſus tale delictũ. Ab. c. 1. de iud. n. 25. qui allegat glo. in c. cũ contumacia, de hæreticis, in 6.

27 Confeſſio facta per cõtumaciam infamat ne confitentem?

℞. Non, cum pars ſuo ore non confiteatur delictum, & dicitur confeſſio ficta. Abb. c. at ſi clerici, de iud. n. 28. allegans l. eius, qui dilatorem. ff. de iure fiſci.

28 Quæ eſt confeſſio erronea?

℞. Illa, quã aliquis facit errando in facto, vel in Iure, vt ſi quis exiſtimat ſe interfeciſſe Petrum inter dimicandũ; & Petrus nõ fuit interfectus, vel ſi qs ruſticus neſciat priuilegium Eccleſiæ, & ſe intromittat illuc, & ſubito, vt ſciuit priuilegium reliquit locum Eccleſiæ liberũ, & confiteatur hoc; tunc talis confeſſio eſt facta errore iuris. gl. in c. vlt. de confeſſis.

29 Si quis per errorem facti confiteatur contra ſe, vel ſuam Eccleſiã, nocet illi, vel Eccleſiæ talis confeſſio?

℞. Si errorem doceat ante ſentẽtiã, nõ nocet; cum Ius quærat veritatẽ, & ſic cognito errore, talis confeſſio nõ nocet. c. vlt. de confeſſis.

30 Confeſſio erronea quãdo põt reuocari?

℞. Siue facta ſit ſcienter, vel tacitẽ, ſiue expreſſe, ſiue non ſcienter, ſiue ſit propria, ſiue procuratoris, ante ſententiã probato errore ſemper reuocatur. Ab. in c. ex parte. n. 20. de cõfeſſis.

Er-

31 Error quomodo probatur, vt retractetur ab eo, qui confeſſionem fecit?

℞. Si ſtatim quis vult reuocare ſuã cõfeſſionem nõ tenetur probare errorẽ; ſi trãſacto tempore velit reuocare, debet probare quod ipſe exiſtimauit ſe rem ſic ſe habere, ſed nunc ſcit aliter rẽ ſe habere. & ideo reuocat confeſſionẽ, & hoc intelligitur de ignorantia facti. Abb. in c. ex parte. n. 21. c. præterea, de teſtibus cogend.

32 Error iuris quomodo probatur?

℞. Ex circunſtantijs, & qualitate perſonæ, vt ſi homo ruſticus aſſumit ſponſam conſanguineam, & admonitus ſtatim diſcedit ab ea, probatur iuris error in tali homine. vt in l. ſi adulterium, ff. ad legem Iuliam de adulterijs. §. 1.

33 Infamatur ne quis per ſolam cõfeſſionẽ?

℞. Non, ſed requiritur ſententia Iudidicis confirmans talem confeſſionem; quia infamia eſt pœna, & hæc ſolum imponitur per ſentẽtiam. Abb. in c. ex parte, de confeſſis. n. 19.

34 Infamatus, qui nõ facit purgationem canonicam, quam pęnam incurrit, præcipuẽ ſi ſit mulier?

℞. Si ſit mulier, maritus poteſt pro ea comparere, cum ſit caput vxoris, & reputenẽ pro vna perſona, aliàs condẽnatur pœna extraordinaria. l. maritus, C. de procuratoribus, vt notat Ab. in c. ex parte, de confeſ. n. 2.

35 Infamatus de crimine, quid debet agere?

℞. Debet ſe purgare purgatione canonica, etiam ſi contra eum non ſint probationes authenticæ. c. 1. de confeſ.

36 Si quis confiteatur ſuum delictum, & talis cõfeſſus ſit in præiudicium aliorũ, præiudicat ne alijs?

℞. In præiudicium aliorum non, ſed ſolum in ſuum præiudicium. c. 1. de confeſſis, & ibi glo.

37 Confeſſio ſocij criminis, eſt ne ſufficiens ad torturam?

℞. Sola, non ſufficit, niſi adiuuetur alijs præſumptionibus. Abb. in c. 1. de confeſ. nu. 2.

38 Si reus in ciuili cauſa confiteatur, ſe nullũ habere Ius in re illa, & actor non probet rem illam eſſe ſuam, quid debet Iudex facere?

℞. Iudex in iſto caſu non poteſt tradere rem actori, niſi ſolus Papa, cui, cauſa talis remitti debet, quia ex hoc qđ quis confiteatur rem non eſſe ſuã, non conſtat quod ſit actoris. Ab. in c. cũ ſuper. eo. tit. n. 9.

39 Confeſſio facta coram iudice incompetenti quid operatur?

℞. Si reus confiteatur delictum ẽt corã Iudice incompetenti, facit maiorem probationem, & præſumptionẽ, vt facilius quis condemnetur, quam confeſſio facta extraiudicialis; ratio eſt, qa ibi facta eſt in iudicio, vbi rebus geſtis datur maior auctoritas, vt habetur in l. iubemus, ff. de iureiurando, & tenet Innoc. in c. per Inquiſitionem de electione, quẽ refert Ab. in c. at ſi clerici, de iud. num. 14.

40 Confeſſio facta in proceſſu inualido, pręiudicat ne confitenti?

℞. Affirmatiue; ratio eſt, quia cõfeſſio eſt Regina probationum, & ſic licet alij actus non valeant in proceſſu inualido, ſola confeſſio valet, ſi fiat corã ſuo Iudice, quia proceſſus ex pluribus alijs capitulis poteſt inualidari, & in proceſſu fiunt plurimæ nullitates, & attẽtata, ex quibus proceſſus eſt inualidus, ſed confeſſio contra reum ſemper remanet firma ad eum condẽnandum. tenẽt DD. ſupra allegati, & alij, quos citat Abb. in c. at ſi clerici, de iudicijs, num. 6.

Si

41 Si clericus confiteatur delictum corã iudice ſæculari, poterit ne Epiſcopus ex eiſdem actibus, & ex eadem confeſſione eum punire?

℞. Non; ratio eſt, q̃a acta fuerunt nulla, & confeſſio fuit nulla, tanquam facta coram Iudice incompetenti, & ſolum generat aliquod indicium, & aliquã præſumptionem, & talis clericus iterum debet confiteri, & conuinci coram Epiſcopo, vt poſſit puniri. tenet Abb. in c. at ſi clerici, de iudicijs, n. 14

42 Si aliqua Eccleſia habeat litem confeſſio præsbyteri facta in illa lite, præiudicat ne ſuæ Eccleſiæ, ſi ex tali confeſſione debeat condemnari?

℞. Cum diſtinctione; ſi talis Eccleſia non habeat niſi illum presbyterum, q̃ habet curam illius Eccleſiæ, vel eſt beneficiatus, vel parochus in ea, proculdubio confeſſiõ iſtius clerici præiudicat Eccleſiæ; ratio eſt, quia talis clericus eſt anima, & lingua iſtius Eccleſię, & Eccleſia, & clericus faciunt vnum corpus; ſi vero Eccleſia habeat alios plurimos clericos, vel beneficiatos, vel ſit congregatio clericorum participantium de fructibus, & decimis, vel oblationibus, vel ſit capitulum Eccleſiæ collegialis, vel Cathedralis, vel monaſterium, tunc confeſſio vnius de capituli, vel vnius clerici non præiudicat Eccleſiæ, ſed requiritur cõfeſſio communitatis, vel alicuius perſonæ nominatæ à tota communitate cum ſpeciali mandato ad loquendum, & confitẽdum pro omnibus, & pro Eccleſia; ratio eſt, quia tota communitas clericorum facit vnum corpus cum Eccleſia, vel ſaltem maior pars, & vnus non poteſt ſupplere vices aliorũ ſine ſpeciali mandato. tenet Abb. in cap. 2. de capellis. num. 4.

43 Confeſſio œconomi, præiudicat ne Eccleſiæ?

℞. Affirmatiuè, ſicut facit in fauorem Eccleſię. Abb. c. fi. de confeſ. n. 1. & 3.

44 Eccleſia quibus modis poteſt reuocare confeſſionem ſui œconomi?

℞. Duobus. Primo probando errorem ante ſententiã. Secũdo reſtituendo ſe, vt minor, & ad hoc habet quatuor annos; ſed non tenetur probare errorem, niſi ſolum læſionem. Ab. c. ex parte, de confeſ. n. 3. c. ſuborta, de ſententia, & re iudicata.

45 Confeſſio procuratoris lędit partem ſuã?

℞. Affirmatiuè, quia agit cũ eius mandato, & ad eam reuocandam tenetur probare errorem ante ſententiam. c. ex parte de confeſſis. & Ab. ibi. n. 3.

46 Confeſſio mariti facta ſine mandato vxoris, nocet ne vxori?

℞. Affirmatiuè, cũ ſit perſonæ coniunctæ. Abb. vbi ſup. n. 2.

47 Confeſſio aduocatorum, præiudicat ne parti?

℞. Non, dum reuocet intra triduum, quia ſunt conſulentes, & non habent mandatum partis, niſi ſcriptum ſit firmatum à parte, vel procuratore habẽte mandatum. l. 3. C. de errore aduocator. c. cũ cauſam, de appellationib.

48 Confeſſio infantis valet ne?

℞. Nõ, etiam cum auctoritate tutoris; quia infans cum non habeat iudicium completum, ſibi præiudicare non poteſt. Abb. in c. ex parte, n. 6. de confeſ.

49 Confeſſio impuberis valet ne?

℞. Diſtinguendo; ſi habeat tutorem, cũ eius auctoritate valet, & aliter non, ſi non habeat tutorem, in illis caſibus, in quibus ſine tutore habet in iudicio legitimam perſonam, & poteſt agere, & excipere, in alijs vero caſibus non valet. Abb. vbi ſup. n. 7.

Con-

56 Confeſſio adulti, valet ne ſi non habeat curatorem?

℟. Si talis confeſſio facta ſit ſuper aliquo contractu extra iudicium, valet: ſi vero lædatur, talis adultus reſtituitur: ſi vero talis cõfeſſio ſit facta in iudicio in caſibus vero, vt in criminalibus, in quibus neceſſario propter magnum iudicium requiritur curator, ſine curatore non valet. Ab. in c. ex parte, de confeſ. ſis. num. 8.

CAPVT XX.

DE PROBATIONIBVS.

1 QVID eſt probatio?

℟. Rei dubiæ in iudicio legitimè facta declaratio, ſeu oſtenſio. Azo. de probationib. quem refert Abbas in rubrica, num. 1. de probationibus.

2 Probatio quomodo debet eſſe?

℟. Clara, non dubia, quia dubia non releuat. c. in præſentia, de probationibus, & ibi Abb. n. 6.

3 Probatio in genere quid probat?

℟. Nihil, ſed debet eſſe in ſpecie: & ſi ſunt plures ſpecies, debent omnes ſigillatim probari, quia probationes ad condemnandum, & tollendam poſſeſſionem, debẽt eſſe luce clariores. Abb. c. in præſentia, de probationib. n. 9.

4 Probatio ambigua contra quem interpretatur?

℟. Contra probantem, & non contra reum. Abb. vbi ſup. n. 34.

5 Si quis aſtrinxit ſe ad plura probãda, ſufficit ne probare vnum?

℟. Non, & ideo aduocati dicunt, non me aſtringo ad probãdos omnes articulos, ſed illos, q mihi ſunt neceſſarij. c. licet, de probationibus, & ibi gloſ.

6 Quæ eſt probatio magis principalis, affirmatiua, vel negatiua?

℟. In tantum prçualet affirmatiua negatiuæ, vt probata affirmatiua, nõ admittatur negatiua tanquã ſuperflua. c. ad noſtram, de probat.

7 Probationes, & acta facta in primo Iudice, faciunt ne fidem in ſecũdo Iudice?

℟. Affirmatiue, & neceſſario ſunt tradenda ſecundo Iudici, vt videat veritatẽ primæ ſententiæ, & eã cõfirmet, vel reuocet. c. fi. de probationib.

8 Quibus modis in iudicio fit probatio?

℟. Pluribus modis. Primo ſimpliciter, veluti in aſpectu, in facto contingenti, vt in notorijs, in quibus res probatur per facti euidentiam, vt cum fur inuenitur cũ furto, homo in occiſione. Secũdo per plures teſtes, vel vnum cum alijs præſumptionibus. Tertio per inſtrumenta. Quarto per confeſſionem partis. Quinto per ſcripturã antiquorum librorum. Sexto per violentã prçſumptionem. Septimo per famã. Octauo per iuramentum. c. euidẽtia, de accuſationib. c. cũ ad ſedẽ, de reſtit. ſpol. c. dixit Dominus. 32. q. 1. Goffr. tit. de probationibus.

9 Fines alicuius diœceſis, vel agri quomodo probantur?

℟. Per libros antiquos, tẽſtes, & famam. c. cum cauſam, de probat.

10 Quot ſunt modi probandi?

℟. Quatuor. Primo per euidentiam facti. Secundo per teſtes. Tertio per inſtrumentum. Quarto per propriã confeſſionem. gloſſ. in c. cum ad ſedem, de reſtit. ſpoliat.

11 Si in aliquo delicto ſint plures teſtes, & nul-

nullus velit teſtificari, & cõſtet de delicto, Iudex poterit procedere ad condemnationem rei?

℟. Non, quia cum agatur de damno tertij, requiritur vera probatio, ſed poterit procedere contra teſtes, eos carcerando. c. tua nos, de cohabit. cleric. & mulier.

12 Quotuplex eſt probatio?

℟. Quatruplex. Prima eſt probatio perfecta, clara, & euidens. Secunda ꝓbatio dubia. Tertia ꝓbatio difficilis. Quarta probatio impoſſibilis.

13 Quę eſt ꝓbatio clara, & euidẽs, & quotuplex

℟. Quæ nullã in mente relinquit dubitationem; & eſt triplex. Prima per cõfeſſionem partis. Secunda per teſtes cõteſtãtes in facto, & circũſtãtijs. Tertia per euidentiã, & notorietatẽ facti.

14 Quę eſt ꝓbatio dubia, & q̃bus modis fit?

℟. Illa, quę relinquit in mente dubitationem, & fit quatrupliciter. Prima verbis. Secunda ſignis. Tertia factis. Quarta teſtibus. Verbis, quando quis dicit verbum malitioſè, quod poteſt in bonã, & malã partem interpretari, & interpretatio pendet ex ſua voluntate, vt quãdo q̃s confitetur factũ hæreticũ, & negat ſe neſcire eſſe hęreticũ, & feciſſe ſine intentione. Signis, qñ quis manu, vel oculo aliquem vocat, tempore alicuius delicti, & dicit ſe vocaſſe ad rem iuſtam, & caſu euenit delictũ. Factis, quãdo q̃s curſitat viã, in qua via eſt Eccleſia, & etiã eſt domus meretricis, & nõ probatur cuius cauſa curſitet viã. Teſtibus, quãdo teſtes nõ vniformiter deponũt, ſed cũ cõtradictionibus in factis, vel circũſtãtijs, vel qñ ſunt tot teſtes condemnãtes, & tot abſoluẽtes, vel quãdo teſtes ex vna parte ſunt in maiori numero, & teſtes contrarij ſunt maioris auctoritatis.

15 Poteſt aliquando dari fides vni teſti?

℟. Põt, ſcilicet in caſibus in quib' non fit pręiudiciũ parti, vt ſi volo ꝓbare filiũ, meũ eſſe baptizatũ, me adimpleuiſſe pęnitentiam ſacramentalem, glo. in c. ſuper. il 2. de teſtib. & atteſt.

16 Reus quibus defenſionibus vti poteſt?

℟. Pluribus, vel vna, ſicut bene viſum fuerit. Ab. in c. tertio loco, de ꝓbat. n. 3

17 Quæ eſt probatio difficilis?

℟. Illa, quæ fit de delicto occulto, ad quod perpetrãdum, naturaliter homines ſe abſcondunt, vt probatio de hæreſi, de peccato nefando, de furto, de apoſtaſia, in quibus caſibus neceſſariũ eſt, vt Iudices magis moueantur circunſtantijs, præſumptionibus, adminiculis, fama, & vita anteriori, quam dictis teſtium.

18 Allegans, vel manifeſtans impedimentũ in matrimonio poteſt eſſe teſtis?

℟. Poteſt, quia non agitur de ſuo intereſſe, ſed de validitate matrimonij. Ab. in c. iurauit, de probat. n. 2.

19 Quæ eſt probatio impoſſibilis?

℟. Quæ per teſtes probari non põt, ſicut ſollicitatio in cõfeſſione, cuius ſecretum, & ſigillum ſub pęnis ab Eccleſia eſt inſtitutum; & ſic videtur quod maritus zeloſus relinquat ſolam cum confeſſore ſuã vxorem per tempus ſibi bene viſum, & ita in hoc delicto ſufficiũt teſtes ſingulares, vt in bull. Gregor. XV. edita anno 1622. contra ſollicitantem in confeſſione.

20 Inſcriptiones antiquę in lapidibus, quam probationem habent?

℟. Aliquam tanquam res publica, & notoria, & ab omnibus credita. Abb. in cap. cum cauſam. de probationibus, num. 1.

21 Conſuetudo probata, quam probationem facit?

KKkk ℟. Ma-

℞.Magnã,& plenam ſi bene probeť,& ſit immemorabilis, & valet ẽt ignorante Principe, Abb. c. ſicut conſuetudo de probat. nu. 5.

22 Negatiua quomodo debet probari, vt faciat fidem?

℞.Debet eſſe arctata loco,& tempore, & probare euidenter, tali tempore ꝗ nõ fuiſſe in illo loco: vbi commiſſum fuit delictum. Abb.in c.quoniam eodem titu. num. 2.

23 Negatiua coarctata certis perſonis, quomodo poteſt probari?

℞. Directe non poteſt probari, quod ego non conſenſi, ſed indirecte poſſum ex actibus anterioribus, & poſterioribus probare me non conſenſiſſe profeſſioni, vel ſcripturę, quę, licet ſint præſumptiones, eis debet ſtari, cũ ſint claræ. Abb. c. tertio loco de probationibus, num. 4.

24 Cui probationi ſtandum eſt de iure, probationi per teſtes, an probationi contrariæ per inſtrumentum?

℞. Probationi ꝑ teſtes, ꝗa inſtrumenta inuẽta ſunt propter fragilitatẽ memoriæ hominũ, ſed vbi teſtes ſunt, & memoria, inſtrumentum non eſt neceſſarium. c. tertio loco. titu. de teſtib.

25 Qui teſtes non valent, neque eis adhibetur fides?

℞.Regulariter teſtes ſibi contradicentes, teſtes ſingulares, & teſtes malæ famæ. c. licet, de probat.

26 Iudicium quibus modis ſumitur?

℞. Pro violenta præſumptione, pro plena ꝓbatione, & pro notabili ſigno maleficij. Abb in c. tertio loco. n. 7. eo. tit.

27 Iuramẽtum, quando pręſtatur in litibus?

℞. In defectum probationũ. c. ſicut conſuetudo. eod. tit.

28 Actor, qui plene probauit debet ne compelli iurare?

℞. Non, quia iuramentum eſt, & præſtatur in defectum probationum. c. ſicut de probationib.

29 Si actor nõ probat tenetur reus iurare?

℞. Non, quia actore non probãte reus abſoluitur. Abb. in c. ſicut cõſuetudo. eod. tit. nu. 1.

30 Indicia quam probationem faciunt?

℞. Si ſint clara, & indubitata, condemnatur reus, ſi ſint obſcura, & dubitata, torquetur reus. Abb. in tertio loco, eo. tit. n. 8.

31 Quæ ſunt indicia, & iudicia indubitata?

℞. Illa, quæ humano iudicio non poſſunt habere fallãtiam, vt ſi cubiculum habeat vnã ſolã portam, & vnus exeat cum gladio ſanguinolẽto, & inueniatur homo mortuus, indubitanter iudicatur, quod ille occidit hominem, ſed ſi habet duas portas, non põt id iudicari, quia per aliam portã potuit exire occiſor, tunc erunt indicia dubitata, & ſufficientia ad torturam, & non ad cõdemnationem. Ab. vbi ſup. n. 9. c. tertio loco de probat.

32 Tenetur ne quis contra ſe, dare inſtrumenta?

℞. Reus non tenetur contra ſe dare inſtrumenta, neque probationes, c. 1. de probationibus.

33 Quis tenetur oſtendere, & dare communia inſtrumenta reo, & actori?

℞. Tàm actor, quàm reus, c. 1. de teſt.

34 Vſurarius tenetur ne, dare inſtrumenta, quæ continent vſuras?

℞. Teneť, etiã ſecreta ratione peccati, quod cõmiſit. Ab. c. 1. de probat. n. 9.

35 Notarius, quæ inſtrumenta teneť edere?

℞. Tãquã perſona publica, oĩa inſtrumenta cõmunia, tàm reo, quàm actori. Abb. c. 1. de probationib. n. 10.

36 Si quis exemplauit aliquod inſtrumentum ſua pecunia, & apud ſe habet,

Digitized by Google

tenetur ne illud edere, & copiam dare parti contrariæ?

℞. Non, quia ſua pecunia emit, & iura quæ loquuntur de traditione inſtrumentorum, loquuntur de inſtrumentis originalibus, nō de tranſumptibus. Abb. vbi ſup. n. 12.

37 Reus, in quibus caſibus tenetur edere, inſtrumenta actoris, ad ſuam intentionē fundandam?

℞. In duobus. Primo in cauſa matrimoniali, propter periculum ſacramēti, ne in materia, tam graui erretur. Secūdo quotieſcumq; orietur peccatum, ſi tale inſtrumentum non manifeſtaretur. Ab. vbi ſup. n. 21.

38 Inſtrumentum à Notario, quomodo eſt edendum?

℞. Integrum, vt totum negotium reſpiciatur, & cum Iudicis mandato, & auctoritate, & parte contraria citata ad videndum deduci, & corrigi, & cum die data. Ab. vbi ſup. n. 29. & 34. c. 1. de de probationibus.

39 Sufficit ne in iudicio copia inſtrumenti, vel eſt neceſſarium originale?

℞. Sufficit copia tranſumpta cum ſolemnitatibus iuris, & originale debet manere penes Notarium, propter periculum, ne perdatur. Abb. vbi ſupra num. 31. & 32.

40 Probatio per inſtrumēta, & allegationes quo tempore poteſt admitti?

℞. In omni tempore, etiam poſt cōcluſionem cauſæ. Ab. c. licet de probationibus. nu. 18.

41 Natus ex adultera, præſumitur ne natus ex legitimo patre?

℞. Ante probationem adulterij, talis præſumitur natus ex legitimo matrimonio, quia (vt dicit lex) mater certa, pater vero quem nuptiæ declarant, & ſemper præſumendum eſt pro matrimonio, donec contrarium luce clarius probetᷣ. Ab. in c. ꝑ tuas, n. 1. de probat.

42 Si mater confiteatur filium nō eſſe ex ſuo marito, eſt ne credendum ei?

℞. Non, neq; filius tenetᷣ credere ei in foro exteriori, neq; interiori, neq; relinquere honores, neq; hæreditates ex patre prouenientes; quia ſemper eſt iudicandū pro matrimonio. Ab. c. per tuas eo. tit. num. 4.

43 Virginitas quomodo probatur?

℞. Per inſpectionem matronarum expertarum in hac re poſt ſuſpectionem factam, & per earum iuramentum. Ab. in c. propoſuiſti. de probat. n. 2.

44 Si mulier non ſit cognita à viro, & ingrediatur monaſterium, & poſtea ceſſet monachatus debet ne reſtitui marito?

℞. Si ambo conſentiant debet; ſi vero mulier nolit corrūpi à marito, vel non poſſit eſſe cautio de nō corrumpendo, non debet reſtitui, propter magnum virginitatis priuilegium. Ab. in c. cauſam. n. 1. & 2. de probationib.

45 Iudex per quos gradus aſcendit ad ferendam ſententiam iuſtam?

℞. Per quatuor. Primo poſita petitione actoris, negatione rei, Iudex hēt dubitationē, & nō dēt pręſumere per actorem, neq; reū. Secundo ſi ſit aliqđ leue indiciū, vel argumentum, Iudex venit in ſuſpicionem. Tertio ſi exurgāt fortiora argumenta ꝓ reo, vel actore, Iudex incipit opinari, & hæc opinio nō eſt ſufficiens ad ſententiā. Quarto ſi in cauſa ſint probationes euidentes, tunc Iudex venit ī credulitatem, veritatéq; illius rei, vel delicti, & pōt ferre ſentētiā. Ab. in c. tertio loco, de probat. n. 11.

46 Corrumpere muneribus teſtes, ſufficit ne ad retractationem ſententiæ?

℞. Si eſt bene probata ſufficit, quia Iudex ſe fundauit ſuper veritate, & legalitate teſtium, & fundamento de-

deſtructo, ſententia quoq; deſtrui debet. Abb. in cap. licet, de probationibus, num. 24.

47 Si probatio rei, & actoris ſit æqualis, pro qua debet ſententiari?
℟. Pro reo, cui fauendum eſt de iure, niſi actor agat cauſam piam, quia tūc cauſæ piç eſt fauendum. c. ex literis, de probationibus.

48 Quando reus deprehenditur in actu propinquo, vel in ipſo delicto, tunc ſufficit ne hoc ad condemnationem?
℟. Affirmatiuè, quia maleficium eſt notorium, & notorietas maleficij eſt probatio ſufficiens. Ab. in c. tertio loco, eo. tit. nu. 10.

49 Iudex poteſt ne iterum interrogare teſtes obſcuros & dubios?
℟. Poteſt ex ſuo officio, non vero ad petitionem partis. Ab. c. in præſentia, de probationib. n. 35.

50 Si actor, & reus probent interdicto retinendę poſſeſſionis, Iudex pro quo debet ſententiare?
℟. Pro eo, qui probauit antiquiorem habere poſſeſſionē, vel pro eo, qui meliores probationes attulit, & ſi in omnibus ſint æquales reo fauēdum eſt. c. licet, de probationib.

51 Iudex coram quo debet ſententiare?
℟. Coram Notario, & duobus, vel tribus teſtibus, vt veritas ſemper appareat c. quoniam eo. tit.

52 Vbi debet eſſe maior probatio, in cauſis ciuilibus, vel in criminalibus?
℟. In criminalibus debent eſſe probationes luce clariores. l. uis. C. de probationibus.

53 Quando debet Iudex occurrere ad iudicium peritorum, & qui periti debent adhiberi?
℟. Quando in tali negotio deficit probatio, & in cauſa ardua plures periti debent adhiberi, & ſi fieri poteſt electi à partibus; & ſi non ſe concordent, à iudice; in parua cauſa ſufficit vnus peritus. Ab. in c. propoſuiſti, eo. tit. n. 5.

54 Princeps ſi faciat contractum cum ſuo ſubdito obligatur ne?
℟. Obligatur, ſaltem naturaliter, & licet non poſſit compelli, tenetur adimplere, quia fortior veritas debet eſſe in principe, quam in alio homine. Ab. c. 1. eod. tit. nu. 1.

55 Sentētia peritorū reuocatur ne per alios peritiores affirmantes contrarium?
℟. Non, niſi intra terminum de ea appelletur, alias tranſit in rem iudicatā, quia ex hoc quod periti illi nominati ſunt ad talem cauſam, facti ſunt veri Iudices talis cauſæ. Abb. in c. propoſuiſti, eo. tit. n. 11.

56 Papa per quot teſtes poteſt conuinci de crimine?
℟. Per duos: ratio eſt, quia quanto eſt ſuperior ī dignitate, debet eſſe purior in vita, & abſtinere ſe, non ſolum à delicto, ſed etiam à ſuſpitione. Abb. in c. tertio loco, de probat. n. 6.

57 Imperator coram quo poteſt conueniri?
℟. Coram Papa, à quo habet imperiū. Ab. c. 1. de probat. n. 2.

58 Actor poteſt compellere, reū, vt, reſpondeat poſitionibus?
℟. Poteſt, vt ſe liberet à probationibus, quia aliquādo poſitiones confeſſæ faciunt integram probationē. Ab. c. 1. de probationib. n. 17.

59 Papa quā poteſtatē habet in tēporalib⁹?
℟. In terris ſuis habet poteſtatē actu, in terris Regum poteſtatem habitu, & illam exercet cum eſt neceſſariū. Abb. c. 1. de probationib. n. 4.

60 Cui incumbit probatio præſcriptionis?
℟. Obiicienti illam, ſicut, qui obijcit aliàs exceptiones, vel cura, ipſe teneē pro-

probare.c. ex literis.eo.tit.& ibi glo.

61 Nuncio publico qu omodo creditur?

℞. Poſtquam iurauit præcipue in citationibus faciendis ab officailibus Curiæ creditur eis tamquam perſonis publicis. Abb. in c. quoniam, de probationibus, n. 10.

62 Si maritus iuret ſe cognouiſſe vxorem, & mulier per mulieres expertas, (quæ vocantur obſtetrices) probet ſe non eſſe corruptam, cui creditur?

℞. In iſto caſu non creditur iuramento mariti, quia iurat in re propria. Ab. in c. propoſuiſti. eo. tit. in princ.

63 Si aliquis nominet aliquem filium, & cõmuniter pro tali reputatur, & poſtea cum iuramento neget eſſe ſuum filiũ, quid eſt credendum?

℞. Eſſe ſuum filium, quia tũc communiter reputatur pro tali ipſo conſentiente, & primo dicto ſtãdum eſt, quia eſt in fauorem rei. c. per tuas. de probationibus.

64 Si non reperiatur in actis conteſtatio litis, & partes eam confiteantur, erit ne ſufficiens probatio?

℞. Erit, quia confeſſio partium eſt regina probationũ. c. fi. de probationib.

CAPVT XXI

DE PROBATIONIBVS IN DELICTIS OCCVLTIS, ET DIFFICILLIMAE PROBATIONIS.

1 QVAE ſunt delicta occulta?

℞. Omnia delicta ad quæ perpetrãda naturaliter homines ſe occultant, propter verecũdiam, vel enormitatem pęnæ, quorum probatio à cõmuniter, accidentibus non faciliter haberi poteſt, vt tenet Iacob. Nouell. in ſua regul. 166. Maſcard. in rubrica. de probationib. n. 230. Menoc. de arbitr. lib. 2. caſu 156. n. 4. Paramus lib. 3. de orig. S. Inquiſitionis. tit. de inquiſitione abſque præuia infamia. quæſt. 7. nu. 24.

2 Quæ regula poteſt dari, vt cognoſcatur, quæ delicta sĩt magis occulta, & ideo habent difficiliorem probationem?

℞. Iudex debet conſiderare, quod delictum poteſt perpatrari cum pauciori cõmunicatione perſonarum, ita q̃d delictum, quod vnus homo ſolus abſq; alterius cõmunicatione poteſt committere, illud erit magis occultũ, quã delictum ad quod committendum requirunẽ duo homines, & ſic in illo delicto tanquam difficilioris probationis, minor probatio requiritur ad infligendam pœnam, Maſcard. in rubric. de probationibus. Paramus loco allegat. num. 20.

3 In quo loco cõmittũtur delicta occulta?

℞. In agro, in ſolitudine, in loco occulto, clauſis ianuis, nocte, Io. Andr. c. veſtra duxit, de cohabit. cler. & mulier.

4 Quod dicitur delictum occultum?

℞. Illud delictum quod nõ patet, neq; per Iudicis ſententiam, neq; per partis confeſſionem, neq; per probationem teſtium, neq; per notorietatem, neque per publicam famam, vt habetur in c. veſtra de cohabitatione clericorum, & mulierum.

5 Quibus modis dicitur aliquod delictum eſſe occultum?

℞. Duobus modis. Primo modo quando ita eſt occultum delictum, quod à nemine ſciatur; niſi à committentibus tale delictum, qui vocãtur complices, ſiue ſint pauci, ſiue plurimi, quia omnes

nes iſti quaſi pro vna pſona reputanẽ, cum æqualiter omnium ſalus cõſiſtat in ſilentio. Secundo modo dicitur etiã delictum occultũ, quando ſcitur à paucis, veluti à quinque perſonis, vel minori numero, vt tenet Nauar. in manu. c.27. nu.255.

6 Si delictum ſit delatum ad forum contẽtioſum, & non ſit probatum, vel ſit ꝓbatum falſis teſtibus, hoc delictum dicetur ne occultum, vel manifeſtum?

℟. Tale delictum magis poteſt dici nõ delictum, quam delictũ occultum, neque manifeſtum, cum talis homo malitioſè fuerit accuſatus; ratio eſt, quia quilibet homo præſumitur bonus: niſi in contrarium probetur malus, vt tenet Iaſon in Rub. C. vt nemo priuatus, num. 2.

7 Quid eſt fama, & quando dicetur delictũ manifeſtum per famam, vt in eo non procedatur ſicut proceditur in delictis occultis?

℟. Fama eſt, quidam cõceptus bonus, vel malus, vel quædã opinio bona, vel mala quam plurimi homines habent, quod aliquis committit aliquod delictum, licet illud non committat, talis homo eſt infamatus de tali delicto, & ſi tale delictum de ſua natura ſit occultum, procedendum eſt in eo probationibus, & inditijs ſicut infra dicetur, Sayr. in claui regia lib. 11. c.3. n.4. citans Sotum lib. 5. q.9. art. 1.

8 Quæ differentia eſt inter famam, & rumorem?

℟. Rumor eſt quando aliqua pars vicinorum de aliquo delicto loquitur cũ dubio, & ſub nebula, & abſq; probabili fundamento, & talis rumor ſolus nõ facit probationem in delictis occultis, ſed adiuuit alias probationes; fama vero eſt quando tota ciuitas, vel maior pars aſſerunt aliquod delictum, vt certum, & hæc eſt magna probatio in delictis occultis, & licet nõ omnes dent cauſam ſuæ depoſitionis, ſufficit, vt aliqui ex illo populo illã dent, & reliqui deponant de auditu, & credant illud verum eſſe, vt tenet Ab. in c. ſuper eo. de eo, qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ, n.3. & habetur in c. inquiſitionis de accuſationib.

9 Delictum notorium quando dicitur, & quomodo eſt in eo procedendum, etiã ſi ſit ex delictis occultis?

℟. Quando delictum eſt notorium, per confeſſionem factam à reo in iudicio, aut per ſentẽtiam datam à Iudice, aut per facti euidentiam, quæ tergiuerſatione aliqua cælari non poteſt, verbi gratia; ſi quis inueniatur in ipſo actu delicti, tale dicitur delictum notoriũ, & in eo non eſt procedendum coniecturis, & ſuſpitionibus, ſed ordinarijs probationibus; ratio eſt, quia in notorijs non ſunt neceſſaria indicia, neque præſumptiones. tenet Abb. in c. veſtra n.14. & 18. de cohabitatione clericorum, & mulierum, & c. quæſitũ. eo. tit.

10 Fama publica, vel murmur, vt faciat probationem, quas qualitates dẽt habere?

℟. Dixi late lib. 5. c. 11. n. 25. 26. 27. 28

11 Quæ ſunt ſpecies delictorum occultorũ?

℟. Plurimæ. Prima eſt delictum ſimpliciter occultum, quod in ſolo animo cõcipiẽ, vt eſt hęreſis, error in intellectu, inimicitia, maleuolentia, inuidia, deſideria peſſima; & hæc delicta à ſolo Deo cognoſcuntur, qui eſt cordiũ ſcrutator, de his delictis, raro Eccleſia cognoſcit niſi exterius executioni mandentur. Secunda eſt delictum occultũ per accidẽs, quod committitur nemine vidente, quia accidẽtaliter, vel cõſulto nemo erat præſens, quãdo homo occi-

Digitized by Google

occiſus fuit. Tertia eſt delictum non euidẽs, ſcilicet illud quod non ab omnibus, ſed à paucis ſcitur, vel cum difficultate, & magna diligentia in lucem editur. c. Deus qui. 22. q. 1. c. veſtra. de cohabit. cler. & mulier. Io. Andr. ibi à Param citati lib. 3. de orig. Inquiſitionis. q. 7. de inquiſitionibus abſq; præuia infamia. n. 23.

5 Quæ delicta cõmuniter dicunť occulta?

℞. Delicta carnis, videlicet ſimplex fornicatio, ſtrupatio virginis, cõcubinatus, partus ſuppoſitus, inceſtus, adulterium, ſodomia, hæreſis, apoſtaſia, crimen leſę maieſtatis, conſpiratio in aliquem, appoſtatum, tradimentum, tractatus de homicido, vel medio veneno, libelli famoſi, incendium, ſcopetę ictum morte ſequuta, vel non in loco occulto, vel in agro, falſa moneta, furtum, dolus, fraus, ſimulatio, falſitas in ſcripturis, & inſtrumẽtis, viarum curſores, ſimonia, vſura, ſollicitatio in cõfeſſione; ad quæ perpetrãda delinquẽtes fugiunt lucem, & conſortia hominum. tenet Iacob. Nouell. reg. 166. Maſcard. in rubr. de probat. nu. 130. Menoch. de arbitris. caſu 116. n. 4. Param. q. 7. lib. 3. de orig. Inquiſitionis. tit. de inquiſit. abſq; præuia infamia.

6 Quæ probatio requiritur in delictis occultis?

℞. Licet de iure in delictis requiranť probationes luce clariores, vt habeť. l. ſciant cuncti. C. de probationib. tamẽ in delictis occultis, minor probatio requiritur, & neceſſarium eſt, vt Iudices moueãtur præſumptionibus, indicijs, & adminiculis, cõiecturis, fama anteriori, aliquando vno teſte etiam complice; ratio eſt, quia de ſe naturaliter iſta delicta probari non poſſunt; & ne delicta maneant impunita, probantur eo modo quo probari poſſunt. tenet Maſcard. in l. ſi quis. ff. de quæſtionib.

7 Poteſt ne aſſignari certa, & determinata regula, vel doctrina iudicibus, quæ indicia, vel præſumptiones requirantur, in quolibet delicto occulto ad pœnam ordinariam, vel extraordinariam?

℞. Non, ſed relinquitur arbitrio boni Iudicis, qui iudicauit indicium, cõiecturam, præſumptionem eſſe ſufficientem, vel nõ ex qualitate perſonarum, & ex antecedentibus, & conſequentibus, ex loco, vultu, ore, vita præterita delinquentis. l. 3. ff. de teſtibus. & Bart. in l. fi. ff. de quæſtionibus, per totam legem.

8 Probatio in delictis quotuplex eſt?

℞. Triplex. Prima clara, & perfecta, quæ fit per confeſſionem, & per teſtes legitimos. Secunda difficilis, vel impoſſibilis, quę fit delictis occultis. Tertia dubia, quæ relinquit mentem iudicis dubiã; & cauſatur quatuor modis. Primo verbis; quando verbum à teſte prolatum poteſt in bonis bonam, malamq; partem interpretari. Secũdo ſignis: quando qs manu, vel oculo aliquem vocat tempore alicuius delicti, & poſtea dicit ſe eum vocaſſe ad rem iuſtã. Tertio factis: quando quis curſitat viã in qua eſt Eccleſia, & domus meretricis, & dubitatur cuius cauſa curſitat. Quarto teſtibus; quando teſtes ſunt æquales numero, & auctoritate, & contraria deponunt. Bald. in l. fi. C. de probationibus. n. 5. & 8. Abb. c. cum tu, filij, de teſtibus. n. fi. c. in pręſentia, de probat. n. 34.

9 Quæ eſt præſumptio, quæ in delictis occultis facit probationem?

℞. Quædam ſumptio, imaginatio, vel opinio orta in animo Iudicis ex coniecturis, & indicijs iudicantis: tale delictum

Digitized by Google

ctum commiſſum fuiſſe à Petro. Abb. c. afferte mihi gladium. de præſumptionib. n. 5. & c. quanto, n. 2.

10 Quæ ſunt genera præſumptionum, in delictis occultis?

℟. Plura. Primo præſumptio iuris. Secundo præſumptio hominis. Tertio præſumptio iuris, vel de iure Quarto præſumptio probabilis. Quinto præſumptio vehemens. Sexto vehemētiſſima. Septimo violenta. Octauo temeraria. Nono modica. Decimo fictio iuris; quæ omnes ſumunē ex præteritis, & præſentibus, & futuris, de quibus. late diximus. in c. de præſumptionib. & tex. c. literas. c. quanto. c. afferte mihi gladium. de præſumptionib. c. cum contumacia. de hęreticis lib. 6. c. ſuper eo. de teſtibus. cap. mandata. de præſumptionibus. Abb. c. quanto, de præſumpt. num. 2.

11 Indicia, quæ ſunt, & in qua differentia?

℟. Indicium eſt quoddam ſignum, & veſtigium, quod apparet in homine, vel in veſte, vel in enſe, indicans commiſiſſe tale delictum, & fuga eſt indicium plenum, & ſemiplenum, propinquum, & remotum, vt tenet Bart. l. fi. ff. de quæſtionibus. & l. cum probatio. ff. de probationib. & l. indicia. C. de rei vendic. quas allegat Bal. in l. ea quidē C. de accuſationib. n. 8.

12 Quæ pręſumptiones, & inditia ſufficiunt in delictis occultis ad dandam pęnam ordinariam ſine teſtibus?

℟. Quando præſumptio eſt iuris, vel de iure violenta. & vehementiſſima, & quando indicia ſunt indubitata, ſcilicet talia qđ humano iudicio non poſſunt habere fallaciam, vt ſi quis in cubiculo clauſo dormiat cū ſocio, & reperiatur occiſus mucrone, & aduertēdum eſt quod tūc talia indicia, & pręſumptiones debent conſtare in actis; quia ponūtur loco probationis. tenet Ab. c. afferte mihi gladiū. de præſumptionibus. n. 1. & in cap. tertio loco. de probationib. n. 50.

13 Reliqua indicia, & probationes in delictis occultis ad quid inſeruiunt?

℟. Primo ad adiuuādam probationē. Secundo, vt cū vno teſte reus torquatur. Tertio, vt detur aliqua pęna extraordinaria. Ab. c. tertio loco de probat. nu. 8. & in c. afferte mihi gladium. de præſumpt. nu. 6.

14 Quādo reus titubat, variat, vel dicit mēdacium in re, quę directè non pertinet ad delictum, vt ſi dicat ſe non fuiſſe in ciuitate tali nocte, vel die, vel ſe nō loqutum fuiſſe cum Petro in tali loco, vel hora, vel non portaſſe arma, & contrarium directè probatur, quam præſumptionem facit?

℟. Magnam cōtra reum, & talem, qđ ex ipſa ſola poteſt reus torqueri, quia non præſumitur quod, qui non commiſit delictum, & innocens eſt, neget rem veram, quæ cum delicto nullā habet connexionem. tenet Conrad. Brunus p. 2. cap. 9. de hæreticis, text. expreſſus. l. 1. §. Diuus Seuerus. ff. de quæſtionibus.

15 Qui teſtes admittuntur in delictis occultis, difficillimæ probationis?

℟. In defectum aliorum teſtium, admittuntur omnes, qui habent ſanum iudicium, ſcilicet, mulieres, infames, periuri, excōmunicati, ſocij criminis, ſerui, qui omnes licet admittantur, cū ſuo defectu, & in aliis delictis admittātur ad habendam maiorem cognitionem veritatis loci, modi, circūſtantiarum delicti: tamen in delictis occultis maiorē probationē habēt, licet nō tātā ſicut teſtis omni exceptione maior.

te-

tenent DD. c. quoniã. de teſt. Io. Andr. in additionib. ad ſpeculatorem tit. de teſtib. Iaſ. l. fi. C. de ijs quibus ab inditijs. c. ſi teſtes. 4. q. 3. §. item liberi. c. 1. de confeſſis, c. veniens. de teſtibus. & Abb. ibi n. 7. & 8. Paramus lib. 3. directorij. q. 10. n. 136. tit. de ſollicitant. ad libidinem in act. confeſ.

16 Quis dicitur teſtis idoneus?

℞. Ille in quo concurrunt conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama, fortuna. vt habetur in glo. c. 2. de teſtib. verſ. viliſſimi littera h.

17 Cęcus quando poteſt eſſe teſtis in delictis occultis?

℞. Quando habet cognitã vocem cõmittentis delictum, facta coram Iudice experientia, tunc eſt teſtis idoneus. Ab. c. præterea. de teſtib. n. 6.

18 In delictis occultis, in quibus de iure ſufficit vnus teſtis ſingularis, cum alijs adminiculis, de quo teſte eſt intelligendum?

℞. Ad imponendam pęnam ordinariã intelligendum eſt, de teſte omni exceptione maiori, cui nihil de iure poſſit opponi. glo. inſtit. de inutili ſtipulat. §. item verborum. Paramus p. 2. directorij. lib. 3. q. 10. tit. de ſollicitante. n. 136. & 137.

19 Singularitas teſtium quotuplex eſt?

℞. Triplex, obſtatiua, diuerſificatiua, cumulatiua, de quibus latè diximus. in c. de cleric. ſollicitante in confeſſione. lib. 5. tenet Bald. c. licet cauſam. de probation. nu. 11.

20 Quę ſingularitas teſtiũ in delictis occultis facit quaſi plenam probationem?

℞. Singularitas cumulatiua, quando vnus teſtis coadiuuat dictum alterius in genere, vel ſpecie, vel ſubſtantia, vt ſi vnus dicat Petrum delinquentem occidiſſe Ioannem tali die, & loco, & alius dicat occidiſſe Frãciſcum altero die, & altero loco, hæc ſingularitas cumulat delicta vnius generis, & cõuertitẽ in naturã quaſi plenæ probationis propter difficultatem probandi delicta occulta, q̃a ad Remp. pertinet ne delicta maneant impunita. vt habet gl. in l. vulneratus. ff. ad legẽ Aquil. Alex. conſ. 21. Bald. c. licet cauſam de probation. nu. 11.

21 In delictis carnalibus, quæ præſumptiones, & inditia requiruntur?

℞. Locus, ſolitudo, ętas, vita anterior, viſus, cõmunicatio priuata, tactus, vię mulieris frequentatio, & domus, miſſio nunciorum, epiſtolę, dona, victus, veſtitus datus ab homine mulieri, & è contra, vel ſimilia. Abb. c. tertio loco, de præſumpt. n. 4.

22 Si frater inueniatẽ cum ſorore, ſolus cum ſola, quam præſumptionem facit?

℞. Licet inueniantur oſculantes ſe, vel in vno lecto, nõ facit præſumptionem incontinentiæ, quia natura abhorret ſimile coitum propter naturale fœdus. cap. cum in iuuentute. de præſumptionibus.

23 In fornicatione ſimplici, quę ꝓbatio requiritur?

℞. Sufficit quod duo teſtes videant hominem, & mulierem etiam in occulto ad inuicem ſe oſculantes, & ſi cum hoc ſit aliqua fama, vel aliquod inditium ex ſupradictis, erit ſufficiens probatio, præcipuè in clerico, iuuene. tenet Ab. c. præterea. de teſtib. n. 2.

24 In delicto ſtupri, quæ probatio requiritẽ?

℞. Sufficit depoſitio ſtuprati, vel ſtupratæ etiam in torrura, quia deponit de proprio facto, & in hoc caſu creditur vnico teſti; ſi cum eo concurrant aliqua alia adminicula. tenet Alexand. conſ. 63. volum. 1. Bartol.

l.eos, ff. ad legem Corneliam, de falſis. Crauet. cõſ. 75. n. 30. l. quæro. de ędil. edicto Socyn. regul. 422. Dec. conſ. 342. num. 1.

25 Virginitas quomodo probatur?
℟. Per inſpectionem matronarum expertarum, & per earum iuramentum, licet antiquitus probaretur per ignem ardentem, vel per aquam feruentẽ vbi mulier abſq; læſione ponebat manũ. Abb. c. propoſuiſti, de probat. n. 2.

26 Concubinatus quomodo probatur?
℟. Per indicia, nempe frequentationẽ viri in domo mulieris, vel è contra, ꝑ dona data, per famam publicã, & alia his ſimilia. c. tua nos, de cohabit. cler. & mulier.

27 Inceſtus quomodo probatur?
℟. Per teſtes deponentes de cõſanguinitate, vel affinitate; & in his admittũtur pater, mater, conſanguinei, & præferuntur alijs teſtibus, quia habẽt maiorem cõmunicationem, & notitiam, & ſunt cogendi, & moleſtandi, vt dicant in qualibet cauſa matrimoniali, vt in c. cæterum, de teſtib. cogend. c. quoties. c. ſuper eo. il 2. de teſtib.

28 In crimine adulterij, quæ probatio requiritur?
℟. Sufficiunt duo, vel tres teſtes ſingulares in actibus diuerſis, ſingularitate copulatiua, & ſi cum his concurrant aliquæ præſumptiones, nempe nimia familiaritas, dona, nuncij, & fama, erit probatio fortiſſima. Abb. c. præterea, de teſtib. nu. 1.

29 Ad probandam conſumationem matrimonij, quæ probatio requiritur?
℟. Sufficit, vt duo teſtes dicant de auditu cum alijs adminiculis, nẽpe quod viderunt eos ſolos, vel in lecto, & hoc, in fauorem matrimonij, tenet Abb. c. præterea, de teſtib. n. 4.

30 Ad ſeparationem thori, quæ probatio requiritur?
℟. Sufficit, vt duo, vel tres teſtes dicãt de auditu ſęuitiã viri, timorẽ mulieris, & qđ eã viderunt aliquãdo percuſsã, vel quod ſit natura ſęuus extra ſuã domũ, vel qa audierunt mulierẽ plorantẽ, & vociferãtẽ ĩ ſua domo. Ab. c. 1. de diuor. n. 4. vt late dixi lib. 1. c. de diuort.

31 Ad diſſoluendum matrimonium perpetuo, quæ probatio requiritur?
℟. In defectũ virorum duę mulieres deponentes impedimentum (qđ diſſoluit matrimonium ꝑpetuum) faciũt plenã probationem, ꝑpter periculum ſacramenti. Abb. c. ſuper, il 2. de teſt. n. 2.

32 Ad impediendum matrimonium contrahendum, quæ probatio requiritur?
℟. Sufficit vnus teſtis, etiam ſi ſit mulier propter periculum ſacramenti, & tunc Iudex dẽt dare terminũ neceſſariũ partibus, vt ꝓbent, an ſit verũ impedimentũ, vel malitioſè obiectũ. vt tenet Ab. c. ſuper, il 2. de teſt. & ibi gl.

33 Ad probãdum matrimonium præteritũ, quæ ſolemnitates requiruntur?
℟. Matrimoniũ pręteritũ, probatͬ primò ꝑ inſtrumẽtũ matrimoniale, ſubſcriptum à parocho, & hęc ꝓbatio eſt ſufficiens, & cõcludens: ea deficiente, probatur per famã publicã per cohabitationem ſimul, per cõem crudelitatem virorum, per opinionem vicinorũ locorum; omnes iſtę ꝓbationes ſimul faciunt pręſumptiones iuris, vel de iure, & probationem plenã. c. illud quoque, de ꝓſumptionibus, ſed de iure ciuili ſufficiebat ſola præſumptio cohabitationis. l. ĩ liberę. ff. de ritu nuptiar.

34 Si duo petãt eãdẽ mulierẽ ĩ vxorẽ, & ęqualiter probẽt, cui debet Iudex illã dare?
℟. Iudex dẽt differre ſententiã, donec cõſtet quis ſit eius verus maritus propter

pter periculum ſacramenti. tenet Maſcar. l. 1. §. Diuus. ff. de quæſtionib. Afflict. in conſtitutionibus Neapol. Franciſc. Viuas lib. 1. dec. 157. n. 9. Alex. cõſil. 66. volum. 3. Iaſ. conſ. 161. vol. 4.

36 Ab vſus quando dicitur?

℟. Quando quis vtitur aliqua re cõtra ſuam naturam. tenet Io. Viguer. c. 7. de virtute temperantiæ. §. 5. verſ. 7. de vitio contra naturam.

37 Sodomitæ quam pœnam incurrunt?

℟. Tàm agentes, quàm patientes habent pœnam mortis, & ignis, ex omni iure. C. ad l. Iuliam, de adulterijs. l. cũ vir nubit in fœmina viros paritura; & in eos inſurgunt leges, armantur iura, & iubet infames, gladio vltore, perire. S. Antonin. 2. p. tit. 5. c. 4. per totum.

38 Quare lex non nominauit expreſſe peccatum ſodomiæ?

℟. Quia eſt tam horrẽdum flagitium, & ab eo ita aborret natura humana, vt litteris exprimi, & nominari non debeat. ita tenet Barthol. & alij DD. in dicta l. cum vir. C. ad legem Iuliam de adulterijs.

39 Quibus modis committiť peccatũ ſodomiæ?

℟. Pluribꝰ. Primo homo cum homine, cum vnus eorum eſt patiẽs per ſeceſſum, & facit officium mulieris, de quo peccato ꝓprie loquiť lex. Secundo homo cum muliere ꝑ vas poſterius. Tertio mulier cum muliere coeuntes per vas poſterius. Quarto homo cum aliqua beſtia hẽt coitum per vas beſtiæ. Quinto qñ mulier, vel homo coeunt cum dęmonio ĩ figura hominis, vel mulieris, quã diabolus fingit, & arripit ad cõmittẽdum hoc delictũ, & tunc diciť incubus ex oĩbus iſtis modis incurriť crimen ſodomiæ; ratio eſt, q̃a q̃s abutitur re contra eius naturã. S. Th. 2. 2. q. 154. ar. 11. 12. Tol. lib. 5. c. 13. in ſum.

40 Quare lex nõ nominauit omnes has ſpecies ſodomiæ?

℟. Quia forſan tempore legis nõ erãt inuentæ, & poſtea malitia hominum creuit, & eas inuenit.

41 Si duæ mulieres vna cum altera modo ſodomitarũ coeant quã pęnã incurrunt?

℟. Variæ ſunt opiniones Couar. p. 2. c. 7. §. 5. n. 7. tenet quod incurrunt pęnam mortis, & ignis; ratio eſt, quia in hoc delicto, & alijs ſimilibus ſępe punitur affectus, licet non ſequatur effectus, ſed Antonius Gomez tenet quod mulier, quæ prouocat aliam mulierem aliquo inſtrumẽto ad copulã dẽt condemnari ad mortem; ſi vero ſine inſtrumẽto, pęna extraordinaria puniri dẽt.

42 Si vir cum propria vxore ꝑ vas poſterius habeat copulam, qua pœna punitur?

℟. Pęna mortis, & ignis; ſicut ſodomitæ; ratio eſt, quia matrimonium non dat facultatem ad committẽdum hoc peccatum, imò auget delictum, cum ſit res ſacra, & non debet induci excuſatio, & velamen ad tam magnũ peccatum, & q̃a mulier credita eſt, & commiſſa viro per ſacramentum ad bene vtendum, & non ad male vtendũ DD. in l. cum vir nubit in fęmina. C. ad leg. Iuliam de adulterijs, & in c. in Archiepiſcopatu, de raptoribus.

43 Propter crimen ſodomiæ cõmiſſũ à viro, dať ne ſaparatio thori ad inſtantiam mulieris?

℟. Affirmatiue, ſiue ſit ſodomia cũ ꝓpria muliere, ſiue cum alia, ſiue cum viro; ratio eſt, q̃a maior iniuria fit matrimonio ꝑ ſodomiã, quã pėr adulteriũ, cũ ſit maius peccatũ, & ꝑ adulteriũ dať ſeparatio thori, à fortiori dẽt dari ꝑ ſodomiã. tenet Io. And. Anch. & Archid. in c. maritis, de adulterijs. c. Idolatria, 28. q. 1. c. oẽs accuſationes, 32. q. 7. c.

44 Sodomia hominis, cum aliqua beſtia cuiuſcumq; generis ſit, vel ſi aliqua mulier coeat cum aliqua beſtia, vt cũ cane per vas naturale qua pœna punit̃?

℟. Punitur pœna mortis,& ignis ſicut ſodomita; ratio eſt, quia abutitur ſuo corpore contra ſuam naturam. l.cum vir nubit in fœminam.l.citata,& DD. ibi,& Abb in d.c.cum in Archiepiſcopatu de raptoribus.

45 Crimen ſodomiæ quomodo probatur?

℟. Sufficit cõfeſſio rei extorta in tormento, ſed poſtea ratificata intra terminum 24.horarum,& ſufficit ſocius criminis, etiam infamis, & præſumptiones vehemẽtes,& in lege Hiſpaniç edita à Philippo II. Rege prudentiſſimo,ſufficiũt duo teſtes ſingulares cõplices in diuerſis actibus, & probant ſicut ſi eſſent conteſtes in vno eodẽq; actu,& ſicut ſi eſſent omni exceptione maiores; ratio eſt, quia de ſua natura alij teſtes haberi nequeunt. tenet Maſcard.l.1.§.diuus,ff.de quæſtionib.Afflict.in conſt.Neapol.Franc.Viuas lib. 1.diſt.157.n.9.Alex.cõſ.66.in fi.vol. 3.Iaſ.conſ.161.vol.4.

46 Quæ præſumptiones, & coniecturæ ſufficiunt in crimine ſodomiæ ad condemnationem?

℟. Fuga, fama publica cũ alijs adminiculis,nẽpe cũ mutua cõuerſatione dormitione ĩ eodẽ lecto, oſculis,dictis ſolicitationibus,cauta,& intrinſeca amicitia,& ſi his addatur confeſſio vnius partis,etiam extorta in tormentis,erit ſufficiens probatio, (altera parte exiſtente negatiua) ad pęnam ordinariã. c.præterea. de teſtibus.Alex.conſ 66. in fin.vol.3.Iaſon conſ.141.vol.4.n.4.

47 Sola fama in delicto ſodomię quam probationem facit,& quid operatur?

℟.Primo,ſi fama ſit publica,& habeat̃ à maiori, & ſeniori parte populi, ita credentis facit probationem ſufficiẽtem ad inquiſitionem; nõ vero ad torturam,neq; ad condemnationem, niſi poſtea illi adiungãtur cætera adminicula,quia nunquam, vel raro per ſolã famam in hoc crimine proceditur ne in iuſtè,& cũ falſo fundamento tollat̃ alicui viro ſuus honor. tenet Alex.cõſ. 53.vol.3.Iaſ.in l. admonendi.ff.de iure iurand. n.248.

38 Si non agatur de crimine reali ſodomiæ, ſed de ſola ſollicitatione: nempe, quia ſollicitatus non ſolum non conſenſit ſollicitationi,imò coram Iudice denũtiauit ſollicitantem,quæ probatio requiritur in hoc caſu?

℟. Ad capturam ſufficiet denũtiatio; ad pœnam vero, aduertendum eſt qđ requiruntur eędem præſumptiones,& adminicula,quæ in crimine vero,licet nunquam ex ſola ſollicitatione imponatur pœna mortis, ſed pęna extraordinaria,grauiſſima,nempe exilij,recluſionis ĩ aliquo monaſterio, vel alia huiuſmodi.vt tenet Franc. Viuius. lib.1. dec. 157. num.6.

39 In crimine hæreſis, quę ꝓbatio requirit̃?

℟. Licet cautius ſit agẽdum vbi maius periculum vertitur, & crimen hæreſis quaſi ſemper ſit cum ſocijs, tribus modis probatur. Primo confeſſione ẽt extorta in tormentis. Secũdo teſtibus etiam infamibus, vel ſocijs criminum. Tertio ſcripturis recognitis à parte, vel ab alijs; ratio eſt, quia ius canonicum ſolũ habilitauit teſtes, & probationes, ſine quibus hoc delictum non probaretur; nam licet nobis hoc delictum ſit occultum, inter hęreticos publicum eſt,& honoris. Conrad. Brun. p.2.cap.9. de hæret.l.1.§.Diuus.ff.de quæſtionibus.

Cri-

40 Crimen læſæ maieſtatis quomodo ꝓbaē?
℞. Perſocio criminis, per coniecturas, & præſumptiones violentas, per fugã, per dicta etiam extraiudicialia, ſtatim bona confiſcantur. tenet Zilettus to. 1. conſ. 103. Io. Andr. c. 1. de homicidio. verſ. requiritur?

41 Coniuratio, & conſpiratio appoſtata, quid eſt?
℞. Loquutio aliquorum cum iuramento, vel ſine illo facta occulte, vel publice in dãnũ alicuius particularis Reip. vel Principis. tenet Abb. c. fi. de teſtib. cogend. nu. 1.

42 In delicto coniurationis, quæ probatio requiritur?
℞. Sufficit, vt probetur per ipſos ſocios criminis, qui ſtatim debent cogi tormentis, cum res ſit inter ipſos ſecreta, & fuga ſit maximum indicium. Abb. c. venerabilis. eo. tit.

43 Quibus modis committitur appoſtatum, ſeu homicidium factum animo deliberato?
℞. Quatuor modis. Primo ex propoſito quærens inimicum à facie ad faciem, & hoc non habet ſpeciem tradimenti. Secũdo ex inſidijs. Tertio proditoriè interficiẽdo inimicum inſciũ, & ſecurum cum tradimento. Quarto per aſſaſſinium, mandando alteri, vt illũ interficiat, vt tenet Iulius Clar. lib. 5. ſ. homicidium. n. 8. & 9.

44 In homicidio ex propoſito cauſato,) vbi quis nõ facit tradimentum) quæ probationes requiruntur?
℞. Confeſſio partis, vel teſtes, & fuga.

45 In homicidio cauſato proditoriè ex inſidijs, quæ probationes requiruntur?
℞. Confeſſio partis extortę in tormentis, vel pręſumptiones violentæ, ſicut fuga, inimicitia, arma cum quibus occiſus fuit, fama, titubationes, ſigna exteriora, & alia his ſimilia. Iulius Clar lib. 5. ſ. homicidium. n. 10.

46 Quis dicitur aſſaſſinus verè?
℞. Tàm ille, qui mandat aliquem occidere, quàm qui occidit mediãte pecunia, vel ſine pecunia, & vterq; eamdem pœnam incurrunt, Iul. Clar. lib. 5. ſ. aſſaſſinum, n. 1. Bald. conſ. 383. n. 1. & non gaudent immunitate eccleſiaſt. Remig de immunit. eccleſiaſt. fol. 15. ſ. ex omnibus.

47 Crimen aſſaſſinij quomodo probatur?
℞. Primo confeſſione partis extortæ in tormento, quæ facit fidem contra mãdantem, & exequentem. Secundo pręſumptionibus, fuga ſcilicet, & inimicitia anteriori, fama, inſidijs poſitis in alia occaſione, aggreſſione facta ab occidente, armis ſuperiorib', quę portabat ille, qui occidit alium, minis ante factis, & alijs cõiecturis, quę in quolibet negotio oriuntur. c. 1. de homic. in 6. & ibi. DD. præcipue. Iul. Clar. ſ. aſſaſſinum. lib. 5. n. 6.

48 Crimen interficientis aliquem veneno, quomodo probatur?
℞. Confeſſione partis extortæ in tormentis, præſumptionibus, nẽpe fuga, & inimicitia anteriori, ſi emit venenũ ex aliqua officina, ſi ipſe ſciat id condere, ſi dedit mortuo aliquid mãducare, ex quo ſecuta ſit mors, ſi habeat malã famã, ſi ſit homo inferior, & nõ potuerit ab alio alio modo vindictã ſumere, & in hoc caſu corã Iudice, Notario, & teſtibus, mortuus eſt apeẽridus, & à medicis inſpiciendus, eorum dicta ſunt ſcribenda. l. 1. & 4. ff. de ſicarijs. quas citat Iul. Clar. lib. 5. ſentent. ſ. homicidium. n. 13.

49 Medicus, qui ſcienter adhibet medicamentum, vt infirmus moriatur, quam pœnam incurrit, & quomodo probaē?
℞. Pu-

℞. Punitur pęna mortis grauiſſima; ratio eſt, quia vtitur ſuo officio in malũ finem, & probať coniecturis, præſumptionibus, nempe inimicitia anteriori ex dictis aliorum medicorum. tenet Iul. Clar. lib. 5. ʃ. fin. n. 26. in practica criminali.

50 Schopetæ ictus, morte ſecuta, vel non, quomodo probatur?

℞. Confeſſione partis, etiam extortæ tormentis, pręſumptionibus, fuga, ſonitu ſchopetæ, conſiderato loco, tempore, diſtantia, inimicitia, occiſione, fama, ætate, intentione, & alijs.

51 Si in delictis occultis mors nõ ſequatur, qua pœna punitur, qui intentauit aliũ occidere?

℞. Cum diſtinctione: ſi voluit occidere veneno, vel alio tradimento, & perſona erat Princeps, Dominus, punitur pœna grauiſſima mortis in exemplum aliorum: ſi vero perſonæ ſint ordinariæ, punitur pœna extraordinaria arbitraria. Iul. Clar. lib. 5. ſemen. §. homicidium. nu. 14.

52 Libellus famoſus quomodo probatur?

℞. Indicijs, nempe fuga, inimicitia, occaſione, minis extraiudicialibus, vita anteriori, & conſiderata perſona, hæc inditia ſufficiunt ad torturam: ſi vero accedat vnus teſtis oculatus, vel confeſſio partis, ad pœnam grauiſſimam ordinariam. Iulius Clar. lib. 5. q. 21. §. practica criminalis. n. 18. cum ſeqq.

53 Delictum incendiarij quomodo probať?

℞. Per ſolam fugam, cum quis bannitur, & nõ comparet, hæc probatio eſt ſufficiens ad probandũ bona fiſco cõpetere, & ſi ad fugam accedant alia indicia, nempe inimicitia, minæ, mala fama, quod tali die fuit viſus in agro ꝓpe incendium, hęc probatio erit pleniſſima; quia hoc delictũ poteſt committi ab vno homine, ſcilicet eſca. Zilet. tom. 1. conſ. crimin. conſ. 61. l. admonendi. ff. de iure iurando, & Bart. ibi. num. 35.

54 Libellus famoſus q̃bus modis fit, & qua pœna punitur, qui eum intentat?

℞. Duobus. Primo ſcriptura. Secundo ſignis, vt ſi quis atramento, vel alio colore coinquinet domum mulieris, vel ſuſpendat cornua, & licet de iure puniatur pœna capitali, tamen raro executioni mandatur, ſed talis ſolet puniri fuſtibus, exilio, pœna pecuniaria. l. vnica. C. de famoſis libellis. Iul. Clar. lib. 5. ʃ. fi. n. 25.

55 Falſa moneta quomodo probatur?

℞. Ex præſumptionibus, nempe fuga, ſi inueniantur inſtrumenta, cum quibus fit, vel ipſa moneta falſificata, & his ſimilia. Iulius Clarus. vbi ſup. §. falſum. num. 37.

56 Quot ſunt genera furtorum?

℞. Duo, ſcilicet, manifeſtum, quando quis deprehenditur cum furto, vel furans, & tunc impunè poteſt interfici; & aliud eſt nonmanifeſtum furtum, & non deprehenditur apud furantem. l. furtorum. ff. de furtis. Iul. Clar. vbi ſupra. ʃ. furtum. n. 2.

57 Delictum furti quomodo probatur?

℞. Per teſtes, complices, per indicia, famam, ex eo quod aliqua res furata inueniatur in domo, vel poteſtate latronis. Iul. Clar. vbi ſup. §. furtum, n. 5

58 Crimen falſi circa, quæ committi poteſt?

℞. Circa plurima, & multis modis. Primo circa teſtes, ſubornans eos, & talis eadem pœna mulctatur. Secundo circa ſcripturas. Tertio circa monetam. Iulius Clarus. vbi ſupra. §. falſum. n. 4.

59 Quibus modis probatur crimen falſi?

℞. Primo per confeſſionem partis. Secundo per hoc quod ipſe teſtis deponat

nat contraria. Tertio per teſtes legitimos deponentes, quod talis teſtis depoſuit falſitatem ſciens. Iul. Clar. vbi ſup. nu. 3. & 8.

60 Si aliqs teſtis dicat ſe depoſuiſſe falſum, præcibus alicuius: eſt ne illi danda fides contra talem hominem, qui eum induxit?

℞. Regulariter non: qa talis teſtis eſt periurus, & infamis, ſed cum alijs adminiculis, nempe ſi inducens eſt inimicus illius, contra quem teſtis falſum dixit, facit aliquã probationem, & magnum indicium, vt talis inducẽs proſequatur de delicto ſubornationis, ſeu inductionis. tenet Iul. Clar. lib. 5. §. falſum. n. 5. Dec. conſ. 69. n. 8. verb. primo quia.

61 Dolus, fraus, ſimulatio, & falſitas in ſcripturis, vel inſtrumentis, quomodo probatur?

℞. Per coniecturas; nempe examinando, & recognoſcendo coram teſtibus, & Notarijs litteras, & inſcriptionem talis tabellionis, & eam comparando cum litteris falſificatis, & hæc probatio, ſi tabellio ille, qui falſificauit, ſit mortuus, ſufficiet ad declarandam talem ſcripturã falſam; ſi vero ſit viuus, ad torquẽdum talem hominem, vt tenent omnes criminaliſtæ mittatur.

62 Probatio ſimoniæ quomodo fit?

℞. Per coniecturas, ſicut dictum eſt in hoc libro, tractatu de ſimonia, præcipuẽ cum ſit realis, & mẽtalis; ſed cum hoc delictum ſit occultum, & grauiſſimum, coniecturæ debent eſſe euidentiſſimæ, quæ nulla ratione fallere poſſint, ita vt conuincant reum, vt habeẽ 1. q. 1. per totum. c. euidentia de accuſat. l. ſciant cuncti. C. de probationib. Io. Andr. in c. ſicut de ſimonia. l. 1. C. de hæreticis. & Manicheis.

63 In delictis occultis ſi probatio ſit dubia, pro quo iudicandum eſt, pro reo, vel contra reum?

℞. Pro reo; ratio eſt, quia delictum non præſumitur vbi poſſibile eſt aliqd ſine crimine fieri, & quia de æquitate iuris, magis fauendum eſt reo, quam actori, Abb. c. cum tu fili. de teſtib. n. ſi. c. in præſentia. de probat. n. 34.

64 Iudex cũ cõdemnat aliquem, qui cõmiſit delictum occultum, & mouetur ſolis præſumptionibus, & cõiecturis vehementibus, vel vno ſolo teſte, quam pœnam debet imponere?

℞. Non debet dare pœnam ordinariã, ſed mitiorem, & infra ordinariam, quę magis ſit remediũ, quàm pœna, ne tale delictum iterum committatur; ratio eſt, quia non extant plenę informationes. Marſ. in l. ſi quis ne. ff. de quæſt. n. 149. Ab. c. ſi quis quam, de cohabit. cler. & muli. n. 4.

65 Iudex in quibus delictis occultis, vel non occultis poteſt procedere ſola ſciẽtia, quærela, vel denuntiatione abſq; eo, quod conſtet de delicto?

℞. Cum diſtinctione delicta ſunt in duplici differẽtia. Primo ſunt delicta, quę commiſſa nulla relinquũt veſtigia ſui, vt ſimplex fornicatio, adulterium, furtum, hæreſis, periurium, & alia ſimilia; & in his delictis Iudex procedit ſola ſcientia, vel denuntiatione vſq; ad finem cauſæ. Secundo ſunt alia delicta, quæ relinquũt ſui veſtigium, & ſignũ, vt occiſio hominis, ſtuprum virginis, vulnus, incendium, fractio domus, vel carceris, & his ſimilia: in iſtis Iudex procedit, poſtquam conſtitit de delicto. Iulius Clarus. lib. 5. §. fin. quæſt. 4. num. 2.

CA-

CAPVT XXII.
DE TESTIBVS, ET ATTESTATIONIBVS.

1 PROBATIO per teſtes, quare eſt introducta a iure?

℞. Vt res, quæ per teſtimonia, & ſcripturas non apparent, per teſtes notæ fiant. gloſ. in rubr. de teſtibus. & atteſtationib. & Ioan. Andr. in dicta rubrica.

2 Qualis eſt probatio per teſtes?

℞. Si teſtes ſint omni exceptione maiores, fortiſſima eſt, & ſecunda fortior poſt confeſſionem partium. gloſ. vbi ſupra.

3 Quis debet eſſe teſtis?

℞. Idoneus. c. 1. de teſtib. & ibi glo.

4 Quis dicitur teſtis idoneus?

℞. Ille, cui nulla poteſt opponi exceptio ex his, quæ teſtem reddunt inhabilem. c. 1. de teſtib.

5 Quam regulã debemus ſeruare ad admittendum teſtem ad teſtificandum?

℞. Quoties quis ex tali dicto commodum, vel damnum non reportat, neq; eſt pars principalis, neq; procurator, vel affinis partis, neq; habet odiũ, neque amicitiam, neque timorem, neq; affectionẽ reſpectu partis, tunc admittendus eſt tanquã teſtis idoneus. Ab. in c. inſuper, de teſtib. nu. 8. c. licet ex quadam, eo. tit. & ibi glo.

6 Quæ requiruntur in teſte idoneo?

℞. Conditio, ſexus, ætas, diſcretio, fama, & fortuna. Glo. in c. 2. de teſtib.

7 Quæ eſt conditio, quæ requiritur?

℞. Vt ſint teſtes liberi, non ſerui. c. ſi teſtes. 4. q. 3. §. item liberi.

8 Qui ſexus requiritur?

℞. Vt ſit maſculus. & non fœmina, quę de iure canonico non admittitur. c. forus, de verb. ſignif.

9 Mulier in quibus caſibus admittitur ad teſtificandum?

℞. In crimine commiſſo à ſe, & etiam cõtra clericum, in defectu aliorum teſtium. c. quoniam. de teſtib.

10 Quæ ætas requiritur in teſte?

℞. In ciuilibus, debet eſſe maior quatuordecim annis, in criminalibus, maior viginti, quia agitͬ de vita, quæ pretioſior eſt diuitijs. c. ſi teſtes. q. 3.

11 Quæ diſcretio requiritur in teſte?

℞. Talis diſcretio, vt poſſit diſcernere rem, & veritatem à falſitate, & ideo nõ debet eſſe impubes?

12 Quæ fama requiritur in teſtibus?

℞. Quod nõ ſit infamis infamia iuris, vel facti. c. teſtimonium, de teſt.

13 Quæ fortuna requiritur in teſte?

℞. Quod nõ ſit pauper ea paupertate, de qua timeatur quod propter metum veritatem non aperiat. c. ſi qui teſtiũ, eodem titu.

14 Pauper repellitͬ ne à teſtimonio dicẽdo?

℞. Secundum. c. in primis. q. 2. & c. ſi teſtes. 4. q. 3. repellitur pauper teſtificando; ſed hoc intelligitur nõ ratione paupertatis, ſed timoris, vt nõ corrumpatur: at vero ſi pauper ſit perſona honeſta, non ſolùm non repellitur, ſed ei fides datͬ. gl. in c. ſi teſtes. 4. q. 3. §. teſtium.

15 Quæ eſt cauſa ſcientiæ, quæ requirenda eſt à Iudice in teſte, & in quo cõſiſtit?

℞. Conſiſtit in ſenſibus hominis deponentis, videlicet ſi res ſit viſibilis, quia vidit, ſi res eſt palpabilis, qa palpauit, ſi ad auditum pertinet, qa audiuit, & debet interrogari quando, quo loco, quo tempore, & coram quibus. Abb. in c. cum cauſam, de teſtib. n. 8.

16 Quę fides requiritur in teſte?

℞. Quod

Digitized by Google

℞. Quod non ſit infidelis. vt habetur in c. 1. & ibi glo. de teſt. & atteſtat.

17 Quotuplex eſt odium?

℞. Duplex priuatum, & publicum, vel generale: priuatum eſt quādo propter inimicitiam qs odio habet alteri perſonæ; publicum, vel generale eſt, quādo publicè omnes odio habemus, videlicet peccatoribus, quia generaliter odio habemus peccata, & vitia. Ab. in c. quoties. de teſt. n. 4.

18 Quod odium debet quis habere, vt repellatur à dicēdo teſtimonium in aliqua cauſa?

℞. Odium priuatum tali perſonæ; qa publicum non vitiat teſtimonium, cū ſit generale. Ioan. Andr. in c. quoties, de teſtibus.

19 Quotuplex eſt amicitia?

℞. Duplex alia carnalis, alia charitatiua; carnalis eſt, quę dirigitur in ordine ad corporis voluptates, aut ad aliū finem humanum: charitatiua eſt, quæ reſpicit Deum tāquam finē, ſeu rationem formalem propter quem res diligitur, vt cum diligitur proximus propter amorem Dei, c. de parentela. 35. q. 6. & Abb. in c. quoties, de teſt. n. 5.

20 Quæ amicitia repellit hominem à teſtificando?

℞. Carnalis, non charitatiua. Abb. vbi ſupra.

21 Productiones teſtium, quo ī numero debent admitti à Iudice ad petitionem partis?

℞. Tres ꝓductiones poſſunt admitti? quarta vero productio teſtium; nō eſt admittēda ſine ſolēnitate legali, vt litibus finis imponaſ. c. in cauſis, de teſt.

22 Quæ ſolemnitas eſt legalis?

℞. Iuramentū, quod fit à parte, proferente, quod ad eius notitiam ante non venerit notitia taliū teſtium, & quod non fecerit dictā quartā productionē animo dilatādi, nec ſuperfluē, ſed cōſequendi iuſtitiam. Abb. in c. in cauſis. de teſtibus.

23 Atteſtationes, & depoſitiones factæ in vno iudicio, valent ne in alio?

℞. Si legitimè ſint factæ, valent. c. cauſamque il 1. de teſtib. & atteſt.

24 Teſtes quomodo ſunt examinandi?

℞. Sigillatim, & ſecrete, non præſente conteſte; aliàs non valent. c. venerabilis, de teſtib.

25 Teſtis, q ſub obſcurè dixit, poteſt ne iterum examinari?

℞. Poteſt etiam poſt publicationem. c. cum clamor, de teſtib.

26 Teſtes quomodo debent eſſe, vt ſit ſufficiens eorum teſtimonium?

℞. De viſu, de affirmatiua, reddendo ſufficientem cauſam ſuę depoſitionis.

27 Si aliqs teſtis det cauſam ſuæ depoſitionis, & poſtea dicat ſe credere, quam fidem facit?

℞. Inficit ſuū dictū quaſi dicat de credulitate. Abb. in c. quoties. de teſt. n. 9

28 Teſtis præſentatus ſuper vno articulo, ſi dicat in alio, valet ne eius depoſitio?

℞. Non, qa ſolum valet in eo ad quod eſt præſentatus. c. de teſtib. tit. de teſt. & ibi Abb. n. 1.

29 Si teſtis examinatus in ſummaria moriaſ, facit ne fidē eius dictum in plenaria?

℞. Non, quaſi non eſſet; ratio eſt, quia ratificatio teſtiū de iure eſt neceſſaria, tamquā ſolemnitas ſubſtantialis. Ab. in c. tua, de teſtib. n. 4.

30 Si teſtis velit ſe corrigere in ſua atteſtatione, eſt ne admittendus?

℞. Si id faciat ſtatim, vel ante publicationem, tunc eſt admittendus. Abb. in c. per tuas, eo. tit. n. 1.

31 Si aliquis teſtis dicat vnum coram arbitro, & contrarium coram Iudice ordi-

nario, cũ arbitrer mortuus fuerit, cui dicto eſt ſtandum?

℞. Primo dicto, licet multũ debilitetur cum ſecundum habeatur ſuſpectum. Abb. in c. præſentata, de teſt. n. 10.

32 Actus depoſitionis ad quod tempus defertur?

℞. Ad tempus iuramenti, licet depoſitio in alio die fiat. Ab. c. 2. de teſt. n. 4.

33 Teſtis debet ne iurare?

℞. Debet de veritate dicenda, & debet admoneri à Iudice, vt dicat, veritatem pro vtraque parte. Ab. in c. in nomine Domini, de teſt. n. 1.

34 Teſtis, qui iurat de non teſtificando, poteſt ne compelli ad dicendum?

℞. Debet pœnis, carcere, & cenſura, præcipue, quia tale iuramentum non obligat; eſt enim contra iuſtitiæ adminiſtrationem. cap. intimauit, de teſt. & ibi Abb. nu. 1.

35 Si quis iurauit alicui non reuelare ſecretum, ſi in teſtem, ſuper eadē re producatur, quid debet agere?

℞. Debet dicere veritatem, & non peccat eam dicendo ſub iuramento, quia ipſe nō reuelat ſecretum ſibi commiſſum, quia alij prius reuelauerũt, & ipſe tenetur deponere veritatem. Abb. vbi ſup. nu. 3.

36 Si teſtis deponat, & poſtea iuret, valebit ne eius dictum?

℞. Non, quia iuramentũ eſt actus ſubſtantificus ad eliciendã veritatē, licet contrariã opinionē aliqui teneant, ſed verius eſt nō valere tale dictũ; ratio eſt quia dixit ante iuramentũ, & iuramētũ cadit ſupra dicēda nō ſupra iam dicta. Abb. c. de teſt. eo. tit. n. 8.

37 Si teſtis deponat ſine iuramento, & dicat falſitatem, poteſt ne condemnari de crimine falſi?

℞. Poterit puniri, vt falſarius, ſed non vt periurius. Abb. vbi ſup. n. 9.

38 In quibus ſtandum eſt iuramēto partis?

℞. In dependentibus a conſcientia alicuius, ſi per alia remedia res probari non poſſit. Abb. c. præſentium, de teſtibus. nu. 3.

39 Partes poſſunt remittere iuramētum teſtibus ſine conſenſu Iudicis?

℞. Poſſunt, quia introductum eſt in fauorem partium, quæ poſſunt renuntiare: & officium Iudicis eſt ſolũ partes ad concordiam reducere. Abb. c. cuis quæſtionibus, eodem tit. nu. 3. de teſtibus.

40 Si aliquis teſtis iurauit, ſe nihil dicturũ, aut nō dicturum veritatem, eſt ne admittendus, & valet tale iuramentum?

℞. Tale iuramentum non obligat, ſicut de re illicita, & nihilominus eſt admittendus, & tenetur dicere veritatem. Abb. in c. conſtitutis, il 1. de teſtibus. num. 2.

41 Teſtis poteſt iurare per procuratorem?

℞. Nõ, cũ ſit actus pertinēs ad propriã conſcientiam, Abb. in c. licet ex quoddam. eo. tit. n. 6.

42 Si quis ſine iuramēto dicat aliquid contra aliquem, ſcripto, vel verbo, eſt ne ei credendum?

℞. Non, qa eſt contra ordinem iuris, & contra charitatem. c. nuper, de teſt.

43 Teſtis receptus ſine citatione partis valet (ne?

℞. Non. c. 2. de teſtib.

44 Quando procedit̃ per inquiſitionē, pars debet ne citari ad recipiendos teſtes?

℞. Nõ, bene tamen ad publicationem teſtium. Abb. c. 2. de teſt. n. 8.

45 Si timeat̃ potentia aduerſarij, pōt ne Iudex clam examinare teſtes?

℞. Poteſt ad inſtantiam partis, Abb. c. 2. n. 9. de teſt.

46 Si pars citata noluerit cōparere, nec intereſſe iuramento teſtiũ, valebit ne teſtimonium?

℞. Va-

℞. Valebit, ſicut ſi præſens fuiſſet. Gl. in verb. noluerit. c. 2. de teſt.

47 Si citatus fuit procurator, & non dominus, & Dominus non comparuit, valebit ne talis depoſitio?

℞. Valebit, quia procurator agit eius perſonam. l. qui ſtipendia. C. de procuratorib. 2. q. 7. cap. biduum, verb. palam, vt refert Abb. c. 2. eod. titu. noſtro num. 17.

48 Qui numerus teſtium eſt neceſſarius in qualibet cauſa?

℞. In ore duorum, vel trium ſtat omne verbum; & licet duo teſtes probent in rebus grauiſſimi præiudicij; tamen ſecundum veriorem opinionem. D. Tho. duo teſtes non ſufficiunt ad pœnam rigoroſam, & ordinariam. Abb. in c. quoties, de teſtib. n. 1. & c. licet, il 1. eodem titu.

49 In quibus cauſis ſufficit teſtimonium vnius?

℞. In cauſis vbi non agitur de præiudicio alterius; vt ſi quis eſt baptizatus, ſi Eccleſia eſt conſecrata; ſi quis eſt vxoratus, vel non vxoratus. Ab. in c. licet, il 1. eod. tit. n. 5.

50 Si teſtator mandet, vt ſtetur dicto vnius perſonæ in aliqua re, vel in diſpoſitione ſui teſtamenti, requiritur citatio partis?

℞. Non, & eſt caſus notabilis. Bart. in l. Theopompus. ff. de dote prælegata, nume. 1.

51 Vnus teſtis quam fidem facit?

℞. Nullam, quia dictum vnius, dictum nullius; ſed auget præſumptionem. c. veniens, il primo, de teſtib. cap. licet, il 1. eodem tit.

52 Singularitas teſtium quotuplex eſt?

℞. Triplex obſtatiua, diuerſificatiua, & cumulatiua. Bald. in c. licet cauſa, de probationibus. vide caput de clerico ſollicit. in confeſſ. lib. 5.

53 Dictum vnius quãdo ſufficit ad torturã?

℞. Quando dicit ſuper facto, non quãdo dicit ſuper præſumptione, vel inditio. l. 2. C. ad l. Iuliam de adult.

54 Eſt ne ſolus conſiderandus numerus teſtium in probationibus?

℞. Non, ſed auctoritas videlicet ſi ſint honeſtiores, ditiores, melioris famæ. Secundo conſideratur ſi dicta eorum ſint magis conſona iuri communi. 4. q. 3. c. ſi teſtes. c. licet, de probationib. Tertio eorum multitudo, quia ſunt plures numero, ſed iſtæ qualitates conſiderantur eo ordine, quo ſcriptæ ſunt, ſecundum quas aliquando minor pars teſtium præualet maiori. Hoſtienſ. eodem titu. Abb. in c. in noſtra, de teſtibus, num. 1.

55 Cui credendum eſt magis, duobus teſtibus, de affirmatiua, aut pluribus de negatiua?

℞. Duobus teſtibus de affirmatiua, quia deponunt rem certam; teſtes vero de negatiua deponunt quaſi de re incerta. Abb. cap. in noſtra. eodem titulo, nume. 6.

56 Teſtimonium de crudelitate quando admittitur?

℞. Vbicumque cauſæ per ſcientiam probari non poſſunt propter magnã antiquitatem admittuntur teſtes de auditu, & quando inſtrumenta deficiunt, quia non eſt alia probatio. Ab. in c. quoties, de teſtib. n. 6. & 7.

57 Criminoſi, & infames quando admittuntur ad denuntiandũ crimen aliorũ?

℞. In re graui pernitioſa fiſco, vel Reip. vel Principi. Abb. in c. nouit, de iudicijs, num. 39. & c. in omni negotio, de teſtib. & nu. 5.

58 Si teſtis dicat ſe audiuiſſe ab alio, qui etiã audiuit ab alio, quid probat?

℟. Nihil, quia teſtis debet deponere de viſu, vel auditu, ſcilicet, quia audiuit ab alio, qui ipſemet vidit, ac narrauit. Ab. in c. tam literis, de teſt. nu. 5. c. cum cauſam, eod. tit.

59 In denuntiatione, qui teſtes admittunt?
℟. Omnes, ſed non inimici, neque criminoſi. c. quoniam, de teſt. & ibi gloſ.

60 Admonitiones requiruntur ne ad validitatem denuntiationis?
℟. Sufficiunt duæ denũtiationes. Ab. c. in omni negotio. vt ſup. n. 2.

61 Denuntians quando admittitur ad teſtificandum?
℟. Solum quando agitur ad correctionem delicti, vel pœnam leuiſſimam; nõ vero quando imponitur pęna legis. Ab. in c. in omni negotio, de teſt. n. 4.

62 Si quis confiteatur delictum, & ratificetur in confeſſione, & poſtea dicat cõtrarium, quid agendum?
℟. Non eſt illi credendum. c. veniens, il 1. de teſtib.

63 In crimine ſimoniæ contra clericum, quę probatio requiritur?
℟. Plena, etiam ſi agatur ciuiliter. Ab. c. veniens. il 1. n. 4. eo. tit.

64 Socius criminis admittitur in teſtem in crimine ſimoniæ?
℟. Regulariter non admittitur in vno crimine, ſed eius depoſitio dat maiorẽ claritatem, & auget fidem aliorum teſtium. cap. veniens ad nos, de teſt.

65 Quibus modis, quis eſt ſocius criminis ſimoniæ?
℟. Duobus. Primo adiuuando ad crimen ſimoniæ. Secundo adiuuando, & participando de pretio dato pro ſimonia. c. 1. de teſtib. in 6. gl. mediatores.

66 Quando admittitur ſocius criminis ſimoniæ ad teſtificandum contra ſimoniacum, & contra quas perſonas?
℟. Contra laicum, & ſolum quando agitur ciuiliter, & non criminaliter; at vero non admittitur contra clericum, neque quando agitur ciuiliter, neque criminaliter, propter eius dignitatem, niſi clericus ſit perſona vilis, & infamatus. c. in primis. 2. q. 1. Abb. in c. veniens. de teſt. n. 7. & gl. in c. 1. de teſtib. verb. mediatores. in 6.

67 Quot mulieres ſufficiunt ad diſſoluendum matrimonium, vel contrahendũ?
℟. Duæ mulieres faciunt plenariam probationem, ſi non ſit alia probatio virorum. Abb. in c. ſuper. nu. 2. de teſtibus. il 2.

68 Si duo petant eandem vxorem, & æqualiter probent, cui debet dari?
℟. Iudex debet deferre ſententiam, vſque dum conſtet, quis ſit eius maritus propter periculum, ne forte tradatur homini, qui non ſit eius maritus. Abb. in c. in noſtra. eo. tit. n. 5.

69 In cauſa matrimoniali, vel criminali partes poſſunt ne remittere iuramentum partibus?
℟. Non, ſi agatur de validitate matrimonij, nec ĩ crimine cũ lędatur fiſcus, & hęc eſt regula generalis, & non poſſunt remittere iuramentum niſi in cauſis, quæ pendent à libera partium voluntate, quia alias non renuntiarent ſuo iuri, ſed alieno. Abb. c. tuis quæſt. nu. 5. eod. tit.

70 Cum agitur ad impediendum matrimonium, quot teſtes requiruntur?
℟. Vnus ſufficit. c. præterea. de ſponſalib. il ſecundo.

71 Ad probandum crimen adulterij, quæ ꝓbatio requiritur?
℟. Sufficit, quod ſint ſinguli teſtes, in actibus diuerſis; videlicet, quod viderint in diebus diuerſis, hominem eſſe ſupra mulierem. c. præterea. de teſtib. & ibi Abb. n. 1.

Ad

72 Ad crimen fornicationis, quæ probatio requiritur?
℞. Sufficit quod teſtes viderint hominem,& mulierem ĩ latebris,vel in occulto ad ĩnuicem ſe oſculantes. Ab. in c. præterea. de teſt. n. 2.

73 Ad probãdam copulam carnalem in matrimonio, quæ probatio requiritur?
℞. Sufficit teſtimonium de auditu cũ alijs adminiculis, Abb. c. prætetea. de teſtib. nu. 4.

74 Quæ ſunt adminicula, quæ iuuant probationes iſtas?
℞. Tactus viri,& mulieris, viſus, frequentatio domus, miſſio nuntiorum, cohabitatio, amplexus, oſcula,& ſimilia. Abb. in c. ptæterea. de teſtib. n. 7.

75 Ad ſeparationem thori, quę probatio requiritur?
℞. Sufficit, vt teſtes dicant de auditu. Abb. vbi ſup. n. 5.

76 Requiruntur ne hæc omnia adminicula ſimul ad probationem horum criminum?
℞. Sufficiunt cum fama vnum, vel duo ex his adminiculis; ſi vero non ſit fama, non ſufficiunt adminicula. Ab. vbi ſupra. n. 7.& 5.

77 Cęcus, qui audit clauſo hoſtio, vel media cortina, poteſt in iſtis criminibus carnalibus eſſe teſtis?
℞. Si cęcus habet cognitam vocem viri,& mulieris, ita quod diſtinctẽ poſſit teſtificari illos eſſe Ioannẽ,& Ioannam, eſt ſufficiens teſtis cũ ex mira Domini prouidentia voces hominis ſint diuerſæ ſicut facies. Abb. c. præterea. n. 6. de teſtib.

78 Vni Cardinali, vel Epiſcopo creditur ne?
℞. In præiudicium alterius, non. c. cũ à nobis, de teſtib.

79 Iudex poteſt committere examinationẽ teſtium in alio loco alicui Delegato, tàm in ciuili, quàm in criminali cauſa?
℞. Poteſt ſi teſtes commodè comparere non poſſint,& Delegatus debet eſſe diſcretus, & peritus. c. ſi qui teſtium, de teſt. Ab. in c. conſtiturus, de fideiuſſoribus. n. 5.& 8.

80 Si teſtes deponant diuerſa, & non ſimilia quid debet facere Iudex?
℞. Si fieri poteſt concordare eorum dicta, vt euiterur periurium. text. in c. cũ tu fili, de teſtib.

81 In dubio, in cuius fauorem eſt interpretanda depoſitio teſtium?
℞. In fauorem rei,& non actoris; quia ius reo fauet. Abb. in c. cum tu fili, de teſtibus. n. vlt.

82 Facta publicatione teſtium, Iudex poteſt ne admittere nouos teſtes?
℞. Non, ſuper eiſdem articulis ſuper quibus dictum fuit iam; ratio eſt, quia ante publicationem, fit renuntiatio à partibus, dicentibus ſe non velle præſentare nouos teſtes. tex. in c. fraternitatis, de teſtib.

83 In quibus caſibus poſt publicationẽ poſſunt recipi teſtes ſuper eiſdem articulis, vel contrarijs?
℞. In pluribus in d. c. fraternitati. Ab. ponit quatuordecim caſus, in quibus fallit dicta regula. Primo in cauſa matrimoniali ꝑpter periculũ ſacramẽti. Secundo in cauſa appellationis. Tertio vbi non obſtat exceptio rei iudicatæ. Quarto vbi perijt inſtantia propter lapſum biennij, vel triennij, c. examinata de iudicijs. l. properandum. C. eod. tit. Quinto quando dicta teſtium ſunt perdita, vel furata, vel igne cremata. Sexto cum agitur inter alias perſonas, vel venit tertius oppoſitor, vel ligatur de nouo. Septimo cum variatur modus agendi. c. veniens. de teſtibus. vt ſi probationes factę fuerint in ſum-

ſummariò,& publicatę in plenario ſuper eiſdem articulis alij poſſunt recipi. Octauo quando reſtituitur minor, vel Eccleſia. Nono in iudicio inquiſitionis,quę procedit ex officio iudicis. Decimo ſi quis directè voluerit probare falſitatem teſtium. Vndecimo ſi inſcia, vel inuita parte,fuit facta publicatio teſtium. Duodecimo ſi Iudex arbiter moriatur facta publicatione, arbitrium non fuit finitum,& in voluntate partis conſiſtit ſuper eiſdem articulis præſentare directè nouos teſtes. c.præſentata. de teſtib. Decimotertio cũ q; probauit ſe deceptũ vltra dimidiũ pretiũ,ſed teſtes nõ dixerunt neq; declarauerũt quantitatẽ deceptionis, vltra dimidium,vt in caſu,c.cum cauſa.de teſtibus. Decimoquarto cum aliqui teſtes fuerunt interrogati,ſed non plene. vt in c. per tuas.de teſtib. Decimoquinto in cauſa criminali.l.Diuus. ff. de cuſtodia reorum.l.1. ff. de quæſtionibus. & Hoſtienſ. in c. præſentata. de teſtib. Abb. c.fraternitatis, nume. 3. & 4.

84 Iudęi poſsũt eſſe teſtes cõtra chriſtianos?

℟.Non,bene tamen è contra.c.Iudæi. de teſt.& Abb.ibi n.3.

85 Teſtes ſibi cõtrarij quam fidem faciunt?

℟. Nullam. Abb. in noſtra de teſtibus, num. 3.

86 Si probationes æquales ſint pro quo eſt ſententiandum?

℟. Pro reo.c.in noſtra.de teſt.

87 Si quis cõdemnatus ſit in poſſeſſorio,poteſt ne audiri de nouo in proprietate?

℟.Non niſi prius reficiat expenſas, & reſtituat fructus à ſe perceptos; poſtea vero auditur in iudicio proprietatis, qa abſoluit etiam in iudicio poſſeſſorio.Abb.in cap.ſignificauerunt. de teſtibus. num.8.

88 Iudex poteſt præſcribere partibus, numerum certum teſtium?

℟. Poteſt ſecundum qualitatem cauſæ, dummodo præſcribat æqualem numerum reo,& actori, c. cum cauſam. de teſtibus.

89 Quam pęnam incurrit Iudex,qui non interrogat teſtem de cauſa ſcientiæ, ſuæ depoſitionis?

℟. Tenetur reſtituere parti intereſſe. Abb.in c.cum cauſam,de teſt.n.8.

90 Iudex poteſt publicatis atteſtationibus, teſtes nouos recipere?

℟.Poteſt ex officio ſuo. Abb.in c.cum clamor.de teſt. n.1.

91 Atteſtationes factæ in ſummario, valent ne in plenario?

℟. Non,niſi iterum recipiantur, & reproducantur. Abb.c.veniens. eo.tit. num.13. il 2.

92 Iudex delegatus ſi ſubdelegauit cauſam, poterit ne eſſe teſtis in eadem cauſa?

℟. Variæ ſunt opiniones. Abb.tenet, quod ſi talis Iudex ſubdelegauit cauſam,amplius non poteſt reaſſumere,& ſi nihil egit ante ſubdelegationem, ſed re integra ſe exonerauit,quod non repellitur in teſtificando.Ab. c. dilecto. de teſt. num. 8.

93 Facta publicatione debent teſtes iterum interrogari?

℟.Non, quia negligentia Iudicis non debet eſſe nociua partibus. Abb.in c. per tuas.eo.tit.

94 Clerici poſſunt eſſe teſtes in cauſa ſuæ Eccleſiæ?

℟. Si non ſint procuratores in tali cauſa poſſunt eſſe teſtes in fauorem Eccleſiarum,quia Ius tantorum virorum teſtimonio plurimum cõfidit. c.inſuper de teſtibus.

95 Qui ſunt de aliqua vniuerſitate poſſunt ne eſſe teſtes in cauſa vniuerſitatis?

℟.Poſ-

℞. Poſſunt in ciuilibus;in criminalibus vero nō.c.ſuper prudentia.14.q.2

96 Clericus productus coram laico,quid debet agere?

℞. Debet petere licentiā à Iudice Eccleſiaſtico,& coram illo dicere, & iurare ad defenſionem, & non ad offenſionem vbi poſſit interuenire mors,& mutilatio membri. Abb.c.ſi qui teſtiū. de teſtib. nu.6.

97 Clerici debēt ne compelli ad teſtificādū?

℞. In cauſa Eccleſiaſtica poſſunt compelli;in cauſa vero ſæculari non debēt compelli:niſi in defectum teſtium ſęcularium,& hoc in fauorem alicuius, ne veritas pereat quod arbitrio Iudicis Eccleſiaſtici relinquitur. Abb. c. cū nuntius. de teſt. n.3.

98 In quibus caſibus Reges,& Principes in teſtes recipiuntur?

℞. In crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis diuinæ, vel humanæ. cap. in fidei fauorem de hæreticis. in 6.& ſic Dom. Imperatrix vxor Caroli V. Summi Imperatoris dixit teſtimonium corā Doctore Valdes Archiepiſcopo Hiſpalēſi Inquiſitori Generali in negotio Doctoris de Torralua medici auruſpicis, qui ex pacto cuiuſdam familiaris dicebat res futuras,& eo die, in quo Carolus V. armis occupauit Tunicem dixit in ciuitate Valliſoletana, dictæ Dominę Imperatrici victoriam adeptam à ſupra dicto Imperatore, & notato die, poſtea verum fuit eius dictum, & fuit in S. Inquiſitione Valliſoletana pœnitentiatus.

99 Religioſi conuerſi poſſunt eſſe teſtes?

℞. Poſſunt, q̄a illis non eſt in iure prohibitum. c. nuper, de teſt. c. & ſi Chriſtus, de iure iurando.

100 Si religioſi dicant teſtimonium ſine licētia Prælati, valebit ne eorum dictum?

℞. Affirmatiue: licet ex eorum conſtitutione à ſuo ſuperiori puniantur, cū ſine eius licentia, neq; literas poſſint accipere. c. nuper, de teſt. c.& ſi Chriſtus, de iure iurando. Bald. in auth. ingreſſi. C. de ſacroſanct. eccleſ.

101 Laici ad quid admittendi ſunt contra clericum?

℞. Ad accuſationem proſequentis ſuā, vel ſuorum iniuriam ſemper admittuntur: ad teſtimonium vero non, niſi in defectu aliorum teſtium clericorum, ne delicta maneant impunita. c. de cætero, de teſt. & Abb. ibi. n.4.

102 Procurator poteſt ne admitti in teſtem?

℞. Procurator ad lites, non; q̄a repreſentat perſonam Domini principalis: procurator vero ad negotia poteſt admitti, dummodo ipſe de illa lite non ferat commodum, vel damnum. Abb. in c. in ſuper, de teſt. n.8.

103 Procurator in vna cauſa, poteſt eſſe teſtis in alia?

℞. Affirmatiuē: licet in cauſa, in qua fuit teſtis, vltra de nouo non poterit eſſe procurator. Abb. in cap. ſuper. de teſtibus.

104 Pater ī quibus caſibus eſt teſtis idoneus pro filio, vel contra?

℞. in denuntiatione: quia in ea agitur de correctione, & prohibitione peccati, & exaltatione fidei in quibus affectio carnalis non operatur. Abb. in c. in omni negotio. n. 5. glo. vltima in d.c. eodem tit.

105 Quādo cōſanguinei poſſunt eſſe teſtes?

℞. In cauſa conſanguinitatis, & affinitatis, & præferuntur alijs teſtibus, q̄a habent maiorem notitiā, quam forenſes. tex. in c. quoties. de teſt.

106 Mater quando poteſt admitti in teſtem pro filio?

℞. Quando agitur de validitate matrimo-

monij, vel de reuocando matrimonio. c. ſuper eo, il 2. de teſtib.

107 Vilis teſtis, & infamis poſſunt teſtificari contra clericum?

℞. Non, neq; laici in cauſa criminali, niſi de ea ciuiliter agatur, ſed hæc Iura hodie ſeruantur in quantum cum alijs teſtibus poſſunt probari, vel non poſſunt; quia ſi aliter non poſſit probari, omnes admittunt, ne delicta impunita maneant. tex. in c. ex parte, de teſt. c. teſtimonium, eo. tit.

108 Si qs ſit actor, & obijciat crimen alicui, poterit ne reus contra ipſum opponere aliud crimen, vt eum repellat?

℞. Durante lite criminis nō, ne ex metu talis obiectionis delicta impunita maneant. Ab. in c. teſtimonium, de teſtib. nu. vlt.

109 Periurus repellitur ne à teſtificando?

℞. Diſtinguendo: ſi quis violauit licitum iuramentum, vt infamis repellitur, at vero ſi iurauit iuramentum illicitũ, & factum contra charitatem, non repellitur; quia licet fecerit male iurando, ſe occidere inimicum, facit bene non adimplendo tale iuramẽtum. Io. And. c. teſtimonium, de teſt.

110 Ad quid prodeſt recipere teſtimonium ſocij criminis?

℞. Ad augendam præſumptionem, & declarandam maiorem veritatem ex circunſtantijs confeſſis, non ad maiorem probationem faciendam. c. ſi teſtes. 4. q. 3. §. item liberi. c. 1. de confeſſis. c. veniens, il 2. de teſtibus. & Abb. ibi. num. 7.

111 Conuictus de periurio in vna cauſa, pōt ne eſſe teſtis in alia?

℞. Nō, ſed repellitur, vt periurus. Ab. c. ex parte, eo. tit. n. 3.

112 Legatarius poteſt admitti in teſtem, quia habet commodum, ex eo quod teſtamentum ſit validum?

℞. Variæ ſunt opiniones pro affirmatiua adducitur. ff. legatarijs. inſtit. de teſtam. qa ſunt ſucceſſores rei, & non iuris. Speculator vero. tit. de inſtrumẽtor. edict. ff. nono, nu. 31. tenet negatiuã; ea fultus ratione, quod ſi tale teſtamentum non valet, neq; eorum legatũ, ſed Abb. tenet mediam viam. in c. inſuper, de teſtibus. n. 9. nempe, quod quoties agitur de re, quæ ad teſtamenti validitatem non pertinet, vel quoties legatum eſt ſibi dandum, licet teſtamentum ſit validum, vel non; tunc loquuntur iura, quæ dicunt legatariũ poſſe eſſe teſtem; ſed quoties agitur de validitate teſtamenti; & ex conſequenti, de validitate legati non poſſunt eſſe teſtes, cum ſint principales quoad legatum, & dicāt in propria cauſa ſicut Dominus principalis litis.

113 Proxeneta, vel curſor, vel ille, qui inter mercatores accommodat pretium, rem, merces, & tempus ſoluendi, poteſt eſſe teſtis in re, quàm vendidit?

℞. Regulariter non; quia portat lucrũ, & commodum ex vẽditione; ſed ſi cauſa aliter probari non poſſit, & ſit vir integer admittendus eſt arbitrio boni viri. Abb. in c. licet Heli, de ſimonia, n. 16. & c. ex litteris, n. 3. de tranſactionibus, qui allegat pro ſe multa iura.

114 Donator in cauſa donatarij eſt ne idoneus teſtis?

℞. Affirmatiue, quia donatarius non tenetur de euictione. Io. Andr. c. inſuper. de teſt.

115 Cedens actionem eſt ne idoneus teſtis in cauſa ceſſionarij?

℞. Non, quia tenetur de euictione. Io. Andr. c. inſuper. de teſt.

116 Socius eſt ne idoneus teſtis pro ſocio?

℞. Si

℟. Si ſit ſocius in toto negotio, tūc nō poteſt eſſe teſtis: quia agit in re ſua: ſi vero ſit ſocius in aliqua parte negotij, pōt dicere teſtimonium pro ſocio, in alijs partibus, in quibus non fert commodum Innoc. c. 3. de teſt. nu. 1.

117 Vaſſallus poteſt eſſe teſtis in cauſa Domini ſui?

℟. Debent conſiderari qualitates domini, & vaſſalli, ſcilicet, ſi dominus ſęuiat in eos, qui contra ipſum dicunt, vel ſi vaſſallus non timeat dominum, quæ omnia relinquuntur arbitrio iudicis. Io. Andr. c. inſuper. de teſt. l. eos. l. etiam C. de teſt.

118 Canonici poſſunt eſſe teſtes ī cauſa, quę contingit intra ſuum capitulum?

℟. Affirmatiue; imò ſunt teſtes neceſſarij, quia capitulum eſt clauſum, & nullus alius pōt teſtificare. c. veniens, il 2. de teſtib. & ibi gloſſa.

119 Excommunicatus admittitur ne in teſtē?

℟. Non, niſi priùs abſoluatur, & tunc teſtificari poterit de ijs, quæ vidit tempore quo erat excommunicatus. c. veniens, citato, & Abb. ibi. n. 5.

120 Si teſtis habeat cōſimilem cauſam, debet ne admitti in teſtem?

℟. Non, neq; laborans cōſimili morbo, vel delicto, quia pręſumitur habere affectionem. c. perſonas, de teſtib.

121 In quibus caſibus ſeruus eſt teſtis legitimus ad deponendum?

℟. In caſibus, qui domi aguntur, & reſultant inter virum, & vxorem: quia p alios probari facile non poteſt. Abb. c. in literis, de teſt. n. 2.

122 Famuli de familia admittuntur ne, quando agitur de dirimendo matrimonio?

℟. Nō, cū agaf de validitate ſacramenti, & requirif maior probatio; licet admittantur in crimine adulterij ad punitionem delicti, & eſt caſus notabilis. Abb. in c. in litteris. eo. tit. nu. 2. & ſic intelligenda eſt. l. conſenſu. C. de repu. quando dicit quod ad adulterium, & ſimilia, quæ domi aguntur, poſſunt pbari per ſeruos, ſed non validitas, vel diſſolutio matrimonij, quod expreſſe eſt exceptuatum in dicto c. in litteris, de teſtibus.

123 Poteſt Epiſcopus eſſe teſtis coram ſuo Vicario Generali?

℟. Poteſt, & etiam coram foraneo; licet poſtquam teſtificauerit, non poſſit reſumere cauſam, neq; in ea debet Iudex aliquid facere. Abb. in c. dilecto, eod. tit. nu. 11.

124 Si inſtrumētum amiſſum fuerit, ad probationem talis inſtrumenti, vel ſcripturæ, qui teſtes ſunt examinandi?

℟. Non quilibet teſtis, licet dicat ſe vidiſſe; ſed Notarius, vel teſtis peritus in arte, nā alij teſtes facillime poſſunt decipi. Abb c. Albericus. num. 4 eod. titu. noſtro.

125 Inſtrumenta quādo poſſunt produci in cauſa?

℟. Vſque ad concluſionem cauſæ. Ab. in c. feries, de teſt. n. 4.

126 Quis dicif teſtis omni exceptione maior?

℟. Ille, qui nulla exceptione poteſt repelli, neq; iure illi aliquid opponi poteſt. Glo. inſtit. de inutilib. ſtipulationibus, verbo, idoneos, §. item verborum, & Ab. in c. 1. de conſanguinitate, & affinit. n. 5.

127 Si quis præſentauit inſtrumentū falſum, ad euitandam pęnam, ſufficit ne dicere, ſe nolle vti illo inſtrumento?

℟. Sufficit, ſi ille non fecit tale inſtrumentum. l. 3. C. de fide inſtrum.

128 Si ſentētia ſuper matrimonio, vel ſuper alia re in ſcriptis non appareat, quid eſt agendum?

℟. Tunc probari pōt parte citata per

Nnnn te-

teſtes, qui interfuerunt ſententiæ, & tali probationi ſtatur. cap. Albericus, de teſtibus.

129 Proteſtatio Iuri contraria valet ne?

℞. Nihil prodeſt proteſtanti, cum facta contra Ius nihil valeant. Abb. in c. ex tenore, de teſt. n. 6.

130 Quibus modis agitur de crimine falſi?

℞. Duobus modis, ſcilicet ciuiliter ad recuperandum damnũ: criminaliter ad exequendas pœnas à Iure ſtatutas, & vtroq; modo admittuntur teſtes ad recognoſcendam falſitatem ſcripturę, qui licet deponant, ſe non vidiſſe proprijs oculis falſificari ſcripturam, tamẽ ſi deponant quod talis ſcriptura non ſit talis ſcribæ, quia ipſi cognoſcunt characterem talis tabellionis, & quod illis videatur talis ſcriptura eſſe falſificata, horum teſtimonium eſt admittendum, vt habetur in c. per tuas, de ſimonia, & c. 1. de teſt. lib. 6.

131 Iudex poteſt producere, vel abbreuiare dilationes iuris?

℞. Poterit abbreuiare, ſed non producere, cũ dilatio ſit terminus à Iure ſtatutus, ad hoc, vt litibus finis imponatur, & ne dilatentur in damnum partiũ. tenet Ab. ĩ c. vltra tertiã, de teſt n. 4

132 Quando incipiunt currere iſtæ dilationes, ſeu termini legales?

℞. Statim poſtquam ſunt aſſignatæ à Iudice, quia tempus in eis eſt continuum, & nõ vtile ad hoc, vt pars illud ſibi ſumat, quando vult. tenet Abb. in c. vltra tertiam, de teſt. n. 6.

133 Accuſatus criminaliter, admittitur ne in teſtem, pendente ſua accuſatione?

℞. In cauſa criminali, pendente ſua accuſatione, non admittiť in teſtẽ, niſi in hæreſi, & in crimine lęſę maieſtatis diuinę, vel humanę; ratio eſt, qa pendẽte accuſatione, eſt ſuſpectus de aliqua infamia, ſed bene admittiť in cauſa ciuili. tenet Ab. in c. nõ dẽt, de teſt. n. 3. & 4.

134 Quare accuſatus de crimine admittiť in teſtẽ in cauſa ciuili, & nõ in criminali?

℞. Quia in cauſa criminali agitur de vita, vel honore, & in cauſa ciuili agiť de bonis temporalibus, & cum vita, & honor ſint maioris extimationis, ideo in eis requiritur, vt teſtes ſint maioris veritatis, & ſine aliquo defectu. tenet Abb loco cit.

135 Si ſententia ſit lata in fauorem alicuius partis ſuper matrimonio, vel alia re, & non appareat, poterit probare per teſtes, talem cauſam eſſe ſentẽtiatam?

℞. Parte citata poterit probare per teſtes talem cauſam eſſe ſententiatam in fauorem Petri, & tali probationi ſtať, ſicut ſententiæ; ratio eſt, quia inſtrumenta inuenta fuerunt propter fragilitatem hominis, ſed vbi teſtes deponunt ipſi ſunt viua ſcriptura. c. Albericus, de teſt. & ibi gloſſa.

136 Iſti teſtes, qui deponunt negotiũ eſſe ſententiatum in fauorem alicuius, quid debent deponere, & quas qualitates debent habere?

℞. Iſti teſtes debent eſſe inſtrumẽtales talis ſententiæ, vel talis ſcripturæ, & debent deponere ſe fuiſſe pręſentes, & continere talem rem cũ oĩbus articulis, & adminiculis talis ſcripturę. c. Albericus, de teſtibus.

137 Trãſacto termino probationis ſi quis voluerit præſentare nouos teſtes, quomodo debet probare ad ſuam notitiã veniſſe illos nouos teſtes?

℞. Sufficit per iuramentũ ſuũ, vel qđ eius ꝓcurator iuret tũc veniſſe ad eius notitiã illos teſtes ad ſuã iuſtitiam neceſſarios; ratio eſt, ne de facili tollãtur defenſiones. tenet Ab. in c. præſentiũ, dę teſtibus, nu. 5.

Qui

138 Qui producit teſtes, ſi forte deponāt cōtra ipſum producentem, poteſt ne producens eos reprobare, & obijcere illis aliquam inhabilitatem?

℞. Non, quia contrarius eſſet ſuo proprio facto, neq; admittēdæ ſunt exceptiones contra eos, quia iam illos approbauit, atq; præſentauit. Abb. c. de teſt. eod. tit. n. 4.

139 Si quis approbauit teſtem præſentando illum in vna cauſa, & non renuntiauit facultatem reprobandi illum in alia cauſa, poteſt ne reprobare talē teſtē?

℞. Affirmatiue, quia ex eo quòd illum approbauit in vna cauſa non renuntiauit facultatem reprobandi in alia cauſa. Abb. c. præſentium, de teſt. n. 8.

140 Si actor approbauit vnum teſtem, & cōtra ipſum depoſuit, poterit ne reprobare eius dictum?

℞. Poterit: quia aliud eſt reprobare dictum, vel reprobare perſonam, quam ſemel approbauit. Abb. c. præſentium, de teſt. num. 8.

141 Quot productiones teſtium, poſſunt fieri in qualibet lite?

℞. Regulariter duæ, ſcilicet teſtium, & teſtium reprobatorum; vltra has duas non permittitur vlla, ne cauſa prorogetur in infinitum. c. licet il 3. de teſt. & ibi gloſſa.

142 Si quis ſe opponat in lite, incepto negotio, quid debet probare?

℞. Prius debet probare, damnum quid inde patitur, & poſtea admittiſ; atq; hoc peracto poteſt, tā ipſe, quàm aliæ partes facere de nouo ſuas probationes. c. veniens, il 2. de teſtib. & ibi glo.

143 Intra quod tempus debet (tertius comparens) probare tale damnum eſſe, vt admittatur?

℞. Relinquitur arbitrio boni viri; aliq dicunt quod intra octo dies; ſed verū eſt debere eſſe ſummariam cognitionē de hac re, & non ādmittitur terminus vltramarinus. Abb. cap. veniens, il ſecundo, eodem titu. num. 11.

CAPVT XXIII.
DE TESTIBVS COGENDIS.

1 QVAM pœnam debet imponere Iudex teſtibus, qui nolunt deponere?

℞. Creſcente contumacia, creſci debet pœna: & ſic ſecūdū qualitatem negotijs, & cōtumaciæ arbitrio iudicis debent puniri. c. 2. de teſt. cogend.

2 In cauſa ciuili ſunt ne compellēdi teſtes?

℞. Prius ſunt monendi, & poſtea compellendi, ne iuſtitia pereat. cap. 1. eodem titulo.

3 In cauſa criminali ſunt ne compellendi teſtes?

℞. Si aliter delictum probari non poteſt, ſunt compellēdi, ſicut in ciuili cū pœnis, cenſuris, ac carcere. c. peruenit ad nos, de teſt. cogend.

4 In cauſa matrimoniali, & cōnſanguinitatis ſunt ne compellendi?

℞. Affirmatiue. c. cæterum. eod. tit.

5 Si teſtis ſit clericus, & nolit comparere qua pœna punitur?

℞. Poteſt excommunicari, ſuſpendi, & deponi. Abb. cap. 2. de teſtibus cogendis.

6 Quot citationes requiruntur, vt Iudex poſſit mulctare teſtem?

℞. In prima citatione pōt imponere pęnā, vel mulctā: ſed ad hoc, vt exequatur mulcta, tres citationes requiruntur.

tur.l.ad peremptorium. ff. de iudcijs.

7 Quando dicetur teſtis corrigere ſe incontinenti?

℞. Antequam finiat dictum, aut poſt paruam temporis moram, vel antequam loquatur cum partibus, quia tunc videtur ſe corrigere in fauorem veritatis conſcientia extimulatus; nõ autem ex perſuaſione partis. Ab. in c. præterea. de teſtib. cogendis. n. 12.

8 Si Iudex citauit teſtes ſub pœna excommunicationis ad certum diem, ſi teſtes legitime impediti fuerunt, incurrunt ne excommunicationem?

℞. Quo ad Deum, non; quia legitime impedito, nullum damnũ currit; quo ad Eccleſiam vero ſunt excommunicati, licet ſtatim à Iudice ad cautelam ſunt abſoluendi. Abb. in c. 2. de teſtib. cogendis, n. 6. Speculator lib. 2. de citatione, §. penultimo, n. 20.

9 Si teſtis ſe ſubtrahat timore aduerſæ partis, quid debet agere Iudex?

℞. Compellere illum, vt dicat, & ponere grauiſſimam pœnam, ne lædat tali parti c. ſuper eo. de teſtib. cogend.

10 Teſtis, qui ſe corrigit, quam pœnam incurrit?

℞. Si ſtatim ſe corrigat, & ſtatur correctioni, nullam. c. præterea eod. tit. & Abb. ibi. nu. 4.

11 Teſtis ſubtrahens ſe à teſtimonio, quam pœnam incurrit?

℞. Præſumitur ſuſpectus, & Iudex poterit contra ipſum procedere. Ab. c. 1. de teſt. cogend. n. 6.

12 Priuilegiati poſſunt cogi ad dicendum teſtimonium?

℞. Si veritas per alios nonpriuilegiatos poteſt apparere, non ſunt cogendi: ſi vero aliter veritas non poſſit probari, niſi per priuilegiatos, ſunt cogendi. Abb. c. 1. de teſtib. cogend. n. 4.

13 Denuntiator, qui ex aliquo defectu non poteſt eſſe teſtis contra aliquem, põt ne eandem perſonam denuntiare, vel accuſare?

℞. Nõ: quia nemo poteſt accuſare eũ, contra quem non poteſt eſſe teſtis; quia ad omnia eſt impeditus. Abb. in c. præterea. de teſt. cogend. n. 9.

14 Mediatores, ſeu proxenetæ, qui in vendẽdis mercibus inter partes interueniunt, quando poſſunt compelli ad teſtificandum?

℞. Quando ambæ partes conſentiunt, vt ſint teſtes; tunc ſi noluerint, compelluntur; ſi vero vna pars ſola conſentiat, non, ſed eorum dicta ſponte recipiuntur, & quando negotiũ aliter probari non poteſt. gloſ. in auth. de teſtib. §. quoniam. vt refert Ab. in c. dilectorum. n. 3. de teſtib. cogend.

15 Tacere veritatẽ interrogatus, eſt ne peccatum mortale?

℞. Si Iudex iuridice interroget de re, de qua poteſt cognoſcere, eſt peccatũ mortale; ſi vero interroget de re de qua nõ eſt Iudex, vel alius interroget, non eſt peccatum tacere veritatẽ; imò aliquando prudentiæ adſcribi ſolet. Abb. in c. 1 de teſt. cogend. n. 2 & Tol. lib. 4. c. 21. §. ſecundum eſt.

16 Si ſit coniuratio, qui teſtes poſſunt cogi?

℞. Omnes, & ſocij etiam iurati. c. venerabilis. eod. tit.

17 Quid eſt coniuratio, ſeu conſpiratio?

℞. Loquutio aliquorum cum iuramento, vel ſine illo facta in damnum alicuius hominis principalis, vel reip. & ita neceſſe cõiuratio eſt inter plures. Ab. c. fi. eo. tit. n. 1.

18 Accuſatus negando veritatem, peccat ne mortaliter?

℞. Affirmatiuẽ. Abb. c. 1. de teſtib. cogend. num. 3.

CA-

CAPVT XXIIII.
DE FIDE INSTRVMENTORVM.

1 NOTARIVS, vel ſcriba qualis debet eſſe?

℞. Fidelis, legalis, vir bonus, ſui officij approbatus, perſona publica, cui Principes legalitatem inſtrumentorum commiſerunt. c. 1. & 2. de fide inſtrum.

2 Quis poteſt creare Notarios?

℞. Papa, Imperator, Reges, & qui ab eis poteſtatem habent. Abb. c. cum p. n. 7. de fide inſtrumentorum.

3 Quis dat fidem inſtrumentis, teſtamẽtis, & alijs ſcripturis?

℞. Notarius, vel ſcriba, q authoritatẽ à Papa, vel Imperatore, ſeu Regibus habet ad facienda talia inſtrumenta. DD. in rubr. de fide inſtrum.

4 Notarius à quibus debet eſſe rogatus, & quomodo?

℞. A partibus, vel ab vna parte, & publice, cum ſuum officium ſit publicũ. Abb. tit. de fide inſtrum. c. 1. n. 4.

5 Notarius, vel ſcriba, poteſt per aliũ ſcribere inſtrumentum?

℞. Poteſt, dummodo ipſe lecto inſtrumento ſe ſubſcribat; ratio eſt, q͂a actus ſcribendi non inhęret fidei notarij, ſed actus ſubſcriptionis, in quo conſiſtit omnis legalitas. Abb. c. inter dilectos. nu. 7. eod. tit.

6 Quæ requiruntur, vt vnus Notarius publicet inſtrumẽtum, de quo alius Notarius fuit rogatus, vt illud faceret, & fecit?

℞. Quinque. Primo, vt id faciat ad petitionem eorum, quorum intereſt. Secũdo, vt faciat publicationem auctoritate ordinarij. Tertio, vt iſte cui ſit commiſſio publicandi ſit Notarius. Quarto quod publicatio fiat fideliter. Quinto quod redigat talẽ publicationem fideliter in publicam formam. Io. And. in c. cum, de fide inſtrumẽtor. l. ſi quis ex argentarijs. §. 2. & ſeq. ff. de edendo, vt refert Abb. c. 1. num. 4. eod. titu. noſtro.

7 Princeps poteſt auctorizare, vel legalizare ſcriptum, ſeu inſtrumẽtum quod factum eſt ſine ſolemnitatibus Iuris?

℞. De potentia ordinaria, non; de potentia vero plenaria, & abſoluta, põt; ratio eſt, quia ipſe dat authoritatẽ notarijs, & ſic poteſt dare auctoritatem ſcripturis. Abb. c. 1. de fide inſtr. n. 1.

8 Quid ſignificat hoc nomen inſtrumẽtũ?

℞. Sumitur latiſſime, late, & ſtricte. latiſſimè, quando ſumitur pro omni inſtrumen. de quo ff. de fundo inſtructo: late ſumitur pro omni probatione in iudicio deducta; ſtricte, pro ſcriptura, quæ fit ad probationẽ alicuius rei, & hoc modo ſumitur in iſto titulo. Ioan. Andr. in rubr. de fide inſtrumentor. & ibi Abbas.

9 Quot ſunt genera inſtrumentoru m?

℞. Prima ſcriptura publica. Secundo priuata. Tertio, authentica. Abb. c. 1. eod. tit. nu. 2.

10 Quæ eſt ſcriptura publica?

℞. Quæ cõfecta eſt à publica perſona, ſcilicet notario, vel tabellione cum ſolemnitatibus requiſitis. c. 2. eod. tit. gl. in verſ. publicam manum.

11 In quibus caſibus datur maior fides inſtrumentis, quam teſtibus?

℞. In pluribus caſibus. Primo in antiquitate facti, vbi memoria teſtium nõ extat, neq; ſunt teſtes oculati. Secundo

do in libertate ſerui. Tertio in cenſu, vel fideicommiſſo. Quarto vbi allegat̃ priuilegium; tũc enim creditur magis ſcripturæ, quã teſtibus; & ĩ his caſibus, & in alijs, neceſſario de Iure requirit̃ ſcriptura, vt in fundatione Eccleſię, & in iure patronatus. Ab. in c. ad audiẽtiam, de præſcriptionib. n. 8. qui allegat pro ſe multa iura.

13 In quibus caſibus datur maior fides teſtibus, quam ſcripturis.

℞. In omnibus caſibus, in quibus teſtes fuerunt præſentes, & poſſunt deponere præſentialiter ſe vidiſſe talem rem, & eſſe teſtes inſtrumentales illius ſcripturæ, & tunc maior fides datur teſtibus, quam ſcripturæ; ratio eſt, q̃a inſtrumenta inuenta fuerunt propter fragilem memoriam hominum, &, q̃a teſtes moriunt̃; at vbi teſtes deponunt de aliquo facto, & quod fuerũt inſtrumentales in tali ſcriptura, ipſi teſtes ſunt viua ſcriptura. c. Albericus, de teſtibus, c. tertio loco, de probationib. & ibi gloſſa.

14 Si inſtrumentum ſit perditum ad probandum tale inſtrumentum fuiſſe, & cõtinere talem rẽ, qui teſtes requirunt̃?

℞. Nõ quilibet teſtis, licet dicat ſe vidiſſe, & legiſſe tale inſtrumentum, ſed requiritur Notarius, qui fecit tale inſtrumentum, & teſtes inſtrumentales, qui ſint periti, ita vt deponant totum inſtrumentum cum omnibus caſibus, & exceptionibus; ratio eſt, q̃a alij teſtes, qui ſemel egerunt inſtrumentum, vel viderũt, poſſunt facili negotio decipi, & non deponere totam ſeriem inſtrumenti, quod neceſſarium eſt ad iudicandum illud, quod continetur in inſtrumento. tenet Ab. in c. Albericus, de teſtibus, n. 4.

15 Inſcriptiones antiquæ in lapidibus, quæ ſunt in Eccleſiis, in tumulis defunctorũ, in portis ciuitatis, in ædificijs publicis, quam probationem faciunt?

℞. Magnam, & ſi contrarium non cõſtet ex veris inſtrumentis, eis credendum eſt, præcipue in rebus antiquis, in q̃bus homines, qui viuunt non poſſunt contrarium, ex ſcientia, aut viſu deponere; ratio eſt, q̃a illæ inſcriptiones ſunt notoriæ, & in parte publica ſitæ, atq; ab omnibus creditæ. Secundo, quia tempore, quo poſitæ fuerunt illę inſcriptiones viuebant homines, qui factum ſciebant, & ſi non eſſent veræ, Iudices non ſinerent illas affigi. Tertio, quia tales inſcriptiones faciunt publicam opinionem, & cum tales inſcriptiones ſemper ſint in materia honoris, vel nobilitatis, & nõ tollant ius alienum eis acquieſcendũ eſt, cum maximam faciant probationem, vnde qui contra eas auſu temerario iudicaret, non eſſet tutus in conſcientia; tenet Abb. in c. cum cauſam, de probat. n. 1.

16 Quare iſtæ inſcriptiones ponuntur in ſepulchris, & in Eccleſijs, & capellis?

℞. Iſtæ inſcriptiones permittuntur ab Eccleſia, & Republica. Primo in memoriam illorum hominum, qui ſua bona Eccleſijs tradiderunt, & pauperibus, vel ſuam vitam pro ſuo Rege periculis obijecerunt. Secundo, vt pro illis oretur. Tertio, vt eorum ſucceſſores imitatione illorum meliores euadant. Quarto ſæpe ponunt̃ iſtę inſcriptiones ob animi gratitudinem, à ſucceſſoribus pro beneficijs acceptis, à ſuis maioribus. Quinto ponuntur, ne opera pia, quę relinquuntur à fidelibus defunctis, obliuione pereant, & executioni non mãdentur, & cum ſint ſcripta in illis lapidibus ſunt notoria diuitibus,

tibus,

tibus, & pauperibus, & quilibet pōt peti, vt adimpleantur.

17 Quę eſt ſcriptura priuata?

℟. Illa, quæ fit ab homine priuato ſine ſolemnitate Notarij. Abb. c. 1. eodem tit. num. 2.

18 Quæ requiruntur ad hoc, vt ſcriptura originalis fidem faciat?

℟. Primo debet apponi dies, menſis, & annus Domini. Secūdo nomen Papę, Imperatoris, vel Regis illius Regni. Tertio locus, vbi fit contractus; videlicet in tali ciuitate, tantum. Quarto indictio. Quinto ſeries, & narratio diſtincta negotij. Sexto nomē, & cognomen teſtium, eorum quidem qui noti ſunt notario, vel alijs teſtibus, & teſtes debent eſſe ſecundum numerum requiſitum à varijs ſcripturis, licet nō debeant ſe ſubſcribere propria manu, niſi in ſcripturis, quæ ſecundum ius poſtulāt illam ſolemnitatem, ſicut teſtamenta clauſa. Vltimo firmatur nomine, & ſigno notarij, quo ſemper vti ſolet. Specul. in rubr. de edict. inſtrumentor. quem citat Abb. c. 1. eodem titu. num. 3.

19 Protocollum facit de ſe fidem?

℟. Affirmatiuē, quia habet omnia illa, quæ habere debet inſtrumentum c. vt veterum. diſt. 9. cap. ieiunium diſtinct. 76.

20 Quæ eſt ſcriptura authentica?

℟. Illa, quæ per ſe ſolam fidem facit ſine aliquo adminiculo, quia confecta eſt cum teſtibus, & ſollemnitatibus à Notario, vel ſcriba, & habet ſignū notarij, vel ſigillum, Abb. c. 1. de fide inſtrum. num. 2.

21 Tranſumptis inſtrumentorum datur ne fides?

℟. Si exemplar inſtrumenti, non ſit ſolemniter ſumptum, non facit fidem, niſi appareat originale; ſi vero ſit ſolēniter ſumptum, facit fidem ſicut originale. c. 1. eo. tit.

22 Quid eſt exemplar?

℟. Eſt tranſumptare ſcripturam originalem tabellione factam ex ſuis regiſtris cum auctoritate Iudicis ordinarij. c. ſi inſtrumenta de fide inſtrum.

23 Si inſtrumētum in vno capite ſit falſum, reprobabitur ne in totum?

℟. Ioan. Andr. & glo. c. ſi ad ſcripturas ſacras. 9. diſt. tenet quod ſolum damnatur tale caput ſi ſit diſtinctū ab alijs capitulis, ſed Abb. Bar. in l. ſi ex falſis. C. de tranſact. n. 12. tenent, quod ſi tale damnum prouenit ex culpa notarij totum inſtrumentum damnaē, quia auctor damnatus eſt ex ſua falſitate, & idem tenet Abb. in c. fraternitatis. de hæret. nu. 4.

24 In quibus caſibus eſt faciendum exemplar alicuius ſcripturæ?

℟. Quando originale eſt vetuſtate cōſumptum, & difficile legiē, vel quādo debet transferri in partem longinquā, & timeē ne pereat, vel quoties ꝓpter aliquam vtilitatem intereſt partiū trāſumptare tale originale. c. ſi inſtrumenta, de fide inſtrumentorum.

25 Confeſſio, pactum nudum, ſtipulatio, & cautio facta ſine ſcriptura valet ne?

℟. Non, cum ſint verba enuntiatiua, quæ non ligant. Abb. c. ſi cautio, de fide inſtrum. n. 2.

20 Quando eſt faciendum tale exemplar, & quæ ſolemnitates requiruntur, vt ſit validum?

℟. Pars volens tranſumptare ſcripturam originalem, debet coram Iudice ordinario comparere, & ante eum petere exemplar, & pręſentare originale, & Iudex debet illud recognoſcere, & dare fidem, quod tale originale nō eſt

ru-

ruptum, neq; caſſatum, neq; vitioſum in toto, neq; in parte, & mandare, vt perſona publica, videlicet tabellio, vel Notarius faciant exemplar, debet tamen pars contraria cui damnum imminet citari, vt veniat ad recognoſcẽdum originale videatq; illud corrigere ſcribere, & legalizare. c. ſi inſtrumenta, eodem tit.

21 Si aliqua pars, quæ damnum patitur abſens ſit, & non citetur, quam fidem facit contra illã talis ſcriptura exẽplata?

℞. Nullam, niſi ſit citatus, & cõtumax, vel niſi de nouo illi moſtreẽ originale, vt poſſit opponere, quod voluerit, & tũc valet ſcriptura. Io. Andr. in c. ſi inſtrumenta, eo. tit.

22 Quæ ſunt genera vitiorum, quę poſſunt opponi contra inſtrumentum quando tranſumptatur?

℞. Duo, ſcilicet intrinſeca, quæ ex ipſo inſtrumento conſtant, videlicet, qđ eſt caſſatum, raſum, vel ruptum; vel extrinſeca, ſcilicet quod factum fuit à tabellione excommunicato, vel ſeruo, quæ non conſtant ex inſtrumẽto, ſed extra illud. Abb. vbi ſup. n. 3.

23 Tranſumptum factum coram Iudice cũ partis citatione, & reliquis ſolemnitatibus, quam fidem facit?

℞. Facit tantam fidem ſicut originale. c. ſi inſtrumenta. eo. tit.

24 Liber mercatorum, quam fidem facit?

℞. Pro ſcribente nullam, ſed cum adminiculis inducit præſumptionẽ. Ab. c. 2. eo. tit. n. 9.

25 Liber rationum facit ne cõtra ſcribentẽ?

℞ Facit. Bar. in. l. quædam. ſ. nummularios. ff. de edendo. n. 2. Ab. in c. 2. eo. titu. num. 10.

26 Si liber mercatoris dicat, Petrus poſuit in telonio meo cẽtum, & idem Petrus accepit quadraginta, quã fidem facit?

℞. Contra ſcribentem, conſtituit eum debitorem, vt debentem centum; Petrus vero poterit in ſui fauorem acceprare cẽtum, & negare accepiſſe quadraginta. Bart. l. Aurelius. §. idem. ff. de liber. legata.

28 Cancellatio, ſeu raſura tollit ne fidem in ſcriptura?

℞. Non, dummodo à Notario, vel ſcriba in fine ſit ſaluatum, & validatum, propria manu, immo addit firmitatẽ, quia ex eo apparet Notarium, vel ſcribam recidiſſe talem ſcripturam, & accurate occultaſſe, quia inde ſubſtulit errores. c. ex literis, de fide inſtum. & & ibi Abb. n. 1.

29 Si ſit conſuetudo in aliquo loco, vel Prouincia, vt credatur inſtrumento facto ſine ſubſcriptione teſtium, eſt ne ſeruanda?

℞. Affirmatiue, cum conſuetudo legitime introducta ad hoc habeat vim, vt tali inſtrumento credatur ſine ſubſcriptione teſtium. Abb. c. cum dilectus, eo. tit. nu. 6.

30 Si teſtes obliti fuerint diei, menſis, & anni, quibus fuit actus geſtus, vitiatur ne teſtimonium?

℞. Non, cum memoria ſit fragilis, & in hoc non conſiſtat veritas, ſed in ſubſtantia facti. Abb. c. cum Ioannes, n. 4. de fide inſtrum.

31 In inſtrumento publico requiritur ne, vt teſtes ſe ſubſcribant?

℞. Non requiritur, ſed ſufficit, vt manu Notarij ſubſcribantur nomina, & cognomina teſtium, & cognitio. c. cũ Ioannes. eo. tit. & ibi. Abb. n. 5.

32 Si teſtes inſtrumentales directè, vel indirectè deponant contra inſtrumentum, quam fidem faciunt?

℞ Faciunt inſtrumentum vacillare. Abb. vbi ſup. n. 14.

Si

33 Si inſtrumentum habeat ſigillum impreſſum, vel pendens, & perdatur, vel frangatur, ex hoc vitiatur ne tale inſtrumentum?

℞. Si ſit publicũ, non vitiaẽ; qa inſtrumentũ publicũ ſine tali ſigillo hẽt ſuã firmitatẽ neceſſariã, & ſigillũ ſolũ addidit maiorẽ legalitatẽ. Abb. in c. inter dilectos, eo. tit. n. 3. de fide inſtrum.

34 Qui defectus detrahunt fidem ſigilli, & faciunt ſigillum vacillare?

℞. Quatuor. Primus cũ non cõgruit ſigillum ſculptum cum dignitate ſigillantis. Secundus cum litteræ ſigilli nõ ſunt legibiles, neq; intelligibiles. Tertius quando patitur tam enormam fracturam quod ex reſiduo intelligi non poſſit cuius ſit ſigillum. Quartus quãdo papyrus eſt vetuſtiſſima, & cera ſigilli nouiſſima, vel recẽs, apparet enim de nouo poſita. Abb. vbi ſup. n. 4. c. inter dilectos, de fide inſtrum.

35 Cardinali aſſerẽti ſe habere talem gratiã, vel commiſſionem à Papa viuæ vocis oraculo, quæ fides debet adhiberi?

℞. De ſtilo Curiæ omnimoda fides, ꝑpter Cardinalitiam dignitatem; Cardinales enim maiores ſunt Epiſcopis in officio, quia ſunt de conſilio Sũmi Põtificis, & quotidie contingit in Curia Cardinalis obtinere commiſſiones, & gratias à Papa viuę vocis oraculo. Andr. in c. conſtitutus, de appell. tenetqꝗ in graui prẹiudicio alterius requiritur aliquid plus quam ſit commiſſio viuæ vocis oraculo, cũ ius prẹſupponat nũquam Papã velle alicui facere iniuriã, vel tollere ius ſuum. c. quamquã. 2. q. 7. Abb. in c. quod ſuper. n. vlt. de fide inſtrumentorum.

36 Quid eſt inſinuatio ſcripturæ?

℞. Quando in donationibus donatio quinquaginta aureos excẹdit, illã inſinuari à iudice, vt illã ratã habeat, imò aliæ ſcripturæ quotidie inſinuanẽ coram iudice, vt maiorem firmitatẽm habeant. Abb. c. ſi inſtrumenta, eodem titu. num. 1.

37 Quid eſt publicatio ſcripturæ?

℞. Quando aliqua ſcriptura corã iudice, & omnibus ſollemniter publicatur Abb. vbi ſup.

38 Quid eſt acceptatio ſcripturæ?

℞. Quando in donationibus, vel in legatis, vel inſtitutione hæredis ille, in cuius fauorem eſt facta talis ſcriptura, acceptat talem donationem, vel inſtitutionẽ corã tabellione, & teſtibus.

39 Quando agitur de falſitate inſtrumenti, debet ne quis iurare de calumnia?

℞. Affirmatiue, nam vltra alias probationes poteſt pars etiam adhibere calumniæ iuramentum. Abb. c. accepimus, eodem tit. n. 7.

40 Literæ impetratę pręter, vel extra ſtilum curię, quam fidelitatem habent?

℞. Sunt de falſitate, vel ſurreptione ſuſpectę, & ante earũ executionem cõſulendus eſt humiliter Summus Põtifex Abb. in c. quod ſuper. eo. tit. n. 2.

41 Qui in aliquo negotio vtiẽ bulla, ſeu ſcriptura originali, põt ne illã reaſſumere?

℞. Non, tenetur illam relinquere in actis Notarij, ſed tranſumptum ſolum ſcriptum, & collationatũ cum citatione partis ad videndum tranſumptare, & collationare, hoc propter periculum ne perdatur originale. c. cõtingit, eodem titu.

42 Si quis lacerat literas contra ſe latas ad quid tenetur?

℞. Ad dãnũ partis, & punitur arbitrio Iudicis ſecũdũ quãtitatẽ, & qualitatẽ delicti. Ab. in c. accepimus, eo. tit. n. 4.

43 Raſura literarum in quibus partibus facit ſuſpitionem?

℞. In data, nomine Iudicis, inſtitutione, vel ſubſtitutione, narratione facti, & in illo verbo, vel articulo, in quo cõſiſtit differentia, quod relinquitur arbitrio iudicis. Abb. in c. inter dilectos. eo. tit. num. 12.

44 Exhibitio vnius literæ, vel malę orthographię, vel latinitatis, vitiat ne reſcriptũ? ℞. Non, cum ex hoc non mutetur veritas, neq; ſenſus orationis. Abb. c. ex parte. eo. tit. n. 1. & 3.

45 Si quis præſentat duas ſcripturas contrarias, quam fidem faciunt?

℞. Siue reus, ſiue actor illas præſentẽt, nulli earum datur fides. Abb. c impu-tari eod. tit. n. 5.

46 Si quis ſcriba, vel tabellio fecit abbreuiaturas, dicendo, ſe obligauit. &c. ad expenſas, &c. & poſtea moriatur, alius ſcriba poterit ne prolõgare hanc ſcripturam, & dare partibus?

℞. Non, q̃a talis ſcriptura eſt nulla, niſi per eundem Notarium extendantur, & legantur coram partibus, & ab eis acceptentur. Abb. in c. cum P. n. 5. eo. tit. de fide inſtrumentorum.

CAPVT XXV.
DE PRÆSVMPTIONIBVS.

1 QVID eſt præſumptio? ℞. Quædã ſuſpicio, quæ cauſatᷣ in animo iudicis ex varijs cõiecturis, vel indicijs, & creſcit, aut diminuitur ſi inditia creſcant, aut diminuanᷣ. Ab. ĩ c. quãto, de præſumpt. n. 3

2 Quibus nominibus vocatur hoc nomen ſuſpitio in Iure?

℞. Pluribus, ſcilicet præſumptio, inditiũ, & coniectura, his nominibus vtiᷣ ius ad declarandam prǽſumptionem, quã Iudex habet ex varijs coniecturis. c. forus, de verb. ſign. l. abſentẽ. ff. de pęnis. c. 1. 2. q. 1. c. dixit. 32. q. 1. quę citat Abb. in c. quanto, n. 2. de præſumpt.

3 Præſumptio quando debet allegari?

℞. Quando oritur ex facto alicuius, de cuius fauore agitur. Ab. c. afferte mihi gladium. de præſumpt. n. 4.

4 Quot ſunt genera præſumptionum?

℞. Plura. Primo eſt præſumptio Iuris. Secundo pręſumptio hominis. Tertio præſumptio Iuris, vel de Iure. Quarto præſumptio probabilis. Quinto vehementiſſima. Sexto vehemens. Septimo violenta. Octauo temeraria. Nono modica. Decimo fictio iuris. c. literas, de præſumptionibus c. cum contumacia. de hęreticis in 6. & Abb. c. quanto, de præſumptionib. n. 2.

5 Si Iudex procedit ex præſumptionibus, quam ſententiam debet ferre?

℞. Moderatam, & raro. Abb. in c. ſi q̃ſquam, de cohabit. cler. & mulier. n. 4.

6 Quæ eſt pręſumptio iuris?

℞. Quando Ius pręſumit aliquid, tamẽ ſuper illo non determinat, & contra hanc præſumptionem admittitur probatio in contrarium. c. is, qui de ſponſalib. & cap. ferrum. diſt. 50. & Abb. c. quanto, n. 2. eo. tit. noſtro.

7 Quæ eſt pręſumptio hominis?

℞. Quando Iudex ex aliquibus coniecturis, & teſtimonijs ex vultu teſtium, vel ex trepidatione præſumit aliquid contra reum, vel pro eo, vbi ius ſpecificè aliquid non pręſumit. cap. afferte mihi gladium, de pręſumptionibus. l. 3. ff. de teſtibus. cap. ſi teſtes. 4. q. 3. cap. in pręſentia, de renuntiatione, vt refert Abb. in cap. quanto, num. 3. eo. titu. noſtro.

Quæ

8 Quæ eſt præſumptio Iuris, vel de Iure?
℞. Quãdo ius præſumit aliquid incertum, vel occultum ex aliquibus coniecturis, & dat illud pro certo, ac ſi veriſſimum eſſet, & determinet quid in tali caſu faciendum ſit, contra quã nõ admittiť probatio in contrarium, vt ſi quis deſponſatus per verba de futuro cognouerit carnaliter ſponſam ſuam, pręſumit ius, quod tunc voluit cõtrahere per verba de præſenti. c. is, qui, de ſponſalib. & Ab. in c. 1. de conceſſ. prębendæ. n. 5. & d. c. quanto, nu. 2. eod. tit. noſtro.

9 Quæ eſt præſumptio probabilis?
℞. Quaſi cauſata rectè, quia reddit factum veriſimile, non tamen ſufficit ad ſententiam; vt ſi quis vidit aliquem in ſecreto loquentem cũ muliere formoſa, vel illam tangẽtem, vel cum illa nimiam familiaritatem habentem, præſumitur, quod ſit eius cõcubina. c. clericus, diſt. 81. c. inquiſitioni, de ſent. excommun. gloſſa in c. inſinuatum, de ſimonia.

10 Quæ eſt præſumptio vehementiſſima?
℞. Quando coniectura ſumpta eſt clarè, & vehementiſſimè, vt quis difficile poſſit negare delictum, vt ſi quis inueniatur cum enſe, & ſanguine in domo, & in eodem loco ſit mortuus, c. præterea. de teſt. c. ſciant. 2. q. 8. Io. Andr. in additionib. ad ſpeculatorem. tit. de ꝓbationibus. §. videndum, quem refert Abb. in c. quanto, n. 3. eo. tit.

11 Quæ eſt præſumptio vehemens?
℞. Illa, quæ tantum vrget Iudicem ad ſuſpicandum vehementer contra reũ. Abb. in c. quanto, de præſumptionibus, num. 3.

12 Quæ eſt præſumptio violenta?
℞. Illa, quę quaſi violenter Iudicem ad credulitatem trahit, & indicia ſunt tã violenta, vt ſufficiant ad ſententiam, ſicuti ſi quis intra cubiculum cum ſocio concluſus fuerit, & inueniatur occiſus, neceſſario dicendum eſt fuiſſe à ſocio peremptum cum veriſimile non videatur quod ipſe ſe interfecerit. Ab. in c. quanto, de præſumpt. n. 3.

13 Quãdo valet ſentẽtia ꝑ præſumptiones?
℞. Quando eſt violenta, & Iudex aduertit quod cõſtat in actis, quia poniť ibi in loco probationis. Abb. c. afferte mihi gladium. eod. tit. n. 5.

14 Violenta præſumptio ſufficit ne ad ſententiam diffinitiuam?
℞. Aliquando præſumptio violenta non probata, neque allegata, ad ſententiam diffinitiuam ſufficit, ſicut fuit illa Salamonis; quando duæ mulieres petebant ad inuicem eundem filiũ viuum, præcipuè cum poſſit Iudex tutò ſententiare ex exemplis Principum. c. afferte mihi gladium, eod. titu. & Abb. ibi. nu. 3. & c. fin. de presbyt. non baptizato. nu. 4.

15 Quando Iudex dat ſententiam diffinitiuam ex ſola violenta præſumptione, qualis debet eſſe iſta ſententia?
℞. Mitiſſima, & non debet condemnare reũ in pęna pecuniaria, nec corporali, ſicut fecit Salomon, qui mulierẽ, quæ petebat, vel furabatur filium alterius, non condemnauit aliqua pęna, ſed ſolũ reſtituit filium verę matri. Ab. vbi ſup. n. 6. in c. afferte.

16 Quę eſt præſumptio temeraria?
℞. Quando indicia non ſunt ſufficiẽtia ad præſumendum delictum; vt ſi quis vidit clericũ ſimul cũ muliere loquentem temere, ex hoc pręſumitur adulterium. c. inquiſitioni. de ſent. excom.

17 Quæ eſt fictio iuris?
℞. Quãdo ius diſponit aliquid ſtatuẽdo ſuper certo, quod ĩ ſe, neq; eſt verũ, ne-

neque certum, vt ſi diſpónat dotẽ eſſe reſtituendã tali mulieri, & talis mulier nõ habuit dotem, bene diſponit ſi habuiſſet. l. 1. C. de rei vxoriæ actione.

18 Quæ eſt præſumptio non modica?
℟. Quando indicia non ſufficiunt ad ſententiam contra reum dandam, ſed ſolum ad ſuſpicandum illum tale delictum commiſiſſe. vt in c. ſuper eo, il 2. de teſtibus.

19 In his præſumptionibus poteſt ne dari certa regula, quę præſumptio ſufficiat ad ſententiam, quæ ad ſemiplenam ꝓbationem; quę ad torturã, quæ ad ſuſpenſionem officij?
℟. Non, ſed hoc relinquitur arbitrio iudicis prudẽtis: nam cum iſtæ omnes præſumptiones aliquãdo ex facto pręſenti pendeant, aliquando ex futuro, aliquando ex vultu, ſeu trepidatione teſtium, omnia relinquuntur arbitrio iudicis prudentis. vt in l. 3. ff. de teſt. loquendo iudici, tu magis ſcire potes, quanta fides teſtibus ſit adhibenda, & ideò plurimùm oportet, vt teſtes in præſentia iudicis examinentur. Innoc. c. quoniam, de probat. n. 5.

20 Ex pręteritis quid præſumitur?
℟. Ex præteritis, & antecedentibus, futurum. cap. mandata, de præſumptionibus.

21 Ex facto de pręſenti, quę pręſumptiones oriuntur?
℟. Tres. Prima ſi quis de præſenti eſt criminoſus, & accuſat alium pręſumitur, ex bono animo non accuſare. c. q crimen. 6. q. 1. Secunda ſi mulier tranſijt ad ſecundas nuptias, & vidit ſuum maritum primum viuere, pręſumitur (ſi ſtatim à ſecundo non diſcedit) primum viuere, & cauſa incontinentiæ feciſſe ſecundas nuptias. c. cũ per bellicã. 34. q. 1. & 2. Tertio ſi quis eſt incõtinens hodie, præſumitur quod erit poſtea. c. ſi quis Diaconus. diſt. 50.

22 Ex facto de præterito, quæ præſumptiones oriuntur?
℟. Tres. Prima, ſi aliqua mulier vixit luxurioſe, non pręſumitur quod fuerit vxorata, quia vir non conſentiſſet. c. quia ſunt culpæ. diſt. 28. Secunda, ſi requiratur de fama præſenti, ſi vixit antea bene, de præſenti creditur etiã viuere bene. c. monachus vero. diſt. 77 Tertia præſumitur ex præterito circa futurum, vt qui antea neglexerit mandata ſuperioris, creditur in futurum neglecturum. c. ſcribam, de præſumptionibus.

23 Violenta præſumptio ſufficit ne abſque alia probatione ad ſeparationem matrimonij, quo ad mutuam communicationem?
℟. Sufficit ad ſeparationem abſq; alia informatione, vt ſi quis ducat teſtes, dicẽtes ſe vidiſſe illius vxorem cum alio viro, nudum cum nuda, in eodẽ lecto iacentes, hæc probatio ſufficit ad ſeparationem thori, licet ſit violenta. c. literis, eo. tit. & ibi gloſſa.

24 Vna præſumptio repellitur ne per aliam?
℟. Si ſint duæ præſumptiones, vna alteri contraria, Iudex ponderet, quæ ſit magis conſona, & per illam tollet aliã. glo. in c. literis. eod. tit.

25 De eo, qui fuit continens in iuuentute, quid præſumitur in ſenectute?
℟. Quod ſit magis cõtinens, præcipuè ſi ſit literatus. c. cum in iuuentute, de præſumptionibus.

26 Qui in aliquo feſto proponit libellum famoſum contra aliquem, qua pœna punitur?
℟. Pœna capitali, nec excuſatur ratione ludi, vel feſti, imò grauatũ, quia maior publicatio eſt in ludo. l. vnica. C. de

de famoſ.libellis.c.1. 5.q.5.

27 Frater cum ſorore, quam præſumptionẽ facit?

℞. Etiam ſi ſolus cum ſola inueniatur, non facit præſumptionem vitij, nec incontinentiæ propter naturale fœdus. c.cum in iuuẽtute, de præſumptionib. & ibi gloſſa.

28 De delicto hæreſis poteſt quis per vehementem præſumptionem condẽnari?

℞. Non, neq; de alio delicto grauiſſimo; cum in criminalibus debeant eſſe præſumptiones luce clariores. c. literas.eod.tit.& ibi gloſſa.

29 In male factis quid præſumitur?

℞. Malus animus, & dolus.l.1.C.ad legẽ Corneliam de ſicarijs.

30 Si duæ mulieres petant eundem filium, & ambæ ante probationem, & ſententiam moriantur, iſte filius cuius erit, & cuius hæreditatem habebit?

℞. Variæ ſunt DD.opiniones, ſed verum eſt, quod ſi aliqua poſſidebat filium, habebit eius hæreditatem, ſi neutra erat in poſſeſſione, iſte filius admittitur indiſtinctè ad probationem ſuæ matris, & ſi non probauerit, nullã harũ mulierum habebit hæreditatem, quia habere hæreditatem vtriuſq; impoſſibile eſt, cum quis non poſſit eſſe filius duarum. Abb.in c.afferte mihi gladiũ. eod.tit.nu.vlt.

31 Bona, vel mala vita adoleſcentis quã prę ſumptionem facit in ſenectute?

℞. Quod habet bonam, vel malam ſenectutem; licet hæc præſumptio non ſemper ſit certa, cum mores hominum mutentur, præcipue cum in dignitatibus, & officijs conſtituuntur. c.ex ſtudijs.eo. tit. & glo. ibi.

32 Quam præſumptionem generat cõtra ſe, qui ſupterfugit iudicium?

℞. Non habere iuſtitiam.c.nullus dubitat. eod. tit.

33 Fuga, & contumacia ſufficiunt ne ad cõdemnationem?

℞. Sufficiunt, licet poſt condemnationem ſi vltro ſe repręſentauerint intra annum in legibus Hiſpaniæ, purgatis expenſis audiri debent. Ab.in c.nullus eo.tit. Bar.l.admonendi.ff.de iure iur.

34 Si duo delicta opponãtur reo, & ipſe neget vnum delictum, quid eſt præſupponendum de alio?

℞. Tacendo, illud confiteri videtur, & aliud, quia tacens plus præſumitur cõſentire, quam contradicere, c.non ne, eodem titu.

35 Si quis pręſente domino intrat poſſeſſionem ipſo tacente, videẽ ne conſentire?

℞. Si talis habeat titulum ad accipiendam poſſeſſionem, & tacente domino accipir, illa taciturnitas reputatur pro conſenſu, ſicut ſi quis me præſente accipit librum meum, ſi taceo videor cõſentire.l.2.C.de acquir.poſſ. & c.non ne, de præſumptionib.& ibi gloſſa.

36 Si me abſente aliquis facit actum in re mea, & poſtea venit ad meam notitiam, & taceo, videor ne conſentire, vel negare?

℞. Diſtinguendum, aut id quod agitur eſt in meum commodũ, & ſi taceo, videor conſentire: aut eſt in meum damnum, & tunc ſi taceo, non videor conſentire: ſed rem diſtraho ad tẽpus opportunum. Abb.in c.non ne, de præſumptionibus. n.4. Bart.in l.quæ dotis nomine. ff. ſol.matri.

37 Ratihabitio poteſt fieri abſente illo procuratore, qui actum geſſit pro me?

℞. Poteſt fieri præſente, & abſente, cũ non ſit dubium ratihabitionem mandato comparari, quod mandatum ſit abſente, & præſente procuratore. Ab. in c.non ne, de præſumpt. n.5.

Quan-

38 Quando aliquid eſt notum in loco longinquiori, quid præſumitur de proximiori?

℞. Quod à fortiori erit magis notũ in propinquiori loco c. quanto, de præſumptionib.

39 Si quis minatus fuerit ſe percuſurum aliquem, & iſte fuerit percuſſus, & non apparet, quis eum percuſſerit, hęc pręſumptio erit ne ſufficiens an condemnandum illum?

℞. Non, quia licet ſit præſumptio contra reum, tamen in criminalibus probationes debent eſſe luce clariores ſolum enim ſufficiet ad in carceratione̅, & vt ponatur in conſpectu tormentorum. l. ſciant cuncti. C. de probat.

40 Si quis permutet beneficium tenue cum pingue, quid eſt præſumendum contra eum?

℞. Quod talis permutatio ſit fraudulenta, vel ſimoniaca, cum non ſit veriſimile, quod quis det beneficium pingue pro tenui, niſi animo ditandi fratrem, vel nepotem, vel qui accepit ab alio pecuniam, qua mediante fecit talem permutationem. Ab. in c. quia veriſimile, de præſumptionibus. n. 1. c. ſuper hoc, de renuntiatione.

41 Matrimonium præteritum, quibus præſumptionibus poteſt probari de Iure canonico?

℞. Per famam publicam, per cohabitationem ſimul, per inſtrumentum matrimoniale, per communem credulitatem vicinorum, hæ omnes ſimul præſumptiones faciunt præſumptionem iuris, vel de iure, contra quam nõ admittitur probatio. c. illud quoque, de præſumptionibus.

42 Quæ præſumptio ſufficit de iure ciuili ad probationem matrimonij?

℞. Sufficit ſola cohabitatio. l. in liberę. ff. de ritu nuptiar. Abb. in c. illud quoque nu. 14. de præſumpt.

43 Si dominus conſtituat dotem, vel donationem propter nuptias, quæ præſumptio eſt pro ſerua?

℞. Iuris, vel de iure, ſcilicet quod ei donauit ſimul libertatem. Abb. cap. illud quoque, de præſumptionibus, num. 11.

CAPVT XXVI.

DE IVREIVRANDO.

1 QVID eſt iuramentum?

℞. Affirmatio, vel negatio rei ſacræ aſſertione, vel atteſtatione firmata. Goffred. in ſum. titu. de iuramento.

2 Ad iurandum licite, quid requiritur?

℞. Veritas, iuſtitia, & iudicium. c. & ſi Chriſtus, eod. tit.

3 Iuramentum eſt largi, vel ſtricti iuris?

℞. Stricti, & ſtricte interpretandum propter periculum animæ. Abb. in c. clericus. n. 2. eod. tit.

4 Poteſt quis petere relaxationem iuramenti, quando illius adimpletio affert turpitudinem non iuranti, ſed tertiæ perſonæ?

℞. Affirmatiue, quia cauſa petendi abſolutionem eſt iuſta c. 1. de iur. iur.

5 Quotuplex eſt iuramentum?

℞. Primum aſſertorium; cum iuratur rem ſic eſſe, vel non eſſe. Secundo promiſſorium cum iuratur de futuro, aliquid promittendo. Tertio execratorium, vt cum iuratur, ſi hoc non fecero, hoc accidat filijs meis. Quarto cõfirmatorium, vt quando quis affirmat

iura-

iuramento hoc accidiſſe. Hoſtienſ. in ſum de iureiurando. Quinto iuramentum calumnię, vt cum quis iurat ſe bona, & non mala fide agere. c. fi. & c. quintauallis, de iure iurando.

6 Chriſtianus peccat ne expetendo iuramentum ab infidelibus ſecundum eorum religionem?

℞. Non; quia aſtringit infidelem ad aliquid faciēdum eo vinculo, quo pōt eum aſtringere: ſed Chriſtianus nō debet adhibere fidem eorum religioni. Inno. n. 2. & Ab. in c. & ſi Chriſtus, de iur. iuran. n. 14.

7 Quotuplex eſt ius iurandum, ſeu iuramentum?

℞. Primo voluntarium, & conuentionale, quando partes voluntarie conueniunt. Secundo neceſſariū, vt quādo qs iurat in lite de mādato Iudicis, quod res ſibi debetur. Tertio aſſertorium, quando iuratur rem ſic ſe habere, vel nō habere. Quarto promiſſoriū, quando iuratur promittendo rem de futuro. Quinto execratorium, vt cum quis iurat, ſi hoc non fecerim hoc dānum accidat mihi, & iuramento teſtatē ſe non iterum cōmiſſurum, quod execratur. Sexto confirmatorium, vt cum quis iurando confirmat ita vidiſſe. Septimo iuramentum de calumnia, vt quis iurat ſe calumnioſe non tentare litem. Octauo purgatorium, vt cum quis purgat iurando, ſe non commiſiſſe tale delictum. Hoſtienſ. in ſumma eodem tit. & ff. in rubrica, de iur. iur.

8 Iuramentum quando debet adimpleri?

℞. Semper, quando poteſt adimpleri, ſine diſpendio animę, & niſi adimplendo quis peccet, vel faciat contra iuſtitiam. c. quintauallis, & cap. ſi vero, de iure iurando.

9 Iuramentum eſt perſonale, vel reale?

℞. Perſonale, quia perſona obligatur, c. venientes, de iure iur. & ibi glo.

10 Iuramentum cum ſit bonum quare phibetur, vt non fiat ſine cauſa?

℞. Propter periculum periurij. c. & ſi Chriſtus, eo. tit.

11 Qui ſemel iurauit obedientiam Prælato, vel domino, tenetur ne iterum iurare ſucceſſori illius obedientiam?

℞. Non, quia in primo iuramento includitur fidelitas ſucceſſori ſeruanda. c. veritatis, eo. tit.

12 Iuramentum in præiudicium alterius eſt ne licitum?

℞. Non, neq; teneē quiſquam illud ſeruare, & peccat adimplendo. c. venientes, de iure iur.

13 Ciuitas poteſt ſtatuere aliqd in pręiudicium pręeminentię ſuperioris?

℞. Non, neque iuramentum ſupra hoc eſt adimplendum, quia eſt illicitū. Abb. in cap. venientes, de iure iurando, num. 1.

14 Chriſtianus poteſt ne iurare per alienos Deos?

℞. Non, & peccat iurando. Abb. in c. & ſi Chriſtus. n. 13. eo. tit.

15 Iuramentum poteſt ne extendi ad aliquas res non expreſſe iuratas?

℞. Non, vt ſi quis iurauit ſtatuta edita, non teneē ſeruare edenda, niſi nouo iuramento adſtringatur. c. clericus, de iure iurando.

16 Quis poteſt abſoluere à iuramento?

℞. Papa, & Epiſcopus. Abb. in c. quāto eod. tit. n. 8.

17 In abſolutione iuramenti, vel relaxatione quis eſt Iudex competens?

℞. Prælatus, cum iuramento ſit res ſacra, & ad Eccleſiaſticū pertineat. Abb. in c. 2. eo. tit. n. 3.

18 Quod eſt iuramentum quod Papa, Epiſcopi, & in dignitate cōſtituti faciūt?

℞. Pri-

℞. Primo quod erit fidelis Eccleſiæ, & Pontifici. Secundo quod ſeruabit ſecretum ſibi à Papa commiſſum. Tertio quod defendet Papam, & ſedem Apoſtolicam. Quarto quod veniet ad ſynodum vocatus, ſi non habuerit legitimam cauſam. Quinto quod legatũ Papæ honorabit, & adiuuabit. Sexto quod limina Apoſtolorũ viſitabit tertio quoque anno, & ſi Epiſcopus fuerit extra montes quinto quoque anno. c. ego N. eod. tit. de iure iur.

21 Si monachi iurant ſtare apud inimicos in obſides, & pignus, & poſſunt fugere à carcere, tenentur ne ſtare?

℞. Tenentur, & ſeruare iuramentum, & ſi fugiunt, ſunt periurij, quia iuramentum ſemper eſt ſeruandum quotieſcumque ſine interitu ſalutis æternæ poſſit ſeruari. cap. ex reſcripto, de iure iurando.

22 Monachus iurãdo obligatur naturaliter, vel ciuiliter?

℞. Naturaliter; & cum conſenſu ſui ſuperioris, ciuiliter, & naturaliter, ſicut ſæcularis. c. ex reſcripto. eod. tit. Abb. ibi. num. 1.

23 Religioſi poſſunt ne iurare?

℞. Licitè, & ex cauſa poſſunt, vt in iudicio. capit. & ſi Chriſtus, de iure iurando.

24 Prodigus obligatur ne iuramento?

℞. Licet à lege, Prodigus æquiparetur inſano, tamen obligatur iuramento; quia æquiparatio non eſt in iurando, ſed in bonorum dilapidatione. Ab. in c. cum contingat, eo. tit. n. 11.

25 Qui frangit licitum iuramentum, qua pœna punitur?

℞. Eſt periurus, & eijcitur ab Eccleſia, qui non neceſſitate, ſed voluntate frangit, & fit infamis, & poteſt deponi à beneficio, & ordine. c. querelam, eod. tit. & Abb. ibi. n. 1.

26 Si quis iurat licite, vt defendere Eccleſiam, & poſtea appellat, prodeſt ne illi appellatio?

℞. Talis non adimplẽdo periurus eſt, & appellatio illi nihil prodeſt, cum ſit contra licitam rem. cap. breui, de iure iurando.

27 Si quis iurauit dare decem aureos pauperibus, & poſtea ædificet Eccleſiam, frangit ne iuramentum, ſi non dat decem aureos?

℞. Non frangit, quia in melius commutauit, c. peruenit, de iure iur.

28 Ad commutandum iuramentum in rem meliorẽ, requiritur ne auctoritas Epiſcopi, vel Superioris?

℞. Si res iurata concernat honorẽ Dei, vel Eccleſiæ, tunc requiritur auctoritas ſuperioris ne quis ſuo iudicio decipiatur: ſi vero concernat vtilitatem alicuius, tunc non requiritur ſuperioris licentia. c. Abb. in c. peruenit. il 2. eod. tit. n. 1. & 2.

29 Si quis ſoluat pecuniam creditori creditoris ſui, liberatur ne à ſolutione, & iuramento?

℞. Si ſoluat ignorante ſuo creditore, vel volente, vel nolente ex mandato Iudicis, tunc liberatur à debito, dummodo eius creditor liberatus etiã exiſtat: ſi vero ſoluit ſua auctoritate, creditore ſuo contradicente, & tunc non liberatur à debito. l. ſoluendo. ff. de negot. geſtis.

30 Si quis fecit duo iuramenta inter ſe contraria, quod eſt ſeruandum?

℞. Illud in quo eſt maior iuſtitia c. tua nos. eod. tit.

31 Si iurem obedire meo ſuperiori, & præcipiat aliquid iniuſtum, vel contra iuramentum quod per vim feci, teneor ne obedire?

℞. Non,

℞. Non, q̃a nõ ſum obligatus ad iniuſtum. c. veniens. de iure iur.

32 Si q̃s iuret, aliquid licite, & poſtea iuret contrariũ, quod etiam ſit licitum, q̃d iuramentum debet ſeruari?

℞. Primum, quia fuit prima obligatio licita. c. veniens. eo tit.

33 Si quis iurat ſe ſoluturum decem Petro, & ſoluat Ioanni per errorem, liberatne à iuramento?

℞. Nõ, neq; à debito, ſed tenetur iterũ ſoluere vero creditori. c. ea te. eo. tit.

34 Si q̃s iuret ſtare mãdato alicuius, & ipſe præcipiat iniqua, vt filium exhæredet, & mulierẽ repellat, tenetur ne parere?

℞. Non, neque adimplere iuramentũ, quia iniquum eſt mandatum, & iuramentum debet continere licitum, & poſſibile. c. quintauallis. de iure iur.

35 Qui iurauit ſe contrahere cum muliere, ſi poſt iuramentum mulier fornicet̃ cum alio, vel illi ſuperueniat aliqua magna deformitas, vt amiſſio naſus, tenetur ne adimplere iuramentum?

℞. Non, quia conditiones honeſtæ tacitæ inſunt iuramento, licet non exprimantur, præcipue illę cõditiones, quę ſi apparerent, ille homo non iuraret ſponſalia. c. quemadmodum. eo. tit.

36 Deceptus vltra dimidiam ſi iuret, auditur ne poſtea?

℞. Abſolutionem petendo auditur. Abb. in c. cum contingat. eo. tit. n. 23.

37 Si q̃s iurat ſe facturum aliquid, quod ꝓhibitum eſt per leges, & canones, tenetur ne adimplere tale iuramentum?

℞. Diſtinguendo: ſi talis res ꝓhibita eſt à lege, q̃a mala, iniqua, & nociua, vt interficere, nõ tenetur iuramentũ adimplere; ſi vero talis res eſt ꝓhibita à lege nõ vt mala, ſed vt aliq̃s particularis habeat vtilitatem, vt ꝓhibitũ eſt renunciare alimentis, donationibus factis inter virum, & vxorem, inter filios, & Patrem, in iſto caſu Bart. in l. ſi q̃s pro eo. ff. de fideiuſſorib. tenet quod iuramentum valet, & firmat donationem, quæ abſq; iuramento eſt inualida. ſed Butrius tenet iuramentum nõ valere, q̃a poteſt adimpleri ſine diſpẽdio animę, ſed non confirmare donationem, quæ facta eſt contra legem. Abb. c. cum cõtingat. n. 30. de iure iur.

38 Si quis iuret fidelitatem Principi tenebitur ne conſentire contra ſe, contra vtilitatem, vel libertatem Eccleſiæ?

℞. Non obligatur, imò tenetur reſiſtere quantum poterit, & non erit periurus. c. petitio veſtra de iure iur.

39 Si quis ſoluat vſuras, quia iurauit, prę̃ſumitur velle donare tales vſuras cum obligatione reſtituendi?

℞. Non, niſi ipſe explicite dicat, dono tibi has vſuras. Abb. c. debitores. eod. titu. num. 1.

40 Si clericus iurat Principi laico fidelitatem, & obedientiam, tale iuramentum tenet ne?

℞. In dependentibus à poteſtate laici, tenetur illud adimplere ſub pęna periurij. Ab. c. petitio, eod. tit. n. 1.

41 Iuramentum metu factum obligat ne?

℞. Nõ, ſi metus ſit cadens in conſtantem virum, q̃a iuramentum de ſua natura debet eſſe liberum, & promiſſio libera non vi extorta. Abb. cap. 2. eod. titu. num. 2.

42 Iuramentum metu extortum, eſt ne ſeruandum?

℞. Eſt, ſi ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis ęternæ, tamen ad obuiandum inconueniens, Eccleſia conſueuit dare relaxationem. c. ſi vero, eod. tit.

43 Si quis iurat per metum, & poſtea frangit iuramentum, abſq; iudicis abſolutionem, punitur ne pęna periurij?

℞. Non. c. verum. eo. tit. quia periurus non ſit, cum iuramentum metu extortum, neq; teneat, neq; obliget.

44 Quis metus ſufficit, vt dicatur iuramentum metu extortum?

℞. Metus mortis, metus carceris, & amiſſionis rerum temporalium, & honoris. Ab. c. verum, vbi ſup. n. 1.

45 Si quis iuret ſe ſoluturum vſuras, tenetur ne adimplere?

℞. Affirmatiuè, qa ex tali iuramẽto naſcitur obligatio naturalis contra iurãtem, & licet vſurarius peccet recipiendo vſuras, ego nõ pecco ſoluendo. Ab. in c. ex adminiſtrationis. n. 2. & c. debitores, de iure iur. n. 1.

46 Quod remedium põt quis ponere quãdo iurauit ſoluere vſuras, vt eas non teneatur ſoluere?

℞. Primo petere relaxationem à iuramento, vt Iudex compellat vſurarium ad vſuras non recipiendas, vel eas reſtituendas. Ab. in c. 1. eo. tit. n. 6.

47 Si quis ſub iuramento obligauit ſe facturum aliquam rem ſub certa conditione, & pacto, ſi tale pactum non adimpleatur tenebitur ne ipſe adimplere promiſſionem iuratam?

℞. Non tenetur; ratio eſt, qa iuramentum fuit conditionale, & non abſolutum, & dum conditio non adimpletur iuramentum non obligar, neq; habet vllã vim, vt habetur in c. peruenit, il 2. de iure iur. & ibi Ab. n. 3. (net?

48 Obligatio, & ꝓmiſſio vſurarũ quãdo te-

℞. Quando ſcriptura, & obligatio eſt vallata iuramẽto, aliàs nõ tenet; ratio eſt, qa licet percipere vſuras ſit peccatum mortale, ſoluere vſuras nullũ peccatũ eſt, cũ qs de ſuis bonis diſponat, & iuramẽtũ habet hãc vim, qđ ſemper debet adimpleri, quotieſcũq; põt adimpleri ſine diſpẽdio animę iurãtis, & talis homo nõ obligatur ratione ſcripturæ, ſed ratione iuramenti.

49 Iudex poteſt petere iuramentum ab vſurario, vt ſic manifeſtet veritatẽ, & cõdemnet eum ad reſtituẽdas vſuras, vel ad non recipiendas?

℞. In quocũq; ſtatu litis, poterit Iudex Eccleſiaſticus petere iuramẽtũ ab vſurario: qa vſura eſt magnũ peccatũ agiturq; de euitãdo peccato, & de ſaluanda aĩa vſurarij. c. ex literis, de iure iur.

50 Si quis cum ira iuret aliquid temerariũ, vel illicitũ, vel difficile, vt ſi dicat ſi iterum luſero tecum, iuro me Hieruſalẽ, vel Romã nudis pedibus peregrinaturum, vel quid ſimile, obligat̃ ne tali iuramento.

℞. Non obligat̃ ęque enim ſe habet, ac ſi non iuraſſet; ratio eſt, quia iuramentum quod ex calore iracũdiæ, emanat non obligat, & dicit̃ calor iracundiæ, quãdo qs incẽſus ira iurat id, qđ aliàs in quiete, non iuraret, quod cognoſcit̃ in eo, quod trãſacto illo impetu, & ira homo pœnitet, & reſipiſcit, tenet Ab. in c. ſicut ex literis, iſto tit. n. 2.

51 Si qs iuret ſe cõmiſſurũ peccatũ illicitũ, & turpe, vel facturũ rem nociuã alteri. tenetur ne ſeruare tale iuramentum?

℞. Si id iuret ſciens, quod talis res eſt peccatum, & quod non tenet̃ adimplere iuramentũ ſuper peccatũ, tunc non tenet̃ adimplere, quod iurauit, neq; tenet̃ ſe abſoluere à iuramento; ratio eſt, qa iuramentũ de ſe nullũ fuit, & ſic nõ indiget abſolutione exteriori, ſed ſacramẽtali interiori; ſi vero ignoret, qđ iuramentũ de re illicita nõ obligat imò exiſtimat obligare, ſicut de re licita, tunc tenet̃ ſe abſoluere à iuramento, & facere pœnitentiã, vt habetur in c. quanto, de iure iur.

52 Iuramentũ temerariũ, debet ne ſeruari?

℞. Ta-

℞. Tale iuramẽtũ reijcit̃ ab Eccleſia, & nõ eſt ſeruandũ, & iurãs eſt puniẽdus, vt ſi quis iuret ſe volaturum per aerẽ ambulaturum ſuper mare, vel interfe-ctturũ centum mauros, vel quid ſimile, quod viribus naturalibus videt̃ inpoſſibile; ratio eſt, q̃a ad impoſſibile nemo obligat̃, vt habet̃ ĩ c. tua nos, de iur. iur.

53 Quis poterit reuocare alienationem ab Epiſcopo factam de rebus ſuę dignitatis, & iuratam?

℞. Succeſſor eius, & rem tanquam ſuã occupare. Abb. in c. intellecto, de iure iurando, n. 2.

54 Iudex poteſt ex officio inquirere ſuper iuribus Eccleſiæ?

℞. Poteſt, & tenetur inquirere, & ea defendere. Abb. in c. ad noſtrã, il 2. n. 8. eodem tit.

55 Si Epiſcopus alienet, & iuret alienationem, valebit ne iuramentum?

℞. Si alienatio ſit ex ſuæ menſę, vel Eccleſiæ, aut dignitatis; iuramẽtum non valet, quia in ingreſſu dignitatis iurauit de non alienando, & primo iuramento ſtandum eſt, cap. intellecto. eodem titu.

56 Iudex poteſt ex officio inquirere de iuribus particularium perſonarum?

℞. Non, niſi ſint pauperes. Abb. in c. ad noſtram, il ſecundo, de iure iurando, num. 9.

57 In iuramento quid debet Iudex conſiderare?

℞. Quantitatem cauſę, & dignitatem perſonæ, vt non pro re leui fiat iuramentum. c. Iuramentum, eod. titu. §. ſane, & ibi gloſſa.

CAPVT XXVII.

DE EXCEPTIONIBVS.

1 QVID eſt exceptio?

℞. Eſt rei defenſio, per quam ſe defendit ab actore, Azo. in ſum. titu. de exceptionib. ſiue præſcriptionib. num. 1.

2 Quot ſunt genera exceptionum?

℞. Plura. Primo exceptio iuris. Secundo facti. Tertio temporalis, & dilatoria. Quarto perpetua, & peremptoria. Quinto odioſa, vt Macedoniani. Sexto fauorabilis, vt Velleiani. Septimo in rem. Octauo in perſonã. Nono anomala. Decimo alia mixti. l. 1. & 2. ff. de exceptionibus. Speculator. eod. tit.

3 In quo differunt defenſio, & exceptio?

℞. In eo, quod defenſio proprie dicit̃ illa, quæ ipſo iure tollit actionem contrarij, & dirimit, ſicut ſolutio extĩguit debitum: exceptio vero eſt quædam defenſio, quæ cõpetit reo cõtra actorem, & excludit intentionem actoris. inſtit. quibus modis obligatio tollitur. §. item, vt refert ſpeculator. eod. titu. noſtro. nu. 4.

4 Quæ eſt exceptio iuris?

℞. Cum opponis mihi, vt ſoluam tibi debitum, ego vero excipio, aſſignando tempus, & ſi terminus ſoluendi nõ fuerit completus, non teneor. l. 2. ff. de exceptionibus.

5 Quæ eſt exceptio facti?

℞. Cum opponis, me feciſſe damnum in vinea tua, at ego nego factum, aſſerẽdo, potius tibi vtile feciſſe cũ ſubſtulerim lapides, eamq; melius coluerim. l. 2. ff. eod. tit.

6 Quæ eſt exceptio temporalis, & dilatoria?

℞. Quæ cauſam differt, vt ſi dicã habeo impedimentũ non reſpondẽdi p̃ duos

menſes .inſtit.de exceptionibus. ſ.appellantur.l.exceptiones,la prima,ff.de exceptionib.

7 Quæ eſt exceptio declinatoria fori?
℟. Si ſum clericus, & conuenio corã Iudice ſæculari, declino forum, & ſic differo iudicium, & litem ad multum tempus diſtraho.l.exceptionem. C. de probationibus.

8 Quæ eſt exceptio perpetua, & peremptoria?
℟. Illa,quæ perimit litem, vt petis decem,ſoluo decem, vel attendo pactũ de non petendo. Io.Andr. c.1. de lite conteſtata.lib.6.l.3.ff.de exceptionibus, & inſt.de except. ſ.appellantur.

9 Si excommunicatus impetret reſcriptũ ſuper appellatione ab eo interpoſita, & non faciat mentionem excommunicationis,valet ne tale reſcriptum?
℟. Valet;ratio eſt,quia exiſtens in excommunicatione poteſt appellare, & proſequi appellationem. cap.final.de exceptionibus.

10 Quæ eſt exceptio anomala?
℟. Quæ non ſequitur nomen aliarum exceptionum, & poteſt opponi ante litem conteſtatam,& poſt,vt exceptio excommunicationis. Specul.lib.2. de exceptionib. n.7.

11 Iudex debet ne apponere terminum ad dilatorias exceptiones?
℟.Debet.c.paſtoralis,de except.

12 Exceptiones peremptoriæ quando poſſunt opponi?
℟. De iure vſque ad concluſionem, & facto iuramento quod de nouo venerunt ad ſuam notitiam, vſq; ad definitiuam. Abb. cap.paſtoralis.num.9. de exceptionibus.

13 Exceptio falſi quando poteſt opponi?
℟. Poſt ſententiam,& vſque ad viginti annos,quia falſum facit corruere totũ iudicium; ſicut falſum fundamentum totam domum.Abb.in c.cum venerabilis,eod.tit.n.1.

14 Cõtra teſtes poteſt ne opponi exceptio?
℟.Poſſunt poni diuerſæ exceptiones, videlicet, de infamia, de periurio, de excommunicatione, & conſanguinitate, in quocumque ſtatu litis poſt præſentationem. cap.1.de exception. & ibi gloſſa.

15 Si quis dolo deſijt poſſidere,quam pœnã incurrit?
℟.Habetur pro poſſeſſore,& condemnatur,vt talis. Abb.in c.aduerſario,de exceptionib.

16 Quis debet probare dolum?
℟.Ille,qui allegat dolum. Ab. in c. aduerſario,de except.n.6.

17 Si quis habet plura beneficia, poteſt ne opponere ſuo contrario,quod ipſe habet plura beneficia?
℟. Nõ; quia replicatio paris criminis, repellit excipientem. c. cum Eccleſiaſticæ, eod. tit.

18 Exceptio de excommunicatione,vt quis repellatur ab agẽdo,debet eſſe de maiori,an de minori?
℟. De maiori, quia excommunicatus minori,nõ eſt excluſus à Iure,vt agat, quia nõ eſt extra Eccleſiam. c. à nobis, de exceptionib. & ibi glo.

19 Exceptio excommunicationis priuat ne excommunicatum ab appellatione?
℟. Non, neq; à ſua legitima defenſione,ſed ſolum ab agendo,& recõueniẽdo.c.cum inter priorem,& c.ſignificauit.eod.tit.

20 Si quis pro ſua Eccleſia ponat exceptionem excõmunicationis, & ipſe ſit excommunicatus, vel periurus, eſt ne audiendus?
℟. Exceptio debet admitti;quia cauſa non eſt opponẽtis habentis talem de-

fe-

fectum, ſed Eccleſiæ, quæ non eſt, neq; poteſt eſſe excommunicata. c. dilecti, de exceptionib.

21 Si quis opponat excõmunicationem alteri, & non probet, quam pœnam incurrit?

℞. Condemnatur in expenſis. c. exceptionem, eod. tit.

CAPVT XXVIII.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

1 QVID eſt præſcriptio?

℞. Eſt quoddam Ius, & exceptio ex tempore ab auctoritate legum vim capiens, negligẽtibus pęnam, & finẽ litibus imponens. Goffred. tit. de præſcriptionib.

2 Cenſus iure Eccleſiæ, fontes, prædia, ſubiugationes debentur ne per ſolam cõſuetudinem?

℞. Affirmatiue, quia cum Eccleſia ſit res pia, & adminiſtratores eius nõ ſuccedãt ordine ſanguinis, ſed electionis, & præterea cum illa durauerint tempore ſedis vacantis, congruum eſt qđ ſuffіciat ad probationem ſola conſuetudo. c. ad audientiam, de pręſcriptionibus, & ibi Ab. n. 2.

3 Quid requiritur ad præſcriptionem?

℞. Primo titulus. Secundo poſſeſſio. Tertio bona fides. Quarto res pręſcribenda ſit præſcriptibilis. Quinto perſona præſcribens. Sexto perſona contra quam præſcribitur.

4 Conſuetudo tam longa, ita vt de eius initio non ſit memoria, quam vim habet?

℞. Vim tituli, & priuilegij, & ſufficit ſi ſit centenaria ad præſcribendum cõtra iura Imperatori debita. Ab. in c. cũ nobis, de præſcript. n. 4.

5 Quæ iura acquirũtur per præſcriptionẽ?

℞. Ius vtile directum, & omnia neceſſaria ad poſſidendam rem, tãquam ſuã propriam. Abb. in c. ad aures. nu. 4. de præſcriptionib.

6 Quot ſunt ſtatus præſcriptionis?

℞. De iure: tres. Primo aliquando pręſcriptio dormit, vt cum Eccleſia vacat. Secundo aliquando interrumpitur, vt per litem, & poſſeſſionem contrariam. Tertio aliquando currit, vt cum quis poſſidet bona fide. Abb. in c. illud autem, de pręſcriptionib. n. 5.

7 Præſcriptio poteſt ne extendi de vna re ad aliam ſimilem?

℞. Non, ſed tantum poſſeſſum quantũ præſcriptum, neq; extendi poteſt, ſiue ſit in iuribus incorporalibus, ſiue in rebus corporalibus. Abb. in c. auditis, n. 9. eodem titu. noſtro. & in c. cum inter, de ſententia, & re iudicata n. 16. & c. accedentibus, n. 7. de priuileg.

8 Quod tempus requiritur ad præſcriptionem inter præſentes?

℞. Decem annorũ. Inſt. in rubr. de vſucapionibus, & longi temporis perſcriptionibus.

9 Qui dicuntur præſentes in materia præſcriptionis?

℞. Qui ſunt in eadem ciuitate. Abb. in c. de quarta, de præſcript. n. 30.

10 Quod tempus requiritur ad pręſcriptionem inter abſentes?

℞. Viginti annorum. Inſt. de vſucapionibus, ſup. citata.

11 Quod tempus requiritur ad pręſcriptionem longiſſimi temporis?

℞. Triginta, vel quadraginta annorũ in l. vnica, & ibi gloſſa. C. de vſucap. transformanda, &c.

12 Seruitutes quo temporę præſcribuntur?

℞. Spa-

℞. Spatio quadraginta annorũ, dummodo ſint res, quæ à iure non prohibentur præſcribi.

13 Contra Romanam Eccleſiam, quæ præſcriptio requiritur?

℞. In iuribus eius, centum annorum. DD. in cap. auditis. eod. titu. de præſcriptionib.

14 Eccleſia per quod tempus præſcribit rẽ alicuius hominis particularis?

℞. Cum titulo, & bona fide per ſpatiũ decem annorum: ſi ſine titulo, per ſpatium triginta, ſi habeat bonam fidem: quia poſſeſſor malę fidei nullo tempore præſcribit. Ab. c. ſanctorum. eodem titu. num. 1.

15 Contra Eccleſias per quot tempora currit præſcriptio?

℞. Per quadraginta annos. auth. quas actiones. C. de ſacroſanct. eccl.

16 Contra clericos per quot tempora præſcri bitur?

℞. Per tempus, per quod præſcribitur contra ſęculares. Abb. vbi ſup. nu. 5. c. ſanctorum iſto tit.

17 Quomodo probarur mala fides?

℞. Per confeſſionem poſſidentis, per famam publicam, per denuntiationẽ, & reclamationem tempore cõtractus, vel poſt factam. Abb. c. ſanctorum, de præſcription. n. 4.

18 Per quot tempora præſcribitur contra Epiſcopum quarta funeralium, & decimarum?

℞. Per quadraginta annos ceſſante ſolutione. capit. de quarta, de præſcriptionibus.

19 Per quod tempus præſcribitur cõtra ptęcia, & bona Eccleſiæ, vel contra legata pia, vel contra loca pia, vt eremetarum, &c.

℞. Per tempus quadraginta annorum, quia reputantur, vt ipſe Eccleſiæ. Ab. in c. de quarta. eod. tit. n. 7.

20 Vt pręſcribat vna Eccleſia contra alterã, decimas, vel iura ſpiritualia, quot tem poris requiritur?

℞. Quadraginta annorum: quia melior eſt conditio poſſidentis. c. ad aures. eod. titu.

21 Cenſus debetur ne alicui ratione conſuetudinis, ſi non habeat ſcripturam etiã ſi ſit perſona laicalis?

℞. Affirmatiue; dummodo talis conſuetudo ſoluendi ſit legitime introducta, & probentur ſolutiones continuatæ per tantum tempus, quantum de illius initio non ſit memoria. Abbas in cap. ad audientiam, num. 2. de pręſcriptionibus.

22 Mala fides interrumpit præſcriptionem?

℞. De iure ciuili, & canonico bona fides in præſcriptione requiritur, & ipſa deficiente, præſcriptio corruit, quia detinere rem alienam, & eam poſſidere, eiuſq; fructibus frui, eſt peccatum mortale, quod nulli dat ius, imò imponit, & obligationem reſtituendi, & Papa poteſt tollere ius ciuile, & annullare conſtitutiones in pertinentibus ad peccatum mortale. c. fin. de præſcript. Abb. ibi nu. 38.

23 Si anteceſſor meus habuit malam fidem, & ego bonam, nocet ne mihi in præſcriptione mala fides anteceſſoris mei?

℞. Non, ſed non computabitur tempus in præſcriptione niſi illud, in quo habuit bonam fidem. Abb. in cap. de quarta, de præſcipt. n. 9.

24 Poſſeſſor malæ fidei quo tempore præſcribit?

℞. Nullo tempore; ratio eſt, quia lónginquitas temporis, nõ ſolum minuit peccatum, neque dat aliquod Ius, ſed auget malitiam peccati, vt habetur in c. vigilanti de præſcriptionibus.

Quis

25 ℞. Ille, qui ſcit rem eſſe alienam, vel ſcit non eſſe ſuam, quia nullum titulum in ea habet, & nihilominus eam poſſidet, & retinet, vel inuito domino, & petenti, vel nō petēti; ratio eſt, quia ad hoc, vt quis ſit bonę fidei poſſeſſor dēt poſſidere rem cum aliquo titulo, vel cum ſecura conſcientia, vel ſaltem non debet habere ſcrupulum, neq; conſcientiam contrariam, quia tunc tenetur facere diligentiam, vt res proprio domino reſtituatur. tenet Abb. in c. vigilanti, de præſcriptionib. n. 1.

26 Quomodo probatur mala fides?

℞. Pluribus modis. Primo per confeſſionem poſſidentis, dicētis ſe inueniſſe talem rē, & confitentis non eſſe ſuā. Secundo per famā publicā, quę erat in vicina oppido, vel in illo loco dicentē talem domum, vel talem agrū non eſſe illius hominis, quia tunc præſumit, quod talis fama peruenit ad aures poſſidentis. Tertio per denuntiationem factam ab aliquo ante Iudicem. Quarto per reclamationem etiam extraiudicialem factam, ab aliqua parte tempore cōtractus, vel poſt factū contractum dicentem illam rem eſſe ſuam, & non illius hominis, qui illam poſſidet. Quinto per litis conteſtationem factā coram Iudice, vt tenet Ab. in cap. ſanctorum, de præſcript. n. 4.

27 Quæ res de iure præſcribi non poſſunt?

℞. Plurimę. Primo res furto ablatę quāquam à ſucceſſore latronis poſſideanē bona fide. Secūdo res vi extortæ à ſuo domino. Tertio res ſacræ, & religioſę Deo ſacratæ, & bona Eccleſiarum. Quarto ſeruus fugitiuus. Quinto homo liber, licet tanquā ſeruus poſt 20. annos poſſideatur, ut tenet Sylu. verb. præſcriptio. 2. n. 6. cum ſeqq.

28 In quibus caſibus non præſcribitur, vel dormit præſcriptio?

℞. In viginti duobus. Primo in præſtando obedientiam Prælato. Secundo in ſoluenda procuratione, & ſubſtentatione viſitationis debita. Tertio in decimis à laicis poſſeſſis. Quarto ī matrimonio, & impedimento conſanguinitatis. Quinto in tributis, ſiue publicis functionibus. Sexto tempore vacationis Eccleſiæ. Septimo tempore belli, vel peſtis. Octauo neq; contra diſciplinam Eccleſiaſticā. Nono in re, quæ de iure communi poſſideri nō poteſt, neq; præſcribi. Decimo in re ſpirituali iniuſto titulo acquiſita. Vndecimo ī limitibus, & terminis diœceſis. Duodecimo, neq; in via publica. Decimotertio, neq; contra ius publicum. Decimoquarto in re ſacra, & iure fiſcali. Decimoquinto in re præſidi data contra l. Iuliam. Decimo ſexto neq; in re pupillari. Decimoſeptimo item pupillo nō currit pręſcriptio. Decimo octauo neque in fundo dotali. Decimonono, neque in re peculiari, item vxori non currit præſcriptio durante matrimonio. Vigeſimo item in rebus, quæ ſub conditione debentur, durāte cōditione non currit præſcriptio. Vigeſimo primo neq; tempore ſuſpēſionis Prælati. Vigeſimo ſecundo neq; filio familias, dum eſt in poteſtate Patris. Glo. in c. cum non liceat, de pręſcript. lit. C. verbo non obſtante.

29 Collatio beneficiorum, & ius excommunicandi, poteſt ne concedi laicis?

℞. Per ſolum Papam poteſt, qui ſuprema poteſtate poteſt eos facere capaces, vel melius cum eis diſpenſare, vt obtineant iura iſta. Abb. in c. cauſam, de pręſcription. n. 3.

30 Quando agitur de agris, vel de menſura eorum, quæ ſollemnitates debēt fieri?

℞. Iu-

℟. Iudex debet ponere agri menſores expertos, & ab eis petere iuramentũ, & citare partes, vt eos informēt, & debent menſuras ſuper agros extendere coram tabellione, vt depoſitiones eorum accipiat fideliter, Ab. in c. quia indicante, de præſcript. n. 5. & 6.

31 Qui ſunt, qui præſcribere non poſſunt?
℟. Primo præcario tenentes. Secundo colonus. Tertio ille, qui nomine alieno poſſidet. Quarto vſufructuarius. Quinto creditor nō præſcribit pignus Gl. in c. cum non liceat eod. titu. ſt. C. verbo, non obſtante, circa medium.

32 Curritne præſcriptio contra Eccleſiam vacantem, vel habentem Epiſcopum hæreticum, vel contra pupillũ habentem tutorem, vel contra iura Imperij vacante Imperio, vel contra impeditũ legitimè ad agendum?
℟. Non, quia cum præſcriptio ſit inuēta ad puniendos negligentes, & tales non ſint negligentes, cum non habeāt perſonas habiles, non currit cōtra eos præſcriptio. c. 1. eod. tit. & Abb. ibi. n. 1. 2. 3. & 4.

33 Quando dicitur quis recte poſſidere?
℟. Quando in iudicio nihil ab eo petitur. Abb. in c. ſanctorum, de præſcriptionib. num. 2.

34 In rebus inuaſis vi, vel in bello, curritne præſcriptio?
℟. Non; quia nō eſt in manu poſſidentis ea defendere. c. nihil. de præſcript.

35 Quando dicitur quis ſincere poſſidere?
℟. Quando habet bonam fidem, ideſt quando exiſtimat rem eſſe ſuam, quia eam hereditauit, emit, vel lucratus eſt, vel permutauit cum altera re, tenet Abb. in c. ſanctorum. de præſcriptionibus, num. 2.

36 Quid perrumpit præſcriptionem?
℟. Proclamatio ſynodalis, & alicuius particulariſante Iudicem, & conteſtatio litis. c. ſanctorum, de præſcriptionibus. in gloſ.

37 Quis error interrumpit præſcriptionem?
℟. Error iuris, ſed non facti, in quo homo culpā non habet. Ab. in c. de quarta, eo. tit. nu. 12.

38 Tempore belli, vel peſtis curritne præſcriptio?
℟. Non; quia in illo tempore cum agitur de communi ſalute, quis non pōt commode petere iuſtitiam, & ſic præſcriptio dormit. c. ex trāſmiſſa, de præſcriptionib. Abb. ibi. n. 7.

39 Præſcriptio centum annorum, interrumpiturne bello, vel ſchiſmate?
℟. Affirmatiuè. c. cum nobis, eodē titulo; quia in bello agitur de communi periculo, in ſchiſmate quæritur de cognoſcendo vero Pontifice, & repellendo ſchiſmatico, & ſic præſcriptio tunc interrumpitur, & dormit.

40 Interruptio, finito tempore præſcriptionis, nocetne?
℟. Non; neq; ſciētia, quod res erat aliena, quia actus iam erat conſumatus, & præſcriptio completa. Abb. c. auditis, eodem tit. nu. 10.

41 Præſcriptio rerum incorporalium, quomodo interrumpitur?
℟. Eodem modo, ac ſi fuiſſent corporalia per litis conteſtationē per actus contrarios, per reclamationem. Ab. c. auditis. num. 13.

42 In rebus incorporalibus ad præſcribendum requiriturne poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio?
℟. Non, ſed ſufficit ſcientia, & patientia aduerſarij. Abb. cap. 1. eod. titu. num. 6.

43 Vſucapio circa quas res verſat, & quod tempus requiritur?
℟. Circa res mobiles, & requirit tēpus trium

trium annorum. Abb. in c. de quarta, de præſcriptionib. nu. 13.

44 Iura, quæ debētur legatis à Nuncijs Apoſtolicis, ſedisq; Apoſtolicæ, ſi per quadraginta annos, non ſoluanſ, poſſunt ne preſcribi?

℞. Non, quia de iure non ſunt res prę-ſcriptibiles; ratio eſt, quia his nuntijs vtitur ſedes Apoſtolica in neceſſitatibus Eccleſiæ, & ſi non ſe offerat, non ideò perdidit ius, cũ ſemper ſedes Apoſtolica poſſideat habitu talem facultatem mittendi tales nuntios, & faciendi tales ſumptus. c. accedentes, eo. tit.

45 Papa, & Imperator, qui ſunt Domini in vniuerſo, poſſunt ne præſcribere bona ſubditorum?

℞. Non, quia non ſunt Domini quo ad poſſeſſionem rerum ſuorum ſubditorum; quilibet enim poſſidet agrum, & domum ſuam, licet ſupra ſe habeat Papam, & Imperatorem. Abb. c. ſi diligenti, eo. tit. n. 2.

46 Poteſt Epiſcopus præſcribere in ſuis Eccleſijs inferioribus aliqua iura?

℞. Affirmatiuè, dummodo tempore præſcriptionis, tollatur tempus vacantis Eccleſiæ. c. auditis, eo. tit.

47 Contra Epiſcopum poteſt ne alius Prælatus inferior iura Epiſcopalia præſcribere?

℞. Poteſt pręſcribere iura decimarum, & limitem diœceſis, & cognitionis matrimonij, ſed iura, quę ſunt ordinis, nõ poteſt quis ea præſcribere, quia de iure ſunt in perſcriptibilia. Abb. c. auditis. eod. tit. n. 6.

48 Subditus põt præſcribere non ſoluendo rationẽ procurationis, & viſitationis?

℞. Non põt ſubditus cõtra Epiſcopũ, vel Vicariũ, vel ſuperiorẽ, hoc pręſcribere, tanquã res ad gubernationem, & vtilitatem ſubditorum multum neceſſaria; bene tamen poteſt vnus ſubditus præſcribere contra alium ſubditũ æqualem hoc ius ſoluẽdi. c. cum ex officij, eod titu.

49 Eccleſia, vel minor poteſt reſtitui à præſcriptione contra ipſos facta?

℞. Poteſt. Abb. c. 1. de præſcript. n. 9.

50 Reſtitutio aduerſus præſcriptionem datur ne maiori?

℞. Datur propter ignorantiam inculpabilem. Abb. vbi ſup. n. 11.

51 Intra quod tempus Eccleſia, & minor legitimè ignorantes poſſunt petere reſtitutionem?

℞. Intra quadriennium, quo finito nõ datur vlterius reſtitutio. Abb. vbi ſupra, num. 12.

52 Probatio præſcriptionis debet eſſe in genere, vel in ſpecie?

℞. In ſpecie cum claritate, & ſcientia ſpeciali rei, & nõ debet eſſe in genere; quia non valet de vno caſu ad alterũ. Abb. in c. auditis, eo. tit. n. 25.

53 Quæ probatio præſcriptionis eſt efficacior, per teſtes, vel inſtrumenta?

℞. De iure, æqualis probatio eſt per teſtes, ac per inſtrumenta. l. in exercendis. C. de fide inſtrum.

54 Si contra præſcriptionem opponatur interruptio, quis debet probare?

℞. Vterque; vnus præſcriptionem, alter interruptionem. c. illud autem, eo. tit. de præſcriptionib.

55 Allegans interruptionem cõtra præſcribentem, fatetur ne præſcriptionem?

℞. Non: quia excipiens de iure non fatetur. Abb. in cap. illud autem, eod. titu. num. 3.

56 Per libros poteſt ne probari præſcriptio;

℞. Poteſt, vnde libri antiqui probant diuiſionem dięceſum, ſi ſint authẽtici, & libri publici alicuius capituli, vel cõmunitatis ſcripti per Notarium, vel

Digitized by Google

perſonam públicam. Abb.c.ad audiẽtiam,eo.tit. n. 11.

54 Præſcriptio centum annorum quomodo probatur?

℞. Per antiquiſſimos teſtes,qui dicant ſe vidiſſe poſſeſſionem ſua ętate,& audiuiſſe à ſuis maioribus dictam poſſeſſionem eorum ætate fuiſſe nominando perſonas maiorum ſuorum in primo,& ſecundo ordine, eodem modo dicentium; ad hoc additur probatio per antiquiſſima inſtrumenta,quæ excedant centum annos cum qualificatione ſcripturarum per alias ſcripturas,quæ illis publicè, & communiter danẽ. Abb.c.cum nobis,eod.tit.n.5.

59 Si quis poſſideat rem bona fide toto tẽpore præſcriptionis,& finita præſcriptione certo ſciat rem non eſſe ſuam, tenetur ne eam reſtituere?

℞. Non,neque in foro interiori, neq; exteriori,quia per titulum, & bonã fidem cõpleuit præſcriptionem,& præſcriptio dedit illi rem alienam iuſto titulo Abb.in c. vigilanti,eo.tit. n.6. & in c.illud autem. n.2.

60 Laici poſſunt præſcribere ſpiritualia?

℞. Non, quia ſunt incapaces ea poſſidendi. Abb.cap.cauſam, eodem. titu. num.1. & 3.

61 Si quis grauetur à menſura facta per expertos,intra quod tempus debet querelam exponere?

℞. Intra annum, quo tranſacto menſura tranſit in rem iudicatam. Ab.c.quia indicante,de præſcripr. n.5.

62 Qui alieno nomine poſſidet,põt ne præſcribere?

℞. Non,neque qui habet pignus;quia ipſe nõ poſſidet, ſed alius in cuius nomine ipſe poſſidet. cap. ſi dilgenti, eodem titu.

63 Si quis completa præſcriptione petat à Principe priuilegium talis rei, poterit ſe tueri præſcriptione?

℞. Non;imò videtur renuntiare præſcriptioni.c.veniens,eo.tit.

64 Si quis dum currit tẽpus præſcriptionis, petat priuilegium à Principe, vt illud obtineat,iuuat ne præſcriptioni,ab eo inceptæ?

℞. Ille talis per ſimilem petitionẽ conſtituitur in mala fide, & interrumpit ſuam præſcriptionem,& finito tempore eam non poterit allegare,quia pręſcriptio,& priuilegium ſunt ſibi ad inuicem contraria, cum præſcriptio habeat firmitatem à iure mediante bona fide,& priuilegium habeat firmitatem à liberalitate Principis, à quo quis petit illud qđ exiſtimat non eſſe ſuum. c.veniens.eod.tit.

65 Seruitus prædiorum, & agrorũ perditur ne per non vſum?

℞. Si tu habebas ſeruitutem diſcurrendi per agrum meum, & per multum tempus non adfuiſti præſcripſi contra te talem ſeruitutem, quia ius tuum conſiſtebat in vſu. Abb. in cap. final. num.8.

66 Si aliquis debet cẽtum,& ignorat ſe debere,& creditor non petat, præſcribitur ne tale debitum?

℞. Si debitor non petat per triginta annos,& ego neſcio me debere,legitime præſcribo debitum,& non teneor amplius ad ſolutionem. Abb. c.fi. nu. 9.eodem titu.

67 Si quis in tẽpore, quo præſcribit habeat notitiam,quod res non eſt ſua, interrumpit ne præſcriptionem?

℞. Si habet notitiam,quod res non eſt ſua,conſtituitur in mala fide, & illi nõ prodeſt totũ tempus anterius ſuę pręſcriptionis, ſed ſi poſtea ex certiori ſciẽtia ſciat rẽ eſſe ſuã,in hoc caſu totum

tum tempus præſcriptionis illi eſt vtile. Abb. c. fi. eo. tit. n. 33.

68 Dubitans an res ſit ſua, præſcribit ne?

℞. Affirmatiue, quia in dubio dicitur bonæ fidei poſſeſſor, cum in eius vtilitatē debeat res interpretari, ſed talis tenetur exhibere magnam diligentiam ad inueſtigandum an ſit res aliena, & facta iſta diligentia, ſi res non dilucidetur, ſed remaneat in dubitatione pro ipſo poſſidente eſt interpretandum. Abb. ſup. nu. 39.

CAPVT XXIX.

DE SENTENTIA, ET RE IVDICATA.

1 HOC nomen ſententia, quas ſignificationes habet?

℞. Multas. Primo ſententia dicitur cuiuſcumq; orationis deciſio. Secundo cum pulcrum dictū continet in ſe aliquam ſubſtantiā. Tertio dicitur opinio aliquorū DD. Quarto ſumitur pro excōicatione, vel interdicto. Quinto pro deportatione. Sexto pro ſententia Iudicis lata in aliqua lite. Septimo pro quocunq; Iudicis præcepto. Azor. in ſū. tit. quomodo, & quādo Iudex, &c.

2 Quotuplex eſt ſententia iudicialis?

℞. Vna eſt diffinitiua, alia interlocutoria, alia conuentionalis. Azor. in ſum. eod tit. vbi ſup.

3 Quid eſt ſententia diffinitiua?

℞. Eſt diffinitio iudicialis controuerſiæ, continens finem, & imponens condemnationem, vel abſolutionem. l. 1. ff. eod. tit. vt refert Azor. tit. quomodo, & quando, &c.

4 Quæ eſt ſententia interlocutoria?

℞. Semiplena, quæ profertur à iudice inter principiū, & finem cauſæ, vel eſt quodcumq; dictum Iudicis, quod profert interloquendo in cauſa, non imponens finem cauſæ. Azor. in ſum. tit. de ſententijs, & interlocutionib. n. 7.

5 Quid eſt ſententia conuentionalis?

℞. Eſt amicabilis compoſitio; vt quando Iudex amicabiliter componit partes. Goffred. in ſum. titu. de ſent. & re iudicata, Azo. tit. qūo, & quādo, &c.

6 Quibus modis ſententia iniuſta dicitur?

℞. Tribus. Primo ex cauſa. Secūdo ex animo. Tertio ex ordine nō ſeruato. gl. in c. ſacro de ſent. excom. verbo, iuſta.

7 Sententia lata contra leges, & canones valet ne?

℞. Non, neq; opus eſt ab ea appellari. c. 1. de ſent. & re iud.

8 Sententia iuſte lata debet ne confirmari ſine petitione partis?

℞. Sententia iuſte latā, ad petitionem partis confirmatur non ex officio Iudicis, cum pars patiatur damnum particulare, cui poteſt ſi vult renuntiare, & Iudex non teneatur ſuum officium ſtudiumq; imperriri ad vtilitatem priuatam, ſi non poſtuletur. c. ea quæ, de ſent. & re iudic.

9 Exequutio pœnæ criminalis poteſt fieri ſtatim, vel debet expectari terminus decem dierum?

℞. Si pœna ſit ſtatuta à lege, & exequutio fiat à iure, poteſt ſtatim exigi, ſi vero fiat ab homine, & in cauſis, in quibus de iure competit appellatio debet expectari decem dies. Bart. in l. qui vltimo ſupplicio. ff. de pœnis, n. 5.

10 Sententia per errorem lata, poteſt ne reuocari?

℞. Probato errore, debet reuocari, etiā ſi ab ea nō fuerit appellatū. c. fraternitatis, de frigidis, & maleficiat. & ibi gl.

11 Qui ſunt caſus, in quibus ſententia eſt nulla licet error non ſit expreſſus?
℞. Primo ex defectu iuriſdictionis. Secundo ex defectu iudicis, vt ſi Iudex notoriè ſit excõmunicatus. Tertio ex defectu litigatorum, vt ſi ſit lata contra minorem ſine ſuo curatore. Quarto ratione temporis; quia fuit lata die feriata, vel nocturno tẽpore. Quinto ratione loci, vt ſi fuit lata in Eccleſia, vel cęmiterio per Iudicem ſęcularem. Abb. in c. 1. de ſent. & re iudic. n. 5.

12 Sententia lata cõtra legem habentem plures ſenſus, eſt ne tota ſententia ipſo iure nulla?
℞. Si ſit lata ſecundum aliquẽ ſenſum probabilem, & contra alium probabiliorem, non eſt ipſo iure nulla; quia licitum eſt opinionem probabilem ſequi relicta probabiliore. Abb. vbi ſupra, num. 9.

13 Sententia lata contra conſuetudinem, eſt ne nulla?
℞. Non, niſi ſit notoria conſuetudo. Abb. c. 1. eo. tit. n. 17.

14 Quando agitur de nullitate ſententiæ, eſt ſeruandus ordo iudicialis?
℞. Affirmatiuè. Ab. in c. inter cæteras, eo. titu. n. 12.

15 Si ſententia fuit iniuſta, & ab ea non fuit appellatum, quid operatur?
℞. Si trãſit in rem iudicatam, facit Ius inter partes propter negligentiam nõ appellantis; idq; fit, vt litibus finis imponatur. Abb. c. ea quæ, eod. tit. nu. 7. de ſententia, & re iudicata. & capit. conquerenti, de reſtitutione ſpoliatorum, num. 8.

16 Sententia lata in cauſa matrimoniali, trãſit ne in rem iudicatam?
℞. Non propter periculum animæ, & ſic ſemper ſi conſtiterit, de veritate, reſcindẽda eſt, c. lator præſentiũ, eo. tit.

17 Ad ſententiam ſeparationis matrimonij, ſufficit ne ſola confeſſio coniugum?
℞. Non, ſed requirunẽ alij teſtes, & probationes: quia iſta confeſſio poteſt eſſe falſa propter inimicitias inter ipſos. Abb. in c. lator. n. 4. eod. tit.

18 A ſententia lata, qui poteſt appellare?
℞. Reus, q; fuit condemnatus, & pars, quæ obtinuit victoriam, ſi de aliquo omiſſo grauatur, & tertius cuius intereſt, & omnes audiendi ſunt à Iudice à quo. c. cum ſuper, eo. tit.

19 Tempus datum à Iure ad appellandum quomodo currit?
℞. Legaliter de hora ad horam, de momento ad momentum, ſi poteſt haberi copia iudicis à quo, & iudicis ad quẽ, aliàs impedito nihil currit, ſed poteſt appellare extraiudicialiter coram teſtibus in cauſa, in qua copia iudicis nõ poſſit haberi. Ab. in c. quoad conſultationem, eo. tit. n. 3.

20 Qui terminus datur ad appellandum in criminalibus?
℞. Decem dierum. Ab. c. 2. de ſent. & re iudic. nu. 3.

21 Intra quod tempus debet quis proſequi appellationem?
℞. Intra annum. c. cum ſuper, eod. titu. & ibi gloſſa.

22 Clauſula, remota appellatione, quid operatur?
℞. Vt nõ obſtante, talis ſententia exequatur, ſed non tollit remedium appellationis in ſententia notoriæ iniuſta. Ab. in c. inter cæteras. n. 5. eo. tit.

23 Si ſententia præcipiat aliquid faciendũ ſub termino vnius menſis, tempus ad appellãdum currit à die ſententiæ, vel finito menſe?
℞. Tempus decem dierum datum à lege ad appellandum currit à die prolationis ſententiæ, etiã nõ finito menſe,

ſe, ne prorogatur lites calumnijs. c. quod. eod. tit.

24 Sententia iniqua poteſt retractari per ſuperiorem, quando cauſa fuit commiſſa amota appellatione?

℞. Poteſt, quia commiſſa amota appellatione, non intelligitur de ſententia iniqua, ſed de iuſta; id enim voluit Princeps. c. inter cęteras, eo. tit.

25 Si ſententia ſit contra ius, & ab ea non appelletur intra decem dies, valebit ne?

℞. Si ſit lata contra iuſtitiam, ſcilicet quod in ea tollatur alicui prædium ſuum, & detur aduerſario ſuo trãſit in rem iudicatam, & valet; ſi vero ſit contra Ius canonicum, vel leges, non valet, etiam ſi ab ea non appellet̃ in termino; ſed tranſacto termino poteſt ab ea reclamari, & debet pars audiri. c. cũ inter, eod. tit.

26 Ab executione datur ne appellatio?

℞. Non; niſi in executione modus excedatur. c. quod. eod. tit. de ſententia, & re iudicata.

27 Sententia eſt ne ferenda verbo, vel ſcriptura?

℞. Scriptura, vt habeat maiorem firmitatem. Abb. in cap. ſicut nobis, eo. tit. num. 24.

28 Iudex, qui protulit ſentẽtiam nullam ipſo iure, poterit ne idem Iudex aliã ſententiam proferre, quæ ſit iuſta, & teneat?

℞. Si talis ſit ordinarius, poterit, quia eius iuriſdictio eſt perpetua: ſi vero Iudex ſit delegatus, non poterit; quia cum primum ſentẽtiam tulit, functus eſt officio ſuo. l. ſi pręſes. C. quomodo, & quando Iudex. & l. 4. C. de accuſat.

29 Si ſint plures Iudices ĩ vna cauſa, & quilibet habeat ſuam opinionem, ſententia lata erit ne valida?

℞. Vt valeat ſentẽtia, omnes Iudices, vel maior pars debent eſſe concordes. cap. non poteſt, de ſent. & re iudic. & ibi gloſſa.

30 Iudex merus exequutor ſententiæ, quas exceptiones poteſt admittere?

℞. Exceptiones fraudis, & nullitatis ſententiæ, ſed ſuper eas nõ poterit iudicare, ſed debet remittere iudici, à quo emanauit ſententia. c. de cætero, eodem titulo.

31 Sententia condemnatoria, poteſt ne proferri ſub conditione?

℞. Affirmatiuè, ita ut Iudex dicat: ſi Petrus non fecerit hoc, vel non demõſtrauerit talem ſcripturam intra tres dies, condemno eũ decem aureis. Abb. in c. quod ad conſultationem, eodem titu. num. 2.

32 Iudex in quibus caſibus tenet̃ exprimere rationem ſuæ ſententiæ?

℞. Primo cum Iudex inferior ſententiat cauſam, & debet comparere ante ſuperiorem. Secundo vbi abſoluitur reus propter ineptã petitionem actoris. Tertio cum abſoluitur reus ab inſtantia iudicis. Quarto quando Iudex ſententiando recedit à Iure communi. Quinto quando abſoluitur reus, quia non poſſidet rem. Sexto in ſentẽtia excõmunicationis, quæ procedit ex delicto, & cõtumacia. Io. Andr. in c. ſicut nobis, eod. tit.

33 Iudex tenetur ſequi conſilium viri prudentis?

℞. Si ipſe ſit doctor, non tenetur; ſi ſit ignarus, tenetur, vt non erret. Abb. c. ſicut, eo. tit. n. vlt.

34 Lites debent ne prorogari?

℞. Non, imò celeriter terminari. Abb. in cap. 2. de ſentent. & re iudic. n. 4.

35 Conſuetudo magnæ auctoritatis, præiudicat ne legibus, vel decretis canonicis Sum. Pont.?

℞. Non;

℞. Non; quia cõſuetudo eſt ius quoddam moribus introductum, quod obſeruatur pro lege, deficiente lege, non vero contra legem. cap. cum cauſa, eodem titulo.

36 Si exprimatur cauſa in ſententia, & talis cauſa ſit falſa, talis ſententia tenebit ne?

℞. probata falſitate non tenebit.

37 Si exprimantur duæ cauſæ, vna falſa, & altera vera, tenebit ne talis ſententia?

℞. maxime, quia falſa cauſa nõ inficit veram. Abb. in c. ſicut nobis, de ſent. &re iudicata.

38 Conſuetudo laicorum ligat ne clericos?

℞. Non, neque Eccleſias, quia laicis non ſunt ſubiecti. Ab. in c. cum cauſa, eodem tit. n. 3.

39 Si quis per ſententiã iudicis ex primo decreto cogatur poni in poſſeſſionem, & reus non det illi talem poſſeſſionem finito anno, iſte talis habebitur ne pro vero poſſeſſore?

℞. Licet realiter nõ poſſederit habebit pro vero poſſeſſore, quia per illum nõ ſtetit, & in iſto caſu fictio iuris facit factum verum, & veram validitatem. c. contingit, de dolo, & contumacia.

40 Iudex in ſententiando tenetur ne ſequi conſilium ſapientis?

℞. Si ipſe ſit doctor, vel Licentiatus non tenetur; ſi vero ſit idiota, vel ignarus, vel non ſit graduatus in vniuerſitate approbata, tenetur vt non erret. Abb. in c. ſicut de ſententia, & re iudicata. num. vlt.

41 Si vigore literarum detur aliqua ſentẽtia, & ante pronuntiationem emanent literæ, in quibus omnia facta vigore primarum literarum reuocantur, & tollitur iuriſdictio tali iudici, valebit ne tunc talis ſententia?

℞. Si literę non fuerunt notificatæ iudici ante prolationem ſententiæ valebit talis ſententia, quaſi iuriſdictio nõ eſſet ablata, ratio eſt, quia in literis, & reſcriptis, in quibus reuocatur iuriſdictio non attendit tempus datæ, ſed tẽpus notificationis, quia ille Iudex in bona fide procedit vſq; ad eius notitiã iuridice veniat reuocatio. tenet Ab. in c. audita, de reſtit. ſpol. n. 2.

42 Sententia poteſt pronuntiari in ipſo die, in quo citantur partes ad audiendam ſententiam?

℞. Non, neq; in die ſequenti, & ſi fiat eſt nulla ſentẽtia; ratio eſt, quia requiritur tempus competens inter citationem, & ſententiã, vt partes informẽt, vt prouideant iuri ſuo, aliàs citatio eſſet vana, & nullius momenti. l. ſicut ꝑponis, la prima, C. quomodo, & quando Iudex.

43 Iudex, qui remittit negotium ad ſuperiorem, cui debet tradere copiam proceſſus, actori, vel reo?

℞. Poteſt tradere actori, & reo, & præfigere eis terminum ad comparendum coram ſuperiore, & habet locum citationis, cum qua ſuperior ad vlteriora procedit. Abb. cap. cum Bertold. eod. titu. num. 2.

44 Si qs impetrauit iudicem, poteſt vlterius illum recuſare?

℞. Non. Abb. eod. titu. num. 3. c. inter monaſterium.

45 Si lis ſit ſuper petitorio, & poſſeſſorio, poteſt ne Iudex vnum ſine altero ſententiare?

℞. Poterit ſententiare poſſeſſorium, & relinquere petitorium. Abb. in c. ſub orta. eo. tit. n. 7.

46 Si duo Iudices ordinarij dent diuerſas ſententias, vnus pro reo, & alter pro actore, quæ ſententia debet executioni mandari?

℞. Si

℞. Si Iudices ſint æqualis iuriſdictionis, valet ſententia pro reo, cui ius fauet. Ab. in c. fi. eo. tit. n. 1.

48 Sententia habēs plura capitula, ſi in vno ſit errata, corruit ne tota ſententia?

℞. Non, quia in cæteris capitulis eſt valida. Abb. c. 1. eo. tit. nu. 8. ratio eſt, quia videntur eſſe tot determinationes, quot ſunt capita, & vtile non vitiatur per non vtile, ſi ſit diſtinctum.

49 Papa tenetur ne ſeruare in ſenten tijs proferendis iuris ordinem, ſicut alij iudices inferiores?

℞. Non, propter ſupremam poteſtatem, quia ipſe eſt ſupra ius, ſed hodie de facto ſeruat iuris ordinem melius, quàm Iudices inferiores. Abb. c. ea quæ, eod. tit. nu. 9. & in c. in cauſis, nu. 1. eodem titu.

50 Sententia Papæ, vel Principis lata in aliqua cauſa, facit ne ius, ita quod in alijs ſimilibus cauſis idem ſit iudicādū?

℞. Si talis ſententia incorporeť in corpore iuris, tūc facit ius ſicut aliç leges; ſi vero nō incorporeť in corpore iuris, non facit ius; licet faciat ſciētibus exēplum ad imitandum. Abb. in c. in cauſis. eo. tit. nu. 1.

51 Si Papa pronuntiauit ſententiam in fauorem alicuius, & poſtea conferat beneficium in fauorem ſui contrarij, erit ne valida talis collatio?

℞. Si in collatione non fiat mentio de pronuntiatione ſententiæ, erit ſubreptitia, & non debet executioni mandari. c. cum olim eod. tit.

52 Si ſententia ferať in ſcriptis, & poſtea ſcriptum non appareat, poterit ne probari per teſtes idoneos?

℞. Maxime, licet non reddant rationē de cauſis, quæ mouerūt animum Iudicis; quia ad hoc ipſi non tenentur, & ſæpe Iudex nō exprimit cauſam in ſententia. c. ſicut eo. tit.

53 Quando ſentētia probatur per teſtes, tenentur ne deponere omnia verba à Iudice prolata, & ſeriem ſententiæ?

℞. Non, ſed ſatis eſt, vt diſtinctè dicāt, ſubſtantiam ſententię, quia illud magis eſt actus memorię, quam veritatis, & fidelitatis. Abb. in c. ſicut nobis. eo. titu. num. 5.

54 Sententia lata ſine expreſſione cauſæ valet ne?

℞. Valet, immo cauti Iudices ſolent non exprimere cauſam ſuæ ſententiæ, ne ex illa expreſſione pars condemnata appellet volens probare non eſſe veram cauſam. Abb. in c. ſicut nobis. n. 1. eod. tit.

55 Sententia inter alios lata nocet ne tertio, ſi ipſe faciat talem cauſam tractari?

℞. Non, nocet, etiam ſi habeat ſcientiam cauſæ; quia ipſe poterit petere ſuam iuſtitiam, cum ſibi bene viſum fuerit, non enim eſt alligatus ad voluntatem, & commoditatem tertij, qui litigat. Abb. in c. cum ſuper eod. titu. num. 5.

56 Si quis citeť ad ſententiam, & ex legitimo impedimento non compareat, ſententia tenet ne?

℞. Tenet, ſed retractari debet probato legitimo impedimento, & poni in primo ſtatu, & iterum pronuntiari. c. cū Bertold. eo. tit.

57 Sententia, quæ dicit Titius non probauit, ſi vero probauit, ex hoc erit ne nulla?

℞. Non, ſi aliàs fuit iuſtificata, quia præſumitur iudicem in hoc erraſſe, & iuſtitia ex alia parte conſtabit. Abb. in c. cum Bertold. eod. titu. n. 7.

58 Secunda ſententia lata contra primam tenet ne, in caſu in quo prima fuit iuſta, & ſecunda reuocans primam, ſi ſit in iu-

iniuſta?

℟. Si à ſecunda non appellet in tempore, tenet, & executioni mandatur, quia ex negligentia non appellantis, datur ius vnius partis alteri parti. c. inter monaſterium eo. tit.

59 Conſpiratores ſunt ne admittendi in teſtes?

℟. Non, imò ſi admittantur, & Iudex ſequatur eorum dicta, ſententia ſic lata corruit, & debet reuocari. c. cum canonici eodem.

60 Si quis habeat pignus, & ſine ſua culpa perdatur, vel furetur, tenetur ne creditor ad damnum?

℟. Non, quia hoc eſt periculum debitoris, quia creditor non poteſt habere maiorem curam in re aliena quam in ſua. Abb. in c. quamuis. de ſent. & re iudicata, n. 7.

61 Sententia lata contra priuilegium tenet ne?

℟. Tenet, ſiue ſit priuilegium oſtenſum, ſiue non, ſi à tali ſententia non appellatur. c. ſub orta. eod. tit.

62 Contra priuilegiũ admittit ne probatio?

℟. Maxime, & teſtes recipiũtur, & exceptiones admittuntur. Ab. c. ſuborta eo. tit. nu. 4.

63 Reuocata ſentẽtia ex aliquo defectu, q̃d eſt agendum in cauſa?

℟. Iterum de cauſa principali debet agi ſeruando ordinem iuris. c. ad probandum. eo. tit.

64 Si duo habeant Ius ad aliquam rẽ, & vnus litiget, & alter ſciat, & cõſentiat, ſententia lata contra primum nocet ne ſecundo?

℟. Licet res inter alios lata nõ noceat tertio; tamen in iſto caſu nocet ſecundo ſicut primo, cum ius ſit vnũ. c. quãuis. de ſent. & re iud.

65 Si quis de delicto mortis condemnatus fuit iniuſtè, & punitus ſit, poſtea verus occiſor appareat, debet ne etiam condemnari?

℟. Debet tanquam ſi primus condemnatus nõ fuiſſet, & primo facienda eſt reſtitutio honoris, & ſuis hæredibus, bonorum, propter iniuſtam mortem quam paſſus eſt. c. quamuis, eo. tit. de ſent. & re iudic.

66 Si mulier habeat ſuper dote, & emptor ſuper re vendita ſententiam latam cõtra ſe præiudicat ne marito, vel venditori?

℟. Si ſciant negotium tractari, in dubiõ eos præiudicat: ſi vero ignorent non. Abb. in c. quamuis. eo. tit. n. 12.

67 Si venditor agat ſuper re vẽdita, & ſocer ſuper dote, prǽiudicat ne emptori, vel marito in ſententia?

℟. Non, quia dominium talis rei non eſt penes venditorem, neq; ſocerum, ſed penes emptorem, & maritũ, & ſic cum eis debet negotium agi. Ab. in c. quamuis, n. 12. eo. tit.

68 In quibus caſibus ius fauet actori, & non reo?

℟. In quatuor. Primo in matrimonio. Secundo in libertate. Tertio in dote. Quarto in teſtamento. cap. final. de ſentent. & re iudicata, & ibi gloſſa.

CAPVT XXX.

DE APPELLATIONIBVS, ETC.

1 APPELLATIO, quo iure eſt introducta?

℟. Iure naturali, & gentiũ, & etiam de iure diuino, cũ ſit defenſio, ſed forma po-

poſita eſt de iure canonico,& ciuili.

2 Propter quid appellatur?

℞. Vt iniquitas, vel imperitia iudicantium corrigatur. c. cum ſpeciali, de appellationibus,& ibi glo.

3 Quid eſt appellatio?

℞. Eſt de minori Iudice ad maiorem prouocatio. c. 2. de conſuetudine in 6. gloſſa 4.

4 Quo tuplex eſt appellatio?

℞. Duplex: iudicialis,& extraiudicialis

5 Quæ eſt iudicialis?

℞. Quando quis appellat ante iudicẽ.

6 Quæ eſt extra iudicialis?

℞. Quando quis per metum, vel aliam iuſtam cauſam ſecrete appellat ante Notarium,& teſtes, 2. q. 6. per totum, c. cum Romana, de appellationibus. §. ſi vero. in 6.

7 Quotuplex eſt iudicialis.

℞. Duplex; alia diffinitiua alia interloquutoria.

8 Effectus appellationis quotuplex eſt?

℞. Duplex: deuolutiuus,& ſuſpẽſiuus.

9 Quid eſt appellatio ad effectum deuolutiuum?

℞. Illa, quæ non retardat executionẽ, ſed deuoluit negotium principale ad Iudicem ſuperiorem, ſuper petitorio, vel poſſeſſorio.

10 Quæ eſt appellatio ad effectum ſuſpenſiuum?

℞. Illa, quæ retardat executionem,& deuoluit negotium ad Iudicem ſuperiorem, tàm in petitorio, quàm in poſſeſſorio.

11 Facta poſt legitimam appellationem tenent ne?

℞. Non, imò debent reuocari,& omnia reduci ad priſtinum ſtatum. c. ſignificauit, de appellationib. & ibi glo.

12 Quis poteſt appellare?

℞. Ille, cuius intereſt,& non alius. Rota dec. 796. p. 2. in nouiſſimis.

13 Appellans quid tenebitur probare?

℞. Se appellaſſe infra legitimum tempus, aliàs præſumitur ſe appellationi renuntiaſſe. c. Romana. §. ſi vero, de appell. in 6.

14 Appellationes, ſeu defenſiones, ſunt ne auferendæ à Iudice?

℞. Negatiue. Abb. in c. cum contingat n. 29. de foro comp.

15 Appellatio quomodo poteſt admitti?

℞. In ſcriptis,& non aliter. Quaranta in ſumma bullar. verb. Archiepiſcopi auctoritas.

16 Appellans coram quo Iudice tenetur exprimere cauſas ſuæ appellationis?

℞. Tenetur coram Iudice à quo, ſed eã debet probare ante Iudicem ad quem. c. vt debitus honor, de appellationib.

17 Si Iudex à quo reſpuerit appellationem interpoſitam, quid debet agere pars grauata?

℞. Accurrere ad Metropolitanum per viam querelæ. gloſ. in c. ad reprimendum, verb. ſuſpenditur, in fine, de offic. ordin.

18 Terminus decem dierum poteſt ne prolongari, vel abbreuiari à Iudice?

℞. Non, quia eſt legalis,& præfixus à lege.

19 Si Iudex à quo poſt legitimã appellationẽ attẽtauerit aliqd, vel negauerit tradere acta, quid debet agere reus?

℞. Sumere teſtimonium,& appellare à mandato non tradendi acta,& Iudex ad quem debet compellere Iudicem,& notarium, vt tradant acta,& reponere omnia facta per legitimam appellationem.

20 Cauſæ omnes Eccleſiaſticæ, tàm ciuiles, quã criminales corã quo Iudice debẽt terminari,& finiri in prima inſtantia?

℞. Corã ordinario loci,& ab eo nõ po-

teſt appellari, niſi à ſententia definitiua, vel à grauamine habente vim definitiuæ, & quod ſit grauamen habens vim definitiuę infra dicemus in hoc capite; ratio eſt, ne appellationibus iuſtitia defraudetur. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 20 de reform.

21 Appellatio à correctione, habilitatione, reprobatione, viſitatione, & criminali cauſa, quando poteſt admitti à Metropolitano, Legato, vel Nuncio Apoſtolico, vel Iudice ſuperiore?

℟. Poſt ſententiam definitiuam, & nõ ante; ratio eſt, ne iudicium Epiſcoporũ appellationibus fiat illuſorium, & vt Epiſcopi poſſint ſuum gregem, & in vitæ, ac morum honeſtate facilius continere. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 1. de reform. in fi.

22 Cauſa correctionis qualis dicitur?

℟. Quando Epiſcopus ſine ſtrepitu iudiciali pro bono regimine aliquẽ clericum corrigit, vel mittit in exilium, etiam ſi Epiſcopus fecerit proceſſum ſibi ſecretum ad ſui informationem, & in iſta cauſa procedit Epiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicę delegatus, & ab eius decreto non datur appellatio, nec ſi quis appellauerit etiam ad Sedẽ Apoſtolicam ſuſpenditur exequutio talis correctionis factæ ab Epiſcopo, ita Trid. ſynod. ſeſſ. 24. c. 10. de refor.

23 Quæ dicitur cauſa inhabilitationis, & reprobationis?

℟. Plurimę. Primo quãdo qs vult ſuſcipere ordines maiores, vel minores, & reprobaẽ ab examinatoribus ſynodalibus, vel ab Ep̃o. Secũdo quãdo quis vult audire cõfeſſiones, & poſt examẽ reprobaẽ ab Ep̃o. Tertio quando qs vult concionatorium munus publice exercere, & reprobaẽ ab examinatoribus, vel ab Ep̃o, ſiue ob defectũ ſcientię, ſiue ob defectũ morũ. Quarto quãdo qs vult legere in ſcholis publicis, & ad id minime idoneus reputaẽ. Quinto, quãdo qs petit beneficiũ curatum, vel adminiſtrationem ſacramentorũ, & reprobaẽ; in omnibus his caſibus ſiue reprobatio fiat ob defectũ ſciẽtię, vel ob defectũ morũ, vel ob aliquã cauſam Ep̃o ſoli cognitã, & aliis occultã, ſiue ad tollendũ aliquod ſcandalũ, qđ ex alia probatione põt euenire, nõ daẽ appellatio, nec admittiẽ, nec appellatio ſuſpendit exequutionẽ talis reprobationis; ratio eſt, qa cum iſti ſint omnes oues Ep̃i, & ſibi à Deo cõmiſſę ipſę põt ponere ſubſtitutos, qui ſuæ cõſcientiæ ſatisfaciant, & Iudex ſuperior non põt, nec dẽt cogere Ep̃um, vt contra ſuam conſcientiã, & voluntatẽ ponat ſubſtitutũ in ijs officijs, quę proprie, & principaliter pertinent ad ipſum Ep̃um, & ad alios tãquam ad ſubſtitutos. Trid. ſyn. ſeſſ. 13. c. 1. & ſeſſ. 24 c. 10. de refor.

24 Quę ſunt cauſæ, quæ in viſitatione tractantur, de quibus non poteſt dari appellatio?

℟. De his dixi late lib. 4. c. 25. de viſitatione.

25 Quæ diciẽ criminalis cauſa, in qua non poteſt appellari, niſi poſt ſententiam definitiuam?

℟. Quotieſcũq; iudicialiter, & criminaliter, ſiue ad inſtantiã partis, ſiue ad inſtãtiã fiſci procediẽ cõtra aliquẽ clericũ, vel ſęcularẽ criminaliter, & cũ forma iudicij; tũc enim iſte talis reus ſolũ põt appellare à ſentẽtia definitiua, vel à grauamine habẽte vĩ definitiuę, & nõ antea. Tri. ſy. ſeſ. 13. c. 1. de refor.

26 Si aliqs clericus ſit incorrigibilis, vel ſcãdaloſe ſe gerat, quam pœnam incurrit?

℟. Poſtquã Ep̃us eum ſuauiter admonuerit ſecundum legem Euangelicam

non

ſi non ſe emendauerit, atq; incorrigibilis; videbitur Epiſcopus poterit eũ priuare beneficijs, appellatione non obſtante, & appellatio non ſuſpendit effectum priuationis. Trid. ſyn. ſeſſ. 21. c. 6. de refor.

27 Legati, Nuntij, Patriarchæ, Metropolitani, Iudices ſuperiores in admittenda appellatione, quid debent ſeruare?

℞. Caput 1. ſeſſ. 13. Conc. Trid. de reform. & cap. 10. ſeſſ. 24. & tex. in cap. Romana, de appellationibus in 6. ſic illis præcipitur in cap. 7. ſeſſ. 22. de reformatione.

28 Quid præcipitur dictis ſuperioribus in dicto cap. Romana?

℞. Duo. Primo, vt non admittant appellationem, niſi à definitiua, vel à grauamine habente vim definitiuę. Secũdo, vt poſtquam ſententiauerint tale grauamen, remittant cauſam principalem iudici à quo, & inferiori, vt in ſuo tribunali finiatur talis cauſa; ſic enim expreſſe iubetur in conſtitutione Innoc. IV. quæ incipit Romana, & nos infra in iſto capite probabimus, nume. 72.

29 Si Iudex dicat appellanti do tibi terminũ Iuris, quid intelligitur?

℞. Triginta dierum terminum dare, intra quos appellans, tenetur adire Iudicem ſuperiorem.

30 Intra quod tempus dębet quis proſequi appellationem?

℞. Intra annum, & ex cauſa intra biennium. c. præterea, de appellationibus, & ibi gloſſa.

31 Iudex poteſt limitare, & deſignare tempus magis breue ad proſequendam appellationem?

℞. Poteſt ſecundum cauſæ qualitatẽ. c. cum ſit Romana, & cap. ad aures, eodem titu.

32 Quæ dicuntur fatalia?

℞. Biennium, quod daẽ ad proſequendam appellationem. Azon. in ſum. Codicis, de temporibus, & reparationibus appell. n. 2.

33 Fatalia poſſunt prorogari?

℞. Poſſunt ex legitima cauſa. Azon. vbi ſup. n. 3.

34 Intra quod tempus poteſt appellari?

℞. Infra decem dies à lata ſententia. c. Romana lib. 6. de appellationib. c. anteriorum. 2. q. 6.

35 Intra quod tempus debet notarius tradere proceſſum appellanti, & ſub qua pœna?

℞. Intra menſem, alias ſuſpenditur ab officio arbitrio Iudicis, & tenetur ſoluere dupplum, & fructus pœne diuiditur inter pauperes, & partem appellantẽ. Trid. ſyn. ſeſſ. 24 c. 20. de refor.

36 Qui ſunt Apoſtoli?

℞. Litterę, per quas Iudex admittit, vel denegat appellationem. in authẽt. hodie §. Apoſtolos. C. de appellationibus, & ibi gloſſ.

37 Quot ſunt genera Apoſtolorum?

℞. Tria, reuerentiale, teſtimoniale, & refutatorium. Speculator. §. 1. n. 1. titulo, de Apoſtolis. n. 1.

38 Qui dicuntur Apoſtoli reuerentiales?

℞. Quando Iudex à quo ob reuerentiã ſedis Apoſtolicæ, vel Iudicis ſuperioris, remittit cauſam ad Iudicem ſuperiorem. Speculator in tit. de Apoſtolis, ſeu libell. dimiſ. n. 8.

39 Qui dicuntur Apoſtoli teſtimoniales?

℞. Quando poſt appellationem interpoſitam ab honeſtis viris petuntur. Speculator, tit. de libellis dimiſſorijs, num. 1. & 11.

40 Qui dicuntur Apoſtoli dimiſſorij?

℞. Quando Iudex à quo, ſcribit literas dimiſſorias, cum quibus mittit appel-

lationem Iudici ſuperiori. Speculator vbi ſup. n. 1.

41 Qui ſunt Apoſtoli refutatorij?

℟. Quãdo Iudex à quo, ſcribit litteras ſuperiori ſignificantes ſe noluiſſe admittere appellationem. Speculator loco allegato, n. 6.

42 Apoſtoli quomodo debent peti?

℟. Inſtantiſſime, & in ſcriptis. Specul. vbi ſup. n. 12.

43 Elapſo biennio pōt quis iterum litigare?

℟. Si talis habuit cauſam legitimã nō litigandi, competit illi reſtitutio in integrũ, c. ex ratione, de appellationib.

44 Intra quot dies debent Apoſtoli peti?

℟. Intra triginta dies, ſiue ſint refutatorij, ſiue dimiſſorij, ſiue teſtimoniales, aut reuerentiales, aliter non habebit locũ appellatio. Speculator in tit. de Apoſtolis, &c. n. 13.

45 In extraiudiciali appellatione debent ne peti Apoſtoli?

℟. Affirmatiue, ſub conditione videlicet ſi ſit Iudex, qui poſſit Apoſtolos cōcedere, & ſi non ſit Iudex, qui illos dare poſſit, pars appellans debet proteſtare ſe, petere, & quod iterum petet cum fuerit illi data copia à Iudice, gl. in c. vt ſemper de appellationib. in 6. litera C. verbo ille.

46 Quando appellans præſentat appellationem coram Iudice, & petit Apoſtolos, ſi Iudex nunquam reſpondeat, quid agendum?

℟. Cenſetur conſenſiſſe appellationi, & talis Iudex non poteſt amplius in tali cauſa ſe intromittere. tenet Cardin. in clem. quamuis de appell.

47 Quando Iudex ad quem facit actũ dicens admitto cauſam appellationis tunc ſunt ne neceſſarij Apoſtoli, vel conceſſio Apoſtolorum expreſſa?

℟. Quod talis pronuntiatio eſt loco conceſſionis Apoſtolorum, & ſic tunc nō ſunt neceſſarij; ſed pars gaudet termino Apoſtolorum. Paulus de Caſtro. ff. de libellis dimiſſorijs in rubrica.

48 Quando neceſſario debet appellari in ſcriptis?

℟. Quando appellatur ab interlocutoria, ſed quando vere appellatur à definitiua ſententia ſufficit appellare verbo coram teſtibus dicens appello. c. 1. de appellationibus in 6. Archidiaconus in d. c. Butrius, de appellationibus, num. 6.

49 Quæ differentia eſt inter appellationem à definitiua, & inter appellationem ab interlocutoria?

℟. Quod appellans ab interlocutoria neceſſario tenetur appellare ĩ ſcriptis, cum expreſſione cauſę; appellãs à definitiua ſufficit appellare verbo corã teſtibus, & nō tenetur exprimere cauſam coram Iudice à quo, qui protulit ſententiam; tamen neceſſario illam debet exprimere coram Iudice ſuperiore ad quem appellat. c. 1. de appellationibus in 6. Archidiac. ibi n. 12. Decius in c. conſuluit, il 2. n. 8.

50 Appellans à quocunq; grauamine in generali, vel ob elapſum biennium, quid tenetur agere?

℟. Admonito prius tenetur acta omnia ſuis expenſis, transferri ad Iudicẽ ſuperiorem, vt ipſe ante inhibitionem faciendam iudici inferiori iudicet, an grauamen ſit tale, quod per ſententiã definitiuam reparari non poſſit. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 20. de refor.

51 Cur appellans tenetur admonere Epiſcopum, vel eius Vicarium?

℟. Vt ſi velit poſſit informare Iudicẽ ſuperiorem, & vt Iudex ſuperior auditis partibus faciat iuſtitiam. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 20. de refor.

A Sen-

52 A ſentētia interlocutoria quando poteſt appellari?

℞. Quando continet grauamen, quod per definitiuam reparari non poteſt. gl. in l. 2. ff. de recipiendis appellationibus. gloſ. in clem. 1. de hæreticis, verbo, ipſo iure, c. cum ſuper, de ſentētia, & re iudicata.

53 Quando appellatur ab interlocutoria, quid debet facere appellans?

℞. Neceſſario debet exprimere grauamen, à quo appellat referendo ſe ad acta, & præſentare ſe ante iudicem ſuperiorem, quæ omnia non ſunt neceſſaria quando quis appellat à definitiua ſententia. c. vt debitus honor, de appellation.

54 Quando articulus interlocutoriæ, eſſet p iudicialis cauſæ principali, poterit ne ab eo appellari ante definitiuam ſententiam?

℞. Legitime poterit appellari, quia eſt præiuditium factum cauſæ principali; ſicuti eſſet, non admittere teſtes, denegare terminum, parti non ſcribere totam depoſitionem delinquentis, vel teſtis iiſdē verbis, quibus ipſe deponit, negare præſentationem ſcripturarum, vel negare defenſiones, veluti negare Aduocatum, vel Procuratorē, vel non facere publicationem teſtium, vel non dare tranſumptum libelli, vel accuſationis ſuo tempore: hæc omnia, & his ſimilia, faciunt tantum prçiudiciū cauſæ principali ad defenſionem reorum, vt per definitiuā reparari non poſſint. l. intra vtile. ff. de minoribus, Barthol. & Bald. in l. arbitrio. ff. qui ſatisdare cogantur. Felyn. in c. cum cauſa, de ſententia, & re iud. n. 6.

55 In cauſa Eccleſiaſtica, ſiue ciuili, ſiue criminali, à quo grauamine poteſt appellari?

℞. Solum à ſententia definitiua, vel à grauamine habente vim definitiuæ. Trid. ſy. ſeſſ. 24 c. 20. de refor.

56 Quod eſt grauamen, quod per definitiuā reparari non poteſt, à quo licite appellari poſſet?

℞. Hæc regula ſemper obſeruanda eſt à iudicibus quod omnis actus irretractabilis, qui ſi mandeť executioni pars grauata non ſubleuaretur per appellationem, quia iam de præſenti accipit tale damnum, talis actus eſt grauamē, habens vim definitiuæ, & ab illo licite appellatur. Francus deç. 139. Bart. in l. 2. ff. de appellationibus recipiendis, num. 26.

57 Quæ ſunt iſta grauamina in ciuilibus, & criminalibus?

℞. Indebita incarceratio, excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, tortura, expoliatio, vel ablatio poſſeſſionis, denegatio termini, & alia poſita ſupra n. 45. & hoc voluit Concilium quando dixit à grauamine habente vim definitiuę; quia iſta omnia tantum damnum afferunt parti, quantū affert ſententia definitiua; etenim per hanc ſententiam definitiuam tale damnum nō reparatur, cum talis actus ſi ſit miſſus executioni, eſt irretractabilis, quia quod ſemel eſt factum impoſſibile eſt quod factum non ſit. c. ſuper eo. c. cum ceſſante, de appellationibus, Bart. l. 2. ff. de appellationibus recipiendis. Nauar. conſ. 2. eo. tit. de appellat.

58 Quando quis dicitur indebite incarceratus, ita vt legitime poſſit appellare ad ſuperiorem à grauamine incarcerationis indebitæ?

℞. Diſtinguendū eſt, in ciuilibus, quādo pars eſt incarcerata pro aliquo debito, & offerat fideiuſſionem, vel pignus ſufficiens pro tali debito, & pro

expenſis litis; tunc dicitur indebita incarceratio, & ab ea ante ſententiã diffinitiuam, licite poteſt appellari DD. ſuper c. 20. ſeſſ. 24.

59 In criminalibus quando dicitur iniuſta incarceratio, vt ab illa iuſte appellet?

℞. Quotieſcūq; delictum, pro quo qs eſt incarceratus, habet de Iure pœnam pecuniariam, & reus offert fideijuſſionem, vel pignus, vel depoſitum pecuniæ, tunc dicitur iniuſte incarceratus; quia carcer de Iure antiquo, eſt cuſtodia reorum, ne iudicium illudatur.

60 Quando delictum habet pęnam corporalem, & ſimul pœnam pecuniariam, tunc ſi quis offerat fideijuſſionem, poterit ne reus appellare ab iniuſta incarceratione?

℞. Non, neq; talis appellatio admittenda eſt; quia non eſt incarceratus ꝑ pœna pecuniaria, ſed pro pęna corporali, pro qua nullus poteſt fideijubere, quia anima, quæ peccauerit ipſa morietur, & ſicut pater non portat iniquitatem filij, neq; contra, ita vnus non poteſt portare pœnam alterius.

61 Quando quis non poterit appellare ab iniuſta incarceratione, licet delictum habeat pęnam pecuniariam, & offerat fideijuſſionem, vel depoſitum?

℞. Quando Iudex iuſte eum incarcerauit, & nondum finiuit informationes, & depoſitiones contra eum faciẽdas, tunc enim licet appellet, & offerat fideijuſſionem debet detineri incarceribus, ne teſtes ſubuertantur.

62 Quando Iudex poterit aliquem licite incarcerare, & detinere in carceribus, etiam ſi appellet ab iniuſta incarceratione?

℞. In ciuilibus quotieſcunq; per ſcripturã, vel per teſtes apparet, quod qs debet ſoluere aliquam quantitatẽ, vel facere aliud opus mechanicum: veluti aliquod ędificium, vel veſtem, tũc iuſte Iudex poteſt eum incarcerare, quia non adimplet quod promiſſit; in criminalibus vero quotieſcumque cõtra aliquem præceſſit accuſatio partis, vel fiſci, & vnus teſtis, vel legitima inditia, vel quis inuenitur infraganti delicto, vel in ſuſpecto loco, tunc iuſte Iudex poteſt eum incarcerare, ſiue tale delictum habeat pœnam corporalem, ſiue pecuniariam, & iuſte poteſt eum detinere incarcere, vſquequo informationes finiantur, ac teſtes repetantur, & ipſemet ſuam depoſitionem faciat, idq; fit ne iudicium illudatur, & iuſtitia habeat ſuum locum DD. in c. qualiter, & quando, il 2. de accuſationibus, & in c. omnipotens, eo. tit.

63 Quando quis pro debito ciuili non poterit incarcerari, & ſi incarceretur iuſte appellat ab indebita incarceratione?

℞. Primo quando non eſt obligatus perſonaliter, ſed ſolum in bonis. Secundo quando etiam, ſi ſit obligatus ꝑſonaliter poteſt fieri executio in bonis; ratio eſt, quia obligatio perſonalis eſt in ſubſidium; & ſic executio in perſona fieri nõ debet, ſicut neq; excommunicatio, niſi in defectum, vel occultationem bonorum, vt iubetur in Tridentina ſyn. ſeſſ. 25. c. 3. Tertio quando quis eſt nobilis, licet ſit obligatus in perſona pro debito ciuili non pōt, neq; debet incarcerari, imò ex priuilegio Gothorum, & Regum Hiſpaniæ debent illi reſtituere lectum, in quo dormit, Equum, & arma, quod priuilegium non poteſt renuntiari.

64 Incarceratio datur ne aliquando in pęnã delicti criminalis?

℞. Licet carcer de Iure antiquo fuerit ſolum cuſtodia reorũ, ſed de iure nouo eſt

eſt pœna afflictiua corporis, & ideo multoties datur in pœnam delicti; ratio eſt, quia incarceratus amittit ſuam libertatem conſumit pecunias, nec acquirit de nouo, & patitur plurima incommoda. Couar. practicar. quæſtionum, cap. 11.

65 Quare priuilegium datum perſonis nobilibus renuntiari non poteſt, & renuntiatio de eo facta eſt nulla?

℞. Quia cum priuilegium ſit commune à particulari renũtiari non poteſt, etiam in propria perſona, ne alijs ferat præiudicium. Abb. in c. apoſtolicam, n. 10. de reg.

66 Clericus in delictis, & pœna pecuniaria poſita pro delictis poterit ne incarcerari?

℞. Poterit incarcerari, quia ſi non poteſt in bonis debet luere pęnam in corpore, carcere, vel exilio, & ſic appellatio ab eo interpoſita indebitæ incarcerationis nulla eſt, l. finali. ff. de ius vocando.

67 Clericus pro delicto ciuili ſi obligatus ſit de bonis, & de perſona, poterit ne incarcerari ſi bona non ſufficiant ad ſolutionem?

℞. Licet clericus ſit miles cęleſtis, & nobilis, & gaudeat omnibus priuilegijs nobilibus cõceſſis, tamen hæc cõſuetudo ſeruatur, quod ſi clericus ex ſuo genere, & perſona ſit nobilis, non poterit incarcerari, quia gaudet priuilegio, ſicut cæteri nobiles, ſi vero ex ſuo genere, & perſona non ſit nobilis, poterit incarcerari pro delicto ciuili, ſicut cæteri homines.

68 Si Iudex ſit recuſatus, & declaret ſe eſſe Iudicem competentem à tali pronuntiatione poterit ne legitime appellari?

℞. Poterit, quia eſt grauamen portans ſecum præiuditium, quod per definitiuam reparari nõ poteſt, gloſſa in authentica habita Cod. ne filius pro patre. Abbas in cap. ex parte, il 3. de reſcriptis, num. 6.

69 Qui Iudices debent cognoſcere de grauamine indebitæ incarcerationis, vel de alio grauamine, quod per definitiuam reparari non poteſt?

℞. Legati, & Nũtij Apoſtolici, Patriarchę, Primates, & Metropolitani. Trid. ſy. ſeſſ. 22. c. 7. de reform.

70 Tales Iudices ſuperiores quãdo cognoſcunt de grauamine indebitæ incarcerationis, vel de alio ſimile, quem ordinem, & ritum debent ſeruare?

℞. In principio non debent inhibere in totum Iudicem à quo, ſed debent dare ſuas literas per tempus limitatũ, & iubere, vt intra tale tempus pars appellans ſuis expenſis portent acta, & proceſſus in eo ſtatu in quo fuit appellatum, & viſis actis, auditis partibus debet iudicare an tale grauamen ſit reparabile per definitiuam, vel nõ exiſtente ſemper parte appellante incarcerata; & ſi inuenerit dictum grauamẽ non eſſe grauamẽ, vel caſu dato, quod ſit grauamen poſſe tamen reparari per definitiuam, in iſto caſu debet remittere proceſſum ad Iudicem à quo fuit appellatum cum ſua declaratione, vt faciat iuſtitiam. Trid. ſyn. ſeſſ. 22. c. 7. c. Romana de appell. in 6.

71 Si dicti Iudices ſuperiores iudicauerint appellationem ab indebita incarceratione eſſe iuſtam, quia talis non debebat eſſe incarceratus, vel quia probauit ſuam innocẽtiam, vel, q̃a delictũ, quod commiſſit eſt leue, & non habet pęnam corporalem, & tale grauamen, vel aliud oppoſitum non poſſe reparari per definitiuam tales Iudices q̃d debent agere?

De-

℞. Debent declarare incarcerationem eſſe iniuſtam iubere, vt talis excarceretur, & tale grauamen, vel aliud oppoſitum irreparabile eſſe per definitiuam, & ſic appellationem fuiſſe iuſtã, c. Romana de appellationibus in 6. & c. 7. ſeſſ. 22. Conc. Trid.

72 Si Metropolitani, & dicti Iudices ſuperiores iudicent appellationem eſſe iuſtam, & grauamen illatum à Iudice à quo eſſe irreparabile per definitiuam, poterunt ne in iſto caſu retinere ſibi cauſam principalem, & eam auferre à Iudice ordinario à quo?

℞. Non poterunt retinere ſibi cauſam principalem. Primo, qa in Conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 7. expreſſe iubetur, vt dicti Iudices obſeruent conſtitutionem Innocentij IIII. quæ incipit Romana, & in dicta cõſtitutione iubetur, vt dictus Iudex declarato grauamine remittat cauſam principalem ſuper quam nondum eſt ſententiatum ad Iudicẽ à quo, vt eam ſententiet. Secundo, qa ſi Metropolitanus, vel dictus iudex ſuperior poſſet ſentẽtiare grauamen, & retinere cauſam principalem haberet duas inſtantias nempe ordinariam, & Metropolitani, quod in toto iure ſibi non eſt conceſſum imò prohibitum in dicto c Romana. Tertio, qa ſi ipſe haberet, & ſumeret ſibi duas inſtãtias cũ ſit vna eademq; perſona tolleret refugiũ appellationis. Quarto, qa hoc expreſsè eſt contra diſpoſitionem. Cõc. Trid. ſy. in c. 20. ſeſſ. 24. vbi diſponit qđ cauſæ omnes ad forũ Eccleſiaſticũ pertinentes in prima inſtantia terminentur coram ordinarijs laicorum dũtaxat. Quinto, qa Metropolitanus, & dicti Iudices ſuperiores non ſunt Iudices ordinarij locorum in diœceſibus ſuffraganeorum, ſed tãtum ſunt Iudices in caſibus à iure expreſſis, ſcilicet in illo articulo interloqutorio, in quo ad illos legitimè fuit appellatum, & cum cauſa principalis nondum fuerit ſententiata neceſſario debet remitti ad Epiſcopum ordinarium, vt eam ſententiet. Sexto, qa Romanus Pont. & Rota Romana quotieſcunque ad eos appellatur de aliquo grauamine, vel articulo interloqutorio nunquam ſibi retinent cauſam principalem, ſed eam remittunt ordinario locorũ obſeruando. c. 20. ſeſſ. 24. & c. 7. ſeſſ. 22. & text. in c. Rom. de appellat. in 6.

73 Si aliquis Metropolitanus, vel ſuperior habeat conſuetudinem immemorabilem, ſtilum, vel priuilegiũ cognoſcendi de grauamine, & ſimul retinendi ſibi cauſam principalẽ ſuffragatur ne eis?

℞. Non, quia talis conſuetudo immemorabilis ſublata eſt, per Trid. ſyno. ſeſſ. 22. c. 7.

74 A Vicario Epiſcopi poteſt ne appellari ad Epiſcopum?

℞. Si Vicarius ſit generalis appellandum eſt ad Metropolitanum, quia, Vicarius Generalis, & Epiſcopus vna eademq; perſona cenſentur, ſi vero appelletur à Vicario foraneo poteſt ad Epiſcopum appellare. glo. in c. Romana de appell. in 6.

75 Quando appellans à ſententia definitiua tenetur exprimere cauſam ſuæ appellationis, & eam probare?

℞. Quando ſententia definitiua ita eſt iuſtificata, vt de iure debeat executioni mandari non obſtante appellatione, vt eſt in delicto notorio, & in conuincto, & confeſſo in quibus de iure non admittitur appellatio tunc appellãs tenetur exprimere cauſam, & probare, quod confeſſus eſt per timorem, vel in tormentis, vel quod teſtes cum qui-

quibus fuit conuinctus non ſunt idonei, gloſſ. in c. Romana de appellationibus. in 6.

75 Iudex Metropolitanus, vel alij iudices ſuperiores ad quos appellatur, cum quibus perſonis acquirũt iuriſdictionem?

℟. Solum acquirũt iuriſdictionem inter appellatum, & appellantem, nam reliquas perſonas debent relinquere in poteſtate ſuorum ordinariorum, gloſſa in cap. Romana, de appellationibus, in 6.

76 Quis debet pronunciare appellationem deſertam, Iudex à quo, vel Iudex ad quem?

℟. Si proceſſus deductus fuit ante Iudicem ad quem, & in tempore à iure ſtatuto non fuit ſequtus à parte appellante, tunc ipſe Iudex ad quem ad petitionem partis appellatæ pronuntiat appellationem deſertam; ſi autem fuit appellatum coram iudice à quo, & nulla alia fuit facta diligentia, ipſe iudex à quo pronuntiat appellationem deſertam. c. perſonas, c. ſæpe contingit, de appellat.

77 Si appellans intra terminum ſibi præſcriptum iuris non ſequitur ſuam appellationem, quam pœnam incurrit?

℟. Debet parere ſententiæ, & ſoluere parti expenſas, c. perſonas, c. ſæpe cõtingit, cap. reprehenſibilis, de appellationibus.

78 Appellans ſi non ſequitur ſuam appellationem quid de eo præſumitur?

℟. Quod ſententia prima fuit iuſta, & quod non habuit iuſtam cauſam appellandi, & tunc iuſtè pronuntiatur ſententiam deſertionis. tenet Ab. in c. cum dilecti, de dolo, & contum. n. 3.

79 Si quis appellat extraiudicialiter tenetur ne aduerſarius eius comparere in iuditio.

℟. Non tenetur comparere donec per citationẽ ſibi factam legitimè conſtet illi de ſua appellatione. tenet Abb. in cap. cum dilecti, de dolo, & contum. num. 11.

80 Si quis nõ appellat, nec iudicialiter, neq; extraiudicialiter, & poſt ſententiã latã abripit iter ad Papam, vel ad Metrop. vel iudicem ſuperiorem tranſacto termino decem dierum, videbitur ne cõſenſiſſe ſententię?

℟. Non, imò videt̃ legitimè, & expreſſe appellaſſe; ratio eſt, quia factum pro verbis reputat̃, & in iſto caſu ſi ſententia deſertionis feratur nulla erit; ſi appellans ſe pręſentauit in tempore habili, ſcilicet vnius anni coram Summo Pont. vel ſuperiori. tenet Abb. in c. cũ olim, de dolo, & contumatia, nu. 6.

81 Appellationes deſertę reuocant ne attentata?

℟. Si geſta ſint ante deſertionem reuocant, ſi vero fiant poſt deſertionem non reuocãtur per appellationem deſertam.

82 Agens ad reuocationem attentatorum, debet ne docere de bono Iure?

℟. Non eſt neceſſarium.

83 Si quis appellet coram Iudice, & poſtea facit actum coram ipſo ſine proteſtatione, videtur ne recedere à ſua appellatione?

℟. Affirmatiuè. cum veniſſet, de teſtibus, num. 1.

84 Ab appellatione deſerta poteſt q̃s in eadem cauſa iterum appellare?

℟. Poteſt ſi grauetur. Ab. c. directæ, de appellationibus, n. 1.

85 Deſerta appellatione tenetur ne Iudex de nouo citare partes ad exequẽdam ſententiam?

℟. Non. Abb. capit. directæ citato. de ap-

appellat. num. 7.

84 Si quis non appellauit legitimè ad quem remittitur negotium?
℟. Ad Iudicem à quo, & condemnatur in expenſis. Abb. in c. vt debitus honor, de appell. n. 5.

85 Si appellatus compareat quid agendum de expenſis?
℟. Si vellit vti illo proceſſu debet ſoluere medietatem appellanti, Trident. ſynod. ſeſſio. 24. capit. 20. de reformatione.

86 Notarius tenetur ne dare acta originalia appellanti?
℟. In prima inſtantia non, niſi ſit in actis aliqua ſuſpitio falſitatis; & tunc viſis actis per Iudicem ſuperiorem tranſmitti debent ad Iudicem primæ Inſtantiæ, vt in ſuo archiuio conſeruentur.

87 Archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei ſui, poterit determinare cauſas ad ſe relatas per appellationem?
℟. Poterit tam per ſe, quàm per Vicarium, & Delegatum, & ad id poterit deputare Nuncium, Fiſcum, & Notarium, omniaque neceſſaria ad iuriſdictionem exercendam. c. vt litigantes. in 6. de offic. ord.

88 In cauſis viſitationis, aut correctionis datur ne appellatio?
℟. Solùm quo ad effectum deuolutiuũ non autem ſuſpenſiuum. Trid. ſynod. ſeſſ. 24 c. 20. de reform. ſeſſ. 13. c. 1. de reformatione.

89 Appellatio ab excommunicatione poſt ſententiam latam ſuſpendit ne effectum?
℟. Non, quia ſententia, niſi ſit conditionalis portat executionem paratam.

90 Si quis appellauit ante notificationem ſententiæ excommunicationis, erit ne vitandus?
℟. Non, quia talis appellatio habet effectum ſuſpenſiuum, & non deuolutiuum, & talis non punitur ſi celebret. Decius, & Ab. in cap. ad præſentationem noſtram. de appellationibus 1. & 2.

91 Talis appellatio habet ne effectum ſuſpenſiuum?
℟. Habet, quia legitime appellauit, & talis non erit euitandus?

92 A ſententia, & mandato de reſidendo, poteſt ne appellari?
℟. Non, obſtante quacumque inhibitione, vel appellatione debet exequi tale mandatum. Trid. ſyn. ſeſſ. 23. c. 1. de reform.

93 Appellatio in cauſa reſidentiæ regularibus interpoſita, debet ne admitti?
℟. Talis cauſa, remota omni appellatione terminatur. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 13. de regul.

94 In crimine concubinatus, appellatio debet ne admitti?
℟. Ordinarius ꝓcedere poteſt appellatione non obſtante. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 14. de refor.

95 Religioſus à correctione Prælatorum poteſt ne appellare?
℟. Si correctio fiat ſecundũ ſtatuta regulæ, non; ſi vero excedat, bene poterit. c. ad noſtram, de appellat. c. quia nos. c. eod. tit.

96 A Iudice arbitro poteſt ne appellari?
℟. Non, quia arbiter inuentus eſt ad tollendas lites, & ſic ab arbitris non datur appellatio, imò ſemper in ſcriptura ponitur pœna appellanti. l. 1. C. de arbitris.

97 In notorio delicto poteſt ne appellari?
℟. Non, quia notorietas eſt loco probationis, cap. conſuluit, il primo, de appellationibus.

A Pa-

98 A Papa, Rege, vel Senatu poteſt ne appellari?
℞. Non, propter excellẽtiam perſonę, & ſupremã poteſtatem. l. 1. ff. à quibus appellare non licet.

99 Si partes paciſcantur quod à ſententia alicuius Iudicis non debeant appellare, poſtea poſſunt appellare?
℞. Non, ff à quibus appellare nõ licet.

100 Si quis eſt contumax in ſoluendo, poterit ne appellare?
℞. Poterit, quia præſumitur non habere. l. creditor. §. miſſus. ff. de appellat.

101 A futuro grauamine poteſt ne generaliter appellare?
℞. Affirmatiuè; quia de grauamine facto, & non faciendo, appellandum eſt, quia forte non fient, & ceſſante cauſa ceſſat effectus, ſi forte fiat grauamen. bene appellatum fuit, licet etiam poſtea ſit iterum appellandum. Abb. & Innocent. in c. conſuluit, il 2. nu. 4. de appell. c. cum ceſſante, eo. tit.

102 Appellatio iudicialis, vel extraiudicialis poteſt annullari per pactum?
℞. Poterit, quia quilibet agit de ſuo damno.

103 A ſententia deſertionis poteſt ne appellari?
℞. Poteſt. Bart. l. 2. C. de Epiſcopali audientia.

104 Intra quot dies tenetur appellans comparere ante Iudicem?
℞. Intra triginta aliàs appellatio eſt nulla. Trid. ſynod. ſeſſ. 13. c. 3. de reformatione.

105 Si Iudex admittat articulos iniuſtos, vel iuſtos, & non admittat ad probationem faciendam, poterit ne appellari?
℞. Poterit. Francus in c. interpoſitas. n. 4. de appellationib. Maſcar. de probationib. Conſil. 131. n. 5.

106 Si Iudex deneget copiam actorum, poterit ne appellari?
℞. Poterit. l. 2. C. vt lite pendente. Azeued. lib. 3. titu. 18. lib. 4. qa negatur arma neceſſaria ad ſuam defenſionem.

107 Per appellationem vnius articuli ſuſpenditur ne iuriſdictio in reliquis articulis?
℞. Affirmatiuè, & in tota cauſa. capit. meminimus. cap. conſuluit, il primo, de appellat.

CAPVT XXXI.

DE CONFIRMATIONE VTILI, VEL INVTILI.

1 QVID eſt confirmatio?
℞. Eſt iuris priùs habiti corroboratio, ſicut fuit quando poſt legitimam appellationem prima ſententia per ſecundam confirmatur, capitu. inter dilectos, de fide inſtrumentorum, & Hoſtienſ. in ſumm. titu. de confirmat. vtil. vel inutil.

2 Si quis regularis petat à Papa reſcriptum adminiſtrandi iuſtitiam in temporalibus, & criminalibus, valebit ne?
℞. Si non expreſſit ſe eſſe regularem, non valebit tale reſcriptum: ſi vero expreſſit, poteſt cõtra illud opponi eſſe ſubreptitiũ, quia Papa nõ cõſueuit

 hoc

Digitized by Google

hoc concedere; quod ſi certè conſtat de voluntate Papæ, tunc valebit, & debet executioni mandari. c. ad noſtram de confirmatione vtili, vel inutili.

3 Quotuplex eſt confirmatio?
℞. Duplex, vna in forma cõmuni, alia ex certa ſcientia. Abb. c. venerabilis. eod. tit. nu. 3.

4 Confirmatio in forma communi, quid operatur?
℞. Dat aliquam habilitatem maiorem contractui, ſed non ſupplet defectus, nec dat maius partibus, quam illud, quod habent iure abſque confirmatione. Abb. cap. venerabilis, eodem titu. num. 1.

5 Confirmatio ex certa ſcientia, quid operatur?
℞. Summam firmitatem, quia talis cõtractus firmatus ex certa ſcientia tenet, & valet, etiam ſi aliàs aliqua de cauſa non haberet. d. c. venerabilis.

6 Quando in aliqua ſcriptura, tranſactione, vel contractu inter Epiſcopum, & canonicos, vel inter alios ponitur, vt debeat à Summo Pontifice confirmari, de qua confirmatione intelligitur?
℞. De confirmatione ex certa ſcientia, & non de confirmatione in forma communi, quia illa ſupplet omnes defectus. Abb. in dicto c. venerabilis. nu. 3. iſto titu.

7 Sententia arbitrorum lata contra formã iuris, vel cõtra, vel extra formam mãdati, valet ne?
℞. Non, etiam ſi fuerit confirmata à Summo Põtifice in forma communi, quia fines mandati diligenter ſeruandi ſunt; & confirmatio Papæ in forma communi nihil operatur, cum non pręſumatur Papam velle facere aliquid contra Ius, niſi in forma ſpecialiter illud exprimat. Abb. in c. examinata. eo. titu. num. 2.

8 Si Papa confirmauerit aliquam ſententiã, vel ius, Iudex inferior poterit de ea cognoſcere?
℞. Non, niſi confirmatio fuerit inutilis, & cum lite pendente, non faciendo mentionem de lite cum per priuilegium impetratum, vel confirmationem nunquam præſumitur, quod Papa, vel Princeps velit alicui tollere ſuũ ius, ſed iuſtitiam æqualiter omnibus abſq; exceptione perſonæ ſeruare. c. 1. eodem titu.

9 Si quis petat confirmationem alicuius ſententiæ, & taceat appellationem erit ne vtilis, & bona confirmatio, vel non?
℞. Erit inutilis confirmatio, quia tacuit rem maximè neceſſariam, & ſic erit confirmatio ſubreptitia. Abb. in c. bonę, eod. tit. n. 1.

10 Confirmatio alicuius rei, puta, poſſeſſionis, vel legitimationis, poteſt peti à poſſidente nullo inſtigante, neq; petente, neque moleſtante?
℞. Non, quia inducit ſuſpicionem, & malam fidem, & ideo ſolent aduocati, vti petitione iactantiæ dicentes, Petrus ſe iactat meum agrum eſſe ſuum, volò de hac re cum eo cõtendere. Ab. c. 1. eo. tit. nu. 13.

11 Innouatio priuilegij dat ne nouum Ius?
℞. Non, neque diminuit, ſed conſeruat ius quod prius illi competebat. c. cum dilecta, eo. tit.

12 Priuilegium, quod legi non poteſt, debet ne renouari?
℞. Non, ſi legi non poteſt, debet renouari, ſi legi poteſt cum difficultate, qa in tranſumptione requiritur ſumma veritas, & vniformitas, & ſi non poteſt legi originale, non poteſt rẹnouari.

ri. Abb. vbi ſupra. n. 16.

13 Vbi plures lecturæ, & interpretationes colligi poſſunt ex vno textu, quæ eſt amplectenda?

℞. Illa, quæ magis conuenit rubricæ, vel titulo. Abb. c. bonæ, eo. tit. n. 5.

14 Legatus à latere poteſt confirmare aliqd in præiudicium diœceſani?

℞. Non, neque facere Eccleſiam ſecularem, religioſam, nec vnire duas Eccleſias, neque vnam alteri concedere, nec alienare rem acceptatam ad Romanum Pontificem, neque diuidere vnum Epiſcopatum in duos. Abb. cap. final. eod. titul. num. 4. 5. & 6.

CAPVT XXXII.

DE RECVSATIONIBVS.

1 QVID eſt recuſatio?

℞. Eſt proponere, & habere aliquam cauſam ſufficiẽtem, propter quam Iudex ſit ſuſpectus parti. Speculator, in rub. de recuſatione.

2 Qui Iudices poſſunt recuſari?

℞. Omnes tàm ordinarij, quàm delegati. c. ad hæc, il primo, de appellationibus. c. ſi quis, de foro comp.

3 Quæ ſunt cauſæ recuſationis?

℞. A iure non ſunt expreſſæ, ſed relinquuntur arbitrio Iudicis. tamen DD. aliquas ponunt; nempe, ſi Iudex eſt cõſanguineus, vel fuit aduocatus partis, vel fecit aliquam iniuriam parti, vel accepit ab eo, ſi ſit aliqua cauſa, ob quam qs poſſit reputari inimicus partis, ſi declarauit ſuum votum, ſi fauet vni parti, & non alteri. c. poſtremo. de appell. & Abb. c. cum ſpeciali. eodem titu. num. 7.

4 Cauſæ recuſationis, coram quo Iudice debent proponi?

℞. Coram Iudice recuſato, ſed probari coram arbitris, vel Iudice ſuperiori, ſicut ſit in Conſilijs Hiſpaniæ; ratio eſt, quia Iudex recuſatus non poteſt cognoſcere, de ſua propria cauſa. c. ſecundo requiris. c. cum ſpeciali. de appellat. Abb. in c. inter monaſterium, de ſententia, & re iudic.

5 Quis debet eligere hos arbitros, vt iudicent cauſam recuſationis?

℞. Ipſę partes, & Iudex. c. ſecundo requiris. §. 3. eod. titu. de appellat. & ibi gloſ. verbo coram.

6 Quis debet compellere partes, vt eligãt arbitros, & conueniant in eos?

℞. Iudex, & ſi intra legitimum tempus id non fecerint, Iudex procedit. Abb. in cap. ſecundo requiris, de appellationibus.

7 Si quis proponat plures exceptiones cõtra Iudicem, & recuſatur, tenetur ne omnes probare?

℞. Non, ſed ſufficit probare vnam. c. ſignificauit, eodem tit. de appellat. & & ibi gloſ.

8 Si quis recuſauit Iudicem in vna cauſa, manet ne recuſatus in alia cauſa diſtincta?

℞. Manet, quia, eadem ratio eſt. c. ſignificauit, de appell.

9 Quis debet ſoluere expenſas in negotio recuſationis?

℞. Pars recuſans, & debet eas depoſitare.

10 Si Iudex habeat cauſam ſimilem cum aliquo ante alium Iudicem, ex hoc poterit ne recuſari?

℞. Po-

℞. Poterit, & debet dari alius Iudex; ratio eſt, quia præſumitur, quod erit fauorabilis nimis tali parti, & etiam ſi prius fuit aduocatus, & poſtulauit pro ſimili caſu, poterit recuſari, quia præſumitur, quod non ſententiabit contra ſuam opinionem, & allegationem, ſed raro inueniuntur duæ lites, quæ in omnibus habeant identitatem, & ſimilitudinem. c. cauſamque, il ſecũdo, de iudicis.

10 Si Iudex recipit teſtes ante litis conteſtationem, poterit ne recuſari.

℞. Poterit, & etiam ſi cognoſcat de exceptionibus peremptoriis ſimul cum cauſa principali. cap. exhibita, de iudicijs.

FINIS LIBRI OCTAVI.

Digitized by Google

LIBER NONVS CONTINENS MATERIAS. LIBRI TERTII. DECRETALIVM DE QVIBVS HACTENVS NON EST TRACTATVM.

CAPVT I.

DE PRÆBENDIS ET DIGNITATIBVS.

1 VNDE dicitur præbenda?

℟. A præbeo, quia præbet, & dat canonico habenti præbendam, victum, veſtitum, & congruam ſubſtentationem ſibi, ſuis famulis, & ſuis conſanguineis, ſi non ſint diuites.

2 Quotupliciter ſumitur hoc nomen, prębenda?

℟. Dupplicitur. Primo largo modo, pro quacunque portione, vel vtilitate, quam, quis ratione paupertatis, vel iuris patronatus, recipit de bonis Eccleſię. Secundo ſumitur pro portione, quæ debetur canonicis ratione ſui canonicatus, & ideo vocantur canonici præbendati, & iſto modo ſumitur in hoc titulo; vt in c. cum M. Ferrarienſis, de conſtit. in gl. ver. receperunt.

3 Quid eſt præbenda?

℟. Eſt quoddam ius, quod competit alicui canonico, percipiendi fructus in aliqua Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, tamquam vni de collegio, vt habetur. in c. relatum, de præbendis, & dignit.

4 Præbenda, & canonicatus, in quibus rebus conſiſtit?

℟. In tribus, in groſſa, in diſtributionibus quotidianis, & in manualibus.

5 Quæ dicitur groſſa præbenda?

℟. Sunt omnes fructus introitus, & prouentus, ſiue in pecunia numerata, ſiue in tritico, vino, & oleo, & fructibus terræ, qui prouentus, ſeu groſſa datur canonicis ſingulis annis, ſimul in vna, vel pluribus ſolutionibus, & ſic tota groſſa, veluti mille aureorum, quę pertinent ad vnum canonicum in toto illo anno vocatur maſſa groſſa, ſeu præbenda.

6 Canonici quanto tẽpore lucrantur groſſam, ſeu maſſam ſuæ præbendæ.

℟. De hoc non poteſt generaliter certa regula aſſignari; quia hoc conſtat ex conſuetudine, vel ſtatuto cuiuſcũque Eccleſiæ, nam in aliquibus Eccleſijs canonici lucrantur dictam maſſam, & groſſam in reſidentia vnius diei, veluti in die Sancti Michaelis, & eius vigilia incipiendo à ſonu campanę, ſeu ad Veſperas dictæ vigiliæ, ita quod ſi aliquis canonicus moriatur poſt dictũ ſonum veſperarum lucratur totã maſſam, & præbendã anni venturi, in alijs Eccleſijs, canonici lucrãtur dictã groſ-

ſam

ſam per reſidentiam continuatam, vel diſtinctam trium mēſium, vel quatuor menſium,& ideo quando conſuetudo Eccleſiarum eſt varia, ſecundum eorū ſtatuta,illa eſt obſeruanda.

7 Hæc groſſa præbendæ, quomodo ſolet vocari?

℟. In aliquibus Eccleſijs in Hiſpania vocatur veſtuarium, quia datur hæc groſſa ad hoc, vt canonici ſe induant veſtibus,& emant ſupellectilem congruam ſecundum ſuam dignitatem.

8 Vnde ſumitur hæc præbenda,ſeu groſſa, maſſa,vel veſtuarium,& quomodo diuiditur?

℟. Sumitur ex omnibus fructibus redditibus,& bonis,& prouentibus illius Eccleſiæ,& poſtquam ſunt locati, vel beneficiati per œconomos Eccleſiæ in vnam maſſam, & corpus colliguntur,& poſtea ęqualiter diuidunrur inter omnes canonicos,ira quod nō detur maior pars,neq; minor vni,quam alreri,ſed omnes æqualem partem recipiant in quantitate,& qualitare; & ratio eſt,quia omnes æqualiter ſeruierunt, & ideo æqualem portionem debent percipere cum omnes ſint æquales,& in aliquibus Eccleſijs eſt cōſuetudo,vt fiant tot ſchedulæ, quot ſunt canonici, & forte quiſq; percipiat qđ ſuum eſt. Abb. c.eſtirpandæ,de prębendis,& dignit n.1.

9 Quare fructus,& redditus Eccleſiæ dantur, & diſtribuuntur in ſubſtentationem canonicorum?

℟. Quia bona Eccleſię ſunt communia ad ſubſtentationem, & reparationem ipſarum Eccleſiarum, & ad ſubſtentationem Epiſcoporum, canonicorum, miniſtrorum, & pauperum, & ſic de bonis Eccleſiæ, nemo debet vti tāquā de re propria,& hæreditaria, ſed tamquā de ſanguine Ieſu Chriſti, de quibus late diximus,lib. 5. c. de bonis clericorum, & eſt textus in c. ratio nulla, de præbendis.

10 Diſtributiones quotidianæ,quid ſunt, & vnde ſummuntur?

℟. Eſt quædam pecunia taxata in certa quantitate pro ſingulis horis, veluti in prima diſtribuitur inter reſidentes vnum aureum,& ſic in ſingulis horis, & canonici lucrātur has diſtributiones reſidendo perſonaliter in qualibet hora, ita quod ſi vnus canonicus non aſſiſrit,alter lucratur partē illius, qui perdidit, ſicut late diximus lib. 4. c. 42. de diſtribntionibus quotidianis, & habetur in Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 12. & ſeſſ. 25. c. 3. de refor.

11 Manualia,quæ vocantur?

℟. Manualia ſunt diſtributiones incertæ, quæ dantur canonicis pro aſſiſtentia, & reſidentia in aliquibus officijs,& miſſis relictis à fidelibus defunctis, & dicuntur manualia, quia ſæpe dantur ibi ad manum,vel ſingulis menſibus,vel hebdomadæ ſecundum conſuetudinem cuiuſcumq; Eccleſiæ.

12 Manualia in qua differentia ſunt?

℟. In dupplici differentia,aliqua ſunt, certa,aliqua incerta, & quæ ex aliquo accidenti proueniunt, vt eſt ſepelire defunctum, recitare officium defunctorum pro vna vice; alia manualia ſunt certa ſingulis annis,ſicut cū aliqs fidelis relinquit agrum,vel cenſus, vt illi dicantur ſingulis annis tot officia defunctorum.

13 Quis canonicus lucratur iſta manualia?

℟. Canonicus præſens, & abſens ea amittit,& debet videre inſtitutiones, & teſtamenta,quæ ea reliquerunt, qa in aliquibus teſtamentis dicitur,quod non poſſint ea lucrari infirmi,neq; abſen-

ſentes etiam pro negotijs Eccleſiæ, & tunc ſeruanda eſt ad vnguem inſtitutio, & vltima voluntas teſtatoris.

14 Quę differentia eſt inter groſſam, ſeu veſtuarium, & diſtributiones, quotidianas, & manuales?

℟. Prima, quia de groſſa omnes percipiunt ęqualem quantitatem, de diſtributionibus quotidianis, & de manualibus nō oẽs percipiunt æqualiter, ſed quilibet ſecūdum tẽpus ſuæ reſidẽtiæ. Secūdo groſſa, ſeu veſtuarium lucraĩ à canonicis in vno die, vel in tẽpore par uo, vel limitato triũ, vel quatuor menſiũ; diſtributiones, vero quotidianas, & manualia lucranẽ per totum annũ.

15 Præbenda pōt ne pmutari, vel reſignari?

℟. Præbenda, vt dicit canonicatum, & dignitatem pōt permutari, & reſignari, ſicut cætera beneficia, non auctoritate ꝓpria, ſed auctoritate ſuperioris, & propter cauſam legitimã, vt habeẽ in c. maioribus, de præb. & dignit.

16 Quis poteſt augere in Eccleſia Cathedrali prębendas, & fructus canonicorum, & dignitatum?

℟. Si præbendę ſint tenues, & Eccleſię Cathedrales inſignes, Ep̄us, tanquã ſedis Apoſtolicæ Delegatus, pōt augere dictas præbendas, vniendo eis beneficia ſimplicia, & capellanias, ſed dẽt relinquere, q ſatisfaciant miſſis, adimpleátq; onera poſita in ſua fundatione, ne ſuffragijs defraudeẽ. c. ex poſuiſti, de præb. & dign. & Conc. Trid. ſeſſ. 24 c. 15. de reform.

17 Ep̄us pōt minuere numẽrũ canonicorũ, vt cęteri ditiores fiãt, vel vt applicetur ꝑbẽda illius canonici fabricę Eccleſię?

℟. Si præbendę ſint tenues, poterit minuere numerum canonicorum, vel applicare aliquam portionem fabricę, ſi ſit pauper, ſed debet facere certiorem Summum Pont. vt confirmet talẽ ſuppreſſionem, & eam debet facere de cõſenſu capituli. Cõc. Tri. ſeſ. 24. c. 15. cit.

18 Si vna præbenda ſit groſſa, poterit ne diuidi in duas?

℟. Poterit cum vacauerit diuidi ĩ duas ab Ep̄o, ſi ſit ſufficiens ad ſubſtẽtationem duorum; ratio eſt, quia Eccleſia melius ſeruiẽ per duos miniſtros, quã ꝓ vnum, & dẽt fieri certior Summus Pont. c. vacante, de præb. licet regulariter præbenda diuidi nō debeat cum in maiori prębenda homo maioris auctoritatis, & ſcientiæ reſideat, qui dat eleemoſinas, & prodeſt Eccleſię, vt habeẽ in c. maioribus, de præb. & dign.

19 Quid debet Epiſcopus conſiderare in facienda diuiſione præbendæ?

℟. Primo, qđ præbenda ſit nimis pinguis. Secundo, quod ꝑ vnũ non bene ſeruiatur. Tertio, quod cuique detur congrua ſubſtentatio, & nihilominus rarò, vel nunquam debet fieri talis diuiſio; ratio eſt, quia in Eccleſia Dei ſunt neceſſariæ præbendæ pingues, vt homines magnæ auctoritatis in genere, ſanguine, & literis congrue ſubſtententur, & defendant fidem Catholicã ab hæreticis, & Eccleſiam Dei, ſicut in bello quęruntur milites nobili genere nati, q libentius ſe periculis objiciunt ꝓ ſuo Rege, ſic ĩ Eccleſia Dei homines ſcientijs imbuti, & ex nobili genere nati libentius ꝓ fide fundunt ſanguinem c. vacãte, de præbendis, & de diuiſione beneficiorum diximus lib. 4. c. 50. nu. 33. 34. & 36.

20 Si præbenda iniuſte diuidatur, quid debet fieri ad eius integrationem?

℟. Debet iuridice ante ſuperiorẽ peti dãnum ab Ep̄o diuidente, quo ꝓbato teneẽ illã reintegrare, ſicut prius erat, vt tenet Ab. in c. cum cauſam, de pręb. & dign. n. 5.

 Di-

21 Dignitas Eccleſiaſtica quid ſignificat?
℞. Eſt quædam excellentia, quã aliqua perſona eccleſiaſtica habet ſuper reliquos clericos, quæ ſæpe ſæpius vocaẽ in iure perſonatus, & ſemper datur cũ aliquo particulari officio, tanquã perſonæ maioris confidentiæ, vt habetur in c. adminiſtratoris, 23. q 5.

22 Hoc nomen dignitas, quas ſignificationes habet?
℞. Plures. Primo ſignificat præeminẽtiam, & excellentiam ſæcularem, quam habent Imperatores, Reges, & Principes. Secundo ſignificat dignitatẽ cuiuſcũque Iudicis. Tertio quãdam prę eminentiam Eccleſiæ militãtis. Quarto prærogatiuum officiũ, & perſonatum alicuius perſonæ Eccleſiaſticæ in dignitate cõſtitutæ, veluti cum nominatur; Decanus, vel Archidiaconus, c. adminiſtratores, 23. q. 5. ferunt?

23 Dignitas perſonatus, & officiũ, ĩ quo dif-
℞. Iſta in Iure ſunt ſinonoma, & idem ſignificant, nam quælibet dignitas habet prærogatiuã, & perſonatus magis dignũ, quã alia dignitas, & habet aliquod officium diſtinctum in Eccleſia, ad qđ fuit ſpecialiter inſtituta talis dignitas. c. cũ acceſſiſſent, de cõſtitutionibus, & Ab. c. de multa, iſto tit. n. 21.

24 Quęlibet dignitas eccleſiaſtica, in quo cognoſcitur, & diſcernitur ab alijs dignitatatibus?
℞. Aliquãdo in officio particulari, qđ tali dignitati ſoli incũbit, vt Decano cõpetit cõgregare capitulũ, aliquãdo in præcedentia in choro, & capitulo, vt Archipresbyter, q̃ præcedit omnes canonicos presbyteros, aliquãdo ĩ adminiſtratione alicuius officij, vel fructus Eccleſię, & hæc adminiſtratio eſt quędã pręeminẽtia, & dignitas. tenet Archid. in c. 1. de cõſuetudine, lib. 6.

25 Quare in Eccleſia Dei inſtitutæ ſunt dignitates ſuperiores, & inferiores?
℞. Vt Eccleſia militãs imiteẽ triũphantẽ, in qua diſtincti ſunt Angelorũ chori, & etiam, vt adiuuent Epiſcopum in regimine, & adminiſtratione Sacramentorũ. Trid. ſy. ſeſ. 23. c. 17. & can. 6

26 Dignitas extinguitur ne aliquando morte obtinentis?
℞. Nõ, ſed eſt perpetua, & trãſit in aliũ ſucceſſorem legitime intrantem. tenet Archid. in c. 1. de conſuetudine, lib. 6.

27 In dignitatibus, canonicatibus, & beneficijs, ſucceditur ne Iure ſanguinis?
℞. Non, ſed Iure virtutis, & literarũ; nã in ſpiritualibus non habent locum hęreditariũ ſucceſſionis, & ſic ſemper quærimus ſucceſſorem Petri piſcatoris, & non Cæſaris Imperatoris, c. 1. c. venerabilis, de præb. & dign.

28 Legata relicta alicui dignitati pereunt ne cum perſona obtinente dignitatem?
℞. Non, ſed tranſeunt ad ſucceſſorem, ſicut ipſa dignitas, ſi relicta ſint nomine dignitatis, & nõ nomine Petri. Ab. in c. ſignificauit, de reſcript. n. 4.

29 Dignitates in quo Iure debent eſſe docti, & vnde debẽt alere ſe, & ſuos famulos?
℞. Regulariter debent eſſe docti ĩ ſacra Theologia, & in Iure canonico ſecundũ qualitatem perſonæ, & de fructibus ſui beneficij debent alere ſe, ſuos famulos, & ſuos cõſanguineos ſecũdũ qualitatem perſonarũ, dignus. n. eſt operarius mercede ſua, & ĩ Eccleſia Dei omnes ſunt æquales. tenet Ab. in c. eſtirpandæ, de præb. & dignit. n. 3. & 4.

30 Poteſt ne quis habere duas dignitates, vel duas Eccleſias?
℞. Nõ ſine diſpenſatione Apoſtolica. c. q̃a in tãtũ, c. p̃terea, de pręb. & dign.

31 Per additionem ſecundæ dignitatis, vel beneficij vacat ne prima dignitas, vel bene-

beneficium?

℞. Non, niſi per poſſeſſionem pacificã, ratio eſt, quia non eſt iuſtum, vt quis relinquat dignitatem, vel beneficium, de quo pacifice alitur, donec obtineat poſſeſſionem pacificam alterius beneficij pinguioris, aliàs eſſet relinquere certum, & accipere incertũ. tenet Ab. in c. de multa, de præb. & dign. n. 16.

31 Dignitates canonicatus, & beneficia, quę obtinet Epiſcopus quando vacant?

℞. Non poſt electionem, & confirmationem, ſed poſt conſecrationem, & adeptam pacificam poſſeſſionem, vel poſt quatuor menſes ad ſe conſecrandum à Conc. Trid. datos. tenet Ab. in c. de multa, n. 12. de præb. & dignit.

32 Dignitas ſi habeat beneficium curatum annexum, in quo loco tenetur reſidere in Eccleſia Cathedrali, & ſeruire beneficio?

℞. Talis dignitas poterit reſidere in Eccleſia Cathedrali, vel ſeruire beneficio curato per ſubſtitutũ: ratio eſt, qa annexum ſequitur naturam principalioris. tenet Abb. in c. extirpandæ, de prębendis, §. qui vero n. 5. & 13. & 28

33 Appellatione beneficij intelligitur ne dignitas rectoria, vel curatum?

℞. Nõ, qa Dignitas, Canonicatus, vel Rectoria habent nomina propria maioris excellentiæ, & ita ſolum intelligitur beneficiũ ſimplex; vt tenet Abb. in c. vltimo, de præb. & dig. n. 1.

34 Dignitate vacante, vel beneficio, quis poterit imponere onus, & quale?

℞. De iure antiquo Prælatus, & capitulum in dignitatibus, prębendis, & canonicatibus, & Epiſcopus ſolus in beneficijs ſimplicibus, & curatis poterat imponere onus ſpirituale, veluti celebrare miſſam, ſed non temporale, vt ſoluant talem penſionem, ſed poſt Conc. Trid. ſolus Papa poterit imponere beneficijs, canonicatibus, & dignitatibus pẽſionẽ, vel onus, quod voluerit; ratio eſt, qa eſt dominus beneficiorum. c. ſignificatum, de præbendis, & dignitatib.

35 Laicus poteſt ne habere dignitatem, & præbendam?

℞. De priuilegio Papæ, poterit habere fructus præbendę, ſed non poterit eſſe canonicus eccleſiaſticus; ratio eſt, qa repugnat, quod laicus habeat canonicatũ, qui debeẽ ſolis clericis, & ĩ Hiſpania ĩ Eccleſia Cathedrali Legionẽſi ex vetuſtiſſima cõſuetudine, Rex Hiſpaniarũ, Marchion de Aſtorga ſunt canonici dictę Eccleſiæ, & quãdo aſſiſtũt in dicta Eccleſia, ſedent in choro inter alios canonicos, & daẽ illis portio, & ſtipendium ſicut, & alijs canonicis, & dicta Eccleſia obſeruat dictam cõſuetudinem in magnum Eccleſiæ honorẽ.

36 Regulares poſſunt habere dignitates, vel beneficia, in Eccleſia ſæculari, vel quibus modis Eccleſia ſæcularis poteſt ſpectare ad regulares?

℞. Aliqs regularis ex diſpenſatione Papæ põt obtinere canonicatũ, dignitatẽ, vel beneficiũ in Eccleſia ſęculari, & ẽt Eccleſia ſecularis, quinq; modis põt ſpectare ad regulares ĩ cõmuni. Primo quo ad ius patronatus; dumtaxat, vt ſi qs fundet aliquã Eccleſiã, & relinquat ius patronatus alicui monaſterio, vel Abbati. Secundo quo ad collationẽ, ſeu inſtitutionẽ tituli alicuius beneficii, vt ſi qs fundat beneficium, & relinquat inſtitutionem alicui monaſterio. Tertio quo ad inſtitutionẽ, auctorizabilem, vt ſi qs fundet beneficiũ, & relinquat inſtitutionẽ, & nominationẽ, vel pręſentationẽ ſuis parentibus tali cõditione, vt talis inſtitutus approbeẽ à ſuperiore alicuius monaſterij. Quarto quo ad tẽporalia tãtũ quãdo aliqđ mo-

4.4.

Digitized by Google

monaſterium habet reſeruatos,& aſſignatos ad ſuam ſubſtentationem fructus alicuius Eccleſiæ. Quinto quo ad temporalia,& ſpiritualia, ſcilicet, quando aliquod monaſterium habet Eccleſiam parochialem ſibi vnitam,& cura animarum exercetur per monachos,& recipiunt fructus, & obuétiones parochorum;tenet Abb.in cap.de monachis,de præbendis,& dignitatibus, num. 5.

37 Si iſti monachi habeant ius præſentandi in ſuis Eccleſijs clericos in adminiſtrãda ſacramenta, quid debet Epiſcopus facere?

℞. Non debet inſtituere talem præſentatum, niſi prius à monachis aſſignetur illi congrua portio, de qua aſſignatione Epiſcopus debet eſſe certus ante inſtitutionem, ne poſtea talis cogatur mendicare.cap. de monachis, iſto titulo.

38 Ob quam cauſam datur alicui præbenda, vel fructus præbendæ?

℞. Ratione inſtitutionis ſeruitij, laboris,& præſentiæ, c cum Ferrariẽſis,de conſtitutionibus in gloſſa.

39 Dignitas,& præbenda quibus modis obtinetur?

℞. Duobus modis. Primo in titulum per collationem factam à Summo Põtifice,vel ab Epiſcopo. Secundo modo in commendam, quando datur alicui perſonæ aliqua dignitas,& fructus dignitatis in commendam,qui non tenetur reſidere,neq; habere curam animarum,ſed ſolum percipit honores,& fructus illius dignitatis abſque aliquo onere, vel grauamine. Abb. c.de monachis,iſto tit. n.3.

40 Iſti commendatarij,qui habẽt Abbatias, & dignitates in commendam,ad quid tenentur?

℞. Ad Eccleſias conſtruendas,& reparandas, ad alẽdum numerum ſufficiẽtem clericorum,vel monachorũ, qui ſeruiunt Eccleſijs,& adminiſtrent ſacramenta,& fructus, q ſuperſunt poſſunt ipſi percipere;ratio eſt,quia quãuis non habeant onera ſupra ſuas perſonas,habent dicta onera ſupra redditus illius Eccleſiæ, tenet Abb. in c. de monachis, nu. 3 .de præbendis,& dignitatibus.

41 Poteſt aliquis canonicus eſſe canonicus, & habere canonicatum,& non habere præbendam?

℞. Quando aliquis canonicus committit aliquod delictum,& per ſententiam priuatur fructibus ſui canonicatus,tunc habet canonicatum, & honorem canonici in actu, & præbendam, & perceptionem fructuum impeditã, & in potentiam, nam ſublato illo impedimento habebit canonicatum, & præbẽdam ſimul, ſicut alij de collegio canonicorum.tenet Ab. in c.relatum, de præbendis,n.5.

42 Quis dicit̃ canonicus ſuper numerarius?

℞. Ille,qui prouidetur à Papa in canonicum alicuius Eccleſiæ ſupra numerum aliorum canonicorum,& de præſenti non habet præbẽdam,neque fructus, ſed debetur illi præbenda primo vacatura.c.relatum,iſto tit. in glo.

43 Si quis receptus ſit in canonicum de cõſenſu capituli,debet̃ ne illi prima præbenda,quæ vacauerit?

℞. Affirmatiue; ratio eſt,quia prima receptio dat illi Ius, vt habetur in c.relatum,de præbendis, & dignit. c.cum ſuper,de conceſſione præbendæ.

44 Si Papa prouideat aliquem de beneficio, vel canonicatu, vel præbenda primo vacatura, & poſt notificationem bullarum,capitulum conferat alteri præben-

bendam vacãtem, quæ prouiſio tenet, prouiſio Papæ, an prouiſio capituli.

℞. Amouendus eſt à poſſeſſione prouiſus per capitulum, & ponendus in poſſeſſionem prouiſus à Papa: ratio eſt, quia per notificationem bullarum factam capitulo, ſublata fuit facultas prouidendi dicto capitulo, cum Papa poſſit tollere capitulo facultatẽ prouidendi. tenet Abb. in cap. propoſuit, de conceſſione præbendæ, nu. 10. & in c. relatum, n. 7. & in c. inter cętera, num. 7. eod. tit.

45 Qua pœna punitur capitulum, ſi prębendam primo vacaturã det alteri, & non prouiſo à Papa in primo vacatura?

℞. Tenet de ſuo dare fructus ſuæ præbendæ prouiſo à Papa, donec vacet alia præbenda, vt mãdatum Papæ ſortiatur plenarium effectum. c. dilectus filius, de præb. & dignit.

46 Si quis impetrauit primam dignitatem, vel canonicatum vacaturam à Papa, & alius impetret poſtea certam dignitatem, ſi vacet illa certa dignitas cui debetur?

℞. Primo impetrãti. c. ex parte, de officio iudicis delegati, il 1.

47 Si mãdetur à Papa, vt alicui detur primũ beneficium vacaturum, de quo beneficio debet intelligi, & quam quantitatem debet valere tale beneficium?

℞. Iſta gratia intelligitur de ſimplici beneficio; ratio eſt, quia ad curatũ certæ qualitates maiores requirũtur, quę exprimi debent in reſcripto, & ſemper attendenda eſt intẽtio mãdantis, præterea ſiue beneficium ſit paruum, vel magnũ illud debet conferre cum quãtitas non ſit expreſſa, c. fin. de præbendis, in gloſ.

48 Si quis impetret à Papa gratiam, vt ſibi ab Epiſcopo de beneficio certo, vel incerto prouideatur, & non manifeſtet beneficium, quod ipſe obtinet in bulla, tenebitur ne Epiſcopus obedire reſcripto Papæ?

℞. Nõ tenetur, quia tales litteræ ſunt ſubreptitię, imò tenetur facere certiorem Papæ de taciturnitate; ratio eſt, quia præſumitur, quod ſi Papa ſciret illum habere beneficium congruũ, nõ daret illi litteras ad aliud beneficium, pręcipuæ cum pluralitas beneficiorũ reprobata ſit in iure, & debeatur à Papa diſpenſari, c. cum teneamur, de prębend. & dignit.

49 Si duo prouideantur de aliqua dignitate, & ſit lis, & illam cõpromittant in Iudices arbitros, quid poſſunt Iudices facere?

℞. Poterunt vni dari præbendam, & alteri aliquam penſionem, & hoc debetur à Papa confirmari, & hæc expeditio eſt ordinaria in Romana Curia, cum ſit ad tollendas lites, & ad ſtatuẽdam pacem, cap. niſi eſſent, de prębẽd. & dignitatib.

CAPVT II.

DE INSTITVTIONIBVS.

1 QVID eſt inſtitutio?

℞. Eſt perſonarum, vel Prælatorum collatio in beneficio. Goffred. tit. de inſtit.

2 Quotuplex eſt inſtitutio?

℞. Duplex, alia ſecũdum legem, & eſt primus gradus omnium inſtitutorum; alia ſecũdum Canones, & eſt collatio Eccleſiæ, vel Eccleſiaſtici beneficij, in eũ, qui ius habet. l. 1. C. de liberis præteri-

teritis, l. 1. ff. de vulgari ſubſtitut.

3 Qui dicuntur ſubſtituti in iure ciuili?
℟. Illi, qui in locum primorum inſtitutorum ſubſtituuntur, & vocantur ad illam hæreditatem, idest poſt mortem primorum inſtitutorum, vt in rubrica. ff. de vulgari ſubſtit. l. 1.

4 Inueſtitura quid eſt in iure canonico?
℟. Traditio, vel quaſi traditio rei, quæ fit per anulum, biretum, vel librum, cum quo ſignificatur, quod talis homo mittitur per ſuperiorem in poſſeſſionem corporalem talis rei.

5 Inſtitutio beneficiorum de Iure, ad quem ſpectat?
℟. Ad Epiſcopum, vel eius officiales, qa eſt res pertinẽs ad eius iuriſdictionem, c ex ſequentib. de inſtit.

6 Cuſtodia beneficiorum vacantium, ad quem pertinet?
℟. De iure communi ad Epiſcopum loci. Abb. c. cum veniſſent, n. 2. eo. tit. de inſtitutionibus.

7 Poteſt inſtitutio beneficij pertinere ad non Epiſcopum?
℟. Poteſt, ſi hoc cautum ſit à fundatore in prima beneficij fundatione. c. cũ veniſſent, eod. tit. vt dixi c. de iure patronatus.

8 Aliquis Prælatus inferior Epiſcopo põt habere inſtitutionem, & nominationem dignitatum, & canonicatuum in aliqua Eccleſia Cathedrali?
℟. De iure Papali poterit habere, ſed non de iure communi, Ab. c. fi. de inſtitutionib. n. 3.

9 Si quis poſſit inſtituere, vel nominare in aliqua dignitate alium, poterit nominare, & inſtituere ſe ipſum?
℟. Non, quia debet eſſe differentia inter nominantem, & accipientem, niſi hoc in fundatione conceſſum ſit. c. vltimo, de inſtit. & Abb. ibi n. 1.

10 Si quis habet poteſtatem inſtituendi, vel nominandi in aliquo beneficio, poterit nominare filium ſuum?
℟. Poterit, & parentem, & fratrem, & etiam famulos. Abb. cap. fin. eodem tit. num. 4.

11 Si velit ſe ipſum nominare, quid debet facere?
℟. Petere nominationem à Sũmo Pontifice in ſuam perſonam. Abb. c. fi. nu. 6. eodem tit.

12 Quis numerus canonicorum debet inſtitui, creari, & nominari in Eccleſijs Cathedralibus, & Collegiatis?
℟. Ille numerus, qui commode, & honorifice poſſit ſubſtentari de redditibus Eccleſiæ, aduertendo, quod non ſint pauperes, c. 1. de inſtitut.

13 Si canonici ſint numerati, & inſtituti, & poſt multum tempus creſcant redditus Eccleſię, debet ne augeri numerus canonicorum?
℟. Si creſcant in magna, & notabili quantitate redditus Eccleſiæ, & tale augmentum non ſit ex aliquo accidente, ſed perpetuum, & fixum, poterit Summus Pontifex augere numerum canonicorum: ſi vero augmentum ſit mediocrè, vel incertum, tunc non eſt amplificandus numerus canonicorũ. Abb. c. 1. eod. tit. n. 1. de inſtitution.

14 Si ſit certus numerus canonicorum, debet ne minui, ſi redditus Eccleſiæ minuantur?
℟. Nõ, ſed adimpleri, niſi forte ita minuantur, vt ſubſtentari nequeant, tũc de licentia Summi Pont. facta relatione, & informatione ab Epiſcopo poſſunt minui, c. in Eccleſia, de inſtit.

15 Laicus poteſt eſſe canonicus?
℟. Repugnat ius canonicatus in laicum, cum inſtitutus ſit ad ſeruitiũ altaris, & Eccleſiæ, & laicus ſit incapax

ta-

talis ſeruitij. c. in Eccleſia, eo. tit.

16 Si aliquis obtineat beneficium ſine inſtitutione canonica Epiſcopi, vel Papæ, vel ſi obtineat cum inſtitutione alicuius, qui eam non poteſt dare, quam pœnam incurrit?

℞. Excommunicatur per ſententiam. Abb. c. ex frequentibus, de inſtitutionib. n. 5. c. beneficium, de reg. iur. in 6.

17 Si clericus obtineat beneficium ſine legimo titulo, vel inſtitutione, tenetur ne ad reſtitutionem?

℞. Cum diſtinctione, ſi fuit iuſto errore ductus, non tenetur; ſi vero id fuit malitioſê, & cum fraude, vel cum craſſa ignorantia, tenetur ad reſtitutionē fructuum. Abb. c. ex frequentibus, nu. 11. eod. titu.

18 Succeſſio hæreditaria debet ne eſſe in Eccleſia?

℞. Non, ſed inſtitui debent, qui ſint plus idonei non habita ratione originis, neq; loci, niſi ex priuilegio, vel fundatione ſint vocati natiui alicuius ciuitatis, vel originis, & alibi excluſi. c. ad decorem, eod. tit.

19 Si quis ſit natiuus alicuius loci, & petat beneficium, & alius extraneus etiam petat, & ſint pares, & idonei, cui conferendum eſt tale beneficium?

℞. Si ſint pares in ſcientia, moribus, & idoneitate, conferendum eſt natiuo, & naturali illius loci, adiuuat eum patria, & natura. Abb. cap. ad decorem. num. 4. eodem titulo.

CAPVT III.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ.

1 QVID eſt conceſſio?

℞. Aliqua gratuita datio, alicuius rei, quæ reſpicit meritum, & perſonā illius, cui cōceditur, & non rem ipſam. Abb. c. cum venerabilis, de exceptionib. n. 11.

2 Conceſſio alicuius rei gratuita, peruenit ne ad ſucceſſores illius, cui conceditˀ?

℞. Non, niſi in illa conceſſione declaretur, quod dat̃ illi, & ſucceſſoribus. Abb. vbi ſup. n. 11.

3 Quid eſt præbenda?

℞. Eſt ius percipiendi fructus, & prouentus in Eccleſia Cathedrali, vel collegiata competens alicui tāquam vni de collegio, vel de canonicis. c. relatū, de præbend. vt late dixi c. 1. de præb. & dignitat.

4 Quis dicitur intruſus?

℞. Ille, qui fuit prouiſus à non habente facultatem prouidēdi, vel ille, qui poſſidet ſine titulo. Abb. in cap. quia diuerſitatem, num. 2. de conceſſione præbendæ.

5 Electio, & cōfirmatio poteſt fieri vnico actu?

℞. Aliquādo poteſt, licet communiter ſint duo actus diſtincti. Ab. c. dilectus, de conceſſione præb. n. 3.

6 Quibus perſonis poteſt competere collatio beneficiorum?

℞. Soli Epiſcopo, & poteſt competere ſoli capitulo, & vtrique ſimul, quia iſti omnes ſunt capaces de Iure, ad cōferendum. Abb. cap. poſtulaſtis, eod. titu. num. 2.

7 Vnus poteſt ne gerere vices pluriū perſonarum?

℞. Poteſt, quia hoc non repugnat. Ab. vbi ſupra. n. 4. in c. poſtulaſtis, de conceſſione præbendæ.

8 In Eccleſijs (vbi collatio præben-

pertinet ad Epiſcopum,& capitulum coniunctim,) ex aliqua cauſa, ſi per ſex menſes non fiat collatio, ad quem deuoluitur?

℞. Ad ſuperiorem, & non ad Epum, neq; capitulum, qa in iſto caſu nõ eſt ſuperior, ſed ſicut vnus ex canonicis, c. poſtulaſtis, eo. tit.

9 Epiſcopus poteſt conferre beneficium viuentis?

℞. Non, niſi ſolus Papa,& ipſe non cõſueuit facere, niſi quis per ſuum delictum, illud amiſſerit. Abb. c. 1. eodem titu. num. 2.

10 Beneficia vacantia, intra quot menſes debent conferri?

℞. Intra ſex menſes ab eius obitu, & ſcientia: vt ſi ſint ad prouiſionem capituli ipſis ſex menſibus elapſis, deuoluitur collatio ad Epiſcopum: ſi vero ſint ad prouiſionem Epiſcopi, deuoluitur collatio ad Summum Pontificẽ; quia per negligentiam collatores perdũt ſuum Ius, vt Eccleſię de miniſtris, & paſtoribus prouideantur. c. nulla, eodem titu.

12 Si quis habeat facultatem conferendi, poterit eam ſubdelegare?

℞. Poterit, quia eſt quid iuriſdictionis. cap. conſtitutus, eod. tit. de conceſſione præbendæ.

13 Si Epiſcopus ſit impeditus ſuſpenſione, vel alio impedimento, & in ſpatio ſex menſium non faciat prouiſionem beneficij, deuoluitur ne collatio ad ſuperiorem?

℞. Non, qa legitime impedito nõ currit pęna, ſicut ſuſpenſio, & excommunicato, infirmo ignoranti, & ideo ſex menſes currunt à die notitiæ. c. qa, de conceſſione præbend.

14 Epiſcopatus vacans, intra quod tempus debet prouideri?

℞. Non habet tempus limitatum; qa in Lateranenſi Concil. (vt beneficia intra ſex menſes conferantur,) non intelligitur, Epiſcopatus. c. dilectus, de conceſs. præb.

14 Qui reponitur in beneficium alterius adhuc viuentis, qua pœna punitur?

℞. Si ſcienter conſentiat ſe reponi, excõmunicatur per ſententiam, qa committit magnum delictum contra viuentem. c. 1. eodem titu. de conceſſione præbendæ.

15 Beneficia non vacantia, debent ne alicui conferri, licet poſſeſſor ſit deſperatus à medicis?

℞. Non, neque promitti, ne detur occaſio alicui captandi mortẽ. Ab. c. nulla, eo. tit. n. 4.

16 Licet ne promittere beneficium alicui, cum facultas ſe obtulerit?

℞. Licet, ſed non promittere tale beneficium cum primò vacauerit, quia datur occaſio captãdi mortem in particulari. c. accedens, eo. tit.

17 Ius patronatus poteſt ne eſſe apud ſæculares?

℞. Poteſt, & etiam pœnes fœminam nobilem, vel ignobilem. Abb. c. fi. eod. titu. num. 2.

18 Patronus poterit ne dare alicui facultatem præſentãdi, antequam vacet beneficium aliquod tertium?

℞. Non, ſicut non poteſt promittere alicui beneficium, antequam vacet, ſic neque poteſt dare alicui mandatum, & poteſtatem, vt præſentet ante vacationem, ſed poſt vacationem cap. fi. eodem tit.

19 Patronus poterit ne dare generalem poteſtatem alicui præſentandi omnia beneficia ſui patronatus, antequam vacent?

℞. Poterit illam dare cui vult, quia in ge-

generalitate non cõtinetur vitium, ſicut in beneficio ſpeciali. Abb. c. ſi. eo. titu. num. 4.

32 Quis præferendus erit præſentatus à pupillo, vel præſentatus à tutore?

℞. Præſentatus à pupillo, qui eſt Dominus præſentationis, & excludit præſentatus à tutore. Abb. c. ſi. n. 9. eo. tit.

33 Papa poteſt ne conferre omnia beneficia mundi?

℞. Poteſt, & concurrere cum omnibus collatoribus; licet ex benignitate nũquam conſueuit auferre ordinarijs poteſtatem cõferendi. Abb. c. quia diuerſitatem, eo. tit. n. 5.

34 Legitime diſpenſatus ad omnes dignitates, cenſetur ne diſpenſatus ad Epiſcopatum?

℞. Non, quia cum requirantur maiores qualitates ad Epiſcopatum, quam ad cæteras dignitates, requiritur expreſſa mentio. Abb. c. dilectus, num. 2. eodem titu.

35 Si quis impetret beneficium, & non faciat relationem, quod alius titulo colorato, vel nullo titulo illud poſſidet, erit ne bona impetratio?

℞. Non, ſed ſubreptitia, quia tacet rẽ eſſentialem. Abb. c. cum noſtris, eod. titu. num. 5.

CAPVT IV.

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA SINE DIMINVTIONE CONFERANTVR.

1 QVID eſt diminutio?

℞. Eſt pars illa, quæ à toto ablata, ſiue ſit parua, ſiue magna, minuit ſummã principalem, ideò hic agitur, vt beneficia, ſiue parui, ſiue magni laboris integrè, & ſine diminutione cõferantur, vt in rubrica, vt Eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione conferantur.

2 Conferre beneficium cum penſione, eſt ne diminuere beneficium?

℞. Affirmatiue, quia durante vita penſionarij, proprietarius, ad quem collatum fuit beneficium, cũ diminutione, illud percipit.

3 Quis poteſt imponere penſionẽ ſine collatione beneficiorum?

℞. Solus Papa, qui non tenetur lege à ſe condita, neque legibus ſuorum anteceſſorum, quas ipſe poterit derogare, vel confirmare, vel augere. Abb. c. vnico, eod. tit. noſtro.

4 Conferens beneficium poteſt facere pactum de lucrando aliquid?

℞. Non; quia committitur ſimonia, ſed debet illud integrum, conferre. Abb. cap. vnico, eodem tit. n. 14.

5 Poteſt Epiſcopus applicare alicui fructus beneficij vacantis?

℞. Si non ſit conſuetudo, vt eos percipiat ſucceſſor in beneficio, ſicut cõtingit in beneficijs ſimplicibus, poterit Epiſcopus eos applicare fabricæ Eccleſiæ, operæ piæ, vel redimendis captiuis, vel alicui vſui laudabili. Abb. vbi ſup. n. 15.

6 Fructus beneficij vacantis, poſſunt ne deputari in ſoluendis debitis Eccleſiæ?

℞. Epus cum conſilio capituli poterit eos adiudicare ad ſoluenda debita Eccleſiæ. Abb. vbi ſup. n. 20.

7 Epiſcopus poteſt emere rem Eccleſiæ ſuæ, ſi vẽdantur cum ſollemnitatibus? ℞. Poteſt, ſi publicè emat, & omnes ſolemnitates iuris ſeruẽtur in venditione, vel poterit ponere perſonam, quæ emat, dummodo fraus non ſit, & his conditionibus tutor poterit emere rẽ pupilli ſui, quia cum venditio ſit publica, ceſſat omnis ſuſpitio, l. pupillus. ff. de auctorit. tutorum. Abb. c. vnico, vbi ſupra, vt eccleſiaſtica beneficia, ſine diminutione conferantur.

CAPVT V.

DE PRECAARIIS.

1 VNde dicitur precarium? ℞. A precor precaris. Azon. in ſum. tit. de precario, & ſaluiano interdicto.

2 Quid eſt precarium? ℞. Id, quod precibus alicui conceditur, vt coutatur: vt creditor, ſi habet pignus, & concedit debitori, vt vtatur. Azon. vbi ſupra num. 1. l. 1. ff. de precario.

3 Quotuplex eſt precarium? ℞. Duplex. Primo neutrius generis. Secũdo fœminini generis. Tertio precariè, quod conceſſum, vel venditum, vel alienatũ fuit. Ab. c. 1. de p̄carijs, n. 1

4 Si quis precarius poſſidet aliquam rem, quando debet renouare contractum ad eam poſſidendam? ℞. De iure canonico, quolibet quinquennio, vt recognoſcat, ſe eam prece poſſidere, & non eſſe ſuam. cap. 1. eo. tit. noſtro.

5 In precario, quod dominium transferẽ? ℞. In recipiente transfertur dominiũ vtile, tandiu, quandiu durat voluntas dantis. Abb. cap. fin. de precarijs. num. 7. & 8.

6 In quo differunt precarium fœminini generis, neutrius generis, & precariè conceſſum? ℞. In eo, quod precarium fœminini generis, datur ad certum tempus, & ſtãte illo tẽpore rauocari nõ poteſt; precarium vero neutrius generis datur ſine limitatione temporis pro voluntate donantis; precariè, quod conceſsũ eſt, quando aliquid venditur precibus alicuius. Ab. c. 1. eod. tit. n. 1.

7 Quanto tempore durat precarium, vel vſus illius rei, quæ precibus conſequta eſt, vt quis ea vti licite poſſit? ℞. Durat toto tempore, quo durat voluntas concedentis expreſſa, vel tacita. Goffr. in ſum. tit. de precarijs. l. quæſitum. ff. eod. tit.

8 Quãdo extinguit, & ſoluitur precarium? ℞. Primo volũtate dãtis. Secũdo volũtate hæredis, & morte dãtis. Tertio, ſi qs alienauit rem, quam precibus obtinuit, vt ipſa vtatur. c. fi. de precarijs.

9 Si aliqs precariè dedit aliquã rem, vel agrũ alicui, ſucceſſor, vel hæres eius, poterit reuocare, & reſumere ſibi talẽ rẽ? ℞. Poterit, quia ſucceſſit in voluntate primi dantis, ſicut in hæreditate. Ab. c. 2. eod. tit. n. 1. & 2.

10 Si qs precariè vendit aliquã rẽ, poterit ne illam reuocare ipſe, vel eius ſucceſſor? ℞. Nõ, qa iſte cõtractus licet precibus fuerit factus, eſt cõtractus vẽditionis, & accidentalitèr fuit precarie fact⁹, & precarium ibi traſibit in naturam alterius contractus. Abb. c. fin. eo. tit. n. 5.

11 Si Petrus poſſideat agrũ precariè, & Petrus

trus moriatur, reuocatur ne precariũ?
℞. Non: ſed tranſit ad eius hæredes, quia non reuocatur morte accipiẽtis, ſed ſolum morte dantis. Abb. c. fin. n. 6. tit. noſtro.

12 Precarium fœmininum datum ad certum tempus, poterit nõ finito tempore reuocari à Domino?
℞. Poterit reuocari; quia ex eo quod, quis concedit per vnũ annum vti precario, non obligatur aliquo contractu ex vtroque obligatorio, cũ nihil aliud interueniat in contractu precario, niſi voluntas dantis, Ab. vbi ſup. n. 11.

13 Si quis precariè per duos annos conceſſit gratuito agrum Petro, & Petrus ſeminat ante perceptum fructuum, poterit ne reuocari talis conceſſio precaria?
℞. Si reuocet actione doli, Petrus poterit repetere expenſas fructuũ, & dãnum ſibi illatum. Ab. vbi ſup. n. 13.

14 Si Prædeceſſor fecit contractum male geſtum, obligatur ne ſucceſſor?
℞. Non; imò tenetur illum reuocare. Ab. c. 2. eod. tit. n. 2.

15 In quo differunt precarium, & commodatum?
℞. In eo, quod commodatum non põt auferri toto illo tẽpore, in quo eſt cõmodatum conceſſum; precarium vero aufertur quotieſcumq; ceſſauerit voluntas eius, qui precibus rem conceſſit, niſi ſignet tẽpus, quò alter illo vti debet, & tunc precarium conuertitur in commodatum. Azon. in ſum. eod. titu. num. 1.

16 Si quis tenet rem precariam, & eam non bene gerat, & conſeruet, quam pęnam incurrit?
℞. Tenetur de lata culpa. l. quæſitum. §. illud. ff. eod. tit. de precarijs.

17 Si quis habeat rem commodatam, & eam non ſeruet, qua pœna punitur?
℞. Tenetur iſte de leuiſſima culpa eam reſtituere. l. quæſitum. ff. eod. titu. de precarijs.

18 Quæ eſt ratio differentiæ, quare precarius tenetur reſtituere rem de lata culpa, & qui habet rem cõmodatam, tenetur de leuiſſima culpa?
℞. Quia precarium pendet ex mera liberalitate dãtis, & ſemper à dante poteſt reuocari; qui vero habet rem commodatam ab eo non poteſt auferri, niſi finito tempore commodati, ideo ſi per culpam leuiſſimam res diminuatur, aufertur ab eo, & debet eam reſtituere, ne male vtatur liberalitate alterius. l. quæſitum. §. illud. ff. eo. tit. Abb. c. fin. num. 14. titu. de precarijs.

CAPVT VI.
DE COMMODATO.

1 QVID eſt commodatum?
℞. Res illa aliena, quæ alicui datur, vt per aliquod tempus illa vtatur, licet non ſit ſua. Io. And. in c. vnico, de commodato.

2 Quid eſt commodum?
℞. Illud, quod ad vtilitatem alicuius ſit, vel datur. Azon. in ſumma de commodato, num. 1.

3 Quis dicitur commodatarius?
℞. Ille, cui datur aliqua res, vt ea vtatur in ſui vtilitatem. Azon. vbi ſupra num. 1. & 2.

4 Quotuplex eſt actio commodati?
℞. Triplex. Prima directa. Secũda vtilitas. Tertia cõtraria. l. in cõmodato. §. 1. ff. cod.

ff.eod.tit.& Azon.vbi ſupra n.7.& 8.

5 Quæ eſt actio directa commodati?

℟. Illa,quam habet, qui commodauit rem aduerſus eum, cui accōmodauit, vt ille ſibi reſtituat. l. in cōmodato. §. vlt. ff. eod. tit. de commodato.

6 Quæ eſt actio vtilis commodati?

℟. Illa,quam habet,qui recipit rem cō modatam toto illo tempore quo dat̃ ad vtendum.l.ſi is qui.§.ſi libero,ff.eo. tit.& Bat. ibi.

7 Actio commodati vtilis,competit ne vbi non eſt verum commodatum?

℟. Competit, vt ſi quis vtatur aliqua re ſui amici ipſo ignorante, fultus ea ratione, quod ſi ipſe ſciret, daret, & gauderet, vel vtatur aliqua re ſui amici, quam accepit ipſo vidente, & tacente. l. ſi is qui ſ. vlt. ff.eod. titu. de commodato.

8 Quæ eſt actio contraria commodati?

℟. Illa,quæ competit ei,qui accepit rē commodatam aduerſus proprium Dominum ad petēdas expenſas,& meliorationes,quas fecit in re commodata. l.in rebus.ff.commodati.

9 Commodatum in quibus rebus inuenit̃?

℟. Propriè in rebus mobilibus,vt in veſtimentis,equis, & alijs,quia in immobilibus proprie dicitur precarium. l. 1. ff. commodati. & Azon. vbi ſupra num.3.

10 Commodatum poteſt ne reuocari ad omnem voluntatem commodantis?

℟. Non; niſi completo tempore,pro quo illud commodauit; ratio eſt, quia quod à principio liberum fuit,poſt factum fit neceſſarium. Azon. vbi ſupra num. 2.

11 Si qui accepit rem à commodante non potuit vti illa tēpore ſibi præfixo,trāſacto tempore, poterit ne cogi ad iterum commodandam rem illam?

℟. Non, quia finito tempore finitur actio vtendi,in libertate.n.commodātis eſt iterum dandi,vel non,imò tranſacto tempore, ſi illa commodatarius vtatur, vel deprauetur ipſo vſu, tenet̃ de damno, cum vtatur re aliena extra voluntatem domini, Abb.in c.1. n.7. de commodato.

12 Si res commodata pereat, tenetur ne eam ſoluere ille, cui commodata fuit?

℟. Si ſua culpa graui res pereat,tenetur eam reſtituere;ſi *vero ſua culpa* leuiſſima pereat, non tenetur. *cap. vnico*, eod. titu.

13 In quibus caſibus tenebitur ille, qui vtitur re cōmodata ſoluere rem,ſi pereat ſua culpa leuiſſima?

℟. In tribus. Primo ſi rē non reſtituat, & fuerit in mora, præfixo tempore. Secundo, ſi ſua culpa pereat talis res. Tertio, ſi fuit in pacto non perdendi rem.glo.in c. 1. de commodato.

14 Furtum quando numeratur inter caſus fortuitos?

℟. Quando violenter à te ſublata eſt res; ſi vero res occultē à te ſublata fuit,adhuc diſtinguēdum eſt; ſi poſuiſti tantam diligentiā in re aliena,quantam in tua propria, non teneris reſtituere. Abb. in cap. 1. de commodato. num. 16.

15 Si aliqua res commodata caſu fortuito pereat,commodatarius tenetur ne,reſtituere eam?

℟.Non,ſed Dominus perdidit rem illam tanquam,ſi eſſet in ſua poteſtate; quia caſus fortuiti, non ſunt in manu hominis.Abb.in c.1. eo.tit. n.17.

16 Qui ſunt caſus fortuiti?

℟. Inopinati rei euētus, qui perueniri à ſapiente non poſſunt, vt tempeſtas, ruina, & maris fluctus, & alia ſimilia. Abb.c.1.vt ſupra,de commodato,n.15

CA-

CAPVT VII.
DE DEPOSITO.

1 QVID eſt depoſitum?

℞. Aliquid alicui datum ad cuſtodiendum. Hoſtienſ. in ſum. tit. de depoſito. n. 1.

2 Quid eſt depoſitarius?

℞. Perſona fidelis, apud quem deponitur res aliqua cuſtodienda. in authen. ſed iam, Cod. depoſiti.

3 Actio depoſiti quotuplex eſt?

℞. Duplex; vna directa, quæ competit illi, qui rem depoſitauit, vt illam repetat; & alia contraria, quæ competit illi, apud quem eſt res depoſitata, vt petat expenſas. l. 1. ff. depoſiti. §. ait Prætor. & Azon. in ſumma n. 20. 21. & 42. tit. de depoſito.

4 Contra quem contrahitur obligatio in depoſito?

℞. Contra depoſitariũ, vt illud cuſtodiat, & ſeruet, & tradat ſuo tempore. inſtit. quib. modis re contrahitur obligatio. §. penult.

5 Quid eſt contractus depoſiti?

℞. Contractus bonæ fidei, q̃a confido de fide depoſitarij. c. 2. de depoſito, & ibi gloſſ.

6 Quis retinet dominium rei depoſitatę?

℞. Non depoſitarius, ſed ille, qui depoſitauit. l. rei commodatæ. ff. cõmodati.

7 In quo differunt pono, & depono?

℞. Pono eſt ſimpliciter ad meã voluntatẽ aliquid ponere, depono eſt ſeorſim ad cuſtodiendum in poteſtate alterius deponere. l. 1. ff. depoſiti.

8 In quo differt depoſitum à ſequeſtro?

℞. In eo, quod depoſitarius tenetur rẽ tradere illi, qui rem depoſuit, ſed qui tenet ſequeſtrum nõ tenetur reſtituere certæ perſonæ, ſed ſolum illi, qui vicerit litẽ. l. 1. ff. eo. tit. & Azon. in ſum. eod. tit. nu. 8.

9 Quando poteſt repeti depoſitum?

℞. Quando voluerit ille, qui depoſitauit rem, quia illi competit actio repetendi. c. 2. eo. tit. in gloſ.

10 In qua differentia ſunt depoſitarij?

℞. In duplici. Primo ſunt depoſitarij, qui aliquid recipiunt pro cuſtodia, & iſti tenẽtur dolo, & culpa. Secundo ſunt alij depoſitarij, qui nihil recipiũt pro depoſito, & iſti tales tenentur de dolo, non de culpa leui, nec leuiſſima. c. 2. de depoſito. in gloſ.

11 Depoſitarius tenetur ne de caſu fortuito?

℞. Non, neque qui recipit aliquid pro cuſtodia. c. 2. vbi ſup.

12 Si culpa, vel mora præceſſerit caſum fortuitum, vt ſi potuit merces ante pluuiam, ſeruare tenebitur ne?

℞. Tenebitur, q̃a mora, & culpa quaſi æquiparantur dolo. cap. 2. eodem tit. in gloſſ.

13 Depoſitarius poteſt compenſare debitũ, quod illi iuſte debetur cum depoſito ſibi tradito?

℞. Non, quia hoc non fert fides Depoſitarij; nam ſemper debet habere in manu depoſitum, cum non poſſit poſcente domino vlla ex cauſa, nec actione, depoſitum apud ſe retinere. c. 2. de depoſito. l. 1. & 2. C. eod. titu.

CA-

CAPVT VIII.

DE EMPTIONE, ET VENDITIONE.

1 QVID eſt emptio?

℟. Eſt contractus emendi rem pretio conuento. inſti. de emptione. §. 1.

2 Quæ requiruntur ad emptionem perfectam?

℟. Conſenſus emptoris, & venditoris, & quod ambo conueniant de pretio. l. 2. ff. de contrahenda emption. & vendit. & l. 1. §. vlt. eod. tit. & l. emptio. ff. de reſcindenda venditione.

3 Quis dicitur emptor bonæ fidei?

℟. Ille, qui emit rem, & exiſtimat eſſe illius, à quo emit, vel habere legitimã facultatem eam vendẽdi. l. nec vllam, §. quid ſi quis, ff. de petitione hæreditatis.

4 Quis dicitur emptor malæ fidei?

℟. Ille, qui emit à latrone, vel à perſona, quam ſcit non poſſe vendere talem rem. Azor. in ſum. titulo, de agricolis, & cenſitis colonis, n. 8.

5 Si quis vendat rem, in quibus caſibus non tenetur de euictione?

℟. In tribus. Primo, ſi emptor non moneat venditorem de lite. Secundo, ſi emptor abfuit contumaciter tempore litis, & ſententiæ, ita vt per ſuam abſentiam lis pereat. Tertio, ſi per iniuriam, & iniuſtitiam Iudicis, ſententia lata fuit contra emptorem. cap. fin. eodem titu.

6 Si in contractu non explicetur, quod vẽditor teneatur de euictione, tenetr ne?

℟. Affirmatiuẽ, quia euictio ineſt intrinſecẽ contractui venditionis, & ſic vt non teneatur, debet in contractu dici, quod emptor non teneatur de euictione. Abb. in c. vltimo, eodem titulo, nume. 10.

7 Emptor moleſtatus de re empta, quando debet denuntiare debitori, vt poſſit petere euictionem?

℟. In principio litis, vel antequam iudicium finiatur, aliàs perdit actionem euictionis ſua culpa. Abb. cap. fi. eod. titu. num. 2.

8 Venditor tenetur ne de euictione, ſi emptor extraiudicialiter perdit, vel dat rẽ de ſua auctoritate?

℟. Non, quia ſolum tenetur, quando iudicialiter aufertur ab illo res, vbi præſumitur iuſtitia. Abb. in cap. fin. eod. tit. nu. 7.

9 Venditor tenetur ad omnes expenſas factas per ipſum ad defenſionem rei venditæ?

℟. Tenetur, ſicut ad ipſam rẽ. Abb. vbi ſup. num. fin.

10 Eccleſia tenetur ne de euictione in rebus, quas vendit, vel locat?

℟. Affirmatiue, cum ſit actio iuſta. Abb. vbi ſup. nu. 4.

11 Clericus, qui vendit rem laico, tenebitur ne illam defendere requiſitus ab emptore in foro ſæculari?

℟. Affirmatiue, quia ſequi forum vbi talis emptor moleſtatur, licitũ eſt, ſed debet petere licentiam à ſuo Prælato. Abb. vbi ſupra c. finali, iſto titulo n. 8.

12 Poteſt ne quis pluris vendere itinerantibus, quam illic cohabitantibus?

℟. Non, quia eſt ſpecies doli, & vſuræ, & ideo de hoc cognoſcit Epiſcopus. c. 1. eo. tit. noſtro.

13 Poteſt quis vendere res pluris, quam valet?

℟. Non, quia eſt dolus, & peccatum.

Abb.

Abb. c. 1. eod. tit. nu. 3.

14 Quando ſterilis eſt annona tenetur ne, quis vendere triticum, vinum, vel carnes?

℟. Tenetur quolibet tempore neceſſitatis, vel famis. Abb cap. 1. codem titulo, num. 6.

15 Pretium rei qua ratione ſumendum eſt?

℟. Ex eo quod communiter vendi poteſt, nam ex pecuniaria rei, & temporis neceſſitate pretium maius ſumi poteſt; nam ſi communiter apud omnes, vel plures, aliqua res venditur decem argenteis, illa eadem, mutato tempore venditur viginti argenteis; tempus enim, vel penuria iuſtificauerunt pretium. Abb. c. 1. de emptione, & venditione. num. 3.

16 Si quis exponat ad vendendum triticum iuſto pretio, poteſt pro ſua libertate ponere, & conſtituere pretium?

℟. Non, ſed cogitur à iudicibus, quorum intereſt, vt vendat, communi, & iuſto pretio. Abb. vbi ſup. n. 4.

17 Fraudans menſuras, qua pœna punitur?

℟. Pœna ſtatuta in qualibet ciuitate, & debet compelli, eas ſine fraude habere. Abb. in cap. vt menſuræ. eodem titu. num. 3.

18 Si res vẽdatur in dimidio iuſti pretij, quæ actio competit venditori?

℟. Poteſt petere læſionem, & reſtitutionem medietatis pretij, vel ipſam rem ſi ſibi placuerit. Abb. in c. 3. eod. titu. num. 1.

19 Si ſtante matrimonio vir de cõſenſu vxoris alienet bona dotis, ſoluto matrimonio, tenet ne illa alienatio?

℟. Affirmatiuè, quia fuit facta ad ſubſtentanda onera matrimonij de conſenſu vtriuſque, c. peruenit, eo. tit.

20 Si maritus habeat propria bona, quibus poſſit ſubſtinere onera matrimonij, ſi vendiderit bona mulieris, emptor (ſoluto matrimonio) poterit ne moleſtari?

℟. Non; quia bona viri, & mulieris durante matrimonio reputantur, ac ſi eſſent viri, Abb. in cap. peruenit, eodem titu. num. 1.

21 Si in venditione ponatur pactum de retrouendendo, erit ne contractus venditionis verus, vel non?

℟. Talis contractus magis præſupponitur pignoratiuus, quam venditionis; quia ſoluto pretio retroceditur res ad proprium Dominum. c. ad noſtram, eod. tit.

22 Donator quando tenetur de euictione?

℟. Quando, id promiſit in contractu, vel quando dolo donauit. Abb. in c. fin. de emptione, & venditione. num. 10.

CAPVT IX.

DE LOCATO, ET CONDVCTO.

1 QVID eſt locatio?

℟. Rei, vel perſonæ ad vſum tantum conceſſio, cum pacto de tanta (pro labore) pecunia ſoluenda. Azor. de locato, & conducto. n. 1.

2 Conductor quis dicitur?

℟. Ille, qui rem aliquam, vel domum ab aliquo data mercede, vel promiſsã accipit vtendam.

3 Quando dicitur ſtatim, & celeriter purgata mora?

℟. Hoc relinquitur arbitrio iudicis. Abb. in cap. potuit, de locato, & conducto, nu. 6.

Lo-

Digitized by Google

4 Locatus, & conductus, in quo differunt?
℞. Sunt ſinonima, & idem ſignificant. Azo. in ſum. eod. tit. n. 2.

5 Si emphyteota Eccleſię per biennium qs non ſoluerit, qua pęna punitur?
℞. Perdit rem, & Eccleſia bona ſua recuperat. cap. potuit, de locato, & conducto.

6 Super conductione domorum, vel rerum poſſunt ne ferri leges, vel ſtatuta?
℞. Poſſunt, & debent obſeruari ad unguem, quia latæ ſunt ad bonam gubernationem, & propter eximium pretiũ, quod petunt illi, qui conducunt domos. c. 1. de locato, & conducto.

7 Si Eccleſia, vel Dominus rei non monet per duos annos emphyteotam, vt ſoluat, talis non ſoluens, cadit ne in commiſſum?
℞. Affirmatiuê, quia tempus ſolutionis interpellat pro homine. c. potuit, de locato, & conducto.

8 Cui competit actio conducti?
℞. Locatario contra illum, à quo locauit, vt liceat ſibi vti domo, vel à locato, & ad petendas expenſas neceſſarias factas in re cõducta. Azon. in ſum. tit. eo. nu. 29.

9 Prædia, domus, & aliæ res Eccleſiæ poſſunt ne relocari?
℞. Poſſunt, ſi Eccleſia accipiat utilitatem, & per triennium ne perpetuentur, & alienentur. c. 2. eo. tit.

10 Quod dicitur longum tempus?
℞. Decem annorum, & non minus, & ideo prohibitum fuit Eccleſijs, ut non locarent ad lõgum tempus, ſed ſolum ad triennium. Abb. in c. propter, de locato, & conducto. nu. 17.

11 Si clericus per triennium locet fructus ſui beneficij, uel prædia tenetur ne petere licentiam à ſuo Epiſcopo?
℞. Non: quia quãdo aliquid licite poteſt fieri non tenetur cõſenſus alterius adhiberi ad illam rem faciendam. Ab. cap. veſtra, de locato, & conducto, numero 4.

12 Succeſſor in beneficio tenetur ſtare pro locatione facta à prædeceſſore?
℞. Si locatio fuit facta ſine fraude, & cum debita ſolemnitate, & ad modicũ tempus tenetur ſtare; ſi vero fuit facta cum fraude, vel ad vltra trienniũ, non tenetur ſtare, Abb. in c. querelam, n. 5. ne prelati vices ſuas.

13 Locans domum, vel agrum, in quo caſu non finito tempore, poteſt à re lòcata expelli?
℞. Si tempore ſtatuto penſionem non ſoluat, vel ſi rem dilapidet diminuat, vel peiorem faciat. Abb. in c. propter, eo. tit. num. 2.

14 Propter quas cauſas poteſt petere, ille cui locata ſunt prædia Eccleſiæ, vt remittantur ſibi fructus, quos illo anno debebat ſoluere, vel aliquæ partes fructuum?
℞. Propter ſterilitatem, vel incendium agrorum, ſeu alium caſum fortuitum, & talis debet ſe obligari, quod ſequenti anno, ſi multum abũdauerit, reſtituet Eccleſiæ, quod ab illa accepit, quæ abundantia debet eſſe maxima, cap. propter, de locato, & conducto.

15 Si quis locauit domum, vel agrum, propter quas cauſas poteſt de ſua auctoritate illam, vel illum dimittere, & nõ ſoluere penſionem?
℞. Propter peſtem ſuperuenientem, incendium, & ruinam notabilem, licet teneat, ſi ſine periculo fieri poteſt monere Dominum. Abb. in c. propter. eod. tit. num. 8.

16 Emphyteota, ſi vult vendere alicui dominium vtile, quid tenetur facere?

℞. Quæ.

℞. Quærere Dominum directi dominij, ſi velit rem pro eadem quantitate, & vt accipiat ius ſibi debitum ex venditione, aliàs cadit in cõmiſſum. c. potuit, eod. tit.

16 Emphyteota poteſt ſine ſcientia Domini rem ſibi datam in Emphyteuſim alteri donare?

℞. Maximè, quia donatio eſt contractus liberalis, & non interuenit pecunia, ſed mera voluntas donantis, & in ea non habet ius aliquod dominus rei, & idem eſt in hærede legitimo emphyteota. Abb. c. potuit, eo. tit. n. 8.

17 Emphyteota liberatur ne à ſolutione canonis, propter ſterilitatem?

℞. Non, quia ea non ſemper eſt res parua, & emphyteota eſt Dominus vtilis dominij, & abũdantia, & ſterilitas ſuccedunt in fauorem, vel damnum Domini vtilis dominij. Abb. in c. potuit, eo. titu. nu. 17.

18 Emphyteota propter bellum, poteſt ne ceſſare à ſolutione penſionis?

℞. Non, niſi in caſu, in quo omnis ſpes agrum recuperandi ceſſauerit; quia tunc, & Dominus perdit directum, & emphyteota vtile. Abb. in c. potuit, eo. titu. num. 18.

19 Emphyteota habet ne dominium directum, & vtile?

℞. Non. ſed ſolum vtile, nam directum ſemper eſt penes dominum rei. Azon. in ſumma de iure emphyteota, num. 13.

20 Si emphyteota per triennium nõ ſoluat, & antequã ante Iudicem petatur in cõmiſſum celeriter purgat moram, & ſoluat, perdet ne rem?

℞. Non; quia ante iudicium purgauit morã, ſecus vero, ſi in introitu iudicij pecuniam depoſitet. Abb. in c. potuit, nu. 5. de locato, & conducto.

CAPVT X.

DE RERVM PERMVTATIONE.

1 QVID eſt permutatio?

℞. Eſt vnius rei pro alia ſub alternata datio, vel præſtatio, vt ſi habeo rem mihi non vtilem, & tibi neceſſariam, & tu habes rem mihi vtilem, vnam rem pro alia permuto. Azon. in ſum. tit. de rer. permutat. n. 1.

2 Contractus permutationis, qui contractus eſt?

℞. Innominatus, do, vt des. l. quoniã. C. de rer. permut.

3 Permutatio facta ſine debita ſollemnitate, à quo poteſt reuocari?

℞. A ſucceſſore in dignitate, vel adminiſtratione Eccleſiæ. c. vt cummutationes. eod. titu.

4 Poteſt Epiſcopus facere commutationẽ præbendarum, & perſonarum?

℞. Ex legitima cauſa poterit mutare perſonas de vno loco ad alterum, ſcilicet propter inimicitias, vel cõſuetudinem turpem, cum alqua muliere etiam putatiua, vel propter aliquod ſcandalum. c. quæſitum, eo. tit.

5 Princeps poteſt ne rem immobilem permutare pro re immobili Eccleſiæ, & ſic eam acquirere?

℞. Affirmatiuè, ſi res, quæ datur Eccleſiæ, ſit melior, vel ſaltem ęqualis, ita tamen, quod Eccleſia non lædatur. cap. 1. eod. titu.

6 Si Prælatus contradicit permutationi inter Principem, & Eccleſiam factæ de re æquali, erit ne contractus validus?

℟. Affirmatiuè, immo Prælatus pôt cogi ad conſentiendum, quia in re æquali eſt fauor conceſſus à iure, Principi; Principes enim non æquali menſura mentiuntur cum alijs inferioribus, & ideo inferior in permutatione debet dare Eccleſiæ rem meliorē; Princeps vero ſufficit, vt ęqualem det. Ab. in c.1.eo. tit. n. 1.

7 Vna Eccleſia poteſt ne cum alia permutare iuta, & poſſeſſiones, & ſupplere defectum pretij?

℟. Poteſt ob maiorem Eccleſiæ vtilitatem cum licentia Epiſcopi facta in re, neceſſaria inquiſitione, ita quod nulla Eccleſia damnum recipiat. c. ad quæſtiones, de rerum permutat.

8 Qui dicuntur Princeps propriè?

℟. Imperator, Reges, Domini, ſuperiorem in tēporalibus non habentes. Ab. in c. fi. de rerum permut. n. 2.

9 Inter duas Eccleſias, valet ne permutatio æqualis?

℟. Affirmatiuē, q̃a cedit in priuilegiū Eccleſiæ. Abb. c.1. n.5. eo. tit.

10 Serui Eccleſiæ poſſunt ne permutari?

℟. Non; niſi ſint fugitiui, quia non debent in prophanos vſus cōuerti. c. mācipia, c. iniuſtum, eo. tit.

11 Præbendæ poſſunt ne petmutari?

℟. Cum licentia Papæ, poſſunt, & nullo pacto illicitò pręcedente.

12 Quam pęnam incurrit Clericus, qui propria volūtate, & auctoritate permutat ſuum beneficium?

℟. Perdit illud, & Epiſcopus poterit alteri conferre. c. cum olim, eod tit.

13 Si permutatio ex vna parte compleatur, & ex altera non, ille, qui adimpleuit perdit ne ſuum beneficium?

℟. Non, ſed tecuperat ſuum beneficium, quia iura ſubueniunt deceptis, non vero decipiētibus. c. cum vniuerſorum. eo. tit.

14 Poteſt ne permutari temporale pro ſpirituali?

℟. Non; quia eſt ſimonia. c. fin. eod. tit.

CAPVT XI.

DE FEVDIS.

1 VNDE dicitur feudum, vel feudatarius?

℟. A fide ſeruanda, quia tenetur iurare, ſe ſeruaturum fidem Domino ſuo. Hoſtienſis in ſum. tit. de feudis. num. 2.

2 Quid eſt feudum?

℟. Donatio alicuius rei interuenientе inueſtitura. Hoſtienſ. in ſumma nume. 2.

3 Quid eſt homagium?

℟. Idem quod fidelitas. Specul. eo. titu. in lib. de feudis, & Hoſtienſ. vbi ſupra nu. 10.

4 In feudo directum dominium, apud quē manet?

℟. Apud concedentem, & vtile apud illum, cui feudum conceditur. Abb. in cap. ad audientiam, num. 14. de pręſcription.

5 Qui recuſat iurare fidelitatem, debet ne ei dari feudum?

℟. Non, quia de intrinſeca ratione feudi eſt, vt recipiens feudum iuret, & obſeruet fidelitatem ei, qui conceſſit feudum. c. ex diligenti, de ſimonia.

6 In quibus caſibus feudum reuertitur ad Eccleſiam?

℟. Primo, ſi vaſſallus alienat ſine licētia Domini. Secūdo, ſi per mortē, vt ſi ſine ſue-

ſucceſſione legitima virili moriatur. Tertio, ſi non ſoluat per duos annos recognitionem feudi, & directi domini, c.fi. de feudis.

7 Si vaſſallus alienat partem aliquam feudi, perdit ne totum feudum?

℞. Non, ſed ſolam partem, quam alienauit, quia ius accreſcendi non habet locum in feudis, neque in emphyteuſim, cum ſit odioſum, & pœnale. Abb. c.fi. de feudis. n. 7. & 8.

8 Propter delictum patris perdit ne filius feudum?

℞. Cum diſtinctione: ſi pater fuit primus, qui acquiſiuit, perdit filius feudum; ſi auus, vel anteceſſor acquiſiuit, non perdit filius, quia per delictum patris non debet perdere ipſe, quod pater non acquiſiuit, & ſic ſufficit perdere, quod ipſe acquiſiuit. Ab. in cap. fi. eod. tit. num. 9. citans pro ſe Bartolum in l. cum, ff. de interdictis, & relegatione l. iuris iurandi, §. ſi liberi, ff. de opera libera.

9 Clericus excluditur ne à ſucceſſione feudorum, vel maioratuum?

℞. Non; quia ſtatutum, (quod agnati excludant fœminas) habet locum, ſi clericus ſit agnatus. Ab. in c. 1. de noui operis nuntiat. n. 8.

10 Si vaſſallus alienet, irrequiſito domino, ſed cum clauſula (ſaluo iure dominij) quam pœnam incurrit?

℞. Perdit feudum; quia clauſula eum non releuat, nam per eam Dominus non poteſt venire in cognitionem venditionis, & petere laudemium. Abb. c. fi. de feudis. n. 10.

11 Si feudatarius dedit feudũ in pignus Domino ſuo propter aliquam pecuniam, tunc debent ne computari fructus in ſortem principalem?

℞. Non, quia tunc feudatarius nullũ laborem ponit in feudo, neque illum beneficat, & ſic fructus non computantur in ſortem principalem. cap. 1. de feudis.

12 Emphyteuta, & vaſſallus poſſunt ne relinquere, & renuntiare feudum, vt ſe liberent à ſeruitio Domini?

℞. Non ſine licẽtia Domini feudi. Ab. c. 1. de feud. nu. 4.

13 Iuramentum de non infeudando, & non alienando res Eccleſiæ, præſtitum ab Epiſcopo, quid comprehendit?

℞. Omnes illas res, in qubus Eccleſia habet vtile, & directum dominium; & non illas; in quibus habet ſolum directum dominium, licet non poſſit directum dominium alienare. Ab. c. fi. eod. tit. nu. 3.

14 Iuramentum, quod faciunt Prælati, & dignitates de non feudando, ad quid extenditur?

℞. Ad feuda, quæ de nouo debent dari, non ad antiqua feuda, quæ iam data ſunt antiquitus, ſi ad Eccleſiam forte reuertantur. cap. ex parte tua, de feudis.

15 Epiſcopus poterit ne dare conſanguineo obtinenti tale feudum?

℞. Poterit, ſeu alteri, ita vt proſpiciat maiori vtilitati Eccleſiæ. cap. fin. de feudis.

16 Si quis habeat feudum, & reuertatur ad Eccleſiam, poterit ne Epiſcopus, il lud de nouo alteri in feudare?

℞. Poterit. c. fi. de feudis.

CAPVT XII.

DE PIGNORIBVS ET ALIIS CAVTIONIBVS.

1 QVID eſt pignus?
℞. Res mobilis à debitore tradita creditori ad præſtandam ſecuritatem de ſoluendo debito, vel adimplendo promiſſum. Azor. in ſum. tit. de pignorib. n. 1.

2 Vnde dicitur pignus?
℞. Quia manu, vel pugno traditur à debitore creditori, & eſt quaſi hypotheca. Azor. in ſum. eod. tit. n. 1.

3 Quid eſt cautio?
℞. Eſt in aliquo negotio cauere, & dicitur à caueo, hoc eſt in tali negotio cautionem reddo me magis ſecurum, vt probatur ex l. 1. C. de procuratorib.

4 Quotuplex eſt pignus?
℞. Duplex: prætorium, vel iudiciale; prætorium eſt, quando actor mittitur in poſſeſſionem rei petitæ propter cōtumaciam rei non comparentis: Iudiciale eſt quando actor poſt ſententiam mittitur in poſſeſſionem rei alicuius, quæ auctoritate iudicis fuit depoſita in pignus, & ſecuritatem talis debiti, & non ſolutionem pecuniæ, mittitur actor in poſſeſſionem talis rei. l. ſi decreto. C. qui potiores; in pignore habentur.

5 Quid eſt pignoratitia actio?
℞. Actio, quæ datur creditori non ſolū aduerſus pignus, ſed directê aduerſus perſonam debitoris ad hoc, vt cōſtringatur ad ſolum debitum eadem actio pignoratitia debitori aduerſus creditorem, vt teneatur cuſtodire rem in pignus acceptam. inſti. quibus modis contrahitur obligatio. §. fi.

6 Quid eſt in pignus committi?
℞. Eſt quando rem ſub conditione pignoraui, & tempore debito non ſolui; tunc propriê dicitur in pignus cōmitti, ideſt quod pignus amittitur ob non ſolutionem.

7 Quibus modis traditur aliqua res in pignus?
℞. Primo modo, ſimpliciter, vt, cum dico, do tibi pallium meum, vel vas argenteum in pignus, & ſecuritatem donec reddā tibi viginti aureos, quos mihi gratuito accommodas. Secundo ſub conditione, vt cum dico tu mihi accommoda decem aureos, & do tibi in pignus vas argenteum, quod valet viginti aureos, & ſi intra duos menſes tibi non reddidero, ego perdam vas argenteum, tuq; illud acquiras. Tertio ſub alia conditione, nempe commoda mihi centum aureos, & do tibi in pignus meum equm, vel meam hæreditatem, ea conditione, vt ego vtar tuis pecunijs, & tu utaris in tuam utilitatem meo agro; & cum ego reſtituā tibi centum aureos, & tu reſtitues mihi meum agrum in eo ſtatu, in quo tibi illum tradidi.

8 Qui habet in pignus agrum, vel domum, & ex illorū vſu, vel locatione, uel meo labore recipio tantam pecuniam, iſta pecunia debet computari in ſortem principalem?
℞. Affirmatiue; quia fructus pignoris computantur in ſortem principalem, aliàs eſſet vſura manifeſta. c. cum contra, de pignoribus, & alijs cautionib.

&

& ibi gloſſa.

9 Pignus alienũ in qua quantitate poſſum illud pignorare?

℞. Solum in ea quantitate, vel minori, in qua ego illud habeo; ſed non in maiori. Abb. c. cum contra, eod. tit. num. 4. 5. & 7.

10 Si aliquis emat rem cum pacto reſtituendi, & reſtituta maiori pecunia retrouendat, erit ne vſura?

℞. Affirmatiue, & etiã ſi ex tali re, vel ex prouentu talis rei recipiat aliquid vltra ſortem principalem, talis contractus eſt vſurarius. cap. illo vos, eodem titu.

11 Quæ probatio requiritur ad probandam vſuram?

℞. Sufficiunt coniecturæ, & nudæ præſumptiones, quia eſt delictum occultum. Ab. c. illo vos, eo. tit. n. 4.

12 Si quis pignoret rem cũ pacto commiſſorio; ſcilicet quod ſi intra annum nõ reſtituat pecuniam amittat pignus, talc pactum valet ne?

℞. Non, ſed finito anno poterit ſoluere pecuniã, & reſtituere ſuum pignus, quia iniquum eſt ex parua quantitate, vt quis perdat magnum pignus. c. ſignificante. eo. tit. ſed ſi pignus non valeat plus quã pecunia erit bonus contractus.

13 Ad quem Iudicem ſpectat facere, vt quis computet fructus pignoris in ſortem principalem?

℞. Ad Iudicem eccleſiaſticum, quia eſt quæſtio de vſura. Abb. c. ſignificante, eodem tit. n. 2.

14 Vſufructuarius quomodo poteſt vti rebus ſibi in vſumfructum datis, vel cõmodatis?

℞. Tenetur vti ſalua rerum ſubſtantia, aliàs tenetur reddere extimationem, & valorem talis rei arbitrio boni viri, & ad hoc debet dare cautionem. Abb. c. fi. de pignorib. n. 1.

15 Si quis iuramento renuntiet forum, & priuilegium. c. Oduardus, vel ceſſionẽ bonorum, valet ne talis renuntiatio?

℞. Non, quia hoc eſſet renuntiare ſuã libertatem, & homo non eſt Dominus membrorum ſuorum, nec ſuæ libertatis. Abb. c. lator, eo. tit. n. 2.

16 Si quis iuret, quod finito anno amplius non petet ſuum pignus, valebit ne tale iuramentum?

℞. Tale iuramentum non firmat contractum, quia factum eſt cõtra legem, ſed iurans tenetur adimplere; ratio eſt, quia quoties iuramentum eſt contra diſpoſitionem alicuius legis, vel canonis, quæ diſponit aliquid in fauorẽ iurantis, & in damnum, vel pœnam alterius, iurãs tenetur adimplere, quia poteſt renuntiare fauori ſuo; nã iuramentum ſemper eſt adimplendum quoties poteſt ſine peccato adimpleri. Abb. c. ſignificante, de pignoribus, n. 4.

17 Rector Eccleſiæ ſi pignorat rem Eccleſiæ in ſuum commodum, ad quid tenetur hæres eius?

℞. Ad ſoluendum debitum, & clericus, ſi exiſtat, punitur pœna graui, q̃a facit, quod Epiſcopus non poteſt facere. c. ex præſentium. eo. tit.

18 Hæres tenetur ſoluere debitum eius, qui reliquit hæreditatem?

℞. Tenetur actione reali, ſi fecit inuentarium, quod ad vires hæreditarias, ſed non tenetur actione perſonali; non enim poterit incarcerari. c. ex præſentium, eo. tit.

19 Succeſſor in beneficio tenetur ſoluere debitum ſui anteceſſoris?

℞. Cum diſtinctione: ſi contraxit debitum pro neceſſitate Eccleſiæ, tenet; ſi vero pro ſua, non tenetur, niſi beneficium

ficium fuiſſet, tam tenue, quod non poſſet ſubſtētari anteceſſor,& tale debitum fuit contractum ad ſuſtentationem,& firmitatem anteceſſoris,dū ſeruiebat Eccleſiæ,tunc etiam tenebitur ſucceſſor. Ab.c.ex præſentium,eo. tit. num. 5.

20 Bona clericorum patrimonialia gaudēt ne priuilegio Eccleſiaſtico?

℟. Gaudent, ſicut bona Eccleſiæ, quia acceſſorium ſequitur ſuum principale. Abb. cap. ex litteris, eodem titu. num. 12.

21 Si res in pignus data furetur in poteſtate creditoris,tenetur ne creditor eam reſtituere?

℟. Cum diſtinctione; ſi adhibuit exactam diligentiam,ſcilicet illam, quam in ſuis rebus adhibet, non tenetur illā reſtituere,& nihilominus poteſt repetere ſuum debitum; ſi vero ſua culpa pereat,vel furetur, tenetur ſoluere pignus inſti. quibus modis re contrahitur obligatio. ∫.fi.

22 Si quis mittet rem commodatam per nūtium,vel famulum, & talis fugiat, qs tenetur ſoluere talem rem?

℟. Ille, qui miſit famulum non fidelem. Abb.cap. ſignificante,de pignorib.num.8.

23 Pignus ſi deterioretur, quis tenetur ſoluere deteriorationem?

℟. Creditor,quia habet in ſua poteſta te pignus,ſicut locator,tenetur de dāno rei locatæ,vel commodatæ. Ab.c. cum contra,eod.tit. n. 11.

24 Si finito tempore pecunia nō reſtituatur creditori, quid poteſt facere talis creditor de pignore?

℟. Cōparere ante Iudicem, citare debitorem, & ſi non ſoluerit,publice vēdere pignus cum auctoritate Iudicis, & accipere ſuam pecuniam cum expēſis,& quod ſupereſt, reddere Domino pignoris,vel depoſitare. DD.c.ſignificante,de pignorib.

25 In caſu quod pignus vendatur,creditor poterit ne emere illud?

℟. Si publicè vendatur, & cum auctoritate Iudicis, emendo nemini facit fraudem. DD. cap. ſignificante, eodem titu.

26 Homo liber poteſt pignorari?

℟. Non:ſed poteſt obligari ex bonis, & perſona.c. lator,de pignorib.

27 Si homo liber ſit in carcere, & velit cedere bonis, debet ne retineri incarceratus?

℟. Non,quia quandiu eſt in carcere, licet detineatur eius perſona, non detinetur ratione perſonæ, ſed ratione ſuorum bonorum,quibus ceſſit creditoribus,debet è carcere liberari;homo enim liber non poteſt renuntiare priuilegio libertatis.l. 1.C.qui bonis cedere poſſunt.

28 Si aliquis debitor ſit ſuſpectus de fuga, poteſt ne capi ante diem ſolutionis?

℟. Poteſt, donec det fideiuſſionem. Abb.c.lator, de pignorib. n.4.

29 Si aliquis pignoret rem alienā, proprius Dominus poteſt ne illam vendicare?

℟. Poteſt etiam non ſatisfacto creditore. Abb.cap.ex præſentium,eodem tit.num.7.

30 Eccleſiæ quando,& quibus debent impignorari?

℟. Quando vrget neceſſitas, & clericis,ſi fieri poteſt:his deficientibus,laicis,c.1.de pignorib.

31 In quibus caſibus res Eccleſiæ poſſunt vendi,& conſumari, & impignorari?

℟. In redimendis captiuis,ædificandis Eccleſijs, ſubſtentandis pauperibus tempore famis, tunc Eccleſia tenetur ſubuenire in quantum poſſunt ſuæ facul-

cultates. Abb.c.1. de pignorib.n.5.

32 Qui nam habent bona obligata ad malã adminiſtrationem tacita hypotheca, etiã ſi per ſcripturã non ſint obligati?

℟. Epiſcopus, tutor, conditor vectigalium, Iudices, gubernatores tacitè ſine vlla ſpeciali hypotheca habẽt ſua bona obligata, & conſtituta quaſi in pignus ad ſoluendam malam adminiſtrationem ſua culpa factam in bonis Eccleſiæ, minoris, Regis, Reip. Abb.c. ex literis; eo. tit. n.10.

33 Pignus mihi obligatum, poſſum ne ego alijs obligare?

℟. Affirmatiuè, licet ego teneor ad conſeruationem, & reſtitutionem, cap. cum contra, eod. titu.

CAPVT XIII.

DE DOTE.

1 QVID eſt dos?

℟. Eſt omne illud, quod dat à muliere marito ad ſubſtentãda onera matrimonij, vel datur à Patre, vel extraneo ad eleemoſinam, vel ad opera pia. Azor. in ſum. C. de iure dotium. nu. 1.

2 Quare datur dos marito?

℟. Propter onera matrimonij ad ſubſtentationem mulieris, & liberorum. Bal. in l.1. C. de priuileg. dotium. l. pro oneribus. C. de iure dotium.

3 Dotis promiſſio quomodo fit?

℟. Per ſtipulationem. Azor. vbi ſupra, num. 7.

4 Cauſa dotis eſt ne fauorabilior cauſa alimentorum?

℟. Affirmatiuè; ratio eſt, quia dos includit in ſe alimenta, & vinculum matrimonij, vſque ad mortem. Bald. in .l. legatum. C. de condit. in ſer. & Abb. c. peruenit, de arbitris, n.1.

5 Fructus dotis ad quem pertinent?

℟. Ad maritum ſubſtinentem onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dotium.

6 Per quod tempus poteſt maritus retinere dotem?

℟. Per tempus, quo durat matrimonium, ſed ſoluto matrimonio dos debet redire ad vxorẽ, vel eius hæredes. l. penult. C. de pactis conuentis ſuper dotem. cap. 1. & 2. de donat. inter virum, & vxor.

7 Maritus ad recipiendam dotem tenetur ne dare fideiuſſionem?

℟. Non, duabus rationibus. Prima, qa cui traditur in poteſtate mulier bene poteſt tradi dos, cum ſit minus. Secũda, qa cum ſit vna caro, & perſona cũ mulieri, dos efficitur res propria, & de re propria nullus dat fideiuſſionem. l.1. per tot. C. de iure dotium.

8 In quo tempore debet reſtitui dos?

℟. Si bona ſint mobilia ſtatim, ac ſoluitur matrimonium, immobilia vero vſque ad annũ non tenetur reſtituere, & tunc tenetur reſtituere hæredibus vxoris medietatem bonorum acquiſitorum durante matrimonio. Ab. in c. prudentiam. num. 5. de donat. inter vir. & vxor.

9 Si maritus diſſipet dotem, vel veniat ad inopiam, poteſt ne peti ab eo, vt det fideiuſſionem de dote?

℟. Poteſt, vel tolli ab eo adminiſtratio l.1. vbi ſup. C. de iure dot.

10 Si maritus veniat ad inopiam, mulier poterit ne vendicare donationem dotalem?

℟. Po-

℞. Poterit, ſicut ſi eſſet vidua. l. donationem. C. de iure dotium.

11 Si vir diſſipet dotem, vel ſua culpa veniat ad inopiam, & non poteſt dare cautionem dotis, quid agendum?

℞. Dos debet poni apud mercatorem, vt ex fructibus, & lucris honeſtis ſubſtententur vir, & vxor. c. per veſtras, de donat. inter vir. & vxor.

12 Si vir ad paupertatem peruenit, & non poteſt præſtare fideiuſſionem, ad quid tenetur?

℞. Ad pręſtandam iuratoriam cautionem, quia in re impoſſibili ponitur remedium poſſibile. Ab. in c. per veſtras, n. 5. de donationibus inter virum, & vxorem.

13 Quibus modis acquirunt vir, & mulier?

℞. Per contractus, per donationes factas vtriuſq;, per conſeruationem, & augmentationem bonorum, & ſoluto matrimonio vir tenetur ſoluere medietatem mulieri. Abb. in c. 2. eod. tit. n. 3. c. 1. & 2. eo. tit.

14 Mulier pro dote, contra quem poteſt agere?

℞. Contra Eccleſiam, & contra quemlibet detinentem bona mariti, qa cauſa dotis eſt priuilegiata. c. ex literis, de pignoribus.

15 Si filia nubat ſine conſenſu patris, vel cōtra eius voluntatem, vel eo contradicente, tenebitur ne eam dotare?

℞. De iure antiquo ciuili non tenetur eam dotare, ſiue nubat cū æquali, vel cum inferiori; ratio eſt, quia de iure ciuili antiquo conſenſus patris requirebatur, de ſubſtantia matrimonij, vt tenet Ioannes Enotymus lib. 4. de actionibus, §. fuerat fol. 4. de Iure vero Canonico, aliter dicendum eſt, nempe patrem, teneri, dotare filiam, etiā ſi nubet contra eius voluntatem; ratio eſt, quia conſenſus patris nō requiritur, de neceſſitate, matrimonij, ſed ſolum de honeſtate, vt habetur, in cap. ſufficiat. 27. q. 2. c. honorantur 32. q. 2 gloſſ. in c. hoc ſanctum. 32. q. 2. Panor. in c. cū cauſam, de raptoribus, n. 5.

16 Si filia nubet contra voluntatem patris viro indigno contra honeſtatem familiæ, veluti mulier nobilis nubet cum infami, vel cum viro deſcendenti ex ſanguine Iudæorum, tunc tenebitur ne pater dotare talem filiam?

℞. Tunc tenebitur eam dotare; ratio eſt, quia ſicut ingratus propter ingratitudinem perdit donationem, ſic iſta filia reputatur, vt ingrata, quia dat dedecorem, & infamiam familiæ ſuæ. tenet Abb. in c. 1. n. 6. de deſponſatione impuberum, & cap. accedens de procurat. num. 6.

17 Si filia nubet contra voluntatem patris viro nobili, vel ignobili tenebitur ne pater eam dotare?

℞. Non; immo ſi eam dotet promiſſio erit nulla; ratio eſt, quia dos non debet conſtitui in fraudem creditoris. Secūdo, quia ad impoſſibile nemo obligatur, cum non entis nullæ ſint qualitates, & dos debet promitti rebus poſſibilibus. l. ait prætor, & l. final. ff. quæ in fraudem creditorum, & l. quæro, & l. cum poſt. ff. de iure dotium.

18 Si filia ſit ingrata patri, veluti faciendo ei aliquā grauem iniuriam, vel non adiuuando, illum in ſua neceſſitate, vel accuſando illum de aliquo crimine, vel inferendo in illum manus violentas eū percutiendo, vel intentando illum occidere, veneno, vel gladio, tenebit̃ ne pater dotare talem filiam?

℞. Non tenebitur eam dotare; ratio eſt, quia ingratitudo tollit debitū naturę, ita vt propter eam filius poſſit ex hæ-

hæredari inſtituta de exhæredatione liberorum. Panor. in c. fi. de donation. num. 1. & 5.

19 Si filia iam ſit dotata poterit ex cauſa ingratitudinis repeti dos?

℟. Licet ingratitudo ſit ventus vrens, & ſiccans fontem miſericordiæ, rorem pietatis, & fructũ gratiæ, tamen ſi dos fuit iam recepta, propter ingratitudinem non reuocatur; ratio eſt, quia donatio dotis fuit libera abſque aliqua conditione, & ſi ſit recepta, repeti non poteſt; & ingratitudo, tollit recipienda de futuro, non recepta de præterito. tenet Ioannes Enotomus lib. 4. de action. § fuerat tit. 4. verb. qui dotare tenetur.

20 Quando filia eſt diues, & habet bona aduentitia, tenet ne pater illam dotare?

℟. Non tenetur eam, dotare; ratio eſt, quia licet pater teneatur alere filios, quos genuit tamen ſi filij ſint diuites, & habeant bona aduentitia, vel habeant officia, ex quibus laborando poſſunt ſe alere, pater non tenetur eos alere, & ſic multo minus tenebitur dotare filiam diuitem ex bonis aduentitijs, vt eleganter tenet Bald. in l. ſi pater, num. 1. C. de dotis promiſſione. l. ſi quis à liberis ff. de liberis agnoſcẽd.

21 Quæ dicuntur bona aduentitia?

℟. Illa bona, quæ non ex hæreditate neceſſaria, ſed aliunde arte, labore, vel caſu adueniunt, hominibus, veluti ex donationibus factis ab extraneis, ex mercatura, vel ex bello, vel ex labore ſuo, vel arte, & dicuntur aduentitia, quia nõ neceſſario veniũt, ſed ex voluntate alterius, vel ex induſtria, vel bona fortuna, proprij hominis, vel mulieris.

22 Quæ dicuntur bona profectitia?

℟. Illa bona, quæ veniunt hominibus ex neceſsaria hæreditate abſq; aliqua ſua induſtria, vt hæreditas patris, vel aui, & dicuntur profectitia quaſi proficiſcantur ex fonte neceſſario abſque aliquo labore.

23 Filia, in qua ætate debet nubere?

℟. Pater debet curare, vt ante vigeſimum quintum annum nubat, quia eſt magnum periculum amittendi caſtitatem, & quãto citius nubit, eo eſt ſecurius. Abb. in c. ex literis de diuortijs, num. 8.

24 Si filia ſit meretrix tenebitur ne pater eã dotare?

℟. Cum diſtinctione, ſi pater diſtulit filiæ nuptias, vltra vigeſimum quintum annum, vel, ſi mulier meretrix, conuertatur, & agat pœnitentiam; tunc pater tenetur eam dotare; ratio eſt, quia patria poteſtas debet imitari Dei clementiam, ſed interroganti Petro, ſi frater meus peccauerit in me quoties parcam ei ſepties? Reſpondit Chriſtus dominus ſeptuagies ſepties, vbi ponitur numerus finitus pro infinito, & ſic licet fuerit meretrix dum conuertitur, pater multo fortius tenetur eam dotare; ſi vero mulier ante vigeſimum quintum annum fuerit meretrix, & non conuertitur à ſuo peccato, tunc pater non tenetur eam dotare, immo poteſt illam exhæredare, quia abutitur corpore ſuo, & amittit ſuam pudicitiam, & dat infamiam ſibi, & patri, & parentibus, vt tenet Campeggius in tractatu dotis in prima par. quæſtio. 13. nume. 3. l. ſi filiam. C. de inofficioſo teſtamento Authentica ſed ſi poſt, C. de inofficioſo teſtamento, & ibi Paulus de Caſtro, Speculator, in titu. qui filij ſint legitimi, numero 16. Abbas vbi ſupra.

25 Si filia ſit hæretica, vel Iudæa pater catholicus tenebitur eam dotare?

℞. Non tenetur eā dotare licet ſit virgo honeſta moribus, & virtutibus moralibus; ratio eſt, quia deficit in fide, quæ fides eſt fundamentum virtutum, & bonorum operum ſine qua, quis non poteſt ſaluari, vt habetur, in gloſsa ſingularis in l. ſi vero, ff. de in rem verſo. l. cognouimus. C. de hæreticis.

26 Pater naturalis tenetur ne dotare filiam naturalem?

℞. Cum diſtinctione, ſi filia naturalis habeat bona, & ſit diues pater naturalis, non tenetur eam dotare; ratio eſt, quia non obligatur tantum quantum pater legitimus; ſed ſi filia ſit pauper tenetur eam dotare, ſicut compellitur, præſtare ei alimenta; vt ſuſtentetur, vel ſi eam non vult dotare debet eam perpetuo alimentare, qa hoc poſitum eſt in voluntate patris. Campegius 1. parte tractatu de dote. quæſtione decima quinta. Bartol. in l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legatis 3. Baldus. l. finali, C. de dotis promiſſione.

27 Mater poteſt compelli ad dotandam filiam?

℞. Mater non tenetur dotare filiam; ratio eſt, quia hoc eſt officium paternum, ſicut alere filios. l. neq; mater. C. de iure dotium.

28 Quibus in caſibus mater tenetur dotare filiam, & filios alere?

℞. Mater tenetur dotare filiam, & filios alere. Primo quādo pater eſt pauper, & mater diues, tunc ſuccedit in officium patris. l. ſi quis à liberis. §. ergo, & mattem, ff. de liberis agnoſcendis. Secundo, ſi mater ſit Iudæa, vel hæretica, tunc cogitur filiam Chriſtianam dotare. gloſſa in l. neque mater, ſupra allegata. l. cognouimus. C. de hæreticis.

29 Filius tenetur ne dotare matrem viduā?

℞. Tenetur, ſi mater ſit inops, & non habet vnde ſe dotet; ratio eſt, quia filius tenetur alere matrem, & patrem pauperes. l. 1. C. de alendis liberis ex vinculo naturali.

30 Si pater in teſtamento aſſignauit agrum vnde dotari debeat eius filia, in iſto caſu ad quid tenetur frater talis mulieris?

℞. Frater non ſolum tenetur dotare ſuam ſororem in iſto caſu, ſed etiam tenetur dotare illam in illo particulari fundo, & dum non conſtituit, & tradidit dotem non debent illi numerari alimenta, ſed gratis tenetur eam alere. vt tenet Bartol. in l. qui filium, ff. vbi pupi. educari debeant gloſſa in l. tam dementis ſuper verbo, nobiliores, C. de Epiſcopali audientia.

31 Actio dotis contra quem datur?

℞. Primo contra vxorem, quæ dotem promiſit pro ſe marito. l. ſi extraneus. ff. de iure dotium. Secundo contra patrem vxoris, & contra ſocerum. ex dicta l. ſi extraneus. Tertio contra hæredes ſoceri, vel patris. ex l. ſi pro te. C. de dote promiſſa. Quarto contra extraneum, qui promiſit dotem, l. ſi extraneus, & tandem datē contra opera pia, & cōtra omnes, qui promiſerunt dotem, l. promittendo. ff. de iure dot.

32 Si vxor non habeat vnde viuat, à quo debet alimentari?

℞. Ab hæredibus mariti, donec dos integra reſtituatur. Abb. in c. de prudentia, n. 5. eod. tit.

Si

33 Si quis committit delictum ex quo perdit omnia ſua bona, dos mulieris includitur ne tali pœna?

℟. Non, ſed ſemper debet eſſe ſalua, & intacta, etiam contra fiſcum, Abb. in c. ex literis, nu. 2. de pignor. & alijs cautionibus.

34 Quotuplex eſt dos?

℟. Duplex; vna profectitia, alia aduentitia. l. profectitia, ff. de iure dot.

35 Quæ eſt dos profectitia?

℟. Illa, quæ procedit à patre, auo, vel neceſſario hærede. l. profectitia. ff. eod. titu.

36 Si gener alienet agrum, quod datum eſt ſibi in dotem, talis alienatio valet?

℟. Si ager non fuit æſtimatus talis alienatio, non valet, etiam ſi facta ſit conſtante matrimonio, quia eo ſoluto debet reſtitui patri ſine filijs; ſi vero, ager ęſtimatus fuit pecunia debet reſtitui ager, vel eius æſtimatio, & valebit alienatio facta, cum non ſit in damnum patris. l. rem quam. C. de iure dotium.

37 Quæ eſt dos aduentitia?

℟. Illa, quæ ab extraneo ꝓuenit, vt ab opera pia. l. filiæ doté. C. de collation.

38 Si quis promittit agrum in dotem filiæ ſuæ, tenetur ne de euictione?

℟. Si poſt traditionem tollatur marito per litem tale fundum, poteſt petere à patre mulieris actionem euictionis, vt certum faciat agrum, vel pretium eius, quia dos debet eſſe certa. l. 1. C. de iure dot.

39 Si res dotalis auferatur, quis tenetur petere eam, qui dedit, vel maritus?

℟. Maritus, qui habet ius directum, & vtile. l. de ijs quæ. C. de iure dot.

40 Dos quomodo probatur?

℟. Per inſtrumenta, & ſi amittat, per teſtes, & legitimas præſumptiones. l. cum citra fidem. C. de iure dot.

41 Si quis det proprietatem in dotem retéto vſufructu, poterit ne eam vendere in præiudicium proprietarij?

℟. Non, quia dos eſt priuilegiata. l. rés quas. C. de iure dot.

42 Si ſit lis inter dotem mulieris, & fiſcum, quis eſt præferendus?

℟. Paria ſunt iura, & ideo attendenda eſt data ſcripturæ, & anterior in data præfertur. l. doris tuę. C. de iure dot.

43 Pater poteſt dotare filiã ex bonis, vel dote vxoris ſuæ?

℟. Non; niſi conſentiente vxore, quia talia bona ſunt propria vxoris dum viuit. l. neque mater pro filia. C. de iure dotium.

44 Si ſoror habeat bona indiuiſa cum fratribus, poteſt ne partem ſuam in dotem dare?

℟. Affirmatiue, etiam fratribus ignorantibus, vel inuitis, quia diſponit de bonis ſuis in ſuam vtilitaté. l. ante diuiſionem. C. de iure dot.

45 Vxor poteſt ne vẽdere prædium dotale?

℟. Non, marito non conſentiente; qa illa non habet liberam adminiſtrationem dotis, ſed ſimul cum marito, qui eſt caput mulieris. l. ſi prædium, C. eo.

46 Si culpa mulieris dos per datur, vel minuatur, debet ne reuerti, ſoluto matrimonio) ad eum, qui dedit dotem?

℟. Non l. ſi dotem. C. eodem de iure dotium, niſi id expreſsè fuerit ſtipulatum.

47 Pater poteſt ne ſtipulare doté filiæ ſuę, vt ſoluto matrimonio, extraneo reddatur?

℟. Non. l. ſi genero. C. eod.

48 Si mulier ſit minor quomodo poterit cõſtituere dotem?

℟. Auctoritate tutoris, & curatoris ſui. l. vbi ad huc. C. eod.

Digitized by Google

49 Seruus dotalis poterit ne per virum manumitti?

℟. Non, licet poteſt vendi, & locari. l.& ſi dotis, C. de iure dot.

50 Si dos mulieris ſit data in hypothecam creditoribus mariti, mulier petens dotem, quem locum habet?

℟. Primum, quia agit in re propria. l. in rebus dotalibus. C. de iure dot.

51 Fructus decimarum poſſunt ne in dotem concedi?

℟. Non, licet poſſint vendi, & locari. Abb. in c. peruenit, de arbitris, n. 2.

52 Mulier poteſt ne dare in dotem, bona futura ſibi pertinentia?

℟. Si expreſsè ſcriptura dicat, quod dat in dotem talem fundum, & omnia bona futura ad ipſam pertinentia, tūc poterit dare futura; ſi vero non dicat expreſsè in vniuerſali clauſula, futura bona non intelliguntur. l. nulla. C. de iure dotium.

53 Si in dotem detur marito fundus extimatus, tenetur ne mulier, vel pater eius ad conſeruationem talis fundi, & pretij?

℟. Non, ſed augmentum pretij fundi, & diminutiones fructuum cedunt in vtilitatem, vel damnum mariti, quia mulier, vel pater eius ſolum tenetur nō facere fraudem tempore traditionis fundi. l. cum dotem eſtimatam. C. de iure dot.

54 Si ex numerata pecunia ematur ager à marito, erit ne res dotalis?

℟. Non, & ſi mulier petat reſtitutionē, debet petere pecuniam, & non agrum; ratio eſt, quia maritus non tenetur, niſi ad illud, quod accepit, & emptiones, & venditiones ſunt cum periculo, & commodo mariti. l. ex pecunia dotali. C. de iure dot.

55 Cum ager ęſtimatur, & in dotem datur, quid datur in dotem; ager, an æſtimatio?

℟. Ager, tamen tempore reſtitutionis, ſi deterioretur culpa viri, debet reſtitui iuxta æſtimationem. l. ſi inter virū C. eo. tit. de iure dot.

56 Mater poteſt ne dare dotem filiæ ſuæ de ſubſtantia aliorum filiorum?

℟. Non, quia hæc bona ſunt aliena, & de alienis quis dotare non poteſt. l. ſi à matre veſtra. C. eodem titu. de iure dotium.

57 Donatio propter nuptias excedens legitimam quantitatem, indiget ne inſinuatione?

℟. Affirmatiuè, quia inſinuatio reſpicit vtilitatem dantis, ne liberalitate fiat deterioris conditionis, non vero recipientis. l. cum quidam. C. eod. tit. de iure dotium.

58 Si pater vſurarius dederit dotē filiæ ſuæ, poteſt ne dos repeti à creditoribus ipſius vſurarij?

℟. Diſtinguendum, ſi dos data ſit in pecunia numerata, non poteſt repeti; ratio eſt, quia pecunia non habet ſignum, ſi vero detur fundus extortus ex vſuris, poteſt repeti, quia cognoſcitur, vt res vſuraria, & aliena. Angel. in l. lutius, ff. quibus modis pignus, vel hypoth.

59 Si maritus mittatur in exilium, mulier poterit ne repetere dotem à marito?

℟. Poterit; quia, qui exulat, æquiparatur mortuo. Abb. in c. ex literis, de pignorib. nu. 6.

60 Frater clericus tenetur ne dotare ſororē pauperem?

℟. Tenetur, & ſi non habeat aliunde, de decimis ſui beneficij. Ab. in c. peruenit. n. 1. de arbitris. & c. 1. de cohabi. cler. & mulier.

61 Quo caſu perdit dotem mulier?

℟. Si

℟. Si ſit adultera,& propter adulteriũ à viro ſeparatur. c. plerumque, de donat. inter vir.& vxor.

62 Si maritus propria auctoritate expellat mulierem lucratur ne dotem?
℟. Si adulterium eſt publicũ, propria auctoritate expulſa muliere lucratur; ſi vero non ſit publicum, lucratur poſt ſententiam Iudicis. Abb. in c. plerumque, n. 4. eo. tit.

63 Maritus poteſt ne repellere vxorẽ, ſi dos promiſſa non ſoluatur illi?
℟. Affirmatiuè; quia in hoc caſu ſit iniuria,& fraus marito, dando illi vxorẽ,& nõ dotem de qua viuat, quia nõ ſoluta dote non tenetᷓ maritus ad onera matrimonij, cum dos inſtituta fuerit ad ea ſupportanda. Abb. in c. per veſtras. n. 4. 5. & 6. eod. tit. de don. inter virum,& vxorem.

64 Repetitio dotis ad quẽ iudicẽ pertinet?
℟. Incidenter ad Iudicẽ Eccleſiaſticũ.

65 Delegatus in cauſa matrimoniali, ſi pronuntiet diuortium, poteſt ne pronuntiare ſuper reſtitutione dotis?
℟. Affirmatiuê, quia hæc ſunt annexa, & vnum ſequitur ex alio. c. de prudentia veſtra. de donationib. inter virum, & vxorem.

66 Si delegatus in cauſa matrimoniali det ſententiam ſuper matrimonio, eſt ne functus officio ſuo?
℟. Non; donec pronunciet ſuper dote; quia licet commiſſio de dote nihil loquatur, intelligitur tanquam, quid acceſſorium ad matrimonium. Ab. in c. de prudentia, eo. tit. n. 4. de don. inter virum,& vxor.

CAPVT XIV.

DE FIDEIVSSORIBVS.

1 QVIS eſt fideiuſſor?
℟. Ille, qui alienam obligationem ſuam propriam facit, & pro alio promittit ſe ſoluturum, & ex iſta promiſſione efficitur debitor, ſicut pars principalis. inſtit. de fideiuſſoribus. in principio. & l. 1. & 2. ff. eodem titu. & Azon. in ſumma titu. de fideiuſſorib.

2 Quotuplex eſt fideiuſſor?
℟. Duplex; in re aliena, vt ſupra eſt definitum, & in re propria, vt cum quis fideiubet ſuo procuratori ſe ſoluturũ, iudicatur à Iudice, & quod damnum non patietur. vt l. ſi defunctus, ff. de procurator.

3 Fideiuſſio fit ne verbo, vel ſcripto?
℟. Vtroque modo; & verbo quis promittit, & ſcripto ſe ſoluere pro altero coram teſtibus, qui faciant fidẽ. Azo. in ſum. tit. de fideiuſſoribus n. 5.

4 Quibus prohibitum eſt fideiubere?
℟. Clericis: ratio eſt ne ſummittant ſe in poteſtate alterius,& minoribus, & omnibus, qui ſunt in alieno dominio. c. 1. eod. tit. noſtro.

5 Clericus poteſt fideiubere pro laico paupere de iudicio tertij?
℟. Non; quia Iudex ſecularis eſt incapax cognoſcendi de clerico. Ab. in c. 1. de fideiuſſoribus. n. 3.

6 Quod periculum currit ille, qui fideiubet per alios?
℟. Salamon in prouerb. c. 6. dicit fili ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum animam tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus ꝓprijs ſermonibus, fac ergo, quod dico fili mi,& temetipſum libera, qa incidiſti in manus proximi tui diſcurre,

fe-

feſtina,ſuſcita amicum tuũ,ne dederis ſomnũ oculis tuis,nec dormitent palpebræ tuæ, eruere quaſi damula de manu,& quaſi auis de manu aucupis.

7 Si monaſterium expendat pecunias mutuatas ſuo religioſo in pompas,vel res ſuperfluas,tenetur ne monaſteriũ,vel Abbas ſucceſſor ad ſoluendum?

℞. Affirmatiuè,quia, quod bene,vel male,vel ſuperfluè expendatur non eſt in culpa illius,qui dedit pecunias,nec illius,qui accepit mutuo,ſed Abbatis, qui fecit expenſas. Ab.in c.quod quibuſdam,de fideiuſſ.n.9.

8 Clericus poteſt ne fideiubere pro alio clerico?

℞. Poteſt,cum ſint ambo eiuſdem iuriſdictionis, & fideiubere ſit bonum, quia eſt alium adiuuare. Ab.in c.peruenit,de fideiuſſ.n.1.

9 Quo caſu poteſt clericus fideiubere pro paupere?

℞. In caſu charitatis.Abb.cap.1.nu.3. eod.titu.

10 Si quis ſe obligat dare fideiuſſorem, liberatur ne ab obligatione dando clericum?

℞. Non;quia obligatio talis intelligit de perſona habili.

11 Si clericus fideiubeat, debet ne ſatisfacere de reditibus ſui beneficij, vel patrimonij?

℞. Primum de patrimonio, & ſi non habeat, de redditibus beneficij ſui, ſed non poteſt poſt mortem relinquere beneficium obligatũ creditoribus. Ab.c.1.eo.tit. n.2.

12 Si religioſus fideiubeat,tenetur ne ad ſolutionem,vel recipiat mutuo?

℞. Non,niſi fideiuſſio conuerſa ſit in vtilitatem Eccleſiæ,vel cõuentus, vel ſi talis religioſus habeat ſpeciale mandatum ad recipiendum mutuũ à mercatoribus;& tunc monaſterium tenetur c.quod quibuſdam,eo.tit.

13 Quis tenetur probare talem pecuniã cõuerſam eſſe in vtilitatem Eccleſiarum, vel monaſterij?

℞. Ille,qui petit mutuum,vel religioſus,qui accepit,& non monaſterium, neq; Eccleſia.Ab.in c.quod quibuſdã, de fideiuſſor.n.4.

14 Abbas, qui ſuccedit in monaſterio, vel quælibet alia dignitas tenet̃ ne ad debita ſui prædeceſſoris?

℞. Non; niſi probentur contracta, & expenſæ in vtilitatem Eccleſiæ. Ab.in c. quod quibuſdam,eo.tit.nu.7.

15 Si quis fideiubeat pro clerico,ad quid tenetur clericus?

℞. Ad ſeruandum illum, vt non ſit læſus etiam cum bonis ſui beneficij c.peruenit,eod.tit.

16 Fideiuſſor ſi ſoluat pro principali,contra quem habet actionem?

℞. Contra principalem, pro quo ſoluit debitum, & habet iuſtiſſimã actionem in via executiua, tam pro principali,quàm pro expenſis. Ab.in c.peruenit,n.2.eo.tit.

17 Si ſint plures fideiuſſores pro vno debito in ſolidum,& vnus ſoluat,ille contra quos habet actionem?

℞. Contra principalem debitorem, & contra ſuos ſocios,qui omnes debent ſoluere partem ſuam ratam pro quantitate facta diuiſione inter eos, & eſt in poteſtate illius,qui ſoluit, petere à principali debitore,vel ab alijs ſuis ſocijs,vel ab vno ſocio;ratio eſt,quia ille, qui ſoluit ſuccedit in ius creditoris, & ſicut creditor poteſt petere ab vno, & ab omnibus, ſic ille,qui ſoluit pro alijs,quia in ſuam vtilitatem ceduntur actiones à creditore. Ab.in c. peruenit, n.5.eod.tit.

Fide-

Digitized by Google

18 Fideiuſſor cogitur ne ſoluere non facta diſcuſſione cum principali, pro quo fideiuſſit?

℞. Non; niſi fortè ſcriptura renunciauit beneficium authen. præſente. C. de fideiuſſoribus. Abb. in c. peruenit, eod. tit. num. 6.

19 Fideiuſſor quando poteſt petere à principali, vt liberet illum à fideiuſſione?

℞. Primo finito tempore ſolutionis, & ſolutione facta, vel non facta. Secũdo ſi moleſtetur à creditore ipſe fideiuſſor ante ſolutionem, poteſt petere à principali debitore, vt ipſum liberet. Tertio ſi debitor bona diſſipare incipiat. Quarto poſt ſolutionem ab ipſo factam recuperata ceſſione actionum; & in his caſibus Iudex debet omni remedio compellere principalem, vt liberet fideiuſſorem à moleſtijs. c. fi. eo. tit. de fideiuſſ.

20 Si principalis debitor obtineat prorogationem à ſuo creditore, poteſt ne in iſta prorogatione fideiuſſor petere à principali debitore, vt eum liberet à fideiuſſione?

℞. Poterit; quia ipſe fideiuſſit ad certũ tempus, quo tranſacto licitè petere poteſt, vt liberetur à periculo, & in illo tempore poteſt principalis fieri deterioris conditionis, quod ſi accedat periculum eſt pro creditore, qui in dilatione data ſe preiudicauit. Ab. in c. cõſtitutus. n. 11. de fideiuſ.

21 Creditor cum recuperat ſuum debitum à fideiuſſore, tenetur ne cedere actiones tali fideiuſſori?

℞. Tenetur, & Iudex debet eum cõpellere. Abb. in c. peruenit. eod. titu. num. vlt.

22 Si creditor non petat debitum finito tẽpore ſcripturæ, vel ſi debitor differat ſolutionem, fideiuſſor liberatur ne finito tempore cõſtituto ad ſolutionẽ?

℞. Si fideiuſſio fuit generaliter facta, fideiuſſor non liberatur à ſolutione finito tempore conſtituto in ſcriptura; ratio eſt, nam tempus ſolutionis interpellat pro creditore, & ſic ex eo quod creditor facit beneficium debitori expectando, vel tacendo non debet fieri peioris conditionis; ſed ſi forſan fideiuſſor caute in ſcriptura ſtipulauit, quod tale debitum debeat peti tali tẽpore, quo tranſacto ipſe liberetur ab obligatione, tunc talis conditio ſeruanda eſt; ratio eſt, quia nemo tenetur vltra id quod promiſit. Ab. c. fi. de fideiuſſorib. n. 1.

CAPVT XV.

DE SOLVTIONIBVS.

1 QVID eſt ſolutio?

℞. Rei, quæ debetur redditio, & obligationis liberatio. Goffr. in ſum. tit de ſolution.

2 Quibus modis fit ſolutio?

℞. Quinque modis. Primo per innouationem. Secũdo per delegationem, ſeu ceſſionem. Tertio per acceptilationem. Quarto per compenſationem. Quinto per realem ſolutionem. tenet Goffred. in ſumma titu. de ſolutionibus.

3 Quæ eſt ſolutio per innouationem?

℞. Quando aliquis debet Petro viginti ſoluendos in die Sancti Ioannis, & ex conſenſu vtriuſq; partis iſta ſcriptura innouatur, quod debitor ſoluat triginta in anno ſequenti, tunc iſta inno-

nouatio ſcripturę facit ſolutionem viginti argenteos, & irritat illam ſcripturam. Goffred. vbi ſup.

4 Quæ eſt ſolutio per compenſationem?

℞. Quando tu dediſti mihi decem argẽteos, & ego dedi tibi enſem, & vnũ debitum computatur cum alio, quia æſtimatur enſis in decem argenteos, tunc dicit̃ ſolutio per compẽſationẽ. Goffred. vbi ſup.

5 Si res diuerſi generis poteſt compenſare vnum debitum cum alio?

℞. Benè poteſt, veluti ſi dediſti mihi decem medios tritici, ego dedi tibi decem menſuras olei, iſta duo debita bene inter ſe compenſantur licet ſint diuerſi generis, imò quando ſunt eiuſdem generis propriè non dicitur compenſatio, ſed ſolutio, vt ſi dediſti mihi decem menſuras olei, ego dedi tibi ſex mẽſuras olei, reſto tibi debitor in quatuor menſuras, quia ſolui ſex?

6 Si aliquis accõmodauit alicui pecunias, & ille fodit vineam alterius, vel fecit ei veſtem poterit ne cõpẽſari labor perſonalis cum pecunijs accommodatis?

℞. Etiam ſi nullum pactum interueniat inter ipſos, bene poteſt compenſari labor perſonalis cum pecunijs accommodatis; ratio eſt, quia labor perſonalis pretio eſt æſtimabilis.

7 Iudex quid debet facere, vt faciat cõpenſationem vnius rei cum altera re, ſi ſint diuerſi generis?

℞. Vocare peritos illius artis, & facta taxatione deducere rem, & pretium pecuniarium, & ſic facere compenſationem inter partes, & hæc electio peritorum debet fieri partibus conſentientibus, & ſi non conſenſerint, eſt facienda electio peritorum ex officio liberali Iudicis.

8 Quæ eſt ſolutio per delegationẽ, ſeu ceſſionem debiti?

℞. Quando Petrus, debet Ioanni decem aureos, & Ioannes cędit hoc debitum Titio, tunc Petrus ſoluit Ioanni per illam ceſſionem, & Ioannes amplius non poteſt petere illum debitũ, ſed reſtat debitor Titio, cui tenet̃ ſuo tempore ſoluere. Goffr. vbi ſup.

9 Quæ eſt acceptilatio, & quomodo quis ſoluit per acceptilationem?

℞. Acceptilatio eſt ſolemnium verborum liberatio, & ſolutio per acceptilationem fit quando Petrus debet Titio decem aureos, & Titius dicit corã teſtibus acceptum, & ratum habeo, vt non ſoluas mihi illos decem aureos, tunc dicit̃ in iure ſolutio per acceptilationem, ſed Petrus tenetur probare legitimis teſtibus, vel ſcripturis talem acceptilationem. l. 1. C. de acceptilationibus, & glo. ibi cum l. ſequenti.

10 Quę eſt realis ſolutio, & quomodo fit?

℞. Realis ſolutio eſt ſoluere realiter, & cum effectu, & coram teſtibus, & certę parti illam pecuniam, vel illud triticum, quod realiter debet̃, & præſente tabellione, qui det fidem dictæ ſolutioni. tenet Goffr. vbi ſup.

11 Quotuplex eſt obligatio?

℞. Duplex alia ciuilis; alia naturalis, ſeu gratuita. tenet Goffred. vbi ſup.

12 Solutione illius, quod debetur, à qua obligatione quis liberatur?

℞. Si ſit homo nobilis ſolum liberat̃ ab obligatione ciuili; non verò à naturali, vel gratuita, quia ſemper reſtat debitor illius beneficij, cum grato noua beneficia debeantur; ſi vero ſit homo infamis ſolutione eius, quod debetur, liberatur ab obligatione ciuili, & gratuita. tenet Goffred. in ſum. tit. de ſolution.

13 Obligatio quibus modis contrahitur, & quo-

quotuplex eſt?

℞. Tribus modis ſcriptura, verbis, & re, & eſt duplex, vel corporalis, vel realis. Goffr. vbi ſup.

14 Quomodo fit obligatio per ſcripturam?

℞. Quando quis ante tabellionem, vel notariū, & teſtes obligat ſe, & ſua bona, & ſuam perſonā ſoluere Titio decem aureos propter talem cauſam tali tempore, & hęc obligatio eſt ſolemnis. Goffr. vbi ſup.

15 Quomodo quis obligatur verbis?

℞. Quando Titius coram teſtibus obligat ſe ſoluturum Ioanni decē aureos abſque aliqua ſcriptura.

16 Quomodo quis obligatur re?

℞. Quādo ego do ſartori veſtē, & nullum facio pactum, vel porto operarios in vineam meam abſque vlla conuentione; tunc enim ex vno ſeruitio facto in vtilitatem meam ſum obligatus re, & teneor ſoluere. Goffr. vbi ſup.

17 Quæ differentia eſt inter has tres obligationes?

℞. Magna, quia obligatio per ſcripturam portat executionem paratam contra debitorem, abſque alia ſollemnitate; at vero obligatio verborum, vel re non portat executionem paratam, donec coram Iudice teſtes examinentur, & probetur talem eſſe obligatum, & tunc per ſententiam Iudicis tenetur quis ſoluere; ratio eſt, q̄a creditori aſſerenti, quod ſibi debentur decem non creditur ſine teſtibus; ſcripturæ vero dat̃ integra fides propter auctoritatē tabellionis. Goffr. vbi ſup.

18 Qui obligatur ſolum in bonis poteſt ne capi de perſona, & incarcerari?

℞. Non, niſi expreſsè ſit obligatus in perſona, & tunc debet incarcerari deficientibus bonis: ratio eſt, quia obligatio perſonæ ſemper eſt in ſubſidium cū homo ſit liber, & libertas ſit res fauorabilis. l. ob æs alienum, C. de obligationibus, & actionib.

19 Quam pœnam incurrit, qui incarcerat, & detinet hominem quando nō eſt obligatus de perſona, ſed ſolum de bonis?

℞. Perdit, & amittit debitum, & non habet actionem amplius petendi. Secundo tenet̃ ſoluere tali homini damnum, & intereſſe, & expenſas, quas fecit, & illud quod ipſe poterat lucrari, ſi eſſet liber; ratio eſt, quia libertas hominis magis æſtimat̃, quam bona hominis., & pretio emi non pōt. l. ob æs alienum. C. de obligationib. & action.

20 Debitor quando debet luere in corpore ſi non ſoluat in bonis?

℞. Quando vixit luxurioſè, & diſſipauit malitioſè bona ſua, ea intentione, vt non ſolueret creditoribus, tunc propter ingratitudinem, & malitiam debet luere in corpore illud, quod nō ſoluit in bonis. tenet Ab. in c. Oduardus n. 5. de ſolution.

21 Succeſſor in beneficio quando tenetur ſoluere pro anteceſſore?

℞. Quando debitum contractum fuit pro neceſſitate Eccleſię; ratio eſt, quia neceſſitas habet tractum ſucceſſiuum; tā aduerſus præſentem, quàm aduerſus ſuccedentem. c. 1. de ſolution.

22 Prælatus poteſt ne obligare Eccleſiā pro propria ſubſtentatione?

℞. Si Prælatus indigeat poterit obligare redditus Eccleſiæ ꝑ cōgrua ſui ſubſtētatione; ratio eſt, q̄a inter pręlatū, & Eccleſiā eſt vinculū, & pactū, ſicut inter ſponſum, & ſponſam, ſcilicet, quod prælatus tenetur regere, & defendere Eccleſiā, & pro ea mori ſi neceſſe fuerit, & Eccleſia tenetur eum alere, ſicut ſe ipſam. tenet Abb. in c. ſi quorundā, de ſolution. num. 2.

23 Quam pœnam incurrit Prælatus, qui obligat ſuam Eccleſiam pro alienis debitis, vel proprijs?

℞. Talis obligatio nulla eſt, & Eccleſia nõ tenetur ad ſolutionem, & Prælatus in pœnam, ſuſpenditur ab adminiſtratione temporali bonorum, quia punit in eo, in quo deliquit. c. ſi quorundam, de ſolutionibus.

24 Filius quando tenetur ſoluere debitum patris?

℞. Quando eſt obligatus ex cõtractu, vel quando eſt hæres patris in quantitate debiti. c. 1. de ſolutionib. in gloſ. verb. Filius.

25 Hæres, qui non fecit inuentarium, & acceptauit hæreditatem ſine beneficio inuentarij, ad quid tenetur?

℞. In foro exteriori ad omnia debita defuncti, in foro interiori non tenetur vltra uires hæreditarias. Abb. in c. 1. eo. tit. nu. 4.

26 Filius, qui non fecit inuentarium, tenetur ne ſatisfacere creditoribus de ſua legitima?

℞. Non, quia legitima illi debetur, etiã ſi inuentarium non fiat, etiam ſi pater moriatur ab inteſtato. Ab. vbi ſup. n. 5

27 Eccleſiæ hæres ſi non confecit inuentarium tenetur vltra vires hæreditarias ſoluere in foro exteriori?

℞. Nõ per particulare priuilegiũ. Ab. vbi ſup. nu. 6.

28 Clericus, qui non habet vnde ſoluat, dẽt ne excommunicari?

℞. Non, neque incarcerari, quia gaudet beneficio. c. Oduardus de ſolutionibus, licet teneatur facere iuramentum, quod ſoluet quando habuerit.

29 Si quis ſoluat pecuniam alicui per errorem exiſtimans ſe illi debere cum nihil debeat, cui incumbit onus probandi?

℞. Illi, qui ſoluit incumbit probare indebitè ſoluiſſe, vt reſtituatur illi pecunia. Abb. in c. ſi. de ſolut. n. 1.

30 Soluens ſcienter debitum, poteſt ne illud repetere?

℞. Non, quia videt illud donaſſe. Ab. vbi ſup. n. 15.

31 Clericus pauper tenet ne ſatisfacere creditoribus non reſeruata ſibi congrua ſubſtentatione?

℞. Non, immo prius debet illi dari cõgrua ſubſtentatio ſecũdum ſuam qualitatem, & de reliquis eſt creditoribus ſatisfaciẽdũ, & ſi nihil ſuper fuerit, nihil eſt dandũ creditoribus. Abb. Andr. & Anchar. in c. veniens de tranſact.

CAPVT XVI

DE DONATIONIBVS.

1 VNDE dicitur donatio?

℞. Dicitur quaſi gratis contractu datio. l. ſenatus. ff. de donationibus cauſa mortis. §. donatio.

2 Quid eſt donatio?

℞. Rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio. Azon. in ſum. tit. de donationibus. l. donari. ff. eodem titu.

3 In donationibus eſt ne ſeruãda æquitas, & vnde ſumitur?

℞. Affirmatiuè, & æquitas ſumitur ex quãtitate, & qualitate donãtis, & eius, cui donat, & ex ratione, propter quã donatur. c. Apoſtolicæ, de donat. in gl.

4 In donationibus, quæ interpretatio eſt facienda?

℞. Eſt

℞. Eſt regula generalis, quod in cõtractibus, plena; in teſtamentis, plenior, in beneficialibus, & donationibus pleniſſima. c. cum dilecti, de donat.

5 Quæ conditiones requiruntur in donatione?

℞. Primo, vt qui donat ſit capax ad donandum. Secundo, vt donet liberè, & nõ coactè. Tertio, vt donet rem ſuam. Quarto, vt inſinuet donationem, ſi excedat quantitatẽ à lege poſitã, &, vt ille, cui donatur, acceptet donationem. Azon. in ſum. eo. tit. de donat.

6 Si quis donet vni plures donationes paucas, & minimas, ſed ſimul cumulatæ faciant magnã quantitatem, requirit̃ ne in iſtis donationibus inſinuatio?

℞. Si omnes iunctæ excedant ſummã, quæ donari non poteſt ſine inſinuatione, requiritur inſinuatio, aliàs non valent, tanquam factæ in fraudem legis. Abb. in c. Apoſtolicæ, eod. tit. n. 5.

7 Donator poteſt ne vnam rem donatam vni, alteri donare?

℞. Non, quia prima donatio valet. l. poſſeſſionem, C. de reuoc. donat.

8 Si inſtrumenta ſint combuſta, valet ne donatio?

℞. Si per teſtes probari põt, valet; qa donatio eſt ampliſſimè interpretãda, & defendenda. l. ſi apud prouinciæ. C. de reuoc. donat.

9 Quot ſunt ſpecies donationis?

℞. Quindecim. Prima eſt donatio licita. Secunda illicita. Tertia ſimplex. Quarta pfecta, & pura. Quinta cõditionalis, & imperfecta. Sexta irreuocabilis. Septima reuocabilis ad voluntatẽ donantis. Octaua inter viuos. Nona cauſa mortis. Decima ſpõſalia. Vndecima propter nuptias. Duodecima inter virũ, & vxorẽ. Decimatertia inter parẽtes, filios, & cognatos. Decimaquarta ad ſuſcipiendos ordines. Decimaquinta cauſa gratitudinis. Azon. in ſum. iſto titu. & ff. eo. titu. de donat. per totum.

10 Quæ eſt donatio licita?

℞. Quando quis donat rem propriam l. donari. ff. eo. tit. de donat.

11 Quę eſt donatio illicita?

℞. Quãdo quis donat rem alienã, vel quãdo donat aliqd, quod non põt donare, qa non eſt ſui iuris, vt minor, ſeruus, vel monachus. Azo. in tit. de donat. nu. 4. & 5.

12 Quę eſt donatio ſimplex?

℞. Illa, quę nullã cauſam donãdi hẽt, & tamẽ donãs non vult ad ſe redire, qđ donat. l. 1. ff. eo. tit. & Azon. vbi ſup. n. 2

13 Quæ eſt donatio mera?

℞. Eſt, eadem cum ſimplici, ſi, quando inter viuos donatio fit. Azon. in ſum. eodem tit.

14 Quæ eſt donatio ex pura liberalitate?

℞. Quãdo nulla eſt cauſa donãdi anterior, nã ſi ſit aliqđ beneficiũ, vel cauſa, magis dicitur remuneratio, quã donatio. Azon. vbi ſup. in annotationib.

15 Quæ eſt donatio perpetua, & pura?

℞. Quædã ſpecies donationis ſimplicis quãdo purè, & perfectè, res ſtatim traditur. l. 1. ff. de donat.

16 Quæ eſt donatio imperfecta, & conditionalis?

℞. Eſt ſpecies ſimplicis donationis, ſed data cum aliqua cõditione, & modo, vel in aliquem diem, vt dono tibi domum meam ſi feceris hoc. l. 1. C. de donationibus, quæ fiunt ſub modo & conditione.

17 Quæ eſt donatio irreuocabilis?

℞. Illa, quę fit inter viuos cũ aliqua iuſta cauſa, & in ea exprimit̃, qđ ſit irreuocabilis. Azon. in ſum. tit. de donat.

18 Quæ eſt donatio reuocabilis?

℟. Donatio ſimplex procedens à ſola voluntate donantis, quæ ſine aliqua iuſta cauſa fit. DD. in l. prima. ff. eod. titu.

19 Quæ eſt donatio inter viuos?
℟. Quando ego volo alterum habere bona mea magis, quam ipſummet. l. 1. ff. eod. tit.

20 Quæ eſt donatio cauſa mortis?
℟. Timore mortis imminentis, vel futuræ alicuius rei prouidè, & liberaliter facta collatio. Hoſtienſis in ſum. tit. de donation. §. 1, & Azon. in ſum. eo. tit. nu. 3.

21 Quot ſunt ſpecies donationis cauſa mortis?
℟. Tres. Prima cum quis donat mortis futuræ metu, licet ſit ſanus. Secunda cum quis donat metu mortis ſtatim futuræ, quia non habet ſpem conualeſcentiæ. Tertia cum quis donat ideo quia vult magis habere talia bona donatarium, quam ſe ipſum. l ſenatus. ſ. mortis. l. 1. & 2. ff de donationib. cauſa mortis.

22 Quæ eſt donatio ſponſalitia?
℟. Illa, quæ à ſponſo ſponte fit, vel è contra. Azon. in ſum. C. de donat. ante nuptias. n. 1. l. ſi à ſponſo. C. eod. tit. de donat. ante nuptias.

23 Quis eſt promptior ad donandum ſponſus, vel ſponſa?
℟. Sponſus, quia fœmininum genus auariſſimum eſt ad donandum. l. ſed ſi ego. in fin. ff. ad Velleianum. in glo. in ver. donat.

24 Quæ eſt donatio propter nuptias?
℟. Illa, quam fecit ſponſus ſponſæ, vel alius, ſiue affinis, ſiue extraneus, & eſt fortiſſima in iure donatio; quia eſt ad ſubſtentationem oneris matrimonij. Azon. in ſumm. C. de donat. ante nuptias, num. 1.

25 Si quis donet propter nuptias, & poſtea matrimonium nõ ſequatur, valebit ne talis donatio?
℟. Non; quia ſicut dos aſſignata eſt nulla, non ſequuto matrimonio, ita donatio eſt nulla. l. final. C. de donationibus.

26 Si quis donat aliquid, vt Maria Petro nubat, & poſtea nubit Ioanni, talis donatio erit ne valida?
℟. Attendenda ſunt verba donationis; ſi abſolutè dicat, dono centum, vt Maria nubat, tũc non attenditur perſona: ſi dicat, vt nubat Petro, & nubit Ioanni, tunc nulla erit donatio, quia talis donatio reſtricta eſt ad talẽ perſonam. DD. in l. final. C. de donationibus.

27 Quæ eſt donatio inter virum, & vxorẽ?
℟. Illa, quæ fit conſtante matrimonio, quę pluribus rationibus ſecundum leges eſt prohibita. l. 1. C. de donat. inter virum, & vxor.

28 Quæ eſt donatio inter parentes, & liberos?
℟. Eſt ſimilis donationi inter virum, & vxorem, & ſic omnia, quæ dicũtur, & prohibentur in donationibus inter virum, & vxorem, ſunt prohibita inter parentes, & liberos. Azon. in ſum. C. de donationibus inter virũ, & vxorem. n. 4. & 27.

29 Quæ donationes valent inter patres, & filios?
℟. De alimentis, de aliquo vſufructu, de pecunijs, vt quis vadat in caſtra, vel ad vniuerſitates ſtudiorum cauſa, vel vt nubat, & ſubſtentet onera matrimonij, vel ad doctoratus gradum. l. prima, C. de inofficioſa donatione, & ibi. DD.

30 Quæ eſt donatio ad ſuſcipiẽdos ordines?
℟. Illa, quæ fit à patre, vel à parẽte, vel alio

alio, vt aliquis habeat patrimonium, & congruam ſubſtentationem ad ſuſcipiendos ordines, de qua ſatis dictum eſt, lib. 1. c. de patrimonio ad cuius titulum, quis ordinatur.

31 Quæ eſt donatio ob gratitudinem?

℞. Illa, quæ fit ad remuneranda aliqua beneficia, & hæc donatio magis dici poteſt remuneratio, vel ſolutio beneficij accepti, quam donatio. Azon. in ſum. tit. de donat. n. 1.

32 Prælatus poteſt ne donare fructus ſui beneficij?

℞. Partem ſuam poteſt liberè donare ſine licentia capituli, licet debeat aduertere in donatione, quod nõ ſit prodigus. Abb. in c. cæterum, nu. final. de donationib.

33 Prælatus, & Abbas poſſunt ne donare aliquid de rebus Eccleſiæ?

℞. Poſſunt, propter liberam adminiſtrationem, quam habent in rebus Eccleſiæ; Eccleſia enim non eſt miſera, & ſic poterit in moderata quantitate donare ſeruientibus Eccleſiæ. Abb. vbi ſupra, num. 2. in dicto cap. cæterum de donationib.

34 Quid debet conſiderari in donationibus factis ab Epiſcopo, vt poſſint eo mortuo reuocari, ſi ſint exceſſiuæ, & in dãnum Eccleſiæ?

℞. Quantitas rei donatæ, & conſuetudo loci arbitrio ſucceſſoris, quia maior, vel minor quantitas faciunt donationem licitam, vel illicitam. Abb. vbi ſupra. c. cæterum, de donationibus, num. 1.

35 Donatio facta à Prælato alicui amico, vel conſanguineo, vel famulo valet ne?

℞. Si ſit conſuetudo, quod poſſit donare, valet; tales enim non ſunt peioris conditionis. Abb. vbi ſup, n. 3.

36 In quo caſu Prælatus, & Abbas poſſunt donare aliquid ſine conſenſu capituli?

℞. In caſu, quo res ſit parui valoris; q̃a in re magni momenti (licet ſit conſuetudo) non poterit donare. Abb. vbi ſupra, num. 4.

37 Donatio facta à Prælato in damnum Eccleſiæ, vel ſine conſenſu capituli valet ne?

℞. Non, quia Prælatus eſt procurator ad meliorandam Eccleſiam, & non Dominus ad deteriorandam. c. fraternitatem, eo. tit. noſtro.

38 Quis poteſt reſtituere rẽ Eccleſię à prædeceſſore malè donatam?

℞. Succeſſor eſt Iudex competens, & poteſt propria auctoritate eam reuocare. Abb. in cap. fraternitatem, eodem titulo, num. 3.

CAPVT XVII.

DE REVOCATIONE DONATIONIS.

1 DONATIO perfecta poteſt ne reſcindi?

℞. Non. l. ſi donationem. C. de reuocan. donat.

2 Donatarius ex quibus cauſis poterit reuocare donationem?

℞. Ex pluribus. Prima ob ingratitudinem. Secunda, ſi donatarius injecit manus in ſuum donantem. Tertia, ſi dixit illi atroces iniurias. Quarta ſi parauit illi periculum mortis. Quinta, ſi exceſſit modum in donando. l. fi. C. de donat. reuoc. c. propter eodem tit. de donationibus.

Cau-

niſi poſt mortem teſtatoris. Iſidor. lib. 1. æthimolog. c. 24.

3 In qua lingua poteſt quis teſtari?
℞. In quacumque l. hoc inter liberos. ſ. fi. C. de teſtam.

4 Filius, qui eſt in poteſtate patris pôt teſtari, cum licentia patris?
℞. Non, neque facere codicillum, etiã ſi habeat quinquaginta annos ætatis, poterit tamen de licentia expreſſa patris facere donationem cauſa mortis. l. filiusfamilias. ff. de donat. §. patri. l. qui in poteſtate. ff. de teſtamentis.

5 Filius familias, de quibus bonis poteſt teſtari ſine licentia patris?
℞. De bonis caſtrenſibus, vel quaſi caſtrenſibus. l. Macedoniani, C. ad Macedonianum, quia talia bona acquiſita ſunt pro prio ſanguine in bello.

6 Impubes non habens patrem, nec matrem cum licentia tutoris poterit ne teſtari?
℞. Non propter defectum iudicij, & diſcretionis, quia vltima voluntas nõ debet dependere ex alieno arbitrio, & tutor datur, vt conſulat pupillo viuenti, & nõ morienti, quia præſumitur, qđ impubes non habet vllam voluntatem propter defectum iudicij. l. ſi Mater. C. qui teſtamenta facere poſſunt. inſtitu. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum. §. præterea.

7 In qua ætate pôt quis facere teſtamẽtum, ſi non habeat patrem, ſed matrem?
℞. Si ſit vir, in ętate quatuordecim annorum completorum, ſi vero ſit fœmina, in ętãte duodecim annorum, licet vltimus dies anni inceptus, habetur, vt completus, quia eſt fauorabilis. l. qua ætate. ff. de teſtam. l. ſi frater. C. eodem titulo.

8 Pater, vel mater poſſunt grauare filium in ſua legitima in ſuo teſtamento?
℞. Non, neq; auus, quia filij iure naturæ habent actionem in talibus bonis. c. Raynutius, de teſtam.

9 Teſtator poterit imponere pœnam hæredi?
℞. Poterit, & exequenda eſt ſemper. c. Raynaldus. eo. tit. de teſtamentis.

10 Teſtamentum factum inter viuos, poteſt ne reuocari per ſecundum teſtamentum?
℞. Poteſt, ſi ſecundum ſit ſolemne, & in eo teſtator dicat ſe velle reuocare primum coram ſeptem teſtibus. l. hoc inter liberos. C. de teſtamentis.

11 In quo caſu teſtamentum ſecundum imperfectum annullat, & tollit primum teſtamentum perfectum?
℞. Quando concurrunt tria; ſcilicet, quod in primo fuerunt extranei inſtituti, & in ſecundo fuerunt inſtituti venientes ab inteſtato; & quando in ſecundo fuerunt quinque teſtes, & tamen nõ valet teſtamentum, ſed vt voluntas ab inteſtato. l. hoc inter liberos ſ. ſi quis. C. de teſtam.

12 Ambiguitas verborum, vel tranſpoſitio ordinis, vitiat ne teſtamentum?
℞. Non. l. ambiguitates. C. de teſtam.

13 Teſtamentum ſecũdum tollit ne primũ, ſi de eo nulla ſit mentio?
℞. Affirmatiuè, niſi in primo cautũ ſit, qđ non poſſit reuocari, niſi de eo non fiat mentio, vel tale ſignum. Paulus de Caſtro. l. ſancimus. C. de teſtamentis.

CA-

CAPVT XIX.

DE GENERIBVS TESTAMENTORVM.

1 QVOT ſunt genera teſtamentorum, & quomodo nominãtur in iure?

℞. Quatuordecim. Primo teſtamentũ in pace. Secundo teſtamẽtum procintum. Tertio per æs, & libram. Quarto de iure ciuili. Quinto de iure prętorio. Sexto holographum. Septimo nuncupatiuum. Octauo ſcriptum. Nono non ſcriptum. Decimo militis. Vndecimo per ſigna. Duodecimo irritum. Decimotertio ſubreptitium. Decimoquarto inofficioſum. Goffredus in titu. de teſtamentis.

2 Quod eſt teſtamentum in pace?

℞. Appellabat antiquitus calatis comitijs à nomine græco calos, ideſt bonus, & comicus, pax calatis comitijs, quia fiebat in pace. inſtitut. de teſtament. §. 1.

3 Quod eſt teſtamentum procintum?

℞. Teſtamenrum bellicum, quod fiebat tempore præliorum in procintu. inſtitut. de teſtamen. §. ſed vt nihil antiquitatis.

4 Quod eſt teſtamentum per æs, & libram?

℞. Quod fiebat per quandam imaginariam venditionem, & requirebantur quinque teſtes, & præſentia æſtimatoris bonorum. inſtitut. de teſtam. §. ſed illa.

5 Quod eſt teſtamentum de iure ciuili?

℞. Ad exprimendas morientiũ voluntates, & in eo requiruntur ſeptem teſtes. inſtit. de teſtam. §. fi.

6 Quod eſt teſtamentum de iure prætorio?

℞. Quod prætor inſtituit, & in eo requiruntur ſeptẽ teſtes, & ſigilla teſtiũ. inſtit. vbi ſup. §. fin.

7 Quod eſt holographum?

℞. Teſtamentum, quod totum ſcriptũ eſt manu teſtatoris. Iſidor. lib. 5. æthimolog. c. 24.

8 Quod eſt teſtamentum nuncupatiuum?

℞. Quod conſiſtit in ſola nominatione teſtatoris, & non in ſolẽnitate ſcripturæ, & in eo requiruntur ſeptem teſtes, & nominatio hæredis inſtitut. de teſtamen. §. final. l. hoc inter liberos. §. per nuncupationem. C. eod. tit. de teſtamentis.

9 In teſtamento nuncupatiuo eſt ne neceſſe, vt teſtator dicat teſtibus ob quam cauſam ſunt vocati?

℞. Nõ, ſed ſufficit quod coram eis declaret ſuam voluntatẽ, bene tamen eſt neceſſariũ in teſtamento cęci, vbi maior cautela requiritur. Paulus de Caſtro l. in teſtamentis. C. eodem titu. de teſtamentis.

10 Quod eſt teſtamentum non ſcriptum?

℞. Quod in voce fit coram tabellione, & teſtibus, & eſt quaſi nũcupatiuum. l. hac conſultiſſima. C. eodem. §. non ſcriptum.

11 Quod eſt teſtamentum ſcriptum, & quotuplex?

℞. Quando quis exprimit in ſcriptis ſuam voluntatem, vel alienã, & ſi fuerit aliena debet ſe ipſum ſubſcribere, & eſt duplex, apertum, & clauſum, in clauſo requiruntur ſeptem teſtes, qui ſimul vna die, & hora ſe ſcribant, cum tabellione, & quod teſtator coram illis dicat ſic eſſe vltimam voluntatem, & vltimum teſtamentum. l. hac cõſultiſſima. C. eo. tit.

12 Quod eſt teſtamentum per ſigna?

℞. Quod

℞. Quod fit ſigno intelligibili coram tabellione, & teſtibus, qui certificent illũ velle talem inſtituere hæredẽ, vt contingit in muto, vel in eo, qui grauitate infirmitatis loquelã perdit. l. hac conſultiſſima. C. eod. titu. & Azon. in ſum. C. qui teſta. facere poſſunt n. 7. 8.

13 Quod eſt teſtamentum militis?

℞. Quod fit à milite tempore belli, vel dum eſt in caſtris, vel dum eſt in domo dummodo fiat tempore, quo ipſe militat dicitur teſtamẽtum militis quod eſt priuilegiatum. l. milites. la ſecunda C. de militari teſtamento.

14 Si quis ſcribat ſuum teſtamentum manu propria, vel aliena, & præſentet illud ante tabellionem, & dicat illã eſſe ſuã vltimam voluntatem, quam fidem faciet tale teſtamentum?

℞. Integram in fauorem teſtantium, & vltimarum voluntatũ, quia in ijs ſcripturis nõ requiritur aliud pro ſubſtãtia niſi libera teſtatoris voluntas. Ab. in c. ſi inſtrumenta. de fid. inſtr. n. 10.

15 Si quis coram tabellione dicat, quod ea omnia, quæ inuenta fuerũt in tali memoriali ſcripta manu propria, vel aliena valeant hęc ſcriptura, poſt mortem illius quam fidem faciet?

℞. In iſto caſu tabellio debet propria manu ſignare tale memoriale, numerare folia, & rubricare, & ea omnia, quæ fuerunt ſcripta poſt mortem talis perſonæ habebunt fidẽ ſicut ipſum teſtamentum. Abb. c. ſi inſtrumenta. eod. n. 10. de fide inſtrumentorum.

16 Si quis coram teſtibus dicat ſuã voluntatem eſſe Petrum inſtituere hæredem; vel facere tale legatum, & moriatur ſine teſtamento ſcripto, quid agendũ?

℞. Tunc illi teſtes ante Iudicẽ debent deponere vltimam volũtatẽ illius defuncti, & iſtæ depoſitiones ſupplebũt vicẽ teſtamenti; ſed ſi ante depoſitionẽ iſti teſtes moriañt, hoc genus teſtamenti corruit, quia per auditum non probatur in hoc caſu vltima voluntas illius qui deceſſerit ſine teſtamento. Abb. in c. vlt. eod. tit. n. 10. de fide inſti.

17 Quod eſt teſtamentum irritum?

℞. Quando ex defectu perſonæ, vel ex defectu ſolemnitatis non valet, & irritatũ, vt ſi teſtator ſit capite diminutus, vt captiuus, vel ſi fiat contra leges. Iſidor. lib. 5 æthimolog. c. 24.

18 Quod eſt teſtamentum ſurreptitium?

℞. Quod in fraudem hæredum, liberorum, vel legatorum occultatur, & non palàm prolatum eſt. Iſidor. vbi ſup.

19 Quod eſt teſtamentum in officioſum?

℞. Quando quis ſine officio naturalis pietatis relictis filijs, inſtituit hæredes extraneos. Iſidor. vbi ſup.

20 Teſtamentum factum coram parocho, & duobus teſtibus tenet?

℞. Tenet de iure can. ſecus de iure ciuil. c. cum eſſes, de teſtam.

CAPVT XX

DE SOLEMNITATIBVS TESTAMENTORVM.

1 QVÆ differentia eſt inter publicare, & aperire teſtamentum?

℞. Aperitio teſtamẽti debet fieri ſecũdũ forũ, vbi ſit apertio, & teſtes vocari debent, vt ſint corã Iudice, ſi haberi poſsũt, ſi autẽ nõ poſſunt, totidẽ vocenẽ viri honeſtę famæ, corã q̃bus aperiatẽ. vt in l. 2. C. quemadmodũ

teſtamenta aperiantur; cum vero teſtamenta publicanẽ, omnes teſtes debẽt citari,& partes, quarum intereſt, & dicta eorum debent redigi in publica inſtrumenta cum auctoritate Iudicis,& tunc publicatur teſtamẽtũ. Bar. in l. publicati, de teſtam. n. 1.

2 Intra quot menſes teſtamentum clauſum inſinuari debet à Iudice?

℞. Intra quatuor menſes, & teſtator non poteſt tollere hoc ſtatutum, cum poſitum ſit ad tollendas falſitates.

3 In teſtamento in ſcriptis clauſo, quæ ſolemnitates requiruntur?

℞. Vt ſint ſimul eodem die,& tempore ſeptẽ teſtes,& coram ipſis, & tabellione, dicat teſtator illam eſſe vltimam ſuã volũtatem, & q͠d oẽs teſtes ſe ſubſcribant ſimul,& tabellio, & teſtator. l. hac conſultiſſima. C. de teſtam.

4 Si teſtamentum fiat in ſcriptis cum omnibus ſolemnitatibus, & poſtea reuocetur per ſecundum teſtamentum, quod non fuit factum in ſcriptis,& in eo fuit Princeps inſtitutus hæres, valeret ne talis reuocatio?

℞. Non, quia teſtamentum magis ſolẽne non reuocatur per minus ſolemne. l. nolumus. C. de teſtam.

5 Teſtamentum imperfectum clauſum, vel apertum ratione ſolemnitatis, inter quas perſonas valet?

℞. Solũm inter liberos, quibus ſolis à iure hoc datur priuilegiũ, & inter eos ſufficiunt duo teſtes. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſtam.

6 Teſtamentum, coram quo iudice debet aperiri, exequi,& inſinuari?

℞. De iure ciuili coram Iudice ſæculari. l. hac conſultiſſima. C. de teſtam.

7 In quibus caſibus poteſt Iudex eccleſiaſticus intromittere ſe in executione teſtamenti?

℞. Cum in teſtamento agitur de peccato purgando, vt ſi erat vſurarius. c. quamquam de vſuris. lib. 6. vel cũ agitur, quod inſtitutus hæres erat filius inceſtuoſus,& in legatis pijs,& in miſſis dicendis.

8 Cauſa teſtamenti ad quem pertinet?

℞. In legatis Eccleſiæ, vel pijs cauſis, ad Eccleſiaſticum, qui ſecundum canones,& non leges debet iudicare; in alijs vero ad ſæcularem. c. relatum, il primo, eod. tit. de teſtamen. & ibi glo.

9 Si teſtator expreſsẽ dicat, quod non vult quod Epiſcopus habeat aliquam iuriſdictionem in executione ſui teſtamenti, quid agendum?

℞. Talis diſpoſitio nulla erit, quia eſt contra ius, & nihilominus Epiſcopus poterit executores ad pia legata compellere. c. raynutius, de teſtam.

10 Si teſtator fecit teſtamentum clauſum,& poſtea rumpat ſigilla, vel filum, quo clauſum eſt, valebit ne tale teſtamentum?

℞. Non, quia tota fides teſtamenti pẽdet ex ſigillo. Paul de Caſtr. l. noſtram prouiſionem. C. de teſtam.

11 Quando ius canonicum contradicit iuri legali, cui ſtandum eſt?

℞. Iuri canonico. c. cum eſſes, eo. tit. de teſtamentis,& ibi gloſ.

12 Generalis conſuetudo, quam vim habet, in teſtamentis?

℞. Legis. c. cum eſſes, de teſtam. iuncta gloſſa.

CA-

CAPVT XXI.
DE TESTIBVS IN TESTAMENTO NECESSARIIS.

1 QVOT teſtes requirunt in teſtamento de iure ciuili?
℞. Septem. l. hac conſultiſſima. C. de teſtamen. & Inſti. de teſtam. ordinandis, §. fi.

2 Si deficiat vnus ex ſeptem teſtibus quid agendum?
℞. Notarius poteſt ſe mittere tanquam teſtem. Bart. in l. hac conſultiſſima. C. de teſtam.

3 Si omnes teſtes neſciant ſcribere, nec facilè reperiant, qui ſciãt, quid agendũ?
℞. Ille, q̃ ſcit ſcribere, ſcribat pro alijs. l. & ab antiquis. C. de teſtam.

4 Si quis moriatur in agro, & non reperiantur ſeptem teſtes, ſed ſolum quinque, valebit ne teſtamentum?
℞. Credo quod valebit, quia hoc priuilegiũ datum eſt ruſticis dum in villis moriuntur, & ſimiliter debet dari alijs hominibus, qui moriunt in agris, vel tempore neceſſitatis, vel tempore peſtis cum eadem ſit ratio. l. fi. C. de teſtam. & Paulus. de Caſtro ibi.

5 Teſtis excommunicatus valet ne in teſtamento?
℞. Si tempore, quo miſſus fuit in teſtamento reputabatur excommunicatus, non valet. Bart. l. 1. C. de teſtam. nec ſeruus, nec infamis. §. teſtes autẽ. Inſti. de teſtam.

6 Teſtes debent eſſe in conſpectu teſtatoris, vel ſufficit, vt ſit aliqua cortina in medio, & quod audiant teſtamentũ, licet teſtator eos non videat?
℞. Debent eſſe in cõſpectu teſtatoris, ita quod teſtator eos poſſit videre, niſi ſit aliqua conſuetudo Prouinciæ, vel ciuitatis, tunc enim eſt obſeruanda. Bartol. in l. ſi non ſpeciale, C. de teſtamen.

7 Teſtamentum factum corã Principe, vel coram Iudice ordinario, quo numero teſtium poteſt approbari?
℞. Duorum teſtium, quia anctoritas Principis, vel Iudicis ſupplet alias ſolẽnitates. l. oĩum. C. de teſta. militis.

8 In teſtamento clauſo teſtes, quam ætatẽ debent habere?
℞. Debent eſſe maiores quatuordecim anni & ciues illius ciuitatis. l. hac cõſultiſſima. C. de teſtam.

9 In teſtamento militis quot teſtes requiruntur?
℞. Si miles ſit in ingreſſu prælij, nullus teſtis, nulla ſolemnitas requiritur; ſi ſit in caſtris, ad minus requiruntur duo teſtes; ſi ſit domi, omnes requiruntur ſolemnitates, vt in alio homine. l. milites. C. de teſtam.

10 Quot teſtes requiruntur in teſtamento nuncupatiuo?
℞. Septem, & nominatio heredis. inſt. de teſtam. §. fin.

11 Quod eſt teſtamentum nuncupatiuum?
℞. Quod cõſiſtit ĩ ſola nominatione, & nuncupatione teſtatoris, & nõ in alia ſolẽnitate ſcripturę. inſt. de teſta. §. fi.

12 De iure canonico quot teſtes requirunt in teſtamento relicto ad pias cauſas?
℞. Duo teſtes. c. relatum. il 1. de teſtam.

13 Legatarij, & fideicommiſſarij, & horum coniuncti, & q̃ ſunt in eorum poteſtate, poſſunt ne eſſe teſtes in teſtamẽto, in quo requiruntur teſtes executores?
℞. Poſſunt, quia nõ ſunt ſucceſſores à lege.

ſ. legatarij. inſtit. de teſtamentis.

14 Si ſeruus fuerit teſtis ĩ aliquo teſtamẽto exiſtimatus ab omnibus, vt libertus, vitiabit ne teſtamentum?

℞. Non; quia communis error ius facit. §. ſed cum. inſtit. eodem titu. de teſtamentis.

15 Teſtes deponentes in validitate teſtamẽti, vel reuocatione, coram quo debent examinari?

℞. Coram Iudice teſtatoris. l. hoc inter liberos. ſ. ſi quis autem. C. eo. tit.

16 Poſſunt ne relinqui legata dictatori, vel teſtibus teſtamenti?

℞. Poſſunt. l. dictantibus. C. eo. tit.

17 In teſtamento ad pias cauſas, vel inter liberos, quot teſtes requiruntur?

℞. Sufficiunt duo. c. relatum, il 1. de teſtamentis, & ibi DD.

18 Statutum quod fiat teſtamentum coram duobus, vel tribus teſtibus valebit ne?

℞. Non. l. & ab antiquis. C. de teſtam.

CAPVT XXII.

DE TABELLIONE, ET EXECVTORE TESTAMENTI.

1 SI deficiat notarius, & ſcriba, q̃d agendum in teſtamento?

℞. Ponantur octo teſtes, & vnus faciat officium ſcribæ, & erit validum teſtamentum. l. hac conſultiſſima. C. de teſtam.

2 Scribæ, vel tabellioni, qui ſcribit teſtamentum, poteſt relinqui legatum, vel inſtitui hæres?

℞. Non, immo haberent pœnam falſarij, licet qui ſcribit eſſet perſona particularis. l. 2. C. de his qui ſibi aſcribunt in teſtam. Iaſon l. dictantibus. C. de teſtamen.

3 Religioſus pốt eſſe executor teſtamẽti?

℞. Poteſt de licentia ſui ſuperioris. c. religioſus. de teſtam. in 6. ſed non poteſt inſtitui tutor. c. Cyprianus. 21. q. 3

4 Si plures executores relinquantur in teſtamento, vel longè abſint, vel repudiãt officium, & vnus remaneat, quid agendum?

℞. Ille ſolus ſupplere vices omniũ poteſt, niſi à teſtatore aliud cautum ſit. c. religioſus. de teſtam. in 6.

5 Monachus, vel clericus poſſunt in teſtamento inſtitui tutores?

℞. De iur. can. nõ. c. cyprianus. 21. q. 3.

6 Si teſtamentarius fuit impeditus, & intra annum non potuit exequi teſtamentum, ad quẽ deuoluitur poteſtas exequendi?

℞. Ad Epiſcopum, ne dilatetur impleri voluntas defuncti, & patiać eius anima in purgatorio. Abb. in c. quia. n. 3. de conceſſ. præbendæ.

CAPVT XXIII.

DE HIS QVI NON POSSVNT CONDERE TESTAMENTVM.

1 QVI nõ poſſunt de iure teſtari?

℞. Filius familias, niſi de bonis caſtrenſibus, vel quaſi caſtrẽſibus, furioſus, & mentecaptus, prodigus, mu-

mutus,& ſurdus,ſi ſciant ſcribere poſſunt ſcribere teſtamentum, qui dubitat,an ſit liber,vel ſeruus,pro crimine famoſo damnatus, vt pro crimine cōtra naturam,monachus,canonicus regularis, hæreticus, & qui commiſit crimen læſæ maieſtatis. Inſtituta quibus permiſſum facere teſtamentum.§. 1. & ſeqq.

2 Epiſcopus poteſt ne cōdere teſtamentū?

℞. De bonis acquiſitis ante conſecrationem poteſt; de acquiſitis vero poſt conſecrationem non poteſt. cap. 1. de teſtamen.

3 De quibus bonis poteſt filius familias teſtari?

℞. De peculio caſtrēſi,& quaſi caſtrēſi;ratio eſt,q̃a ſunt bona acquiſita ſuo labore, & non procedunt de ſubſtantia patris,nec de bonis eius. L.1.C.de caſtrenſi peculio lib. 12.

4 Quod eſt peculium caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, & quam poteſtatem habet pater in bonis filij familias in vita, & in morte?

℞. Dixi latè lib.10.c.4.de patria poteſtate n.14. 15.16.17.18.19. & 20. vbi poſui differentiam peculiorum, & in quibus bonis filius familias poſſit viuo patre condere teſtamentum.

5 Monialis, vel monachus poſſunt teſtari de re,quam habent communiter cum alijs?

℞. Monialis,vel monachus nō poſſunt teſtari, neque de re communi, neque de re propria;ratio eſt,quia in re communi ſolum habent vſufructum, dum viuunt cum licentia ſuperioris, & ſic teſtarent̄ de re aliena,& de re propria etiam non poſſunt teſtari:ratio eſt,q̃a monachus, qui habet propriū eſt excommunicatus, & in loco ſacro ſepeliri non poteſt. L.1. C.qui teſtamēta facere poſſunt, gloſſa in cap. quia, de teſtamentis.

6 Monachus poteſt teſtari de actionibus, & ſucceſſionibus, quæ poſt mortem ſuorum parentum poſſunt illi venire?

℞. Nō poteſt teſtari de ſucceſſionibus ſibi pertinētibus, niſi ante factam profeſſionem;ratio eſt, quia per profeſſionem monachus habetur, vt mortuus, & in eius locum ſuccedit monaſteriū, etiam ſi monachus non fecerit teſtamentum ante ſuam profeſſionem, & monaſterium per ſolam profeſſionem acquirit ius, & ſuccedit, & ſubrogatur in locum, & in omnibus iuribus talis loci.

7 Furioſus poteſt teſtari?

℞. Dum eſt in furia non poteſt teſtari, quia non eſt ſui iuris,neq; habet mentem,neque libertatem neceſſariam ad teſtandum; at vero dum non eſt in furia benè poterit teſtari; ratio eſt,quia ſublato impedimento tollitur iuriſdictio. Inſtituta quib.non eſt permiſſum facere teſtamētum.§.furioſi,& per totum tit.de ijs,qui non poſſ. cōdere teſtamentum ibi DD.communiter.

8 Si furioſus faciat teſtamentum dum non eſt in furia, quas ſolemnitates debet habere,vt ſit validum?

℞. Tabellio,vel ſcriba teſtamenti, & teſtes debent facere fidem, quod talis homo licet aliquādo ſit furioſus tempore, quo condit teſtamentum non eſt in furia, ſed in ſanamente, & vt id cautius fiat eſſet melius facere informationem ante Iudicē cum medicis, & peritis,& de licentia Iudicis condere tale teſtamentum; Iudex enim ſua auctoritate ſupplet omnem ſuſpitionem. ſic tenet, & conſulunt DD. loco allegato.

9 Mulier poteſt teſtari viuente marito?

℞. Po-

℞. Poterit; ratio eſt, quia mulier per matrimonium non perdit libertatem teſtandi, & diſponendi de ſuis bonis, cum hoc in iure illi nõ ſit prohibitum, neque obſtat, quod viuẽte marito ipſa non poteſt diſponere de bonis ſuis ſine conſenſu mariti; ratio eſt, quia in teſtamento diſponit de ſuis bonis poſt eius mortem, quando ſolutum eſt iam matrimonium, vt habetur in gloſſa c. indicante, de teſtam.

10 Poteſt quis facere teſtamentum per commiſſionem datam alteri?

℞. Poterit, ſi conſtet de mãdato, & talis non dicitur deceſſiſſe inteſtatus de benignitate canonica, quia quod quis poteſt facere per ſe ipſum poterit facere per procuratorem. c. cum tibi, de teſtamentis.

11 Condemnatus capitali pœna põt teſtari?

℞. Non, poſtquam conſenſit ſentẽtię, ſed, bona eius ad hæredem ab inteſtato pertinent, quia talis eſt ſeruus pœnæ, & ſicut ſeruus non poteſt teſtari, quia non eſt ſui iuris, ſic neque condemnatus. Abb. c. accedens. de procurato. num. 3.

12 Clerici poſſunt condere teſtamentum?

℞. licet ex iure antiquo ex bonis acquiſitis ab Eccleſia non poterant; de cõnſuetudine in omnibus regnis Hiſpaniæ poſſunt, ſicut ſæculares, & in vnaquaque Prouincia circa hoc ſeruatur conſuetudo. c. cum in officiis. eodem tit. de teſtamen. c. quia, il ſecũdo, eodem titu.

13 Seruus poteſt condere teſtamentum?

℞. Non. c. illud. 13. q. 2.

14 Qui habẽt rẽ in diuiſam cõmunẽ cũ alijs, poſſunt de illa re facere teſtamentũ?

℞. Poſſunt quantum ad diſpoſitionẽ partis ſuæ. Bar. in l. 1. C. qui teſtamẽta facere poſſunt.

15 Si quis ſe interficit diſperatione aliqua ductus, teſtamentum quod antea condiderat, valet ne?

℞. Valet, niſi illud fecerit metu, & dolo futuræ pœnæ. l. 2. C. qui teſtam. fac. poſſ. ibi Bart.

16 Cæcus poteſt condere teſtamentum?

℞. Poteſt, ſi ſeruẽtur ſolemnitates iuris, ſcilicet quod cęcus dicat nomina, cognomina, ſigna hæredis coram tabellione, & teſtibus voce intelligibili; ratio eſt, quia vbi eſt maius periculũ debet eſſe maius conſilium, & omnes teſtes, & tabellarius debent ſe ſubſcribere, & ſi non inueniaẽ tabellarius ponatur octauus teſtis. Bar. l. hac conſultiſſima. C. de teſtam.

17 Cæcus, qui teſtatur inter liberos, tenetur ne ſeruare ſolemnitates. in l. hac conſultiſſima?

℞. Non, ſed ſufficiunt duo teſtes, quia ceſſat timor falſitatis, cũ filij aliàs ab inteſtato ſuccedant, ſed ſi cæcus faciat teſtamentum ad cauſas pias non ſufficiunt duo teſtes. in l. hac conſultiſſima. Iaſ. ibi, & c. cum eſſes. eo. tit.

18 Surdus, & mutus poſſunt condere teſtamentum?

℞. Naturaliter nõ poſſunt, ſi ſint à natiuitate, ſecus aũt ſi accidentaliter, ſi ſciant ſcribere, quia poſſunt exprimere ſuam voluntatem. Inſti. quibus non eſt permiſſum facere teſtamentũ, §. itẽ Surdus, ſed Surdus tantum poteſt facere teſtamentum.

19 Epiſcopus de quibus bonis poteſt condere teſtamentum?

℞. Dixi latè de hoc, & de inuentario faciẽdo ab Epiſcopo, & de bonis Epiſcoporum, & clericorum, & quibus perſonis poſſint relinquere. lib. 5. cap. 3. de peculio Epiſcoporum.

CA-

CAPVT XXIIII

DE INSTITVTIONE, ET SVBSTITVTIONE HÆREDIS.

1 QVID eſt inſtitutio?

℞. In primo gradu aliquam inſtituere.l.1. C.de liberis p̄terit. ſed de iure canonico, eſt collatio alicuius Eccleſiæ, vel beneficij.

2 Quæ eſt inſtitutio vulgaris, & quotuplex?

℞. Quæ à vulgo, & à quolibet fieri poteſt, dum tamen teſtator teſtari, & inſtitutus recipere poſſit; & eſt duplex expreſſa, & tacita, vt ſi quis dicat Titius, & ſui ſucceſſores ſint hæredes in meis bonis ſi Titius repudiabit meam hæreditatē eius ſucceſſores tacitè ſunt inſtituti in mea hereditate.

3 Quando quis inſtituit aliquem ſub conditione, non impleta conditione, valebit ne talis inſtitutio?

℞. Diſtinguendo; aut conditio eſt impoſſibilis, vel non eſt in poteſtate inſtituti; plures enim ſunt conditiones, ſcilicet, impoſſibilis, vel turpis, & hæc habetur pro non appoſita, & eſt conditio caſualis, quæ pendet à caſu, & facto, & eſt conditio, quæ pendet ex voluntate alterius, & facta ſufficienti diligentia, & ſi non adimpleat, hæreditas non vitiat; aut pendet ex ſola voluntate hæredis, & tunc adimpleri debet: aut eſt mixta, quæ pendet ex voluntate hæredis, & alterius, & tunc facta diligentia ſi per alium ſteterit, non vitiat, neque tollit hæreditatem.l.1.C. de inſtitutio. & Paul. de Caſtro ibi.

4 Si quis dicat inſtituo mulierem meam heredem, dum vitam vidualem fecerit, & poſt eius mortem ſubſtituat Frāciſcū, & poſtea nubat mulier, quæro an Franciſcus habeat hæreditatem ſtatim, vel poſt eius mortem?

℞. Statim, quia ex intentione teſtatoris ſunt verba æquipollentia, & idem ſignificant facere vitam vidualem, & non nubere, & à contrario ſenſu nubere, & non facere vitam vidualem, & ideo cum primum nubit debet Franciſcus ſecundus ſubſtitutus adire hæreditatem. Paul. de Caſtr.l.ſi mater.C.de inſtit. & ſubſtit. n.3.

5 Pater poteſt ne inſtituere heredem filium ſub conditione, quod non ſit ſub eius poteſtate, vel ſub conditione caſuali, vel mixta?

℞. Non, ſed filius poterit tunc adire hereditatem, vt ab inteſtato.l.ſi pater. C. de inſtit. & ſubſtit. & ibi Paulus de Caſtro.

6 Si quis inſtituit aliquem heredem ea conditione, vt intret monaſterium, & ipſe intrauit, & non fecit profeſſionem, & poſtea exiuit, debet ne habere hæreditatem?

℞. Non. Paulus de Caſtro in l. ſi quis hæredem.C.de inſti. & ſubſtit.n.3.

7 Si quis dicat in ſuo teſtamēto, quod vult inſtituere talem hæredem ſub certis conditionibus, & poſtea non apponat conditiones, vitiabit ne teſtamentū?

℞. Non, quia accidentia, & deficientia non vitiant teſtamentum.l.ſi teſtamentum.C.eodem titu. de inſtitutionib. & ſubſtitut.

8 In inſtitutione, & ſubſtitutione, exhæredatione, & ſucceſſione, eſt ne in iure aliqua differentia inter filios, & filias?

℞. Antiquitus erat, quia filius non poterat

terat exhæredari, niſi nominaret nomine proprio; filia vero ſub vocabulo cõmuni; & ſi fiebat teſtamẽtum, plus debebat relinqui maſculis; hodie vero fœminæ, & nepotes in ſucceſſione parentum non ſunt deterioris conditionis, ſed eodem gaudent priuilegio, & ſtatuta in contrarium non valent. Paul. de Caſtro l. maximum, C. de liberis prӕteritis, vel exhæredatis, n. 2.

9 Quid eſt ſubſtitutio?

℞. Secunda inſtitutio cum aliqua cõditione. gloſ. in l. qui liberis, ff. de vulg. & pupill.

10 Quot ſunt ſubſtitutiones?

℞. Plures; ſubſtitutio obliqua, directa, vulgaris, expreſſa, tacita pupillaris, compendioſa, breuiloqua, ſeu reciproca, ſiue exemplaris, obliqua, ſiue non directa.

11 Quæ eſt ſubſtitutio obliqua?

℞. Quando quis mediante aliquo, hӕreditatem capit. l. reſtituta. ff. ad ſenat. conſ. Trebellianum.

12 Quæ eſt ſubſtitutio directa?

℞. Quando quis capit hæreditatẽ ſua propria auctoritate.

13 Quæ eſt ſubſtitutio pupillaris, & quotuplex?

℞. Illa, quæ ſoli pupillo, & impuberi fit; & eſt duplex, tacita, & expreſſa, tacita eſt quando non exprimit perſonã, ſed omnia ſub intelligunẽ, vt ſi dicas, ſi filius meus impubes non ſit hæres, ſit Titius; expreſſa eſt, quæ expreſſis verbis fit, vt ſi dicat filius meus impubes ſit hӕres.

14 Quæ eſt ſubſtitutio compendioſa?

℞. Quæ fit ſub verborum compendio, vt ſi dicas, fili mi hæres eſto, quandocumque ſucceſſeris, Titius hæres erit. l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſtitution.

15 Quæ eſt ſubſtitutio breuiloqua, ſiue reciproca?

℞. Quæ continet duas vulgares, & duas pupillares ſubſtitutiones, vt ſi dicas Seium, & Titium filios meos hæredes inſtituo.

16 Quæ eſt ſubſtitutio exemplaris?

℞. Illa, quæ fit ad exemplum pupillaris ſubſtitutionis, vt ſi dicas ſubſtituo filium meum furioſum, quia ſicut pater prouidet filio impuberi, ad eius exemplum prouidet filio furioſo.

17 Hæres in teſtamento quomodo debet inſtitui?

℞. Debet inſcribi manu propria teſtatoris, vel nominari à teſtatore voce intelligibili, ita vt teſtes intelligant, qs ſit nominatus hæres, aliàs nulla eſt inſtitutio. l. iubemus. C. de teſtam.

18 Si hæres negligens fuerit in adimplendo voluntatem teſtatoris quid agendum?

℞. Epiſcopus tanquam vniuerſalis executor, debet compellere hæredem, & interdicere res cum fructibus donec hæres fecerit conditum à teſtatore. Abb. in c. in literis, de raptoribus, n. 1.

19 Error in proprio nomine, vitiat ne inſtitutionem hæredis?

℞. Si talis error non ponat difficultatem in eligendo hæredem, non vitiat; ſi autem ponat difficultatem, quia plures ſunt, qui vocanẽ eo nomine, & deficiat probatio, quis eorum fuerit inſtitutus, tunc vitiat teſtamentum. l. ſi in nomine. C. de teſtam. l. duo ſunt Titij. ff. de teſtamentaria tutela.

20 Intra quot tempus debet hæres adimplere legata pia?

℞. Intra annum à die monitionis, aliàs Epiſcopus, vt generalis executor teſtamentorum à iure, poteſt adimplere. c. nos quidem, de teſtam.

Si

21 Si quis inſtituat Petrum filium ſuum hæredem, & probetur Petrum non eſſe filium ſuum, valet ne talis inſtitutio?

℞. Non, quia deficit in illo qualitas, propter quam inſtitutus fuit hæres. l. neque profeſſio. C. de teſtamentis.

22 Si quis in teſtamento inſtituat hæredem ſub conditione impoſſibili, vel ſub conditione, quæ pendet ab altera voluntate, vt dicens, inſtituo Petrum meum hęredem ſi ducat vxorem Mariam filiam talis ducis, non impleta conditione, valebit ne talis inſtitutio?

℞. Si conditio habetur pro impoſſibili, habetur pro nō oppoſita; ſi vero cōditio pendet ab altera voluntate, facta ſufficienti diligentia inſtitutio valet. l. obtinuit. ff. de conditionibus, & demonſtrat. inſti. de hæred. inſtituendis. §. impoſſibilis.

23 Si quis acceptat hæreditatem, tenebitur ne ad omnia legata, & ſoluenda debita teſtatoris?

℞. Affirmatiue. l. non dubium. C. de teſtam. ſed in Regnis Hiſpaniæ cautum eſt, quod quis poſſit acceptare cū beneficio inuentarij, tūnc enim nō tenebitur ad debita, & legata vltra quantitatem hæreditatis.

24 Hæres quando tenetur vltra vires hæreditarias?

℞. Quando non facit inuentarium, vel illud facit fraudulenter occultando bona; ratio eſt, quia nemo ex malitia debet accipere commodum. tenet Abb. capit. in literis, de raptoribus. nu. 3.

25 Si quis eſt in exilio, poteſt ne inſtitui hæres?

℞. Nō, quia eſt perſona incapax, & habetur pro mortuo. l. 1. C. de hæredibus inſtit. & hęreditas non pertinet, niſi ad parentes teſtatoris.

26 Bannitus ſi inſtituatur hæręs, valebit ne inſtitutio?

℞. Diſtinguendum: ſi teſtamentum fiat ſecundum ius municipale illius ciuitatis, inſtitutio nulla erit; ſi vero fiat teſtamentum ſecūdum ius commune, non amittit hæreditatem, quia bannitus gaudet priuilegia illius ciuitatis, tanquam hoſtis. Iaſon. C. de hęred. inſtit. l. 1.

27 Si quis inſtituat filium ſpurium in tertia parte bonorum ſuorum, & in reſiduo hæreditatis ſuæ inſtituat Petrum amicum ſuum, habebit nė Petrus totā hæreditatem, quia filius ſpurius non eſt capax hæreditatis?

℞. Affirmatiuè, quia in reſiduo totum continetur. l. Pater tuus. C. de hæred. inſtit. & ibi Paul. de Caſtr.

28 Si quis inſtituat hęredem ſeruum, valebit ne inſtitutio?

℞. Si exiſtimat eſſe liberum, non valebit; ſi vero exiſtimat eſſe ſeruum, valebit inſtitutio, quia videtur tacitè illi donare libertatem. Paulus Caſtrenſ. l. cum proponas. C. eod. titu. de hæred. inſtituend.

29 Dominus ſerui poteſt acquirere hæreditatem datam ſeruo, abſque eo quod ſeruus habeat hæreditatem, & eam poſſideat?

℞. Non, quia ſeruus poterit permittere ſpoliari, & occidi, & non adire hanc hæreditatem: ratio eſt, quia hæreditas, & bona non ſunt Domini, niſi priùs in ſerui poteſtate ſint Paulus de Caſtro l. cum proponas. C. de hæred. inſtit.

30 Poterit monaſterium acquirere hæreditatem monachi abſq; eo quod illam ha-

habeat,& poſſideat monachus?

℞. Poterit;& ratio differentiæ eſt,quia ſubiectio monachi nõ eſt ſeruitus,neq; monachus comparaẽ ſeruo,ſed filio familias,& ſeruire Deo regnare eſt.Paul. de Caſtr. in l. cum proponas, & ſicut Pater poteſt adire hæreditatem abſq; filij voluntate,ideo monaſterium abſque voluntate monachi.

29 Si qs inſtituat aliquẽ hẹredẽ fratrẽ,filiũ, vel vxorem,& poſtea appareat, quod non ſit frater, filius, vel vxor, valebit ne hæreditas?

℞. Non, quia error in affinitate tollit hæreditatem, ſed talis diſcedit ab inteſtato. Paul. de Caſt. in l. ſi pater tuus. C. de hæred. inſtitu.

30 Si teſtator debitor ſit alicui mille ducatorum,& inſtituat illum hæredẽ in dimidia parte bonorum ſuorum animo compenſandi debitum, poterit ne ille adire hẹreditatem,& petere debitum?

℞. Si teſtator dicat, qđ aĩo cõpenſandi totũ debitum illum inſtituit,nõ poterit petere, ſi autẽ dicat ſolum,quod aĩo cõpenſandi, poterit adire hæreditatem, & petere reſiduũ debiti ab alio hẹrede,ſi maior ſit,quã hæreditas;ſi vero inſtituat hẹredẽ vniuerſalem,& ipſe acceptet hẹreditatem,nõ poterit petere,neq; debitũ,neq; reſiduũ. Paul. de Caſt. l. ſi cõpenſandi. C. de hẹred. inſtit.

31 Si quis ſit incapax alicuius hẹreditatis,qa eſt ſpurius,& ſeruus eius inſtituaẽ hẹres,poterit ne capere illã hæreditatẽ?

℞. Non, qa ille,qui eſt incapax per ſe, etiam eſt incapax per alium. Paul. de Caſt. l. neque per ſe. C. de hẹred. inſtit.

32 Incognitus, & extraneus poſſunt ne inſtitui?

℞. Poſſunt. l. extraneũ. C. de hẹr. inſtit.

33 Ciuitates, & communitates, poſſunt ne inſtitui hæredes?

℞. Poſſunt,& capere ſibi legata. l. hæreditatis. C. de hẹred. inſtitu.

34 Si quis erret in ſuo nomine proprio,vt cũ vocetur Ioannes,dicat filius Petri hẹres eſto,valebit ne talis inſtitutio?

℞. Nõ, qa nemo videẽ errare ſuum ꝓprium nomen. l. cum in liberis. C. de hẹred. inſtitu.

35 Si Pater,vel mater inſtituat filiũ mẽte captũ,& illi ſubſtituaẽ Titiũ,ſi filius acquirat ſanitatem, & mentem bonã, & talis diſcedat, ſubſtitutio valebit ne?

℞. Non, ſed qui accepit ſanã mentem, poterit relinquere ſua bona,ſicut ſi nõ haberet ſubſtitutũ;ratio eſt, quia ſubſtitutio fuit facta mente capto,ſed non filio ſano. l. humanitatis. C. de impub. & alijs ſubſtit.

36 Si qs dicat, inſtituo duos filios impuberes hæredes; & ſi vterq; diſceſſerit in pupillari inſtituo Titium, & vnus diſceſcit,quid erit agendum?

℞. Quod Titius ſubſtitutus non habebit illam partem, ſed cohæredes illam habebũt; ratio eſt,quia non eſt impleta omnimoda conditio. l. cum quidã. C. de neceſs. ſeruis hær. inſtit.

37 Si quis dicat,patrem,& filium,& Titium hæredes inſtituo,pater, & filius habebunt ne vnam portionem, vel duas?

℞. Vnam,quia pater, & filius cenſentur pro vna perſona. l. ſi. C. de impub. & alijs ſubſtit.

38 Si quis habet plura debita, quam bona, poterit ne inſtituere ſeruum ſuum in hæredem neceſſarium, vt ille liber remaneat in fraudem creditorum?

℞. Si ſeruus non ſit obligatus ſpecialiter creditoribus,poterit,quia licet creditores in vno incommodum recipiant, in alio recipiunt commodum, qa habent hæredem à quo petãt debita ſua, & ſeruus tenebitur acceptare.

l. 1.

l. 1. C. de neceſſarijs ſeruis inſtituẽdis.

39 Si quis in teſtamento dicat, Titium libertum meum inſtituo, & Titius ſeruus eius ſit, acquirit ne libertatem?

℞. Affirmatiuè in fauorem teſtamẽti. l. cum ſerui. C. de neceſſar. ſeru. hæred. inſtitu.

40 Si tale legatum fecerit aliquis miles, valebit ne talis libertas?

℞. Affirmatiuè, in fauorem militis. l. ex ijs verbis. C. de teſtam. militis.

41 Si quis in legato dicat, Titio liberto meo lego decem, & Titius non ſit libertus, ſed ſeruus eius, acquirit ne libertatẽ?

℞. Nõ, quia verba denuntiatiua fauorabilia ſunt in teſtamẽto, in quo inducunt diſpoſitionem, & iſte eſt error in re ſubſtantiali. ſup. l. cũ ſerui. C. de neceſſarijs ſeruis hæredib. inſtituendis.

42 Tutor poteſt ne inſtituere hæredẽ neceſſarium ſeruum pupilli ſui, & talis ſeruus manebit ne liber?

℞. Non, neque habebit hæreditatem. l. ſi tutor. C. de neceſs. ſeru. hæred. inſtitu. ratio eſt, quia tutor non potuit dare libertatem ſeruo alieno: & etiam non habebit hæreditatem, quia teſtator exiſtimauit, talis remaneret liber, & non ſeruus.

43 Si quis inſtituat ſeruum ſuum hæredem, vel conſtituat tutorem filiorum ſuorũ nõ facta mentione de libertate, ſed poſtea in codicillo faciat legatum, & donet ſeruum alicui, iſtȩ talis manebit ne liber, vel ſeruus?

℞. Manebit liber, & hæres, vel tutor, quia maiorem vim habet teſtamentũ, quam legatum. l. quidam. C. de neceſſ. ſeruis inſtit.

44 Si quis neſciat, Titium eſſe monachum, & Titium hæredem inſtituit, valebit ne talis inſtitutio?

℞. Valebit, & eam cõſequetur in fauorem Eccleſiæ cum conditio religionis non ſit peior, ſed melior. Paul. de Caſt. in l. ſi tutor. C. de neceſſ. ſeru. inſtitue.

45 Si quis dicat filiũ meũ hæredem inſtituo, & ſi hæres non erit, ſubſtituo Titium, quæro ſi filius eius habuit hæreditatem, & deceſſit, ad quẽ pertinebit talis hæreditas, ad Titium, vel ad hæredes legitimos filij?

℞. Ad hæredes legitimos talis filij, q̃a ſubſtitutio fuit vulgari ſub conditione, ſi hęres non fuerit aliter iudicandũ erit, ſi ſubſtitutio fuiſſet pupillaris, & teſtator diceret, ſi filius meus hæres fuerit, vel non fuerit ſubſtituo Titiũ. l. precibus. C. de impuber. & alijs ſubſti.

46 Si teſtator inſtituat filium ſuum hæredẽ ſub aliqua conditione, nõ impleta conditione, erit ne hæres?

℞. Si conditio ſit poteſtatiua, non impleta cõditione, non erit hęres; ſi vero ſit caſualis, vt ſi nauis venerit ex Hiſpania, debet expectari euẽtus, qui ſi fuerit impoſſibilis, habetur pro nõ appoſita, & erit liber, & hæres. C. de hæred. inſti. l. fin.

47 Si quis inſtituat tres hæredes; vnũ in decem, aliũ in viginti, tertiũ in quadraginta, & dicat vos ad inuicem ſubſtituo; ſi forſan ille, q̃ habuit quadraginta repudiet hæreditatem; quæro duo primi ſubſtituti, habebunt ne quadraginta pro partibus æqualibus?

℞. Nõ; ſed quilibet habebit ſecũdũ rationem partis, ſicut fuit inſtitutus, ſcilicet, qui fuit in decẽ habebit minus, quã ille, qui fuit in viginti; ratio eſt, q̃a quod declaratum fuit in inſtitutione videtur neceſſario adiectũ, & expreſſum in ſubſtitutione. l. 1. C. de impuber. & alijs ſubſtitu.

CAPVT XXV.
DE TESTAMENTO RVPTO.

1 TESTAMENTVM contra tenorem legum valebit ne?

℞. Non; qa licet quiſq; in ſuo teſtamento poſſit diſponere ſicut vult, hoc intelligendum eſt de pecunia,& re propria,nõ ideo habet teſtator facultatem mutandi leges, vel trãſgrediẽdi formam iuris.l.ſi quando. C.de inofficioſ.teſtam.l.teſtandi.C.de teſtam.

2 Reſcriptum Regis, vel Principis poteſt reſcindere teſtamẽtum iure factum?

℞. Non.l.ſi teſtamentum.C.de teſtam.

3 Si teſtamentum in aliqua parte raſum ſit, vel interlineatum, & infra non fuerit ſaluatum,vitiabit ne teſtamentum,vel ſolam illam partem?

℞. Diſtinguendo; ſi raſura ſit in parte ſubſtãtiali,vt in annis Domini, vel inſtitutione,vel in nomine,vel ſubſcriptione teſtatoris, tunc vitiabit totum teſtamentum. vt in l.ſi vnus. C. de teſtam. ſi vero raſura ſit in loco ordinario,& communi, vt in vno legato, de quo non dependet totum teſtamentũ, tunc non vitiabit alias partes teſtamenti.l.ſi ex falſis.C. de tranſactionib.

4 Si quis legauit in teſtamento rem alienã, ad quid tenetur hæres?

℞. Ad ſoluẽdam æſtimationem de bonis defuncti legatario; ratio eſt, quia licet teſtator nõ habeat facultatem ſupra rem alienã in indiuiduo, habet facultatem ſupra valorem talis rei ſolutum de ſuis proprijs bonis ne legatarius defraudeẽ à beneficio teſtatoris, c. filius noſter, de teſtamentis iuncta gloſſa.

5 Teſtamentum ſcriptum in tabulis, vel in lapidibus,valebit ne?

℞. In teſtamento non inſpicitur materia,in qua ſcriptum eſt, ſed ſolum ſolẽnitates, & ita valebit.l.1.ff.de tabul. exhibendis.

6 Si quis fecit donationem inter viuos in fauorem alicuius, & poſtea in ſuo teſtamento dicat ſe nihil donaſſe, talis enuntiatio quid operatur contra donatarium?

℞. Nihil præiudicat,quia eum teſtator grauare non poteſt, quia iam acquiſiuit ius per donationem, ſecus autem dicẽdum ſi teſtator poteſt grauare donatarium. l.verba. C. de teſtam.

7 Error ſcribentis in re ſubſtantiali, vitiat ne teſtamentum?

℞. Non.l.ſi librarius.ff.de reg.iur. l.errore. C. de teſtam.

8 Hic error quomodo probabitur?

℞. Per duos teſtes.l errore. C. de teſta.

9 Si quis furetur teſtamentum,tale furtum vitiabit ne illud?

℞. Non,quia hoc accidentale,& extrinſecum eſt teſtamento.l.non id circo.C.de teſtam.

10 Ratione poſtumorum rumpitur ne teſtamentum?

℞. Affirmatiuè,ſed ſi moriaẽ viuo teſtatore conualeſcit teſtamẽtum. l.poſtumus. ff.de iniuſto rupto,& irrito facto teſtamento.

11 Teſtamentum imperfectum ratione voluntatis,puta cum quis cępit condere teſtamentum, & ante ſubſcriptionem ſuperuenit furor, valebit ne inter liberos?

℞. Non, quia defecit voluntas quod eſt ſubſtantiale.l.hac conſultiſſima.§. ex imperfecto,C.de teſtam.

Si

12 Si quis faciat teſtamentum,& prætermittat aliquem filium ſuum,valebit ne teſtamentum?

℞. Non,quia prætermiſſio rumpit teſtamentum. l.inter cætera.ff.de liberis & poſtumis.

13 Si nepos in teſtamento reperiatur præteritus,talis rumpet ne teſtamentum?

℞. Affirmatiuè, quia habet ſuitatem cum patre ſuo. l. ſi auus. C. de liberis præteritis.

14 Si quis faciat teſtamentum, & in eo cum cauſa, vel ſine cauſa exhæredat filium ſuum,valebit ne teſtamentum?

℞. Valebit, quia non deficit in ſolemnitate,licet exhæredatio ſine cauſa nulla fiat.§.cauſas autem,auth.vt cum de appel.cognoſc.

15 Si quis dicat, volo filium meum eſſe alienum à mea ſubſtantia, talis erit exhæredatus,an præteritus?

℞. Exhæredatus; quia interpretatio debet fieri ad ſenſum, & non ad verba. l.ſi quis.C.de liberis præteritis.

CAPVT XXVI.
DE CAVSIS EXHÆREDATIONIS.

1 EX quibus cauſis poteſt pater exhæredare filium ſuum?

℞. Ex cauſis ingratitudinis,& hæc ſunt quatuordecim. Prima,ſi in patre manus intulerit.Secunda,ſi grauamen,& iniuriam ei fecerit. Tertia, ſi eũ accuſauit ĩ criminali cauſa. Quarta,ſi cum maleficis hominibus,vt maleficus verſaretur. Quinta,ſi per venenum tentauerit occidere parentes. Sexta,ſi ſe miſcuerit nouercę,aut concubinæ patris.Septima, ſi delator cõtra parentes extiterit. Octaua, ſi pater ſit incluſus in carcere, & filius noluerit eſſe fideiuſſor pro perſona, aut pro debito, & hæc ſolùm comprehendit maſculos. Nona,ſi prohibuerit parẽtes facere teſtamentum. Decima,ſi filius præter voluntatem parentum inter arenarios commoretur (qui hodię vocantur comici) niſi parentes eiuſdem fuerint profeſſionis. Vndecima, ſi fœmina magis elegerit ſcortum fieri, & luxuriosè viuere,quam accipere dotem, & maritum à patre datũ;hæc vero deficit,ſi pater diſtulerit vſq; ad viginti quinque annos filiam marito copulare. Decima ſecunda, ſi filius neglexerit curare patrem furioſum,& poſtea factus ſanæ mẽtis,poterit instituere extraneos. Decimatertia, ſi pater fuerit captus,& filius cum poſſit redimere,& non redimit. Decimaquarta,ſi filius ſit hæreticus.auth.vt cum de appellatione cognoſcitur, §.aliud quoque,& §.ſiue igitur c. quintauallis, de iure iur.& Abb.ibi.

2 In quibus caſibus poteſt pater negare alimenta filio?

℞. In omnibus,in quibus poteſt eum exhæredare.Ab.vbi ſup. n.5.

3 Filia ſi luxuriosè viuat poteſt ne petere alimenta à patre?

℞.Si pęnituit debet ali à patre propter fragilitatem humanæ naturæ.Abb. vbi ſup.num.6.

4 Propter quas cauſas poteſt filius exhærędare ſuos parentes?

℞. Propter eaſdẽ cauſas,propter quas parentes poſſunt exhæredare filiũ. authen. vt cũ de appellatione cognoſcitur ſupra alleg.

5 Ad quem pertinet probare dictas cauſas?

℞.Ad hæredem, & etiam ad hæredem ab

ab inteſtato. Paul. de Caſtro. l. non licet. C. de liberis præteritis, & l. ex cauſa, C. eodem.

6 Si cauſa non exprimatur in teſtamento, & poſtea probetur contra aliquem, filius manebit ne exhæredatus?

℞. Non, quia cauſa debet expreſsè exprimi in teſtamento, & ſimiliter exhæredatio, aliàs videtur filiū feciſſe ſatisfactionem, & patrem condemnaſſe iniuriam. l. non licet. C. de liberis. prǽterit.

CAPVT XXVII.

DE LEGATIS PIIS.

1 LEGATVM pium quid eſt?

℞. Eſt aliqua diſpoſitio facta à teſtatore in teſtamēto, codicillo, vel coram parocho, & duobus teſtibus ad pias cauſas, ſiue de nouo fundandas, ſiue fundatas augēdas, vt quādo relinquitur aliquid in bonum propriæ animæ ad dicenda ſuffragia pro ſe, aut pro alijs fidelibus defunctis, vel quando relinquitur eleemoſyna pauperibus, etiam cōſanguineis, Eccleſię, monaſterio, aut in redemptionem captiuorum ad orphanas, aut in augmentum diuini cultus DD. in c. relatum, il primo, c. cum eſſes, de teſtam.

2 Diſpoſitio ad pias cauſas quotupliciter fit?

℞. Dupliciter. Primo, quando in teſtamento, vel codicillo pia cauſa inſtituitur hæres, vel loco hæredis. Secundo, quando alius inſtituitur hęres, & in dicto teſtamēto fit aliquod legatum Eccleſiæ, vel operæ piæ. DD. in c. relatū, il primo, de teſt. Emanuel. de Coſta p. 1. verb. in ſuo teſtamento, n. 8.

3 Diſpoſitiones ad pias cauſas in quanam ſunt differentia?

℞. Tàm teſtamētum, quàm codicillū, quam diſpoſitio coram parocho, & duobus, vel tribus teſtibus, vel alia diſpoſitio manu propria ſcripta ſunt in duplici differētia, aut ſunt diſpoſitiones, & teſtamenta perfecta, aut imperfecta. Molin. tom. 1. de iuſt. & iur. diſp. 134. §. verum.

4 Quæ ſunt diſpoſitiones perfectæ?

℞. Teſtamentum clauſum, vel apertū, codicillum, donationes factæ cum teſtibus, & ſolemnitatibus à iure ciuili, vel canonico poſitis, nempe de iur. ciuili requiruntur ſeptem teſtes. vt l. hac conſultiſſima, ʃ. ex imperfecto. C. de teſtam. ſed inter liberos ſufficiūt duo teſtes; de iure vero canon. ſufficit ſcriba, vel notarius, & duo teſtes, & in fauorem operæ piæ ſufficit parochus cū duobus teſtibus, coram quibus poterit facere diſpoſitionem per verba de præſenti.

5 Quæ ſunt diſpoſitiones imperfectę?

℞. Primo, quando ex aliquo accidenti deficit aliqua ſolemnitas, vt ſi deficerent teſtes, vel ſi teſtator incępiſſet teſtamentum, aut codicillum verbo, aut ſcripto, & aliqua diſpoſuiſſet, & morte præuentus nō potuit illud ſubſcribere, neque abſoluere. Secundo, quando teſtator animum haberet diſponendi de ſuis bonis ad pias cauſas, & id declararet coram vno, duobus, vel tribus teſtibus, vel haberet inſtructionem propria manu ſcriptam, & vocaret tabellionem, & morte pręuētus fuit; tunc enim iſta diſpoſitio dicitur imperfecta, vt tenet Iulius Clarus q. 54. ʃ. teſtamentum, & alibi.

Te-

6 Teſtamentum factum in fauorem cauſæ piæ ſi ſit imperfectum ſecundo modo, erit ne validum?

℞. Ex opinione omnium DD. tale teſtamentum etiã in fauorem cauſæ piæ non eſt validum, ſed ſuccedunt hæredes ab inteſtato ex pluribꝰ rationibus. Prima, quia talis diſpoſitio non eſt teſtamentum, immo potius eſt præparatio ad teſtamentũ. Secunda, quia verba enũtiatiua ſunt ĩ triplici differẽtia, vel ſunt de præterito, vt ſi quis dicat meam domum dedi Eccleſiæ, vel de præſenti, vt ſi quis dicat coram parocho, & duobus, vel tribus teſtibus, vel coram tabellione meã domum do Eccleſiæ, & iſta dicit̃ perfecta diſpoſitio; aut ſunt de futuro, vt ſi quis coram teſtibus dicat domum meam volo relinquere Eccleſiæ, vel vt ex ea fiat monaſterium, vel volo inſtituere Petrum hęredem, vt ipſe ex meis bonis ędificet Eccleſiam, tunc talis diſpoſitio nulla eſt, nec inducit aliquã obligationem, quia verbum, volo, iunctum infinito nullam inducit obligationem cum volo vouere, nõ eſt vouere, nec volo dare, eſt dare, ſed eſt quædam diſpoſitio, & præparatio ad id faciendum, vt tenent omnes. DD. in l. ſi quis ſtipulatus ff. de verb. oblig. Menoc. lib. 4. pręſumption. 100.

7 Diſpoſitio imperfecta primo modo (ſcilicet quãdo quis cępit facere teſtamentum, & tabellio cępit ſcribere, & mandauit aliqua legata pia, & moriatur) valebit ne in fauorem operæ piæ?

℞. In iſto caſu ſunt variæ. DD. opiniones partem affirmatiuam tenet Molin. de iuſt. & iur. diſp. 104. ꝟ. verum. to. 1. cum Couar. c. relatum. n. 10. Bar. & Panor. ab eo relatis, ea fultus ratione, quia de iure naturali nullæ ſolemnitates requirebantur ad validitatem teſtamenti, ſed ſola expreſſa voluntas teſtatoris, & hic ſatis exprimitur, & hoc ſufficit in fauorem operæ piæ, vt talis diſpoſitio ſit perfecta; ſed partem negatiuam tenet Iul. Clar. q. 7. § teſtamentum. Gomez ad l. 33. Tauri. n. 18. pluribus rationibus. Prima, quia talis actus fuit imperfectus, & talis diſpoſitio, neq; eſt recepta de iure canonico, neq; de iure ciuili, cum in eo deficiant omnes ſolemnitates. Secunda, quia ille teſtator potuit mutare ſuam voluntatem antequam finiret teſtamentum, & ſic relinqui debet in ſuo libero arbitrio vſq; ad finem mortis, & vſque ad perfectionem teſtamenti. Tertia, q̃a ſolemnitates teſtamentorum inſtitutę ſunt ad euitandas plures fraudes, quæ in tali caſu poſſunt ſuccedere. Quarta quia licet de iur. natu. nullæ ſolemnitates requirebantur in teſtamento, tamen de iure poſitiuo iuſtis de cauſis, poſitæ ſunt certæ ſolemnitates ad validitatẽ teſtamenti, & iſtę ſemper ſunt ſeruandæ, cum pertineant ad bonam reipublicæ gubernationem. Quinta, quia in fauorem operæ piæ à iure poſitiuo, & canonico iam eſt datum priuilegium, vt corã parocho, & duobus teſtibus valeat teſtamentum quod nõ valet in fauorem perſonæ ſæcularis, & in nullo text. neq; canonico expreſſe inuenit̃, quod dicta diſpoſitio imperfecta valeat ad verum teſtamentum in fauorem operæ piæ. Sexta, quia incępiſſe diſponere non eſt finiſſe diſpoſitionem, & quis non obligatur, niſi per diſpoſitionem perfectam. Vltima ne de facili tollatur ius hæredibus abinteſtato, quod neceſſarium eſt ad conſeruationem Reip.

8 Si infirmus amittat vocẽ, & per ſigna faciat

ciat teſtamentum ad pias cauſas, erit ne validum?

℞. Erit ſi ſint duo teſtes, & parochus, & omnes concordent ante Iudicem ſignis voluiſſe talem teſtatorem inſtituere Eccleſiam hæredem, & dare legatum pium pauperibus, ſed non valebit deficiẽte vno teſte, vel parocho; ratio eſt, quia voluntas teſtatoris, & prædictæ ſolemnitates faciunt verum teſtamentũ. vt tenet Iul. Clar. in pract. crim. q. 6. §. teſtamentum, & c. relatũ, il 1. de teſtam.

9 Poteſt quis teſtari per procuratorem ad pias cauſas.

℞. Poteſt, licet in mandato, vel procura detur ei facultas abſoluta, vel limitata, vt poſt eius mortem de futuro faciat ſuum teſtamentum. Iul. Clar. q. 6. §. teſtamentum.

10 Si quis habeat facultatem ab alio ſolum ad teſtandum ad pias cauſas, & excedens facultatem aliqua legata non ad pias cauſas relinquat tale teſtamentum erit ne validum?

℞. Diſtinguendo quo ad pias cauſas erit validum, ſed quo ad non pias cauſas non erit validum non ex defectu teſtamenti, ſed ex defectu facultatis, quia fines mandati transgredi non debent. vt tenet Iulius Clar. vbi ſupra.

11 Talia legata ad non pias cauſas in iſto caſu accreſcent ne operæ piæ, an hæredi abinteſtato?

℞. Cum diſtinctione; ſi mandatum dicat, quod omnia ſua bona relinquantur pauperibus, vel pro ſua anima, tũc legata non pia accreſcent legatis pijs libra pro ſoldo, vel rata pro quantitate; ſi vero mãdatum fuit limitatum in mille aureos, tunc accreſcent hæredi ab inteſtato, quia opera pia non habet ius accreſcẽdi, ſed debet cõtineri intra terminos limitatos. Molin. de iuſt. & iur. tom. 1. tract. 2. diſp. 134. §. quãdo, in fin.

12 In teſtamento ad pias cauſas requiritur neceſſario inſtitutio hæredis?

℞. Non, quia hoc eſt priuilegium ſpeciale in fauorem cauſæ piæ cum alijs pluribus priuilegijs. Molin. vbi ſup.

13 Si quis dicat in teſtamento (relinquo animam meã hæredem) vel Ieſum Chriſtum, vel B. Virginem, vel pauperes, tunc quid erit agendum?

℞. Tale teſtamentum erit validum, & executor erit ordinarius, & in eius defectu diſponet illa bona ad cauſas pias magis neceſſarias, & vtiles, vt tenet Molin. vbi ſup.

14 Teſtes in teſtamento ad pias cauſas quales debent eſſe?

℞. Sufficit, vt ſint ſerui, fœminæ, domeſtici, vel coniuncti, dummodo ſint capaces, & non patiantur aliquem defectum poſitum à iure, quem dẽt probare ille, qui intelligit non eſſe legitimum teſtamentum; quia de iure, imponenti incumbit probatio. Molin. vbi ſupra.

15 Quarta falcidia vnde dicitur, & quare introducta ſit?

℞. Dicitur à falce, quia reſecat legata vel ſecundum Bar. ſuper inſtit. titu. de lege Falcid. à Caio Falcidio Tribuno plebis, qui eam inſtituit, & introducta fuit, ea ratione, quia ſecundum legem 12. tabularum cuilibet licitum erat omnia ſua bona in legata pia, vel non pia diſtribuere, vnde accidebat, vt multi decederent ſine hærede, quia hæredes nolebant hæreditatem acceptare, cum haberent paucũ, vel nullum lucrum, ideo lex falcidia iuſſit, vt nullus poſſit teſtari in lega-

gatis vltra dodrantem, ideſt vltra nouem partem ſuorum bonorum, quia neceſſario debebant hæredi relinquere quartam partem ſuorum bonorum. ita Bar. inſt. de l. falc.

16 Quando quis diſponit in ſuo teſtamento vltra dodrantem, ideſt vltra nouē partes ſuorū bonorū, quomodo ſumitur quarta falcidia, & in qua quantitate?

℞. Æs diuiditur in duodecim partes ad cuius ſimilitudinem hæreditas diſtribuitur in duodecim partes, non licet teſtatori diſtribuere in legata vltra partes nouem; quod ſi contrarium fecerit, in ea quantitate, vel parua, vel magna, in qua non reliquerit quartam partem integram hæredi, legata debent eam ſupplere rata pro quantitate, vel ſoldo pro libra, ita quod ſi hęres habuerit ſolum duas partes, oīa legata debent ei dare aliam partem, vt habeat quartam partem integram hæreditatis. §. 1. & fi. inſt. de l. falcid.

17 Si hæres nō faciat inuentariū intra tēpus à lege conſtitutū, vel illud faciat fraudulenter, vel ſua culpa diminutum, poterit ne petere quartam falcidiam?

℞. Non, quia ſua culpa perdidit eam actionem. gloſ. fin. inſt. de leg. falcid. Bart. in auth. ſed cum teſtator, num. 8. C. ad l. falcid.

18 Quarta falcidia quomodo deducitur ab hæreditate?

℞. Si hæres inſtitutus nō habeat quartam partem totius hæreditatis, tunc ſublato ære alieno, & funerali, legata debent ſupplere illā partē, quę deficit hęredi ad conſequendā pro ſuo labore quartā falcidiā; ratio eſt, qa æs alienū nō ſunt bona defuncti, & funerale eſt neceſſarium defuncto ſecundum qualitatem perſonæ; quia eſt vltimus honor huius vitæ. Inſt. de lege quarta falcidia, & ibi gloſſa.

19 Quarta falcidia debet ne tolli à legatis pijs?

℞. Non tollitur à legatis pijs, nec in teſtamento militis habet locum quarta falcidia; ratio eſt, qa militia cęleſtis, & terrena eſt nimis in iure priuilegiata, neq; tollit̄ à legitima, nec à dote mulieris, quando maritus legat vxori ſuā dotē; ratio eſt, qa legitima, & dos mulieris, non computant̄, ſicut bona teſtatoris, etiā non tollitur à libertate ſeruorum; cum ſeruitus introducta ſit de iure gentium, & ius fauet nimiū libertati, qa ſeruitus eſt nimiū nociua cū ſit cōtra ius naturale. Inſt. de quarta falcidia in gl. vlt. l. teſtamento glo. 1. C. ad legem Falcid. & auth. de hæredibus, & falcidia. §. hinc nobis collat. 1.

20 Si qs inſtituat Titiū, & Seiū hæredes in partes ęquales, & Titiū legatis paucis grauet ita quod apud Titiū remaneat quarta falcidia integra reſpectu totius hæreditatis, tàm ſuę partis, quam partis Seij; Seium vero ita grauet in legatis in ſua medietate, vt non remaneat apud eū quarta falcidia, nec reſpectu totius hæreditatis, nec reſpectu ſuæ medietatis, in iſto caſu poterit ne Seius petere quartā falcidiam, ſicut habuit Titius?

℞. Seius poterit deducere quartā falcidiā à legatis ſibi cōmiſſis ſecundū medietatē hęreditatis, in qua fuit inſtitutus; ratio eſt, qa licet hęc hæreditas ſit vna reſpectu teſtatoris, reputant̄, vt duæ hæreditates diſtīctę reſpectu duorum hæredum, & quælibet ex his duabus hęreditatibus diuidit̄ in duodecim partes, & licet Titius habuerit ſeptem partes ex duodecim, hoc non obſtat quin Seius debeat habere quartā partem reſpectu medietatis hæreditatis,

Digitized by Google

in qua fuit inſtitutus hæres, quia tot ſunt hæreditates, quot ſunt hæredes, & idem dicendum eſt ſi fuerint quatuor, vel plures hæredes, quilibet hæres in ea quantitate, in qua fuit hæres debet diuidere hæreditatem ſuam in duodecim partes, & retinere ſibi à ſuis legatis quartam falcidiã reſpectu ſuæ hæreditatis, non obſtante quod alij hæredes habuerint quartam falcidiam reſpectu totius hæreditatis; ratio fundamentalis eſt, quia tot reputantur hæreditates diſtinctæ, quot ſunt hæredes ad deducendam quartam falcidiã Inſt. de lege Falcid. §. & cum quæſitum.

21 Teſtamẽtum factum à parocho presbytero coram duobus, vel tribus teſtibus, valebit ne etiam, ſi non adſint ſolemnitates legales?

℟. Valebit ſolum quo ad pias cauſas, & in legatis relictis pauperibus, & Eccleſijs, ſed non in inſtitutione hæredis, neque in legatis relictis ſuis parentibus; ratio eſt, quia in fauorem piæ cauſæ iudicatur teſtamentum ſecundum ius canonicum, & non ſecundum ius ciuile.

22 Legatum pium, in quo Miſſæ relinquuntur poteſt acceptari à quacunque Eccleſia, vel clerico ſine licentia ſui Epiſcopi?

℟. Si legatum pium relictum fuerit clerico ſęculari, vel Eccleſiæ ſæculari ante acceptationem debet præcedere licentia Epiſcopi in ſcriptis; ſi vero relictum fuerit regularibus, vel Eccleſiæ regulariũ dẽt præcedere licẽtia ſui Generalis, vel Prouĩcialis ex decreto nouiſſimè edito Vrbani VIII. 21. die Iunij 1625. de celebratione Miſſarum.

23 Epiſcopus, vel eius Vicarius, vel Generalis, vel Prouincialis, quas diligentias debent facere ad dandam cum ſecura conſcientia licentiã acceptandi legata Miſſarum.

℟. Debent inquirere diligenter an tales Sacerdotes poſſint ſatisfacere oneri de nouo ſibi imponendo, & inquirere an ſatisfaciant oneribus ſibi ante impoſitis calculando, & computando numerum Miſſarum, quas debent dicere eſſe dies liberos ad dicendas nouas Miſſas, vel numerum ſacerdotum illius Eccleſię, vel numerum Miſſarũ, quas Eccleſia tenetur ſingulis annis dicere, & etiam debet conſiderare an legatum ſit pingue ad tales Miſſas dicẽdas aduertẽdo quod ſufficiant ad ſubſtentationem congruã ſacerdotis pauperis iuxta cõſtitutiones ſynodales illius Prouinciæ, ita quod Eccleſia, vel ſacerdotes nõ accipiãt ſupra ſe onus, quod non poſſint commodè portare, vt habetur in dicto decreto Vrbani VIII.

24 Sacerdos, qui accipit eleemoſynam pro celebrãda Miſſa, poterit ne aliqua parte ſibi retenta de dicta eleemoſyna cõmittere alteri ſacerdoti, vt Miſſam pro illo celebret?

℟. Non, ratio eſt, vt omne damnabile lucrum ab Eccleſia remoueatur, & ita prohibitum eſt per decretum Vrbani VIII. Sum. Pont. editũ 21. Iunij 1625.

25 Si quis habeat beneficium curatum, vel ſimplex cum onere, vt dicat decem, vel octo Miſſas, & tale beneficium ſit pingue, & infirmitate, vel alio impedimento non poſſit ipſe celebrare, tenebitur ne dare clerico celebranti pro illo totam illam portionem, quæ rata pro quantitate competit tali Miſſę, virtute, & vigore dicti decreti?

℟. Dictũ decretum expreſsè loquit̃ de eleemoſynis receptis à Sacerdote, non de

de beneficijs, & capellanijs pinguibus, & de iure extendi non debet ad res non contentas in dicto decreto, & ſi talis capellanus, vel Parochus, qui per ſe celebrare non poterit videtur, quod ſatisfaciat dando eleemoſynam pinguẽ ſecundũ conſuetudinem illius terrę taxatã per ſynodũ clerico pro ſe celebranti, & ratio eſt, quia beneficiũ, & capellania non ſolũ inſtituta eſt pro celebratione Miſſarũ, ſed pro ſubſtentatione, & honore talis capellani, vel beneficiati, & ſemper habent alia onera, & officia præter Miſſas.

26 Si teſtator dedit alicui, vel ſuo confeſſori aurum, vt poſt eius mortẽ daret pauperibus, vel ſibi ſumeret, & non eſſent duo teſtes præſentes, & moriatur ſine teſtamento, vel illud non explicet in teſtamento, quid agendum?

℞. Diſtinguendo: in foro exteriori talis obligabiẽ à quocumque Iudice reſtituere tale donum hæredi, vel hæredibus ab inteſtato; ſed in foro cõſcientiæ ſunt variæ opiniones. Molin. diſp. 144. §. quinto, tenet licitè poſſe retinere tale donũ, & diſponere de tali re ſicut teſtator iuſſit fultus ea ratione, quod de iure naturę non requiruntur ſolemnitates in teſtamento introductæ à iur. ciu. & can: aliqui vero. DD. tenẽt quod, ẽt in foro conſcientię dẽt reſtituere tale donũ hæredibus: ratio eſt, quia in c. relatũ, il primo, de teſta. data eſt forma teſtamenti etiam, quo ad pias cauſas, ſcilicet præſentia parochi, & duorum teſtiũ, & deficiente tali forma omnia veniũt in fauorem hæredis ab inteſtato, tàm in foro exteriori, quàm in foro conſcientiæ.

27 Si in teſtamento minus ſolemni, ſed valido relinquatur pium opus in hæredẽ, & legatum alicui amico, erit ne validum in fauorem amici?

℞. Erit, quia videtur acceſſoriũ ſequi naturam principalioris, vt tenet Emanuel de Coſta vbi ſup.

28 Quando in aliquo teſtamento hæres eſt ſæcularis, & relinquunẽ legata pia, ante quem Iudicem debent peti?

℞. Poſſunt peti ante Iudicem ſæcularem, vel Eccleſiaſticum; ratio eſt, quia hæres eſt ſæcularis, & legatũ ſpirituale, & ſic cauſa eſt miſti fori, vt tenent DD. in c. relatum, il primo, de teſtam. & Molin. vbi ſup.

CAPVT XXVIII.

DE ALIQVIBVS DVBIIS IN MATERIA TESTAMENTORVM.

1 SI quis legat vina, videtur ne legare vaſa, in quo condita ſunt?

℞. Affirmatiue, quia ſine illis cõſeruari non poſſunt. l. nam quod liquidæ, ff. de pen. legata.

2 Si annus, & menſis teſtamẽti à Tabellione ſcribantur in cifra, & abbreuiatura, valebit ne teſtamentum?

℞. Nõ; ſed ſunt aliqui caſus, in quibus valet, nempe in milite, & in teſtamento ad pias cauſas. Bar. l. quod ſine. C. de teſtam. glo. in l. ſed cum patrono, §. fi. ff. de bonor. poſſeſſionibus.

3 Si quis fecit teſtamentũ tẽpore paupertatis, & inſtituit Titiũ hęredẽ, & poſt quadraginta annos ſit ditiſſimus, & moriaẽ abſq; alio teſtamento, hæres habebit nę illã magnam hæreditatem?

 ℞. Af-

℞. Affirmatiuè, quia teſtamentum diſcurſu, & longitudine teſtatoris non infirmatur, neque cenſetur voluntas immutata. Paul. de Caſt. l. ſancimus. C. de teſtam. nu. 2.

4 Si iſte ditiſſimus tempore ſuæ mortis habeat magnas inimicitias cum illo hærede, & incipiat facere aliud teſtamentum cum intentione tollendi hæredē, & non perficiat, ſed moriatur, hæres vigore primi teſtamēti, habebit ne hæreditatem?

℞. Affirmatiuè, quia valet primum teſtamentum, & non rumpitur per teſtamentum inceptum, & non finitum. Paulus de Caſtro. l. cum antiquitas. C. de teſtam. nu. 1.

5 Si quis dicat volo nominare tres hęredes, & nominato primo, abſque nominatione ſecundi, & tertii moriatur, valebit ne teſtamētum, & hæreditas adiudicatur ne hæredi nominato ſaltē pro tertia parte?

℞. Non valebit teſtamentum, neque tertia pars adiudicatur hæredi nominato; qa teſtator defecit in parte ſubſtantiali ſuæ voluntatis, & non perfecit teſtamētum; ſi vero nominato primo hærede abſq; nominatione aliorū perfecit teſtamentum, & illud ſubſcripſit, tunc tale teſtamentum non vitiat quo ad hæredem ſcriptum, ſed ſolum quo ad hæredes non ſcriptos. Paulus de Caſtro in l. iubemus. C. de teſtament. num. 3.

6 Si teſtator in teſtamento aperto delineat aliqua verba, vel legatum, irritabitur ne totum teſtamentum?

℞. Non; ſed ſolum quo ad partem delineatam, l. noſtram. C. de teſtam.

7 Si teſtator fecit teſtamentum coram Notario publico, & ipſe poſuit illud in ſuo protocollo, & dedit teſtatori tranſumptum, & teſtator rupit tale tranſumptum, & cancellauit, ſed non cancellauit protocollum; ſi talis moriatur abſque alio teſtamento, valebit ne protocollum illud?

℞. Cum Bar. & Paul. de Caſtr. quod non valebit; quia talis ruptio teſtamēti fuit ruptio, & cancellatio talis protocolli, cum vtrumque pendeat ex voluntate teſtatoris. l. noſtram. C. de teſtament.

8 Quare in teſtamēto requiritur maior ſolemnitas, quam in alijs contractibus inter viuos?

℞. Quia ſępè fiunt ab infirmis, quibus vires mentis, & corporis deficiunt, & ſic vt fraudes tollantur, maior ſolemnitas ponitur à lege. Paul. de Caſt. l. iubemus. C. de teſta. n. 2.

9 Si mercator dicat in ſuo libro Titius debebat mihi centum, & ab eo accipio pro reſiduo decem, & poſtea dictus mercator, vel hæres petat à Titio nonaginta, & Titius non poſſit probare ſolutionem nonagintorū, quid agendum?

℞. Titius liberabitur; quia in verbo illo, reſiduo, nonaginta continentur. l. ſi ex pluribus. ff. de ſolutionib.

CAPVT XXIX.

DE SVCCESSIONIBVS AB INTESTATO.

1 QVID eſt ſucceſſio ab inteſtato?

℞. Quando quis claudit vltimum diem ſine teſtamēto, vel cum teſtamento rupto, vel inualido. Hoſtienſ. in ſum. tit. de ſucceſſionibus ab inteſtato, & gl. in c. 1. eod. tit.

Cle-

2 Clericus poteſt ne teſtari?
℟. Poteſt, tàm de bonis proprijs patrimonialibus, quam acquiſitis intuitu ſui beneficij, & poterit inſtituere hęredes, ſicut laicus. c. 1. eod. tit.

3 Si clericus diſcedat inteſtatus, quis ſuccedit in bonis eius?
℟. Hæredes legitimi, & his deficientibus, conſanguinei, & ſi non ſint, Eccleſia, in qua eſt beneficiatus, vel cui eſt adſcriptus. c. 1. eod. titu. de ſucceſſionib ab. inteſtato.

4 Clericus tenetur ne proprijs bonis aliqd relinquere Eccleſiæ, cui ſeruit?
℟. Non, ſed bonum eſſet ei aliquid relinquere, qa habetur loco matris. Ab. in c. cum dilectus, eod. tit. nu. 2. de ſucceſſ. ab inteſtato.

5 Bona patrimonialia clerici, ſi diſcedat ſine teſtamento, ad quem pertinent?
℟. Ad Eccleſiam, cui ſeruiebat tempore mortis. Ab. c. 1. eo. tit. n. 1.

6 Si talis non ſeruiat alicui Eccleſię tempore mortis, & diſcedat inteſtatus, ad quem pertinent bona illius?
℟. Ad Epiſcopum, non vt ipſe his bonis fruatur, vel conuertat in ſuos vſus, ſed vt det pauperibus, & operib' pijs. Abb. vbi ſup.

7 Subſtantia clerici morientis ab inteſtato, quomodo diuiditur?
℟. Debet diuidi ab Epiſcopo in quatuor partes. Prima Epiſcopo. Secũda Eccleſiæ. Tertia pauperibus. Quarta parentibus idoneis. c. ſancto, eo. tit. & ibi gloſſa.

8 Sufficit vnus teſtis ad probandam validitatem teſtamenti?
℟. In fauorem Eccleſiæ, vel opere pię vnus teſtis cum alijs adminiculis vehementibus ſufficit, ſed in fauorem ſęcularium, non ſufficit. cap. cum dilectus, de ſucceſſionibus ab inteſtato, & ibi gloſſa.

9 Si parentes clerici morientis ſint hęretici, poteſt aliquid illis donare, vel hęredes eos inſtituere?
℟. Non, quia delictum hæreſis priuat eos omni commodo, & tales ſunt excommunicati à iure. gloſſa in cap. ſancto, eod. tit.

10 Si clericus de facto inſtituat hæreticum hæredem, quid agendum?
℟. Talis reputatur quaſi diſceſſiſſet ab inteſtato, licet ille ignorauerit talem eſſe hæreticum. cap. ſancto, eod tit. & Abb. ibi.

11 Teſtamentum factum per verba enuntiatiua valet ne?
℟. Valet quo ad pias cauſas, & in fauorem Eccleſiæ. c. cum dilectus. eo. tit.

12 Quę ſunt verba enuntiatiua?
℟. Illa, quę exprimunt voluntatem per verba de præterito, vel de præſenti, nõ autem de futuro, vt ſi quis dicat bona mea donaui monaſterio, vel de præſenti dono, & non dicat donabo, vel volo donare. c. cum dilectus, eo. tit.

13 Si quis alieno ore, & non ſuo, voluntatẽ ſuam in teſtamento enuntiet, valebit ne tale teſtamentum?
℟. Ad pias cauſas, & in fauorẽ Eccleſiæ valebit. Abb. in c. cum dilectus, eo. tit. vt ſup. n. 1.

14 Verba enuntiatiua per aliũ prolata, habẽt ne vim teſtamenti?
℟. Solùm ad pias cauſas, & in teſtamẽto militis hoc à iure conceſſum eſt in fauorem militiæ vbi notarij non ſunt. Abb. in cap. cum dilectus. eodem titu. num. 14.

15 In teſtamento poteſt ne quis facere contractum, vel debitum confiteri?
℟. Affirmatiuè; quia habet libertatem ſicut in alijs contractibus. Ab. vbi ſup. num. 4.

Digitized by Google

16 Si quis confiteatur in ſuo teſtamento ſe habuiſſe bona aliena, & quod reſtituãtur, ſi poſtea conualeſcat, poterit ne compelli ad reſtituendum?

℞. Diſtinguendo; ſi pars fuit præſens, vel notarius, vel talis confeſſio fuit iurata, poterit compelli: ſi vero nihil harum rerum fuit, nõ poterit, ſed requiritur alia probatio. Abb. vbi ſup. n. 19. in c. cum dilectus.

17 Si furioſus ſit ſemel furioſus, & faciat ſuũ teſtamentum in ſana mente, quis dẽt probare ſanitatem illius?

℞. Ille, quem inſtituit hæredem; quia ſemel furioſus de iure ſemper præſumitur furioſus, cum ſit infirmitas difficilis curæ. Abb. vbi ſup. in c. cum dilectus, nu. 20.

CAPVT XXX.
DE SEPVLTVRIS.

1 QVID eſt ſæpultura Eccleſiaſtica?

℞. Eſt locus, vel ſepulchrũ in loco ſacro, vel cæmeterio vbi corpora defunctorum requieſcũt, vſq; in diem iudicij. Vgolin. de offi. & poteſta. Epiſcopi tract. 1. c. 16.

2 Sepultura, vel ius habendi, & ponendi in tali loco ſedilia, poteſt ne vendi?

℞. Non; neq; de illa re transferri dominium directum, ita vt emptor Dominus fiat, quia locus ſacer eſt, & alienari nequit. l. inter ſtipulantem. §. ſacram ff. de verb. oblig. l. in tantum. §. ſacræ. ff. de rerum diuiſione; neque auctoritate Epiſcopi hæc alienari poſſunt. Ab. in cap. abolendæ, de ſepulturis, n. i.

3 Facultas ſepeliendi aliquem, & ponendi ſellam, vel ſcamnum in certo loco, põt ne dari, & à quo?

℞. Poteſt, & à quocumque parocho, ita quod nullum ius transferatur, & poſſit hæc facultas ab ipſo parocho adimi ad arbitrium ſuum, non enim præſcribi poteſt locus in Eccleſia. Ab. vbi ſup. num. 5. & Nauar. conſ. 1. eod. titu. noſtro.

4 Quis debet ſepelire mortuos, & facere officium presbyteri in proceſſione defuncti?

℞. Parochus proprius illius defuncti, vel alter clericus de licentia parochi. Clement. dudum, de ſepultur. & c. ex parte, il 1. eod. tit.

5 Quæ priuilegia excipiuntur ab hac reuocatione generali facta à Trid. ſynod. ſeſſ. 25. de reform. c. 13. ſupra quartam funeralem.

℞. Excipiũtur monaſteria illa, quæ habent priuilegium per quadraginta annos ante publicationem concilij accipiendi quartam funeralium.

6 Poteſt parochus petere, vel accipere aliquid pro ſepeliendis mortuis?

℞. Non, niſi ſit conſuetudo. Abb. vbi ſupra num. 6. & c. ad apoſtolicam, de ſimonia.

7 Quando quis eligit ſepulturam in aliqua Eccleſia, quæ non eſt ſua parochia, q̃d debet percipere proprius parochus?

℞. Quartam funeralem. Clem. dudũ, de ſepult. §. verum; & ibi glo.

8 Quæ eſt quarta funeralium?

℞. Quarta pars miſſarum, & piorum legatorum, vel eleemoſynarum, quas defunctus reliquit pro anima ſua. Triden. ſyn. ſeſſ. 25. c. 13. vt late dixi lib. 4. c. 45. de parochis.

9 Quando quis extra ſuam parochiam ſepelitur, vel iubet extra ſuam parochiã dici

dici ſuffragia, cui debet de iure quarta funeralium?

℟. Eccleſiæ cathedrali, vel parochiali, etiam ſi ex priuilegio talis quarta funeralium conceſſa fuerit alicui monaſterio, vel hoſpitali, quia talia priuilegia reuocata fuerunt, & etiam ſi ſint contenta in mari magno per Trid. ſynodum ſeſſ. 25. c. 13.

10 Si ſit conſuetudo in aliqua Eccleſia percipiendi tertiam partem, vel medietatem funeralium, debet ne ſeruari?

℟. Talis conſuetudo ſeruanda eſt. Bal. in conſ. 70. quem refert, & ſequitur Tuſc. lit. Q. concl. 23. & 30.

11 Si oriatur lis inter monaſterium, & parochum ſuper quarta funeralium, cui incumbit onus probandi?

℟. Si monaſterium ſit in poſſeſſione, vel quaſi percipiendi quartam funeralium, parocho; ſi vero monaſterium non ſit in poſſeſſione monaſterio. ita DD. ſuper c. 13. ſeſſ. 25. Concil. Trid. de hoc dixi late lib. 6. c. 12. de ſepultura in Eccleſijs regularium.

12 Si aliquod monaſterium habeat priuilegium percipiendi quartam funeraliũ, & tale priuilegium non ſit in vſu, quid agendum?

℟. Non poterit amplius vti tali priuilegio, neque percipere quarta funeralium; ratio eſt, quia iam eſt derogatum tale priuilegium, & data quarta funeralis rectori parochiæ. per Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 13. de refor.

13 Poterit quis liberè ſibi eligere ſepulturam in Eccleſiá, in qua voluerit?

℟. Poterit. cap. 1. de ſepultur. & cap. cum quis, ʃ. ſi quis, eodem tit. in 6.

14 Si quis moriatur in altera parochia, vel ex teſtamento in alia ſepeliatur, quid agendum?

℟. Si moriatur in aliena, ad propriam deducendus; ſi ſepeliatur in aliena, vel in conuentu à proprio parocho, vſque ad Eccleſiam deducendus eſt, cap. primo, & cap. licet, de ſepulturis. in 6.

15 Cum aliquis ſepelitur in Eccleſia regularium, poſſunt ne regulares ingredi in parochiam alienam cum cruce inuito parocho?

℟. Licet variæ fuerint opiniones, hæc difficultas iam ſublata fuit, & ſicut dicti regulares, etiã prætextu conſuetudinis non intrent in parochiam alienã proceſſionaliter cum cruce ad deferenda corpora defunctorum, niſi vocato proprio defuncti parocho, & eo præſente, niſi ipſe det licentiã ad contrarium faciendum. Steph. Quaranta, in ſum. bullar. verb. priuilegia regulariũ. vbi refert hoc decretum, & de hac materia dixi lib. 6. c. 12. per totum.

16 Si quis habeat ſepulchrum ſuorum maiorum, & moriatur, & non eligat ſibi ſpecialem ſepulturam, vbi ſepeliendus eſt?

℟. In ſepulchro ſuorum maiorum. c. 1. de ſepulturis, tamẽ quarta funeralium parochiæ debetur.

17 Si q̃s relinquat anniuerſariũ perpetuũ, & nõ dicat in qua eccleſia, vbi dici dẽt?

℟. In Eccleſia, in qua ſepultus fuerit. Cuman. conſ. 5. Tuſc. pract. quæſt. cõcluſ. 337. lit. A.

18 Inducentes aliquem, vt ſepeliatur in tali Eccleſia, quę non eſt ſua parochia, quã pęnam incurrunt?

℟. Si ſint fratres religioſi, vel clerici ſęculares, ſuſpenduntur per clem. fin. de pęnis. ʃ. fin.

19 Beneficiatus, monachus, vxor, & Peregrinus ſi non eligant ſepulturam, vbi ſepeliri debent?

℟. Beneficiatus in Eccleſia ſui benefi-

cij

cij, monachus, in monaſterio, vxor, in ſepultura ſui mariti, peregrinus in parochia vbi moritur. c. fin. de ſepultur. lib. 6. Tuſc. concl. 277. litera P.

20 Si vxor habuit plures viros, cum quo ſepelietur?

℞. Cum vltimo. Tuſc. vbi ſup.

21 Si creditor petat, vt aliquod corpus defuncti ſui debitoris, vt pignus quoddam ſequeſtretur, & nõ ſepeliatur donec pecunia debita ei ſoluatur, quid debet ordinare Iudex Eccleſiaſticus?

℞. Debet dare licẽtiam, vt tale corpus ſepeliatur, non obſtãte petitione creditoris. auth. vt cum de appellatione cognoſcitur. DD. in l. cum ſit iniuſtum C. de ſepul. violat. & hanc eſſe commu nem opinionem teſtatur Viuius in ſua Sylua. opin. 171. & quamquam creditor appellet, non eſt audiendus. DD. & glo. in c. ex parte, il primo, de ſepultur. l. fin. C. de appellat. Farinac. lib. r. var. quęſt. crim. tit. de delictis, & pęnis. q. 20. nu. 139.

22 Creditor, qui hoc petit, quam pœnam incurrit?

℞. Varias pœnas, & etiã ille, qui tẽpore ægritudinis debitorem moleſtia afficit, quas recenſet. Farin. vt ſupra, & Menochius. de arbit. iudicijs. & auth. item qui, C. de ſepul. violato.

23 Qui carent ſepultura Eccleſiaſtica, ita vt in loco ſacro ſepeliri non debeant, & ſepulti ab eo extrahi poſſint?

℞. Plurimi. Primo, qui intorneamentis moriuntur. c. 1. & 2. de torneamen. Secundo, qui in duello. Trid. ſynod. ſeſs. 25. c. 19. de refor. Tertio qui ſemel in anno non eſt confeſſus, neque ſumpſit Euchariſtiam, niſi de cõſilio ſacerdotis prorogaſſet. c. omnis de pœnit. Quarto monachus, qui cũ peculio ſine licẽtia Abbatis mortuus eſt. c. monachi, de ſtatu monachor. Quinto vſurarij manifeſti, niſi prius ſatisfecerint, vel iuſſerint ſatisfieri. c. quia, de vſur. Sexto, qui Deum maledixerunt, ſi pœnitentiam non egerunt. c. 2. de maledicis. Septimo excommunicati notorij, & denuntiati. Steph. Quaranta tracta. de cenſur. tabul. 2. c. 9. Octauo interdicti notorij, & denuntiati. Quarãta vbi ſup. c. 3. tabul. 5. Nono publici peccatores, qui pœnitẽtiã non egerunt. Decimo, qui in articulo mortis requiſiti noluerunt confiteri ſua peccata, nec dant ſigna cõtritionis, & qui ſe ipſos occiderunt animo deſperandi, ſed non effugiẽdo aliud maius periculum, vt qui laqueo ſe ſuſpendũt ppter deſperationẽ, hoc intelligit, ſi ſint mẽtis compotes, non autem ſi ſint inſani. c. placuit, 23. q. 5. & alij relati à gloſſ. in c. ex parte, il ſecundo, de ſepultur. Nauar. conſ. 7. eod. titu. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. cap. 19. Vndecimo hæretici, fautores, defenſores hæreticorum. c. quicũque de hæreticis in 6.

24 Suffragia, & Miſſæ, vel eleemoſynæ, ſeu orationes quis debet curare, vt fiant pro defunctis?

℞. Epiſcop⁹, & parochus eius loci. Tri den. ſyn. ſeſſ. 25. de purgatorio.

25 Corpora defunctorum poſſunt trãsferri in aliam Eccleſiam?

℞. Non ſine licentia ſuperioris, & iuſta cauſa ruinæ Eccleſiæ, niſi fuiſſent depoſitata; tunc enim portari poſſunt ſine licentia. l. 1. C. de religioſis, & ſumptibus funerum.

26 Poteſt Epiſcopus, vel Iudex Eccleſiaſticus concedere licentiam Iudici ſæculari exhumandi corpus defuncti ad finem capiendi informationes?

℞. Poteſt abſque metu irregularitatis, quia actus, qui requiritur ad incurrendam irregularitatem ex defectu lenitatis,

tatis, dẽt eſſe proximus, & directus in mortem alicuius, ſed iſte actus eſt cauſa remota. Soto de iuſt. & iur. lib. 5. q. 1. art. 9. Nauar. in manual. c. 27. n. 207.

27 Quam pœnam incurrunt ſepelientes excommunicatum in loco ſacro?

℟. Si ſcienter hoc faciãt ſunt ipſo facto excommunicati, etiam ſi ſint Religioſi exempti; ratio eſt, quia pro excommunicato nõ orat Eccleſia, & eſt quaſi membrũ putridum Eccleſiæ, vt tenet Ab. in c. ad hæc, de priuilegijs, n. 1.

28 Quam pœnam incurrunt ſepelientes corpus alicuius Chriſtiani occultè extra Eccleſiam propter aliquem finem?

℟. De iure ciuili habet pęnam mortis, quia ſemper hoc fit ad occultandum aliquod magnum delictum, vel ad occultandam peſtem, vt tempore peſtis ſæpè cõtigit ne eorum bona igne cremarentur; de iure vero canonico ipſo facto excommunicantur.

29 Quam pœnam incurrunt, qui exhumant corpora fidelium, vt ea ſpolient veſtibus, vel annulo, vel ex alia cauſa ſiue iuſta, ſiue iniuſta?

℟. Si id faciant, ſine licẽtia iudicis eccleſiaſtici de iure ciuili habent pœnam mortis, de iure vero canonico excommunicantur; ratio eſt, q̃a corpus fidelis defuncti habetur in Eccleſia, & ſepulchro ſicut in ſua requie, vſq; ad diẽ vltimi iudicij, & violatur illud tabernaculũ, & domus defuncti, & ideo habẽt pęnã violatoris, & pęnã ſacrilegi, cum talis violatio, & vis fiat ĩ loco ſacro, vt habetur ĩ l. Prętor ait, ff. de ſepulchro violato. §. aduerſus eos, & tenet Iul. Clar. lib. 5. q. 68. §. vlt. n. 45. tenet Menoc. lib. 2. de arbitrarijs caſu 264.

30 Quãdo aliqs defunctus depoſitatur in aliqua Eccleſia, vt inde transferatũ ad aliã, vt ſolẽt facere magni Principes, q extra ſuã patriã viã vniuerſę carnis ingrediunt, q̃d eſt faciendũ in translatione?

℟. Quãdo ſepelit dẽt fieri teſtimoniũ authenticũ, q̃d talis non ſepelitur, ſed depoſitatũ, & tempore trãslationis hoc inſtrumentũ dẽt præſentari ante iudicem eccleſiaſticum, & ab eo datũ licentia, vt transferatur ſecundum voluntatẽ defuncti, & hęc licẽtia dẽt notificari Parocho, vel maiori talis Eccleſię, & tũc, dicta Miſſa de requie, põt trãſferri illud corpus ĩ propriũ ſepulchrũ.

31 Si Eccleſia vetuſtate ſit diruta, vel in aliquo loco fiat Eccleſia noua, cum qua licentia poſſunt corpora defunctorum transferri in Eccleſiam nouam?

℟. Cum licentia ordinarij illius loci, ratio eſt, quia hoc non eſt mutare ſepulchrum, ſed illud renouare.

CAPVT XXXI.

DE DECIMIS.

1 QVID eſt decima?

℟. Quædam portio, & quota fructuũ terræ debita Deo, tàm diuino, quàm humano iure, ad ſubſtentationem miniſtrorum Eccleſiæ. Goffr. in ſum. & DD. in c. ad Apoſtolicę, de decimis, & Hoſtienſ. in ſum. de decimis, nu. 1.

2 Quot ſunt ſpecies decimarum?

℟. Tres; prædialis, pſonalis, & mixta.

3 Quæ eſt decima prædialis?

℟. Decima pars fructuum tritici, & ordei collecti ex prædio. c. ad Apoſtolicæ, de decimis, & ibi gloſſa.

4 Quæ eſt perſonalis?

℟. Decima pars pecuniæ, quæ acqui-

ritur induſtria,& labore perſonæ.c.ad Apoſtolicæ,eod.tit.noſtro,& ibi gloſ.

5 Quæ eſt mixta?

℟.Fructus ille, qui acquiritur partim ex labore perſonæ, partim ex fructu terræ, huiuſmodi ſunt decimæ, quæ dantur ex pecudibus,& ouibus.c.non eſt in poteſtate;& c.paſtoralis.eo.tit. de decimis.

6 Decimæ prædiales cui debentur?

℟.Eccleſiæ,in qua predium eſt.c.cum ſint homines,de decim.

7 Decimæ perſonales cui debentur?

℟. Illi Eccleſiæ, in qua quis ſumit ſacramentum. c.ad Apoſtolicæ,de decimis,& ibi Gloſſ.& in c.cum homines ibi gloſ.eod.tit. noſtro.

8 Decimæ poſſunt remitti laicis?

℟.Poſſunt,ſed ſolum per Papam. Ab. in c. prohibemus,eod.tit.n.1.

9 Qui impedit ſolutionem decimarũ, qua pœna punitur?

℟. Excõmunicatur,& qui integrè non ſoluit non abſoluitur,vſq; ad integrã reſtitutionem. Trid.ſyn.ſeſſ.25. c.12. de reform.

10 Decimæ cui debentur?

℟. De iure,Parochijs ex priuilegio,& bullis Apoſtolicis,Cathedralibus Eccleſijs,& alijs beneficiatis ꝓ rata cuilibet conceſſa, per totum titulum de decimis.Trid. vbi ſup.

11 Laici ſunt capaces decimarum?

℟. Non,ſed ſunt capaces præſcribendi libertatem,non ſoluendi decimas. Nauar.conſ.2.n.5.de decimis.

12 De agro nouali debentur ne decimæ?

℟.Debentur.

13 Vbi eſt pręſcriptum, vt non ſoluatur decima perſonalis,tenetᷣ quis eã ſoluere?

℟.Nõ,quia tale ius præſcribi poteſt.

14 Poteſt quota decimarum pręſcribi,ita vt pro decima ſoluatur aliqua certa quota pro ſubſtentatione clerici,vel detur illi prędium ad eius ſubſtentationem?

℟. Poteſt, quia tale ius eſt præſcriptibile,vt dictum eſt.

15 Decimæ præſcribuntur ab vna Eccleſia contra aliam?

℟.Affirmatiuè.

16 Quid eſt præſcriptio?

℟. Acquiſitio dominij rei immobilis per continuationem poſſeſſionis cum bona fide pro tempore à iure definito. Hoſtienſ.in ſum. de præſcriptione rerum immobilium,n.1.

17 Regulares tenentur ne ſoluere decimas?

℟. Tenentur ſoluere de prædijs,quæ ab alijs conduxerunt,vel ad eos peruenerunt;dũmodo prædia ab initio decimas ſoluerint.c.dilecti filij.c.commiſſum.de decimis.Abb.c.2.de decim.

18 Clerici tenentur ne ſoluere decimas?

℟. Tenentur de prædijs ſui patrimonij c.dilecti filij,eo.tit.& ibi gl.Ab.in c.2. de decim.

19 Iudæi tenentur ne ſoluere decimas?

℟.Tenentᷣ de terris,quas colũt in ciuitatibꝰ chriſtianorũ.c.de terris,de deci.

20 Decimæ debent ſolui in principio anni, vel in fine?

℟. Prædiales,quando fructus colligũtur, perſonales in fine anni.

21 Fructus decimarum poſſunt ne concedi in dotem?

℟. Nõ,licet poſſint vẽdi,& locari. Ab. in c.peruenit, de arbitr.n.2.

22 Decimæ ſunt ne ſoluendæ exceptis expenſis,& ſeminibus?

℟. Licet ĩ quãtitate,& qualitate,& expenſa ſolutionis decimarũ, & in loco vbi decimæ ſolui debent conſuetudo ſemper ſeruãda ſit, & hẽt magnã vim, cũ ſit optima legũ interpres, tñ de iure decimæ integrę ſoluendę ſunt abſq; eo quod tollãtur expenſæ, ſeu ſemina,

quia

quia integrę debent̃ Deo, ſed in perſonalibus deduci debent expenſæ, quia tantum de lucto ſoluendæ ſunt. gloſſa in capit. cum homines, capit. non eſt, capitu. tua nobis, de decimis.

CAPVT XXXII.

DE CONVERSIONE INFIDELIVM.

1 QVIS dicitur infidelis?

℞. Ille, qui non habet fidem, vel qui non ſeruat fidem, vel qui frãgit fidem Deo, vel hominibus.

2 Quotuplex eſt infidelis?

℞. Primo dicit̃ ille infidelis, q̃ non habuit vnquã fidẽ chriſtianã. Secũdo ille, qui negat fidẽ, quã profeſſus eſt in baptiſmo. Tertio, q̃ machinat̃ in Regẽ, vel ſuũ Principẽ, vel negat obedientiã. Quarto ille, q̃ aliquid promittit, & poſtea non adimplet, & frangit fidem.

3 Matrimonium tenet ne inter habẽtes diuerſam fidem?

℞. Non, niſi poſt factum matrimoniũ ambo ad eandem fidem conuertantur. Ab. c. 1. de conuerſ. infidelium. n. 3.

4 Si duo infideles habeant filios, & vnus cõuertatur, & alius non; cui debent aſſignari filij?

℞. Perſonæ cõuerſæ, in fauorem fidei, & maiorem vtilitatem filiorũ, ne morentur filij apud ſuſpectas perſonas. c. fi. de conuerſ. infidel.

5 Si aliquis fidelis capiatur in bello licito, efficitur ne ſeruus?

℞. Licet de iure efficiat̃ ſeruus, tamen de conſuetudine efficitur obſes, & detinetur quandiu ſoluat aliquam pecuniam proportionatã qualitati ſuæ pſonæ. Abb. c. 1. eod. tit. n. 2.

6 Homo, cui debet plus patriæ, vel parentibus.

℞. Magis debet patriæ, quam parentibus, & ideo quis poterit occidere ſuũ patrem, ſi in bello pugnat contra ſuam patriam, & põt ſimiliter occidere ſuũ patrem bannitum; quia bannitus hoſtis eſt patriæ, licet Aduocatus magis in lite tenetur poſtulare pro ſuo patre, quam pro ſua patria, vel ciuitate, quia hoc non tangit cõſeruationẽ vniuerſi, ſed priuatam vtilitatem, vt dixi in titulo de poſtulando. Ab. c. 1. de cõuerſ. infidelium, n. 9.

7 Quando dicitur abuſio?

℞. Propriè quando quis vtitur aliqua re contra naturam talis rei. Ab. cap. fin. eodem titulo. numero 2.

CAPVT XXXIII.

DE IVRE PATRONATVS.

1 HOC nomen patronus, quas ſignificationes habet?

℞. Primo in iure ciuili, Aduocatus dicitur patronus, quia cauſas patrocinatur. l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudicijs. Secundo dominus reſpectu ſerui dicitur patronus, in iure vero canonico, qui Eccleſiam extruxit: quia ſicut pater ducit filium de non eſſe ad eſſe, ſic patronus deducit Eccleſiam ad eſſe. Abb. in rubr. de iure patronatus, numero ſecundo.

2 Quæ differentia eſt inter præſentationẽ,

& nominationem?

℟. Nominatus propriè dicitur antequam præſentetur ante ſuperiorē, præſentatus vero dicitur quando quis perſonaliter eſt præſentatus coram Epiſcopo, & ſic quis abſens poterit nominari, ſed non præſentari. Franc. c. fi. de iur. patronatus n. 6. not. Gloſſ. in clement. dudum, de ſepultur. verb. præſentari.

3 Quod eſt officium patroni cum beneficium vacat?

℟. Nominari, & præſentare, & ſi ſit iuris patronatus Eccleſiaſtici, inſtituere. Trident. ſynod. ſeſſion. 24. cap. 18. de reformat.

4 Qui dicuntur inſtituti?

℟. Secundum leges ſunt hæredes ab aliquo in hæreditatem ducti, & hoc in primo gradu. l. 1. ff. de vulg. ſubſtit.

5 Subſtituti, qui dicuntur?

℟. Illi, qui ſuccedunt in loco primorum inſtitutorum in ſecūdo gradu, qa primi mortui ſunt. inſtit. de pup. ſubſt. in princ.

6 Quid eſt nominatio?

℟. Quando patronus laicus nominat aliquem clericū virtute priuilegij, qd habet ad aliquod beneficiū, ſiue ſimplex, ſiue curatum.

7 Quid eſt præſentatio?

℟. Quædā propoſitio, quam facit patronus Epiſcopo de aliquo idoneo clerico, vt Epiſcopus eum inſtituat in tali beneficio. Goffred. in ſum. tit. de iure patronatus.

8 Quid eſt inſtitutio?

℟. Secundum leges, eſt primus gradus inſtitutorum. L. 1. C. de liberis præteritis: ſed ſecundum canones eſt collatio beneficij Eccleſiaſtici habentis ius per præſentationem. Goffred. vbi ſup.

9 Quid eſt collatio beneficij, vel præbendæ?

℟. Conferre alicui aliquod beneficiū, vel eū in beneficio introducere. Goffred. vbi ſup.

10 Quid eſt inueſtitura?

℟. Additio poſſeſſionis, & vltimus effectus collationis, & communiter fit per traditionem, & apprehenſionē alicuius rei, veluti per impoſitionem pilei, per claues, vel per librum, & tale ſignum ſignificat poſſeſſionem corporalem, quam inſtitutus apprehendit. Goffr. vbi ſup.

11 Quid competit patrono ratione iuris patronatus?

℟. Onus, honor, & vtilitas. c. nobis, de iur. patronatus. Ioan. Andr. cap. 1. eodem titu.

12 Quod eſt onus quod competit patrono?

℟. Tenetur Eccleſiam defendere ab omnibus oppreſſionibus, & eam ædificare. c. quia clerici, de iure patronatus, & Abb. ibi, n. 2.

13 Qualis eſt honor, qui competit patrono?

℟. Ire primus in proceſſionibus, habere locum ſeparatum commodiorem, & eminentiorem in Eccleſia. c. nobis, de iur. patronatus. gl. in c. vnico, de iure patronatus. in 6.

14 Quæ vtilitas competit patrono?

℟. Præſentare aliquando ſuos conſanguineos, vel familiares, & ſi venerit in paupertatem debet ali moderatè de bonis Eccleſiæ. Ab. in rub. de iure patronatus, n. 3. c. nobis, eo. tit.

15 Poteſt ne aliquis inſtitui ſine præſentatione?

℟. Non, aliàs inſtitutio erit nulla. 16. q. 2. cap. 1.

16 Quotuplex eſt ius patronatus?

℟. Duplex, Eccleſiaſticum, & laicum. c. vnico, de iure patronatus, lib. 6.

17 In quo differunt ius patronatus eccleſiaſticum, & laicum?

℟. Pri-

℞. Primo in eo quod ius patronatus eccleſiaſticum eſt inſtitutum ex proprijs bonis Eccleſiæ, & laicum ex bonis ſæcularibus. Secũdo patronus laicus habet quatuor menſes ad præſentandum, patronus eccleſiaſticus habet ſex. Tertio laicus poteſt præſentare plures, vel vnum poſt alterum, & variare; Eccleſiaſticus verò nõ poteſt variare, quia habet maiorem ſcientiam. c.vnico, de iure patronatus. lib.6. Triden. ſyn. ſeſſ.14. cap.12. ſeſſ.25. cap.9. de reform.

18 In quo conſiſtit quod ſit ius patronatus eccleſiaſticum, vel laicum?

℞. Non in eo, quod fundator ſit clericus, vel laicus, ſed in eo quod fundatiõ fiat ex bonis Eccleſiaſticis, vel patrimonialibus taliter quod, ſi Epiſcopus ex bonis patrimonialibus fundet Eccleſiam, dicet ius patronatus laicorũ, & ſi laicus ex bonis Eccleſiæ, veluti ex aliquo beneficio dotet Eccleſiam, dicetur ius patronatus eccleſiaſticum. Achill. de Graſſ. in c.1. de iure patronatus. Mandoſius in titu. de iure patronatus.

19 Quot ſunt ſpecies iuris patronatus, & quas differentias inter ſe habent, de quibus loquitur. Trid. ſynod. ſeſſion. 24. cap.18.

℞. Quinque. Primo eſt ius patronatus in aliquibus Eccleſijs receptiuis nuncupatis. Secundo ius patronatus Eccleſiaſticum, in quo Epiſcopus habet inſtitutionem. Tertio ius patronatus, in quo Epiſcopus non habet inſtitutionem. Quarto ius patronatus laicorum. Quinto ius patronatus mixtum. Triden. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 18. de reformatione.

20 Quod eſt ius patronatus in Eccleſijs nũcupatis receptiuis?

℞. Quando in aliqua Eccleſia nõ poſſunt recipi ad beneficia curata, & ſimplicia, niſi homines nati in illa diœceſi, vel oppido, & ideo dicitur ius patronatus, quia habet ius quaſi hæreditarium à partibus, vt nulli alij recipiantur in illa Eccleſia, ſicut in Hiſpania, in Epiſcopatu Calagurritano, & ĩ Archiepiſcopatu Burgenſi, & in Epiſcopatu Palẽtino, & de hoc loquitur Cõcil. Trid. & de beneficijs, ĩ quibus Epiſcopus ſolus poteſt prouidere, & qui ius patronatus habet. c.18. ſeſſion. 24. ſup. citat.

21 In hoc iure patronatus, ſi vacat beneficiũ curatum, vel in beneficijs, in quibus Epiſcopus ſolus poteſt ꝓuidere, quid debet agere, & quas ſolemnitates debet ſeruare?

℞. Habita notitia vacationis Epiſcopus ſolus debet prouidere Vicarium, qui gubernet Eccleſiam cum congrua portione eius arbitrio aſſignanda ex fructibus beneficij, deinde infra decẽ dies debet ponere edicta publica, trãſactoque tempore edictorum ipſe, vel eius Vicarius ad minus cum tribus examinatoribus ſynodalibus, vel pluribus examinare omnes ſcriptos, & inter eos, quos examinatores ſynodales idoneos iudicauerint, Epiſcopus ſolus debet eligere magis idoneum, & illi, & non alteri facere collationem. Trid. ſynod. ſeſſ.24. c.18. de refor.

22 Quod eſt ius patronatus Eccleſiaſticum, de quo loquitur Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 18. §. ſi vero iuris patronatus?

℞. Quando aliquis de bonis Eccleſiaſticis fundat aliquod beneficium curatum, & reliquit patronum eccleſiaſticum, ſeu dignitatem alicuius Eccleſię, vel Abbatem alicuius monaſterij, vel moniales; & ſi inſtitutio huius benefi-

cij

cij pertinet ad Epiſcopum diœceſanũ; tunc vero dicitur ius patronatus Eccleſiaſticum,& de hoc loquitur Conc. Trid.in ʃ.ſi vero. dicta ſeſſione Trid. vbi ſupra.

23 Quando vacat beneficium curatum iuris Eccleſiaſtici,quid debent facere Epiſcopus,& patronus?

℟. Ponere edicta,examinare oẽs ſcriptos cũ ſynodalibus, ſicut ſupra,& inter eos,quos examinatores ſynodales idoneos reputauerint,Patronus ſolus magis idoneum eligat, & Epiſcopus ei, & non alteri inſtitutionem faciat. Trid.ſyn. vbi ſup.

24 Si vacauerit beneficiũ iuris patronatus, in quo Epiſcopus collationem nõ habet,quid debet facere Epiſcopus, patronus, & collator inferior?

℟. Ponere edicta,examinare cum ſynodalibus omnes volentes examinari, & ex approbatis ab examinatoribus,Epiſcopus ſolus eligat magis idoneum,& eum tradat patrono, patronus præſentat inferiori collatori,& ipſe illi, & non alteri facit collationem. Trident. ſynod. ſeſſione 24. cap. 18. vt ſupra.

25 Quod eſt ius patronatus laicorum?

℟. Quando aliquis ex bonis patrimonialibus fundat aliquod beneficiũ curatum, ſiue relinquat patronum Eccleſiaſticum,ſiue laicum. Abb. in rubr. de iure patr. n. 6.

26 Si vacauerit beneficium curatũ iuris patronatus laicorum,quid debent agere patronus, & Epiſcopus?

℟. Patronus præſentare vnum,vel plures: ſi vnum præſentet,examinatores, ſi illum idoneum inuenerint, Epiſcopus debet facere illi collationem;ſi vero plures præſentet, inter illos ſolos debet fieri cõcurſus,& inter eos,quos examinatores idoneos inuenerint, Epiſcopus debet eligere magis idoneum, & illi facere collationem. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 18. vbi ſup.

27 Quod eſt ius patronatus mixtum?

℟. Quando quis dotauit beneficiũ curatum, partim ex bonis eccleſiaſticis, partim ex bonis patrimonialibus.

28 Si vacauerit beneficium iuris patronatus mixti, q̃d debet facere Epiſcopus, & quid patronus?

℟. Concurſus eſt faciendus, & omnia ſeruanda, ſicut in beneficio iuris patronatus eccleſiaſtici, quia acceſſorium ſequitur naturã ſui principalis.

29 Inſtitutio ad quem pertinet, poſtquã patronus præſentauit?

℟. Ad Epiſcopum ſolum. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 18. vt ſup.

30 Quomodo conſequitur ius patronatus?

℟. Primo fundatione facta ex ſuis proprijs bonis de conſenſu Epiſcopi. Secũdo dotatione, vt ſi quis dotet Eccleſiam de ſuis bonis. Tertio emptione, vt quando venditur, vel alienatur ius patronatus. Quarto donatione. Trid. ſyno. ſeſſ. 25. c. 9. de reformat. Abb. c. illud, de iure patronatus, & in rub. nu. 6. eodem titu. c. quicumque. 17. q. 4. c. filijs 16. q. 7.

31 Si plures idonei præſententur Epiſcopo, quis eorum debet eligi?

℟. Ille, quẽ Epiſcopus iudicauerit magis idoneũ; & ſi omnes æqualiter ſint idonei, quem ipſe voluerit. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. c. 18. de reformat. & ſeſſion. 25. cap. 9. Vgolin. de offic. & poteſta. Epiſcop. fol. 137.

32 Quis debet approbare, & confirmare ius patronatus quando de nouo fit?

℟. Epiſcopus, quia ſui muneris, & iuriſdictionis eſt. c. vnico, de iure patronatus. lib. 6. Vgolin. de offi. & poteſt.

Epiſc.

Epiſcop.fol.131.p.2.

33 Quibus modis amittitur ius patronatus? ℞. Pluribus. Primo venditione. Secundo vſurpatione bonorũ Eccleſiæ. Tertio ſi probari non poſſit per inſtrumẽtum authenticum, vel per multiplices præſentationes. Quarto ſi quis per ſe, vel per alium occiderit Rectorem beneficij Iuris patronatus, quia ſua malitia non debet conſequi commodum. Quinto propter hæreſim. Trid. ſy. ſeſſ. 25. c. 9. de reform. Ab. in c. in quibuſdam, de pœnis.

34 Quibus modis amittitur ius patronatus, ad tempus, vel pro vna vice? ℞. Alijs quinq; modis. Primo, ſi legatus à latere ſibi reſeruauerit aliquam præſentationem. Secundo, quandoq; præſentauit indignum, ſi eſt laicus patronus, pręſentatio deuoluitur ad quẽ collatio pertinebat, niſi probet ignorantiam: ſi ſit clericus, patronus non excuſatur ignorantia. Tertio ſi intra tẽpus non præſentauit. Quarto, quãdo eſt patronus excommunicatus, & denuntiatus. Quinto ſi lis oriatur ſupra ius præſentandi, & Patronus non ſit in poſſeſſione. c. cum vos, de offic. ord. Vgolin. de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. fol. 340.

35 Si dubitetur de iure patronus, & beneficium vacet, quid debet facere Epiſcopus durante lite? ℞. Ponere edicta, examinare, dare fidẽ magis idoneo, vt recurrat ad ſedem Apoſtolicam.

36 Ius patronatus poteſt ne acquiri in Eccleſia iam conſtructa, & conſecrata? ℞. Si Eccleſia ſit abſque dote ſufficiẽti, & aliquis ex conſenſu Epiſcopi eam dotet ſufficiẽter, poteſt acquirere Ius patronatus propter maius bonum Eccleſiæ. Innocent. in rubr. de iure patronatus. Rot. dec. 528. p. 1. diuerſar.

37 Quanta dos Eccleſiæ conſtitui debet à patronis, vt ius patronatus acquirat? ℞. Si Eccleſia ſit Cathedralis, vel Collegiata, debet conſtitui tanta dos, vt commodę ſint Dignitates, Canonici, Capellani, ſeruientes muſicæ, luminaria, & omnia neceſſaria ad cultum Eccleſiæ; ſi vero ſit monaſterium, tanta dos, vt poſſint ſubſtentari Presbyteri, Diaconi, & cantores, lectores, hoſpites recipi, & iura Epiſcopalia ſolui, & cæteri omnes. Gloſſ. in c. cum ſicut, de conſecratione Eccleſiæ; ſi vero ſit aliqua Eccleſia, quę non ſit collegiata, tanta dos, vt poſſit ſubſtentari vnus Presbyter cum ſuo Miniſtro. Glo. in c. vt quiſque, de vita, & honeſtate clericorum; ſi vero ſit capella eremitica, ad minus requiritur, vt habeat dotem ad reparationem beneficij, & ad ſubſtentandum vnum miniſtrum, qui eam claudat.

38 In Iure patronatus, quæ requiruntur, vt ſit perfectus? ℞. Præſentatio, admiſſio, & inſtitutio.

39 Præſentatio ad quem pertinet? ℞. Ad patronum, admiſſio vero, vel inſtitutio, ad Epiſcopum, vel collatorem.

40 In iure patronatus quid eſt magis attendendum? ℞. Siue ius patronatus ſit laicorum, ſiue eccleſiaſticorum, ſemper eſt attendenda forma iuris patronatus, & conditiones eius; quia patronus cum conſenſu Epiſcopi, poterit ponere quamcumque legem in fundatione. c. verũ, de conditionibus appoſit. Lambertin. lib. 1. par. 2. q. 9. art. 1. n. 1. & Abb. c. 1. & c. grauis, de cenſibus, n. 1.

41 Patronus in qua ætate debet eſſe, vt præſentet?

℞. Ma-

℞. Maior ſeptennio. Calderin. conſ. 8. de iure patronatus.

42 Procurator cum mandato poterit præſentare?

℞. Si mandatum ſit ſpeciale, tutor, tutrix, & procurator poſſunt præſentare. Calder. vbi ſup.

43 Si patronus moriatur, & relinquat vxorẽ grauidã, poterit ne vxor nomine viuẽtis in vtero, præſentare, cum talis habeatur pro nato. ex l. qui in vtero. ff. de ſtatu hominum?

℞. Non poterit præſentare, ratio eſt, quia in præſentatione de cõmodo Eccleſiæ agitur, non de commodo hominis, de quo loquitur talis lex, & licet ẽt ſit commodum hominis nõ nati poſſe præſentare, ſicut acquirere alia iura, & poſſeſſiones, tamen præfertur commodum Eccleſiæ, & ſic præſentatio dẽt fieri ab homine habente vſum rationis. Vgol. f. 135. p. 2.

44 Ius patronatus deſcendit per capita, vel per ſtirpem?

℞. Per ſtirpem: exempli gratia, ſi duo fratres habenr ius patronatus, & vnus habuir decẽ filios, & alius habuit vnũ; illi decem filij habebunt vnam vocẽ, & ille vnus aliam vocem æqualem, q̃a hæc ſucceſſio regulatur ad inſtar ſucceſſionis hæreditaris, in qua ſucceſſio locũ habet ſtirpis, ſcilicet, quòd quatuor filij deſcendentes ab vno fratre tantum hæreditabunr de bonis aui, ſicut vnus filius deſcendens ab alrero fratre, cum inter duos illos fratres debeat æqualiter diuidi hæreditas aui nulla habita ratione filiorum, & hæc ſucceſſio vocatur per ſtirpem. Clement. c. 2. de iure patronatus. c. 1. eod. tit. Innoc. ibi.

45 Si aliquis patronus in præſentatione cõmittat ſimoniam, vitiat ne præſentationes aliorum patronorum?

℞. Si præſentationes ſint diuerſæ, & diſtinctæ, non vitiat; ſi vero non ſint diſtinctæ, vitiat; & ſi præſentatus ignarus ſit, dictæ ſimoniæ habebit titulum coloratum, & gaudebit beneficio reg. de triennali, nam plures patroni communiter, & non ſingulariter debent præſentare ne vitienr præſentationes. Anton. Burg. in c. cum omnes, to. 2. de conſt. n. 337.

46 Cum Conc. Trid. ſeſſio. 24. c. 18. §. cum vero dicit (cũ vero inſtitutio ab alio, quã ab Epiſcopo erit facienda) de quo collatore intelligirur?

℞. De collatore inferiori Epiſcopo, nõ de ſuperiori.

47 Patronus poteſt ſe ipſum præſentare?

℞. De iure, non, ſed poteſt præſentari à compatrono, quia debet eſſe differẽtia inter præſentantem, & præſentatũ, & ſi in fundatione cautum ſit, vt patronus poſſit ſe ipſum præſentare, fundatio erit obſeruanda, quia fundationibus non eſt derogatum per Concil. Trident. Abb. in c. conſuluit, de iure patrona.

48 Quos poteſt patronus præſentare?

℞. Filium ſuum, familiarem, extraneũ, abſentem, vnum, vel plures ſeruando ſemper inſtitutionem, & quod præſentatus ſit idoneus, & habeat qualitates, in fundatione requiſitas. Vgol. de offi. & poteſta. Epiſc. p. 2. f. 136.

49 Si quis Epiſcopus iure deuolutiuo prouideat parochialem, quia patronus nõ præſentauit intra menſes ſibi à iure permiſſos, quomodo debet ꝓcedere?

℞. Faciendo concurſum; quia in hoc patronus non læditur, & iuſtitia fit, & concilium obſeruatur.

50 Præſentationes plures, dicentur ne continuatæ, ſi vna intermediatè reperiat̃,

quæ

quæ non fuerit ſortita ſuum effectum?
℟. Tunc non erit ſufficiens probatio, quia id ponitur à Conc. Trid. pro ſpecifica forma ſeſſ. 25. c. 9. & ideo eſt adimplenda lex. l. qui hæredis. ff. de cōditionib. & demonſtr.

51 Quando cōcilium dicit quod nemo poſſit gaudere iure patronatus, niſi illud dotauerit proprijs bonis, debet ne intelligi de dotatis ante concilium, vel poſt concilium?
℟. De dotatis poſt concilium, nam lex ponitur de futuris, derogatio de præteritis.

52 Si patronus præſentet plures cumulatiuè ad parochialem Eccleſiam, quid debet Epiſcopus agere?
℟. Facere inter eos concurſum, & ſeruare formam.

53 Si ius patronatus ſit ex dote mulieris, qs debet præſentare vir, an mulier?
℟. Mulier eſt domina ſuæ dotis, vt ante matrimonium. l. in rebus. C. de iure dotium, & vir durante matrimonio eſt dominus rerum dotalium iuris fictione: & ideo in iſto caſu vir debet præſentare conſentiente muliere.

54 Si laicus variet, & præſentat primum, & poſtea ſecundum, quid agendum?
℟. Tunc relinquitur arbitrio Epiſcopi, quis eorum præferatur. c. quod autem, de iure patr.

55 Patronus etiam ſi ſit clericus, poterit ne habere ius inſtituendi, vel deſtituēdi?
℟. Non, neque adminiſtrādi bona, ſed tantum præſentandi, iſta enim officia ſunt inter ſe diſtincta, & cōpetunt diſtinctis perſonis, nempe patrono præſentationem, & præſentato adminiſtrationem bonorum, de quibus debet ſubſtentari. Abb. in c. cum autem, eod. tit. n. 3.

56 Si vacauerit beneficium iuris patronatus eccleſiaſtici in menſibus ſedi Apoſtolicæ ſeruatis, quid debet Epiſcopus agere?
℟. Ponere edicta, facere concurſum, magis idoneum eligere, illiq; dare fidē ſuę approbationis, vt à Summo Pontifice inſtituatur, nulla habita ratione patronorū; qa in hoc caſu nihil habēt cum concurrant cum ſummo Pontifice. Concil. Triden. ſeſſ. 24. cap. 18. de reformatione.

57 Si capitulum habeat inſtitutionem, quid eſt agendum?
℟. Epiſcopus ſolus dēt eligere digniorem inter approbatos, & debet illum, & non alterum, inſtituere.

58 Si inſtitutio alicuius beneficij pertineat ad Epiſcopum, & pręſentatio ad capitulum, quid agendum?
℟. Capitulū debet pręſentare Epiſcopo digniorē inter approbatos ab examinatoribus, vt ab eo inſtituatur. DD. ſuper c. 18. ſeſſ. 24. de refor.

59 Patronus laicus dēt nominare, aut pręſentare?
℟. Debet præſentare. Achill. de Graſſ. de iure patron.

60 Si Eccleſia fuerit de iure patronatus laicorum, & in fundatione habeat facultatem patronus, vt poſſit præſentare Epiſcopo, quem ipſe voluerit, quid debet in hoc caſu Epiſcopus agere?
℟. Tunc præſentatus examinetur ab examinatoribus ſynodalibus, & ſi fuerit idoneus admittatur ab Epiſcopo. Trid. ſynod. ſeſſione 24. cap. 18.

61 Poteſt ne patronus laicus præſentare primum, & poſtea variare, ſecundumq; præſentare recedēdo à primo?
℟. Non, ſed cumulatiuè; quia tunc Epiſcopus habet electionē inter præſentatos.

62 Si parochialis ſit iuris patronatus laico-

 rum,

rum, debet ne prouideri præuio con curſu?

℞. Tunc ſufficit, vt ſolus deputatus à patronis, examinetur à ſynodalibus, & non debẽt admitti alii, & ſi idoneus iudicetur, ei debet fieri collatio. Trid. ſyn. ſeſſ. 24. cit. c. 18.

63 Poteſt ne laicus pręſentare, vel inſtituere aliquem ad beneficium, vel capellam ſine interuentione Epiſcopi?

℞. Nõ, imò debent interuenire in tali præſentatione cũ Ep̃o, ad quẽ pertinebat prouiſio talis beneficij, & patronus laicus non hẽt ius patronatus, & talis pſentatio ſine hac ſolẽnitate erit nulla. Trid. ſyn. ſeſſ. 14. c. 13. de refor.

64 Si laicus, & clericus pręſẽtauerint Titiũ, & poſtea laicus variauerit, & præſentauerit Seium; quis eorum confirmãdus eſt?

℞. Primo præſentatus; quia habet pręſentationem clerici.

65 Si pupillus habeat ſeptem annos, & pręſentet vnum, & eius tutor præſentet alterũ, quis eſt præferendus?

℞. Præſentatus à Pupillo.

66 Si aliquis erat in poſſeſſione iuris patronatus, & præſentauit aliquem, & fuit iuridicè inſtitutus, & poſtea p ſententiã perdidit ius patronatus; inſtitutus debet ne remanere?

℞. Affirmatiuè: quia actus præſentationis fuit legitimus.

67 Si patronus eccleſiaſtic' elegerit digniorem inter approbatos, Epiſcopus poterit ne eligere illum, & reijcere aliũ?

℞. Non, ſed neceſſario debet illum inſtituere.

68 Si duo æquè idonei ab examinatoribus fuerint iudicati, patronus eccleſiaſticus poterit eligere quem voluerit?

℞. Poterit, ſicut Epiſcopus poteſt quãdo electio ad eum competit.

69 Si quis habeat ius patronatus ſolo priuilegio, poterit ne poſt Concil. Trid. illo gaudere?

℞. Non, quia per Conc. Trid. ſeſſ. 25. derogatum eſt tale priuilegium.

70 Si qs velit probare immemorabilem cõſuetudinem, vſque ad quod tempus debet illam probare?

℞. Vſque ad tempus litis.

71 Si quis habeat ius patronatus ſolo priuilegio, & vult probare immemorabilẽ conſuetudinem, debet ne audiri?

℞. Affirmatiuè.

72 Si Epiſcopus diſſimulauit aliquẽ patronum præſentare contra formam Concilij, hęc permiſſio excuſabit ne patronum à nullitate actus, & ab excommunicatione poſita. cap. præterea, de iure patronatus?

℞. Non excuſat permiſſio, nec ignorãtia patronum, quia quis nõ excuſatur alieno defectu.

73 Ius patronus quomodo probatur?

℞. Fundatione, dotatione, inſtrumento authentico multiplicatis præſentationibus per tam longum tempus, qđ memoriam hominum excedat. Trid. ſyn. ſeſſ. 25. c. 9. de refor.

74 Si quis pbet ius patronatus per alias pręſentationes, quas qualitates debet habere, vt illi proſint?

℞. Debent eſſe cum cauſę cognitione, & ſeruata forma Conc. Trident. ſeſſ. 25. c. 9. cit.

75 Probatio iuris patronatus debet ne fieri p teſtes, an neceſſario p ſcripturas authenticas pluribus cõtinuatis præſentationibus, quę omnes ſortitæ fuerint ſuum effectum?

℞. Regulariter excludi debet probatio per teſtes, & in raro caſu admitti.

76 In vniuerſitatibus, vel perſonis ita potẽtibus, in quibus magis præſumitur ius pa-

patronatus vſurpatum, quam iuſto titulo acquiſitum, quæ probatio requiritur?

℞. Plenior, & exactior ꝓbatio ad docẽdum verum titulum, quã in alijs particularib^9, pſonis, & immemorabilis cõſuetudo dẽt probari ꝑ tempus quadraginta annorum, & ꝑ multiplices præſentationes, quæ oẽs ſortitæ fuerint ſuũ effectũ. Tri. ſy. ſeſſ. 25. c. 9. de refor.

77 Ius patronatus poteſt ne probari per plures præſentationes, ſi non appareat vllum inſtrumentum fundationis, vel dotationis?

℞. Si præſentationes fuerint factæ per tempus ſupra hominum memoriam, erit ſufficiens probatio, etiam ſi in præſumptionibus nulla fiat mentio de fundatione, vel dotatione.

78 Si plures fuerint præſentati ad vnum beneficium, quid agendum?

℞. Epiſcopus faciat concurſum de omnibus præſentatis, & ex illis eligat digniorem, & faciat ei collationem, ſiue iſti fuerint præſentati ab vno patrono, ſiue à pluribus.

79 Per quod tempus debent eſſe præſentationes, vt ius patronatus probetur abſque titulo fundationis, vel dotationis?

℞. Per quadraginta annos, & debet ꝓbare quod omnes fuerint continuatæ, & ſortitæ ſuum effectum.

80 Si beneficiũ curatum ſit ius patronatus Eccleſiæ, quomodo debet prouideri?

℞. Præuio concurſu, & examine, & debent interuenire examinatores ſynodales, ſicut in alijs beneficijs, quæ nõ ſunt de iure patronatus.

81 Probatio iuris patronatus poſita à Cõcil. Trid. ſeſſ. 25. habet ne locum in petitorio, vel poſſeſſorio?

℞. Præſcripta forma debet obſeruari, tàm in petitorio, quàm in poſſeſſorio.

82 Ius patronatus, & vnio beneficiorum facta Cathedralibus Eccleſijs, Regibus, & Principibus iure Imperij tenẽtibus, debent ne probari ꝑ multiplices præſentationes per tempus quadraginta annorum?

℞. Non, eſt eadem regula obſeruanda, cum vniuerſitatibus & alijs perſonis: quia in illis propter eorum magnã dignitatem nõ præſumit fraus, & dolus; & ſic excipiuntur à Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 9. cit.

83 Si aliqua Eccleſia collegialis ex ſua inſtitutione habeat ius præſentandi canonicos, poterit Epiſcopus virtute Cõc. Trid. c. 9. ſeſſ. 25. eam conſuetudinem tollere, & ſibi aſſumere?

℞. Non, qa collegialis Eccleſia eſt capax beneficiorum, & iuris Eccleſiaſtici, cum ſit corpus eccleſiaſticum. Cõc. Trid. ſeſſ. 25. c. 9.

84 Si Epiſcopus admiſerit aliquam præſentationem, poterit ne poſtea patrono ius patronatus tolli, ſi fortè nõ habeat illud ſecundum formam Concilij?

℞. Talis Epus ſe fecit incapacẽ in poſſeſſorio preſentationem admiſſam, ſed poterit litigare in petitorio, ne ſua dignitas patiatur detrimentum.

85 Si voluerint cõcurrere ad examen beneficij curati aliqui non præſentati à patrono, ſunt ne admittendi?

℞. Oẽs sũt admittẽdi, qa agit de bono Eccleſiæ, & de eligendo magis idoneo. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 18. de refor.

86 Quãdo ius patronatus ꝓ duabus partib^9 ꝑtinet ad laicos, & pro vna tantum ad eccleſiaſticum, debent fieri cõcurſus?

℞. Si beneficium ſit curatum, debent fieri concurſus, & ſeruari forma poſita à Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 18.

87 Qui præſentat ad beneficium curatum,

vel ſimplex ab aliquo patrono, à quo debet examinari?

℟. Si ſit curatum, à ſynodalibus examinatoribus, ſi ſit ſimplex non eſt neceſſe, vt à ſynodalibus examinet. Trid. ſyn. ſeſſ. 7. c. 13. de refor.

88 Si in fundatione iuris patronatus poſita ſit expreſſa clauſula, quod Epiſcopus non debeat examinare præſentatum, debet ne obſeruari?

℟. Non; quia eſt contra ius; ratio eſt, quia vniuerſalis cura animarum de iure pertinet ad Epiſcopum, & ex conſequenti ad ipſum pertinet conſtituere idoneum ſubſtitutũ in ea, & eum examinare, & approbare, & ideo datur ei facultas, vt poſſit examinare, & approbare omnes curã habentes in ſua diœceſi. Concil. Trid. ſeſſio. 24. cap. 18. de reformat.

89 Si quis patronus laicus, vel Abbas præſentauit aliquem ad beneficium ſimplex, debet ne examinari ab Epiſcopo?

℟. Debet, licet non ſit neceſſarium facere concurſum, neque vocare ſynodales, alias inſtitutio nulla erit.

90 In iure patronatus laicorum requiritur concurſus?

℟. Non, ſed ſi vnus præſentetur, examinetur à ſynodalibus; & ſi plures præſententur examinentur, & ex illis ſolis, Epiſcopus eligat digniorem, & collatio fiat.

91 Si ius patronatus ſit vniuerſitatis, vel collegij generalium ſtudiorum præſentatus, vel electus à tali vniuerſitate, vel collegio, debet ne examinari à ſynodalibus?

℟. Non, quia expreſsè excipiuntur tãquam notorie docti in Conc. Trid. ſeſ. 7. c. 13. de refor.

92 Si in examine timeantur rixæ, inimicitiæ graues, vel nemo ſit, qui velit ſe ſubijcere examini, quid faciendum?

℟. Tũc Ordinarius pro ſua conſcientia de conſenſu examinatorum poterit facere ſecretum examen, & conferre beneficium tali perſonæ ad euitandum damnum. Trid. ſyn. ſeſſio. 24. c. 18. de refor.

93 Si ſtatuto die quis ex ſcriptis non compareat ad examen, quid erit faciendũ?

℟. Sine illo fiet examen, & prouiſio, & erit valida, quia Concil. quando dicit quod omnes adſcripti examinentur, intelligitur ſi ſtatuto die comparuerint.

94 Si quis contra formam Concilij prouideat, quam pœnam incurrit?

℟. Prouiſio erit nulla, & appellatio non admittitur quo ad effectũ ſuſpenſiuum. Trid. ſynod. ſeſſio. 24. cap. 18. de reform.

95 Excommunicatio poſita in c. 9. ſeſſ. 24. contra eos, qui ius patronatus contra canonicas ſanctiones transferre præſumunt, extenditur ne ſolum ad alienantes bona immobilia, verum etiam ad vſurpantes fructus?

℟. Ad vtroſque, & eam incurrunt, & ipſo iure priuati ſunt dicto patronatu.

96 Clerici ſi inſtitutionem accipiãt à laicis, quam pœnam incurrunt?

℟. Excommunicantur, & ſi non dimittant beneficium, deponuntur. c. præterea, de iure patronatus.

97 Poterit Epiſcopus prorogare tempus patronis ad præſentandum?

℟. Poterit, quia hic non agitur de præiudicio alterius, & quando DD. dubitant an terminus præfixus à iure poſſit prorogari, intelligitur quando factus tangit ius partium. Abb. in c. cum ſit Romana, de appell.

98 Si patronus intra quatuor menſes non præ-

præſentet, quid agendum?

℟. Epiſcopus per deuolutionem prouideat. c. quoniam, de iure patr.

99 Si ſint duo patroni vnus clericus, & alter laicus, quod tempus habent ad præſentandum?

℟. Sex menſes, quia fauor eſt ampliandus.

100 Qui debet inſtituere aliquem præſentatum, habet ne tempus à iure præfixum?

℟. Non: ſed ſi intra breue tempus non fecerit inſtitutionem, recurrendum eſt ad Iudicem ſuperiorem, vt ille præfigat tempus.

101 Intra quod tempus debet Epiſcopus cōferre beneficium facta præſentatione à patrono?

℟. Infra duos menſes à die præſentationis, quod ſi nō fecerit, patronus poterit appellare ad Summum Pontificem, vel ad Metropolitanum, vel ad Epiſcopum viciniorem, & ipſe tunc faciat collationem. Bulla Pij V. 32. in num.

102 Si quis relinquat in ſuo teſtamēto quod eius hæres eligat ſacerdotem, qui pro ſua anima ſingulis menſibus dicat certas Miſſas, tenebiť ne talis hærės poſtquam nominauit ſacerdotē eum præſentare Epiſcopo?

℟. Non, ſed ſufficit eligere ſacerdotē approbatum, quia huic non imminet cura animarum.

103 Si patronus appellauerit ex eo quod non admittuntur præſentati ab illo, cōcurſus eſt ne impediendus.

℟. Non, quia talis appellatio nō habet effectum ſuſpenſiuum, imò ſi concurſus fuerit legitimè factus, debet fieri inſtitutio digniori, non obſtante appellatione.

104 Si qs ſit præſentatus à patrono dignus, & Prælatus nolit eum inſtituere, quid poteſt agere?

℟. Poterit litigare cum alio inſtituto à falſo patrono, vel appellare à ſententiā Epiſcopi nolentis eum inſtituere. c. cum Bertold. de ſent. & re iud. c. decernimus. 16. q. 7.

105 Si patronus variauit, & præſentauit ſecūdum, quia Epiſcopus diſtulit inſtituere primum, iſte primus poterit litigare contra ſecūdum iam inſtitutū?

℟. Non, ſed contra Epiſcopum, & petere, vt det illi aliud beneficium propter damnum. c. paſtoralis, de iure patronatus.

106 Quando inſtitutio non erit facienda ab Epiſcopo, ſed ab alio inferiori collatore, quid eſt faciendum?

℟. Tunc ſolus Epiſcopus inter approbatos eligat digniorem, quia melius cognoſcit perſonas, & eum tradat patrono, vt ipſe pręſentet eum collatori, vt eum inſtituat, ſiue ſit Abbas, ſiue Papa.

107 Si collatio pertineat ad Archidiaconū, vel ad alium inferiorem collatorem, quid debet Epiſcopus facere?

℟. Ponere edicta, examinare, eligere digniorem, & illi, & non alteri, collator faciat collationem.

108 Patronus, qui præſentauit poteſt amouere Rectorem ſemel deputatum in parochiali?

℟. Non, etiam quacumque conſuetudine contraria. Abb. in c. querimoniā, de iure patr. n. 6.

109 Patronus poteſt ne adminiſtrare bona iuris patronatus?

℟. Non, ſiue ſit patronus cuiuſcumq; qualitatis, vel dignitatis, ſed ſolū Rector, ſeu Beneficiatus Eccleſiæ. Trid. ſy. ſeſs. 25. c. 9. de refor.

110 Si aliquis relinquat Eccleſiam hæredem ſuo-

ſuorum bonorum, & bona ſint præ-tij, vt ex eis poſſit Eccleſia ſufficienter dotari, ex hoc acquirit ne ſolùm ius patronatus?

℞. Non, quia videtur eſſe legatum, & ad ius patronatum requiritur expreſſa conceſſio Epiſcopi, & ſcriptura fundationis hoc explicans, vt patet ex Trident. ſynod. ſeſſione 25. cap. 9. de reformat.

111 Si ius patronatus habeat onus celebrãdi aliquas Miſſas ex hoc intelligitur ne quod neceſſario inſtitutus tẽpore collationis debet eſſe ſacerdos?

℞. Non requiritur, niſi expreſsè in fundatione appoſita ſit clauſula quod debeat eſſe ſacerdos, quia per alium poterit ſatisfacere Miſſas. reg. qui per aliũ. de regul. iur. in 6. Card. c. de multa, de præbend.

112 Si in fundatione iuris patronatus dicatur quod ſuccedant omnes deſcendentes per viam maſculinam, illegitimus poterit ne ſuccedere?

℞. Non, quia illegitimi non dicuntur eſſe de parentela. Nauar. conſ. 6. de filijs presbyt. ſi vero fuerit legitimatus, poterit ſuccedere. l. 3. ff. de natalibus reſtit.

113 Si quis habeat beneficium iuris patronatus, poterit libere renuntiare?

℞. Non, ſed requiritur conſenſus patroni, vel ſaltim quod ſciat, & taceat, vel quod approbet poſt renuntiationem; ſi vero contradicat, renuntiatio erit nulla. Archid. in c. vnico, de iure patron. in 6.

114 Poteſt quis in præiudicium ſuorum filiorum alienare ius patronatus?

℞. Cum diſtinctione: ſi illud fundauit, poterit; ſi autem illud hæreditauit à maioribus, non poterit. Archid. in c. vnico, de iure patr. in 6.

115 In partitione bonorum, poterit ne Iudex adiudicare ius patronatum vni hæredi?

℞. Non, quia Eccleſia multitudine patronorum potius leuatur; & Clement. plures. de iure patron. patitur plures patronos. Abb. in cap. querimoniam, nume. 2. eodem tit. Hoſtienſ. in ſumm. eodem titulo. §. qualiter. verſ. nouus hæres.

116 Si lis oriatur inter duos præſentatos, poterit ne vnus dare alteri aliquam pecuniam, vt diſtat à lite?

℞. Si præſentatus habuerit inſtitutionem, & poſſeſſionẽ, & ſit certus ſe habere ius in beneficio, & quod aduerſarius non habet ius poterit pro redimẽda vexatione, & pro expenſis litis dare aduerſario aliquã pecuniam, abſque labe ſimoniæ. c. dilectus, il primo, de ſimonia, gl. in c. cum pridem, de pactis, & ibi Ab. n. 2. Sylueſt. in ſum. verb. renuntiatio. n. 6.

117 Capellania fundata per laicum de proprijs bonis ſine conſenſu Epiſcopi diœceſani, eſt ne beneficium Eccleſiaſticum?

℞. Nõ, & hæredes poſſunt ſine auctoritate Epiſcopi capellaniam cuilibet conferre. Guid. Papa q. 341.

118 Per confiſcationem generalem bonorũ à Iudice ſæculari factam, perdit ne qs ius patronatus?

℞. Non. Glo. in verſ. ſubiectæ. §. rurſus c. paſtoralis, in Clement. de ſent. & re iudicat.

119 Poterit ne transferri gratuito ius patronatus?

℞. Poterit; quia habet annexum quid ſpirituale. c. cum ſeculum, de iure patronatus, & ibi gloſſa.

120 Si quis habeat ius patronatus in Eccleſia, & dicat dono Eccleſiam Titio,

vi-

videtur donaſſe ius patronatus, quod in ea habet?
℟. Affirmatiuè, quia Eccleſia ſupponit pro iure patronatus. c. quod autē, de iure patronatus.

121 Si ſint plures patroni, & diſcordēt quid eſt agendum?
℟. Epiſcopus poteſt priuare eos à diuinis officijs, donec ad cōcordiam redeant. c. 1. eo. tit.

122 Si ſint plures patroni, eorum ſuffragia quomodo ſunt numeranda?
℟. De iure maior pars præualet. c. quoniam, eo. tit. de iure patron.

123 Ius patronatus tranſit ne in fœminas?
℟. Affirmatiuè per ſtirpes, ſed non per capita. Abb. cap. 1. eodem titulo, num. 5.

124 Patroni poſſunt facere inter ſe conuentionem, vt vnus præſentet hac vice, & alter altera vice?
℟. Poſſunt, quia non repugnat, vt adinuicem ſibi cedant iura ſua. Abb. vbi ſup. n. 6. & glo. ibi.

125 Ius patronatus competit ne infanti?
℟. Competit, & etiam exiſtēti in vtero matris. Ioan. Andr. c. cum ex eo, de elect. lib. 6.

CAPVT XXXIIII.

DE CONSECRATIONE ECCLESIÆ VEL ALTARIS.

1 A Quo conſecratur Eccleſia, benedicitur, & reconciliatur?
℟. Ab Epiſcopo. c. propoſuiſti, de conſecr. Eccleſiæ, vel altaris.

2 Quomodo conſecratur Eccleſia?
℟. Epiſcopus indutus pontificalibus ſeruat formā poſitam in cęremonial. in c. de conſecr. Eccleſ.

3 In quibus diebus poteſt Epiſcopus conſecrare Eccleſiam habentem ſufficientem dotem?
℟. Diebus feriatis, & feſtiuis, vt ſibi placuerit. c. tua, de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris.

4 Cardinales in aliena diœceſi poſſunt ne conſecrare Eccleſias, vel altaria?
℟. Non; niſi de licētia proprij Epiſcopi, vel commiſſione Summi Pont. ratio eſt, quia cōſecratio, vel benedictio Eccleſiarum, eſt actus iuriſdictionis ꝑtinens ad proprium paſtorem, & ex eo ſolum, quod quis ſit Cardinalis non ideo eſt proprius paſtor eccleſiarum, neque eſt Epiſcopus; ſolus enim Summus Pontif. poſt eius electionem eſt vniuerſalis Paſtor totius Eccleſiæ Catholicæ. tenent DD. in cap. tua, iſto titu. noſtro.

5 Poteſt Epiſcopus conſecrare Eccleſiam, ſi dotem non habeat?
℟. Non, & licet cōſecratio teneret malefaceret, & puniretur à Sum. Pontif. ratio eſt, quia cōſecratio eſt quid perpetuum Deo dicatum, & ad conſeruandum templum neceſſario requiritur dos, ne poſtea veniat in vilipēdiū, vel in rem profanam locus Deo conſecratus. c. cum ſicut, eo. tit.

6 Quibus in caſibus Eccleſia cōſecrata debet iterum conſecrari?
℟. Primo vbi dubitatur an conſecrata ſit. c. ſolemnitates, il primo, de conſecratione diſt. 1. Secundo vbi tota corruit, & de nouo refecta fuit, ita vt alia Ec-

Eccleſia,& non eadem dicatur, vel in forma, vel in materia, videlicet ſi eadem forma ſeruetur in ædificio,& petra, & ligna de nouo ponantur, quia prima vetuſtate erant conſumpta, tūc de nouo debet conſecrari Eccleſia ex arg. legis, quid tamen. ff. quibus modis vſusfructus amittatur. Tertio, ſi per partes paulatim refecta ſit, vt ſi in vno pariete alius paries conſtructus ſit ſupra illum, ita ut Eccleſia per altitudinem formam perdat,& alia Eccleſia appareat. gl. in c. propoſuiſti, in iſto titu. Quarto, quando parietes Eccleſiæ combuſtæ ſunt. c. Eccleſijs, de conſecratione diſt. 1. ratio eſt, quia quādo conſecratur Eccleſia conſecratur vnū corpus indiuiduum materiale,& conſecratio eſt ſicut anima viuificans illud corpus, & deſtructo corpore, anima amplius nō reſtat, ſic deſtructa Eccleſia conſecratio perditur, & in caſibus poſitis c. 36. n. 3. lib. 9.

7 Eccleſia benedicta poteſt ne conſecrari?

℞. Poterit. ratio eſt, quia conſecratio eſt altioris ordinis, cum Eccleſia conſecrata vngatur oleo ſancto: ſed Eccleſia conſecrata non debet iterum benedici, quia maius includit in ſe minus.

8 Epiſcopus poterit delegare conſecrationē Eccleſiæ ſimplici ſacerdoti, vel Abbati benedicto, vel ſi Eccleſia cōſecrata polluatur poterit delegare eius reconciliationem?

℞. Non poterit delegare ſimplici ſacerdoti, neque reconciliationem Eccleſiæ conſecratę, ſed neceſſario debet eam delegare Epiſcopo habenti commiſſionem ſedis Apoſtolicæ, & hoc p inſtrumentū authenticum, & ſubſcriptum; ratio eſt, quia cōſecratio Eccleſiæ eſt miniſterium ordinis, & non iuriſdictionis.

9 Si Eccleſia conſecrata de facto polluatur pro aliquibus caſibus poſitis. cap. 36. iſtius lib. ſufficiet ne illam benedicere ꝓpter temporis anguſtias,& propter magnas cęremonias, quæ fiunt in conſecratione?

℞. Non, ſed neceſſario debet ſeruari forma poſita in cæremon. Romano ad eam reconciliandam, quæ eſt diſtincta à reconciliatione Eccleſiæ benedictæ.

10 Quomodo benedicitur Eccleſia, vel capella eremitica?

℞. Seruando ordinem poſitum in cęremonial. Roman. & Epiſcopus debet eſſe indutus pluuiali, mitra, & ornamentis pontificalibus cum aſſiſtentibus, & clero cum cruce.

11 Eccleſia benedicta ſi polluatur quomodo reconciliatur?

℞. Epiſcopus indutus pontificalibus cum omni apparatu ſicut quando benedicit Eccleſiam vtitur aqua benedicta mixta vino, & cinere, & dicit orationes, & commemorationes poſitas in cæremoniale Romano, vt habetur in c. propoſuiſti, de conſecrat. Eccleſ. vel altaris.

12 Quare in reconciliatione Eccleſiæ benedictę vtitur Eccleſia Romana aqua benedicta, vino, & cinere?

℞. Aqua benedicta vtitur ad fugandos dęmones, vino ad demonſtrandum qđ lauat vulnus Eccleſię datum, cinere ad oſtendendā lugubrem triſtitiam, quā habet pro delicto commiſſo in Eccleſia,& pro offenſa Eccleſię facta,& ideo veſtimenta Epiſcopi ſunt coloris nigri, vel violacei, & crux Epiſcopalis debet eſſe cooperta velo nigro.

13 Quoties Eccleſia benedicta reconcilianda ęſt.

℞. Quo-

℟. Quotieſcumq; in ea effunditur ſanguis humanus iniuſtè, & in ſex caſibus poſitis.c.36.n.3.iſtius libri, in q. bus verè polluitur Eccleſia, vt habeẽ ĩ c.Eccleſiæ,de cõſecratione diſt. 1. ibi gl.& tenet Naua.in man.c.27.n.256.

14 Epiſcopus põt delegare ſimplici ſacerdoti reconciliationẽ Eccleſiæ benedictę?

℟. Affirmatiue, per inſtrumẽtũ ſubſcriptum, ſed melius eſt, vt hãc facultatem ſuo Archidiacono, vel perſonæ in dignitate conſtitutę deleget,& talis vtiẽ aqua benedicta ſine mixtione vini,& cineris, & dictis orationibus ſolitis eam reconciliabit, vt habetur in c. ſi.iuncta gl.de conſecratione Eccleſię, vel altaris.

15 Quis debet cõſecrarè campanas, & quomodo?

℟. Epiſcopus indutus pontificalibus veſtimentis coloris violacei eas vngit oleo ſancto,& ſeruat formam poſitam in cęrem. Roma. Durand. in rationali lib.1.c.4. de campanis.

16 Campanę benedictę, quam virtutem habent?

℟. Fugant dęmones, & expellunt, & ſedant tempeſtates, & ideo tempore tonitrui tanguntur, vt ſeruent fructus terræ,& homines à dęmonibus, qui in aere ambulãt.tenet Durãd.loco alleg.

17 Campanæ ad quos vſus debent ſeruire?

℟. Primo ad vocandum populum ad diuina officia ad Miſſas,& conciones. Secundo ad celebrandas Dei,& Virginis Mariæ, & Sanctorum feſtiuitates, ſicut muſica in conuiuijs. Tertio, vt tempore veſpertino fideles eas audientes recitent pro defunctis, & in laudẽ Virginis orationem Angelicam, vt de nocte liberentur à dęmonum incurſu. Quarto ad ſepeliẽda corpora defunctorũ, vt homines, q nõ poſsũt venire ꝑſonaliter ad officium charitatis ꝓ eis orẽt.tenet Durãd.ĩ ration.lib.1.loc.all.

18 Cãpanis poſſunt fideles vti ad profanum vſum, veluti ad vocandum populum ad ſæditionem, vel machinationem contra Principem, vel ad incitandum populum ad rebellionem?

℟. Non, imò ſi quis ad hos vſus profanos campanis vtatur habet pœnã mortis; ratio eſt, quia deſtinata ſunt ad diuina officia, & laudes Dei. tenet Durãd. loco allegat.

19 Quid ſignificat altare, ſeu Ara?

℟. Crucem Chriſti, & ſicut in ara crucis fuit oblatum illud cruentum ſacrificium, ſic in altari offertur ſacrificium Miſſæ ꝓ viuis,& defunctis Deo in cõmemorationẽ paſſionis Chriſti dñi.

20 Quotuplicia ſunt altaria?

℟. Duplicia; eſt altare portatile factum ex petra minima,& eſt altare ſtabile factum ex vna petra fixa, quæ comprehendit totum altaris pauimentum. c. altaria, il primo, de conſecr. diſt. 1.

21 A quo conſecratẽ,& quibus cæremonijs?

℟. Ab Epiſcopo cum aqua benedicta, vino, ſale, cinere, oleo ſãcto, thure cremato, candelis incenſis, reliquiis poſitis in modum ſepulchri in medio altaris,& ſeruatis plurimis cęremonijs poſitis in cęremon. Roman.

22 Quando altaria perdunt benedictionem, & indigent noua conſecratione?

℟. Quando tollitur ſigillum vbi reliquiæ poſitæ ſunt, vel quando, auferunẽ reliquię interius poſitæ, vel quãdo altare frangitur, vel quando mutat formam, tunc enim indiget noua conſecratione.c.altaria, il ſecundo, de cõſecr. diſt. 1. Abb. in c. ligneis, de conſecratione Eccleſiæ, vel altaris, n. 2.

23 Quis debet conſecrare calices, & patenas,& quomodo?

℟. Epiſcopus cum oleo ſancto ſeruatis cęremonijs poſitis in cærem. Roma.

23 Quibus modis conſecrantur calices, & patenæ, & perdunt conſecrationem, & benedictionem?

℞. Quoties confracti, vel combuſti ſunt, vel quoties mutant formam, vt ſi ex calice tollatur pes, & fiat vas ad bibēdum, vel quoties ſuperficies deaurata in totū, vel in partem magnam pdat aurum, vel indigeat noua deauratione, vel quoties de nouo deauranī, etiam ſi antea candidi fuerint, & conſecrati poſt deauratione̅ de nouo ſunt conſecrandi, vt habetur c. vnico, de ſacra vnctione.

24 Quis debet tangere calices, & vaſa ſacra?

℞. Solum ille, qui in ſacro ordine initiatus ad hoc munus electus eſt; ratio eſt, quia in conſecratione interuenit oleum ſanctum, & quādo tanguntur à ſæcularibus propter neceſſitatem, dēt eſſe cum magna reuerentia mediante panno ſerico, vel lineo. c. in ſancta, de conſecrat. diſt. 1.

25 Si excōmunicatus, vel infidelis, vel degradatus, vel hæreticus, vtatur calice ſacro ad potandum, patena ad comedēdum, veſtibus ſacris ad indumentum quotidianum, vt his temporibus contingit pro noſtris peccatis ī bello hæreticorum, ſi poſtea recuperenī à Chriſtianis indigent ne noua conſecratione, & benedictione?

℞. Non; ratio eſt, qa ex malo vſu non perdūt formam, & ſic non perdūt benedictionem, licet hoc ſit magnū peccatum, & hoc remanet in committentibus, ſed non in vaſis, vt habetur in c. 2. de ſacramentis non iterandis.

26 Veſtimenta ſacra, veluti caſula, manipulum, ſtola, & cingulum, à quo debent benedici?

℞. Ab Epiſcopo, vel ab Abbate habente ſpeciale priuilegium apoſtolicum; ratio eſt, quia iſtæ ſunt functiones ordinis ſolis Epiſcopis commiſſæ, & non ſimplicibus ſacerdotibus ſine priuilegio apoſtolico. Durand. vbi ſup. Naua. conſ. 2. n. 3. de cōſecr. eccl. vel altaris.

27 Facultas benedicendi ſacras veſtes poteſt ſubdelegari ſimplici ſacerdoti?

℞. Nō, quia ſolus Papa poteſt delegare; Nauar. conſ. 2. de conſecr. eccl.

28 Quando dicta veſtimēta ſacra ſunt iterū benedicenda?

℞. Quoties ſi propter vetuſtatem reficiantur de nouo ſerico plus additum eſt, quam habebant de veteri, vel quoties mutant formam, vt ſi de pluuiali fiat caſula, vel de caſula manipulum. c. eccleſijs, & c. altaris, de conſecr. diſt. 1.

29 Veſtimenta ſacra poſtquam diruta ſunt; poſſunt ne in alios vſus conuerti?

℞. Ex illis poſsūt refici alia ornamēta, ſed nō cōuerti in veſtes profanas, licet nō incurrat in aliquā excōicatione̅, qa non eſt poſita ī iure, nā hoc ſolū eſt de decētia, c. altaris palla, de cōſec. diſt. 1.

CAPVT XXXV.

DE CONSECRATIONE REGIS, ABBATIS, ET ABBATISSÆ.

1 REGES Hiſpaniæ, & Galliæ recognoſcunt ne ſuperiorem in temporalibus?

℞. Non, neq; in temporalibus alicuius ſubijciuntur; ratio eſt, quia habentur, vt

vt ſupremi Imperatores,& eorũ iuriſdictio nõ emanat ab alio in temporalibus,vt tenet gl.in c.Hadrianus, il 2. diſt.63.& Abb.in c.per uenerabilem, qui filij ſint legitimi, n.9.

2 Reges Hiſpaniæ, & Galliæ,cui ſubijciũtur in ſpiritualibus?

℟. Summo Pontifici,ſuis Epiſcopis, & Parochis,ſicut alij Chriſtiani; ratio eſt,quia in ſpiritualibus nullam habẽt poteſtatem,& ſolus Summus Põtifex eſt caput vniuerſalis Eccleſiæ. tenet Ab. in c. per venerabilem,qui filij ſint legitimi.

3 Reges poſſunt ne excõmunicari,& à quo?

℟. Poſſunt à ſolo Sũmo Pont. idq; raro,& ex cauſa grauiſſima.tenet Sà, verbo excommunicatio. n.15.

4 Reges ſubijciuntur ne legibus?

℟. Reges ſubijciunẽ legibus eccleſiaſticis,ſicut cæteri Chriſtiani, ſed legibus,ciuilibus ſolum ſubijciuntur quo ad vim directiuã, nõ vero quo ad vim coerciuam.l.digna vox.C.de legibus.

5 Quis debet conſecrare Reges?

℟. Epiſcopus ſollemniter indutus cũ magnis cęremonijs precibus, & orationibus poſitis in cæremonial. Rom. & debet eos vngere.

6 Quare Epiſcopus vngit Regẽ in brachio & non in capite?

℟. Quia vnctio in brachio ſignificat fortitudinem,& imperium eius.c.vnico,de ſacra vnctione.

7 Quis poteſt benedicere Abbates?

℟. Epiſcopus; & in eius abſentia, põt alius Abbas benedictus.cap.1.de ſupplenda negl.prælatorum.

8 Quis poteſt benedicere moniales, & conſecrare?

℟. Epiſcopus ſolus, & ſollemniter indutus in Miſſa pontificali.cærem. Ro. in c.de conſecrat. Virginum.

9 Quam ætatem, & quas qualitates debent habere virgines, quæ conſecrãdæ sũt?

℟. Viginti quinque annos,bonũ teſtimoniũ vitæ,& profeſſionẽ emiſſam in illa religione,eſſe virgines, quæ in hoc ſeculo cũ aliquo viro matrimoniũ nõ cõſumauere. cæremon. Rom. vt ſup.

10 In qua Eccleſia conſecrari debent?

℟. Si cõmodè fieri põt in propria Eccleſia, & ſi non,in alia Eccleſia commodiori, ad quã debent virgines exire, quælibet virgo comitata vna, vel duabus matronis honoratiſſimis,quæ paranimphæ vocantur.cęrem. Ro d.c.

11 Poſſunt ne in illa die poſt conſecrationẽ in aliqua domo ſe ad prãdiũ detinere?

℟. Non, imò finita conſecratione,recta via,Epiſcopo pontificalibus induto comitante,debent ad monaſterium redire,& in ianua debet eas ſollemniter tradere Abbatiſſæ, quæ eas debet expectare in porta cum cruce,& reliqs monialibus, & facta abſolutione, & benedictione ab Epiſcopo portæ clauduntur.

12 Quod ſignũ portãt virgines conſecratæ?

℟. Crucem rubeam in capite, vt demonſtrent,ſe eſſe Chriſti ſponſas.

13 Quæ moniales habent vſum conſecrãdi?

℟. Moniales. Sancti Benedicti præcipuè congregationis Caſſinenſis,& illę quæ ſunt in diœceſi Archiepiſcopi Montis Regalis.

14 Aliæ moniales aliarum religionum,poſſunt ne conſecrari?

℟. Affirmatiue, ſi habeant priuilegiũ, vel conſuetudinem.

CAPVT XXXVI.

DE POLLVTIONE, ET VIOLATIONE ECCLESIÆ.

1 QVID eſt polluere Eccleſiam? ℞. Committere aliquod delictum, propter quod Eccleſia pdit ſuam conſecrationem, & benedictionem. Nau. in manu. c. 27. n. 256.

2 Ob quam cauſam Eccleſia perdit ſuum priuilegium conſecrationis, vel benedictionis?
℞. Primo, vt omnes arceãtur à tali delicto. Secundo, quia ſicut veſtis candida non habet maculam non indiget lotione, ſic Eccleſia cum fuerit polluta, vel maculata indiget noua conſecratione, vel purificatione quaſi noua lotione, vt ſit habitaculum Dei ſine vlla macula.

3 Quibus modis polluitur Eccleſia, ita, vt indigeat noua conſecratione, vel benedictione?
℞. Sex modis. Primo effuſione ſanguinis iniuſtè facta. Secũdo morte hominis violẽta, ſiue talis homo ſit fidelis, ſiue infidelis, ſiue ſanctus, ſiue martyr. Tertio humani ſeminis effuſione ſpõtanea. Quarto excõmunicato notoriè denunciato ibi ſepulto. Quinto infideli ibi ſepulto. Sexto, ſi fuit conſecrata ab Epiſcopo notoriè excommunicato. Nauar. in manual. c. 27. n. 256.

4 Quibus in caſibus morte hominis Eccleſia non polluitur?
℞. In ſex. Primo, ſi caſualiter homo moriatur, vt ſi in ędificio ictu lapidis, vel trabis, vel cadat de ſcala. Secundo ſi quis ſe tuendo cum moderamine inculpatæ tutelæ aliquem occidit. Tertio, ſi quis vulneratus fuit extra Eccleſiam, & ibi effundit ſanguinẽ, vel moriatur, etiam ſi ſupra tectum Eccleſiæ vulneretur. glo. in c. vnico. de conſecr. Eccleſ. vel altaris. in 6. Quarto, ſi quis in Eccleſia aſſiſtens telo, percutiat aliquem extra Eccleſiam, & talis intret in Eccleſiam perſequens inimicum, & ibi effundat ſanguinem. Quinto quando homicidium committitur à nõ habente vſum rationis. Sexto, quando homicidium eſt occultum, dum eſt occultũ, Eccleſia non polluitur. ratio eſt, qa requiritur ad pollutionem, vt in ipſa Eccleſia fiat percuſſio, & effuſio ſanguinis, ſicut nõ polluitur intentione, vel cogitatione occidendi, c. vnico. de cõſecrat. Eccl. vel altaris. lib. 6. Nauar. in manual. c. 27. n. 256.

5 Quibus in caſibus non polluitur Eccleſia ſanguinis effuſione?
℞. Primo, ſi ſit facta, vt chirurgus curans vulnus, vel tonſor, qui effundit ſanguinem propter febrem. Secundo, ſi effuſio ſanguinis ſit facta à magiſtro, vel ſuperiore propter correctionem. Tertio, ſi talis effuſio nõ ſit grauis, ſed leuis, vt quando Accoliti, vel Miniſtri inter ſe irrident, & relinquitur arbitrio iudicis, quę ſit leuis. DD. in c. vnico, de conſecr. eccleſ. vel altaris. lib. 6.

6 Si quis habeat copulam naturalem, vel non naturalem cum propria vxore, vel aliena, polluitur ne Eccleſia?
℞. polluitur. DD. in c. vnico. eod titu. de conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris, lib. 6.

7 Si quis oppreſſus ſomno haberet pollutio-

tionem in Eccleſia, polluitur ne?

℞. Non, niſi dederit cauſam pollutioni; nec ẽt ſi aliquis vigilãs illam haberet contra ſuam voluntatem. DD. in c. vnico. eod. tit. de conſecrat. Eccleſiæ, vel altaris lib. 6. Syluest. verbo conſecratio 2. n. 5.

8 Si ſemen aliquorum animalinm effunderetur in Eccleſia, vel furioſus illud effunderit, pollueretur ne Eccleſia?

℞. Non; quia ad maculam requiritur actus voluntarius culpabilis. DD. in cap. vnico. ſupra citato. in 6. & ibi gl.

9 Quando excommunicatus non eſt notorius, vel non eſt denuntiatus, & ſepelitur in Eccleſia, polluitur ne?

℞. Non, nec etiã ſi ſit interdictus. DD. vbi ſup.

10 Si cathæcumenus ſepeliatur in Eccleſia ante baptiſmum, polluitur ne?

℞. Nõ, quia baptiſmus flaminis vicem habet baptiſmi aquæ; nec ſi filius moriatur in vtero matris ante baptiſmũ, & ſepeliatur cum matre; talis enim nõ dicitur infidelis, cum ſit filius fidelis. cap. baptiſmi vicem, de cõſecrat. diſt. 4. Syluest. verb. conſecratio. 2. q. 5.

11 Polluta Eccleſia, polluitur ne cemęteriũ, & è contra?

℞. Affirmatiue; ſed non, è contra; quia magis principale trahit ad ſe minus principale.

Nauar. in manual. c. 27. n. 257.

12 Qui celebrat in Eccleſia polluta, quam pœnam incurrit?

℞. Peccat mortaliter. Anchar. in c. 111 de ſent. excom.

13 Si quis cæpit dicere Miſſam, & Eccleſia polluatur, debet ne eam relinquere?

℞. Si perueniat ad canonem, debet eã finire propter reuerentiam tanti miſterij; ſi vero non perueniat ad canonem, debet eam relinquere, & alio in loco eam incipere. Anchar. c. 15. de ſentent. excommun. lib. 6.

CAPVT XXXVII.

DE IMMVNITATE ECCLESIÆ.

1 QVID eſt immunitas Eccleſiæ?

℞. Eſt quaſi ſine muneribus data libertas, vel puritas, & per hanc ſimilitudinem dicitur quis eſſe immunis à peccato. Angel. verbo immunitas, qui allegat pro ſe c. fin. de purg. canonica.

2 Clerici tenentur ſoluere quotam, taxam, & contributionem factam ad opera, quæ ciuitates faciunt ad earum pulchritudinem, vt ad depingendam, & albandam ciuitatem, ampliãdas vias, conſtruenda magnificè ędificia publica, & alia ſimilia?

℞. Non, niſi de ſua propria voluntate id fecerint, vt in c. non minus, & c. aduerſus, de immunitate eccleſiarum.

3 Clerici, & Eccleſiæ tenentur contribuere ad opera, quæ ciuitas facit ad augmẽtum agriculturæ vtilitatem, & commoditatem ciuium, vt ſunt põtes, fontes, fluuij aquæ ductus, foſſata, colere agros, explanare mõtes, ſtrare vias, illas de nouo facere, vel per commodiorem partem mutare, & his ſimilia?

℞. Cum diſtinctione, de bonis patrimonialibus, & laicalibus, quæ clerici poſſident, tenentur ſoluere, ſicut laici, ſed exactio debet fieri per Iudices eccleſiaſticos; ratio eſt, quia, qui ſentit cõmodum, debet ſentire onus, & dãnum, & textus in c. non minus, & c. aduer-

uerſus, de immunitate eccleſiarũ, non loquuntur, de bonis patrimonialibus, & ſæcularibus, ſed ſolum loquuntur de bonis eccleſiarum, & clericorum, & pauperum Chriſti vſibus deputatis, & ad ſoluendas dictas taxas de dictis bonis patrimonialibus, nõ requiritur facere certiorem Summum Pont. quia eſt debitum, & donum reale impoſitũ ſupra dictis bonis laicalibus, & ſæcularibus, licet poſſideãtur à clerico, nõ ideo fiunt bona Eccleſiæ, nam clericus in ſuo teſtamento illa mãdat, cui vult; ſi vero clericus habeat bona Eccleſiæ, vt ſunt canonicatus, & beneficia, de quibus ſubſtentatur, tunc ad faciendã ſolutionem de iſtis bonis, requiruntur illa tria, nempe quod Epiſcopus, & clericus iudicent ędificium eſſe neceſſarium. Secundo facultates laicorum non ſuppetere. Tertio, vt conſulant Summo Pont. vt habet̃ in dictis capitibus non minus, & in c. aduerſus ſupra citat.

4 Clerici tempore belli, peſtis, ædificatione murorum ciuitatis, incendij montium, & agrorum, tenentur ne ſoluere de fructibus eccleſiaſticis quotam ſibi aſſignatam, ſicut ſoluunt cæteri ciues laici, quæ ſunt in ciuitate abſq; eo qđ expectent Summi Pont. conſenſum?

℞. Tenentur ſoluere, & contribuere ad ædificationem murorum, & ad defenſionem peſtis, & belli, & ad id etiã tenentur Eccleſiæ de ſuis fabricis abſque eo, quod expectẽt Romani Pont. conſenſum; ratio eſt, quia periculum vitæ omnibus eſt æquale. Secundo, qa neceſſitas inſtat, & caret lege. Tertio quia ſi tenentur ad cuſtodiam murorũ vt iubetur in c. peruenit, de immunitate eccleſiarum, quod eſt ſeruitium perſonale, à fortiori tenentur ſoluere pecunias, & taxas ſibi aſſignatas, quod eſt ſeruitiũ reale. Quarto, quia expreſsè iubetur id eccleſijs, & etiam Regibus in l. ad inſtructiones, C. de ſacroſ. eccleſ. & in l. nullus, C. de curſu publico. lib. 12.

5 Dictæ leges, quæ iubent Eccleſias, & clericos ſoluere ad ædificationem murorum, & ſoluere expenſas tempore peſtis, & belli, ſunt ne correptæ, & emendatæ per textum in c. non minus, & per textum in c. aduerſus, de immunitate eccleſiarum?

℞. Licet Abb. 1. p. conſ. 3. teneat partem affirmatiuam, tamen omnes DD. tam legiſtæ, quam iuriſtæ intrepidè tenent dictas leges eſſe in viridi obſeruãtia, & nõ eſſe correptas per dictos textus. Primo, quia correctio legũ debet eſſe expreſſa. Secundo, quia in dicto c. non minus, & c. aduerſus, Sũmus Põt. ſolum loquitur de foſſatis, & gabellis, quæ quotidie imponuntur, & non loquuntur de peſte, & bello, & muro ciuitatis, quæ raro accidunt. Tertio, qa remedium belli, & peſtis debet eſſe inſtantaneũ, & in eo nõ poteſt expectari Rom. Põt. conſenſus. Quarto, qa bona Eccleſię poſsũt, & debẽt cõſumi in redimendis captiuis, & ſubſtentandis pauperibus, ſicut habetur in c. aurum, c. ſacrorum, 12. q. 2. ergo in ſimili caſu, & fortiori poſſunt conſumi ad defenſionem peſtis, & belli, & in ædificatione murorum, cum reſultet in vtilitatẽ, & commodum. vt tenet Ripa in tractatu de peſte in Rubrica de remedijs ad conſeruãdam vbertatem, Cyn. lo. Andr. in d. c. nõ minus, Bal. conſ. 246. lib. 4. & in d. l. ad inſtructiones, C. de ſacro ſanct. eccleſ.

6 Immunitas, & libertas Eccleſiæ, quo iure conceſſa eſt perſonis eccleſiaſticis?

℞. Con-

℟. Conceſſa eſt à Deo de iure diuino, & humano, & à Principibus, & Regibus, qui Deum timent, & imitantur in ſuis legibus, & conſtitutionibus, vt Iudices inferiores eam obſeruent. tenet Abb. in c. non minus, de immunitate, nu. 17. c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtitutionibus, c. ſi diligenti, de foro comp.

7 In qua differentia ſunt opera, & neceſſitates, pro quibus imponuntur clericis contributiones, taxæ, collectæ, & ſolutiones?

℟. Sunt in quadruplici differentia. Primo ſunt gabellæ, tributa, ſubſidia, donatiua, quæ iuſtè Regibus dantur ad eorum ſubſtentationem, vt gubernent populos in iuſtitia, & pace, & defendant eos ab incurſione inimicorum. Secundo ſunt opera, quæ ciuitates faciunt ad earum pulchritudinẽ, vt depingere portas ciuitatis, & elongare recto tramite vias, eas ampliare, facere de nouo plateas, magnificare, & conſtruere ędificia publica, vel eam in ampliorem, & pulchriorem formã reducere, & his ſimilia. Tertio ſunt opera, quæ pertinent ad vtilitatem, & commoditatem ciuium, & augmentũ agriculturæ, vt ſunt põtes, fontes, fluuij aquę ductus, foſſata, explanare mõtes, colere agros, ſtrare vias illas per commodiorem partem mutare, vel de nouo facere, & his ſimilia, quæ in communem vtilitatem, tàm laicorum, quã clericorum quotidie occurrũt. Quarto ſunt opera magnæ, & extremæ neceſſitatis, quæ raro contingunt, vt eſt bellum, peſtis, tempeſtates, vel fluuiorum incurſus, incendium montium, agrorum, vel ciuitatis; murorum ædificatio, vel reparatio. vt tenet Ripa tracta. de peſte. Rubrica de remedijs ad conſeruandam vbertatem. nu. 233. & ſequentib.

8 Cleri tenentur ne ſoluere gabellas, & tributa, quę à ſæcularibus conceduntur, & dantur Regibus, vel Dominis temporalibus, vel ciuitatibus?

℟. Non, imò ſunt liberi ab omni angaria, & onere ſolutionis, & Principes, Iudices, & communitates, qui faciunt vim clericis, vt talia ſoluant ſunt excommunicati, & non abſoluuntur, niſi faciãt integram ſatisfactionem. c. non minus. c. aduerſus conſules, de immunitate eccleſiarum.

9 Quando clerici tenentur ſoluere tales collectas, exactiones, quæ imponũtur à laicis, & tenentur ſoluere contributiones, quæ imponuntur ad facienda foſſata murorum, ſeu expeditiones?

℟. Quando Epiſcopus, & clerus iudicauerint vtilitatem, & neceſſitatẽ rei faciendæ, & quod talis res ſit vtilis, & neceſſaria eccleſijs, clericis, & ſæcularibus, & etiam iudicauerint facultates laicorum non ſuppetere, neq; ſufficere ad faciendam talem rem; & poſtquã Romanum Pont. certiorem fecerint, & conſulant. textus in cap. aduerſus, capit. non minus, de immunitate eccleſiarum.

10 Si pro his fabricis, & neceſſitatibus aliqua quota, vel collecta ſoluenda ſit à clericis, quis debet taxare, & exigere quantitatem, quam quilibet clericus debet ſoluere?

℟. Iudex Eccleſiaſticus, ne clericus pdat priuilegium perſonale, & quia laici nullam exactionem, nullamq; coactionẽ, neq; vim poſſunt inferre clericis ſub pœna excommunicationis, vt in dicto c. non minus, & in dicto c. aduerſus, eodem titu. de immunitate eccleſiarum.

Mo-

11 Monachi, cõfraternitates, monaſteria tenentur etiam contribuere, & ſoluere in taxis, in quibus ſoluunt clerici, & Eccleſię?

℞. Hæc regula generalis obſeruanda eſt, omnes illæ perſonæ, monaſteria, & communitates, & bona, quæ volunt gaudere priuilegio immunitatis Eccleſiæ, debent cõtribuere in omnibus rebus, & neceſſitatibus, in quibus contribuunt Eccleſiæ, & perſonæ eccleſiaſticæ; ratio eſt, qa idem priuilegium, & non diuerſum cõceſſum eſt omnibus, qui ſentit commodum ęqualiter damnum ſentire debet, & quod omnes tãgit, ab omnibus æqualiter debet obſeruari, vt habetur in gl. in c. peruenit, de immunitate eccleſiarum. Scæuola in tractatu ſeruitutum ſub rubrica de ſeruitute viæ, Bartholus eleganter in l. nullus, C. de curſu publico, imò, & Guido Papa dec. 78. dicit clericos ſoluiſſe tales collectas ſuo tẽpore in bello inter magnum Ducem Subaudiæ, & Regem Francorum.

12 Quare clerici non tenentur ad gabellas, foſſata, & onera ordinaria laicorum abſq; conſenſu Summi Pont. & abſque eo, quod Epus, & clerici iudicent rem eſſe vtilem, & neceſſariam, & non ſuppetere facultatem laicorum, & tenent indiſtincte ſine his conditionibus ad ſoluendas taxas ſibi impoſitas tempore belli, & peſtis, & ædificationis murorum?

℞. Ratio differentiæ conſiſtit in eo, qđ gabellæ, tributa, & onera ordinaria ꝓcedunt ex voluntate Principis petentis, & ex voluntate populi concedentis, & ſunt impoſitiones continuæ, & ſic in d. c. non minus. & in d. c. aduerſus, clerici excuſantur à ſolutione inconſulto Romano Pont. at vero taxę, & ſolutiones tempore belli, & peſtis, & ædificationes murorum, proueniũt ex neceſſitate ineuitabili, & ex caſu accidentali, raro prouenienti, & ſic nõ eſt locus cõſultationis, imò debet poni remedium ſine vlla mora, quia eſt in communem vtilitatem.

13 Clerici tempore peſtis, & belli tenentur ne cuſtodire portas, & muros ciuitatis ſicut laici?

℞. Tenentur ad cuſtodiam murorum, quia tempore neceſſitatis ceſſat clericale priuilegium. Secundo, qa cuſtodiunt ſe ipſos, & Eccleſias. Tertio, qa quod omnes tãgit ab omnibus cuſtodiri debet, vt expreſſe habetur in c. ꝑuenit, de immunitate eccleſiarum, ſed non obſtante deciſione huius textus, qui abſque vlla conditione iubet clericos cuſtodire muros, puto quod dẽt intelligi quando copia laicorum, vel militum non ſuppetit, nã quando ſunt laici, q id faciãt, clerici debẽt in Eccleſijs orare pro præſenti neceſſitate, & plus proficient, quam cuſtodiendo muros. Syluestr. verb. immunitas. 1. nume. 18. ſed certum eſt, quod in tẽpore tantę neceſſitatis, ſicut eſt in bello, & in peſte, omnes ſunt neceſſarij, & adiuuant, tàm laici, quàm clerici, & ſic clerici non ſolum tenẽtur ad cuſtodiã ciuitatis tempore peſtis, ſed ad id poſſunt cogi, & compelli ab Epiſcopo, vel Iudicę eccleſiaſtico, vt habetur in c. peruenit, de immunitate eccleſiarũ vbi ſic dicit Greg. IX. Archiepiſcopo Triuenti fraternitas tua nullum per noſtræ, vel Eccleſiæ ſuæ nomen, vel alio modo excuſari à murorum vigilijs patiatur, ſed omnes ad hoc generaliter compellant, & gloſſa dat rationẽ huius deciſionis dicens, quod in neceſſitate ceſſat priuilegium. idem tenet

Vi-

Viualdus in explanatione Bullæ Cœnę caſu 5. n. 45. & hoc obſeruatur in Hiſpania ex l. 11. & 12. tit. 3. lib. 1. nouæ recopilationis. tenet Didac. Perez. l. 1. tit. 4. lib. 4. Barboſa in l. ad inſtructiones, C. de ſacroſanctis Eccleſijs, Salcedo in additionibus ad Bernard. Diaz in prax. crim. c. 55. pag. 173. Pet. Cenedo ad textum in c. Princeps. 23. q. 5. collat. 37. n. 4. Abb. Panor. c. non minus, de immunitate eccleſiæ n. 18. Barthol. in l. ad inſtructiones, C. de ſacroſanctis eccleſijs, Ancharanus conſil. 96. num. 4.

14 Gabella, tributum, ſubſidium donatiuũ, quod datur Regibus, & Principibus, à quo conceditur, & quando eſt iuſtum?

℞. Iſtæ gabellæ, & tributa conceduntur Regibus, & Principibus à ciuitatibus, à populis, à laicis per procuratores Regni, & quando conceduntur ad ſolléda debita Regis ad defendendam, & conſeruandam Rempublicam ab inimicis; ad reſiſtendos hoſtes, ad defendendam fidem Catholicam, etiã ſi bellum pro fide ſit extra ſuum Regnum, vel in quacumque parte mundi, tunc tributa, & conceſſiones, & gabellæ ſunt iuſtæ, & his Rex non põt defraudari, vt tenet D. Tho. opuſcula 21. in Epiſtola ad Duciſſam Brabãtiæ. Gabriel in 4. diſt. 15. q. 5. art. 1. notabili. 2. Abb. in c. innouamus de cenſibus; ſumma Tabienã verb. pedagia verſiculo 8. Syluest. verbo gabella 3. n. 19. Ioannes Medina capit. de reſtitutione quæſtio. 13.

15 Super quibus rebus imponuntur à populis dicta tributa, contributiones, & gabellæ?

℞. Fere ſemper imponuntur ſuper pane, vino, & oleo, & aliquando ſuper mercantijs, & veſtibus, & hoc, ad maiorem cõmoditatem populorum; nam cum omnes non habeant in crumena pecuniam pararam, vt ſoluant Regi illam quantitatem, quam promittunt, inter ſe conueniunt, & paſciſcuntur, ut vltra pretium iuſtum tritici, vel vini ponatur aliqua quantitas in omni menſura ſoluenda ab illo, qui conſumit frumentum, vt ex illa quantitate, quæ excedit pretium iuſtum cum facilitate, & ſuauitate prouideatur neceſſitatibus Regijs, & ſoluantur gabellæ.

16 Pretia rerum, in qua differentia ſunt?

℞. In triplici differentia infimum, medium, & rigoroſum, ſeu ſupremum; pretium infimum eſt illud, quando res vẽditur in minori pretio, vel pecunia, quam communiter venditur, vt ſi mẽſura tritici valet decem aureos, & vendatur per ſex, dicetur pretium infimũ, ſi vẽdatur per duodecim aureos, dicetur rigoroſum, ſeu ſupremum; ſi vero vendatur decem aureis, dicetur mediũ pretium, quod appellatur legitimum naturale, ſeu vulgare, quia ex communi hominum æſtimatione ponitur penſata abundãtia, vel penuria talis rei. tenet Azor. tom. 3. inſt. moral. lib. 8. cap. 22. quæſt. 2. & Ariſtotelis 5. eticorum cap. 7. late Molina diſputat. 364. num. 1. Toletus in ſumma cap. 48. concluſione 2. tractat. de ſeptem peccatis mortalibus.

17 Quis habet auctoritatem taxandi, & imponendi pretia rerum, veluti pretium tritici, olei, vel vini?

℞. Magiſtratus, Reges, Principes, ſuperiores habentes auctoritatem taxandi pretia rerum, conſiderata penuria, vel abundantia talis rei, & hanc taxam debent facere ea aduertẽtia, &

conſideratione, vt qui ſeminat, & colligit fructus, non amittat ſuum laborem, & peculium, & qui emit non emat in pretio exceſſiuo, ſupremo, & rigoroſo, & ratio quare datur hæc facultas Regibus, & Magiſtratibus eſt; quia ad eos pertinet gubernatio, & tutela maiorum, & minorum, & totius Reipublicæ ita ſancitum eſt. l. 1. ff. de officio præfecti vrbis. §. cura carnis. Panorm. c. placuit, de empt. & vendit. num. 6. Barthol. l. 1. C. de epiſcopali audientia.

18 Clericus, vel monachus, in quo pretio tenentur vendere fructus ſui beneficij, vel patrimonij?

℟. Tenentur vendere in pretio medio, vel infimo, & non in rigoroſo, vel ſupremo; quia peccat mortaliter; ratio eſt, quia non licet clericis ponere annonam, & neceſſitatem in populis ſuo exemplo; & quia pretium medium poſitum à Magiſtratu, vel Rege eſt iuſtũ pretium, & commodũ emptori, & venditori, & clericus tenetur etiam ex. l. naturæ ſe accommodare tali pretio, vt latiſſime probat Molina diſputatione 364. num. 1. & Azor tom. 3. inſtitutionum moralium lib. 8. d. 22. q. 2.

19 Clericus tenetur ne ſoluere gabellas, vel tributa, & impoſitiones, quas laici imponunt ſuper triticum, vinum, vel oleum ad ſoluendum donatiuum Regis?

℟. Non tenentur abſque licentia ſummi Pontif. immo omni iure ſunt exempti à ſolutione dictarum gabellarum in iure canonico. cap. quemquam, de cenſibus, in iure ciuili. l. 1. l. item nulla communitas, C. de epiſcopis, & clericis. Baldus. l. placet. C. de ſacroſanctis eccleſijs, & in hoc nulla eſt diſputatio.

20 Quomodo intelligitur hæc immunitas, & exemptio clericorum in ſolutione gabellarum?

℟. Quod in tritico, vino, oleo, carne, quam dicti clerici conſumunt in ſua ſubſtentatione, & ſuorum famulorum, & illorum, quos ſuis proprijs expenſis nutriunt, vel alunt non tenẽtur ſoluere illam quantitatẽ pecuniæ, quæ impoſita eſt ſupra iuſtum pretium ſupra triticum, vel vinum ad ſolutionem faciendam Regi, & hoc intelligitur, tàm in fructibus ſui beneficij, vel patrimonij, quàm ex tritico, vel vino, quod emunt ad ſui ſubſtentationem. ita tenet late Molina, & Azor loco alleg.

21 Si clericus vendat triticum, vel vinum ſui beneficij, vel patrimonij, poterit ne illud vendere in pretio iuſto, & etiam in illa pecunia, quæ ſuperimponitur ad ſolutionem gabellarum, & illam ſibi aſſumere, & cõuertere in proprios vſus; verbi gratia, iuſtum pretium menſuræ tritici ſunt duo aurei, & impoſitum eſt vnum aureum pro donatiuo Regis; poterit ne clericus vẽdere menſuram tritici in tribus aureis, & ſibi aſſumere, & in ſuos ꝑprios vſus conuertere?

℟. Non, immo tenetur ad reſtitutionem vnius aurei; ratio eſt, quia illa quantitas conceſſa eſt à populo, & à procuratoribus Regni, Regi, & non clerico, & ſic aſſumit, & furatur, quod ſuum non eſt. Secundo, quia talis quãtitas vnius aurei eſt vltra iuſtum pretium, & eſt peccatum contra iuſtitiã. Tertio, quia facere hoc non eſt immunitas, & exemptio, ſed aſſumere rem alienam. Quarto, quia in toto iure canonico, & ciuili hoc priuilegium nullibi datum eſt clericis. cum ſit res

lon-

longè diſtincta non ſoluere tributa, & gabellas, quas laici ſoluunt Regibus, & ſibi aſſumere tributa, & gabellas, quas laici imponunt communi cõſenſu ſuper ſuis bonis vltra iuſtum pretium ad ſolutionem gabellarum,& donatiuorum.ita tenet, & probat latiſſime Molin.diſp.374. n.1.

22 Quid debet facere Iudex eccleſiaſticus,ſi aliquis clericus vendendo ſuum triticum, vel vinũ defraudat gabellas Regias,vel menſuras, vel aliam fraudem ſimilem?

℟. Iubere per edictum ſub graui pęna, vt nullus clericus per ſuam perſonam menſuret vinum,vel triticum,quia indecens eſt, ſed quod ponat laicum ſæcularem, qui in loco honeſto vendat vinum,& fructus clerici, & reddat rationem collectori gabellarum,ſicut faciunt alij laici ſub pœnis à prætoribus impoſitis.

23 Magiſtratus,& Principes ſæculares quid debent agere, vt tollant hanc controuerſiam aliquorum clericorum, qui magis ex ignorantia,quam ex malitia vſurpant dictas gabellas, & terrent collectores ſæculares minando cenſuras,vbi nulla eſt cenſura?

℟. Debent ponere iuſtum pretium tritici,vel vini, veluti quotam duorum aureorum,& dicere quod dant licentiam,quod vendatur communiter tribus aureis declarando, quod vnum aurum eſt pro regio donatiuo,vel gabella,tunc enim nulla erit ignorantia, neque difficultas.

24 In quo differunt libertas, & immunitas Eccleſiaſtica?

℟. In eo, quod immunitas Eccleſiæ eſt exemptio loci ſacri, & libertas eccleſiaſtica eſt exemptio perſonæ eccleſiaſticæ, & ita, qui facit iniuriam in loco ſacro,non incurrit cenſuras poſitas contra violatores eccleſiaſticæ libertatis. Caiet. in ſum.fol.233.n.6.de immu.eccl.viol.

25 Quotuplex eſt immunitas Eccleſiæ?

℟. Triplex,localis, pſonalis,& realis, per quam prophana in Eccleſijs, ſeu Oratorijs prohibentur exerceri.Caiet. in ſum.verb.immu.eccl.viol.

26 Quę prohibentur fieri in Eccleſia,vel cimiterio?

℟. Negotiationes nundinarum,& fori conclamationes,publica parlamenta,& omnes res prophanæ.c.decet,de immu. eccl. in 6.

27 Eccleſia per quot paſſus gaudet immunitate?

℟. Per triginta.c. quiſquis inuentus. 17.quæſt.4.

28 Palatium Epiſcopi, gaudet ne priuilegio immunitatis?

℟. Gaudet.cap.id conſtituimus .17. quæſtio. 4.

29 Quis debet defendere immunitatem Eccleſiæ?

℟. Epiſcopus. cap.2. eodem titulo. Trident.ſynod.ſeſſione 25.cap.20.de reformatione.

30 Quis debet defendere Epiſcopis ſuam iuriſdictionem, & immunitatem eccleſiaſticam?

℟. Primates, Principes,& poteſtates, quia illis commiſſum eſt per Trid.ſyn. ſeſſ.25.c.20. cit.

31 Qui gaudent priuilegio, & immunitate eccleſiaſtica?

℟. Omnes perſonæ,ipſa Eccleſia, & bona Eccleſiæ, & ſæculares, qui ad eã confugiunt. ſum.Armil. verb.immunitas,& alij.

32 Qui non gaudent immunitate Eccleſiaſtica?

℟. Piratæ,depopulatores agrorum,qui

Digitized by Google

occultè mittunt ignem in ſegetes, & comburunt agros, qui in Eccleſia cõmittunt maleficium, raptores virginum, homicidæ, adulteri, aſſaſſini, viarum curſores, qui in agro furta committunt; illi, qui inſidiantes, vel cum aliquo tradimento aliquem vulnerãt, ſacrilegi, & omnes poſiti in bulla Gregor. XIIII. Caiet. de immu. eccleſiaſt. verb. immunitas. §. 1. authent. de mandatis Principum, §. quod ſi delinquentes. Angel. in ſum. verb. immunitas, num. 17.

33 Latrones furantes in ciuitate gaudent ne immunitate Eccleſiæ?

℞. Gaudent. c. inter alia, de immunit. eccleſiarum.

34 Cum Iudex ſæcularis vi extrahit hominẽ ab Eccleſia, quid debet Iudex eccleſiaſticus facere?

℞. Debet illum, & ſuos miniſtros excommunicare, & aggrauare cenſuris, donec fiſcus ſæcularis probet per legitimos teſtes illum hominem commiſiſſe tale delictum, & non gaudere priuilegio Eccleſiæ. Arm. in ſumm. verbo, immunitas, n. 16.

35 Factis probationibus, quid debet facere Iudex eccleſiaſticus?

℞. Declarare ſecũdum allegata, & approbata talem hominem debere, vel non debere gaudere immunitate eccleſiæ.

36 Violãtes immunitatem eccleſiæ, quo iure ſunt excommunicati?

℞. Excommunicatione iuris per bullã Greg. XIIII. de immu. eccl. publicata die 28. Maij 1595. & ipſo facto incurrunt. c. miror. c. quiſquis. 17. q. 4. & debent abſolui ab ordinario. c. nuper, de ſent. excom.

37 A quo debent abſolui?

℞. Ab ordinario, quia in dicta bulla Papa non reſeruauit ſibi abſolutionem. c. nuper, de ſent. excom.

38 Si Iudex non mandauit extrahi hominẽ, ſed parentes defuncti extraxerunt, poterit Iudex facere mori hominem, vel incarcere detineri?

℞. Non, licet ita bulla non fecerit mẽtionem de mandante, ratio eſt, quia de facile diſpoſitio dictæ bullæ redderet illuſoria. c. ſententia, de ſent. & re iud. Imola in l. ſi vero. ff. ſol. matr.

39 Quid debent facere clerici, Rectores eccleſiarum, ad quas rei confugerint?

℞. Eos occultare, nihil dicere, & impetrare vitã illius hominis, & membrorum incolumitatem. Syluest. verb. immunitas. 111. q. 4.

40 Clerici tenentur ne defendere reum, qui confugit ad Eccleſiam, & immunitatem Eccleſiæ cum armis, vſque ad amiſſionem vitæ, vel ſanguinis effuſionem?

℞. Non, ſed præcibus, & gladio eccleſiaſtico, nempe excommunicatione.

41 Quis prouidebit de expenſis ijs, qui confugiunt ad Eccleſiam?

℞. Si tales ſint pauperes, & Eccleſia ſit diues, tenetur eos alere. Sylu. verb. immunitas: 111. n. 5.

42 Proceſſus, vel ſententia lata à iudicibus laicis in Eccleſia, vel cęmeterio, valet ne?

℞. Eſt nulla ipſo iure, & ſi ſit ſanguinis Iudex excõicatur, & quaſi ſacrilegus punitur. cap. cum eccleſia, de immunit. eccleſ.

43 Qui commiſit delictum, & caſu confugit ad ſacerdotem portantẽ corpus Chriſti per vias infirmis, debet ne gaudere immunitate eccleſiaſtica?

℞. Licet Couarru. var. reſolut. lib. 2. cap. 20. nu. 6. ſit de hac re dubius citãs pro parte affirmatiua Archidiacon. in

Digitized by Google

c. quæſitum. 13. q. 2. & alios, tamen gl. in dicto cap. tenet partem negatiuam affirmãs, quod cum immunitas eccleſiæ ſit quoddam priuilegium, extendi non debet, niſi ad templa ipſa, vt in c. petiſti, 7. q. 1.

44 Si quis ducatur à ſatellitibus captus per Eccleſiam, gaudet ne immunitate eccleſiæ?

℟. Non, quia talis non eſt ingreſſus in templum, vt ad id confugiat, neque is violenter è templo educitur, ſed per templum ex voluntate ſatellitum trãſit, & ſic Eccleſiæ non fit iniuria. Couarru. variarum reſolut. cap. 20. lib. 2. nume. 13.

45 Latrones, qui in domibus aliquem obſident, vel furantur vi, & armis argentum, aurum, rem familiarem, mulieres etiam non virgines interficiendo, opprimendo, vel inferendo metum proprijs dominis, vel ſeruis, gaudent ne immunitate eccleſiaſtica?

℟. Nõ gaudent iuſta ratione; nam maius damnum faciunt, qui vim inferunt hominibus, quam latrones, qui in agro ſimilia committunt, cum in ciuitate quiſquam debeat viuere magis ſecurus, quam in agro, & ſic eſt bulla Gregor. XIIII. publicata anno 1591. de immunit. eccleſ. & iſti propriè ſunt obſides, & traditores, & hac ratione mouetur d. Bulla excipiendo eos, qui non debent gaudere.

46 Socij, qui adiuuant eos, qui committunt ſimilia delicta gaudent ne immunitate eccleſiæ?

℟. Non gaudent, ſicut principalis; quia ſocij comitantes delictum eadem pœna, & priuilegio gaudent. Couarr. lib. 2. variarum reſolut. c. 20. & Bulla Greg. XIIII. cit.

47 Excommunicatus gaudet ne immunitate eccleſiaſtica?

℟. Gaudet, ſed non hæreticus, vel infidelis. Couarr. vbi ſup. num. 11. & alij communiter.

48 Qui fugit è carcerè frangens portas, vel tectum, vel ducitur ad ſupplicium, vel fugit, ſi fugiat è manibus ſatellitum ad Eccleſiam, gaudet ne?

℟. Gaudet, quia ex ſua voluntate confugit ad Eccleſiam. Couarru. vbi ſup. num. 13.

48 Si Eccleſia ſit clauſa, & quis fugiat ad fores, eaſque apprehendat, gaudet ne?

℟. Gaudet, ſicut qui eſt in Eccleſia. Couar. vbi ſup. n. 18.

50 Fugiens ad Eccleſiam, poteſt in ea ferro, vel neruis, compedibus ligari ne inde fugiat vbi voluerit?

℟. Cum diſtinctione: ſi dubium ſit an debet gaudere, vel non, poteſt ab vtroque Iudice (vt inde non euellatur) ligari compedibus; ſi vero declaratur, quod debet gaudere, ſoluendus eſt, vt faciat, quod voluerit, & nunquam ei alimenta ſunt neganda: & ſi Iudex laicus ei per cuſtodes alimenta deneget, Iudex eccleſiaſticus debet ei dare; quia hoc eſt contra immunitatem eccleſiæ. Couar. var. reſol. lib. 2. c. 20. n. 17.

51 Oratoria priuata in domibus, vel prope domus, gaudent ne immunitate eccleſiaſtica, ita vt ibi poſſint confugere, qui committunt delicta?

℟. Non gaudent, quia hoc ſolum conceſſum eſt Eccleſijs benedictis, vel cõſecratis. Abb. cap. patentibus, numero 3. de priuileg. & exceſſibus priuilegiator.

52 In hoſpitalibus gaudet ne quis immunitate eccleſiaſtica?

℟. Si ſit in eis campana, & Eccleſia vbi cele-

lationes,& eleemoſynas factas Eccleſiæ Imagini, quia omnia videntur, & cenſentur facta in contemplatione Eccleſiæ c. ad audientiam, il primo, de Eccleſijs ædificandis.& Abb.c.1. de ſtatu monach.nu.4.

3 Si aliquis clericus, vel monachus celebret in Eccleſia parochiali, & detur illi oblationes, ad quem pertinēt, ad ipſum, an ad parochum illius Eccleſiæ?

℟. Ad proprium parochum. Abb. vbi ſupra.

4 In cappellis poſſunt eſſe canonici?

℟. Poſſunt; quia non requiritur ad eſſentiam canonicorum, quod ſit Eccleſia parochialis, ſed ſolum quod habeat canoniam ex priuil. Sum. Pontif. & præbendam ex aliqua fundatione, vt congrue ſubſtentetur. gloſſ. cap. cum capella, de priuileg. & exceſſibus priuileg.

5 In oratorijs priuatis, poſſunt ne poni campanæ?

℟. Non. c. patentibus, eod. tit. ſcilicet de priuileg. &c.

6 Donatio bonorum facta Eccleſiæ quomodo intelligitur ſub conditione, vel abſoluta?

℟. De hoc dictum eſt libro primo, capit. 35. numero decimo tertio, & numero 14.

7 Eccleſia quomodo poteſt cōcedi religioſis in proprietatem, vel in titulum?

℟. Vtroque modo. c. paſtoralis, eodem titu. noſtro.

8 Quid debet Epiſcopus obſeruare in danda licentia ad ędificationem Eccleſię?

℟. Quod ędificās Eccleſiā, illam dotet ſufficienter ad eius perpetuitatē, quia ſpiritualia, ſine temporalibus diu eſſe non poſſunt. cap. ſi q̄s obiecerit. 1. q. 3. Roccus de iure patron. verb. vtili. q. 2.

9 Vna parochia pōt duas diœceſes habere?

℟. Non: propter confuſionem, & incommodum ſubditorum. Trid. ſy. ſeſſ. 14. c. 9. de refor.

10 Si quis ædificat Eccleſiam, & illam non dotat, quam pœnam incurrit?

℟. Epiſcopus debet cōpellere ipſum, ſiue eius hæredes ad dandam dotationem ſufficiēter, & perpetuā, & ſi factis monitionibus nō fecerint, amittunt ius patronatus, & poterit Epiſcopus alteri, eā dare. c. nemo, il 1. de conſecr. diſt. 1. & c. cū ſicut, de cōſecrat. eccleſ. vel altaris.

11 In quo loco debet, de nouo eccleſia ædificari?

℟. In loco decēti, & in proprio nō autem in alieno, ita vt nō fiat pręiudiciū alteri Eccleſiæ, Syl. verb. Eccleſia 2. n. 5. & gloſſa in c. cum dicat, de eccleſijs ædificandis.

12 Quam formā debet habere Eccleſia?

℟. Formam nauis, q̄a Eccleſia appellaẗ nauis Petri, & Chriſtus eſt eius Rector c. non turbatur. 24. q. 1. & ſi fieri pōt, pars poſterior reſpiciat Orientem, & anterior Occidentem.

13 Poſt ædificationem quid debet Epiſcopus facere in Eccleſia?

℟. Benedicere, vel conſecrare illam, vt Miſſæ celebrētur, & cōmittere eā idoneis miniſtris. Trid. ſy. ſeſſ. 22. c. 1. dę ſacrificio Miſſæ. Tho. 3. p. q. 83. ar. 3.

14 Eccleſia parochialis quibus ſumptibus reficienda eſt?

℟. Si conſuetudo ſit vt parochiani eā reficiant, ipſi tenentur, ſi ſit fabrica, in hoc eſt conſumēda, ſi vtrumq; deficiat ex fructibus beneficiorū deducta cōgrua ſubſtentatione parochi eſt reędificāda. Trid. ſy. ſeſſ. 21. c. 7. de refor.

15 In eccleſijs vetuſtate cōfractis, q̄d agēdū?

℟. Epiſcopus vocatis, quorū intereſt, procuret eas reædificare, & ſi non poterit,

LIBER DECIMVS CONTINENS MATERIAS. LIBRI QVARTI. DECRETALIVM, DE QVIBVS HACTENVS NON EST TRACTATVM.

CAPVT I.

DE NATIS EX LIBERO VENTRE.

1 QVIS dicitur liber propriè? ℞. Ille, qui naſcitur ex ingenua, & libera matre. vt habetur in c. liberi. 32. q. 4. & c. cũ multæ 15. q. 8. inſt. de ingenuis in principio, iuncta gloſ.

2 Vnde dicitur liber? ℞. A libertate, quia non eſt ſeruus alicuius, ſed ſui proprij iuris.

3 Hoc nomen liber quas ſignificationes habet? ℞. De iure duas. Prima ſumitur pro homine libero, qui non eſt ſeruus alicuius. Secunda ſumitur pro filio alicuius, & dicuntur omnes deſcendentes per lineam rectam, vſque ad trinepotem, & vlterius dicuntur inferiores, ſeu poſteriores. l. liberorũ. ff. de verb. ſignificat.

4 Liber quibus modis fit ſeruus? ℞. Quinque modis. Primo captus ab hoſtibus in bello. Secundo quando quis commiſit delictum, & à Iudice condemnatur ad triremes in vita. Tertio, quando maior viginti quinque annorum ſe permiſit vendi. Quarto, ſi minor viginti annorum venditus ab aliquo, poſtea maior factus conſentit, & participat de pretio. Quinto, quandò pater in ſumma egeſtate, & neceſſitate vendit filium ea conditione, vt ſi veniat ad meliorem fortunam poſſit illum recuperare, qđ rarò contigit. inſt. de iure perſonar. §. ſerui autem.

5 Natus ex liberta eſt ne liber an ſeruus? ℞. Liber, & omnes eius deſcendentes. c. vnico, de natis ex libero ventre.

6 Natus ex libero, & ſerua erit ne liber? ℞. Non, quia partus ſequitur ventrẽ, niſi forte in aliqua Prouincia ſit conſuetudo contraria. Abb. in c. licet, de coniugio ſeruorum. n. 1. & 2.

7 Quare de iure partus ſequitur ventrem? ℞. Quia bene dicit lex, mater certa, pater vero, quem nuptiæ declarant. vt habetur in l. quia ſemper. ff. de in ius vocando.

CAPVT II.

DE FRIGIDIS. ET MALEFICIATIS.

1 FRIGIDVS quis dicitur?
℞. Ille, qui eſt impotens ad generationem. Abb. in c. 1. de frig. & malef. n. 1.

2 Vnde prouenit hæc frigiditas, & impotentia?
℞. Aliquando ab ipſa natura, aliquando ab infirmitate naturali, & aliquando a maleficijs.

3 Maleficiatus quis dicitur?
℞. Ille, qui maleficijs poſitis à Diabolo, vel à mulieribus, quæ arte maleficandi pollent, eſt factus frigidus, impotens, & non aptus ad generationẽ. Malleus malefic. p. 1. q. 2.

4 Impotentia coeundi impedit matrimonium?
℞. Impedit contrahendum, & dirimit contractum, quia matrimonium eſt ordinatum ad finem generationis propter vniuerſi conſeruationem. c. 1. eo. tit. de frig. &c.

5 Si mulier ſit arcta tenetur ne conſentire, vt chirurgus aperiat eius vas ferro?
℞. Cum minimo periculo ſuæ vitæ nõ tenetur. Abb. in c. fraternitatis, de frigid. num. 4.

6 Si maritus, & mulier petant ſeparationẽ propter frigiditatem, eſt ne ſtatim facienda?
℞. Cum diſtinctione, ſi ambo concordes confiteantur frigiditatem, & ſi ſint alia ſigna frigiditatis, ſi ſint alij teſtes, vt obſtetrices, & medici, qui teſtificent in dicto impedimento, poteſt fieri ſtatim ſeparatio. vt in cap. primo, eodem titu. ſi vero hæc deficiant, & maritus, vel mulier contradicant, & ſigna frigiditatis non appareant, tunc per triennium debent cohabitare ſimul, vt tempus, & conſuetudo ſatiſfaciant loco teſtium, tex. in cap. laudabilem. eodem titu. Innocent. in dicto capit.

7 Quomodo eſt inſpicienda mulier à teſtibus, & qui debent eſſe hi teſtes?
℞. Debent eſſe obſtetrices, & medici honeſti, bonæ famæ, & vitæ, & ſi fieri poteſt de ſua parochia, vel qui ſolebat medicare eam, vt maior notitia pariat maiorem veritatem cum honeſtate. Abb. in cap. fraternitatis. eodem titu. numero 4.

8 Si maritus, vel mulier ſint frigidi propter maleficia à Diabolo, vel à malefica: quod tempus eſt expectandum?
℞. Tunc triennium debet expectari, quia poſſunt illa maleficia finiri. Abb. in c. 1. eo. tit. n. 5.

9 Si maritus habeat amputata virilia requiritur ne cohabitatio triennalis?
℞. Non, quia probatio, & impotentia generandi eſt ſatis probata per factum ipſum, quod apparet. Abb. vbi ſupra, num. 6.

10 Quæ eſt ratio differentiæ quare in frigidis à natura non eſt expectandũ triennium, & in maleficiatis eſt expectãdũ?
℞. Quia frigiditas naturalis eſt infirmitas perpetua, & competit omni naturæ hominum, maleficium vero eſt quid particulare iſtius hominis, & aliquando habet finem, & tollitur. Abb. vbi ſup. n. 7.

11 Triennalis cohabitatio eſt ne ſemper neceſſaria?
℞. Non, ſi probari poſſit impedimentum, quia ad hoc conceditur à iure, &

& fruſtra fiunt per plura, quæ poſſunt fieri per pauciora, & ſic probato impedimento non erit neceſſaria. Ab. c. laudabilem. n. 2. de frigid. & malefic.

12 Triennalis cohabitatio computatur à die motæ litis, an à die cohabitationis?

℞. A die cohabitationis, ſiue ſit continuata, ſiue interrupta aliqua abſentia, tamen cum cohabitatio non computatur a die mandati iudicis, ſed à tempore anteriori, debet iudex ordinare, vt cohabitent ſimul per aliquot tempus ſibi bene viſum, vt ſeuerius procedatur. Abb. in cap. literæ, eod. titu. nume. 12.

13 Maritus poteſt confiteri ſuam impotentiam ex ſuo defectu?

℞. Poteſt. Abb. c. 1. eo. tit. n. 1.

14 Impotentia coeundi quādo impedit matrimonium contrahendum?

℞. Sēper, ſiue pueniat ex ętate, vel infirmitate, frigiditate, maleficio, ſiue ex arctatione vaſis, ſiue ex abſciſſione, vel læſione membri. c. quod ſedem, & infra eo. tit. de frigidis.

15 Puer vſque ad quod tempus dicitur impotens?

℞. Vſque ad decimum quartum annū, iſte terminus eſt præfixus à iure, licet in aliquibus ante hoc tēpus poſſit natura, vel cōplexio dare potentiam. Ab. in c. quod ſedem, nu. 2. de frigid.

16 Naturale impedimentum per artem medicinæ reparabile, impedit ne matrimonium?

℞. Impedit dum durat. c. ex literis. eo. tit. & c. fraternitatis, de frigid.

17 Probare quod mulier ſit virgo eſt ne ſufficiēs ad diſſolutionem matrimonij, & quomodo probatur?

℞. Non eſt ſufficiens; quia potuerunt ex odio, vel deuotione dormire in eodem lecto, & non ſe coniungere, & virginitas probatur per obſtetrices peritas. Abbas in cap. fin. num. 10. & 11. de frigid. &c.

18 Probatio parentum eſt ne neceſſaria in ſeparatione matrimonij ex defectu frigiditatis, vel impotentiæ?

℞. Eſt tam neceſſaria, vt ſine illa, cauſa non poteſt ſententiari propter maiorem cognitionem, quam habent de impotentia, & frigiditate. Ab. c. vlt. de frigid. n. 11.

19 In quo numero debent eſſe teſtes parentes, vt fiat hæc probatio iuridica?

℞. Debent eſſe ſeptem, qui teſtificari debent, & ſi non inueniantur, aſſumentur de familiaribus domus, vel vicinis illorum. cap. vltimo. eodem tit. & Ab. ibi. num. 11. Paulus de Caſtro. l. ſi cum dotem §. ſi patri. ff. ſol. matr.

20 Si quis contrahat de facto cum impotenti ad coitum, matrimonium erit ne validum?

℞. Non, quia non poteſt conſequi finem matrimonij c. quod ſedem. eo. tit. noſtro, & ibi glo.

21 Si malitioſe vir, aut mulier petant ſeparationem propter frigiditatem, & impotētiā, ſi poſtea frigidus habet in alia filios, erit ne validum primum matrimonium, an ſecundum?

℞. Cum diſtinctione; ſi talis vir eſt potens cum ſecunda vxore, & non cū prima, quod ſolet accidere ex qualitatibus indiuidualibus, vt medici aſſerunt, ſecundum; ſi vero decepta fuit Eccleſia, quia talis vir eſt potens cum prima, & cum ſecunda, & malitioſè finxit, & probauit impotentiam, tunc primum matrimonium eſt validum. Abb. cap. primo, eodem titulo, num. 7.

22 In iſto caſu poterit mulier petere ſeparationem quo ad torum?

℟. Poterit, & ei eſt concedendum propter adulterium commiſſum, & propter malitiam. Ab. vt ſup. n. 7.

23 Senes impotentes poſſunt ne cōtrahere?
℟. Non poſſunt; ſed ſi ſit impotentia in ſene minus, vel tarda, poterit contrahere, quia magis, & minus non impediunt matrimonium, ſed abſoluta impotentia. Abb. in cap. quod ſedem, eo. tit. num. 5.

24 Spadones poſſunt contrahere?
℟. Si ſint in vtroque teſticulo, non, qa licet erigant, non habent vim generatiuā; ſed ſi ſint vno teſticulo poſſunt, immo ſolent habere plures filios, cum virtus alterius teſticuli ſit in illo ſolo, & iſti homines ſunt magis luxurioſi, quam alij. Abb. c. quod ſedem. eod. tit. num. 5.

25 Si matrimonio contracto per verba de præſenti, ſuperueniat impedimentum impotentiæ, dirimit ne matrimoniū?
℟. Non, quia tempore, quo fuit celebratum perſonæ erant capaces, & potentes, & hoc ſufficit, vt matrimoniū teneat, ſiue impotētia ſuperueniat cōſumato matrimonio, vel non conſumato, quia quotieſcumq; à principio matrimonium fuit verum, amplius irritum eſſe non poteſt. c. fraternitatis. c. ex litteris. eod. titu. noſtro, & Abb. ibi. num. 3.

26 Si quis ſcienter contrahat cum muliere impotenti, vel arcta, debet ne ab illa ſeparari?
℟. Non, ſed debent viuere non tanquā vxores, ſed tanquam ſorores, quæ maritis ſuis quaſi fratrib᷒ miniſtrēt, & præſto ſint, & cognoui aliquos eunuchos vxoratos, ſed er bullam Sixti V. prohibitum eſt eunuchis contrahere matrimonium. Abb. c. cōſultationi. de frigidis. nu. 3.

27 Si quis ſcienter contraxit cum impotenti de facto, & iterum contrahat cum potenti, quod matrimonium erit validum?
℟. Secundum, & tenebitur alere primam vxorem impotentem. Abb. vbi ſupra.

28 Si ſentētia à Iudice eccleſiaſtico lata fuit, vt propter impotentiam diſſoluatur matrimonium, & poſtea apparet error, debet ne talis ſententia reuocari?
℟. Semper, quod appareat talis error, debet reuocari; præcipuè in ſacramento matrimonij, quod nō diſſoluitur vigore ſentētiæ, ſed vigore cauſæ, quæ ſi nō ſtat, manet ſacramentū, vt c. fraternitatis. de frigid. & maleficiat.

CAPVT III.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

1 QVID eſt legitimatio?
℟. Quædam diſpenſatio, decor, & honor faciens incapaces capaces ad ſucceſſionem, & honores. Abb. in c. per venerabilem, qui filii ſint legitimi n. 3.

2 Quis dicitur filius legitimus?
℟. Ille, qui naſcitur ex legitimo matrimonio. gloſ. inſtit. de adoptionibus in principio, in verbo naturales.

3 Quis dicitur filius naturalis?
℟. Ille, qui naſcitur ex ſoluto, & ſoluta, etiam ſi ſit vidua. gl. in c. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.

4 Quis dicitur illegitimus, vel ſpurius?
℟. Ille, qui naſcitur ex habente vxorē, & ſoluta, vel ille cuius pater non cognoſcitur, vel ille, qui ex inceſtuoſis nu-

nuptijs naſcitur.l.vulgo.ff.de ſtatu homin.& c. niſi cum, §.perſonæ vero, in glo.de renuntiatione.c.cauſam,il 1.qui filij ſint legit.

5 Vnde dicitur ſpurius?

℟. A verbo græco, ſporas, qđ eſt, vulgo conceptus, vel ſine patre conceptus, vt l. vulgo, ff. de ſtatu hom.

6 Quis dicitur filius ex inceſtuoſo,& ſacrilego coitu natus?

℟. Ille, qui naſcitur ex filia,& patre, vel parente in gradu prohibito, vel ex monacho, monacha, vel ſacerdote, qa iſti committunt ſacrilegium.

7 Filius adoptiuus dicitur legitimus, vel naturalis?

℟. Legitimus, quia legitimo modo ꝓcreatus eſt.gloſſ.inſtit. de adoptionib. in princ.

8 Naturalis quomodo legitimatur?

℟. Per matrimonium ſubſequēs, & lucratur hæreditatē, ſicut qui natus eſt poſt matrimonium.c.1.qui filij ſint legit. & cap. tanta eſt uis, eodem titu. noſtro.

9 Quomodo probatur aliquem eſſe filium legitimum?

℟. Per longam cohabitationem patris, & matris ſuæ, per famā inter vicinos, & cognatos, per educationē, tanquam de proprio filio, per teſtes, per librum coniugum, qui eſt in parochia per librum baptiſmi talis filij vbi ſcribuntur patres,& patrini. Abb.in c.lator, qui filij ſint legit.nu.6.l.in liberæ, ff.de ritu nuptiar.l.quidam. ff.de probationib.

10 Filiatio ex parte patris quomodo probatur?

℟. Hoc eſt improbabile, niſi per famā, & communem opinionem; quia mater certa eſt, pater verò quem nuptiæ declarant.Abb.in c.tranſmiſſæ. n.9. q filij ſint legitimi.l.quia ſemper,ff.de in ius voc.

11 In quo caſu poteſt probari aliquem non eſſe patrem?

℟. In caſu, quo pater fuerit abſens tempore conceptionis.l.filium.ff.de his, q ſunt ſui, vel alieni iuris, & Abb. vbi ſupra.

12 Abſente marito poteſt ne pronūtiari ſententia ſeparationis?

℟. Affirmatiue, vt quando veniat cum illa nō ſe cōiungat, præcipue ſi in fraudem litis ſe abſentauit. Ab.in c.perlatum. n.5.qui fil.ſint legit.

13 Si qs probet per teſtes eſſe natum ex legitimo matrimonio,& fama vicinorū ſit contraria, cui erit ſtandum?

℟. Probationi teſtium, qa plus eſt qđ in veritate agitur, quam quod ſimulatè concipitur. c.per tuas,eo.tit.

14 Si pater, vel mater negent aliquem eſſe ſuum filium, poterit ne adire hæreditatem.

℟. Si talis probet ſe eſſe filium, poterit, aliàs præiudicatur, quia ipſi incumbit probatio. Abb. in c.tranſmiſſæ. eod. tit. num. 4.

15 Si qs ſit in poſſeſſione,& habetur ab omnibus pro filio mariæ, & vt talis filius alitus,& educatus ſit, & poſtea maria dicat illum nō eſſe ſuum filium, vel ſui mariti, vel quod ipſa furata ſit illū ab alia muliere, teneť ne ei credere Iudex?

℟. Nō, cum ipſe ſit in tali poſſeſſione, à qua non debet deponi niſi per probationem luce clariorem,& onus probandi, non incumbit poſſidenti, ſed obijciēti.l 1, §. 2. ff de carboniano edicto.l.ſi poſthumus. §.fi.ff.de liberis,& poſthumis.

16 Quali iudici competit cognitio legitimationis filiorum?

℟. Iudici Eccleſiaſtico. Abb. in c.1. qui fil.

fil. ſint legit. num. 2.

17 Papa poteſt legitimare filios natos ex clerico ſacerdote, vel monacho?

℟. Licet hæc quæſtio ambigua ſit inter DD. tamen. Abb. tenet non poſſe legitimare; quia matrimonium ratione voti ſolemnis inter clericum, & mulierẽ nullum fuit, & ſic non cadit legitimatio, bene tamẽ poterit illum habilitare ad beneficium, & ordines. Abb n. 22. in cap. per venerabilem, qui filij ſint legitimi.

18 Si Papa diſpẽſet ſuper matrimonio, & de filijs antea habitis nulla fiat mentio, remanent ne filij illegitimi?

℟. Non, ſed legitimi, etiam quoad honores, & hæreditatem, non enim præſumitur Papam id voluiſſe, vt filij priuentur priuilegio ſibi à iure conceſſo; quia ille, qui benignus, & liberalis eſt cum patribus, liberalis debet eſſe cum filijs. Abb. in c. referente. eod. titu. noſtro, num. 4.

19 Papa quibus in terris legitimat quo ad hæreditatem?

℟. In ſuis terris, in alienis vero legitimat quoad honores, & præbendas eccleſiaſticas, ſed quoad hęreditatẽ, nõ, quia hoc eſt iuriſdictionis temporalis, & ſic ad Reges pertinet. Abb. in c. per venerabilem. eo. tit. n. 1.

20 Principes ciuitatum non recognoſcentes ſuperiorem in temporalibus poſſunt ne exercere ea, quę ſunt reſeruata Imperatori?

℟. Affirmatiue in ſuis ſubditis. Ab. nu. 10. in c. per venerabilem.

21 Rex Hiſpaniarum, & Galliæ recognoſcunt ſuperiorem in temporalibus?

℟. Non, ideo faciunt legitimationes ꝓ ſuo libitu. gl. in c. Hadrianus. diſt. 64. Ab. vbi ſup. n. 9. & 37.

22 Si pater moriatur, Princeps poterit legitimare illegitimum ad ſucceſſionem hæreditatis in pręiuditium agnatorũ?

℟. Si pater viuat, vel moriens petat legitimari filium ſuum, Princeps poterit legitimare illegitimum ſine citatione agnatorum; ſi vero pater ſit mortuus, citandi ſunt agnati, quorum præiudicio agitur; ſi vero Princeps de plenitudine poteſtatis velit aliquem legitimare; poterit id facere ſine citatione alicuius; ratio eſt, quia ipſe nulli facit iniuriam reſtituendo alicui, quod ipſe ꝑ ſuas leges ei abſtulit. Abb. vbi ſup. nu. 29. in c. per venerabilem.

23 Filij concepti ante ſeparationem, & nati poſt ſeparationem erunt ne legitimi?

℟. In iſto caſu conceptus habetur pro nato. Abb. in c. cum inter. num. 3. eod. tit. noſtro.

24 Filius conceptus lite ſeparationis pendente, erit ne legitimus?

℟. Affirmatiue, quia durante lite matrimonium non ſeparatur, & filius alterius coniugum illos facit legitimos. Abb. vbi ſup. n. 4.

25 Filius legitimus ſi habeat patrem illegitimum, poteſt petere bona ſui aui?

℟. Licet ſit legitimus excluditur à ſucceſſione ſui aui; qa matrimonium patris ſui, & matris ſuæ non facit illum habilem ad ſucceſſionem ſui aui. Abb. in c. lator. n. 2. qui fil. ſint legit.

26 Si qs ſit ſpurius natus de vxorata, & libero, & mortuo ſuo primo marito, ſecũdo nubat libero, talis ſpurius legitimatur ne per ſecundum matrimonium?

℟. Non, niſi per priuilegium habentis poteſtatem legitimandi. c. tãta eſt uis, qui fil. ſint legit.

27 Si qs ſit filius hominis chriſtiani, & mulieris infidelis, & ambo ſint liberi, legitimabitur ne per ſubſequens matrimonium?

℟. Li-

℞. Licet aliqui DD. teneant partem affirmatiuam. Ab. in c. tanta eſt vis, eod. tit. n. 14. & Io. And. tenent negatiuam, quia tempore conceptionis tales non erant habiles ad contrahendum, etiam ſi acceſſiſſent conſenſus, & ſic intelligunt tex. in d. c. tanta, eo. tit.

28 Si duo infideles ſint coniuncti in gradu prohibito, eorum filij poſt baptiſmum erunt ne legitimi?

℞. Si gradus ſit prohibitus iure canonico, erunt legitimi, ſecus vero ſi impedimentum ſit prohibitum lege diuina; ratio eſt, qa infideles non aſtringuntur lege canonica, ſed ſolum diuina. Abb. in c. fi. eo. tit. n. 3.

29 Si aliqua mulier per ſententiam diuortij propter aliquod impedimentum ſeparetur, & ſecundo nubat, & habeat filium, & poſtea appareat impedimentum nullum fuiſſe, & ſententiam eſſe iniquam, talis filius erit ne legitimus?

℞. Licet talis mulier ad ſuum primum maritum reuertatur, tanquam ad legitimum, tamen filius ſecundi mariti legitimus erit, etiam quoad hæreditatem, & honores, quia bona fides talẽ legitimum fecit. Ab. in c. perlatum, eo. titu. nu. 4.

30 Si coniuges ſciant impedimentum dirimens matrimonium, & contrahunt in facie Eccleſiæ nullo contradicente, & poſtea ſeparentur, filij nati ante ſententiam durãte matrimonio erunt ne legitimi?

℞. Nõ, quia hic adfuit fraus, quæ nemini patrocinatur. c. ex tenore. eo. tit. & Ab. ibi. num. 5.

31 Si quis naſcatur ex matrimonio contracto contra iuſtitiam publicæ honeſtatis, erit ne legitimus?

℞. Non, quia impedimentum contra iuſtitiam publicæ honeſtatis dirimit matrimonium. ex tex. in c. referẽte, eo. tit. & Ab. ibi n. 2.

32 Si aliqua mulier in facie Eccleſiæ inſcia contrahat cum viro habente vxorem, filius natus erit ne legitimus?

℞. Erit, & capax hæreditatis, quia bona fides matris illum fecit legitimũ. cap. ex tenore. qui fil. ſint legitimi.

CAPVT IV.

DE PATRIA POTESTATE.

1 IVS patriæ poteſtatis vnde oritur, & quis primus ſanciuit hanc legem?

℞. Plutarchus dicit quod Romulus primus inſtituit legem patriç poteſtatis, tanquam maximum fundamentum Reipub. Romanæ, & patria poteſtas oritur ex iure Romano, & ſic ſolum illi, qui ſunt ſub Romano Imperio gaudent priuilegio patriæ poteſtatis, vt tenet Abb. in c. fi. de conuerſ. infidelium, nu. 5.

2 Patria poteſtas quomodo definitur?

℞. Patria poteſtas eſt ius quodam per quod filij, & filiæ cæterique deſcendentes per lineam maſculinam quoad perſonas, & bona ſubijciuntur patri, & auo paterno etiam patre viuente quoad certos effectus infra dicendos l. nam ciuium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris, §. 1. inſtit. de patria poteſtate.

3 Quare mater, neque auus maternus non habent ſupra filios, & filias ius patriæ po-

poteſtatis etiam mortuo patre,& auo paterno?

℟. Quia patria poteſtas ſolum aſcendit per lineã maſculinã,& cũ auus maternus habeat ſuitatẽ cum ſua filia, & filia,q̃a eſt fęmina nõ habeat patriã poteſtatem in filios,neq; in filias ideo nõ põt communicare auo materno quod ipſa nõ hẽt matri enim de iure gentiũ, & de iure diuino debeť ſolum à filijs, tàm fęminis,quã maſculis maxima obedientia,& reuerentia,l. veluti,ff.de iuſtitia,& iure.l.parentes.ff.de in ius vocando,§.fęminæ inſt.de adoption.

4 Quare auus paternus hẽt.in ſua poteſtate ſuos nepotes viuẽntẽ eorum patre?

℟. Quia viuente auo patre eſt ſub eius poteſtate, & ideo qui eſt ſubditus nõ põt habere alium ſub ſe, & ideo viuẽte auo paterno nepotes,& pater eorũ ſimul ſunt ſub poteſtate aui. l.4. ff. de his,q̃ ſunt ſui,vel alieni iuris.§.ſed hodie. inſtit.de adoption.

5 Qui ſunt in poteſtate patris,vel aui?

℟. Filij, & filiæ legitimi procreati ex iuſtis nuptijs.Secũdo nepotes,& poſt nepotes deſcendentes ex filio per lineã maſculinã.Tertio filij naturales legitimati.Quarto filij adoptiui.l.3.de ijs,q̃ ſunt ſui,vel alieni iuris,& l.4.eo.tit.§.fin.inſt.de patria poteſtate,§.fin.inſt.de nuptijs.

6 Qui dicunť filij naturales,& quibus modis legitimantur?

℟. Filius naturalis dicitur filius natus ex ſoluto, & ſoluta,ẽt ſi ſit cõcubina domi retenta,vel extra domũ alita, & legitimanť quatuor modis.Primo per reſcriptũ Principis, qui habeat in ſua patria ſupremã poteſtatem. Secundo per ſubſequens matrimoniũ etiã contractum cũ cõcubina in articulo mortis. Tertio per oblationẽ curiæ,quod eſt quando q̃s offert filium ſum in ſeruitio Reipub.vel Principis,vt eo vtantur,& eius perſona fruanť in rebus neceſſarijs. Quarto ꝑ integreſsũ alicuius Religionis. Quinto per ſuſceptionem Ordinis ſacri.c.tanta eſt vis matrimonij,qui fil.ſint legit.& ibi gloſ. allegãs plura iura.inſt.de nuptijs,§.fin.l.cum quis, C. de naturalibus liberis.

7 Quare filij naturales nati ex concubina legitimãtur per ſubſequens matrimonium, cum concubinatus ſit tam magnum peccatum, & non legitimantur filij illegitimi,vel ſpurij?

℟. Hoc priuilegium legitimationis dať virtute ſacramenti matrimonij, quod ſacramentum omnia vitia præterita purgat, & non datur virtute peccati præteriti concubinatus; ratio eſt, quia alias faueretur magis diuturno peccato concubinatus, ex quo natus eſt filius naturalis,quam peccato momentaneo ex quo naſcitur filius illegitimus,vel ſpurius.tenet Ab. in c. tanta eſt vis matrimonij,qui fil.ſint legit. & glo.in c.qualis 30.q.5.

8 Vnde dicuntur filij naturales?

℟. Dicuntur naturales quaſi dati à natura naturali cõiunctione, & coitu viri, & mulieris;& non à matrimonio,& legitimis nuptijs iſti enim vocantur legitimi,q̃a legitimè nati ſunt ſecund. Dei præceptum.c.nemo.c.meretrices 32.q.4.

9 Qui filij nõ ſunt in poteſtatẽ patris,neq; aui paterni?

℟. Primo filij illegitimi nati ex illegitimo coitu,ſcilicet ex patre vxorato. Secundo filij nati ex filia non ſunt in poteſtate aui materni.Tertio expurij, & nati ex inceſtuoſo, & ſacrilego coitu,vt nati ex clerico monacho,vel moniali. Quarto nepotes nati ex filio eman-

emancipato nõ ſunt ſub poteſtate aui, ſed ſub poteſtate patris ſui, qa per emãcipationem ſublata fuit poteſtas aui, §. præterea. inſt. quibus modis ius patriæ poteſtatis ſoluatur. l. cũ legitimæ, ff. de ſtatu hominum.

10 Quæ priuilegia acquirit pater pro patria poteſtate, & qui ſunt effectus patriæ poteſtatis?

℞. Licet pater poterat antiquitus occidere filium, qa habebat ius vitæ, & mortis per l. in ſuis, ff. de liberis, & poſthumis tamen, qa patria poteſtas debet conſiſtere in pietate, & nõ in atrocitate hoc correctũ fuit per legem in auditum ff ad l. Cornel. de ſicarijs, & ideo hodie patriæ poteſtas conſiſtit. Primo in eo quod pater poteſt corrigere, emendare, & verberare filium cũ debito hoc moderamine, & filius non poteſt repercutere patrem, eum verberantem; ratio eſt, quia vbi offenſio eſt licita ibi defenſio eſt prohibita. l. 3. C. de ijs, q ad Eccleſiam cõfugiunt, & l. vnica, C. de emẽdatione propinquorũ, & l. 4. C. de patr. poteſt. & etiã pŏt pater filium ſuum ingratum, & inobedientem eum exhæredare, ex cauſis poſitis in authentica, vt cum de appellatione cognoſcitur. Secundo pater pŏt filiũ inobedientẽ detinere domi in cubiculo clauſo loco carceris, vel in carcerare in carcere Regio ciuitatis, & Iudices tenenẽ filium emendare ſecundũ voluntatẽ patris. l. vnica. C. de emẽdatione propinquorũ. Tertio pater poterit filiũ vendere, & pignorare tẽpore famis, & neceſſitatis ea cõditione, vt cũ primum venerit ad pinguiorẽ fortunã debeat eum liberare, & iterum redimere eum, & hoc priuilegiũ nõ conceditur auo, neq; matri, ſed ſolum patri, qa eſt caput filiorũ l. 2. C. de patribus, q filios diſtraxerũt, & gl. ibi. Quarto filius nõ pŏt patrẽ in ius vocare, neque cum eo habere ciuilẽ litem ſine venia petita à patre, & hoc extẽdiẽ ad filium emãcipatum, & ad mulierẽ. l. fi. C. de in ius voc. Quinto inter patrẽ, & filium nulla pŏt eſſe lis niſi ſolum de caſtrenſi peculio, & alimentis; ratio eſt, qa alimẽta ſunt neceſſaria ad vitã. l. lis nulla, ff. de iudicijs. Sexto inter patrẽ, & filium, neq; per ſcripturã, neq; per contractuum, neq; p verba naſciẽ ciuilis obligatio; ratio eſt, qa pater, & fili⁹, dum eſt ſub poteſtate eius fictione iuris p vna eademq; perſona cenſenẽ, & nullus cum ſe ipſo obligaẽ, & obligatio requirit duas pſonas diſtinctas pmittentem, & acceptãtem, §. item inutilis inſt. de inutilibus ſtipulationibus, & l. fi. C. de impuberũ, & alijs ſubſtitutionibus. Septimo filius familias nõ pŏt ſine licentia patris cõtra aliquẽ in cauſa ciuili corã iudice agere; ſecus vero in cauſa criminali vbi nõ requiriẽ patris licentia; ratio eſt, qa in criminali agiẽ de publico intereſſe in quo pater nullã hẽt poteſtatem. l. fi. C. de bon. quæ lib. Octauo filius de iure ciuili antiquitus nõ poterat ducere vxorem ſine cõſenſu patris; ſecus vero de iure canonico vbi ſolo cõſenſu viri, & mulieris fit verum matrimoniũ §. 1. inſt. de nuptijs, & c. 1. & 2. de cõiugio ſeruorum. Nono filius familias non pŏt facere teſtamentum, neq; codicillum ſine conſenſu patris niſi ſolum de bonis caſtrẽſibus, & quaſi caſtrenſibus, & quæ ſint iſta bona, & quod ſit peculium, dixi lib. 9. c. 23. de his, qui non poſſunt cõdere teſtamentum. l. pen. & fi. C. de his, qui nõ poſſunt condere teſtamentum. Decimo filius ĩ poteſtate patris non poteſt facere donationem, etiam cauſa mortis, etiam propter nuptias ſine expreſſo conſenſu patris; ratio eſt, quia cum

Imperator adoptauit Marcum Aurelium, qui fuit in bello ſtrenuus Dux, in pace ſapientiſſimus Gubernator, & cum omnium laude obtinuit clauum Imperij Romani, vt habetur in toto tit. ff. de adoptionib. & c. de adopt.

14 Vnde dicitur peculium, & quid eſt?

℟. Peculium dicitur à pecude, quia ſicut pecus dat vtilitatem ſic peculium dat vtilitatem habenti, & peculium propriè, eſt illa pecunia, quæ repoſita eſt ad conſeruationem, & augmentum bonorum mobilium, & immobilium; ſed in iure ſumitur pro illis bonis, quę quis ſua induſtria acquirit, ſiue ſint pecuniæ, ſiue bona mobilia, vt veſtes, argentum, equi; ſiue ſint immobilia ager fundum, vel domus, quæ omnia poſſeſſa à filio familias vocantur peculium, quaſi quid ſeparatum à bonis, & diuitijs quas pater habet dandas filio poſt eius mortem, vt in tot. titu. C. de caſtrenſi peculio lib. 12.

15 Quæ ſunt differentiæ peculiorum?

℟. Primo eſt peculium caſtrenſe. Secũdo peculium quaſi caſtrenſe. Tertio peculium paganicum. Quarto peculiũ profectitium. Quinto aduentitium. vt in toto tit. C. de caſtrenſe peculio, & l. aduocati. C. de aduocatis diuerſorum iudiciorum.

16 Quod eſt peculium caſtrenſe, & quã partem habet in eo pater?

℟. Peculium caſtrenſe eſt quod filius familias acquirit in bello ſua fortitudine, & virtute, & hoc peculio, etiam ſi ſint magnæ diuitiæ filius acquirit ſibi proprietatem, & vſum fructuum, & põt de eo libere teſtari etiã patre non cõſentiente; ratio eſt, q̃a militia eſt maxima gloria hominũ, & quod acquirit̃ in bello acquirit̃ cũ magno vitæ periculo, & abſq; aliquo labore, vel interuentu patris. l. 1. C. de caſtrenſi peculio lib. 12.

17 Quod eſt peculium quaſi caſtrenſe, & q̃d habet pater in eo?

℟. Peculium quaſi caſtrenſe ſunt illa bona, quæ filius familias acquirit ſuo ingenio, labore, & ſcientia, vt ex profeſſione artium liberalium, ex adminiſtratione officiorum publicorum, ex ſacerdotio, vel ex officio poſtulandi, vel legendi publicè in ſcholis, & merito hoc peculium habet eandem libertatem ſicut peculium Caſtrenſe; cum Cicero dicat; cedãt arma togæ, concedant laurea linguæ, & ſic filius familias põt de iſto peculio liberè teſtari etiam patre nolente, quia ipſe ſibi acquiſiuit vſum fructuum, & proprietatem. l. aduocati. C. de aduocatis diuerſorum iudiciorum, & ibi Bart. & Bal. & omnes ſcribentes.

18 Quod eſt peculium paganicum, & quid habet pater in eo?

℟. Eſt illa pecunia, & illa bona, quæ filius familias acquirit ſua induſtria viuente patre, & cõſentiente, vt ſi pater ſit agricola, & filius familias vltra ſementem patris ipſe ſeminet aliquam quantitatem, & quod collegerit ſeorſim ſibi reponat, vel ſi pater ſit paſtor ouium, & filius habeat viginti oues vltra oues ſui patris, vel ſi ſit mercator; vltra merces patris habeat aliquas merces ſeparatas, augmentum, & fructus iſtarum rerum, & ipſæ res ſimul in vnum vocantur peculium paganicum, & in iſto peculio ſi pater voluerit habet vſum fructuum. gloſſa in l. cum oportet. C. de bonis, quæ liberis.

19 Quod eſt peculium profectitium, & quã poteſtatem habet pater in eo?

℟. Peculium profectitiũ dicitur quando

do à patre, vel domino filio, vel ſeruo conceditur aliqua pecunia, vel aliqua bona deducta ex ſubſtantia, vel à rebus paternis, vt ſi pater dicat filio; vel dominus ſeruo ex mea ſubſtantia do tibi centum aureos, vt cum eis negotieris, vel do tibi agrum in quo poſſis ſeminare, & quod acquiſiueris do tibi in peculium tuum, & in iſto peculio pater habet vſum fructuum, & proprietatem, & filius de eo non poteſt teſtari ſine licentia patris; ratio eſt, quia quod ex patre emanat, & ex eius ſubſtantia iuſtum eſt, vt ad eum reuertatur, & non ad extraneos ne virtus liberalitatis faciat eum peioris conditionis, ſ. primo, inſtit. per quas perſonas nobis acquiritur gloſſ. in l. cum oportet. C. de bonis quę liberis.

20 Quod eſt peculium aduêtitium, & quam poteſtatem habet in eo pater?

℟. Peculium aduentitium eſt illud, quod filio venit non ex ſubſtantia patris, neque ſuo labore, & ingenio, ſed forte ex dote matris, vel ex donatione ſibi facta ab aliquo conſanguineo, vel ab extraneo, vel ex ſucceſſione alicuius conſanguinei, vel ex liberalitate Domini, vel Principis, vel ex fortuna, vt ſi inueniat theſaurum in agris, vel mineralia auri, hæc omnia dicuntur peculia aduentitia, quia adueniunt ſine aliqua induſtria, vel labore patris, & filij, ſed ſolum fortuito; in iſto peculio pater ſi vult habet vſum fructuum dum viuit, & filius proprietatem, & ſic viuente patre poterit filius teſtari de ſola proprietate; ratio eſt, quia hoc peculium iudicatur habere naturam cæterorum bonorum filij familias, & ſic debent adminiſtrari à patre, & ipſe habet vſum fructum. l. fin. C. de inofficioſo teſtamento. l. cum oportet. C. de bonis, quę liberis. l. cum multa. C. eo.

21 Filius vſque ad quod tempus debet lactari à matre?

℟. Vſque ad triennium niſi ſit nobilis tunc enim traditur alendus alteri mulieri, ne mulier nobilis infirmetur, & ſolui ſtipendium nutrici debet à patre, quia ipſe tenetur alere filios. tenet Abb. cap. final. de conuerſione infidelium, num. 4.

22 Pater vſque ad quod tempus tenetur alere filium ſuum?

℟. Vſque ad tempus in quo poſſit filius laborare ſuis manibus, & ſe alere niſi ſit vir nobilis, cui nō licet laborare, tunc enim debet pater eum ſuſtentare, vſque ad tempus in quo filius acquirit pro ſua perſona aliquam dignitatem, vel officium cum quo poſſit ſe ſuſtentare, ſecundum qualitatem ſuæ nobilitatis, ſed in iſto caſu quælibet Prouincia habet leges, & conſuetudines de alimentis filiorum, quæ ſunt obſeruandæ. tenet Abb. in cap. final. de conuerſione infidelium, num. quinto.

23 Si aliqua mulier vxorata tempore conceptionis ſit ſcortum, & admittat alienos viros, filius poſtea natus, erit ne legitimus, vel illegitimus?

℟. Si tempore conceptionis vir non erat abſens, ſed habitabat in domo cū vxore, licet dormiant in lecto ſeparato filius natus præſumitur legitimus, & in fauorem illius infantis iudicandum eſt, tam ad Ordines ſuſcipiēdos, quàm ad bona hæreditanda, & ad ſucceſſionem, & ad nobilitatem, & alios honores; ratio eſt, propter magnam vim matrimonij, & quia lex ciuilis dicit mater certa pater vero quē nuptiæ de-

declarant, tenet Abb. in c. intelleximus de adulterijs, nu. 7.

24 Cum illegitimo poteſt Epiſcopus diſpēſare quo ad Ordines?

℞. Poteſt Epiſcopus diſpenſare ſolum ad Ordines minores non vero ad beneficium curatum, neque canonicatum; ratio eſt, quia cum ad hæc beneficia requirantur maiores qualitates Papa ſibi reſeruauit. vt latè diximus lib. 1. cap. de diſpenſationibus in Ordinibus, & tenet Ab. cap. 1. de filijs presbyterorum. n. 1. & 3.

25 Illegitimus diſpenſatus poteſt eſſe Summus Pontifex?

℞. Filius illegitimus legitimè diſpenſatus in nihilo differt à filio legitimo, & ſic poteſt eſſe Summus Pontif. & habere omnes dignitates Mundi, tàm eccleſiaſticas, quàm ſæculares. tenet Abb. in cap. per veneralem, qui filij ſin legitimi, num. 5.

FINIS LIBRI DECIMI.

Digitized by Google

LIBER VNDECIMVS

CONTINENS MATERIAS LIBRI QVINTI DECRETALIVM, DE QVIBVS HACTENVS NON EST TRACTATVM.

CAPVT I.

DE ACCVSATIONIBVS, INQVISITIONIBVS, ET DENVNTIATIONIBVS.

1 QVID eſt denuntiatio?

℞. Crimen alicuius ſuperiori nũtiari, vel eſt delatio alicuius criminis facta apud Iudicem legitime. Hoſtienſ. in ſumma, de denuntiationibus.

2 Quotuplex eſt denuntiatio?

℞. Duplex. Prima pęnitentialis, & euãgelica admonitio, & ad iſtam quilibet admittitur. Secunda eſt canonica, ſcilicet, in iudicio aliquem denuntiare, & ad iſtam non omnes admittuntur, ſed idonei. Hoſtienſ. in ſum. tit. de accuſat. rubr. de denunt. §.1.

3 Ad denuntiandum aliquem ante Iudicẽ, quid requiritur?

℞. Vt præcedat admonitio charitatiua, & Euangelica, alias denuntians nõ debet admitti. c. ſi quis Epiſcopus, de accuſationib.

4 Hæc admonitio requiritur in cauſis ciuilibus?

℞. De neceſſitate, non, ſed ſolum in criminalibus. c. licet, de ſimonia, & gl. ibi. Abb. c. 2. de accuſat. n. 4.

5 Quis repellitur à denuntiatione?

℞. Publicus excommunicatus, concubinarius, conſpirator, qui non pręmonuit ſecundum legem Euangelicam. c. cum dilectus filius, de accuſationib.

6 Si ſuperior fuit denuntiatus, vel accuſatus per ſubditum, poterit ne contra ipſum procedere?

℞. Non, ne fortè ſe vindicet, & procedat cum paſſione. Abb. in c. cum dilectus filius, de accuſat. n. 4.

7 Quid eſt Inquiſitio?

℞. Inueſtigatio alicuius criminis inferioris facta per ſuperiorem. Hoſtienſ. in rubr. de inquiſitionib. n. 1.

8 De occultis debet fieri inquiſitio?

℞. Non, neque de occultis iuratur. c. qualiter, de accuſat. ibi gloſ.

9 Inquiſitio quomodo debet fieri?

℞. Si eſt Iudex ordinarius, faciendo primo inquiſitionẽ de fama; ſi eſt delegatus, ſeruando formam mandati. c. qualiter, de accuſat. Abb. c. cum oporteat, n. 8. eod. tit.

10 Si fiat inquiſitio de fama alicuius, poterit talis probare ſuam bonam famam, & ſic obuiare ne deueniatur ad inquiſitio-

tionem ſuper delicto?

℞. Variæ ſunt opiniones Tiraquellus tenet partem affirmatiuam,& Abb.in c.cum oporteat.n.10.de accuſat.tenet negatiuam, quia ſi decem dicant eſſe malę famæ,& centum eſſe bonæ famę, & ille talis nihilominus infamatus eſt apud illos decem.

11 Ad inquiſitioné ex officio directo requiritur,vt præcedat infamia?

℞. Si inquiſitio generalis,vel particularis ſit facta non ad imponendam pęnam, non requiritur, vt præcedat infamia, quia eſt ad corrigendum charitatiue. c.cum venerabilis,de cenſib.in c.qualiter.de accuſat.ibi glo.

12 Inquiſitio facta ad denuntiationem fiſci, vel officialis requirit ne, vt præcedat infamia?

℞. Non.c.preterea.de teſtib.cogend.

13 Quæ differétia eſt inter inquiſitionem factam ex officio iudicis,vel ad inſtantiā partis?

℞. Primo,quando proceditur ex mero officio recipitur iurámētum à reo inquiſito, quando proceditur ad inſtantiam partis,prius pars debet probare ſuam actionem, & producere ſuos teſtes,ne reus inſtituatur. Secundo,ſi pcedit ex officio, non tenetur recipere probationem ſuper fama, ſicut tenetur, ſi procedit ad inſtantiam partis. Tertio,ſi procedit ad inſtantiam alterius, admittitur probatio ſuper bona fama. Quarto,quando procedit ad inſtantiam partis fit lis conteſtatiua cū actore,ſecus,ſi procedat ex officio.

14 Fama mala per quos teſtes probatur?

℞. Per duos teſtes maiores omni exceptione, qui dicant ſe ab omnibus audiuiſſe talem habere famam.c.inquiſitionis, de accuſat.§.quæſiuiſti,ibi Ab. numero 4.

15 Fama bona quomodo ſumitur?

℞. A maiori parte vicinorum, & à viris bonis,& grauibus, non à vilibus, & malitioſis, imò ab ijs laudari eſt infamia, quia videtur quod laudant cōplicem.Abb.in c.inquiſitionis.§.quęſiuiſti.n.6.de accuſar. Cic. dicit laudari à bonis, & vituperari à malis eam laudem eſſe maiores noſtri cenſuerūt.

16 Per teſtes viles, & infames inducitur ne infamia?

℞. Non. Abb.c.inquiſitionis. §. quæſiuiſti.eo.tit.n.5.

17 Quis dicitur accuſator?

℞. Ille, qui aliquem vocat coram Iudice ad quæſtionem criminalem.c.forus,de verb.ſign.

18 Qui eſt accuſatus de aliquo crimine dēt ne ad honores promoueri?

℞. Non,anteaquam ab accuſatione liberetur. text. in cap.omnipotens,de accuſation.

19 Quid eſt infamia?

℞. Eſt quædam opinio communis mala orta ex indicijs, & ſuſpitionibus pronuntiata ab aliquibus.

20 Quotuplex eſt infamia?

℞. Duplex,alia iuris, alia facti.

21 Accuſatus, vel denuntiatus, pendente ſua accuſatione debet ne frui ſuis dignitatibus?

℞. Debet, quia eſt ius antea acquiſitum, quo priuari non debet, niſi per ſententiam.tex.in c.ſæpe,de appell. & ibi gloſſ.

22 Quæ eſt iuris?

℞. Ebrietas, latrocinium, tradimentum,aſſaſſinium, vel præco, carnifex, & cęteri,qui exercēt officia vilia, quia omnes iſti iure ſunt infames DD. in l. 1.ff.quibus ex cauſ.infamia irrogatur.

23 Accuſatus,& inquiſitus poſſunt,pendente accuſatione,eligi in dignitatem?

℞. Di-

℞. Diuerſæ ſunt opiniones. Innoc.c. 19. de ſimonia. tenet poſſe, ſed Hoſtienſis tenet cõtrarium in hoc tex. ſed Ab. in c. omnipotens. de accuſat. diſtinguit dicens, ſi in accuſato, vel inquiſito præceſſit infamia, non põt eligi, qa infamatus eligi non poteſt. c. infamibus, de reg. iur. in 6. vel non præceſſit, & tunc eligi poteſt.

24 Quæ eſt infamia facti?

℞. Primo, quando apud probos viros eſt opinio de crimine alicuius, qđ crimen inducit infamiam. Secundo, quãdo aliqs vir bonus patitur opprobriũ, vel ignominiã ab altero, vt ſi accipiat alapam, cędatur ligno, dicaĩ illi verbũ iniurioſum, quæ oĩa reputanĩ à mundanis pro infamia licet in iure nõ ſint infames. DD. d. c. infamib.

25 In criminalibus, quis eſt ne audiẽdus per procuratorem?

℞. Non, quia crimen eſt quædam actio perſonalis rei, & pro ſe ſatisfacere debet. Ab. in c. nulli, n. 4. & c. veniens, de accuſat. n. 1.

26 Quæ differentia eſt inter infamiam iuris, & infamiam facti?

℞. Magna, nã infamia iuris priuat homines honoribus; infamia vero facti ſępè eſt actus meritorius, & hęroicæ virtutis; nam condonare iniurias, inimico, ferre patiẽter opprobria, ad imitationem Chriſti, eſt actus meritorius, & nõ priuat honoribus temporalibus, imò auget meritum. vt teſtãtur verba Euangelica.

27 Si Prælatus dilapidet bona ſuæ menſæ poteſt ne accuſari?

℞. Poteſt, & durante negotio prohibetur, & alienatio bonorum exceptis his, quæ conſeruari non poſſunt. cap. prælatorum exceſſus. de accuſationibus.

28 Poteſt quilibet homo eſſe accuſator alterius?

℞. Non; ſed debet eſſe legitimus, alias accuſatio nulla eſt. c. 1. eo. tit.

29 Accuſatio à quo debet fieri?

℞. Solum ab ijs, quorum intereſt. c. illa, eo. titu.

30 Quis eſt legitimus accuſator?

℞. Fiſcalis, pars lęſa, vir bonus, omni exceptione maior.

31 Quis non eſt legitimus accuſator, vel denuntiator?

℞. Fœmina, pupillus, criminoſus, ſuſpectus, corruptus, ebrioſus, ſortilegus, infamis, ſeruus, pauper libertus, ſocius inimicus, neque clericus contra ſuam Eccleſiam. gl. in c. 1. de accuſat. c. ſi conſtiterit. eo. tit.

32 Quæ paupertas repellitur ad accuſandũ?

℞. Illa, quæ non habet in bonis quinquaginta aureos. 2. quæſt. 1. c. prohibentur, ſed hoc relinquitur arbitrio iudicis. gl. in c. fi. de ſententia, & re iudic. lib. 6.

33 Iſti omnes, qui prohibentur accuſare, in quibus caſibus debent admitti?

℞. In propria cauſa, & iniuria. Abb. in c. 1. de accuſ. n. 3.

34 Exceptio de illegitimatione perſonæ poſita accuſatori, eſt ne dilatoria an peremptoria?

℞. Eſt dilatoria, & debet poni ante litis conteſtationem niſi conſtet ante non veniſſe ad ſuam notitiam. Abb. c. 1. de accuſat. n. 2.

35 Si quis habitat cum inimico meo poteſt ne repelli ab accuſatione?

℞. Poteſt, & debet repelli, quia ex habitatione, & conuerſatione eſt mihi ſuſpectus, ſicut inimicus meus. c. repellantur, de accuſat.

36 Ignorantia quomodo probatur?

℞. Ignorantia animi per iuramentum, &

Digitized by Google

& rei per abſentiam ab illo loco per probationem, quæ erat minor tempore quo ſucceſſit talis res. gl. in l. pen. C. de pericul. tutor.

37 Quomodo probatur amicitia, & inimicitia?
℞. Ex coniecturis, & frequenti cõuerſatione. l. latæ culpæ. ff. de verb. ſign. Ab. in c. repellant, n. 2. eo. tit. noſtro.

38 Quæ inimicitia repellit ab accuſatione?
℞. Non quælibet, ſed ſolum capitalis. Ab. in c. repellantur. num. 4. eod. titu. de accuſat.

39 Quando dicitur inimicitia capitalis?
℞. Quando quis minatus eſt mortem, vel accuſauit criminaliter, vel quando eſt contentio de maiori parte bonorũ, ſiue ſit iuſta cauſa litigandi, ſiue non. gl. in c. cum oporteat. eo. tit. l. licet, ff. de arbitris. authent. de teſt. §. ſi vero. & ibi gl. vt refert Abb. in c. repellãtur ſupra cit. nu. 4.

40 Abſolutus de vno crimine, poterit ne de eodem iterum accuſari?
℞. Non, qa crimina ſemel dimiſſa per ſententiam, iterum vindicari non debent. c. de his criminibus, eodem titu. de accuſat.

41 Laici poſſunt accuſare clericos criminaliter?
℞. Non. c. cum pater, de accuſat.

42 Quando poteſt laicus criminaliter clericum accuſare?
℞. Quoties vult ſuam, vel ſuorum iniuriam vindicare, vel proſequi. Ab. in c. de cętero, de teſtib.

43 Monachus poteſt accuſare ſuum Abbatem?
℞. Poteſt, & de bonis monaſterij habebit expenſas, licet malè faciat, niſi faciat ſolo zelo iuſtitiæ. tex. in c. ex parte, de accuſat.

44 Quando debet ſubditus, vel monachus accuſare ſuperiorem?
℞. Quando delictum eſt ſcandaloſum & publicũ, & tangit honorem religioſorum, & poſtquam eũ ſecretè admonuit ſecundum legem euangelicam, & non ſe emendauit. c. ſi quis Epiſcopus, & c. qualiter. de accuſa. c. 2. de calumniatoribus.

45 Si quis ſit accuſatus ab illegitimo accuſatore, ipſo repulſo poterit ne iterum ab alio legitimo accuſari?
℞. Poterit, ne delicta impunita maneant. Abb. in cap. cum pater, de accuſat. nu. 4.

46 Iudex poteſt de ſe repellere illegitimum accuſatorem?
℞. Poteſt, licet exceptio non ponatur apertè, quia accuſatio eſt res odioſa, & reſpicit honorem iudicis, & commune bonum, vt accuſationibus falſis aureis non dentur, & viri innocentes, & boni non perturbentur. Abb. c. 1. eo. tit. num. 13.

47 Si iudicium fiat cum accuſatore illegitimo, tenebit ne?
℞. Si non opponatur exceptio accuſatori in progreſſu litis ante litis conteſtationem, tenebit iudicium. Ab. in c. 1. de accuſ. n. 15.

48 In citatione debet ne declarari crimen propter quod citatur?
℞. Non, ne manifeſtũ fiat, & reus occultetur. Bart. in l. inter accuſatorem, ff. de publicis iudicijs.

49 De notorio crimine poteſt ne Iudex procedere ſine accuſatore?
℞. Poteſt, qa notoria non indigẽt delatore. text. in capitu. euidentia, de accuſat.

50 Quod dicitur notorium crimen?
℞. Quod ſemper à maiori parte populi ſcitur. gl. in c. 2. de verbor. ſign. lib. 6. verſ. manifeſtum.

51 Mutua accuſatio duorum admittitur ne?

℞. Non, niſi prima, quia præſupponitur ſecunda facta in vindictam, & non ex bono zelo. c.cum pater, de accuſat. ibi gloſſa.

51 Punitus à Iudice eccleſiaſtico de crimine, poteſt ne de eodem crimine à Iudice ſęculari iterum puniri?
℞. Si crimen ſit mixti fori, & in illo ſit pœna legalis, poterit iterum puniri. c. felicis. de pœnis in 6.

52 Sententia criminalis afflictiua corporis tranſit ne in rem iudicatam?
℞. Si ſit liberatoria, ſiue condemnatoria leuis in crimine grauiſſimo tranſit in rem iudicatam in fauorem eorum. Abb. in c. de iis, n. 2. de accuſat.

53 Si quis abſolutus ſit in foro pœnitentiali, poteſt accuſari, & puniri in foro iudiciali?
℞. Poteſt, quia forum eſt diſtinctum, & delictum debet puniri propter ſatisfactionem partis, & publicam vtilitatem. Ab. c. accuſaſti. de accuſat. n. 2. l. 1. C. his quibus, vt indignis.

54 Prælatus quomodo debet procedere contra ſubditum ſuum?
℞. Non ex odio, ſed ex charitate, & debet illum prius admonere, & poſtea tradere capitula, & audire eius defenſiones. c. qualiter, il ſecundo, de accuſ. & Abb. ibi.

55 Si duo clerici dicant aliquem commiſiſſe delictum, & duo laici dicant non cõmiſiſſe, quibus ſtandum eſt?
℞. Laicis, licet ſint teſtes minus idonei, qa deponunt in fauorẽ rei, cui ius fauet. Abb. in c. cum pater Manconella, de accuſat. n. 13.

56 Teſtis, qui dixit in vna cauſa criminali, poteſt recipi contra eundem in alia?
℞. Non prohibeť recipi talis, quia hoc nõ eſt cauſa vnde poſſit repelli. Ab. vbi ſup. n. 14. c. placuit. §. itẽ in criminali. 4. q. 3. gl. 4. c. pręterea. de teſtib. cogẽd.

57 Si aliqs famulus accuſet ſuum Dominũ, poterit ne Dominus opponere illi exceptionem infamiæ?
℞. Non, qa ipſe iam approbauit eũ habens illum in ſua domo, & hoc currit in caſu quod paulo antea eum expulerit, & Iudex de ſuo officio poterit eũ repellere, & ſupplere partis impotentiã. Abb. in c. nulli, de accuſat. n. 6.

58 Teſtis ſingularis ſufficit ne ad probandã accuſationem?
℞. Non. c. cum dilecti, de accuſat.

59 Eſt ne licitum alicui deſiſtere ab accuſatione ſine pęna?
℞. Affirmatiuè, & ante inſcriptionẽ, & poſt, poteſt ſe ſeparare, & remittere iniuriam, vel actionem ſine pœna. c. licet, de accuſat.

60 Quid requiritur, vt procedatur contra Prælatum, vel ſuperiorem?
℞. Vt præcedat infamia, quę ſcandalũ poſſit afferre, aliàs non debet procedi propter honorem prælatiæ. Abb. in c. qualiter, il 2. de accuſat. n. 9.

61 In criminalibus admittuntur ne conſanguinei in teſtes?
℞. Nõ, ſi agitur criminaliter, ſecus autem, ſi agitur de crimine ciuiliter. c. 1. de teſtib.

62 Quæ conſtitutio poſuit pęnam non probantibus ſuam accuſationem?
℞. Lex. 1. ff. ad Turpillianum poſuit pœnam?

63 Quando crimen per denuntiationẽ probatur quomodo punitur?
℞. Mitius, quam ſi probaretur per accuſationem, quia non debet dari pœna ordinaria. c. inquiſitionis, de accuſ.

64 Quando crimen non probatur quid eſt agendum?
℞. Si accuſatus fuit infamatus inducitur ei purgatio canonica, ſi non eſt in-

Digitized by Google

infamatus liberatur, & accuſans condemnetur propter honorem accuſati. c.cum oporteat, de accuſat.

65 Quam pœnam habet calumniator?

℞. Pœnam talionis, & priuatur beneficio, & ordine ſi fuerit clericus, & aliquando verberatur. c. 2. de calũniator.

66 Semiplena probatio ad quid prodeſt.

℞. Excuſat accuſatorem à calumnia, vel à pœna talionis. c. 1. de electione. lib. 6. Abbas in c. qualiter de accuſationibus. n. 22.

67 Si qs vult accuſare aliquem de falſo intra quod tempus debet accuſare?

℞. A Iudice debet illi dari terminus peremptorius, eo elapſo amplius non admittitur, cum accuſatio ſit res odioſa. c. accepimus, de fide inſtrument. & Abb. ibi n. 3.

68 Denũtiator ſi deficiat in probatione criminis, qua pœna punitur?

℞. Priuatione officij, & beneficij, donec probet innocentiam ſuam. c. cum dilectus, de calumn.

69 Quãdo datur aliqua litera ſecretò etiam ſubſcripta manu aliquorum contra Epiſcopum, vel alium, quid agẽdum?

℞. Si talis, contra quem datur, nulla laboret infamia, nulli teſtes debent recipi de tali delicto, neque eum perturbare. c. inquiſitionis. §. tertiæ dubitationis. de accuſat.

70 Qui dant cedulas, & literas de delictis occultis ſine nomine, & ſubſcriptione, qua pœna punitur?

℞. Grauiſſima pœna, & debent puniri tãquam illi, qui faciunt libellos infamatorios. c. quidam. 5. q. 1. & gloſs. in c. Inquiſitionis. verb. in occulto. §. tertiæ dubitationis.

CAPVT II.

DE CALVMNIATORIBVS.

1 QVIS dicitur calumniator?

℞. Ille, qui falſo aliquod crimen imponit alicui.

2 Quis præſumitur calumniator?

℞. Omnis denuntiator, vel accuſator, qui non probat ſuam accuſationem. Abb. in c. 2. de calumn. n. 8.

3 Quam pœnam habet calumniator?

℞. De iure pœnam talionis quam inſtituit Damaſus Papa natione Hiſpanus cap. 1. eodem titu. cap. calumniator. 2. quæſt. 3.

4 Qui calumniatur Epiſcopum proprium, vel Prælatum, qua pœna punitur?

℞. Si calumnia ſit cõtra perſonam, vel honorem proprij Epi, vel Prelati, ſiue in re parua, ſiue in re graui, ſi eſt clericus dẽponĩt prima vice, ſecundo degradaẽ, & tradiẽ curiæ ſæculari tanquã incorrigibilis, ſi ſint ſæculares excõmunicantur, & puniunẽ pęna talionis Ab. c. cum non ab homine. n. 3. & 6. de iudicijs. c. fi. de teſtib. cogend. n. 4.

5 Quibus modis punitur calumniator?

℞. Primo in ipſa ſententia, quando calũniatus abſoluiẽ. Secũdo ad petitionẽ calũniati, quæ recipi dẽt poſt eius abſolutionẽ. Tertio ex officio iudicis liberali. Quarto ad inſtãtiã fiſci. Ab. c. 1. n. 4. de calumniator. l. 1. ff. ad Turpill.

6 Si quis denuntiet aliquem, & poſtea non poſſit probare ſuam denuntiationem qua pœna punitur?

℞. Suſpenditur ab officio, & beneficio donec probet ſuam innocentiã, & bonum zelum. Ab. c. 2. de calumn. n. 3.

7 Subdiaconus ſi calumnioſè accuſet Diaconum qua pęna punitur?

℞. Priuatur Subdiaconatu, ſi calũnia ſit grauis, verberibus afficit, & in exilium mittitur. cap. 1. de calumniatoribus. l. 1. §. 1. ff. ad Turpillianum.

8 Iudex poterit relinquere probationem in iuramento denuntiantis, vel accuſantis?

℞. Non, qa ſi hæc eſſet ſufficiens probatio, multi eſſent accuſatores, & denuntiatores. Abb. c. 2. eo. tit. n. 4.

9 Ad denũtiationem vnius teſtis, poteſt ne ferri inquiſitio contra Prælatum?

℞. Si talis teſtis ſit omni exceptione maior poterit. Ab. vbi ſupra, nu. 1. c. 2. iſto titu.

CAPVT III.

DE IVDÆIS.

1 IVDÆI, & infideles inter Chriſtianos viuentes quibus iudicibus ſubditi ſunt?

℞. Sæcularibus, & eccleſiaſticis.

2 Quid prohibetur Iudęis?

℞. Primo, vt portent pileum nigrum, ſed roſeum, vt à Chriſtianis dignoſcãtur. Secundo, vt non habeant famulos chriſtianos, aut nutrices. Tertio, vt in diebus feſtiuis publicè non laborent. Quarto, vt in die paraſceue claudant feneſtras, & ianuas, & tunc nõ debent domo exire Bulla Pauli IV. & Pij V. quæ incipit Romanus Pontifex in ordine. Septimo Bull. Greg. XIII. quæ incipit aliàs piæ memoriæ ĩ ordine 71.

3 Quis debet curare, vt hæc omnia obſeruentur?

℞. Epiſcopus Pius V. in dicta Bulla.

4 Iudæi tenentur ne ſoluere decimas?

℞. Tenentur de terris, quas colunt in ciuitatibus chriſtianorum, ſicut alij agricolæ chriſtiani; ratio eſt, qa decima prædialis impoſita eſt ſuper illo prædio, & ita ſiue colatur à Iudęo, vel à chriſtiano, vel à monacho ſolui debet decima parocho, vel Eccleſiæ maiori. tenet Abbas c. de terris de decimis, num. 1.

5 Iudæi habent ne ſub poteſtate filios ſuos?

℞. Habent ſicut chriſtiani dupplici ratione. Primo, quia contrahunt legitimas nuptias, & patria poteſtas data eſt in fauorem legitimarum nuptiarũ, & ideo non extenditur ad filios illegitimos. Secundo, quia iudæi ſunt ſub poteſtate Imperatoris Romani, & ideo debent gaudere priuilegijs conceſſis ab Imperatore Romano ſuis ſubditis. tenet Abb. c. fin. de conuerſ. infidel. num. 3. & cap. gaudemus dę diuortijs.

6 Iudæus, quæ iura, & priuilegia habet ſupra filios, quos habet ſub ſua poteſtate?

℞. Omnia priuilegia, quæ pater chriſtianus habet in filios, quos habet ſub ſua poteſtate numerata, §. ius autem in verbo ius autem inſt. de patria poteſtate.

7 Turca, vel Maurus poteſt habere filios ſub ſua poteſtate?

℞. Non, qa non eſt ſub poteſtate Imperatoris Romani, ſed more barbaro viuit habens plures vxores. & cõcubinas, inter quas nõ ſunt legitimæ nuptiæ; ratio eſt, quia ad legitimas nuptias expreſsè requiritur, vt vnus nubat ſo-

lum

Digitized by Google

lum cum vna, vt habetur. c. gaudemus qui fil. ſint legit.

8 Filius Iudæi illegitimus eſt ne in poteſtate patris?

℞. Non; ratio eſt, quia ille eſt in poteſtate noſtra, quem ex iuſtis nuptijs ꝓcreauimus. Abb. c. fin. de conuerſ. infidel. num. 5.

9 Si Iudæus habeat mulierem chriſtianam cui debent aſſignari filij?

℞. Siue ſint maſculi, ſiue fœminæ aſſignandi ſunt mulieri chriſtianæ in fauorem fidei, & in vtilitatem filiorum. c. fi. de conuerſ. infidel.

10 Filij Iudæorum quãdo liberantur à patria poteſtate?

℞. Si Iudæi poſt eorum conuerſionem iterum redeant, & viuant in l. Moyſi tunc filij liberantur à patria poteſtate; ratio eſt, quia, qui negat fidem non debet gaudere priuilegijs conceſſis fidelibus, & ideo filij tunc efficiuntur ſui iuris. cap. quicunque de hæreticis. in 6.

11 Iudæus baptizatus eſt ne capax beneficiorum?

℞. Si ſeruet fidem, & non reuertatur ad legem Moyſi de iure canonico eſt capax beneficiorum, quia Eccleſia omnes vocat ad ſe, niſi forte impediatur aliquo Eccleſiæ, vel diœceſis ſpeciali ſtatuto confirmato à ſede Apoſtolica. tenet Abb. in cap. eam te de reſcriptis nume. 7.

12 Quando in aliquibus Eccleſijs, vel diœceſibus eſt conſuetudo, vt Iudæi conuerſi, neq; filij Iudæorum non admittantur ad Ordines maiores, vel minores, & ſuper hoc articulo fiunt informationes debet ne obſeruari iſta conſuetudo?

℞. Talis conſuetudo obſeruanda eſt, vel tale ſtatutum, quia iuſtis de cauſis introducta fuit, vel ſtatutum poſitum à ſynodo; ratio eſt, quia ſacerdotium habetur in magnum honorem, & dignitatem, & deſcendere à Iudæis, etiã ſi ſint cõuerſi eſt res viliſſima, ideo iſtę conſtitutiones, & ſtatuta ſeruari debent niſi Summus Pont. in ea diſpenſet ſpecialiter cum aliquibus perſonis doctiſſimis, & bene meritis, & probatæ virtutis.

13 Quomodo intelligendum cum Iudæis ad fidem conuerſis. c. ſtatutum de hæreticis vbi mandatur, vt deſcẽdentes ab hæreticis ex linea maſculina, vſq; ad ſecundum gradum incluſiue non poſſint obtinere beneficia, & deſcẽdentes à linea fœminina, vſque ad primum graduũ incluſiuẽ priuãtur beneficijs?

℞. Hæc pœna priuationis beneficiorum impoſita eſt in dicto c. ſtatutũ filijs Iudęorum quorum patres poſtquã conuerſi ſunt ad noſtram fidem eam deſeruerunt, & condemnantur, vt hæretici, non vero impoſita eſt filijs Iudæorum, qui poſtquam conuerſi ſunt ad noſtram fidem chriſtianam illam, vſque ad mortem ſeruauerunt.

14 Statuta aliquarum Eccleſiarum in Hiſpania ſicut Eccleſiæ Toletanæ, & ſtatuta ordinum militarium Sancti Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, & Sancti Ioannis Hieroſolimitani, quæ excludũt à ſuo conſortio deſcendẽtes à Iudæis, & hæreticis, & nouiter conuerſis in quocũque gradu etiã remotiſſimo quomodo ſunt intelligenda?

℞. Iſta omnia ſtatuta ſunt obſeruanda veneranda, & ad vnguem cum magno rigore adimplenda. Primo, quia iuſtiſſimis de cauſis approbata ſunt à Summis Pont. & à Regibus chriſtianis. Secundo, q̃a fundatores eccleſiarum, vel ordinum militarium, vel collegiorum

ex

ex ſuis proprijs bonis fundauerunt talia collegia, vel Eccleſias ea conditione, vt homines, qui nō deſcēdunt à linea infecta obtineāt illas dignitates, & in ſua rē qlibet eſt moderator, & arbiter. Tertio, quia experiētia docuit qđ arbor bona bonos fructuus facit, & ſic qui deſcendunt a nobilibus parentibus, & à clara, & antiqua progenie chriſtianorum ſunt magis quieti in cōmunitatibus melius gubernāt, & maiorem fructuum Reipublicæ chriſtianæ dant. Quarto, quia ꝑ plurimos annos iſtę communitates in pace ſe conſeruauerunt, & dederunt plurimos filios Reipublicæ catholicę vtiliſſimos. Quinto, qa ſunt plurima pręmia, quæ non petunt has qualitates, & illa non poſſunt obtinere deſcendētes à Iudęis conuerſis, & ſic ſtatuta dicta nemini faciunt iniuriam.

15 Iudæi contrahunt ne legitimas nuptias?

℞. Affirmatiuè, cap. gaudemus. de diuortijs. Abb. cap. fin. de conuerſ. infidel. num. 3.

16 Iudæus conuerſus ad fidem, quę bona debet habere?

℞. Omnia ſua bona, quæ licitè, acquiſiuit, ſed dēt reſtituere ea, quæ acquiſiuit ex vſuris ante conuerſionem, nā conuerſio ad fidem non facit bona illicitè acquiſita licita. Abb. c. fi. de conuerſ. infidel. n. 9.

17 Chriſtiani qđ debent agere circa Iudęos?

℞. Non debent cum eis ludere, neque comedere panes azimos, & ſuffocata, neque medicos eorum vocare, neque eorum ſynagogam reficere, neque cū eis nimiā familiaritatem habere. Bull. Greg. XIII. 71. in ordine.

18 Filij Iudęorum inuitis parentibus ſunt ne baptizandi?

℞. Non, neque ipſi Iudęi. Bull. Gregor. XIII. vbi ſupra.

CAPVT IIII.

DE HÆRETICIS.

1 QVID eſt apoſtaſia?

℞. Eſt error contrarius toti fidei Catholicæ. Tolet. lib. 4. cap. 6.

2 Quid eſt blaſphemia?

℞. Quędam maledicentia contra Deū ex malo voluntatis affectu. Tolet. in ſum. lib. 4. c. 13.

3 Quid eſt ſuperſtitio?

℞. Quædam religio falſa, ſeu vana. Syluest. verbo ſuperſtitio, n. 1. & Tol. lib. 4. cap. 14.

4 Quid eſt idolatria?

℞. Exhibitio cultus diuini erga falſum Deum. Tolet. lib. 4. c. 14.

5 Quid eſt magia?

℞. Poteſtas inordinata faciēdi aliquid quod naturaliter fieri non poteſt. Tol. in ſum. lib. 4. c. 14.

6 Quid eſt ſchiſmaticus?

℞. quando aliquis eſt extra Eccleſiam conſtituens ſibi alium Papam, vel Epiſcopum, relinquens verum. cap. 1. de ſchiſmaticis.

7 Facta per Epiſcopum ſchiſmaticum valent ne?

℞. Si ſint ſpiritualia, vt ordines, non; imò eſt ſuſpenſus, & excommunicatus, qui à tali ſuſcipit ordines ſcienter. c. 1. de ſchiſmaticis.

8 Ordinatus à ſchiſmatico à quo debet diſpenſari?

℞. A

℟. A Summo Pontifice. c. 2. de ſchiſmaticis.

9 Quid eſt hæreſis?

℟. Error pertinax hominis Chriſtiani contrarius fidei Catholicæ in partem, vel in totum. Tol. in ſum. lib. 4. c. 3.

10 Vnde dicitur hæreſis?

℟. Ab electione erroris, vel ab erro, erras, vel adhæreo, quia errant; & adhærent opinioni hæreticorum. Abb. c. firmiſſimè. de hæret. n. 3.

11 Qui eſt in peccato mortali eſt ne extra Eccleſiam?

℟. Quo ad ſe eſt extra Eccleſiam, quo ad alios non, & ſic abſolutio ab eo facta. tenet Abb. cap. 1. de ſchiſmaticis, nume. 4.

12 Quid eſt error?

℟. Exiſtimatio veri pro falſo, vel falſi prò vero. Tolet. lib. 4. c. 3. Anton. 4. p. tit. 1. c. 5. §. 1.

13 Error quilibet eſt ne hæreſia, vt errare in opinionibus?

℟. Non, ſed ſolum error, qui eſt cōtrarius articulis fidei, vel errare credere, & affirmare aliquid contra fidem Catholicam. Tol. lib. 4. c. 3. in ſum.

14 Omnis, qui errat in fide eſt ne hæreticus?

℟. Non, ſi putat non errare, & paratus eſt ſe corrigere. Abb. cap. 3. de hæreticis, num. 2.

15 Eſt ne hæreticus, qui ex ignorantia, vel infirmitate tenet errorem contra fidē?

℟. Non, ſi paratus eſt ſe corrigere. Tol. in ſum. lib. 4. c. 3.

16 Errare in tota fide propriè eſt ne hęreſis?

℟. Magis propriè dicitur apoſtaſia, q̄a hæretici non negant totam fidem, ſed aliquos articulos fidei. Tolet. lib. 4. vbi ſup.

17 Quid eſt pertinacia?

℟. Scire quod illud, qđ teneo, eſt contra Eccleſiam Catholicam, & nihilominus talem propoſitionem, vt veram teneo. c. ad abolendam, de hæreticis. Tol. c. 19. lib. 1.

18 In qua potentia conſiſtit talis error, & pertinacia?

℟. In intellectu. Paludan. in diſt. 13. quæſt. 3. Sylueſt. verb. excommunicatio. 9. §. 3.

19 Homo nō baptizatus pōt eſſe hæreticus?

℟. Non, quia iſte talis propriè dicitur infidelis; quia ad hoc, vt quis ſit extra Eccleſiam, & ſit hæreticus, neceſſe eſt, vt aliquādo fuerit per baptiſmum intra Eccleſiam. Toler. in ſum. lib. 4. c. 3.

20 Quotupliciter committitur hæreſis?

℟. Tripliciter; aut interius ſolum, aut exterius ſolum, ſcilicet cum quis facit actum hæreticum cum ignorantia, aut interius, & exterius cum ad extra facio actum quod ſcio interius eſſe hæreticum. Tol. lib. 4. c. 4.

21 In hæreſi interiori incurritur excommunicatio?

℟. Non. Paludan. in 4. diſt. 13. q. 3. Tol. lib. 1. cap. 6.

22 In hæreſi exteriori incurritur ne excommunicatio?

℟. Affirmatiue ſtatim, ac committitur c. ad abolendam. de hæret.

23 Si quis committat hęreſim exteriorem ſine conſenſu interiori, vel ſine errore interiori, erit ne excommunicatus?

℟. Tenebitur ab Eccleſia pro excommunicato, quia non iudicat de occultis, ſed poterit abſolui à quolibet confeſſario, quia vere non eſt excommunicatus. Nauar. in manual. c. 11. n. 24.

24 Quis eſt infidelis?

℟. Qui nō habet certitudinem in fide. c. 1. de hæret.

25 Quis dicitur dubius in fide?

℟. Qui non credit articulos fidei, nec illos impugnat. Tol. lib. 4. c. 4.

Quid

26 Quid requiritur, vt dubius in fide ſit hæreticus?

℟. Primum, vt ſit pertinacia, ſcilicet ſcit aliquam propoſitionem ab Eccleſia deciſam eſſe, & tamen ipſe tenet cõtrarium. Secundo, quod dubium, quod habet in fide ſit voluntarium, & non ex aliqua tentatione Diaboli, vt ſcrupuloſus, qui ſolet aliquando dubitare in aliquo articulo fidei. Tolet. vbi ſupra.

27 Qui permittit alios errare in fide eſt ne ſuſpectus?

℟. Eſt, quia non caret ſcrupulo ſocietatis occulto, qui manifeſto facinori deſinit obuiare. c. qui alios, de hæret.

28 Quæ differentia eſt inter ſchiſmaticum, & hæreticum?

℟. Hæreticus opponit̃ fidei; ſchiſmaticus opponit̃ charitati, & vnioni Eccleſiæ; puta, quia recuſat obedire Papæ, qui eſt caput totius Eccleſiæ. Tol. lib. 4. c. 3.

29 Crimen hæreſis cuius fori eſt?

℟. Fori eccleſiaſtici ſolum, & hodie pertinet ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis. capit. excommunicatus. de hæreticis.

30 Punitio hęreſis ad quem Iudicẽ pertinet?

℟. Ad eccleſiaſticum, quia eſt crimen mere eccleſiaſticum, licet executio ſententiæ ad ſęcularem pertinet. Abb. c. ad abolendam. de hæret. n. 7.

31 Epiſcopus negligens in perſequendo hęreticos, qua pœna punitur?

℟. Debet à dignitate remoueri. c. excommunicamus, il 1. de hæreticis. §. vltimo, verb. volumus.

32 Si Epiſcopus commiſerit crimen hæreſis coram quo Iudice debet conueniri?

℟. Coram Summo Pontifice. Trid. ſy. ſeſſ. 24. c. 5. de refor.

33 Epiſcopus quomodo procedit in cauſa hæreſis?

℟. Tanquam ſedis Apoſtolicæ Delegatus. c. ad abolendam. de hæreticis.

34 Capitulum ſede vacante cognoſcit ne de de crimine hæreſis?

℟. Cognoſcit ſicut Epiſcopus. Ab. eo. c. num. 4.

35 Si Epiſcopus ſit notorius hæreticus, ad quem pertinet dare dimiſſorias?

℟. Ad capitulum, quia tunc reputatur vt morttuus, donec certiorem faciat Summum Pontificem, qui prouidebit de legitimo paſtore.

36 Quæ eſt pœna hæreticorum?

℟. Pœna ignis, & perdunt omnia ſua bona à die commiſſi delicti. l. manicheos. C. de hæreticis. c. cum ſecũdum leges, eod. tit. in 6. & c. ad abolendam. de hæreticis.

37 Bona hæreticorum cui applicantur?

℟. Fiſco deductis expenſis factis in ꝓſecutione illius cauſæ, etiam ſi hæretici ſint mortui. c. vergentis. de hæret.

38 Bona hæreticorum quo die confiſcant̃?

℟. A die in quo commiſit delictum, Sotus de iuſtitia, & iure, lib. 1. quæſt. 9. art. 6.

39 Iudex laicus cui traditur ab Inquiſitoribus hæreticus comburendus, tenetur ne ſtare proceſſui facto ab ipſis Inquiſitoribus?

℟. Tenetur ſtatim proferre ſentẽtiam ex eorum proceſſu, & comburere hæreticum, Abb. c. final. de ſtatu monachor. num. 13.

40 Deſcendentes ab hæreticis, vſque ad quẽ gradum prohibentur obtinere beneficia eccleſiaſtica?

℟. Si deſcendant ex linea maſculina, vſque ad ſecundum incluſiuè, ſi à fœmina, vſq; ad primum, c. ſtatutum. de hæretic. in 6.

41 Hæreticus iure hęreditario poteſt ne ſucce-

ce-

cedere patri ſuo?

℞. Non, imò, qui eum inſtituit, excommunicatur. c. ſi quis. de hæret.

42 Filij hæreticorum propter delictum parentũ priuantur ne beneficijs obtẽtis?

℞. Variæ ſunt opiniones. DD. ſed verior eſt, quod beneficium obtẽtũ ante patris crimen, non perdit, ſed ſolũ obtentum poſt patris delictum. Plurimi DD. ſup. c. vergentis. de hæret.

43 Fautores, & receptores hęreticorum quã pœnam incurrunt?

℞. Ipſo iure ſunt excommunicati ante ſententiam, & non ſepeliuntur in loco ſacro. c. ſi aduerſus nos. de hæret.

44 Qui incurrunt excommunicationem in crimine hęreſis, licet nõ ſint hæretici?

℞. Primo teſtes, qui ſciunt hæreſim, & nõ denuntiant. Secũdo Inquiſitores, q ſcientes nõ puniunt hæreticos. Tertio Iudices temporales, q relaxatos ab Inquiſitoribus non tradũt igni, vel in iuriſdictione cõtradicunt, vel nõ dant auxilium. Quarto, qui dãt conſilium, vel auxilium hæreticis. Caſtr. lib. 2. tit. de iuſta hæreticorum punitione. c. 25. D. Tho. 22. q. 33. art. 7. Durand. in 4. diſt. 19. q. 4.

45 Aduocati hęreticorũ, & ſcribę incurrunt ne in aliquam pœnam?

℞. Si conſtituti ſunt à ſancta Inquiſitione ad defenſionem hęreticorum ne careant legitima, & neceſſaria defenſione, non incurrunt pœnam, imò ſunt viri qualificati.

46 Pro hæretico mortuo eſt ne orandum?

℞. Non, neque pro decedenti in peccato mortali. c. placuit. 23. q. 5.

47 Bona opera hęreticorum ad quid valent?

℞. Ad illuſtrandũ mentẽ, & vt facilius gratiam conuerſionis mereantur. Ab. ſuper c. firmiſſime de hæret. n. 1.

48 Libris hæreticorum, quæ fides datur?

℞. Nulla, licet in ſe ſint boni ratione auctoris. c. fraternitatis. eo. tit.

49 Si aliquis Notarius condemnetur, vt hæreticus, vel falſari⁹, eius ſcripturæ erũt ne validæ?

℞. Cũ diſtinctione; quas fecit ante delictum, erunt validę propter publicam vtilitatem. l. Barbarius Philippus. ff. de offic. prætor: ſed quas fecit poſt delictum, non valebunt. glo. in l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. ff. de edendo.

50 Clericus hæreticus reducens ſe ad fidem eſt ne prius dagradandus?

℞. Affirmatiue verbaliter, in carcere detrudendus, & poſtea recipiendus ad fidem. Abb. in c. excommunicatus, de hæret. n. 1.

51 Si aliquis clericus adiuret de vehementi eſt ne iterum admittendus ad audiendas confeſſiones?

℞. Non, ſecus autem ſi abiuret de leui. Nauar. conſ. 16. de hæret. n. 1.

52 Quando inſtrumenta confecta per nõtarium infamem, vel damnatum de falſo erunt valida?

℞. Quando nõ eſt notarius Principis, vel bancæ, ſed particularis, & nõ commiſit falſitatem in officio tabellionis, ſed ob alias cauſas factus eſt infamis. Bart. in l. ea lege. ff. ad leg. Iuliam repetundar. Abb. in c. fraternitatis. de hæret. num. 5.

53 Quid debet hæreticus facere, vt pœnam mortis poſſit euadere?

℞. Conuertere ſe, & petere veniam ante ſententiam, & abiurare. c. ad abolẽdam. de hæret.

54 Debitores hæreticorum ſunt ne liberi à debito?

℞. Si debitum ſit perſonale, vt ſeruitia eo ipſo liberantur; ſi vero debitum ſit alicuius pecuniæ, fiſco ſolui debent.

LIIII Fi-

55 Filij hæreticorum ſunt ne ſub patria poteſtate?

℞. Non; imò liberantur, & ſui iuris efficiuntur c. quicumque de hæreticis. in 6. iuncta gloſ.

56 Laici poſſunt ne prædicare?

℞. Non propter periculum errandi, & ne ſub ſpecie boni malum inducant. Abb. c. ſicut, de hæret.

57 Sacramenta ab hæreticis recepta valent ne?

℞. Si cùm bona fidè, & ignorantia recipiantur tenent; ſi vero ſcienter recipiantur non valent, imò de tali homine pôt cognoſci ſicut de ſuſpecto. Ab. c. fraternitatis iſto tit. n. 7.

58 Quę ſacramenta poſſunt recipi ab hæretico ſine aliqua pœna?

℞. Sacramentum baptiſmi, & pęnitentiæ, & hoc in caſu extremæ neceſſitatis dum hæreticus habeat intentionē faciendi quod facit Eccleſia. c. ad hoc diſt. 4. de conſecr.

59 Si duo contendunt de papatu quid eſt agendum?

℞. Colligendum eſt concilium generale per Cardinales, vt de hac re iudicent. Abb. eodem c. fraternitatis iſto titu. num. 2.

60 Infidelis vel hæreticus poſſunt eſſe teſtes?

℞. Non, niſi in fauorē fidei, & tunc cū adminiculo, & defectu infidelitatis.

61 Qui inſurdeſcit in excommunicatione, quando dicetur hæreticus, vel ſuſpectus in fide?

℞. Quando per annum integrum, petere abſolutionem non curat. Trid. ſynod. ſeſſ. 14. c. 8.

62 Poteſt ne Epus in foro cōſciētiæ abſoluere à crimine hæreſis ſubditum ſuum?

℞. Pôt per ſe ipſum, ſed nō per ſuū Vicarium ex limitata facultate ſibi tradita à Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. de refor. ſed hæc facultas de nouo ſublata eſt Epis, per bullam Cruciatæ, & ſic debēt eos remittere ad Inquiſitores hæreticę prauitatis, qui habent inſtructionem quando debent eos abſoluere in foro interiori, & quando in exteriori.

63 Iſti tales hęretici, qui volunt ſacramantaliter ſuam hęreſim confiteri à quo poſſunt abſolui?

℞. A Summo Pont. & ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, & ſi non reſideant in illa ciuitate, debet occurrere ad cōmiſſariū ſanctæ Inquiſitionis, & ipſe docebit talē pęnitentem qd debeat agere, vel accipiat poteſtatem ab Inquiſitoribus eum abſoluendi; cum remedium animæ non ſit dilatandum.

64 Si iſtę talis, qui vult confiteri ſuam hæreſim ſit in extremo periculo vitæ à quo eſt abſoluendus?

℞. In foro pęnitentiali pôt abſolui à quocūq; ſacerdote; ratio eſt, qa neceſſitas caret lege, & quilibet, qui conuertitur recipiendus eſt ab *Eccleſia*.

65 Abſolutio quā Epus dat vigōre d. c. 6. debet eſſe neceſſario ſacramentalis, vel ſufficit eam dare in foro ſecreto extra confeſſionem?

℞. Nauar. cōſ. 11. de priuilegijs tenet ſufficere, vt ſit in foro conſcientiæ extra confeſſionem, ſed alij DD. tenent quod eſt ſecurius, vt abſoluaт in actu confeſſionis; ratio eſt, qa concilium dicit in foro conſcientiæ, & forus conſcientiæ, eſt ipſa cōfeſſio ſacramētalis.

66 Si qs abſoluaт ab Epo, vel à confeſſore in articulo mortis a crimine hęreſis occulto in foro pęnitentiali, & poſtea cōprehendatur ab Inquiſitoribus hęreticæ prauitatis poterunt de tali crimine cognoſcere?

℞. Poterunt talem hęreticū punire in foro exteriori tanquam ſi non eſſet

ab-

abſolutus in foro conſcientiæ licet ſi talis conuertatur hæc abſolutio plurimum iuuet ad defenſionem talis rei; ratio eſt, quia per abſolutionem ſacramentalem non tollitur facultas Inquiſitoribus puniendi hæreſim publicam.

67 Relapſus quis propriè dicitur?

℟. Ille, qui commiſit hæreſim, & petit veniam per miſericordiam, & abiurauit de vehementi illam hæreſim, & aliam, & iurauit ſe amplius non commiſſurum, cap. ad abolendam de hæreticis.

68 Relapſo eſt ne parendum?

℟. Non, & pœna eorum eſt, ſi eſt clericus, degradat̃, & tradit̃ curæ ſæculari, vt igne crmetur; ſi eſt laicus ſentẽtiatur ab Inquiſitoribus, vt relapſus, & remittitur Iudici ſæculari cremandus; ratio eſt, quia iam ſemel fuit ab Eccleſia deceptus, & timetur, quod, qui ſemel, & iterum commiſit tam graue delictum, & fregit Eccleſiæ fidem iuratã, ſemper idem faciet, & inficiet alios; quia vna mala pecus inficit omne pecus. Secundo, quia videtur quod quãdo iurauit hæreſim decepit Eccleſiã, & ideo habet pęnam mortis, c. ad abolendam, cap. excommunicamus, il 2. de hæreticis.

69 Iudex ſæcularis debet ſtare per proceſſum factum ab Inquiſitoribus cum eis remittitur aliquis hæreticus comburendus, vel debet facere nouum proceſſum?

℟. Iudex ſæcularis non debet facere nouum proceſſum, neq; retardare exequutionem, ſed ſtatim ſedere pro tribunali, & ſententiare ꝓceſſum in eo ſtatu in quo Inquiſitores illũ mittunt, & tradere reũ miniſtris iuſtitiæ cõburendũ, & hoc in fauorẽ fidei; ratio eſt, qa cognitio de hæreſi non pertinet ad Iudicẽ ſæcularẽ, ſed ad eccleſiaſticum, & priuatiuè hodie ad Inquiſitores Apoſtolicos, & bullas Apoſtolicas, & ad Iudicem ſæcularẽ ſolum pertinet exequtio, & dare fauorem Inquiſitoribus. tenet Abb. in c. fin. de ſtatu monachorum, n. 3. & Paramus, & Pegna in directorio Inquiſitorum, & omnes ſcribentes. c. ſuper cod. tit. in 6.

70 Poteſt quis inſtituere hęreticum hæredẽ?

℟. Non licet talis ſit eius conſanguigumeus, & ſi quis eum inſtituat ſcienter eſſe hæreticum excommunicatur, & habebitur, vt ſuſpectus in fide. c. ſi quis Epiſcopus. c. in eo de hæreticis.

71 Qui ſepeliunt, hæreticum, in loco ſacro qua pœna puniuntur?

℟. Excommunicantur ſi ſcienter id faciant, & non abſoluuntur donec ipſi proprijs manibus publicè exhument, & proijciant extra Eccleſiam huiuſmodi corpora damnatorum, & ille locus, & Eccleſia remanet violata, & debet iterũ benedici, & in illa ſepultura non poteſt alius vnquam ſepeliri. c. quicunq; de hęreticis in 6. c. ſacris de ſepulturis.

72 Si oſſa hæretici non poſſint cognoſci debent ne exhumari omnia oſſa, vel quid eſt faciendum?

℟. Tunc excõmunicandus eſt, & puniendus, qui ſcienter ſepeliuit hęreticum, ſed oſſa, ſi non cognoſcunt̃ non debent extrahi ne forte extrahant̃ oſſa alicuius catholici; ratio eſt, qa melius eſt nocentem impunitum relinquere quã innocentem condemnare, glo. in d. c. quicumq; de hæreticis. in 6.

73 Hęretici, & fautores eorum, vſq; ad quã generationem amittunt officia, & beneficia?

℟. Vſq; ad ſecundam generationẽ incluſiuè. c. ſtatutum. c. 2. de hæret. in 6.

CAPVT V.

DE NEOPHITIS.

1 QVIS dicitur Neophitus?

℞. Qui nouiter ad fidem venit, ſiue ex Iudaiſmo, ſiue ex gentilitate. Sylueſtr. verbo Neophitus.

2 Neophitus debet ne ordinari?

℞. Non Concil. Nicenum. diſt. 48. c. quoniam.

CAPVT VI.

DE IIS, QVI FILIOS OCCIDERVNT.

1 PATER, quos filios habet in ſua poteſtate?

℞. Filios familias, de quibus late diximus, lib. 10. c. 4. de patria poteſtate, §. 1. inſt. de patria poteſtate, l. nã ciuium, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris.

2 Pater poterit ne occidere liberos, quos ſub ſua poteſtate habet abſque aliqua pœna?

℞. Licet de iure antiquo pater poterat abſq; aliqua pœna occidere filios ſuos cum cauſa, & ſine cauſa per legem, in ſuis, ff. de liberis, & poſthumis, quæ dabat patribus hanc poteſtatem, & fundabãt in ea ratione, vt filij eſſent obedientes parẽtibus, tamen hodie iuſtiſſimis de cauſis hęc lex eſt correcta per legem, in auditum, ff. ad l. Cornel. de ſicarijs, & ita pater non ſolum non poteſt occidere filios, imò ſi occiderit grauiſſima pœna punietur; ratio eſt, q̃a patria poteſtas data eſt à lege in pietatem, & non in atrocitatem, & ita cõſiſtit in bona educatione filij, & in eius vtilitate, non vero in morte.

3 Pater poteſt incarcerare filium?

℞. Pater non poteſt habere carcerem, ſicut habet Reſpublica, quia hoc eſt illi probibitum, & ſi id fecerit punietur grauiſſimè; ratio eſt, q̃a eſt contra Regiã poteſtatẽ, quam ſibi nullus poteſt aſſumere, ſed pater bene, & licite poterit præcludere filium ſuum in cubiculo clauſo, & ibi eum ligare fune, vel ferreis compedibus ad cuſtodiã illius; ratio eſt, quia hoc ſolũ attinet ad emẽdationem filij, & ad conſeruationem vitæ eius, vt in l. vnica, C. de emendatione propinquorũ, & ibi Bart. & DD.

4 Si pater petat ante Iudicem ciuitatis, vt filius eius incarceretur in carcere publico propter inobedientiam, vel aliquod vitium, Iudex quid debet facere?

℞. Iudex debet eum incarcerare, & corrigere, & emendare ſecundum voluntatem patris, & poſtea ad petitionem patris eum à carcere liberare, l. vnica, ſupra citata, & l. 4. C. de patria poteſtate.

5 Pater quam correctionem poterit dare filio?

℞. Pater poterit filium corrigere verbis, & eum fuſtigare, ſed taliter, quod non excedat limites diſcretionis, ita vt filius ex tali correctione, vel fuſtigatione nõ infirmetur, neque moriatur, neq; perdat membrum, vt in l. vnica, C. de emendatione propinquorum.

Digitized by Google

6 Filius poterit repercutere patrē, eum verberantem, vel caſtigantem ?

℞. Non, ſed poterit fugere, ſi eum videat iratum; ratio eſt, q̄a licet vim vi repellere liceat, tamen vbi offenſio eſt licita ibi defenſio eſt prohibita. l. 3. C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt, & tenet Bart. in l. vt vim, ff. de iuſtit. & iure.

7 Quam pœnam habet pater, vel mater, q̄ ſpōte filium occidit, & è contra, filius qui occidit patrem, vel matrem ?

℞. Pœna canonica eſt, vt recludatur perpetuo in monaſterio ad agendam pœnitentiam toto tempore vitæ ſuæ, ſed pęna legalis, quę obſeruatur hodie in omnibus terris Eccleſiæ, vt talis occidatur, & mittatur intra corium cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & ſimia, & in mare, vel flumine projciantur, vt ab ipſis animalibus tale corpus affligatur, & comedatur, l. pœna, ff. ad legem Pompeiam, de parricidijs. l. in auditum. ff. ad l. Cornel. de ſicarijs, & l. vnica, C. de ijs, qui parentes, vel liberos occiderunt.

8 Quid ſignificat includere hominem cum iſtis animalibus cum morte omnia delicta tollantur ?

℞. Quia delictum eſt tantæ atrocitatis lex voluit in morte, & poſt mortem ſignificare quam horrēdum ſit patrem interficere, filium quem genuit, vel è contra; & ideo includitur canis ad ſignificandam rabiem, quam pater habuit in filium, & gallus gallinaceus, q̄a ipſe non curat de ſuis filijs, neque eos cognoſcit, & vipera propter venenū, quod in ſe habet, & ſimia, vt ſignificetur, quod ille non fuit homo, ſed fuit quoad ſimilitudinem hominis, ſicut ſimia, & eijcitur in mare, vel flumen ad ſignificandum, quod talis homo non meretur, vt terra de qua natus eſt ei det requiem, ſed fluctuet.

9 Quod eſt maius peccatum, quod occidat pater filium, vel filium patrem?

℞. Maius peccatum eſt filium occidere patrem, cui debetur honor, obedientiam, & reuerentia ex quarto præcepto decalogi, ſed magis horrēdū, & cōtra naturam eſt patrem occidere filiū; ratio eſt, quia amor deſcendit, & non aſcendit, & ſic pater magis amat vnum filium, quā decem filij vnum patrem.

10 Si mulier occidat filium propter hoc debet ne ſeparari à marito?

℞. Non, ſed alia pœna legali punitur; ratio eſt, q̄a nullum crimē ſeparat matrimonium legitime contractum, niſi crimē idolatriæ, vel hæreſis, ne alteruter eorū inficiatur. c. intelleximus, de iis, qui filios occiderunt, & ibi Ab. n. 1.

11 Si pater, vel mater in eodem lecto dormientes occidunt puerum, qua pœna puniuntur?

℞. Conſiderandum eſt an habuerint voluntatem occidendi, & tūc eſt pęna mortis, vel habuerint culpā aliquā, q̄a non poſuerunt ſufficientē diligentiam ne occiderent puerū, & tunc, aliqui volunt quod per tres annos agant pęnitentiam, & ieiuniū ſit in pane, & aqua, vel poſita diligentia cum magno ſuo dolore puer repertus fuit occiſus, & tūc in foro conſcientiæ aliquam pęnitentiam debent habere propter negligentiam, quia hoc ſecurius eſt. c. de infantibus, eo. tit. noſtro.

12 Regula illa (in pœnis mitior interpretatio eſt facienda) quando locum non habet ?

℞. Illa regula obſeruatur in foro exteriori, ſed non habet locum in interiori, vbi ſecurius eſt facere duriorem interpretationem, cum dicat D. Aug dicat,

cat, vt nullus quãtum iuſtus fuerit caueat, ne de hoc ſæculo tranſeat fine pœnitentia. Abb. in c. de infantibus. eod. titulo.

CAPVT VII

DE INFANTIBVS, ET LANGVIDIS EXPOSITIS.

1 QVIS dicitur expoſitus?
℟. Ille, qui ſupponitur curæ alterius, & relinquitur, à cura proprij Domini, vel patris. c. ſi expoſitus. diſt. 87. iuncta gloſ.

2 Vnde dicitur expoſitus?
℟. A pono, &, ex, quaſi diceret, extra meam curam pono.

3 Qui exponuntur à cura parentum, vel dominorum?
℟. Primo infantes, qui clam, & de nocte exponuntur à ſuis parentibus, vel iuſſu eorum ante portas Eccleſiæ, vt alij curam illorum habeant. Secundo pueri, qui habent vſum rationis. Tertio languidi vexati ab aliqua infirmitate. Quarto ſerui, qui à proprijs dominis relinquntur, vt ſint ſui iuris, vt ſe alant, vel quærant aliquem, qui illos alat. cap. vnico, de infant. & languidis. expoſitis. & c. ſi expoſitus. diſt. 87.

4 Quis tenetur alere infantes expoſitos?
℟. Eccleſia tanquam ſuos filios, quia tenetur ſuſcipere in ſe, quos patres cõtra legẽ naturæ expellunt à ſe. c. ſacrorum. 12. q. 2.

5 Eccleſia poterit ab infante expoſito repetere alimenta, ſi peruenit in pinguiorẽ fortunam?
R. Non, quia alit talem infantem tanquam proprium filium. l. alimenta. C. de neg. geſt. c. ſacrorum. 12. q. 2.

6 Quam pęnam incurrunt parentes, qui proprium filium exponunt ad portas Eccleſiæ, vel ĩ vijs publicis, vel ad portam alicuius hominis diuitis ea intentione, vt illum alant?
℟. Secundum leges Hiſpaniæ punitur pœna capitali, tanquam ſi proprium filium occideret, quia eum ſupponit mortis periculo, & negat proprium filium, quem genuit.

7 Si alius, & non proprius pater exponat filium legitimum, priuabitur ne patria poteſtate?
℟. Si pater ſciat, & cõſentiat, vel poſt quam ſciuerit ratum habuerit, priuatur patria poteſtate, quia idem eſt, ac ſi ipſe expoſuerit. Abb. c. vnico. de infantib. n. 1.

8 Si filius à ſuo patre exponatur, talis filius cuius iuris erit?
℟. Talis filius liberatur à patria poteſtate, & ſi venerit in bonam fortunã, poterit de illis bonis teſtari, idem dicendum erit de languidis, in quibus omnibus pater, vel dominus nullam habet poteſtatem, quia fecerunt contra officium pietatis naturalis, quia dę lege naturę tenentur proprios filios alerę ſicut faciunt animalia bruta. cap. vnico, de infantibus.

9 Si filius cõſentiat, vt ipſius pater eum exponat, in iſto caſu priuatur ne patria poteſtate?
℟. Affirmatiuè, etiam ſi filius idem petat, qa iſte, textus punit patris impietatẽ, & damnat patris factum contra of-

officium pietatis, quod pater non debet facere etiam ſi id filius petat. Abb. c. vnico. de infantib. n. 1.

10 Si quis habeat ancillam, & concipiat filium, & poſt partum illum exponat, & alius illum alat, ille talis tenetur ne reſtituere infantem domino ſuo?

℟. Si ancilla inſcio domino expoſuerit filium, poterit illum dominus repetere ſoluendo expenſas: ſed ſi expoſuit filium ſciente, vel conſentiente domino, non poterit talis dominus illũ repetere, etiam ſi ſoluat expenſas, quia videtur ipſe illum expoſuiſſe, & ſic ius in eum perdidiſſe. l. 1. & 2. C. infantibus expoſit.

11 Si aliquis alat expoſitum alicuius ſeruæ, vel ancillæ, talis remanebit ſeruus illius, qui eum alit?

℟. Non, ſed erit liber, & ingenuus, & poterit teſtari, contrahere, & nubere, immo ipſe ſecundum leges Hiſpaniæ gaudet aliqua nobilitate; ratio eſt, qa illum, quem proprius pater deſeruit, lex ſuſcepit in ſuum patrocinium, cum quilibet præſumatur bonus, & nobilis, niſi in contrarium probetur malus. l. vnuſquiſque. C. de infantibus expoſitis.

12 Si pater negat alimenta filio, talis filius ſoluitur à patria poteſtate?

℟. Affirmatiuè; tres enim caſus æquiparantur, exponere infantes, non curare languidum, & alimenta negare filijs ſuis, ſiue ſint lãguidi, ſiue ſani. Goffred. cap. vnico. de infantib. & Abb. ibi. num. 2.

13 Quam conditionem ſequitur natus?

℟. Conditionem matris, ſiue ſit libera, ſiue ſerua, quia partus ſequitur ventrem de iure nouo. l. partum. C. de rei vendicat. l. ſancimus, C. de infantibus.

CAPVT VIII.

DE SAGITTARIIS.

1 QVIS dicitur ſagittarius?

℟. Qui vtitur arte ſagittariorũ, vel baliſtarum; ſcilicet; qui alios occidit ſagitta; ſiue venenata. C. vnico, de ſagittarijs.

2 Quam pœnam incurrit ſagittarius?

℟. Pœnam excommunicationis ſi vtatur illa mortifera arte contra Chriſtianos. c. vnico de ſagittarijs, & Abb. ibi.

3 Licet ne pugnare cõtra catholicos ſagitta, vel ſolum contra infideles?

℟. In bello iniuſto non licet contra catholicos pugnare, ſed in bello iuſto bene licet. c. vnico. de ſagittarijs.

CAPVT IX.

DE RAPTORIBVS INCENDIARIIS, ET VIOLATORIBVS ECCLESIÆ.

1 QVIS dicitur raptor?

℟. Ille, qui rem alienam vi rapit. l. ſed eximendi. ff. ne quis eum, qui in ius. l. vnica, C. de raptu virginum, ſeu

ſeu viduarum.

2 Quid eſt rapina?

℞. Violenta receptio rerum. l. 1. C. vi bonorum raptor.

3 Quis dicitur incendiarius?

℞. Ille, qui ob inimicitiam, vel malitiã caſu dato, ædes, arbores, fruges, & vineas aliorum incendit. l. capitalium. ff. de pœnis. §. incendiarij.

4 Quis dicitur vilator?

℞. Ille, qui frangit oſtia Eccleſiæ, qui ei ſubtrahit priuilegia, qui rapit bona Eccleſiæ, vel ille, qui quocumque modo Eccleſiam, vel eos, qui ad eam confugiunt offendit.

5 Raptores à quo Iudice puniri debent à Iudice proprio, vel à iudice in cuius loco, vel territorio commiſerũt deliɑ̃ũ?

℞. A Iudice in cuius territorio cõmiſerunt deliɑ̃um: nam quis ſortitur forum ratione deliɑ̃i, & ideo ob publicam iuſtitiam, & exemplũ rationi con gruũ eſt, vt quis puniatur vbi cõmiſit deliɑ̃ũ, quãdo quis debet puniri pęna tẽporali, ſecus ſi deberet puniri in foro interiori, & pęnitentiali, tunc enim puniri debet à proprio Epõ, vel parocho. c. 1. de raptoribus, Abb. ibi. n. 1.

6 Prælatus, qui habet delegationem à Principe ſæculari ſuper aliquo deliɑ̃o, poterit imponere pœnam ſanguinis?

℞. Non, ſed extra pœnam ſanguinis, poterit delinquẽtem punire; ratio eſt, q̃a Princeps ſæcularis non habet poteſtatem habilitandi clericum, vt ſine periculo irregularitatis effundat ſanguinem, ſed ſolus Papa: cum vero hæ ſimiles delegationes committuntur à Regibus, Epiſcopis, recurritur ad Sũmum Pontificem pro licentia ſententiandi in pœna ſanguinis ſine irregularitate, qui ſolet eam licentiam Principibus eccleſiaſticis, qui habent iuriſdiɑ̃ionem temporalem concedere per breue particulare dum diɑ̃a ſententia feratur, & exequatur per aſſeſſorem laicũ. c. in Archiepiſcopatu. de raptor.

7 Cauſæ criminales poſſunt ne de iure canonico delegari clericis?

℞. Poſſunt vltra effuſionem ſanguinis. Abb. eod. c. n. 2.

8 Clericus raptor, vel ſocius rapinę qua pęna punitur?

℞. In perpetuum deponitur, & priuatur beneficio abſque ſpe recuperandi. Abb. c. ſuper. de raptorib. n. 2.

9 Pœna corporalis poteſt ne imponi à Iudice eccleſiaſtico?

℞. Bene poteſt imponi pœna affliɑ̃iua corporis vltra effuſionem ſanguinis à Iudice eccleſiaſtico, cui ſolum prohibita eſt effuſio ſanguinis. Ab. c. in Archiepiſcopatu. de raptor. n. 4.

10 Sententia lata contra raptorem à Iudice vbi cõmiſit deliɑ̃ũ, à quo Iudice dẽt exequtioni mãdari, à Iudice vbi commiſit deliɑ̃um, vel à Iudice originis?

℞. Si ſẽtẽtia eſt corporalis à Iudice vbi cõmiſit deliɑ̃ũ, & in loco deliɑ̃i debet exequi: ſi vero eſt pecuniaria, vel in rebus delinquentis, debet mandari executioni à Iudice originis vbi res ſitæ ſunt. Ab. c. 1. de raptor. n. 6.

11 Qua pœna punitur raptor virginis?

℞. Excommunicationis à iure, nulla præmiſſa monitione, q̃a in excommunicatione cum infertur ab homine, debet præcedere neceſſario contumacia, vel inobedientia, ſed cum fertur à iure ſufficit deliɑ̃ũ ſolũ. Ab. c. 1. eo. tit. n. 2.

12 Si q̃s rapiat virginem cum ſua voluntate ad contrahendum matrimonium, qua pœna punitur?

℞. Si virgo conſentit in raptu, & vult nubere, iſte talis non habet pęnã raptoris, quia talis nõ eſt raptus, & in iſto ca-

caſu conſiderãdum eſt an intrauit rapiẽs per feneſtras, vel p tecta, vel p parietes domus, an per portam ſit ingreſſus, & egreſſus, q̃a ſi violauit, & rupit domũ patris talis puellæ, habebit pœnã violatoris, ſed non raptoris, q̃a rapit, quod ſuum eſt. c. cum cauſa. de raptoribus. & Abb. ibi. n. 1.

13 Pater tenetur ne dotare filiam raptam à ſua domo?

℟. Si filię non promiſit dotem, ſiue nubat æquali, ſiue inferiori, non tenetur eam dotare. Abb. c. cum cauſa de raptorib. nume. 5.

14 Si q̃s rapiat virginem contra voluntatẽ ſuam, poterit ne poſtea cum ipſa contrahere ſi ipſa velit?

℟. Affirmatiue, quia metus, & contraria voluntas tolluntur per ſpontaneum conſenſum ſubſequentem. Ab. c. accedens. de rapt. n. 1.

15 Raptor, vel violator Eccleſiæ qua pœna punitur in morte?

℟. Si delictum ſit manifeſtum, & in morte non dent ſigna pęnitentiæ, carent ſepultura eccleſiaſtica, & clerici, qui ſunt præſentes eius ſepulturæ ſuſpenduntur. c. ſuper eo de raptorib.

16 Quam pœnam incurrũt, qui ſpoliant nauigantes, vel eos, qui patiuntur naufragium ad litus?

℟. Excommunicationis ipſo iure, & niſi reſtituãt non aufertur excommunicatio.

17 Quãdo in excommunicatione à iure requiritur admonitio?

℟. Quando fertur pro pręcepto negatiuo, vt cum dicit, qui non reſederit in Eccleſia, excõmunicetur, & q̃ tali die nõ confitetur ſua peccata, tunc enim requiritur admonitio, vt habeat talis p excõmunicato in foro exteriori, quo ad homines, q̃a nobis latet an talis habuerit iuſtã cauſam nõ reſidẽdi, vel nõ cõfitendi, licet quoad Deũ ſola mora ille talis illico incurrit excõmunicationẽ, in præceptis vero affirmatiuis nõ requiritur monitio, ſed cõmiſſio delicti. Innoc. c. extirpandæ. §. q̃ vero. de p̃bend. Abb. c. ex excõicationi. de raptor. n. 2.

18 Quam pœnam incurrit incendiarius?

℟. Excõmunicationis ipſo iure facto, cuius abſolutio Summo Pont. reſeruatur. c. cum ex tua nos. de ſent. excom.

19 In foro exteriori quam pœnam habet incendiarius?

℟. De iure canonico graui pœna punitur. c. ſi q̃s domum. de iniurijs; de iure ciuili, tenetur ſatisfacere damnum, & punitur pęna mortis. l. capitaliũ. ff. de pœnis.

20 Incendiarius Eccleſiæ vbi ſepelitur?

℟. Si pęniteat in morte, in cęmiterio dẽt ſepeliri, & hæredes eius tenentur ad damnum. c. in literis. de raptorib.

21 Si hęredes ſint ſęculares coram quo Iudice debent compelli, vt ſatisfaciant?

℟. Licet, quilibet teneatur ſequi forũ rei, tamen in hoc caſu cum damnũ fuerit factum Eccleſiæ, debent cõpelli coram Iudice eccleſiaſtico, q̃ ſibi vindicat defenſionem bonorum Eccleſiæ. Ab. c. in literis. de raptorib. n. 2.

22 Prælatus habens iuriſdictionem, poterit ne committere cauſam criminalem, ſi ſciat pęnam mortis eſſe imponendam tali crimini?

℟. Affirmatiue, q̃a prælatis ſolũ eſt prohibita effuſio ſanguinis per ſe ipſos, & nõ eſt prohibita punitio per alios Iudices. c. fi. ne clerici, vel monachi. Ab. c. in Archiepiſcopatu. de raptorib. n. 6.

Digitized by Google

CAPVT X:

DE FVRTIS.

1 QVID eſt furtum?
℞. Eſt retẽtio iniuſta rei alienæ, inuito, vel inſcio, domino. l. 1. ff. de furtis, §. furtum.

2 Vnde dicitur furtum?
℞. A fuluo, ideſt nigro, quia plerumq; fit clam, & de nocte, etiam dicitur à fraude, vel ab auferẽdo, vt l. 1. ff. de furtis. Inſtit. de obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur. §. furtum autem, & §. placuit.

3 Quotuplex eſt fur?
℞. Duplex, ſcilicet fur manifeſtus, & eſt ille, qui deprehenditur cum furto, fur non manifeſtus eſt ille, qui licet furatus ſit rem alienam, tamen eam iterum detulit in locum, vbi dominus prius eam deſtinauerat, & nihilominus conuincitur de furto. Inſti. de obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur, §. furtorum autem. l. ſi quis. §. ſed celſus. ff. de furtis, l. furtorum, ff. eo.

4 Quæ res poſſunt furari?
℞. Plurima, ſcilicet res mobiles, res immobiles, iura, ſcripturæ, honores, homines, & mulieres, vt per totum titulum de furtis. ff. eo. tit, inſt. de obligationibus, quæ ex delicto naſcuntur.

5 Quæ ſunt pœnæ, quæ dantur furtibus?
℞. Plurimæ, ſcilicet exilia, fuſtigationes, triremes, carceres, & pœna mortis. Abb. c. fi. n. 10. de furtis.

6 Iſtæ pœnæ applicantur indiſtinctè cuilibet furto?
℞. Non, ſed ſecundum qualitatem, & quantitatem, & malitiam delicti, ponderando ſi fuit in domo, ſi fuit in agro ſi violenter ablatum, ſi occultè, ſi ad furandum fregit portas, ſi perforauit domum, & multa alia requiſita debent conſiderari, vt pœna proportionetur delicto. Auth. ſed nono iure. C. de ſeruis fugitiuis.

7 De furto quibus modis poteſt agi?
℞. Ciuiliter, vel criminaliter, ciuiliter ad ſolam reſtitutionem, criminaliter ad pœnam furti. Abb. cap. fin. de furtis, num. 10.

8 Quando in iure canonico inuenitur pœna mortis de qua morte intelligitur?
℞. De excommunicatione, ideſt morte animæ. c. per venerabilem, qui fil. ſint legit. in gloſ.

9 Quam pœnam incurrit, qui furatur hominem, vel puerum, & vendiderit, etiam ſi ipſe furatus pretio ſe redimat?
℞. Iſte talis punitur pœna mortis ſolũ ex furto hominis, vt ipſe homo fugiat liber. c. 1. de furt.

10 Si furtum ſit cum violentia, & aggreſſione qua pęna punitur?
℞. Pœna mortis propter violentiam, ſi vero fuit ſine violentia, vel aggreſſione fuſtibus, vel ad triremes. Abbu c. fin. de furtis. l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœnis.

11 Clericus committens furtum qua pœna punitur?
℞. Si furtum ſit alicuius quantitatis, & non de re minima debet recludi in carceres ad faciendam pœnitentiam. c. cum nõ ab homine de iudicijs. c. tuæ de pœnis.

12 Quantitas furti, vt quis non incurrat peccatum mortale quanta debet eſſe?
℞. Minima, videlicet vnus, vel duo at-

argentei, vel ad ſummũ tres, licet hoc magnopere ſit euitandum, & atrociter puniendum à magiſtris, patribus, dominis, confeſſarijs, quia, qui eſt aſſuefactus ad furandum minimam quantitatem poſtea furatur magnam, & non deſinit vitium, niſi cũ vita. Abb. c. fi. de furtis, nu. fin.

13 Si quis occultet furem, qua pœna punitẽ?

℟. Occultantes, & conſentientes furem æquali pœna puniuntur, licet in his ſemper moderetur præcipuè ſi pęna furi infligenda ſit mors. cap. qui cũ fure de furtis. Ab. ibi. n. 2.

14 Quando quis tenetur manifeſtare furem?

℟. Semper, vt faciat bonum opus, ſed de neceſſitate, & ne incidat in pœnam quando hoc iubetur à Iudice, vel ſuper furto decernitur excommunicatio. Abb. in cap. qui cum fure, nu. 5. de furtis.

15 Qui furatur bona Eccleſiæ eſt excommunicatus ipſo iure?

℟. Si non fregit portas, neq; fecit violentiam non eſt excommunicatus ipſo iure, ſed poſt ſententiam. Ab. c. fin. de furtis, n. 3.

16 Si quis cuſtodiat rem, & furata ſit teneẽ ne eam reſtituere?

℟. Si in cuſtodiendo poſuit eam cuſtodiam quam poneret, vel quã ponunt in ſuis proprijs rebus, non tenetur ad reſtitutionem; ſi non poſuit bonã cuſtodiam tenetur, ſed cuſtodienti incumbit onus probandi bonam cuſtodiam in foro exteriori. Abb. c. fin. de furtis, n. 7.

17 Si quis ſit in extrema neceſſitate, & fureẽ quam pœnam incurrit?

℟. Si neceſſitas ſit extrema, vel magna, & furetur ſolum ad ſaluandam ſuam vitam, neque incurrit pœnam, neque peccatum, quia tempore neceſſitatis omnia ſunt communia, ſed prætextu neceſſitatis nemo debet furari, quia hoc raro, vel nunquam contingit, vt quis habeat neceſſitatem neceſſariam ad faciendum furtum licitum. Abb. in c. ſi quis, nu. 1. de furtis.

18 Si quis furetur cum magna neceſſitate tenetur ne illud reſtituere?

℟. Si venerit in pinguiorem fortunam tenetur reſtituere, quia illa permiſſio furandi magna eſt in neceſſitate quaſi quoddam commodatũ, & quaſi quædam diſpenſatio legis, & ſic finita neceſſitate incipit obligatio reſtituendi. Abb. cap. ſi quis num. 5. de furtis.

19 Pro furtis poteſt dari, & decerni excommunicatio?

℟. Poterit contra fures, & contra ſcientes, & occultantes. Abb. c. qui cum fure de furtis, n. 1. & 5.

20 Latro ſi ſponte reſtituat rem fugit ne pœnam?

℟. De iure non, ſed mitius punitur cum conſtet de eius pœnitentia, & nunquam debet illi dari pœna ordinaria, vt alij idem imitentur. tenet Abb. in cap. 1. de dolo, & contumacia, num. 6.

21 Si quis furetur, vel vi occupet rem ſuam habebit ne pœnam latronis poſitam in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi?

℟. Si res ſit propria, & non ſit cõpia iudicis, vel in mora ſit periculum occultandi, vel amittendi rem, licitè poterit quis vi occupare rẽ ſuam, vel occultè accipere, & talis non dicitur latro, cum proprie latro ſit, qui accipit rem alienam. tenet Innocent. in cap. olim de reſtitutione ſpoliatorum, nume. 6. & habetur diſtinct. 1. cap. ius gentium.

22 Si in aliquo hoſpitio, vel fundaco aliquid furto ſurripiatur, quis tenetur de hoc furto, qui præeſt hoſpitio, an verò viatores, & hoſpites?

℞. Qui præeſt hoſpitio tenetur ſoluere quantitatem rei furatæ, & non viatores; ratio eſt, quia, qui præeſt hoſpitio debet habere curam ſupra ſuam familiam, & ſuper viatores, qui in ſuo hoſpitio habitant. tenet Bart. in l. 1. ff. de furtis.

23 Licet ne alicui occidere furem in defenſionem rei ſuæ?

℞. De iure ciuili poteſt quis occidere furem impunè, & abſq; aliqua pœna in defenſionem rei ſuæ propriæ; de iure vero canonico melius eſt petere rem ante Iudicem, quam occidere hominē, tamen ſi quis occidat furem, leuiſſima pœna punietur. Ab. in c. nihil prodeſt de præſcriptionib. n. 3.

24 Pro inueniendo rē furatam poteſt inquiri domus alterius hominis honorati?

℞. Poterit inquiri abſque eo quod talis homo incurrat infamiā, q̄a poſſibile eſt quod fur eam abſcondat in palatio hominis honorati. Abb. c. qui cum fure de furtis, n. 6.

25 Furibus, & latronibus poſſunt dari ſacramēta eccleſiaſtica, ſcilicet communio, pęnitentia, & extrema vnctio?

℞. Si patiantur vltimum patibulū, & pęniteant, debet eis dari ſacramentum pęnitentiæ, & communionis viginti quatuor horas ante patibulum ob reuerentiam tanti ſacramenti, ſed non datur extrema vnctio; ſi vero non pœniteāt, ſed in ſuo peccato oſtinati moriantur, non debet eis dari ſacramentū Euchariſtiæ. c. fures de furtis.

26 Quare non datˉ extrema vnctio patientibus per iuſtitiam mortem violentā?

℞. Quia eſt ſacramentum infirmorum egentium in extremis, & datur etiam ad recuperandam ſanitatem ſi Deo placet.

CAPVT XI.

DE COLLVSIONE DETEGENDA.

1 QVID eſt colluſio?

℞. Eſt inter reum, & actorem latens, & fraudulenta conuentio per quam alter in iudicio ſe ſuperari permittit, gl. c. audiuimus. de colluſione detegenda. c. cum clerici de cenſibus.

2 Quę perſonæ committunt iſtas colluſiones, vt delicta maneant impunita?

℞. Partes principales, procuratores, aduocati, factores, & agentes negotiorum, & ſemper in colluſione interuenit pecunia, vel aliquod intereſſe. cap. audiuimus de colluſione detegenda.

3 Quare hic agitˉ de colluſione detegenda?

℞. Quia colluſione interueniente delicta manent impunita, & ad veram adminiſtrationē iuſtitiæ pertinet, vt delicta puniantur, vt exemplo aliorum territi pęna talia delicta non committant. Hoſtienſ. in ſumma tit. de colluſione detegenda. n. 4.

4 Quibus modis quis poteſt licitè recedere à lite ſine colluſione?

℞. Quatuor modis. Primo ex ſua voluntate proprio motu. Secundo per gratiam, ſcilicet ad inſtantiam, & alicuius. Tertio per tranſactionem, ſcilicet data ſibi pecunia, vel alia re. Quarto comparando ante Iudicem, & peten-

petenda ab eo licentiam, vt aboleatur accuſatio contra reum, & omnia facta hactenus, c. ſuper eo de tranſactionib. l. 2. C. de abolitionibus, glo. c. ſi quem pœnituerit. 2. q. 3. & Abb. c. 1. de colluſ. detegenda, n. 5.

5 Tranſactio poterit interuenire in cauſis vbi venit pœna mortis, vel ſanguinis imponenda?

℞. Poterit inter reum, & actorem, ſed ex hoc non tollitur ius Iudicis, vt ipſe non imponat pœnam à iure tali delicto debitam, licet cum pars cōdonauerit ſuam iniuriam, ipſe Iudex debet moderari, & mitigare ſententiam, niſi in atrocioribus delictis, & magni præiudicij, atque ſcandali. Ab. c. 1. de colluſione. deteg. n. 7.

6 Si accuſator diſcedat ab accuſatione poterit Iudex ex ſuo officio inquirere, & punire tale delictum?

℞. Poterit ne delicta maneant impunita, quia in quolibet delicto cōſiderantur duę perſonæ vna eſt pars læſa, & accuſans; altera iuſtitia publica, quæ reſtat damnificata. c. 1. de colluſione detegenda.

7 Si accuſator deſiſtat ab accuſatione poterit Iudex perquirere an id fecerit per colluſionem?

℞. Poterit, & debet id perquirere, & ſi inuenerit colluſionē actorem punire. Abb. cap. 1. de colluſione detegenda, num. 1.

8 Si quis dat pecuniam ne accuſetur, cenſetur ne talis fateri crimen?

℞. Non, ſed cenſetur velle euitare moleſtias, quia non debet præſumi crimē vbi quid ſine dolo poteſt fieri. Abb c. 1. de colluſione deteg. n. 9.

9 Crimen ſemel commiſſum dēt ne manere impunitum etiam deſiſtente parte?

℞. Non, qā crimen ſemel perpetratum nunquam debet remanere impunitum pœna ordinaria, vel mitiori, & Iudex ſemper poteſt inquirere, & punire, ſiue pars deſiſtat, ſiue non, ſiue ſit finita inſtantia, ſiue non. Abb. c. crimina de colluſ. deteg. n. 1.

10 Si quis abſoluatur à criminibus ſibi impoſitis poterit ne de illis iterū inquiri?

℞. Si abſolutio, & liberatio facta fuit per colluſionem iterum de illis poterit inquiri, qā dolus, & fraus nemini opitolantur. c. ſi. de colluſione detegenda.

11 Si in cauſa beneficiali quis faciat colluſionem qua pœna punitur?

℞. Priuatur beneficio, & cadit in cauſa. c. audiuimus, de colluſione detegenda.

CAPVT XII.

DE DELICTIS PVERORVM.

1 QVIS dicitur puer?

℞. Ille, qui eſt à ſeptennio vſque ad decimum quartū annum incluſiuè. l. pueri. ff. de verborum ſignificat.

2 Puellæ vſque ad quem annum dicuntur pueri?

℞. A ſeptennio vſque ad duodecimū annum. c. pueri de verborum ſignif.

3 Quibus modis ſumitur in iure hoc nomen pueri?

℞. Primo filij alicuius hominis. Secūdo ſerui etiā ſeſſagenarij. Tertio omnes, qui ſunt in ętate puerili. l. pueri. ff. de verb. ſign.

4 Pueri poſſunt puniri?

℞. Da-

℞. Doli capaces, qui poſſunt committere delicta, & puniuntur, ſed mitius, quam adulti, quia ætas excuſat à tanto, ſed non à toto. c. 1. de delictis puerorum.

5 Puer interficiens aliquem punitur pœna mortis?

℞. Si eſt doli capax punitur ſecundum conſuetudinem loci. Abb. cap. referente. de delictis puerorum. n. 1.

6 Puer percutiens clericum incidit ne in excommunicationem canonis?

℞. Affirmatiuè, ſi ſit doli capax. c. referente. Abb. de delictis puerorum. n. 3.

CAPVT XIII.

DE NOVI OPERIS NVNTIATIONE.

1 QVID eſt noui operis nũtiatio?

℞. Eſt quædam citatio facta legaliter ante Iudicẽ illi, qui ædificat in præiudiciũ alterius, vt ceſſet ab opere donec in iudicio per iudicium tollatur. Hoſtienſ. in ſumm. titu. de noui operis nunt. l. 1. ff. eo. tit.

2 Quomodo fit noui operis nuntiatio?

℞. Tribus modis. Primo ſolo verbo dicendo nuntio nouum opus. Secundo per iactum lapidis. Tertio per accuſationem ante Iudicem, & iudicis prohibitionem. Ber. in c. ex parte de verb. ſignific.

3 Per quod tempus debet ceſſari ab opere quando fit nuntiatio noui operis?

℞. De iure canonico per tres menſes in quibus debet docere de impedimento. c. ſignificantibus. de noui operis nuntiatione.

4 Si ędificans det fideiuſſionem demoliendo, & deſtruendo quid eſt faciendum?

℞. In voluntate nuntiantis debet acceptare fideiuſſionem, vel facere, vt abſolutè per tres menſes ceſſetur ab opere. c. ſignificantibus de noui oper. nũt. Abb. ibi. n. 1.

5 Si intra tres menſes nuntians non monſtret, & doceat periudicium ſuum poterit, qui ædificat ædificare?

℞. In iſto caſu Iudex, data cautione, de demoliendo, inuito denuntiatore, poterit dare licentiam ædificandi. Abb. c. ſignificantibus de noui operis nuntiatione, num. 2.

6 Si Eccleſia, vel aliquod ædificium conſtruatur poſt nuntiationem noui operis quid debet Iudex ſententiare?

℞. Si qui nuntiauit obtineat ſententiã, debet ſententiare quod talis Eccleſia diſtrahatur expẽſis illius, qui eam ędificauit donec tale impedimentum tollatur. cap. 1. de noui operis nuntiat.

CAPVT XIV.

DE PRIVILEGIIS, ET EXCESSIBVS PRIVILEGIATORVM.

1 QVID eſt priuilegium?

℞. Principis beneficium cõtra ius cõmune indultũ, nec diceretur priuilegiũ, niſi aliquod indulgeret. c. Abbate. de verb. ſign. in glo. & c. in his de priuilegijs.

Pri-

2 Priuilegium eſt ne lex?

℟. Eſt lex priuatorum, quæ non omnibus conuenit, ſed aliquibus perſonis priuatis, & exceptis à lege communi. Iſidor. lib. 5. ethimologiarum. c. priuilegia, 3. diſt.

3 Priuilegium quotuplex eſt?

℟. Duplex, perſonale, & reale. cap. mandata de præſumptionib. in gl. ver. ſed perſonæ.

4 Quid eſt priuilegium perſonale?

℟. Quod conceſſum eſt alicui perſonæ particulari, & ſequitur perſonam, & extinguitur cum perſona, & aliquãdo ſine extinctione perſonæ, ſi malè illo vtatur, vt habetur. c. priuilegium de reg. iur. in 6.

5 Quid eſt priuilegium reale?

℟. Illud, quod conceditur rei, vt agro, vel Eccleſiæ, vel domui, 16. q. 7. cap. & hoc diximus. c. Abbáte de verb. ſignificat. gloſſ. in c. priuilegium, de reg. iuris. in 6.

6 Quot ſunt ſpecies priuilegij?

℟. Duæ, aliud eſt generale, aliud ſpeciale. cap. cum, & plantare, de priuilegijs.

7 Quod eſt priuilegium generale?

℟. Quod conceditur vniuerſitati, collegio, mulieribus, religionibus, clericis, vt in c. cum, & plãtare. de priuileg. c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4.

8 Quod eſt ſpeciale?

℟. Quod perſonæ conceditur, & extinguitur cum perſona. gloſ. in cap. mandata. ver. ſed perſonæ, de præſumptionibus.

9 Quomodo iudicãdum eſt de priuilegijs?

℟. Viſis, & conſideratis in ſpecie priuilegijs, & eorum ſeries, & ordo ad unguem eſt obſeruandus, cap. porro, de priuilegijs.

10 Priuilegium eſt largè, vel ſtrictè interpretandum?

℟. Priuilegium eſt ſtricti iuris, & nemo à finibus eius debet recedere. cap. porro de priuilegijs, & exceſſibus, in gloſſa.

11 Priuilegium extenditur propter identitatem rationis?

℟. Non, quia particulare non debet extendi ad generale, & priuilegiũ procedit, & emanat ex mera liberalitate Principis, qui priuilegio cõcedit quibuslibet, & alijs non. cap. ſane de priuilegijs.

12 Exemptus ratione certæ rei, vel certi loci cenſetur ne generaliter exemptus?

℟. Non, quia exemptio non extendit, ſed limitatur ad illam rem, vel locum extra quam non eſt exemptio. capit. cum capella de priuilegiis, & exceſſib. prælatorum.

13 Si quis recipiatur ſub protectione Summi Pontificis cenſetur ne exemptus à iuriſdictione Epiſcopi, vel alterius iudicis?

℟. Non, quia eximere aliquem à iuriſdictione proprij iudicis q̃d diſtinctũ, & altioris conditionis eſt, quam protegere aliquem cum in exẽptione agatꝗ de præiudicio iuriſdictionis ordinarij. c. ex parte, il 2. de priuileg. & exceſſib. & Abb. ibi n. 1.

14 Priuilegia quomodo reuocantur?

℟. Cum citatione illorum quorum intereſt. Abb. in cap. cum olim, il ſecũdo, de priuileg. & exceſſibus priuilegiatorum.

15 Priuilegium tollitur per generalem legẽ editam poſt datam priuilegij?

℟. Non, niſi de priuilegijs in dicta lege fiat ſpecialis mentio. c. veniens de preſcript. glo. vltima, in verbo nullam, litera M. c. 1. de reſcript.

16 Si qs non vtatur priuilegio ſuo per ſpatium

tium quadraginta annorũ poterit poſtea illo gaudere?

℞. Non, immo perdidit illud, quia per non vſum videtur illud renuntiaſſe. cap. accedentibus, de priuilegijs. in gloſſa.

17 Quibus ex cauſis perditur priuilegium?

℞. Multis ex cauſis. Primo propter fauorem, & vt cũ aliqua Eccleſia alijs ſuperioribus antefert̃ propter fauorẽ alicuius Principis. Secũdo ꝑpter odiũ. Tertio propter enorme damnum, qđ ex priuilegio procedit. Quarto propter abuſum. Quinto propter delictum. Sexto propter negligentiam. Septimo propter contractum factnm. gloſſ. cap. renouantes. diſt. 22. & adducit verſus.

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcęlus, ordo
Perſonas ſpoliant, & loca, iure ſuo.

18 Si priuilegiatus faciat per multum tempus contra ſuum priuilegium ignorãter, perdit ne priuilegium ſuum?

℞. Si ignorantia ſit inuincibilis illnm excuſat, vt non perdat priuilegium ſuum. Abb. cap. ſi de terra de priuilegijs, num. 7.

19 Papa poteſt cõcedere priuilegium de decimis non ſoluendis?

℞. Licet decimæ ſint de iure diuino, tamen Papa poteſt concedere priuilegiũ laicis ſęcularibus religioſis de eis non perſoluendis. Abb. c. ſi de terra de priuil. nu. 3.

20 Poterit quis renuntiare ſuum priuilegiũ?

℞. Poterit, q̃a liberum eſt cuilibet iuri ſuo renuntiare. c. ſi de terra, de priuil. Ab. nu. 5.

21 Ad hoc, vt præſcribatur contra Eccleſiæ priuilegiũ quod tempus dẽt currere?

℞. Debet currere ſpatiũ quadraginta annorũ. c. ſi de terra, de priuileg. c. accedentibus, eo. titu.

22 Quam pœnam incurrit, q aliena priuilegia derogat?

℞. Suis priuilegijs priuatur. c. dilecti, de priuileg.

23 Si aliquod inſtrumentũ perdatur pōt ne probari per teſtes?

℞. Si teſtes ſint inſtrumentales, vel ſi teſtes legerunt inſtrumentum, & referant contenta in inſtrumento, & quod erat ſanum, & nõ cancellatum probatur inſtrumentum, ſed hoc difficile fit, vt teſtes habeant neceſſarias qualitates ad probationes ſcripturę ſi ſit cõtradictio. c. cum olim, il 1. de priuileg. Ab. ibi. nu. 2.

24 Perditio inſtrumenti probatur ſolum per iuramentum perdentis?

℞. Ad probationem perditionis non ſolum req̃ritur inramentum perdentis, ſed plurimæ alię coniecturæ, & adminicula, & ſolum ad hoc, vt ſeruetur tale inſtrumentum fuiſſe; at vero ad eũ renouandum requiruntur teſtes. Abb. cap. cum olim, il primo, de priuileg. nume. 10.

25 Teſtes, qui debent probare inſtrumentum perditum, quid debent probare?

℞. Locum, diem, annum, tabellionem, nomina teſtium inſtrumentalium, & omnia ſubſtantialia ad probationem inſtrumenti, & ſi in aliquo ſubſtantiali corruant, vel cõtradicantur nihil probant. Abb. cap. cum olim, il 1. num. 8. de priuileg.

26 Innouatio priuilegij dat ius nouum?

℞. Non, ſed confirmat ius vetus. c. q̃a il 1. de prinil.

27 Priuilegium cum quibus ſollemnitatibus innouatur?

℞. Cum citatione partis, & auctoritate Iudicis ſuperioris. c. quia, il 2. de priuileg. Abb. ibi. c. delicta. de confirmatio-

tione vtili, vel inutili, num. 5.

29 Dignitas Epiſcopalis quibus locis debet tribui?

℞. Nõ dẽt tribui, niſi locis populoſis, q̃a hoc eſt priuilegium dignitatis Epiſcopalis. c. 1. de priuileg.

30 Poſſunt ne Epiſcopi celebrare tempore interdicti?

℞. Si nõ fuerunt culpabiles, celebrare poſſunt. c. quod de priuilegijs. c. fi. de ſentent. excom. lib. 6.

31 Priuilegium fori defendit laicum inuadentem Eccleſiam quo minus ab Eccleſia puniatur?

℞. Licet forum eccleſiaſticum ſit diſtinctum à foro laicorum, non repugnat, vt laicus violans Eccleſiam puniatur ab eccleſiaſtico. c. ſicut de priuil.

32 Mandans committi delictum in vno loco vbi punitur, in loco vbi fuit delictum, vel vbi mandauit?

℞. Vbi fuit mandatum, q̃a ibi fuit prima occaſio, & radix delicti. Ab. c. patentib. n. 5. de priuileg.

33 Si quis clericus deprehendatur in maleficio ſine habitu, & tonſura gaudet ne priuilegio clericali?

℞. Non, ſed quia malitijs hominũ non eſt indulgendum, ſed potius obuiandum, & ſic talis poteſt capi ſine metu excommunicationis à Iudice laico, & poſtea remitti iudici eccleſiaſtico cũ proceſſu. c. ex parte tua, il 3. de priuil. Abb. ibi. n. vlt.

34 Patroni ſæculares quam iuriſdictionẽ habent in presbyteros ſæculares, vel regulares?

℞. Nullam ciuilẽ, neq; criminalem, niſi ſolum, quod poſſunt tempore vacationis eos ante Epiſcopum præſentare, & ante Epiſcopum exigere rationem redituum. Ab. c. cum, & plantare de priuileg. nu. 6.

35 Propriè quando dicĩ aliquod eſſe nouũ?

℞. Durante primo anno, quid dicitur nouum, & poſt annum aliqua res propriè non dicitur noua. Ab. c. fi. de priuileg. num. 1.

36 Si q̃s habeat priuilegium de decimis non ſoluendis, & poſtea ſuccedant nouales decimę includuntur ne in priori priuilegio?

℞. Non, q̃a in priuilegio decimę nouales non ſunt expreſſæ, & Papa non intendit concedẽs priuilegium alicui, lędere in re, quæ in iudicium non erat deducta. c. dudum de priuileg.

37 Decimæ nouales erunt ſemper noualia?

℞. Quoad immunitatem decimis non ſoluendis de noualibus ſemper erunt nouales, quia principium conſiderandum eſt, & ſi res in principio eſt priuilegiata ſemper erit priuilegiata. c. fin. de priuileg.

38 Religioſi tenentur ſoluere decimas?

℞. Tenentur de iure. Abb. in cap. ſi de terra, de priuil. n. 2.

39 Religioſi exempti debent percipere decimas à laicis ſine licentia Epiſcopi diœceſani?

℞. Non, q̃a hoc eſt priuilegium Epiſcopi, vt nemo ſine ſua licentia percipiat decimas. cap. cum, & plantare de priuileg.

40 Religioſi exempti poſſunt admittere excommunicatos ad diuina in ſuis Eccleſijs?

℞. Non, neque vti hoc priuilegio. cap. cum, & plantare. §. excommunicatos de priuileg.

41 Religioſi hoſpitalis Hieroſolimitani poſſunt celebrare abſque pœna in loco interdicto?

℞. Ex priuilegio ſolũ ſemel in anno, ſed nõ poſſũt ſepelire corpora mortuorũ. c. cũ, & plantare. §. quod ſi de priuil.

42 Religioſo credendum eſt ſuo verbo ſi dicat ſe habere priuilegium?

℟. Nemini credendũ eſt, qui verbo dicat ſe habere priuilegiũ niſi monſtrato, & examinato prius priuilegio, cap. porro de priuilegijs in gl. Ab. ibi nu. 1.

43 Si qs dicat eſſe exemptum à iuriſdictione Epi, quia ſoluit cenſum ſuę exemptionis Romanæ Eccleſiæ ſufficit ne hæc probatio?

℟. Nõ ſufficit hæc probatio, vt qs eximatur à iuriſdictione Epi, cum hæc ſit de iure communi. c. recepimus de priuilegijs.

44 Cum Summus Pont. concedit aliquam Eccleſiam aliquibus religioſis, poſſunt ne ipſi ſua auctoritate ſummere poſſeſſionem?

℟. Non, ſine licentia Epi, niſi aliud in hac occaſione exprimatᷣ; ratio eſt, quia ad hoc dẽt derogari. Trid. ſynod. quæ hanc auctoritatem dat Epiſcopis, vt ſinę eorũ conſenſu nõ poſſint religioſi accipere poſſeſſionem Eccleſiarũ, neque nouas Eccleſias ędificare. c. paſtoralis de priuil.

45 Fratres tertij Ordinis S. Franciſci gaudẽt ne Eccleſiaſticis priuilegijs?

℟. Non, ſed à ſuis iudicibus laicis iudicantur, quia habitãt in domibus ſuis, non in clauſtris. Abb. c. cum, & plantare de priuileg. n. 4.

46 Fratres conuerſi, ſiue oblati gaudent ne priuilegijs religioſorum?

℟. Si ſint extra clauſtra, viuantque in ſuis domibus non gaudent tali priuilegio, & percutiens, & effundens eorũ ſanguinẽ non excõicatur, qa hoc priuilegiũ ſolũ cõceſſum eſt fratribus cõuerſis, q viuũt intra clauſtra monaſterij, & ſe, ſuaq; perpetuo dicarunt Deo c. vt priuilegia, de priuileg. Ab. ibi n. 3

47 Hoſpitalia quibus priuilegijs gaudent?

℟. Gaudent priuilegijs cõceſſis Eccleſijs, tã in exactione redituũ, quã in defenſione eorum, ſi hoſpitalia habeant Eccleſias, vel cappellas cũ cãpellanis Abb. c. accedentibus, de priuil. n. 3.

48 In oratorijs priuatis poſſunt poni campanæ publicæ.

℟. Non etiã ſi oratoria ſint exemptorum. c. patentibus de priuileg.

49 Hoſpitalia præſumuntur Eccleſię publicæ, vel priuatæ?

℟. Si in eis ſit campana, vel celebratur miſſa præſumuntur publica oratoria, & auctoritate Epi cõſtructa, etiã ſi nõ habeant aliam ſcripturam. Abb. c. patentibus de priuileg. n. 1.

50 Oratoria priuata in domibus, vel ꝓpe domus gaudẽt priuilegijs Eccleſiarũ, ad hoc, vt delinquentes non poſſint diſtrahi ex eis?

℟. Nõ gaudent tali priuilegio, licet ibi celebretᷣ Miſſa, qa illud priuilegiũ ſolũ cõceſsũ eſt Eccleſijs publicis ſacratis, & benedictis. Ab. c. patentibus. de priuil. nu. 3.

51 Ex qua cauſa põt interdictũ poſitũ non ſeruari?

℟. Si illi in cuius fauorem latũ fuit interdictum illud non ſeruat, alij non tenentur illud ſeruare, quia nemo debet alijs legẽ, & iugũ imponere, quam ipſe negligit. c. petiſtis. de priuil.

52 Si ille contra quem poſitum fuit interdictum, illud non ſeruat tenentur ne alij illud ſeruare?

℟. Tenentur, & ille talis debet puniri. c. petiſtis de priuileg.

53 Cõtinuata poſſeſſio quomodo cõprobatur?

℟. Probato principio, & fine, probatur cõtinuata poſſeſſio, ſed talis præſumitur. Ab c. accedentibus. de priuil. n. 6.

54 Quãdo ĩ aliqua derogatione generali nõ fit mẽtio de priuilegijs particularibꝰ, vel de conſuetudinibus intelliguntᷣ ne

de-

derogata ſicut in pluribus locis. Côc. Trid. ſy. apparent dictæ derogationes? ℞. Clauſulæ generales, quæ ſolent apponi in concilijs generalibus, & ĩ bullis Summi Pont. dicentes, non obſtantibus priuilegijs, & conſuetudinibus in contrarium, quę omnia derogamus quaſi de ipſis facta fuiſſet expreſſa mẽtio; tunc iſta verba ponunť ad derogationẽ priuilegiorum particulariũ. Primo, q̃a Côc. Trid. nô pôt inſerere omnia priuilegia, & conſuetudines. Secũdo, quia aliàs totum concilium nihil derogaret. Tertio, q̃a regulę generales quod priuilegium non derogatur, niſi de illo fiat expreſſa mẽtio intelligitur ſolum quando priuilegium particulare derogatur in damnum alicuius, & commodum alterius, ſed non in lege generali derogans generalia, & particularia priuilegia ad ſtatuendam aliquam legem generalem magis neceſſariam Reipublicæ, & ſic intelligendus eſt textus. c. veniens de præſcriptionibus, & gloſſ. vltima, c. 1. de reſcriptis, ver. mandatum, litera c.

CAPVT XV.
DE PVRGATIONE CANONICA.

1 QVID eſt purgatio?
℞. Eſt oſtenſio innocentiæ de crimine obiecto. c. 1. de purg. canonica.

2 Quotuplex eſt?
℞. Duplex canonica, & vulgaris.

3 Quę eſt canonica?
℞. Quæ fit per iuramentum ſollemne. c. 1. de purgatione canonica, c. presbyter. 2. q. 5.

4 Quæ eſt forma purgationis canonicæ?
℞. Purgans de mandato iudicis tacta cruce, & ſanctis Euãgelijs, iurat ſe immunem eſſe à crimine ſibi obiecto. cap. quoties, & cap. vlt. de purgat. can.

5 Compurgatores quid debent iurare?
℞. Se credere illũ veritatem iuraſſe. c. quoties, de purg. can. c. de teſtibus, de purg. can.

6 Quis numerus compurgatorum debet (eſſe?
℞. Hodie eſt in arbitrio iudicis, inſpecta qualitate perſonæ, & delicti. c. cum in iuuentute, de purg. can. c. inter ſollicitudines, eo. tit.

7 Quid debet Iudex conſiderare indicenda purgatione canonica?
℞. Primo perſonam. Secũdo delictum. Tertio tempus. Quarto locum commiſſi delicti. c. final. de tranſact.

8 Compurgatores quas qualitates debent habere?
℞. Debent eſſe viri bonę vitę, & famæ, & habere notum eum, quem purgant in vita, moribus, & fama, cap. cum Petrus. c. conſtitutus. de purg. can. & c. cũ dilectus. eod. tit.

9 Compurgatores debent ne à Iudice impediri, ne faciant compurgationem?
℞. Non. c. cum Petrus, de purg. can.

10 Deficiens in purgatione qua pęna puniť?
℞. Puniť, vt cõuictus ſecundũ qualitatẽ delicti. c. cum Petrus. c. inter ſollicitudinis. de purg. can.

11 Iudex pôt compellere aliquem ad purgationem canonicam faciendam?
℞. Affirmatiue, nã eſt quoddam genus probationis, & defenſionis à iure in fauorem veritatis. cap. nos inter alios. de purgat. canon.

12 In quo caſu, & delicto debet Iudex concedere purgationem canonicam?
℞. Solũ ĩ delicto occulto im℘babili, nã

in delicto probabili, vel manifeſto non conceditur purgatio canonica. c. ſi qs, de purgatione canonica, & c. accedēs, eodem titu.

13 Qui non admittuntur ad purgationem canonicam?

℞. Periuri, latrones, deprehenſi in falſo teſtimonio. cap. 1. de purgatione canonica.

14 Regulares admittuntur ne ad purgationem canonicam?

℞. Affirmatiuè, ſecundum ius, & regulam canonicam ſui inſtituti. c. moniales. de purgatione canonica.

15 Prælatus debet iurare de calumnia?

℞. Poteſt, & debet iurare ſe poſt ſuā promotionem illa crimina non commiſiſſe. cap. accepimus, de purgatione canonica.

16 Infamatus de natalibus ad ſuſcipiendos ordines debet ſe purgare?

℞. Affirmatiuè, & non eſt admittēdus donec ſe purgauerit. cap. accedens, de purg. canon.

17 Ante purgationem canonicam poteſt ne quis ſuſpēdi ab officio, vel beneficio?

℞. Poteſt aliquando propter magnitudinem criminis. c. inter ſollicitudines, de purgatione canonica.

CAPVT XVI.

DE PVRGATIONE VVLGARI.

1 QVÆ eſt purgatio vulgaris?

℞. Illa, quam ſibi vulgus inuenit. c. ex tuarum, de canonica purgatione. Abb. in rubrica de purg. vulg.

2 Quibus modis fit purgatio vulgaris?

℞. Primo per promiſſionem alicuius rei difficilis, vel impoſſibilis, vel quę ſine miraculo fieri non poteſt. Secundo per tactum ferri candentis. Tertio per tactum aquæ frigidiſſimæ, vel ferventis, vt per immiſſionem in fornacem ardētem. Quarto per ſaltum ex aliquo alto monte. Quinto per pugnam in duello, vel torneamentis cōtra vnum, vel plures, & hæc frequentior eſt. cap. mennam. 2. q. 4. c. 1. de purg. vulg.

3 Iſta purgatio eſt ne licita?

℞. Non, ſed reprobata, & condemnata à iure, & à ſancto Concilio Trid. c. 19. ſeſſio. 25. c. ex tuarum, de purgatione canonica.

4 Quare non eſt licita purgatio vulgaris?

℞. Primo, quia inuēta eſt ab inuidia, & ignorantia. Secundo, quia in ea Deus tentatur, & tentari non debet. Tertio, quia talis probatio fallibilis eſt, & ſępè poteſt innocens condemnari. c. ſignificantib. de purgat. vulg. cap. quæritur. 22. quæſtio. 2. cap. conſuluiſti. 2. quæſt. 4.

5 Si quis faciat purgationem vulgarem, & abſoluatur, poterit ne iterum accuſari de eodem delicto?

℞. Talis abſolutio non tenet, neq; eſt valida, & ſic ea non obſtante, poterit talis iterum accuſari quaſi non eſſet abſolutus. cap. ex tuarum, de purgatione canonica.

CA-

CAPVT XVII.

DE INIVRIIS, ET DAMNO DATO.

1 QVID eſt iniuria?

℟. Eſt illud, quod nõ fit iure.

2 Quare dicitur iniuria?

℟. Quia talis res caret iuſtitia, & iure. l.1.ff.de iniurijs.

3 Quibus modis ſumitur iniuria?

℟. Pluribus modis. Primo ſumitur ꝓ culpa. Secundo pro iniquitate, vel in iuſtitia. Tertio pro contumelia. Quarto pro iniuſtitia, vel iniquitate iudicantis. l.1. ff. iniurijs.

4 Quibus modis fit iniuria?

℟. Tribus, verbis, re, &, literis; re, vt cum qs percutit aliquem; verbis, cum illum verbis iniurioſis offendit; literis, cum qs contra aliquem ſcribit famoſos libellos, l.1.ff.de iniurijs. §.1. l. lex Cornelia. §. ſi quis librum. ff. de iniur.

5 Iniuria quotuplex eſt?

℟. Triplex; vna leuis, cum quis leuiter percutit alium. Secunda atrox, vt cum ferro, vel ligno, aut enſe atrociter eum percutit. Tertia atrociſſimè, vt cum ſuperiorem inferior percuteret, vel ei pararet inſidias, vt per totum titulum. ff. de iniurijs.

6 Cui competit actio iniuriæ?

℟. Ei, qui iniuriam paſſus eſt, & cõtra eum, qui eum iniuriauit. Inſt. de iniurijs, §. patitur.

7 Si quis fecit iniuriam alicui, & moriatur, daſ ne hæc actio contra ſuos hæredes?

℟. Non, ſed morte finitur, quia delictũ perſonale naſcitur cum perſona, & extinguitur cum perſona. l. non ſolum. §. 1. ff. de iniur.

8 Si qs fecit damnum cũ iniuria pretio ęſtimabile, & moriatur, quæ actio dabitur aduerſus eius hæredes?

℟. Hæredes eius tenẽtur de bonis defunctis ſatisfacere; quia hæc actio eſt ciuilis, & agitur de pretio æſtimabili.

9 Si quis percutiat alium, qua pœna punitur?

℟. Criminaliter punietur pœna legis, ſed ciuiliter ſoluet operas amiſſas, expenſas factas in curatione, & ſi talis ꝓceſſus remanſerit minus habilis ad laborem, ſatisfaciat pro dãno facto, pręſtando illi alimẽta in futurum arbitrio medicorum peritorum, & iudicis. c.1. de iniur. Abb. ibi. n. 5.

10 Si qs prouocabit alium ad pugnã poterit contra illum vti ratione iniuriarũ, ſi ab eo fuit percuſſus, vel brachiũ, vel manus eius abſciſſa?

℟. Licet mitius puniatur prouocatus, quã prouocans; tamen non licet prouocato perſequi prouocantem fugiẽtem, ſed ſolum licet defendere ſe cum moderamine inculpatæ tutelę, ſi exceſſerit poterit prouocans accuſare ꝓuocatum ante iudicem, & petere vindictam ſui dãni. l. ſi plagis. §. tabernarius. ff. ad legem Aquil. Abb. c.1. de iniur. num. 2.

11 Iniuriatus poteſt ſimul agere criminaliter, & ciuiliter ſimul cõtra iniuriantẽ?

℟. Non, ſed ſeparatim, ita tamen, quod ſi criminaliter in pœna mortis, vel corporis condemnet iniuriantem, nõ poterit ab eo petere ciuiliter dãnum, qa quis duplici pęna non punitur. l. prætor. ff. de iniur. Abb. cap. 1. eodem titulo, num. 9.

12 Si iniuriatus remittit verbo, vel ſcripto iniuriam cẽſetur ne remiſiſſe ſuum intereſſę?

℟. Non

℟.Non,niſi illud explicet,& ira actione ciuili poterit petere damnum.Abb. c.1.de iniur.n.6.

13 Qui iurat ſe nõ perere damnum acceptũ ab alio porerit petere expenſas?

℟. Poterit,quia damnum,& expenſæ ſunt duæ res diſtinctæ,& iuramentum non extenditur pluſquam ad rem iuratam.c.in noſtra,de iniur. Abb. ibi.nume. vltimo.

14 Delictum quando debet puniri à iudicibus etiam parte contenta,vel nõ querelante?

℟.Semper quando concernunt vindictam,& exemplum publicum.Ab.c.1. de iniur.ſeſſ.1.

15 Si qs fouit foueam, vel ciſternam,& animal in ea moriatur, qua pœna punieť?

℟. Soluir pretium animalis,& animal mortuum ſuum erit, quia, qui cauſam damni dat, ipſum damnum dare videť c.ſi quis,il 1.de iniur.

16 Si quis ponat venenum in fluuio ad occidendos piſces,vel in alio loco ad occidenda animalia, ſi ex hoc proueniet damnum hominibus,vel beſtijs, qua pœna punietur?

℟. Omne damnum, quod fecerit ſatiſfaciet, & ſi hominem occiderit punietur inſpecta occaſione culpæ. Abb. cap.ſi quis, il primo, de iniur.n.2.

17 Qui ſuccendit ignem in agro caſualiter, qua pœna punirur?

℟. De iure ciuili reddit damnũ, & ſoluit ſegetes crematas. c.ſi egreſſus, de iniurijs.

18 Si quis de ſua volũtate accendit domum, vel agrum, qua pœna punitur?

℟. Pœna mortis,quia in damnis latis attenditur voluntas, & eſt excommunicarus in bulla cænæ Domini,tanquã incendiarius, & depopulator agrorũ, c.ſi quis,il 2.de iniur.

19 Qui potuit obuiare damnum, & non fecit,qua pœna punitur?

℟. Si potuit obuiare ſine euidenti ſuo periculo,cenſetur quod ille fecit damnum,& punietur, ſed mitior ſecũdum quantitatem negligentiæ. Ab.c.fin. de iniur.nu. 4.

20 Infantes,& furioſi tenentur ad damnum, quod fecerunt?

℟.Non tenentur,quia intellectum nõ habent, & ad ſoluendum damnũ, requiritur culpa,vel negligentia, hęc nõ cadit in furioſis,quia priuati ſunt libero arbitrio.cap. fin. de iniur. & damno dato.

21 Si aliquis facit iniuriam, vel dat damnum dicendo veritatem, qua pœna puniť?

℟. Nulla pœna, ſicut,qui libello accuſat aliquem de latrocinio, vel expellit ad teſtificandum contra ipſum teſtem opponendo eſſe ebrium, & id probat ad nihil renetur,quia agit de ſuo intereſſe. c. teſtimonium, de teſt.c.licet,de accuſationib.

22 Si accidat qđ prouocatum animal irrationale, aliud animal, vel hominẽ occidat pedibus,vel morſu, dominus tenebitur ne ad damnum?

℟.Non tenebitur ad damnum,qa animal, caret ratione, & non renetur ad moderamen inculpatæ rutelæ. l.1. ff. ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. Ab.c.1.de iniur.n.3.

23 Si bos,vel equus aliquem occiderit non prouocatus ad quid tenebitur dominus equi?

℟. Si ſciuit tale animal eſſe damnoſum, & non cuſtodierit tenetur ſatisfacere dãnum pro negligentia commiſſa. Ab. c.ſi bos,de iniur.n.1.

24 Si quis mittit iumentum ſuum in agrum, vel vineam alterius ad quid tenebiť?

℟. Ad ſatisfaciendum damnum taxatum

tum per æſtimatores, & iudicem. c.ſi læſerit, de iniur.

25 Si quis inueniat animal in agro ſuo, poterit propria auctoritate illum retinere, donec ſatiſfaciat ei damnum dominus animalis?

℟. Non, quia retinet rem alienam contra voluntatem domini, ſed poterit portare animal in locum communem, & petere à domino coram iudice damnum. Abb. c. ſi læſerit, eo. titu. noſtro, nu. 3. l. ratis, ff. de incendio. ibi Bart.

26 Sæcularis poteſtas, quæ clericum banniuit, vel incarricauit, qua pœna punietur, & per quem iudicem?

℟. Per Iudicem Eccleſiaſticum, & talis Iudex condemnandus in expenſis, & in damno, & iniuria clerico facta, quia bāna contra libertatem Eccleſiaſticam non tenent. c. olim, de iniur. c. ſi quis ſuadente, clementina 1. de pœnis.

27 Pœna pecuniaria impoſita laico, cui debet applicari, & qualis debet eſſe?

℟. Debet applicari clerico iniuriato, & taxari ſecundum qualitatem iniuriæ, conſiderata perſona iniuriata, dignitate ſacerdotij, cauſa publicata, ſcandalo, tempore, & conſiderata perſona iniuriantis, quę omnia relinquuntur arbitrio Iudicis eccleſiaſtici. Abb. cap. olim, de iniur. numero 3.

CAPVT XVIII.

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

1 SIGNIFICATIO quid eſt?

℟. Eſt demonſtratio facta proprij nominis, vel rei, de qua agitur, vt intelligatur eius veritas, & eſſentia. Azor. in ſum. titu. de verbor. ſignific.

2 Verba quomodo ſunt interpretanda?

℟. Non ſecundum, quod ſonant, ſed ſecundum mentem proferentis, quia verba inuenta ſunt ad explicandum, & declarandum conceptum mentis, cum voces, & verba ex Ariſtotele ſunt ſignificatiua ad placitum cap. intelligentia, de verborum ſignificat.

3 Præpoſitus, quas ſignificationes habet?

℟. Licet omnes, qui alijs præſunt, vel curam aliorum habent dicantur prępoſiti, tamen propriè ille dicitur, qui habet benęficium, vel præpoſituram. cap. quamuis, de verborum ſignificatione.

4 Forus vnde dicitur?

℟. Forus eſt locus propriè, vbi lites terminantur, dicitur à fando, ſiue à Rege foraneo, qui primus dedit leges Athenienſibus, & conſtituit forum, ſiue locum, vbi Iudices conuenirent. cap. forus, de verborum ſignificatione.

5 Forum quid ſignificat?

℟. Si eſt generis neutri ſignificat campum, plateam, vel forum, vbi publicè res venduntur, & homines cōueniunt; quando eſt generis maſculini ſignificat locum conſtitutum ad iudicandum, vel priuilegium, quod clericus habet, vt in foro eccleſiaſtico, vt in tali conueniatur. Abb. cap. forus, de verb. ſign. n. 1.

6 Quid eſt pactum?

℟. Pacti dicitur ſcriptura inter partes facta ratione pacis legibus, ac moribus comprobata, & dicitur pactum quaſi ex pace factũ. c. pactum, de verbor. ſignif.

7 Ius vnde dicitur?

℟. A iure. cap. ius, de verborum ſignificat.

8 Oblatio quid ſignificat?

℟. Quidquid à fidelibus Eccleſijs offertur cuiuſcumq; generis ſit. c. cauſa, de verborum ſignificatione. c. cum inter, eo. tit.

9 Quid requirit, vt aliqua res data Eccleſijs dicatur oblatio?

℟. Primo, quod offerens ſit Chriſtianus; quia ab infidelibus nihil Eccleſia recipit, vt c. quanto de vſuris. Secundo, vt offeratur Eccleſijs, & non perſonæ ſæculari, tunc propriè dicitur donatio. Tertio, quod res oblata ſit bono iure acquiſita. c. q̃a de vſuris. c. ex tranſmiſſa, de decimis. Ab. c. cauſa, de verb. ſign. n. 1.

10 Appellatione clerici veniũt ne canonici?

℟. Veniunt in omnibus fauorabilibus, cum clerici ſint, & canonicatus ſit quædam dignitas, & honor ſupra clericatum augens eorum priuilegia. c. cum clerici, de verb. ſign.

11 Quando Iudex ponit aliquam pœnam, quam debet ponere?

℟. Ex duabus pœnis debet ponere illam, quæ magis timetur, vt homines arceantur à delictis. Abb. c. quærenti, de verb. ſign. n. 3.

12 Appellatione eccleſiaſticæ cenſuræ quid comprehenditur?

℟. Excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum, & ceſſatio à diuinis. capit. quærenti, de verborum ſignificatione.

13 Quis dicitur hæreticus manifeſtus?

℟. Ille, qui contra fidem catholicam publicè prædicat.

14 Quando dicitur lis mota?

℟. Quando fuerit conteſtata, & non ante, & quando quis condemnatur in expenſis à tempore motæ litis intelligitur, & numeratur tempus à die cõteſtationis. c. ex parte, de verborum ſignificatione., il 2.

15 Moderatio quid dicit?

℟. Diminutionẽ, & non augmentum. c. fi. de verb. ſign.

16 Dictiones negantes aliquid fieri certo tempore, dicunt ne illud factum eſſe alio tempore?

℟. Non, quia negatiua ſtricta certo tempore non affirmat illud factum eſſe alio tempore ſicut ſi q̃s dicat Petrus non fuit interfectus hora tertiæ non ideo dicit, & affirmat, quod fuerit interfectus hora ſextæ. Abb. cap. quod dicitur, de verborum ſignificatione, num. 2.

17 Quid appellatur nouale?

℟. Illud de cuius cultura non eſt memoria, vel mons quando ſublatis arboribus reducitur ad culturam tritici. c. quid, de verb. ſign.

18 Quid eſt nouale?

℟. Eſt terra noua ad culturam redacta. cap. primo, de verborum ſignificat.

19 Quando dicitur aliqua res noua?

℟. Quando eſt tota noua, neque ſufficit ſi aliqua pars ſit noua. Abb. capit. primo, de verborum ſignificatione, num. 2

20 Si factum vario modo narretur vitiatur ne veritas eius?

℟. Nõ, quia diuerſis verbis, & diuerſo modo põt eadem veritas explicari, & dici, & non ideo eadem veritas vitiatur. c. nihil, de verb. ſign.

Hoc

21 Hoc nomen pater quibus modis ſumit?
℞. Si ſtricte ſumatur ponitur pro patre, qui hominem genuit. Si largè ſumatur appellatione patris veniunt omnes aſcendentes.c.nam,& Rex de verb ſign.

22 Filij appellatione,qui nominantur?
℞. In iſta ſignificatione ſolum filij quos pater genuit, in larga ſignificatione veniunt omnes deſcẽdentes ab illo patre,vt nepotes,& reliqui. Abb. cap.nam, & Rex de verborum ſignific.num.3.

23 Quis dicitur vnigenitus?
℞. Proprie ille,qui non habuit alium fratrem, vel ſi habuit incontinenter diſceſſit.c.nam,& ego,& Ab.ibi.n.1. de verb. ſignif.

24 Qui ſtatim deceſſit dicitur ne natus?
℞. Non dicitur natus, quia proprie non dicitur factum, quod non durat factum.c.nam,& ego de verbor.ſign. in gloſſ.

25 Primogenitus quis dicitur?
℞. Qui primo naſcitur, licet nullus ſequatur ſiue alij ſequantur.c.Ioſeph. de verborum ſign.

26 Si præmium debet dari primo venienti, & non veniat, niſi vnus dabitur ne ei?
℞. Licet primo veniens indicet quod alij debent venire poſt eum,tamen ſi non veniat, niſi vnus illi debet dari, quia ſic vſus interpretauit. Abb.c.Ioſeph.de verb.ſign.n.4.

27 Concilium generale quam poteſtatem habet?
℞. Habet illam poteſtatem quam hẽt Papa,cum eius auctoritate eſt cõgregatum; ratio eſt,qa omnis auctoritas Papa emanat. Abb.c.ſuper de verb.ſignif.nu.3.

28 Cuius eſt interpretari leges?
℞. Eius cuius eſt condere. c.ex parte, il tertio, de verborum ſignificat. in gloſſ.

29 In omni iudicio, quæ perſonæ requiruntur?
℞. Quatuor Iudex, accuſator,reus, & teſtis, gloſſ. c. forus de verborum ſignificat.

30 Sententia definitiua poteſt fieri per hoc verbum ſtatuo,& præcipio?
℞. Affirmatiue, quia idem eſt, ac ſi dixiſſet ſententio hoc, dicere ſtatuo, & præcipio hoc,c.in iis de verborum ſignificatione.

31 Excõmunicatus,vel interdictus quando debet abſolui præſtita cautione?
℞. Quando eſt excommunicatus ob contumaciam,& ob delictum dubiũ, tunc præſtita cautione de ſtando iuri abſoluitur; ſi vero ſit excommunicatus ob offenſam manifeſtam tunc debet ſatisfacere ante abſolutionem. cap ex parte, il primo, de verborum ſignificat.

32 Cautio iuratoria quando recipitur?
℞. Quando alia haberi non poteſt ob paupertatem. Abb.c.ex parte,il 1. de verb. ſignif.

33 Quando dicitur delictum manifeſtum?
℞. Confeſſione, probatione,facti euidentia, cap. cum olim,de verborum ſignificat.

34 Quis poteſt imponeree pedagia?
℞. Solus imperator,vel Rex,vel Domini abſoluti. c. ſuper.de verborum ſignificat.

35 Pro quibus delictis põt clericus degradari, & tradi curiæ ſæculari?
℞. Primo propter incorrigibilitatem in crimine graui. Secundo propter conſpirationem in ſuum Epiſcopum. Tertio propter falſitatẽ in bullis Apoſtolicis. Quarto propter pertinaciam

Ooooo in

in crimine hęreſis, vel ſi fuit relapſus. Quinto, ſi ſit aſſaſſinus. Sexto, ſi ſit publicus prædator, vel incendiarius, & in alijs grauiſſimis delictis, quæ diuerſis in locis exprimuntur in iure. Abb. in c. nouimus de verbor. ſignific. num. 8.

36 In degradatione clerici, quę ſollemnitas debet interuenire?

℟. Vltra Epiſcopum, & cęremonias degradationis, ſeptem Abbates, vel dignitates, debet poteſtas ſæcularis eſſe præſens. c. nouimus de verb. ſign.

37 Conſuetudo cuius non extat memoria quam vim habet?

℟. Inducit ius, ſiue priuilegium. cap. ſuper de verborum ſignificat. in gloſ.

38 Conſuetudo requirit titulum, vel priuilegium?

℟. Non, neque principium, qa ſi haberet priuilegium haberet principiū, & non eſſet tam fortis ſicut illa cuius non extat memoria. Abb. c. ſuper. n. 9. de verb. ſign.

39 Beneficium Principis quomodo debet interpretari?

℟. Latiſſimè quando non eſt in præiudicium alterius. c. olim de verborū ſignificat.

40 Conſuetudo quod clerici poſſint diſponere in teſtamēto, vel extra, de bonis acquiſitis valet ne?

℟. Valet, quia eſt in fauorem clericorum. Abb. c. cum tibi de verbor. ſignific. num. 2.

41 Quando quis habet priuilegium de percipiendis fructibus ſuorum beneficiorum in abſentia, vel poſt mortem per quinquennium de quibus beneficijs intelligitur?

℟. De omnibus beneficijs maioribus, & minoribus, quę obtinet tēpore cōceſſionis; ratio eſt, quia cū nullus hēt ius acquiſitū ad illa beneficia non eſt in dānū alicuius, & ſic largè eſt interpretādū ex regula, odia debēt reſtringi de regulis iuris in 6. c. tua nobis. de verbor. ſignif.

42 Quando licitè cōceditur hoc priuilegiū de percipiēdis fructibus poſt mortē?

℟. Quando qs hēt plurima debita, & cōſumpſit bona ſua in re aliqua licita, & neceſſaria, vel vtili Eccleſiæ, ſicut in legatis pro ſede Apoſtolica in defendēdo ſuam Eccleſiam, in ædificādis, & reparādis Eccleſijs, vel monaſterijs, in nubēdis orphanis etiā ſi ſint eius ſorores, vel nepotes ſecūdū qualitatē ſui ſtatus. Ab. c. tua nobis. n. 2.

43 Numerus Canonicorum poteſt minui?

℟. Poteſt à Sum. Pont. quādo facultates Eccleſię ſunt ita diminutę, vt nō poſſint viuere conſiderato tēpore, & pretio rerū, qđ ſingulis annis creſcit qualitate perſonarū, & magnitudine Eccleſiæ. c. fi. de verb. ſign. n. 2.

44 Si alicui datur poteſtas à Sūmo Pont. vt diminuat canonicos cauſa diminutionis redituū, & poſtea reditus creſcant poterit iterum augere canonicos ſicut diminuit?

℟. Nō, ſine noua cōmiſſione à Papa; ratio eſt, qa cōmiſſio extendi nō dēt, neq; fines mādati trāſgrediēdi ſunt, & delegatio nō extendit vltra caſum expreſſum. Ab. c. fi. de verb. ſign. n. 5.

45 Teſtes dicunt ne ſingulares ſi conueniūt in facto, & diſcrepant in ſerie, & modo dicendi?

℟. Non, ſed vniformes, qa concordāt in eodem facto, & veritate. c. nihil de verbor. ſign. Abb. ibi. n. 1.

46 Si qs teſtes inducat ad probanda aliqua verba formalia, & certa, veluti aliqđ verbū iniurioſum, ſicut latro, probāt, ne ſi dicant verba æquipollentia?

℟. Non

℟.Non,quia agitur de certo verborũ, ſiue indiuiduo iniurioſo, & ſic debent cõcordare in tali verbo iniurioſo. Ab. cap. nihil, de verborum ſignificatione, num.2.

47 Si vnus teſtis dicat ſuum dictum, & alij dicant eadẽ ſerie eodem modo per eadem verba talis teſtis probat ne?

℟. Habentur,vt ſuſpecti,& quod omnes ſint corrupti,vt eodem dicant ſermone,vt habetur.l.3.poſt principium ff.de teſtib.Ab.in c.nihil de verbor.ſignif. num.3.

48 In teſtibus quid conſideratur?

℟. Tria,ſcilicet natura, vita,& conditio. gloſſ.cap. forus de verborum ſignificatione.

49 In muliere teſte quid eſt conſiderandũ?

℟. Vltra illa tria, earũ inſtabilitatem, quia ſemper varia proferunt, & ſunt teſtimonia non ita valida ſicut virorum.cap.forus de verborum ſignificatione. in gloſ.

CAPVT XIX.
DE REGVLIS IVRIS.

1 IVDEX quas qualitates debet habere?

℟. Debet habere miſericordiam, & ſeueritatem,& non vnum ſine alio. Abb.capit. eſtote de regulis iuris, numero tertio.

2 Obligatio temporalis quomodo contrahitur, & diſſoluitur?

℟. Obligatio temporalis,conſenſu cõtrahitur, diſſenſu diſſoluitur.c.1.de regul. iuris.

3 Copia indiciorum ad torturam, eſt ne dãda reo?

℟.Si petat,eſt illi danda copia indiciorum,& eſt admonendus, vt abſq; tortura dicat veritatem. Ab. c.cum in cõtemplatione de reg.iur. n.3.

4 Tortura poteſt dari ſi veritas aliunde põt haberi?

℟.Non,neque quando cauſa eſt plenè probata. cap.cum in contemplatione. Abb.ibi.n.2.

5 Tortura quomodo debet eſſe?

℟.Moderata,ita quod tortus ſeruetur incolumis ad ſupplicium,vel liberationem.l.quæſtionis.ff.de quæſtionib.

6 Confeſſio facta in tortura præiudicat?

℟. Non præiudicat reum tanquam factam per vim, niſi ratificetur extra locum torturæ, in termino viginti quatuor horarum,quia tunc ius præſumit, quod liberè, & abſq; metu q̃s dicit veritatem. Ab.c.cum in contemplatione,de reg. iur. n.7.

7 Quid debet conſiderare Iudex ad atrocitatem,vel lenitatem torturæ?

℟. Grauitatem, vel paucitatem delicti perſonam robuſtam, vel debilẽ, ætatem,infirmitates, indicia magna, vel pauca, his bene conſideratis debet dari adæquata his circumſtãtijs. Abb.c.cũ in contemplatione,de reg. iur. num.6.

8 Teſtis quando poteſt torqueri?

℟. In criminalibus torquetur quando vacillat, & quando alij teſtes dicunt ipſum ſcire caſum, & fuiſſe præſentem, & ipſe non vult dicere veritatem. Ab.in c.cum in cõtemplatione,de reg.iur.n.10.

9 In qua ætate non poteſt quis torqueri?

℞. Minor decimum quartum annorũ completorum torqueri non poteſt,licet vacillet in ſuo dicto.l.1.ff.ad ſillanianum.§.impubes.

10 Qui non poſſunt torqueri?

℞. Nobiles in Regnis Hiſpaniæ,clerici,Doctores,Dignitates,milites gaudent hoc priuilegio, infirmi, ſenes, pueri,mulieres prægnãtes,monachi, moniales,niſi incertis criminibus veluti in crimine læſæ maieſtatis humanæ,vel diuinæ. Abb.cum de reg.iuris. num.6.& 10. l.1.§.impubes. ff. ad ſillanianum.

11 Ignorantia quando excuſat prælatum in peccatis ſubditorum?

℞. Quando fuit vigilans,& fecit debitam diligentiam, & non potuit habere teſtes ad puniendum.cap.quamuis. de regulis iuris. Abb. ibi numero ſecundo.

12 Quando quis accipit rem ſpiritualem adminiſtrandam debet præſtare homagium?

℞. Non, quia pro ſpiritualibus nulla pactio eſt licita. cap. indignum,de reg.iuris.

13 Pro obedientia præſtanda recipitur iuramentum?

℞. Affirmatiuè. cap.nullus de iureiurando,& ibi Abb.n.2. & c.quamquã 13.diſt.

14 Quæ eſt differentia inter homagium, & iuramentum?

℞. Homagium propriè eſt iuramentũ concernens res temporales, quod faciunt in manibus alicuius militis, vel ducis, Gubernatores, Caſtellani Regum cum ſuſcipiunt Prouincias gubernandas à ſuis Principibus ponẽdo plicatas duas manus inter manus talis ducis, qui accipit homagium nomine ſui Regis, & cum eius auctoritate, quod hiſpani vocãt, pleito homenage, & ideo homagium nõ competit rebus ſpiritualibus: iuramẽtum eſt fides data,teſte Deo, & ideo competit rebus ſpiritualibus, ſic intelligitur.c.indignum de regul.iur.& Abb. ibi nu.2.

15 Dubia quomodo ſunt interpretanda?

℞. In meliorem partem, quia potius debemus præſumere bonum, quam malum.c.eſtote,de reg. iur.

16 Quis dicitur ſacrilegus?

℞. Ille,qui offendit rem,vel perſonã eccleſiaſticam, quia qui res Eccleſiæ inuadit ſacrilegium committit.c.quę multoties, de reg. iur.

17 Poteſt quis dicere mendacium,vt proximus euitet iniuriam ſuam?

℞. Non, & ſi iurat manet periurus. Abb. in c. qui ſcandalizauerit.n.1.de regul. iur.

18 Veritas debet omitti propter ſcandalũ?

℞. Non,& ſic ius communne, & iuſtitia pro nullo ſcandalo debet omitti. c.qui ſcandalizauerit,de reg.iur.

19 Peccatum minimum, eſt committendũ ad euitandum maius?

℞. Licet de duobus damnis minimum eſt eligendum,hoc intelligitur quando neceſſario vnum, vel alterum eſt ſequendum, tamen peccatum minimum non eſt faciendum ad euitandum in alijs maius. Abb. c. qui ſcandalizauerit. n.2. iſto tit.

20 Committens vnum peccatum mortale, vel delictum,quam pęnam habet?

℞. In foro animæ factus eſt omnium reus, & damnatur etiam ſi fecerit multa bona opera; in foro exteriori habet pœnam tali delicto in legibus poſitam. cap.defleat,de reg.iur.

21 Iudex debet incipere à tormentis?

℞. Nõ, ſed præuijs indicijs,& aliquali

li probatione iuſtificando tormentũ. c.cum de reg.iur.

22 Si ſit obligatio ſpiritualis, vt votum, diſſoluitur ne diſſenſu vouentis ?

℟. Non, ſed diſpenſatur à ſuperioribus, vel commutatur. Abb. c. 1. de reg. iur. num. 2.

23 Neceſſitas tenetur obſeruare legem ?

℟. Non, quia neceſſitas caret lege, immo propter neceſſitatem furtum alioqui illicitum, fit licitum. c. quod, il 2. de reg. iur.

24 Quod latẽter introductum eſt, debet ne ſubſiſtere ?

℟. Non, neque quod licitè introducitur, quia fraus, & dolus nemini patrocinatur, cap. quod, il ſecundo, de regul. iur.

25 Qui facit aliquid inuitus, quod proemium habet ?

℟. Nullum, immo ſi quis inuitus ſeruit, proemium, & meritum perdit, cap. qui ex timore, de regulis iuris.

FINIS.

LAVS DEO.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google